

KRÁLOVSKÉ HORNÍ MĚSTO

HORA KUTNÁ.

ÚPLNÝ DĚJE- A MÍSTOPIS.

SEBRAL A SEPSAL

PETR MILOSLAV VESELSKÝ.

DÍL PRVNÍ.

OD POČÁTKU MĚSTA AŽ DO ROKU 1424.

DÍL DRUHÝ.

OD ROKU 1424 AŽ DO ROKU 1500.

DÍL TŘETÍ.

DĚJE OD ROKU 1501 AŽ DO ROKU 1600.

Název: Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje- a místopis. Díl I. až III.

Autor: Petr Miloslav Veselský.

Vydal: Vydavatelství a nakladatelství Martin Bartoš - Kuttna,
17. listopadu 97, 284 01 Kutná Hora (kuttna@seznam.cz)
roku 2008 (56. publikace). Vydání první (první díl: vydání druhé).

ISBN 978-80-86406-49-7

Poděkování

Vydavatel děkuje pracovníkům Státního okresního archivu Kutná Hora za svolení k publikování a všestrannou pomoc při přípravě vydání této práce.

Přehled letopisný k dějům Hory Kutné

První díl

1197. Doměnlivý počátek Hory Kutné. Okolí nejbližší a hranice. Odvození jména. Vznik města. Hornické překroucené významy. Práva a zřízení měst. (8)

1261. Výsady horníkům králem Václavem I. udělené. Dodatek k nim od Přemysla Otakara II. (11)

1276. Hora Kutná za královské město povýšena. (12)

1278. První úpadek dolů Kutnohorských. (12)

1289. Kolínským povoleno u Kluků pavovatí. (12)

1292. Chrám Všech Svatých postaven. Klášteru Sedlcému povolen plat z lázní Kutnohorských. (12)

1293. Kutná Hora s Jihlavou v stejná práva uvedena. Horní právo krále Václava II. Z výpovědi soudců Hory Kutné není odvolání než ku králi. (12)

1299. Právo mocnost na klášter Sedlcký nesměli Horští prováděti. (14)

1300. První ražení peněz v Hoře Kutné r. 1300. O úřednicích mince. Pře s Kolínskými o sklad soli. Poznenáhlé rozšiřování se města. První počátek kaple *Těla Božího* a chrámu sv. Barbory. (14)

1304. Obležení Hory Kutné císařem Albrechtem a smutný konec obležení toho. (15)

1305. Spor měst královských s pány českými o práva na sněmu. První jména přednějších obyvatelů v Hoře Kutné. (16)

1306. Výplaty z mince Kutnohorské. (16)

1307. Druhé obležení Hory Kutné. (16)

1308. Horník Bořita z Košic dal vystavěti chor u sv. Jakuba v Praze. (17)

1309. Spiknutí měšťanstva Pražského a Kutnohorského proti pánům českým. Následky toho. (17)

1310. Třetí obležení Hory Kutné. Čtvrté obležení Hory Kutné. Chrám sv. Jakuba založen. (18)

1311. Mince Kutnohorská zlehčena. (18)

1312. Právo mince raziti ze Žitavy pro Horu Kutnou zikáno. Krvavá rozepře Pušů a pánů z Potsteina. Hlad veliký v zemi. (18)

1314. Němci s králem Janem přišli jak používají mince Kutnohorské. (19)

1315. Jindřich z Lipé co první správce mince za krále Jana. (19)

1317. Veliký hlad v zemi. (19)

1321. Kapitoly Vyšehradské nadání z mince Kutnohorské. (19)

1323. Krále Jana hospodaření. (19)

1324. Pirknarovo zařízení městského špitálu. Odevzdání příjmův chrámů a kaplí v Hoře Kutné špitálu při klášteře Sedlcém. Stávající již chrámy Kutnohorské. (19)

1325. Zlaté mince v Hoře Kutné prvně raženy. (21)

1327. Podílce horní odváděny klášteru Sedlcému a Žďárskému.

1328. Plzeňské rychtářství měšťanu Kutnohorskému uděleno. (21)

1329. Nové právo Hory Kutné. Poukázky na minci v Hoře Kutné. (21)

1333. Co získala Hora Kutná za Karla IV. (21)

1337. Mince zlehčena. (21)

1338. Jednota uzavřena mezi Prahou a Horou Kutnou. Div v Pněvici. Kobylky asiatské v Čechách. Klášter Sedlcký zrušil povinnost na pohostinu. Králova poukázka na minci Kutnohorskou. Velflín s Bořitou nájemníci mince. Narovnání Hory Kutné a Sedlc ohledně hranic. (22)

1341. Příspěvek z hor na stavbu chrámu sv. Víta v Praze. (22)

1343. Majestát přepalečům stříbra (vlastně razečům mince) udělený. Křivoklát hrad zastaven. (22)

1345. Sněm za krále Jana v Hoře Kutné držaný. Původ *Kamenné stezky* z Hory Kutné do Sedlc. (23)

1346. Jak si král Karel IV. Hory Kutné vážil a ji s jinými hlavními městy porovnal. (23)

1348. Zhoubná bouřka v Hoře Kutné. Příspěvek z mince Kutnohorské na Slovanský klášter v Praze. (24)

1351. Ruthartův odkaz na mlýně klášteru Sedlcému. Počátek vinic kolem Hory Kutné. (24)

1358. Chrám sv. Jakuba dostaven a nadací rozličná k němu. (24)

1359. Právo Horníků na gruntech Malešovských rybníky zakládati přestalo. Král Karel IV. potvrdil a rozmnožil výsady Kutnohorským. (24)

1361. Mor v Čechách. Císaři Karlovi syn narozen. (24)

1363. Rozepře Kutnohorských s klášterem Sedlckým o správu ve špitále. První mincmistr ustanoven. Správa obecní. Rychta v Hoře Kutné zastavena Endrlinovi. Spor Hory Kutné s Kolínskými o plavení dříví. (24)

1370. Odkaz ke kapli mincéřské. Poklady císaře Karla IV. (26)

1371. Majestát císaře Karla IV. na svobodné kupování a prodávání statků pozemských a jich dědění. (26)

1372. Poukázky na minci Kutnohorskou. (26)

1373. Nadací Weirachové ku chrámům. (26)

1378. Ustanovení o minciřství. Vychvalování Hory Kutné od

cizinců. (26)

1386. Majestát krále Václava IV. o dědění po zemřelých Hornících. (27)

1388. Sigmund odřká se nároků svých na příjmy z mince Kutnohorské. (27)

1390. Kaple St. Tří králů v chrámu sv. Jakuba založena. Rozličné úpisy Kutnohorským na dluhy. (27)

1392. Kutnohorský měšťan dal silnici do Žitavy upravit. Kutnohorských nesmí se nikdo bez odpovědi mincmistra dotýkati ani poháněti. (27)

1394. Silnice z Kolína k Čáslavi musela Horou Kutnou jíti. Výsada Kutnohorským na clo v branách. Jak se město Hora Kutná rozšiřovalo. (28)

1396. Spor Horníků s uhlíři a jeho vyrovnání. Kaplanství při kapli *Těla Božího* nadané. (29)

1397. Kaplanství při kapli *Rodičky Boží* nadané. (30)

1400. Sigmund král uherský s vojskem svým k Hoře Kutné přitáhl. (30)

1401. Pobožnost *Těla Božího* v kapli téhož jména papežem Bonifacem IX. potvrzena. Témuž chrámu právo farního chrámu uděleno. Kutnohorští jsou povoláni před soudy duchovní mimo arcibiskupství Pražského sprostěti. Některá obecní zařízení ohledně trůh a řemeslníků. Rozsudek šepmistrův mezi ševci a koželuhy. Sigmund opětně Horu Kutnou obléhl a krále Václava zajal. (30)

1402. Týž Hory se zmocnil a jak Kutnohorské pokořil. (35)

1403. Srážka Horníkův se Smilem Flaškou. Král Václav ve zajetí uprchl do a Hory přišel. (35)

1404. Král Václav povolává do Hory Kutné členy university Pražské. Chrám sv. Bartoloměje. Narovnání sporu Kutnohorských s klásterem Sedlcickým o hranice. Nadací Kláry Troperové. Úpis Václava z Truhonic. (35)

1408. Majestát krále Václava na práva a díla minceřská. Události povšechné v zemi. (35)

1409. Udělení dekretu Kutnohorského na práva třech hlasů národa českého na universitě Pražské. Spor Kutnohorských s panem Zdenkem z Postupic. (37)

1410. Zavedení primavstí v Hoře Kutné. Narovnání o jurisdikci v Hoře Kutné mezi farářem Pněvickým a Malínským. (37)

1412. Petr ze Svojšína nejvyšší mincmistr. (39)

1413. Zničení Malína horníky Kutnohorskými. Kupci Kutnohorští na cestách přepadeni. (39)

1414. Úpisy dlužní měšťanům Kutnohorským. Odpustky pro přispívatele na stavbu chrámu sv. Barbory. Povšechné události v zemi. (39)

1416. Ráček Kobyla vyslanec králův v Hoře Kutné zavražděn. Povšechné události v zemi. (40)

1419. První krvavý počátek válek husitských Kutnohorskými zaviněn. Spolčení se Hory Kutné proti Praze. Řádění Horníkův proti Husitům. (40)

1420. Král Sigmund přitáhl do Hory Kutné. Král Sigmund zadal rychtu v Hoře Kutné. Král Sigmund zapisuje vesnice klátera Sedlcického. Král Sigmund opět v Hoře Kutné. (41)

1421. Nové řádění Horníkův proti Husitům. Pokoření se Horníků vojsku Pražskému a učiněný mír. Narovnání se Horníkův s Pražany. Sněm v Čáslavi. Rokování sněmovní v Hoře Kutné. Nový mincmistr. První vpád vojska Tábořského do Hory. Bitva vojska Tábořského s vojskem Sigmundovým u Hory. Král Sigmund opětně Horu Kutnou opanoval. (42)

1422. Druhá bitva Žižkou u Hory Kutné svedena. Sněm v Čáslavi a zvolení Vitolda Alexandra Litevského za krále českého. List Žižkův. Ustanovení ohledně mince. (46)

1423. Průběh událostí povšechných. (47)

1424. Boj u Malešova a vypálení Hory Kutné. (47)

Druhý díl

1424. Přehled povšechný. Mince kutnohorská obnovena. Žižka u Hory dosadil mincmistra, jeho smrt. (48)

1425. Opětně zvedání se Hory Kutné. (48)

1427. Radnice nová v městě zřízena. (48)

1428. Pojištění majetku Kutnohorských. Poloha města, jména ulic a náměstí. (49)

1431. Sněmování strany pod obojí v Hoře. Císař Zikmund potvrzuje majetek Glencloví. (49)

1432. Opětně sněmování v Hoře Kutné. (50)

1433. Svolení obecní o řádu v městě a přijímání do obce. Svolení zemské o minci. (50)

1434. Stvrzení práv Horských správcem zemským. Přehled povšechný. Rudokupci pokutováni pro házení škvár do Páchu. Sjezd

duchovní v Hoře. (50)

1435. Děje povšechné. Ženy pro tanec trestány. (51)

1436. Sazení šepmistrů správcem zemským. Císař Zikmund přijat za krále českého. Volba šepmistrů. Ves Veletov zastavena králem Zikmundem. Někteří se Zikmundem nespokojeni. (51)

1437. Sněm zemský svolán do Prahy o porovnání nových Horníků se starými. Roháč z Dubé a na Sioně, jeho provinění a trest. Zikmundova smrt a jeho snaha o nástupce. (52)

1438. Sjezd v Hoře, zvolení krále Albrechta. Bitva u Hory. (53)

1439. Albrechtova smrt. (54)

1440. Bezvládí v Čechách. (54)

1441. Sněm duchovní v Hoře. Sjezd krajský. (54)

1442. Vinice kolem Hory Kutné. (54)

1443. Nová synoda kněží v Hoře. Uvazování se ve statky někdy Sedlcé. Spor Kutnohorských o plat ke špitálu z Přitoky. Nové mlýny na Svrchním Páchu odkoupeny. Zřízení cechu havířského. (54)

1444. Sjezd všech stran v Hoře Kutné. (56)

1445. Odkaz Pískův na stavbu chrámu sv. Barbory. Sněm valný v Hoře Kutné. (56)

1446. Radnice obecní na Tarmarku zřízena. Druhanice čáslavským postoupeny. Sjezd jednoty Poděbradské v Hoře. Mlýn Štolec od obce odprodán. Šepmistr Kůčka zvolen za posla do Říma. (57)

1448. Hora Kutná zvolena za místo ku sněmování. (57)

1449. Vinice u Neškaredic od obce odprodána. (58)

1450. Kutnohorští přistupují ku příměří. (58)

1451. Jiří Poděbradský zvolen správcem země. Poselství ke králi Ladislavovi. Nepořádné pavování. (58)

1453. Král Ladislav nastoupil vládu. (58)

1454. Narovnání mezi novými s starými Horníky. Král Ladislav potvrdil Hoře výsady. Zapisování statkův a dvorův. Lázeň *Na Pisku* darována minciřům. (58)

1456. Smlouva o zahrady hloubecké a na *Kamených stezkách*. (59)

1459. Král Jiří potvrzuje Horníkům veškeré výsady. Týž: směnil právo rychty městské v Hoře. (59)

1460. Neřád v mincovnictví napraven. Bekyně uvedeny do Hory. (60)

1461. Horníkům potvrzeno držení pozemků, někdy klásteru Sedlcického náležejících. Správa obecní a povinnosti obecních soudců. Řád sazání rady, obecních starších a všech cechmistrů, jich přísahy. Odměna mincmistrovi za obnovení rady. (60)

1462. Svolení obecních starších o potřeby města. Jak trestány byly přestupky řádu obecného. Cihlář do Hory povolán. Jak se vedly dlužní úpisy. Nadací ke školám. Spor lazebníkův s jinými řemesly. Stížnost rudokupcův do nepoctivých vah. Král Jiří potvrdil dědičnost lůnů minciřských. (63)

1463. Ptáček, proslulý zvonář v Hoře. Naučení o zlatnicích. Koželuhům Čáslavským dovoleno kupovati v Hoře kůže. Jílovští podrobeni rozsudkům šepmistrů Horských. Mincmistr Kostka z Postupic zabít bleskem. (65)

1464. Král Jiří obnovil radu. Ustanovení trubného v městě. (66)

1465. Král Jiří v Hoře, rozsudek jeho o pozůstalosti provinilého rudokupce Jošta. Svolení panské o šenkérky a branku Páčovskou. Dar králi. Stížnost do mince. (66)

1466. Svolení obecní. Nesvornost Horníků s jinými městy. Spor s Kolínskými o plavení dříví po Labi. Clo městské. (67)

1467. Svolení obecní. Král Jiří osvobodil Horníky od brání vyššího práva v Jihlavi. (68)

1468. Hora podporuje krále Jiřího proti nepřátelům. (69)

1469. Svolení obecní o rozličné opravy ve městě. Narovnání mezi mlýnáři a pivovarníky. Nepřátelé krále Jiřího zvolili Matyáše krále uherského za krále českého. Oprava mincovnictví. Dům Ruthartovský. (69)

1470. Obnovení úřadu šepmistrského a konšelského. Plat z hutí k obci. Přípravy k válce. Úpis krále Jiřího na učiněnou jemu půjčku a zápis na Zybhlavy. Král Jiří upisuje synům svým 6000 kop na minci. Hora se opevňuje. Kutnohorští podávají králi Jiřímu zprávy o pohybech nepřítelů. Drahota v zemi. (70)

1471. Kníže Minsterberský obnovil radu. Prokopa Aldera dary ke chrámům horským. Václava Svatby z Tuchtoc odkazy a poslední vůle. Smrt krále Jiřího a M. Rokycany. Po smrti krále Jiřího. Zabavení mince královské. Míšenští u Hory a potyčka s nimi u Kaňku. Volba krále Vladislava na sněmu v Hoře. Podmínky Kutnohorských při postupování mince. Král Vladislav v Hoře, uvázal se v minci a sadil úřady městské. Zavedení cla z mědi pro obecné potřeby. Dluhy Kutnohorských za králem Jiřím. Král Vladislav potvrdil Horníkům veškeré výsady. (72)

1472. Stav města v té době. Úřady městské soudí krádeže horní. Požadavky Vladislavovy na minci. Přehled všeobecný. Vojenská

opatření. Kutnohorští varují Vladislava před nepřáteli. Král Vladislav provdává dceru sirotka po Václavovi Svatbovi z Tuchtovic. První lékárna v Hoře. (77)

1473. Nová váha zřízena v minci. Král Vladislav obnovil radu. Narovnání o sázení starších nad havěří. Nová mince zaražena. Výlohy na ohrazení města. Odkaz Mikuláše Libáka ke špitálu. Chrám sv. Václava na Rovni. Pozemky sedlcké, držené bez zápisu, buďtež vráceny. Vladislav považuje Horu za svoji pokladnici. Vladislav ujišťuje Kutnohorské, že dávky jemu svolené nejsou na újmu práv jich. Vladislav zapisuje Veletov Janu z Trojanovic. Pečet' městská vryta. (78)

1474. Ladislav obnovil radu. Trest na krádež v minci. Úklad o bezživoti krále Vladislava, trest na to. Stížnosti pro rybníky Malešovské a vodu z Bylanky. Posádka uherská z Kolína Horníky zbita. Poukazy královny na minci horskou. Obec horská zaručuje se za krále Vladislava. (81)

1475. Usnesení na sněmu v Praze. Narovnání mnohých městu prospěšných věcí. Neposlušní občané mají se z města vyprodati. Hutiště pod Hradištěm dáno na zřízení mlýna. Strašné povětří v Hoře. Kněží napomenuti ke svornosti. Nadání Kateřiny Alderové ke špitálu. Pověst o Ruthartovi a uděleném jemu erbu. Další poukazy na minci králem činěné. O povaze obyvatelstva města v době té. (82)

1476. Havíři žádají, aby starší jich opět od šepmistřů byli sázeni. Nespokojenost s radou městskou v Praze i v jiných městech českých a jak se tomu v Hoře předešlo. Obec kutnohorská rukojmí za krále Vladislava. Spor s panem Drahobudickým vyrovnán. Práva pregěrův se stále udržují. Mince kutnohorská nemůže postačiti vyplácti poukazy králem jí davané. Domy v Hoře, stavěné králem Vladislavem. (85)

1477. Na jaké rukojmí půjčovány byly peníze nadační. Uhři chystají se ke Kutné Hoře. Práva horní stvrzena Vladislavem. Sněm v Hoře. (87)

1478. Obnovení rady. Nový mlýn koupila paní Anna z Radiče. Kněz Martin Hegius vypovědín z Hory. Král Vladislav na obědě u měšťana horského. Důvěrné listy Vladislavovy k Horníkům. Horníci ke sněmování voláni. Ještě některé poukázky na minci. Překupování a přepalování stříbra zapovědino. (87)

1479. Přehled dějů povšechných. Kněz z Hory vypovězený vrátil se a za to potrestán. Sklep obecní vyloupen a pečetě městské pokradeny. Peníze z mince ukradeny. Mince nemůže vyplácti poukazy, výpomoc obce. Kníže Viktorýn postupuje důchody své na minci králi Vladislavovi. (89)

1480. Znameníť berně v Čechách uložena. Kutnohorští vybidnutí k sněmu o narovnání v náboženství. Král Vladislav ujel z Prahy do Hory. Přísnost krále Vladislava pro zpívání písně Věrní křesťané, vzbouření se proto havířstva. Sněm v Hoře, Pražané na něm zjímání. Kníže Minsterberský napomíná Horníky, aby Kolínských nepronásledovali. Knihotiskárna v Hoře. Jan Gutenberg vynálezce knihtisku. (90)

1481. Svolení obecních starších. Jan z Trojanovic zapisuje Veletov špitálu. Přehled dějů povšechných. Plat z vaření piva zaveden. Kutnohorští nechťejí platiti daň sněmem svolenou. (91)

1482. Vladislav opět potvrzuje Horníkům výsadu na vybírání cla ve městě. Narovnání s Kolínskými o sklad ryb tuních. Pregěrům zadržén plat. Šepmistři dozírají na minci. Trest na horní krádež. Vladislav vyslovuje nelibost Horníkům pro neplacení sněmem svolené berně. Knížeti Minsterberskému poukázány peníze z mince. Příchod biskupa Augustina Sankturienského do Čech. Sjezd v Nymburce. (92)

1483. Mor v zemi. Bouře v Praze. Hora měla býti obsazena vojskem, Horníci tomu nedopustili. Sněm v Čáslavi. Vladislav II. v Hoře, svolání sněmu. Stížnost do knížat Minsterberských pro ražení necenné mince. Horníkům povoleno do 50 hriven stříbra dáti zmínovatí pro vlastní potřebu. Stížnosti kláštera Sedlckého do Horníků pro držení luk někdy klášterských. Český kazatel ustanoven v klášteře Sedlckém. Položen základní kámen nad chórem sv. Barbory. (94)

1484. Nařízení královské o polepšení hor. Svolení panské o řádu v městě. Nařízeno, by se židům spravedlnost děla. Sněm v Hoře. Odjezd králův do Prahy. (94)

1485. Sněm v Hoře. Docíleno snášenlivosti u víře. Plat z mince kutnohorské na stavbu hradu Pražského. Nové poukazy na minci. Sněmovní ustanovení ceny peněz v placení a výměně. Král Vladislav zamýšlí Újezdec a Zbyhlovky připojiti ku panství Kolínskému. (95)

1486. Úvaha místní. O opatření hor. Výroční trh o Novém roce povolen. Kolik bylo vydáváno z mince na potřeby dvoru královského. (96)

1487. Přehled dějin všeobecných. Biskup Augustin Sankturienský v Hoře, jeho závět'. (97)

1488. Král Vladislav v Hoře. Hormistr Mikuláš z Skalice zemřel. Král Vladislav zapovídá honitbu v poli. (98)

1489. Potvrzení výsady na clo městské a práva horní. (98)

1490. Důvěrné listy královny Kutnohorským. Péče králova o Hory. M. Rejsek povolán k stavení chrámu sv. Barbory. Brány Kolínská a Kouřimská vystavěny. (99)

1491. Daň z vaření piva svolena. Obecní svolení. Městu dovoleno dáti si raziti peníze do výše 50 kop. Syn knížete Minsterberského v Hoře zemřel. (100)

1492. Opětné svolení daně z vaření piva. Půst v Hoře ustanoven. Mrtvoly v šachtách nalezeny. Rozkázáno dělati drobné peníze. (101)

1493. Právo na užívání studánky u Bylan potvrzeno. Kašna nová zřízena. Narovnání mezi zlatníky. (101)

1494. Přehled dějin povšechných. Bouře havířské a příčina jich. Nová úprava práv horních. (102)

1495. Další nepokoje havířské. Půjčka králi Vladislavovi na koupení Poděbrad. (104)

1496. Opětné bouře havířské, poprava 10 havířů, následky toho. Mincmistr Beneš z Veitmille zemřel. Stížnost havířů do nespravedlivého jich druhů potrestání, výsledky stížnosti. (104)

1497. Král Vladislav v Čechách a v Hoře. Odpověď jeho na žádost Horníků. Radnice nová stavěna. (105)

1498. Nařízeno vyplácti plat na stavbu hradu Pražského. Vyvážení stříbra ze země zakázáno. (106)

1499. Horstorfer sesazen s úřadu mincmistrského. Bohuše Kostka z Postupic mincmistrem ustanoven. Povolení vésti vodu do domu mincmistrova. V nové radnici začalo se úřadovati. (106)

1500. Svolení daně z vaření piva. Král povolil zdělati stříbro z handštánů pro chrámy darovaných. Kaňkovským nedovoleno prodávati vína na sudy. Vzpouza kameníků kutnohorských proti mistru Rejskovi. Závěrečný úsudek. Znamenitější rodiny doby té v městě. (106)

Třetí díl

1501. O zápisu měst proti stavu panskému. Horníci mohou bez relací dědiny svobodně do desk zemských dáti klásti. Napomenutí mincmistrova při obnovení rady. Trest za nepřícházení do rady. Potrestání rudokupcův a dělníkův hutních. Horníci činí výtku knížatům Minsterberským, že prodali Kladsko. (107)

1502. Král Vladislav v Hoře. Sněm v Praze. Svolenou sněmem daň z hlavy na válku proti Turku nechťejí Horníci odváděti. Pikharti nebudťež v Hoře trpěni. Shluknutí uhlířův v Hoře. Sňatek krále Vladislava. (108)

1503. Potvrzení výsad a práv Horníkův králem Vladislavem, přírknutí jim prvního hlasu po Pražanech na sněmu, osvobození od berně zemské. Preglovy dary ke chrámům. Král Vladislav beře v ochranu arciděkana Svatomíra proti nepravým pověstem. (109)

1504. Vladislav potvrzuje Horníkům držení vsí Zbyhlov a Veletova. Biskup Filip Sidonský v Hoře. Smlouva Horníků s mistrem Rejskem o dostavění chrámu sv. Barbory. (109)

1505. Svolení obecní o prodeji vína v městě a o přetržení rozpusťlosti. Mincmistr Kostka z Postupic zemřel, Bernard z Valdštejna mincmistrem ustanoven. Půjčka Horníků na zakoupení Kolína, Poděbrad a Hradiště k ruce krále Vladislava. (110)

1506. List krále Horníkům. Stížnost opata Sedlckého do rozpusťlosti lidu horského v klášteře Sedlckém. Přesídlení biskupa Filipa do Hory. (111)

1507. Nové potvrzení veškerých výsad Vladislavem. Potrestání krádeží horních. Biskup Filip Sidonský zemřel v Hoře. (112)

1508. Třetí hlas na sněmu městům zase povolen. (113)

1509. Dary Horníkův králi Ludvíkovi při korunovaci. Král Vladislav vyžádal si na Hornících zvon pro chrám sv. Víta na hradě Pražském. (113)

1510. Potřeby Hory předložené králi Vladislavovi na sněmu do Hory položeném, následky a vyřízení žádosti té. Horní komisaři v Hoře. Ku přísnému zachovávaní povinností občanských hleděno. Žámožnost některých občanův Horských. Správcové zemští ustanoveni. (114)

1511. Sněm strany pod obojí v Hoře nepovolen. Ondřej Polévka, měštěnin horský, upálen. Tělo biskupa Filipa z chrámu sv. Jakuba do chrámu sv. Barbory přenešeno. (116)

1512. Odkaz Kateřiny z Vlkanova. (117)

1513. Zdělávání hald s jinými ještě právy v Hoře ponecháno správě zemským. Následky toho. Ondřej Ptáček zvonář zemřel. Opat sedlcký žaluje Horníky pro lom na Ptáku, následky toho. (117)

1514. Vsi Bylany, Poboř a Bliny obcí koupeny. Sjezd stavů v

Hoře. (118)

1515. Nový majestát krále Vladislava. K rozmnožení důchodův špitálských povolil král koupiti statky pozemské. Mincmistr Tunkle z Brníčka sesazen a Vilém Kostka z Postupic dosazen. Volení starších nad havěří. Jednota měst proti stavům vyšším. Ves Poboř koupěna k obci. Silní mrazové v Čechách. Mincmistr Kostka z Postupic hájí svobody hor proti usilování správěcův zemských. (119)

1516. Vladislav přířká za syna svého Ludvíka, aby králem českým uznán byl. Slib krále Ludvíka. Počinání si Kutnohorských po smrti Vladislavově. Mincmistr Kostka v Hoře oblíben. Ves Lošany koupěna k obci. Dluhy po králi Vladislavovi pozůstalé. (120)

1517. Přehled povšechný. Havíři opět se počínají bouřiti. Tresty za nezbednosti. Havíři dali u Poděbrad vystavěti kapli. (122)

1518. Něco o správě obecní. Posel krále Ludvíka do Hory odeslán. (122)

1519. Svolení Kutnohorských ku příspěvku na zaplacení dluhů po králi Vladislavovi. (123)

1520. Přehled povšechný. Rozmíšky s klášteřem Sedlckým. Vznik dolů Jáchymovských. (123)

1521. Spory s úřadem horním. Šepmistrům správa mince odevzdána. Tukul z Brníčka opětně za mincmistra dosazen. Přehled povšechný. (124)

1522. Král Ludvík v Hoře, dary jemu věnované. Mincíři z Hory najati do Uher. Dvůr *Předhorský* prodán. (124)

1523. Falšovatelé mince chycení a ztrestáni. Ludvík vybízí Horníky k účasti na pavování. Listy posla horských ze sněmu oznamují příjezd krále Ludvíka do Hory. Pobyt krále v Hoře. Pečeť rychtářská zhotovena. Přehled povšechný. Potvrzení privilegií horských. (125)

1524. Horníkům nařizeno nakládati na hory. Porovnání mezi řezníky. Král Ludvík žádá od horníků chřta. (127)

1525. Jednoty u víře dosaženo. (127)

1526. Král Ludvík zahynul v bitvě u Moháče. Hory plundrovati zakázáno. Židům sklady v Hoře zakázány. Volba nového krále. (127)

1527. Nový král přijel do Čech. Zřízen nový úřad komory české a Hora jemu podřízena. Písař ungeltní v Hoře ustanoven. Porady o zlepšení hor. Nositi zbraň zapovědino. Jistý řád v městě nařízen. (128)

1528. Horníci donuceni odváděti berni na pomoc válečnou proti Turku. (129)

1529. Spor s komisary komory české o sazení nové rady. Všeobecná vojenská hotovost nařízena. K válce s Turkem měla Hora opatřovati prach ručníčný. (129)

1530. Peníze na válku s Turkem vypůjčeny od Horníků. (130)

1531. Jednání o srovnání se v náboženství strany podobojí. Clo průjezdné v Hoře potvrzeno. Ferdinand volen králem římským. Sněmovní snešení. (131)

1532. Hornímu úřadu dána pečeť. Hornímu lidu vstupovati do vojska a světití svátek Mistra Jana Husa zakázáno. Veřejná a násilná zranění některých osob, příčiny a následky toho. (131)

1533. Haldy a šlaky staré povoleno přepalovati Vilémovi Kšeliří. Valcha pro soukeníky zřízena na struze mlýnské. (132)

1534. Albrecht z Gutenštejna opětně mincmistrem, spor jeho s obcí. (132)

1535. Šepmistři musí slibovati mincmistrovi poslušenství. Nařízení o potřebách potravních. Odkaz Anny Miránkové k chrámu Matky Boží na Náměti. Důl Kručta pavován. (132)

1536. Nový spor s mincmistrem. Přípravy k uvítání krále Ferdinanda v Hoře. Klenoty po biskupovi určeny k zmincování. (133)

1537. Spor Horníků s mincmistrem o napsání osob do nové rady. Odkaz Jana Maslníka na skutky milosrdné. Zároveň překupování ovsa. (134)

1538. Narovnání mezi mincmistrem a radou. Usnesení o zavážení Vrchlice. Ustanovení osmisoudcův k úlevě šepmistrům. Pomoc vojenská proti Turku. Zemské nařízení o prodávání obilí v době drahoty, následky toho v Hoře. Dvůr na Turkaňku navrácen klášteřu Sedlcckému. (136)

1539. Volba rady. Povoleno týdenní příspěvek z mince královské po 2 kopách gr. na stavbu chrámu sv. Barbory, jak s ním naloženo. Na hory nakládati uloženo všemu obyvatelstvu města. Dary králi Ferdinandovi při návštěvě města. 62 vozy ořechů lískových na trhu. (139)

1540. Komise královská k ohledání hor. Stížnosti do úředníkův horních. Vyvážení zlata a stříbra ze země zapovědino. Opatovi sedlcckému nedovoleno koupiti v městě dům. Podpora obce na válku s Turkem. Obec musí nésti náklad na důl Osel. Dědina na Kuklíku k obci koupěna. Trest za vraždu. (139)

1541. Paličové v zemi, opatrnost v městě nařízena. Opatrnost proti Turkům. Dary mincmistrovi k hodům svatebním. Důl Osel

zatopen. Ferdinand nechce více na hory nakládati. Pomoc sněmu zemského na hory. Vývoz mědi z města zakázán. Jan Tobolář koupil lán dědiny od klášteřa Sedlcckého. Dvůr Mezholezy odkázán klášteřu Sedlcckému. Události povšechné. Horníkům dovoleno klásti do desk bez relatora. Pronásledování židův. (141)

1542. Stížnost Horníkův do mincmistra. Nedostatek v minci. Horníci odprodali vsi Stuparovice, Loučín a Boušov. Mor v Hoře. Berně zemské Horníci platiti se zdráhají. Parléf Mikuláš řídí stavbu chrámu sv. Barbory. (142)

1543. Požadavky města na minci mají se vyrovnati. Vsi Vilímovičky a Újezdec koupěny. Události povšechné. Žádost obce ke sněmu za další podporu hor. Počali v Hoře raziti tolarý. Dluh z mince zaplacen. Vojenská hotovost Horníkův proti Turku. Nevole mezi místním duchovenstvem. Zřízení cechu novoševcovského. Řezníkům stanoven řád o prodávání masa. Dříví na Labi překupovati Nymburským zakázáno. Cena různé v Čechách kolující mince. (143)

1544. Zaplacen opětně dluh obci z mince. Obci povoleno zdělati stříbro. Stížnost havířův do nedostatečné mzdy a do bránění obcí řemeslníkům na Kaňku se usazovati. (146)

1545. Voda do tvrže Lorecké vedena. Horníkům hrozí se pro neplacení berně. Ferdinand více na hory nakládati nechce. Ustanovení vedoucí k úpadku hor. Uvedení Němcův k ražení tolarů. Trest za nedocházení do rady. Stížnost mincířův do zkracování jich práv. Hlučný sněm v Praze. (147)

1546. Události povšechné. Horníci žádají za osvobození od berně zemské dle výsad. Mikulášenci a valdenští nemají býti v městě trpěni. Opatření vojenské města pro případ vtrhnutí nepřátel do země. (148)

1547. Události povšechné. Stížnost Horníkův do nepořádku při horách. Ztráta privilegií městských. (149)

1548. Proba o navrácení privilegií. Narovnání mezi koželuhu a ševci. (150)

1549. Třebešice prodány. Poslové horští o privilegia. Revers na plat posudní a ze sladu jako pokuta Kutnohorským. Seznam vráčených privilegií. Přehled povšechný. (151)

1550. Poslední pořízení Mikuláše z Práchnan. Narovnání s klášteřem Sedlcckým: za Veletov dán mu Gruntlík. (154)

1551. Rychtář královský ustanoven, jeho instrukce. Napomenutí nové rady. Falšovatelé mince odsouzení. Přehled povšechný. (154)

1552. Stížnost kvůli kněžím městským. Příznání statku obecního na vydržování vojska. Tresty za krádež. (156)

1553. Řád vaření piva, cech nákladníkův piv založen. Hlavsa z Liboslavě mincmistrem ustanoven, přísné jeho nastupování na šepmistry a živnostníky. Ondřej Dačický propuštěn z úřadu horního hofmistra. Mor v Hoře. Clo v Malíně. (156)

1554. Dva dvory koupěny k obci. Opětný mor v Hoře. (158)

1555. Neškaredice koupěny k obci. Věž Námětská bleskem zapálena. Šepmistři hájí práv řemesel, hněv mincmistrův proto. Spor Horníků s Janem Smíškem z Libenic i jinými osobami stavu panského. (158)

1556. Sněm zemský v Praze. Rozpustilosti osob panských ve městě. Ungelt z piva a vína zaveden v obci. Židům nedovoleno zapisovati do knih městských. Spor s Maternou z Květnice na Přítoce o plat ke špitálu. Spor s Kolínskými o plavení dříví po Labi. (159)

1557. Stížnosti do nepořádné správy horní od doby povolání Němcův k dílu hornímu. Vyšetřování stížností těch, příčiny úpadku hor. Svolení nové rady v záležitostech obecních, důchodech a správě špitálu. Ves Poličany darována králem Ferdinandem obci. Spor o ves Vilímovičky. Nesprávné placení mzdy dělníkům horním z mince. (160)

1558. Dozor na pekaře, pivovarníky a řezníky nařízen. Ves Radovesice prodána. Pokuta za svévolné odvolání se z rozsudku šepmistrů. Slavné poselství k uvítání Ferdinanda jako císaře do Prahy. Šlechta nechce odváděti platův městských. Václav z Vlčí Hory na Lorci. Jakub Valdyka, varhanář horský, povolán ke stavbě varhan v chrámě sv. Víta v Praze. Graduál český od Adama Kazibaby pro chrám sv. Jakuba zhotoven. Řezníkům navráceny jejich výsady. (163)

1559. Souňov a Třebonín prodány. Stížnosti do nesnášenlivosti Němců. Studánka obecní znečišťována. Nedovoleno zříditi nový obecní pivovar. Řád a nařízení o opatrování ohňův. Školství zlepšeno. Služby boží ve Veletově a Zybohlavech upraveny. Řád cechu zlatnického. Rudokupci zrušeni. (165)

1560. Dům Minsterberský přestavěn biskupem solnohradským Arnoštem. Kutnohorští přispěli na koupěni panství Pardubického 1000 zlatými. Tok vody od Hořan k Libenicům povolen. (168)

1561. Nové stížnosti do zlořádův při horách. Mincmistr Hlavsa z Liboslavě sesazen. Erazim z Švamberka mincmistrem ustanoven.

Nový spor s panem Libenickým. Vystavěna kaplička u Poděbrad Horníky, kde r. 1496 havíři horští byli stínáni. (168)

1562. Spor Horníků s klášteřem Sedleckým srovnán. Dovoleno odkládati rudy v dolech na dobré skutky. Kameníci horští povoláni k dostavění hradu Pražského. Mor v Hoře. Zákaz chození z Hory do Prahy. Král Maxmilián korunován. Zvonař Rafael Klabal zemřel. Nový mlýn na Baště u Starého Kolína vystavěn. (169)

1563. Mlynáři kutnohorští přijímají rád mlynářů pražských. Opat sedlecký stěžuje si do rozpustilosti lidí horských, v klášteře tropených. (170)

1564. Sněm Tridentský upravuje otázky náboženské. Výtržnosti a zbourění havířů. Obec trestá a zamezuje podobné výstupky. Obec nechce platiti berně zemské. Hněv okolního panstva na Horu. Císař Ferdinand zemřel. Narovnání obce s Maternou z Květnice o plat ke špitálu a ke školám. Sklenáři připojeni k cechu truhlářskému. (170)

1565. Vyměněn plat šepmistrům. Cizím povoleno chléb do města voziti. Váha na rudu potřebuje opravy. Péče mincmistrova o lid horní. (172)

1566. Mikulášenci v Hoře. Pobožnost za odvrácení války s Turkem zavedena. Nařízena všeobecná hotovost zemská. Bezpečnost vojenská v městě zavedena. Majetek obce a občanů. Horníci zaručují se za dluh krále Maxmiliána. Svolení panské o přetřhování neřádův v městě. Karel z Bibrštejna mincmistrem. Příčiny sporů mezi mincmistrem a radou. (173)

1567. Obec uvoluje se nakládati na doly Greifský, Hrušky a Višňoví. Různé tresty za výstupky. Pekařům stanovena sazba na zboží. Maxmilian potvrzuje Kutnohorským výsady. (176)

1568. Soupis sirotků a jich statků nařízen. Obecní jmění a důchody. Koupěny vsi Bahno a Krasoňovičky. Židům zakázáno choditi do Hory i jiných měst horních a vésti tam obchody. Mor roku toho. Mincmistr zamýšlí stavěti nové hutě u Starého Kolína, odpor Horníků proti tomu. (177)

1569. Němci přejí si vlastního kněze při horách. Řezníkům nařízeno stavěti jatky na porážení dobytka. Kameníci, zedníci a tesaři spojeni v jeden cech. Taxy pohřební stanoveny. (179)

1570. Obec žádá za vrácení potvrzených privilegií. Nová daň třicátého peníze. Obec má na hrad Pražský dodati ložní šaty pro dvůr. Poručeno obci nakládati na důl Hrušky. Zlodějství při horách, z toho pošlé záští mezi dělníky českými a německými. Div na obloze. Ves Lomec koupena. (180)

1571. Zelotín z Krásné Hory věnuje radě nový kalendář. Narovnání s Malovcem z Malovic o dvory v Poličanech. Nové stížnosti do neřádů při horách, zprávy vyslaných komisařů. (182)

1572. Další o tom zprávy. Zdislav z Martinic mincmistrem. Napomenutí nové rady. Obec žádána o půjčku na podporu hor. Ves Černiny prodána. Veletov vyhořel. O protřzení Labe u Veletova jednáno. Pekaři odpirají péci preclíků pro drahotu pšenice. Oheň v městě. Druhá roura vodní od studánky do města položena. Nová kašna zřízena. Kněz ve špitále ustanoven. Zřízen ústav pro chudé. Clo malínské. (185)

1573. Drahoty v zemi a stanovení rádu tržního. (186)

1574. Král Rudolf v Hoře, jeho uvítání. Vodní trouha ku hnaní strojů horních vedena z Hory na Turkaňk. Obec k tomu potřebně peníze měla sehnati. Napomenutí nové rady. Spor obce s konsistoří pražskou o kněze. (188)

1575. Slavný pohřeb mincmistra Zdislava Bořity z Martinic. Potvrzení výsad města králem Maxmilianem. Horní komisaři opět v Hoře. Osвобоzení se Horníků od stavění se k deskám zemským k podávání svědomí. Pampa z Vickovic, poslední toho rodu, zemřel v Hoře. (190)

1576. Sněm svolil ku podpoře na pavování dolu Hrušek. Vilém z Ooprštorfu stal se mincmistrem. Smrt krále Maxmiliána, projev zármutku v Hoře. Nastoupení krále Rudolfa. (190)

1577. Potvrzení privilegií králem Rudolfem. Žádost o podporu na pavování. O obecním zákonodárství. (191)

1578. Obnovení úřadu konšelského. Ustanoven příspěvek na školy. Poslové Moskevští v Hoře. Ražení malého groše nařízeno. Cech vinařů v Hoře. Nařízení o řemeslnících. (192)

1579. Obnovení úřadu konšelského. Spor obce s hofmistrem o obnovení práv horních. Důl Višňoví odplatný. (193)

1580. Dluhy obecní. Pivovar u Starého Kolína stavěti zamezeno. (199)

1581. Svolení panské při obnově úřadu. Instrukcí mincířům vydaná. Rybník nový k potřebám horním zřízen. Plavení dříví po Labi. Narovnání o protřzení Labe u Veletova. Odjezd krále Rudolfa do Rakous. Svátek sv. Barbory slaven prvně jako zasvěcený. (199)

1582. Mandát o minci neberné. Mor v Čechách a v Hoře. Voda z Páchu má se vésti na Turkaňk. Tomáš Bykáněcký z Lipan odkazuje

ves Šetějovice školám horským. Mikuláš Dačický z Heslova zavraždil Šťastného Novohradského z Kolovrat. Spor obce s konsistoří o děkana. Zřízení vlastní konsistoře v Hoře. (201)

1583. Kalendář opraven. Odkaz Kašpara Fifka k dobročinným účelům. Nevole mezi úřadem horním a městským. Osobám stavu panského prodávati domy zakázáno. (203)

1584. Revers na protřzení Labe. (204)

1585. Oheň na Vlašském dvoře. Svolení panské při obnově úřadu. Osoby při horách pracující i s manželkami sprostěny jsou poddanosti svým vrchnostem. Komisaři horní vysláni do Hory. Tvrz Lorec prodána Václavovi Dačickému. (205)

1586. Stížnosti do nepořádné správy hor komisařům předneseny. Výsledek stížností těch. Malešov a Sion koupěny ke stakům komorním. Obnovení úřadu konšelského. (206)

1587. Žádost o navrácení privilegií městských. Hoře uloženo placení berní. Veliká povodeň v Hoře. Nařízení o přetřhování různých neplech. Vilém z Ooprštorfu propuštěn z mincmistrství. (213)

1588. Povšechný přehled. Císař Rudolf povoluje Kutnohorským klášteru pozemské statky do desk zemských bez relatora. Zeměfesení v Hoře Kutné. Karel z Bibrštejna mincmistrem ustanoven. Jak se při jeho uvádění dalo. Porada o obecních a horních potřebách. (216)

1589. Obrana Horníků na sněmu o název *Horníci*. Přednost úřadu šepmistrského před úřadem horním zastavena. Svolení při obnově úřadu konšelského. Tvrz Lorec koupena k obci. Dědiny Judexovské koupěny ke špitálu. Zeměfesení v Hoře. Nařízeno pouštěti vody k hutěm od Předboře. Obci nařízeno nakládati na Hory. Přehled povšechný. Žoldněří němečtí v Hoře zbiti. (218)

1590. Instrukcí rychtáři královskému vydaná. Jak se mají řečníci před soudy chovati. Přehled povšechný. Požadavky za minci. U Veletova vystavěn pro špitál mlýn. Clo malínské chtěli Kutnohorští přeložiti do Habrkovic. Chrám sv. Barbory přikryt nově cihlami. Karel z Bibrštejnu propuštěn z úřadu. (223)

1591. Nová rada loučí se s mincmistrem. Spor obce s konsistoří pražskou o děkana. Spor s úřadem horním o právo renovace na Kaňku. Drahoty v zemi. Kašna zřízena na dolejší městě. Odkaz Šotnovského z Zavořic ke školám. V Lorci zřízen pivovar. (226)

1592. Seznam pavovaných dolů. Knihovna zřízena na děkanství. Plat z pozemků patřících klášteru Sedleckému nařízeno odváděti klášteru. Hlízov nabídnut obci ke koupi. (227)

1593. Vilimovičky koupěny. Zemský prokurátor obnovil úřad konšelský. Rád volení starších nad havíři a hašplíři, spor o to s úřadem horním, konečně rozhodnuti. Kolik platila Hora daní sněmem svolených. Nařízení o vítání arciknížete Arnošta. (228)

1594. Přehled povšechný. Smlouva o výpravu vojska. Mydlářům zakázáno mýdla vařiti. Spor o usazování řezníků na Kaňku. Platy z krámů řeznických. Stížnosti do ukládání platů obecních na lid horní. Půjčka do mince žádána. Nový spor s konsistoří pražskou o kněze. (231)

1595. Vyrovnaní tohoto sporu. Rád mezi kněžimi při pohřbech. Friedrich hrabě Šlik mincmistrem. Vystavěna nová škola. Správa školy a platy učitelů. Žádost za osvobození ze svolené berně zemské. Přehled povšechný. Spor obce s Plzní o přednost hlasu na sněmu. Půjčka k potřebám císaře vyžádána. Strach z různých se žoldněří německými. Křesetice koupěny k obci. Stížnost některých sousedů do koupi té. Revers osob stavu panského při zakupování se ve městě. Různice mezi mincíři. (233)

1596. Přehled povšechný. Města horní stěžují si do berní zemských. Obnovení úřadu konšelského. Řezníci horští mají na Kaňk maso dodávati. Účast Kutnohorských na zemské hotovosti jízdnými. (238)

1597. Přehled povšechný. Hoře uloženo platiti berně. Svolení panské o mlynářích, pekařích, řeznících, šenkýřích a hokynářích. Mikuláš Vodňanský z Čazarova zemřel. Dvůr Dobšovský k obci koupěn. Drahoty, válka a mor tížily obec. (239)

1598. Jednání na sněmu o polepšení hornictví. Obrana Horníků proti osočení jich u mincmistra. Vypočtení nákladu obecního na hory. Stav obecního jmění. Stížnost majitelů hutě kamencové do soukeníků. Pomoc do mince požadována. Obec má dodati ptáky do kuchyně královské na Poděbrady. (243)

1599. Žádost o osvobození od daní sněmem svolených. Hotovost zemská k Hoře přitáhnouti nemá pro nebezpečí hor. Mor v Hoře. Opětná žádost za poskytnutí zálohy do mince obci. (245)

1600. Berně zemská na Horu uložena. Obec prodala dvůr v Pečkách. Obnos záloh obci do mince poskytnutých, odměna za to. Drahoty v zemi. Kutnohorští ujali ves Šetějovice. Prokurátor zemský obnovil úřad konšelský. Narovnání o prodej masa na Kaňku a usazení se tam řezníků. Obec nedovoluje koupiti dům Adamovi z Valdštejna v Hoře. (246)

Královské horní město HORA KUTNÁ. Úplný děje- a místopis.

Sebral, sepsal a nákladem
pana
Jana Breuera,
měšťana Kutnohorského,
vydal

Petr Miloslav Veselský.

Díl první.

Od počátku města až do roku 1424.

V Hoře Kutné 1867.
Vlastnictví nakladatele.

Veleváženým blahorodým Pánům
panu

JOSEFOVI JAROMÍROVI ŠTĚTKOVI,

doktoru v lékařství, majiteli rytířského řádu Františka Josefa, toho
času purkmistru král. horního města Hory Kutné a t. d. a t. d.

a panu

FRANTIŠKOVI STÁŇOVI,

doktoru v lékařství, majiteli záslužného zlatého kříže s korunou,
toho času prvním radovi rady městské, veliteli c. k. výsad.

sboru ostrostřelců městských a t. d. a t. d.

mužům o blaho města Hory Kutné velezasloužilým

z úcty a vážnosti nejvšelejší

věnuje

spisovatel.

Předmluva.

Jeť tomu právě jedenadvacet roků, kdy předsedou někdejšího magistratu (neb jak zde po starohornické nazýván byl šepmistrem) vybídnut a dožádán jsem byl spořádati a seznámenati starý archiv městský, jelikož té doby z vyšších míst jakýsi rozkaz došel, by staré městské i patrimonialní archivy ochráněny byly před záhubou, a na stávající listiny by náležitý seznam zhotoven byl.

Práci té věnoval jsem prázdné chvíle své tím ochotněji, čím více domníval jsem se z původních místních pramenů dozvědět se více o dějinách a osudech města, v historii české tak proslulého, nežli mně, a se mnou dojísta i mnohým jiným, až posud o Hoře Kutné pojednávající spisy poskytovaly.^a Nabýváje při

^a) Spisy o Hoře Kutné pojednávající jsou:

1. Staré paměti Kutnohorské, pod figurou dvaceti drahých rudních kamenů, jimž horníci handštany říkají, vypočtené. Práci Jana Kofínka z tovaryšstva Pána Ježíše, kněze. Vytištěné v Praze u Jiřího Černocho 1675.

2. *Merkwürdigkeiten der königlichen freyen Bergstadt Kuttenberg und des daselbst befindlichen uralten Silberbergwerkes. Zum besten der am 9. May 1823 verunglückten Kuttenberger gesammelt und herausgegeben von Johann Megerle von Mühlfeld. Wien 1825.*

3. *Beiträge zur Geschichte von Kuttenberg und seiner Umgebung. Von Anton Vogel. Prag 1825.*

4. *Geschichte des Bergwerkes Kuttenberg* ve spise: *Umriss einer Geschichte der böhmischen Bergwerke von Grafen Kaspar Sternberg. Prag, 1836.*

5. Stručný přehled dějin Kutnohorských od dra. Jos. Jaromíra Štětky, v almanachu Horník na rok 1844.

práci té vždy většího přesvědčení, že tak mnohé o Hoře Kutné posud nepovědomé v listinách těchto zaznamenáno jest, činil jsem si pro svoji potřebu všeliké výpisky a výtahy, a mnohé z nich uveřejnil jsem v dřívějších letech jak v *Časopise Českého Musea*, jiné v *Lumíru* a mnohé v *Pražských Novinách*. Z těchto výpisků sestavoval jsem si pro svou toliko potřebu jakýsi systematický přehled dějin Hory Kutné, když mne čestně vyzvání došlo pro *Slovník naučný* článek *Kutná Hora* sepsati. Podal jsem v stručnosti, čeho mi povědomo a spracovati možno bylo; a od té doby založil jsem zápisek svých, ani tušení nemaje, že bych jich ještě kdy upotřebiti mohl.

Tu krom všeho nadání a tušení vybídnut jsem byl koncem měsíce ledna t. r. veleváženým měšťanem Kutnohorským panem Janem Breuerem k sepsání a vydání úplného dějepisu Hory Kutné, který k možnému uskutečnění tomuto všelikou materiální podporu poskytnouti volen býti se projevil.

Ač podobné historickým badatelem důkladně sepsané dílo nejraději četl bych sám, a za slabé považuji síly své k provedení díla podobného, které v obor historikům zasvěceným přísluší: nicméně uváživ toho, že posaváde nikdo není, kdoby k podobné uvázati chtěl se práci, nemohl jsem odepřiti čestnému pro mne vyzvání tomu, a tím tak často a tak mnohostraně jak od domácích tak i cizích projevenému přání, žeby na čase bylo nějaké dějiny Kutnohorské vydati, přejal jsem na se úkol tento nesnadný z věle lásky, jakou povždy k staroslavnému městu Hoře Kutné choval jsem a chovám.

Nedostojím-li úloze na se přijaté, nechť přísný posuzovatel promine; podávám toliko, čeho jsem byl po různu sebral, a tím podati hodlám jen věrný obraz dávnověkosti, prověsti ^{1/1} hodlám čtenáře minulosti a dovésti až k přítomnosti, a za tou příčinou rozdělena jest práce má ve tři hlavní doby.

Doba první (jižto v přítomném prvním díle podávám) obsahuje děje města od známého již počátku Hory Kutné až do zkázy její v husitských válkách r. 1424. - Jest to doba na místní prameny k dějinám města nejhudší, protož snažil jsem se ohlednouti v historické literatuře domácí, a čeho se mi najítí podařilo, v létopisném pořádku laskavému čtenářstvu podávám. Že však místní děje Hory Kutné s povšechnými ději vlasti české v době té tak těsně spojeny jsou, že jedny od druhých oddělití nelze, proto vidělo se mi za potřebné k důležitějším událostem města čtenáře nejstručnějším vypravováním dějů vlasti připravit, by tak jaksi příčiny a pohnutky, jaké události v městě původem byly, v dějepisu méně zběhlému čtenáři se okázaly: proto doufám, nezazlí nikdo spravedlivě proti způsobu vypravování toho, jelikož jsem nijak úmyslu nebyl, jen suchopárný jakýsi denník událostí Kutnohorských podati.

Doba druhá obsahovati bude děje a vývin města od roku 1424 až do nešťastné bitvy Bělohorské r. 1620. - Zde použito již hlavně pramenů místních, jak jich oba archivy, městský i sl. c. k. horního úřadu, poskytují, a kde toho zapotřebí, použije se *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova*. Jsou *Paměti* ty zápisky událostí v Hoře Kutné se sběhlých, zapisované několika členy této v městě zdejších proslulé rodiny šlechtické, vedené od roku 1470 až do roku 1625. - Jelikož *Paměti* ty pro každého Kutnohorana veledůležitý jsou, podány budou v poznámkách úplně, aby takto jediný stávající exemplář spisu toho, který v knihovně musea království českého v Praze pod číslem II. G., 5. se chová, i Kutnohoranům v známost přišel a pro budoucnost se uchoval.

Doba třetí obsahovati bude děje města od roku 1620 až na naše časy. A i tu kromě archivů již uvedených poslouží místní zápisky pilného zapisovatele událostí domácích v předešlém století Vojtěcha Keglera, jichžto jeden díl chová pan Ferdinand Breuer, měšťan Kutnohorský, a druhý díl chová se v archivu městském.

Na to podán bude dějepis hornictví v Hoře Kutné; - popsání a dějepis chrámů a nejpamátnejších budov v městě; - počátek a vznik dobročinných ústavů městských; - dějepis školství a škol vůbec; - zprávy o průmyslu, řemeslech, obchodu a živnostech; - zprávy o znamenitých a proslulých mužích z Hory Kutné rozených; - zprávy o některých domech soukromých; - zprávy o společnostech a spolcích; - a co dodatek zprávy o místech nejbližších okolí a zvláště kláštera Sedlcického.

Z toho zde vytknutého sezná laskavý čtenář, že se snažím

podati obraz Hory Kutné co nejuvěrněji a nejuplněji, který obecně představitel má nejen veškeré děje města, nýbrž i působení občanského: a tak jak nám minulost povídati bude o krásných a šlechtných skutcích obětavosti ve prospěch milého města svého, k přání jest, by i budoucnost podobnými skutky se vždy skvěla.

U příležitosti té vzdávám nejvřelejších díků všem, kdožkoliv mi při práci mé radou a činem nápomocni byli, a to zejména pánům: *Františkovi Benešovi*, c. k. konservatoru kraje Časlavského, bibliotékaři c. k. universitní knihovny Pražské *Dr. Hanušovi*, a *Josefovi Dundrovi* úředníku kr. Českého Museum, jakož i slavné radě města Hory Kutné a c. k. hornímu hejtmánovi Karlovi Matějkovi za povolení k volnému použití listin archivních.

Pro sebe přeji toliko, by tato skrovná práce má od obecnstva příznivě přijata byla, jižto jen z nejrůznější lásky k milému mi Hoře Kutné jsem podnikl, a toliko na účastenství obecnstva záležitosti bude uspišení a ukončení díla celého. Bůh-li zdraví popřeje, vyjde ještě letošním rokem díl druhý.

V Hoře Kutné v neděli květnou, dne 14. dubna 1867.

Petr Miloslav Veselský.

Hora Kutná, král. horní a mincovní město. Dějepis města od počátku až do roku 1424.

Není snad které jiné z měst vlasti naší české proslulých, jak to Hora Kutná po všeliké doby bývala, jehož původ a počátek v tak temnou roušku zahalen by byl, jak se to při všem možném badání u města tohoto naskytuje. Nemožno v pokročilém věku našem již za pravdu dáti báje, jižto P. Jan Kořínek ve svém spise *Staré paměti Kutnohorské* v Praze 1675 vydaném uvádí, aniž jiným z něho čerpajícím a bájkou jeho opakujícím kronikářům, aniž klademe váhu jakou na proroctví Libušino, ježto P. Václav Hájek z Libočan ve své *Kronice české* uvádí: abychom však na nepodstatnost bájky té spíše poukázati mohli, uvedeme obě i ve spise tomto. Právě Hájek při roku 733 takto: *Obrátivše se kněžna Libuše na stolci svém věštném k východu, pravila: Vidím horu tříhrbetou, ana stříbra ze sebe vydává hojnost. Tu hojnosti jeho bude bez míry; ale že hora ta má tři hřbety, třikráte stříbro sejde a zase třikráte vzejde. Mědi krásné při tom vidím, a to vám i budoucím zaslíbiti mohu.* - Dle předpovědění toho soudili pak později mnozí, když se v Hoře Kutné hojnost stříbra objevovalo, že věštba ta na okolí zdejší vztah měla. Jestliť ovšem západní pohoří kutnohorské návrší tříhrbeté, dělicí někdejší dávnověkou župu Časlavskou od Kúřimské, jakož i v pozdějších našich dobách kraj Časlavský od kraje Kouřimského (až do roku 1850) a nazývané v místním pojmenování *Kuklik, Sukov a Špicberk* - nyní *Kaňkovský kopec* - háj. - O vynalezení a odkrytí stříbrné rudy v Hoře Kutné píše P. Jan Kořínek takto: *Roku 1237 kněz Antonín, mnich kláštera Cisterciánského v Sedlci, jdouc na procházku do lesů v okolí Sedlckém, oblíbil sobě před horkem slunečním odpočinouti. Tu posedl, až usnul. Když se prospal, uzřel, že skrze mech skály před ním tři prutové stříbrní vyrostli. Pročež hned na kolena klekl a pomodliv se, kapí svou (šat řeholní) svlékl, a ji tu na znamení nechav, do kláštera se navrátil, a co našel, opatovi pověděl, a tím způsobem hory stříbrné vyjeveny byly, a to roku 1237, o čemž jedna stará paměť ode mne šťastně vynalezena připomíná.¹*

¹ Kde by byl P. Kořínek pověst tuto vynalezl, nám nic nepraví. - Jestliť však při tom k podivění, že český kronikář a rodák Kutnohorský Martin Kuthen z Springsfeldu (narozen na počátku XVI. věku), o němžto náš nejslovutnější dějepisec pan Frant. Palacký ve svém spise: *Würdigung der alten böhmischen Geschichtsschreiber* tak chvalně se zmiňuje, a který r. 1539 svůj spis: *Kronika o založení země české a prvých obyvatelých země, tudž o Knížatech a Králjích v gegich činech a přiběžých welmi krátce z mnohých Kronikářův sebraná tiskem vydal, a v nížto i některých událostí Hory Kutné se dotýká, o pověsti Kořínkem vypravované ničeho nevěděl, aby ji byl též svým milým Kutnohoranům v kronice své zanechal. - Taktéž P. Simeon Eusebius Kapihorský, který předc členem kláštera Sedlckého byl, a jemuž veškeré klášterní listiny přístupny byly, ve svém spise: *Hystorie Kláštera Sedlckého, řádu Svatého Cysterceyenského* vytištěna v Starém městě Pražském u Pavla Sessy 1630, o této pro veškerý klášter Sedlcký dojista veledůležité udalosti ničeho nevěděl a nevypravoval, kdežto předc o všech událostech kláštera*

Věk náš však již na takové báchorky nevěří ²⁾ a po něčem jiném se poohlíží; protož předeslavše toho, bychom též starým pověstem zadost učinili, přikročíme raději k pramenům, jichžto nám až posaváde dějepis vypátrati popřál. A tu se nejprve shledáváme s listinou Krále Otakara II., z kteréžto vysvítá, že již za panování Přemysla I. tedy mezi r. **1197** a 1220, počátek Hory býti musel, neboť se tam čte, že Václav I., syn krále Přemysla I., zde krásné město vystavil, a jakémusi Ebrhardovi hornistru povolení dal, v tomto pěkném městě domy stavěti a nepochybně i dolovati. Listina tato, jižto náš velezasloužilý český historik pan František Palacký v dvorní knihovně ve Vídni vynalezl a ve svém spise: *Ueber Formelbücher I.* str. 311 podal, a jižto též pan hrabě Kašpar Sternberk ve svém spise: *Geschichte der böhmischen Bergwerke* str. 47 uvádí, zní následovně:

My (O)takar atd. Jelikož nové město kolem sv. (G)jří za času pana Václava šťastně paměti otce našeho velkolepě vystaveno jest, a v něm práva a svobody, z kterých jiná města království našeho se těšívají, ustanoveny jsou. My chtějce téhož otce našeho dobrodiní a milost jmenovaného města od něho povolenou ve všech časech našeho života spíše zvětšiti než zmenšiti, každému, kdokoliv na toto pohledne, jak z přítomných tak v budoucnosti vědomost dáváme: Že uváživše zásluhy a věrné služby milého nám E(brharda) mistra horního našeho (magistri monete nostre) jak otci našemu šťastně paměti, tak nám od něho častěji prokázanou a vynaloženou, tak obzvláště, že řečený E(brhardus) a jeho přátelé hlavní původcové vystavení nového města byli, jim a tamějším měšťanům sídla kolem sv. G(iří), a to na způsob a svobodu ve všem, jak v jiných našich městech obecně mívají, míti povolujeme; a aby milost taková pevnost měla věčné trvalosti. Byltž Ebrhard v tom věku hornistr zkušený, a proto dá se domýšleti, že on stříbrnou rudu v okolí zdejší vynášel a tu prvně dolovati a při horách svých město zakládati počal; a ačkoli v listině samé ničeho o Hoře, tím méně o nynější Hoře Kutné řeč jest, nýbrž toliko o novém městě kolem sv. G., nelze dle badání místního jinak za to míti, nežli že městem tím nynější město Hora Kutná míněna jest, jelikož nejstarší památky místní nás poučují, že město na prostranství vrcholy hory (nynější nejvyšší části města) počátek svůj vzalo, kde již v XII. století chrám sv. Jiří stával, kolem něhož se město rozprostíralo, ježto v horách zdejších stříbrahojných pavující horníci zakládali.³

toho od počátku vypravuje dle zápisek v klášterních listinách zaznamenaných. A byl by snad udalost tak veledůležitou nikdo v klášteře nezaznamenal? A nebylby se klášter sám při svém tehdejším dobrém stavu v majetnost hor těch neuvázal? - Sám historický spisovatel Pubička ve svém díle: *Chronologische Geschichte Böhmens IV. Theil* uznává udání, jakým mnich Antonín stříbrné doly Kutnohorské objeviti měl, za pouhou bájkou, což, uvážíme-li poměry doby, kdy kniha Kořínkova vydána byla, a směr, jakýmž se v době té na ducha a mysl lidskou z té strany, k níž to P. Kořínek náležel, působilo, nám to velice nápadné býti nemůže. - Ostatně to při popisu prvopočátečního odkrytí a vynalezení některých hor rudonosných v Čechách jakési výsady míti muselo, že první objevení se rudy jen báječným způsobem se stávalo. Tak ve Vejprtech (v Žatecku) skácel vichr jedli, a pod ní odkryta byla ruda stříbrná; v Krupce vyrostl prut cínový a v Kníně odkryta ze země, a na obou místech to byli pastýři, kteří prvně pruty ty našli. V Jílově musela krysa drahý šlojř do dolu zatáhnouti, aby se k odkrytí zlatonosné rudy přijíti mohlo. Podobných báchorek má každé horní město.

³ Toto udání hraběte Kašpara Sternberga vyvrací pan professor Jan Erazim Vocel při svém popisu chrámu sv. Barbory *Památky archaeologické a místopisné* díl III. str. 82. dle tvrzení Hammerschmiedova ve spise: *Prodromus Gloriarum Pragenses* pag. 160, a též pan prof. Václav Vladivoj Tomek v jeho: *Dějepis města Prahy* str. 169, udávající, že se listina ta na rozšíření města Prahy kolem chrámu sv. Havla (Gallus) vztahuje. - Uvádí však dvorní rada Peithner z Lichtenfelsu již k roku 1227, že v těch místech, kde nyní chrám *Všech Svatých* stojí, rudy stříbrné odkryty byly, a že hornictví zdejší za panování krále Přemysla Otakara počalo, a jen jeho neustálými válkami, do nichžto s říší německou zapleten byl, skoro zcela zase zašlo: protož uvažujíce všeho toho, nabýváme přesvědčenosti, že v XIII. věku již na místě tom horní sídlo bývalo: ať již listina Otakarova hrabětem Sternbergem pro Horu Kutnou svědčící na toto město

Nepochybím též s pravdou, vyznám-li směle mínění své, že místo to z počátku místem (obcí - opidem) sv. Jiří se nazývalo mohlo, neboť máme v okolí více míst z věku toho, která od patrona chrámu v místě jsoucího jména obdržela. Tak *Svatý Jakub* vesnice, *Svatá Kateřina* vesnice, *Svatý Mikuláš*, *Svatý Jan* vesnice, *Svatá Anna*, (vše užíváno nežli Žandov) atd. Nemohl to i zde tento pád býti?

Když as, a kým stříbrné hory zdejší prvně odkryty byly, nelze nikomu s bezpečnou určitostí pověditi, *dějepis nás má již domy v město uspůsobilé a doly objevené*. - Že to vše snad později se stalo, nežli na blízkou jsoucí klášter Sedlcický v roce 1142 založen byl, lze se *domnívat* toliko, ač ne *zcela tvrditi*; neboť zpytující základní listinu prvního zakladatele kláštera Sedlcického vладыky ^{13/} Miroslava, shledáváme, že též vладыka, ač klášteru tomu veškeré své držebnosti v majetek odevzdal a je veškerý zřejmě pojmenoval, k jižní straně od Sedlc kláštera nijakého místa ani pozemku nevykázal, nepochybně proto, že v majetnost jeho již nenáležely. - Z jiných listin, o nichž později mluveno bude, jde opět na jevo, že okolí a pozemky, na nichž město nové u sv. Jiří se rozkládalo, náleželo k místu *Pněvicům* (Pněv), kapitole na hradě Pražském patřícímu, kteréž se svými dvěma chrámy sv. Václava a sv. Petra a Pavla bývalo na prostranství polním proti nynějšímu chrámu sv. Barbory, kde se vůbec na *Rovinách* říká, kteréž místo v husitských válkách k zničení přišlo.

Toho uvažujíc, nezbyvá nám nic jiného, nežli prozkoumati starý zeměpis Čech z doby krále Václava I. a tu shledáváme, že v sousedství nynější *Hory Kutné* hraničily župy kúřimská, čáslavská, štěpanovská a kolínská.

Župa Kúřimská sahala od řeky Labe až k řece Sázavě, majíc na východu k Hoře proti Kolínsku místa: Ratenice, Bečváry; proti Čáslavsku: Dobřeň, Košice. - Župa Kolínská na levém břehu Labe: Zaboří, Pečky; Ratiboř (Radboř), Chotenice; župa Štěpanovská: krajní místa Zbraslavice, na jihu Čechtice a Načeradec. Čáslavsko hraničilo na jihu s Brodskem, na západu se Štěpanovskem a Kúřimskem, na severu s Kolínkem. V církevním ohledu byl dekanát Čáslavský podřízen pod arcidekanát Kúřimský, a k Čáslavskému dekanátu náležely v nynějším nejbližším okolí Kutnohorském místa s chrámy: *Malín, Grunta, Křesetice, Vysoká, Suchdol, Pněvice, Bikáň, sv. Jakub, Janovice, Chlístovice*.

Tu mezi Pněvici severně a od Malína západně ležela *příkrá hora*, na jejímžto temeni nové město kolem chrámu sv. Jiří se zakládalo. Že místo to v prvopočátku v obecné řeči toliko *Hora* sloulo, není nijaké pochybnosti, jelikož se pojmenování to až na naše časy uchovalo; kdy však *Hora Kutná* se nazývali počala, určité udati nelze; s jistotou však tvrditi se dá, že od té doby, když v ní horníci po rudách *kutiti* počali, aby rozdíl bylo mezi blízkou horou *Vysoká*, která nad touto ještě vyčnívala, a východně ležící *horou sv. Jakuba*. Všelike jiné odvozování jména bylo by zbytečné; a liché i nepodstatné jestiť tedy tvrzení Kofínkovo, žeby *Hora Kutná* od *kutny* mnicha Antonína jména svého byla obdržela. *Byla to hora, v nížto se kutilo, po rudách hledalo*; neboť i staroněmecké slovo *kutten* znamená *nach Erz*

se vztahuje nebo ne, to nám v celku nevádí, neboť kdežto v ní stojí: *Quum nova civitas circa sanctum gr.* - nesvědčí to zjevně ani pro Prahu ani pro Horu Kutnou. My spokojujeme se tím, že v době naší uvedené sídlo obydlené zde již bývalo. - Zbývá mi však ještě zmíniti se o jedné věci. V knize: *Alphabetisch-topografisches Post-Reise-Handbuch für den österreichischen Kaiserstaat, verfasst und herausgegeben von Maximilian Friedrich Thielen, Wien 1827* str. 41. udává se takto: *Hora Kutná míli od Časlavi vzdálená, leží v utěšené krajině. Zde byly za dávných časů bohaté stříbrné doly a to snad již za doby Římanů, kde město to Segedunum slulo. Že též spisovatel neudává pramen, odkud zprávu tu byl čerpal, byl bych toho zcela opominul, kdyby na jakousi pravděpodobnost udání toho nevedly nalezené mince v Hoře Kutné. Nalezena byla v tak zvaném Sklenářovém dolíku *měděná mince císaře Konstantina I.* (r. 306-337) a *veliká římská mince císaře Domitiana* (81-97), která nalezena byla na poli v Suchdole (obě mince ve sbírce numismatické pana Františka Růžičky, obchodníka v Hoře Kutné), pak *římská ostruha* nalezená v hlínku u Lorce (ve sbírce realné školy). - Jsou to ovšem pouhé domněnky, přec však dokazují toho, že zde dávno dříve obyvatelé byli, nežli jak Kofínek dovozovati chtěl.*

schürfen.² Hora pro kutění určená, tedy hora kutná.³

Že Čechové již od nepamětných dob drahých kovů stříbra a zlata, jichžto lúno země české v sobě chovalo, pilně dobývali, jest nade vši pochybnost, neboť obojího kovu toho v zemi české vždy důstatek bývalo; zdá se toliko, že mnohými nepokoji ve XII. století jaksi ochabovalo. To však jest jisto, že když jak Otakar I. tak Václav I. Němce hojně do Čech připouštěti počali, tito hned také v rozličných místech co horníci se objevují. Může také býti, že nabyvše v západních zemích větší zkušenosti v hornictví, proto od našich králův pozváni, do Čech přicházeli, zde opuštěné neb nové doly na se přejímali, ano nad lid domácí vypínati se počali, a nikoho z Čechův mezi sebe k horám připustiti nechtěli.⁴ - Našli-li tito němečtí horníci zde již k dalšímu pavování doly uchystané, nelze jistiti, předce však s velikou pravdě podobností za to míti, neboť dle znění listiny Otakarové z předu uvedené přišli již do *vystaveného města* a kdožby byl mohl město toto založiti, nežli horníci stříbrné doly zde pavující.

Ostatně nemůže se nijak za to míti, žeby okolí veškeré, na kterém se nynější město Hora Kutná zakládá, bylo až do objevení se dolů stříbrných pusté a snad jen lesy porostlé bývalo. Tak úrodná půda poplužní, jaká se kolem Hory Kutné nachází, mělať dojista v okolí svém rolnictvím se zanašejících obyvatelů; a toho nám svědectví podávají místa okolní, jichžto jména na *ice* se končí, a kterážto na nejstarší dobu vlasti naší poukazují. Majít' koncovky této nejbližší místa východně: Církvice, Třebešice, Neškaredice; jižně Janovice, Křesetice; západně Chlístovice, Miskovice; severně Libenice. Všechna tato místa stávala již dříve, nežli *Hora* jménem *Kutná* nazvána byla, neboť příjmení toho dostalo se jí teprv pozdější doby, kde již tu pilně pavováno bylo, pro rozdíl od *Hory* druhé, sv. *Jakub* zvané, která od naší Hory východně se vypínala a kdežto již v XII. věku chrám s farou se nacházel.⁵

Kromě těchto důvodů, že místo to, kde ^{14/} Hora Kutná se rozprostírá, již před dobou p. Kořínkem udávanou obývané bylo, potvrzuje mne též zápiska někdejšího král. rychtáře Kutnohorského Alexeje z Lovčí v městském archivu se nacházející, kteréž praví: *Okolí kutnohorské mělo dříve než město bylo v objemu tři tvrže, a sice na příkré stráni nad potokem Vrchlicí Hrádek pánům Novohradským patřící, jimž náležela také vesnice Bylany, s ním hraničily grunty pana z Cimburku, jehož sídlo na tvrzi Cimburké proti Bilejovu bylo, a třetí tvrž byla Žlunice nad Gruntou*. - Obě poslednější tvrže zmizely úplně, jedině *Hrádek* uchován posud, ovšem že v jiné věžnosti, ale obem jeho i způsob stavby svědčí úplně o původním rázu tvrže rytířské.⁶

Však i toho máme důkazů neklamných, že nejen blízké okolí, nýbrž i samo místo to, kde nynějšího města stává v praprvní tak zvané pohanské době obydleno bylo, jelikož se na mnoha místech v městě samém pohanské hroby i s popelnicemi a jinými bronzovými věcmi nacházejí.⁷

Tolik doufám postačí k důkazu, že místo Hory Kutné dávno dříve již obydleno bylo, nežli jak je Kofínek v první původ

² Pubička *Chronologische Geschichte Böhmens* IV. Theil, 2. Band. - Stránský: *Reipublic. Bojem*. c. 2, § 6.

³ Hora co podstatné, *kutná* co přídavné jméno; proto i vždy lépe psáti v Hoře Kutné nežli v Kutné Hoře.

⁴ Karla Vlad. Zapa: *Česko-moravská kronika*, str. 846.

⁵ *In monte sancti Jacobi prope montem Guttensem* znějí nadační listiny v *Liber erectionis*.

⁶ Později obšírně o něm psáno bude. V roce 1848 byl u tak zvaného *Králikového mlýna*, když se veliká halda škar uklízela, vykopán mezník trojhranný, 3 stopy vysoký, na jehož dvou plochých stranách byl znak pánů Novohradských, a na jedné pánů z Cimburka, a bylo to právě v místě tom, kde držebnosti těch pánů hraničily.

⁷ Nalezenyť byly hroby pohanské v městě u domu č. 259 za černým ořlem r. 1845 a v nich popelnice, pak ozdoba bronzová a závitky bronzové, popsal J. E. Vocel v *čas. česk. mus.* 1846, pak u domu č. 294 v nynější klášterské ulici. - R. 1862, když majitel továrny na cukr M. B. Teller dvůr rozšiřoval objeveny byly ve skále pravidelně vysekané čtyři hroby, 9' 6" široké, 5' dlouhé asi 1° hluboké, v nichž nalezály se popelnice z hnědobílé hlíny, kuličky hliněné, přesleny, a kost pteře ssavčí, v jedné pak nádobě v popeli ptačí zobák a vejce již zvápěnlé. Nálezy ty chovají se ve sbírce realné školy městské. Též jinde podobné nálezy se staly.

uvádí.⁸

Jak, kdy, kým prvně stříbrná ruda nalezena, zdaž náhodou neb horozkumným hledáním, **to nám nyní zcela lhostejno býti může.** První i druhý pád tu možný. Rud a kovů zpytatelé nejstarší Jiří Agricola a Jiří Lohnejš a dle nich i pozdější stoupenci jejich udávají, že kovy až na denní světlo se ze země proderou, i s vodou říční přinášeny bývají. Nám úplně postačuje zjištění, že z počátku XIII. století hory Kutnohorské již stávaly.

Když jest se zjevil poklad hojný stříbra v té *Hoře* a to se po krajích rozhlásilo, mnohý lid byl žádostiv stříbra a na ty hory se najítí dal; a poněvadž před delším deštěm a horkem nikdež se skrýti nemohl, aby do okolních městeček a vesnic přecházeti nemusel, při té *Hoře* boudky neb domečky stavěli a sobě dělali, a to nepochybně na těch místech, kde kavny havířské dříve stávaly. Když pak se hojný pavuňk rozmáhal, tu přistaven byl dům k domu, a z toho pořadí zrostly ulice a potom prostranná osada, posléz veliké prostranné město. Přitom dle obyčeje zdělaly se zahrady, role, dvory, jakož i později stavěti se počaly kaple a chrámy.

Král Přemysl Otakar k prvnímu doložení do hor kutnohorských Němců povolal, kteří, jak ze všeho vysvítá, páni neb nákladníci hor byli, a jim ku práci Čechy přidal. Z této smíšeniny dvou rozličných jazyků povstala ta hatlanina ve významech díla horního, která žel Bohu až na naše doby se udržela, a posud k vyplemenění není. Odtud původ svůj mají mnohá pojmenování místní, jako **Kaňk** (*Gang* - couk); **Turkaňk** (*Tauergang* - jalový couk); **Štrachanda** (*Streich ein da* - tuto započnete dolovat); **Kuklík** (*Gut Glück* - dobrý zdar); jakož i pojmenování horniční: **cupus** (*Zubusze* - připlácení na hory); **cimrování** (*zimmern* - bednění dolů); **cány** (*Zinnstangen, Silberstangen* - pruhy stříbra v tavírnách vyzískané) **erckaufěři** (*Erzkäufer* - rudokupci) **erctaler** (*Erztheiler* - ouředník rudu dělící); **fárat** (*einfahren in den Schacht* - do dolu léztí neb po rumpálu se spouštěti); **hanštán** (*Handstein* - kus rudy, coby rukou obejmul); **havíř** (*Hauer* - kovek); **hunt** (vozík horní); **hutman** (*Mann zum Hüten* - hlídač horní); **košty** (*Kösten* - náklady na hory); **kvartál** (čtvrtletí); **lamkrub** (*Lehmgrube* - hlinišťe); **latroch** (*Luftloch* - prosekany couk k nabytí čerstvého vzduchu v dole); **lehenšaft, lenšaft** (*Lehenschaft* - udělení práva k dědičnému pavování); **lun** (*Lohn* - mzda); **maršeidník** (*Markscheider* - měřič horní); **muntloch** (*Mundloch* - přední otvor dolu); ¹⁵ **perk** (*Berg* - jalová skála); **perkmistr** (*Bergmeister* - zprávece hor); **perkvant** (*Berggewand* - horní oblek); **prejř** (*Präger* - penězozorazič); **prenárna** (*Brennofen* - kde se stříbro k ražení peněz praží); **puchárna** (*Pochhütte* - kde se ruda stoupama roztlouká); **radschacht** (*Schachte mit einem Rade versehen* - důl z něhož se ruda kolem táhla); **roz-kverkovatí** (díly horní mezi nákladníky rozděliti); **šichta** (*Schichte* - určitý čas horní práce; den byl na čtyry šichty - na čtyry díly po šesti hodinách práce rozdělen, který čas kovek v práci vydržeti musel); **šmelcíř** (*Schmelzer* - kteří rudy v tavírnách (hutěch = *Hütten*) rozpouštěli); **štaury** (*Steuern* - daň na hory vynaložená); **štajgr** (*Steiger* - dololezec co dohlížitel na práci); **šturcovatí** (*stürzen* - zasýpati); **štufa** (*Stufe* - kus rudy); **treib** (*Treibwerk* - stroj horní); **truky** (*Träge* - necičky horní); **umproch** (*Anbruch* - žíla rudní, po nížto se v práci pokračuje); **urbura** (důchod horní královský); **urburer** (vrchní úředník, jemuž důchod ten svěřen); **voxpán** (*Wagbaum* - okované dřevo při strojích horních); **vytrekovatí** (*hinaustragen* - vynéstí z

⁸ Mohlť nám Kořinek jistě mnohem více povědítí nežli byl pověděl, neboť mu v době jeho tehdaž ještě přebohatý archiv městský přístupným byl, a že jej i používal, svědčí v archivu nalezené psaní od něho k tehdejšímu staršímu písaři radnímu Ramhovskému, v němžto jej o další zázilky *akt archivních* žádá. Od té doby shořením staré památné radnice, na nynějším *panském náměstí* stávající, asi pateronásobným přestěhováním archivních věcí v rozličné místnosti, nešetřením nejen, nýbrž i svévolným vyhazováním starých listin, o nichž mnohé kupecké krámy a hokynářské budky povídati by mohly, velmi mnoho k ztracení přišlo. Kromě toho bylo mu i volno archivu horního, někdy mincovního úřadu, použití, odkudž od té doby též přehojných listin v ztrátu přišlo, jelikož byla doba, kde podobných historických památek nevšímáno bylo a takřka za plevel se považovalo. Díky, že věk náš uchovati se snaží toho, co na nás došlo, a ještě zbylo.

dolu); **žumpejs** (*Schlachteisen* - železo k lámání skal) a jiných více. Z doby té pocházejí též názvy **tarmark** (*Tandelmarkt* - trh vetešníků), **předměstí Kolmark** (*Kohlenmarkt* - trh na uhlí), **hotmil** (*Hopfenmühle* - mlýn kde sládcí mleli) ano i všeobecně až posaváde užívané **Pách** (*Bach*) na místo starodávného jména potoka kolem Hory Kutné tekoucího *Vrchlice* zvaného.

Toto předeslati za velmi nutné se mi zdálo, jelikož v dalším popisu při používání starých listin významů těch obsahujících mnohé zatemnělé by se zdálo.

Král Přemysl Otakar II. sám se často ve svých listech vyjádřil, že největší péče vlády jeho k tomu obrácena jest, aby se jeho země mnohými lidnatými a hrazenými městy nejen ozdobily, ale také, aby tato města jim proti domácím a venkovským nepřítelům za ochranu sloužila: neboť hlavní jeho záměr byl, aby se utvořil v zemi nový, svobodný stav občanský, který by králi ve všem ke vděčnosti a tudíž i k věrnosti byl zavázán, krále proti pánům i rytířům podporoval, průmysl a obchod zvelebil a k rozmnožení královských důchodů přispíval. Bylať již některá města za předešlých králů zřízena a vysazena vlastními právy; však teprv Přemysl Otakar II. skoro všechna důležitější místa, kde se obchod a průmysl provozoval, proměňoval ve výsadní královská města. Tak založil mnohá královská města v župách rozličných, **a tak i nad stříbrnými doly blízko kláštera Sedleckého zrůstala městská obec Hora Kutná.**⁹

Královská města vysazena byla od krále tak, že měšťané nejen domy, z nichž obyvatelstvo domácí a starší musilo se vystěhovati, než i polnosti v nejbližším okolí za roční plat ve svobodné držení dostali. Každé město mělo své výsady na týdenní a výroční trhy a na rozličné svobody v provozování živností, takže na míli okolo města nesměl obyčejně mimo kováře žádný jiný řemeslník své řemeslo provozovati, aby měšťanům výživu nekazil, a kdokoli vezl zboží opodál města, musel s ním do města zajeti, tu zastaviti, a určitý čas na prodej to zboží vyložiti, což se nazývalo skladním právem. Při tom vybíralo se z toho clo čili *ungelt* (*ein Geld* - jeden peníz) pro krále. Bývalí županové neměli žádné moci ve městech, neboť měšťanové řídili se svým vlastním městským právem a obecním řádem. Rychtář s přísaznými z obce, čili konšely vykonávaly moc soudní. Soud čili *rychta* náležela králi, byla však někde dědičně propůjčena, jinde a obyčejněji ročně pronajímána za určitý plat do komory královské; držitel neb nájemce takový slul rychtář, a bral požitek z pokut a platů za vykonávání soudní. On anebo jeho náměstek řídil jednání při soudu, konšel pak vydávali nálezy. Tyto konšele král sám dosazoval z prostředka měšťanův, měšťané však navrhovali osoby ze sebe k tomu spůsobilé. Konšelé pak všechny záležitosti obce spravovali, majíce k tomu krom soudů co přednostu svého **purkmistra**. Tím byl vždycky jeden z nich na jistý čas od nich zvolený, takže střídavě každý konšel na ten jistý čas purkmistrem býti mohl. - V důležitějších věcech povolali konšelé také jiné vzácnější měšťany čili **starší obce** do rady, někdy v neobyčejných případnostech svolávala se pak celá čili veliká obec, ku které všickni měšťané náleželi. - Za Přemysla Otakara II. mohla již města též pozemské statky držeti, a nabyta tudíž práv politických, takže jejich poslancové již také na zemské sněmy chodili. Ve všech tehdejších městech Němci z ciziny přišli převládali a panovali, jsouce cvičenější v rozličných nových řemeslech a umělostech nad domácí slovanské obyvatelstvo. Němečtí měšťané nemohli však zameziti, aby i domácí lid v právech jejich účastenství měl, a Slované se brzy také v městské živnosti vpravili, a po letech jak počtem tak zručností v provozování živností v městech se Němcům nejen rovnati mohli, nýbrž v mnohém je i předčili.

⁹ Když se tak i město *Hora* rozšiřovalo, aby dělníci horní všelikých potřeb svých v jiných místech hledati nemuseli, počali se i jiní řemeslníci, živnostníci a obchodníci v městě tom usazovati, ku kterýmžto úředníci horní přihlížeti aniž mohli, aniž práva jakého podle zřízení zemského měli, protož ustanovení nad nimi byli soudcové obecní a tito nazváni byli od německých obyvatelů zde ne **konšelé**, nýbrž **šepmistři** (*Schöppen*), jimžto právo dáno, aby městské a outprné věci řídili, lid obecní v dobrém řádu a pokoji drželi a spravovali; úředníci horní však toliko

⁹ Karla Vlad. Zapa: *Česko-Moravská kronika* str. 864.

s horními záležitostmi a lidem horním se zanašeli, jak toho práva horní předpisovala; jedni druhým v práva jejich aby nesahali, ani překážky jaké činili, nařízeno. Přihodiloli-by se však, že by někdo, pod správou úředníků horních jsoucí, jakéhožkoliv skutku zlého při díle horním se dopustil, pro kterýžto čin by mohl slušně popravním mistrem trestán býti, vyslyšejí jej se všemi omluvami a potřebami úředníci horní, a naleznou-li, že zlým skutkem vinen, tedy teprv od práva horního právu městskému vydán býti má.

Soudní právo vykonávalo se dle práv soudních, od Přemysla Otakara r. 1261 vydaných. Zákoník tento jest jen potvrzení usnesení knížete českého Konráda Otty s pány českými na sněmě v Sadské r. 1189 držaném, kdež poprvé sepsán byl zákoník zemský, t. j. spis o řádu soudním, kterýžto se všude jako v Čechách tak i na Moravě na budoucí časy zachovávatí měl.¹⁰ Horní právo řídilo se té doby dle horních práv Jihlavských.

Výnos a užítky dolů Horských přispívaly nemálo králi Otakarovi na výlohy, jichžto jeho mnohostraná vojenská tažení vyžadovala, a za tou příčinou, aby hornictví a tím i výtěžek horní tím více zkvétal, potvrdil král Otakar II. r. 1261 všecky výsady horníkům, jichžto byl již jeho otec Václav I. jim byl učinil, a které také dělnický nucen nebyl k pobožnostem chrámovým do okolních míst Malína, Sedlc a Pněvic choditi, vystavili si nejprve na nejvyšším temeni Hory chrám sv. Jiří zasvěcený, který z objemu fary Malínské byl, a k faře Pněvické příslušel; že však chrám ten pro veškeré obyvatelstvo nestačil, a v něm služby Boží německým jazykem se vykonávaly, vidělo se obyvatelstvo české nuceno, též pro sebe a služby Boží české o jiné chrámy se postarati. Stavětiť ovšem nejprve jen kaple dřevěné, ze stavební látky nejhojnější pro ruce mající, v nichžto jim farář Malínský přisluhoval, neboť stavěny byly již v objemu fary té.

Výsada, králem Václavem na svobody Horníkům udělená a králem Přemyslem Otakarem potvrzená, zněla: *Předně: Aby všickni horníci a nákladníci od Nás k sobě větší náchyllost poznati mohli, a chtivějšími k horám a k hledání kovů byli, tuto jim zvláštní milost činíme a je osvobozujeme: Kdožkoli na některých horách zlatých nebo stříbrných v království našem českém buď na našem nebo na stavův našich gruntech, ježto z nich desátkově vycházeti mají, náklady činí a pavuje, aby z těch nákladův, dolův nebo štol hledajících, kteréby z cupusův (příplatků) pavovány byly, anebo i potom, kdyžby jsouc na užítích, užítkově, totiž auspajty z nich vycházeti přestaly, a zase k cupusům přišly, žádnými desátky, pokudžby na cupusích trvaly a auspajty na kukus po patnácti groších včepných peněz nevnikli, dávatí povinni nebyli a nedávali. Item: A kdyžby tak mnoho včepných peněz zlata neb stříbra nachováno měli, aby po patnácti groších auspajty dávání býti mohl, tehdy i hnedle, dělte auspajty neb nedělte, budou Nám i pánu gruntu od toho času náležitý desátek, dokud i ten náklad díla neb štolý auspajty by vynášel a zase k cupusu nepřišel, povinen dávatí. Item: A tak toliko z těch dolův neb štol, které užítky z rud zlata neb stříbra vynášejí, kolikrát by koliv po cupusích a jinak k užítkům přicházeli, desátky dávatí povinni býti mají a jinak nic. Item: Jestližby kdo z cizích zemí na některé hory zlaté nebo stříbrné v království českém neb stavech gruntech, kdo těchto práv užívají, se přistěhoval, osadil, a náklady na hory činil, pavoval anebo při horách a dolích dělal, a v cizích zemích dlužen zůstal, však v žádném zločiném hrdlem, cti a víry propadení skutku nalezen nebyl: tedy ten a takový každý má a bude moci všech těch svobod těmito našimi právy horními vysvětlených i jiných obdarování, jako jiný svobodný horník užívati s manželkou a dětmi, čeledí i s tím vším svým, co jest se tu přistěhoval; a coby tu*

poctivým nabytím zachováti mohl, svoboden býti, a před svými věřiteli od svého na ty hory přistěhování za tři let pořád zběhlých bezpečný glejt míti, tak aby jeho žádný z cizozemcův pro dluhy do těch tří let hyndrovati ani jakou překážkou činíti, ani právem naň nastupovati nesměl, kterýžto glejt jednomu každému v takových případnostech do zaznamenaných tří let od jeho přestěhování moci naši královskou dávatí, a je v tom osvobozovati ráčíme. Item: Pokudžby se někteří poddání v království českém a zemí k němu připojených k některým těm horám obrátili, a živnosti sobě, ženám s dětmi pavováním neb poctivou rukou při horách dobývati chtěli, všichni, kteřížby provinění hrdla, cti a víry propadenými skutky vinni nebyli, mají míti též svobodu při horách se osaditi, tu zůstávati a živnosti hornické pavováním neb dílem horním požívati. Item: Jestližby pak z gruntu utekl aneb se s ženou a dětmi jinak vykradl, má nicméně též té svobody užítí, ale co jest kolivěk na gruntech pána svého, buď statek neb jakoukoli spravedlnost měl, a ji odešel, to pánu gruntu připadá, a on ji potracuje. A ti a takoví poddání nemají jinak té svobody užívati, než pokud při horách se zdržují, a hornické živnosti pavováním neb dílem užívají. Item: Bude-li některý poddaný na hory nakládati buď na našich, pána svého, neb na který koliv stavův gruntech tále (dílece) míti, a propadne-li nám neb pánu svému v hrdlo a statek, neb jedno z toho, tále jeho, které má, mají mu předce zůstati, a nemá se na ně žádný žádným obyčejem ani pro dluhy potahovati, ale on bude míti vůli je držeti, někomu dáti, prodati, o nich kšaftovati jako který koliv svobodný horník. Item: Pakližby někdo utracen byl pro zlý skutek, manželka aby toliko věno vzala, a ostatek statku přátel. Item: Jestližby někdo odsouzen byl na smrt, a zase milosti užil, tak žeby při hrdle ostal, tedy manželka aby z toho též věno vzala, a ostatek na obec připadlo. Item: Kdyžby někdo na uších, rukou a jiných oudech trestán byl, tedy statek po něm manželce a dítkám aby zůstal. Item: Aby nižádný z pánův, šlechticův a rytířův tohoto království na Horníky a měšťany Kutnohorské ani na jich zboží nesahal. A jestližby na některém Horníku neb měšťanu měli co žalovati, tedy by ne jinde, než před soudci města žalovali a jako jiní lidé se spravedlnosti dovolávali. A což koliv by soudce a přísězní města vyřídili a ustanovili, by bez porušení ode všech zachováno bylo. Item: Coby koliv Horníci pro dobré hor zařídili, to aby vždy bez porušení zachovávali.¹¹ Kromě tohoto vydal již Přemysl co markrabě moravský pro pavovatele dolů r. 1261 následné, velmi výhodné nařízení, které též pro Čechy plateno mělo a takto znělo:

My Přemysl z Boží milosti markrabě moravské k královskému dobrovolenství a přízni otce našeho nejosvícenějšího krále českého při svých věrných měšťanech i hornících i jiných královské velebnosti a důstojenstvích službou činících, jeho vůli ovšem uminili jsme poslouchati, a přítomný list ohradou Naší pečeti kázali jsme znamenati. Protož aby svoboda a milost velebnosti královské skrze některé všetečné neměla útisku a přerušeni, spolu s synem Naším chceme a přikazujeme pod zachováním Naší milosti v království, aby nižádný z pánův, šlechticův neb rytířův, nebo popravci, nebo dvořan království našeho kterakého všetečenství anebo násile činiti nesměl v žádném městě našem, ani na kterého člověka útoku činiti, ani jím, ani v kterém skutku jemu překážej bez odpuštění a vědomí soudce města a přísězných. A kteřížkoli měšťané a horníci měliby lidí a podsedy a zboží kromě města, nebo v městě, nižádné soudní moci o nich soudce kraje a úředníci nemějte, ani které právo městské, pakli o kterém měšťaninu neb o kterém člověku měšťanina mají něco žalovati, tehdá před soudci a soudem města žalujte, jako jiní lidé spravedlnosti své vyhledávajice. A jestliže kdo z měšťanů kterému pánu neb rytíři zboží svého neb koupí půjčily pod úmluvu některého dne neb času před přísěznými anebo jinými šlechtými muži, a jestliže řečený pán neb rytíř ten den nebo čas nezaplátilby, tehdá chceme, aby mohl měšťanin toho pána, rytíře nebo šlechtice i jiného kohokoli svobodně pro své dluhy stavovati. - Také chceme a přikazujeme, aby cožkoli soudce a přísězní města našeho s přísěznými horníkův pro dobré horníkův, pro dobré obecné zřídiliby a ustanoviliby, aby bez přerušeni ode všech zachováno bylo. - Ovšem také chceme, i

¹⁰ Chová se posud starý rukopis v archivu městském v latině sepsaný.

¹¹ Archiv městský.

přikazujeme přísneji, jestližeby kdo z měšťanův učinil vraždu nebo jiné prohřešení mrzké kterékoli, aby ani komorník náš, ani popravce, ani který z úředníkův Našich, ani soudce města nebo přísežní na zbožích jeho tak movitých jako nemovitých žádného nečinili násilí, ačkoli viny utekly, ale i jeho s dědici zboží jeho pokojně užívej.¹²

Výhody takové a hojnost rudy vydatné, která těžířům a nákladníkům bohatého výtěžku připovídala, vábila nejvíce cizincův k opanování dolů Horských. Které doly v době této nejprve zdělávány byly, pro úplný nedostatek zpráv prvotních bezpečně udati nelze, ale dle všeho byly to doly v nynějším městě samém bývalé, pak v okolí pozdějších chrámů Všech Svatých Hloušecký a Angelský couk, a v okolí sv. Martina Greifský couk, jakož i svou hojností stříbra proslulý důl *Osel*. Později¹³ byly asi započaty doly západně: Kuklický couk, Kaňk (*Gang*) a severně: Nyfelský couk, Turkanský couk, Rejzský couk a Maří Majdalenský couk.

1276 Místo bohatstvím svým oplývající a královské urbuře hojného užítku přinášející dosáhlo dojísta povšimnutí vladařova, a protož buď již z vlastní vůle královské anebo k žádosti obecních zástupcův byla *Hora* od Otakara II. v řadu královských měst vřaděna, nazvaná jsouc *Mons Cutnae*, neb *Regia ac libera metallica civitas Cuttenberga*. Až do té doby v žádné listině pod tím jménem nepřichází.¹³ Týž král Otakar udělil též městu ním tak vyznamenanému první městský znak, jenž byl dvě přes kříž položená hornická kladívka v poli oblém, vrchem přímo přefíznutém ježto český lev drží, a nad nimi královská koruna, a povolil, by obec znaku toho na své pečeti městské užívala a ní listiny pečetila.

Množení se obyvatelstva bylo jistě rok k roku četnější, a zvláště lidu dělnického počet přehojný. V zemi pak doby té nepanoval pokoj žádoucí, neboť Vítkoviči kuli proti králi Otakarovi pletichy, ano i do války s Rudolfem Habsburským jej zapletli. Ač r. 1277 mezi těmito dvěma válčícími stranami před Vídní mír uzavřen byl, nicméně opět r. **1278** nové nepřítelství vypuklo; a kdežto papež Mikuláš III. kletbu vydal na všechny protivníky císaře Rudolfa, nepřispěli Otakarovi ku pomoci všichni ti, kteří jemu dříve službu byli připověděli. Válka ta uvalila velikou záhubu na zem českou, a zvláště horám Kutnohorským přivedla první valný úpadek. Neboť, když týž král Otakar na tu válku ze svých zemí veliké množství lidu vojenského shromáždil, a nemaje dostatek koní pro jezdecké, k těm horám Kutnohorským prohledl, a všechny z nich koně pobrali a do svého polního ležení přivésti poručil. Což když se stalo, a čím by se rudy a perky z přehlubokých dolů honiti mohli, nebylo, tak těžíři a nákladníci horní od pavování přestali, a čeládka horničná, nemaje čím se živiti, pryč se rozešla, a tak ty proslulé doly nejprve upadly. Byloť, jak stará zápiska o tom svědčí, jen na couku kuklickém přes 300 hospodářův usedlých v havířských kobkách, a přes 500 koní z hor těch bylo odvedeno.¹⁴ Leželyť pak ty hory tak pusté několik let, nebo Václav, syn Přemyslův, jediný toho království dědic v desíti létech věku svého osiřel, zemi spravovati nemohl. Naproti tomu ještě Otto markrabě Brandenburský mladému králi za poručníka daný, zemi české za prozatímního vladaře ustanovený, tu zem více hubil, než hájil.

Císař Rudolf slyše o tom, co se v Čechách děje, a aby Oto Brandenburský snad sám se v zemi českou neuvázal, vtrhl na podzim r. 1280 přes Moravu do Čech; zdali při tom tažení i Hora Kutná válečně stísněna byla, není nikde poznamenáno, domýšleti však se toho dá. Prostřednictvím Ludvíka falckraběte bylo však mezi Otou a pány českými dne 25. listopadu 1280 příměří učiněno, čehož však také již největší potřeba byla, neboť záhuby země české byly již náramné, bída a zoufalost na všech stranách všeobecná. V příměří tom bylo uzavřeno, že se má pro

¹² Pamětní kniha Kaňkovská.

¹³ V starých latinských listinách po této době o Hoře Kutné pojednávajících nazývána jest *Mons Chuttnis*, *Mons Cuttnis*, *Montibus Cuthnis*, *opidium in Montibus Cuthnis*; v německých *der perg zum Chutten*, *der perch zum Kuten*; v českých *Hora Kutná*, *Hory Kutny* nikde ale *Kápi hora*, jak jí teprv sedmnáctý věk zpotvořiti chtěl.

¹⁴ Dne 27. srpna 1278 svedl král Přemysl Otakar II. s císařem Rudolfem na pomezí moravském na poli *Marchfeld* zvaném bitvu, a tu zradou hejtmánův svých přemožen a zavražděn.

všeobecné upokojení země o vánocích držeti sněm stavů českých. I sešli se v neobyčejném počtu pánové, rytíři, vyšší duchovenstvo a ponejprv tenkráté také **poslové měst královských**, a že tu jistě již i Hora Kutná zastoupena byla, nelze nijak pochybovati.

Po velikých obětech, jichžto zem i králevič mladý Otovi přiněsti museli, uvázal se konečně hrálevič Václav u vládu otcovského dědictví, a vlády královské se ujal, a pomalu zemi od loupeží vyčistil, v pokoj a dobrý řád všecko uvedl, tu i také lid horní ponuknutím královským k Hoře Kutné se hojně scházel, a v několika letech tak je vyzvedl, že opětně k předešlému květu přišly, mnohem silněji než kdy jindy se pavovaly, a velikou nad míru hojnost stříbra ze sebe vydávaly; což pak přes sto let tak pořad až do válek husitských, s převelikým celého království českého užítkem trvalo.

1289 Hojnost rudy stříbrné v celém okolí Hory se vyskytující byla dojísta podnětem, že i města okolní v pavování súčastniti se chtěla, a za tou příčinou učiněno bylo r. 1289 mezi měšťany Kolínskými a Čáslavskými prostředkováním Sybota, mistra Hory Kutné, a s Albrechtem z Lukavy narovnání o přepuštění nějakého okršlku k volnému pro ně pavování.¹⁵

Téhož roku narodil se králi Václavovi syn, též Václav zvaný, jemuž kmotrem byl opat kláštera Sedlckého Jindřich II., a horníci doby té právě nový vydatný důl na *Rovni* zarazili, nazvali jej ku počtě novorozeného dolem *Králickým*, kteráž jméno až po dnešní den haldy z dolu toho vyvezené nesou.

¹⁶ **1292** Kolínští, jimžto Kutnohorští v okolí vesnice Kluků pavovati povolili, dosáhli zajisté v podniknutí svém hojného užítku, neboť z vděčnosti za hojně požehnání v dolích jim propůjčených vystavili svým nákladem na vršku proti Horám Kutným chrám *Všech Svatých*¹⁶ ku pohodlí pracujícího lidu horního v Hoře Kutné.

Že město samo toho roku již značně rozšířeno bylo, a že v něm všeliká živnostnická podnikání se zaváděla, vysvítá z toho, že opat Sedlcký o to se přičiňoval, aby z půdy, na níž pozne-náhla dolejší část města se rozkládala a jižto klášter za vlastnictví považoval, nějakého užítku míti mohl, a protož ucházel se o to, aby lázně, které v Hoře Kutné již stávají, aneb teprv v pozdější době zřízeny budou, klášteru Sedlckému jistým poplatkem zavázány byly, což opatu tím snadněji dosáhnouti možno bylo, jelikož u krále v největší přízni stál, a když král v Hoře Kutné bydlíval, což velmi často bývalo, opata v klášteře pilně navštěvoval; a proto také král Václav žádost tu povolil a r. 1299 zvláštním majestátem potvrdil.¹⁷

Však i Hora Kutná nemalé od krále Václava II. požívala přízně. Nastalá doba nejhlubšího míru jak doma tak i ve všech zemích sousedních popřála nyní králi horlivě a laskavě o všecko pečovati, co zemím a národům jeho ku prospěchu by bylo, on povznesl všeobecný blahobyť a královské důchody zvláště hojným požehnáním hor Kutenských hojných docházely příjmů. Toto požehnání horní bylo také příčinou králova častého v Hoře přebývání, a tu jsa prosen, aby Kutnohorští těch samých práv horních a svobod účastni byli, jakých horníci Jihlavští požívají, a by i pro hory Kutnohorské úřady horní zřízeny byly a oni nemuseli o všechny propůjčky horní k Jihlavským se ucházeti, splnil prosbu tu a majestátem r. **1293** vydaným uvedl Kutnohorských s Jihlavskými na stejná práva. Majestát ten zní takto:

Ve jméno Boží. Amen.

My Václav Boží milostí král český a markrabě moravský všem tento list spatřujícím zdraví na věky. Poněvadž královské důstojenství a počestnost tím pilněji svým věrným přítomna býti dlužna jest, čímž rozdílněji nad jiné jim spravování i výsost zemského panování nadána jest, světle stkví se důstojenství jménem i cti: proto My, jenž naše věrné z škodlivých věcí chceme vyvarovati i z těžkých nejistot, z plnosti Naší milosti a přízni Naší ku paměti věčně dáváme na vědomí nynějším živým a potomním živoucím, že My královskou mocí Naší a svobodnou vůlí milým měšťanům Naším Horníkům, kdežkoli v království našem bydlí-

¹⁵ Časopis česk. Mus. 1848, sv. 4. str. 383.

¹⁶ Časopis česk. Mus. 1848, str. 354.

¹⁷ Euseb. Kapihorský: *Historie kláštera Sedlckého*. Graf Sternberg: *Geschichte des böhmischen Bergwerke*.

cím, všem spolu i každým zvlášť, svoboda a ustanovení práv popsaných, skrze něžto poklid i obecní užitek jich i pokoj umínili jsme opatřiti, jim též i jich dědicům, náměstkům i potomním, královskou opatrností a veselím, půjčujeme, dopouštíme a potvrzujeme nad to, poněvadž My milému synu našemu knížetství dali jsme, řečené měšťany i Horníky naše jemu otcovsky dáváme, a k milosti jeho důstojenství, žádosti, zvláštního milování věrně a královsky z ruky v ruku poručili jsme k zachování všech těch věcí. Na potvrzení a zachování budoucí všech těch věcí tento list ohradou Naší pečeti kázali jsme potvrditi. Léta Páně 1293.¹⁸

S majestátem tím zároveň udělena byla horní práva pro Čechy a práva městská pro Horu Kutnou (Jus Cutnae et Montanum), jichžto přepis na pergameně posud v městském archivu se chová, a v nichžto v úvodu odstavec 4. praví: *Protož chceme v knize této, ježto povšechně slouiti má královské právo horní (Jus regale montanum) všechny nedostatky práva opraviti, a co v starých právech bylo pochybného, toho úplně opomíjeme, a chceme jasně právo horní každému podati.*¹⁹ Pak v odstavci 6. praví: *A proto, by se tomuto dílu našemu tím snáze porozumělo, rozdělili jsme jej ve čtyry knihy, ježto se všech týkají, kteří práva tato věděti mají, aby vystříhali se úpadku, a poznali pravou moudrost práva horního, a protož právy našimi s dostatek poučení budou, jak v pravé cestě pravdy a práva setrvati mají. Veškeré právo, jehož předpisujeme, týče se buďto lidí, buďto dolů stříbrných, aneb propůjčky, a k tomu příslušností a žalob. A hned na to v první knize mluví se o rozličných osobách při hornictví, kdežto praví: Dle uznání práva horního jsou nejprve osoby **urburěři** (urbarii), **přísežní** (jurati), **soudcové** (judices), **rychtáři** a **perkmistři** (10) (hormistři - magistri montani), těm udělena jest moc naše královská, by ostatních jiných lidí soudili. Po těchto následuje urburní písař. - Pak jsou i jiné prostřední osoby, a sice: horolezci (Steiger), měřiči, tesaři a hutníci, kteří též podpřísežní lidé se nazývají, poněvadž též užitečných věcí plniti a neužitečných opomíjeti mají, a čehoby nepravého v mezích svého povolání shledali neb slyšeli, povinni jsou perkmistrovi oznámiti a též nákladníkům, pokudž jejich svědectví dostatečně jistoty má. Pak jsou přednější osoby, které **nákladníci** slují (těžíři - coloni principales, qui vulgant Gewerken), pak druzí a pak třetí, a pak **nájemníci dolů** - (deinceps qui vulgant Lehenhauer), jimž náleží užitek i škoda z dolů stříbrných, v nichžto pavují. Pak jest ještě mnoho lidu horního jiného, jichžto pomoci těžíři neb nákladníci hor potřebují, o nichžto později mluveno bude.*

O urburečích co prvních osobách praví se dále: *O urburečích posaváde ničeho nařízeno nebylo, pročez jasné poučení o nich podati chceme. Urburěři jsou úředníci urbury královské, jimžto nařizujeme jednati s úplnou věrností, aby nám veškerý horní lid příchýlným učinili. Oni mají veškeren tento lid před neprávím chrániti, rozbroje mají krotiti a mezi věrnými podanými svornost udržovati, a k tomu přihlížeti, by to, co bdělý svoji práci vydo- byde, někdo jiný lenivý a ospalý bez poctivosti a moci jakou mu nevydral, neboť jenom pracovitému a nikoli lenivému naše práva přispěti mají, aniž by kdo na škodu jiného zbohatnouti měl a t. d. Protož prikazujeme všem našim úředníkům, aby svobody, jichžto od jich vrchních míti požadují, též svým podřízeným prokazovali, aby se nikdy nižší proti vyšším nepozdvíhovali. - Úřad urburního požaduje, aby ke všemu přihlížel, coby králi k užítku a prospěchu přispívalo, a by nic lenosti a úskokem škoditi nemohlo. K úřadu jeho náleží též udělování propůjčky k dolování. On má též od všech hormistrův obyčejnou přísahu přijímati, a kdyžby tito v službě své leniví neb nedbalí byli, má moc jich sesazovati, jakož i nákladníky na opuštěná dila horní vyhledá- vati. Přísluší jemu též s přísežními ke všemu, co by ve prospěch hor bylo, přihlížeti, a trestati vše, co by prospěchu hor škodně*

¹⁸ Dle opisu v pamětní knize města Kaňku. - 1293 Václav II. král český udělil majestát honikům Kutenským na svobody a práv ustanovení zároveň s Jihlavskými. Staří letop. Čestí.

¹⁹ Nové zemské právo, ježto král Václav římským znamenitým učencem Gozius Urbevetanus sestaviti a sepsati dal, nebylo od pánův na sněmu přijato, jelikož shromáždění páni a rytíři pravili: že tato země česká práva od Přemysla a Libuše má, kterých není třeba opravovati, ani jiných na jejich místě ustanovovati. - Česko-moravská kronika od Karla Vlad. Zapa str. 1010.

býti mohlo. - Právo urburečů jest, že sami souditi mají o věcech horních. Při každém horním soudu mají však býti kromě urbure- ře a přísežního též dva šepmistři přítomni. - Přísežní nazývají se od složené přísahy ti, kteří nám ji skládají, a protož chceme, aby k úřadu tomu nám ti nejspravedlivější z celého lidu (národa?) předkládáni byli. Nemá býti také v radě otec se synem, ani bratr s bratrem, aniž test se svým zetěm. Nechceme také, aby kdo, o němž dobrá pověst nejde, za šepmistra volen byl. a t. d. Že veliké neřady v horní správě a zvláště při huti královské diti se musely, vysvítá z celého tohoto zákona horního, který k odstranění škodných neřadův těch hlavně směřoval, neboť při hutnicích a penězoragečích se praví: *Hutníci a razeči (fabri) byli našeho horního regalu rušitelé a podvodníci, protož tomu tímto zákonem předejiti se snažíme, a chceme z nepoctivých podvodníků hor našich podporovatelů učiniti. Nařizujeme tedy, aby se razečům mzda jejich veškerá vyplácela vždy v úterý po ukončení každého téhodne před polednem, a za jeden týhodnen mzda jejich má býti vždycky zadržána. Chceme také, aby se razečům mzda nevyplácela rudou, nýbrž halířema, a co který razeč svou vinou pokazí, má nahraditi. Vady všeliké, jichžto razeči při své práci spozorují, mají na urbureče a přísežní vzněsti, a ti jich mají ve čtrnácti dnech napraviti. Mistři raziči mají se o řádné tovaryše postarati, a lenochů netrpěti, aniž jim jakých schůzek dopouštěti. Urburěři, horní rychtáři a přísežní mají nad razeči a vším lidem horním přísnou dohledku míti, a provinilců trestati, aneb nejvyššímu komořímu k potrestání poukazovati. Razečům přísluší z čistého užítku devátý díl.*

Jakou péči král Václav o to měl, aby za soudce mužů spravedliví vždy voleni byli, vysvítá nejasněji ze znění rozkazu o soudcích, jací býti mají ve spravedlnosti, an praví: *Dejž nám Pane vši spravedlnosti soudce takové, kteří moudrost soudu tvého poznají, bychom moci světla tvého v kapitolu tuto všeho toho uvedli, čeho ku právu soudu, řečím a odpovědím zapotřebí jest, dle tvého svatého přikázání, kteréž káže, by se spravedliví soudové drželi mezi lidmi, aby veškeren národ, jehož spravovati jsi nám svěřiti ráčil, který tu lační a žízni po spravedlnosti, naši slušnou spravedlnosti nasycen byl; a aby všichni ti, kteří souditi mají jménem naším, v spravedlivé dobré vůli udržováni byli, aby zákon tvůj s obou stran vždy zachovávan byl, a by ti, kteří námi ustanoveni jsou k vykonávání spravedlnosti, nebyli se zlými všemi soudci souzeni věčným zatracením. Protož nařizujeme otcovsky obou stranám, aby soudcové a šepmistři jen Boha a spasi- tele našeho vždy před očima měli, který každému soudu přítomen jest, dříve, než nějaký rozsudek pronesou. - Tolik z horních práv krále Václava podati uznal jsem za potřebné, jelikož v dalších přiběžích dějin města mnohé k tomu vztahovati se bude.*

Ze starých výsad jde též na jevo, že z počátku toliko jeden úřad v Hoře Kutné býval, který jak horní tak i městské věci řídil. Ale potom, když se hory a lidé při nich rozmno- ¹¹žovali, byl ten úřad rozdělen, a dva z něho učiněny, tak aby jeden úřad městské věci a dlelní, strany mordu, bití, krádeže, nářkův a t. d. též i jiné odpory mezi horníky osedlými i neosedlými soudili a napravovali; a druhý úřad aby horní věci řídil, a coby k horám náleželo a z hor pocházelo, kromě zločinných věcí, soudili; avšak obojí, jedni druhým nápomocni, a jako za jedno právo zůstávali. A ač jsou koliv ti úřadové jeden každý své obzvláštní spravová- ní a opatrování měli, však nicméně lidé v tom rozdílů jiného neměli, než ku kterému právu která věc náležela, k tomu jest se každý buď usedlý neb svobodný dostavovati povinen byl.

Kutnohorští mívali též toho práva, aby plnost a platnost práva jediné u nich a před jejich soudci se vykonávala, a z výpovědi soudců těch toliko ku králi - a to teprv když byl 15 hřiven stříbra složil - odvolati se lze bylo. - Dále byli Kutnohorští obyvatelé osvobozeni ode všech zemských daní, jelikož jak výsada toho zní, nemožno by jim bylo na hory a na zemské potřeby nakládati. Práva toho také Kutnohorští při každé příležitosti hájili a brá- nili, kdykoli k jakým berním zemským přispívati vybidnuti byli.

Z uvedených horních práv jde na jevo, že dolování a dobývání rud nedělo se nákladem královským, nýbrž nákladníky neb těžíři soukromými. Tito dělili se opět ve tři třídy, první těžíři slouli ti, kteří k neobmezenému dolování v jisté výměře přímo od urbureče propůjčku byli obdrželi; druzí těžíři, kteří od prvnějších některé doly v léno (Lehenschaft) převzali; a třetí,

jimžto tito druzí opětně některý ze svých couků v druhé léno přenechali. Z veškeré z dolů vydobyté rudy čisté, dřive nežli ji těžír rudokupcům prodati směl, musel osmý díl urbuře královské odměřen býti, což bývalo povinností přísežních kr. horních děličů rudy (metalli divisoribus.) Ostatní rudu prodávali těžíři rudokupcům, kteří ji v tavírnách svých - šmelcovnách - v ryzé stříbro spracovali dali, a pak čisté stříbro do královské mince prodávali. Pro čistění rudy své, královské urbuře připadlé, měla i tato vlastní tavírnu.

Z předeslaného jde na jevo, že těžíři a rudokupci nejzámožnější občané Hory Kutné bývali, a že v jich rukou spočíval osud tisíců ostatního při horách pracujícího lidu, a tím dá se jen vysvětliti, jak tak často obrat politického smýšlení lidu horního a Horského vůbec jen od pokynutí těchto osob závisel.

Že také správa městská a obecní v době té toliko v rukou takovýchto lidí spočívala, leží na bíledni; a kdežto tito těžíři a hlavně rudokupci a tavírníci nejvíce z Německa sem se přihnuli a z dolů zdejších zbohatnouti chtějící lidé byli, nemůžem se diviti tomu, že i obyvatelstvo ostatní, jim méně více podřízené, pokojně snášelo jich německé řízení.

Když Hora Kutná co královské město svého svobodného postavení a samostatného soudu a rychty byla nabyta, zdá se tomu, že právomocnost svou i na bližší okolí vztahovati se snažila. Vysvítá to alespoň z rozsudku krále Václava od 8. dubna **1299**, nimžto vynímá klášter a konvent Sedlcký, aby v žádném pádu a případnosti od Horníkův souzení neb k soudu potahování nebyli a býti nemohli; jakož i pokuty na lidech klášteru Sedlckému náležitých a nalezených nikoli Horníkům, nýbrž konventu Sedlckému aby připadly.²⁰

1300 Pod vládou poručnickou markraběte Braniborského na zkázu obchodu a ku ztrátě chudiny velmi špatný druh peněz více a více se rozšiřoval v Čechách celých, a peníz, který včera a předevěřem platil, v několika dnech za neplatný prohlášen byl. Tu přimělo bohaté dolování a hojný výtěžek hor Kutnohorských krále Václava na tu myšlénku, zavésti proměnu v celém mincovnictví, a tím největšího dobrodiní národům svým prokázati. Zavedl totiž zcela nové peníze zrna dobrého a ceny stálé, tak aby byly všude berné, a za všechny pozdější nové peníze vyměňovati se nemusely. Že pak umění minciřské v Čechách ještě velmi skleslé bylo, přinucen byl král Václav z města Florencie ve Vlaších šest minciřův do Čech povolati, a usadil je v Hoře Kutné v tvrzi královské, jížto hnedle při nastoupení svého vladařství pro sebe a své královské nástupce nádherně zbudovati dal, kdežto královský správce hor neb urburěf bydlel. Z těchto příšlých Vlachů uchovala se nám jména **Reinhard Alphardus** a **Cino Lombardus**, co prvních minciřů. Této tvrzi říká se od té doby *Vlašský dvůr* (corte italica), a tak z toho Vlašského dvora vydány byly v měsíci červenci r. 1300 první překrásné *České* čili *Pražské groše*, které v krátkém čase všeobecně obliby nejen v českých a polských zemích došly, ale i daleko široko po Evropě se rozesílaly a ode všech penězoměncův a kupcův ochotně přijímány byly. Šedesát takových českých grošů činilo těžkou čili pražskou hřivnu stříbra. (České groše rovnaly se velikostí a též i cenou rakouským dvacetníkům stříbrným.) Na jedné straně vyražen jest český lev a okolo něho nápis: *Grossi Pragensis* t. j. groše Pražské; na druhé straně zase koruna a kolem ní nápis ve dvojmí okolku: *Wencezlavs secvndvs - Dei gratia rex Boemie*, (Václav druhý z Boží milosti¹², král český.) - Lid obecný nazýval tyto nové groše pro jich zvláštní bělost *zmrzlíky*. Také dal král Václav obyčejně menší peníze čili denáry raziti, jichžto šlo dvanáct na jeden český groš.²¹ Horní a mincovní správa odevzdána byla králem Václavem nejvyššímu zemskému komorníkovi, který se urburěfem královským stal.

Při instalování úředníka mince v Hoře Kutné má se dle rozkazu královského tento způsob zachovávat:

Předně musí vykonati přísahu na komoře české na hradě Pražském, při tom dle povinnosti dává se jemu instrukci, jak se v mincování řídití a zachovávatí má.

Potomně v Hoře Kutné v residenci JMti královské „Vlašský

dvůr“ řečené u přítomnosti perkmistra a úředníkův horních, též některých z předních z prostředku pániův šepmistrův, starších pořádku haviřského, starších těžírstva Kaňkovského, kvardejna (?) minciřův, pregeřův, hutního mistra a jeho gegenhendlera představen, a aby jeho respektýrovali, jemu volní a poslušni byli, nadjmenovaní dostatečně napomenuti, a pečet' úřadu mincovního jemu bude odevzdána, aby ji v platných příčinách, jakžby toho potřeba ukazovala, užíval.

Potomně pak minciři, pregiři a k úřadu mincovnímu náležející osoby, aby k němu jeden každý podle povinnosti své obzvláštní útočiště měli, a ním se ve všech věcech řídili a opravovali, budou napomenuti.

Potom se jemu co k minci JMti královské náleží, odevzdává a residenci „Vlašský dvůr“ vedle pořádného seznamu postupuje, tak aby z před jmenovaný „Vlašský dvůr“ a in suma na ničem žádná škoda se nedála, na vše dobrý pozor dávati, poroučí.

Hutmistr i jeho gegenhendler, ti bývají dostatečně napomenuti, aby jemu, úředníkovi mince, časné stříbra dodávali, tak aby on ku placení rud těžírům hindrován nebyl.

Úředník mince aby se s úřadem horním ve všelijaké svornosti a lásce srovnával, a jedni druhým do povinnosti nesahali, ani toho, co jim svěřeno nebo poručeno není, neujímali, a po čem nic není, na škodu, neb zbytečné vrchnosti zanášeni, též na škodu JMti královské, v tom se nevydávali, nýbrž, coby mezi sebou v dobrém srovnati mohli, tak se zachovali, a jedni druhým v slušných příčinách ruky podávali.²²

Až posud nebylo mi možno nijaké jméno některého z tehdejších obyvatelův udati, teprv k letu tomuto přicházejí některá jména, a sice co bohatý horník a rudokupec Bořita z Košic, Kunklin Ruthart též co těžír a rudokupec, Vilém z Valdeku z rodu Hasenburgského, a nějaký Tafelrunge, který kromě dolů též jakési pozemky v okolí kutnohorském měli.²³

Kutnohorští měli v ten čas již právo na sklad soli a tuních ryb v městě, proti čemuž se Kolínští stízně zasadili, ale ve při té ničeho nesvedli; pak na žádného z Horníkův zatýkač pro jakýkoliv dluh nesměl dáván býti, ale jedena každý věřitel povinen byl mírnějším a milostivějším způsobem dluh svůj vymahati.

Též o rozpoložení města z té doby nelze pro nedostatečnost místních zpráv ničeho bezpečného pověditi, dá se však bezpečně domýšleti, že již v té době objem nynějšího města z většího dílu zaujímal; jelikož to zjištěno jest, že na těch místech, kde nynější velební chrámové se nacházejí, již chrámové neb aspoň kaple bývaly, v nichžto farář Malínský, do jehož farní osady Hora Kutná náležela, služby Boží vykonával.

Také i to zjištěno jest, že čeští obyvatelé se nejvíce v západním dílu města, v tak zvané později čtvrti Bartolomějské, usazovali, kdežto pro sebe a pro české služby boží nejprve chrám sv. Bartoloměje zasvěcený vystavili, a němečtí obyvatelé chrámu sv. Jiří pro sebe mívali. Z té doby udrželo se až na naše časy jméno hlavní ulice této čtvrti, totiž **Česká ulice** co poukázání, že ta část města Čechy obývána byla.

V roce 1300 neb krátký čas před tím povstala jakási rozepře mezi zámožnými obyvateli Hory Kutné a jich farářem Malínským, a jak se podobá hlavně za tou příčinou, že Kutnohorští v městě svém i vlastní faru míti si přáli, čemuž farář Malínský se protivil a k tomu svoliti nechtěl. Museloť to pro Kutnohorské aspoň velmi nemilé býti, když tak veliké již město posaváde vlastního faráře míti nemohlo, jemužby předc zámožné měšťanstvo potřebné výživy dojistá s dostatek bylo poskytnulo. Sousední farář Pněvický, v jehož farní objem hoření část města i s chrámem sv. Jiří náležela, byl ochoten jim po vůli býti, a pobídl jich, by pro příští farní chrám o prostranější a města tak bohatého důstojnější stavení v mezích jeho kolatury se postarali. Horníci bohatí a hojností oplývající neváhali tedy dlouho s uskutečněním návrhu jim učiněného a vyhlídše si pro příští chrám místo^{13/} na vrchu nad potokem Vrchlicí, kdežto již dřive pro kovkopy v dole nejvydatnějším *Osel* zvaným pracující, kaple ku počtě

²² Archiv městský.

²³ Česká rodinná jména u českého obyvatelstva měšťanského nebyla v době té ještě v obyčeji, jak p. Václav Vlad. Tomek v *Dějepis města Prahy* sám dle nabyté zkušenosti i při městě tom str. 312 uvádí.

²⁰ Eus. Kapihorský: *Histor. kláštera Sedlckého.*

²¹ Pubička: *Chronolog. Gesch. Böhmens. IV. Th.* Martin Kutén z Pringsfeldu. - Karel VI. Zap: *Kronika česko-moravská.*

patronky kovkopů sv. Barbory stávala, a povolavše si mistrů, položili téhož roku základ k chrámu sv. Barbory,²⁴ který též chrámem *Božího Těla* sloužil, ku kteréžto stavbě arcibiskupská konsistoř Pražská ochotně svolení své dala. - Ač z předu uvedenou příčinu neb pohnutku, která Kutnohorských k stavbě prvo počátečního chrámu Svatobarborského mnozí z popisovatelů chrámu toho jeden po druhém opakují, nesrovnávám se já tímto náhledem zúplna, nýbrž shledávám pohnutku, která Kutnohorských k stavbě té pohnula, - v lásce a oddanosti k milovanému a mezi nimi takřka bydlícímu králi Václavovi II., jemuž se podniknutou stavbou tou dojistá jen zavděčiti snažili, jelikož jim známa byla králova veliká a zvláštní pobožnost a za tou příčinou i přízeň, jakéž král Václav všem těm prokazoval, kteří pro zakládání chrámů a klášterů obětavost projevovali. A k projevení této lásky a oddanosti nahodila se jim v době té ta nejkrásnější příležitost, kde král český Václav II. též za krále polského zvolen byl a jemuž i koruna království uherského nabízena byla, jižto však nepřijal, ale na místě svém Uhrům svého dvanáctiletého syna Václava III. za krále dal. Že však chrám ten též zvláštní kapli *Těla Božího* měl a tato dříve než chrám sám k pobožnosti chrámové upravena byla, spatřuji i v tom pohnutku k stavbě té, že Kutnohorští zavedením pobožnosti *Božího Těla* ve svém chrámu, jižto jim později i papež Bonifác XII. zvláštní bullou potvrdil, krále Václava, když v Hoře Kutné síděl, od tak častého navštěvování kláštera Sedlčského odvrátiti chtěli, kamžto on k vykonávání tam zavedené zvláštní pobožnosti Hrobu Božího třeba dvakrát denně chodíval; neboť nežili Kutnohorští s řeholníky Sedlčkými v lásce a svornosti, a panovali mezi nimi stále rozepře o pozemky, jak k stavením, tak k zahradám od Kutnohorských užívanych.

Buď tomu již jakkoli, podniknutí stavby tak velkolepé svědčí nejlépe o blahobytu a bohatství v městě panujícím, a oplývali-li již jednotlivci bohatstvím, dojistá že i obec sama hojného požívala jmění, ježto nejen k obecním potřebám s dostatek vynakládala, nýbrž i v potřebách králi a zemi vždy nápomocna byla: a pomocí té jak města, tak i hojného výnosu z užitků horních potřeboval král při svých vojenských taženích jak do Polska tak i do Uher velice velmi.

1303 Rychlé a velikánské rozšíření moci české způsobilo králi Václavovi II. rozepři s papežem a válku s císařem Albrechtem. Papež Bonifác VIII. domníval se míti práva Uhrům krále usazovati, poněvadž Uhry za Štěpána Svatého od papeže na království povýšeny byly, a zahrozil Uhrům tresty církevními, pakliby od Václava českého neodstoupili a neapolského Karla Roberta za krále svého nepřijali. Také králi Václavovi psal papež, aby se do záležitostí uherských nemíchal, a syna svého z Uher vzal. Král Václav II. byl sice velmi nábožný a papeži oddaný, avšak takovou řeč svatého otce nemohl lhostejně přijmouti; jsa ducha statečného, ustanovil se brániti a k nastávajícímu boji s papežovým mocným nepřítelem císařem Albrechtem se spojití. - A však tu se také císař Albrecht s papežem smířil, jen aby mohl, maje také moc církevní sobě ku pomoci, svou posavadní přetvářku naproti králi českému odložití. Jakmile se toto smíření mezi papežem a císařem stalo, tu papež dne 21. května 1303 u veřejném duchovním shromáždění vyhlásil, že Karel Robert jest pravým dědicem království uherského, a že volba Václava českého jest neplatná, a spolu vyzval císaře Albrechta a jeho syna Rudolfa, vévodu Rakouského, aby Karlu Robertovi v Uhrách vši možnou pomocí přispěli. - Císař Albrecht nemeškal králi českému Václavovi poslati bullu papežskou, a žádal mimo to na něm: aby se hned zbavil on a jeho syn koruny uherské a polské, protože je bez jeho povolení přijal, potom aby navrátil jemu Míšeň a Cheb, protože on, císař, smlouvy a daná slova strany těch krajin ruší a nazpět běže, konečně aby jemu postoupil stříbrných hor Kutnohorských na

šest let a nebo zaplatil 80.000 hřiven stříbra, poněvadž by jakožto vasal římské říše povinen byl platiti císaři desátek ze drahých kovů, kterýžto desátek po tolik let platiti opomenul.

Užitek z drahých kovů býval vždy nedotknutelným právem krále českého, a neměl nikomu z něho čeho vyplácet; protož uznány byly v žádostech Albrechtových hanebná věrolomnost a hnusná zjištnost; nicméně však se král Václav o to pokoušel, aby Albrechta k mírnosti pohnul, což však nic platno nebylo: a tak byla válka vyhlášena, a obě strany se na ni velmi horlivě strojily.

Král Václav II., znaje svou osobní nedostatečnost ve válce, pomýšlel jen na to, jak by se nepříteli platně ubránil; císař Albrecht však ^{14/} zkusil již velikou moc českou, s velikým úsilím pole sbíral, aby tolik vojska sebral, s kterým proti Čechům jíti by se mohl odvážit. - V Uhrách následkem bully papežské staly se znamenité proměny. Neapolský králevič Karel Robert vešel mocně do země, a do Prahy došly listy, že mladý král uherský Václav v Budíně není více bezpečen.

Král Václav II., chtěje raději koruny své nežli jediného syna ztratiti, rychle k rozhodnému činu se odvážil; sebrav znamenité vojsko, na něž mince a urbura Kutnohorská se vším přispěti musela, čeho jen na skladě bylo a raziti se stačilo, v měsíci červnu 1304 sám osobně do Uher pospíchal. Tam všechny nepřátely, kteří mu cestu založiti chtěli, udatně přemohla, dobyl Ostřihomy, hlavního sídla zlých úkladův proti němu, a synu jeho strojěných, přitáhl do Budína, a po několika dnech i s korunou uherskou a ostatními klenoty a se synem svým s vojskem na zpáteční cestu do Čech se dal.

1304 Již po celé léto tohoto roku byly malé bitky mezi Čechy a Moravany z jedné a Rakušany z druhé strany, nejvíce na hranicích rakouských. Nyní však počala veliká říšská válka proti králi českému, a na počátku měsíce září 1304 dvě veliká vojska k hranicím českým se valila. Dne 8. září nalezal se císař již v Linci, a táhl odtud do Čech. U Budějovic se položil a na příchod syna svého Rudolfa a Karla Alberta čekal. Poněvadž počasi se již opozdívalo, nechtěl císař dobýváním Budějovic a jiných hrazených míst se meškati, a spojiv se druhým vojskem, přes župy Chýnovskou a Čáslavskou na **Horu Kutnou** táhl, nemálo na to mrzut jsa, že se mu nikde vojsko české nepostavilo, by je mohl potříti. Celých pět neděl tento hrozný proud nepřátel se valil, a všechny krajiny ukrutně poplenil. Teprv dne 18. října přivalili se nepřátelé před **Horu Kutnou**, a císař Albrecht hořel nyní žádosti zmocniti se této pokladnice, po které tak příliš lačněl. I položila se všechna vojska na širokých lukách okolo kláštera Sedlčského a okolo Malína, sahajíc až k řece Labi na půlnoc. Kutnohorský potok, který těmi lukami až k Labi se točí, jim velmi vítán byl, neboť z něho své koně napájeti mohli, Horu Kutnou však vůkol oblehli, a klášter Sedlčský, z něhož mniši utekli, celý vybrali.

Král Václav řídil obranu země mohutně, podporován jsa jednosvorným působením všech stavův, mezi nimiž tenkrát odbojníkův a zrádcův nebylo. Obranu Hory Kutné odevzdal dvěma znamenitým a udatným českým pánům **Jindřichovi z Lipé** a **Janovi ze Stráže čili z Vartemberka**. Horníci sami odhodlaně k hájení hor a města svého se postavili: a tak všechno dobývání Hory Kutné marné zůstalo, a nepřátelé povždy se svou velikou škodou museli toho nechat.²⁵ A předce císař Albrecht, chtěl-li něco v Čechách poříditi, o to státi musel, aby aspoň toho města dobyl. A tu Horníci utřejch berouce a jiné trusky jedovaté a ze stříbra vymísené do svého potoka házeli, kterýchžto potok do nepřátelského ležení odnášel; nepřátelé pak jed ten pijíce mřeli na pořad i koně jejich, a tak se jich mnoho tisíc otrávil. Však Horníci za věc spravedlivou měli, ukrutnému nepříteli ukrutně se pomstíti, a jeho lakotu po stříbrě hor jejich napájeli jedovatou truskou ze stříbra. - Král Václav přitáhl mezi tím s ostatním vojskem, v němž byli nejvíce Čechové a Poláci, k samé Hoře Kutné a chystal se na císaře útok učiniti, ale tento seznam úmysl ten, a zkusiv hrdinost Horníkův a lidu horního, hned o půl noci se

²⁴ Nebyl to však základ položen k nynější nádherné chrámové budově, jak mnozí jistiti se snažejí, a toho vyvrátiti si při příštím podání popisu chrámu toho ponecháváme, nýbrž to byla skrovná budova ovšem prostranná při níž co hlavní věc kaple *Božího Těla*. Nynější velebný chrám Svatobarborský jest úplně stavba XV. a XVI. věku. Dříve museli Kutnohorští Pražský hlavní chrám viděti, pak teprv hleděti i v městě svém něco podobného vyvésti.

²⁵ Klosterneuburgská kronika praví: *Císař by se byl mohl snadno Hory Kutné zmocniti, kdyby byl hned z počátku házení ohně použil, což jediným prostředkem býti mohlo, místa toho se zmocniti. Otto von Bazern měl císaře pod záminkou lásky k bližnímu od tohoto prostředku zrazovat, čímž podezření zrady na se uvalil.*

vším vojskem se zdvihl, a pryč od Hory Kutné utíkal, a Jindřich z Lipé s bojovným svým lidem Horským hbitě za nepřitelem se pustil, tak prudce jej honil, všude naň dorážej, a odpočinku mu nedávaje, že císař Albrecht, potřebovav dříve pět neděl, nežli před Horu Kutnou dorazil, než osm dní minulo, se vším vojskem, co mu ještě zbylo, ze země šťastně byl vyhoštěn.²⁶

1305 Král Václav, jehož zdraví nikdy pevně nebylo, ochuravěl brzo po válce této, zemřel k zármutku veškeré vlasti české dne 21. června 1305, jsa teprv 34 roků stár, po jehož smrti šestnáctiletý králevič Václav III. na trůn český nastoupil. Postoupením mnohých částí země Míšně a Chebska s císařem Albrechtem se smířil, a tento jemu potvrdil všechny svobody a práva, jakých království české v říši římské požívá, a slavně vyhlásil, že Václav III. ^{15/} jest svrchovaným pánem v zemích svých, i také všeho toho, co se pod zemí nachází, což znamenati mělo, že císaři jmenovitě desátek z **užitkův Hory Kutné** nenáleží. Byl však Václav III. dne 4. srpna 1306 v Olomouci od zákeřníkův zavražděn, a tím vymřel v Čechách rod panovníků Přemyslovců.

Stav městský povznesl se v době Václava II. k veliké politické znamenitosti. Výsady a práva od králův městům udělené dávaly měšťanům hojných prostředků k nabývání bohatství do rukou. Právě tehdy vydávaly stříbrné hory Kutnohorské největšího užítku, a poněvadž se dolování hor Kutnohorských nalézalo v rukou několika rodin měšťanských, v Praze a v Hoře Kutné usedlých, nabyly tyto tak velikého jmění, že se znamenitým zemským rodům rovnati počínali, a hlasům svým na zemských sněmích vždy větší platnosti dobývali; že však ani král Přemysl Otakar II., kterýž první poslanec měst do sněmův připustil, ani jeho nástupce Václav II., toto politické právo měšťanům nižádnou psanou listinou nepojistili, odpírali z počátku pánové takovému právu měst: proto se však měšťané tím více přičiňovali, aby se šlechtě rovnati, a jí k uznání politických práv svých nutiti mohli. I dařilo se jim to, a mnohé rodiny měšťanské v Praze a v **Hoře Kutné** nabyvše netoliko velikého jmění, kupovaly venkovské statky, stavěly tvrze, zakládaly kláštery a chrámy, a konečně i se šlechtickými rody v přibuzenství vejíti se snažily. Při tom si pěstování městských úřadů velice vážili, a tím veliké moci provozovali. Nejslovutnější měšťané a měšťanství rodové toho času byli v Praze a v **Hoře Kutné**, ač také i v jiných městech.

Mezi přednějšími měšťanskými rodinami v Hoře Kutné, ač nejvíce původu německého, kteří i mezi šepmistry a konšely náleželi, byli: rodina **Pušů**, zvláště Peregrin Puš, usedlá jak v Hoře Kutné tak v Praze. **Velflinů**, **Ruthartů**, **Pirknarů**, zejména **Bertolt Pirknar**, **Ondřej Plumel**, kr. rychtář r. 1305, **Pavel Schönhor**, **Mikuláš Brešlabor**, první šepmistři, **Friduš Kimel**, **Jakub z Písku**, **Kunklín Ruthart**, **Mikuláš Silber**, **František Gyes**, **Konrád Náz**, **Václav Willmann**, **Hensel v. Rosenthal**, **František Odrem**, **Mikuláš Falkenberg**, **Václav Jurg Lep**, rudokupec, **Jakub** z Tandlermarku, druží šepmistři; co příšežní horního i obecního úřadu byli **Thomel** (Tomáš) **Praumbarts**, **Jakub**, pisář mince, **Bernard Grober** a **Ulrich měnič** (*Wechselmeister*); **Bartušové**, **Glencelové** přicházejí vůbec uvedeni na listině nejstarší v městském archivu se nacházející z roku 1305, nímžto odprodává obec Kutnohorská dvůr *Pfaffendorf* zvaný a městskému špitálu náležející Václavovi Bartušovi.²⁷

²⁶ Karla Vlad. Zapa: *Česko-moravská kronika* I. díl, str. 1030. - Publička: *Chronolog. Gesch. Böhmens*. - Dle Solnohradské kroniky byla Hora Kutná po čtyry dny obležena, v Čechách pak císař po sedm neděl nečině meškal.

Josef Kajetan Tyl použil této události k nejlepší povídce své *Rozina Ruthartova* nazvané. Viz *Sebrané spisy Josefa Kajetana Tyla vydané nákladem Kobrova kněhupectví v Praze*. - Jak dalece by se byla Rozina Ruthartova na zradě města svého rodinného provinila, o tom žádný dějepisec ničím se nezmiňuje, a připisati to lze jen bujaré fantasii básníkově.

²⁷ Listina německá zní po úvodu všech výš jmenovaných osob: *...und mit rate der gemeind verkaufen als rechte wormunder unseres spitals gelegen wor dem genanten perge zum Chutten den hof und das erbe gelegen zu Pfaffendorf (Přítoka?) mit allen nutzungen und allen rechten den Hensel Glenzl guter Gedachtinus den armen sichen des genannten spitals fermacht und geben hat durch gott und durch heile seiner sele - dem bescheidnen mitpurger*

Z listiny té jde na jevo, že nadání městského špitálu pro chudé a choré již počátkem XIV. století se stalo, a že prvním jeho zakladatelem byl **Jan Glenzl**. K čemu vůbec obec ztracených za dvůr ten peněz vynaložila, o tom ničeho říci mi nelze.

Aby klášter Sedlecký po utrpeném vydrancování vojskem císařským se opětně zotaviti a důchody své zlepšiti mohl, osvobodil král Václav III. klášter ten listinou vydanou dne 6. listopadu 1305 všech poplatků a platů i sbírek jakékoli jméno nesoucí ze všeho zboží, majetku a podobného, jehožby klášter ten v Hoře Kutné, v městě neb dolech jejích v držení měl, na časy věčné, nařizuje, aby klášter o takovoto platy nikdy sužován nebyl.

1306 Po smrti Václava III. hlavním působením císaře Albrechta zvolen za krále českého syn jeho **Rudolf I.**, maje 25 let. Přední jeho péče byla o to, aby důchody zemské v pořádek uvedeny byly. Pro zaplacení korunních dluhů, které vzrostly za posledních válek krále Václava II. a špatným hospodářstvím Václava III., nařídil, aby se každý týden vydávalo z důchodů Kutnohorské urbury čili z užitků hor 1000 hřiven stříbra na srážku věřitelům koruny; i byla to, jak patrně, větší suma, nežli obnášel sedmý díl královské urbury, kterýž nebožtík král Václav II. synu svému na smrtelném lůžku dávatí byl poručil. Ta suma se pak skutečně až do Rudolfovy smrti z mince Kutnohorské vyplácela. Zemřel pak Rudolf dne 4. července 1307 v ležení před Horažďovicí, panovav toliko devět měsícův, nepozůstaviv dědiců, a trůn český po druhé osiřel.

1307 Podlé smlouvy s domem Habsburským uzavřené od českých a moravských pánů měl nyní Bedřich Rakouský býti nástupcem svého bratra v Čechách. Poněvadž však nezdržením slova daného stavům a pronásledováním jich mnoho nepřítel Rudolf si byl získal, zanevřeli všichni stavové na rod Habsburský, a posláno do Korutan k vojvodovi Jindřichovi, který ^{16/} Annu Přemyslovnu za manželku měl, s poselstvím, aby se do Čech navrátil, a 15. srpna 1307 zvolen za krále českého.

Albrecht císař uslyšev, žeby z pánů českých někteří syna jeho Bedřicha sice za krále míti chtěli, jiní však tomu na odpor se stavěli a tak volba Jindřicha že provedena jest, na první zprávy o smýšlení sobě odporném v Čechách, strojil se provéstí práva svého rodu brannou mocí. Hned po skutečném zvolení Jindřicha Korutánského předsevzal válečné tažení proti němu. Opět vtrhla vojska německá se dvou stran do Čech; od západu přes Cheb Albrecht sám s četným vojskem švábským, od Moravy vojvoda Bedřich s Rakušany. Hlavní útok obrátil se jako před třemi roky za živobyti Václava II. proti Hoře Kutné. Obě vojska, švábské i rakouské, spojila se spolu k obležení toho města. Opět byli Jindřich z Lipé a společně s ním Jan ze Stráže čili z Wartenberka statečnými obranci Hory Kutné a Kolína, mezi kterými městy vojsko nepřátelské rozpoloženo bylo; však ale vůdcové lidu českého, bráníce těch obou měst, velikou jemu škodu na lidech učinili, takže žádný ten Němec nemohl ze svého tábora, kterým se chránili, hlavu vystrčiti. Též Horníci v Hoře Kutné i měšťané Kolínští statečně vojsku císařskému odpírali, kdykoli toto útokem proti jejich hradbám se pouštělo a jich stůj co stůj opanovati se snažilo. Byla však již mezi Horníky strana císařovým Němcům více nežli Čechům přející, a její hlavou byl **Bertold Pirknar**, bohatý nákladník hor, který sobě byl tvrz Pirkenstein (nynější Peřtejnice) blíž Kutné Hory vystavěl.²⁸ Proto museli pan Jindřich z Lipé a Jan ze Stráže všechnu pilnost na to vynakládati, aby zrada v Hoře Kutné nemohla propuknouti. Císařovo usilování k ničemu nevedlo, zima se valem již blížila, a on musel, ničehož nepořídív, od Kutné Hory a Kolína odtáhnouti.²⁹

Wenzeslaw Bartusch seinen erben und nachkumen umb 720 β guter prager gros, welches gelt besagter wenzeslaw erleget hat. Není pochybnosti nijaké, že Pfaffendorf přezdívkou od Němců nazvaná byla vesnice až posavadní Přítoka, která patřovala olomúckému biskupovi Brunovi, který ji r. 1250 za 70 hřiven stříbra Sedleckému klášteru prodal.

²⁸ *Bertold Pirknar (Birchner, Pürknar), který s římským králevičem Bedřichem a jeho spojenci proti českému králi zdvazek na ochranu byl podepsal, táhl se dvěma svými syny Václavem a Ulrichem s ním, jemu náležela později tvrz a statek Tempelstein na Moravě.* Wolný's Topografie von Mähren str 348.

²⁹ Eneaš Silvius. - Staří letopisové Čeští. - Václ. VI. Tomek: Děje Prahy. - Zap: Českomoravská kronika.

Jindřich kníže Korutánský pět roků zemi spravoval, ale za svého spravování málo co dobrého spůsobil. Neb Němci rozličné šarvátky v zemi činili, a z toho proti němu někteří páni čeští válku zdvihli. Toho také času Hora Kutná velmi veliké užítky vydávala na stříbře, takže ani prvé ani potomních časů takových nebylo; a odtud jmenovaný Jindřich znamenité a nesčíslné zboží ven ze země vyvezl.³⁰ Bohatství Hory Kutné záviděli jí velmi mnozí; a sám kronikář Petr opat Zbraslavský spílal Horníkům, že byli nadutí, a s českými pány pořád se hašteřili. - Deje tomu, že Horníci na své bohatství skutečně hrdí a pyšní byli, toho se jim však nijak předhazovati nemůže, že by byli oplývající v hojnosti, nevykládali je též na ozdobu města svého, stavíce chrámů nádherných a zakládající ústavů dobročinných pro schudlé a choré spoluměšťany, a pakliže provedli někdy pých veřejný a násilný, byla to dojista jen oplátka uražené jich ctižádosti. A nejen chrámy domácí nákladem Horníkův samých vystaveny byly, nýbrž i jiné chrámové stavby podporovali; tak na den sv. Gottharda **1308** založen byl nový kůr v kostele sv. Jakuba v Praze nákladem bohatého Horníka Bořity z Košic. Listem ze dne 8. května 1308 postupuje král Jindřich biskupu a biskupství Pražskému veškerý královský desátek na něho z hor Kutnohorských vypadající co náhradu za utrpené škody v době válečné.³¹

1309 Měšťané Pražští a Kutnohorští co přední v zemi hnedle od volby krále Jindřicha zanevřeli na pány české, že proti oprávněnosti jejich při volbě námítky činiti se osmělili. Nabyvše zámožnosti zvláště vzděláváním hornictví, rovnali se mnohým panským rodům, chtěli jim také rovni býti stavem a zákoním oprávněním k stejnému účastnění s nimi v obecných záležitostech zemských. Králova slabost a nerozhodnost nemohla udušiti a vyrovnati záští to. Několik předních měšťanů v Praze a v Hoře Kutné, zejména **Jakub Velfovic** a **Mikuláš Tausentmark** v Praze, a bratří **Mikuláš, Albrecht** a **Konrád Ruthartové**, pak **Peregrin Puš** v Hoře, učinili mezi sebou tajné spiknutí, aby se stejným dnem zmocnili osob několika nejvyšších úředníků a jiných pánů zemských, zvláště těch, kteří jim co věřitelé komory královské nebo z jiných příčin nejvíce byli na překážce, že se požitky urbury Kutnohorské nedostávaly vesměs jen v jejich ruce. Zajetí měli jim býti rukojmím k vynucení práv na pánech, po nichž tak velice dychtili.

První sobota v postě, 15. února 1309, byla ustanovena k provedení skutku. Toho dne časně ráno vytáhli Ruthartovci a Peregrin Puš z Hory Kutné s několika tisíci lidmi shlukovci se zbrani, jakou kdo právě měl, ku blízkému klášteři Sedleckému, ve kterém, nej-¹⁷ spíše pro záležitosti své v Hoře Kutné, přebývali pan **Jindřich z Lipé**, královský podkomoří, **Jan ze Stráže**, nedávný spoluobranec Hory Kutné při obležení od Albrechta, a **Jan z Klímberka**. Shluknutí lidu stalo se puštěním hlasu, že pánové tito přišli vynutit velkou berni na městu. Čtyřicet lidí napřed najatých, bylo se již na noc vkradlo do kláštera, aby zotvíráním dveří usnadnili vstup výbojníkům. Předsevzetí se tím způsobem podařilo bez obtíže. Pánové byli překvapeni ještě ve spaní, i musili se vzdáti, aniž slyšeno podávání se jich na úmluvu, nýbrž hroženo smrtí, pakliby odporovali. Zároveň s nimi zdržoval se v klášteře také **Olbram** z Prahy, jež Ruthartovci velice měli v nenávisti, i hledali jej buď k zabítí, buď také k zajetí. Všecky dveře v klášteře byly vypáčeny a jizby prohledány, Olbram však odtud zachránil se šťastným útekem. Naproti tomu byl zabit rychtář Kutnohorský Jan, nepochybně též ze soukromého záští zpupných měšťanů. Zajetí pánové odvedeni jsou do Hory Kutné, a okování těžkými pouty, odvezení na zámek Lidice. Tím samým dnem provedl také Velflovec a druzí tovaryši jeho úlohu svou v Praze, a zajali nejvyššího kancléře Petra probošta Pražského a Vyšehradského, pana Raimunda z Lichtenburka a Hynka Berku, nejvyššího purkrabí Pražského, v příbytcích jejich, a zavezení byli tamtéž.³²

Jak velmi měšťanstvo Kutnohorské na pány rozhořčeno býti

muselo, vysvítá z vyjádření se rodiny Ruthartovců, kteří, kdyby král jich za ten skutek trestati chtěl, sami svým nákladem vojsko válečné proti Jindřichovi zříditi chtěli, a byli to sice **Konrád** (Kunklín) **Ruthart** z hořejšího rynku, **Jiří Ruthart** od *Zlaté husy* a **Mikuláš Ruthart** od *Černého orla*. Tito Ruthartové pavovali v čase tom doly *Ruthart* a *Sekhart* řečené, z kterých pohojně užítky brávali.

Čin spáchaný nehleděli spiklí měšťané nijak tajiti, nýbrž vidouce všeobecné nad tím pohoršení a pobouření v panstvu českém, k pojištění žádaného účinku hleděli se zabezpečiti nejprve přízní královou, jemuž přednesli, že jen k jeho dobrému toho učinili, poněvadž by tito pánové vinni byli roztrkání jeho důchodů, a tudy velikého jeho nedostatku. Král Jindřich slyšel tuto řeč rád, přede však vyslyšev i stížnosti přátel pánův zajatých, položil oběma stranám rok, aby stáli před ním ve své rozepři, jelikož on na žádném vinu nenalézal. Měšťané, důvěřující se v náchyllost královi k sobě, dali se najíti ve velkém počtu, taktéž i přátelé zajatých. Tu když král přede vším žádán byl od pánů, aby pověděl, z čeho by zajatým dával jakou vinu, pravil, že neshledává na nich žádné, ano kdyby i co proti nim měl, že by proto chtěl jim býti milostiv. Na tuto řeč královi měšťané vzdorovitě odešli. A když král po poslu jim nařizoval, aby zajaté propustili, a učinili s nimi přátelskou úmluvu, dali odpověď tomu odpornou, pravíce, že nebudou pánové od nich propuštěni, pokudby nebylo dáno dokonalé ubezpečení přede všemi škodami, ježtoby se mohly jimi ještě budoucně díti koruně a zemi české.

Na to nevěděl král sobě žádné další rady. Pánové však zajatí a jejich přátelé dovedli konečně předce vytrhnouti se ze zlého postavení svých věcí, předně listivým rozdvojením svých protivníků, potom smlouvami a sliby, jichž nemínili držeti. Právě hlavní původcové oukladného spiknutí proti pánům dali se svým soukromým prospěchem navnaditi k smíření. Pan Jindřich z Lipé slíbil totiž dceru svou dáti za manželku synovi Mikuláše Rutharta, a mladý pán z Lichtenburku byl zasliben dceři Jakuba Velflínova v Praze; podobných svateb bylo snad umluveno ještě několik, a dcery panské, ovšem teprv prý děti, jsou hned odevzdány měšťanům, aby byly chovány u nich. Na to i zavřena smlouva, vztahující se na celé panstvo a měšťanstvo, že napotom nemá býti žádného volení krále jinak, než aby zvolen byl takový, k němuž by svolil celý stav měšťanský, rovněž pak, že nemá panstvo ničeho nového nařizovati, cokoli by se týkalo obecných záležitostí zemských.

Pyšné měšťanstvo netěšilo se ale dlouho z tohoto vítězství, a to nejvíce proto, že původcové zajetí pánů ještě více hleděli svých osobních zisků a záští, nežli prospěchu svého stavu. I v Praze i v Hoře Kutné trvala vždy nenávisť mezi předními rodinami měšťanů, takže jedny pronásledovaly druhé. Rozdvojení tohoto dovedli pánové užiti k svému prospěchu. Nemohlo býti ne snad několik neděl po propuštění pánů z vazby, když nenadále **Jindřich z Lipé** a **Jan ze Stráže** s hromadou ozbrojeného lidu přitáhli ku Praze, a vpuštěni byvše do města pomocí přátel svých, učinili panství strany sobě protivné konec. I do **Hory Kutné** vkročil mocně pan **Jindřich z Lipé, Ruthart** a **Peregrin Puš** byli zajatí a zle se jim vedlo ve vězení. Tímto způsobem zrušeny jsou i sliby a smlouvy mezi pány a měšťany uzavřené; panské dcery, nevěsty synkův měšťanských,¹⁸ u měšťanův na vychování jsoucích, zajetím dvou předních Horníkův, svým rodičům navraceny býti musely, takže z těch panských sňatkův nic nebylo.³³ Král Jindřich choval se ke všem těmto věcem lhostejně, a pánové neměli žádných překážek k opevňování svého panství v Čechách, do jichž rukou se celá vláda dostala, a pan Jindřich z Lipé počínal si jako neobmezený pán, a zvláště urburu královskou v **Hoře Kutné** co královský podkomoří náležitě pro sebe použiti hleděl.

U měšťanstva Kutnohorského, které na pány pro jich nedoroznění slova nejen, nýbrž i pro pronásledování měšťanstva zazlilo, vřela neustále touha po pomstě proti panu Jindřichovi z Lipé, který urburu královskou takřka hlídal. Když Jindřich Korutánský viděl nespokojenost všech stavův s vládou jeho, a obává se musel, že by s trůnu svržen býti mohl, obrátil se o pomoc

³⁰ Eneaš Silvius - Martin Kuthen.

³¹ Archiv Pražské arcibiskupské kapitoly.

³² Václ. Vlad. Tomek: Dějepis města Prahy. - Ensebius Kapihorský: *Historie kláštera Sedleckého*. - Zap: Česko-moravská kronika. - Petr Opat: *Kronika Zbraslavská*.

³³ Tomka: *Dějepis města Prahy*. - Zap: Česko-moravská kronika.

k Bedřichovi, markraběti Míšenskému. Tento bez všelikých překážek, a čině všade obyvatelům veliké škody, přitáhl s vojem svým Jindřichovi na pomoc, a zaměřil nejprve k **Hoře Kutné** a pak ku Praze se ubíral.

Seděliti tehdaž **Jan a Jindřich** (Johlinus und Hainzmann) **Pušové, Konrád** (Kunklín) **Ruthart** na stolicích šepmisterských v Hoře Kutné a **Mikuláš Puš** byl přísežným Kutnohorským, a byliti to tedy hlavní nepřátelé pánův proti králi spiklých.

Když byl král Jindřich ještě i pomoc z Bavor a z Korutánska obdržel, nabyl pak smělosti, že dne 27. listopadu 1309 mocnému Jindřichovi z Lipé úřad královského podkomoří odejmul. Tento složiv úřad svůj, učinil králi účet z příjmův a vydání, a vypočítal mu, že 10.320 hřiven a 3 věrdůnky (čtvrtí hřivny) a 1 lot stříbra zůstává za králem co dluh jemu povinný, kterýžto dluh král ovšem za spravedlivý uznal, a do Hory Kutné vzkázal, aby se panu Jindřichovi z Lipé týdně z královské urbury 100 hřiven na srážku toho dluhu odvádělo a vyplácelo.

1310 Vojsko Jindřichovi Korutánskému ku pomoci přišle poraženo bylo v Praze, a bez meškání přikročeno k rozhodnému skutku, k szazení totiž Jindřicha z panství, a položen byl sněm do Prahy ke dni sv. Petra a Pavla r. 1310. Co již dříve bylo urađeno v postraných schůzích, došlo nyní obecného svolení. Sněm uzavřel vypraviti poselstvo ve jménu země ku králi římskému Jindřichovi, aby žádalo za dosazení syna Jana Lucemburského v království české, ku kterémuž kroku (dle Doubravy) nejvíce Kutnohorští stavu druhé pobízeli. K poselství tomu zvoleni byli opat ze Sedlce Jindřich, pak opatové Zbraslavský a Plasský, poslové stavu panského a měšťanského z Prahy a Hory Kutné, a títo poslední byli: Tillmann, syn Lukášův, a Konrád bratr faráře Horského, a poselství to se zdařilo.

Však Jindřich Korutánský vzdor tomu snažil se panování své uchrániti, a ohlížel se po nových pomocech, a markrabě Míšenský Bedřich přitáhl sám do země, a zaměřil opět nejprve k **Hoře Kutné**, a pomocí strany Ruthartovců, kteří se nyní zdvihli ze svého pokoření, byl dne 18. července 1310 vpuštěn do města, a náčelníci strany druhé vyhnáni odtud. Radostně odebral se Jindřich Korutánský na několik dní k spojenci svému, aby se usnesli o další kroky. Dne 28. července zapsal se mu v Hoře Kutné i mocný pán Oldřich z Lichtenburka i se synem svým, a snad i někteří jiní pánové a zemané k zachování věrnosti a pomáhání proti těm, jenžto se mu chtěli protiviti. Hora Kutná bráněna býti měla vši mocí, aby se této hlavní pokladnice zemské novy král zmocniti nemohl.

Převrat, který se stal v Hoře Kutné, pozdvihl znovu i v Praze naději strany Jindřichovy, neb byli mnozí měšťané věřiteli Jindřichovými, i museli se báti, aby vyhnáním jeho ze země nepřišli o své.

Nově zvolený král Jan dal se na pochod do Čech s převelikým množstvím zbrojnošův. Na den Všech Svatých přebrodivše řeku Oharku přišli do Budyně. Tam přijel velebný otec Jan, biskup Pražský, s množstvím lidu novému králi vstříc, a na den sv. Alžběty přirazil k **Hoře Kutné**, kde bylo veliké vojsko se strany Korutana, vedené **Jindřichem z Aufensteina**. Útok svedený byl odražen, mnozí s obou stran byli tam raněni, velmi mnozí pobiti. Zlé počasí velmi studené škodilo zatím v ležení Janově velmi mnoho na lidech i na koních, a protož konečně tedy uzavřeno táhnouti přímo ku Praze.³⁴

Při těchto tak častých svízelech, jakých Hora Kutná v době té snášeti musela, jest se co obdivovati obětavosti obyvatelstva Kutnohorského, s jakou se při stavbách místních nádherných osvědčilo; neboť nejen že podniknuta již byla stavba velkolepého chrámu sv. Barbory, nýbrž i založen byl r. 1310 nynější chrám sv. Jakuba většího na místě tom, kde dříve jen kaple témuž svatému zasvěcena stávala, a sice z bohatého odkazu nákladníka a měšťana **Jana Kunklína Rutharta**. Druhým zakladatelem a štědrým nakladatelem chrámu toho byl **Bořita z Košic**, správce urbury a /19/ mince královské.³⁵ A nyní kdežto

král nový Jan mocí svou všech nepřátel přemohl, a zemi opětně mír navrácen byl, snažila se i města o uspořádání svých vlastních místních poměrů. Jaké poměry ty v Hoře Kutné byly, nelze pro nedostatek všelikých místních zápisek uvést; dle toho však, že náklad znamenitý veden byl na stavby chrámů, a že i bohaté již bylo nadání pro chudinu a choré při špitále založené, lze se domýšleti s bezpečností, že blahobyt občanský zkvétal; a kdežto hory bohatého vydávaly užtku stáloho, při nichž tisícové pracujícího lidu docházeli hojně výživy, musel i obchod a živnosti všeho druhu znamenitého zde míti rozšíření, o čemž později příležitost bude promluvit.

1311 Ku dni 7. února r. 1311 byli vyslané dvě první osoby ze starších obecních ke korunovací krále Jana do Prahy. Brzo však po korunovací zlehčil král Jan minci v zemi panující přísadou měděnou, a z jedné hřivny stříbra 64 groše, halířů pak 768 dělati poručil; a ta mince byla první s přísadou, neb prvé vždy z čistého stříbra bývala.

1312 Ač král Václav II. ražení peněz neb zemskou minci v Hoře Kutné byl zavedl, která také, jak již z předu praveno, všade ráda se přijímala, nicméně měla mince Horská velikého soupeře v minciřství Žitavském, kdežto výsadou krále Otakara II. jakýsi Theodorich Langschnabl oprávněn byl peníze raziti a je v oběh vydávati. Krále Jana péče vedla k tomu, že jmenovaný Langschnabl aneb dědicové jeho práva svého se vzdal, a jej městu Hoře Kutné přenechal. V listině za příčinou tou v Žitavi vyhotovené podepsáni jsou co měšťané Kutnohorští: **Tyrmanus, Ekhardus, Hermanus de Castro** (Heřman z Hrádku?), **Ullmanus mercator** (kupec neb rudokupec), **Nicolaus de Oderen, Syboto Kelberg, Hermanus Burchardi, Henricus de Smalbach**.³⁶

Ze záští mezi stranami v panstvu a měšťanstvu za času Jindřicha Korutánského pocházela ještě krvavá rozepře mezi pány z **Potšteina** a přátelstvem **Pušů** v **Praze** a **Hoře Kutné**, která v prvním roce panování krále Jana vypukla ve zjevnou jakousi válku, vedenou hlavně škodami na venkovských statcích obapolných. Pan Proce z Potšteina přišel v ní o život, aniž se ví, jakým způsobem. Za to ale zabil syn jeho Mikuláš z Potšteina **Peregrina Puše**, hlavního spoluvůdce zajetí pánů v Sedlci. Pro tuto zúmyslnou vraždu zajat Mikuláš z Potšteina z rozkazu krále Jana, a držán u vězení králově. Přátelstvo jeho nyní pilně vyhledávalo narovnání s přáteli Pušovými; i podalyť se obě strany konečně na výpověď hraběte Bertholda z Henneberka a jiných tří pánů z německého dvořenínstva králova. Tito učinili výrok dne 11. dubna 1312, jehož zdržení zaručeno od pánů z Potšteina a přátel jejich i jiných jedenácti pánů českých. Přátelští rozsudí vypověděli přede vším, aby toho, co se stalo, strana straně nikdy napotom nezdvihala. Dále uloženy jsou pokuty a kajicné skutky Mikulášovi z Potšteina k zadostučinění za jeho skutek. Mělť přede vším za duši Peregrina Puše založiti a nadati kněze v kostele Týnském ke čtení mše každodenní, a krom toho získati bratrství ve třideti rozličných klášterích, a v jednom každém zjednati tisíc mší za zemřelého; klášteru sv. Jakuba v Praze darovati 10 hřiven stříbra; kajicně jíti po městě v procesi se sto osobami z kláštera sv. Klimenta až k domu vdovy Anežky Pušové; též putovati sám do Říma do kostela sv. Petra a Pavla. Rovněž měli tři pomocníci jeho při skutku, dílem sluhové jeho, vykonati poutě; jeden, **Oldřich z Brandýsa**, k sv. Jakubu v Kompostelli, druhý, Mikulášův služebník **Gerhart**, k sv. Joštu v Estremadure ve Španělich, třetí, druhý služebník **Blahut**, k paně Marii v Cáchách. Mimo to měl složiti vdově Anežce a druhému přátelstvu 1500 hřiven lehkých, a městu Pražskému pokutu,

vali Ruthartové predikátu z Malešova, kteréhožto statku asi r. 1350 od Zdenka z Malešova koupili, jež potom r. 1366 klášteru Sedlckému prodali. Podobá se, že Mikulášem Ruthartem z Malešova, který dne 29. září 1565 hejtnanem panství Třeboňského byl, slavný tento rod patricijský po meči vymřel. Dotčený Mikuláš byl v držení dvoru poplužního s poplužím v Lutně, kterýžto r. 1569 pánu svému Vilémovi z Rosenberka prodal.

³⁶ Sděleno spisovatelí laskavosti pověstného badatele dějin českých kanovníka a arcidiakona Peška v Žitavi, jenž se ve spisech svých německých sám nazývá *potomek národa českého*. - Listina sama chová se v tajném státním archivu v Dražďanech opatřena úplně dobře zachovanou pečeti kutnohorskou.

³⁴ Scriptorum rerum Bohem. str. 222.

³⁵ Památky archaeologické díl VI, str. 210. Popsání chrámu sv. Jakuba v Hoře Kutné od c. k. konservatora Frant. Beneše. Rodina Ruthartů náležela mezi nejbohatší rodiny Kutnohorské, a tím také dá se vysvětliti vliv, jakýž na veškeré měšťanstvo mívali. Později uží-

kteřá by ještě byla vyměřena.³⁷

Dílem snad ze překážek, které měla orba za posledního roku Jindřicha Korutánského, dílem pak z všeliké neúrody roku na to, posla velická drahoty v obilí v Čechách a na Moravě a z ní hlad veliký r. 1312, takže lidé valně mřeli z nedostatku potravy, to mohlo zavdati bohatým Horníkům také příčiny, že ve svých započatých stavbách chrámů značně pokračovali a tím o výživu lidu pečovali.

^{20/} Téhož roku zrušen byl řád Templářský rytířův křížových, a Berthold Pirknar z Pirkenšteina, měšťan Kutnohorský, jehož již z předu uvedeno co přívržence králeviče Bedřicha proti Čechům, koupil neb darem usadil se v hrad Tempelstein u Jamolice nad Jihlavkou na Moravě, který dřív templářům náležel.³⁸

1314 Starodávná byla dychtivost panstva českého po statcích a důchodech koruny. Nejen že mnoho hradů královských bylo v rukou panstva co zástava, ale i z běžících peněžitých důchodů koruny, jmenovitě z nejvydatnějšího mezi nimi, totiž stříbrných dolů Kutnohorských, byly veliké sumy zapsány, které se nemohly vypláceti příliš rychle, neměl-li býti nedostatek k zapravení běžících potřeb dvoru královského a správy zemské. Zdá se, že v tom ohledu rádcí krále Jana, kteří s ním přijeli z Němce, hleděli zachovati nějakou slušnou míru, tak aby věřitelé koruny spokojili pozvolným splácením. Tímto způsobem správy důchodů byla některá část panstva ovšem nespokojena, k čemuž přicházela snad i příčina spravedlivější, jestliže se pánové němečtí vedle péče o dobro koruny hleděli sami také obohatiti z královského hospodářství. Pánové předstoupivše několikrát před krále stěžovali sobě, že cizinci požívají úřadů a statků zemských a vyvážejí peníze ze země, ježto zatím pokoje není v zemi pro jich nepilnost, neboť mnohé loupeže a vraždy daly se v zemi od lůzy všeliké.

1315 Ke stížnostem těmto přidány jsou potom i hrozby, až konečně král v měsíci dubnu r. 1315 dle žádosti panstva všechny pány německé propustil ze země. Na jich místě postavil sobě devatenáctiletý král v Čechách opět pana **Jindřicha z Lipé** za podkomoří a maršálka zemského.

Důchody korunní byly nyní tak spravovány, že se z nich velmi málo dostávalo králi samému pro jeho potřebu, než vše obracovalo se do rukou panstva, které mělo za korunou co žádati, aneb zůstávalo v rukou nových vládařů a jejich přátel v úřadě, kteří si dle všeho nepočínali poctivěji, než předešlí rádcí němečtí. Ze stříbrných dolů Kutnohorských dostával dvůr královský dotud po vyplacení jisté části věřitelům koruny každý týden pět i šest set hřiven; pan Jindřich z Lipé, maje jakožto podkomoří bezprostřední správu urbury i mince té pod sebou, odváděl králi často jen 16 hřiven nebo málo více; z ostatního dostávala se velická část jemu samému, jakožto jednomu z předních věřitelů: a tak viděti nejpatrněji, jak strašně s bohatstvím Kutnohorských dolů hospodařeno bylo.

Jaké účastenství Hora Kutná v následních létech při vnitřních zemských rozbrojích mezi králem a panem Jindřichem z Lipé měla, toho zprávy nemáme; jelikož však vždy o to se jednalo, by mince královská hojných nesla užitek, hleděno bylo dojisty pilně k tomu, aby hory Kutnohorské před zkázou zachráněny ostaly; a čeho mince pro velkou potřebu královu stačiti nemohla, tu museli bohatí měšťané vypomáhati půjčkami značnými. Píše opat Zbraslavský, že král r. 1319 vynutil a vydřel na měšťanech Pražských neméně než 13000 hřiven, a tu jistě i Kutnohorských zapomenuto nebylo. Aby však král Jan i minciře k větší činnosti pobídnul, přidal jim listinou od 3. září 1319 od spracování jedné hřivny o jeden denár ku mzdě více.

Že při přehrozném, r. 1317 panujícím hladu též Kutnohorské zvláště prací horní se živící obyvatelstvo zachráněno neostalo, nelze nijak pochybovati, neboť dotknul se hlad celé země, a z něho velké mření lidu, takže v městech šachty ku pohřbu zemřelých kopány byly.

1321 Že obchod kramářský v Hoře Kutné již 1321 značný býti musel, vysvítá z toho, že roku 1321 probošt Jan při kapitole Vyšehradské, syn Václava II. daroval kapitole Vyšehradské 20

hřiven ročního platu z kramů kramářských v Hoře Kutné, jichžto po otci svém odkázaných měl.

1323 Král Jan nenalézal ani v království českém ani v domácnosti své úplného uspokojení, neboť rodem jsa Němec, nepojal žádné lásky k zemi ani národu českému, nehleděl království českého k jinému používati, nežli co možno těžiti z důchodů a příjmův zemských, a poklady zavážeti do rodiného hrabství lucemburského, co koli mu po skrovnu od pánů přiměřených důchodech zbylo. I v kruhu rodiném jeví se často výstupy panovníka nedůstojné, a manželka jeho Eliška vícekrát od něho se vzdálila. On nedospěl nikdy ku poznání vážných povinností panovníka; marnotratnost a tčkévé honění po zábavách a proměnách vůbec byly hlavní rysy jeho způsobu života. Panstvo dosáhlo to na něm, že prostředků k opatrování svých potřeb nepohlédával na něm, než na druhých, k odporu méně mocných třídách obyvatelstva, totiž měšťanech vůbec. Za příčinou svých dobrodružství žil víc v cizině nežli v zemi vládě jeho svěřené; a kdykoli do země se navrátil, neměl pilnější práce, nežli shánění peněz. Tak bylo též po navrácení se jeho do země 25. července 1323. Kromě berně povolené sobě z celé země uložil všem královským městům daň záležející ^{21/} v desátém díle všech peněz, což měli, od kteréhožto daně ani **Hora Kutná** vyminuta nebyla, vzdor tomu, že na ni žádné zemské daně ukládány býti neměly, a sebrav peníze odjel opět do ciziny, kde utrácel s nesmyslnou štědrostí a hřivností. - Panování krále Jana bylo skutečným bezvládním, jakého snad ještě nikdy před tím země česká nezkusila. Ochrany práva a jmění nebylo, než jak dalece poskytovaly ji mocnější vrchnosti venkovské svým poddaným, neb obce městské svým měšťanům v samém obvodu zdí městských.

1324 Přicházíme nyní po dlouhém probírání se k době, kde místní život občanský a měšťanský v Hoře Kutné se nám objevovati počíná, a poznenáhla se seznamovati počneme s obyvateli domácími a jich působením. Jest to hned na ponejprv čin nejšlechternější, který se nám objevuje a u vděčné paměti i těm nejpozdnějším potomkům potvrvá.

Štěpán Pirknar, měšťan a soused (t. j. horník) na Horách Kutných na spasení své duše pamatovav, a Boha sobě milostivého soudce způsobiti se snažovav, špitál pro chudé za zdmi městskými a Čáslavskou branou založil a vyzdvihl, správu pak jeho mistru Oldřichovi, faráři Malínskému, jakožto pánu gruntu odevzdal a odvedl. Však na ten a takový způsob, aby on Štěpán Pirknar, dědicové a budoucí jeho, moc měli a svobodu, do téhož špitála kněze pobožného příkladného, a k vzdělání spasení lidského náchylného dosazovati, a mistr Oldřich druhého, kteříby chudým a nemocným lidem ve věcech spasení jejich se dotýkajících posluhovali, aby jsouce Boží a rozumné stvoření, a obraz jeho na sobě nesouce, jako hovada živi nebyli a nemřeli. V kterémžto porovnání i tato klausule se připojila, aby totižto ti dva kněží přísahou zavázáni jsouce, všechny almužny, odkazy, ofěry a jiné těm podobné věci a důchody přijímajíce, věrně a beze všeho fortele aneb nějaké vymyšlené lsti, polovici Štěpánovi Pirknarovi a polovici Oldřichovi faráři odvozovali, a oni aby jak chudé tak i ty kněze jakby náleželo vychovávali. - Jsouce pak mistr Oldřich duchovní a smrtelný, a potomkův žádných, jimžby takové právo špitála výš jmenovaného zanechal neb zanechatí mohl nemaje, opatu Bedřichovi a klášteru Sedlckému ji na věčnost odkázal, nímž on aby podle své plné moci, dobré a svobodné vůle vládnouti, řídit i šafovati mohl.³⁹

Jest co litovati, že nám Kapihorský zevrubně neudal, jaké nadání pro špitál městský by byl Štěpán Pirknar učinil; neboť dle náhledu mého mohl tu jen jaksi jmění špitální rozmnožiti, jelikož jak z předešlého, při roku 1305 vypravovaného víme, již dvůr v Přítoce, špitálu městskému pro chudé a choré od Jana Glenzla darovaný, odprodán byl. Aneb snad on vystavil pro špitál ten někdejší před Čáslavskou branou jsoucí stavení s chrámem sv. Kříže, což dle toho zjistiti se dá, že zároveň pro špitál ten dva kněze ustanovil; a že faráři Malínskému co správci duchovnímu kolatury Kutnohorské spoluvládou nad špitálem tím odevzdal, svědčí o tom, že co stoupenec a snad syn dříve již uvedeného Bertholda Pirknara s předními osobami, jimžto správa města Hory Kutné svěřena byla, až posud v dobrém

³⁷ Tomek: Děje Prahy.

³⁸ Z tvrže Peřteinské nezbyly nežli nepatrné pozůstatky, jichžto v zahradě selského statku číslo 10 a 11 se spatřují.

³⁹ Eusebius Kapihorský: Historie kláštera Sedlckého str. 22.

srozumění býti nemusel, sice by dojísta i správě obecní při špitále tom nějakého práva byl vyhradil.

Zpředu již při zakládání chrámu sv. Barbory doměnku svoji jsem pronesl, že Horníci s klásterem Sedlckým v přátelství nežili, v domince té potvrzuje mne tím více událost následující, kde farář Malínský veškeré příjmy kapel a kostelův Kutnohorských špitálu při klásterě Sedlckém jsoucím zapisuje. Svědčí to o jakési rozhořčenosti, jakou farář ten na Kutnohorské míti musel. Listina za touž příčinou vydaná zní následovně:

*Z Boží milosti Hynek probošt, Václav děkan, Tomáš arciděkan i všecka kapitola hradu Pražského toho času mocí apoštolskou práva biskupského zhoštěného velebného v Kristu otce a pána pana Jana biskupa Pražského plnomocenství **tam spirituum quam temporalium** v městech Pražských jakož i po všem biskupství mající všem na budoucí a věčné časy z kořene lásky a šetrnosti, vinše a žádosti vypůjčené tou měrou a způsobem sluší připustiti, jakou zapálením lásky a šlechtnosti ozdobeni nalezeni býti máme.*

*Že pak velebný muž a mistr Oldřich z předjmenovaného kostela hradu Pražského scholasticus, a s povolením stolice apoštolské správce kostela Malínského, biskupství Pražského, z upřímnosti a veliké náchylnosti před nás přednesl, že, poněvadž již dávno za živobyť Jana faráře Malínského a předka svého na místě, kterěz se nyní obecně Hora Kutná jmenuje, na gruntech v jurisdikci a omezení téhož faráře Malínského hory stříbrné nalezeny byly, pro veliké množství lidu na to jisté místo z rozličných míst přicházející, potřeba byla k přísluhování svátostmi církevními a služeb Božích vykonávání, dřevěné kostelíky a kaplice vyzdvihovati. Z kterýchžto důhodův ani na tom místě hor stříbrných, ani jinde, kdežby pro trvanlivost stříbrných hor nejistost, též obydlí lidská nejista byla, tak pojednou jisté služby Boží nařízené, jako i pro zlehčení klásteru Sedlckého blíž hor jmenovaných ležícího, ¹²² rozšířené býti nemohly, z čehož se děje a dalo, (což líto jest slyšeti), že vycházející z před jmenovaných kostelíkův užitkové ne na potřebné a Bohu milé, ale snad na dotčené a nechvalitebné skutky se obrací; to tedy svrchu odpovědný mistr Oldřich **quoad praeterita** na svědomí svém těžce snášeje, **et quoad futura** svým a potomkův svých svědomím dobře poraditi chtěje, ponížene a pokorně nás požádal, aby z svého dobrého (kterěz i hned hotově a spěšně ukázal) zalíbení a rozsouzení, důchody a užítky, kterížby koliv nyní i na časy budoucí, ježto z často jmenovaných kostelíkův vycházely, připojeny byly nyní i budoucně špitálu nemocných a chudých v klásterě Sedlckém vystavenému, tak a tím způsobem, že on opat klásteru Sedlckého, kterýž také patronem, ochrancem a kolatorem Malínského fary ostává, aneb jiný, kterého by opat k tomu nařídil, těchž kostelíkův důchody a užítky k dobrému chudých a nemocných lidí, aneb k jiným k jakýmkoliv pobožným skutkům obraceti povinen bude, beze škody však a umenšení faráři a správě fary Malínského důchodův vycházejících, z té však náležitě a potřebně mírnosti zachováni: že, poněvadž, jakž oznámeno jest, v před jmenovaných hor stříbrných kostelících, obyvatelům a sousedům služby Boží vykonávati a svátostmi posluhovati potřebí jest, on mistr Oldřich, farář nynější, a neb kdo po něm bude již oznámené služby Boží sám, a neb skrze místodržící své, kterěz s mocí a rozšafným vážením opata Sedlckého dosazování a sazování býti mají, v kostelích již oznámených vykonávati povinen bude, tak aby nějakou lší, chytrostí, aneb neupřímností důchodové a užítky k špitálu klásteru Sedlckého z jmenovaných far pocházející, stenčením zmenšeny nebyly.*

Že pak ústa volu mláticímú zavázati nesluší, a kdo oltáři slouží, z oltáře vyživení své míti má: povinen bude pan opat jak farář, tak i jiné služeb Božích vykonávatele, jako i samé kostely k službám Božím věcmi přináležejícími z těch důchodův opatřiti.

Poněvadž tedy zpfedřečená předřečeného mistra Oldřicha pobožná, a spasení vyhledávající žádost potřebu jakousi a dluh vyslyšení v sobě zavírá, jí pro křivdu Boží a vlastního svědomí ouraz naproti stavěti se nesmějíce, jí, s povolením a dovolením velebného muže a pana bratra Fridřicha (Bedřicha) opata klásteru Sedlckého, patrona, jakž oznámeno jest, fary a kostela Malínského, příznivě a vděčně připouštíme, důchody a užítky vešj jmenovaných kostelíkův vedle mistra Oldřicha žádosti a opatření, formy a vyměření špitálu často jmenovanému právem

*a mocí nám udělené přivlastňujeme a připojujeme, tak aby nyní i hned těchž kostelíkův důchodové a užítky k špitálu vešj oznámenému, a pana opata rozšafnému spořádání plným právem přináležely, což se státi mohlo a může bez všelijakého protimyslnosti aneb odporu znamení; se duvěřujeme, poněvadž téhož mistra Oldřicha faráře nynějšího netoliko dovolení, ale i náchylná žádost k tomu připrahá a přistoupá, a kostela hradu Pražského, **quoad subjectionem in capellis ipsis sibi debitam**, jako i klásteru Sedlckého **quoad jus patronatus ecclesie Malin quod habet** témuž kostelu Malínskému **quoad antiquos fructus**, žádné dokonce protimyslnosti se nečiní. K čehož všeho lepšímu vysvědčení a dotvrzení přítomná psaní učiniti, a kapituly kostela hradu Pražského, jakož i pana opata Sedlckého a mistra Oldřicha pečeti stvrđiti jsme poručili, jehož datum v Praze léta MCCCXXIV octa. Calen. April.*

Toto odevzdání důhodův a příjmů kaplí a kostelův Kutnohorských ve prospěch špitála Sedlckého bylo též zvláštní bullou papeže Klimenta V. potvrzeno, která zní:

Klement služebník služebníkův Božích k budoucí a věčné památce. Pastýřského důstojenství povinnost, níž zavázáni jsme všem celého okršlku kostelům, klásterům etc. nás k tomu nutí a nabízí, abychom stavu těchž klásterův a kostelův v spasitelném spravování všelijakou bedlivost a dbalost přiložili, obzvláště pak v tom, kterěz k pohostině a k polehčení těchž klásterův užitečné se býti zdá, mocí apoštolskou potvrdili.

Nejmilejších zajisté synův našich opata a celého konventu klásteru Sedlckého, řádu Cistercienského, biskupství Pražského, jakož i nejmilejšího v Kristu syna našeho, Jana krále českého žádost nám podaná v sobě obsahovala, že svrchu jmenovaný kláster, kterýž před časy od předkův jejich knížat, jako i některých pánův království českého založený a nadaný, počínal pro veliké služebníkův Božích množství v duchovních věcech kvěsti, v časných pak se rozmáhati, a v něm (poněvadž při silnici a cestě obecně leží) vedle obyčjeje a zvyklosti z předjmenovaného řádu veliká a ustavičná pohostina nemocným, chudým a odevšad přicházejícím křesťanům prokazovati.

Poněvadž pak když před léty na gruntech a jurisdikci fary kostela Malínského, svrchu jmenované biskupství Pražského, a kolatury jako i gruntu dědičného z předjmenovaných opata a konventu postavené, na místě, kterěz nyní Hora Kutná se jmenuje, hory stříbrné nalezeny byly, a pro veliké množství osob tam z rozličných míst přicházejících, některé kapličky a kostely zdělány byly, nejmilejší synové Hynek probošt, Vojslav (Václav) děkan, Tomáš, arciděkan kostela hradu Pražského, toho času administratores téhož kostela in spi- ¹²³ ritualibus et temporalibus od stolice apoštolské nařízení, k prosbě a žádosti nám v Pánu milého syna Oldřicha, faráře Malínského, horlivostí skroušené pobožnosti pohnutého, pro svrchu jmenovaného klásteru pohostiny rozmnožení, užítky a důchody z předjmenovaných kostelíkův (poněvadž Malínská fara dosti hojnými a poctivými důchody opatřena byla a jest) špitálu v ohradě klásteru Sedlckého pro nemocný a chudý lid z rozličných míst přicházející vystavenému, s povolením téhož faráře Malínského, a nařízením kapituly kostela hradu Pražského na časy budoucí a věčné připojili a nařídili, aby takové užítky a důchody těch jistých kostelíkův k předjmenovanému špitálu jako i opatu svrchu oznámeného klásteru, a kterýby toho času byl správě a rozšafnému šafování na časy budoucí a věčné přináležely, jakž se to vše v psaní těchž administratorův učiněném, a pečeti jejich stvrzeném obšírněji nachází.

*Pročež svrchu jmenovaní opat, konvent a král nás pokorně a s náležitou uctivostí žádali, abychom, (poněvadž svrchu jmenovaný kláster pro neúrodné a mdlé časy, obtížnost dluhův, úrokův a liechev rozjídavost, **dani a sbírek ustavičnost**, jako i neustálé lidu válečného semotam tažení v kraji tomto trvající, ano i skrze svrchu jmenovanou pohostinu a chudých v nemalém počtu vychovávání k takovým škodám a nedostatkům přišel, že pro nedostatek potřeb a osob, jak v bratrích tak i jiných služebníkích, ano i v službách Božích veliké ztenčení a zlehčení se stalo) tahové připojení jako i jiné svrchu jmenované a od těchž administratorův způsobené věci z dobrotivosti apoštolské potvrditi ráčili.*

My tedy takovými prosbami pohnuti, připojeme zpfedjmenování důchodův a užítkův z těchž kostelův pocházející, jako i

jiné věci, kteréž od týchž administratorův v příčině té s jistým kapitoly kostela hradu Pražského dovolením, rozumně, rozšafně a rozvážlivě zřízené jsou, za pravé, pořádné a spravedlivé je majíce, a tomu povděční jsouce, mocí apoštolskou, a jistým naším vědomím potvrzujeme, a přítomného patentu mocí spevňujeme. Žádný se tedy o to nepokoušej, aby měl psaní toto potvrzení našeho zlehčovati, aneb jemu smělostí všetečnou na odpor se stavěti. Jestliže se pak kdo o to pokusiti směl, nechť jest tím jist, že v hněv Boha všemohoucího a blahoslavených Petra a Pavla apoštolův jeho uběhne.⁴⁰

Probírajíce do podrobná znění zpřed uvedených listin, nabýváme toho jistého přesvědčení, že veškerí chrámové Kutnohorští již v XIV. věku stávali a kromě těch velikých chrámů i mnoho menších kaplí bylo; bylyť to již: chrám sv. Jiří, sv. Bartoloměje, Všech Svatých, sv. Martina, sv. Kříže, sv. Jakuba, Matky Boží, sv. Jana Křtitele a mnoho jiných nám nyní již zcela nepovědomých kaplí.⁴¹ Také nás to utvrzuje v tvrzení našem z předu udaném, že okolí Kutnohorské a tím i samo město Hora Kutná v nepokojích za vlády krále Jana v zemi panujících mnoho utrpělo. Jakby bylo také žádoucí bývalo, kdyby nám Kapihorský, jemuž toho při přístupu v jeho době dojista ještě jsoucích pramenův možno bylo, bližších zpráv o důchodech chrámů Kutnohorských byl podal, neboť ze všeho v listinách předešlých uvedeného vysvítá, že důchody a příjmy ty znaenity býti musely.

Země veškerá v té době trpěla nesmírně vydíráním peněz, a zvláště tím, že všechna správa země svěřena byla neustále jen libovůli zemských hejtmanův.

1325 Dne 12. března 1325 přijel král Jan nenadále do Prahy po půl druhém létě, i držel sněm napřed již oznámený, na kterém veškeré stavy zemské žádal, aby mu zase zemskou berni povolili. Byl totiž v cizině silně zadlužen, a peníze musel mít stůj co stůj. Stavové veškerí vzpírali se proti tomu, reptali ano i zbrojný odpor proti němu chtěli zdvihnouti; král však uchlácholil jich upsáním, v kterém se slavně vyznal, že již všechny berně ku korunování a k svatbám svých dětí napřed přijal, a žádných nárokův více na peníze od země k cíli tomu činiti nebude, leda by se mu ještě nějaké dcery narodily; čímž se stavové dali přemluvit. Však mu toho ještě dost nebylo, a on vydřel tehdaž peněz v neslychaném množství od lidí méně mocných všelijakými násilnými prostředky. Již dříve byl povolal také nové minciře z Florencie do Hory Kutné, a kázal jim raziti první mince ze zlata Jílovského. A však tyto zlaté peníze krále Jana byly tak špatného zrna, že jimi lidé velké škody utrpěli, král však nepocitívým způsobem tím peněz sobě dobýval. I vypočteno, že král Jan za dva měsíce neméně než 95.000 hřiven stříbra sehnal, což více než dva miliony zlatých nynějších peněz dělalo. Malou část dal svým věřitelům, ostatek sebral a v měsíci květnu za Rýn s sebou vzal. To všechno ještě nestačilo, a protož hleděl k jinému ještě prostředku. Slíbil totiž papeži Janovi XXII., že ²⁴/podnikne křížácké tažení proti nepřítelům do Palestiny a papež mu povolil, 1. června 1325, že může na to desátek z důchodů všeho duchovenstva v Čechách, na Moravě a v Lucemburce po tři leta nejprve příští vybírat, on však všech těch z Čech vyvezených peněz probil v Paříži.

1327 Jak z užitků a výnosu dolů Kutnohorských bohatnuli nejen nákladníci a těžší vícekrátě poukázáno již bylo, a zvláště jak hlavní užitek z nich plynul do urburu královské; však i jiné účele podporovány byly na místě peněz z výnosu dolů těch. Tak měl klášter Sedlecký užitek z jedné čtvrti sichteny a klášter Žďárský na Moravě desátek z ostatních kuxů šachty té, blíže neznámé; kterouž čtvrt sichteny, na dolu tom, z které klášter Sedlecký užitek bral, koupili s celým dolem bratří Joško a Hainemann **Krušínové z Lichtenburku**, a při prodeji té uzavřené u přítomnosti horního přísežního **Heřmana**, mistrů přísežných **Ekharda a Heřmana z Rohu** (de Cornu) a šepmistrův **Willmanna, Engelberta, Reimanna, Chunemanna z Morspachu, Martina, Nosla**,

⁴⁰ Eusebius Kapihorský: Historie kláštera Sedleckého str. 23-27.

⁴¹ Liber erectionis (t. j. základní knihy všech chrámů v Čechách) I. fol. b. udávají od r. 1370 až do r. 1406 již 17 kostelů a kaplí od nábožných měšťanů a celé obce Hory Kutné založených a drahně nadaných, které do kněh kostelních nadání zanešeny byly.

Ondřeje Clarici, Sifrida z Rachemberku a Guntře Grossmanna vyjednáno, že desátek z ostatních kuxů (dílců) po zakoupené čtvrt sichteně vycházející klášteru Žďárskému nadále odváděn býti má.⁴²

1328 Jak již dříve co důminka praveno, že král Jan při všelikých svých půjčkách dojista zámožné měšťanstvo Kutnohorské neopomenul, utvrzuje nás v tom majestát krále Jana daný v Lucemburku r. 1328 měštinu Kutnohorskému Tyrmanovi Lenword, jemuž rychtářství Plzeňské potvrzuje.⁴³

Když v dubnu 1328 mor v Čechách panoval, nařídila královna Eliška všemu duchovenstvu v Praze konati slavnou procesí k modlení se za odvrácení hněvu Božího; a když se pozorovalo ulevení záhubné nemoci, způsobila královna Eliška shromáždění kněžstva i předních osob světských stavu městského, jemuž předložila žádost svou, aby se jednalo u stolice apoštolské o svatořečnění pratety její, blahoslavené abatyše Anežky, u jejíhož hrobu pozorovali pobožní lidé toho času rozličné příběhy zázračné. Složeny byly dle přání jejího prosebné listy ku papeži, kteréž podepsali též rychtář a konšel z **Hory Kutné**.

1329 Mnoho-li obec Kutnohorská králi Janovi byla zapůjčila, neví se, že však při tom hojně se byla účastnila dá se souditi dle toho, že Hoře Kutné výsadu udělil, jenž sloula: **de non evocando** t. j. souzenu býti jen vlastním úřadem; při tom ji osvobodil od vši berně vně i mimo města. Tím se stala Hora Kutná druhým městem po Praze.

Vida král Jan vládu zemskou zanedbalou, a nemaje sám dostatečných peněžitých prostředků k vydržování domu svého, hleděl aspoň poukázáním na urburu Kutnohorskou domu svému přispěti, tak poukázáno bylo pro královnu týhodně 15 kop grošů, vývoda Rudolf Saský týdenní peněz (Solarium septimanale) 37 hřiven bez 12 grošů, markrabě Karel, téhož syn 27 hřiven. Poukázky takové jak od krále samého, tak i od markrabě Karla, který na místě krále splnomocněně vládl, nahromadily se však tak, že urburéři a správci mince požadavkům těm vyhovovati v stavu nebyli, a protož nuceni býti se viděli krále prosebně požádati, by s poukázkami na minci Kutnohorskou ustál, jelikož již veškerých peněz svých i svých přátel k tomu byli vynaložili, aby běžícím požadavkům vyhověti mohli. Král sice v první chvíli k tomu svolil, a listem urburérům se zavázal, že od měsíce července až do vánoc ničeho více na minci Kutnohorskou nepoukáže, kromě platův, ježto urburéři jako prvé z mince požívati mají. Za to však markrabě Karel hnedle pro jistého Heinlina Eulauera, jemuž za 2766 kop a 40 grošů panství Křivoklatské zastaviti chtěl, a poněvadž panství to již na mnoze zastaveno bylo, poukázal mu za to 4 kopy grošů týhodního platu na minci Kutnohorskou.

Nehodlaje král Jan vlády v zemi české více se ujmouti, předc ale zželelo se jemu spousty v Čechách panující, povolal syna svého Václava, který od sedmého roku svého v Paříži měškal, zpět, aby se ujal správy země na jeho místě. Byltě též syn Václav v Paříži birmován, při čemž jméno Karel obdržel, a pod tím jménem zná jej dějepis náš.

1333 Dne 30. října 1333 přijel Václav Karel sedmnáctiletý do vlasti své, a dojem, jakýž na něho učinil stav věcí, byl bolestný. Nemělť tu ani otce, ani matky, ani bratra, ani sestry, ani žádného známého. Hospodářství s jměním koruny nacházelo se v nejhorším stavu; k vykonání spravedlnosti nebylo téměř žádných prostředků v rukou krále; nepořádky v zemi, svévolí a loupeže beze strachu před zákonem. Pro něho však byla léta strávená ve Francouzích výbornou školou života, a on ji uměl také užití. On ke svým šlechtným záměrům nalezl brzo podpory všech stavů. ²⁵/On jezdil pilně po městech, dohlížel všude sám k stavu věcí, a napravoval, což bylo potřebí. Jakkoli ku provedení svého zámyslu musel vymáhati ustavičných peněžitých obětí, obracela se předc k němu láska a důvěra všech tříd.

1337 Roku toho nařídil Karel ku stu librám stříbra dvanáct liber mědi přidati, takže z jedné hřivny 70 grošů, haléřů pak 840 serazilo, čímž jen většího výtěžku z mince docíliti se chtělo. - Král Jan pak ještě poukázal na dluh svůj Petrovi z Rožmberka za

⁴² Steinbach: *Historische Merkwürdigkeiten II.* pag. 58, 59-130. *Geschichte des Klosters Saar in Mähren.*

⁴³ Archiv český II. str. 458.

úrok dluhu svého 4 kopy grošů týhodně z mince Hory Kutné.

1338 Dne 6. prosince r. 1338 uzavřena jest úmluva čili jednota mezi měšťany Pražskými a Kutnohorskými, kterou jedni druhým povolili provozovati ve městech svých tatáž práva v obchodu s jakýmkoli zbožím, jako měšťanům domácím.⁴⁴ Smlouva tato uzavřená jest následujícího znění:

My Tomáš rychtář přijímám Hoppe, a Tylman Livat, šepmistři, Jan Bílý, Jakub písař, Mikuláš Dvořák, Jan Levlín, Hartman Šobr, Petr Benešovský, Ješek Osvaldů, Jan Kokřický, Křišťan Poplín jinak Rešo, Elblín z Písku, Jan Brněnský a Jan Žitavský, konšelé a celá obec Hory Kutné vyznáváme tímto listem a všem vůbec, jak nynějším, tak i budoucím známo činíme, že po bedlivém uvážení s rozšafnými muži, přáteli našimi a měšťany města Pražského v jistou smlouvu jsme vkročili, kterážto smlouva mezi námi tak jest sjednána, aby všickni a jeden každý předřečeného města Prahy soused směl a mohl v našem městě Hoře Kutné jakákoli vína šenkovati, a živnost jako jeden z nás v kterémkoli zboží vésti. Naproti tomu však my, i naši spoluměšťané budeme moci a směti všickni a každý z nás obzvláště u nich v městě Pražském podobným způsobem vína naše, jaká ona koli budou, prodávati a živnosti jakékoli vésti. Mimo to mají u nás oni Pražané téhož práva užítí, kterého naši susedé užívají, krom sbírek městských a horních, od nichžto je dokonale osvobozujem, a jimi povinna nebýti vyhlašujem. Na potvrzení této úmluvy toto psaní sepsati, a pečeti města neb Hory naši poručili jsme stvrditi. Actum a datum v Hoře Kutné léta Páně 1338, 6. dne prosince.

Z listu toho nabýváme poprvé nějakého světla na rozsáhlý již v době té obchod rozšířený v Hoře Kutné, neboť když již domácí postačiti nemohli s dostatek zaopatřovati potřeb veškerých pro město, připouštěli k tomu i jiných: a druhé vysvítá z toho přátelský poměr Hory Kutné s Prahou, když Pražanům vůbec svá práva městská postupovali, a Praha zase Horským práva toho také doprála.

Nemohu zde opominouti též jedné události neuvéstí, jižto Kapiňorský na str. 29 své *Historie kláštera Sedlcického* uvádí. Léta téhož 1338 stal se div ve vsi řečené Pněvice nedaleko od Hory Kutné ležící. Nebo nalezena jest svátost Těla Božího, ana stojí pod jedním stromem v štěpnici, kterouž byli lotři obloupivše kostel, vynesli a tu postavili. Žena jedna, když ji z příhody našla, oznámila o tom muži svému, a muž jiným sousedům. I přivolán jest farář, kterýž pokleše na kolena svá, nalezl jest svátost v celosti. Tu mezi houfy a množstvím lidu žena nějaká, jenž nedostatek obyčejný devět let na svém těle snášela, přistoupíc k knězi, žádala, aby svátost spatřiti mohla, čehož když užila, ihned od nedostatku svého vysvobozena byla.

Muž také nějaký jménem Jaroušek, obyvatel téže vesnice, kteréhož byl vůz potřel a polomil, takže plný rok ležel a na žádné noze státi nemohl. Ten prosil svých sousedův, aby jeho donesli, a když to učinili, on kněz tu velebnou svátost jemu ukázal, kterýž ihned, jak ji spatřil, vstal a na kolena svá poklehl, a zdraví prvního u velikém všech přistojících podivení nabyt, z čehož i Pána Boha pochváliv, odtud odešel.

Téhož roku také kobylky asiatské z Rakous do Čech přiletěly, houfy strašlivé, takže jako mrak slunce zakrývaly; pro chřest jejich křídel nebylo slyšeti mezi sebou mluvících, ano ani zvonění zvonů; kdežkoli se na zem spustily, tam požraly trávu, seno, obilí, všecko, nač padly, i bývalo jich na sobě tolik, že koním až po kolena šly. Ptactvo ze strachu před nimi do děr zalezalo a v nich hladem mřelo; avšak, když se k Praze blížily, asi mnoho jich pošlo již, neboť jejich hejno již tak husté nebylo: a tu ptáci postavili se jim na odpor; velká hejna havranů, vran, kavek, strak ve množství podivně shlukla se, a dala se do kobylek, až byly přinuceny, pustiti se v jiné strany.

Kláster Sedlcický omrzela již pohostina a vydržování chudých a nemocných, ku kterémuž účelu byl farář Malínský Oldřich v roku 1324 veškeré z kostelů a kaplí Kutnohorských pro něho vycházející důchody a užitky dobrovolné ku podpoře byl postoupil, a proto opat Sedlcický Mikuláš II. u krále Jana vyžádal si potvrzení na privilegium, vztahující se na nepohostinu, t. j. aby opat a konvent Sedlcický více povinen nebyl pocestných a

chudých v klášteře přechovávat^{26/} a je stravou a obroky vychovávat; neboť ze dříve panující pohostinosti, ze zdvořilosti stal se postupem času obyčej a jakési právo, že kdykoliv a jakékoliv panstvo Čáslavskou silnicí jelo, do kláštera buď k pokrmění neb na noc vedle příležitosti své přijždělo, a konvent je vychovávat povinen byl; kteroužto pohostinou jakož i vychováváním v špitálu chudých, klášteru připojeném, klášter Sedlcický v málo letech k velikým zhoubám, dluhům a škodám přišel. - K čemu ale obráceny byly určené důchody chrámů a kaplí Kutnohorských, neví se.

Dne 10. července 1338 poukázal král Jan 2000 kop grošů na veškerý výnos mince v Hoře Kutné na osm neděl vyjmouc 15 kop grošů týhodně, které královně přináležejí. - Dne 1. září 1338 stalo se narovnání mezi obcí Kutnohorskou, klášterem Sedlcickým a kapitulou Pražskou co vrchnosti obce Pněvic ohledně upravení hranic polností a cest těmto třem místům přináležejících, pak ohledně podílu na dolích Rusy (Rousy) zvaných, co kterému z nich přináleží.

Za posledních časů krále Jana mezi léty 1338-1343 byl Jan (Johlín) Velflín, syn Pražského bohatého měšťana Velflína, společně s Kutnohorským měšťanem Bořitou správcem, či vlastně té tehdejšího obyčejně nájemníkem urbury a mince královské v Hoře Kutné, z níž dle jisté úmluvy na lhůtu osmi neděl zavřené povinni byli odváděti komoře královské týdně 350 hřiven ve groších stříbrných. Smlouva ta byla podobným způsobem mnohokrát po sobě opakována, aspoň roku 1341 a 1343 byli opět v tom úřadě; a když roku toho posledního s nimi ve jménu krále učiněn byl počet, shledalo se, že následkem půjček, jimiž mezi tím musili sloužiti králi, přebytku dluhu jejich za králem 2318 hřiven stříbra bylo, v nichž urburu a minci i dále podrželi.⁴⁵

Že ostatně Kutnohorští r. 1339, když král Jan po půldruhém létě zase do Čech se navrátil, a jak obyčejně peněz velice potřeboval a je novou berní a opětnými půjčkami sehnati hleděl, půjčky sprostěti neostali, dá se snadno domýšleti, neboť když Praha 4000 kop grošů půjčila, vzpomenuť bylo dojata na nerozdílnou její sestru Horu Kutnou.

1341 Král Jan jsa synem svým králevičem Karlem povzbuzován předsevzal si co patron hlavního chrámu na hradě Pražském, jakožto nejpřednější svatyně království českého, na místě posavadní věkem již sešlé a ne dosti prostranné starokřesťanské stavby nový, velikolepý chrám, dle tehdejšího způsobu gotického vystavěti, a za tou příčinou učinil dne 23. října 1341 v plném shromáždění kapitoly Pražské na stavbu hlavního chrámu to znamenité nadání, že kapitola Pražská má bráti desátek z příjmů královských ze všech stříbrných hor v Čechách u Kutné Hory i jinde, kdeby se již vzdělávaly i budoucně vynalezeny byly.

Znamenitá jestiť výsada, jižto byl král Jan přepalovačům stříbra v královské prengadě (dílna, v níž pregiři neb razeči peníze ráží) učinil, a nímžto deset rodin ve zvláštní pořádek uvedl, vyhradiv nejstaršímu z nich ještě práva toho, že uprázdňené některé místo dle vlastní vůle doplniti mohl, z čehož jakési dědičné právo na zkázu mincovnictví povstalo, jež takto zní:

My Jan, Boží milostí král český a hrabě lucemburské, vyznáváme všem lidem na věky, a známo činíme tímto listem: že nahlédše na věrné služby věrných Našich milých prenerův na Horách Kutných v našem prengadě (Brenngaden), kteráž se nám děje od nich a od starších jich, jimiž je ten prengad obsazen, a shlédli jsme i znamenitý požitek, kterýž Nám i Našim urburěrům a Naši minci, a obecně chudému i bohatému Hory Kutné jich práce v prengadě, kdežto stříbro pálí a čistí ustavičně, pohodlen jest a pohodlen muž býti, že jsme je a jich budoucí Naši královskou milostí, radou Našich starších urozených a Našich urburěrův zvláštní milostí a zvláštním ustanovením, jehož na věky požívati a držeti mají, obdařili, a půjčili jsme jim, a chceme, aby ta ustanovení na věky celá a mocná bez porušení ostala. A přikazujem všem Našim úředníkům království českého, hejtmanům, podkomořím i urburěrům, i kdožby ten prengad od Nás najal, i rychtáři a konšelům Hory Kutné, aby Našich prenerův v těchto ustanoveních a milostech, jichž jsme jim tímto listem propůjčili a zapsali na věky, pod zachováním Naší milosti

⁴⁴ Tomek: Dějepis Prahy str. 550.

⁴⁵ Tomek: Dějepis Prahy.

nezbraňovali; a kdožby jim v tom řečí neb skutkem překáželi, a směl tomuto našemu ustanovení odporen býti, nebo proti tomu odmluviti, ten má na věky v našem hněvě zůstat. A předně jsme jim Naši knížetskou mocí tohoto práva půjčili a milosti, aby v jich tovaryštvě jich více nebylo, než jenom deset prenerův, kteřížto knapové slovou, a své mzdy zasloužití umějí neb mohou; a všeho, co by se jim dostalo, aneb což by zasloužili celý týden, to mají pod přísahou v sobotu v jednu sumu neb hromadu položiti, a tu položiti na deset hromádek, aby se jednomu tolikéž jako druhému dostalo, kromě tří starších, anebo kteří od nich vydání budou, těm se čtyřmi groši více dostati má, nežli jinému knapu. A kdožby v tom usvědčen neb nalezen byl, žeby jinak tou mzdou učinil proti své cti a víře, toho mají z prengadu vyvrci, a jej vyhnati na věky z tovaryšstva svého. Také jsme jim dali a propůjčili: Stalo-li by se, že by který z nich z božího dopuštění anebo povtovou příčinou nemocen, slep, nebo chrom byl, žeby dělati více nemohl, tehdá mají jemu jiní anebo druží jeho mzdu zastati a zadělati, a jemu dávatí na každý týden, dokud živ jest, právě jakoby dělati mohl, když jest zdráv byl a žádné překážky neměl, a mají všichni vespolek sobě rovně pomoci s pilností a vírou. Pakli by se stalo, že by některý z nich z příhody některé věci vyhnán nebo vypořádán byl od Hory, tehdá mají jemu jiní také jeho mzdy zasloužití a zaň dělati, a jemu jeho mzdu dáti, anebo komuž by on poručil, na každý týden právě to, jakoby on s nimi na každý den dělal, tak dlouho, dokudž by jeho pře smluvena nebyla, a on k milosti nepřišel; lečby se stalo, žeby on to z své zvláštní vůle nebo ze zlosti ztratil, tehdá by obec neměla nic více s ním činiti. - Jest-li také že by se stalo, čeho Bože ne děj, žeby hory tak malé a chudé byly, že by prenerství na jednoho zvešlo nebo na dva, a žeby jiných lidí nemohli mít, jimžby stříbro pálili nebo dělali, tehdá tu mzdu, kterouž jsou ti dva zasloužili, mají všickni spolu rozdělití se právě, jakožby všichni měli dosti dělati a pálití. Jest-li také žeby jeden z nich sšel nebo umřel, tehdá jiní mají jeho ženě nebo dětem nebo jeho nejbližšímu příteli té mzdy zasloužití a zaň dělati a vydávati šest neděl a plný rok na každý týden, právě jako by živ byl. Jest-li pak že by žena stav svůj proměnila, dříve nežli by rok minul, tehdá mají tu mzdu sníti, a jeho dětem, neb jeho nejbližšímu příteli dáti, anebo komuž by on to poručil, tak dlouho, dokavad by rok a šest nedělí neminulo. - A kdyžby ten čas rok a šest nedělí pominulo, tehdá žena ani jeho děti nemají více tovaryšstva v prenerství, ani žádného spolku mezi nimi míti. A tehdá oni ihned ve čtyrech nedělích mezi robence v prengadě jednoho voliti, kterýžby knapovo místo zastati mohl a mzdy zasloužití. A jest-li že by se v těch čtyrech nedělích o to svoliti nemohli, tehdá mají tři starší čtvrtého k sobě přijítí, a nemají ani pro přízeň ani pro přátelství mezi robenci v prengadě jednoho voliti, kterýžby se k tomu hodil, tak aby počet desíti knapů naplněn byl a dokonán. A kdožby z nich to ustanovení zrušil a proti tomu byl řečí nebo skutky, ten ztrati čest a víru proti Nám a proti urburěrům a proti své obci, a toho mají pomoci urburěře, neb toho, kdož v prengadě vládne, beze vsí odpory z prengadu ven vyhnati a jej vyobcovati z své obce na věky. - Také jsme naše milé prenerky zvláštní milostí obdarili, (že) ani úředný urburěr, ani ten, kdožby prengadem vládl, ani který náš úředník neměl žádné moci do prengadu žádného robence vsaditi ani kterého knapa voliti bez jich vůle a jich slova, ale oni sami mají plnou moc a právo robence do prengadu vsazovati a knapy voliti, kdyžby čas a potřeby toho bylo, a robenci mají poslušni knapův býti v prengadě, jakož podobné a právo jest. A jestliže by který z nich tak veliký zrost, že by knapovo místo zastati mohl, a chtěl by z své smělosti, anebo pomocí svých přátel proti obecné vůli v místo knapovo se uvázati a zastati, toho mohou a mají s pomocí již jmenovaných z prengadu ven vésti a vyhnati, tak aby potom v něm neměl nic více činiti, ani s jich tovaryštvem ani s jich obcí. A aby tyto tak svrchu psané řeči, věci a ustanovení na věky pevná a celá bez porušení zůstala, Naším milým prenerům Hory Kutné toho jsme listu velikou pečeti potvrdili a zapečetili. Jenž jest dán v Lucemburku léta Božího tisícého třístého čtyřycátého třetího den svatého Jana Křtitele Božího.

A král Václav IV. roku 1397 majestát ten potvrdil tímto přídavkem: A my jsme i zhlédli na věrnou službu, kterouž jsou Naši koruně české svrchu psaní prenerové častokrát činili a všedně

činí a potom činiti mají a mohou v budoucích časích, s dobrým rozmyslem, a s dobrou radou, pravým vědomím jim a jich budoucím svrchu jmenovaného listu milostivě potvrdili a obnovili jej, a znova jeho potvrzujem mocí listu tohoto a mocí království českého, chtějíce, aby tento list ve všech svých kusích a artikulech a v úmyslech, jakož napřed psáno stojí, slovo od slova vcele držán byl, takže svrchupsaní prenerové toho žádostivě požívati mají beze vsí překážky.⁴⁶

Roku 1343 zastavil Karel, co markrabě moravský, královskému urburěři Heinlínovi Eulauerovi hrad a statek Krívoklát v dluhu 2766 kop a 40 grošů českých.

1345 Král Jan zdržoval se po nějaký čas v měsíci dubnu r. 1345 v Hoře Kutné s pány zemskými, anto jej zpráva došla, že král polský Kazimír výbojně vpadl do země knížete Opavského a Ratibořského Mikuláše, který krále Jana za pomoc žádal, a on jemu také pomocí přispěti připověděl. I držel tu schůzku a poradu s pány a rytíři, jich žádaje, by s ním k Opavě vytáhli. Namítali ovšem mnozí, ¹²⁸ že dle práv zemských nejsou povinni za hranice zemské táhnouti, nemajíce ovšem pravdu v tom, neboť Opavsko bývalo vždy částí Moravy a tudíž za hranicí neleželo; načež král netrpělivě odpověděl: *Opava jest jako celé Slezsko pod ochranou české koruny; pospíchám, bych ji chránil, a uvidím, kdo bude tak opovážlivý anebo bázlivý a se mnou nepotáhne.* To spomohlo, a ještě té noci vytáhl král Jan a pospíchal ve dne v noci s pěti sty oděnými jezdci knížeti Mikulášovi na pomoc. Při něm byl mladší syn **Jan Jindřich**, a než do Opavska dospěl, zrostla jeho moc na 2000 oděncův a přiměřený počet pěchoty.

V té samé době působením hlavním císaře Ludvíka, který zrůstající moc domu Lucemburského zničití usiloval, vypovězena jest válka králi českému jak od císaře Ludvíka, tak od syna jeho Ludvíka Braniborského, od krále Ludvíka uherského, od vojvody Albrechta Rakouského, od Bedřicha markraběte Mišeňského a od knížete Svidnického Bolka; a to všecko v jednom týhodni najednou.

Za tou příčinou zůstal markrabě **Karel** v Čechách, čině zde nejrozsáhlejší přípravy k obraně země proti nepřátelům ostatním. Všecko muselo ke zbrani sáhnouti; pánové, rytíři a vladkové svolali své many, tyto své služebníky, a z lidu rolnického, kdokoliv nemocí neb stářím sklíčen nebyl, chápal se každý cepů, kos a nožův, a Čechové byli doma jak náleží dobře připraveni. Také **Hora Kutná** činila všech možných příprav na obranu města svého, jelikož jí možno bylo předvídati, že lakotnost nepřítelů již známého nejprve k pokladům jejím horním vésti by mohla. Uzavřením míru s Kazimírem polským přetrženo bylo však další nebezpečí, a nikdo z hrozících nepřátel hranice české nepřekročil.

Z doby té máme ze správy obecní příklad zachován, jak velice se na mrav a cud v městě drželo, neboť jakýsi bohatý měšťtín Mikuláš Vornatus za prohršení se se svojí služkou, byl od rychtáře a šepmistřův odsouzen r. 1345 od klášterské fortny městské až k Sedlcckému klášteru svým nákladem **kamenou stezku** vydlážditi dáti.⁴⁷ Bývalat té doby poloha od Hory Kutné k Sedlcům velmi bažinatá, takže navštěvování chrámu Sedlcckého, čehož Horští k vůli pobožnostem tam konaným četně vykonávali, často neschodné a pro hojné bláto polní obtížné bývalo: touto pokutou měla se návštěva chrámu Sedlcckého usnadniti. Zbytky této kamené stezky od fortny Sedlccké zbyly až na naše doby; hlavní část zašla zřízením veřejné silnice z Kutné Hory k Malínu vedoucí r. 1812 až 1816,⁴⁸ poslední zbytek mezi zahradami kolem **zlatého křížku** v Hlouškách vykopán roku předešlého a působením spolku pro okrašlení města zřízena na místě spustlé již stezky velmi úpravná cesta. Okolní role však posavadě slují *na kamených stezkách*.

1346 Král Jan padl v bitvě u Cressy (Kreščaku) ve Fran-

⁴⁶ Archiv horního úřadu Tom. I. č. 2. c. - Pamětní kniha města Kaňku. - Hrabě Sternberg: *Geschichte der böhmischen Bergwerke* str. 59.

⁴⁷ Kořínek: *Staré paměti Kutnohorské*. - Manual městský.

⁴⁸ Silnici té ustoupiti musel též chrám sv. Filipa a Jakuba v Sedlci, a z tesaných kamenů téhož chrámu vystaven most přes Vrchlici za Kutnou Horou k Poličanům vedoucí.

couzsku, a syn jeho **Karel**, který již markrabětem moravským a r. 1346 dne 11. července za císaře římského zvolen byl, nastoupil co král český vládu v království dědičném. Hnedle při nastoupení vlády vydal mocný list (Majestatis Carolina) všem stavům království českého, v němžto praví: *Poctivá a výborná města království našeho českého jsou: Praha, Vratislav, Budišín a Hora Kutná, naší královské milosti nejmilejší; a tak jakož ta města v našem království jsou větší a v rozumu nad jiná města povýšena pro počestnost, ježto se děje všem lidem i našemu důstojenství ke cti a vši obci ku pokoji v těch městech: protož nad jiná města jich povyšujem tímto ustanovením, že kdyžby nový král byl k Čechám přivolán, a do tohoto kterého města přijel, před korunováním nebo po korunování, prvním příjezdem: aby měšťané toho města počestně proti němu vyšli, na znamení víry a poslušnosti klíče městské jemu nesouce; a dříve, nežli by on klíče od nich přijal, a nežby do města vjel, má přísahu učiniti, na svatém čtení dva prsty polože, nesedě na koni ale s koněm sedna Bohu ke cti, že slibuje pod věrou a ctí, dokudž jest živ, ta ustanovení císaře Karla držeti úplně a docela a měst i hradův, jež slušejí k koruně českého království, v plně chovati a jich neutracovati. A když před nimi přísáhne, tehdy jej mají přijmouti za svého pána, a jemu slíbiti poslušnosti a víru, a s ním vesele do města jíti, zpívající na znamení pokoje a opravy jim i vši zemi české.*⁴⁹

Může-liž býti krásnějšího vysvědčení pro město Horu Kutnou, nežli vyjádření se panovníka tak velikého, jako byl císař Karel IV., král český, a to nám dojista nejpatrněji svědčí o tom, že správa obecní v úplné shodě se stávajícími zákony byla, jakož i že občanstvo její řádným vykonáváním povinností občanských se vyznamenávalo.

Veškerí dějepisci srovnávají se v tom, že hory Kutnohorské za panování císaře Karla IV. ²⁹ přehojně vydávaly bohatství. Z doby jeho panování však velmi málo zpráv o Hoře Kutné se na nás dostalo; zaznamenal však Kořínek, že tehdejší doby jeden kukus, totiž sto a osm a dvacátý díl jednoho dolu, až 27.749 zl. vynášel. Uváží-li se tedy, že v době té aspoň dvacet dolů s dobrým výsledkem pavováno bylo (a možno že jich bylo i více), tedy můžeme za to míti, že se bohatství dolů Kutnohorských daleko pro bohatství své po celém světě rozhlášeným dolům Mexikánským rovnalo, pakliže jich i nepředstihlo.

1348 Však v této tak šťastné pro veškeré obyvatelstvo době přišla chvíle, že sama příroda na celé město úplnou zkázu strojiti se chystala. Dne 23. června 1348 strhla se strašlivá bouřka s lijavcem hrozným víchem a krátkým zemětřesením na Kutnou Horu, čímž množství znamenitých domů se sesypalo, šachty vodou se naplnily, a množství kovkopův v nich o život přišlo. Smutné bylo podívání na spoustu města ještě před málo hodinami v plné skvělosti jsoucího, na záhubu dolů, z kterýchž výdatnosti tak zbohatli, na mrtvolý v klopotné práci pro ně se namáhající kovkopů, na zničené naděje svého budoucího blahobytu. Slyše král Karel IV. o přehrozném neštěstí, jaké Horu Kutnou potkalo, nemeškal hnedle pomocí vydatnou přispěti a všeho naříditi, co by k ulevení bídy a k upravení horní práce co nejrychleji přispěti mohlo; a tak otcovskou péčí krále Karla se Hora Kutná brzo zase zpatovalala; a tak, jak právě toho roku k založení Nového města Pražského první základ byl položen, tak též může i Hora Kutná říci, že nového vzniku jejího původem byl.

Jisto jest, že v době této mimo obchodníků, kupců a kramářů též všeho druhu řemeslníkův v Hoře Kutné osazeno býti muselo, a zvláště museli mistři kameníci v době té velmi schopní zde žítí, neboť lomy zdejší poskytovaly k pracem jejím látky v hojnosti, a při stavbách tak velikolepých, jakých se nám až na naše časy dostalo, bylo jich zde také zapotřebí; a uváží-li se, že horní práce mnohých strojů potřebovaly, snadno se domyslíti dá, že i učených strojníků zde usazeno bylo.

V roce tom byly Čechy rozděleny na třináct krajův, a staré jméno župy přestalo. Hora Kutná připadla do kraje Časlavského. V měsíci listopadu r. 1348 poukázáno od císaře Karla IV. a vyplaceno bylo z mince Kutnohorské 18.747 kop grošů na Slovanský klášter v Praze.

1351 Mikuláš Ruthart soused a obyvatel v Hoře Kutné pro

spasení své, předkův a budoucích svých odkázal klášteru Sedlcému na domě a mlýně svém pod zděmi městskými a za **českou branou** (?) ležícím, každého roku platu stálého 2 kopy grošů česk. na budoucí a věčné časy, a to takovým způsobem, že kdybykoliv a kterýkoliv držitel toho mlejna takový plat dávati se zpěchoval aneb zanedbával, aby opat a konvent kláštera Sedlcého plnou moc měli a právo, takového mlejna se ujití, a jej k dobrému klášterskému obrátiti.⁵⁰

Za doby té dojista také počal počátek vinic v okolí Kutnohorském, které hlavně na vršinách výsluních kolem Neškaredic se nacházely.

1358 V roce tom dostaven a službám Božím odevzdán byl hlavní městský chrám sv. Jakuba, a při něm i farář z řeholníků Sedlcého kláštera ustanoven, a tím přestalo i přísluhování a vykonávání služeb Božích farářem Malinským, leda by si byl některé z ostatních chrámů pod svou jurisdikcí podržel, o čemž bližších zpráv se nedostává, však z pozdějších zpráv vyrozumívá. - Mincíři a pregíři však v kapli sv. Máří Magdalény u sv. Jakuba od předků svých založené při oltáři blahoslavené Panny Marie a Všech Svatých kaplana dosadili, kterýby při něm každého týhodne jednu mši svatou sloužil, a za svou práci 5 kop gr.č. z hlavních sumy 50 kop vycházejících přijímal, kteréžto nadání arcibiskup Pražský dne 12. července 1370 ztvrdil.

1359 Od starodávna mívali Kutnohorští té výsady, že na gruntech statku Malešovského mohli ku potřebě horní, kdekoli se jim zdálo a líbilo, rybníky dělati, je plodem nasazovati, a kteréhokoli času svobodně loviti; ale svoboda ta r. 1359 za Karla IV. konec vzala, když kníže Purkhard z Magdeburku - jež byl od Rutharta koupil - statek ten klášteru Sedlcému prodal, a před úředníky Pražskými - že z rozkazu králova ta svoboda má býti zastavena - vyznal.⁵¹

Téhož roku potvrdil král Karel IV. Kutnohorským veškerá práva a výsady, jichžto byli od všech předešlých králů českých obdrželi, dále osvobodil je ode všech cel z všelického ³⁰ zboží ve Frankobrodě nad Mohanem. Při tom obdrželi výsadu, že od sbírky vín až do svátku Svátosti všeliká vína přespolní beze cla do Hory voziti a jich zde prodávati směli, jakéž výsady toliko Praha mívala.⁵² a z toho viděti, kterak sám král Horu Kutnou vždy s Prahou na jeden stupeň přivésti hleděl, a proto také již z té doby, **druhým městem po Praze** slula; a že Horu Kutnou v právech jejích v ničem zkracovati nechtěl, vysvítá z toho, že, když klášter Sedlcý r. **1360** u krále o povolení zakročil, aby v jeho městečku Malešově každotýhodně jeden den trh veřejný obdáván býti směl, jehož k vůli tamějším a okolním četným uhlířům pro zaopatření jich potřeb zavésti se snažili, král Karel IV. jen pod tou výminkou svolil, když město Hora Kutná proti tomu ničeho namítati nebude.⁵³

1361 Téhož roku počala tak zvaná černá smrt neb mor silně řádit v celých Čechách, a rok na to přidružila se druhá metla Boží, totiž všeobecný hlad. Stálý déšť všemnu polní orodu zmařil, vznikla drahota, korec žita prodával se až za půl kopy grošův českých, a obecný lid počal morem a hladem hynouti: a to se dojista i Hory Kutné dotklo.

V témž roce narodil se králi Karlovi IV. syn, když dlel na svém císařském hradě v Normberce, z kteréž události král v radostech oplýval, a Čechům zvláštním psaním šťastné narození jejich budoucího krále zvěstoval, v kterémž mezi jiným praví: *Máme syna, věrní Čechové! Radujte se a výskejte! ont' vás již takové péče, starosti a strachu sprostil, aby kmen královský nezahynul, a země česká do nové záhuby uvržena nebyla.*

1363 Dalo se snadno předvídati, že správa nadání špitála městského tak, jak ji byl Štěpán Pirknar v roce 1324 ustanovil mezi konventem Sedlcým a městem Horou Kutnou brzo k roz-

⁵⁰ Kapihorský str. 30.

⁵¹ Výtah z registru zápisův: *Okázání nám listové od Petra Rutharta ze Svojsic, Václava opata i všeho konventu kláštera Sedlcého blíž Hory Kutny, kterýž svědčí Kanklinovi Ruthardovi, měšťaninu Hory Kutny, na prodání hradu Malešov s městečkem, i na jin šíře za 1300 kop, jakož též list to šíře vysvětluje: a jiné dva listy císaře Karla IV., kteráž oba toho trhu a prodaje potvrzují, a v nich se k tomu povolení dává.* - Archiv český II. str. 470.

⁵² Pelcl: Leben Karls IV. str. 606.

⁵³ Pelcl tamtéž str. 637.

⁴⁹ Archiv český III. str. 89.

míškám povede, neboť jedna i druhá strana chtěla v dosazování kněží do špitála přednost míti; k tomu nastoupil též farář Malínský na svá práva, ježto mu právo farní jurisdikční předpisovala, že veškeré duchovní záležitosti jediné oprávněnému faráři přísluší; a kdežto vzdor tomu, že při chrámu městském sv. Jakuba již farář ustanoven byl, podržel si farář Malínský práva svého při ostatních chrámech a kaplích, a usiloval o to, aby užitkové a důchody z chrámu špitálního sv. Kříže jemu přináležely. Rozepře ta mezi Horníky, farářem Malínským a opatem Sedlckým strany spravování špitála, v čemž se tyto strany dlouhý čas neshodly a mezi sebou roztržity byly, dosáhla již nejvyššího stupně, takže roku 1363 **Jan biskup Olomúcký** jakožto nestranný rozsudil v té při výrok učiniti měl; a co smírce roztržitosti takových, prohlédaje k oběma stranám, takové porovnání mezi nimi učinil: aby opat a konvent kláštera Sedlckého plné a dokonalé právo měl, špitála Horského **quantum ad spritualia**, tak aby kněží do něho dosazovati, služby Boží vykonávati, a svátostmi posluhovati svobodně mohl, bez všelijaké kohokoliv vymyšlené překážky. **Quantum vero ad temporalia**, aby měšťané usedlí, dobře zachovali, a na svědomí svém žádné ouhony nemající, za správe, úředníky a ochrance voleni a dosazeni byli. - *Mistra pak aneb správce školního do Hory Kutné aby žádný dosazovati nemohl, kromě tehdejší a budoucí farářové Malínští, pod propadením dvou tisíc kop čistého stříbra*; k čemuž všechny strany přivolivše, na potvrzení toho pečeti své přitiskly.

Ač jsem o tom nikdy nepochyboval, že když město v takovém rozkvětu bylo, dojísta též nejen na vyučování a vzdělávání mládeže pomýšleno, nýbrž i to vyšším nějakým způsobem provedeno bylo, v případnosti této máme toho již první příklad, že školmistři v Hoře Kutné usazování bývali nejprve farářem Malínským.

Podobá se, že správa hornictví a mincovnictví vůbec veliké opravy požadovala, k čemuž král Karel IV. upřímně přihlížeti se zdál, a protož vrchní správu v hornictví, jakou dříve urburéři královští mívali, vložil na nově ustanoveného mincmistra, a kteroužto důstojnost poprvé povzněl měšťtina Kutnohorského Endrlína řečeného Fersucher (Vorsucher), z kteréhož přízvívka se již pozorovati dá, že v horních věcech zkušený býti musel, a hornictvím se zanašel, a to hlavně z té příčiny, že krále mocně v každé potřebě podporoval.

Bylyť přednosti mincmistra znamenité, neboť jemu byly všechny hory, kovy a lid horní v celém království poručeny, k němu se měli všichni ostatní úředníci horní, nákladníci neb těžiři, správcové hor i dělníci v potřebách horních utíkati, a nápravy při něm hledati, a viděl-li by se kdo soudem horním ztížena býti, tedy se odvolání z rozsudku toho jediné před mincmistra státi mohlo, pakli by krále samého v zemi nebylo, a jemu byli veškerí úředníci horní, horníci, nákladníci i všickni, kteří pod právo horní náležejí, takové poslušnosti zachovávatí povinni, jako králi samému. Všechny osoby, které povinné byly z peněžních věcí a královských důchodů účty skládati, podřízeny byly ve všem jemu. On měl³¹ právo veškeré úředníky a služebníky horní v jich úřady ustanoviti i z nich ssaditi, přísahy jim ukládati a od nich je na místě krále přijímati. Nejvyššímu mincmistru též přináleželo, aby v městě Hoře Kutné i všech jiných horních městech v království českém konšele sadil, a při sazení tento způsob zachoval, aby jeden každý z konšelův v Hoře Kutné dvě osoby, a v jiných horních městech po jedné osobě - jakž kde od starodávna obyčej - na svém místě jmenoval, a nejvyšší mincmistr má z těch osob poznamenaných za konšele voliti; pakli by mimo ty poznamenané osoby některé jiné dobře zachovalé sousedy, kteří při nejmenším tři leta s městem trpící byli, k těm ouřadům hodnější býti uznal, toho při vůli nejvyššího mincmistra zanecháno buď, aby je k tomu, ačkoli poznamenané nebyly, na místě a jménem krále voliti mohl. On má také všechny pořádky havířské a hutnické a jak ty při každých horách obzvláštní jména mají a potřeba ukazuje, podle svého uvážení a uznání voliti, saditi a přísahy jim vydávati. A po obnovení rady na druhý den v každém horním městě mají býti povinni předešlý úřad města a konšele u přítomnosti obecních starších, ze všech svých důchodů a příjmů i z vydání pořádné počty činiti, takéž i starší nad havíři a hutníky, tak aby věděti mohl, jak jsou konšele

obecní dobré, a starší své pořádky spravovali a opatrovali; a najde-li v čem jaký nedostatek, má to k nápravě přivésti, a nebo na krále, a v jeho nepřítomnosti na rady zřízené v království českém vzněsti.

Z tohoto předdeslaného jde na jevo, jak správa obecní zřízena byla. Kromě královského rychtáře, na něhož ostatně mincmistr žádný vliv neměl, řídili veškerou správu obecní z měšťanstva volení konšele - v Hoře Kutné šepmistři starší a mladší - pak obecní starší. Tito skládali účty z hospodářství obecního nejvyššímu mincmistrovi, na místo krále, a těmto skládali účty zase ostatní pořádkové řemeslníci, mimo těch, kteří pod správu úřadů horních přináleželi.

Jak již z předu praveno, vypomáhal nový mincmistr králi Karlovi IV., když mince královská k tomu nepostačovala hotovými penězi, a když půjčka ta již na 600 kop grošů českých byla vzrostla, a král jemu ji vyplatiti nemohl, dal mu král v zástavu a do jistoty r. 1363 rychtu městskou v Hoře Kutné, učiniv na to následující zápis:

Karel Čtvrtý, popřením Božské milosti, římský císař, vždycky rozmnožitel říše křesťanské a český král.

Oznamujeme tímto listem všem, že jsme nám milému Enderlínovi, řečenému Vorsucher, mincmistru mince naší v Hoře Kutné a věrnému našemu, 600 kop grošů Pražských z pravých a hodných příčin dlužní, o kterýchžto jako sluší chtějíce jej ujistiti, skrze to jemu a jeho dědicům rychtářství naše v Hoře Kutné předřečené se všemi a všelijakými pokutami a vinami a jinými právy užitky, a důchody rychtářskými, k tomu rychtářství od starodávna příslušnými, zavázali a zastavili jsme, a z jistého našeho vědomí listem tímto zastavujeme k držení, k jmění a vládnutí se všemi vinami, pokutami, s právy, užitky a důchody předřečenými tak dlouho, dokudž by jemu neb řečeným jeho dědicům, neb tomu a těm, kdožby tento list náš měli nebo okázali, předřečených šest set kop od nás neb od budoucích našich králův českých hotovými penězi zaplacené nebylo úplně a docela, bez srážek však všech vin a pokut i jiných práv, užitkův a důchodův rychtářských od té rychty pocházejících, kterážto viny a kterážto práva řečenému Enderlínovi a jeho dědicům, aby řečenou rychtu za jeho služby, kteréž jest nám činil a činiti má, svobodně dáváme, půjčujeme; aby řečenou rychtu s jejími důchody v 600 kop groších toliko potřebou jsouc puzení, mohli zastaviti.

Chceme, aby také všickni i každí listové, ačby kteří nyní i potom na řečenou rychtu z kterékoli příhody neb příčiny zjevili se, aby žádné pevnosti, moci a stálosti nebyli, a předřečeným Enderlínovi neb dědicům jeho žádné překážky neb bezpráví nečinili. Na svědomí toho, pod Naši císařské velebnosti pečeti dán v Praze léta 1363 měsíce prosince, království našeho 17. a císařství 9.⁵⁴

V témž roce vypukla veliká nevole mezi sousedním městem Kolínem a Horou Kutnou a to za příčinou plavení dříví po Labi, jelikož Kutnohorští plavení lesů (dříví) ke Kolínu zabrániti chtěli; kteroužto při král Karel IV. rozhodl v tento smysl:

Karel Čtvrtý z Boží milosti císař římský, vždy rozmnožitel říše a český král.

Vědomost dáváme obsahem tohoto všem, že stran podstaty rozepře, vedení posud a chytání, zadržování a skládání dřeva - což vůbec sklad na řece Labi se jmenuje - mezi věrnými Našimi měšťany Hory Kutné z jedné a Kolínskými z druhé strany, na radu Našich radů ustanovujeme, nařizujeme a určitě žádáme: aby nadřečený sklad dřeva před městem Kolínem, jak doposud stával, se držel a zachovával, a bez porušení pro budoucí časy trval, ³² tak aby všichni lidé dle požadavku své nutnosti dřeva tamže kupovali a vším způsobem nabývali pro obyvatele a měšťany Hory Kutné, ovšem nechavše dřeva, by horní nutné věci se obnovovati a zaopatřovati mohly, a aby pro potřebu domův a hospodářských stavení vně i mimo zdi Hory Kutné, tam i jinde dřeva dle své libosti sobě kupovali a svobodně zaopatřovali, však pod tou výminkou a tím způsobem: že chtě-li dřeva prodávati jiným kterýmkoli lidem, dokonce se zakazuje pod pečeti majestátnosti této listiny.

Dáno v Praze leta Páně tisícího třístého šedesátého třetího

⁵⁴ Archiv horního úřadu. - Památní kniha kaňkovská. - Archiv český II. str. 462.

první indikce dne 16. před prvním červencem, království našeho sedmnáctého a císařství devátého roku.⁵⁵

1370 Mikuláš Lomer, měšťan Kutnohorský a minciř královský, odkázal ke kapli minciřské v chrámu sv. Jakuba 100 kop grošů českých, aby na úroky jisté byly složené, a z úroků té sumy vyplývajících chtěl aby se kaplan choval, kterýby pětkrát týhodně mši svatou v té kapli sloužiti povinen byl.

Vypravuje Dobner k roku 1370⁵⁶, že císař Karel IV. legátům říšským veliké poklady zlata a stříbra ukázal, a kterak oni nad takovým bohatstvím ustrnuli, a zjevně přiznali se, že veškerá říše jemu takových pokladů dáti nemůže, a poklady ty že pocházely z hor Jílovských a Kutnohorských.

1371 Rozšiřování se hornictva vůbec jakož i města samého povstaly ohledně majetnosti pozemků časté rozepré mezi obcí Kutnohorskou a klášteřem Sedlckým, a tato dvě sousední místa nežila spolu v dobrém přátelství, neboť často klášter Sedlcký proti Hoře Kutné pro porušení hranic žaloval. Za to však vydal král Karel IV. na Žebráku v den sv. Lucie 1371 pro vývin města Hory Kutné majestát veledůležitý na svobodné kupování a prodávání statků pozemských jakož i dědění svobodného žena po muži, a děti obého pohlaví jak po rodičích, tak po bratřích bez překážek, kterého dobrodíní však užívati mají jen ti, kteří tu bydlí a dobré i zlé s obcí snázejí.⁵⁷

Znění majestátu toho jest následující:

My Karel a. t. d. Vyznáváme tímto listem přede všemi, kdož jej užíjí neb čtouce slyšeti bude, že pro rozličné příčiny a nedostatky Našich věrných měšťanů i té vsí obce města našeho Hory Kutné s dobrým Naším rozmyslem a radou Našich knížat urozených věrných milých, tuto zvláštní svobodu a milost dali jsme a učinili jsme, činíme a dáváme jim mocí listu tohoto, pravým Naším vědomím a mocí Naší královskou potvrzující, aby všichni měšťané u Hory Kutné dědicové a náměstkové jich potomní i budoucí věčné forberky (?) dědictví, vlastenství, dědiny, platy, úroky, sedění s dvory poplužními na zemi sobě svobodně kupovati mohli, a taž zboží zase prodávati, kolikrátby toho bylo potřeba, komužby se jim koli líbilo v městě i na zemi, kromě kněžím a duchovním vymínujíc, neb jim takové zboží prodávati nemají; a k tomu vůle naše jest a chceme: jestližby jeden nebo více jich, buď muž nebo žena, měštěnín neb měštka, kteří v tom městě našem Hoře Kutné obývají neb potom v budoucích časech obývati budou, jestližby bez kšaftu umřel neb umřeli, synův a pravých dědicův a dcer po své smrti nepozůstavili, tehdá My chceme a miníme mocí království našeho českého a milostí svou, aby toho měštěnína a měštky, aneb, mnohých měšťanů a městek forberky (?), dědictví, vlastenství, dědiny svobodné, úroky, sedění se dvory poplužními, i jiné všecko zboží movité i nemovité, kdežby koli bylo, neb kterýmbý koli jménem mohlo jmenováno býti, to všecko chceme, aby na nejbližšího přítele přirozeného buď mužského neb ženského pohlaví pokojně spadlo beze vsí překážky. A takový náš úmysl a svolení jest k svrchu psaným svobodám, milostem a dáním, aby toliko těm ku prospěchu a k užítku bylo, kteříž dobré i zlé trpí s vrchu psaným městem naším Horou Kutnou, znamenitě ty vymínující z toho, kteřížby v i určených šosích a nájímách seděli.⁵⁸

Při tomto majestátu nápadná jest výminka, proč kněžím a duchovním Kutnohorští zboží svých prodávati nesměli a neměli, a tu zdá se mi s jakousi bezpečností na to poukázati moci, že si toho Kutnohorští schválně k vůli blízkému klášteři Sedlckému vyžádali, aby se jim za propadlou rozepru svou jaksi pomstili. Neboť Hora Kutná rozšiřovala se stále na pozemcích jak kláštera Sedlckého tak na pozemcích kapitole Pražské náležejících, až o hranice kláštera Sedlckého v mnohaletou rozepru upadli, která dle výroku soudu horního v Jihlavi ve prospěch kláštera Sedlckého rozhodnuta byla, a tím jen řevnivost mezi těmato dvěma místy nastala.

1372 Poukázky na výplaty z mince královské v Hoře Kutné byly takřka na denním pořádku bez ohledu, zdali mince k tomu

stačí nebo ne, a to nejvydatnějším jest důkazem o bohatství, jakého hornictví vydávalo. Pomíjaje⁵⁹ jiných uvedeme zde toliko dvou znamenitějších, z nichžto první na 5500 kop gr. Pražských zněla k vyplacení kapitole v Magdeburku (Děvině) od 27. ledna 1372 a druhá ze dne 11. dubna 1392 na 1400 kop gr. pro Jindřicha staršího z Gery za hrad Blankenburg, ježto byl císař od nadzminěného Gery koupil.⁵⁹ Obě vypláceny byly mincmistrem **Janem Rothlöwem**, a z toho viděti, že první mincmistr Enderlin si již jen svého rychtářství hleděl.

1373 Anna Weirachová uložila 12 kop grošů peněz stálých a věčných, aby dvě mše do týhodně, jedna u oltáře sv. Václava na Náměti a druhá ve špitále sv. Kříže, slouženy byly; a tímto ztvrzeno máme, čeho z předu již praveno, že v době té veškeré chrámy, jichž jsme uvedli, již stávaly.

1378 Císař Karel IV. vůbec otec země zvaný pocitív, že jej nemoc jeho mnoho let panující silně uchvacovati počíná, svolal na den 2. listopadu 1378 sněm stavů českých do Prahy, a vyslyšev tu žaloby, kterak v mincovnictví českém nepořádky se zmohly, z kterých obyvatelé značné škody museli trpěti, vydal nový řád mincovní, poslední to blahodárnou památku svou, kterou svým Čechům zůstavil. Mincovnictví se v Čechách ovšem i za jeho panování takovou měrou zkazilo, že se to s panovnickými zásadami jeho nikterak nesrovnávalo. Když byly za Václava II. r. 1300 první české groše raženy, rovnala se kopa - 60 kusův - jedné hřivně čistého stříbra. Avšak již prvního roku po zahynutí rodu Přemyslovského 1307 počítalo se 64 grošův na jednu hřivnu, byly již tedy lehčí v zrnu i váze; za Jana Lucemburského se ovšem tento peněz vždy víc a více zlehčoval, a Karel nevěděl, jakby toto zlé zastavil a odstranil. - Za mincmistra **Jana Rothlöwa** přišlo to již tak daleko, že kupci až 90 grošův českých brali za jednu hřivnu stříbra čistého. Tak císař Karel aspoň na konci svého panování svým novým řádem mincovním mocnou hráz této neřesti položil, a řád ten po něm až do XVI. století v plné platnosti zůstával. Karlův majestát v té příčině vydaný těmi slovy počíná: *Při nesčíslných starostech a snahách, kterým se pro blaho našich poddaných ustavičně podrobujeme, hledíme přede vším k tomu, jakby se milované naše království české a jeho obyvatelé pomocí Boží zvelebovali, a jak by se prospěchy jejich množily, obecné věci a vladaření vždy víc a víc zdokonalovaly.* Vzhledem k tomu nařízeny jsou tyto články: 1. Nemá se budoucně ke 100 hřivnám čistého stříbra dáti přísady více dvanácti hřiven mědi; z každé hřivny takového stříbra má se 70 grošův, z každého groše 12 haléřův raziti. 2. Ustanovují se dva zkušebníci mince, jeden královský, druhý stavovský, kteří minci mají zkoušeti a k tomu dohlédati, aby lehčí peněz nevydával se. Čechové nazývali ty zkušebníky podle německého *prubéri*. 3. Oba tito *prubéri* mají jak od krále tak od stavů plnou mocí opatření býti, aby úřad svůj svědomitě zastávati mohli, a mají za úřadování své králi a stavům odpovídati. 4. Kdyby však jich dopuštěním lehčí peněz měl býti vydáván, mají za to jako porušitelé mince na hrdle býti trestáni.

Na to brzo zemřel dne 29. listopadu 1378, jsa stár 62 let a 6 měsíců, a vládu po něm nastoupil nejstarší syn jeho Václav IV., nemaje ještě z úplna 18 let. Za krále Václavových mladých let byl dobrý pokoj v české zemi a veliké bohatství, neb ten pokoj byl zjednal a způsobil otec jeho slavné paměti císař Karel. K tomu také Hora Kutná dobře šla, a tak země v hojnosti oplývala a v pokoji;⁶⁰ a mohutná jsouc vnitřní správou svou, působila neobyčejnou výdatností svých hor mohutně na veškerou vlast, a vzbudila na se po vše věky pozornost všech slavných mužů, takže o její slávě a bohatství ve svých spisech mluvili a ji vychovali. Aeneáš Sylvius, nápotomní papež pod jménem Pius II., ve svém dějepisu Čech praví: *Hora Kutná stojí ve veliké pověsti; máť stříbrné doly, ježto neobyčejně vydatny jsou.* Vlach Jarolím Balbus, professor na universitě Pražské, v jednom listě k slovuťnému Bohuslavu z Lobkovic o bohatství Kutnohorském takto se zmiňuje: *Dives inexhaustis resonat mons Kuttna metallis, argentoque fluens, tota liquescit humus.* T.j.: *Bohatá Hora Kutná nevyčerpateľným množstvím kovů duní, veškerá kůra zem-*

⁵⁵ Archiv městský P. LVIII. č. 174.

⁵⁶ Monumenta histor. VI. díl.

⁵⁷ Desky zemské. - Arch. horního úřadu. - Památ. kniha Kaňkovská - Pelcl: Leben Karls IV. str. 177.

⁵⁸ Archiv horního úřadu.

⁵⁹ Graf Sternberg: Geschichte der böhm. Bergwerke, z původních listin v dvorním a státním archivu.

⁶⁰ Staří létopisové Čestí str. 3.

ská proniknuta jest stříbrem. A náš proslulý Adam z Veleslavína praví o Hoře Kutné takto: *Hora Kutná, toto vznešené město, mohutné v bohatství i na lidech, zaujímá přednost a první místo hned po Praze jak ve válce tak v pokoji; jak v zemi naší samé tak i mimo ni považována bývá za menší hlavní město, a za pokladnici království.*

Jest se při takovýchto okolnostech čemu diviti, že od nepřiznivců neb závistníků svých také v době té město tak oslavované přezdívku *pyšná Hora* obdržela?

1386 Mladý král Václav IV. býval častěji v Hoře Kutné, neboť to bývalo již obyčejem, ³⁴ že každý panující král navštívil město to, z kteréhož v nejdůležitějších potřebách nejvydatnější mu přicházelo pomoci. Žádný král pak neopomenul též městu tomu udělovati milost, jakých ono ve svůj prospěch za nejprospěšnější bylo uznávalo.

Mívalať obec Hory Kutné častěji rozeprě o ta dědictví, kteráž pozůstala po těch, kteří bez posledního pořízení byli zemřeli, a kteráž dle zřízení zemského na královskou korunu měla spadnouti; pročež vyžádavše si toho jasné určení, jakby v Hoře Kutné se zachovávatí bylo, obdrželi od krále Václava IV. toto o věci té ustanovení: *My Václav, z Boží milosti římský král, rozmnožitel říše a český král, vyznáváme tímto listem přede všemi, kdož jej uzří neb čtuce slyšeti budou, tak jakož jsme prvé Naším milým měšťanům a vši obci Hory Kutné některé svobody milostivě dali na taková zboží, ježto by bez kšaftu a bez poručení odumřeli, jakož listové šíře v sobě to ukazují od nás jim na to dané, a pak vždy ještě pro jich snažné služby a věrnosti, kteréž jsou nám okazali a činili na každý čas, a také proto, že oni svými pilnostmi ještě v budoucích časech z té Hory Kutné nám užitek přivéstí neb zvésti by mohli pilností svou, jakož k tomu věrně doufáme. I dali jsme a učinili jim s dobrým rozmyslem a mocí Naší královskou v Čechách takovéto znamenité: Jestližeby jeden aneb jich více, měšťanin neb měštka, kteřížto tu obývají, zlé i dobré svým se vším zbožím svobodným i nesvobodným, kdež by to koli měl anebo měli, trpěli, a že by ten anebo ti zemřeli, aby to všecko zboží movité i nemovité, kterýmž by to koli jménem mohlo jmenováno býti, tomu dědičky spadnouti, dáno a postoupeno býti má, komužby je ten měšťanin nebo měštka dali a kšaftovali anebo poručili aneb zapsali. A jest-li že by pak jeden anebo jich více umřel bez kšaftu anebo bez poručení, i cožby ten měšťanin anebo měštka kdekoli svobodného zboží a nebo-li nesvobodného movitého i nemovitého na zemi nebo u Hory anebo kdekoli jinde měl neb měli: tedy to všecko zboží na nejbližšího přítele přirozeného dědičky všecko spadnouti má; a jest-li že by nižádného přítele přirozeného neb dědice mužského neb ženského pokolení, ten neb ta měštka po sobě nepozůstavili, i což by koli svobodného zboží na zemi po jich smrti kde postavili, tedy to všechno nám do Naší královské komory má spadnouti. A cožby sic jiného zboží kde bylo, jakožto domy, zahrady, tále (dílece) na dolích, anebo jakéžkoli jiné zboží bylo movité i nemovité v Hoře neb před Horou, cožby koli k horám příslušelo, tedy to všecko na konšely Horské má bez zmatku spadnouti, a ten statek aneb zboží dále na obecné dobré Horské naloženo býti. I přikazujeme všem Naším obyvatelům pod korunou království českého hejmanům, úředníkům, komorníkům, podkomořím, purkrabím a i zvláště mincmistru, kterýž nyní jest aneb v budoucích časech bude v Hoře Kutné, aby ti všickni a ten mincmeistr těch našich Horníkův, a měšťanův Hory Kutné, kteříž nyní tu jsou a obývají, anebo potom obývají budou, na těch svobodách a milostech od Nás týmž Horníkům daných překážeti a hindrovati nemají, ani dopouštěti, nižádným obyčejem; než přikazujem všem, aby jim jedruňk, pomoc a jich všelikterak hájice, činili jim a okazovali, jakož jim libo jest milost Naší královskou zachovati a hněvu těžkého našeho ujiti minic. A toho na svědomí a potvrzení náš královský majestát kázali jsme přivéstí k tomuto listu. Jenž jest dán v Praze od narození syna Božího po třinácti stech létech v šestém a osmdesátém, den sv. Jana křtitele Božího.⁶¹*

1387 Na rychtářství Kutnohorském byl **Friduš Gmel**, jemuž a jeho dědicům upsal opat a konvent kláštera Sedlčského 12 kop platu na dvoře v Přítoce.⁶²

1388 V roce 1388 listinou od 22. května zřídá se Sigmund král uherský, bratr krále Václava všech nároků na další vyplatění jemu otcem jeho Karlem IV. z mince Kutnohorské poukázáno týhodního platu.

1390 Bohatý horník Petr Písek založil kaply a oltář SS. Tři králův u chrámu sv. Jakuba a nadal ji 30 kopami grošů českých ročních úroků, a k ozdobě oltáře mimo nákladná mešní roucha a nádoby stříbrné i 21 hřiven váhy pozlacený kříž zjednal.⁶³

Petr Šafář z Prahy vykázal se u desk zemských v Praze s městskou pečeti Hory Kutné i konšelův vyznávající, kterak před nimi Bernard Graber řečený, jich spoluměšťtínin prodává 10 kop grošů českých platu na svém zboží v Konárovicích v kraji Kolínském Venclavovi Jorigovi, také jich spoluměšťtíninu a jeho dědicům a budoucím za 100 kop grošů českých půjčených.⁶⁴

Jindřich opat a konvent kláštera Sedlčského vystavily list na 300 kop grošů dluhu Václavovi Vilmanovi v Hoře Kutné i jeho ³⁵ dědicům a budoucím, slibující jemu zaplatiti na sv. Jiří tehda nejprv příštího; pakliby toho neučinili, tedy chtí platiti ze všeho zboží svého a jmenovitě z Týnce 30 kop platu ročního.

Jiný list Václava opata a konventu kláštera Sedlčského z roku 1394 svědčí na prodání 20 kop platu ročního Václavovi Vilmanovi od Hory a jeho dědicům na Nové vsi na 200 kop grošů českých.⁶⁵ Tímto chci jen poukázati na zámožnost tehdejšího měšťtánstva, když takové půjčky činiti mohlo.

1392 Kutnohorský bohatý soused Glänzel měl větší částku peněz v Žitavě k požadování, kterýchžto peněz daroval Glänzel na upravení silnice z Jabloné (Gabel) do Žitavy, a město z vděčnosti a ku počtě jeho dalo u silnice pro památku čestný kříž postaviti.⁶⁶

Hora Kutná za tou příčinou těšila se vždy také z přízně královny, i vyznamenal ji téhož roku znakem novým, jehož až posaváde v prostředním poli svého nynějšího velikého znaku městského užívá; kromě toho vydal dne 21. prosince v den sv. Tomáše 1392 majestát, jímžto nařizuje, aby žádný na lidi Horské aniž na jich lidi nesahal bez opovědi pana nejvyššího mincmistra a bez požádání prv práva na ně, tohoto obsahu: *My Václav IV., Boží milostí římský král, vždycky rozmnožitel říše křesťanské, vyznáváme tímto listem přede všemi, kdož jej uzří nebo čtuce slyšeti budou, že pro rozličný užitek a potřebu k Naším horám příchýlnost, zvláštěnť majíce ke všem měšťtám a tržištím, kterákoli k týmž horám a pod mincmeistra příslušejí, s dobrým rozmyslem a zdravou radou a pravým vědomím tyto zvláštní milosti a svobody učinili jsme a činíme jim mocí listu tohoto a mocí království českého, aby nižádný, buď kdokolivěk člověka neb podsedka svrchu jmenovaných Horníkův ani jich kterého statku zajímati ani se jeho zmocňovati, nebo jich zboží kdy vyvolávatí ani se v ně uvazovatí mohl pro nižádnú věc, lečby se prvé opověděl u mincmeistra, tudíž u Hory Kutné, kterýž v tom čase jest neb potom bude v časech budoucích, před ním o ta práva prose a žádaje. A jestliže by kdo jinak učinil, a která jich zboží kdekoli vyvolával proti takovému Naším svobodám a milostem, to My tupíme a zamítáme, chtějíce, aby to i žádné moci nemělo nižádným obyčejem. A protož přikazujeme všem Naším úředníkům, hejmanům, purkrabím, i všem jiným Naším pod českým královstvím věrným milým i poddaným, a jmenovitě našemu hofmistroví, rychtářím a dvornímu písaři našeho království českého nynějším i budoucím přísně a pevně mocí tohoto listu, aby proti takovým Naším svobodám a milostem svrchu psaným Horníkům jich statky nezajímali, ani kterého jich zboží nevyvolávali, ani se v ně uvazovali obyčejem nižádným, ale aby takový běh na mincmeistra vznešen a opověděn byl, a aby na něm prvé právo bylo požádáno pod zachováním Naší milosti. A toho na svědomí a na potvrzení náš královský majestát kázali jsme přivéstí k tomuto listu. Jenž jest dán na Žebráče po třinácti stech v devadesátém a druhém roce, v den sv. Tomáše, třicátého leta kralování našeho českého a římského v sedmáctém.⁶⁷*

⁶³ Liber erectionis IX. h. 5-6.

⁶⁴ Archiv český. II. str. 197.

⁶⁵ Archiv český str. 204.

⁶⁶ Pešek: Geschichte von Zittau.

⁶⁷ Desky zemské. S. 16. kniha čísl. 52.

⁶¹ Desky zemské v kvaternu památném fol. 9.

⁶² Archiv český.

1394 Král Václav IV. udělil Kutnohorským zvláštní výsadu, že silnice od Čáslavi ke Kolínu a dále ku Praze vedoucí přes Horu Kutnou jíti musí, a kdoby jinou cestou se dal, zboží jeho aby obci Kutnohorské propadlo.⁶⁸ Majestát za tou příčinou vydaný jest tohoto obsahu: *My Václav IV., z Boží milosti král český a t. d. Oznamujem všem, že My pro polepšení a potřebu našeho města Hory Kutné s dobrým rozmyslem a radou a pravým jistým vědomím toho města purkmistru, radě a sousedům, zvláště tomu městu Hoře Kutné tuto vlastní milost učinili jsme a činíme mocí tohoto listu takto: že ty silnice, kteréž jdú od Kolína, od Malína do Čáslavě a šly jsú, převozujem, aby skrze Horu Kutnou sem a tam zase přijížděly a vyjížděly, aby všickni a každý kupec, a každý jiný, kdožby tou cestou pracoval s svými statky, aby se do Hory obracovali, a z Kolína skrze Horu Kutnou do Čáslavě a ne skrz Malín jezdili aneb chodili. - Jestliže by pak kdo tomu dal příčinu, aneb proti tomu učinil, a jinou cestou že by jel, maje skrze Horu Kutnou s svým zbožím jeti, miníme a chceme My, aby prvé jmenovaní sousedé a město Hor Kuten jednoho aneb jich více mohli hindrovati a mohú, jakž království a země za právo v Čechách má a obyčej je. Datum v Praze fer. IV. post festum Omnium Sanctorum tisíc tři sta devadesátém a čtvrtém roce.*⁶⁹

Spolu vydal kutnohorským majestátem tím ssazení cla, je-kož obec kutnohorská v branách a na trzích vybíratí může a má.

Podávám zde celý seznam vykázaného městu Hoře Kutné cla, čímž se dá vysvětliti, jak jen z tohoto znamenitý byl příjem obecní. Platilo se: ^{136/}

a) V branách:

Od zavázaného kupeckého vozu i s koňmi, kteřížby v tom voze byli	15 grošů č.
Od postavu sukna vlašského a briktíše, kteréžby se zde rozvázalo	1 groš
Od postavu sukna mechelského a lindiše, kdyžby se zde rozvázalo	4 peníze
Od postavu barvených laciných suken	2 peníze
Od postavu šerého laciného sukna	1 peníz
Od centnéře vlny	3 peníze
Od dvou kamenů vlny	2 peníze
Z toho všeho, z těch suken svrchu psaných zdejší obyvatelé aby platili polovičku. Co se suken a balíků týká, kteréžby se zde nerozvázaly a ven vezly, z každého postavu po penízi. Ale jsú jedni dražší než druhé, to buď hospodáři rozeznáno, aby bylo na obě strany po vůli. Se vším zbožím aby nikam nejezdil žádný forman, než před váhu, a to proto, aby hospodáři a písař mohli vyhledati, co jest na voze.	
Od centnéře fikův, mandlí, řeckého vína, rozínek, dřevěného oleje a mýdla	4 groše
Od centnéře všelikého koření	6 grošů
Od centnéře bavlny (?)	3 peníze
Od dvou štuků kmentu, harasu, barchetu i jiných pláten drahých a loketních věcí	1 peníz
Od balíku kmentův, který se zde nerozváže a ven veze	2 groše
Od harasu, který se zde nerozváže a ven veze ze dvou štuk	1 peníz
Od volův, kteréž na prodej vedou neb ženou, od vola	1 peníz
Od koní, kteréž na prodej ženou neb vedou, od jednoho koně	1 peníz
Od dvou krav	1 peníz
Od čtyř sviní neb vepřův	1 peníz
Od čtyř skopcův neb ovčí	1 peníz.
Kdyžby polmi vezli, aby braný hledal, kolik jich daj znáti markmaistru.	
Od čtyř poltev (?)	1 peníz
Od kopy velikých sýrův	1 groš
Od vozu švestek a třešní vařených (sušených?) i s koňmi v témž voze	1 groš
Od tuny oleje	3 peníze
Od tuny medu	4 groše
Od vozu vlašských ořechů i s koňmi v tom voze	2 groše
Od vozu hrušek, jablek syrových neb sušených i s	

⁶⁸ Pelcl: *Leben Wenzels IV.* str. 296.

⁶⁹ Archiv horního úřadu. Tom. I.

koňmi v tom voze	1 groš
Od kopy štik loketních	2 groše
Od pololoketních z kopy	1 groš
Kdyby ryby suché vezli, tedy braný nebeť cla než z koní, a braný dej znáti fišmeistrovi (rybnému)	
Od kopy kaprův	1 groš
Od centnéře vyzyny	4 groše
Od tuny štik pruských, neb lososův solených, úhořův	1 groš
Od tuny holříše - candata	4 peníze
Od undrlačky štik	4 peníze
Od tuny herinkův	2 peníze
Od zavázaného vozu suchých ryb, candatův, čuček i jiných všech ryb i s koňmi v tom voze	5 grošů
Pakli by jich s vůz nebylo, tedy i s koňmi v tom voze od dvou kop	1 peníz
Od vozu soli i s koňmi v tom voze, kdyžby sůl skrze město vezli	1 groš
Od drajlinku vína i s koňmi	8 grošů
Od laky všelikého drahého pití, malvazu, ryvolu vlašského	1 groš.
(Kdyžby víno nebo jiné pití vezli do města, tedy braný nebeť cla nežli z koní).	
Od sudu piva Pražského, Svidnického, Freiburgského, Žitavského nebo od jiných k těm podobných	1 groš
Od centnéře loje, sádra a od dvou kamenů vosku	1 peníz
Od centnéře železa a oceli čisté	1 peníz
Od vozu mědi uherské i s koňmi	7 grošů
Od vozu kos i s koňmi	6 grošů
Od kopy kos a radlic	5 penízů
Od kopy srpův a šínův	2 peníze
Od plátna budišínského a jiného bílého, jež drží 50 loket, po	2 penízích
Od sena a slámy z vozu	1 peníz
Od centu peří	1 groš
Od dvou koží volových neb čtyř koží kravých	1 peníz
Od kopy teletin i jiných bravón činých i mazaných ať sem neb ven vezú	3 peníze
Od vozu hrncův, třísla, koudele i s koňmi v tom voze	1 peníz
Od koní v každém voze i v kárách z koně	1 peníz
Z dřev toliko jako dřívě bráno z koně	1 peníz
Co se silnice dotýče od Čáslavy ke Kolínu a od Kolína k Čáslavi aby toho hájeno bylo, aby jeli skrze město.	

b) Na trhu.

Tržnému (marktmistrovi) se platí:	
Od čtyř pultův	1 peníz
Od jablek, hrušek, suchých neb syrových od vozu, budou-li se prodávati	1 groš
Od slopy sýrův 3 gr; a kdyžby veliký sýr byl, tehdy 2 gr.; což na zádech nesú sýra pět nebo šest nebo deset to	1 peníz
Z tuny oleje, z vědra medu nebo másla co v vědro	1 peníz
Z sudu vajec, jakž sud 3 neb 4 peníze, a když velký, tedy	1 groš
Z vědra švestek	1 peníz
Z vozu sušených švestek, když plný, tedy	4 groše
Z vozu ořechův, kdož zde na rynku prodává, 2 gr. a když ven veze, tehdáž než toliko v branách.	
^{137/} Od slepic, husí, kačic, hub, vařených řepy a vaření a jiných dobrých věcí, to tržní beťte podle vozův.	
Od hráchu, což na trh vezú, z korce a z koně	1 peníz
Od vozu popela a vápna	1 peníz
Od zvěřiny z koně	1 peníz
Od centu chmele	1 peníz
Od sudu piva městského 1 peníz, Žlebského 3 peníze, Žizelického 3 peníze, Týneckého 1 peníz a z koní 1 peníz.	

c) Na rybném trhu.

Od kopy štik loketních 2 groše; a coby bylo štik podloketních od kopy	1 groš
Od kopy kaprův	1 groš
Od jedné tuny štik pruských, neb lososův solených,	1 groš

nebo tuny ouhořív, vždy od jedné tuny
 Od tuny candatův 4 peníze
 Od undrlaku štik 4 peníze
 Od tuny herinkův 2 peníze
 Od zavázaného vozu suchých ryb, candátů, čuček, i jiných všech suchých ryb i s koňmi v tom voze, pakliby jich s vůz nebylo, tedy od dvou kop 4 groše
 Když formani prodají zde víno, dají 1 peníz
 Od polovice Litoměřického neb Pražského piva 16 grošů
 Když se skládá dražlink vína s vozu na vůz, tu kdo koupí, daj 8 grošů, a kdo prodá také 8 grošů
 Když sobě vína přiveze sám svým nákladem 8 grošů
 Kterýž sused přiveze sobě malvazy vlašské neb bečky pití dej z laky 7 peněz
 a bude-li je šenkovati, dej z každé laky 2 groše
 Přiveze-li kupec pití těžké z každé laky 1 groš; a jestliže by sused k svému pití koupil, nedej nic; jakby šenkoval, dej 2 groše.
 Když host (cizí) koupí víno u domácího z domu, dej cla 10 grošů
 soused od souseda když koupí a veze ven, dej 5 grošů
 Když by soused, maje víno vycelené a ungelt zapraven, nechtěl pryč vézti, nedaj nic.

Šrotíři aby žádnému hostinskému (cizému) vín nedopouštěli zde skládati, ale aneb prodej aneb ven vez.

Domáci s hostmi (cizími) ať spolkův nemívají.

Šrotířům rozkázáno, aby když hospodský káže sobě dražlink neb fudr kamžkoliv na místo složit v jednu síň, od toho daj vám 2 groše; než každeli potom sněsti kterého do jiných sklepů neb místa dále, dej 2 groše.⁷⁰

Nepodal jsem zbytečně tento celý tržní řád věku XIV., neboť uvádí nám jasně obecní tržní zřízení doby té, poznáváme, jak rozmanitého zboží do města ku prodeji dováženo bývalo, a nabýváme toho nejpatrnějšího přesvědčení nejen o rozsáhlosti města samého, nýbrž i o tom, že město v době té branami již opatřeno bylo. Mělo-li město bran, muselo mítí též pevného ohrazení. Rozvažuje toho, a přemýšleje o položení města od počátku jeho se rozšiřování, nabýváme toho přesvědčení, že město, jak již z počátku praveno, stavěno bylo na nejvyšším vrcholku hory kolem chrámu sv. Jiří (který až do konce minulého století stával v levo, jak se nyní z kouřimské brány vyjde), tedy přímo naproti osadě Pněvicům, v těch místech, kde později kolej jezovitská se všemi prostranství vystavena byla, a kde nyní dům c. k. krajského soudu a okolní stavení stojí; pokračováno pak bylo východně dolů k tvrzi Hrádku, a souměrně s tímto v té prostranství, kde nyní prostranství Tarmark s okolními domy se nachází, pak severně po oubočí hory až ku bráně kolínské i s nynějším zelným a hrnčířským trhem, a tvořilo čtvrtě Bartolomějskou a Tarmareckou. - Když král Václav II. pro sebe druhou tvrz v městě, nynější Vlašský dvůr, v posledním dvaceti letí XIII. věku vystavěti kázal, počaly se i v okolí této domy stavěti, a město rozšiřovalo se již v směru celého objemu prvnějších stavení po svahu hory východně dolů až k řečišti potoka Vrchlice, a nazvána byla hořejší část města toho čtvrtí Vojnovou neb také Vojenskou, a ohražena byla valy a zděmi, ježto se táhly od brány klášterské, nynější Rakovou ulicí, pod Leflérskou ulicí až k Vlašskému dvoru a uzavřena pod sv. Janem branou k potoku vedoucí, později Žižková zvanou. Dolejší město neb Námětská čtvrt povstala nejposledněji, a nazývána byla v době té Nové město, kterýž název až do XVI. věku se udržel. I předměstí Kolmark a Čech pocházejí z doby té, tak též Hlouška, kdež však o nabytí místností k stavbám a zařizovaným tam zahradám s klášteřem Sedlčským časté spory povstávaly. Nabylo tedy město východně a jižně přirozeného ohrazení potokem a skalní sráží; od brány Kouřimské až ku Klášterské sloužily k obraně valy kolem města vedené a tarasy ohražené, a tyto opatřeny byly branami Kouřimskou, Kolínskou, Klášterní a Časlavskou, pak několik východy neb fortanami pro pěší lid upravenými, kterými toliko horní lid noční dobou propouštěn býval. Časlavskou bránu používati musely též povozy od Zbraslavic a z té strany přijíždějící, které přes Pněvice přijížděti musely, jelikož jižní /38/ skalní sráz tehda přístupu do města nedopouštěla. Jiné povozy

jezdívaly také řečištěm potoka a branou dolejší do města. - **Většího rozšíření Hora Kutná nikdy nemívala**, než jak objem města nyní vyazuje. Trh ku prodeji do města přivezených věcí odbýval se hlavně v ulicích nynějších Masnokrámské na hrnčířském a Zelném trhu; Rybní trh byl před Vlašským dvorem. - Radnice městská stávala doby té až do zhubení města ve válce husitské na tom místě, kde nyní budova reálné školy stojí.

1396 Neočekávaná událost hrozila najednou přerušiti výtěžek horního užitku. Co platno bylo by nahromadění rud sebe hojnějších, kdyžby z nich tavením a čistěním stříbro získáno býti nemohlo? K tavení však zapotřebí bylo uhlí, a uhlířtí toto do Hory Kutné dodávající odepřeli najednou práci, spikli se, buďto pro dosažení většího platu, buďto, že potrestati chtěli některé jim nesprávné rudokupce. Podobného cosi bylo se již i roku 1327 za krále Jana přihodilo, a tehdaž obdrželi pro sebe jakési neodvislosti a povolení, že uhlířtí veškeří pro sebe jakýsi spolek neb jednotu tvořiti, a se vespolek jistými určenými pravidly řídití mohou. Uhlířtí pálením uhlí se zaměstnávající žili nejvíce ve východních od Hory Kutné lesnatých místech. - V rozmišce tentokrátě nastalé obrátili se mincmistr a rudokupci k panu Jaroslavovi z Opočna na Žlebích, kterému úplná moc byla dána mezi uhlířtí a rudokupci narovnáni učiniti, a věc v dobrý stav uvěsti. Tomu pan Jaroslav úplně dostal a mezi oběma spornými stranama toto narovnáni učinil: *Já pan Jaroslav z Opočna na Žlebích vyznávám tímto listem všem nynějším i budoucím, že na mě přišli erckauferové a waldwechtrové (?), jichžto ta věc se dotýče a k Vlašskému dvoru sluší u Hory, s jedné strany, a uhlíři přední podepsaní: Mikuláš Olejník z Příbramě, Hyka z Příbramě, Petr Lisý z Úhrova, a Mikuláš Ludvík z Příbramě, a uhlíři zadní podepsaní: Matěj z Borové, Frencl Loz z Borové, Hykaman z Perného a Heřman z Perného s druhé strany, přiznali se a přiznávají se moci tohoto listu, dobrým rozmyslem, nepřipuzení, než dobrovolně, oboje uhlíři s obou stran, že jak před minulými časy bylo které dvojení, rozbroje, zmatky a překážky nebo měšky, že jsou o to s obou stran mocně, jedné a druhé nic nepozůstávajíce, přišli na mě, což bych já pan Jaroslav mezi nimi vypověděl, aby to mocně, pevně, a vděčně bylo zdržáno pod základem, pode dvěma sty kop grošův stříbrných Pražského rázu; a my erckauferové a waldwechtrové s jedné strany, a uhlíři přední a zadní s druhé strany přijali jsme a přijímáme mocně všecko, nic nepozůstávajíc, cožby vypověděl pan Jaroslav; nezdržíme-li toho - čehož Pane Bože nedej - tedy propadne ten základ, to jest dvě stě kop grošův, do královny komory padasáte kop, panu Jaroslavovi padasáte kop, a uhlířtím sto kop, a ten základ slibujem zdržeti čistou dobrou věrou na vyznání páně Jaroslavovo, pakli by jeho Bůh neuchoval, ale, komuž by tu moc dal za svého zdravého života. - Pakli bychom my uhlíři obojí té výpovědi pana Jaroslava nezdrželi, tehdy jsme ten základ propadli, to jest dvě stě kop grošův, do královny komory padasát kop grošův, erckauferům sto kop grošův, a panu Jaroslavovi padasáte kop, neb tomu, komu svou moc dá. A ten základ slibujem zdržeti pod věrou a pode ctí, a tu výpověď zdržeti pod naším právem; pakli bychom toho neučinili, že bychom páně Jaroslavovy výpovědi nezdrželi - čehož Pane Bože nedej - tehdy má pan Jaroslav plnou moc, i ten, komužby on svou při dal nebo poručil, aby nás stavoval, a naše zboží podle toho bral, a proti tomu abychom žádně při neměli, ani proti tomu co mluvíti mohli. - A toto já pan Jaroslav nejprv vypovídám, aby uhlíři přední i zadní spolu v jednotě byli, a toť jim prikazuji pod tím základem svrchu psaným; pakli by toho která strana neučinila, aby ten základ dříve jmenovaný propadla, a já tu moc nad nimi měl, i ten, komuž bych tu při poručil, jakož to řečeno dříve jest. Pakli by se uhlířtím zdálo které straně, že by se jim krátko dalo od svrchu psaných erckauferův a waldwechtrův, aby jedna strana bez druhé nestavovala uhlé k Hoře vézti, dokud by obě straně v jednotu se nesvolily spravedlivě, a spolu aby obě straně šly před svrchní hutraitěře (úředníci hutní) a jim dali vědět, co jim vadí, aby oni bez prodlení spravedlnost učinili. Pakli by svrchní hutraitěři nemohli toho zjednati, - čehož Bože nedej - tedy hutreiterové pojmcou s sebou uhléře, mají jíti před hofmistra anebo před pana mincmeistra, anebo kdož místo něho bude, aby jim ten konečnou pravdu učinil. Pakli by jim uhlířtím ti všichni svrchu psaní konce neučinili, tedy uhlíři to mají dáti vědět konšelům a*

⁷⁰ Archiv městský.

rychtáři horskému, a čtyřem, jenžto jsou od obce vydáni. Tehdy pojmuje s sebou svrchní hutraitěře jednoho nebo dva, aby jim svědomo bylo, že jsou obžalovali ty, jakož jest svrchu psáno. Tehdy od toho času, jakož jsou obžalovali, po témdni, smluvíce se uhleři přední i zadní v jednotu, mohli právem svým uhleř stavěti do Hory voziti, obě straně toho sobě ponechajíc, aby jedna strana bez druhé nic neučinila ani moc měla, pod týmž základem svrchu psaným, dokudž by se jim konečně a spravedlivé právo nestalo od dříve řečených, jakož jsou jmenováni. Také vypovídám o ty ³⁹škody, což Ješík uhleřům pobral, to jest vráceno na peníze těch dvaceti kop a půl druhé kopy a půl sedma groše. Ty peníze mají položeny býti u kněze (v)opata Vilémovského, a tu mají uhleře přijíti, a což jich který pod koně ukáže, že mu jest vzato, to jemu má penězi zaplaceno býti. Také aby uhleřům na každou sobotu placeno bylo za uhleř, což k dvoru (Vlašskému) sluší. Pakli by králova milost peníze pobral, aby jim potom beze lsti druhou sobotu placeno bylo; pakli by jim placeno nebylo, a uhleři pojmuje vrchní hutraitěře šli před pana hofmistra, aby se jim tu konec stal; pakli by se jim tu konec nestal, aby uhleři s hutraitery šli před pana mincmeistra, neb kdož místo něho bude, aby se jim tu o jich dluh konec stal. - Také více, aby těch uhleřův nová truhla, v nížto uhleř měří, moc měla na měření, a stará truhla aby zbořena byla. A také cesty a mostové aby opravováni byli, jakož od starodávna bylo jest, a to aby hofmistr opatřil, aby se to stalo v měsíci nebo beze lsti ve dvou měsících od vydání tohoto listu. - Také aby hofmistr a hutraitěři dva přísední vydali a uhleři také dva z druhé strany, aby do hutí kupovali uhleř spravedlivě pod přísahou, aby žádnému nepomáhali, ale spravedlnost vedli. A také více, který uhleř ujedná a smluví s kterým erckaufěrem uhleř jemu voziti na úkol, ježto slove *verschafft*, aby to mezi nimi s obou stran smlouveno bylo před vrchními hutraitěři, aby to zdržáno bylo s obou stran, jakož od starodávna bylo jest, aby toho uhleře i žádný do výmluvného času nevystrčil, a také uhleř aby zdržal tu smlouvu, na který čas smlouveno bude s obou stran. - Také kdož stříbro na dvůr do výměny (wechsle) nese, aby to nesl svým jménem, a sobě jiné jméno neproměňoval, aby uhleři své dlužníky hledati mohli, a jim toho žádný nebránil; a kdožby své jméno proměnil, aby to k němu popraveno bylo. Také příkazuji uhleřům, kterýžby z nich v sobotu dělati chtěl, aby toho jemu druží nebránili. Také uhleři aby nebránili chudým uhleřům, ježto vozí uhleř v měsích (pytlech) pro chudé lidi, nebo to jest od starodávna bylo. Také, ač by který erckaufěř žádal na kterém uhleři míry, aby jemu uhleř přeměřil, tehdy ten jistý uhleř nemá uhleř šturcovati, jelikož k tomu přivolání vrchní hutraitěři budou, aby pak tehdy při nich měřeno bylo, ale aby toho nebo ty uhleře žádný nešacoval, a tu míru, na čem by se schybila, kromě hutraitěře, vedle starého práva a podle jich listův. - Také vypovídám, aby přední a zadní uhleři měli dvě pečeti jednostejné, a jedna pečeť bez druhé moci aby neměla; pakli by jim s obou stran co vadilo, tedy mají mezi sebou vydati dva a s druhé strany druhá také dva, aby ti čtyři mocni byli je smluviti. Pakli by se to nemohlo státi, tehdy ti čtyři mají vznést na vrchní hutraitěře, a což by ti řekli, aby to mocno bylo. Pakli by oni tomu nemohli dosti učiniti, aby to hutraitěři vnesli na hofmistra, pakli hofmistr nemohl by tomu dosti učiniti, čehož Bože nedej, tehdy má hutraitěř i s uhleři pojití před mincmeistra, nebo kdož místo něho bude, aby ten konec jim učinil, a cožby ten mezi nimi vypověděl, aby to mocně zdržáno bylo pod základem svrchu psaným, a pod tou úmlouvou dříve jmenovanou. A což uhleři listův mají od starodávna, aby jim zdržáno bylo, což jich listové svědčí. A také aby oni uhleři mimo své listy a mimo té výmluvy dále nesahali pod častým jmenovaným základem, a jině práva nehledali kromě u Hory na dvoře před hutraitery a před hofmistrem. Také aby všickni kusové, artikulové svrchu psaní věčně, bez proměny, pevně, bez pochybení byli zdržáni s obou stran od erckaufěřův a od uhleřův předních i zadních. Prosili jsme obě strany pana Jaroslava z Opočna, jenž mezi námi jednal tu smlouvu, aby na naši prosbu na svědectví pečeť svou přivěsil k tomuto listu. Potom páni konšelé Horští také pro naši prosbu na svědectví pečeť svou vlastní přivěsili k tomuto listu, Mikuláš z Prahy, vrchní písař na Horách Kutných, Heřman z Krásoňovic, potom i uhleři přední i zadní naše obě pečete na svědectví přivěsili jsme k tomuto listu. Dán u

Hory po Božím narození tisíc tři sta devadesát a šestého leta, v úterý postíce se k svatému Vavřinci mučedlníku Božímu.⁷¹

Nemáme nijakého důkazu v dějepisu českém, že by Hora Kutná nějakou zevnější událostí v poklidném se rozvíjení a rozšiřování byla vytrhována a rušena bývala, a protože hledíce si horníci živností svých, požívali blahobytu veškerého, neboť zámožnost a dostatek takřka u každého panoval, ať již povolání byl jakéhokoli. Jsouce zvláště obyvatelé Hory Kutné myslí nábožně, zasvěcovali památky po sobě hojnými nadáními při chrámech. Zvláště zřetel svůj obraceli ku kapli Božího Těla, jižto svým nákladem byli stavili, a tak již v roce 1396 založeno bylo při té kapli zvláštní kaplanství.⁷²

1397 Konrád, neb jinak Kunklín Ruthart z odkazu Jindřicha Purgschmieda založil kaplanství ⁴⁰ v kapli u oltáře Rodičky Boží v chrámu sv. Jakuba, a 10 kop grošů českých stálého platu k němu nadal, chtěje, aby týž kaplan každotýhodně tolikrát u oltáře toho mši svatou sloužil, kolikrát by ho Bůh k tomu ponukl. Založení této kaple zavdalo příležitost k dlouhému sporu mezi měšťanstvem a farářem Malinskými, kterýžto spor sám papež ve prospěch nadatele rozsoudil.⁷³

1400 Nespokojenost pánů českých s králem Václavem IV., podněcována hlavně knížaty Německými, jižto Václav skrotiti se nepřičiňoval, byla též příčinou, že i v Německu proti němu spiknutí povstalo, a knížata v Německu dne 1. února 1400 Václava co krále římského se zřekli, a jiného za krále německého zvoliti se ustanovili, avšak nikoli více z rodu Lucemburského. Zpráva ta když krále Václava v Čechách došla, umínil se pomstíti; neuměje sobě ale král Václav nikdy sám raditi, vypravil své rady k bratru králi Sigmundovi do Uher, aby bez prodlení do Čech přijel. Sigmund z počátku váhal, konečně s velikou mocí přitáhl a v polovici měsíce října 1400 u Hory Kutné se položil. Sem přišel i markrabě moravský **Jošt** s pány českými a konečně král **Václav**, ubytovav se s Joštem v klášteře Sedlckém. A tu v klášteře tom vyjednávaly teprv bratr a bratranec i čeští pánové s králem Václavem o cenu, za kterou by jemu měli pomáhati k vymstění se za královu od nepřátel jemu učiněnou, což ale k žádoucím výsledkům nevedlo, a král Václav neslušným požadavky rozhorlen, bez rozžehnutí se z kláštera Sedlckého odejel, a na to i Sigmund s vojskem svým zpět odtáhnul.

1401 Muselať míti Hora Kutná v Římě mocného vůbec přímlyvce aneb zvláštního jednatele. Možno že r. 1399, když nově zvolený papež **Bonifác IX.** křesťanské milostivé léto, kteréž dříve vždy po stu, pak po 50 letech se slavovalo, na 33. rok slaviti ustanovil, za kterouž příčinou z zemí koruny české nesčíslní poutníci do Říma putovali, vykonávajíc skutky kající, jakž nařizeny byly, a dosahující od církve zvěstovaných odpustkův, některý neb někteří z bohatých Horníkův do Říma na pouť se vydal, a tam přímlyvčích pro mnohé zámysle Kutnohorských si získal, neboť spor o novou kapli Božího Těla a chrám sv. Barbory mezi farářem Malinským, Kutnohorskými a farářem Pněvickým trval stále. Kutnohorští však usilovali všemožně o povznesení nimi nově vystavené kaple *Těla Božího* a roku 1401 dostalo se jim papežského potvrzení na zvláštní pobožnost v kapli té, znějící takto: *Bonifacius IX., služebník služebníků Božích, k věčné památce věci nesmírného Božské štědrosti dobrodiní, kteréž Pán náš Ježíš Kristus z světa tohoto jíti maje k Otci, na památku mučení a smrti své, tělo své totižto na pokrm a krev svou na nápoj vydáváje, zůstavil a vydal lidu křesťanskému, sluší a náleží věrným Kristovým pro památku náboženství ctíti, a chleb andělův nebeský, jímž nás duchovně sytí a sílí, jako našeho putování, kterýmž navracujeme se k vlasti, potravou náboženství, myslí vnitřních srdečných žádostí, prsy, střev, ctíti. A z tohoť jest, že my milých synův, měšťanův tu v Čechách a obyvatelův a vši obce města Hory Kutné, pražského arcibiskupství, v kterémžto městě, jak jsme zpraveni, veliké množství lidí, kteříž v dolech stříbrných blízkých a jiných rozličných potřebách práce dělají času denního, ustavičně obcuje, zaneprázdněno bývá a jsou; z té strany k prosbám jich naklonění*

⁷¹ Archiv městský. - Archiv horního úřadu. - Pamětní kniha Kaňkovská.

⁷² Liber erectionis IV. a-b.

⁷³ Liber erectionis IV. t-7.

jsouc, aby v kostele „Těla Božího“ v téměř městě řádně rádem duchovním znovu započatém a vystaveném, svatá oběť, nebo téhož Těla Božího ctihodná svátost na oltáři větším téhož kostela, v monstanci světlé, k tomu příslušné a pohodlné, každého téhodne od nešporův středy až na nešpor čtvrtku, tak aby každý, chtěje viděti takovou svátost, mohl slušně uhlídati; držána byla zjevně, mocí apoštolskou listem tímto dopouštíme, a také z milosrdenství všemohoucího Boha, a blahoslavených Petra a Pavla apoštolův, jich mocí doufajíc a věříc, všem právě kajícím a zpovídatícím se, kteřížby předřečenou svátost k tomu nešporu střednímu až k nešporu čtvrtčnímu předřečenému nábožně chodili a navštěvovali, sedm let a tolikéž dní za pokání jim uložených milostivě odpouštíme nyníšším i budoucím a budoucně trvajícím. Protož nižádnému z lidí nesluší tohoto listu našeho půjčení a odpuštění rušiti, aneb jemu smělou všetečností se protiviti. Jest-li že by pak kdo směl se o to pokusiti a co před se bráti, v rozhněvání všemohoucího Boha a blahoslavených Petra a Pavla apoštolův Páně, ať zná, že upadne. Dán v Římě u svatého Petra máje měsíce dne šestnáctého, papežství našeho léta XII.⁷⁴

Tím však nebylo ještě docíleno přání zakladatelů chrámu toho, jelikož oni vzdor všemu zpouzení se faráře Malínského a kláštera Sedleckého pro chrám ten vlastního faráře míti si přáli, a o to stále usilovali, v ¹⁴¹čemž jich i sama kapitola Pražská podporovala. Proto o dvě léta později, než v před uvedené právo na výstavu Svátosti oltářní, došla Kutnohorských druhá bulla papežská tohoto obsahu: Bonifacius IX., biskup, služebník služebníkův Božích, k budoucí památce věci pokorným a poctivým prosících žádostem, těm zvláště, kteréžto Božské cti a chvály rozmnožení a duši k spasení zření mají, rádi povolili jsme, a též žádosti příznivými a hodnými vykonáváme. - Dávno zajisté z strany milých synův, děkana a kapitoly kostela Pražského, a faráře slavného vrchního kostela sv. Václava v Pněvicích, také měšťanův bratrstva řečeného českého města Hory Kutné, Pražského arcibiskupství, nám oznámeno, že někdy řečení měšťané horlivostí náboženství jsouc zapálení, a žádajíc zemské v nebeské a minutě dobré v věčné věci šťastným smněním proměnit, z dobrých věcí jim od Boha daných nějakou kaplu ke cti a pod jménem „Těla Pána našeho Ježíše Krista“ a „blahoslavené panny Barbory“ s nemalým nákladem blíž řečeného města, na gruntu a panství Pražské kapitoly, a v mezích předřečeného hlavního kostela s vůlí úředníka ředitele toho místa založiti a vzdělati rozkázali, také hřbitov při též kapli k pohřbívání věrných Kristových, tu kdožby sobě zvolili, aby pochováni byli, a škola pro žáky tu aby byla udělána, zřídili a spůsobili, a tuž kaplu, v kteréž také mnoho oltářův vzdělati rozkázali dostatečnými každého roku platy pro správce věčného (skrze téhož ředitele, kterýž by byl na ten čas k týmž měšťanům podaný) zřídívše, nadáli, jakž v vejsadách gruntovních listech na též založení učiněných pravili, zúplněji se zavírá, jichž znění v náš list chtějí jsme zjevně míti. Že předřečená kapla po vystavení a nadání takového správce tehdaž neměla a zbavena byla, v předpověděných službách Božích pro to opuštěna byla, u věrných k týmž kostelu scházejících se, stydlo náboženství, a jini z toho nedostatkově pocházeli, a že by pojiti mohli, báli se. A že při též kapli, daleko i od předřečeného kostela hlavního vzdálené, mnoho lidí obého pohlaví obývalo a osadilo se, a na budoucí čas s pomocí Páně v ní se osazovati a přebývati podobně budou naděje jest, jichž děti pro přijímání křtu, a zemřelých tu na ten čas těla k církevnímu pohřbívání pro takové vzdálení a vod rozvodnění, zvlášt času zimního, nad obyčej jenž jsou vystupovaly, k týmž kostelu hlavnímu pohodlně donášeti nemohli:

I z strany děkana, kapitoly, správce a i měšťanův nás pokorně prosících, abychom založení, vzdělání, vysazení a nadání takového mocí apoštolského potvrzení připojiti a jim, aby v řečené kapli křtielnicě vysaditi a v nich děti jich i jiných, blíž té kaple obývajících, v ty časy, v kterýchžby se zrodily, křtiti rozkázali, a předřečený hřbitov k takovému pohřbívání lidí předpověděných, i jiných tu si vyvolujících pohřbenu býti, uložiti svobodně a slušně mohli, svobodu půjčiti, a tu kaplu řečenému kostelu za jedno užití, připojiti a vtěliti ráčili. My tehdaž založení, vzdělání, vysazení a nadání předřečená, a kteréžkoli věci

odtud vycházejí, pevně a vděčně majíc, tou mocí apoštolskou, z jistého vědomí potvrdili jsme, a tímto listem naším pomocí utvrdili jsme, nahražujíc všechny nedostatky, jestliže kteří snad přihodili se v nich, a jim děkanu, správci kapitoly, měšťanům, aby v též kapli křtielnicě pro křest takových dětí vzdělati, a děti ty tu křtiti rozkázati a hřbitov předpověděný k pohřbívání takových těl založiti, a tuž kaplu jinými ozdobami vrchních kostelův ošlechtiti svobodně, příležitě a slušně mohli, předřečenou mocí umínili jsme připustiti, a také kaplu tu, se všemi právy a příslušenstvím jejím, předjmenovanému vrchnímu kostelu - kterémužto též deset hřiven stříbra čistého užitku platu a důchodů podle obecného sečení za rok, více jak zjistili - připojili jsme. - Jestliže také o té kaple, kdežto stav i důstojenství těmi listy chceme míti za věc zjevnou před apoštolskou stolicí, a nebo jinde mezi kterými soud byl by, a neb pozůstal nesouzený, moc předřečenou na věky zajedno učinili, spojili a vtělili jsme, tak aby **od toho času napotom vrchní kostel a kapla předřečená jedno tělo byly**, a kdyžby správce odstoupil neb umřel vrchního kostela, kterýž tehdaž byl, aneb jinak jakžkolivěk též kostel pustil by: tedy potom budoucně a věčně předřečení měšťané k tomu vrchnímu kostelu kolikrátkolivěk prázdné místo bylo by, dva kněží řečenému děkanovi a kapitole podati mají, a též děkan a kapitola jednoho z týchž kněží, hodnějšího, ředitelům města předložiti, a tíž ředitelé města duchovního správce řečeného kostela hlavního aby ustanovovati a zvoliti mohli a měli, a aby slušelo předřečenému správci kaple té i kostela mocí a příslušností předpověděných moc vlastní dosahati, svobodně a věčně slušně držeti, místo biskupa neb kohožkoli jiného odpuštění na to nehledě, jakž v týchž listech pilněji se zavírá.

Ale poněvadž jakž prosba učiněná k nám nyní z strany řečených měšťanův bratrstva řečeného z Čechu, oni z milosti **zvláštního náboženství** žádají, aby v též kapli jemu správci zpovídati se, a církevní od téhož svátosti přijímati mohli, aby skrz to jini věrní křesťané Kristovi k týmž skutkům činění milostivosti tu v ten čas vnitř a vnitř vzbuzovati se mohli s námi, od týchž měšťanův řečeného bratrstva ¹⁴² pokorně jsme prošení, abychom jim předpověděné věci dopustiti z jistého vědomí zvláštní milostí ráčili.

Protož my k takovým prosbám naklonění jsouc, týmž měšťanům řečeného bratrstva všem a každému zvláště obojího pohlaví, kteří jsou neb budou v času, že ti neb jich budoucí, kteřížby k tomu milostným náboženstvím hnuli se, správci té kaple, kterýž nyní je a potom bude zpovídati se, a ty svátosti od téhož přijímati; a témuž správci, že on takové zpovědi slyšeti, a týmž měšťanům z toho bratrstva, kteříž jsou toho času, řečenými svátostmi v té kapli přísluhovati svobodně, slušně, bez odporu sboru obecního a jiných ustanoveních papežských a zřízení odporných jakýchžkoli, mocí apoštolskou, zvláštní milostí daru, tímto listem připouštíme.

Protož ovšem nesluší nižádnému z lidu, tohoto listu našeho půjčení rušiti, neb jemu všetečnou smělostí na odpor jíti. Jestli žeby kdo směl se o to pokusiti, v rozhněvání všemohoucího Boha a blahoslavených Petra a Pavla apoštolův jeho znej, že upadne.

Dán v Římě u SS. Petra a Pavla 16. dne měsíce máje, biskupství našeho léta XIV.⁷⁵

Osudné pro Horu Kutnou století, doba utrpení, zkoušení a zhubení nastává městu v úplné slávě, v hojnosti nejúplnější a mocí nejskvělejší jsoucího, kteréž ani nejmenšího tušení míti nemůže, že všeho toho na sklonku. Však než přikročíme k líčení doby strastné, zbývá nám ještě podati nějaký obraz vnitřního jejího zřízení, jakéhož se nám naléztí poštěstilo, a z toho dojistá pozná každý, že správcové města ničeho nezanedbávali, co by ku prospěchu obyvatelstva, k usnadnění obchodu a živnosti i k pořádku v městě bylo přispěti mohlo. Budem však postoupně pokračovati, jak jsme toho až posud zachovávali.

⁷⁵ Archiv horního úřadu Tom. I. - Archidiakon Pešek v Žitavi ve svém spise: *Gegenreformation in Böhmen* praví str. 6: Papež Bonifác IX. Kutnohorským požívání svátosti oltářní pod obojí spůsobou prozatím povolil, a to nepochybně proto, že se s horníky vždycky šetrně zacházivalo. - Ač v svrchu uvedené bulle papežské zřejmě o tom vysloveno není, tedy předc poslední dva odstavce jasně na to poukazují, a jak zřejmě stojí toliko pro jisté bratrstvo povolení toho uděleno.

⁷⁴ Archiv horního úřadu.

Když Kutnohorští horníci za příčinou svých obchodů do rozličných krajín dojížděli, stávalo se často, že za rozličnými příčinami před soudce papežské potahováni bývali, a to hlavně za tou příčinou, aby na nich co lidech bohatých některý peníz uhonili. Chtíce tohoto pronásledování Horníci prázdni býti, utekli se k panujícímu tehdejší papežovi Bonifaciovu IX., kterýžto ku prosbě jejich tento list vydal: *Bonifacius, služebník služebníků Božích. Milým synům, šepmistřům a konšelům i celé obci, jakož i všem obyvatelům Hory Kutné arcibiskupství Pražského zdraví a apoštolského požehnání. Poněvadž stolice apoštolské jistá zpráva došla, kterak Horníci Kutnohorští věrní, poslušní a vroucní synové velmi často od rozličných jak duchovních tak světských osob před tribunaly a soudnice od stolice apoštolské nařízených soudců ven z arcibiskupství Pražského poháněni, a skrze to k velikým škodám a outratám přiváděni bývají, protož týmž Horníkům na jejich poníženou prosbu z dobrovolnosti apoštolské toto obdarování udělovati ráčíme, aby na potomní časy žádný takový soudce žádného Kutnohorského Horníka před sebe citovati a poháněti nesměl a nemohl, ale, pokudžby kdo s některým z Horníků o něco chtěl se souditi, toho aby nikdež jinde než při Pražském arcibiskupu obyčejným všech Horníků soudem duchovním vyhledával. A kdyby někdo jiný protu nadání ortel a jakoukoli výpověď na kteréhokoliv Horníka vynesl, ten a ta aby žádné moci neměly, nýbrž za daremné a neplatné se pokládaly. Naposledy že ta milost všudy a vždycky má platiti, lečby v nějakém listu papežském toto obdarování zřejmě a patrně vyměněno bylo. Dán léta 1401, 17. února papežství našeho léta XII.*⁷⁶

Jsouce takto chráněni mocnou obranou na venek, a těšíce se Kutnohorští ze zvláštní přízně krále Václava IV., který často mezi nimi býval, panovali takřka s Prahou nad celou zemí, a dle nich řídila se i jiná města.

Pozorujme nyní některá zařízení, ježto zástupcové obecní správy ve prospěch obce byli ustanovili.

Páni obecní a starší, znamenavše veliké bezpráví od překupníkův, hokynářův, hokyň a rybářův jakož i jiných obchodníkův a řemeslníkův, se vši obcí za právo jsou ustanovili, aby nyní i potom držáno bylo pro obecné dobré:

Hokynářům.

1. Aby žádný z nich nesedal ani prodával co v trhu na hoře mezi hostmi, sedláky a sedlkami, ale aby všickni sedali a prodávali počnouc od domu Horutovského, kdež nyní bydlí Bilejovký, dolů až k pranýři. A toho má tržný pílen býti.

2. Žádný z hokynářův ani z hokyň aby nic nekupoval před trhem jakožto v pondělí a ve čtvrtek, ani v trhu v úterý a v pátek, dokud vích stojí; než teprv, když si obec ¹⁴³ nakoupí (t.j. domácí lidé), a vích bude svržen, tehda teprv hokyň a hokynáři staří toliko mohou do trhu jíti a kupovati. Ale kdož jsou mladí, ti chodte do měst a městeček a vsí okolních, a tam kupujice, neste k městu a fedrujte obec, a to pod pokutou složení obchodu, a toho tržný (markmistr) má pílen býti, a pánům, kdož jsou k tomu vydáni, zvěstovati pod svou přísahou.

Jestliže by páni, jimž jest trh poroučen s tržným, komu co pro překoupení pobrali, a který pan šepmistr neb jiný káže to zase navrátiti bez rozkázání rady, to aby sám zaplatil bez odpuštění. A nad to co by jim páni s radou obecních a starších ustanovili, ode všech má zachováváno býti pro obecné dobré.

Rybářům a rybářkám.

Toto právo psané prokazujem a ustanovujem jednotejně pro obecné dobré městské, aby žádný rybář plodu na trh nenosil; pakli by kdo přestoupil, tehdaž rychtář nebo páni, kterýžby k tomu nejprve přišel, má jemu ty ryby pobrati; pakli by se toho po třetí dopustil, má na praněří celý den sedět, a potom do dne do roka má z města vypověděn býti.

Právo zapovídá všem, aby žádný v městě ani za městem nevážil, ryb nepřekupoval na prodej pod touž pokutou; ale rybáři ať sami k městu nesou.

Práve zapovězeno, kdožby zde ryby překupuje, jinám do města nebo městeček na prodej vezl, tuž pokutu aby podstoupil. Toho porybný všeho má pílen býti a na pány k tomu vydané vznášeti pod přísahou.

O měřácích obecních.

O míře chmelné takto jest rozkázáno, aby úředník obecní chmel měřil na míru k tomu vydanou, a od měření aby bral ode dvou korců jeden peníz.

Ustanoveno, aby obilí těžkého trh býval u praněře, a tu na tom trhu aby byly míry k tomu obilí, a jiné žádné míry aby tu nebylo. A na ty míry nebud' oves prodáván ani na korec, ani na půl, ani na věrtel, leč hrstí bez míry.

Což se ovsu týče, ten buď na svém trhu prodáván u svrchní kašny, a jinde nic co se na míru prodává. A tu má býti korec ovesný i půl korce i věrtel i jiné míry ovesné; ale těžké míry tu aby nebyvalo.

O měřácích pak nepravých takto jest ustanoveno, aby ti, kdož v letě i v zimě obilí na míru přijímají, každé suché dny šli s těmi mírami nebo strychy ke dvěma z konšel k tomu určených, a aby prosili, aby přeměřeny byly, proto, aby chudému i bohatému dala se spravedlnost v míře, pod pokutou věrduňku.

Pakli by kdo, kupuje na větší míru, prodával by na menší, ten jest trestání hoden jako pro falešnou míru.

O lesácích zůstáno na tom:

Aby žádný lesák s prkny, šindely, šachtdunami, s žlaby ani s žádným lesem (dřívím) nikdež v městě nestávali, než na holcmarku, jakož bývalo od starodávna.

Přikázáno všem lesákům, aby šachduny (krajny), šindely, šarty i jiné lesy, což k Horám vezou, aby vezli na tu míru, jakož bylo od starodávna. A to jim má skrze hospodáře k výstraze oznámeno býti, jinak bude k obojím o to hleděno.

K pivovárníkům.

Rozkázáno jest těm, kdož piva vaření nakládají z plné rady přede vsí obcí:

Nejprve, aby vedle práva dva starší nad nimi byli ustanoveni každé léto, a ti aby pod moci učiněné přísahy pilni byli toho, aby tovaryši jich zachovávali se vedle porřízení více k obecnému dobrému nežli k zisku svému přihlízejíce.

Všickni, kdož tím obchodem živiti se chtějí, aby měli sudy mírné, pravé, cejchované, tak aby každý měl stranou cejch, a aby každý sud držel 2 kop a 16 pinet.

Cechmistři bednářští mají pilnost o to míti a to prokázati pod moci učiněné přísahy, a pod trestáním všech přestupníkův vedle panské vůle. A též i polosudy, i čtvrtáta, polovozy i jiné sudy.

Rozkázáno jim v plné obci, aby více nebrali piva, než na každý korec jeden sud. O placení pak pivovárného Duchoň z Malešova a Hanuš Litochleb učinili vyznání, že sudové na oslada piva zdejší mají býti na tu míru jako v Kolíně, a vařivali po 24 korcích celý var; pakli kdo vařil po 50 korcích, dal pivovárníkovi 1 kopu ode všeho a nic více, a on jemu do domu bez nákladu skulil, ale mláto sobě ostavil, a onen ungelť zapravil.

Svoleno pány obecními a staršími: kdož by vařil celý var, ten má dáti k obci 6 grošů, pakli kdo vaří po 16 korcích, dej 4 groše; a na to úředník byl ustanoven.

Též bylo svoleno, aby pivovárna od špitálu k obci bylo obráceno, a páni aby špitál opatrovali.

Stalo se též svolení panské, aby pivo pšeničné a ječné, kdož by chtěl zde vařiti, mohl, a šrůtku aby dal k obci jako z jiného popenizného. Ti kdož vařiti budou, když budou klásti to pivo, mají to panu šepmistru ¹⁴⁴ opověditi a okázati, a šrotíři obecní mají to pivo popeněžní skládati.

*Žádný pivovárník dokudž jedno pivo vaří, druhého tudíž nevařil jinde, leč dokoná jednu várku v jednom pivováře, aby skrze oheň škoda na pivováry nepřišla.*⁷⁷

Kramářům.

O kramářích takto jest ustanoveno, aby dva cechmistři přísězní, a k tomu jeden z pánův z rady, a jeden z obecních mají přihlídati, aby se na váze lidem spravedlivě dalo, a váha obecní má býti v moci těch dvou konšel aneb přísězného, komuž by od

⁷⁷ Jak toho času Hora Kutná lidnatá a bohatá býti musela, dosvědčuje to, že jen u města 60 pivovárů bylo, v nichžto se pivo stále vařilo, a várka várku stíhala. Však to vše nepostačilo, neboť, jak z předu již pověděno, i z daleka pivo do Hory se vozilo, zvláště z Brodu Českého, tehda dobrým pivem proslulého. Bylot' tenkrát panujícím příslovím: *Dělníci v Hoře Kutné roboty mají do soboty, a peněz do neděle.*

⁷⁶ Liber erectionis. Tom VI, A. 8.

obce byla najata.

Od pánů na tom zůstaveno, aby ungelt, clo v branách ze všeho zboží, což sem vezou, aby též domácí platili jako hosté. Co pak v branách kdo má z čeho platiti, to každý brany má popsáno. A pokud vážnému u krámské váhy co má býti placeno, tu také vážnému jest oznámeno.

Kramářům právem jest přikázáno pod pokoutou 100 grošů, aby kupujícím dávali pepř, šafrán i jiné věci, což na váhu prodávají, aby prodávali na váhu librovou, na kterouž sami kupují, ale ne na váhu hřivnovou. A z těch 100 grošů pokuty má rychtář třetí díl.

Zlato, perly, drahé kamení a věci k těm podobné, kteréž na váhu hřivnovou bývají prodávány, mohou kramáři prodávati na túž váhu bez pokuty.

A byl-li by kdo nalezen s nespravedlivou váhou neb loktem, poprvé má dáti pokuty pět funtů, to učiní 100 grošů; po druhé jsa nalezen, dá dvě kopy, pakli po třetí byl by na tom nalezen, **ruky má zbaven býti**, nebo líbilo-li by se pánům, z milosti bude ji moci 10 kopy grošy vyplatiti, z kteréžto pokuty soudci dvě části, a městu třetí se dostane.

Váha, na kterou se kámen klade, máť jednostejný kámen míti; a pakli by příliš lehký skrze přikládání druhého kamene, žádný se nemůž vyluviti, poněvadž kamení není drahé ani řídké.

Zůstáno též při starších obecních, aby kramáři v trhové dny vezli sem koření i jiné věci a na loty aby prodávali bez překážky.

O řeznicích.

Ten pátek před středopostem r. 1401 stalo se sňevení mezi mistry a hostmi a tovaryši řemesla řeznického vedle seznání Mikše ze Zbraslavic, kterýž pamatoval, že od padesáti let před tím bylo zachováno, a též seznali Malinští: Flašar, Nikl i jeho tovaryši též Hana z Časlavi s svými tovaryši. Kuneš ze Smrdova, Hula z Přelouče s jeho tovaryši, Najprvé: Což hosté masa sem přivezou, aby před domy nevěšeli až do XVI hodin, a mezi tím, kdo by k nim do domu přišel, mohou prodati čtvrt celou kteréhokoli masa, nebo celé tele, neb jakéžkoli maso, ale na sřůty aby nebylo sekáno. V šestnáctou pak hodinu mají mistři jiti a maso ohledati, a potom mají teprve sekati na sřůty.

Mají také všecko maso prodati, pakli by co zůstalo, kdožby jim co schoval, a mistři se toho uptali, má jim pobráno býti, a do špitálu dáno.

Kdožby u vlnu upadl, buď host neb domácí řemesla řeznického, má dáti mistrům 21 grošů.

Kdyžby na řezníky losuňk byl položen, tehdá popsáno má býti, co na hosti, co na domácí buď položeno, aby páni o tom věděli.

Ačkoli vedle sesazení dřívě mistři zdejší stavěli stoly své mezi hostmi, kdež se místa mohli dotřítí, a také host mohl pacholka postaviti s druhým stolem, rozkázáno řezníkům, aby každý z nich toliko jeden krám měl, a nic více.

Abý beránkův a telat na obecném trhu nekupovali, dokud vich drží, a dokud si obec nenakoupí.

Jakož od starodávna peníze sbírají se každý týden z řezníkův, ježto to šlo k špitálu v sobotu 16 grošů, stalo se svolení, aby to též nyní šlo k špitálu, a k tomu každý čtvrtý groš ode všech cel a ungeltův má k tomu dáván býti do špitálu.

Kdožkoli maso na prodej vezl by neb nesl, má sebou kůži téhož bravu přivéztí; pakli toho neučiní, upadne rychtáři v pokutu 12 haléřův.

Nařkne-li (oznámí-li) kdo vola, krávu nebo býka velikého právem na jatku, má rychtáři 12 peněz dáti; ale z jiného každého malého hovada 4 peníze.

Zabije-li kdo které hovado malé nebo veliké kradmo, a přistižen jsa, nebude moci okázati, od koho je má, sám třetí má se na kříži očistiti, a nepovede-li přísahy, vedle velikosti vlny soudem buď trestán.

K pekařům.

Pekařům přikázáno z svolení pánův s obecními a staršími:

1. Aby chleb jak bílý jako režný i podbělný čistě a na spravedlnosti dělali pod trestáním.

2. Aby žádný pekař v domu žádnému ani hokyním neprodával, než aby všichni do chlebnice nesli.

3. Aby každý den, a zvláště pak v úterý, v pátek a v sobotu, v ty trhové dny každý pekař veškeren chleb do chlebnic aby nosil, buď režný neb bílý; jedno proto, že přísežní mají ten chleb

ohledávati, aby se lidem spravedlivě dalo; druhé proto, aby menšího chleba pro hokyně doma nenechávali, a větší do chlebnic nesli, a menších doma prodávali. O to přísežní cechmířtři pilnost mají míti pod mocí učiněné přísahy. A kdožby nalezl byl přestupitel toho, buď trestán vedle panské vůle. A tož i přísežní, ačby v tom obmeškání byli, buďte trestáni.

4. Pekaři mají péci chleb režný polovici po dva penězi a polovici po 4 penězích, aby jednoho bylo tak mnoho jako druhého. Bílý chleb aby pekli z pravé bělny po penězi, a podbělný po haléři.

5. O pecnářích zůstáno jest, aby pekli chleb popeněžný a po dvoupeněžný, a většího aby nepekli. Bělného nemají péci, než toliko podbělný na prasto; a tak mají péci, aby bývalo tak mnoho popeněžného jako po dvoupeněžného.

Z chlebných krámův platiti se má na týden po 3 penězích do špitála ze sedmnácti krámův a z ostatních kněžím. (Nepochybně Sedleckým.)

O pekařích pak a řeznicích i jiných všelijakých řemeslnících pro počtivé obecní za právo jest ustanoveno, aby každý, kdožby chtěl mistrovství dosáhnouti a sobě dobytí, dřívě řečeným mistrům dvě libry vosku do cechu, rychtáři 2 groše a písaři 1 groš přimucen byl dáti, a list zachování a rodu svého přimesa, pevně uručiti, aby do roka v městě obýval.

A jestližeby kdo v cechu zavinil, poprvé dá libru vosku, po druhé dvě a t. d.

To také právem se zapovídá: Cožby koli cechmířtři k obecnému dobrému buď mezi kterýmkoli cechem, ode všech aby pevně a zácné bylo. Pakliby se kdo zpěčil po prvě a po druhé, buď pokutován věrduňkem, pakli po třetí přestoupí, a páni dopustí, má do roka řemesla nedělati a prázděn býti.

O súkenících, krejčích, kraječích, postřiháčích a kožešnicích.

Vedle seznání Fifle, Mařika a Flašky i jiných soukenikův starých, že krejčí, sukna kraječi a postřiháči měli cech jeden, a rejfěře i posla společného.

Seznáno, že dřevní časy hosté neprodávali svá sukna na lokty, než toliko v cele, v postavách; když o jarmarce bylo, vydání byli dva přísežní z kraječův a dva z súkenikův k ohledání sukna; a což našli, ježto nebylo hodno prodávati, to pobrali a pánům dodávali.

Vyznali, že v trhové dny žádný nemá jinde sukna krájetí, než mezi jinými na svobodném trhu, aby nehodná sukna nebyla prodávána.

Těm pak, kdož bratrství chtějí dostihnouti, ustanoven jest rok, aby sobě nejprv práva městského dobyl vedle obyčejě, a rychtáři se dvěma groši a písaři s jedním grošem se okázal. Také připověděno právem, aby žádný pospolně nebyl tovaryšem a mistrem.

Kožešníkům rozkázavše, aby řemeslo své na spravedlnosti prodávali. Svolili jim, aby každý z nich mohl kůže zakupovati u řezníkův, ale z města ven aby jich žádný nevozil, lečby jich řemeslo jejich nepotřebovalo a koupiti nechtělo. Rozkázáno jim, aby řemeslo své dělali z koží hodných **od nože** a od hovádek k jídlu zabitých, a mrlin žádných aby nekupovali, ani z nich dělali, krom zpratkův.

Rozsudek šepmistrův mezi ševci a koželuhy.

My Endres Plimel rychtář, Haman Alder, Petr Vlach, šepmířtři v ty časy; Christofor z Pisku, Konrád Naz, Mikuláš šafář, Jakub menší, Václav a Jiřík Henheklové, Václav kupec, Prokop Eldris, Mates Gros, Jindřich z Kamena, Urban Polner, Bartoš zlatník, Jindřich s vrkočem - přísežní konšelé Hory Kutné, vyznáváme tímto listem obecně přede všemi, kteříž nyní jsou a potom budou, že jsou před nás přišli v plnou radu ševci a koželuzi, naši milí spoluměšťané, a chtěli sebou tuze rokovati a tardinkovati o některé nedostatky a artikule nebo kusy, kteréž jsou proti sobě měli, jakož jsou to mnohá léta při činili a vedli; i obávali jsme se, žeby z toho mohla větší nesnáde a nepřítzně přijíti mezi nimi, a srozuměli jsme také, žeby obci budoucí škoda z toho přijíti mohla, a řekli jsme k oběma stranoma: „Páni, chcete-li o tu věc na nás přestati, tedy chceme o tom pracovati, a na to pomyslití, abychom s pomocí Boží a dobrých lidí radou oběma stranoma i také obci dosti učinili.“ - I vzali sobě toho s obů stran rozmysl a řekli: „Milí páni, chceme o tu věc mocně na

vaší milosti přestati.“ - I přivolali jsme k sobě Tomáše Brarombarta, Ondřeje Polnera, Hanmanna Glenzle, Petra Glacera, čtři přísězní z obcí, a Mikuláše Šenhora hofmistra, a Beiganta Kayczenbacha, Mikuláše Krondle, Jakuba Šenhora, v ty časy vrchní šteiger, a vzali jsme před se obojích stran listy staré i nové, a také jich kusy při a nedostatky, které jsú s nám proti sobě napsáno ¹⁴⁶ dali, a jednali jsme o to v naší radě s pravým vědomím a se vši pilností což nejlépe mohli, a udělali jsme tu mezi jmenovanými ševci a koželuhy ustanovení a usazení, jakož níže slovo od slova psáno stojí, a chceme přísně, aby takové naše ustanovení a usazení pevně bez porušení od nich držáno bylo věčně a budoucně pod pokutami také níže psanými. Nejprvé děláme a ustanovujem, aby všickni a každý, z kterýchž zemí, měst nebo vlastní by ti byli, mají a mohou kúže sem véztí ku prodeji buďto kusy nebo celé, malé nebo veliké, suché nebo mokré, nic nevymíňujíc, jediné, kterězby valesny nebyly; ale kterězby takové valesné kúže sem vezl a k trhu přinesl, aneb jestliže by je naši prodávali, tomu nebo těm mají přísězní mistři, kteříž budou na to usazení, takové kúže pobrati, kolikrát by se to stalo neb toho potřebí bylo. A k tomu aby ti nebo ten, kdožby se toho dopustil, dal věrdnuňk grošů (čtvrť kopy) neodpuštěně pokuty. A také ustanovujem a usazujem, aby všechny kúže, kteréž sem přivezi neb přinesí, aneb od koželuhův, spoluměšťanův našich, dělány a připravovány budou, byly spolu na zjevném trhu prodávány, a ne v domích aneb jinde na místech tajemných pod pokutou věrdnuňku tolikrát, kolikrát by se to stalo a přihodilo, a od hostí, kteříž by sem kúže vozili a přivezli, nemá žádný náš koželuh kúže kupovati nižádnou měrou pod tou pokutou věrdnuňka. Ale naši spoluměšťané ševci, vetešníci, paserí, tobolečníci a sice jiní řemeslníci Hory naši mohou to kupovati tak mnoho, což jim toho k jich řemesle potřebí bude. Také zapovídáme všechny překupy koží tejně i zjevně, aby toho žádný nečinil ani vedl, buďte hosté nebo domáci, a z toho má každý hospodář své hosti vystřici; kdožby proti, tomu činil, ten má pokutu věrdnuňk gr. propaden býti, i též také hospodář, jestliže by z toho hosti své nevystřehl, překupy tak dobře jako tajně prodávány. Také žádný vetešník nemá žádných koží kupovati, jediné což by mu k jeho řemeslu potřebí bylo, pod pokutou svrchu psanou. Také jsme toto ustanovili a usadili, aby každý rok tři z ševcův a jeden z koželuhův voleni byli, kteříž mají přísahu od konšel, kteříž budou, a ti aby ve všechny nedostatky nahlédli, a to opatřili, a trestali ty pod svou přísahou, kteříž by proti věcem svrchu psaným učinili, aby škody a neshází uvarováno bylo. Zvláště mají takoví přísězní mistři každý pondělí a čtvrtek k koželuhům jíti a ohledati všechny kúže, kteréž koželuzi pohotově mítí budou. Což kúže platné a hodné budou k trhu nésti, to mají koželuzi v úterý a v pátek zde k trhu nositi a véztí, a toho prodati, což nejvíce moci budou. A což by se k trhu a k horám nehodilo, a což by také prodati nemohli, to mají přísězní mistři cejchovati neb znamenati železem, kteréž jim k tomu od konšel dáno bude; a což pak těch cejchovaných neb znamenanych koží bude, to mají a mohou koželuzi tak mnoho a tak často, jakž se jim zdáti bude, odsad voziti, však s vědomím mincmeistra neb jeho úředníkův k tomu příslušících, ale mohouť to doma prodávati v jich domích, komuž se jim zdáti bude. A kolikrát by který koželuh proti takové naší výpovědi a ustanovení učinil, a v tom neposlušen byl, tak a tolikrát má takový trestán býti pokutou věrdnuňkem grošův. - Stalo-li by se, že by platné měchy⁷⁸ nebo kože z ortův neb dolův ukradeny byly, a byly by u ševce nebo vetešníka nalezeny, ten, u kohož by nalezeny byly, má také pokutou nahoře psanou propaden býti. - Také chceme, aby všickni, buďte ševci nebo koželuzi, kteříž od jinud se sem přistěhují a miní se zde usaditi, ti mají listy s sebou sem přiněsti od těch měst, v kterých jsou prvé bydleli, že jsou se počestně a řádně zachovali, a také zaručiti mají se, že s sousedy rok a den zůstati, a zlé i dobré trpěti chti, kolikrát by se to přihodilo. A také, jestliže by kdo z ševcův, koželuhův neb vetešníkův tajně odsud se stěhoval aneb utekl a vzal s sebou základy, kteréž by mu dobří lidé zastavili, ten má svého práva zbaven býti, a nemůž se potom k žádnému dobrému mistru přirovnati. - Také nemá žádný vetešník nové kúže k starým střevícům přidělávati pod

pokutou svrchu psanou. - Také mají ševci svůj cech držeti a mítí, jakož toho v obyčeji jest, tak kdyžby který z nich umřel, aby jiní všickni k zádušní mši a k ofěře chodili, a pakli by sám nemohl, ale aby ženu svou neb někoho z čeledi své místo sebe poslal pod pokutou půl libry vosku, a to se má do ševcovského cechu dostati. A kdoby z nich každý měsíc v jich cechu nedal dva haléře, jakožto obyčej jest, ten má propaden býti pokutou již psanou totiž půl libry vosku, a kolikrát by přísězní mistři jiní mistry posílali, chtějí některé nedostatky opravití mezi sebou, buďto mezi ševci nebo koželuhy, kdož by nepřišel, ten má také půl libry vosku propaden býti, kolikrát by se to přihodilo, a všech svrchu psaných pokut má se třetina dostati konšelům, třetina rychtáři a třetina v ševcovský cech kromě vosku. Také jest naše počestná vůle a úmysl, jestliže by kdo z svrchu psaných ševcův, koželuhův neb vetešníkův, anebo koho by se to dotklo, svrchu psanou pokutu svévolně zamlčel a nedal, buď moci neb jinak, to mají ¹⁴⁷ přísězní mistři na rychtáře a konšele vzněsti, kteřížto v ty časy budou. Pakli by toho neučinili, aby sami pokutou propadeni byli. Také chceme, aby všechny svrchupsané kusy a věci moc měly, dokud by jiní budoucí konšelé lepšího nenalezli nebo poznali v budoucích časech, k tomu chceme přísně, aby žádných smluv neb závazkův mezi sebou neučinili v svém řemesle, kteréžby králi pánu našemu milostivému, rychtáři a konšelům aneb obci k škodě byly v budoucích časech. A učinil-li by kdo proti tomu, toho neb ty rychtář a konšelé trestati, že mu to neb jiným těžko bude, na jich nebo jeho hrdle neb statku. Těch věcí na svědomí a k věčnému zdržení my šepmistři, rychtář a konšelé přivěsili jsme větší pečeť naší obecní k tomuto listu, jenž jest psán po Božím narození čtrnácte set let a potom v prvním létě, v pondělí po svatém Janu Křtiteli Božím.⁷⁹

Budeť snad mnohemu z čtenářův nápadné, k čemu těchto tržních a řemeslnických věcí uvádím v dějepisu města? - Právě proto, že dějepis pravým obrazem býti má veškerého vnitřního i zevnitřního života, který jen z uspořádání jeho zařízení a správy posuzovati může a protož litovati co jest, že pouze těchto málo úkazů nám se zachovalo. Dále z jmen uvedených pozorovati musíme, že v radě města zasedaly úplně osoby národnosti německé, a ti dojista dle všech dějepisných zpráv nepřáli pokroku národnímu, který v době té proklestil se již proti všemu činěnému jemu příkoří a útisku na vrchol jak v politickém tak pospolitém životě a protož, vidouce v čele správy obecní mužů, nepocházejících z národa českého, nebude nám v pozdějším vypravování tak nápadné, když se čtenář dozví, že Hora Kutná národnímu pokroku se zpouzela a svých vlastních synů pronásledovala.

Vážnost krále Václava IV. klesla jeho vlastní vinou, dílem však i jeho vlastních krevních přátel vinou; nepřátel měl nejen v Německu, kde se všechno proti němu obrátilo, protože obmeškal trůnu svého brannou rukou hájiti; papež Bonifác IX., na jehož ochranu král Václav nejvíce spoléhal, který i Václavovi psal, že jej až do prolití vlastní krve na německém trůnu chce chrániti, podporoval zároveň králi Václavovi knížata odporná; markrabě Jošt smluvil se s markrabaty mišenskými, jakby válka proti Václavovi vedena býti měla, a nezamýšlel nic menšího, nežli Václava s českého trůnu svrhnutí; k tomu nespokojenost mnohých pánů českých s králem Václavem: toť bylo postavení, jakéž krále Václava IV. počátkem XV. století zastihlo. K tomu byl i bratr jeho Sigmund, král uherský, od stavův uherských dne 28. dubna 1401 v Budíně zajat, a co vězeň na královský hrad **Vyšehrad nad Dunajem** zavezen. Vědělť král Václav o tom, že jemu bratr Sigmund sice nepřeje, ano i o kralování v Čechách jej připraviti usiluje, nicméně zvěděv o zajetí jeho, počal s bánem **Mikulášem Garou** vyjednávatí, slíbil mu tisíc dukátů ročního platu, pakliže se o osvobození Sigmundovo přičiní, a tím způsobem Sigmund v měsíci září 1401 ze zajetí svého vyvázl, a nejvyšší své moci královské v Uhřích zase dosáhl. Král Václav radost maje z osvobození bratra svého, psal mu list velmi upřímný, že se chvíle té dočkati nemůže, kdeby se s ním mohl sejíti. Hned pak z Prahy do **Hory Kutné** spěchal, aby zde bratra svého očekával.

Sigmund, vybízen jsa některými z přednějších pánů z Čech,

⁷⁸ Kožené veliké pytle k vytahování rudy a vody z dolův - cálovky, taková cálovka obnášela 40 až 50 pražských pinet.

⁷⁹ Archiv městský. P. XXVIII, č. 639.

jako Rožmberka, Švamberka, Švihovských, Michálce, Bergova, Sternberka a jiných, vtrhl vojensky do Čech, a obléhl s vojskem svým **Horu Kutnou** ku konci roku 1401, jelikož tu hlavní pramen k nákladnému vojenskému tažení svému naléztí věděl. Přispěním králi Václavovi nepřejícími osobami, jakož i tím, že nesvornost mezi obyvatelstvem celého království nejvyššího stupně dosáhla, podařilo se Sigmundovi krále Václava zajmouti, a zavezl si jej co vězně do Vídně, a počal vladání své i v Čechách. V prosinci roku **1402** veda sebou 20.000 branného lidu, přitáhl s nimi až ke Kolínu nad Labem. Mínil totiž přede vším **Hory Kutné** vydobytí, města bohatého a zásobeného, v němž na ten čas král Václav svou pokladnici uloženou měl, a jehožto obyvatelé jiným městům na příklad vytrvale při králi Václavovi stáli. Horníci se dlouho udatně bránili, také mnohá krvavá šarvátka před městem jest svedena. Také Pražané v velkém počtu přitáhli před Horu, nevědomo, zdali Hoře neb Sigmundovi ku pomoci, položili se na štědrý den před tvrzí Suchdolem. Horníci poznávajíce, že se proti tak veliké moci Sigmundově nebudou moci dlouho držeti, vyslali k některým pánům z panské jednoty, prosíce jich, aby to u krále Sigmunda zprostředkovali, jakby se jemu bez veliké škody vzdání mohli. Pánové se za Horníky přimluvíli, avšak král Sigmund velmi tvrdým se ukázal, uložil jim nejtěžší výminky. I museli nejpřednější Horníci do jeho ležení před Kolínem přijít, v blátě před ním na kolenou klečíce za milost ho prositi, a k placení ohromných sum se zavázati. A když se to stalo, vjel Sigmund do **Hory Kutné** a zmocnil se pokladnice od bratra jeho Václava v městě tom uložené, v níž byla jedna koruna velmi drahocenná a množství bohatých klenotů⁴⁸ ve zlatě a ve stříbře. Mezi tím časem Sigmundovo uherské vojsko v celém okolí měst **Hory Kutné, Kolína a Poděbrad** strašně řádilo, i podavovali panny, násilí mladým ženám a k tomu jiného mnoho zlého činili. Král Sigmund, maje Václavův poklad v moci své užil ho k dalšímu vedení války, a král Václav pokládal si potom škodu, kterou mu bratr jeho na pokladě jeho způsobil, na jeden milion zlatých peněz (asi 3.570.000 zl. nynějších peněz).

1403 Dne 13. srpna stala se srážka Horníkův s lidem, jež vedl Smil Flaška z Pardubic a na Richenberku. Bylť on hejtmánem kraje Čáslavského a přívrženec krále Sigmunda; že však Horníci vzdor utrpenému násilí, od Sigmunda jim učiněného, věrně při Václavovi stáli, potřebovali bojovní lid ten mezi **Čáslavou a Horu Kutnou**, v kterémžto boji Smil Flaška zavražděn byl.

Mezi tím časem se však politické poměry v Čechách i v říši značně změnily, král Václav byl ve Vídni vždy méně střežen, a tak činil podtají přípravy k útěku, v němž mu dva čeští komorníci Jindřich ze Sedlic a Jan z Velemysle pomáhali. V den sv. Martina r. 1403 podvečer vyjel král s těmito dvěma soudruhy z domu, kde střežen byl, z Vídně, a přepravil se přes Dunaj, kde věrný jeho man Jan z Lichtensteina s padesáti jezci jej očekával. V průvodu jejich dostal se přes Mikulov do Čech, a na místě do Prahy, kde posud přívrženci Sigmundovi vládli, obrátil se k **Hoře Kutné**, kdež počal veškeré přívržence své kolem sebe shromažďovati.

S radostí přivítali Čechové starého svého krále, Václav však veliké proměny v Čechách shledal, ačkoliv jeho nepřítomnost jen půldruhého roku trvala. Velká část pánův českých, která dříve se Sigmundem držela, k Václavovi se zase obrátila. - Pokladnici svou nalezl král Václav v **Hoře Kutné** prázdnou, Sigmund i všechnu zásobu stříbra z hor Kutnohorských s sebou vzal, a Václav zbaven jsa všech prostředků přede vším na to pomýšletí musel, jakby svou pokladnici zase naplnil, potom všechna znamení bývalé vlády Sigmundovy v Čechách vyhladil, a mocné spojence získal proti bratru, očekávaje, že s ním válku mítí bude. Jsa ještě v **Hoře Kutné** přijal zde pozdravení nového arcibiskupa **Zbyňka Zajíce z Hasenburku**, pak vypravil na rychlo posly k bratranci svému markraběti Joštovi, který také ještě s markrabětem Prokopem do Hory Kutné se dostavil. S nimi oběma spojil se ku vzájemné pomoci, a všeliké zápisy jim učinil, aby k prvním potřebám něco peněz měl. Také Kutnohorští museli přispívati ku pomoci, seč komu možno bylo. Na vánoční svátky odebral se pak král Václav do Prahy.

Jedné věci, která se v ty časy vždy víc a více na vrch dostávala, král Václav však neporozuměl, neznaje ani dost málo po-

souditi a oceniti důležitost její: **byloť to zvýšené české národní smýšlení a hnutí v oboru církevním**. Král Václav netušil, že toto hnutí počátkem jest nových dějin světových, že toto nad něj zroste, takže pak ostane pouhým divákem toho, co se dítí bude; a proto tím dobromyslněji tomu všemu uzdu pouštěl, co se proti kněžstvu brojí, čím více sám od té doby, co byl od papeže Bonifacia IX. smrtelně uražen, souhlasil s obecným míněním u věci té.

V letě r. **1404** táhl Sigmund s vévodou Rakouským Albrechtem s silným vojskem do Moravy, chtěje útěk Václavův ztrestati, ale oba při obležení Znojma v srpnu t. r. nemocí byli sklíčení, od dalšího boje ustáli. Král Václav, když válka proti bratrovi tak rychle a šťastně se skončila, přijel opět do **Hory Kutné**, a odtud se chystal na cestu do Vratislavi ku králi polskému, chtěje s ním jednati o úmluvu proti bratru a nepříteli svému Sigmundovi. Dříve nežli byl odejel, psal odtud universitě Pražské, aby za ním do Hory dva znamenití údové university byli vypraveni, jichž rady chtěl užiti. Universita neopomenula se poslušně zachovati, i vysláni byli Johannes Eliae, mistr svatého písma, a Jakub Žihobec, ve právích doktor.⁸⁰ O vyjednávání s nimi není ničeho povědomo.

V témž roce 1404 přichází v nadačních knihách uveden kněz Baltazar, oltářník při chrámu sv. Bartoloměje v Hoře Kutné, aniž blíže udáno, kým by byl nadán a ustanoven býval.

1406 Nejvyšším mincmistrem byl času toho Petr Zmrzlík, který k ukročení prostopášnosti lidu horního řád horní vydal, v němžto pracujícímu lidu vytknuto bylo, jak živ býti a čeho se varovati má.

1407 Stálým rozšiřováním se města jakož zakládáním dolů nových pomísily se hranice pozemků kláštera Sedleckému a kapitole Pražské přináležejících, jakož i meze jurisdikcí neb práva farního fary Malínské a Pněvické, takže oba faráři o právo farní, klášter Sedlecký však a kapitola Pražská o vlastnictví některých dolů, urbury a tavíren spor vedly, což skorem celé století trvalo. Opat kláštera Břevňovského byl konečně co rozhodčí a popravce pře té ustanoven, a ten dne 2. čer-⁴⁹ vence 1407 učinil narovnání takové, že příjmy z veškerých dolů, ať již na pozemkách kláštera neb kapitole patřících, na míli v okolí Hory Kutné, po čtyry roky ve tři stejné díly rozděleny býti mají, z kterýchžto kláštera Sedleckému dva díly, kapitole Pražské však jeden díl připadnouti má: po čtyrech letech mají se však zase všechny strany k novému narovnání sejíti.⁸¹ Z toho jde patrně na jevo, že pravých hranic již na jisto položití nelzelo. Však spor o jurisdikci mezi faráři Pněvickým a Malínským nebyl tímto ještě rozhodnut a k pozdější době ponechán. - Co svědci přicházejí na listině té: Petr Zmrzlík seděním na Orlíku, mincmistr, Myslibor z Chvaletic, Vít řečený Tusko ze Svojsic, Beneš de Zyep, Velflín, měšťan z Hory Kutné, Lala, úředník mince.

Dne 6. července došlo potvrzení na fundaci od Kláry Tropeřové v Hoře Kutné k oltáři sv. apoštolův Petra a Pavla v kostele Matky Boží na Náměti založené. Tato odkázala 10 kop grošů českých na ten způsob, aby kaplan toho oltáře každý týhoden čtyry mše odbýval. Kdyby však někdy kterou zmeškal, aby po každé 1 groš faráři hlavního kostela sv. Jakuba pokuty složil, a on farář zanedbalou mši skrze jiného kaplana nahradil. - Panovalať téhož času taková láce všech věcí v království českém, že se jeden kněz mohl osmi kopama grošů ročně vyživiti, jak staří létopisci udávají.

V neděli po narození Panny Marie vyznal Václav z Truhonic, spoluměštěnin Kutnohorský, před rychtářem a šepmistry, že na svůj dědičný dvůr poplužní se vším příslušenstvím upisuje 6 kop grošů ročního a věčného platu činže Ambrožovi, synu po slovutném měštěninu Jindřichu Nazovi, jeho dědicům a potomkům za 60 kop dobrých pražsk. grošů, jichžto Vojtěch z Truhonic od Ambrože byl přijal.⁸²

1408 Po návratu krále Václava do Čech musela mince Kutnohorská silně vypomáhati, aby pokladnici královské nahrazena býti mohla utrpená ztráta. Za tou příčinou museli minceři práci

⁸⁰ Děje university Pražské.

⁸¹ Archiv kapitoly Pražské. - Sternberg: *Geschichte der böhmischen Bergwerke*.

⁸² Archiv městský.

svou zdvojnásobniti. Aby tato jejich pile něčím odměněna byla, vydal král Václav IV. před odjezdem svým do Lužice a Slezska, když v Hoře Kutné meškal, zvláštní tento majestát na práva a díla minceřská a na plat minceřům: *My Václav IV., Boží milostí římský král, rozmnožitel říše křesťanské, a český král, známo činíme zjevně tímto listem všem s dobrým rozmyšlením, úmyslem a dobrou radou, a jistým vědomím hronovitě starších tyto časy mezi minceři naší mince tudíž u Hory Kutné, našich věrných milých k pořadu a k pravému usazení té naší mince, k obecnému pohodlí a požitku, učinili jsme a způsobili i zřídili o těch jistých našich minceřích, všech jich budoucích, aby věčně pevnou, celou a bez pohnutí bylo zachováno v té míře, jakož jest podepsáno. Nejprve ustanovujem a způsobujem mocí tohoto listu a královským vladarstvím v Čechách, aby každá šmitna (lůn minceřský) na našem dvoře v Hoře Kutné měla při nejmenším tři řádné knapy, kteří by tu uměli dobře dělati, a na tom díle byli dobře zkušeni, a na minceřském řemesle byli dobře rozumní. A kteráž by šmitna takových knapův neměla, tehdá minceistr, který nyní jest neb potom bude, má dříve řečené naší mince s verkistry plnou moc a vládní míti, a jiné hodné knapy do té šmitny vsaditi, když toho bude potřeba. - Item: Mají minceři dělati rovné pláty v jedné šíři a váze, a rovné přísadě, a nemají takových plátův ani širších ani menších dělati nižádnou měrou, a dva přední minceři od vorsucherův (zkoumatelů) k tomu ustanovení mají vzorné pláty vydávati do šmiten, aby se druzí po nich spravovali. Také každá šmitna má míti jeden široký kámen nebo dva, na němž by ty pláty prostřovali, a nemají v šmitnách nižádného popela ani tvrdého olova míti; a zvláště když kvečují (razejí), nemají míti žádného piva ani starého ani mladého v šmitnách, kromě samé čisté vody. - Mají také pláty čisté i nečisté do mince vydávati v té ve vsí míře a obyčejí, jako jim vydávají v cánech (prutech) z mince. - Item: Každý minceř na každých patnáct hřiven toliko jednu hřivnu ostřížkiv učiniti a nic víc, a kterýž by jich více udělal, tomu mají na jeho loně (mzdě) dvakrát tolik sraziti od hřivny tak často, jakož se stane. - Item: Prach a okuje mají před šmitnou vypírati, a nižádného pištného popela ani tvrdého olova v to nevměšovati, ježto by mince mělo poškrvniti. A kohožby v tom popadli, tomu jistému celý měsíc nemají odvažovati. A kohož by po druhé zastihli s jistinou, ten jest svůj lůn (právo mincovati) ztratil; a ten jistý lůn minceistr, kterýž v tu dobu jest, má s minceřskými konšely podle vyvolení jich, a jiného listu, kterýž na to dříve mají, mají dáti komu chci. Item: Dílo porušené a zlomky, to mají zvláště vydati do mince, a jeho nevměšovati v jiné dílo bez vědomí vyšších vorsucherův a rozkázání a zvláštního povolení. Item: Když ti minceřové černé pláty do mince vydávají, kteráž by šmitna více než patnáct plátův újmy měla, tomu mají minceři na každý plát dva ¹⁵⁰ pláty na jeho lůně sraziti. Item: Ty sražky od desíti hřiven, 4 groše za lůj, k cáním mají nechati aneb zůstati z milosti ve vsí míře, jakož jsou dříve až do této chvíle byly, bez odmlouvání. Item: Aby naše takové svrchu jmenované zřízení potom věčně držáno bylo, my jsme mincemisterské konšely zvláštní obdařili milostí, aby tím pilněji přihlédali, a svou pilnost při kvečování učinili, aby žádný popel ani které pivo ku plátům nepřicházelo, ani která věc jiná, ježto by mohla mince poškrvniti, ale toliko čistá voda, jakož svrchu psáno jest. Také minceřové mají takové pláty černé, čisté nečisté do mince vydávati; a přihodilo-li by se kdy, žeby minceřští konšelé pilní nebyli, a naši škody, jako svrchu psáno jest, s přísností neproměnili, tehdá má i muž minceistr, kterýž té doby jest na Horách Kutných, jiné minceřské konšely usaditi, kolikrát se jemu bude zdáti dobré, a tak dlouho, až taková škoda naše bude nahrazena: a proti tomu nemá se žádný postaviti pod hrdlem a zbožím. - Item: My také činíme všem minceřům vespolek tuto zvláštní milost, aby, když jim ty cány převažují, tehdá mají každé šmitně k váze jeden lot přiložiti z milosti, a když oni ty pláty do mince nesou, tehdy mají jim ten lot napřed zase vrátiti, aby jim to k užítku přišlo na každém verku tolikrát, kolikrát se to dostane. Item: Aby dříve jmenovaní kusové a artikulové v celosti držáni byli v budoucích časích, my svrchu psaným minceřům činíme tuto zvláštní milost, aby jim od hřivny grošův 2 groše, a od hřivny peněz a haléřův 3 groše dány byly za lůn, a minceřským konšelům z milosti půl hřivny od každého verku aby dáno bylo na hotových penězích, 28 grošů za půl*

hřivny počítajíc, a posledního z každého verku 3 ffl. na hotových penězích, jež činí 42 gr. - A protož přikazujeme minceistru Hory Kutné, kterýž nyní jest neb potom bude, našemu věrnému milému, přísně a pevně tímto listem, aby on proti řečenému našemu pořadu a způsobu nečinil ani jeho rušil žádným obyčejem, ale je pevně, cele a bez přerušení držal a vedl ve všech měrách a obyčejích, jak svrchu psáno stojí, jakož milo jest jemu život a zboží zachovati s vědomím listu tohoto zapečetěného majestátem královským. Dán u Weršveser (?) léta tisíc čtyry sta a osmého fer. III. ante Bartolomei.⁸³

Dříve nežli započítí možno bude vypravování další o dějích Kutnohorských, zapotřebí nevyhnutelně pohlédnouti na děje ve vlasti naší se sběhlé, jelikož bez vědomosti toho by ostaly další děje místní jen matné a nesrozumitelné.

Již po delší čas zježráno bylo na zlořády, jakéž v lůně církve katolické byly povstaly, a které vrcholy svého dosáhly nesvorností mezi kardinály římskými, jejichžto vinou dva papežové Benedikt XIII. a Řehoř XII. najednou zvoleni byli. Jeden i druhý hleděl udržeti se na stolci apoštolském, a protož vyhledávali jeden jako druhý po veskerém křesťanském světě mocných podřůců. Mezitím dostalo se do Prahy z Anglicka učení Wiclefovo, které proti opravě v církvi směřovalo. Ač učení to na mnoze od university Pražské zavrženo bylo, nicméně mnohé za prospěšné uznané opravy nutné došly svých obranců. Toho času vystupoval mistr Jan Hus, kazatel Betlémský v Praze, mezi všemi učenými Čechy na universitě Pražské svým působením na obecné smýšlení mezi svými krajany vždy víc a více v popředí, ano jeho účinkování na kazatelně bylo tak mocné a neodolatelné, že své bývalé předchůdce daleko za sebou nechával. Osobní jeho povaha byla výtečná, ve všem jednání jeho jevila se přísná opravdovost, jeho mysl byla nábožná, jeho víra živá a pevná, obcování jeho doma a mimo dům tak bezúhoné, že mu i nejjarytější nepřátelé s té strany ničeho vytykati nemohli, a nade všecko byla jeho horlivá snažlivost o ušlechtnění národa českého a o napravení všeho, co tehdejší katolickou církev kazilo a jí škodlivé bylo. Tato snažlivost jej však i k tomu zaváděla, že byl proti nepřátelům snah svých neobyčejně smělým, neustupným a nešetrným, veden jsa k tomu vědomím, že jinak by proti nim nic nepořídil. Král Václav sám na nadšeného a horlivého kněze laskavě pohlížel, a neméně sobě ho vážil a více jemu než jiným důvěřoval arcibiskup **Zbyněk Zajíc z Hazenburka**.

Kázáním, jakéž byl Hus a s ním stejně smýšlející drživali, vystupovali údové národa českého na universitě Pražské vždy mocněji na vrch, a tím více celý národ český k nim přilnul, kdežto cizinci na učení Pražském, kterýmž ovšem na stavu církve české nic nezáleželo, ve všem tom horlení žádného účastenství neměli. Všickni cizozemci na universitě Pražské, kteří takto ve svém požívání moci nemile byli znepokojováni a ve svém posavadním pohodlí burcováni, urputně proti všem novotám, jichž Čechové žádostivi byli, se stavěli, a stala se tím roztržka na universitě mezi nimi a Čechy konečně nezhojitelná. S cizinci souhlasili všickni Němci jak v Praze, tak i po klášteřích a po venkově v Čechách ode dávna usedlí, kteří vždy více k říši německé nežli k věcem domácím a vlasteneckým se klonili. S Čechy drželi na universitě jen Poláci a jiní Slované.

¹⁵¹ Byloť proti učení Husovu a jeho stoupencův od nepřátel národa českého rozkřikováno, že hlásají učení kacířské, a proto král Václav nařídil arcibiskupovi pražskému vyzkoumání a zkoušení věci té. I svolal arcibiskup na den 17. července 1408 synodu kněžstva, a tu slavně vyhlásil, že po učiněném pilném úředním vyšetřování žádný bludař ani kacíř v zemi se nevynachází.

Král Václav jsa uspokojen veřejným svěděctvím Pražské synody, že v Čechách kacířstva není, s důvěrou vyjednával s kardinály a se dvorem francouzským, doufaje, že nyní tím snáze bude moci skrze ně za pravého římského krále uznán býti.

Po odstranění posavadní dvojice papežské stal se již r. 1408 rozhodný krok, neboť kardinálové obou papežův, odstoupivše od nich, sešli se v městě Livorně a vydali v červenci 1408 prohlášení celému křesťanstvu, že se má dne 25. března 1409 v městě Pise sejíti všeobecný sbor církevní, kterýž má oba papeže

⁸³ Archiv horního úřadu. Tom. I. - Pamětní kniha Kaňkovská.

Řehoře XII. v Římě a Benedikta XIII. v Aviňoně ssaditi a jediného papeže zvoliti.

Do té doby všechny vrchnosti duchovní a světské měli z poslušnosti obou dosavadních papežův vystoupiti a nestranně se chovati, až nový papež zvolen bude.

Král Václav si dal na tom velmi záležeti, aby jeho poddaní vystoupice z poslušnosti Řehoře XII., kterého se posud přidržovali, nestrannost zachovali, až by sbor Pisánský věc tu rozhodl. Arcibiskup odepřel a vyjádřil se, že nemůže odstoupiti a zrušiti poslušnosti svého papeže Řehořovi přísahou slíbeného, a při universitě Pražské jenom národ český projevil ochotu svou nestrannost zachovati k papežům, až církev zase jen pod jednou hlavou sjednocena bude. Arcibiskup uslyšev o tom, kterak Čechové a mezi nimi předně Jan Hus svou ochotnost osvědčovali, že by z poslušnosti papeže Řehoře vystupovali, proti Husovi v myslí zanevřel, a jemu další kázání zapověděl. Avšak Hus věda, že král i celý dvůr jeho s ním souhlasí a jej podporují, odvážil se to ponejprv arcibiskupa neposlouchati, a kázal jako dosud dále.

Bylať universita Pražská při všech záležitostech jí se týkajících ve čtyry národy a tolikéž hlasů rozdělena, takže při každém hlasování Čechům jen jeden hlas připadal, a tím často při odhlasování přehlasováni bývali, což Čechům velmi nemilo bylo. Od oné schůze university, kde se mělo usnešení státi o nestrannosti k oběma papežům, a toliko český národ svou ochotu k tomu osvědčil, a druzí tři národové se protivili, vzrostlo záští mezi Čechy a Němci netoliko na universitě, ale i v obyvatelstvu Pražském na nejvyšší stupeň. Tito cizí národové vzali si nyní z toho vyjednávání novou příčinu k najíždkám na Čechy, spílajíce jim podezřelých kacífův. Tu se Čechové úzce mezi sebou spojili, a k Husovi a přátelům jeho přidali se i ti údové českého národa, kteří posavad náhledům Viklefovým a všem novotám v učení odporovali; jemu též věrně po boku stál učeností a zkušeností svou proslulý Jeroným z Prahy. Hus jako zpovědník královny Žofie, maje přízeň při dvoře královském, podával dobrou naději, že nastávající boj proti třem cizím národům u dvora šťastně bude rozhodnut. I obnovili Čechové své dávnoleté stesky o svém neprospěšném postavení na universitě naproti cizincům. Byli od Němcův vždycky přehlasováni, když se o udělování akademických úřadův, všelikých nadání a míst v kollejiích jednalo, a museli dotud větším dílem za vděk přijímati učitelstvím po venkovských městečkách ba i vesnicích, kdežto zatím cizinci podělovali se nejvíce mezi sebou o čestná a tučnější místa v samé Praze; protož vznikla v Čechách spravedlivá žádost, aby se to nyní obrátilo, tak aby při všem jednání na universitě napotom Čechové tři hlasův užívali, a cizí národové, jakožto přespólní, aby se společně jedním hlasem spokojili, kdežto posavad naopak bylo. - Tolik o věcích předcházejících za nutně uznal jsem v krátkosti pověditi.⁸⁴

Král Václav IV., vraceje se z Lužice a Slezska, kdežto mnohé spory byl narovnal, usadil se v prosinci r. 1408 dvorem na několik neděl v Hoře Kutné, kamžto k němu přišlo slavné poselství od krále Francouzského a od Pařížského učení v záležitosti dvojice papežské. Tedy povolal k sobě král rektora a jiné mistry university Pražské, aby jemu konečné mínění své oznámili. Tu mezi nimi vypukla bouře, dávno prvé se připravovavší, neboť cizí národové obávajice se nějaké sobě škodlivé proměny, skrze posly své v Hoře Kutné samy věc před krále přednesli, o ochranu při svých posavadních třech hlasech žádajice.

Král, ačkoliv zprávu měl toho, že k neposlouchání papeže Řehoře jediný národ český jemu byl povolný, měl rovněž i toho zprávu /52/ o vzniklé rozepři mezi Husem a arcibiskupem, která jemu při kardinálech Pisánských (kdež od nich v hodnosti pravého krále římského potvrzena býti si usiloval) k žádnému rozmnožení přízně sloužit nemohla, byl nad tím nejprvé mrzut; a když před něj Hus jakožto jeden z poslů předstoupil, vytýkal

jemu zle, že mu spolu s Jeronýmem zbytečně zaneprázdnění činí, a samé rozepře působí; jestliže jiní toho nepřetrhnou, kterým na tom záleží, že chce on sám se v to vložiti, a třeba ohněm věc rozhodnouti. Mistrům německým připověděl, že je v tom, čeho žádají, dobře míní opatřiti.

Hus opustiv Horu Kutnou téměř bez naděje, upadl brzy potom v nemoc tak těžkou, že mu již ani netušeno. Zatím ale získal byl jednoho z předních rad královských pro věc svou a národa svého: byl to tehdejší písař urbury královské v Hoře Kutné **Mikuláš z Lobkovic**. Ten ujav se při králi krajanův svých ve sporu o hlasy na universitě, došel brzy podpory v poslech krále Francouzského a Pařížské university, zdržujících se u krále Václava v Hoře. Václav zajisté uslyšev, že převaha oněch tří národův ve hlasování nezakládala se na zákonu, alebrž jen na obyčejí, dal se tím snáze navésti k obrácení poměru toho mocí královskou naopak, když ho ujistili poslové university Pařížské, že u nich právě opačný poměr panuje; zvláště an Karel IV. při zakládání university Pražské úmysl svůj byl ohlásil, že chce, aby ona zřízena byla na způsob Pařížské. Výsledek jednání bylo konečně psaní královské k rektoru a universitě dne 18. ledna r. **1409** v Hoře Kutné prošlé, jehož obsah byl asi následující: *Ačkolivěk každý člověk každého člověka povinen jest milovati, předcet' potřeby jest, aby toto milování pocházelo z lásky zřízené; protož cizinci přednost dají proti domácimu, že není pravé; nebo pravá láska že začíná vždycky sama od sebe, a tak na přátely podle poslušnosti přirozeného přátelství dále se rozšiřuje. Poněvadž pak hodnověrná zpráva dochází krále, že národ německý, v království tomto českém žádného obyvatelského práva nemající, ve všech věcech, o kterých se při učení Pražském jedná, tři hlasy sobě přiosobil k užívání, ježto národ český, pravý této země dědic, toliko jeden má a ho užívá: pročez považuje to král za nespravedlivé a velice neslušné, aby prospěchu obyvatelů zemských cizí a přespólní lidé v hojnosti měli požívat, oni pak škodlivým nedostatkem cítili se sklíčeny; i nařizuje rektorovi a universitě a naskrze míti chce, aby napotom národ český při všech radách, soudech, zkouškách, voleních a jakýchkolivěk jiných nadáních a zakládáních, podle toho zřízení, kterého národ Francouzský v universitě Pařížské a též i jiní všickni národové v Lombardii a v Italii užívají, **ke třem hlasům** všemi spůsoby připustili a jej při tomto privilegium na budoucí věčné časy zanechali v pokoji a bez překážky.*

Králův přední účel při věci této nebyl jiný, než toliko napomáhati, aby v zemích jeho dle žádosti kardinálův a poslův Francouzských poslušností papeže Řehořovi XII. odepřeno, a neutrálnost prohlášena i zachována byla; jakožto pak po několika dnech (22. ledna) z Hory Kutné rozeslal skutečně rozkazy, aby od té chvíle pod těžkou pokutou nikdo více Řehoře XII. ani za papeže neměl, aniž jeho co papeže poslušen byl.

Téhož roku přišla obec Kutnohorská ve při se svým společenstvem Zdenkem z Postupic, bydlícím na *Božím domě*, od něhož vesnici Bylany byla odkoupila, a poněvadž mu obec v právo učiniti nechtěla, vybízí ji listem daným v Libenicích fer VI. post seti. Martini, by věc při nich samých v brzce vyřízena byla, sice že by musel po Jeho Milosti králové na Hory přijíti o vyřízení žádati.

1410 Sigmund, král uherský, měl ještě po otci svém určené právo dědičné na veškeré příjmy rychty Kutnohorské; listem daným v Čáslavi v pondělí po povýšení Svätého Kříže se všemi užitky a důchody postoupil rychtu úplně Kutnohorským, a tak rychtáře městského, jenž před tím nad šepmistry sedal, jim podrobil, a primaství do města uvedl.

Není událost tato tak nepatrná, jak se na první pohled býti zdá, neb dle mého náhledu spočívá v tom rozhodná politická důležitost. - Spor mezi královskými bratry, ač zdánlivě odložen, veden byl potají neustále, jelikož Sigmund stále se namáhal vlády v Čechách se zmocniti a bratra svého Václava z panování sesaditi. To zvláště tím úsilovněji, co známým již dekretem Kutnohorským německá strana v Čechách velmi uraženu býti se cítila, a za tou příčinou silně jak z Prahy tak z Čech se stěhovala. V Sigmundovi měla tato německá strana silného zastance. A jak počínáním si v Praze národnost česká vždy ku předu se dostávala, hleděla se tak zachovávat i jiná města česká, zvláště Hora Kutná, tato až posud vždy věrná sestra Prahy. Že však v

⁸⁴ Kdožby bližších a zevrubnějších zpráv o veškerých událostech těch seznaní chtěl (a kterýž pravý Čech by si toho nepřál?), toho poukazují na nejvýtečnější spis páně Frant. Palackého *Dějiny národu českého* díl III.; a pak páně Karla Vlad. Zapa: *Česko-moravská kronika*. - Jeden i druhý spis neměl by v žádné rodině české chyběti. Z těchto dvou a pak z páně Tomkova spisu: *Děje university Pražské* sestavena tato část dějin Kutnohorských.

čele správy obecní mezi šepmistry a staršími v Hoře Kutné na větším díle byli Němci, ti však v politickém ohledu podřízeni byli rychtáři, který snadně i rozhodným Čechem býti mohl, chtěl Sigmund této možnosti předejíti odevzdáním i politické správy v ruce primatorů. Jak daleko to toto německví v Hoře Kutné přivedlo, ukáže nám doba nejbližší.

Spor o jurisdikci fary Pněvické a Malínského trval neustále, takže ku konečnému rozhodnutí⁵³⁾ vyslán byl Olomúcký biskup Kunrad. Bývalť tentýž biskup **Kunrad z Vechty**, rozený Němec z Vestfálska, také dříve za krále Václava as r. 1404 mincmistrem v Hoře Kutné, a protož domnívalo se, že on s veškerými poměry místními dobře seznámen jsa, nejlépe věc tu vyříditi moci bude; i učinil on r. 1410 toto přátelské porovnání mezi opatem, klášteřem a farářem Malínským s jedné a farářem Pněvickým s strany druhé.

Ve jménu Páně. Amen.

Mý Kunrad, z Boží milosti volený biskup kostela Olomúckého, mocný smlůvce, ubrman a prostředník. Jakož jsou na nás nábožní muži a páni, opat a celý konvent kláštera Sedlckého blíž Hory Kutné ležícího, a pan Kunrad, hlavního kostela Malínského správce, s strany jedné, a ctihodný muž pan Linhart, farář kostela v Pněvici (Přově) a správce v nové kapli Těla Božího za zdmi Hory Kutné, a prozřetelní muži bratři, aneb bratrstvo téhož nového kostela neb kapli s strany druhé složili a vložili, o čemž „in instrumenta compromissi“ rukou Mikuláše, někdy Dilbiše z Prachovic, Litomyšlského biskupství kněze, „et auctoritate imperiali publici notarii“, o tom učiněným šířeji se nachází a spatřuje. A protož k stálé a trvanlivé žádosti pánův Kunrada Malínského, a Linharta Pněvického farářův před nás předstoupených ve jménu Páně a mocí tohoto listu vyhlašujeme, nařizujeme a oznamujeme:

A nejprvé vyhlašujeme, nařizujeme a oznamujeme, že každý obojího pohlaví křesťan, z osady Malínského jinak Hory Kutné, když k létům rozumným a rozvášlivým přijde, nejméně jednou v roce z hříchů svých se vyznati, a zpovídati povinen jest a bude svému vlastnímu knězi, a při své vlastní faře, totižto Malínského aneb Hory Kutné, a uložené sobě za hříchy pokání vsí moci a silou svou povinen bude vykonávati, jako i velebnou oltářní svátost též nejméně jednou v roce přijímati.

K tomu všickni kněží nové kaply, a jedenkaždý obzvláště nemají, a náležeti jim nebude v Hoře Kutné; aneb v jurisdikci fary Malínského, kostelův navštěvovati, k nemocným přicházeti a jim svátostmi posluhovati bez obzvláštního povolení faráře na týchž Horách Kutných zůstávajícího, aneb bez obzvláštního a zjevného dovolení toho, kdo plnomocenstvím a právem v tom dovolovati má.

Zase žádný z obce Malínského aneb Hory Kutné pochovávati se nemá při novém kostele, lečby zjevně a pořádně pohřeb při něm sobě vyvolil.

Opět, kdykoliv zjevně, jakž oznámeno jest, pohřeb sobě při novém kostele vyvolil, ano i jejich dcery a synové ještě nedorostlí, aneb pod mocí obojích rodičův, matky totižto a otce, aneb jednoho z nich zůstávající, jako i z poddanosti ještě nepropuštění může a mohou při téměř novém kostele pohřbeni býti. Mohou také i všickni křesťané, aneb kdokoliv z nich po smrti kněží a žákův nového kostela, aby od nich s procesí, zpěvy, aneb bez zpěvu vyprovázeni byli, požádati. Však tak, aby farář v Hoře Kutné v právě svém obyčejném zlehčen nebyl, ale raději, aby vedle chvalitebných a až posavad trvajících obyčejův, právo jeho celé a neporušené zůstávalo.

Kdyby kdo k vyprovázení těla mrtvého chtěl míti kněží a žakovstvo obojího kostela, nového totižto a starého při jedné procesí, takoví nemají žádnému, když se jim toliko náležitá náhrada učiní, odepření býti.

Kněží nového kostela, a kteríkoliv jiní vespolek, i každý zvlášť, nemají žádného k smrti pracujícího, v obmezení fary Malínského zůstávajícího, nižádným vymyšleným způsobem k tomu nabízet, aby při novém kostele místo k pohřbu sobě vyvolil, aneb vyvolené změnil, aneb něco poručil z příčiny smrti aneb kšaftu, jako každodenní mše, aneb něco jiného, jakýmkoliv jménem to nazváno býti může.

Zase naproti tomu všickni i každý zvlášť, svrchu jmenované fary Malínského aneb kostelův jí připojených kněží, žádného

nemají odvraceti a odvozovati od svobodného pohřbu volení, aneb dobrovolného kšaftu činění, ku kterým by se koliv místům a osobám jeho dobré a svobodné vůli libilo.

Obojí strana, tak dobře nového kostela jako farního v Malíně i s kostely k němu přináležejícími, kazatelové slovo Boží a kázání k lidem činící, mají a povinni jsou každého větší slavnosti dne svátečního své napomínati a k tomu věsti, že podle práva každý při své faře zůstávati, aneb aspoň slovo Boží jinde vyslyšíc, do své fary se navrátiti, a faráři svému právo povinované vyplniti, a tu poslušně vůli a poručení biskupa svého vyslejšati povinen jest.

Jestliže by kdo z bratrstva nového kostela žádal míti žakovstvo k zpívání žaltáře při pohřbu, pod farou Malínskou aneb kostelích k jurisdikci a obmezení její přináležejících zůstávající, té aby ze škol vyšších nazvaných, a ne od jinůd vzíti a požádati mohl, kolikrát by potřeba bylo. - Jestliže by však kdo chtěl, aby žáci nového kostela žaltář zpívali při pohřbu, budou to moci svobodně učiniti, však toliko v novém kostele, aneb v svém obmezení, kolikrát kolí toho potřeba ukazovati bude.

Aby ruce almužny činiti chtějících nijakž zavřeny a sevřeny nebyly, dovoluje se žakovstvu nového kostela choditi „recordatum“ do domů obyvatelstva Hory Kutné, a zpíváním v jednom neb dvojm kůru. Mládež pak, a⁵⁴⁾ maličtí mohou také svobodně po domích choditi „mendicatum“,“ kdykoliv jim toho potřeba ukazovati bude.

Kněží nového kostela nemají více na štědrý den, nové léto, Tři krále na koledu choditi po domích obyvatelův Hory Kutné ven z obmezení svého; jako ani kněží fary Malínského a kostelův k ní náležejících choditi moci budou na koledu po domích k obmezení svému nepřislušících škodu a křivdu druhé straně činíce.

V kamení lomu aneb, jak se obyčejně jmenuje „štanprochu“ a po skalách, ku klášteru Sedlckému náležejících, a na polích ke dvoru na „Sené ulici“ před Kouřimskou branou, plným právem ku klášteru Sedlckému příslušejících, dělníci a zedníci nového kostela mohou svobodně všelijaké kamení k vystavení téhož chrámu a věcí k němu přináležejících, jak mnoho potřebují aneb potřebovati budou, lámati, kopati, tesati, aneb jakýmkoliv způsobem (na svůj však náklad) vybírati a odvážeti, velký i malý, k tesání aneb jakémukoliv formování, a to až do vystavení kostela.

Jest-li by se však přihodilo, že by skrze to nápotomní a budoucí časy kamení lámání a kopání taková jmenovaného dvoru roli k zkáze přicházela, aneb k jakýmkoliv škodám se přibližovala, tedy bratři nového kostela vedle usouzení a rozsouzení čtyř moudrých a opatrných a dobrého svědomí mužův povinni budou držitelům téhož dvoru učiněné škody nahražovati. Tu pak soudcové z obojí strany volení býti mají.

Pro větší uctivost a počestnost Velebné Svátosti ten den památky Božího Těla, totižto ve čtvrtek mezi oktávem Svaté a nerozdílné Trojice, farář nového kostela s svými kněžimi a náležitou procesí povinen bude Velebnou oltářní Svátost co nejhlučněji a nejslavněji do kostela Vysokého přinášeti, a tu poctivě Boží drahé Tělo na oltář postaviti, s farářem kostela Vysokého a kněžimi jeho se spojití a po ulicích Hory Kutné s náležitou uctivostí choditi. A když dvakrát ulice Hory Kutné podle obyčeje projdou, tedy se zas do kostela Vysokého navrátí, a tu z nového kostela, vezma monstřancí svou s kněžimi svými a žakovstvem do kostela svého ji zase odnese.

V neděli pak mezi oktávem Těla Božího přicházející farář kostela Malínského jakožto správce kostelův v Hoře Kutné, připojiv sobě kněží a žakovstvo své, slavně a uctivě do nového kostela s procesí se vypraví, a odtud, přijma k sobě faráře kostela nového a kněží jeho, s slavnou procesí po ulicích všeho města choditi bude. Po vykonané pak procesí a navrácení se do kostela nového, vezma monstřancí na místa „processionis“ s náležitou uctivostí ji donese.

Než v oktáv Božího Těla, jestliže obě z předřčeného řádu vykonané budou, farář nového kostela bude moci s svými (jest-li mu se však líbiti bude) po městě s procesí choditi, zachovávajíc ve všem z před pověděný způsob. Jest-li mu se však líbiti nebude, tedy farář v osadě neb obmezení svém takovou procesí vykonávati moci bude. Nového totiž kostela ven z města, a

Vysokého v městě, jak se jim lépe a užitečněji zdátí bude.

*Procesi pak sv. Marka a křížovou necht' vedle svého dobrého zdání, a jak se na tom snesou, vykonávají.*⁸⁵

Z narovnání tohoto přesvědčujeme se tedy, že veliký chrám sv. Barbory již se stavil, ač nejasno posud, jak daleko by byla stavba pokročila.

1412 Úřad nejvyššího mincmistra v Hoře Kutné zastával Petr z Svojsína a úřad nejvyššího písaře Mikuláš z Egerberka, kteří krále Václava silně penězi podporovati museli. I povolání byli na Točnick ke králi Václavovi, kdež účet z mince složen byl. Král jich z počtu toho kvitoval, a po počtu jim zůstává a jich erbům 8705 hřiven a 24 gr. a ty jim slibuje slovem svým královským za se i za své budoucí krále české zaplatiti bez jich škody, jakž list jim na to daný, jenž dán na Točnicku den sv. Alžběty 1412, svědčí.⁸⁶

1413 Jak dalece rozmišky o přednost národností v celé takřka zemi panující i v Hoře Kutné panovaly, nelze nám nijak pro nedostatečnost pramenů určitě udati; ale jako napořád ve všech královských městech Němci vládu a vrch měli, od ní upustiti nechtějíce, Čechové pak s nimi stejná břemena nesouce, tolik práva k sobě potahovali, kolik jim toho slušelo: počaly se proto různé po celém českém království, ve kterých Němci všemi spůsoby nad Čechy se vymstívali, kacířův a jiných jmen jim dávající, kdekoli to bezpečně učiniti mohli. Nejzvrhivěji však mezi všemi venkovskými městy německí horníci v **Hoře Kutné** sobě počínali.⁸⁷

O rozpustilosti lidu horního mnoho se vypravuje, největšího však pychu svedli r. 1413, čímž zhýralost jejich pověstnou se stala. - Havíři někteří jdouce do blízkého Malína na posvěcení, vešli na pole do hráchu na lusky, hrách pošlapali, odkudž je Malínští vyhnali, ¹⁵⁵ takže se tam na poli spolu servali. I rozhněvali se havíři, do Hory Kutné šli, a s sebou několik set havířů zbrojných přivedli, kteří do toho hráchu skočili, tam tancovali a jej všecek pošlapali; a nemajíce na tom dosti, to městečko zapálili, a kdokoli by tam běžel, tomu zabitím vyhrožovali, ven také nikoho nepustili, takže velmi mnozí tam uhořeti musili. Tím Malín tak velice utrpěl, že se více nezpamatoval. Kteroužto hroznou věc a nenabytnou kláštera Sedlckého škodu na stížnost kláštera král Václav mimo sebe pustě takové porovnání mezi spornými stranami učinil: *Kdo co dostal, ten to má; žádný z obojí strany Malínských i havířův ničím zlým toho nevytýkej ani nevyčítej, ale v lásce a svornosti mezi sebou na časy budoucí zůstávejte. Takové porovnání kdoby koli přestoupil, aby v pokutu dvou tisíc kop grošů mince pražské upadl, a polovici straně neuctěné odvedl, druhou pak polovici do komory království českého odeslal.*⁸⁸

Téhož roku vypravili se kupci z Hory Kutné do Vratislavi o sv. Janu na jarmark, a lupič pověstný Leskova Noha z Moravy udeřil na ně, chtěje je zloupiti; ale oni se bránili a zabili toho Leskova Nohu. Tovaryši pak jeho zmordovali ty kupce, a několik vozův pobrali.⁸⁹

Jaroš, soukenník od Hory, vykázal se před komisí zemskou listem kněze Jakuba Chorber opata a konventu kláštera Sedlckého, kterýž svědčil Kaufmannovi a jeho manželce a dědicům jeho na ves Pfaffendorf prodanou, kromě velikého dvoru s výminkami v tom listu učiněnými.⁹⁰

1414 Podobné dva listy zápisní nacházejí se z roku 1414 a sice, první: Opat a konvent kláštera Sedlckého připsali listem daným na sv. Vavřince 30 kop grošů platu věčného a dědičného Hanušovi Pískovi z Hory a jeho budoucím dědicům a ten plat zapsal jemu na novém dvoře; a druhý list Jakuba opata a kláštera i konventu Sedlckého svědčící prodáním na 10 kop platu na mlýnech a na zboží v Hrobích a pod Kamenem a pod městem Kolínem na Labi Křišťánovi zlatníkovi u Hory a Anně jeho manželce i jich dětem a budoucím.⁹¹

⁸⁵ Eusebius Kapihorský str. 53. - Graf Sternberg: *Geschichte der böhmischen Bergwerke* str. 67.

⁸⁶ Archiv český II. str. 193.

⁸⁷ Zap: Česko-moravská kronika

⁸⁸ Archiv horního úřadu. - Kapihorský. - Graf Sternberg.

⁸⁹ Staří letopisové čeští st. 19.

⁹⁰ Archiv český II. str. 469.

⁹¹ Archiv český II., str. 204, 205.

Když se kostel sv. Barbory v Hoře Kutné za zmi měšťskými stavěl, Konrád arcibiskup Pražský poslal do Hory Kutné list, jímž se dávaly odpůstky neb indulgentiae za čtyřicet dní těm, kteří na vystavení chrámu toho buď kámen lámali, vápno a písek vozili, neb jakoukoliv pomoc činili.⁹²

Mezi tím časem přeromanité se staly události, které takřka celé Čechy v jediný proud dějin zahrnuly, jichžto opět v stručnosti podotknouti třeba. Na dolehání křesťanských vlád museli kardinálové obou papežů Řehoře XII. a Benedikta XIII. při koncilium v Pise 25. března 1409 jakožto schismatiky ssaditi, a se zavazati, že kdokoli by z nich za pravého papeže volen byl, sbor dříve nerozpustí, až dokonáno bude skrze něho a pomocí sboru všeobecně žádaná náležitá oprava církve ve hlavě i v údech. Zvolen byl za papeže kardinál arcibiskup Milánský, který přijal jméno **Alexandr V.** Předešli dva papežové majíce ještě každý některého krále na své straně, nechtěli se vzdáti důstojnosti své. Pro potřebnou reformaci církevní s přivolením sboru ustanovil nově volený papež **Alexandr V.** nové koncilium v dubnu 1412. - Dle mínění onoho věku bylo nyní římskému králi pečovati o to, aby vyhlášená jednota církve se stala pravdou, a papež nově zvolený jediný aby dosáhl uznání a poslušnosti v celého křesťanstva. Král Václav IV. znaje povinnost tuto, dal sobě mnoho na vykonání jejím záležitosti a nepozoroval ani slabost svou, že toho ani ve své vlastní zemi dovésti nemohl. Když zpráva o zvolení Alexandra V. do Prahy došla, vypuklo proto veřejné záští mezi duchovenstvem a dvorem královským v Čechách, neboť arcibiskup a většina duchovenstva českého přidržovala se posud Řehoře XII. Václav, který od jakživa na duchovenstvo příliš laskav nebyl, popuzen byl tím k hořké nenávisti proti arcibiskupu Zbinkovi a proti kněžstvu českému vůbec, a když arcibiskup a kněží mnozí na útěk se dali před hněvem královským, kázal král Václav vzítí některé jich statky v plen, v čemž hlavně dva milcové královi Voksa z Waldšteina a rytíř Racek Kobyla příčinlivostí svou vynikali. Teprv v září 1409 přistoupil arcibiskup a kněžstvo Pražské k papeži Alexandru. Nejdůležitější následek zpoury duchovenstva českého byla posila, kterou brala z ní reformace v duchu mistra Jana Husa i přátel jeho; i nalezal tím více pochvaly u lidu. I podána byla proti Husovi k arcibiskupovi žaloba (r. 1409) od farářův pražských: že popouzí lid proti kněžím, Čechy proti Němcům, ¹⁵⁶ a že učí zhrdati církví a tresty jejími, a že prohlásil každého kněze za kacíře, který za přisluhování svátosti dává sobě platiti, a že pochválil kacířské učení Wiklefa veřejně. Arcibiskup dal věci těch vyšetřovati, Hus písemně se zodpovídal, a žaloval arcibiskupa u papeže, však i arcibiskup vyslal posly své k Alexandru V. k tomu cíli, aby oznámili, kterak v Čechách i na Moravě z kázání v jistých kaplách rodí se všelijaké bludy a kacířství zvláště co do učení o svátosti večere Páně, čímž dostal arcibiskup bulou úplnou moc k vykořenění bludů a kacířství; následkem čehož zapověděl arcibiskup kázati jinde, kromě v kollegiatních, farních a klášterních kostelích, a rozkázal spáliti všech knih Wiklefových, jichž každý vydati musel, a vydal klatbu na Husa, že neustal kázati proti zapovědi vydané, jakož i přátelům jeho. Přísné toto jednání nemělo pohříchu takových účinkův, jakových arcibiskup sobě přál a očekával, a podráždilo a rozbourilo lid obecný, že se dal uchvátiti proudem náruživosti. Král Václav znamenaje nastalých bouří a obávaje se horšího, zapověděl pod tréstaním na hrdle každé další dráždění s obou stran. Hus nepřestáváje hlásati v kázání svých vady a poklesky představených církve, zapomínal, že pokora a poslušnost jsou hlavní ctnosti křesťanské, a že odkrýváním před lidem křehkosti duchovenstva usiluje o zničení autority, jejížto podání od věků k věkům náleží k samé podstatě církve římské. - V době té přišla do Čech zpráva z Bononie o zvolení papeže Jana XXIII. (r. 1410). K tomu přidružily se též zmatky politické, že byli tři králové římské. Konečně r. 1411 smířili se oba bratři Sigmund a Václav, jelikož slíbil král Václav dáti hlas svůj Sigmundovi k říši německé, a Sigmund podvolil se pomáhati Václavovi ku koruně císařské. Po smíření Václavově s bratrem šlo v patách smíření se také s úřady církevními, i stal se z usnešení rad královských a pánův výnos, jemuž se všechny

⁹² Kapihorský.

strany podrobili, v němž hlavně vyřknuto bylo: *arcibiskup pokor se králi jako pánu svému, a hleděj milosti jeho; piš také a oznam papeži, že nezná žádných bludův a kacířství v Čechách; naproti tomu král vyčíst a pomsti všechny bludy a neřády, jestli kteří mezi duchovními nebo světskými nalezení budou, dej také postoupiti a navrátiti, cokoli odjato bylo kněžím; dále zapomenuty buďte všechny dosavadní ústrky s obou stran, a panujž pokoj a svornost bez přerušení; konečně ostaně kněžstvo i universita i páni při svých starodávných právích a svobodách, aniž sahejte jeden na druhého právy nově vymyšlenými.*

Mistr Jan Hus vydal ve velkém shromáždění university veřejný počet z víry své, prose při tom papeže zvláštním psaním, aby ho zbavil povinnosti dostaviti se osobně na dvoře římském; osvědčoval se slavně, že mnozí vinili ho ze článkův, jimž on nikdy neučil, a stíhali ho ze skutkův, kterýmiž vinen nebyl, ujišťuje spolu, že hotov jest stolicí apoštolské ku poslušenství. - Roku 1411 zemřel arcibiskup Zbíněk a nástupcem jeho byl **Albík z Uničova**, ale za něho nové bouře náboženské povstaly následkem ohlášení bully papežské o odpustkách, r. 1412. Král Václav mocí všelikou přičiňoval se o jich přetržení. Rozdvojení v Čechách počaté tužilo se tím více, an Hus a přátelé jeho horlili tím usilovněji o opravu církevní, a farářové pražští snažili se o to, aby zhostili se protivníka svého, protož obžalovali jej u papeže. Vydána byla nová klatba na Husa, jížto již ani král Václav se neprotivil. I nastalo nové bouření se lidu za příčinou vypovězení Husa z Prahy, a nejvyšší páni zemští počali se raditi, kterak by lze bylo staviti hádky mezi kněžími ode dávna vzniklé, a zjednati zemi opět pokoj a jednotu. Svolána za tou příčinou r. 1413 synoda do Prahy, ale rozešla se opět bez žádoucího výsledku. - Následkem usilování krále Sigmunda svoláno všeobecné koncilium čili **sbor církve** do města Kostnice (Konstancie) a Sigmund, který všeobecně přál, aby žádanou opravu a jednotu církve uvedl ve skutek, vybídl též M. Husa, aby se dostavil v Kostnici, sliboval mu nejen bezpečný průvod, aby věc jeho došla tam žádoucího konce, kdež však vzdor své obrany a hájení se, a vzdor slíbené ochrany Sigmundovy upálen byl v Kostnici dne 6. července 1415. Všeobecné bylo pohnutí, jakéž následovalo zprávě té. Výtržky všeliké, znamení to blížících se bouří, počaly se páchat všude po Čechách i po Moravě. Zachování veřejného pokoje a pořádku záleželo především na úmyslech a skutcích pánův u nejvyšší vlády zemské postavených, a ta se nalézala tehdež v rukou zjevých Husitův.

1416 V Hoře Kutné byl nejvyšším mincmistrem Petr z Svojšína, přívrženec strany té, a i zde okázaly se brzo následky všeobecné nevole; neboť když král Václav poslal služebníka a panoše svého **Ráčka Kobylu** do Hory, aby jemu něco z platu svého peněz udělali (udělili), dozvěděvše se toho havíři, sebrali se velmi silně, i učinili útok na ten dům, kdežto Ráček Kobyla hospodu měl, i smeci všechny z domu okny, Ráčka i jeho dvojnáct služebníkův, je zmordovali, a ztepů je všechny, kromě Bořity z Ostředku, že se ten byl skryl v nějaké chýšce smrduté, a tak ušel toho, že zabít s jinými nebyl. Král Václav pohněvav a postrojiv se tam jeti, a toho pomstíti, vzav dary od Horníků, i odpustil jim, a nechal ⁵⁷ toho tak. Toliko sami Horníci kázali dva z havěřův stíti, aby král řekl, že jim toho žel.⁹³

Roku toho povstalo též z neznámých vůbec příčin hnutí pánův a rytířův proti králi Václavovi a škodu velikou páchali v zemi, takže musel král vojsko vypraviti proti těmto škůdcům zemským.

Však i sbor Kostnický nepřestal hroziti Čechům, a nabyv toho zprávu, že v Čechách pod obojí způsobou večere Páně se přijímá, pro kterýžto způsob se universita Pražská rozhodně prohlásila, nemeškal vyhlásiti všechnu činnost university, všechna její duchovní privilegia za neplatná, a zapověděl všem

věrným křesťanům študovati v Praze, a kromě toho usnesl se na tom, že naznačí způsob, jakby se Čechové k poslušenství navracovati měli. I byli článkové způsobu toho do Čech posláni, dle nichžto se měl král Václav zavázat přísahou, že šetřiti bude svobod církve římské, a že je od nikoho nedá rušiti; Husité že všickni mají donuceni býti, aby svých bludův odpřisáhli; kostelům že má navráceno býti, co jim bylo pobráno; vyhnání kněží mají se k místům svým zas navrátiti, a za škody své náhradu obdržeti; Pražská universita má se napraviti, a přední učitelé husitští před papežem postaviti; všechny husitské knihy mají se spáliti, zpívání písní husitských zakázati, jakož i kázání kněží přespólních; řádné církevní pokuty mají zas svůj průchod míti; jednoty husitské mají se zrušiti, a kdokoli Husa neb Jaronýma za svatého vydávati bude, má se co kacíř ohněm spáliti.

Král Václav se těmi rozkazy ze své nerozhodnosti nedal vytrhnouti, a místo odpovědi dal 9. června 1418 znovu prohlásiti zákon již v roce 1411 vydaný, kterýmž se zapovídalo a za neplatné prohlásilo každé pohánění jeho podaných stavu městského před jakýkoliv zahraniční soud duchovní; obrátil ale brzo smýšlení své, když mu bratr Sigmund psal, jak jeho nečinnost a shovívavost ke kacířům zlé následky míti bude, a že přísné a hrozné věci nastávají Čechům ode všech zemí křesťanských; čehož Václav se zhroziv, obrátil jednání své proti tak zvaným Husitům.

Ale z obrácení se Václava povstalo mezi lidem neslýchané posud kvašení; a mezi přívrženci strany papežské neb Sigmundové, i mezi stranou českou neb utrakvistickou povstávaly často srůtky až krvavé; a co se dělo v Praze, dělo se i na venkově, a zakusila toho i Hora Kutná.

1419 V červenci r. 1419 nařídil král Václav podkomořímu zemskému Janovi Bechyňovi z Lažan při obnovení konšelův Novoměstských osaditi všecka místa horlivými protihusity; do Hory Kutné dosadil za nejvyššího mincmistra **Mikeše Divůčka z Jemniště**, co nepřítele Husitův známého, a ten ve jménu krále učinil i zde při obnovení rady to samé, maje k podpoře své faráře Augustina, profesa kláštera Sedleckého.

Kněží pod obojí, vyhnání byvše z Prahy, hlásali slovo boží po venku, a ke dni 22. června 1419 ustanovena byla schůze lidu na hoře Tábor, i sešlo se lidu na 42.000, a po držané společné poradě ustanoveno setrvati v svornosti, lásce a věrné setrvalosti při kalichu posvátném. V radě králové uznávali v mimořádných takovýchto výjevch velikou míru politické důležitosti a nebezpečnosti, a Václavovi namluvili, že vůdcové těch zástupcův zamýšlejí svrhnouti jej s trůnu. - Kromě toho událo se v Praze, že protihusitští obecní starší od rozlobeného lidu okny ven na ulici z novoměstské radnice vyhozeni byli. Král Václav přísahal se hrozně za to mstíti, nedočkal se však více pomsty a zemřel 16. srpna 1419.

Po úmrtí krále Václava počaly se mysle obyvatelstva tím více kvasiti, a zástupové rozkvašení obořovali se na kláštery a kostely, kterýchžto kněží nejvíce byli v nenávist upadli.

V čase tom dědic trůnu českého, již dávno uznaný, meškal v Uhřích, k němuž po smrti Václavově mnozí šlechticové Čeští pospíchali, že však se strojil Sigmund k válce Turecké, a nadto měl boje s Benáťany, Poláky a řádem Pruským, nemohl se vydati do Čech, ač mu k tomu raděno s jedné strany pány českými a italskými; Němci však a Uhři byli pro to, by prvé Turek byl odstraněn od hranic uherských, a pak teprv s vítězným vojskem udeřiti se mělo na Čechy, kdežto předce, jak se domýšleli, nikdo tak smělym nebude, aby se mu protivil. Tato rada zvítězila a Sigmund prohlásil ovdovělou královnu Žofii prozatímně za **vladařku království českého**, a aby měla dosti síly ke skrocení buřičů, kdyby se někde zjevili, poručil jí nejen všechny důchody zemské, ale i poklady po králi Václavovi v Čechách zděděné k vypomožení v čas potřeby, a všem úředníkům od krále Václava ustanoveným potvrdil úřady jejich.

Stavové Čeští k vyzvání nejvyššího purkrabí sešli se v obecný sněm, a ustanovili ⁵⁸ se dle obyčeje starodávného na člancích, ježto co žádosti země podány býti mají králi před jeho přijetím do země, mezi nimiž bylo obsaženo: *aby král Sigmund dal svobodu zákonu božimu a slovu jeho, a zvláště o přijímání těla božního a krve boží všemu lidu křesťanskému; aby hanění a*

⁹³ Staří letopisové Čeští str. 21-22. - Pelcl v jeho životopisu krále Václava IV. str. 624 přivádí událost tu k roku 1414, a dovozuje, že Ráček Kobyla svým přísným vystupováním proti kněžím u veliké nenávisti stál, a že i zde na kněžích poplatky úsilím vyžadoval, hroze spolu, že když kněží peněz nedají, veškeré stříbro a zlato z chrámu sv. Barbory vezme, čímž Horníky na se nejvíce popudil, že se činu toho dopustili.

kaceřování podobojích zakázáno bylo pod vypovězením ze země; aby zjednáno bylo u papeže stavení klateb a povolení kalicha, neb aspoň odložení a odvolání té věci k budoucímu koncilium; aby kaceřování M. Husa a M. Jeronýma pro zastavení sváru mezi lidmi v celé zemi bylo zapovězeno; aby při mši aspoň evangelium a epistoly v českém jazyku čísti se mohly a p. v. - Na články požadované nedošla dlouhou odpověď, a když opět o ni u Sigmunda naléháno, oznámili dal, že až přijde do Čech, poradí se o ty věci, a vážit je miní s biskupy, preláty, mistry, knížaty, pány a městy, a to což rádného bude podle rady a naučení, že je ráci milostivě zachovati.

Tyto žádosti a odpověď okazují, že nebylo k očekávání narovnání v pokoji, a tak utvořily se v zemi tři strany trojího mínění: jedna shodovala se s králem z úplna v mínění jeho politickém i církevním; jiná chtěla jej sice poslouchati u věcech politických, nikoli ale církevních; a třetí neposlouchali ho v ničemž a nižádným způsobem.

První byla strana **katolíkův**, kteří se k husitství neznali, v zemi nevelmi hojná; druhá nazvaná husitská, později tak zvaní kališníci neb **utrakvisté**, rozšířena již po celých Čechách a Moravě, držíc se nového učení a řízení, a řízená mistry učení Pražského, nezamítala nikoli autority a tradice církevní, a přála sobě i doufala stále, že se s církví zase spojí, ji k opravě pomůže a v poslušnosti její se navrátí; třetí strana byla **Husitův** horlivých, jichžto žádosti reformatorské přesahovaly nálezy university Pražské, a ježto napřed jsouc přesvědčeni o neprospěchu každého mírného se Sigmundem vyrovnávání, nechtěli ani o něm slyšeti, tak zvaná strana **Táboritův**.

Množícimu se znamenání nastávajících bouří musela královna Žofie ohraditi se mocí válečnou, aby důrazně brániti mohla každému zmatku neb rozbroji v zemi. Též **Hora Kutná** pod řízením mincmistrovým byla zbrojným lidem osazena, neboť hromady lidu scházely se po všech krajích, a tudíž bylo co střeziti hlavního pokladu země české; a vůdcem lidu zbrojného byl Petr ze Sternberka, mistr převorství Strakonického, přívrženec strany protihusitské.

Ku dni 10. listopadu rozepsáno bylo shromáždění lidu ze všech krajů do Prahy a zástupové vedeni jsouc pány českými, ubírali se jako se všech stran v slavném procesi ku Praze. Jeden takový zástup as 300 osob z Oustí nad Lužnicí zavítal dne 4. listopadu do Knína, tu však přepaden byl ozbrojenými žoldněři z Hory Kutné, pak pánův Petra Konopišťského ze Sternberku, Jana Ptáčka z Pirkstejna na Ratajích a jiných, vyslání nejvyšším mincmistrem Divůčkem z Jemnišť k pronásledování Táborův; i svedena tu bitva, a zajali jich 96, s nimiž k Hoře se ubírali, kdežto zajatých k výslovnému rozkazu mincmistrovu a faráře Augustína do šachet vmetali.⁹⁴ - Byl to první krvavý počátek válek husitských, ježto mincmistr Kutnohorský zavínil.

Rozhořčenost proti Hoře zrostla tím v Praze velice, i zvoněno na poplach, a zástupové ozbrojení sbírání ku pomstě bratří svých, a ku potrestání Hory Kutné.

Následků činu svého se Horníci jaksí nestrachovali, neboť již 6. listopadu Hora Kutná, Čáslav, Kouřim a Kolín a 35 pánův českých a rytířův listy svými opověděli Pražanům válku, a vtrhli s lidem svým do Prahy. - Dne 9. listopadu učiněno tam příměří, ježto až do sv. Jiří příštího roku trvati mělo, a v němž královna i páni se zavázali k hájení svobody v náboženství, zvláště co do přijímání pod obojí v celé zemi. Ale Žižka, vůdce Táborův, a jiní horlivci, kteří takovému příměří nechtěli, opustili Prahu, táhnouce do Plzně. - Král Sigmund, dotíraje skrze časté posly z Uher na ztrestání kacírův, zmnožil tím ohavnosti již spáchané.

Co však po tomto příměří následovalo, bylo v nejedné příčině ještě horší nežli zjevná válka sama; neboť jakmile jednou mezi stranami prolita byla krev, hned se domnívala každá z nich, že právo má mstiti se nad druhou.

Nejúhlavnějšími nepřáteli všech Husitů v Čechách byli tehdejší Horníci, čili obyvatelé Kutnohorští - píše Palacký ve svém spise: *Dějiny národa českého* - větším dílem Němci.

⁹⁴ Kapihorský dokládá: *A kněží jejich po kopě kupující, do šachet metali, životův jich zbavovali, a tak Kutnohorští napomináním upřímného a horlivého pastýře čistě a nepoškrvněné náboženství zachovali.*

Město jejich rudnictvím kvetoucí a po Praze v Čechách největší a nejbohatší, stálo jako v přirozeném odporu proti hlavnímu městu, a protož tím více horlila pro katolictví, čím více Praha klonila se k husitismu. Křivdu kostelům a duchovním v Praze činěnou opláceli Horníci způsobem tím, že kdekoli jakého Husity dopadnouti mohli, nechtěl-li odpřisáhnouti se víry své, bez okolův jej usmrtiti dali. Mnoho jich upáleno, více ještě sřato, aneb i za živa do nehlubších šachet horních uvrženo. Oustští, jež Petr ze Sternberka u /₅₉/ Knína zajal a do Hory dovedl, potkali se mezi prvními s osudem takovým. A jelikož se praví, že Horníci platili za každého husitského Čecha po jedné, za kněze pak po pěti kopách grošů Pražských, není se čemu diviti, že počet přivedených obětí vzrostl brzy až hrůza;⁹⁵ ano pro takový hříšný peníz na mnoha místech v zemi pravé honby na lid prý předsobrání, a Kutnohorským katům tolik práce zavalováno, že často z unavenosti odpírali své služby. - Šachtě, která nejvíce obětí pohltila, u kostela sv. Martina před Kouřimskou branou, přezdělí Horníci **Tábor**, těšiváje tím jménem úsměšně Táboru chtivě Husity, jež tam metali. Za krátký čas připraveno prý na tento způsob neméně než 1600 osob o život.

Ještě v témže měsíci listopadu zmocnili se Horníci také města Kouřimě a javše tam některé konšely a starší obecní, též faráře M. Jana Chodka s kaplany jeho, vedli je spoutané do Hory, kdež do vězení uvrženi, a po několika nedělích také za živa do šachet vmetáni jsou.⁹⁶

1420 Král Sigmund po delším pobytu ve Vratislavi a Svidnici přitáhl přes Kladsko a Náchod do Čech s velikou mocí, maje při sobě papežova legata i několik knížat slezských, a na počátku měsíce května byl se zmocnil města Králové Hradce, a ustanoviv tam **Alše Holického ze Sternberku** za svého hejtmana plnomocného, bral se odtud (12. května), s celým svým komonstvem dále k **Hoře Kutné**, jemu zcela oddané, kamžto od Pražanův mezi sebou nesvorných ku králi poselství stálá přicházela, s nimiž však král hrdě a tvrdě nakládal, a jim rozkázal, aby jedouce domů kázali všechny řetězy po ulicích vybrati a šraňky zbořiti a vykopat. To když učinili Pražané, král je opět do Hory obeslal, rozkázav jim, aby všecka oděni, kteráž mají v Starém městě na hradě u sv. Václava, a kteráž mají na Novém městě, aby na Vyšehradě položili. I svolával národy i knížata ku pomoci na vykořevení a potlačení kacírstva, svolával je do tábora svého u Hory Kutné.⁹⁷

První Sigmundovo podniknutí uvnitř země české neslibovalo mu mnoho štěstí. Hned po příjezdu jeho do Hory Kutné stalo se návodem Petra faráře Ledčského veliké shromáždění lidu na jedné Hoře mezi Lipnicí a Ledčí.⁹⁸ Hrnuli se tam houfně i uhlíři od Hory Kutné, chtějíce také účastni býti večere Páně pod obojí způsobou. Věc ta zastránila Horníky, ježto bez služeb uhlířských obejíti se ovšem nemohli; a protož řečmi lahodnými i dary navedli mnohé z těch lidí, aby vrátice se domů, vozili jim uhlí zase. Po umenšení v takovémto počtu shromážděných

⁹⁵ Staří letopisové (ve Vratislavském rukopisu) praví o té věci: *Biskup Litomyšlský s panem Petrem Konopišťským, s Horníky a jinými pány spikli se, aby všechny ty, kteřížto přijímají tělo a krev Pána Ježíše pod obojí způsobou, hubili. A tak mnoho chudých lidí jímající, kněží do Hory nosili. Neb za každého člověka, kteréhož do Hory donesli, dali jednu kopu a za kněze pět kop. A také sú brali pastevece po polích, a prodávali do Hory jako jiný dobytek.*

⁹⁶ Archiv český, III., str. 211: Mezi příčinami, pro které páni Čeští a Pražané Sigmunda za krále českého přijmouti nechtěli, udává se též: *Horníkům také přikázal, kteréhož by koli Čecha ku přijímání boží krve přichylného dosáhli, aby stínali a do šachet metali; jichžto již několikánádeset set Čechův i duchovního i světského stavu nevinně jest v šachty vmetáno, k hanbě a veliké škodě jazyka českého. - Bečkovský* vypravuje str. 654: *Kněz Matouš Hradecký, někdejší děkan Kutnohorský (v utrakvistické době) poznamenal, že těch Táborův, kteří od Kutnohorských do šachet rozličných časův uvrhnuti byli, ze všelikých starých rejstříkův 5496 napočítal.*

⁹⁷ Martin Kuthen praví: *Téhož léta císař Sigmund, chtěje mocí v zemi české po smrti bratra svého se uvázati, s velikým lidem k Hoře přitáhl, a tu jsa u Hory, Pražany k sobě obeslal, kteřížto když k němu přijeli, rozkázal jim, aby všechny řetězy v Praze vybrali.*

⁹⁸ Nynější vesnice Bojiště.

počali ostatní bráti se ke bratrům na *Tábor do Hradiště*. Nena-
dále však obklíčení jsou v širém poli velikými houfy jízdnými z
Hory od krále proti nim vyslanými. Sedláci, nedávše se tím
ustrašiti, postavili se srdnatě k obraně; stočivše se vozy svými,
počali tak silně kamením a střely loučeti na nepřátele, že tito,
jakkoli počtem a oděním předčili, však se neodvážili ani útokem
na sedláky hnáti, ale ztrativše několik mrtvých a raněných vrátili
se s hanbou k Hoře zpět.

Po dvanáctém květnu vytáhl Sigmund se vší svou mocí od
Hory Kutné ku Praze, rozloživ se táborem na polích u Litožnic,
maje u sebe vojsko uherské, moravské a slezské, též některé
české šlechtice a Horníky se stroji k dobývání Prahy potřeb-
nými. Ale vojska pražského nedočkav se dne 24. května úprkem
opustil ležení své, i množství špiže a zavazadel v něm, sám s
Uhry, jeda do Staré Boleslavi, kázal jiným vrátiti se k Hoře
Kutné se střelbou a stroji válečnými; však když mu koncem
měsíce června t. r. pomoc přišla lidu křížáckého, takřka v celé
Evropě najatého, přičiňoval se o dobytí a osazení se Prahy. Hora
Kutná byla mu hlavním střediskem a spolu v důležité době té i
pokladnicí. Listiny od krále Sigmunda toho času, co v Hoře
Kutné trávil, vydané mají větším dílem za předmět zástavy
všelikých zboží a ¹⁶⁰ důchodů královských za služby a škody
válečné; když ale se zboží královského nedostávalo, odvážil se
král zastavovati také zboží kostelní a klášterské v Čechách.

Z dluhopisů vyniká hlavně úpis na pronajmutí mince v Hoře
Kutné rychtáři kutnohorskému, jenž zní: *Sigmund, z Boží milosti
a t. d., pronajal těžkou hřivnu šest a padesáte grošův na každý
týden, aby dávali rychtáři Horskému Václavovi z Donína, když
rychtu měl za to, že 500 kop grošů Pražských Jeho Mti.
Královské půjčil dotud, dokud by těch 500 kop dáno nebylo.
Dán v Čáslavi po Kristovu narození čtrnácte set let a potom
dvacátém létě v nejprvnější úterý po povýšení sv. Kříže,
království uherského v čtvrtém a třicátém, římského v desátém,
českého v prvním létě. Z rozkázání Pána a krále podepsán
Michal, křížovník pražský.*⁹⁹

Jediná listina v archivu městském z roku toho uchovaná
podává nám jména osob, jimžto v době té osudné správa obecní
svěřena byla; byliť to: Venceslav z Donína, rychtář, Hanuš
Reinswerk, Hanuš Lemel šepové první, mistr Hamann Alder,
Mikuláš z Pisku, Hanuš Spiesglas, Christian zlatník, Petr
Chramninger, Franz Geyer, Hans Kammer, Heřman Gros,
Štěpán Zimmermann, Wenzlav Topler, Martin Naz, Hanko von
Rosenthal, jiní šepové, a ti listem vystaveným v pátek před sv.
Magdalenou zapisují 1 kopy grošů pražských ročního platu
Niklasovi Rotpartovi spoluměštinu za 10 kop grošů téže
mince, kterých od něho k obecní potřebě byli obdrželi, a mělo se
mu platiti ½ kopy grošů při sv. Jiří, ½ kopy grošů při sv. Havle
na tak dlouho, až by mu půjčka zaplacená byla; a kdyžby úrok
ten řádně placen nebyl, má se po projití času každý týhoden 6
grošů pokuty platiti, jakož i věřitelovi vyhrazeno, práva svého
na dluh i úrok komukoli, křesťanům jako židům, prodati. - Úpis
tento, jako i jiný na 5 kop grošů pražských znějící Prokopovi
Kursnerovi prodán byl Norimberskému kupci Hans Süsovi,
který když ani úroky ani jistinu z Hory Kutné obdržeti nemohl,
za tou příčinou ku králi Sigmundovi stížnost a žalobu na obec
Kutnohorskou zadal.¹⁰⁰

Listem menší pečetí vydaným v Hoře Kutné na den sv.
Barbory zapisuje král Sigmund vsi Zbyslav, Rohozec, Kounice
klášteru Sedlckému náležející se všemi požitky etc. a zvláště s
rybníky, lesy, s plným panstvím, pro obranu a zachování toho
zboží a děl ve 400 kop gr. Ondřejovi rychtáři a Václavovi Finder
z Čáslavi, jimžto tyto peníze dlužen byl.¹⁰¹

Dne 28. července dal se Sigmund skrze Konráda arcibiskupa
Pražského v hlavním kostele sv. Víta v přítomnosti knízat a
prelátův cizích, avšak ne všech pánův českých, korunovati, při
kteréžto smutné slavnosti chyběli i representanti měst a zvláště
hlavního města Prahy. Tímto výkonem nalehly však na
Sigmunda nové starosti, neboť když dosáhl práva, že se stal
dokonalým pánem a dědicem celého království, a vydávati mohl

platné listiny, počali na něho dorážeti všickni, kdo jakéhokoli k
němu měl nároku, a chtěl-li vyhověti všemu požadování, sáhl až
k olupování pokladů chrámových, a k zastavování práv,
důchodů a statků královských, jak s vrchu pověděno.

Výprava jeho veliká, tak dlouho a úsilně chystaná a
nákladně vedená zvláště na německé křížáky, nevedla k cíli
žádanému, a král nezdařeným výsledkem zarmoucen opustil 2.
srpna Prahu a táhl do Hory Kutné; zde se zdržoval od 7. do 22.
srpna, od 26. až 31. srpna v Čáslavi, a od 3. až 16. září opět v
Hoře Kutné. Dne 16. srpna při opětném prohlášení bully
papežovy od 1. března na kříž proti Husitům byli u Sigmunda v
Hoře Kutné přítomni kromě královny Barbory a Žofie, papežský
legat Fernand, Ludvík Aquilejský patriarcha, Bartoloměj
arcibiskup Milánský, Jiří Pasovský a Šimon Trogirský
biskupové, pak dále: knížata Vilém Bavorský, Jan Zaganský a
Jindřich Rumpold Hlahovský, hrabata Ludvík z Oetingen, Pipa z
Ozora i Vilém de Prata, páni Jan a Oldřich z Bibersteina, Čeněk
ze Sydova, Vend z Ilburka, Brunorius de la Scala z Verony, Jiří
de Valperga a jiní mnozí, konečně několik prelátův a doktorův
cizích, mezi nimiž doktor obojích práv M. Petr Pavel de
Vergeriis, pak Martin Talayer doktor theologie, Jakub de
Spinolis doktor dekretův a t. d. kromě rytířstva a panošův téměř
bez počtu.

Boje Sigmundovy s Husity trvaly v zemi neustále, s nimižto
Pražané se spojili, a 15. září obléhli Vyšehrad. Nemoha král
Sigmund s nimi nic svésti u Berouna, vytáhl odtud přes Karl-
stein s jízdou svou ku Praze a dal vůkol domy páliť. Pak dodav
něco špiže na hrad Pražský, bral se do Hory Kutné, sbíraje a
sháněje odevšad vojsko co nejrozhodněji. Při strašlivé bitvě,
kterou král Sigmund s Pražany před Vyšehradem na Pankraci
dne 1. listopadu svedl, byl ve vojště králově jsoucí Mikeš
Divůček ¹⁶¹ z Jemnišť mincmistr v Hoře Kutné první, jenž s
patnácti sty jízdnými na útěk se dal a tím osud bitvy rozhodnul,
v nížto takřka květ šlechty české a moravské zahynul.

Vypravuje se o králi Sigmundovi, že po své porážce, jakkoli
hořem sklíčený do Hory Kutné se vrátil, snažil se ukazovati lidu
tvář veselou, ujišťuje spolu, že ne on, ale Pražané utrpěli
porážku. Na potvrzení toho musely nejen královny choditi
ozdobené zelenými věnci, ale i Sigmund sám kladl je sobě na
hlavu některý čas, okazuje se tak Horníkům.

Co marným obležením Prahy až potud ještě nejistého
zůstávalo, rozhodnuto konečně bitvou Vyšehradskou: vrch moci
v národu připadl téměř z nenadání městu Pražskému; a štěstí
rozhodné přálo straně té.

1421 Dne 14. ledna r. 1421 pan Jan Městecký z Opočna s
Kutnohorskými a jinými městy královými vpadše u veliké síle
náhle do městečka Přelouče, kdežto houf Táborův byl v kostele
se ohradil, pobili a zjímali je všecky, a přivedše odtud 120
zajatých s knězem Valentínem do Hory, dali je vmetati do
šachet. Brzy na to, když Hromádka z Jistebnice, hejtman
Táborský, zmocnil se byl hrazeného městečka Chotěboře,
Kutnohorští s mincmistrem svým Mikšem Divůčkem a jiní
položili se okolo Chotěboře, dobývajíce jí. Hromádka vzdal se
3. února. Na dolehání zvláště Němcův kutnohorských vehnáno
jest tu v Chotěboři asi 300 zajatých do stodol, a spáleno,¹⁰² jiní v
Loších mezi Horou Kutnou a Čáslavou podobnou smrti utraceni,
ostatní pak do šachet vmetáni jsou, takže asi 700 lidí zrádně
zahynulo, Hromádka pak s dvěma kněžními Táborskými zaveden
jest do Chrudími, a tam na náměstí veřejně upálen.

Vítězné byly boje vojska husitského v Plzeňsku a všecko
Sigmundovo usilování bylo marné, takže táhna k Rokycanům,
netroufal si již dočekati polem tak valného na něj se valícího
vojska, rozpustil veškeren lid svůj, sám pospíšil do Litoměřic,
kdež však nedlouho se pozdržev přijel dne 26. února i s
královnamy do Hory Kutné, kdežto ale jen do konce měsíce
pobyl; opustil pak Čechy docela.

Krátce před odchodem Sigmundovým ze země stoupili
Pražané se Žižkou ve spolek branný, z něhož sami pro sebe
očekávati mohli prospěch nejlepší, ana skutečně teprv od spojení

⁹⁹ Pamětní kniha Kaňkovská.

¹⁰⁰ Archiv městský. P. LVIII. č. 182.

¹⁰¹ Archiv český II. str. 178.

¹⁰² Starí letopisové Čeští str. 44 praví: *Tu vidúc jedna žena, že
muž její již hoří, vskočila tam za ním do ohně, a shořela s svým
mužem. A na Horkách spálili jich 40 nahnavše jich v jednu chalupu.*

moci jejich s mocí Žižkovou převaha husitismu ve království nejen nepochybnou ale i neodolatelnou se stala. Pro Kutnohorské, hlavní Pražanů protivníky, nastala nyní doba velmi nebezpečná. Ukruťné jich se zajatými Husity nakládání trvalo již na třetí rok; osud Taboritův podavších se ještě nedávno v Chotěboři na čest a na víru, a nicméně šachtám nenasytným v obět povržených, zdálo se, že volá hlasitě o pomstu. I bojce se jí Horníci, umínili nejprv brániti se zoufale.

Dne 23. dubna vytáhl mincmistr královský Mikeš Divůček z Jemnišť v čele nemalého vojska proti Kolínu, (který již 22. dubna se byl vzdal na milost a nemilost, a osazen vojskem, kromě toho podaly se již i Nymburk a Čáslav, a klášterové Skalický, Sedlcký, Sázavský a jiní, a přicházeli k vítězům zemané celého kraje, umlouvajíce a zapisujíce se, že chtějí býti s Pražany a Sigmunda již nemíti za krále). Ale spatřiv i velikost a sílu vojska pražského i málomyslnost měst a zemanstva chvátajících se všech stran pokorit se jemu, vrátil se do Hory s ohromující zprávou, že již ne v boji jest nadíti se spásy, ale jen v milosti nepřátel. I vysláni tedy někteří měšťané do ležení pražského s pokornou prosbou, aby klenot ten říše české ku prospěchu vlastní zachováni, a s obyvateli milostivě nakládáno i dovozeno bylo vystěhovati se bez úrazu života a jmění v určité lhůtě všem, kteřížby ku straně pod obojí přistoupeni nechtěli. Pražané svolili k tomu, a utvrdivše smlouvu téhož dne 24. dubna písemně, určili lhůtu ke dni 1. května, s tou však výminkou, aby celé obyvatelstvo Horské, muži, ženy i děti vyšli v procesí před město Pražanům vstříc, a prosili jich o milost za všechna provinění. Na zejtrí tedy v pátek dne 25. dubna brali se Horníci s kněžstvem a množstvím lidu obojího pohlaví, velebnou Svátost těla Kristova napřed nesouce, až ku klášteru Sedlckému; a když se přiblížili ku Pražanům, poklekli všichni na kolena, jeden pak z nich prosil na místě všech Boha i Pražany za odpuštění vin jejich. Tu kněz Jan jal se mluvit ve jménu Pražanův, nejprv vytýkal jim ostře nešlechtnosti, kterých se dopustili, potom ale pohnutelnou řečí poprosiv jich, aby již toho nečinili více, ohlásil jim pokoj a milost od Boha i od Pražanův, jakož umlouveno bylo. I davše se obě strany do pláče velikého, pozdvihli hlasův svých k nebi, *Tě Boha chválíme* střídavě, totiž Horníci jeden verš, a Pražané druhý, zpívajíce. Potom vedeni jsou s plesáním do města ti Pražané, kteří měli uvázati se v Horu a vládnouti úřady. Horníci snažně prosili, aby jim dán byl za nejvyššího správce Petr Zmrzlík ze Svojsína seděním na hradě Orliku, jenž již za krále Václava od r. 1406 do r. 1409 úřad nejvyššího mincmistra zastával, nyní ku straně Tábořské⁶²⁾ se byl přivínil; do jeho zajisté hodnosti a šlechtnosti důvěřovali se úplně. I k tomu svolili Pražané, poslali hned o to k němu; on přišed, řídil opět Horu pokojně a spravedlivě, ale po nedlouhém čase bohužel smrtí nenadálou uchvácen jest. Po vzdání se Hory vojsko pražské táhlo dále k dobývání dvou hradů královských Žlebův a Lichtenburku; však ty oba podaly se bez boje.

Po vzdání se Hory jeden z kališnických pánů moravských dal přátelům svým tajnou výstrahu, že Čechové, jak mile Chrudínska a Hradecka se zmocní, miní do Moravy vtrhnouti dvěma stranama, a napomíná jich, aby se usnesli společně o **čtyři články pražské**, že je chtějí držeti společně. Jaroměřané též hnedle po pádu Hory Kutné dne 25. dubna rozeslali písemní hořekování do Němec, a zvláště do Slezska, volajíce celý svět ku pomoci své, neboť to bylo také zaryté místo nenávisti proti Husitům a Čechům vůbec.

Vzdáním se Hory Kutné nastal hnedle tu i také hned převrat v smýšlení náboženském, a jak prvé byla Hora přísně katolická, tak nyní stal se rychlý převrat, že stala se zcela přívržencem strany utrakvistické dle učení pražského, a dne 10. května učinili Kutnohorští, písemní závazek, že ku straně pod obojí přistupují a že s Pražany i pány českými proti Sigmundovi bojuvati chtějí. Závazek učiněný zní takto: *My rychtář, šepové, konšelé, přísězní i všechna obec Hory Kutné jmenované i k tomu příslušející, vyznáváme tímto listem všem, kdož jej uzří nebo čtúce uslyší, že znamenavše při svatou a spravedlivou, a všem křesťanům spasitelnou, o kterouž jsou se opatrní páni purkmistři, konšelé i obce velebného města Pražského a hlavního koruny království českého, s urozenými pány Hynkem, řečeným Hrušinou z Lichtenburku, seděním na Kumburku, Janem z Kunstatu, řečeným*

Puška, seděním na Kostomlatech, Viktorýnem z Kunstatu, seděním na Poděbradech, a s slovutným Petrem z Svojsína, seděním na Orliku, i jinými haubtmány obcí k zákonu božimu příchýlných, i s jich se všemi zákona božím pomocníky, proti Sigmundovi králi uherskému i všem jeho pomocníkům zasadili, jichžto my jsme vedle toho krále a jeho zavedením a ponucením byli nepřátelé odpovědni; kterýchžto moci a té při spravedlivě, pro stavení záhuby koruny české, kterážto zvláště mimo jiné všechny klenoty na zachování toho klenotu horského a požitekův k nim příslušících, jimiž jest dále po obloupení z pokladův tohoto království tím králem Sigmundem učiněném obecně dobré téhož království opatřiti, dále se protiviti a sebe dále hubiti nechtíce, v takovúto smlouvu a v konečné utvrzení jsme vnikli a vstoupili, tudy svému spasení, zachování statkův i životův našich opatrně poraditi chtíce. Nejprvé, vedle té úmluvy učiněné a námi dobrovolně přijaté, svobodně, dobrovolně a bez přinucení všelijakého jisté a utvrzené a stále pravdy zákona božím poznávše, ke čtyřem kusům hodným, spasitelným a spravedlivým a úplně křesťanským, o něž jsou se páni a obce svrchu psané zasadili, pro dojití odplaty blahoslavenství věčného jsme přistoupili a přistupujeme moci tohoto listu,¹⁰³ slibujíce je v těch ve všech rozumích nám vydaných skutečně věsti, zachovati a s pomocí boží neustupně, beze všeho odpadení držeti, a jich ve všech jiných poctivých a obecnému dobrému koruny království českého užitečných věcech, o něž by se kdy páni Pražané rádně s svými pomocníky zasadili, jim věrně a spravedlivě, vši upřímností i moci naší hájiti a brániti pomocni býti proti každému živému člověku do všelijakých statkův i životův našich, dokudž by těch nejdále stávatí mohlo, beze všeho zpečení proti městu hlavnímu Pražskému a ty čtyry kusy, ani oni proti nám, nikoli nebývajíc, nižádných těm kusům odporných a protivných usedlých ani hostiných po čtvrti létě v úmluvě jmenovaném mezi sebou netrpíce,⁶³⁾ na všelijakého, těm kusům odporného, pro něž by kterého k těm kusům příchýlného haněl, nebo kaceřoval, sáhnouti miníce pomstou zřetelnou, kterouž by pan mincmeistr s radou města našeho uložil.

Dále, toho krále Sigmunda uherského, jímž jsme proti všemu jazyku českému nad jiná města zavedení, všechno království jeho bezprávným ukruťenstvím škodlivosti došlo převeliké, za krále, ani za pána dědičného koruny české, již se jest tou nehodností sám znehodnil, nikoli nepřijímatí, ani držeti, ani jmiti; než jemu se vedle pánův a haubtmánův i obcí svrchupsaných i všech jich pomocníkův protiviti, dokudž nás a jeho živnosti najdále stávatí bude, ani kterého jiného za krále této koruny budoucně přijímatí máme, bez svolení města Pražského hlavního a jich pomocníkův, ani oni bez nás, kolikrát by se přihodilo tohoto království osíření.

Také máme a slibujem k městu Pražskému se všemi úřady i

¹⁰³ Artikulové tito, co veřejně vyznání národa, stanovili hlavní základ i povahu dějin českých věku tohoto, a sloužili také později za pravidlo při každém jednání o mír mezi stranami; protož zapotřebí poznati podstatný obsah jejich úplně a krátce ve formě původní, ježto znějí: *Všem vůbec a každému křesťanu zvláště buď to vědomo i oznámeno, že obec česká v naději boží stojí a s boží pomocí státi miní všim svým statkem i životem i smrtí, jakž najdéle budou moci, proti každému živému, jim v tom odpornému, nic o jiné se neposazujíc a vydávajíc, než o tyto kusy čtyry křesťanské a v novém zákoně přikázané od pána Jesu Krista:*

Najprvé: aby slovo boží po království českém svobodně a bez překážky od křesťanských kněží bylo zvěstováno a kázáno.

Druhý: aby velebná Svátost těla a krve boží pod oběma spůsobama chleba i vína všem věrným křesťanům, jimž hřích smrtelný nepřekážá, svobodně byla dávana.

Třetí: že mnozí kněží a mniši světským právem panují nad velikým zbožím tělesným, proti přikázání Kristovu a na překazu svému úřadu kněžskému a k veliké škodě pánům stavu světského: aby takovým kněžím to neřádné panování odjato a staveno bylo, a aby podle evangelium nám příkladně živi byli, a navedeni byli k stavu Kristovu a apoštolskému.

Čtvrté: aby všichni hříchové smrtelní a zvláště zjevní, a jini neřádné zákonu božimu odporní, řádem a rozumně od těch, jenž úřad o to mají, v každém stavu byli stavováni a kaženi, a zlá i křivá pověst o této zemi aby vyčištěna byla, a tak aby se obecně dobré dalo království a jazyku českému.

požitky, kterýmž by kolivěk mohly jmenovány býti, hleděti a zření plně míti, a úředníka nižádného ani přijímati ani ssazovati na nižádný úřad, než toliko ty úředníky, kteréžto páni Pražané vydadí, přijíti bez všelijakého vymlouvání tak dlouho, dokudž by Pán Bůh všemohoucí této koruně české pána a krále nedal, a ten s jednostranným svolením vši obce českého království nedošel korunování rádného skutečného v této zemi obyčejného.

Slibující dobrou naši věrou, beze vši lsti zlé a upřímné, ty jisté kusy v úmluvě svrchu psané položené, i každý z nich věsti, držeti a skutečně zachovati úplně a docela beze všeho přerušeni, pod ztracením cti a víry naší, kteréž se tímto listem beze všeho na nás vyznání odsuzujem, jestliže bychom na čem, jehož bože nedej, který kus přestoupili svrchupsaný, a to na nás očitě hodným a rádným svědomím bylo doloženo a světle dokázáno. Tomu na svědomí a jistší potvrzení pečeti města našeho svrchupsaného s naším dobrým vědomím a dobrou naší vůlí k tomuto listu jest přivěšena. Jenž jest dán a psán v Praze léta od božího narození tisíc čtyry sta a jedenmectímého, v sobotu před Letnicemi (10. května).¹⁰⁴

Téhož dne Pražané a páni čeští strany pod obojí též smlouvu učinili s Kutnohorskými, jenžto k nim přistoupili, a povolují, aby ti, kteří mezi nimi ke čtyřem artikulům Pražským přistoupení nechťjí, za čtvrt léta pokojně se vybavili; kterážto smlouva zní takto: My purkmistři, konšelé i obce velikého a nového měst Pražských, pře dole psané první a hlavní původcové; my Hynek z Lichtenburku, řečený Krušina na Kumburce, Jan z Kunstatu, řečený Puškař, seděním na Kostomlatech, Viktorýn z Kunstatu, odjinud z Litic, Jan z Lichtenburku, seděním na Hostiném, a Hynek z Kunstatu, seděním na Poděbradech, a Petr z Svojšína seděním na Orliku, haubtmané obcí k zákonu božimu a k městu Pražskému hlavnímu příchylných, vyznáváme tímto listem všem, kdož jej uzří nebo čtúce uslyší, že znamenavše záhubu koruny království českého, již jest skrze Sigmunda krále uherského hubením a bezprávným pálením, i všech pokladův k hájení obecného dobrého na rozličných klenotech, kostelních a peněžitých dávná chovaných, rokotrzným zmařením a mnohých měst oloupením došla, staviti a ukrotiti vši naši pilností žádající, s opatrnými pány, rychtářem, šepmistry, konšely, přísěznými i vši obcí města v Hoře Kutné jmenovaného i k tomu příslušející, pro zachování toho klenotu mimo záhubu svrchu psanou ostaveného, a mezi tělesnými požitky k rozšíření zákona božího a opatření obecného dobrého nejužitečnějšího, s nimi jsme svobodně a dobrovolně, vždy ku počestnosti tohoto království osiřelého patřice a hleděti, v takovouto jsme smlouvu vnikli a vstoupili, v kteroužto vstupujeme mocí tohoto listu:

Nejprvé: vedle té úmluvy konečně utvrzené těm jistým páním Horníkům a jich obcem i všem jiným, kromě našich vyběhlých a uběhlých měšťan, pomocníkům a služebníkům, kteříž jsou vedle nich kterakžkolivěk zašli v té při válečné, v níž jsou se zavedení a popuzení toho krále proti nám pro pravdy boží světlé a stálé a písmem svatým důvodně utvrzené pozdvihli a odpovědnými nepřátely našimi učinili, všechny nechuti, nelibosti i škodlivosti nám kterak kolivěk a na čemž kolivěk učiněné, pro pána boha míjíme a odpuštjím dobrotivě, jich nižádnému na věky k nižádné hanbě ani pomstě, ani které nechuti v nižádné míře zpomínati nemíníme, znamenitě vymínující, jestliže by kdo z měšťan usedlých nebo hostiných anebo kterých pomocníkův pánuv Horníkův a jich obce z svrchupsaných čtyřem kusům spasitelným a spravedlivým od nich přijatých a k nim přístupných kterakžkolivěk odpíral, jim se protivil, jich za spasitelné a křesťanské přijetí nechť, takový má jist a bezpečně býti, a u Hory bez překážky, všeliké na spasitelnou zprávu o těch čtyřech kusích se věrně ptaje a spravedlivě. Pakli by se komu nezdálo k těm kusům přistoupení, ten můž v tom času v smlouvě uloženém s vším statkem movitým (nemovitého trhem nebo vzdáním odbuda) i svou se vši čeledí svobodně, dobrovolně a bezpečně se bráti a vystěhovati, ¹⁶⁴ kamž by se komu z nich nejpodstatněji zdálo, za naším ubezpečením, dokudž by se moc naše a našich pomocníkův nejdále vztáhnouti mohla; kteréžto svobody v tom čtvrti létě i naši měšťané pražští, k nim utekli, v té ve vši míře mají podle pánuv Horníkův a jich obcí; v kterémžto času toho

čtvrti léta nižádný světský, ku přijímání velebné Svátosti těla a krve pána našeho Jesu Krista jiným obyčejem, ani kterou ukrutností připuzen nikoli býti nemá, než dobrotivým a milostivým napomináním a spasitelnou zprávou slova božího, a věrnou radou na zpovědi od kněží věrných námi vydaných dobrotivě má býti navozován, až do způsobného a dobrovolného a žádostivého té svátosti velebné přistoupení; toho znamenitě přičiníce, kterýž by kněz s jich strany za toho času věrně a milostivě k těm pravdám svatým přistoupení skutečně mínil, ten od nás i od nich má milostivě přijat býti.

Také páni Horníci i jich obce od nás ani od kterých úředníkův, námi jim usazených, od svých svobod, práv, milostí, od kterýchžkolivěk knížat a králův českých sešlých a minulých a k této koruně rádně korunovaných kterakžkolivěk půjčených, nikoli tiščení býti nemají, než ty jim zdržány a zachovány úplně a dobrotivě zcela mají býti, lečby v kterých poškrvna hříchu smrtedlného zřetelně od nás aneb od našich úředníkův shledána a nalezena byla; taková poškrvna hříchu vedle ukázání kusu třetího, námi hájeného a nimi přijatého, nikoli nemá dopuštěna býti naším i jich i věrných kněží opatrným vážením vedle ukázání písma svatého, v zákoně božím světle utvrzeného; znamenitě přičinující, jestliže by jim od toho krále Sigmunda kteří listové vyšli na dluhy svědomé, ty jim mají držány býti vedle rozeznání mincmistrova a jiných úředníkův.

Kteréžto kusy svrchu psané tou úmluvou osazené jim zdržeti a úplně beze všeho přerušeni zachovati a jim věrně a spravedlivě čtyr kusů svrchu psaných, k nimž jsou z milosti boží přistoupili, i všech jiných svobod, práv a milostí, od nichž by je kdo tisknouti chtěl aneb mínil, proti každému živému člověku, kterého by kolivěk stavu, řádu aneb povýšení býti mohl, věčně hájiti a brániti dobrou naší vírou, beze vši zlé lsti slibuju do statkův našich všelijakých i životův, pod ztracením cti i víry naší, kteréž se tímto listem beze všeho na nás vyznání odsuzujem, jestliže bychom na čem, jehož bože nedaj, který kus přestoupili svrchu psané, a to na nás očitě hodným a rádným svědomím bylo doloženo a světle dokázáno. - Tomu na svědomí pečeti měst svrchu psaných a naše s naším dobrým vědomím a s dobrou vůlí k tomuto listu jsou přivěšeny. Jenž jest dán a psán léta od Božího narození 1421 letě, tu sobotu před svatým duchem.¹⁰⁵

V červnu téhož roku odbýván byl od vypuknutí války první valný sněm v Čáslavi: byl to první pokus veliký k obnově na cestě zákonné řádu, práva a pokoje v celé vůbec koruně české. Úřad města Pražského pozval byl k němu svým i arcibiskupovým a pánuv českých jménem nejen všechny přátele a nepřátele své v Čechách a v Moravě, ale i Slezáky a Lužičany vesměs, aby přišli radit, kterak by rozbroje a škody v království vzniklé potlačeny a obyvatelé celé koruny zase ve svornost a pokoj uvedeni býti mohli. Král Sigmund napomínal přívržence své, aby šli na sněm hájiti právo jeho. Za Horu Kutnou byl sněmu tomu přítomen nejvyšší mincmistr Jan ze Svojšína.

Král Sigmund nebyl však po odchodu svém nečinným, a popuzen jak od papeže Martina V. tak i od jiných německých knížat k vyhlazení zvaného od nich kacířstva, a již v květnu a červnu zaplavila vojska křížácká z Němce a Slezka pohraničné kraje kolem Náchoda a Trutnova, ale záhy byli odraženi. Však opětně v srpnu ze všech končin německých sehnáno přes 200.000 bojovného lidu proti Čechům, však i tu s nepořízenou odtáhli a velikou ztrátu utrpěli.

Nestejně smýšlení obyvatelstva Pražského působilo však nové nepokoje a proměny ve správě hlavního města, i mnohé tedy nesnáze v obecných věcech zemských. I ustanoven byl sjezd všeobecný na den 17. srpna do Brodu Českého, což ale působením kněze Jana Želivského zrušeno, a zato k vyslyšení řeči pánuv Kolín ustanoven byl; pánuv však vykázano místo v **Hoře Kutné** k rokování. Když ale poslové Pražští s pány se sjeli, od obce plně moci nemající, nedali se s nimi páni do vyjednávání, až teprv když přivedli do Hory nové vyslance, a sice Jana Příbrama a mistra Prokopa Plzeňského. Dvounedělní sněmování v Hoře Kutné nedovedlo k výsledku jinému, nežli že veliký kníže **Litevský Alexandr Vitold** za krále českého přijat a požádán, a k němu znamenitě poselství uloženo; **druhé** že

¹⁰⁴ Archiv český. I. str. 201.

¹⁰⁵ Archiv český I. str. 201.

nařízeno sebrati nové pole se všech krajův a stavův království, a to na den 18. září u Brodu Českého; třetí že pan Oldřich Vavák ze Hradce ustanoven byl za nejvyššího mincmistra na Horách Kutných, který však jako jeho předchůdce velmi krátce úřadoval a dne 22. září na morovou ránu zemřel.

¹⁶⁵ Správa urbury a mince po úmrtí mincmeistrově svěřena byla Divišovi ze Srbce, vrchnímu písaři, jehož Pražané listem ze 16. prosince úplně za správce a vladaře ustanovili, a to hlavně proto: že dotčený svrchní písař pro obecné dobré nám k pomoci a k vysvobození zákona božího a k obraně jazyka našeho českého peněz u rozličných osob a přátel svých jesti dobýval a s práci ujímal, a ještě nepřestává dobývat a ujímati, a ty jisté peníze našim zoldněrům, i na jiné naše potřeby vydával a v časech budoucích vydávati nepřestane; mocně mu při tom poroučíme urburu naši i měnu neb veksl dolejší, by ty úřady jakožto nejvyšší správce měl, držal, působil, jednal i spravoval všemi obyčejí bez překážky všelike tak dlouho, dokudž by všech dluhův, v něž jesti pro zákon boží pro nás a obecné dobré zašel a musil podstoupiti, úplně a docela nezaplátil. - V téměř roce zařízena byla mince k ražení peněz též v Praze a při ní ustanoven za mincmistra Jakub z Všerub a Martin ze Srbce. Zároveň byly v Čechách i měděné peníze dělány, nimiž mnoho lidí, jenž jsou své statky za ně vydali, ochuzeno bylo.

Vojsko pražské dosud v okolí čáslavském leželo, kdežto Žižka s Táboři zatím v Plzeňsku vítězně bojoval a 1. prosince slavně do Prahy vjel. Když však zpráva došla, že Sigmund s novou ohromnou mocí, jízto z Uher, Sedmihrad, Srbska i Chorvat byl sebral, takže síla ta na 80 tisíc jízdného i pěšího vojska se čítala, do Čech táhne, k němuž i vojvoda Albrecht s dvanácti tisíci Rakušany přidati se měl, měli hejtmán vojska Pražského o to velikou péči, pokládající sílu svou za nedostačnou, aby jemu odolati mohli. Tu konšel Pražští rychlími posly volali snažně všecky horlivé Husity k obraně vlasti, zvlášť pak bratra Žižku s jeho Táboři.

Horníci, poddavše se z jara toho roku Pražanům a od nich ušetření byvše, s velkým strachem o tom slyšeli, že se Žižka s Táboři 8. prosince z Prahy vypravil a k jejich městu se blíží. Báli se vždy ještě pomsty Táborův za své předešlé ukruté nakládání s nimi. Pročež umluvivše se, vyjeli na koních vstříc vojsku tábořskému, vítajíce je sice slovy pokornými, s city však odpornými a zrádnými. Táboři uhostivše se v Hoře Kutné, druhého dne do kostela sv. Jana Křtitele¹⁰⁶ vešli, aby podle svého způsobu služby boží konali. Mnozí z obyvatelův města jsouce zvědaví také tam šli podívat se. A tu viděli, kterak jeden z kněží tábořských beze všeho roucha církevního a toliko v obyčejném všedním oděvu k oltáři přistoupil, na kterém hostie a víno připraveny byly, kterak před tím hlavu k zemi sklonil, a v té postavě modlitbu Páně odříkav, hned slova žehnajíc chleb a víno vysokým a všem srozumitelným hlasem pronášel, a napřed sám těla a krve Páně požil; kterak potom přistoupili ostatní kněží Tábořští, tak jak byli s koni ssedli a v pláštích a ostruhách, někteří i v šatech dosti obnošených a špinavých, kterak s oltáře brali nalámané hostie a kalichy železné, cínové a dřevěné, jež byl první kněz dříve vínem naplnil, a též sami napřed večere Páně poživše, bratřím a sestrám tábořským beze vší přípravy a uctivosti totéž požívati dávali. To se ovšem německým Horníkům nelíbilo velice, a vycházejíce z kostela a na zem odpovídajíc pravili prý mezi sebou: *Nyní věříme, co jsme dosavad jen doslyšali, že Čechové jsou opravdiví a nehorší kacíři, a že je každý věrný křesťan pronásledovati musí.* Těšili se však jistou nadějí, že král Sigmund brzy přitáhne, a těch nemilých hostů je zbaví. Služby Boží Pražanův a kališníkův vůbec ovšem více s katolickými obřady se srovnávaly, a Horníci jsouce pod vládou Pražskou také sami ku kalichu se přiznávatí museli. Nyní však v nevoli své na Tábořity vůbec zanevřeli. - Za Táboři přitáhli brzo Pražané. **Hora Kutná** nebyla ani svým положением ani svými hradbami městem dosti pevným a bezpečným, pročež Čechové nemínili se v ní držeti.

Žižka, když královští skrze Humpolec a Ledec táhnouce, a nad obyvatelstvem českým neslychané ukrutnosti páchajíc,

příliš se obmeškávali, jal se lidem svým opravovati hradby města Čáslavi, kdežto k němu také moravští páni, Hašek, Václav z Kravař a pan Boček z Kunstatu se připojili; teprv dne 20. prosince, když již vojsko královo blížilo se, osadiv Čáslavu lidem dostatečným vrátil se k Hoře opět.

Na zejtří v neděli dne 21. prosince, po vykonání služeb Božích na Horách Kutných, ohlašovali kněží z kazatelů, a břířicem také provoláno jest po všech ulicích jménem pánů českých, Žižky a Pražanův, aby všichni hotovili se k boji proti králi, a nedadouce se zastrašiti mocí jeho, aby zůstali věrni zákonu Božímu a Pražanům dle slibu svého; Čechové že vystoupíce z města, nikoliv nemíní opustiti jich, ale že dají raději i hrdla svá za ně, když jen zachovají poslušnost hejtmánům jejich. A učinivše malé snídání, zřídili mincmistra k opatrování Hory; i vytáhli při hlalohu zvonův horských branou, kteráž vedla k městu Kouřimi. Ale sotva vzdělili se byli na dva hony od města, již přiblížilo se k vojsku pražskému vojsko královo, vedoucí ve předním houfu jízdném stáda volův a krav, na nichž tuším první síla českého útoku ob-¹⁶⁶ lomiti se měla. Čechové však, otočivše se rychle hradbou vozovou, zřídili šiky své u vnitř tábora k obraně, a na krajní vozy rozestavili děla svá u veliké hojnosti. Byloť pak s českým vojskem i mnoho Horníkův vozovou hradbou zavřeno, kteří byli z města s Čechy vyšli, dílem aby jim v boji pomáhali, dílem aby zvěděli a se dívali, zdali Čechové neb král Sigmund pole obdrží. A ti všickni s ostatní pěchotou českou mezi vozy s cepy a jinými zbraněmi spořádání jsou. Po krátkém pak napomenutí od kněží, padše na kolena všickni, modlili se na chvíli, a mnoho dobrých bojovníků povýšeno jest na důstojenství rytířské, aby tím udatněji stáli proti nepříteli. I trvali tu až do noci, harce ustavičné a krvavé, kdežto Uhři, ztékajíc hradby vozové, střelením z děl a cepami pokaždé odrazeni jsou.

Mezi tím ale, co tak potykáno se kromě Hory, zradou několika obyvatelův horských otevřena jest králi Sigmundovi brána města jejich Kolínská; i všedše království s mnohými Horníky, kteří z jara před Pražany odtud byli utekli, jali se vraždit každého, kdokoli znamení neměl a hesla jejich neznal. Spáchány tu ohavnosti a ukrutnosti, které v pozdějších stoletích jen pověstnou nocí bartolomějskou ještě převyšeny býti mohli; domové katolíkův rychlým vystrčením obrazů svatých ochránili se krveprolití a drancování.¹⁰⁷ Král uvázav se tedy v Horu beze vší ztráty, a maje vojsko mnohem větší nežli nepřátelů, otočil téhož dne ještě lidem svým i tábor český v poli tak, že podobal se ostrovu v moři nepřátelském. V soumraku teprv Čechové, hnuvše se z místa svého, střelením z děl dotírali na vojsko královské, a sehnali je ze stanovišť jejich.

Na zejtří ráno dne 22. prosince položivše se Čechové tábo-

¹⁰⁷ Kronika mistra Vavřince z Březové vypravuje událost tu takto: *Když tito do města vešli, vylezli hned jiní Horníci a kovkopové, kteří se dosud byli ve sklepích skrývali, a s uprchlými tajně srozumění měli, ze svých skrýší, a jali se hned společně s nimi všecky své spoluměšťany, kteříkoli znamení neměli, a hesla jejich neznali, po ulicích a domích jakožto kacíře, protože s Pražany drželi, ukrutně zabíjeti. Co byli v Hoře tajní katolíci, honem obrazy svatých, jež u sebe skryté měli, okny ven vystrkovali, a tím krveprolití a drancování se uchránili. Na jednu faru ve městě přiběhl jeden obzvláště rozjitřený kněz, ptal se po faráři mistru Petrovi, a když mu řečeno, že s českým vojskem z města vyšel, tu se najedl a napil, a potom běže, na královský lid zavolal, kterýž do fary vpadna, farářova náměstka i ostatní kněží tam zastihlé do smrti ubil. Někteří z Horníkův utekli se před zúrívostí svých zrádných spoluměšťanův na věž toho kostela; tam je však nepřátelé až na horu vyhnali, a pak s jedním knězem Matějem Slovanem s té věže dolů smetali, takže se všichni zabili. Jednoho také kněze, kmeta šedivého a ctihodného u oltáře před svatostí klečícího nalezše, s velikou zúrívostí do smrti ubili. Také tabernakul čili archu krásného díla podle kališnického způsobu nově vyzdviženou, vynesše z kostela na několik kusův rozbili; s tělem a krví Kristovou, co se při tom stalo, v pravdě se neví, pravilo se však, že jakýs přiběhna, kopím tělo Páně probodl. V kapli sv. Václava ve Vlašském dvoře nalezli monstanci s tělem Kristovým, kteréž prý pošlapali nohama. Tak se mstili katolíci Horníci nad spolouseedy svými, protože k Pražské a kališnické straně přilnuli, a Hora Kutná této neděle podavši se v moc krále Sigmunda, velikými ukrutnostmi a krve proléváním naplněna byla.*

¹⁰⁶ Chrám ten zcela zašel, aniž lze určitě udati místa, kdeby byl na posavadním Svatojanském plácku stával.

rem u nynějšího města Kaňku, obklíčení jsou tam opět vojskem královým; ježto však nedávajíc se více do boje, zdálo se, jakoby chtělo pohyblivou pevnost kacířskou hladem toliko umořit; již zajisté Čechové sevření jsouce na malém prostranství, počali velice strádati nejen zimou ale i nedostatkem potravy. Žižka nicméně zdržev lidi své na uzdě, takže vojska celý den na sebe se dívala, odložil boj opětně až do temné noci. Tu pak za ticha dav zříditi všechny vozy ku pochodu, po půlnoci vyrazil náhle stranou ke Kolínu s velikým hřmotem a střelením z děl, takže vojsko královské u překvapení svém ani jemu odpírati ani jeho stíhati se neodvážilo, ale davši mu volný průchod, beze vší škody jak na lidech tak i v zavazadlech odtáhnouti jej nechalo. Sigmund za to maje, že kacíři dali se na útěk, a spolehaje na sílu bojovníků vojska svého, nedal pronásledovati Čechův, dle mnění jeho již přemožených, an celé dvě neděle nepostavil se polem proti němu žádný jejich ozbrojený zástup; naproti tomu zdá se, že mezi ním a Pražany jednati se počalo, aby se mu podrobili. Král Sigmund usadil se dvorem v Hoře Kutné a tam v dobré mysli svátek Božího narození slavil, dovolil vojsku svému rozbihati se po houfích do vesnic a městeček okolních na drancování a sbírání špíže.

Žižka byl uznal, že vojsko to, které on i Pražané a páni Čeští pohromadě měli, slabé jest proti přesile vojska králova; protož když jsa obklíčen na Kaňku se tak šťastně probil způsobem neočekávaným a mistrným až do Kolína, pospíchal hned do krajiny Jičínské a Turnovské, a tam nového bojovného lidu nasbíráv s ním se po novém roce zase ke Kolínu vrátil.

1422 Král Sigmund si zatím v Hoře Kutné hověl, a jeho vojsko rozbíhající se - jak již praveno - po celém okolí, páchalo při tom nelidské ukrutnosti a pouštělo uzdu divoké prostopášnosti své. Toho Žižka použil; vytrhna dne 6. ledna v úterý den Tří Králův z Kolína ke vsi Nebovidům, kdež Uhři obyčejně své ohavnosti páchali, takže Táboři i Pražané vidouce a slyšíce to mezi sebou pravili: *Námť jest toho pomstítí, aneb za to svá hrdla dáme!* I kázal jim Žižka na Uhry udeřiti; a oni v prvním útoku hned množství ¹⁶⁷ Uhrův pobili. Stálo však vojska královského na všech vrších tak hustě vůkol, jako by na les hleděl; nicméně první Žižkův útok na Uhry tak náhlý a veliký strach uvalil, že všecko k Hoře Kutné počalo běžeti, a samého krále a vůdce Pípu s sebou strhlo, takže král Sigmund leknuv se, aby neupadl v ruce kacířské, ještě téhož dne z Hory utíkati počal. Vztek jeho nad náhlým a omračivým převratem nadějí tak dlouho chovaným a jistých vylévatí počal si pomstu na Hornících, že zjímav sobě podezřel starší Horníky, k vozům svým za provazy je přivázal, a když pod večer téhož dne z Hory ujížděl, město na několika místech zapáliti dal. České vojsko dorazivši na rychle do města v té době, když hořeti počalo, samo oheň uhasilo, takže neveliký díl města vyhořel. S králem utíkali cestou k Německému Brodu netoliko měšťané katoličtí všichni, ale i ženy a děti jejich v takovém zmatku a nedostatku všech potřeb, že útlejší mezi nimi na cestě zimou a všelikými svízely zahynuli. Žižka pronásledovav a dostihnuv jej u Habru, zšíkovav lidu svého, udeřil na lid králův, a tento dal se na útěk tak rychle, že tu korouhve a jiné věci potřebné Čechům v kořist nechati musel.

Že Hora Kutná při tomto pustošení mnoho utrpěla a že dolování přerušeno bylo, dá se snadno domýšleti, nelze však udati v jakém rozměru. Smutný obraz života pospolitého a svornosti občanské objevuje se nám však již v tom, že zde válčili spoluměšťané mezi sebou, vrch hledíce udržeti jedna strana nade druhou. A kdežto se Sigmundem dojísta utíkali měšťané a obyvatelé jeho straně přichylní, dostala od doby té převaha v Hoře strana česká, jížto jako prvé Pražané správu obecní spořádali, usadivše v úřady osoby jim nakloněné.

Po vypuzení krále Sigmunda z Čech, obrátili se páni Čeští pod obojí a Pražané k velikému knížeti **Vitoldovi Alexandru Litevskému**, žádajíc jej, by se králem českým stal, který však na místě svém dal jim synovce svého u něho vychovaného Sigmunda Korybuta, jehožto Čechové zholá jen knížetem Korybutem nazývali, který přijeda s vojskem svým do Čech, dal svolati valný sněm do Časlavi ku konci měsíce dubna, a učiniv tu slavný slib, hájiti zákona Božího vůbec, a čtyř artikulův Pražských zvláště, přijat jest od pánův i měst tam shromážděných za

správce zemského svorně a beze zmatku. Též i Žižka a Táboři uznali jej, a za tou příčinou vydal Žižka ku všem Čechům list následující:

Ve čtvrtek po sv. Trojici bratr Žižka, Chval, Buchovec i jiní správci lidu tábořského obyčejem dolepaným kněze (kníže) Milost jsů přijali:

S Boží pomocí, amen. Račtež slyšeti, páni a bratří! že my i s bratřími tábořskými Domažlice, Klatovy, Sušice, Písek i jiní páni rytíři, panoši i jiné obce, kteréžto dobrovolně k nám hledi, a nám sebe svěřili, kněze (kníže) Milost jsme přijali za pomocníka a za správce nejvyššího této země. I chceme JMti rádi poslušati, ve všech rádných věcech pomocni a rádi býti věrně bůhdá; i vás také prosíme všech, abyste všichni vespolek po dnešní den věrně všechny nechuti, hněvy, kyselosti, kteréžto jste mezi sebou jakž jste živi, od roka nebo nyní měli konečně odpustili, tak abyste mohli spravedlivě páteř pěti, a říkuce: „odpusť nám naše viny, jakožť i my odpůstíme“. A jestliže toho neučiníte, a budete chtíti které bůře neb které lži a sváry, rotice se mezi obcemi, věsti po dnešní den: tehdy my s boží pomocí, s kněze Milostí, s pány konšely i jinými pány, rytíři, panoši i se všemi věrnými obcemi, chceme se k tomu přičiniti a mstíti, buď kdož buď, i žádné osoby nevyvímajíc. Slibujete-li nám toho pomocni býti? A kdož by měli s kým co činiti, buďto o zboží nebo o jiné věci, abyste bez rocení, bez sbírání byli před purkmistry, před konšely, a před rychtáři rádně každý s svou při. A starší své, jakožto purkmistry, konšely obecné a rychtáře, aby v čest měli, a milovali se za jeden člověk. A tak pán Bůh bude s námi i jeho svatá milost, a prospěch nám dá ke všemu dobrému. Bratr Jan Žižka z Kalicha.

Jaký řád a poklid v Hoře Kutné uveden byl, pro nedostatek všech pramenů nemožno říci nám, tolik však jisto jest, že ražení peněz v minci kutnohorské stále se dělo. Musely však i jinde peníze lehké a falešné raženy býti, které mezi lidem obíhaly, aneb dělo-li se to i v minci horské aneb pražské, neví se, pohnutkou to však bylo králi Sigmundovi, že výsadou danou ve Skalici 8. března 1422 Oldřichovi z Rožmberka, věrnému přívrženci jeho, právo udělil peníze raziti dle obvyklého způsobu a zrna na svém hradě, a vydávati je. Toť bylo také příčinou, že i velká obec Pražská ve svém svolání dne 30. května 1422 proti tomuto Sigmundem udělenému právu oznámiti dala, že peníze ani groše v nižádném městě, na hradě ani na tvrzi aby nebyly dělány, než toliko v našem městě u Hory. A jestliže by které osoby z měst k zákonu božimu přichylné, tudíž i k nám, střebro nebo zlato měly, to jim má ku polepšení v našich mincích zděláno býti. Pakli by kdo mimo nás tento výnos kterou minci tajně nebo zjevně dělal, k takovému má popraveno býti, jakož na falešníka peněz záleží; a z tohoto vyhlášení nepochybně vyvozena byla pověst, jako by přívrženci Žižkovi byli falešné peníze s ¹⁶⁸ opisem: *groš českého lidu raziti dali, ježto nikdo neviděl a nezná.*

Dne 7. srpna postupuje velká obec Pražská k ruce knížete Korybuta Litevského správce království českého a markraběte moravského Jakuba Všeruba za nejvyššího mincmeistra, zvláštěním kvitováním z úřadu jeho jej propouštěje, *kteřž se jest nám ctně a šlechtně i věrně v témž úřadě vždy zachoval, a užitek znamenitý nám přinesl.*¹⁰⁸

S jedinou osobností z Hory Kutné dle jména shledáváme se z léta toho, jest to jakýs **Friduš od Hory**, který zápisem svým, vystaveným dne 26. července 1422, zapisuje rytíři Janovi Chotouňovi z Nestějova 1000 kop na svém dědictví, zejména na vsi Bojmanech, na Horkách na vsi, a na dvoru Druhonicích se vším plným panstvím i k tomu příslušenstvím, s lukami, s lesy, s luhy, s dědinami ornými i neornými, s řekú, potoky s potočinami a k tomu s podacím kostelním v té vsi v Bojmanech a t. d. Dán a psán na Horách Kutných dne a roku výš udaného. Co svědkové přivěsili pečetě své k listu tomu pánové Hašek z Walšteina (mincmistr v Hoře Kutné), Chvala z Řičan, Vítek z Žehušic, Mareš z Starkorče a Tomáš z Vicemilic.¹⁰⁹

U štědrý večer r. 1422 vytáhl Korybut i s Poláky z Prahy, a zřekl se všech nároků na trůn český, jelikož se i Češi od něho

¹⁰⁸ Archiv český I. str. 215.

¹⁰⁹ Archiv český II. str. 55.

odvracovali, hlavně ale za tou příčinou, že strýc jeho Vitold smířiv se s králem Sigmundem, jemu toho byl nařídil.

1423 Čechové mezi tím opuštěni jsou od světa a nemajíce se co báti nepřátel zahraničních, zabředli tím hlouběji do různých a válek domácích. V Praze po Korybutově odjezdu provozovali moc nejvyšší ne tak úřadové městští jako raději dva šlechticové, povýšení ještě za Korybutovské vlády s přivolením veliké obce Pražské, na důležité dva zemské úřady: pan Hašek z Walšteina, nejvyšší mincmistr v Hoře Kutné, a Vilém Kostka z Postupic, podkomoří zemský; oba zajisté měli hlavní vplyv na osazování úřadův ve všech městách ku Praze zřetel majících. Oba pánové byli sice horlivější Husité a chtěli v obnovách církevních kráčetí dále, nežli většina pražských mistrův za dobré uznávala, i zdálo se tudíž, jako by sloužití měli za nové prostředníky mezi Žižkou a kališníky pouhými: nicméně dávná přízeň dala se tím méně obnoviti, čím více Pražané v posledních dobách počali, se mířiti a přáteliti se stranou královou v Čechách. A k této straně králi příznivé přidala se i Hora Kutná, jižto vládl pan Hašek z Walšteina; a tím povstal nový boj mezi stranami v Čechách, neboť Pražané se stranou králi Sigmundovi příznivou sebrali vojsko a počali válčiti proti Žižkovi, neb straně Táborův. Hradec Králové osazen byl Jetřichem Bořekem z Miletínka, a lidem bojovným z Hory, jež tam byl bratr jeho Diviš Bořek z Miletínka na místě svém usadil. Tajní poslové vyslaní od Hradeckých vyzvali Žižku, by se Hradce zmocnil, čehož když válčící Čechové v Moravě dlejší se dozvěděli, vrátili se rychle do vlasti své. Brzy na to pan Diviš spojiv se s Pražany a s pány Haškem z Walšteina, Hynkem Krušinou z Lichtenburka i Janem Puškou z Kunstatu táhl proti Žižkovi ku Hradci: a Žižka dne 4. srpna vytáhnuv se svými proti němu také do pole, svedl u Strachova dvoru nedaleko Hradce bitvu tím žalostnější pro Čechy, že tu, jak dí starý letopisec: *sla archa proti arše*, čili že již podobojí sami mezi sebou vražditi se počali. A Pražané poraženi jsou od Žižky na tom poli, a Diviš ujel se svými na Horu zpět;¹¹⁰ Žižka odtáhl pak se svými do Moravy a do Rakous.

Mezi tím co Žižka se svými za hranicemi dobrodružil, páni Čeští a Pražané s obou stran o to usilovali, aby strany se smířili. Po mnohém rokování položen jest sněm do Kolína a pak do Prahy ke dni sv. Havla, kterýž trval do Všech Svatých, a stal se v Kolíně společný zápis o věci pospolitě, který však teprv v Praze potvrzen byl; a sice: 1. Úmluvy sněmu Kolínského přijímají a potvrzují se, a hádání čili slyšení tam uzavřené ukládá se do města Brna na den nového léta 1424. 2. Voleno jest 12 mooných správcův a hejtmánův; s jedné strany: Jan starší z Michalovic, Čeněk z Wartenberka, Oldřich z Rosenberka, Aleš ze Sternberka, Hynek Hlaváč z Lipého a Bedřich z Kolovrat; a s druhé strany: Hašek z Walšteina, Heřman z Borotína, Hynek z Kolsteina, Hynek Krušina z Lichtenburka, Diviš z Miletínka a Jan ze Smržic, a dána jim společně moc k řízení a upokojení celé země české, a rozkázáno jejich mají poslušni býti všickni bez výminky. 3. Všickni obyvatelé království českého mají se přiznati k zápisu tomuto, a kdo by to dobrovolně neučinili, mají k tomu mocí a násilím připuzeni býti. 4. Úmluvy tyto a všeobecné příměří v zemi mají nepřerušně státi a zachovány býti až do sv. Martina v rok; statky a zboží válečně dobytá mají navrácena býti. Vzniknou-li jací sporové o zboží zápisná neb zádušní, mají správcové je rozhodovati. Měšťanům pražským, r. 1420 z města odběhlým, nemá volno býti vrátiti se zase. 5. Silnice všecky buďte zase otevřeny a svobodny, aby kupci a obchodníci bez překážky mohli jednat¹⁰⁹ a vésti koupě své. 6. **Kování a děláni peněz kromě Hory Kutné zapovídá se pod ztrátou hrdla a statku, jediný groš a peníz horský rázu pražského s řádnou přísadou buď obecně brán, jmenovitě v ourocích;** po všech městech a tvrzích ustanoveni buďte přisešní na rozeznávání mincí dobrých a přestřihování zlých; kdo z úmyslna vmísí měděné aneb olovené mezi mince dobré, trestán buď jak na pokládače náleží a j. v.¹¹¹

Dle toho viděti, že jak hornictví tak i mincovnictví v Hoře Kutné v stálém trvání bylo, a že všeliké utrpené zhoubou nepůsobily na ně škodlivě, a dle toho souditi můžeme, že obyvatel-

stvo Horské ještě dosti četné bylo, anto udržoval se stále lid dělnický při horách, neboť nemáme příkladu, že by všemi až posud utrpenými nápady nepřátelskými dílo horní bylo zanedbáno bývalo.

Z ustanovené na sněmu Svatohavelském schůze do Brna na den nového léta 1424 sešlo, neboť král uherský Sigmund, který až posud za krále českého se považoval, udělil celé markrabství moravské zeti svému Albrechtovi Rakouskému, a také za dědice koruny české po své smrti jej ustanovil, a tím veškery naděje na smíření zhynuly. K tomu koncilium církevní v Pavii shromážděné vydalo dne 8. listopadu rozkaz, kterýmžto zapovídán nejen obchod kupecký s husitskými Čechy vůbec, ale také všecko mírné s nimi obcování; ukládána církevní klatba i světská pokuta na každého, kdoby dodával do Čech buďto travu, neb sůl, nebo zbraň aneb jinou potřebu jakoukoli; každý takový měl považován a trestán býti co přítel kacířství; naproti tomu podávány veliké odpustky každému, kdo by kacíře chytiv ku potrestání odevzdal, aneb nemoha snad jeho chytiti, aspoň z bytu a ze jmění ho vyhnal.

Tím domýšlino se, že Čechy poddati se musejí na milost neb nemilost.

1424 Rok 1424 naznačen jest v dějinách českých co Žižkův rok poslední ale spolu nejkrvavější. Valným smířením stran na sněmu Svatohavelském upadli u Žižky všickni kališníci v podezření neupřímnosti a zrádného pokrytství.

Během událostí neznámých octnul se Žižka po bitvě u Kostelce nad Labem svedené u **Malešova** nedaleko **Hory Kutné** dne 7. června, a našed příhodné místo pro sebe k boji, umínil dočekať nepřátel. Jeden z válečníkův popsal tuto, jednu z nejkrvavějších bitev, slovy následujícími: I utekl se Žižka s svými vozy na jeden vrch (snad Vysokou?), a tam se zavřel a čekal Pražanův, kteříž ho honili, pravíce, že před nimi již běží. I stáhli sobě houfy, aniž se právě všickni nesečavše, i táhli přes ten důl, kdež jich Žižka čekal. A připraviv se k boji, takto se strojil: vzal sobě vozy kolo na kolo, i spravil sobě houfy, nejprve jízdné, potom také i pěší, potom kázal několik vozův picovních oddělit, a kamením naplniti, a postavil je do prostřed houfu mezi jízdné, aby oni jich nesežřeli. I přepustiv Pražanův polovici přes ten důl, kázal na ně svým jízdným se hnáti, a pěší mezi jízdnými ty vozy točili. A když k jich houfu přitáhli, jakoby se již potkati měli, i kázal na ně ty vozy s vrchu pustiti, a tak jich šiky všecky těmi vozy rozrazil. Potom kázal z děl bítí a lidu svému na ně udeřiti. I že jich šikové a jich zřízení nic jim k užítku nemohla přijíti, i obrátili se k běhu; a tak když ty připravil k běhu, tehdy oni pojali s sebou ty, kteří jsou za nimi táhli, takže jsou všickni běželi. A tak jest tudy Žižka boj obdržel, a pušky, vozy a jinou zbraň jim pobral, jsa slep na obě oči. - Prospěchu tak nabytého užívaje rychle obořil se Žižka hned po bitvě u Malešova na **Horu Kutnou**, kteráž dosavad stála v poslušenství Pražanův, a opanoval ji bez nesnáze, aby odjal Pražanům hlavní ještě pramen důchodů jejich.¹¹² Při tomto vpadnutí lehla popelem i ta částka města, která dosavad nejlíp se byla zachovala, mnozí pak zavřeni v kostele zadusili se ohněm. Žeby ale celé město tehdáž na delší čas bylo dokonce spustlo, jak o tom psali mnozí, podobá se pravdě tím méně, čím jistější věc jest, že po Žižkově vpádu do Hory obec hornická sama uvázala se v požitky mincové, kteří dříve od Pražanův užívány byly; jelikož pan Hašek z Walšteina, v ten čas nejvyšší mincmistr, musel se svými úředníky Horu Kutnou opustiti. Z Hory Kutné táhl Žižka dále na město Kouřim, kteréž jemu bez odporu poddalo se, jakož i Brod Český a Nymburk.

Konec dílu prvního.

¹¹² S největší silou táhl Žižka k Hoře Kutné skrze osadu Pněvice, kterážto tak zničena byla, že snad kámen na kameně nezůstal, a nikdy více se nezdvihla. Toliko dva tamější chrámy, sv. Václava a sv. Petra a Pavla, byly později opraveny a službám božím odevzdány, k nimžto pak přísluhovali již kněží Kutnohorští. Do Hory Kutné vpadl Žižka později po něm přezděnou branou Žižkovou u potoka Vrchlice pod chrámem sv. Jana stávající, nižto býval vjezd do města pro ty, kteří řečištěm potočným z hutí strany okolí do města přijížděli.

¹¹⁰ Staří letopisové Čeští str. 57.

¹¹¹ Archiv český str. 240.

Královské horní město HORA KUTNÁ.

Díl druhý.

Od roku 1424 až do roku 1500.

1424 Událostmi posledními, v prvním díle vypravovanými, zničeno bylo město Hora Kutná takřka úplně, zničen blahobyt občanský, zničeno hornictví takřka v největším květu jsoucí, neboť vystěhovalo se nejen zbylé zámožné měšťanstvo, nýbrž i pracující lid: a nastal druhý přesmutný úpadek hor zdejších. Že však straně vládu a panování v zemi v rukou mající záležitosti muselo na tom, aby úplně nevyhynuly prameny, z nichžto užitek vycházel zemi celé, povolávání byli jak obyvatelé tak též pracující lid horní k městu zpět, a slibováno i připovídáno jim výhod znamenitých, pakliže se k sídlu a povolání svému opět navrátí. Jisto jest, že se nevrátili ti, jichžto vinou hlavně neštěstí města způsobeno bylo, předce však ale očekávali i tito doby příhodné k navracení se. Obec, uvázavši se v požitky mince, musela se jí možno bylo, podporou peněžitou vždy napomáhati k pokračování v válce občanské. V tom čase první někdy vůdce kutnohorských žoldnéřů a strašný mstitel Husitův **Mikuláš Divůček** z Jemnišť ještě s jinými pány českými meškal u krále Sigmunda v Uhrách, těšíc se z toho, že se strana kališnická a pražská se stranou římskou v úmluvy dává a proti Žižkovi bojuje, očekávajíc tedy bezpečně brzké jeho porážení a strany jeho zničení. Knížata němečtí vinili opět krále Sigmunda, že proti Čechům nic nepodniká, ano i v podezření jej brali tajného jím v kaceřování nadřování, čímž král Sigmund popuzen ^{14/} byv, spojil se se zeťem svým Albrechtem Rakouským a Vladislavem králem polským, doufaje, že s jejich pomocí konečně sám zesláblé již Čechy porazí. Král polský Vladislav Jagajlo vydal přísný rozkaz, nímžto veškerým poddaným svým jakékoli obcování s Čechy nejen přísně zakázal, nýbrž i přísně zapověděl jakéhokoli zboží do Čech dovážeti. Též veliký kníže Vitold dovršil ošemetnost svou a nepřátelsky obrátil se proti Čechům, kteří ho dříve již dožádaným králem byli zvali.

Jinak však smýšlel jich synovec **Sigmund Korybutovič**, neb ačkoliv byl jim slíbil, že se více do Čech nenavráti, přijímal předce tajná poselství z Čech a s věrným houfem svých přívrženců zase do Čech táhl, mysle si, že jej co požadaného a voleného krále přijmou, a v červnu 1424 přitáhl ku Praze. Avšak Pražané a šlechta považovali ho pouze za soukromou knížecí osobu, oblíbenou pro jeho ctnosti a zásluhy, a nejmenovali ho ani králem, ani náměstkem, ani správcem země a moc jeho vztahovala se toliko na Pražany, na šlechtu a města, kteří s Pražany v jednotě stáli. Jak daleko vliv jeho na Kutnou Horu sahal a působil, nelze nijak bezpečně určit, to však jisté jest, že když se Žižka s Pražany v září 1424 na Špitálském poli u Prahy smířil, posláni byli jedině již od Žižky komisaři zvláštní k ohledání dolů kutnohorských a jakýsi **Martin z Trnavy** a **Diviš** ustanoveni byli za urburéře mince, která však vzdor tomu vždy ještě pak pod vrchní dohlídkou šepmistrův a obecních starších byla. Nelze však pro úplný nedostatek pramenů určití a udati jména mužů, kteří v tak osudných dobách správu obecní řídili.

Brzy po smíření se všech stran pod obojí u Prahy usjednoceno ^{15/} se bylo na tom osvoboditi Moravu a veškeré tamnější přátele kalicha, neboť byl Albrecht Rakouský Moravu již obsazenou měl. Žižka se svými Táboři přitáhl opět do Hory Kutné a usadil zde mincmistrem **Mikuláše ze Suchdola** po krátkém čase, zaopatřiv se zde podporou peněžitou, odešel s lidem svým ku hranicím moravským, kdežto jej při obléhání hradu Přibyslavi v ležení na poli u Schönfeldu smrt překvapila. Neočekávaná a netušená smrt vojevůdce velikého překvapila veškerých jeho bojovníků, takže mezi sebou pravíce, že jim otec zemřel, nazvali se pak *Sirotky*, a zvolivše si zvláštních hejtmanův, oddělili se od ostatních Táborův, neboť tito domáhali se vrchního panství v Čechách obdržeti a pokoušeli se o dobývání hradův a tvrzí panstva králi Sigmundovi oddaného. Ale s náhledy jejich, jak poli-

tickými tak i ohledně náboženství, nesrovnávala se ani strana Pražanův, ani strana Sirotkův.

1425 Konečně však dne 18. října 1425 stalo se před tvrzí Ožicí úplné smíření se mezi Táboři a Sirotky s jedné a Pražany i jednotou jejich se strany druhé. **Hora Kutná** po novém se zotavení držela se dle prvnějšího slibu strany Pražské a dle dřívějšího přihlášení se k uznávání čtyrech artikulů Pražských ohledně víry a uvedeno bylo již tím rokem náboženství pod obojí neb utrakvistické v městě a kněží vyznání toho dosazování byli k veškerým chrámům zdejšími. Hlavním farním chrámem ostal chrám sv. Jakuba, který v obecné mluvě *kostel vysoký* se nazýval. Pak zřízeny byly fary u sv. Barbory, u Matky Boží na Náměti a u sv. Bartoloměje. Obyvatelstvo navracovalo se vždy hojněji do města zpět, jakož i přicházelo lidu se všech stran, vědouce, že zde sídla takřka opuštěna jsou, jichžto možno zdarma ^{16/} na pouhé se přihlášení obdržeti. Ačkoli nepokoje válečné v zemi neustále trvaly, nedotkla se Hory Kutné již pohroma nijaká, takže hornictví, ač opuštěním dolů mnoho bylo utrpělo, předce brzy zase se pozvedovati počalo: a toto zkvětání hornictví přivádělo též jiných obyvatelův. Není tomu nijak tak, jak někteří kronikáři tvrdili, že by byla Hora Kutná po zhoubě, v roce 1424 utrpěně, čtyry roky pustá ostala, neboť dle našeho takřka přesvědčení navracovalo se obyvatelstvo do města třeba spustošeného hnedle, jakmile nepřítel v zuření svém proti obyvatelstvu ustál a první nával vášni se utišil. A pakliže mince v ruce a pod správu obce Hory Kutné odevzdána byla, musel tu tedy někdo býti, kdo obec řídil a spravoval. Náhled ten opodstatnit lze tím, že se v archivu městském nachází listina z roku 1425, nížto Jan Střela z Hradce Králové šepmistrův a konšelův žádá, by jemu kšaft po jeho v Hoře zemřelé tetce Voršile vydán byl a k vyzdvižení téhož Jana Šatného, obyvatele v Hoře Kutné, splnomocňuje.

Běh válečný trval ovšem neustále. Táboři se pokoušeli o dobývání hradů a tvrzí panstva králi Sigmundovi oddaného, s přemoženými nemilosrdně nakládajíce. Katoličtí pánové a šlechta kraje plzeňského a podbrdského, nemohouce se dovolati pomoci od krále Sigmunda, dávno slíbené, vstoupili též v příměří s knížetem Sigmundem Koributem, arcibiskupem Konrádem a stranou pod obojí, z čehož se král Sigmund tak velice rozhoršil, že opětně proti Husitům do pole se vypravil. Boje vedly se hlavně ve východních Čechách a na Moravě a spojené vojsko české vtrhlo prvně i do Rakous a dobyvše tam vítězství, navrátilo se do Čech zpět a válka na nějaký čas ustala.

^{17/} Husité kdykoli zvítězili nad pronásledovníky svými, podávali vždy hnedle ruku k smíření a k úmluvám, ale strana římská po každé porážce nepřestávala své přívržence k novým bojům až do vyhubení plemene kacířského pobádati. Obrátili se v tom ohledu Čechové skrze pana Oldřicha z Rozenberka ku králi Sigmundovi, ten jim však v odpověď dal, že o to k papeži psáti bude, aby jim ve Vídni slyšení přáno bylo, kdež jest dosti mistrův, kteří by se s českými mistry ohledně pochybných článků mohli smluviti. Takového slyšení však Čechové nechtěli, nýbrž rozhodně žádali, aby on mocí svou královskou svobodu náboženskou uznal. A když nešlo po prosbě jejich, svolali po Novém roce **1426** sněm valný do Prahy. I stalo se tu dorozumnění mezi arcibiskupem Konrádem a vším kněžstvem pod obojí, že tito slíbili poslušnoství jemu a on zase jim pilně a věrně zachování čtyř artikulů pražských, začož byl ale arcibiskup od papeže do nejvyšší kladby dán. Strana tábořská měla opětně sněmování v Písku a zdálo se, že přilnou též ku straně pražské. Po celé téměř léto bojováno bylo spojeně o vypuzení posádek rakouských a míšenských z Čech, jimžto byl král Sigmund veliké kusy zemí koruny české, jako: Moravu, Lužici a některá města na pomezí severním v držení dal. A dne 16. června 1426 svedena byla nejstrašnější bitva v celé válce husitské u Ústí nad Labem, kde Němci na hlavu poraženi byli. Jak dalece Hora Kutná v událostech těch se účastnila, nemožno určití, lze však se domnívati, že kromě zaopatřování strany vítězíci penězi z mince kutnohorské jiná úloha jí přířknuta nebyla. A proto podobá se tomu mnohem více, že již o zdar obecních záležitostí širěji pečováno býti mohlo, ^{18/} jelikož již roku **1427** *purkmistři, konšelé, přisežní a obecní kúpili dům od Bukáče na Tarmarce pod masnými krámy k obci za 12 kop gr.,*

aby z domu toho obecné potřeby na rathúze činili.¹¹³

Z toho vidno, že správa obecní již úplně zavedena byla, jižto řídili purkmistři, konšelé, přísežní a obecní starší. Válek v zemi panujících, zdá se, že kutnohorští již málo si všímali a hleděli si hlavně dokonalého upravení hor. Obyvatelům do Hory Kutné se navrátilším jednalo se však hlavně o nabytí vlastnictví v opuštěném prve městu. V tom jim bylo brzy spomoženo, neboť, když Táboři a Sirotki táhli ku potrestání **Hynka Krušiny z Lichtenburku**, který byv prve v bojích vůdcem Pražanův, stal se konečně jich odpůrcem a hrad svůj **Lichnici** (Lichtenburg nedaleko Čáslavi a Ronova) Janovi Městeckému z Opočna byl postoupil, kdežto správce jeho Petr Liška Husitům kde a jak jen mohl škodu působil, usadili se na nějaký čas v Hoře Kutné a tu obdržela obec kutnohorská od vůdcův vojenských pojištění na všechen svůj majetek listem tímto: **1428** *My Jaroslav z Bukoviny hauptman, kněz Prokop a jiní kněží vojska Tábořského, a my Vitek z Březnice, Jan z Královic, hauptmané, kněz Prokůpek a jiní starší vojska sirotčího, vyznáváme tímto listem přede všemi, kdož jej čistí nebo čtíci slyšeti budou, že ze zdravé rady naši společné bratřím naším, purkmistrům, konšelům a vši obci na Horách Kutných, kteříž jsou se znovu usadili, u Hory Kutné po vypálení druhém, a mocí nám od Pána Boha půjčené, dali jsme a mocí tohoto listu dáváme plnou moc, aby všecka městiště domová, zahrady, doly, mlýny, lázně, vinice i což k tomu přísluší, k svému požitku mocně drželi, tak jakož jest jim rozděleno a rozdáváno bylo za dobré paměti **Jana Žižky** a **Jana Hvězdy**, předkův našich a hauptmanův vojsk svrchupsaných, nižádnému nejsouce vinni těch sstupovati a navracovati z uteklých, kteříž jsou dříve od nich utekli s králem uherským, aneb kamžkoli, zákonu Božímu protivíce se, jedno sami ty vymíňujíc, kteří jsou s bratřimi Pražany byli proti nám zašli. Těm jich statkové dědiční, domy, zahrady, atd. mají zase navráceny býti, jakož na slavném míru mezi námi a Pražany učiněném umluveno jest. A také, komužby oni z dobré vůle své co takového statku navrátiti chtěli, toho jim neodpíráme ani jinak jich k tomu mocí tisknouti míníme aniž chcem. A toho na potvrzení i pro lepší jistotu pečeti svrchupsaných obcí polních s pravým vědomím dobrovolně k tomuto listu přivěsili jsme. Jenž jest dán od narození Syna Božího léta tisíc čtyry sta osummecítmého, ten pátek po sv. Janu, křtiteli Božím.*¹¹⁴

Tímto ujištěním, ač třeba jen prozatímně, uspokojeně, navracovalo se obyvatelstvo vždy hojněji do Hory Kutné a uvazovalo se v domy dílem zcela ještě pusté aneb na něžto nějakých nároků dle listin dlužních v rukou majících míti se domnívalo, přihlašující se před úřadem šepmisterským, žádající o zanešení jim vlastnictví toho do kněh městských. Ze zápisek těchto možno úplně seznati tvrzení v prvním díle pronesené, že objem města nikdy nebyval větší, než jaký až posaváde jest, a seznámiti¹¹⁰ jest se možno úplně s tehdejší polohou města i názvy míst a ulic, jichžto tuto podávám. Bylit' trhové tito: **Tarmark**, který název až podnes udržen; **Obilní trh**, nynější prostranství u Kamenné kašny; **Koňský trh** posavadní jméno podržel; **Masný trh**, nynější část hrncířského tržiště z polovice, druhá polovice, jdouce dolů k levé straně pod bývalými *loubí*, byl **Zvěřinový trh**; **Plátěné podloubí**, jdouce nyní z Panského náměstí Masokrámskou ulicí v pravo, kde hostinec u **Černého koně**, a táhlo se celým pořadím domů, naproti tomu z druhé strany byl **Kurný trh**; **rínk**, ač v tehdejší době velmi nepravidelný a neúhledný byl, co nynější Panské náměstí sluje a zde na počátku ulice, nyní Masokrámské, uprostřed postaven býval pranýř; **Rybí trh**, nyní prostranství před horním úřadem; **Dřevěný trh**, na Dolejším městě v nynější Čáslavské ulici; z toho se šlo okolo **Jelena** na **Chmelný trh**, později přezdíván **Obrink** (*Hopfenring*); **Rudný trh** bylo prostranství blízko chrámu Matky Boží na Náměti, a s tímto hraničil **Olověný trh**; **Zelený trh** podržel název až posaváde, jenže jej mylně mnozí **Zelený trh** nazývají; **Ovesný trh** prostranství u sv. Bartoloměje; **Solný trh** vedle radnice, nynější

ulice od kamenné kašny v pravo kolem realné školy vedoucí; **Uhelný trh** nad Zikhartem, prostranství na **Kolmarku** před nynější továrnou na cukr; **Zikhart** byl nazván rybník ležící pod sv. Lazarem tu kde nyní Tellerovy pole a zahrada *U věnce* se nacházejí. **Průtěný trh** býval u sv. Jiří, a nedaleko toho **Sený trh** před Kouřimskou branou. *Na svatém Janě* potrvalo dosud. Z ulic bývaly: **Sená ulice** vedouc od Kouřimské brány až k Obilnému trhu; **Vinná ulice** pod Obilním trhem¹¹¹ až k rínku, nynější Kouřimská ulice; **Mincířská ulice** z Tarmarku k sv. Barboře vedoucí, nyní Jesuitská; **Česká ulice** uchovala jméno své posud; **Proutěná ulice** od Kolínské brány kolem valů k **Psímu rynku** vedoucí; **Soukenická ulice** pod rámy soukenickými u sv. Bartoloměje (nynější Bartolomějská); **Provaznická ulice** vedla z České ulice až do ulice Soukenické mezi zahradami; **Dlouhá ulice** od plátěných podloubí ku bráně Klášterské vedoucí (nynější Voršulinská); **Lefléřská ulice** s brankou, uchovala se podnes; **Pekařská ulice** z rynku k Dolejšímu městu vedoucí nynější Tylova; **Ševcovská ulice** nynější Haviřská; **Řeznická ulice** nynější Šlachtatecká, **Klásterská ulice** s brankou, nynější Sedlická; **Čáslavská ulice** na Dolejším městě byla část až posaváde tak nazývané ulice, která však do ulice **Špitálské** končila. Přichází však v době té také **Židovská ulice**, o níž nemožno říci, která z nynějších by to bývala, ale podobá se, žeby to byla ulice za **Černým orlem**, jakož též i přichází dům pod jménem **Židovská škola** v Dlouhé ulici, což nasvědčuje tomu, že zde v době té již židé usazení byli. Domy z doby té, které až podnes jména svá podržely, jsou: dům u **Zlaté husy**, na Vinné ulici, dům u **Zlatého kola** nad leflíři, dům **Benátky** na valech v Pekařské ulici, dům **Vorel** na Zvěřiném trhu; dům **Melhauz** neb **Pekárna** na rohu Zelného trhu a uličky k rynku. Dále přichází pivovar *pod Voslem u lávky*, kde se až posavád v sladovně říká, pivovar pod Páchem proti fortně pod lázňí Kuželovskou s chmelnicí na Rovni, o němž nelze říci kde by byl býval; *pivovar pod Vlašským dvorem u fortny* (nyní dům páně Otakara Breuera vedle jeho továrny); *pivovary na „Hoprinku“*; *pivovar na Kolmarku*¹¹² se sladovnou nazvaný Šašatovský s chmelnicí (nyní dům páně Panenkův). Z mlýnů z doby té uvedeny jsou: *Nové mlýny* na vrchním Páchu připsány byly za 28 zlatých uherských a 11 kop grošů českých Thomovi mlynáři pod úrokem platu ročního a odvádění dvou vepřů ročně do špitála; *mlýn Hopmil* prodán od obce Vaňkovi z Vlašimi, a vedle mlýna byl pivovár a sladovna, *Šmalcgrub* zvaný; mlýn pod *Meckasem* ležící, po němž ani stopy není; *mlýn pod hradištěm* u cesty k Bilejovu prodán byl Jírovi mlynáři (nyní mlýn Cimburk); *mlýn pod hrází Šimkův*, nynější Šimákův zvaný; *mlýn u velikém trávníce*, nynější Zelenkův mlýn. Hutě k tavení stříbra co soukromé vlastnictví se upisují: *huť pod sv. Barborou na Bylanském potoku*; *huť pod Bylany dřívě Josova*; *huť pod šibenicí u rybníčka na Rovni*; *huť u Grunty*.

1431 Že Hora Kutná ze spousty své spěšně se probírala a četnými obyvateli osazovala vysvítá z toho, že Prokop Veliký ji sobě za oblibené sídlo byl vyvolil a jelikož vliv jeho na veškeré řízení vojenské tak i vládní nemalý byl, ustanoveno bylo město to za místo schůze k odbývání sněmu strany pod obojí, který na počátku měsíce února 1431 se odbýval, a na kterém smíření se Sirotkův a Tábořův docíleno bylo.¹¹⁵

Podělování opuštěnými domy a městišti neuspokojilo ovšem těch¹¹³, kteří Horu Kutnou byli opustili, a mezi těmito byl i jistý Glenzel, který, když doma k jakémusi domnělému právu svému přijít nemohl, co přívrženec krále Sigmunda k tomuto se o potvrzení majetku svého utekl a od něho potvrzeným listem se před šepmistry vykázal, který byl tohoto znění: *My Sigmund, z Boží milosti římský král, po všechny časy rozmnožitel říše, v Uhřích, Čechách, Dalmacii a Kroacii atd. král. Oznamujeme a známo činíme zjevně tímto listem všem těm, kteříž jej viděti neb čtíci slyšeti budou, že k nám přišel jest náš milý věrný Hanuš Glenzl a zpravil nás, kterak Jakub Wolgemut z Hory, seděním na Koňském trhu v městě, a což on tu měl, i to zboží Radboř se vším*

¹¹³ Lib. hered. v archivu městském. Byltě to dům, kde nyní budova realné školy stojí, který co radnice až do konce XV. století používán býval, až do doby, když r. 1498 nová radnice nákladná na Panském náměstí vystavěna byla, kteráž r. 1770 shořela.

¹¹⁴ Archiv městský P čís. 186.

¹¹⁵ Palacký: Dějiny národu českého díl III. část 2. - Děje university Pražské od Tomka str. 280 praví o tom sjezdu: *Při začátku léta 1431 držán jest sněm vši strany pod obojí v Hoře Kutné, kdež nově jednalo se o srovnání strany pražské a tábořské, bez něhož nespádně bylo na srovnání s obecnou církví pomysliti.*

jeho příslušenstvím, kteréž na zemi položeno, jemu svobodně dal jest, jakož pak listové, kteréž nejpoctivější Konrat, biskup ve Vratislavi, náš milý ujec a kníže na našem místě viděl, světleji o tom svědčí, a prosil jest nás pokorně, abychme my k takovému dáni naši královskou vůli a přízeň přidati milostivě ráčili. I vzhledli jsme na službu prvě jmenovaného Hanuška, kterýž jest nám i koruně v Čechách po všechny časy dobrovolně a rád činil, a protož jsme s dobrým rozmyslem a pravým vědomím k takovému dáni naši královskou vůli milostivě dali, a to tvrdíme, dáváme a utvrzujeme mocí královskou v Čechách a mocí listu tohoto, což My vedle práva máme a můžeme, takže ten Hanušek i jeho dědicové takových zboží užívati mají bez všelikých překážek s přiznáním tohoto listu a přivěšením naší královské pečeti. Dán v Norimberku ve středu před sv. Jiljí po Kristovu narození 1431. léta, našeho království uherského 45, římského 21. a českého 12. léta.¹¹⁶

¹¹⁴ Správa a řízení obecní byla však až posaváde v rukou přednostů vojska tábořského, ovšem že s přivzetím též osob v Hoře Kutné usedlých, kteří společně jak horní a mincovní, tak i obecní záležitosti spravovali.

1432 Od 31. srpna až do 6. září 1432 držán byl opětně valný a důležitý sněm v Hoře Kutné, na němž hlavně rokováno bylo o potvrzení námluv dříve v Chebu r. 1431 usnešených, totiž o vypravení poslův k rokování o víře do Bazileje a mimo to i řeči byly o uzavřeném příměří všeobecného se stranou římskou. A vybrání hned mužové přední ze všech stran v národu, kteří by jménem království českého i markrabství moravského měli vydati se ke sboru církevnímu do Bazileje. A hned po skončení sněmu dne 8. září vyšlo od Jana ze Sán a Otíka z Lozy jménem všech Čechů pod obojí psaní odpovědně proti řádu křížovníků pruských a to zejména ku pomoci krále Vladislava i Polákův.¹¹⁷

1433 V jakém duchu a s jakou obezřelostí vůbec v čase tak pohnutém a pobouřeném obecní správa vésti se musela a čeho všeho k udržení pořádku v městě zachovávatí třeba bylo, sezná se nejlépe z usnesení obecních starších, jimžto r. 1433 správa obecních záležitostí svěřena byla. A bedlivě-li si povšimneme i jmen osob ve správě obecní jsoucích, seznáme, že se v úřadech těch nyní již s zcela jinými osobami setkáváme, nežli jsme se jich v předešlém a počátkem tohoto století znáti se naučili. Kdežto jsme tam, jak v prvním díle na mnoha místech uvedeno, zřídka s osobou českého příjmení se seznámili, jest tomu nyní ¹¹⁵ právě naopak a čtenář se teď se zcela novým obyvatelstvem seznamovati bude. Usnesení to zní v úplném znění takto:¹¹⁸ *Ambrož z Prahy, Mikuláš z Suchdola, tehdy mincmistrové od obojích vojsk, sirotčího i tábořského na Horách Kutných, Šimon krejčí, toho času purkmistr, Mikeš hofmistr, Matěj Krupský, Jan Barbořin, Pecha řezník, Petr Očko, Petřík řezník, Petr Chyba, Jan písař, Blažek hrnčír, Mrázek pivovar, Zvěst pekař, Vavřinec z Fremova domu, Havlík od Kúřimské brány, Petr Vladka, Petřík Tichý, Jan minciř z Ferdinandova domu, konšelé přisezení tudíž na Horách Kutných, k tomu obecní konšelé Jan Halda, Tomáš Bilejovský, Zikel Neškaredický, Jan Múdrý i jiný všickni konšelé tudíž na Horách Kutných, vážice a myslíce na to, kterak by budoucí časy skrze zřízené úředníky a správce tato obec mohla státí, a v dobrém trvající v lepším prospívati a budoucího zlého skrze neopatrné úředníkův sazení abychom mohli se uvarovati a vystřící, v dobré vůli svolili jsme a budoucí časy slíbili jsme sobě a slibujem to, co dole psáno stojí držeti, zachovávatí a v budoucích časích naše náměstky těch úřadův aneb úřadů k témuž napomínati, a což budem nejdál moci i na to vésti, aby kusové a svolení dole psaná od nás, od našich potomních i ode vsí obce byli držáni a v celosti zachováni:*

Nejprv: Kdož žádají aneb žádati budou bytu aneb osazení v této obci, chcem a přikazujem pro poctivost této obce a pro řád zřízený, aby takový neb takoví prvě než obce budou přijati, listův sobě odkud jsou svého zachování dobývali.

Druhé: Nyní i potom budoucí časy bude-li kdo neb kteří z cizozemcův, Polákův, Srbův, Slovákův, Němcův, Uhrův neb kteréhokoliv jazyku, ¹¹⁶ aneb z **děvních Němcův Horníkův** od této

obce přijat, chcem a přikazujem, aby takový neb takoví v knihy městské zejména byli napsáni.

Třetí: *Chcem a přikazujem, aby tato obec a konšelé, kteří po nás budoucí časy budou, cizozemcům aneb lidem jiného jazyka než Čechům žádné moci nedávali, ani kterého hlasu jim míti dopouštěli v obci. Dále chcem a přikazujem, aby konšelství, rychtářství i jiných úřadův znamenitých cizozemcům nebylo dopuštěno. Také dále chcem a přikazujem vůbec všem přebývacům v Hoře Kutné, kteréhožkoli důstojenství, úřadu neb řemesla, i havěřům, aby sobě nižádných rot a šibalstva nečinili a nejednali. Pakli by nyní i potom budoucí časy kdo neb kteří v neřádném rození byli shledáni, my konšelé a rychtář s pomoci boží a obce této takové rušiti, pomstíti uminili jsme a míníme.*

Naposledy ku paměti této obci toto napsati kázali jsme: *Léta od narození Syna božího tisícího čtyřstého XXXII. ten týden po svatém Jiljí, všech obcí pánův, rytířův, panoši a zemani zákona Božího příchýlných byl jest sněm volný tudíž u nás na Horách Kutných a na témž sněmu Jan Čapek ze Sán haupman vojska sirotčího a Otík haupman vojska tábořského vstúpivše do naší obce a mezi nás na **Vlašském** dvoře, řekli, vypověděli a nám i obci plnou moc dali a přikázali, aby nižádná osoba kteréhožkoli důstojenství aneb úřadu ježto jest s námi spolu usedlý aneb ještě v této obci živnost, obchody aneb úřady má neb mají, aby jinám zření neměl ani měli, než toliko k konšelům a k této obci aby byli podáni. Actum Anno Millesimo CCCC^o XXXIII fer III kathedra Petri.*

Usnesení to naznačuje nám nejpatrněji smýšlení obecné ¹¹⁷ měst českých a poukazuje k tomu, čeho se tato ze zkušenosti obávala a čeho se střežiti chtěla. Muselať však také Hora Kutná toho dbáti a řídití se dle strany právě v zemi panující, neboť tou podporována byla hlavně v hornictví, které, ač veškeré zemi znamenitě prospívalo, nicméně pro město samé nejprvnějšího předce přinášelo užítku. Proto také vždy, jak již dříve poukázáno bylo, veškerí králové čeští k Hoře Kutné a zdaru tamnějšího hornictví první zření mívali a právě z toho ohledu nad jiná města ji vyznamenávali. Rovněž tak se dalo i v stavu tomto země české bezvládném, že strana ta, která právě vrch vlády měla, nejprvněji k tomu hleděla, by výnos hor kutnohorských, které vydatností svou opět byly prosluly, se uchoval a před zkázou uchránil. Proto také když na památném sněmu Svatomartinském v Praze odbývaném pan **Aleš Vřešťovský z Riesenburka** za správce království českého volen jest byl, uložil mu veškerý shromážděný sněm mezi jinými království prospěšnými povinnostmi též toto: **A znamenitě má přikázati, aby groš dobrý rázu pražského s hodnou přísadou u Hory byl dělán, jakož jest bylo za krále Václava dobré paměti a ten aby byl ode všech brán bez odpírání. Také jiné všechny mince falešné aby přestaly, kdežby kolivěk byly v zemi naší, kromě té obecné u Hory. Pakli by kdo v tom byl nalezen, nad takým aby bylo pomstěno jako nad falešníkem zjevným.**¹¹⁹ A že tento nově volený správce zemský dle rozkazu toho k Hoře Kutné zřetel svůj obrátil, vysvítá z toho, že hnedle v první době svého zvolení Hoře Kutné znamenitě obdarování učinil tímto ustanovením: **1434** *My, Aleš z Riesenburka, nejvyšší správce království českého, i ¹¹⁸ se vsí radou pánův a rytířův, zeman a měst k zákonu Božímu příchýlných, téhož království nám přidanou, vyznáváme tímto listem přede všemi, kdež čten nebo slyšán bude, že z zdravé rady naší společně věrným našim milým purkmistrům, konšelům i vsí obci na Horách Kutných, těm, kdož se znova sadili u Hory Kutné po vypálení prvním i druhým, všechna práva a řády, kteréž jsou měli a mají od slavných králův a jmenovitě slavné paměti krále Václava II. a císařové milosti Karla IV. a krále Václava, syna jeho, navrátili jsme jim, jich v ničem nemenšice a mocí tohoto listu navrácujeme a k tomu moci od Pána Boha nám půjčenou dali jsme jim a mocí tohoto listu dáváme plnou moc a svobodu, aby všeska městiště, domové, zahrady, lázně, vinice, doly, platy se všemi požitky měli, drželi, požívali a učinili s tím, jakožto svým vlastním dědictvím toho žádnému nejsouce povinni stupovati z uteklých, kteříž se zákonu Božímu protivíce, ze země neb jinam utekli. A my jim v to ižádnou mocí slibujeme nesahati, ani kterak jinak hýbatí, leč by hodná příčina byla a provinění, kromě leč by*

¹¹⁶ Archiv městský.

¹¹⁷ Palacký: Dějiny národa českého díl III. část 2.

¹¹⁸ Jak zanešeno v Manuale z téhož roku v archivu městském.

¹¹⁹ Archiv český III. str. 414.

komu sami od sebe aneb jeden z nich z dobré vůle co takového chtěli navrátiti, toho jim neodpíráme, než jinak žádnú mocí nemíníme jich tisknouti. Také svrchupsaný purkmistr i obec jedno- stejně s pilností prosili jsú nás, abychom jim Němcův a cizozem- cuov na konšelství a na jiné úřady, což by se obce dotklo, nesá- zeli a nedávali. A my milující čest a zvelebení našeho jazyka českého, řekli jsme jim to učiniti. Také od těch vojen částých, jimiž jsú k záhubě toho klénotu mnoho byli trápeni, dáváme jim toho svobodu, aby k nim nebyli puzeni víc bezděčně, kromě léčby vši země proti cizozemcům hnutí bylo, v tom jich nevyjí- máme, aneb kdyžby toho pilně¹¹⁹ potřebi k obecnému dobrému v této zemi bylo, že mají podle nás vzhůru býti, když bychom rozkázali. Dále zpraveni jsúce a znamenavše veliký nedostatek té chudiny špitálské u Hory na předměstí, jakož na velikém sněmu v Praze jest jim také k tomu svoleno, aby všichni platové, kteří jsú z dávna k tomu špitálu nadáni, a kteří ještě spravedlivě příslušejí, byli navracováni a stupováni. K těmž jsme jim svolili, aby svrchu psaní Horníci v ty platy k tomu špitálu se uvazovali a aby jim bylo stúpeno. To na každém žádajice a prosíce, aby to učinili pro Pána Boha a pro své spasení. A toho na svědomí pevnosti a lepšímu tvrzení pečeti naši vlastní přirozenou k tomuto listu přivěsili jsme, jenž jest dán a psán léta po Božím narození 1434 v úterý na Dušičky.¹²⁰

Ze stran válčících ve vlasti utvořily se během času dvě hlav- ní strany politické, sobě odporné. Ku první straně, **šlechtické**, přilnuli nyní všichni šlechticové bez rozdílu náboženství, tedy katolíci, kteří byli císaře i papeže poslušni, i také nejhorlivější Husité, z měst pak toliko **Praha, Plzeň a Mělník**. Ku straně **demokratické** neb **straně obcí** přiznávaly se všechny obce Tábořské a Sirotečí vůbec, mezi nimiž byla i města královská, též i **Hora Kutná**. Ze strany stavu panského držel s demokraty jenom **Jan Roháč z Dubé**, kterýž od samého počátku až dotud při Tábořích vytrval. Takové dvě strany nemohly dlouho vedle sebe obstáti a musely se konečně potkatí v zápasu rozhodném a posledním. A takové bitvě hleděli první vstříc Táboři a Siroteci. Vojsko Tábořské a Siroteci položili se v květnu u Kunratic, Krče a Jiren před Prahou, vyzývajíc k boji tranu šlechtickou, která však necítíc se k boji dosti silnou, aby rozhodný boj¹²⁰ podstou- piti mohla, vyjednávala se stranou protivnou, doufajíc se sesílití pomocí od katolických pánů, a 30. května 1434 svedena byla nejstrašlivější bitva u Lipan, kdež světu ukázáno bylo, že Čecho- vé toliko od Čechův přemožení býti mohli a strana demokratická podlehla a vůdce její Jan Roháč z Dubé upadl v zajetí. Hned po bitvě táhla se strana vítězná ke Kolínu, v kterém se byl Jan ze Sán se zbytky Tábořův zamkl, a po nedlouhém obležení města stala se úmluva taková, že obě strany měly šetřiti pokoje, roz- pustiti vojska a nezbroití se více, až do konce měsíce června, mezi kterýmž časem obecný sněm do Prahy svolán býti měl.

Tak utichl hluk zbraně a pokoj rozhostil se po zemi české. Není nijaké pochybnosti, že při té příležitosti též strana vítězná Horu Kutnou si zabezpečiti hleděla.

Obecní správa městská v Hoře Kutné ostatně pečovala neus- tále nejen o rozkvět města a hlavně o pozdvižení hornictví, a snažila se odstraniti všeho, coby tomuto na újmu býti mohlo. Tak byli na příklad rudokupci Šuler, Ziwald, Hanůšek, Prekl a Havlík každý hřivnou stříbra pokutován, že do potoka Vrchlice (Páchu) škváry ze svých hutí sypali ku škodě obecní a vstoupiv- še do rady, prosili za to, aby jim páni propustili ty peníze, ale páni bez milosti kázali pokuty složití.

Téhož roku byl v Hoře Kutné držán sjezd strany pod obojí, na němž ustanoveno, aby v těch místech, kde kalich až potud panoval, i na věky budoucí hájen byl, kde však až posud jen pod jednou způsobou se přijímalo, tam že to i tak budoucně může zůstatí. Z té příčiny nařizeno, aby se stalo sepsání všech měst, městeček, hradův, tvrzí a vsí v celé zemi, kde se buď pod¹²¹ obojí, buď pod jednou přijímá. Dále stalo se unešení o volení arcibiskupa a dvou biskupův, že mají býti voleni podle staroby- lého obyčeje v Čechách obvyklého, totiž od národu a od kněž- stva, sbor neb papež má je potvrditi a oni že jim mají slibovati poslušensství. Tyto vrchní pastýře poslouchati mají kněží pod obojí i pod jednou, **avšak žádný cizozemec nemá na vyšší**

duchovní úřad v Čechách a na Moravě býti dosazen.

1435 Po tolikých bouřích v zemi pečováno konečně o to, aby trvalý mír se docílil, jehož však nabýti bylo toliko možno, když sbor církevní potvrdí svobodu vyznání náboženského po- dle prvnějšího usnešení se o čtyřech člancích víry. A aby to tím snadněji docíliti se mohlo, hleděli Čechové k tomu opětně císaře Sigmunda nakloniti a pakliže on žádostem jejich povolným býti se ukáže, jej za krále českého přijmouti. Za tou příčinou ku shodnutí se svolán sjezd do Brna, kde vyslanci čeští s císařem vyjednávatí měli, mezi kterýmižto poslanci z měst po Praze hned zastupovali Horu Kutnou **Matěj Kysela** a **Martin Kuše**. Tu mezi jinými podmínkami, žádostmi a ohradami od stavův království českého císaři Sigmundovi před přijítím do země k přijmutí podaných nachází se též toto: *Osmé. Mince dobrá a groš dobrý u Hory kován bud, neb pro zlú minci tato léta země naše přišla jest k velké škodě.*¹²¹

Že Čechové Sigmunda za krále přijmou, o tom již nebylo pochybnosti, jakmile kompaktáta česká od sboru Basilejského přijata budou a o to měl císař Sigmund pečovati. Na počátku října r. 1435 sešel se sněm v Praze, kterýž měl stvrditi, co v Brně umluveno, a 21. října předsevzata byla volba arcibiskupa¹²² a dvou biskupů a mezi voliči byli co vyslanci z Hory Kutné též **Ambrož z Prahy**, měštník kutnohorský a mincmistr, a kněz **Vít**, farář od *vyšokého kostela*, kteří zvolili **Jana Rokycanu** za arcibiskupa, **Martina Lupáče** z Chrudimi a **Václava** z Vyso- kého Mýta za biskupy.

Jaká kázeň mravů v městě té doby panovala vysvítá z toho, že některé ženy, ježto při jakési veselosti tancovaly, z rozkazu úřadu konšelského vězením a muži jejich po 10, 6 a 4 kopách gr. trestáni byli.

1436 Na den Obrácení sv. Pavla (23. ledna) přibyl správce země české Aleš Vřešťovský z Risenburku do Hory Kutné a tu dle starobylého obyčeje svolav celou obec, volil a sadil konšely k řízení města, a sice zvoleni byli: Martin Sudlice, Johannes Halda, Pecha řezník, Petřík řezník, Jan písař, Petr pláteník, Jan Obročník, Vávra, Jan Vojnův zeť, Filip Siecký, Martin lojovník, Jan Onomyský, Jošt rudokucec, Jakub sedlář, Jindřich krejčí, Petr provazník, Jan Černý, Jan Thas. Byltě to poslední politický úkon tohoto správce zemského v Hoře Kutné, neboť v měsíci srpnu (14.º) po delším toho již vyjednávání přijat byl císař Sigmund v Jihlavi opět za krále českého, kdež po ukončení vyjednávání všichni páni i rytíři přítomní, též poslové čtyřmécit- ma měst, mezi nimiž též poslové z Hory Kutné císaři na důkaz věrnosti ruce podávali a 24. srpna slavil již Sigmund slavný vjezd svůj do Prahy.

Král Sigmund všemožně se o to zasazoval uvéstí opět pořá- dek v zemi české a toho docíliti hleděl nejprve získáním si Prahy a měst královských. Za tou příčinou již čtvrtého dne po svém slavném vjezdu do Prahy po příkladu předešlých králův českých¹²³ sadil nové konšely Starého a Nového města Prahy a toto též i v jiných královských městech vykonati kázal. Tak i do Hory Kutné přijeli v neděli po sv. Františku Silva Marcus, pan Jan, ře- čený Čabelický, a Martin Lauda a oznamovali, že jsou v delega- ci JMti královské, aby novou radu sadili. Však páni konšelé a přísežní s obcí celou dali jim v odpověď, že od starodávna oby- čej chvalitebný jest býval, že žádný jiný nesadil a nedosazoval konšelův, jedině sám král. Oni však odpověděli jim: *JMt králov- ská dal nám k tomu plnú moc a poručil nám sem jeti k dosazení přísežných. Potom pak dala jim obec povolení, aby sadili konšely, jejichžto jména jsou níže zaznamenána: Ambrož, Mar- tin Sudlice, Martin Kučka, Gallus, Petřík řezník, Jakub selator, Filip Onomyský, Ondřej Chojna, Šimon švec, Filip, Vavřinec z Libenic, Achník z Křešic, Fridl, Sigmund Horout, Hanuš perni- kář, Matějček z Pokšuchova domu, Prekl rudokucec, Blažek farář, Man písař.*¹²² Tak jako při volbě pražské vyloučení byli i zde vůbec při volbě konšelův **horliví známí Husité** a i při volbě kutnohorské viděti jest vliv reakce proti demokracii, nebo kde prve na konšelství a v radě zasedali toliko usedlí sousedé, uve- dení byli již volbou touto mezi radu a konšely úředníci mince a osoby šlechtické, v Hoře žijící, ale s obcí břemen nesnášející.

¹²⁰ Memorabilia v archivu městském.

¹²¹ Archiv český III. str. 220.

¹²² Manuále archiv městský

Sigmund počal hnedle k potřebám svým peněz sháněti a proto obraceli se k němu hnedle ti, kteří jakýchkoli dříve kněžím patřících statků v držení byli. Tak majestátem daným v Praze den sv. Matouše r. 1436 zastavil císař Sigmund Mikulášovi Divůčkovi z Kladrub ves Veletov s luky, jezery a což k tomu přísluší za 200 kop gr., kteroužto vesnici nadzmiňený Divůček po ^{24/} spustošení kláštera Sedlckého v držení si vzal, a pojistil mu další úplné držení toho zboží.

Jako v Praze tak i v jiných městech a krajinách nebyli spojovní s posavadními kroky a činy krále Sigmunda a strana Táborů od samého počátku válek odvírala jemu práva k dosednutí na trůn český. Hlavou této strany byl pán český **Jan Roháč z Dubé**, kterýž, vystaviv sobě hrad nablízku vsi Chlístovic nedaleko Hory Kutné, nazval jej biblickým jménem **Sion**, se svými stejně smýšlejícími přívrženci tam se usadil.

1437 Císař Sigmund co král český dal během měsíce prosince po všech městech a městečkách na trzích veřejně provolati, že na Nový rok valný sněm v Praze držán bude, na kterýž každý, kdo k tomu právo má, nemá obmeškati dostaviti se, neboť netoliko mají se církevní věci v konečnou jednotu uvésti, ale také zemský řád má zase podle práv starodávných, v království českém držaných, nově uveden býti. Tři hlavní věci na něm se ujednaly: rozhodlo se totiž o sedání v lavicích, ¹²³ ^{25/} urovnaly se poměry mezi obyvatelstvem starým a novým v Hoře Kutné a svolena jest všeobecná berně na potřeby království českého. Hned téhož dne, kdy sněm prvně zasedal (26. ledna) byli od císaře Sigmunda nejvyšší úředníci i kmetové nejvyššího soudu jmenováni a ohlášení a veliký soud zemský pak hned třetího dne pod osobním zasedáním císařovým otevřen.

Výtěžky horní z Hory Kutné byly se během války náramně zmenšily, aniž Horníkům ochuzelým a v díle svém prostředky omezeným možno bylo zvelebení hor o své újmě podniknouti. Bylať Hora Kutná nyní město čistě české a arcihusitské. Císaři Sigmundovi však na tom velice záleželo, aby tu hornictví brzy zase oživlo a stalo se opět nejvydatnějším pramenem důchodů královských, jako před tím bývalo. Proto vešel v jednání s Horníky, žádaje od nich, aby staré kovkopy německé, hor a dolů vědomé, však před léty z města vypuzené, opět k sobě přijali, s nimi za jedno byli a při zvelebování těch hor sobě společně radili a pomáhali. I přívolať před sebe obojích Horníkův, to jest starých i nynějších (což se nepochybně stalo na přimlouvání někdejšího nejvyššího mincmistra Divůčka z Jemniště, který po svém úteku z Hory Kutné při dvoře císaře Sigmunda se zdržoval), žádal a radil jim, aby jak k dobrému královské komory, tak k obecnému vši země a k svému vlastnímu prospěchu ve smlouvu a jednotu ku společnému děláni těch hor vešli, k čemuž čeští horníci se vši obcí svolivše dne 6. února 1437 před císařem a králem a obecním sněmem vši země české v Praze se postavili, oznamující, že jsou se s německými Horníky, kteří navrátivše se tuto se také postavili, křesťansky se smířili a v tom ^{26/} se smlouvali, že všecko, co jest kdy v těch zástích a časech válečných pročkoli a kterakkoli mezi nimi se stalo, ze srdce sobě a na věky prominouti a sobě slíbiti chtějí, ve všech věcech řádných a spravedlivých a zvláště což by se jich práv a svobod týkalo, věrně sobě a upřímně i za jeden člověk radni a pomocni býti. I tak potvrzena jest ta smlouva od krále i od sněmu zemského a jakož Hora Kutná dala někdy první krutý příklad nesnášenlivosti německé, tak předešla nyní opět co česká obec jiná města zákonného narovnání a pokojného spolubydlení obou stran náboženských a národních. ¹²⁴ Majestát na porovnání toto císařem a

králem Sigmundem Horníkům daný zní takto: *My Sigmund z Boží milosti římský císař, vždy rozmnožitel říše, a uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, vyznáváme tímto listem přede všemi, kdož jej uzří aneb čtící slyšeti budí, že z přirozené nám dobroty povinni jsme jakožto král příbuzný a dědičný v Čechách ku prospěchu té koruny a k tomu, jímž by se naši a téhož království poddání věrní milí, lepší mohli, ústavně a všelijak vždy opatřili, však mnohem více a pilněji zavazání jsme k tomu snažnost naši přičiniti, aby to město Hora Kutná, v němžto největší a nejužitečnější poklad a klenot našeho království jest a záleží, bylo ^{27/} vyzdvíženo a dolové zase po tak dávěném a vsi zemi příliš škodném zapuštění mohli k užtku toho tak zašlého království býti navedeni a dělání. Neb jakož dílo těch hor užitek převeliký a prospěch našemu království přináší, také i mnohem vějše zapuštění jich škody nenabyt v zemi mohlo by přivésti. Takž tedy mnoho na to rad a potazův měvše o lidi nyní v Hoře bydlející u velikých a mnohých nedostatcích válkami od drahně předešlých let v Čechách trvalými znamenavše, jiné jsme cesty lepší nevěděli, kudy by to podobněji mohlo jíti, než navrácením starých horníkův, kteřížto hor a dolův jsou vědomi, aby s těmi nynějšími horníky za jedno jsouc, těch hor vyzdvíhali společně sobě radili a pomohli. I přívolať ku přítomnosti naší obojích horníkův, to jest starých i nynějších, žádali jsme i radili jim, aby k našemu poctivému i ku obecnému vši země i také svému vlastnímu dobrému hledíce, v smlouvu spolu podobnou a v jednotu vnikli, žeby se nám jinak na ty Hory nakládati nehodilo, ani kterou mocí zase jich vyzdvihnouti. A tak oni obojí za jeden člověk se svolivše, před námi a obecním sněmem vši země české v Praze, den svatě Doroty, zjevně jsou oznámili, že jsou křesťansky se smířili a smlouvali, všecko, co jest kdy napřed v těch zástích a časech pročkoli a kterakkoli se mezi nimi stalo, z srdce pomíjejíc, i konečně sobě a věčně odpouštějíc a slibujíc již ve všech věcech řádných a spravedlivých a zvláště což by se jich práv a svobod dotýkalo, věrně sobě i upřímně a za jeden člověk radni a pomocni býti. Než toto samo pro lepší vymínili jsou, že starí Horníci své kněží a kostela svatě Barbory i s tím kostelem mají míti, kteřížto kněží na svých kázáních žádného z obyvatelův Horských nemají ^{28/} od přijímání Těla Božího pod obojím způsobem vedle kompakát rozpakovati a ti ani druzí také žádných bůří ani různic jednati a činiti nemají, jedno z písmá svatého na hříchy lidské kázati a k lásce a k jednotě i svornosti lid obojí strany vésti. Pakli by který z nich kterékoli strany se v čem vytrhl, takový má konšely města Hory a mincmistrem, kteří nyní jsou nebo ty časy budou, býti naveden až do arcibiskupa budoucího. Též i světských, kdož by úmluv svrchu a vespod psaných v čem nedržel, má také konšely a mincmistrem podle velikosti viny a zasloužení bez jiných lidí všelikých výtržkův trestán býti. Pak o ty statky starých Horníkův, kteréž nynější Horníci drží, mají každý z obou stran po přáteli vydati a jestli by se ti smlouvi oč nemohli, tedy toho slovný Jan z Sútice, mincmistr, aneb jiný, kdož by na též úřadě byl po něm, má býti nejvyšší rozhodce, vždy hledě k obojí straně vedle milosti. A toho z obou stran řekli jsou a mají poslušni býti. Také jestliže by kdo z starých Horníkův od dání listu toho pořád čtúc do země do roka k svému statku se, když by mu to bylo oznámeno, nevrátil, ten potom právo své na tom ztratí a to všecko vedle práv a listův tomu městu od našich předků daných na obec má spadnouti. Žádajíc obojí, abychom k těm a takovým jich dobrovolným smlouvám svolili a je ku právům a svobodám i listův starodávných navrátiti ráčili milostivě. Protož, vidouce i v tom obojích povolnost a poslušnost, dobrým rozmyslem a radí naši pro vyzdvížení toho klenotu tím spěšněji Horníky oboje a všechny svrchupsané již jakožto znova za jednu a jednotejnou obec společně vysazujem, ke všem je právům jich, svobodám a listům našim slavně paměti předky jim z starodávna vysazeným a daným, kterýchž jsou dosaváde požívali a chvíle této požívají ^{29/} navracujíc tímto listem. Ne ačby pak i v časech budoucích kterých práv a svobod svých se doptali, jichžto nyní pro svou záhubu snad nepamatuji neb dojíti nemohou, a je dckami, listmi neb řádným svědomím okázali,*

¹²³ Sedání v lavicích nazývalo se právo zasedati v nejvyšším soudu zemském. Zemský soud zasedal čtyřikrát do roka vždy o Suchých dnech na hradě Pražském pod předsednictvím buď samého krále aneb jeho náměstka. Jemu po boku sedávalo dvanáctero kmetův, co rádcův a pomocníkův jeho při vládě zemské, jichžto sobě vybíral ze sněmu dle žádosti sněmovní. Tito kmetové nebyli tedy pouze soudcové, ale spolu nevyššími úředníky při správě zemské, takřka prostředníky mezi králem a národem. V jakém pořádku, kdy a kteří při soudu v lavicích zasedati měli, stanovil zvláštní ^{25/} zemský zákon.

¹²⁴ Mylné jest tvrzení mnohých, že by při té příležitosti chrám sv. Barbory výhradně k službám Božím strany pod jednou postoupen býval, neboť doby té již v Hoře Kutné náboženství od obojí všeo-
52

becně panovalo a veškerí chrámové kněžimi strany té osazeni byli. Strana římská používala však chrámu sv. Jiří, který vždy býval pod ochranou mincův a pregéfů.

těch jim také chcem i naši budoucí králové čeští mají potvrditi milostivě. A nad to nade všecko vždy k tomu hledíc, aby měšťané Hor tím spíše a snáze stavěti a hory vyzdvihovati mohli, všecky dluhy minulé a platy světské i duchovní, křesťanské i židovské v Hoře aneb v předměstích Horských, kteréž jsou koli na vsi obci aneb na jmenovitých domích, zvláště zdvihli jsme a zdviháme, umořili jsme a tímto listem moříme. A to ve dsky zemské s radou panskou chcem vložit, když budou otevřeny. Také chcem, aby verk grošový neb peněžný dělán byl pro potřeby těch hor a firduňk a štoury aby každý týden byly dávány tak, jakož se nám a mincmeistrovi bude zdáti. Těž pregěře, mincěře, prenary a jiné k jich lunům a právům navracujem a kteréž na Vlašském dvoře měli jsou a mají i budou míti. A všecky platy a zboží jich i jiných Horníkův, kromě toho, co svrchu psáno stojí, propouštíme a jim moci svrchu dotčenou dáváme tímto listem a tvrdíme, buďto na světských neb duchovních, kteréž jsou měli na zemi neb městech okolních, a též platy a zboží, kteréž jsou k jich kostelům neb špitálů sloužely, všecky jim navracujem i těm všem, kdož to drží, postoupiti příkazujem, chťice toho všeho, což se svrchu píše, radni a pomocni býti, jakožto král a pán jich milostivý vsi snažností. A toho na svědomí a potvrzení náš císařský majestát kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Jenž jest dán v Praze od narození Syna Božího MCCCCXXXVII ten úterý před svatým Benediktem, let království našich uherského v padesátém, římského v sedm¹³⁰ a dvacátém, českého v sedmnáctém a císařství ve čtvrtém létě.¹²⁵

Skvělým výsledkem osvědčilo se býti narovnání toto odměněno, nimžto, hlavním působením tehdejšího nejvyššího minc-mistra **Jana Čabelického ze Soutic** starým Horníkům navracovány byly statky dřívější. Starí Horníci, kteří se byli z ciziny do Hory Kutné navrátili, měli sami určití cenu domů svých. Noví držitelové jejich měli buďto polovici této ceny od starého majetníka v penězích vzíti a tomu za to dům postoupiti, anebo starému majetníku polovici ceny domu dáti a za to dům dědičně obdržeti. Za příčinou nynější již probuzenosti Čechův v Hoře Kutné stalo se pak, že Němci do Hory Kutné nově přibýlí neb se navrátilí v druhém pokolení s Čechy v jedno splynuli a němčina z města zmizela.

Po urovnání věci kutnohorských dal číslí císař na sněmě tom vyzvání k stavům, aby mu byla povolena berně všeobecná, protože po rozzastavení všech statkův korunních král neměl ještě jiných příjmů, leda platů komorních z měst královských a některá cla. **Hora Kutná** měla pak teprv novým nákladem oživnouti, měla-li se opět státi hlavním pramenem důchodů královských, ku kteréž berni byl sněm svolil. A když královna Barbora dne 11. února co královna česká korunována byla, upsal jí král Sigmund s vědomím sněmu věno královen českých obyčejné, totiž města Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Poličku, Jaroměř, Dvůr, Trutnov a Mělník, a mělo se jí odváděti každý týhoden z důchodův mince kutnohorské 60 hřiven stříbra.

Co takto se podobalo, že mír a poklid zemi úplně již navracen bude, přihodila se v nejbližším okolí Hory Kutné událost¹³¹ tak důležitá, která, ač k dějům města výhradně nenáleží, nicméně přede tu o ní pomlčet nelze, jelikož událost ta dojísta na obyvatelstvo města nemalého vlivu míti musila. Vypisujeť jí p. Palacký¹²⁶ takto: *Spátečnické počínání si císaře Sigmunda v Čechách vzbudilo již z počátku nedůvěru a nespokojenost Čechův velikou, avšak jenom pan Jan Roháč z Dubé, po všechem čas války tábořské hejtmán, na svém hradě Syon ještě zjevný odpor jemu kladl. Vyhlásiv císaři válku, zajímal a přejímal mu stáda volův a náklady vína, kteréž mu z Uher do Čech hnány a vezeny byly a hleděl mu všelikým spůsobem škoditi co nejvíce. Hrad jeho Syon stal se útočištěm mnoha jiných bojovníkův a straníkův tábořských. Císař vyhlásil dne 15. února 1437 veřejnou hotovost zemskou proti Roháčovi ke dni sv. Jiří nejprv příštímu a vyslal již dne 3. května svého nového hofmistra **Hynce Ptáčka z Pirkštejna** s některými dvořany, s pražským lidem a pány zemskými k dobývání hradu Syona. Obležen byl na svém hradě za čtyři měsíce. Ale že zámek na vrchu hory byl postaven a valem, příkopu a zdmi dostatečně byl ohrážen, nesnadné bylo jej pře-*

moci a dobytí. A protože Ptáček nastavěl věži, kteréž by pevností a zdi zámku převyšovaly, z nichžto rozkázal střeliti do zámku. Mnozí s obojí strany padli, ale více dobývajících, proti nimž zřídka které vystřelení daremné a na chybu bylo. Přistoupiti blíž ke zdem bránil příkop hluboký, v němžto, ačkoli nebylo vody, však pracně a nebezpečně bylo vojákům do něho se pustiti a zase nahoru na valy, kteréž byly okolo zdi, vylézt, pro množství husté střelby, kteréž z hradu šla. Štolami tedy podzemními přístup sobě ku příkopům dělali, zanechavše¹³² před příkopem něco málo země, ku podobnosti dveří, aby lest jejich poznána nebyla. (A že k dílu takovému zkušených kovkopů kutnohorských použito bylo, jest takřka nade vsi pochybnost.) To spůsobivě čekali na vítr, kterýž by z ležení na hrad vál. Ten když se prudký zdvihl (dne 6. září), vojáci vzavše na se oděni, do štol vešli, zatím jiní střelbu k zámku pustili a všecka děla pojednou zapálili, aby dým od prachu a ohně na hrad se obrátil. V tom onino štolu prorazivše, do příkopu skočili a přistavivše žebříky na valy, útokem je slézti usilovali. Přihodilo se, že toho času Roháč obědval, nemnozí, ježto zdi strážili, pokřik učinili, z toho vznikl hřmot, že odevšad obležení běželi k bráně valův. Roháč také nechav jídla a uchvátiv zbroj, pospíšil z hradu, aby své ubránil. Bili se jednoho času na mnoha místech velmi ukrutně, zvláště kde Roháč přítomen byl. Mezi tím s jiné strany nepřátelé valův se zmocnili a mnohé povraždivše, do hradu se tiskli. Roháč chvátaje navrátiti se k hradu, obskočen jest a jat v předhradí se šesti svými bojovníky. Ještě drželi se lidé Roháčovi na hradě, ale v temnu nočním počali utíkati odtud a schytáno jich šest a čtyřicet. V pondělí dne 9. září 1437 spatřila Praha popravu do té doby nevidanou: udatný vůdce tábořský, někdy pán korouhevný, kázáním císařovým veden jest se všemi dva a padesáti spulvězni svými k šibenici a oběšen uprostřed nich nejvýše na řetěz zlatý v panské úpravě se zlatým pásem, jako pro čestné vyznačení. Avšak takového nakládání s muži někdy v národu váženými, kteří válku byli vedli pro své přesvědčení a nikoliv pro loupež, chybilo se dokonce cílem svým. I bylo to velmi veliký pláč v lidu za dlouhý čas a vždycky lidé plakali, když¹³³ byla zmínka o tom, dí starý letopisec.¹²⁷

Takové bezohledné a nešlechtné jednání se svými osobními odpůrci a pak nedržení slibů, jichžto při nastoupení králování v Čechách byl připovídal, přispělo k tomu, že v zemi opětně známky nespokojenosti a vzpoury povstávaly, které by snad nepochybně proti králi Sigmundovi zřejmě vypukly, kdyby nebyla smrt jeho tomu předešla. Zemřel ve Znojme dne 9. prosince 1437 a ním vymřel po meči v Čechách panovníčí dům Lucemburský. Poslední péči Sigmundovou bylo zeté svého Albrechta Rakouského z rodu Habsburgského na trůny ním opuštěné dosaditi a protože listy velmi úslužnými stavu království uherského i českého o to byl žádal. Vyplnění žádosti té potkalo se však s dosti tuhým odporem, neboť národ český rozdojvil se opětně ve dvě strany, tak zvanou **rakouskou**, která měla nejvíce přívržencův ve stavu panském, druhá strana **národní**, zastoupena stavem rytířským a městským. **Hora Kutná** držela se s Prahou při straně prvnější. V artikulích stížných, jichžto stavové čeští proti císaři Sigmundovi vedli, že závazkům svým dosti nečiní, praví se: Osmnácté: *Slíbil Horu opatřiti, aby zvelebena byla. Již jest ji nezvelebil a téměř na nejvýše zavedl a zapustil k veliké škodě a k hanbě koruně české a dopouští vědomě na mnohých místech peníze falešně dělati. Z té příčiny také v artikulích, jichžto stavové králi Albrechtovi při volení jeho za krále českého k přijmutí předložili, uvádějí: prosíme, aby¹³⁴ JMt ráčila Horu opatřiti a vyzdvihnouti a to pro své i této koruny i jiných zemí dobré, poctivé a užitečné.*¹²⁸ A z toho patrné, že veškeré zemi na pozdvižení Hory Kutné, čili vlastně dolování tamnějšího, záleženo bylo.

1438 V lednu r. 1438 držel **Hynek Ptáček z Pirkštejna** na Ratajích a Polné, který se byl v čelo celé strany pod obojí postavil, se svými přívrženci sjezd v Hoře Kutné, na kterém uzavřeno

¹²⁷ Aeneas Sylvius, ač mnoho mluví o loupežení Roháčově, přede dodává, že Roháč neplenil země vůbec, nýbrž jen císaři a dvořanům i služebníkům jeho škodil, a to právem záští čili opověděním války, jakž byl obyčej onoho věku.

¹²⁸ Archiv český III. str. 458 a 460.

¹²⁵ Archiv městský. Desky relací královských str. 17.

¹²⁶ Dějiny národu českého III. díl část 2. str. 393.

bylo vyjednávat s králem polským o dávném u Sirotků oblíbeném návrhu, kterak by koruna česká a polská mohly spojeny býti, z čehož však sešlo a Albrecht, co volený král český, v červnu přes Čáslavu, Horu Kutnou a Kouřim do Prahy jel a dal hnedle **Horu** lidem svým obsaditi a tak si ji i užítky její pojistiti. Však ještě roku toho utrpěla opětně Hora Kutná všechny strasti války, kterou zde byl Ptáček z Pirkštejna s vojskem Albrechtovým svedl a ji vydobyl, ale dlouho v držení jejím nebyl, neboť již na den památky sv. Timotea (24. ledna) **1439** voleni a dosazení jsou konšelé níže psaní skrze pana Zdenka z Postupic, toho času nejvyššího mincmistra v Hoře Kutné, učinivše jemu přísahu JMti králi, jakož níže psáno: Jan hofmistr, Mikuláš Libák, Jan Kožka, Jan zlatník, Jan Křišťan, Toma Pecoltův, Matěj farář, Matěj Melhúzky, Václav Vlasátkův, Matěj Vlček, Jan Weis, Petr Krupka, Petr Těžký, Jiří muž Heskové, Matěj zeť Bilejovského, Prokop syn Hurtové, Franěk krejčí. Z toho viděti, že Hora Kutná opět v rukou krále byla, ač nemožno říci, zdaž postoupení jí novou válkou neb uzavřeným mírem se stalo.

Král Albrecht zemřel dne 27. října 1439, aniž možno říci, ^{135/} zdaž aneb co byl pro Horu Kutnou učinil.

1440 Po smrti Albrechtově octlo se království české v mnoholetém bezvládní, jehož dějiny země posaváde neznaly a hlavní závada pořádku a práva pocházela z nemožnosti naléztí oprávněnce k vládě spůsobilého i ochotného. Že v takové době blahobyť Hory Kutné zkvétati aniž hornictví pozdvihnouti se mohlo, dá se snadno domýšleti, neboť nebylo jistoty pro nákladníky, aby jim výtěžkův horních řádně placeno bylo, jelikož moc vládní svěřena byla pouze hejtmanům, pro každý kraj zvoleným. Že však Hora Kutná při tom všem postavení svého co první město po Praze nepostrádala, vysvítá z toho, že při všech sněmovních vyjednáváním poslanci svými se účastnila a že právě tyto poslanci její se mocně opřeli tomu, když páni bez stavu rytířského a městského k volbě nového krále přistoupiti chtěli. A když k jednání takovému došlo, tu za voliče ustanoven byl též **Ambrož z Hory Kutné** a od důvěrníků zvolen byl za krále **Albrecht Bavorský**, který však zvolení to nepřijal. Tím nastaly v Čechách pak čtyry strany politické, z nichž hlavou strany tábořské byl **Bedřich ze Strážnice** na Kolíně, a strany té přidržovali se i Kutnohorští.

1441 Ke dni 4. října svolán byl sbor kněžský do Hory Kutné k tomu konci, aby tam veškeré duchovenstvo české zavázáno bylo poslušenstvím M. Rokycanovi co zvolenému arcibiskupovi. Sbor ten byl důležitým netoliko hojností svých účastníkův, ano do tří set kněží tu pohromadě bylo, ale také položením základův k ústrojí budoucímu církve pod obojí. ^{129/36/} Mělit' téhož roku také sjezd v Hoře Kutné hejtmané spojených krajů Čáslavského, Chrudimského a Kouřimského (fer IV post Elizabeth), aby se umluvili proti vládčivosti Oldřicha z Rosenberku, z kteréhož sjezdu jemu výhružný list odeslali a jemu vytýkali, že on sněmovní usnešení ruší a úklady proti celé zemi kuje. ¹³⁰

1442 Praveno bylo již v díle prvním, že za panování císaře Karla IV. na vršinách kolem Hory Kutné vinice zakládány byly, ztvrzení toho nacházíme již v knihách městských. Tak vinice v položení pod kostelem Všech svatých nad Hlúškami koupil Ondřej Sanctus, postřihač, mezi vinicemi Jana Šlaucha, faráře, Matějkovou a Špalkovou. Jiné vinice byly na površí u Neškaredic, kterých v držení byl rudokupec Jošt, pak pod *Gruntlíkem* u Kaňku držela obec kutnohorská, přiborouc si jich od spuštěného kláštera Sedlcického.

Krále Sigmunda narovnání značně přispělo k oživení města, neboť se nejen noví obyvatelé zde usazovali, zakupující si opuštěné domy, ale málo starých Horníkův navracovalo se zpět, jelikož nedůvěřovali posud, žeby záští proti uteklým bylo minulo.

1443 Ku dni 14. května 1443 svolána byla opětně synoda kněžská do Hory Kutné a zvláště vyzvány byly kraj Tábořský,

Žatecký, ^{137/} Písecký a Klatovský, aby z každé obce jednoho kněze i několik obecních vyslali k urovnání různic, čehož však Táboři zdráhali se uposlechnouti, pravíce, že byvše kacířstvím zjevně nařčeni, nemohou se účastniti. Teprv na sněmu 16. června v Praze odbývaném věc jaksi uspořádána byla a dne 6. července sešel se umluvený tento sbor v Hoře Kutné, k němuž se sjelo dráhně osob duchovních i světských. Bylat' to poslední disputace Tábořských. Za předsedy a ředitele sboru toho voleni byli Mistři Václav z Dráchova a Petr Payne, Angličan.

Že sbor tak důležitý a pro dobu tehdejší velevýznamný do Hory Kutné svolán byl, svědčí rovněž o důležitosti a proslulosti města. A jelikož při dějinách města nelze přejíti a nepodatí též i toho, co důležitě ve zdech jeho jak pro město samo, tak i pro veškerý národ usnešeno bylo: protož nebude nijak od místa, když zde jednání sboru toho zcela uvedu: ¹³¹ *Po dvoudenních přípravných pracích počalo hádání o věcech náboženských ve farním chrámě, ležícím uprostřed města. Mistr Rokycana předsedav řeč obšírnou ku shromážděným, formuloval hned vyznání své o svátosti oltářní v tato slova: A. Věřeno má býti, že ve velebné svátosti těla a krve boží jest Kristus pravý Bůh a pravý člověk. B. Svým vlastním přirozením a podstatou svého přirozeného bytu, kterou podstatu jest vzal z Marie Panny a kterou podstatou sedí na nebi na pravici Boha Otce, - i žádal, aby Táboři přiznali se k tomu také. Tito ale ohlásili, že nepřijímají než první částku a o druhou část vedlo se hádání mnohadenní a ukončeno tím, že při rozchodu od Ptáčka z ^{138/} Pirkštejna i od mistra Rokycany ohlášeno bylo, že mají obě strany podati v určitém času pře své napsané úřadu kutnohorskému, aby dochovány byly k budoucímu obecnému sněmu a mezi tím aby strany obě chovaly se tiše a nepronašely vůbec věci na sporu postavených.*

Praveno již z předu, že ve statky opuštěného sousedního kláštera Sedlcického, neměvši nikoho k spravování a opatrování, usazovaly se osoby neoprávněné dle libosti. Tak i obec kutnohorská a mnozí z obce uvázali se v některé majetky kláštera toho. Že však v době této klášter Sedlcický opět novými řeholníky osazovati se počínal a tyto statkův klášterních někdejších zpět míti žádali, povstala mnohá pře mezi Kutnohorskými a klášterem Sedlcickým, takže k vyřízení té pře smířící soudcové povolání býti museli, kteří o věci té následující výrok učinili: *Já Bolek z Drahotína a Augustýn z Týnce, ubrmanové zvolení od múdré opatrnosti pánův šepmistrův, rady a obce na Horách Kutných s strany jedné a od poctivého kněze Bedřicha ze Strážnice s strany druhé o tu při, kterouž jsou měli mezi sebou o klášterství Sedlcické, tak jakož se dále vypisuje. Protož porozuměvše jich přem s obů stranou mocí naši ubrmanskou a mocí tohoto listu vypověděli jsme a vypovídáme, aby všeckna nesnáze hněvavá a nelibostí mezi stranami již psanými, kterakkoli o tu při dříve psanou vzniklé, pominuly a těch sobě nikdy nevzpomínaly žádným obyčejem. Item: Jakož Petr Polák měl majestát od císařovy milosti slavné paměti na kláštere Sedle, tak jakož týž majestát šíře ukazuje, ten kus takto vypovídáme: aby páni Horníci knězi Bedřichovi na to nesahali, pokud Petr Polák v držení byl právem ^{139/} císařského majestátu, z čehož jest poplatky bral. Než tento kus jest při tom znamenitě vymíněn: jakož páni Horníci praví, že mají list od Petra Poláka na některé kusy, jakož ten list v sobě zavírá a dále, jakož Petr Polák od pánův Horníkův měl list pod jich pečeti také na úmluvy, kterýžto kněz Bedřich od Petra Poláka má, o to tak vypovídáme: aby ta oba dva listy již psaná s obou stranou byla položena v moc urozeného pána Jana z Sútice a slovných panoší Oldřicha Mečtíhuba z Královic a Otíka z Losi a na Ratajích od prvního pátku postního v témdni plném. A my již psaní ubrmané prosíme jich, aby ráčili mezi nimi učiniti konec spravedlivý bez prodlévání o to, což listové v sobě zavírají. Pakli by k tomu všech pospolu osob již psaných nemohlo býti, ale dvěma z nich dána jest plná moc od nás, aby o ta dva listy konečnou výpověď učinili, kteréžto všecky kusy v tomto listu popsané a každý zvláště vypovídán, a strany již psané k držení jich mocí tohoto listu zavazujem pod základem dvou sto kopův grošův dobrých stříbrných rázu pražského, tak jakož jsou pod*

¹²⁹ Palacký: Děje národu českého IV. str. 60. - Veleslavín v Historickém kalendáři r. 1517 praví: *Na den sv. ^{136/} Františka r. 1441 byl sněm kněžský u Hory, na něž se sjelo kněží z okolních krajů na tři sta, a ti sobě zvolili mistra Jana Rokycana, prvé voleného arcibiskupa, slíbivše mu rukou dáním, že mu podání býti chtějí ve všem spasitelném a dobrém.* - Staří letopisové Čestí str. 127.

¹³⁰ Archiv český III. str. 33.

¹³¹ Palacký: Děje národu českého IV. část 1. str 85.

tím strany již psané mocně na nás zaručily, kteráž by strana z svrchupsaných této naší výpovědi v čem nezdržela, na takovou stranu nezdrženlivou seznáváme tímto listem již psaným základ 200 kop gr. že jest spravedlivě propadla k nám svrchupsaným ubrmaním a k svrchupsaným osobám třem v tomto listu jmenovaným, jakož jsme na ně podali rozdělení spravedlivého o již psaná dva listy základu, polovici jednu, a k straně poslušně druhou polovici. A ten základ plněn býti má v měsíci od propadení počítajíc pořad sběhlém listu obecného právem podloženým. Toho na svědomí i pro lepší jistotu pečete naše obou ubrmanů vlastní přítíštěny jsou k tomuto listu s¹⁴⁰ jistým naším vědomím i s přiznáním. Jenž jest dán a psán na Ratajích v první čtvrtek v pústě léta Božího tisícého čtyřstého čtyřycátého třetího.

A rozhodnutí od volených nestranných soudců znělo: My Jan z Sútic v ty časy hauptman kraje Kúřimského, Oldřich z Královic a Otík z Losi oznamujeme tímto listem zjevně přede všemi: jakož slovně panoše Bolek z Drahotína a Augustýn z Týnce, jsouc ubrmané zvoleni a mocně vydáni od múdré opatrnosti šepmistrů a rady i obce na Horách Kutných s jedné a od poctivého Bedřicha ze Strážnice s strany druhé o při, kterouž měli o klášterství Sedlecké, tak jakž v jich výpovědi na to psané šíře se vypisuje, kterážto dříve psaní ubrmané jeden kus pozůstavivše o dva listy, jeden, jenž od Petra Poláka svědčí Horníkům a druhý od Horníkův Petrovi Polákovi na úmluvy obapolné učiněné. Těch listův z moci své ubrmanské na nás jsou podali k rozdělení a konci přivedení spravedlivému, zavázavše dříve psané strany k držení pevnému, což bychom o ty listy vypověděli pod ztracením základu dvou sta kop grošův, jakož výpověď již psaných ubrmanů svědčí. A my spatřivše a uváživše oba dva svrchu psané listy i smlůvy učiněné mezi stranami téma oběma listoma, totiž Petru Polákovu a Hornícimu, ježto svědčí ta na úmluvu o klášterství Sedlecké, dali jsme moc i plně právo a tímto listem dáváme, aby od obou stran držány byly i v celosti zachovány, tak jakož svědčí slovo od slova a v sobě zavírají, i budoucí knězi Bedřichovi, kteříž by majestát Petrovi Polákovi od císařovy milosti daný měl nebo měli, k témuž zavazujeme, aby svrchu psaný list Petruv Polákuv Horníkům drželi, jakož svědčí. Také moci tohoto listu rozkazujem oběma stranama¹⁴¹ přede psaným pod svrchupsaným základem, aby kněz Bedřich pečel svou a Hornici také pečel svou přiložili k tomuto listu. Toho na potvrzení a pro lepší jistotu pečete naše přirozené s naším svědomím přítíštěny jsou k tomuto listu dobrovolně. A my šepmistři a rada i obec na Horách Kutných a kněz Bedřich ze Strážnice výpověď v tomto listu psanou upřímně přijímáme, slibujíc jí svou dobrou vírou držeti a v celosti zachovati, a na svědomí toho pečeti naše k tomuto listu přítiskli jsme. Jenž jest psán na Ratajích v úterý po sv. Stanislavu léta Božího MCCCCXLIII.¹³²

Tímto rozhodnutím potvrzeno bylo tedy Kutnohorským držením a užíváním pozemkův, jichžto od klášterství Sedleckého si úmluvou s Petrem Polákem přivlastnili, a sice polnosti a vinice na Gruntlíku a zahrady a pole s obou stran kamené stezky ležící.

Jak a kterakou moci týž kněz Bedřich ze Strážnice, který byl seděním na Kolině, si klášterství Sedlecké přivlastniti chtěl, nelze nám pověditi, máme však před rukama listinu Mikuláše Divůčka z Kladruhu, danou před sv. Matějem 1441, jížto tento kněz Bedřichovi ze Strážnice a bratru jeho Šimonovi právo své na ves Veletov i se vším příslušenstvím postupuje. A kdežto ta vesnice prve majetkem kláštera Sedleckého bývala, možno, že i ostatní zboží, témuž klášteru někdy přináležející, sobě přivlastniti mnil.

Že ostatní šepmistři a rada v době té pečlivá byla jak nabytí tak i upravití všeliký movitý majetek obci a ústavům místním přináležející, vysvítá také z toho, že se mocně o to¹⁴² zasazovala nabytí ku špitálu městskému někdejší poplatek ze dvoru někdy špitálského v Přitoece, nadací tomu příslušícího, ježto nynější držitel odváděti se vzpouzel, k čemuž však po zavedení proti němu žalobě přiměn byl výrokem tímto: Já Jan ze Sútic, mincmistr a nejvyšší smlůvce mezi stranami dole psanými vyznávám, jakož jest byla pútká a různice mezi opatrnými šepmistry a konšely i obci na Horách Kutných s jedné a Hanuškem Feridanem z Přitoky s strany druhé o dvaceti kop grošův platu ročního

na tom dvoře Hanuškově v Přitoece k jich špitálu Horskému příslušících, ježž jsou v předešlých časích Hanušek napřed psaný a jeho předkové k tomu špitálu Horskému platili a potom Hanušek se proti tomu zpěčil, pravě, že jeho platiti nemá ani jest povinen, a Hornici v těch mirách pro záhubu toho špitálu a pro potracení listův časův těchto válečných nemohouc toho jinak té chudině špitálské vyvédsti a zpraveni jsouce lidmi starožitými, jenž jsou jim to seznávali, že jest tak z toho dvora Hanušková od starodávna k tomu špitálu Horskému vždy dvaceti kop grošův placeno na každé léto úroku ročního, i uvázali se Hanuškově v ten dvůr a v ty lidi, kteříž od toho dvora jeho od něho dědiny drží, a z nich úroky k špitálu svému brali jsou a zápis ten, kterýž Hanušek na ten dvůr má, stavili právem a vzali. Také tedy já svrchupsaný Jan z Sútic znamenav záhubu a chudobu velikou Hanuška již psaného, i učinil jsem mezi nimi úmluvu takovouto: aby Hanušek i jeho budoucí, neb ti, kdož by toho dvora nebo dědin jeho byli v držení, platili k již psanému špitálu 10 kop grošův platu ročního a věčného a to rozdílně, to jest pět kop grošův na sv. Jiří nejprv příštího počnouce, a druhých pět kop grošův na sv. Havla ihned potom¹⁴³ budoucího. A tak vždycky v časích budoucích napřed psaný Hanušek aneb toho častopsaného dvora vladaři a dědin jeho osedlí, věčně úročiti mají a dlužní budou beze všech odporností v časích budoucích na ty časy svrchupsané úročni bez prodlévání všelijakého. A ten plat Hanušek často psaný má jim ujistiti a list na to udělati a Hornici Hanuškově zápis jeho na ten dvůr, kterýž jsou jemu vzeli, aby vrátili a lidi, jenž toho dvora dědiny drží, z nichž jsou úrok brali, aby postoupili a z člověčenství je propustili. Toto však znamenité jest vymíněno a vmluveno: jestliže by Hornici ve dvou letech od daní tohoto listu které právo na ten dvůr svrchupsaný a dědiny jeho výše, mimo těchto 10 kop gr. mnou umluvených a od stran obapolně svolených a přijatých okázali, z toho jim Hanušek nebo ti svrchupsaní toho dvora a dědin jeho vladaři a osedlí právi býti mají, těmito desíti kopami přede psanými mnou umluvenými, ižádnou mírou sebe nehájíce ani sobě toho k obrané a ku pomoci proti nám berouce. Pakli by Hornici v těch dvou letech práva dalšího nad těchto 10 kop gr. úročních svrchupsaných neokázali, tedy potom věčně oni i jich budoucí na často psaného Hanuška i na jeho budoucí toho dvora a dědin jeho vladaře jménem chudině toho špitálu jich nahore psaného výše nad těch deset kop gr. platů svrchupsaných mnou umluvených věčně sahati nemají po všechny časy. A tuto úmluvu obě strany svrchupsané jménem svým i svých všech budoucích přijali jsou a k ní svolili. Jenž jest dán od narození Syna Božího 1443. léta v ten úterý den sv. Řehoře papeže.

Jakým způsobem majetek k nabytí vlastnictví v knihy městské zapisován býval, ukázati chci tuto jedním příkladem: Jan¹⁴⁴ Písarž z Veselé sobě i svým budoucím koupil jest mlýn veliký, jenž slove „nový mlýn“, kterýž leží nad Pachem¹³³ proti fortně a proti pivovaru Petrovu řečenému Chyba ob potok od Thumy mlýnáře za 400 kop gr. dobrých stříbrných rázu pražského a zavdav jest jemu 300 kop penězi hotovými a 100 kop gr. ostatních má jemu dáti a splniti ve dvou letech od sv. Jakuba nyní minulého pořad zběhlých a to právem pukrechtním, takže peníze zavdané na zaplacení peněz posledních nedoplatených rukojmivé jsou a býti mají. A Thuma již psaný prodal jest mu ten mlýn za svobodné a za čisté dědictví a v týchž ve všech právech i s těmi právy, k kterým jest a pokud sám kterých měl a v nich držal, jakož to na dědice pravého sluší a záleží, zvláště však že Jan svrchupsaný i jeho budoucí z toho mlýna má a dlužen jest platiti a úročiti ke špitálu zdejšímu před branou Časlavskou na Kolmarku ležícímu 10 kop gr. platu ročního a věčného po čtyřkrát od roka, t.j. na každé suché dny půl třetí kopy a k tomu též špitálu chudině na každý rok jednou dva vepře vykrmiti, a ty krmiti třinácte nedělí, a mimo to nemá žádných poplatků více platiti, kromě coby se dotýkalo města a obce, to Jan svrchupsaný má vedle obce trpěti a zastati, jakož to i jiný soused. Actum v úterý před sv. Jakubem 1443.

¹³³ Název Pach potoka kutnohorského na místě starého názvu Vrchlice přišel tak v obyčej, že všeobecně se jména toho užívalo a až posavade užívá. Protož při listinných významech i mně jich podržeti třeba.

¹³² Archiv městský.

Živnosti a řemesla v městě doby té byly již patřičně uspořádány a pod zvláštní dohlídkou šepmistrův a konšelův držány. Protož toho spořádání postrádali havěři a uznávali, že jim ¹⁴⁵ též třeba jakéhosi soustředění a spolčení, jakož i podpory pro znešťastnělé a ochuravělé, jakž jiné živnosti pro své údy již zařízení neměly, neboť, poněvadž jsů havěři cechu neměli, na ně, když se který chudý z nich roznemohl, žebrávali u kostela. Protož sebravše se, i vydali ze sebe starší některé havěře, aby vstoupili před pány na rathúz do rady a prosili pánův, aby jim toho ráčili přiti, aby také cech měli jako i jiná řemesla v obci mají, kladouce toho příčiny tyto, pro které toho žádají a prosí: *Na první příčinu toho položivše, aby také k chvále boží a obci té ke cti i svému řemeslu svíce i jiné potřeby do kostela mohli a měli nač jednati a kupovati.* ^{2^{he}}: *Abý měli z čeho chudým pro jméno boží udlít. 3ⁱ proto: Jestliže na některého z nich Pán Bůh dopustí nemoc, aby jemu z toho pomáhali a žebrati na něho nedopustili pro svou i budoucích svých tovaryšův hanbu a pro ustrkání, když by se který z své nemoci zhojil, aby mu tu almužnu nebylo očí vystrkáno k jeho a jiných havěřův hanbě a aby o to svárův a rozbrojův nebylo.* ^{4^e} *proto: že havěři noví a jiní neuměli lůny sobě osadí vysoké, a zasloužití jich neumějíce, a také že mnozí z nich přijímají lehenšafty v dolech u perkmistrův¹³⁴ a lidi na to zvednouc, aby s nimi pavovali, potom od toho kradmo zběhnouc a na jiné obchody se daří a lidi o náklady bez studu připravují a tím i jiné havěře lidem v mrzkost a v ohyzdu uvodí, že lidé, bojíce se téhož od jiných, neradi pavují a ¹⁴⁶ tím převelmi hory hynou a scházejí. A aby nad námi páni usazovali cechmistry a starší, lidi usedlé, rozumné a upřímné, ježto by tu právě a věrně spravovali k chvále Boží a k obecnému i těch hor dobrému, ižádých rocení ani kterých bezpráví vznikati nedopustěti. Pakli by kdy v budoucím času páni a hofmistr¹³⁵ skrze ten cech znamenali která srocení a spiky od havěřův k obtěžování nákladníkův, ježto by to horám k zkáze a k zhoršení přijíti mohlo, tehdá aby ten cech jim hned po ten den moc měli zase zdvihnouti a zrušiti a zavinile trestati, jakž by na takové vinou slušelo, aby se jimí jiní kázali.*

*Páni pak pováživše té jich žádosti a povolavše jich zase i mluvili jsů k nim takto: Jakož tuto příčiny pokládáte, pro které pravíte, že toho cechu pro ně míti žádáte, teď vám chceme pověditi úmysl svůj, budete-li chtíti v tom se tak zachovati, tehdát vám bude dopuštěn ten cech již k vaší prosbě. Nejprv: Lénův (mzdy) abyste sobě vyšších nesadili nad 12 gr. bez vůle nákladníkův kdež rudy nemají. A kdež ruda jest, by pak byla dobře hojná, tu nad 18 gr. výše nestíhnete bez jich vůle. Item: Svátkův jiných aby nesvětili, kromě hodův a svátkův Pána Krista a matky Boží a svátkův apoštolských. Item: Aby havěři u nižádného peníz nezajímali a za to jim peněz nákladnických nedávali, ani rudokupcům na kupích co spouštěli pro vrychtování peněz bez vůle kverkovské. Pakli by to kteří havěři činili, ¹⁴⁷ ti to činite na svou škodu, ale ne na kverkovskou. It. Dila ižádný havěřové aby neskládali u nižádného lenu (výplatě) bez opovědi a povolení hofmistra a panského. It. Šichty své plně abyste dělali jakož na to sluší a sobotní šichty poslední abyste do dvatseti hodin drželi, ale před jinými svátky celé a plně až do konce jako jindy.¹³⁶ It. **Bumbalův** ani kterých jiných handštanův sobě abyste nevysazovali ani dávali bez vůle kverkovské. It. Kterýžby havěř sám lězti nemohl pro hodnou příčinu, aby místo sebe hodného dělníka zjednal. Pakli by toho neučinil, buď mu ta šichta úplně sňata, což se na ni dostane z lónu. It. Aby havěři ižádých nádobí neb želez, které nákladníci mívají, od dolův pryč nenosili, když lénšaft opustí, ale aby jich nechali u hutmana,¹³⁷ aby se nákladní-*

¹³⁴ Hormistři (perkmistři) propůjčovali nákladníkům (kverkům) lenu horní (lehenšafty), kde by pavovati zamýšleli. Povinností jeho bylo také k dílům těm aspoň jednou týhodně z úřadu dohlížeti.

¹³⁵ Hofmistr neb urburěť rozsuzoval věci sporné toliko v horních záležitostech a k hornímu soudu příslušící na místě mincmistra, však i soudu takovému předsedati museli vždy dva z konšelů obecních. Právo horničné krále Václava II.

¹³⁶ Práce horní trvající 24 hodin rozdělena byla ve čtyry části neb šichty, dvě denní a dvě noční, znamená tedy šichta práci v dolech po 6 hodin trvající. Nastávající nové šichty po všech horách zvláštní zvěstovačí (anklopěři) oznamovali. Dvě šichty po sobě pracovati bylo havěřům zakázáno.

¹³⁷ **Hutman** nazýván strážce hor, kteří od nákladníkův voleni

kům od nich stalo spravedlivě v tom před perkmistrem. Pakli přijdou od dolu, ty nádobí tu ostaníte. It. Kteríž přikládají želez, aby je hutmanu ukazovali nebo i jiného nádobí pro zlé domnívání do havěřův. It. Kterýž havěř chce odjiti z některého lenu, aby vzal řádné odpuštění a časem slušným. Pakli kterého složí s hodnou příčinou, aby ten ižádnému ¹⁴⁸ nehájil zjevně ani tejně na též místo lězti, ani kterých pohrůžek proto činil. A odejda od lenu, neb byl-li by složen skrze kverky lénšaftními, neměl-li by s nimi doloví nákladníci dílův.

A to jsou havěři ti jménem všech jiných zachovati všecko slibili pod složením toho cechu a k tomu pod trestáním jakž by se zdálo pánům za slušné. A páni udělivše jim práva k držení cechu, kázali vepsati toho v registra r. 1443. Z ustanovení toho vysvítá patrně, že lid horní u věcech obecních zcela pod právomocností úřadu městského byl a že práva úřadu hornímu v obecní záležitosti se míchati nepřipouštěly, neb ten jedině horní záležitosti řídil a spravoval a k nim dohlížeti měl, vyjmouc toliko osobu nejvyššího mincmistra, který rozhodoval i u věcech obecních v odvolání se z rozsudku úřadu šepmisterského v stolici druhé a který i na řád a správu obecní na místě krále nejvyšší dohlídku měl. Protož mu také příslušelo na místě krále každoročně radu saditi a ustanovovati.

1444 Roku 1444 v měsíci září sjeli se nejvyšší náčelníci všech stran politických v **Hoře Kutné**, zejména Jiří Poděbradský, Jan Zajímač, Čabelický, Hertvík a Bedřich Kolínský, kdež rokované bylo o správě země české, jelikož posaváde se nebylo podařilo krále zvoliti. A tu ustanovili **Jiříka z Poděbrad a Kunštátu** za nejvyššího hejtmana všech krajův bez rozpakův, ustanovivše jej vůdcem svým.¹³⁸

¹⁴⁹ **1445** Doby té byly již mnozí obyvatelé Kutnohorští velmi zámožní a že zvláště dolování hor se značným ziskem se potkávalo, vysvítá z toho, že veškerá mysl občanská obrácena byla k velkolepému úkolu svých předků, na dostavení chrámu Svato-barborského který vyveden býti měl v délce dvojnásobně tak veliké, nežli později v nynějším spůsobu jej ukončiti možno bylo. A nebyly to žádné zvláštní odkazy a legaty, z nichžto by stavba ta nákladná prováděna byla, bylyť to toliko dobrovolné místní příspěvky a týhodní sbírky, žebroty zvané, nimiž se ve stavbě pokračovalo. A to svědčí nejlépe o obětovnosti obyvatelstva tehdejšího. Jeden z hlavních podporovatelů stavby chrámu toho doby té byl měšťenin a rudokupec **Jan Hanušek z Písku** (Piesek), muž zámožný a obětavý, který maje sobě od Jindřicha Náza, někdy měšťenína kutnohorského, a dětí jeho postoupené právo dědičné na Košif, toto právo slovněmu Jindřichovi Koblencovi, úředníku desk zemských, listinou danou dne 25. ledna 1445 postoupil a postupní cenu tu na stavbu chrámu Svato-barborského vynaložil.¹³⁹

¹⁵⁰ Marné bylo až posaváde všeliké vyjednávání o zvolení krále a strana stranu vinila, že krále míti nechce. Aby této liché důmince nejvyšší hejtman zemský Jiří z Poděbrad předešel, svolal ku dni 24. června 1445 sněm valný do **Hory Kutné**, na němž zasedali Jiřík z Kunštátu a z Poděbrad, Aleš ze Šternberka, Jiřík z Dubé a Visenburku, Petr ze Zvieřetic, Jan z Rousínova, hejtman kraje Čáslavského, Jan ze Soutic, hejtman kraje Kouřimského, Bohuše z Postupic, hejtman kraje Chrudímského, Mikuláš Trčka z Lípy a jiní páni, rytíři a města spolu sebráni i ti, kteří k jednotě Poděbradské náleželi a pod správou pana Jiřího z Poděbrad stalo se usnešení toto: *V jméno Boží, amen. Léta Božího tisícího čtyrstého čtyřicátého pátého na sněmu na Horách Kutných den sv. Jana Křtitele uloženém stalo se svolení od pánův, rytířův, panoší, měst, zeman krajů rozličných země české o artikule dole psané. Znamenajíce kompakťata s konciliem i s císařem smlůvy učiněné, že jsou naši zemi příčina veliká a pomoc*

bývali z osob nejspolehlivějších a přísahu skládali urburěřům.

¹³⁸ Palacký: Děje národu českého IV. část 1. str. 103. - Eusebius Kapihorský dodává: *připovídajíce se jemu nejináč než králi poddaností. Hertvíka přidali jemu ¹⁴⁹ na pomoc a Čabelického učinili mincmistrem.* - Staří létopisové Čeští str. 137 o tom praví: *a to se stalo proti vůli Pražanův. Toho času pan Petr mladý Holický a pan Fridrich Kolovrat s bratrem jeli jsů skrze Staré město s svými služebníky k tomu sněmu do Hory, i nechtěli zastaviti se v městě, a to na potupu a k hanbě Pražanův, nebo nebyli spolu dobře.*

¹³⁹ Liber heredit. v archivu městském. - Archiv český I. str. 291.

k dojití pokoje a přestání válek a mnohých nesnázek, potom smrti krále Albrechta list mírný vši zemi učiněný uvedl nás v svornost a poklid. Protož dle spravedlnosti, kteráž chce, aby smlúvy řádné, obecnému dobrému hodné a užitečné byly držány a zachovány a pro uvarování svárův budoucích svolili jsme se, abychom ze spolka o zachování skutečně svrchuřečených věcí stáli a toho sobě radni a pomocni byli proti těm, ktož by nám to rušiti chtěli. It. Znamenáme, že někteří, chtějíce na nás zlé povést uvěsti, mluví, že bychom pána a krále míti nechtěli. I oznamujem, že prve byla a ještě jest a bohda i v budoucích časích bude vůle naše, abychom krále měli, jakožto jest na nás na snémích shledáváno, ¹⁵¹ a dá-li Bůh, vždycky bude shledáno, kterýž by se hodil k naší koruně české a ježto by nás hájil a bránil v našich spravedlnostech a v úmluvách řádně učiněných a každého při svobodách a právech jeho zachoval. Jinák, chtěli-li by kteří krále kterého stranně a svévolně uvěsti, proti takovým svolili jsme se, abychom sobě radni a pomocni byli do těch hrdel i statkův, rozumějice, co by zlého z takového stranného uvedení této koruně pojití mohlo, jakož se jest to dříve v skutku shledalo, co jest zlého z takového běhu této zemi pocházelo. It. Že někteří naše hlasy a rady na snémích nám zle a nepravě vykládají a snad i do jiných zemí nás jinak než jest ohlašují, zdálo se nám, a na tom jsme zůstali, abychom tak, jakož v pravdě jest, svú nevinu, kdež a kolikrát toho potřebi bude, oznámili a k králi římskému poselství učinili. It. O sném buď odpověď takováto dána, že k snému obecnímu den sv. Bartoloměje svolujem, jakož jsme i v pústě svolili. Ale do Prahy k němu jíti nechceme pro příčiny hodné, kteréž jsme před tím na podzim z Nymburka po panu Petrovi Zvieřetickém a po jiných poslech do Prahy vzkázali, i pro jiné hodné příčiny, kteréž jsme na tomto snému nedávno minulém skutečně shledali. Než buď o město k snému podobné uloženo řádně a tu bohda miníme býti. It. Svolili jsme se, abychom poselství učinili k Pražanům, že ti kněží, ježto se kapitulou nazývají, nám kompaktát nedrží, ale je ruší, když takové kněží, ježto pod jednou rozdávají, na ta místa uvodí, kdež jest prvé pod obojí způsobou dáváno a že na kněží naše sahají, pohonie a klatby na ně vydávající, vědouce, že jsme my M. Janovi, volenému arcibiskupovi, ¹⁵² podle svolení vši země své kněží poručili k správě. I v jiných věcech jsú nám vinni. Protož žádáme, ať to páni Pražané, že ta kapitola jest v jich moci, opatří a opraví. Paklit' toho neučiní, bylo by nám toho líto. It. Svolili jsme se, jestliže by kdo z této naší jednoty mimo rovné moci tištěn byl, takovým máme radni a pomocni býti. Pakli by kdo z též jednoty naší chtěl svévolně války aneb které výtrže činiti aneb počínati, takovému nebudem povinni pomáhati. - A pro další konání a skutku vedení těch věcí svrchupsaných prosili jsme urozeného pána pana Jiříka z Kunštatu a z Poděbrad, aby on ráčil tu práci na se vzíti a ty věci i jiné k tomu kterékolivěk té jednotě potřebné jednatí, řídití a spravovati. A my jemu všichni toho všeho máme a slibujeme radni a pomocni býti.¹⁴⁰

^{153/} **1446** V den sv. Valentína (14. února) r. 1446 stala se jest dobrovolná a přátelská smlouva mezi Ambrožem, synem nebožce Laurencovi s jedné a mezi pány a obci z strany druhé o dědictví a právo dědičné téhož Ambrože, kteréž jest on měl po otcí svém Laurencovi k tomu domu na průčelí na Tarmarku ležícímu, z něhož jsú páni a obec rathúz sobě udělali, takováto: takže páni a obec mají dáti a vyplniti Ambrožovi za to právo a dědictví 10 kop gr., zavdavše jemu 4 kopy a 20 gr. peněz hotových a dále platiti mají na tyto úroky 3 kopy a 20 gr. na den Matky Boží na nebevzetí nejprv příští a ostatní 3 kopy 20 gr. na sv. Valentína, vše v rok na ty roky pořád přicházějice a za to jest za pány a za obec k Ambrožovi rukojmím Havlík z Tarmarku, aby jemu tak

¹⁴⁰ Archiv český I. str. 291. - Palacký: Děje národu českého IV. str. 120. - Budeť snad mnohem čtenáři divno, proč toto sněmovní jednáni v dějepis místní doslovně uvádím? Činím toho z toho přesvědčení, že tím nejpatrněji na důležitost města, jaké Hora Kutná v době té zaujímalá, poukázati možno jest a proto budoucím po nás dojistá milo bude zvědětí všeho toho, o čem v městě tom v dávných dobách jednáno a rokováno bývalo. A když Hora Kutná u správcův zemských takové důvěry požívala, že pro rokování svá, celé zemi prospěšná, ji za místo sněmování volili, důkaz nejpatrnější nám podává i o tom, že i sama správa obecní tak spořádána býti musela, že důvěry v město od předních mužů vložené zasluhovala.

a na ty roky již psané bylo plněno. A Ambrož jest pánu a obci ten dům a to své i svých všech příbuzných právo, kteréž jsú tu měli, mocně a dobrovolně odevzdal jest a žádného práva nepozustáváje, kterýž smlúvu podepsal Johanes Onomyslský, starší šepmistr.¹⁴¹ Zdaž by byla obec hnedle po vypálení města v době válek husitských naznačený dům ten za radnici byla používala aneb teprv nyní zařídila, nelze nám udati. Divno však při tom, že obec doby té tolik hotovosti neměla, aby dům ten najednou zaplatiti mohla.

Dne 29. dubna šepmistři a konšelé i všechna obec Hory Kutné postupují purkmistrům, konšelům i obci města Čáslavě dobrou vůlí právo špitála svého i list nebožtíka Ondřeje Radbořského ^{154/} na 10 kop platu ročního na Druhanicích. Tomu svědčí pan Jiřík z Poděbrad, pan Jiří z Dubé a Vismburka, Jan z Rusínova a na Lichtenburce, pan Chval z Řičan a Jan ze Sútice, seděním na Janovicích.¹⁴²

Dne 30. dubna 1446 sjeli se opět členové jednoty Poděbradské do Hory Kutné, jelikož prvnější uzavření v jednotu a opravu ve správě zemské a náboženské u Pražanův a kapitoly Pražské zdárného účinku neměla. Sjeli se zvláště Jiří z Poděbrad, Aleš ze Šternberka, Jiří z Dubé a Vismburka, Petr ze Zvieřetic, Mikuláš Trčka z Lípy a hejtmané kraje Čáslavského, Kouřimského a Chrudimského a vydali tu psaní stížná ku všem předním pánu českým, oznamujice, že křivd, kteréž tak dlouho snášeti museli, již litovati (t.j. spláceti) chtějí a žádajice k tomu netoliko schválení, ale i pomoci.¹⁴³ A poslali spolu list pánu sebraným kraje Plzeňského, nímžto se osvědčují, čeho k dobrému žádají.¹⁴⁴

Mlýn Štolec pod Sedlci ležící, ježto od dávná obec kutnohorská ve vlastnictví mívala, který doby té od Polákův zkažen byl a ježto dřívější držitel Chyba více opravovati nechtěl, dali šepmistři a konšelé Materkovi pekaři, aby jej vystavěl, k čemuž mu dali lhůtu do tří let. A po třech letech, když by dostavěno měl, by se otázal u obce o vlastnictví, jež mu bude dáno se vším příslušenstvím pod úrok roční 3 kop 20 gr. k placení při sv. Havle a sv. Jiří bez povýšení kdy toho úroka, a on sobě bude moci k svému požitku kol což chtíti a potřebovati ^{155/} bude udělat.¹⁴⁵

Páni a obecni prodali jsú ten kout, kterýž leží od věžky katovy podle zdi městské a za zahradou Jana Onomyslského témuž Janovi Onomyslskému, aby on ji sobě přihradil k své zahradě, a to proto, že jsou se jemu tady do zahrady škody časté dály.¹⁴⁶

O svatém Martinu téhož roku sešel se valný sném v Praze u velikém počtu, k němuž i poslanci z Moravy, Slézska, Lužice a Šesti měst se dostavili. Jednáno bylo na něm hlavně o přijmutí Ladislava, syna pohrobniho po králi Albrechtovi, který u strýce svého arciknížete Rakouského a krále římského Fridricha chován byl. A poněvadž všeliká dosavadní poselství o vydání králeviče Ladislava marná byla, vedeno bylo k tomu, aby stavové sami v počtu co možná největším se sjeli do Vídně k vyjednávání s králem Fridrichem, by již všem odkladům a úskokům konec učiněn byl. Potom učiněno jest poselství k papeži Eugenioví o potvrzení M. Rokycana za arcibiskupa, v kterémžto poselství byl z Hory Kutné **Martin Kůčka**, šepmistr a spolu hofmistr hor stříbrných dolů.

1448 Od té doby, co Jiří Poděbradský v čele jednoty Poděbradské stál, stav obecný země české ukazoval se mnohem klidnějším. Nenalou příčinu toho hledati bylo též v okolnosti té, že strana tábořská hned z počátku poddala se byla také pod správu jeho, nijak však srovnati se nemohl se stranou Pražskou. A to bylo hlavní příčinou, že Jiří Poděbradský ku všem důležitějším schůzím politickým **Horu Kutnou**, co město po Praze nejprvnější, volil. Bylať Hora Kutná také straně Poděbradské úplně přichylna ^{156/} a ohledně vyznání náboženského pouze straně pod obojí oddána, takže chrámy **sv. Jakuba, sv. Barbory, sv. Bartoloměje a Matky Boží** jediné kněžními strany pod obojí osazeny byly a pod jednou již nikde v městě nepodáváno. Přísně hleděno

¹⁴¹ Liber heredit. z téhož roku d. 2 v archivu městském. Bylať tedy na místě po vypálení města opět radnice zřízena.

¹⁴² Archiv český III. str. 534.

¹⁴³ Palacký: Děje národu českého IV. str. 127.

¹⁴⁴ Archiv český I. str. 292.

¹⁴⁵ Lib. hered. k. 4 v archivu městském.

¹⁴⁶ Tamtéž. Jest to posavadní kolem hřbitova dolů k potoku se táhnoucí zelinářská zahrada.

v obci na zachování čtyř artikulův Pražských a kompaktní sborem Basilejským ztvrzených a to sice tak bezohledně, že nikdo do obce za spoluobyvatele přijat nebyl, kdo by se ku straně pod obojí byl nepřiznával.

Již dne 24. června 1448 setkáváme se opět se sněmem strany Poděbradské v **Hoře Kutné**, na kterém po osmidenním rokování ustanoveno se na tom, aby, seberouce pole veřejné po krajích svých, zmocnili se především Prahy, tudíž i nejvyšších úřadů zemských, bez kterýchžto nemohli provozovati vůle své. K tomu cíli zavázali se přítomní statky i životy pomocní býti panu Jiřímu. A již v měsíci srpnu všickni čtyři krajové Hradecký, Čáslavský, Chrudimský a Kouřimský a mnozí z Boleslavska a Litoměřicka položili se nejprve u Kutné Hory na Kolmarku a na Kačíně v počtu devíti tisícův branych, odkud' teprv ku konci srpna s Jiřím z Poděbrad ku Praze táhli a 3. září ji dobyli.¹⁴⁷

1449 Pokladna obecní nemusela býti až posaváde v dobrém stavu, neboť ve čtvrtek po sv. Vítu r. 1449 prodali šepmistři, konšelé i všecka obec vinici obecní na Neškaredických horách Janovi Bradatému z Mezíříče za 20 kop gr., **kteréž peníze obrátili** ¹⁴⁷ **na upravení rathúzu**, postupivše městiště vedle rathúzu mezi zděmi kus Jankovi Radkovi ševci a kus Jankovi Slavikovi ševci, že oni tu stavěti mají a osaditi jako jiní sousedé k držení, jmění a požívání jich i dědicův.¹⁴⁸

1450 V úterý po sv. Petru a Pavlu dali kutnohorští šepmistři a konšelé i všecka obec od sebe list, nímž přistupují ku příměří učiněnému mezi pány jednoty páně Jiříkovy s strany jedné a pány jednoty páně Oldřichovy s strany druhé.¹⁴⁹

1451 Otázka o uznání správce zemského proměnila se posledními událostmi v zemi v otázku o uznání zaň pana Jiřího Poděbradského, neboť bylo na jev, že nemohlo se ani jednati o zvolení koho jiného, ana jednota Poděbradská již jej byla uznávala a jednota Strakonická po odstoupení pana Oldřicha z Rosenberka neměla nikoho, jehož by proti němu byla postaviti mohla.

Když na sněmu Svatokateřinském m.r. jednáno bylo o vyslání poslův ku králi Fridrichovi, aby Ladislav Čechům za krále vydán byl, ustanoveno bylo v instrukci poslům těm dané dne 6. ledna 1451 též, **by Jeho Milost ráčila Horu opatřiti a vyzdvihnouti a to pro své a této koruny i jiných zemí dobré a poctivé a užitečné**.¹⁵⁰ Mezi posly byl též kutnohorský primátor **Mikuláš** přjmím **Frenifex** a šepmistr **Nerl** a když poslové králi Fridrichovi poselství své přednášeli a tento jim odpověděl, že jistou toho zprávu má, že veškeré korunní statky v Čechách zastaveny jsou, takže by král od čeho živu býti neměl, odpověděli mu poslové: že tomu ¹⁴⁸ nijak v pravdě není, že by města pod komoru královskou příslušící zastavena byla, **k tomu že náleží však také poklad, největší klenot zemský, stříbrné doly kutnohorské**, nimiž zem česká nade všechny země požeňnána jest a který do rukou Jeho Milosti krále odevzdán bude.¹⁵¹

Ovšemť že v době té v Hoře Kutné takřka jako loupežně se pavovalo, nesoustavně a nepravidelně, poněvadž nikdo jist nebyl, jak dlouho bude moci svým nákladem a ve svůj prospěch pavovat. Veškerých na povrchu ležících a s malým namáháním dosáhnouti mohoucích rud se nákladníci zmocnili a jich zdělali a tím příští další pavování velice ztížili.

1453 Konečně roku 1453 přijel Ladislav co volený král český do Čech a tím ukončeno bezkrálování a bezvládí v Čechách, kteréž takměř čtrnáct roků trvalo, a tím počal se i dokonalejší stav bezpečnosti majetku a vlastnictví v Čechách, neboť již hned na prvním sněmu za vlády krále Ladislava držaném svoláno bylo, **by kdož jsou koli od svých statkův odešli anebo odjeli, jestliže chtějí své právo obdržeti do určeného a jmenovaného času mají se navracovati a kdož by se nenavrátil a v tom se obměškal, právo své že ztratí**. I zapisovali se pak mnozí na opuštěné domy a statky, vykážavše se listinami a

zápisy, že na domy a statky ty práva mají.

1454 Poměr mezi osazenými novými a starými obyvateli v Hoře Kutné vzdor ustanovení krále Sigmunda nebyl posaváde upraven. I protož učiněna byla následkem oznámeného sněmovního svolání úmluva narovnáací nová mezi novými a starými Horníky, tato: *Ve jménu božím Amen. Léta Božího tisícího čtyřstého padesátého ¹⁵⁹ a čtvrtého, v ten úterý před sv. Stanislavem, stala se jest přátelská a dobrovolná smlouva a konečně svolení před panem Janem ze Soutic, tehdy mincmistrem, a mezi novými a starými Horníky tudíž na Horách Kutných o ty statky, o kteréž jsou za císaře Sigmunda, slavné paměti krále českého, pana svého milostivého, majestátem JMti a potom i vypořádání ubrman-skou podělení byvše, do té doby mezi sebou pro rozličné překážky místa a konce nemohli míti, takové toto se upravuje tak, jakož doleji se vypisuje. Nejprve o domech v městě i v předměstích takto jest smlouveno a svoleno, že ti a takoví všichni domové, na něž se staří Horníci po dědictví neb nápadem dědickým vedle práva městského táhnouce, spravedlnost svou k nim prokáží, kteréž jsou noví Horníci po smrti svrchupsaného císaře Sigmunda slavné paměti drželi, v též povaze, jakž jsou ti domové zděláni byli za živnosti císařovy Milosti, nákladův znamenitých na opravu učinivše na ně. K kterémuž z těch domův dědic spravedlnost svou hodně provede, má jej sám šacovati a ten, kdož jej nyní drží, má volení toho míti toho šacunku polovici od dědice vzíti a domu jemu popustiti, neb dědici též polovici dáti a dům dědicky míti a to na roky dole psané. Pakli jsou kteří z nových Horníkův v tom času po smrti císařovy Milosti na své domy náklady znamenité, opravující a lepsiše je, učinili a od kterého z dědicův k tomu domu spravedlnost provedena rádně bude, takový dům též, jakož svrchu psáno stojí, tím dědicem šacován buď a ten, kdož jej drží, vůli měj dva díly toho šacunku od dědice vezma, domu postoupiti aneb třetinu toho šacunku dada, dům dědicky obdržeti. O mlýnech, kteréž by znovu po spálení vystaveni byli a zděláni, též jako o domech buď zřízeno a zděláno. ¹⁶⁰ Ale o zahradách a vinicích a o lúkách, k kterýmž by byla od dědicův okázána spravedlnost a provedena, kteráž by od téhož dědice v čemkoli byla šacována, buďto kupována neb darmo osáhnuta, též ten, kdož ji drží, vůli měj od dědice šacunku toho třetinu vzíti a vinice a zahrady nebo lúky postoupiti, nebo dědici dva díly dáti a při držení dědickém ostati. O lúnech pak na Vlašském dvoře, též o všem, jakž to o zahradách, vinicích a lúkách, buďte dány a kupovány, aby bylo ucházeno a jednáno, ale o hutech prsto na polu dělice sumu prošacovánu, touž povahou, jakož o domech svrchu se píše, buď přestáno a splacováno. A na kohožkoli se u placení věcí svrchu psaných dostane, buď z nových Horníkův neb z starých, takový má tomu placení tyto roky míti: což té sumy šacunkové, kteráž na něho přijde, koli bude, buď jí mnoho nebo málo, to od toho času, když se mezi nimi smlůva stane, třetinu, jemuž platiti má, v měsíci aby dal. A ten, kdož úplatek běře při též závdavku toho statku, o něž se smlůva stane, tomu, od kohož závdavek běře, postup. A druhú třetinu potom v půlletí a ostatní třetinu opět od toho času v půlletí, aby se dokonalo ve dni a v roce vedle práva městského to splacení straně od strany, na kterouž se dostane a to aby šlo právem purkrechtním. Toto také znamenitě jest smlouveno a svoleno, aby ti všichni staří Horníci, kteří jsou při těchto smlůvách přítomni byli osobně tudíž na Horách Kutných, k čemuž by právo měli, toho cíl a rok měli k dovozování své spravedlnosti do sv. Václava po těch smlůvách nejprve příštího konečně, a ti, kteří osobně přítomni jsou nebyli, do vánoc ihned budoucích. Pakli by již kterýkoli z nich do toho času svrchu psaného vedle přítomnosti předpověděné neb nepřítomnosti v tom se zmeškal ¹⁶¹ a svého práva a spravedlnosti nacež by se táhl, neprovedl a nedokázal, jakož právo tohoto města jest, ten potom i jeho budoucí věčně k tomu se nemá táhnouti ani k tomu kterého práva míti, ale to má na obec Horskou, o čěz jest stál, spadnouti vedle práv starodávních, tomu městu a té obci daných, plným právem. A tohoto všeho smlouvení a svolení svrchu psaného na jistotu a na pevnost držení my svrchu psaní Horníci obojí, noví i staří, z jednostejného spojení pečeti naší městskou na Horách Kutných k tomuto listu přidati kázali jsme a pro lepší svědomí prosili jsme snažně svrchu psaného pana Jana ze Soutic, mincmistra, aby také podle nás svou pečeti k témuž listu ráčil přitisknouti. Jenž jest dán a psán léta a dne svrchu-*

¹⁴⁷ Palacký: Děje národu českého IV. str. 168. - Archiv český II. str. 237 a 240. - Staří létopisové Čechů str. 152. - Steinbach: Historische Merkwürdigkeiten str. 16.

¹⁴⁸ Lib. hered. m. 9 v archivu městském.

¹⁴⁹ Archiv český III. str. 546.

¹⁵⁰ Archiv český II. str. 299.

¹⁵¹ Graf Sternberg: Geschichte der böhmischen Bergwerke.

psaného.¹⁵²

Z úmluvy této nabýváme nejpatrnějšího přesvědčení, že poměry vlastnictví v městě posaváde nebyly uspořádány a že, až léta mnohá již byla ušla, posud vlastníci domů a statků opuštěných se úplně byli nenavrátili.

Král Ladislav potvrdil majestátem daným v Praze šestnáctý den měsíce června 1454 městu Hoře Kutné nadání krále Karla o svobodném kupování statků pozemských z roku 1371, pak majestát krále Václava na volné odkazování a dědění po rodičích a přátelích z roku 1386, jakož i majestát téhož krále, nímžto Horníci nemohou obstavování býti, z roku 1392.¹⁵³

Na základě toho přivlastnila si obec kutnohorská mnohých z opuštěných a posud neosazených statků a rozdávali je buďto pod úrok roční aneb odprodávali jich zcela. Tak již hnedle v úterý po neděli jenž slove Jubilate r. 1454 páni šepmistři a konšelé¹⁶² i s pány obecními dali jsú Václavovi Strýcovi z nového neb dolejšího města zahrádku, kteráž leží v Mečkasu okolo toho haltěře obecního tudíž v Mečkasu i s tím haltěřem i jeho budoucím a to takovou mírou, že Jiřík i jeho budoucí tu zahrádku mají mítí a požívatí jakž nejlépe a nejslušněji moci budou a za to Václav a jeho budoucí ten haltěř spravovati mají zdmi, cizíním toho haltěře i té studnice nad ním a ižádnému se v tom haltěři koupati poctivě a bez škody i jiných potřeb neškodných jemu i obci činiti nemá brániti. Pakli by Václav a jeho budoucí tohoto haltěře a té studnice neopravovali hodně, tak jakž by páni pochválili, tehdy páni moc sobě ostavují Václavovi a jeho budoucím tu zahrádku zase vzíti a jinému dáti neb učiniti s tím co by se jim zdálo lepšího obecního.

Jiný zápis roku toho svědčí o dobročinnosti občanské, neboť druhý den po narození Páně r. 1454 Petr Vidlák vstoupiv do plné rady, i odevzdal jest a dal mocně a dobrovolně lázni svou dědičnou, ležící na Páchu, jenž slove **na Písku**, konšelům minciřským a pregéřským na *Vlaškém dvoře* a jich obci, nynějším i budoucím, věčně sobě i svým budoucím tu více žádného práva zvláštního nepozůstává, pod takovouť však úmluvou: takže svrchu psaní konšelé a jich obec, nynější i budoucí, věčně tu lázni majíc a držíc, tak to zřídili, *aby věčně v té lázni chudině topeno bylo a jí hodně slúženo bylo mytím pro Pána Boha mytím, holením i jinými všemi potřebami*. A dále oni sobě tu lázni mohou a budou moci zvésti ku požitku což nejdéle a nejvýše budou moci jakožto své vlastní dědictví a z těch požitkův věčně jinam ani jich budoucí ižádných požitkův neb peněz odtud přicházejících nemají obracetí, jediné na opravu a okrasu kaply minciřské u sv. Barbory¹⁶³ tudíž u Hory blíž zdi městských ležící a jinam nic.¹⁵⁴

Ze zápisův do desk zemských zanášených uvádí se též list opata a konventu kláštera Sedlčského, v němž upisují Václavovi Prenaroví, měšťninu od Hory, a jeho dětem a budoucím, 14 kop gr. platu ročního na dvoře a dědinách ovčáreckých.¹⁵⁵

1456 Není nijaké pochybnosti, že nyní nový čilejší život v Hoře Kutné nastal, živnosti a zvláště hornictví se zvelebovalo a zkvétalo. Svědčí tomu zapisování domů v knihy městské, jakož i dolů v knihy horní, by si každý majetek svůj pojistil.

Také do kláštera Sedlčského, až posud spustlého, navrátili se opět řeholníci, kteří ovšem teprv poznenáhla shledávati museli někdejší majetek klášterní, neboť jak se podobá, kdo co ze statků klášterních v držení měl, ten se toho více zbaviti nechtěl. Tak i mezi obcí kutnohorskou a konventem uzavřena byla úmluva o statky a pozemky obcí držené, tohoto znění: *My kněz Dětrích opat a konvent kláštera Sedlčského, známo činíme tímto zápisem všem, kdož jej čísti neb čtúcí slyšeti budou, že s opatrnými šepmistry, konšely a staršími obce na Horách Kutných učinili jsme smlouvu a svolení přátelské o ty zahrady Hloušecké a na „Kamenných stezkách“ a o dědiny, kteréž sousedé jich drželi jsou a drží od našeho kláštera, a jim z nich tyto léta předešlé k obci úročili jsou a platili a ještě platí, takovou, takže oni ty jisté zahrady a dědiny mají držeti, jakož jsou je i prvě drželi, bez překážky naší i našeho konventu a to dosavád, dokudž králova*

milost král Ladislav, pán náš nejmilostivější, sám země spravovati nebude bez správcí, a¹⁶⁴ do stvrzení arcibiskupa k arcibiskupství pražskému, a oni z toho nám, opatu a konventu svrchupsaným, mají vydávati na každý rok, počnouce na sv. Havla nyní nejprv příštího, 6 kop gr. a tak vždycky na každé léto na každý svatý Havel po 6 kopách vydávati nám mají, dokudžkoli tak se nestane o vladařství a o správě královy Milosti a o stvrzení arcibiskupa, jakož se napřed píše. A když by se koli to stalo, že již bude králova Mt sám spravovati zemi a arcibiskup stvrzen bude, tedy oni mají tak s těmi zahradami a dědinami učiniti, jakž jim jejich Královská Mt rozkáže. Actum fer V ante festum bti Laurentii Anno Domini MCCCCLVI.¹⁵⁶ ¹⁶⁵ Poukazuje se listinou tou zřejmě na dobu, kde král Ladislav posaváde pod spoluvládou Jiřího Poděbradského byl a samostatně ještě vládnouti nemohl.

Bylat' však doba panování Ladislava příliš krátká, než aby byl po tak trudných časech již mnoho působiti mohl. A mimo potvrzení zpřed uvedených majestátův a udělení práva na odbývání dvou výročních trhů nedosáhla Hora Kutná od něho žádných jiných zvláštních výsad neb milostí. Ani o zlepšení a pozdvižení hor, jak v nastupující listině stavům připověděti musel, nebylo mu možno péči vésti.

1459 Jinak již počínal si Jiří Poděbradský, který po smrti krále Ladislava za krále českého zvolen byl. On, který již co správce zemský o důležitosti dolů kutnohorských povědomost měl, znal také co král oceniti tento nevysychající pramen důchodů královských. Však vnitřní i zevní nepřátelé, s nimiž Jiřímu po celou dobu vlády co jednati bylo, nepřipustili k tomu, aby byl hornictví kutnohorskému té pozornosti věnovati mohl, jak by snad si byl přál. A že si král Jiří Hory Kutné vážil, svědčí již to, že hned při nastoupení vlády potvrdil všech privilegií a práv města tímto majestátem: *Jiří, Boží milostí český král, moravský markrabě, lucemburský a slezský vojvoda a lužický markrabě, všem na věky. Mezi těmi věcmi, které slavného království stav nad jiné zvelebují, nemalý dar nám od Boha nesmrtelného daný býti známe, žil a rudy drahé hojnost na Horách Kutných zvláště, kde skála šříbrem dme se, bohatství¹⁶⁶ nám a poddaným našim i dala i slibuje, protož ne nadarmo pravo to nebeskou dobrotou vzezřelě nesčíslnými privilegiemi předkové naši obdarili jsou a milostmi mnohými osvobodili. Nám také nemenší péči jest jich štěstím aby všecko bylo a hojností hor vyzdvihnutí zapuštěné. Poněvadž pak z některé strany od poctivých šepmistřův, konšelův přísězných a vši obce města Hory Kutné, věrných našich milých, velebnosti naší snažně bylo jest prošeno, abychom všecky milosti, svobody, rychtářství města, privilegia a práva všecka od slavných předkův našich jim daných a půjčených dána a půjčena mají, moci královskou obnoviti, propůjčiti, schváliti a potvrditi ráčili. My, jenž hory, jich užítky, našemu království vždy užitečné štědrotou jich věrně býti, též také i měšťanův jich ustavičnými i věrnými službama a našim předkům hotově býti skutečně uznali jsme, tím svobodněji prosby jich uslyšeli jsme. Protož né omylně a neopatrně, ale dospělým rozmyslem, zdřavým úmyslem a radou urozených a věrných našich milých, z jistého našeho vědomí, moci královskou všecky milosti, svobody, privilegia a obdarování a práva všecka od slavných předkův našich řečeným měšťanům a obyvatelům Hory Kutné dané, půjčené se všemi jich punkty, články, klausulemi a rozumy tak, jakoby jich slovo od slova v tomto listu našem vepsáno bylo a*

¹⁵² Lib. Hered. ab A^o 1454. v arch. městském.

¹⁵³ Desky zemské.

¹⁵⁴ Lib. hered. O 6 archiv městský.

¹⁵⁵ Archiv český II. str. 460.

¹⁵⁶ Archiv městský. - V XVIII. století počátkem usiloval klášter Sedlčský velmi mocně o navrácení pozemků těch, které proti placení roční činže při obci a občanech kutnohorských ostaly, uvádějice v žalobě nepravdivost listiny té i úpisu, jelikož dle klášterních knih opat v čase tom sám apoštolský život vedl a od almužen živ byl, neboť když po vypálení kláštera týž tři a třicet roků pustý ostal, ani drobet vlastního chleba neměli a obec že si mocně a bezprávně pozemky ty přivlastnila. A konečně pravo žaloba: Byť i úmluva ta pravá byla, tedy byla jen na krátký čas uzavřena, který již dávno pomínul, a pak že úpis ten nestal se dobrovolně, kdežto doby té žádný katolický kněz v Čechách nikde pomoci a příspěví očekávati nemohl, když krále nebylo, a že klášter Sedlčský od Kutnohorských o ty grundy oloupen byl. Nadávek šeredných na loupeživé husitství v žalobách¹⁶⁵ těch jen se hemží. Vzdor tomu odůvodňování a nepravému osočování klášter žalobami těmi ničeho nepořídil. Co bylo jednou upsáno, to tak zůtalo.

rozšířily se, pokudž řádně a rozumně pošla, též rychtářství městské, kteréž jim věčně k jmění, vládnutí a užívání nejjasnější předeek náš Sigmund dal jest, obnovujeme, přijímáme, schvalujeme a mocí listu tohoto milostivě potvrzujem, ustanovujice a chtěce všechny a všelijaké věci ve předřečených obdarováních, privilegiích a právích jich zavřené plnou moc i pevnosti bez pohnutí obdržeti.

¹⁶⁷¹ Nad to potvrzujeme předřečeným měšťanům Hory Kutné erbu, kterýž šťastné paměti Václav, předeek náš, jim dal, totižto štít v jehožto polovici stojí orel císařský v poli svém, v druhé polovici lev království našeho, ale v prostředku císařská koruna, kteroužto lev i orel pravým a drží nohama, ale levýma nohama dva šlegle (pemrice), jimiž skála stříbrná lomí se a měkčí. Kterí zajisté císařské a královské komoře drahými kovy přísluhují, nebylo nehodné ty císařskými a královskými erby poctiti. Proto nižádnému z lidí nesluší tohoto našeho listu obnovení, přijetí, potvrzení, ustanovení a zhájení přerušiti, ani jemu se všetečnou smělostí protiviti, jakkoli našeho rozhněvání přetěžkého a pokuty vedle vůle naší vzložené uminili se vyvarovati. Těch věcí k věření list tento náš kázali jsme udělati a přivěšením naší pečeti královské ohraditi. Dán v Praze patnáctého dne měsíce prosince léta Páně 1459, kralování našeho léta druhého.

Praveno bylo již v díle prvním, že císař Karel IV. rychtářství kutnohorské jistému Endrlínovi a dědicům i budoucím jeho v 600 kopách gr. až do vyplacení zastavil, dluh ten pozdějším časem Jiřimu Poděbradskému (jak a kdy neví se) připadl, ježž on opět svému synu knížeti Viktorínovi Minsterberskému a bratřím jeho postoupil. Zápis ten i s právem rychtářství navrátil král Jiří opět Kutnohorským následujícím majestátem: *My Jiří z Boží milosti král český, markrabě moravský, luceuburský a slezský vévoda a lužický markrabě. Oznamujem tímto listem všem: Jakož někdy dobré paměti Karel, císař římský a král český, předeek náš, zapsal jest Endrlínovi, v ty časy mincmistru na ¹⁶⁸¹ Horách Kutných, rychtářství města Hory Kutné v šesti stech kopách grošův, kteréžto právo na to rychtářství potom na nás přešlo a to právo od nás majíc osvícený kněz (kníže) Viktorýn, vévoda Minsterberský, hrabě Kladské a hauptman v Moravi etc., syn náš milý, a urozený Boček, Jindřich a Hynek, bratři jeho z Kunštatu a z Poděbrad, oni pak učinili jsú úmluvu a směnu o to své právo na to rychtářství s věrnými našimi šepmistry a konšely města Hory a jim to své právo dali jsú za ten list a právo jejich, kterýmž nejjasnější císař Sigmund, král český, předeek náš, měšťanům Horským dal a zapsal jest dvě a padesáte hřiven grošův těžkých na každý rok vydávati, za každou hřivnu padesát a šest grošů počítajíc, tak aby z mince na Horách Kutných od něho i od budoucích králův českých, jimž k tomu rychtářství na každý týden hřivna grošův těžká byla vydávána dotud, dokud' toho on neb budoucí králové čeští od nich pěti sty kopami grošův nevyplatí, jakož šíře ten zápis to v sobě drží a zavírá, kterýžto zápis měšťané města Hory Kutné svrchupsaným synům našim za právo jejich svrchudočené dali jsou a s nimi se směnili. A prosili jsú nás obojí, abychom k té směně, mezi nimi učiněné, milostivě svoliti a ji potvrditi ráčili. My znamenavše jich prosbu slušnou a hodnou, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou k té směně o ta práva mezi nimi s obou stranou učiněné povolení naše plné dáváme a jim toho milostivě dopouštíme a tímto listem potvrzujeme, ovšem tomu chtěce, aby ta smlouva a směna, kterouž mezi sebou jsou učinili, v těch ve všech artikulích pevná a stálá byla a moc u obou stran měla a obdržela. Tomu na svědomí pečeti naší královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Praze v neděli po sv. Lucii ¹⁶⁹¹ léta od narození Syna božího 1459, království našeho léta druhého.*

1460 Náchylnost a přízeň krále Jiřího k Hoře Kutné z dvojího ohledu pocházela: jeden nacházíme krátce zaznamenan v zápiscích Mikuláše Dačického, kde praví: **Král Jiří na Horníky vždy jen „půjčte! půjčte!“ volával, až je tím dlužením omrzl**, a v několika slovech těch objasňuje se nám celý poměr mezi panovníkem a obcí, o jejíž dobro a povznesení a zvláště pozdvižení hornictví neúnavně pečoval. Ustanoviv slovněho **Zdenka Kostku z Postupic** na nejvyššího micmistra, urovnati kázal hornictví i mincovnictví. Poslednějšího bylo však také na nejvyšší zapotřebí, neboť neblahými poměry předešlých let stal se náramný

úpadek v minci a takřka **neřád mincovní**, čímž se dala škoda nejen veliká, nýbrž takřka nenabytná v celé zemi, takže moudří lidé pravili, že **byť polovice české země vypáleno bylo, nestala by se tak veliká škoda, jako od těch peněz černých, které hlavně z Rakous do Čech uvedeny byly**. Neboť mincími rakouskými a spekulanti měněním nové špatné mince za starou dobrou při nuceném oběhu obojí bohatli náramně a rychle, ale lid obecný utrpěl v míře nenadále. Nejen že nastala drahota neslychaná, takže i zdesateronásobnila se cena všech věcí prodajných, ale úřední výsada nových mincí potáhla i to za sebou, že přestal konečně veškeren obchod nejen zahraničný, ale i domácí, ba i nádeničení za mzdu, ježto brzo nechtěl nikdo bráti peněz černých, ano jiných nebylo v oběhu. Král Jiří hned počátkem r. 1460 chtěje tomu odpomoci, novou minci dobrou, groš devítilotní, u Hory raziti rozkázal a povolati dal po všech městech po několik dní trhových, že nižádný domácí ani cizí nemá žádné ¹⁷⁰¹ mince cizí, černé ani bílé, drobných peněz do země naší, ani také naši minci, totiž českých peněz, ven ze země nositi a **to pod ztracením hrdla a zboží**. A učiní-li to kdo, aby to jistě věděl, že bez milosti tu pokutu trpěti bude.¹⁵⁷ A kromě toho rozeslal své úředníky *penězoměnce* (Wechsler) takměř po všech městech českých, aby dobré peníze české měnili za rakouské černé, čímž se vyplenění cizích mincí podařilo.

V též roce dva bohatí Horníci: Jošt rudokupec a Kryštofor řečený Sysel, dali vystavěti zcela nový dům a při něm kapli podle domu mincíře Bartoše na rohu ležící, do kteréhožto domu jakési panny uvedli, aby v něm pánu Bohu sloužily a dcerky horské cvičily. Říkali jim Bekvínky.¹⁵⁸ Po nich má nynější *Panenská ulice* jméno. Jak dlouho v Hoře Kutné potrvaly, aneb kdy a kam odešly, nelze nám udati.

¹⁷¹¹ **1461** Spor Kutnohorských s klášteřem Sedlckým, o pozemky v držení mající, vzdor stávajícím úpisům byl neustálý. Za tou příčinou viděli se Kutnohorští nuceni krále Jiřího o potvrzení svých držebností prositi, který jich také tímto majestátem obdařil a majetek ten jim potvrdil. Zníť takto: *My Jiří z Boží milosti král český atd. atd. Oznamujem tímto listem všem, že předstoupivše před nás opatrní měšťané města našeho Hory Kutné, věrní naši milí, jménem šepmistra, rady i obce téhož města prosili jsú nás, jakož některé platy duchovní oni tyto předešlé časy až do této chvíle drželi jsú a držejí, kteréž příslušejí klášteřu Sedlckému a některé kostelu Pražskému, zejména na předměstí horském, řečeném Hloušky, na lidech na Rovni a na dvou mlýnech a na zahradách na Kamenné stezce i jinde kdekoli na kterýchžkoli věcích ti platové záležití, kteréžto platy praví, že dávají kněžům k sv. Barboře a Vysokému kostelu, ježto jim k těm kostelům od kostela Pražského a klášteřa Sedlckého kněží za dávných časův dávaní jsú bývali. Při těch platech abychom jich nechali, dokudž kněží u těch dvou kostelův nebudou posazeni a opatření potřebami vedle řádu a obyčeje starodávniho. My jich prosby oslyšeti nechceme a vidouce jich úmysl, pro které příčiny ty platy kněžské, od nich až do této chvíle držané, míti a držeti žádají, a že jen na duchovní a kostelní věci obracetí a dávatí chtějí, s dobrým rozmyslem a radou našich věrných mocí královskou jim k tomu svolili jsme a tímto listem povolujeme a chceme, aby již psaní šepmistr a rada v Hoře Kutné, nynější i budoucí, ty svrchupsané platy kněžské, na kterýchkoli věcech záležití, kteréž oni do této chvíle drželi jsú a drží, drželi budoucně bez všeliké překážky naši a ¹⁷²¹ budoucích králův českých i všech jiných a je obraceli a dávali na ty kostely a kněžím, kterých v těch kostelích mají neb míti budou, dotud toliko, dokud by ti kostelové tak opatření nebyli, jakž od starodávna opatření jsou. Příkazujice všem poddaným našim, aby jim na těch zbožích a platech až do*

¹⁵⁷ Palacký: Děje národu českého IV. část 2. str. 124. - Paměti Mikuláše Dačického. - Eusebius Kapihorský. - Staří letopisové Čeští str. 173.

¹⁵⁸ Lib. Hered. Q 6 archiv městský. - V knize: *Libro de Clero Ecclesiae Romanae* takto se o nich píše: *Bekvínky byly panny svobodné, žádným slibem Bohu nezavázané. Která pak mezi ně se dala, ve společnosti jejich po třidcet let trvati musela, takže prvích 10 let v oběhých toho tovaryšstva se cvičila, druhých deset let v rozličných svých povolání povinnostech ztrávila a posledních deset let jiné panenky cvičila. Po těch létech na vůli jí bylo se vdáti aneb s jinými zůstati.*

takového zřízení a způsobení nepřekáželi ani překážeti dopouštěli. Tomu na svědomí pečeti naši královskou dali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dáno v Praze den sv. Filipa a Jakuba apoštolův Božích, léta 1461, království našeho třetího.¹⁵⁹

Po tolika bouřlivých časech nastala konečně městu doba pokojná a tím také počal zkvétati blahobyt města. K dosažení toho bylo dojista především zapotřebí rázného, činného a horlivého zastupitelstva obecního. Okázalo se toho potřebí již hned při obnovení města po nešťastném zhubení a spustošení jeho ve válkách husitských. A pakliže se město rychle zvedalo^{173/} a obec zvelebovala, byla toho hlavní zásluha správy obecní, do kteréž dojista volívali si jen mužů nejzasloužilejších, vzdělaných a v dobré pověsti jsoucích, v péči o dobro města osvědčených, nehledíc k stavu a povolání. Proto spatříváme mezi šepmistry a konšelů měšťany femesla rozličného, vedle královských úředníků, jichžto důvěra občanstva mezi zástupce své povolala. Přišlit^{174/} pak ale tito poslednější, t.j. královští úředníci, jen tenkrát na místa obecních starších, když mimo úřadu svého též usedlými sousedy byli a co takoví s městem dobré i zlé i břemena všeliká snášeli.

Nevztahovala se však povinnost šepmistrův a konšelův pouze k záležitostem obce se týkajícím a její správě, nýbrž šepmistři a konšelé tvořili též radu, jižto příslušelo všech sporných věcí řídit, souditi, a o nich nálezy vydávati. A jak důležitý a platný byl soudní nález ten ve věcech sporných, posouditi se dá z toho, že z nálezu takového nebylo odvolání, leč ku králi samému po složení dříve peněžitého základu. Svědomitost a nestrannost musely^{175/} býti hlavními zásadami každého soudce a k tomu je vázala nejen povinnost jakož i slib složené přísahy, jižto každý při nastoupení úřadu svého byl složit^{176/} musel, a protož také již v právu soudním, Horníkům od krále Václava daném, rčeno jest hnedle v kapitole první: **súdcové a přísěžní přestoupí-li ustanovení se všemi statky svými i osobami královské podléhají pomstě, nebť hodné zajisté jest, aby těch, jichžto k našeho práva zachování královský strach nezbuzuje, aspoň lékařství trestání připúdati, aby všickni pokoutu učice, naučili se, kterak se sluší vystřihati a kterak nehodné jest ustanovení královská haněti neb tupiti.**

^{174/} Po předeslání toho nebude od místa promluvit^{174/} o způsobu volby obecních zástupců, šepmistrův, konšelův a obecních starších, neboť tím seznaní možno nejlépe, jak obezřetně při tom jednáno bylo, jakož i přispěje to k tomu, vniknouti lépe v ducha času doby dřevní a obeznamenati se s obyčejí doby té, jakož i spatřiti veškeré jednání a působení dávných předkův našich.

Rada obecní, šepmistři, konšelé a obecní starší obnovení bývali každým rokem hnedle po Novém roce a k volbě té a sazení rady dle zřízení zemského a práva měst královských přijíti měl vždy král sám a v nepřítomnosti téhož vykonával úlohu tu nejvyšší úředník zemský, v Hoře Kutné vždy nejvyšší mincmistr. A dělo se to tímto způsobem: *Nejprvé a především každý z rady staré* (t.j. odstupující) *pilně, vážně a velmi rozmyslně mysliti a voliti má. Když by k spisování k osazení rady šlo, místo sebe dvě osoby v městě usedlé jmenovati a zapsati dá, hodné, múdré a zachovalé a beze všeho škodného úrazu, a jen takové osoby voliti mají, jimiž by tak jisti byli (jsouc pod správou jich), jako by sami spravovali, a takové volení ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro jiné případné věci býti nemá, než toliko s strany hodnosti a povahách výš psaných. A když k tomu přijde, že by osoba jmenovaná byla od kohožkoli z radních a na tůž osobu vědomosti skrz kteréhokoli z přísěžných byla by učiněna zpráva důvodná, že by něco učinil neslušného aneb jimžto by se urážeti bylo, tedy zjevně to má v radě oznámeno býti, přízeň ani nepřízeň tu nic nečiníc. Avšak to v radě zachováno býti má v tajnosti a od nižádného vznešeno k osobě té, kteréž by se dotýkalo, ani k žádnému jinému. A v takovéto oznámení odůvodněné neb po zprávě*

žádnému za zlé jmíno byti^{175/} nemá, ale všecko v lepší obráceno, poněvadž úmyslem dobrým k obecnému dobrému to se činí a milování rádu starožitného. Avšak jako největší a všecky věci přítomné i minulé v tajnosti zachovány býti mají, tak tato nanejvýš, aby nepřítomné a nelásky odnikudž k žádnému příčině neměly k vzejtí, má v tajnosti a v mlčení věčně tu při tom a potomně zachováno býti, takže v témž volení a osob radních vyhledávání nic jiného se obmysleti nemá, než hodnost osoby a bez úrazu, tak aby skrz žádného úřad újmy a lehkosti neměl, než aby osoby byly hodné, zachovalé, rozšafné, vážné, tajnosti rady držené, stříd-mé, tak aby správce lidu, jsouc výš psanými povahami ozdobeni, lid poddaný v též spravovali spravedlností. Neb právo ukazuje, že k tomu úřadu lepší, spravedlivější, kteříž jsou ze všeho lidu mohou jmíno býti, mají se řídit, z příčiny té, kterouž právo ukazuje, že s nešlechtným člověkem a prohrěšilým spravedlnost nemůž míti společnosti, tak jakž na mnohých místech právo ukazuje. A tak v výš dotčeném způsobu a rozvázení osoba každá radní pořádně jakž sedí v lavicích voliti bude místo sebe osoby dvě a zapsati rozkáže. Jestliže by pak která osoba radní zemřela neb nemocna byla, tedy primas místo té volení má. A když z úplna rada místo sebe volení učiní a spíše se osoby, ten spis hned pečeti městskou zapečetí se, jdouc ku panu mincmistru a za to pána žádají, aby vedle obyčeje, rádu a zvyklosti je zachovati ráčil, že osoby tu sepsané ty obmysleli, kteréž k tomu hodné jsou a mimo ty osoby aby jiní posazení nebyli, neb z týchž osob sepsaných a ne z jiných úřad osazen býti má. Pakli by se proti tomu stalo a jiné osoby mimo psané sazeny byly, že by toho JMti pánu netrpěli.

^{176/} Dne pak toho uloženého pánem JMti všickni radní sejdouce se, napomenuti budou od primasa, aby to všecko, co v radě bylo, v tajnosti zůstalo, a potom budou se společně žádati, jestliže co se přimísilo odporného neb nelibého proti komužkoli z týchž osob radních, aby to minuto bylo a odpuštěno a že dobrá vůle a přátelství zachováno býti má, jakož zvyklý obyčej toho jest.

K těmž pak dni, když rada má obnovena býti, obecní páni a starší i všickni usedlí i neusedlí cedulemi jménem JMti pána mincmistra, pánův šepmistrův a pánův po kostelech na kázání povolání bývají, aby se pro pilné potřeby sešli na radní dům. Tehdy když pan mincmistr přijde, děkování činí páni šepmistři a páni, že ráčil k jich žádosti to učiniti a k obnovení úřadu povolit^{177/} a že ráčil na ně laskav býti, je v potřebách obecních milostivě vyslyšati, raditi i pomáhati a tak děkování to vztahuje se, pokud^{178/} který pan mincmistr jedná skutečně, a dobře obec obmysle a podle rádu a práv se zachovává.

Potom obecním a starším a všem sousedům tu přítomným děkují z poddanosti, z volnosti a snadnosti scházení k obeslání a radám. Potom JMti žádají za propuštění. A primas města hned pečeti a klíče v moc panu mincmistrovi dá, jakž jich z úřadu propustí. Tu pan mincmistr pánům děkuje, že se volně k němu zachovali a cožkoli učinili, že jest rád radil a pomáhal. Též obecní a starší že těch, kteří na radě byli, poslouchali, a že vedle rádu úřad od nich přijímá na místě krále Milosti a propouští a kdož budou jmenováni, aby se nevymluvili, a jakž propuštěné pány jmenovati bude, ihned z lavic vystoupí, též obecní písař z místa svého. Tu pan mincmistr rozkáže písaři volené a^{177/} sepsané jmenovati a ti opět pořádně do lavic vstupují a primasovi pak pečeti s klíči dá, jakž přísahu učiní, kterouž písař páně mincmistrův jemu vydává. A tehdy žádají páni šepmistři a páni pana mincmistra, aby na ně ráčil laskav býti, v potřebách obecních milostivě vyslyšati, raditi i pomáhati. Též ke všem přítomným sousedům, aby se zachovali poslušně, že v jich potřebách jednoho každého rádi opatřiti chtějí.

Tu pan mincmistr napomíná pány osazené, aby k spravedlnosti obecní se pilnosti přihlédali, k obecnému dobrému, k potravám, k chudině, aby pod jich spravováním rád městský a všickni obyvatelé slušně živiti se mohli a k spravedlnosti lidem dopomáhali. A k přistojícím všem, aby v poddanosti a poslušnosti se zachovali, že to na místě JMKé přikazuje a poroučí.

A tak to všecko když se skoná a pán odejde, hned na to hodné osoby a rozšafné z staré rady neb prvích osob obecních a starších šest osob volí se za pány obecní a závazek jim dají, slib na místě přísahy přijmou a je, jdouc k JMti, oznámí, aby je

¹⁵⁹ Relací královská ab Anno 1461 čís. 53 str. 23 - Eusebius Kapihorský str. 50. - V žalobě Sedlckého konventu v XVIII. století o navrácení těchto hloušeckých gruntů a zahrad na Kamenné stezce uvádí též konvent, že Kutnohorští na grundy ty nijakých úpisů nemají, ani na odkoupení, ani na darování. A jelikož platy z nich vycházející na vydržování svých kacířských (rozuměj utrakvistických) kněží při chrámu sv. Jakuba a sv. Barboly obraceli, tedy, když nyní opětně katolící kněží vrch opanovali, že mají Kutnohorští zase jako dříve kněze od kláštera Sedlckého dostávati a grundy ty jim navrátiti.

ráčil znáti. Za takové volení měl mincmistr z obecních důchodů 10 kop gr. a písař jeho 1 kopu gr.

Potom dne druhého sami radní k ranému sjetí budou napomenuti, aby slyšeli artikule z práv, kterak se zachovati mají v svých úřadech, a to pro vnově přisazené. A **primas** podle zvyklosti a jakž na osobách zná, je na čtyry lavice rozdělil. Na první místo a lavici k radě dostatečnější, výmluvnosti dospělejší a tu prve bydlé, však toto podá na spoluradni všecky, kterak se při tom zachovati chtí, takli podle jmenování od pana mincmistra, čili vedle řádu zvyklého a starodávného, jakž primas to rozdělil, však vždy vedle primasa obmyslnosti a obyčeje ¹⁷⁸ zachovává se. A tak jmenování budou a do stolic vejdou a místo své obdrží. Potom s kým rád šepmisterství kdo držeti bude pořádně budou jmenování, aby každý věděl. A ihned artikule z práv čtení budou pořádně. A když se to všecko dokoná, napomenutí učiní primas k radním všem, zvlášť vnově usazeným, kterak se zachovati mají. Předkem a nejvyšší tajnosti v radě, v pilném poslouchání řečí od stran, vážně v obcování i poctivě aby se chovali a pamatujíc na závazky své, každý k spravedlnosti se přimluvil, zvlášť což by bylo proti Pánu Bohu a proti spravedlnosti aby žádný nezamlčel. Též šeptův a všelikých rozprávek a všetečného oskakování, předmlouvání před staršími aby se vystříhali. Než jestliže by se kdo chtěl k čemu přimluvit, vyslyše starší, žádal za vyslyšení aneb poctivě se v tom ohradil. A tak napomenutí, jakž závazek a práva ukazují, učiní a aby jsouc obsiláni, k radním dnům se scházeli a když by koli obsiláni byli pro potřeby obecní.

Potom k obzvláštním úřadům, jako: k ohňům, věžňům, chlebbům, k měřám a ke všem obchodům městským z sebe radní volí, aby k tomu přihlédáno bylo, jakž to všecko níž zřetelně se pokládá. A z obecních pánův neb z starších též k tomu přidávají se, zvlášť k chlebbům atd., neb práva to zřetelně ukazují, že k tomu ke všemu, což se nahoře píše, s pilností mají přihlédati, aby slušná cena všeho byla uložena.

Též potom špitálmistři, hospodáři obecní, k soli z radních neb z obce kdož k tomu rozšafnější jsou a hodni, se ustanovují. Též z obce starší lidi rozmělně, zachovalé, k radě schopné, počet, který se zdá pánům, volí, a ty osoby k pondělku aneb hned k nejprvnějšímu dni, když starší nad pořádkem havířským sazení budou, ¹⁷⁹ mají se obeslati, jakož o tom níž se píše.

Konšelé minciřští a pregěřští dvoru Vlašského hned v sobotu po obnovení rady bývají sazení JMti panem mincmistrem a úředníky z mince, tak jakž obyčej jest. Při tom páni obecní nebývají, neb k nim závazek jich se nevztahuje.

V neděli nejprv příští po obnovení rady starší pořádku rudokupců (erckaufěřů) spis pánům dají a tu pán (mincmistr) ráčí s hofmistrem úředníky mince voliti a to prve ssadí se, nežli starší pořádku havířského. A při týchž starších erckaufěřských páni šepmistři nebývají, leč by JMt pán to ráčil míti pro radu. A to oboje ssazení pánům nenáleží.

Než když starší již psaní usazení budou, tedy starší pořádku havířského volí se způsobem níže psaným: Napřed cedule z rozkázání pana mincmistra, pánův šepmistrův a pánův do kostelův od pánův šepmistrův dávají se k tomu rozumu, aby se všickni havíři obojích hor sešli na dvůr Vlašský pro pilné potřeby, usedli i neusedli, to na kázání velikém po kostelích oznámiti se má. Potom páni šepmistři atd. přijdou k panu mincmistrovi do domu JMti k tomu ssazení a starší pořádku havířského z sebe osoby dvě nebo více vyšlé, spis majíc vedle zvyklosti, a toliko pánům šepmistrům a pánům dají nebo podle starodávního zápisu pro poctivost pořádku toho pana mincmistra při sazení starších dožádali se, neb tíž starší pořádku havířského před jiným žádným závazku nečiní, než před pány šepmistry pánům v radě. A tak když k tomu osoby podle počtu níž psaného vyvolené sepsány budou tak a v té radě, jakž se nahoře píše, tehdy podle JMti pana mincmistra jdou do světnice velké havířské a tu starší předešlého roku pánu JMti a pánům šepmistrům děkují, že v potřebách ¹⁸⁰ jich a tovaryšův ráčili milostivě vyslyšati a k přidáním starším i ke všem havěřům mluví, že se poddaně a poslušně zachovali tak a tím vším způsobem, jakž zvyklost mají od starodávna. Též pan mincmistr předkem, potom páni šepmistři děkování činí, že jsou pokojně své tovaryše spravovali, tak jakž dobrým lidem přínáleží, a že JMt z úřadu je propouští. A ihned z místa svého odstoupí a jiné osoby se jmenují, skrz písaře

radního sepsané, a volené osoby žádají pána a pánův šepmistrův, aby ráčili v jejich, tovaryšův i toho všeho pořádku potřebách milostivě vyslyšati a opatrovati, též hory aby opatrovány byly atd. K tovaryštvu pak žádost činí, aby se volně zachovali k nim, že podle nich v potřebách jich rádi státi chtí, kdež JMt pán to všecko potom prikazuje, kterak se zachovati ke starším mají, a aby láska i svornost byla. A tu starším těch obojích hor rozkáží páni šepmistři a JMt pán, aby hned ráno zitra na rathúz přišli k přísaze i s těmi, kdož jsou jmenováni, nejsouc přítomni.

Dne hned příštího obesláni starší, jakž se nahoře píše, budou puštěni a ze jména jmenováni a předloží se jim od pánův šepmistrův a pánův, že jsou zvoleni k radě pro obecné potřeby, kteréž přicházejí, a aby se scházeli k obesláni a tajnost rady zachovávali, ačkolivěk razeno by bylo a kterak mnoho na tajnosti rady záleží. A slib učiní na místě přísahy.

Potom kostelníky (správce chrámů) volili ke všem záduším a časem zavolání bývají a napomenuti, kterak se zachovávají při spravování záduší, zvlášť při vydávání a v útratách střídme aby činěny byly a s uskrovněním.

Též jiné úředníky oznámí, kdo k kterým důchodům neb živnostem ¹⁸¹ přihlédati mají, a jsou počteni jak z rady, tak z obecních a starších. A jestliže by kdo co věděl při kterém obchodu nepořádného, aby vznesl na ty pány a ti aby to opatřili. Pakli by čemu dosti učiniti nemohli ti volení, tehdy páni to opatřiti ráčí.

Co se osoby rychtáře dotýče, předkem starý rychtář odpuštění běre od pánův a pánův obecních a starších a děkování činí, že jsou naň ráčili laskavi býti. Tehdy na pány obecní a starší podají páni, koho by chtěli míti, i že vždycky páni ráčí prve o to rozmluviti, kdo by příhodný k tomu úřadu byl, neb na rychtáři jim veliké polehčení jest, také že rychtářem pilným a rozšafným mnohé věci časně přetrženy býti mohou a že lidé obecní, zvlášť chudí, k němu útočiště mají v nedostatecích a potřebách svých. I z těch příčin i z jiných náleží slušně a povinně pánům rozmyslnost míti a osobu hodnou, pilnou, rozšafnou, lidem příjemnou, pánům volnou, což by činili a rozkázati ráčili. Však ač takové rozmyšlení že mají, vždy proto podávají na pány obecní a starší, poněvadž jest úředník vši obce, aby s jich vůli volen byl. Ale obecní páni s staršími, znajíc, že pánům to předkem náleží a že o tom radu měli a že zvyklost jest i poctivost, podají na pány šepmistry a pány, aby jim oznámili úmysl svůj. Páni pak sestoupivše se, jmenují osoby tři neb čtyry, aby vystoupili. Potom úmysl svůj k jedné osobě z těch, které vystoupily, vyřknou. Však tak, ač by se pánům obecním zdálo, to na vůli jich pozůstavující a příčiny oznámí, z kterých zdá se hodná k ouřadu tomu. Jestliže pak osoba hodná, příčiny slyší, tehdy k hlasu panskému povolují a jednu osobu jmenují, kteráž ihned to k sobě přijmouti má beze všeho vymlouvání a povinna ¹⁸² jest, a přísahu učiní.

Dne opět jiného rychtáře i konšely předměstské i kaňkovské saditi se mají, jakž od dávna bylo, tak a v tom počtu, jakž se níže podpisuje při úřadech, a závazek přísahy učiníc, napomenuti bývají, aby neřadům průchodu nedali, zápisův pilní byli, aby spletkové žádní se nepřihodili, peníze lidské opatrovali, zvlášť sirotčí, aby z práva hybány nebyly, tak aby časy svými každý své najíti mohl.

Opět jiného dne cechmistři nad řemesly všem mají ustanovení býti, aby v řemeslech ve všech řád byl skrz ty přísežné uveden a v řemesle nic zlého, falešného neb neřádného netrpěli. A přísahu učiní, tak jakž od starodávna na to vydána jest.

Když se to tak všecko a tím způsobem, jak nahoře se píše, zřídí, potom hned v neděli nejprv příští cedule mají po kostelích rozdány býti, co se sazení nad hašplěři a trejvíři dotýče, a to jménem pánův šepmistrův a pánův a pana hofmistra, aby se všickni hašplěři obojích hor sešli na dvůr Vlašský pro potřeby pilné pod pokoutu. Tehdy páni šepmistři ráčí z sebe pana šepmistra mladšího vydati a některé pány radní k panu hofmistrovi do světnice rajtunku a tu sadí starší hašplěřův a trejvířův obojích hor v přítomnosti úřadu horního, a potom když jmenováni a osazení budou, hned nazejtří aby přišli k přísaze na rathúz, kteráž jednotejná jest s havířskou, toliko tím se odděluje: což starší havěřští činí šichet svých, to starší nad hašplěři říkají: „lozunky spravedlivě bráti“. Že pak mnozí ze starších hašplěřských jsou šmeléři, jenžto i toho vystříhati se má, pokudž možné jest, a ježto by lidé jiní dělní mohli k těm úřadům hodni nalezení býti, tehdy,

což můž nejméně ^{183/} z šmeléřův sazeno býti, aby to zachováno bylo. Protož příkazuje se, aby tovaryšům svým v slušné ceně potravu dávali, jich nepřesahovali, aby tím dělníkům neobtěžovali. A to napomenutí činí se vedle obyčejě. Při té pak přísaze starších již psaných bývá i hofmistr a k nim řeč, rozkáží-li páni, učiní a napomene, což se nahoře píše. Neb poněvadž pan hofmistr první místo při sazání drží, jest i podobné, že při přísaze býti má, ač chce-li, a také že jsou dělníci královští horní, k hornímu úřadu víc náležejí, než kde jinde.

Potom počtové mají činění býti panským pořádkem a což můž nejspíš po obnovení rady aby učiněn byl před pány novými, a dál, když obecní a starší budou, má to oznámeno býti, že jest počet pohotově, chtí-li jej slyšeti, a že pánům novým jest učiněn. Však prve jest a bývalo, že jsou obecní některé a starší z sebe vydávali a počet zavrouc, kvitována rada bývala. A to nejlepší jest a nejbezpečnější každě radě. Ale na čem se svolí, to jest za řád a právo. Hned z důchodův k obci, z hospodářství, z soli, potom špitálmistři, kostelníci atd. aby potomně žádná omyla a pochybení, jakž se přicházelo, nebylo, ale z práva dávného řízení toho všeho.

Prísahy pak, kterých skládáno bylo, zněly dle dávného usnešení a předpisu takto:

Prísaha šepmistrův a konšelův neb radních. *Prísaháme a sľubujeme napřed Pánu Bohu, matce Boží i všem svatým a nejjasnějšímu knížeti a králi, pánu (jméno), pánu našemu nejmilostivějšímu, věrně a upřímně poslušenství a poddání. A vedle toho urozenému pánu panu mincmistrovi království českého (jméno) také vedle úřadu jeho věrně a pravě poslušenství ^{184/} a že tento úřad konšelství našeho od JMKé přijatý věrně, spravedlivě a stále spravovati chceme a v něm cti a chvály Boží a JMti Ké dobrého všemi obyčejí hleděti, každému věrně a spravedlivě se zachovati, chudému i bohatému k spravedlnosti dopomáhati, sirotkům i vdovám, hostem jako domácím spravedlivě činiti, ortele a výnosy mezi stranami spravedlivě vyřikati a toho jinak nečiniti pro přízeň ani pro nepřízeň, ani pro který strach a bázeň, ani pro dary, ani pro kterou koliv jinou věc. Tak nám dopomáhej Bůh a všichni svatí.*

Sľib obecních pánův a starších obecních. *Sľubujeme Pánu Bohu, pánům šepmistrům a pánům konšelům, že v těch ve všech věcech, pro které povolání budeme k radě, pravě a věrně k jich i k obecnému dobrému raditi a pomáhati chceme se vši pilností, jich všech i obecně cti v tom věrně hleděti a což spolu raditi se budeme a rozmlouvati, v tajnosti míti a zachovávat, jako dobří lidé. Toho nám Bůh dopomáhej.*

Prísaha rychtářova. *Prísahám Pánu Bohu, matce Boží a všem svatým, pánům šepmistrům, pánům konšelům, pánům mým i vši obci, že tento úřad rychtářství mého věrně, pravě a spravedlivě spravovati a vésti chci a v něm každému, chudému i bohatému, hosti i domácímu, pravě a spravedlivě činiti a souditi, toho jinak nečiniti ani pro přízeň, ani pro nepřízeň, ani pro nenávisť ani pro dary, ani pro strach a bázeň ani pro kterou jinou v světě věc. Tak mi Pán Bůh dopomáhej i matka Boží.*

Prísaha úředníků obecních. *Prísaháme atd. pánům šepmistrům a pánům konšelům i vši obci, že v těchto úřadech našich jak milostem pravě a věrně činiti ^{185/} chceme všemi obyčejí, nižádnému v tom nenakládajíc ke škodě panské a obecní pro zachování přízně k sobě. Tak nám atd.*

Prísaha konšel předměstských. *Prísaháme atd. pánům šepmistrům, pánům konšelům, pánům našim, že tyto úřady konšelství našeho věrně, pravě a upřímně vésti a spravovati chceme a v nich každému, chudému i bohatému, pravdy a spravedlnosti, což na nás sluší, dopomáhati bez přijímání osob, pravdu velebiti a křivdu tupiti, toho jinak nečiniti pro přízeň ani pro nepřízeň, ani pro dary anebo pro nenávisť, ani pro strach a bažení. Toho atd.*

Prísaha starších nad havéři. *Prísaháme atd. pánům šepmistrům i radě, pánům našim, věrnost a upřímnou poddanost a poslušenství, že tento úřad nad tovaryši našimi, nám od jich milostí poručený, věrně, spravedlivě vésti a spravovati chceme, v tom sami napřed každému, chudému i bohatému, spravedlnost činiti, šichet svých spravedlivě vyhledávati, díla pilní jsouce, k těmž nám poddané a držeti chceme bez přijímání osob, žádnému v tom nenakládajíc ke škodě jich milostí a náklad-*

níkův. Tak nám atd.

Prísaha cechmistrů řemesel. *Prísaháme atd. že tento úřad náš cechmisterství nad řemeslem a obchodem našim nám od jich milostí poručený věrně, upřímně vésti chceme, v tom sami napřed každému, chudému i bohatému pravě a spravedlivě činiti a jiné nám poddané a poručené k těmž držeti bez přijímání osob. Tak nám atd.*

Prísaha písaře. *Prísahám atd. že v tomto úřadu mém jich cti a dobrého chci hleděti, což hanebného neb škodného věrně vystříhati, ^{186/} pokudž nejděle rozum můj postihnouti moci bude. Tak mi atd.*

Prísaha písaře ve váze. *Prísahám atd. že v tom úřadu svém písařském ve váze, v kterýž jsou mne ráčili povolati, pravě a věrně se chci chovati a jednomu každému bez přijímání osob, chudému i bohatému, domácím i přespolním, váhu spravedlivou vydávati a v tom ve všem obecného dobrého v důchodech obecních spravedlivě a upřímně vyhledávati. Tak mi atd.*

Z toho zde podaného, ježto souvěký písař obecní byl zaznamenal, doufám, že každý zřízení obecní posouditi může. Protož zbývá nám toliko pověditi ještě, jak rozličné úřadové ti a povinnosti obecních starších rozdělení byli a na příklad toho podávám volbu neb obnovení rady v roce 1462 vykonanou:

1462 Nejvyšší mincmistr pan Kostka z Postupic obnovil radu města Hory Kutné na den **obrácení sv. Pavla** a zvoleni byli do rady: Blažej mincíř řečený Farář, Jodokus, Mikuláš Libák, Jan Weis, Jan Kuče, Petr Vidlák, Matěj Farář, Jakub řežník, Jan Kocka, Matěj Melhauz, Tomáš Percht, Václav Svatba, Ondřej Načeradský, Filip Gall, Vavřinec Kamejk, Petr Těžký, Martin Huče. Konšel obecní: Václav Houžvička, Matěj Bilejovský, Šimon Brabec, Jiří Hesek. Primas zvolen: Mikuláš Libák. Pak bylo zvoleno dva a třicet obecních starších.

Ze šepmistrů úřadovali vždy dva střídavě, jak zvoleni byli, každý měsíc, z nichžto starší předsedal a pečeť obecní choval, mladší zastupoval jej a choval u sebe klíče obecní pokladnice. Po skončení měsíce odevzdáno obě i s počtem obecním nastupujícím. Konšelové řídili pře, vypracovávali rozsudky a vynášeli jich ^{187/} v sporných věcech u přítomnosti šepmistrův, jakož i povolovali zapisování koupí, dluhů a podobných měnění neb obtížení majetku v knihy obecní.

Obecní starší scházivali se toliko tenkrát, když k vyřízení obecních záležitostí svolávání bývali. Kromě toho byli přiděleni ku pomoci šepmistrům, kteří měli povinnost dohlížeti k vězňům, k masům, k chlebům, k ohňům, k mirám, k čistění města, k branám a valům. Z obecních starších voleni bývali též špitálmistři ku správě záduší špitálského. A jaké důležitosti k povolání tomu se kladlo, vysvítá nejlépe z přísahy, jakou tito skládali povinni byli, která takto zněla: *Prísaháme Bohu všemohoucímu, pánům šepmistrům a pánům i vši obci sľubujem, že v tom našem povolání a službě, v kterou nás k opatrování špitálu zde v Hoře Kutné se všim k tomu příslušenstvím, tolikéž i všech chudých a neduživých lidí, v něm obývajících, povolati ráčili, se upřímně, věrně a spravedlivě chovati, ze všech důchodův a užitkův, k těmž špitálu odkudžkoliv přináležejících a se zbíhajících, toliko samé chudé do oznámeného špitálu jménem almužny od pánův šepmistrův a pánův spoluradních přijaté, i také vedle nadání náležitě chovati a opatrovati chceme a toho nikam jinam bez jistého vědomí a povolení pánův šepmistrův a pánův radních, jakožto vrchnějších správčův téhož špitála, obracovati, ani pod žádným vymyšleným způsobem o své újmě straniti a rozdávat, ani také jinému k tomu vědomě povolovati a sumou ničehož toho, co by na ublížení a škodu téhož špitála býti mohlo, před se bráti a přehlídati nechceme. Toho nám dopomáhej Pán Bůh všemohoucí.*

Dále voleni byli z obecních starších tak zvaní **kostelníci**. ^{188/} Nebyli to dle smyslu nynějšího posluhovači v chrámech, nýbrž opatrovníci chrámů, jimžto příslušelo jak jmění chrámové vůbec opatrovati a účtovat i o potřeby chrámů pečovati. Jelikož každý chrám pro sebe spravován byl, měl také každý svých dvou kostelníků neb opatrovníků, a sice byli opatrovníci chrámů sv. Barbory, u Vysokého (sv. Jakuba), u Námětí (Matky Boží), u sv. Bartoloměje a u Všech svatých.

Téhož roku uvádí se patero předměstí. Pro každé z nich volen byl rychtář a pět konšelů a sice pro předměstí *Čech*, také *Holmark* zvaný, *Pách* a *Roveň*, *Kolmark*, *Nové město* a

Hloušky, a Kaňk.

Jak rozličná řemesla v době té již v Hoře Kutné zastoupena byla, ukazuje řada cechmistrův. Při čelnějších řemeslnických spolicích voleno jich bylo po pěti, při méně četných po třech a byli to: havěří (5), hašplěří (5), řezníci (5), pekaři (5), pivovárníci (3), kováři (5), krajeři a kraječi (5), postřiháči a rejfíři (3), soukeníci (5), kramáři (5), zlatníci (3), konváři (3), kožišníci (3), koželuzi (3), ševci (5), truhláři (3), bednáři (3), koláři (3), šenkýři (3), kobližníci (3), provazníci a olejníci (3), lojovníci (3), hrnčíři (3), tkadlci (3), pláteníci a tandlěři (3), lazebníci (3).

Nejlépe přesvědčiti se lze o vedení správy obecní a péči o všeobecné dobré, pozorují-li se všeliká usnesení obecních zastupců k zlepšení místních poměrů směřující, jak jich potřeba času požadovala. Proto doufám, že mi nikdo nezazlí, uvedu-li takovychto usnesení. Vždyť i ty náležejí k dějinám a z nich poznati možno nejlépe ducha času, který častokrát mocně působil na změny a převrat nejen míst, nýbrž i často zemí.

⁸⁹⁾ S podobným obecním usnesením shledáváme se hnedle po nastoupení této svrchu uvedené rady a obecních starších, kteří, sejdouce se v den sv. Doroty, učinili usnesení následující: *Páni šepmistři s pány konšely znamenajíce mnohé nedostatky škodné obci této a chtějíce, aby napraveny byly, svolavše obecné pány a starší obce a s nimi ze spolka ty věci pilně uváživše, tyto věci dole psané z jedné vůle jsou ustanovili a zjednali a tomu chtějí, aby ode všech bez přerušení všechny kusy zachovávané byly pod pokoutou od pánův usazenou bez milosti. A nejprv toto jsme zřídili, znamenavše v obci veliký jako loupež neřád od překupníkův, hokynářův, hokyň, rybářův, aby žádný z nich nesedal ani prodával co nahoře v trhu mezi hostmi (cizími), sedláky a sedlkami, ale aby všichni sedali a prodávali počnouc od rohu domu Petrova Feistova a dále dolů ku praněři a žádný z nich hokynářův ani hokyň nic nekupuj, ani před trhem jakožto v pondělí a ve čtvrtek, ani v trhu, dokud vích stojí, než když si obec (domáci) nakoupí a vích bude svržen, a to staří toliko hokynáři a hokyň aby do trhu šli a kupovali a mladší aby chodili do jiných měst, městeček a vsí a sem nosili a fdrovali, pod pokoutou složení obchodu svého. Také žádný rybář ani rybářka aby žádných ryb říčních v městě ani blíž míle od města nepřekupovali, krom na rybnících. A kdožkoli učiní přes toto ustanovení a záповěď panskou, takovému páni obchod jeho složití chťi.*

It. Aby žádný hospodář nepřechovával ležákův a zahalečův, ani žádných neřádných lidí, ježto nic jiného nehledí, než nešťastí lidského. Pakli u koho budou nalezeni a kdo je bude přechovávat, takový bude trestán a takový ležák a zahaleč ⁹⁰⁾ zdvižen buď v městě neb před městem, a otázán, čím se obchodí.

It. Aby žádný se zbrani kterakůžkoli nechodil do krčem ani jinam po městě, zjevně neb tajně. Pakli kdo bude nalezen aneb usvědčen, ježto by s kteroukoli zbrani chodil, aneb v noci tajně na koho stál, takový, bude-li se zbrani nalezen, bude jemu zbraň vzata a trestán. A pakli kdo na koho zbraň obnaží, bude jemu ruka utáta. Pakli koho raní, takový hrdlo ztratí.

It. Žádný hospodář aby nedopouštěl v domu svém v žádnou hru hráti, ani sám hrál v kostky, v vrhcáby, v karty ani v jinou hru o peníze malé neb velké.

It. Jakož na počátku při sazení rady a pánův konšelův všem cechmistrům všech řemesel povědino a rozkázáno od pánův jest, aby v svá řemesla nahlédli a je tak opatřili, aby se spravedlivě obci dalo, i ještě páni prikazují, aby cechmistři v svá řemesla nahlédli, aby každý obchod bez obtížení obce vedl a šenkěrky aby míru spravedlivou dávaly.

It. O pivech mladých na tomto jsou svolili, aby mladá piva zdejší horská na halěř vařená byla dávana od šenkěřův na dřevěném mázu v tři žejdlíků ven z domu a na řady, a hostem aby dávali mázu. Starého piva pražského aby dávali pintu ven za pět peněz a doma na řád žejdlík za tři halěře. A kdo by maje pivo doma, i zapřel jeho, nechť ho ven z domu dávatí, než toliko na řád, a bude usvědčen, takovému páni šenk složí.

It. Všickni hospodáři aby se měli čistě před svými domy, žádných nečistot ani smradův nevytvářejíce ani nevy pouštějíce před domy, ani na potřebu před domem choditi ani dopouštěti choditi, ale aby sobě způsobovali prevety a ty potreby k tomu slušné, nebo takové ohavnosti před domy se dějí, že mrzko jest hleděti ⁹¹⁾ a zvlášť když kněží s Tělem Božím chodí, i jinde jiné

časy chodíce. Protož abyste takových nečistot před domy býti nedopouštěli pod pokoutou trestání panského.

Ty nadepsané kusy všickni z jednostejné vůle s pány obecními a staršími ustanovili jsou, prikazujíce, aby ode všech tak zachovány byly bez přerušení, a oznámili jsou to, svolavše obec valnou v neděli masopustní. A k tomu všecka obec svolila.

Na tom jsou se páni v plně radě také svolili, což který pán, kterému jest poručeno o hokynářích i o rybářích, pobeře proti záповědém svrchupsaným, a který šepmistr káže zase vrátiti bez rozkázání rady, aby to sám zaplatil bez odpuštění.

O kladení do kněh takto bylo usneseno, aby každý soused i host, který sobě v této obci dům koupí a v knihy městské zapsati chce, aby pánům od každé kopy groš dal a písaři od zápisu čtyry groše. Ale soused, jež prve měl dům a nevyhostil se ven odtud a koupil by sobě jiný dům, ten nemá dáti než písaři čtyry groše.

Dále svolili jsou, znamenajíce veliký nedostatek v obci, poněvadž ševci velmi draho obuv dávají, aby z jiných měst a městeček obuv vozili na trh na prodej a v tom aby jim nebylo překáženo. Těž i chléb aby k městu vezen byl od okolních sedlákův i jiných. Také svolili jsou, aby sukna z okolních měst na krájení vozili a je krájeli a prodávali na loket. Na kramáře též aby v trhový den vezli kořeni i jiné věci a na loty prodávali a v tom aby kramáři jim toho nehájili. Aby všecka železa k obci kupována a prodávána byla. Skladiště k skládání slanečkův a štik i jiných ryb slaných aby uděláno bylo a tu aby formané skládali.

Podobá se tomu, jakoby tímto usnesením zcela zanedbaný ⁹²⁾ tržní řád byl znovu upraven býval.

Že přísnosti v zachovávaní obecních zákonů třeba bylo a že i té používati se muselo, vysvítá z toho, že doby jedné, když pekařští a mlynářští proti právu učinili, chtěje právu vězně odejiti, kterýž veden byl do káznice panské do klády, pro ten účinek znamenitý páni je vazbou trestali jsou. I měvše jim podle práva učiniti, k prosbě snažné a ustavičné mistrův pekařských páni jsou jim to odpustili a ten skutek znamenati kázali a každého zejména zapsati, jestliže který z nich téhož anebo k tomu podobného se dopustí, že takovému má to novo býti.

Dále i příklad tento: Jakož jest Manda kotlář mluvil po krčmách řeči neslušné a nepodobné o pánech a hanlivé, to jsou svědkové víry hodni naň provedli, že jest takto řekl: *Co jest šepmistr lepší nežli biřic? A když jsú mu, kdož to slyšeli od něho, řekli: Mando, co to mluviš, buď múdr!* k tomu ještě dodal: *A já ještě pravím, co jest šepmistr lepší než kat?* Pro ty řeči neslušné a nepoctivé páni jsú jemu kázali pardus u praněře dáti a vypověděli jsú jeho z města, aby prázen věčně města byl. A podobných přísných případů zaznamenáno více.

Téhož roku byl jakýs cihlář z Brna do Hory Kutné povolán a dovoleno jest jemu, aby na svůj náklad v obecní cihelnici cihly dělal a jich prodával, a po půl létě bude-li chtíti si najmouti panskou cihelnu, mají mu toho páni popřeti. Pakli bude chtíti sám stavěti v slušném místě, toho mají jemu páni příti na jeho náklad. A také, kdež by sobě hlínu k dílu hodnou nalezl, bez susedské a obecní škody, aby bral a z ní dělal anebo stavěl. A má cihly prodávati při čemž bude moci obstáti a s pány se smluviti.

⁹³⁾ Jakým způsobem děly se dlužní úpisy a závazky doby té, by jistoty nabyly, z mnoha zaznamenaných případů uveden budiž jeden příklad: *Stala se jest přátelská smlouva a jednostejné svolení mezi Johanese m řečeným Gebhart kupcem a měštěním Starého města Pražského s jedné a mezi panem Vaněkem Komoráčem měštěním Hory Kutné z strany druhé, takže Vaněk Komoráč přiznal se jest svobodně a dobrovolně, že Johanesovi Gebhartovi a jeho dědicům a budoucím dlužen jest dvě stě kop grošů dobrých peněz horských a z nich slíbil jest jménem úroku a platu ročního Johanesovi a jeho dědicům i budoucím 20 kop gr. každý rok rozdílne, t.j. na sv. Havla po tomto zápisu nejprv příštího počna 10 kop gr. a na sv. Jiří ihned potom budoucího tolikéž 10 kop a tak i jiná léta má a povinen jest i bude úrok ten platiti a vydávati bez upomínání a zadržování všelikého. K tomu také nad to týž pan Vaněk Komoráč přiznal se jest zvláštním jiným dluhem témuž Johanesovi Gebhartovi a jeho dědicům a budoucím povinen býti v sedmi stech a v osmdesáti zlatých uherských na zlatě a rázu i na váze dobrých půjčených sobě hotových na měď horskou. Ale že kramlva milost nedala jest ven z země tu chvíli mědě voziti a sám JMt zaplatiti ji ráčil,*

smlůvu s Johaneseš pan Komoráč takovou učinil, že má, chce a slíbil jest a slibuje z těch všech zlatých témuž Johanesešovi a jeho dědicům i budoucím platiti a vydávati platu a úroku hned na dáni tohoto zápisu počna každý týden jednu hřivnu peněz horských bez zadržování všelijakého. A v tom obém dluhu, t.j. ve dvou sto kopách gr. a zlatých výš pravených s úroky již vypsanými, zapsal jest pan Vaněk Komoráč svobodně a dobrovolně mocí tohoto zápisu nejprv mlýn svůj vlastní¹⁹⁴ dědičný, jménem Nový mlýn, kterýž leží na svrchním Páchu, s tím se vším, což k němu přísluší, tak v cele a úplně, jakož on jej sám drží a má, nic nevymínujíc ani co pozůstává, právem pukrečným dědiccky Johanesešovi Gebhartovi a jeho dědicům a budoucím a k tomu i jiný všeliký statek svůj movitý i nemovitý, kterýž má a míti bude v huti a na tálech (horních podílech), tak aby měl pan Johannes k tomu ke všemu první právo před všemi jinými svými dluh na tom postihnutý. A já svrchupsaný Vaněk Komoráč mám a slibuji tu svrchu psanou sumu 200 kop gr. a sedm set a osmdesát uherských zlatých se svrchu psaným úrokem dáti a zaplatiti často jmenovanému věřiteli, jeho dědicům a budoucím, hned na dáni tohoto zápisu, po dvou letech nejprv příštích, bez zadržování všelijakého. A jestliže bych mu na ten čas nedal anebo mne Bůh neuchoval, jakož pane Bože nedej, tehda svrchupsaný Johannes Gebhart, jeho dědicové i budoucí mají uvedeni býti mocně v můj mlýn i v jiný statek právem pukrečným, jakož se svrchu píše, až do vyplnění všeho toho dluhu. Act. fer III ante Urbani.

Školy měštské, které doby té již znamenitou proslulostí vynikaly, obdržely v roce tom první posud nám známou nadaci, neboť Jan ze Zhoře upsal na lázni své Crlíkové zvané 2 kopy platu ročního a sice k vyplácení 1 kopy po 15 gr. při svatém Jiří a 15 gr. při sv. Havle ke škole při Vysokém kostelu a tolikéž na školu u sv. Barbory.

Jak již doby té některá řemesla v opovržení byla, poučuje nás tato událost: Příhodilo se jest v jedné chvíli, že cechmistrí lazebníctví vstoupivše před pány do plné rady se vším svým cechem, i žalovali jsou na Hertvičku krejčího, že by nedal učiti řemeslu krejčovskému syna Vaňkova lazebníkova, a pravě, že toho¹⁹⁵ obyčeje není, by lazebníky přijímali v jich řemeslo. A páni je vyslyševše, takto mezi nimi jsou vyřkli: Aby kdožkoli z lazebníkův chce syny své dáti k řemeslu krejčovskému, aby krejčí jeho přijali a učili a aby je měli za hodné lidi, jakož i páni mají je za dobré lidi a sousedy své, a aby se sousedsky snášeli. Spolu se lazebníci vykázali i dvěma listy od Pražanův a od Kolínských, že řemeslo lazebnické povítie jest, kdežto Pražané mezi jiným píši: *Milí přátelé! Nám se zdá, že ten obchod lazební nepovítivý není a řemeslníci jeho z rozličných důstojenství téměř obecně se sbírají, jakožto s císaři, králi, knížaty, hraběmi, pány i obecně se všemi jinými, ježto by to tak zavržený neb ohyzdný skrze to obchod ten býti měl, snad by se jich lidé jinak líknotati měli, aniž by chtěli takového obcování s nimi míti.* V krátce na to, když věc již utišena se býti zdála, vznikla opět nesnáze veliká a postřk hanlivý mezi lazebníky a mezi Matějem Kolbou a Skesem a Matesem provazníkem, sousedy usedlými, skrze řeči rozličné, takže jeden z nich nazval lazebníky řiřomyje a druhý řekl, že by lazebníci měli sedati u dveří, jako jinde kdež biřici sedají, ale ne na řadech mezi dobrými lidmi, a třetí řekl lazebníkům, aby mu tu na pití nebyvali, kdežto bývá, až to přišlo před krále milosti, když v Hoře byl. A králova milost toho pováživ, skrze pana mincmistra rozkázal pánům šepmistrům a konšelům, aby rozkázali Matějovi a jiným sousedům svrchu psaným, jakož jsou řeči proti lazebníkům provinili, aby také řeči jim to opravili, tak řkouc: *Což jsme mluvili, tak jsme sklámali. Prosíme vás pro Bůh, pro Matku Boží, abyste nám to odpustili.* A páni šepmistrí a konšelé z rozkázání krále milosti a pana mincmistra učinivše, smířili jsú je.¹⁹⁶ A přítom králova milost a pan mincmistr rozkázali, aby to znamenitě bylo zapsáno a nejméně mezi staršími oznámeno toto: Jestliže by se kdo téhož dopustil a lazebníkům takovými hanlivými řečmi utrhal, že takový trestán bude, jakož se králi JMti a pánům viděti bude. Toho JMti Ká přidati ráčil, aby děti lazebnické do řemesel byly přijímány bez odporu všelijakého královským příkázáním.¹⁶⁰

Přítomnosti krále Jiřího v Hoře Kutné, který jí velmi naklo-

něn byl, použili též rudokupci, vedouce si stížnost na úředníky mince ohledně nespravedlivého vážení při odvádění stříbra, což za výsledek mělo, že jak v přepalovárně (pregadu?) na Vlašském dvoře tak i při hutech posavadní váhy **staré a neměrné** zkaženy a zničeny a nové váhy, které by se s váhou mincovou úplně srovnávaly a za spravedlivé z rathúzu pražského se vydávají, objednány byly.

Také dědičnost lůnů minciřských neb tak zvaných stolic pregěřských potvrdil a určil mzdu od ražení peněz tímto majestátem: *My Jiří z Boží milosti král český atd. Oznamujem tímto listem všem, že předstoupivše před velebnost naši věrní naši milí konšelé pregěřští od Hory Kutné svým i všech pregěřův z Hory Kutné jménem, zpravili jsú nás, kterak z dávných časův svolení a ustanovení mezi nimi se stalo a to že do této chvíle mezi nimi trvalo a trvá, že knapův pregěřských děti neb nejbližší přátelé dědili jsú a nápady měli k těm lůnům v preghauze (stolici minciřské v mincovně) našem v Hoře Kutné po otcích nebo přátelích svých a prosili nás pokorně, abychom My je v tom při jich starodávném obyčeji a zvyklosti milostivě zůstaviti¹⁹⁷ a ten jich obyčeje za právo věčné jim ustaviti a upevniti ráčili. My jich prosbu jakožto slušnou znamenavše a úmysl ten majíce, aby poddaní naši a zvláště ti, kteří v našich a obecných službách pracují, tím lépe mohli se míti, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou toho obyčeje svrchu psaného měniti nechťice, již pravé knapy pregěřské při tom obyčeji zachováváme, a chcem a ustanovujem, aby po věčné časy od nás i budoucích králů českých byli zachováni, totižto, aby děti a přátelé knapův pregěřských nejbliže po smrti otcův a přátel svých k těm lůnům v preghauze našem v Hoře Kutné nápady měli dědičné, a toho jich obyčeje tímto listem jim milostivě pojišťujem a za právo jim i jich budoucím to znovu ustanovujem, obnovujem a milostivě potvrzujem. Příkazující s přísností mincmistru našemu v Hoře Kutné, který nyní jest neb potom bude, aby při tom jich obyčeji a naši této milosti je zachovali a jich mimo to netiskli ani utiskati dopouštěli, jakož milost naši chťi zachováti. A jakož ti knapi pregěřští za prvnických časův, dokudž ty hory naše stříbrné v Hoře Kutné lépe a užitečnější šly, konšelského a posledního po sedmdesáti groších brali jsou na týden: že pak tyto hory nyní sešly jsou, chcem, aby toho nyní tak nechali, dokudž ty hory zase v svých užitečných nepopravily by se. Než potom, když by ty hory hojněji se otevřely a opravily, toho jim neodpíráme, aby podle prvního obyčeje v tom se jim dalo. Též také zdá se nám a chcem, aby do opravení těch hor lepšího od pregování (ražení) hřivny grošův po jednom groši a od hřivny peněz neb halěřův po dvou groších toliko pregěři měli a brali. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Praze¹⁹⁸, v pondělí den sv. Františka, léta od narození Syna božního tisícího čtyřstého šedesátého druhého, království našeho léta pátého.¹⁶¹*

1463 Jelikož poměry hor vždy víc a více se zlepšovaly a hojnost rudy opět vydávaly, které nyní opatřeny byly dostatečně vším potřebným lidem horním, zmáhal se též blahobyt v městě a ten podporoval obchod, řemesla a průmysl. Jedno odvětví průmyslu kutnohorského z doby té přispělo takřka k ozdobě a oslavě všech chrámů nejen v okolí, nýbrž i v místech od Hory Kutné vzdálených. Bylo to zvonařství, které zde proslulý zvonař Prokop Ptáček velmi skvěle zařízení měl. Bydlel na Tarmarce v domě nyní pod čís. 38, kdež dílnu konvářskou měl, huť však zvonařskou měl před městem, kde nyní tak zvaný *Králíkův mlýn* na Bylanském potoku se nalézá. Byl on v oboru svém umělec té doby nejznamenitější a nejproslulejší a zvony ním lité až po dobu naší zdobí na sta chrámů. Protož záhodno jest muže tak proslulého v dějinách města památkou oslaviti. Jeho stoupencem a též tak dovedným umělcem zvonařským byl pak syn jeho Ondřej, jehož jméno rovněž proslulo.¹⁶²

Pakliže kdy konšelé a šepmistrí při rozsudcích v neobyčejných případnostech buďto v pochybnostech bývali, neb jak by si v případech takových počínati měli, nevěděli, obracovali se v podobných případnostech k sousedním městům, zdaž by podob-

¹⁶¹ Originál nachází se v archivu místodržitelství v Praze.

¹⁶² O obou těchto umělcích pojednal jsem obšírně ve *Vesně Kutnohorské* r. 1868 čís. 36. atd.

¹⁶⁰ Memorabilien ab A^o 1462 v archivu měštském.

ného pádu na jich soudu se kdy bylo přihodilo a soudilo a jaký výrok ⁹⁹, o něm vyneseno byl, aneb obracovali se též v pádech podobných k osobám u věcech podobných zkušeným, by vždy co možno nejspravedlivějšího rozsudku vydati mohli. Tak se v době té přihodilo, že paní jedna ztratila prsten v městě, kterýž přišel jest pak do krámu jednoho ze zlatníků městských, řečenému Eloy, a ten koupiv jej, potom jej zase dále prodal. A u toho soukupa jeho ta paní, jejíž byl, poznavši ten prsten, i jala se jest jeho. A ten soukup vystavil toho zlatníka Eloy, že jej u něj koupil, ale Eloy soukupa svého nemohl vystaviti a chtěje vsí viny prázdno býti, řekl: že to oni zlatníci za právo mají, což k nim přinesou, že to mohou koupiti, když jim to není prve oznámeno od nižádného, přišla-li by taková věc k nim, aby stavena byla, tehdy to oni potom za svobodné prodati mohou a z toho žádnému odpovídati nemají. Poukázav spolu, že taký způsob též mezi zlatníky pražskými panuje. Proto obrátili se šepmistři a konšelé k zlatníkům pražským o ponaučení, že by rádi věděli, zdali to utvrzeno a vysazeno královským obdarováním, čili by se tak dalo jen ze svolení a usnesení téhož řemesla. I odpověděli zlatníci pražští, že oni toho práva mají, co jim kdo do krámu přinese koupiti a zase prodávati, nepřišlo-li by opovědění dříve, že se taková ztracená věc má staviti. Kdo však prodá věc opověděnou, má ji i peníze za ni tratiti.

Vypovídání z města stávalo se pro neslušné chování i usedlým měšťanům a to svědčí nejlépe o tom, jak přísně se na zachování občanských i obecních zákonů, udržení kázně a slušnosti hledělo, neboť roku toho jistý Baltazar postříhač, protože pálił kosti v klášteře Sedlci, vzat jest do panské vazby. A když jest seděl v kládě, došla pánův řeč skrze rychtáře Achníka, ¹⁰⁰ že jest některé řeči mluvil o pánech knězi opatovi. A páni, chtějíce toho dojíti v pravdě, vyslali jsou pana Franka konšela a Achníka ku knězi opatovi do Sedlce a ten jim vyznal, že Baltazar jemu pravil, že páni v radě se uradili na klášter uhoditi a mnichy vyhnati a ještě jiné hanlivé řeči o pánech že mluvil, ježto opat pro své kněžstvo nemohl promluvit. A páni pro takové neslušné věci kázali jsou Baltazara břířicem z města vyvésti a přikázali mu města věčně prázdna býti.

Rada města horního Jílového musela v každé při vydaný rozsudek, taktéž o potvrzení kšaftů šepmistrům a konšelům Hory Kutné, jakožto k vyššímu právu předkládati a rozhodnutí toho vyššího neb odmrštění přijmouti.

Nelze mi pominouti nezmíniti se o zvláštní příhodě roku tohoto v městě se událé. Nejvyšší mincmistr Zdeněk Kostka z Postupic, svolav mincíře a pregře, kázal jim peníze dělati na den sv. Vavřince, čemuž když oni odpírajíce pravili, že veliký mučedník sv. Vavřinec byl, jehož svátek vždy světívají dle dávného řádu, a proto že na jeho svátek dělati nechtějí. Hněvem velice rozpálený počal pan Zdeněk jak Pánu Bohu tak sv. Vavřinci zlořečiti. V tom nenadále hrom udeřil a ubohého mincmistra tak popálil, že šestý den zemřel.¹⁶³

^{100a} **1464** Brzy po novém roce přijel král Jiří i s královnou do Hory Kutné a v úterý před sv. Valentýnem (13. února) obnovil radu městskou dle starobylého obyčeje a přísahu od nich přijímal. I zvoleni byli do rady za šepmistry: Prokop Alder z Lošan, Matěj Plebanus, Vavřinec Opavský, Jan Domašinský, Jodok Markus, Burian, Ondřej Načeradský, Jan Mlýnek, Martin Věrdunk, Matěj Melhúzský, Jiří řezník, Filip švec, Matěj Bilejovský, Jiří Heseck, Václav Bzenecký, Mikuláš Štolár, Martin Hamerník. Za konšele zvoleni byli: Václav Houzvička, Mikuláš Libák, Mikuláš Sázavský a Jan konvář.

Ostatní volba obecních starších a jiných úředníkův a cechmistrův dala se pak obyčejným způsobem, jak zředu povědíno, a účty obecní, špitálské i chrámové byly od loňských správců záduší těch složeny. Na to páni konšelé s pány obecními dali jsou Michálkovi řezáku úřad trubného s takovou výminkou, aby

toho úřadu vyhledal pilně, aby obec skrze něho meškána nebyla. A páni a obecní mají jej lesem (dřívím potřebným) a puškama fedrovati. A trouby aby kladl v zemi a kde kládsti bude, aby zase v městě zadláždil. A jestliže se tak bude zachovávat i pílenu toho tak bude, jakož na ten úřad jeho sluší, že páni jemu toho přiti chtějí. Pakli by se tak nezachoval, že páni ten úřad opatří jiným dle opatrnosti své tak, aby na nižádné dílo nechodil z města bez odpuštění panského. Pakli by jej páni lesem neb jinými potřebami meškali, to jeho vina nemá býti.

Slovný Oneš Tluksa přijat jest od pánův do obce, slíbil pánům dobrovolně věrnost a poslušenství a slíbil, že se ¹⁰¹ chce snášeti slušně v obci a což by se koliv pánům do něho nelíbilo a bude naň pověděno, že chce rád opravit. Byloť toho slibu v době té tím více zapotřebí, jelikož šlechtici v Hoře Kutné se usazovavši ne vždy povolní se býti prokazovali zákonům a rozkazům obecním, a to hlavně, když na obecní a zemské potřeby se sousedy jinými přispívati měli.

1465 Hora Kutná dojísta s největší věrností oddána byla králi Jiřímu a odporovala všem pokušením k svedení jí proti němu statně, protož také král Jiří často a rád býval na Horách, odkud komoře královské tak značně dostávalo se podpory. *Přihodilo se roku toho, že velmi bohatý rudokupec Jošt zemřel, o svém statku před tím učiniv poručení před sousedy a dobrými lidmi, nad statkem svým poručníky ustanoviv Havlíka Bylanského, Mikuláše Libáka a Niklásků Čáslavského. Po jeho smrti v středu vstúpili jsou poručníci s Aněžkou, dezerou jeho, před pány šepmistry a konšely, žádajíce, aby kšaftu tomu místo dadouce, ráčili je při tom poručení zachovati vedle práv města tohoto. A ty časy králova milost přijel do Hory a šepmistři, páni a konšelé, majíce tu jich žádost před sebou, předstoupili před JMt, žádajíce pokorně, aby je i tuto obec ráčil milostivě zachovati při jich právech, svobodách a obdarování předků JMt, kterých jest nám JMt Ká ráčila milostivě potvrditi, předloživše v tom kšaftu nebožce Joštův a žádost poručníkův jeho, kteréžto žádosti odpověděl JMt Ká, řka: Poněvadž jsme vám práv vašich a obdarování předků vašich potvrdili, chcemeť to učiniti a při tom vás zachovati, jakožto král a pán váš milostivý.*

Tehdá tázal se jich JMt, mnoho-li jest statku toho? A páni ¹⁰² šepmistři se pány řekli jsú: Milostivý králi, jest toho u nás 12 set zlatých a bez dvou 90 kop gr. peněz zapečetěných a stříbra jakéhos čtyry hřivny bez věrdůnku. Králova milost otázal se: Jaké jest to stříbro? K tomu Hamerník řekl: Milostivý králi, vedle rozumu mého, jakož měď ženeme, zdá mi se, že jest stříbro hutní, hertovní (nistějni). Ká Mt kázal sobě je okázati a spatřiv to, řekl jest pánům šepmistrům a konšelům: Jakož jste nás prosili, abychom vás zachovali i obec tuto při vašich právech a my jsme to řekli učiniti, téhožť i my na vás žádáme, jakožto na svých poddaných, abyste nás také zachovali při našem spravedlivém, pokudž na nás přísluší. A tyto věci opatřice pilně, pokudž také k nám přísluší, abyste nám také o to spravedlivý nález vedle práv svých z plné rady učinili. I stalo se jest, když jsú páni šepmistři a konšelé sešli se na rathúz, tehdá králova milost vyslal jest k nim pana mincmistra na místě svém, žádaje, aby se o to králové milosti spravedlivě stalo. A páni šepmistři s konšely v plné radě to opatřivše, majíce také mezi sebou rudokupce, kteříž tomu rozumějí, znamenali jsou a shledali konečně, že jest to stříbro hutní, ke dvoru (Vlašskému do mincovny) příslušné, na zlodějství jsou to položili. A nahlédnuvše v práva horní i městská, učinili jsou výpověď takovúto před poručníky statku toho a před Matějem, zetěm Joštovým, i před Aničkou, manželkou jeho, i před Čáslavskými: Poněvadž Jošt, jsa rudokupcem a maje všechno stříbro hutní ke dvoru nésti, toho jest sobě zachoval a do jiné obce vydal, jakž jest to shledáno, tehda jest v zlodějství s jistotou postižen a skrze to, kdyby živ byl, on by musil králi milosti odpovídati a vedle práva hrdlem trpěti, jakož na zloděje ¹⁰³ sluší, leč by JMt Ká ráčil s ním o to milostivě naložiti a hrdlo jemu zachovaje, statek jeho v tom přijíti. Ale poněvadž jest zemřel, již on z toho JMt odpovídati nemůž, než toliko statek jeho a ten, komuž je ten statek poručen, ač ne hrdlem, ale tím statkem JMt Ké má odpovídati. A protož jestliže kdo, buďto poručníci anebo dědicové toho statku anebo kdožkoli jiný proti JMt Ké a proti tomuto právu i proti této panské výpovědi co mluvití chce, to nyní povězte. Ty řeči slyšice poručníci a Matěj s

¹⁶³ Liber Memorab. A.º 1462. m 6 v archivu městském. - Eusebius Kapihorský str. 53 dokládá: šestý den - pokání činiv - hrdla zbavení pokutu nésti musil a v klášteře Sedleckém při zdi pochován byl. - Archiv horního úřadu: Řada nejvyšších mincmistrův: 1463 Zdenko Kostka z Postupic, když na den sv. Vavřince v minci Kutnohorské pracovatí dal, hrom jej ^{100a} udeřil a popálil. Pohřben jest v Sedlci. - Staří letopisové Čeští str. 180.

ženou svou a pány Čáslavskými, řekli jsou, že o tom ničeho nevědí, by on to bral z hutí a pravice, že jim toho líto, což jest on nebožtík učinil, a skrze to že oni nic proti tomu právu ani proti výpovědi panské nemluví, než králi milosti i s tím se všim na milost se dávají, prosíce pokorně pro Pána Boha, jakž jest koli nebožtík učinil, aby s nimi o to JMt ráčil milostivě naložiti, žádajíc v tom pana mincmistra i pánův, aby se za ně přimluvil před JKou Mtí, k jichžto žádosti jsou to učinili. A králova milost k snažné prosbě páně mincmistrové a pánův šepmistrův a koňšel i jiných dobrých lidí vrátil jest a dal hut', domy i jiné svrchky, což jich jest, jenž vedle práv a spravedlivého přísudku skrze provinění Joštovo na Jo královskou Mt byly jsou spadly, ty jest navrátil a dal jest Aniče, dceři jeho a dětem jejím, kterěz nyní má neb mítí bude, takovým však způsobem, aby ona svých dětí chovající požívala toho statku do jich let, jistiny však neutrácejíc. A když děti k létům přijdou, aby měla rovný díl s dětmi svými královským rozkázáním. Pakli v tom dítě které umře, díl jeho spadni na druhé. Pakli Bůh všech dětí neuchová, ten statek spadni na Aničku a na Matěje, muže jejího. ¹⁰⁴ A poručníky ustanovil pana mincmistra, pány šepmistry a koňšely, nynější i budoucí, aby k těm věcem přihlíželi, aby se dělo těm dětem vedle JMti Ké rozkázání a jinak nic. ¹⁶⁴

Podal jsem příkladu tohoto za tou příčinou, aby se ukázalo, jakým způsobem se soudové prováděli a jak přísné tresty uloženy byly na zatajování a neodvádění zdělaného stříbra do mince královské. A jelikož o samosprávě obecní z doby té jedině z usnesení obecních zástupců pravý pojem nabýti můžeme a poněvadž jen tyto nám pravý obraz jak obecního zřízení, tak i péče o udržování řádu v městě podati mohou a sociální život v městě nám nejpatrněji objeví, podám i nadále vždy všeliká taková usnesení, by se z toho poznati mohlo, čeho čas tehdejší k zlepšení jak hmotných, tak duševních potřeb požadoval. Přestaly již ryky válečné, nimž Hora Kutná u svém se vyvynování tak často a krutě byla trpěla, protož nám nyní zapotřebí věděti, jak používala času míru a pokoje a k čemu snaha její obrácena byla.

Po usazení rady nové páni šepmistři s obecními a staršími na tom jsou se jednoduše svolili, aby šenkérky, kterěz jsou živý poctivě a muže mají své, mohly pítí šenkovati a dávatí domův v nádoby, než na řady aby nedávaly, než muži aby dávali a ženy aby pohotově byly a byla-li by toho potřeba, mají sobě pacholky sklepní zjednatí, aby ti pítí lidem nesli a řady sbírali. A zvláště večer aby šenkérka s hospodyní seděla a muž s pacholky aby šenk vedli. Pakli by která šenkérka muže neměla, té šenk skládáme všech pítí, promě piva bílého.

Když skrze branku Páchovskou cla hosté (cizí) i někteří ¹⁰⁵ domácí jsou projížděli a pánům se to doneslo, páni, chtějí obecní škody se uvarovati, rozkázali jsou ji zamknouti s povolením obecním. I přistoupili do plné rady Vaněk Komoráč, Duchoň a Prokop rychtář z Páchu a jiní sousedé a žádali jsou pánův, aby jim ku potřebě průjezd tudy zase byl propuštěn do mlýna a ku pivovárům. Páni, jich škodě nechtíce a obecní škodě také chtějí se uvarovati, k jich žádosti toho jsú jim dopustili, aby každý z nich měl svůj klíč od té branky a každý z jich čeledi aby projeda brankou hned zase zamkl, aby clo obecní nehynulo. Pakli kdo projede a nezamkne, hospodář jeho daj pánům pokuty 5 gr. kolikrátkoli toho by se dopustil. Pakli by ten, kdož nezamknul, nemohl usvědčen býti, tehďa kolikrátkoli by se stalo, všichni svrchupaní mají ze spolku tu pokutu dáti 5 gr., jakož se dobrovolně v plné radě podvolili.

Jakou lásku a oddanost ku králi Jiřímu občanstvo kutnohorské osvědčovalo, přesvědčuje o tom tento příklad: *Jakož Šimek z valů koupil jest sobě a svým budoucím dvůr a pivovar Malškrub, týž Šimek vstoupiv do rady odevzdal jest ten dvůr se všim příslušenstvím panu Mikulášovi Libákovi k ruce králi milosti pána našeho nejmilostivějšího a knížatům* ¹⁶⁵ *dědicky, sobě a svým budoucím žádného práva nepozůstává. A Mikuláš Libák přijem ten dvůr s příslušenstvím od Šimka rozkázáním královským ve 134 kopách, rozkázal jest to k ruce krále milosti a knížat v registra městská vepsati, neb jest Šimek všecko své právo,*

kterěz jest měl při tom, JMti dědicky odevzdal, ¹⁰⁶ *žádného práva tu sobě ani svým budoucím nepozůstává.* ¹⁶⁶

Však i proti vládě krále Jiřího tvořili se v zemi strany a stížností jimi přednesené měly na sněmu valném v Praze ve středu před sv. Václavem (25. září) 1465 odbývaném vyrovnány býti. Pravit' se v stížných člancích jednoty panské proti králi Jiřímu: *11¹⁶ O minci, jakožto VKMt dříve říkal, že v té zemi nemůž více škody býti, než kdež lehká a nedobrá mince jest a to se zde nyní děje, neb v nižádných okolních zemích bráti ji nechťí. A tak zlatí proto velmi vysoce vzešli a tudíž všecky věci příliš drahý k škodě vši zemi, pánův a rytířstva, jako by polovici svých důchoďův ztratili. Neb což prve koupili za groš, to jíž za dva. Načež král odpověděl: Jakož praví, že ji nechťí v jiných zemích bráti, to můž dovedeno býti, že mince naše srovnává se se zrnem se všemi zeměmi okolními a ještě výše. Také na sněmu o Hromnicích, kterak jest bylo, to také můžete pamatovati. A při tom jest rada naše téměř všecka byla, kterak jsou o to obesláni měli býti císař i mišenský i jiní o srovnání mince a to jest námi nikdy nescházelo, ano ještě sjiť má.* ¹⁶⁷

1466 Páni šepmistři a páni, jsouce v úřadech svých obnoveni, svolavše starší, o tyto věci s nimi se rozmluvili: *Jestliže by kdo slyšel neb znamenal které věci, kterěz by byly ke škodě nebo k hanbě králi milosti nebo panu mincmistrovi* ¹⁰⁷ *nebo pánům, aby toho netajil, než aby to na pány vnesli.*

It. Jakož někteří měšťané nebo měštky navedli sedláky, aby ptáky, zvěřinu a jiné věci k nim do domu nosili a ne na trh a oni načnouce což se jim zdá sobě, ostatek daří překupnicím na prodej. Toho aby nebývalo mimo potřebu k svému jídlu. It. Brani aby všichni v domech měli. It. Piva svidnického aby dávali pintu za groš míru spravedlivou pod pokoutou a těch aby nekupovali, leč špunt na sudu svidnického bude cejchovaný. It. Pintu piva pražského aby dávali po pěti peněžích míru spravedlivou pod pokoutou. Pakliže postižen kdo buď po druhé neb po třetí, tomu šenk má složen býti.

It. Kdo nevezme peníze s přísadou horského, aby dal tři peníze, pakli groš, aby dal tři groše. Pakli bude host, aby určen byl, a potom ku právu svému anebo králi milosti poddán. U koho nalezeny byly by ve dvou neb ve třech groších tři neb čtyři peníze falešní, určen buď a veden jsa ku právu, buď tázán, kde je beře.

Divné velmi muselo býti doby té chování se Kutnohorských k sousedním městům, neboť nemůž se vůbec říci, že by s nimi v souseďské lásce a svornosti byli žili. Čáslavským například k jich snažné žádosti nechtěli povolití potřebného kamene na stavbu farního chrámu svého v kutnohorském lomu na Ptáku lámati. Se Sedlckým klášterem žili v neustálé nevoli a kdežto o vlastní důchody a hlavně na placení cla v branách z věcí do města vezených, tak hlavně cla průjezdného z povozů, přísně dbali, tak vzpouzeli se Kutnohorští téhož cla platiti v Kolíně. Bývalit' ovšem mezi Horou Kutnou a Kolínem časté pútky o překupování ¹⁰⁸ dříví plaveného po Labi a protož ve čtvrtek po velikonoci r. 1466, když král Jiří přijel do Hory, *tehďa nejvyšší pan mincmistr k snažné prosbě pánův šepmistrův a koňšel, znamená potřebu těchto hor a skrze tyto hory obecní dobro všeho království českého, přistoupiv před krále milost, tyto věci mluvil jest: Jakož dáno jest clo znovu Kolínským pánům a obci jich v Novém Kolíně od Vaší královské milosti, i že Horníci a nákladníci časté jízdy do Brodu a ku Praze mimo Kolín činíce pro fedrunk hor, tím clem bývali jsou obtěžováni, žádali jsou na JKMt, aby na Horníky těch a takových obtěžování neráčil dopouštěti. Jichžto žádost JMt skrze pana mincmistra propověděnou uslyšev, rozkázal jest obeslati pány kolínské a když jsou přijeli, JKá Mt tyto věci před obojí stranou ráčil jest mluvití: Jakož jest vám dáno clo znovu, víte, že jsme vám to dali na opravování mostu takovou mírou, aby to clo platili ti, kdož přes most jedou. I túžili jsú nám teď Horníci naši, že by jste od nákladníkův zdejších téhož cla žádali. I zdát' se nám, poněvadž Horníci přes most nejedou, než toliko vedle města, ať by toho cla neplatili, nébrž by*

¹⁶⁴ Memorabilia v archivu městském.

¹⁶⁵ Totiž synům krále Jiřího, kteří na sněmu brněnském r. 1459 odbývaném od císaře Fridricha do počtu knížat římských přijati byli.

¹⁶⁶ Pivovar Malškrub byl na dolejšíh městě nedaleko branky Páchovské, dům nyní pod čís. 536 proti továrně pánů Breuerů a panu Otakarovi Breuerovi náležející.

¹⁶⁷ Archiv český IV. str. 108.

pak všichni jiní to clo vám měli platiti, chtěli bychom Horníky z toho vyníti a zvláště čehož jest nebývalo od starodávna. A Kolínští toto JKé Mti přikázání slyševše, řekli jsou Horníky při tom zachovati i všechny jich obývajcí nyní i potom. Dále: Jakož Vaše Milost učinil podělení majestátem svým mezi Horníky a Kolínskými o plavení lesu a pouštění k Novému Kolínu, aby plavci, připlývouce s lesem ku Starému Kolínu, při tom se zachovávali, aby při tom břehu, kdež Horníci les (dříví) kupují anebo na Rodlandu vystály plné čtyry dny, toho dne kterýž¹¹⁰⁹⁻¹¹¹⁰ připlují nepočítajíce, ižádnému jinému krom Horníkův lesu neprodávajíce. I tůžili jsou Horníci, že rormistr kolínský toho nezachovav, kázal jest pustiti některé pololesí k troubám k Novému Kolínu dříve, než ty čtyry dny vystály. Ale páni Kolínští pravili jsou, že o tom nic nevědí. I rozkázal JMt Ká tak, aby toho více nebývalo, než aby plavci i Kolínští zachovávali se vedle podělení majestátem JKé Mti. Při tom i rozkázal: Kterýžkoli plavec vystojí plné čtyry dny u břehu u Starého Kolína, tak jakož se svrchu píše, jestliže by v tom času lesu neprodal a chtěl-li by jej dolů pustiti, takový každý má vzíti jeden cejch od hajného horského a druhý od kolínského. Pakli kdo pustí lesu po Labi kudyžkoli, cejchu od obou hajnů nemaje, tomuto aby les byl pobrán i s plavcem a s ním aby učiněno bylo, jakž by se panu mincmistrovi a Horníkům líbilo, bez odporu všelijakého pánův i obce Kolínských.

It. Králova milost při tom mluvil jest před Kolínskými, kteréžkoli pololesí Horníci koupí, to mohou k svým potřebám kterakžkoli obrátiti i s tím svrškem, což na tom polulesí bude, bez odporu a překážky Kolínských. A což se svršků týče, aby Horníci mohli také mimo svou potřebu i jiným lidem v městě i do dvorů svých, komuž chťi, prodati, hydraňku v tom od Kolínských ani od nižádného jiného netrpíce.

A téhož času páni šepmistři a konšelé žádali jsů krále JMt, aby jim hájeno nebylo toho, aby oni postavili dům hajnému svému na svém trávnici na břehu, jakož jest bylo od starodávna a tu aby Horníci svého hajného měli. A králova milost toho jest povolil i Kolínští také, řkouc: Poněvadž jest to dříve bývalo a proč by ještě nebylo, udělejte sobě. A Kolínští ani¹¹¹¹ jich lidé ižádní nemají tomu hajnému, nynějšímu i budoucím, překážeti ničehož. Pakli by oni nebo jich lidé jemu v čem překáželi, takoví upadnou v pokutu, jakouž by pan mincmistr nynější i budoucí uložil a k tomu jest král Jiří povolil.

A k tomu jsou byli vysláni z Kolína Adam rychtář, Martin Slanař, Tomáš Čapka, Marek Maišnarův, Jan Hladký, Vít písař městský. Actum na Vlašském dvoře v pokoji krále milosti. A hned pan mincmistr obeslal pány hradecké i kolínské, aby to provolati kázali, což se plavení lesů dotýče.

1467 Po obnovení rady nové páni šepmistři a konšelé se pány obecními na tom jsou se jednotejně svolili a znamenati jsou to kázali: *Aby žádný hospodář nedopouštěl v svém domu dávatí pítí ani pitelům sedati přes tři hodiny na noc, v sobotu do dvou hodin (t.j. po západu slunce).*

Ustanovili a chťi míti, aby každý dům šenkovní otevřen byl, dokud hosté a pitelé sedí, aby právo mohlo svobodně jíti. V každém domě šenkovním, dokud hosté sedí, aby světlo v síni hořelo. It. Hry všelijaké kostečné stavují, prikazujíce všem hospodářům, aby napřed sami her se varujíce, pitelům aby také nedopouštěli hráti. It. Strávníci mohou pítí v hospodách svých poctivě, hry a povykův nestrojíce. It. Sousedé seděti mohou s čeládkou svou, pítí sobě neberouce domů, a řemeslníci řemesla svá dělajíce poctivě, dokud se jim líbí. Svrchupsané věci ode všech vůbec bez přerušení nejprv pod pokutou 1 kopy kolikrát by koli kdo proti které z svrchupsaných záповědí přestoupil. Pakli by se kdo po druhé neb po třetí téhož dopustil svévolně, takový křesťan bude tak, jakž se¹¹¹² pánům zdáti bude, jako neposlušný.

Těž pánové z plné rady na tom jsou se svolili, aby budoucně bylo zachováno: Kdožkoli přinese vína sadit k pánům šepmistřům, aby hned po sazení toho vína poslán byl rychtář s poslem k spatření, aby žádného vína neplného neb slevkův nebylo v témž pokoji ležeti a aby ohledal, plno-li jest víno. A u kohožby to nalezeno bylo proti tomuto svolení, buďto že by jiného vína k tomu vínu sazenému přilával, to má vytaženo býti a osekáno (obruče sraziti) jako falešné a ten panskou vinu (pokutu) dada, bez milosti má toho obchodu zbaven býti.

Velikou a častou svízel působovalo Kutnohorským při souzení a ortelův vynášení dle posud stávajícího dávného zákona a práv povinnost k braní vyššího práva do Jihlavi posílati neb odvolávati se, protož hleděli se této svobodu jich poutající povinnosti zbaviti a to hlavně i za tou příčinou, že v Moravi odbojná strana proti králi Jiřímu povstala a že Jihlava stala se sídlem hlavy odbojníkův těch, Zdenka Šternbergského, všelikeho spojení s Čechy odmítala. Hora Kutná vzdor té silné tak zvané straně panské, proti králi stojící, setrvala a stála při něm, podporujíc krále svého jak penězi, tak i lidem branným. A proto cítíc obtíže, jaké jí braní vyššího práva v Jihlavi působí, obrátila se prosebně ku králi Jiřímu, by toho pro příště zproštěna byla. I vyslyšel král prosby té a vydal Horníkům následující majestát, který v knihách městských takto zaznamenán jest: *Léta Páně tisícího čtyřstého šedesátého nejjasnější kníže a pán pan Jiří z milosti Boží král český a markrabě moravský atd. spolu s urozenými pány, svou radou věrnost a zasluhování nynější i budoucí Horníkův nynějších i¹¹¹³ potomních uváživše, obtěžování také a práci i náklady, kteréž jsou Horníci trpívati pro ortele neb vyššího práva braní do Jihlavi jezdice, před se vzemše, povážili jsou také JKá Mt s radou svou nepravosti Jihlavských, kterouž jsou téhož léta učinili proti JKé Mti i proti všemu království českému proti své přísaze JKé Mti pánu svému dědičnému se protivivše a nepřátele ouhlavní JKé Mti i vši koruny české i křižovníky na město pustivše. I chtějíce JKá Mt s radou svou svým věrným hodnou odplatu učiniti a nevěrným k jich potupě vedle jich zlého zasloužení se míti, z milosti své královské přirozené Horníkům svým ke cti vedle jich slušné žádosti a Jihlavským ku potupě vedle jich neupřímnosti tuto zvláštní milost ráčil jest dáti i toho pečeti svou královskou potvrditi: My Jiří z Boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburský a slezský vývoda a lužický markrabě atd. Oznamujem tímto listem, že přistoupivše před nás urození, stateční a slovatní rada a věrní naši milí spolu s opatrnými šepmistry a konšely města Hory Kutné, věrnými našimi milými, i předložili jsou nám kerak to město Hora Kutná s obyvateli svými podle starodávného vysazení ortele neb vyšší právo, což se horských i městských práv dotýče, v městě našem Jihlavi měli jsou obyčej bráti, a že této chvíle, když která taková pře přihodila se, nemohli jsou do Jihlavi ku právu jezdití, protože Jihlavští sice naši poddaní, neprávě a nešlechtemě nad námi, jakožto nad králem českým a markrabím moravským, pánem svým, jsou učinili a činí, nám se zprotivivše. I prosili jsou nás s pilností i s pokorou, abychom, hledíce na jich věrnost, kerak to město Hora Kutná, jak k předkům našim, králům českým i nám vždy věrně drželi¹¹¹⁴ jsou se a drží, abychom, jich věrnost a zasloužení vážíce, milostivě k nim se ráčili míti a okázati a aby nyní ani v potomních časích žádných takových nedostatkův v soudech a činění spravedlnosti míti nemohli. Protož s dobrým rozmyslem a radou věrných našich milých, moci královskou i jakožto markrabí moravský, ty věci v radě naší uváživše, pro věrnost, kterouž od řečených šepmistřův a konšel i obce na Horách Kutných shledali jsme, kerak k předkům našim králům českým i nám věrně měli jsou se a mají, nám věrně proti neposlušným našim pomáhajíce, i také, když milosti naší zvláště potěšení budou, že mnohem větší užitkové z toho města k obecnému království našeho dobrému pocházeti moci budou. Zvláště také že hodné jest dobré a zachovalé lidi pro jich ctmosti velebiti a zlé pro jich nešlechtemosti tupiti a nižiti, aby tudy ctmost beroucí odplatu množila se a zlost potupu trpící umenšovala se, řečenému městu našemu Hoře Kutné a obyvatelům jeho nynějším i budoucím tuto milost jsme učinili a činíme, i moci královskou ustanovujem: Aby od této chvíle po všechny věčné časy a budoucí sprostění byli ortelování a vyššího práva braní v Jihlavě v kterýchžkoli přech, co by se přihodilo buďto v horských nebo městských, ale aby všechny takové pře, kteréž by se kdy přihodily, šepmistři a konšelé v Hoře Kutné podle práv svých starodávnych rozsuzovali a plnost práva u nich se konala. Pakli by v kterékoli při komu se zdálo, žeby tím právem byl obtížen, takový nejprv polože před týmž právem patnácte hřiven grošův, bude se moci odvolati k nám nebo k budoucím našim králům českým a ty pře na nás odvolané námi neb budoucími našimi králi českými anebo mincmistrem našim na Hrách Kutných, kterémuž bychom to poručili, souzeny býti mají vedle práv a řádův jejich¹¹¹⁵ jakž to rozsou-*

zeno bude, na tom konečně strany přestatí mají. Proto žádnému nesluší tomuto listu tohoto našeho zdvižení práv od Jihlavských a Horníkův obdarování rušiti, ani kterak jemu se protiviti obyčejem nižádným. Pakli by kdo z smělosti všetečné o to se pokusil, takový chceme aby v naši neb budoucích našich králů českých nemilost a hněv upadl. Tomu na svědomí pečet naši královskou kázali jsme přivésti k tomuto listu. Dán v Praze ve čtvrtek po narození Panny Marie léta Páně tisícioho čtyřstého sedesátého sedmého, království našeho léta desátého.

1468 Bylo to poslední dobrodiní, jakéhož byl král Jiří Hoře Kutné prokázal, důležitosti však nemalé, jelikož nim Kutnohorští zbaveni byli mnohých nákladův, jichžto pro dosažení potvrzování vyššího práva na jízdy do Jihlavy činivati musili. A možno, že by i jiných milostí od něho byli nabyli, kdyby král Jiří v posledních letech svého vládařství jak vzpourou panskou v zemi, tak i zevními nepřáteli, na zemi českou útok činícími, jakož i hlavně se stolicí papežskou pro věci náboženské tak mnohostranně nebyl zaměstnán býval, kteří vesměs usilovali o to svrhnutí krále Jiřího s trůnu pro jeho věrnost, s kterou ku straně pod obojí stál a jížto vši mocí proti útokům na ni činěným zastával. Hora Kutná stála též pevně při straně té a máme toho doklady, že nikdo ani za souseda ani do kterého cechu přijat nebyl, kdo by se byl ku straně od obojí nepřiznával. Za tou příčinou podporovali Kutnohorští všemožně krále Jiřího, a to hlavně když král uherský Matyáš, dav si titul obránce katolíkův v koruně české, s mocným vojskem proti Čechům táhl. Tu hned o Květné neděli děla se v městě sbírka na půjčku peněz ku potřebě ^{116/} pánům a obci a těch sebraných peněz zapůjčili páni s obcí králi JMti na Krychnov, když jel k Znojmu, přidavše jemu kromě toho na obecní výlohy 30 jezdců a 100 pěších pod vedením Jana Zlého.

1469 Král Jiří, maje hlavní sídlo své v Hoře Kutné, táhl od Hory Kutné s vojskem sebraným k Čáslavi proti králi Matyášovi, jenž ležel okolo vsi Semtěše, chtěje se s ním potkati, jakoby největší měl starost o hájení pokladu svého, neboť hned na první zprávu o vpádu tom usadil se byl v městě tom, kamž všechny věrné svolával, aby přispěli se zbrání co nejrychleji. Vytáhna z Hory Kutné na den sv. Matěje (24. února), obklíčil Matyáše u Vilémova, takže nikam se mu uhnouti nemohl. Nehledaje však výboje, podal mu ruku k smíření.¹⁶⁸

Že v takovéto době obezřelosti mnohé zapotřebí bylo k udržení pořádku v městě, dá se snadno domýšleti. Protož takořka zdvojnásobena býti musela ostražitost v městě, neboť i páni tak zvané jednoty panské nepřáli za tou příčinou Hoře Kutné, ^{117/} že se věrně držela krále Jiřího. Protož, když byl od Hory vytáhl, ponechal 60 pacholků, jichžto čtvrť Bartolomějská byla sebrala, k ostříhání města.

Těmito zmatky válečnými prodloužilo se také obnovení rady až do neděle provodní a jelikož mnohý nepořádek v tržních věcech opět se byl uhnízdil, učiněno bylo toto obšírnější usnesení k všeobecnému zachování: *Jakož ustanovené jsou osoby k zvláštním úřadům, jak o se předpisuje, že kdožkoli vydání jsou k těm věcem, to jim páni mocně k vyhledávání poroučejí, aby jim v tom ižádný z pánův nepřekážel, než pokud' oni tu věc napravit slušně, mají jim páni ze spolku pomocní býti. Poručili jsou jim také v moc, aby přestupníky a neposlušné trestali vedle jich zavinění, jakž by se jim a pánům vidělo. Pakli by kdo spurně, jich trestáním pohrdaje, své vůle chtěl užívati, a to přijde před pány, ten aby trestán byl dvojnásobnou pokutou od pánův. A to jsou hned všem hokynářům a jiným obchodníkům oznámili.*

Také jsou se svolili, kdož má více domů, než jeden, aby je prodali, komuž ví, do sv. Havla nejprv příštího, aby hospodářův přibýlo a nájemníkův, jenž jsou více ke škodě obecní, než zisku, aby ubylo.

Svolili jsou také, aby žádný za přestupníky se nepřimlouval,

¹⁶⁸ Palacký: Dějiny národu českého IV. část 2. str. 488. - Eusebius Kapihorský str. 51 dokládá: *Král Matyáš vida, že jest vojskem neroven, poslal k králi českému posly své, za pokoj ho žádaje, a velikou truhlu zlata mu připověděl jako i poslal, avšak fortelně s ním zacházel, nebo první vrstvu dukátů narovnav, zespod písku nasypal a tak tím fortelem z Čech se vyloudil a v Moravi veliké škody dělal. O kterémž forteli král Jiří zvěděl, příkré psaní králi uherskému učinil, ale on mu odpověděl: aby žádnému Uhru nevěřil, leč který by třetí oko v čele měl.*

že uslyšen nebude.

Téhož dne a hodiny vzemše před se to, kterak překupníci v městě drahotu všech věcí činí, pustili je společně před se, přikázali jsů jim skrze šepmistra Jana Mlýnka, nejprv: Aby žádný od sedlákův a od selek nižádných věcí nepřekupoval co na trh přinesou neb přivezou, než oni sami aby na svém trhu, ^{118/} kdež jim bude ukázáno, to prodávali, což k trhu přivezou neb přinesou.

Žádný také muž ani žena nechod' mezi ně, aniž jim trhu nesazuj (ceny neudávej), zvláště pak dokudž vich drží, aniž od nich co kupuj. Než chce-li překupník co prodávati, chod' po městech a po všech a přinesa k městu, prodávěj což naň sluší sedě tu, kdež jiným bude místo vykázáno, ale ne mezi hostmi.

Pročež také žádný na rušení aby nepřekupovali, ani také vcele do hospod neprodávali, než potřebují-li hospodyně co, jdi a kup sobě sama. Pakli kdo přestoupí, buď jemu napřed bráno a potom sám trestán vedle zavinění.

*Páni šepmistři a konšelé též drahotu a zadav chudiny vidouce, a uváživše zápis starý o kuchyních, který zapsán v registrách starých ty časy, ježto lidí nebylo tak husto u Hory, né jako jej rušice, ale k lepšímu napravující, znamenavše kterak obec silí se a lidu mnohem více přibýlo jest a přibývalo, zůstali jsou na tom ze spolku, aby netoliko ta jedna kuchyně obecní byla, ale aby jich bylo co nejvíce moci bude ku potřebě lidu dělního, v kterýchžto kuchyních netoliko by dva vepře bita byla vedle starého zápisu, ale aby kuchyníci bili dobytky čisté, což jim jich koli potřebí bude, aby dělníci netoliko pečité, ale i vařené maso, kúry i jiné věci k svým potřebám koupiti tu nalezli. **Řezníkům** jest téhož dne rozkázáno cechmistrům, aby přikázali v svém řemesle, aby ižádný z nich žádného bravu ven živého z obce neprodával, buďto krmného, neb hladového. Pakli kdo bude v tom usvědčen, buďt' trestán, jakž se pánům zdáti bude. Masa také žádný z nich aby od hostů na svůj krám nepřekupoval, leč ^{119/} po trhu, pod týmž káraním. **Pekařům a pivovárníkům** aby vepřův z města neprodávali žádnému, mimo řezníky a kuchyníky domácí a sousedy, pod panským trestáním, leč by domácí koupiti nechtěli. A kdož by měl prodajný dobytek, má cechmistrům pověděti řeznickým, jestliže kdo z jich řemesla chce koupiti, že jemu bude slušně prodán. Pakli by žádný nechtěl, teprv pánům se opověda, každý může prodati komuž chce. **Kramářům a kramářkám**, kteří před pány vstoupivše žádali, by páni nedopouštěli, aby hosté (cizi) na ně nevezli a neprodávali, krom trhových dnův. I není jim k tomu povoleno. Než poněvadž na jiná řemesla svoboda jest puštěna, aby se kramářům též dalo, a to jest povoláno bylo. Provoláno jest také biřicem ze svolení téhož dne pod pokutou 1 kopy bez milosti, když dešť prší, aby žádných hnojův a smetí neplavil na druhého a nesypal před sousedy. Než má-li kdo hnoje neb smetí, chovej v domu a potom vez za město.*

Svolili též společně, aby pět pánův bylo vydáno k rychtáři a ti aby měli plnou moc všelijaké městské pře souditi, jakožto o dlhu, o rány, o hanění, o svády a o jiné rozličné věci, které mezi lidmi v městě vznikají, buďto mezi konšely, staršími, hostmi neb domácími, bez odvolání ku pánům dvanácti. Než jak oni komu najdou, na tom aby každý přestal.

Dvanácte pak pánův, kteří se šepmistrami staršími pozůstano, ti toliko řídití mají obecní dobré a horní věci, aby což se staršími obecními namluvějí, to aby skutečně bývalo vykonáno. Přihodí-li se pak kdy pře hlavní, ježto by šla k orteli, tehdá všech osmnáct sejdouce se, na to mají jednomyslně ze spolka se umluvití ^{120/} a podle práva nebo vedle milosrdenství konati.

Pisaře také jsou páni řekli zjednati rychtáři a opatřiti tak rychtáře i pisaře, o čem by měli živi býti, a obecného dobrého hleděti.

Zůstáno na tom též ze spolku: kdož koli radu zmešká bez opovědi pana šepmistra, aby dal pánům sedicím pokuty šest grošův bílých.

Býval pak obyčej zaveden, že první šepmistr choval pečet' u sebe městskou a první mladší šepmistr klíče od ní. I přihodilo se jest, když Matěj, řečený farář, jinak Libák Radovesnický, maje býti starším šepmistrem a Nápravnik mladším, i roznemohl se farář a přeskočen jest i Nápravnik a přišla pečet' na Weisa a na Jandu klíč. Téhož léta Matěj Podr, maje býti šepmistrem starším a Jan postřihač mladším, i prodal jest dům, pro něž mu není

jemu dána pečeť a postříhačovi klíč. Než páni ze spolku znavě, že by dvoje šepmisterství sešlo, i spráhli jsou ta dva šepmistry mladší a ačkoli proti obyčejí, dali jsou pečeť Prokopovi Nápravníkovi, jenž na kraji seděl, a Janovi postříhačovi klíč bez pohoršení však toho obyčejí, že jiná léta na toho, kdo na tom místě seděl na kraji, pečeť nepřicházela.

Poučuje nás usnesení toto, že ten ze šepmistrův, který by domu neměl, ztratil práva předsedati druhým, jelikož šepmistři starší, majíce pečeť městskou pod sebou, ručiti musívati statkem svým za veškeré úpisy pečeti tou opatřené.

Z mnohých usnesení obecních pozorovati jest, že rozpustilost všeliká, hejření a oddávání se pití u některých tříd v občanstvu vkořeněno bylo, proti kterýmžto neřestem dosti přísně ^{121/} zakročováno býti muselo. Rozpustilosti podobné, od horního lidu páchané, seznalí jsme již z mnohých událostí vypravovaných a zvláště podobá se tomu, že klášter Sedlecký od lůzy rozpustilého mnoho vystátí musel. Protož opat sedlecký Jošt v *oktáv sv. Jakuba vstoupiv do rady oznámil žalostně, kterak mnozí lidé, pomsty boží před oči neberouce a s nevěstkami neřádně živi jsouce, chodí tam do kláštera a svou vůli majíce, boří a kazí beze vsí potřeby. Proto žádal pánův, aby to provolati kázali a staviti ráčili, řka, že za to dává louku k užívání od kláštera a to na dvě léta, počnouc léta 1470.*

Vzniklať jest také byla toho roku nesnáze mezi mlynáři a pivovárníky, že Vaněk Komoráč v Nových mlýnech počal bráti od mletí sladu po 3 gr. bílých a ty časy šel groš po 14 peněžích, dovodě některým listem pod pečeti Jihlavských, že to má za právo od starodávna. Proti tomu ukázali pivovárníci ceduli starou, na níž sepsána byla smlouva, kterouž jsou učinili byli s Komoráčem před pány a před panem Zdenkem, ty časy mincmistrem, v tato slova: *Nejprv, aby sladomleč byl obecný všech pivovárníkův, jakž by a na čem by mohli jej zjednati. Pakli by kdo chtěl sám neb svou čeledí sobě mletí, nedej nic sladomleci, než mlynáři z každého korce má dán býti peníz. Pakli by sladomlec nebyl ani čí pacholek, ale mlynář aby to opatřil, aby nebylo meškáno mletí a buď dáno za to sladomleci mlynáři neb tomu pacholkou mlynářovu. It. Aby vezen byl slad mírný. Pakli by kde bylo shledáno, že by v čem bylo sladu více, než jmenuje, aby naň byla pokuta složena s panskou radou. It. Pytlové aby mírní byli a né tak velcí pro pacholky i pro ^{122/} panský ungelt. It. Kdož prve do mlýna přiveze, tomu prve buď semleno. A žádali jsou, aby při tom byli zachováni.*

A páni šepmistři a konšel s obecními i staršími kázali jsou pověděti stranám skrze Prokopa Aldera takto: *Žádost vaši a svědomí páni všickni tuto s obecními a staršími před se vzemše, poněvadž svolení všeliké právo lomí, i poněvadž ty, Komoráči, i s jinými smlůvu máte s pivovárníky, žeť mají dávatí po 3 gr. od mletí sladu i s sladomlecm, zdát se všem, že křivdy nečiní. Protož abyste brali od sladu 3 gr. vedle úmluvy, groš bílý nyní ve 13 peněžích vedle svolení sněmu panského.*

V tom pak pivovárníkům páni přikazují, abyste slady mírné dávali po 16 korcích pro pacholky i pro ungelt. I zdát se pánům: abyste slady mlynářům měřili a bude-li kdo shledán, že dá méně neb více, budeť trestán.

A když Komoráč s Hopmílským tomu odpírali, řkouc, nechť sobě sami melí s svou čeledí, neb svého sladování mají a platí jemu sami a mně také mé úplně dají, jakož bylo za starodávna vedle seznání a svědomí a listu našeho.

Pověděno jim od pánův skrze Mlýnka šepmistra: *Jakož se vždy před smlůvy odvoláváš na svědomí těch Němcův, pamatujít' to páni, kterak jest bylo za starodávna: žeť jest nebylo placeno než po 2 gr. od sladu, potom po 16 peněžích a potom jste teprv učinili smlůvu po 3 gr. pro sladomlece. Protož což jste sobě smluvili, to sobě obapolně držte. Pakli byste mletí nechtěli a pivovárníci sami budou mletí, ale snad budou dávatí po 15 peněžích, ano z toho mlýna bylo dáváno k špitálu 20 kop do roka a ty dáváš jedině 10 kop. Kterýmžto výrokem ^{123/} spor ten byl vyrovnán.*

Strana katolická pánův českých, králi Jiřímu nepřející, zvolila na sněmu dne 3. května 1469 v Olomouci odbývaném krále Matyáše uherského za krále českého, a ač korunování se nestalo, volil tento v přepychu osobním a ze záští proti králi Jiřímu téhož ještě dne nejvyšší úředníky zemské, ačkoliv sám neuznával

platnost volby té. Dojem, jaký zpráva o ošemetnosti té na krále Jiřího způsobila, byl hluboký, bolestný a nezapomenutelný a od té doby pozorovati bylo velikou proměnu ve smýšlení a jednání králově. Patřival on již dávno s pravou lítostí na krvavý boj, kterýž přinucen byl vésti pro svobodu svědomí svého i svých poddaných a nejednou představoval sobě, že královská moc a důstojenství nebyly dostatečnou náhradou za příkoří a neřesti, které i s národem svým okoušetí musel. Protož umínil si dítkám svým pokojnějšího dopřáti postavení, nežli sobě, a nepostoupiti jim trůnu, nýbrž ještě za živobytí svého usiloval o zvolení královice polského za nástupce trůnu a tak potrestati zradu Matyášovy, za jakouž příčinou svolán byl sněm valný ke dni 5. června 1469 do Prahy, kterýž dvojím skutkem památným se stal, totiž radikální opravou mince a volením nástupce trůnu.

Opravu v mincovnictví požadoval již v nejvyšším stupni nastalý úpadek valuty peněžní. Protož ustanoveno bylo raziti dáti v Hoře Kutné peníze v ceně a zrně tak, jak v zásadě již pod králem Václavem ustanoveno bylo, takže 24 grošův českých mělo opět státi za zlatý uherský (nynější c.k. dukát) a 18 grošů za zlatý rýnský. Drobných peněz mělo jíti 12 na groš a 2 haléře na peníz. Na zrušení staré mince ustanoveny směnárny po všech městech královských a mělo se přijímati 14 ^{124/} starých penízův za 12 nových čili za nový groš. O vyrovnání se dlužníkův s věřiteli na půjčky před tím učiněné byly v městech zvláštní komise ustanoveny, které ohledně splácení mezi stranami projednávatí měly. Jakmile nová mince vydána bude, mají se veškeré platy, úroky a cla toliko novou mincí platiti. Staré mince přepalovati a co stříbro prodávati bylo přísně zapovědino, jakož i všeliké vyvážení stříbra ze země. Konečně zapověděno bylo přísně v celé zemi přijímání všech cizích mincí tak zvaných *kerličky* a *orlíky* krom jediného groše milých přátel králových knížat saských.

Důležitá proměna ta provedena skutečně a jest to znamenitý úkaz v letopisech mincovnictví, že oprava tak blahodinná zroditi se mohla uprostřed bouří neslychaných, kterými celá země zmítána byla až do nehlubších svých kořenů. A povážíme-li, že kuppetví zahraničné v Čechách, stíženo byvší klatbami papežskými, přišlo tak na mizinu, takže potřebám obecným často stěží stačiti mohlo, protož nemůže nám divno býti, když jsme z usnášení se obecních tak zhusta pozorovati již příležitost měli, že zřetel svůj k cenám v trhu a pořádku obraceli. Neboť péče o levné co možno opatřování potřeb potravních pro takový počet lidu dělnického v Hoře při panující v zemi drahotě všeobecné požadovalo všeobecnou obezřelost, by z nedostatku snad a klamu nebyl lichvy každému možnému se zbouřeni lidu se předešlo.

Slavný někdy rod Ruthartův po válkách husitských zmizel úplně z dějin kutnohorských, aniž udati lze, kam se byl aneb kdy vystěhoval. Prvně od té doby nachází se opětně stopa, že rodina ta v Hoře Kutné žila, v listu krále Jiřího, jež byl v pátek po sv. Vítu 1469 z Prahy kutnohorským psal a v němžto praví: ^{125/} *Věděti vám dáváme, že ten dům Ruthartův, kterýž byl Sekyřických, dali jsme vdově někdy Kunše Oděradově manželce. Protož vás žádáme, abyste ten dům jí v knihy městské vložili.*

1470 Ve středu po sv. Matěji obnoven byl úřad šepmisterský a konšelský nejvyšším mincmistrem Jiřím Vranovským. Opočineme jmenování osob k úřadům těm volených. Zaznamenáno však při volbě té, že zavazání žádného páni ani obec panu mincmistroví neučinili, než toliko že jsou ho prosili, aby na ně a na obec tuto ráčil laskav býti a on pány zase za totéž žádal.

Páni po zvolení zůstali jsou na tom, aby každý sám držel úřad šepmisterství svého čtyry neděle, leč by pryč chtěl odjeti neb co pilného měl činiti, tehdá muž jinému poručiti. A když bude rok k sazení konšel nových, tehdá buď kdo buď šepmistrem, má však toho času dáti pečeť zase panu hofmistroví, aby ji pan mincministr zase vzal od toho, komuž ji dal nejprve.

K žádosti krále Mti na páních Ahník z Křešic úřad rychtářství přijal od pánův, jemuž je přikázáno, aby cti a dobrého jména pánův a obce hleděl věrně a právě. Pakli se dopustí které věci neslušné, tehdá toho úřadu s hanbou zbaven jsa, má trestán býti, aby na žádném úřadě věčně nebyval, a to, kdykoliv by naň co zvěděl neslušného. A na to přísahu složil.

Mikuláš, tý časy hofmistr, Bartoš rudokucep z *Kúta*, Petr Janovský, Jíra Chocenský, Janda, Martin Huček jménem všech rudokupců do rady vstoupivše, když páni obecní na rathúze byli,

i mluvili jsou skrze Mikuláše hofmistra: *Jakož jsou jich předkové rudokupci od starodávna suché dny z hutních pecí, každé suché dny po 2 gr., pravice, že to bývalo obracováno na mostky a na opravy cest mezi hutmi, pak ačkoli tyto časy platiti ¹²⁶ jsou se zbraňovali, již však jménem všech valtverčníkův že se podvolují z každé peci, aby ti, kdož dělají budou, dávali každé suché dny po 2 gr. mince té, která u Hory bude dělána. A páni šepmistři, konšelé s obecními jich řeč přesyšavše, rozkázali jsou jim pověditi skrze Prokopa Aldera takto: Jakož jste řekli, že se podvolujete platiti suché dny z těch pecí, které dělají budou, takt vám páni s obecními praví, žeť to věc není nová. Než poněvadž to bylo od starodávna, že jsou platili k obci, jakž jest dříve bylo, buď i nyní. Páni pak a obec budou-li míti opravovati mostky a cesty na to, jakož pravíte, v to nahlédnou a bylo-li jest to dříve, buď i nyní, pakli jest to nebylo, nebyvej i nyní, ale obrátí ten plat, jakž jest jindy byl obrácen a nač.*

Válka, jižto král Jiří ještě poslední rok svého života proti nepřátelům svým a země české podniknouti musel, požadovala napnutí všech sil zemských a jemu věrných a proto nálezem sněmovním ze dne 14. března 1470 ustanoveno jest po všech krajích země české, kteří drželi se v poslušnosti králové, by vojsko stále pod zvláštními hejtmany krajskými, opatřené všemi potřebami válečnými a hotové na každou chvíli vstoupiti do boje, vydržovali. Krajové sami volili si své hejtmany, nejvyššího však velitele král. Menší potřeby válečné obstarával kraj sám, větší střelbu a co k ní náleželo musila poskytovat města královská dle rozměru a zřízení podkomořího zemského. Kutnohorští za tou příčinou opatřili nákladem svým dvacet žoldněřův pavězníkův a koupili dvě tarasnice železné za 17 kop gr.

Král Jiří počátkem měsíce června přijel do Hory Kutné a dekretem tu daným dne 7. června 1470 zobsílal všecky kraje, pány, rytířstvo ¹²⁷ a města, aby veřejně vzhůru jsouce, přitáhli vojensky dne 23. června k Německému Brodu, chtěje táhnouti svým ku pomoci do Moravi. Již hned v pondělí po sv. Filipu a Jakubu k žádosti JMti krále vysláno jest z města Hory Kutné 100 pěších ku Počátkám, ale tu, že páni žádných peněz obecních nemajíce těm pacholkům dáti, položili jsou sbírku na čtvrt Bartolomějskou, z které výprava ta podniknuta byla.

Králova Milost vida, kterak nepřátelé JMti i naše rozmáhají se víc a více, škodu činí rozličnými záhubami, znamenav také nedostatek svůj, povolav šepmistřův a konšelův i obecních, požádal jich, aby svolajíce starších k žádosti JMti sbírku z sebe i z obce učiníce, aby JMti toho půjčili, a JMti řekl, že to chce z mince rozkázati pomalu platiti. I učiněna jest sbírka ze všech čtvrtí i předměstí a odevzdáno JMti 600 kop gr.č. Spolu i páni šepmistři a konšelé zvěděvše zde peníze nepřátelské páně Krajíčovca člověka z Dačic. Byla suma půl páté kopy a 10 zlatých uherských, to páni s povolením krále milosti zdvihše, dali je zlému Janovi (vůdci žoldněřův kutnohorských) na žold na Chotěboř.

Hora Kutná neustálými sbírkami velice byla soužena. Obávajíce se šepmistři, aby snad jednou o veškeré králi Jiřímu činěné podpory nepřišla, vyprosili na JMti úpis na poslední sbírku šesti set kop, k čemuž také JMt svolil a dal jim v zástavu vsi Zyboslav, Újezdec, Pečky a Křečhoř tímto listem: *My Jiří král český, markrabě moravský, lucemburský a slezský vývoda a lužický markrabě atd. Oznamujem tímto listem všem, že jsme dlužní opatrným šepmistřům a obci na Horách Kutných, věrným naším milým, dluhu spravedlivého 600 kop gr. peněz dobrých, ¹²⁸ kterýchž nám k naší žádosti a pro dobré obecné hotově jsou půjčili a chtěje je těmi penězi jistý učiniti, aby oni z toho půjčení žádné škody neměli, s dobrým rozmyslem a naším jistým vědomím, mocí královskou, již psaným měšťanům na Horách Kutných v těch 600 kopách gr. zapisujeme a zastavujeme a tímto listem zapisujem a zastavujem lidi s poplatky a úrokami ve všech dole psaných, totižto ve vsi Zyboslavích: Valeš 3 kopy 15 gr., Hůl půl třetí kopy gr., Kůřimský 3 kopy gr. Ve vsi Újezdci: Vejdělek bez osmi grošův 5 kop gr., Tůma z Křečhoře půl kopy 3 gr. a 2 peníze, Vaněk 3 kopy 20 gr., Sedláček 1 kopy gr., Tobiáš 15 gr. Ve vsi Pečkách: Říha 50 gr., Machek 40 gr. úroka Svatojiřského a tolikéž Svatohavelského, se všemi a se všelikými důchody a poplatky z svrchupsaných lidí pocházejícími, tak aby již páni šepmistři, konšelé a obec města Hory Kutné svrchupsané*

lidi se všemi důchody a poplatky z nich pocházejícími měli, drželi, jich požívali bez naší i budoucích našich králů českých i všech jiných lidí všelijaké překážky tak dlouho, dokud My neb budoucí naši králové čeští těch 600 kop gr.č. peněz dobrých té chvíle v zemi naší české obecně běžných nedali bychom jim a úplně nezaplatili. A kdož by tento list měl z svrchupsaných šepmistřů, konšelův a obce na Horách Kutných s dobrou volí a svobodou, chcem, aby tomu příslušelo právo všech věcí svrchupsaných. Tomu na svědomí pečet naši královskou k tomuto listu kázali jsme přivěsiti. Dán na Horách Kutných v úterý před sv. Prokopem, léta od narození Syna Božího 1470., království našeho 13.

Jak již praveno, hnul se král Jiří z Hory Kutné s vojskem k Brodu Německému a již ve čtvrtek po sv. Prokopu píše Kutnohorským ¹²⁹ z Čáslavi: *Pocitívi, věrní milí! Každé formanům od Hory chléb vězti i mouku za vojskem naším k prodeji, budeť jim placeno, a tím spíše ať se vypraví, aby nás brzo postihnouti mohli. Ten váš posel, kterýž list váš přinesl o těch výstrahách, jakož jste nám po něm psali, ujel spěšně pryč, nedočkav od nás odpovědi na tak pilnou věc, a rozprávěl noviny zlé, lživé, že by král uherský přijel silně na Jihlavu, prikazujem, abyste jej hned kázali vsaditi, tak aby on i jiní potom toho nečinili aniž směli činiti.*

Naléhati musely na krále Jiřího nemálo též starosti o budoucnost synů svých, jichžto statky pro potřeby zemské nemálo byl zadlužil. Pročež chtěje jich odškodniti a opatřiti, vydal téhož dne v Čáslavi následující úpis, nímžto synům svým na požitcích mince kutnohorské 60.000 kop gr. pojistuje. Úpis ten zní: *My Jiří z boží milosti král český atd. Oznamujem tímto listem všem: Jakož někteří naši poddaní nad svými přísahami a povinnostmi, jimiž nám povinni a zavázáni byli jsou, nám jakožto králi a pánu svému dědičnému zprotivili jsou se a na království naše kteréž největší záhuby mohli přivedli jsou, cizozemcův k tomu ponužše, naše věrné poddané mordem, pálením i jinými záhubami nekřesťanskými trápíce. My majíce nad královstvím i poddanými našimi věrnými lítost, s radou pánův, rytířstva, měst i všeho sněmu obecního zemského proti takovému bezpráví zasadili jsme se toho brániti a hájiti umínivše. A bychom to podle potřebnosti učiniti mohli, že požitkové a důchodové království našeho k takové věci a nákladům stačiti jsou nemohli, musili jsme pro dobré obecné a obranu království našeho dědictví některá osvícených Viktorina, Jindřicha a Hynka, vévod Münsterberských, ¹³⁰ hrabí Kladských, knížat, a urozeného Bočka, bratří pánův z Kunštátu na Poděbradech, synův našich milých, zastavovati a prodati a jmenované syny naše ve mnohých sumách peněz v rukojemství zavádili jsme, kterýchžto peněz k svrchupsaným nákladům vypůjčovali jsme. I chtěje jmenované syny naše, jestliže by Pán Bůh smrti nás neuchoval, opatřiti, aby oni toho škod přílišných neměli, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou, týmž synům naším postoupili jsme a zapsali a tímto listem postupujem a zapisujem na požitcích a důchodech mince naší na Horách Kutných ku komoře naší příslušících **šedesáte tisíc kop grošův českých** dobrých rázu pražského, tak, aby jmenovaní synové naši bez překážky budoucích našich králů českých i všech jiných lidí odporu všelikého požitky a důchody svrchupsané mince naší vybírali tak dlouho, dokudž by svrchupsané sumy grošův nevybrali úplně a docela, z toho nejsou od nižádného utiskováni. Protož prikazujem mincmistru našemu a všem úředníkům jiným na Horách Kutných, nynějším i budoucím, věrným naším milým, aby jmenovaným synům naším u vyběrání svrchupsaných požitkův až do svrchujmenované sumy žádným obyčejem nepřekáželi a v té věci aby se k nim měli jakožto ku pánům svým do vybrání svrchupsané sumy. Tomu na svědomí pečet naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Čáslavi ve čtvrtek po sv. Prokopu, léta od narození Syna Božího tisícího čtyřstého sedmdesátého, království našeho léta třináctého.¹⁶⁹*

¹⁶⁹ Archiv český I. str. 299. - Opis též v archivu horního úřadu. - Ač znamenitá to suma upsaná na výnos mince, nicméně, kdyžby ostatní potřeby podpory z mince byly ¹³¹ nevyhnutelně neustále nepotřebovaly podpory, byla by mohla dosti brzy zapravena býti, jelikož byly hory nad míru zvelebené a výdajné, že výtěžek ceněn byl prů-

^{131/} V měsíci srpnu t.r. král Matyáš s třemi proudy vojska přes Moravskou Třebovou jako před půldruhým rokem obrátil se do Čech a k Čáslavi, Hoře Kutné a Kolínu proudem širokým, v popel obraceje všechny vesnice a všecka stavení, kterýchž kol jezdců jeho dosáhnouti mohli. Následkem toho počalo vojsko jeho brzy trpěti hlad a žízeň samo, když páliho všecky vesnice a osady naporád se vším, co v nich se skrylo. Křik a pláč ubohé chudiny rozléhal se na vše strany.

Kutnohorští obávající se poznovu zničení města králi Jiřímův věrně oddaného, opevňovali město valy a zjednavše lidu bojovného a ozbrojivše kovářů, střežili město dbale, připraveni jsouce k boji, k čemuž však nepřišlo.¹⁷⁰ Ve kritickém okamžení tomto zřízení obrany zemské po krajích ukázalo se býti skutkem prozřetelnosti. Co nevidět bylo v Praze nové vojsko na nohou, v jeho čelo postavila se sama královna Johana, i táhlo proti nepříteli. S druhé strany přitáhl ^{132/} král Jiří. Král uherský Matyáš vida nebezpečí, obrátil se nazpět chvatem ještě úsilovnějším, nežli byl příchod jeho.

Nelze nám udati, s které strany v podzimu téhož roku Kutnohorští opět nebezpečí nějakého se obávali. Nepochybně, že opětně vpádu vojska Matyášova, které posaváde kolem Jihlavy a Polné rozloženo bylo a výpady tam činilo. Tím ostražitěji počínali si tedy Kutnohorští a dávali o všem, což jim v známost přišlo, vyslanými od nich špehy rychlých zpráv jak králi Jiřímův, tak knížeti Jindřichovi Minsterberskému, a to nejlépe svědčí o věrně oddanosti jich králi Jiřímův a takřka o přátelském poměru mezi králem a poddanými, což z těchto dvou listův nejlépe seznáti možno. Tak odpovídá král Jiří Kutnohorským na obdrženy od nich výstražný list takto: *Boží milostí Jiří král český a markrabě moravský. Poctiví věrní milí! Jakož nám píšete o těch výstražných, věděti dávajíc, že se silně nepřátelé sbíhají, ale vězte, že tak mnoho není, jako se vám praví, neboť My tam také své špehy máme, kteříž nám věděti dali, že se ten zlý, nešlechtný Daniel z Mera (?) chť někde škodu učiniti. Pak přesto vy tam také své špehy věrně a pilně mějte, jestliže by jste čemu jistému srozuměli, abyste se slušně opatřice nám dnem i nocí věděti dali a též známe-li co pravého, že by se k vám obrátiti chtěl, dáme vám to věděti a lidem vás bohda opatříme, že jim s boží pomocí slušně bude moci odepřiti. Jedině špehův nelitujte a vždy své tam mějte, ať by vám pravdu pravili. Neboť Pánu Bohu doufáme, pokusí-li se kdo, žeť s hanbou musí zase utíkati, neb již naši poddaní všude hotovi jsou. Vy se doma před ohněm a zrádci pilně opatrujte. Dán v Praze v středu před sv. Václavem let božích 1470 pod sekrétem naším.*¹⁷¹

^{133/} Jindřich kníže Minsterberský též na podobné výstražné psaní odpovídá v sobotu před sv. Alžbětou takto: *Jakož nám jste poslali přepis listu slovutného panaše Bohuslava z Leskovce a na Humpolci, i tomu jsme dobře porozuměli, i již jsme my tam hned poslali. A vy také mějte v tom pilně špehy a jestliže by jste co jistého prvé zvěděli naši my, dajte nám bez meškání věděti, nebť se my pohotově máme a k vám bez meškání přitáhne. A královské milosti dajte věděti.*

Tyto poslední čtyři roky draho velmi veliké panovalo v celé zemi a všechny věci tak byly zdraženy, jak pamětníkův nebylo podobné drahoty, neboť sedlákům bráněno bylo orati, a proto celé osady neosety ostaly a tak, co si kdo dříve byl nastřádal, toho nyní vydati musel. Protož se stalo, že **chléb byl vzácností k spatření mezi lidem obecným**, z čehož místy v zemi hlad a mor panoval.

1471 Z rozkázání krále Jiřího přijel kníže Jindřich Minsterberský brzy po novém roce do Hory Kutné a v den sv. Agatona (10. ledna) obnovil úřad šepmisterský a konšelský.

Když již rada byla sazena vedle cedule od krále milosti poslané knížeti a vedle listu od krále milosti vši obci poslaného,

měrně každého týhodne až do 2600 hřiven v minci neb 13.000 tehdejších zlatých českých, což do roka činilo 135.200 hřiven čili 676.000 zlatých tehdejších, skorem 2.800.000 nynější rakouské měny.

¹⁷⁰ Paměti Mikuláše Dačického na listu 30 udávají: *Léta 1470 v sobotu okolo památky sv. Bartoloměje Matyáš král uherský vtrhl vojensky do Čech, pátil okolo Čáslavi až k Hoře Kutné, potom utekl před králem Jiřím.*

¹⁷¹ Originál v archivu městském.

tedy kníže vida, kterak rada stará děkovala vši obci z poslušenství a zase páni obecní od obce pániům z práce, opětoval jest tu věc přede vši obci. A tím kníže jsa hnut, poděkovav jim obapolně, totiž radě staré i obci, zavázal se jest slibem dobrovolně, že páni a obce této nemíni opustiti svým hrdlem a statkem, dokudž jeho stává. A páni, nová i stará rada se vši obci, takovou vůli knížete milosti slyše, pravili jsú jeho, poněvadž pan mincistr jest podál od této obce, aby kníže ráčil na ^{134/} ně laskav býti, slibivše také vedle jeho milosti knížeti krále milosti věrně se přidržeti a JMti radou nápomocni býti, pokudž jich hrdel a statkův stává. A tak se rozešli.

V tak tížící době všeobecné drahoty přichází nám krásný příklad obětavosti občanské zaznamenán, jež budoucnosti nijak zamlčeti nelze, jelikož nejlépe svědčí o nábožnosti a spolu i příchylnosti k náboženství pod obojí způsobou, k němuž, jak již z předu praveno, veškeré obyvatelstvo kutnohorské se přiznávalo. List sám dá nám toho nejlepšího objasnění, jenž zní: *My šepmistři a konšelé i všecka obec na Horách Kutných vyznáváme tímto listem všem vůbec, kdož jej čísti neb čtouc slyšeti budou, kterak slovutný Alder z Lošan, ty časy spoluradní náš, žádaje časné a minulé věci za budoucí a věčně trvalé s částmi svými směniti na polehčení a spasení duše své a předkův i příbuzných svých, zvláštní příchylnost maje k záduši kostelův zdejších, padesát kop grošův českých širokých stříbrných, kteréž ty časy 100 kop gr. na peněžích jsou vážily, v moc a v ruce naše dal jest, žádaje, abychom za to 8 kop a 15 gr. platu ročního našeho zaplaceného v Hořanech, kterýchž jsme k obci zdvihli a do špitálu našeho dávali, a toho abychom na víno k službě boží k kostelům našim postoupili. A my předeptaní konšelé i všecka obec, znamenavše takovou příchylnost a lásku nadeptaného Prokopa Aldera k takovému nadání, přijemše od něho těch 50 kop a 15 gr. platu ročního našeho dědičného tu v Hořanech vedle žádosti jeho, aby obráceny byly na víno k službě boží, jakož se předpisuje, jmenovitě na Blažkovi 4 kopy 15 gr., na Machkovi 4 kopy, na jich gruntu a na potomních náměstcích jich platu ročního a věčného k zdvihání rozdílně na sv. Jiří polovici a na sv. Havel ^{135/} druhou polovici po všechna léta budoucí a věčně. A ten plat máme jemu ve dsky vložiti což nejspíš moci budeme. Slibivše se vši obci pod naši ctí a věrou křesťanskou beze vši zlé lsti žádost předeptanou Prokopa Aldera naplniti a toho platu na žádné jiné potřeby obecní ani kostelní neobraceti, než vedle žádosti a rozkázání jeho v tom jemu a tomu záduši věrně a právě činiti a k témuž ke všemu náměstky potomní naše listem tímto budoucně zavazující, jakož jim jich čest a duše jsou milé. A zase svrchupsaný Alder slíbil jest a má hned na téměř místě nám i obci naší nynější i budoucí tentýž plat k tomu záduši tak obrácený ve dsky zase k témuž záduši složití způsobem takovýmto, že o ten plat za své životnosti zdvihaje obraceti má s naším i budoucích našich vědomím na víno k službám božím tak, jakož se svrchu píše. Ale po jeho smrti abychom my i naši budoucí neb kostelníci, jimž bychom to poručili s vědomím jeho budoucích zdvihající, na žádné jiné potřeby obecní neb kostelní neobraceli, než na víno k službě boží do našich kostelův budoucně a věčně, při tom sobě ani budoucím svým k zdvihání platu toho ani k výplatě, ani k žádnému zmocnění práva nepozůstavuje ižádného. Máme také my i naši budoucí každý rok tu neděli po sv. Martinu kněžím kostelův našich rozkázati, aby lid obecný napomínali, by se Pánu Bohu pomodlili za duše téhož Prokopa Aldera i manželky i příbuzných jich, aby Pán všemohoucí za jich toto časné dobrodiní ráčil jim věčnou odplatu dáti. Toto sobě jest také svrchupsaný Prokop Alder pozůstavil, přišel-li by kdy z dopuštění božího k takové chudobě, že by almužny potřeboval, tehda aby měl místo mezi chudými špitálu našeho zdejšího. Na zdržení všech těch věcí svrchupsaných pečeti naši menší ^{136/} přivěsiti jsme příkázali, prosíce slovutných pana Petra z Solopísk a na Klucích, ty časy úředníka mince na Vlašském dvoře, a Mikuláše z Sázavy, ty časy spoluradního našeho, aby pečeti své vedle nás na svědomí přivěsili k tomuto listu. Jenž jest psán na Horách Kutných léta od narození Syna božího čtyřstého sedmdesátého prvního tu středu po novém létě.*

Jiný zámožný měšťan kutnohorský byl Václav Svatba z Tuchotic, který pro dobročinné účele toto pořízení byl učinil: *Já Václav Svatba z Tuchotic s dobrým rozmyslem za svého zdravě-*

ho života, aby po mé smrti o mém statku svárův a nesnázi mezi lidmi nebylo, takto zřizují a poroučím: Nejprve ženě své pani Dorotě poroučím a odkazuji 50 kop na penězích počítajice a prve má 25 kop dskami zavázáno. A k tomu jí a dceři své Kateřině přidávám 50 kop gr., kterých jsem byl půjčil králi Jiřímu, vedle jiných soused. It. Dceři své Kateřině dávám dům u Raků proti tomu lůnu minciřskému, kterýž jest Jaroš, syn můj, prodal k své ruce za 200 kop gr. a k tomu uveden jest v hospodářství do dvora (v Tuchoticích), toho pokládám za 100 kop gr. Tuto milost ještě též dceři své dělám, že jí po své smrti dávám lůn svůj pregěřský na dvoře (Vlašském) a k tomu dům, v kterémž nyní sedím,¹⁷² ku pravému dědictví, aby jí žádný na to nesahal, a zvláště syn můj aby jí v tom ani v jiném překážky a zmatků nečinil. A v tom domu aby s ní matka její byla, dokudž by stavu svého nezměnila, ač by toho žena má zachovala najméně. Opět též dceři¹³⁷¹ své dávám v Tuchoticích polovici dvoru, vsi, lesův, rybníkův, luk, dědin i všelikých jiných požitkův pravou polovici s takovouto výminkou: Bude-li Jaroš syny míti, tehda aby s mou dcerou díl měli. Tu milost činím nad dětmi jeho. A Jaroš aby také tu polovici k tomu přiložil a pak teprv aby se z toho dělili. A což se úrokův dotýče, to já dcerce své ukazují na těchto lidech: na rychtáři 3 kopy gr. platu ročního, na Polákovi vedle něho též 3 kopy platu ročního. A z druhé strany vsi na Machkovi půl druhé kopy platu ročního a na jeho sousedu platu ročního i s kůrami (slepíci).

It. Jestliže by dcerka má nechtěla poslouchati a svévolně chtěla žiti nebo něčeho neslušného se dopustila, jakož Bůh rač ostříti, tehda aby jí vydáno bylo toliko 50 kop. Pakli by jí Bůh nezachoval a Jaroš synův neměl, tehda poručníci to shromáždíce, chci, aby ten statek prodali a za ty peníze plat dědičný koupili a z toho platu ku kostelu Vysokému aby na víno tři neb čtyři kopy vydávali a na olej, na vosk, byla-li by toho potřeba, než zvláště na víno. A ty peníze aby nebyly na žádné úroky nebo platy půjčovány.

It. Ku kostelu na Vysokou k Matce Boží dávám 20 kop, aby za ně kopu platu koupili dědičného k tomu záduší anebo což by koli ty peníze mohly stihnouti a ten plat obrácen buď na víno, na olej, na vosk a na nic jiného.

It. Matějovi, synu Jana a sestřenci mému, poroučím 10 kop, aby jemu byly vydány když let rozumných dojde, ač by se poctivě vedl k dobrému a nebyl hráč, zloděj, marnotratec.

It. Šest kusův šlojiřův poroučím k špitálu do Brodu Českého a nezdálo-li by se pánům brodským nic k tomu přičiniti, tehdy¹³⁸ aby z statku mého přidáno bylo, aby bylo 10 kop gr. A list at je obnoven.

It. Pánům chrudímským nezdálo-li by se nic přičiniti, tehda z statku mého aby bylo 10 kop platu a list aby byl obnoven. Též i u Hory ke špitálu, nezdálo-li by se pánům nic přičiniti, buď doáno z statku mého, aby bylo 10 kop platu a list by byl obnoven.

It. Do Čáslavi 50 kop gr. horských buď dáno. Bude-li za ně moci koupeno býti 10 kop platu, buď tak, pakli by nemošlo býti a páni čáslavští nechtěli-li by nic přidati, buď z statku mého přidáno. Ty všechny platy buďte obráceny na sukna, a krájena netoliko do špitálův chudým, ale i ven do města, do předměstí a kdež by lidi chudé viděli, bojíce se Boha.

It. Což se stolice pregěřské dotýče, neuchová-li Bůh dcerky mé, ta by nebyla prodána, než moji poručníci aby jí osadili a což se peněz z ní dostane, aby k záduší na chudé obrátili.

It. Nájemné z těch dvou krámův v domu Kateřinčině obráceno buď o sv. Jiří na plátno a o sv. Havel na sukno, dokudž ti krámové budou najímáni, to poroučím ženě své s poručníkem, kterýž se jí bude zdáti.

It. Šaty mé chodící buďte prodány a na chudé obráceny.

It. Kateřině Bekyni buď vydáváno každý rok půl kopy, dokudž živa bude.

It. Když Jaroš se bude míti děliti s Kateřinkou, dcerou mou, chci, aby napřed měla krav 24, ovec 70, svini 8, kur kopu, husy 23, dva vozy s nápravou, kotly dva, malý hrnec měděný s jiným hospodářstvím, což k tomu dvoru přísluší.

¹³⁹ Toho všeho mocné poručníky činím Mikuláše Štolhara,

Martina Hamrníka, Viléma švagra svého a Víta písaře městského aby všechny věci vedle své opatrnosti řídili, jako mocní poručníci, jim v tom plnou moc dávaje, a aby každý z nich za svého zdraví neb na smrti měl moc místo sebe jiného voliti člověka dobrého, zachovalého, kdož by se jemu zdál, aby se ta záduší tak řídila vedle mého poručení. Actum den sv. Doroty Anno 1471.

Po jeho smrti sepsána jest pozůstalost téhož Václava Svatby prvním šepmistrem Weisem a spolušepmistry Kroupou, Bilejovským a Klobásou, která pozůstávala v tomto:

Pásové ženšti pozlacení tři a čtvrtý nepozlacený bílý. Ten jest dán pani Dorotě Svatbově. Bylo 12 zolčet (?) na zelené tkaničce. Koflík pozlacený stříbrný s příkrývadlem. Koflík bílý stříbrný s příkrývadlem. Šál pozlacený. Stříbro picí s jelenkem. Šest stříbrných širokých menších i větších picích. Číše s příkrývadlem na nožičkách stříbrná. Dvě čišky skrovné stříbrné. Lžic kovaných stříbrných 18. Lžic zasazených 31 (dány pani 3, Jarošovi 8, ostatní má dítě). Věvec perlový jeden větší, druhý menší. Zenklové (?) čtyři větší a osm menších. Misy cínové svázané a dvě měděnice (dáno polovici pani). Stříbra drobného klenotního snad může býti 32 lotů. ¹⁴⁰ Grošův hotových bílých 84 kop gr. ze všech opaskův, pytlíkův a měšcův. Zlatých uherských 15 po 27 gr. činí 7 kop 15 gr. Peněz horských 28 kop na penězích. Peněz vídeňských 2 kopy 20 gr. Haléřův horských za 40 gr. na penězích. Od Víta písaře grošův za 12 zlatých, kteréž měli dáti do Chrudimě, i dali do Čáslavi 6 kop. U pani Doroty hotových 8 kop na pohřeb. Zůstalo u krále milosti dluhu 25 kop gr. bílých. Z toho dáno 20 kop do Čáslavě skrze hofmistra a na pohřbení naloženo ostatek 5 kop.

Dále přepis cedule, co jest již vydáno bylo prve Hamrníkovi: Nejprv zlatých uherských 50, vážených noblův 5 a jeden turecký. Starých grošů i Mišenských starých 17 kop i některých grošův a mezi těmi groši jest Janův a Václavův výborných 2 kopy bez několika grošův. Ty vzal pan mincmistr a dal za ně jiné groše z mince. Prstenův zlatých bez kamenů 20. 4 prsténky zlaté s kamenky a 4 stříbrné. Krucifix pozlacený. Páteř (ruženec) korálový. Stříbra s opáskání slupného 4 hrívny 9 lotů. Stříbra spuštěného 18 lotů. Za to stříbro Jaroš vzal, prodavše je všecko skrze páne mincmistrovo a panské příkázání slovem krále milosti, 28 kop gr.

Páni chrudimští napadli poručníky, aby jim dodali 20 kop gr. ku koupení 10 kop platu k jich záduší, a poručníci hotových nemajíce, ¹⁴¹ žádali jsou, aby Mikuláš zlatník klenotův něco prodal. I prodal Houžvičkovi 18 lžic kovaných stříbrných a ty vážily 38 lotů, lot po 10 gr. bílých, činí za ně 6 kop 20 gr. It. Prodál Říhovi zlatníkovi šálec, vážil 13 lotů po 10 gr. It. Radovi minciři prodán šálec, vážil 13 lotů po 10 gr. It. Mikuláš zlatník vzal 32 loty stříbra drobného s opáskání, lot po 7 gr., činí 3 kopy 43 gr. Dáno jemu laciněji, aby koflíky vyvařil a spravil a prodával klenoty. Suma za všecko stříbro prodané 13 kop 56 gr. a Štolar přiloživ svých 6 kop a 4 gr. i dal chrudímským 20 kop.

Že i ostatním podmínkám v poslední vůli vytknutým úplně vyhověno bylo, ač na listině více poznamenáno není, dá se úplně domýšleti, povází-li se s jakou svědomitostí doby té poručníci posledních pořízení na vykonání na ně vloženého poručnictví dbali a svědčí o tom i ta okolnost, že nadační listina městského špitálu kutnohorského Václava Svatbu z Tuchotic mezi své nadance a dobrodince čítá.¹⁷³

Dne 22. února 1471 zemřel v Praze M. Jan Rokycana, volebný arcibiskup, jenž již od půl století stál byl v čele české církve pod obojí a upravoval, řídil i zastával veškeren duchovní ¹⁴² život i ruch její, a dne 22. března následoval jej do hrobu i král Jiří. Pláč a úpění rozléhaly se po Praze nejen nýbrž i po vsi zemi, neboť oplakáván byl král, o kterémž obecný šel hlas, že jemu podobného v Čechách nebylo ani nebude: neb zrodil se z lůna národu, neodcizil se ho nikdy, ale byl mu nade všechny jiné otcem moudrým i starostlivým. Ztráta obou hlav, duchovní i

¹⁷² Tehdáž v Minciřské, nyní v Jezovitské ulici čis. 30. Týž Václav Svatba zemřel teprv r. 1471 při svatém Martině.

¹⁷³ Podáním těchto dvou příkladů zámožných měšťanův kutnohorských chtěl jsem poukázati předně na chvályhodné smýšlení přednějších osob v městě, pak na způsob odkazův a jich provedení, jakož i k tomu, v čem bohatství tehdejších prvních občanův zámožných záleželo a nač při svém bohatství v domácnosti nejvíce dbali. Jest to spolu malý příspěvek ku studiu kulturně historickému.

světské, tak rychle po sobě nemohla nedojmouti hluboce národu, který nucen jsa hájiti bytu svého proti celému takofka světu, neb dle slov souvěkého letopisce **onen slovem a tento mečem bránili Kristova kalicha.**

Když přišla pověst do Hory Kutné, že pán všemohoucí z tohoto světa k své svatě milosti pojití ráčil jasného krále Jiřího prvního,¹⁷⁴ kteréhož páni království českého a markrabství moravského atd. spolu s rytířstvem a městy z jednostejně dobré vůle za krále a pána sobě zdvihše, k korunování přivedli i s královnou Johanou manželkou jeho, za jichžto počátku králování byl jest takový pokoj, že pamětníkův nebylo takového upokojení ve všech zemích přisídících a k české koruně příslušících a to trvalo za několik let.

¹⁴³ Potom z vmuknutí d'abelského, kterýž vše zlé libuje a dobrou nemiluje, skrze údy jeho lidí duchovní zbudila jest se taková válka ukrutná, počavši léta 1458, a trvala za živnosti svrchu psaného krále Jiřího až do léta 1471. Nebo mnozí páni a rytířstvo i města zprotivivše se, pustili jsú křižovníky, Uhry, ukrutné Turky, husaře i jiné ukrutníky na zámky, jež mordy, pálením, velikou část země moravské i české jsú zkazili, nebo z povolení papežského šly jsú kletby na Čechy ode všech okolních zemí, od stavu duchovního i světského skrze pohoršení a zpýchání obyvatelův českých, a původ těch válek byl doktor Křižanovský a Hilarius doktor na hradě Pražském s jinými duchovními. Z světských pak Zděnek Konopištský, Jan Rosemberský, Zajíc Hasemburský se mnohými pány českými a z měst Plzeň nová, Jihlava, Znojmo, Olomouc a jiná města s biskupem olomúckým Prothasiem i s jinými, jenž zvešše příčinu, že o právo a zemské dobré se zasazují. I chtěli Čechy puditi od přijímání těla a krve Pána Ježíše proti kompaktátům. A krále uherského Matyáše na to do Čech vedli k záhubě a ještě majíc krále Jiří, i volili sobě v Olomúci a mazali na království české krále uherského a potom toho v Jihlavě potvrzovali, koruny české v rukou nemajíce. Potom chtějice svou vůli naplniti a Uhra za krále českého míti, položili Zděnek Konopištský s jinými pány, kdož se krále uherského přidrželi, sněm obapolný po smrti krále Jiřího hned ve třech nedělích, místo ukazovavše sjezdu v Polně, a tu nedokonavše, odložili do Brodu Německého. Tu opět obapolně se sjevše, nedokonalí, a král uherský vždy ty časy byl vojensky na Jihlavě. I odložili jsú ten sněm do Hory k nám na ten pondělí ¹⁴⁴ po sv. Žofii, majíc vždy naději, že Horníci k nim přistoupíce, Uhra za krále českého s nimi budou voliti. Ale Horníci více na svou čest pamatujice, nežli ti páni svrchupsaní, s jinými svými drželi jsou se knížat a měst Pražských a pánův českých věrných a měst, ačkoli města pokušení skrze rozličné řeči lahodné i pohrůžky jsú trpěli, a setrvavše s pomocí boží věrně jsú této koruně učinili.

Nebo po smrti krále Jiřího hned v sobotu šsedše se páni šepmistři a konšel s obecními a staršími, vzemše to před se, že jsú město královské svobodné a žádnému jinému, krom krále, nejsú zavázáni aniž byli. Poněvadž Bůh krále neuchoval, zname navše, **že oni a obec a ne jiní s pomocí boží náklady svými s obcí hor jsú vyzdvihli,** i šli jsú do mince hodinu téměř první na noc a přivolavše úředníků mince od krále usazených Oldřicha z Tušeníc, Petra Kluckého a Prokopa Aldera z Lošan, a předloživše jim věci svrchupsané, nehnují jsú jimi s úřadův, než zmocnivše se spolu s nimi mince, rozkázali jsú jim i proběhům, aby bez vůle obecní nepočínali nic, než pokudž se ze spolku namluví, přidavše k nim osoby z obce, konšel obecních a starších. A to jsú tím úmyslem učinili, nebo statkův svých znamenitě půjčovali jsú králi milosti za živnosti jeho pro obranu koruny české, a nemajíce odkud jinud sobě nahraditi, i hleděli jsú k minci, aby odtud důchody královské berouce, lidem i sobě opravovali, jakož jsú ji tak drželi až do toho sněmu, kterýž se popisuje.

Horníci hned po smrti krále Jiřího ale vidouce, že král uherský s těmi pány a pomocníky svými, což jsú před se vzali,

toho uleviti nemínil, i přijali jsú lidí služebných jízdných ¹⁴⁵ na tři sta koní a pěších tolikéž pro obranu a zachování toho klenotu vší koruně české a těm každý týden z mince na kůň po zlatém a na pěšiu po 15 gr. a na pavězníka 24 gr. vydávajice, zbytek jsú v dluhy za krále vydávali vedle zápisův, kteréž byl král Jiří za své živnosti udelal a v minci položil a to trvalo až do sněmu podepsaného.

A v té míře přijel jest kníže míšenský vojensky k obraně koruny české a položil se v Praze na svůj náklad, maje osm kop vozův, 18.000 jízdného počestně oděného a pěšiu 800 dobře připraveného, takže nebylo sto, by neměl každý pancíř z plechu a lebky. A ti šli pět v oděni až do Prahy, pak se položili u Kolína, majíce naději, že Čechové jej zvolí za krále. A když se jinak ta věc měla, v tom přijeli někteří na Kaňk, dávajice se dílu hornímu, vtom zabít jemu jeden znamenitý komorník. A jiní toho mstíce, spálili důl Plimel a zbito havěřův více než dvacet. I jeli hned z země, škodíce kudy jeli, neb jich na píce brání drahně zhytno i koní jim pobráno.

Jakož položen byl jest sněm zde v Hoře Kutné strany obojí od osvícených knížat, pánův, rytířstva a měst i vší obce koruny české, kteří sú se slavné paměti krále Jiřího věrně přidrželi, jakožto krále a pána svého dědičného i také strany druhé odporné pánův těch, kteří jsú se Jeho Milosti královské za jeho živnosti zprotivili, k uvedení zase země této v mír a pokoj a v rád a k jednaní obecního dobrého. Tehdá mezi jinými mnohými potřebnými věcmi, kteréž tuto pro krátkost opušťují, mluveno jest od obojích, aby král a pán volen byl, že jinak nemůž snáze tato země ku pokoji přijíti. Tehdá knížata, páni, rytířstvo i města a obec, kteréž jsú v jednotě při králi vždy se drželi, učinili ¹⁴⁶ jsú otázku na těch páních zprotivilých: jakož ti páni za živnosti krále milosti volili jsú sobě za krále a pána krále uherského, při tomto-li volení zůstati chtí a jej za krále míti, čili pustice od toho volení, s knížaty, pány, rytířstvem a městy, jsúce sobě svobodní a volní, z jednostejně svobody a vůle ze spolku vedle řádu, svobod a práva chtí o krále a pána jednati a mluviti. Tehdá ti páni po mnohých tůžkách žádali jsú na to míti rozmyšlení, že na to chtí odpověď dáti. A v té míře Lubeník s jinými, poslove krále polského, přijevše s listy věřícími, dali jsou poselství přede vším sněmem, že král polský Kazimír pozdravení královské a vše dobré všem obyvatelům země české vzkázati jest ráčil. A ačkoli od strany odporné veliký vztek byl jest o vyslyšení toho poselství, pro stálost však strany naší slyšán jest a řekl: Králova milost pán můj nejmilostivější rozkázal jest mi vám pověditi: Jakož ještě za živnosti krále Jiřího, slavné paměti, požádán jest jeho milost, aby syna svého prvorozeného, kníže Vladislava, pána mého milostivého, vám a koruně této za krále dáti ráčil, jeho milost, ačkoli skrze takové spříznění, kteréž jeho milost s králem Jiřím slavné paměti měli jsou a bratrstvo, toho jest neodpíral, toho však nedokonal jest z hodných příčin až dosavád. Než jeho milost jednal to slušně skrze posly své a ještě jedná k stolici papežské, aby v to ně bezděčně a povolně s povolením vkročil bez prolití krve křesťanské, pak, poněvadž krále milosti krále Jiřího Bůh neuchoval a vaše milost z jednostejně vůle voliti chce krále a pána sobě, žádát jeho milost královská, abyste syna jeho prvorozeného, kníže Vladislava, vzali sobě za krále a pána a bude-li to, jeho milost bude vám králem ¹⁴⁷ spravedlivým, zachovávaje vás při vašich právech, svobodách, důstojenství i cti i při všech artikulích, kteréž jsou jeho milosti poslání od vás, a netoliko při těch artikulích, jeho milosti poslaných a od vás sepsaných, ale nad to i při jiných, což by jediné s vaší radou bylo, při tom při všem chce vás zachovati, hájiti, brániti, jakožto pán milostivý. A o kníže Viktorýna a o jiné vězně přičiniti se skutečně, že bohdá brzy prosti budou, tak však, až se to stane, že syn jeho milosti za krále českého vzat bude. A skrze to obeslal jest některá knížata, přátely své, chtěli-li by kdo mocí a kvalitem na tu korunu sáhati a utiskati, aby každému bylo odepřeno do obesláni jeho milosti, neb k té věci hotov jest, kdyzkoli věděti dáme.

To vyslyšavše, uložili sobě hodinu k sjití pro rozmyšlení.

Potom přijel biskup Agerský (Jagerský?) a Čupr věvoda Sedmihradský, dějice poselství od krále uherského, že žádá, aby vzat byl za pána a krále českého, podkládaje se znamenitě. To vyslyšavše plný sněm, opět se rozešli, hodinu šestnáctou položivše k sejiti, čekajice odpovědi od pánův zprotivilých na otázku jim

¹⁷⁴ Podávám důležitou pro město Horu Kutnou událost tu doslovně a úplně tak, jak ji v knize *Memorabilien* z roku 1471 zapsal byl tehdejší písař městský Jan Kozlík, jižto jsem byl již r. 1847 v Časopise českého Museum II. str. 186 podal, kde však tehdá panující ještě censurou mnohá zdající se příkrá vyjádření a věty vytrženy byly, pročež tuto úplně se nachází, jelikož dle výroku historiografa páne Palackého to jediná listina, která o důležitosti volby Vladislava ¹⁴³ za krále Českého úplně pojednává.

podanou proto, pustí-li od krále uherského, aby z společné vůle, svobodni jsouce, jej nebo jiného krále sobě zvolili. Slyšán jest také i kněz (kníže) Viktorin, vězeň krále uherského.

A když jsú se knížata, páni, rytířstvo a města po obědě sešli, chtějíce jich odpověď slyšeti, tehdá oni nepřišedše, poslali jsú dva z sebe s touto řečí, že král uherský pro ně poslal, aby rada jeho milosti a poslove hned k jeho milosti jeli bez meškání a oni páni že je chtějí provoditi a po nich nechťi zůstati, ¹⁴⁸ a tak vsedavše, odjeli z Hory dobře plaše.

Tehdá knížata, páni, rytířstvo, města i všecka obec na sněmu pozůstali, vidouc jich nekonečné předsevzetí a že by ta věc mohla ke zlému přijíti všemu království a k roztržce, znamenavše také nebezpečnost, že král uherský v koruně silně leží vojensky, nechťejíce, aby lidé z toho sněmu roztrženy se rozejeli, vidouce sborem vůli všech, že by králi a panu rádi, aby toto království mohlo v celosti zachováno býti, i pro jiné příčiny, přistoupili jsou k tomu, **aby zde u Hory král volen byl**, ačkoli od Pražan mnoho jest proti tomu mluveno, řkoucích, že vedle práv, svobod a obyčejů král měl by v Praze volen býti, znamenajíce také škody a nebezpečnost, kteréžby z toho mohly pojíti. I zdálo se jest všem užitečné, aby k volení krále bylo přistoupeno **bez pohoršení práv města Pražského**. A také z daru pána všemohoucího volen jest nejjasnější kníže a pán, pan Vladislav, syn prvorozený Kazimíra, krále polského, za krále a pána českého, s výminkami dole psanými. (Act. fer II. post Urbani hora XI)

Podepsané artikule sepsané z jednotejné vůle pánův, rytířstva a měst království českého, kteréž volený král má tvrditi a v skutku zachovati, jsou JMti poslané:

Nejprve: Kompaktáta mezi svatým koncilem Bazilejským a slavným královstvím českým a markrabstvím moravským zjednaná a udělaná aby zase v svou pevnost a držení přivedena byla a tvrzena i skutečně zachována. A to král volený zapsati se má a zdržeti a k místu přivésti. A jestliže by je kdo chtěl rušiti a od nich tisknouti, tehdá JMti má jich hájiti a brániti proti každému a před papežem jednati, aby Čechům a Moravanům ¹⁴⁹ tak byla potvrzena a v skutku zachována.

It. Arcibiskup kostelu Pražskému aby dán byl takový, ježto by Čechy a Moravy při kompaktátách zachoval a kněze světil obojí strany vedle kompaktát a zápisův císaře Sigmunda. A toho arcibiskupa aby sjednal bez prodlévání, aby stvrzen a posvěcen byl.

It. Král JMti má nás a korunu držeti a zachovati všechny pány, rytířstvo, Pražany i všecka jiná města při jich právech, rádech a při jich svobodách vysazených a slušných starých i všech jiných dobrých zvyklých obyčejích.

It. Privilegia všecka a zápisy od císařův římských a králův i knížat českých slavné paměti, koruně, pánům, rytířstvu, Pražanům i jiným městům aneb kterýmžkoli osobám učiněné obdarování a zvláště slavné paměti krále Otakara, krále Jana, krále Václava, císaře Sigmunda, krále Ladislava, krále Jiřího až do jeho milosti smrti aby držána a zachována byla.

It. Hradu Karlštejnu, koruny, klenotův všelijakých zemských aby ani neporoučel ani svěřoval žádnému bez rady a vůle pánův, rytířstva i měst a obce království českého.

It. Když bude JMti králi k korunování jeti, má zachovati řád a zvyklosti starodávné k koruně této, i přísahu učiniti, aby každého při jich právech etc. zachoval.

It. Aby králova milost žádných cizozemcův duchovních na úřady duchovní a světských na úřady zemské ani městské nesázel ani zámkův koruny české jimi neosazoval.

It. Král volený má to svou pečlivou pilností a prací zjednati, aby král Jiří slavné paměti od těch klateb a hanění a všelijakého obtížení, v kterémž byl jeho milost z osočení nepřátel ¹⁵⁰ aneb kterakoli to na jeho milost bylo jest uvedeno, od otce svatého i se všemi knížaty, pány, rytířstvem, městy i jinými všemi jeho milosti věrně se přidržícími, živými i mrtvými, aby jeho milost byl vyňat, vyveden slušně a bez hanby a bez nákladu koruny.

It. Král jeho milost nemá žádných zemí, měst, zámkův, hradův, manův i jiných všelijakých zboží k koruně příslušných od koruny odtrhovati ani věny zavazovati etc., nébrž, což by bylo od koruny odtrženo, má se zase k koruně připojiti a zvláště což by sami jich milost od koruny drželi, to aby zase k této slavné koruně připoje, ráčil navrátiti.

It. Nejjasnější kněžna a paní, paní Johana, králová česká, aby při svých právech, svobodách, věrně a při spravedlnostech byla zachována, jako jiné královny české ovdovělé za jiných králův slavné paměti bývaly zachovány.

It. Osvícená knížata, synové slavné paměti krále milosti a vysoce urozený pán pan Boček aby od krále milosti při svých důstojnostech knížecích a panství, právech a svobodách a spravedlnostech a zápisech byli zachováni, držáni a obhajováni a k tomu, což král svaté paměti jich milosti otec zbožijich zavazoval a v dluzích jich milost jistci neb rukojměmi zastavoval ústně nebo listy pro potřebu a korunu tohoto slavného království, to aby jim bylo navraceno, aby jich milost z těch dluhův byli vyvazeni. A také aby jim byli navraceni a z nich aby vyvazeni byli bez škody jich milosti.

Toto také přiloženo v témž majestátu, aby potom nikdy král český nebýval jinak volen jinde, než v městě Pražském.

It. Král JMti má to zjednati, aby osvícený kníže kněz Viktorin ¹⁵¹ i jiní věžňové, kdož jsou pro tuto slavnou korunu zašli, byli bez škody vyvozeni a vypraveni.

It. Žoldnéři i jiní lidé svobodní, s kterýmiž není o službu uhozeno a o škody, aby s nimi uhozeno bylo vedle slušnosti.

It. O zámky a zboží těch, kdož jsou se krále milosti věrně přidrželi a ztratili zámky a škody vzali, aby král volený ráčil péči míti, aby zase k zámkům a k zboží svému mohli přijíti.

It. Všickni závazkové dědiční, kteréž Češi i komora česká s arcibiskupy, biskupy, kurfiřty, duchovními i světskými knížaty mají, aby se JMti král též s nimi měl a držel i zachoval.

It. Poněvadž králové čeští král Ladislav a král Jiří panu Aplovi a jeho synům přířknouti ráčili, že jim mají jich milost radni a pomocni býti, aby to, což jim jest od knížat Mišenských jich milosti odňato, aby k tomu zase mohli přijíti, za to krále milosti prositi, aby JMti ráčil se k tomu přičiniti, aby jim to mohlo zase navraceno býti.

A když se ty věci tak skonaly a ohlášeny byly před všemi k tomu od valného sněmu strany naší české vydanými na velikém pokoji nad preghausem, tehdá tu všichni páni, rytířstvo, zemané i města tudíž přítomní vyzdvihli jsou za hauptmana království českého osvíceného kníže Jindřicha, jeho žádajíce, aby tu práci ráčil na se vzíti, a to jsou oznámili valnému sněmu skrze pány dolů na dvůr k obci vyslané.

Tehdá pan Vilém Rabský učiniv slyšení, mluvil jest přede všemi, kdož nahoře vydání jsouc od valného sněmu seděli, k nám řka: „Páni Horníci, již vás teď tajno není, kterak kníže JMti zvolen jest ode vsí země za nejvyššího hauptmana království českého. Vy jste klenot země české, hned po koruně druhý, i ¹⁵² vidí se všem pánům, rytířstvu i městům, poněvadž JMti této koruny hájiti má, aby JMti mince byla postoupena, aby z těch důchodův JMti na potřeby zemské zdvihaje, k obecnému dobrému nakládal, řkúc dále: nebt' jsme my země česká, kdož jsme se krále a pána svého věrně přidrželi až do smrti JMti, i vidít se nám, aby se tak stalo.“

Páni Horníci toho slyšíce, žádali jsou, aby jim přáno bylo, aby to na starší obce vnesli. A sšedše dolů, obeslavše starší a žádost svrchupsaných jim předloživše, na tomto jsú zůstali: Chce-li JMti, aby jemu mince postoupena byla, aby je při tomto zachovali, jakož se podpisuje:

Nejprv: Jakož jsou zjednali žoldnéře jízdné na čtvrt léta, těm aby napřed z mince každý týden placeno bylo až do toho času vedle toho zjednání, neb jsou byli k obhajování toho města a hor zjednání.

Druhé: Které pěší zjednali jsou ku potřebě obecní, těm také aby každý týden z mince placeno bylo vedle toho, jakž páni s nimi umluvili, po čem každému má placeno býti.

Třetí: Jakož sousedé a obyvatelé zdejší půjčovali jsou statkův svých králi milosti k obecnému všeho království dobrému a JMti byl ukázal, aby z mince bylo placeno na ty dluchy každý týden nemůže-li býti sto kop, ale nejmiň padesát kop aby vydáváno bylo a páni aby přijímajíce to i oplacovali sousedům.

It. Jakož z povolení krále milosti slavné paměti obec počala jest valy dělati k ochraně města tohoto k obecnému dobrému, aby ku pomoci toho nákladu z mince pánům a obci každý týden vydáváno bylo deset kop.

Tehdá páni vyslaní jsou od obecních i od starších z ¹⁵³

obce, předložili jsou svrchupsané kusy před kníže a radu JMti, kteráž s ním byla v králově světnici nahoře, zejména před panem Vrabským, panem Mikulášem maršálkem a panem Mikulášem Hoříckým hofmistrem v přítomnosti pana Aple. A když kníže JMt s svou radou svrchupsanou pány vyslané vyslyšavše, řekli pány a obec tuto při všech těch věcích zachovati a ty věci tak z mince vydávati, až do zaplacení dluhův. Tehdáž dány jsou klíče od úředníkův mince knížeti a JMt zmocněn jsa klíčův, i poručil je zase týmž úředníkům do dalšího opatření. Actum fer 2 post Urbani Anno MCCCCXXI.¹⁷⁵

Takto dopodrobna zaznamenal dějepisec domácí průběh^{154/} volby krále Vladislava. A jelikož to je pro Horu Kutnou událostí velepamátanou, nebude čtenářům dějin těchto divno, že jsem toho všeho uvedl. Vždyť tu patrně, jak důležitý úkol Hoře Kutné přidělen byl, když zástupcové obecní v největší práva koruny - v spravování mince - po úmrtí krále sáhnouti mohli dle práv jim propůjčených. A druhé: vysvítá z toho důležitost města horního, které tu klenotem hned po koruně druhým se nazývá.

Někteří z poslův, kteří ze sněmu Kutnohorského jeli byli do Krakova pro krále nově zvoleného, vrátili se již na počátku června do Čech zpět, s nimiž vypraveno předběžně 1200 výborných jízdných, jež přivedl pan Stanislav Penizek, a kníže Jindřich v polovici měsíce července přivítav, v Hoře Kutné se usadil.

Po skončených slavnostech korunovačních v Praze vytáhnul král Vladislav dne 20. září osobně do Hory Kutné, aby uvázal se v požitky horské i mincovní, v jichž držení byl dosud kníže Jindřich, a ve čtvrtek před památkou sv. Václava dosazen úřad šepmistrův, konšelův i přísežných k spravování obce a města skrze nejjasnějšího knížete a pána Vladislava druhého krále českého a markrabě moravského, pána našeho nejmilostivějšího, na dvoře Vlašském u přítomnosti pana Ostroje a jiných knížat království polského a pánův země české. I složena králi přísaha obvyklým způsobem:

V úterý po zvěstování Panny Marie po smrti krále Jiřího obec Horská znajíce, že země byla roztržena válkami a že krále nemají, ujali jsou clo znovu vymyšlené od váhy obecní z mědi, majíce v tom povolení erckafěřův (rudokupců), z nichžto clo běře se, kteří veliké dluhy znamenavše, k tomu jsou se do své libosti svolili. Zdvíhání toho cla poručili k ruce obecní Mikulášovi^{155/} hofmistrově. Co který kupec mědi koupil, položil z každého centnéře 1 zlatý. A což odtud ke dvoru vzato, sejmuto. A z rozkázání panského po obnově úřadu Mikuláš hofmistr učinil počít z příjmův a vydání cla z mědi od váhy obecní takto.¹⁷⁶

Bartoš z Kúta za šepmistrství svého zdvihl cla z mědi od Straškytle (písaře ve váze) 18 zlatých na obecní potřeby, poněvadž jsme krále neměli, a ty zlaté dal na valy Janovi Alderovi a počet z nich před pány učinili.

Prokop Alder za šepmistrství svého přijal cla z mědi od Straškytle 10 zl. a vydal na potřeby obecní.

Jan Mlýnek za šepmistrství svého přijal cla na obecní potřeby 11 zl. Toto trojí se hofmistrově zdvihá.

Vydání hofmistra Mikuláše: Knížeti Míšeňskému za drejlink vína pocty 32 zlatých uherských. Za les (dříví) k ohradě města,

¹⁷⁵ Dačický ve svých pamětech na str. 23. praví: Po smrti krále Jiřího v pondělí po památce sv. Urbana, od stavův království českého na Horách Kutných shromážděných, zvolen jest na království české tu na Horách Kutných Vladislav, syn Kazimíra, krále polského, jsa věku svého v letech osmnácti, potom přijat jest též král Vladislav do království českého na mezích mezi Kladskem a Vartou a ve čtvrtek před památkou sv. Bartoloměje korunován jest na hradě Pražském a přijel do Hory v sobotu na den památky sv. Matouše a hned v hodinu 21 šel do kostela, jenž sluje u Vysokého tu na Horách Kutných. Začasto potomně též král Vladislav na týchž Horách Kutných na Vlašském dvoře tak řečeném obýval a platnými privilegii a svobodami Horníky obdařil. - Srovnej Palackého Dějiny národu českého V. část 1. str. 28.

¹⁷⁶ Ač to jen pouhý účet z vydaných peněz, tak přece velice důležit pro objasnění doby té a poměrů tehdejších panujících, a protož nelze mi jej pominouti. Seznáváme z něho nejen správu obecní, stav obecních důchodův, péči o ochranu města, přesvědčení o opevnování města, jakož i některé zprávy válečné, jakož i o žoldu, jakéhož zjednaným žoldněřům placeno bylo, a jiných podrobností více. - Zlatý uherský platil ty časy 24 gr. a zlatý rýnský 20 gr.

aby zkaženo nebylo, pro obecně dobré všeho království 64 zl.uh. Podvalovi, jenžto rozkazoval valy vysypati 3 zl.uh. Halamovi od vyměřování a rozkazování plotův plésti 3 zl.uh. Janovi Kneizlíkovi služby 31 zl.uh. 6 gr. Těmuž za kůň 20 zl.uh. Machkovi velikému za škody 17 zl.uh. Chválovi kanděři (?) za les v Perštejnici k ohradě Kolmarku 36 zl.uh. Straškytlovi oplatil 200 zl. rýnských, jež půjčil obci, dělá 72 zl.uh. Janovi Koprívovi oplaceno 8 kop gr., půjčil obci, když jsme platili Charvátovi s jeho rotou, činí uherských 20 zl. ^{156/} Matějovi Pokšuchovi 7 kop 14 gr., ježto půjčil byl k obci, když platili Charvátovi s jeho rotou 17 zl. 12 gr. Když jsme platy špitálské zastavovali, aby žoldněřův odbyli, dáno řezníkům za maso do špitálu 7 zl. 12 gr. Pánům, kdož na sněm do Prahy jeli k obeslání pánův Pražanův 19 zl. 21 gr. Panu Ctiborovi kancléři na těch 100 zlatých od stvrzení práv, neb všechny peníze obecní byli jsme vydali žoldněřům, 25 zl. Hanuškovi vrátnému ve Vlašském dvoře rozkázáním krále milosti při sazení konšel 12 zl.

Obecní peníze žoldněřům davše: Janu Sudlicovi a pánům, když čekali stvrzení práv v Praze, dáno na stravu 12 zl. 12 gr. Pánům, kdož jezdili do Kolína pro Bartoše Rosentála, na stravu 1 zl. 6 gr. Hospodáři v Brodě¹⁷⁷ protrávených, když páni sem i tam do Prahy jezdili, dáno 6 zl. 13 gr. Máchovi s jeho rotou, když Královice měl obehnati 10 zl. Panu Benešovi mincmistrovi za víno pocty 5 zl. 5 gr. Pocty panu Pěničkovi na víno 22 gr. ^{157/} Štěpánovskému s jeho rotou opět podruhé ke Kralovicům, rozkázáním rady krále milosti, peněz obecních nemajíce 12 zl. 12 gr. Šoryskovi splatil, což byl obci půjčil na žoldněře 12 zl. 12 gr. Jankovi střelci 8 zl. Čtyřem pacholkům při příjezdu krále milosti, což byli při rychtáři, za 8 dní 2 zl. Hrbkovi od fůry prachu a šípův ku Kralovicům 1 zl. 6 gr. Panu Tvořianovi z rozkázání krále milosti 30 gr. Petrovi Janovskému a Hamrníkovi na stravu, co do Prahy jeli Špahovi s těmi zlatými 7 zl. 12 gr. Suma vydání 632 zlatých. Zůstalo za panem hofmistrem po počtu učiněném 25 zlatých uherských.

Zvěděli jsme již při výminkách, pod nimiž obec kutnohorská minci byla do rukou královských odevzdala, že si vyhradila pod výminkou třetí zaplacení dluhův, jižto král Jiří sousedům kutnohorským dlužen byl. Protož po oznámení toho, že král JMt řekl jest platiti toho z mince, podepsaní sousedé oznámivše dluhy své, žádali jsou pánův šepmistrův a konšel, aby je v tom opatřili.

Prokop Alder 65 zl. uherských, půjčených králi Mti, též 25 kop gr. bílých. Oldřich Bradáč 200 kop a 8 kop zvláště půjčených, na to listy má s početmi královskými. Šimon Vrabec 10 kop půjčených. Šimon Kadeřávek za kůň a za stravu dvořanův královských 50 zl. uherských. Mikuláš hofmistr 22 kopy gr. bílých půjčených. Petr Janovský 56 zl. uherských. Bártovi sirotkové za dva koně 10 kop gr. bílých. Martin Hamrník 13 kop gr. bílých za bratří. ^{158/} Jan Pražák 7 kop gr. bílých za stravu bratří. Tobiáš Bednář 4 kopy 8 gr. bílých. Štětkovi za kůň 6 kop gr. Rychtáři řezníkovi za kůň 3 kopy gr. Maršálkovi šramovitému 6 kop za stravu bratří a za kůň 3 kopy bílých. Volek forman zadržalých od fary potřeb JMti k Lávě vezených 74 gr. bílých. Houdkovi formanovi od též fůry 15 kop gr. bílých. Mrázkovi mincíři za stravu bratří 3 kopy gr. b. Bedřichové za stravu bratří 13 kop gr. b. Jakubovi z mincéřova domu za stravu bratří 6 kop gr. b. Suškovi za kůň 4 kopy gr. b. Lanovi za Nikle 25 kop gr. b. Křížovi mincéřovi 25 gr. b. za bratří protrávených. Koubkovi vedle Alderky 22 kop gr. b. za bratří protrávených. Vojtíškovi od rathouzu 45 gr. b. za bratří protrávených. Ondráčkovi Mlýnkovi za kůň 6 kop 8 gr. b. Kolářovi za šafáře 200 kop gr. b.

Při výkazu těchto dluhů a přihlášení se o zaplacení nejnápadnějším býti musí, že synové královi, knížata Minsterberská, takových podrobných dluhů za stravování byli učinili, neboť dluhy pod názvem za bratří protrávených neb za stravu bratřím uvedeně týkají se jich.

Hned při první návštěvě Hory Kutné zamiloval si ji král

¹⁷⁷ V Brodě Českém mivali Kutnohorští svůj vlastní dům, v němžto nocovali při svých tak častých dojížděcích do Prahy. K tomu samému účelu koupili si později i dům v Praze, v němžto přibytky pro poslance kutnohorské, v jakýchkoli záležitostech v Praze pobývalí, upraveny byly a hospodáři těchto domů museli již také o zaopatření stravy pro vyslané dbáti.

Vladislav, neboť se byl přesvědčil, že jemu zde otevřen jest pramen hojný k důchodům královským, čehož při nad míru rozerovaných finančních poměrech jemu nevyhnutelně zapotřebí bylo, čehož ale také Vladislav až přespříliš používal. Zato však potvrdil hnedle při nastoupení vlády Hoře Kutné veškeré výsady ^{159/} a svobody tímto majestátem: *Vladislav, Boží milostí král český, moravský markrabě, lucemburský a slezský vojvoda a lužický markrabě etc. k věčné paměti věci, město naše Hory Kutny tak velmi způsobem nebeským a dobrotou patření nebeského jest užitečné, že země stříbro a jiné kovy a rudy vyvozující od nesmrtelného Boha a mistrovstvím přirozeným rozhovňuje se a množí, ježto království našemu, nám i poddaným našim mnohé poklady a pomoci přisluhuje. Toť se od dávna děje ke cti Boha všemohoucího, k chvále a slávě království našeho, také naší, věčné a nesmrtelné. Poněvadž tentýž dar nebeský zvláštní, mnohým královstvím a vlastem, jakž nás tajno není, odepřen, pro kterýžto dar tak znamenitý a vyvýšený někdy nejjasnější králové čeští, předkové naši, Bohu všemohoucímu díky činíce výborné, zastřídné a pravé, řečené město naše Hory Kutnou a obyvatele jeho v času obývající mnohými rozličnými i zvláštními milostmi, svobodami, výsadami a privilegiemi opatřili a obdarili jsou, kterýmžto jsouc potěšení a ozdobení, tím pilněji a udatněji předřečený poklad kovu a rudy z skály a z žil země sekati a shromáždit mohli, a komoru královskou tím hojněji náklady a užítky potěšiti, aby tak správa naše a králování jeho stav svůj a obecní věc lépe a pokojněji mohli spravovati, to Bohu vděčně, to lidem příjemně nepochopujem. Protož radit' nám to moc královská, abychom nápodobně týchž pobožných předkův našich králův českých spatřující neustálou věrnost, jakž v nešťastných věcech, tak i v šťastných jednostejnou přítulnost k nám, předřečenému městu Hory Kutné a jich obyvatelům, jich svobodám, privilegiím, zvláštním obdarováním a milostem poradili tak mnoho, aby moc a pevnost věčně obdržeti mohli, kteréžto milosti naší královské ^{160/} užívající, hotovější myslí nám přistáli a o stříbrné doly i jiných kovův pečovati a opatrovati mohli. A protož že jmenovaného města Hory Kutné opatrní šepmistři, konšel a přísežní, věrní naši milí, stojíce před naší přítomností, jménem svým i vši obce prosili jsú nás pokorně, abychom všecky a každé zvláštní milosti, svobody, vysazení, půjčení, chvalitebné obyčeje, obdarování, rychtu městskou i jiné výsady, privilegia, také i práva horní a řečeného města všecka, kterážto a která práva někdy nejjasnější a osvícená knížata, zvlášť Přemysl, Otakar, Jan, Karel, Václav, Sigmund, Ladislav, Jiří a jiní králové a knížata, předkové naši, témuž městu a obyvatelům jeho, nynějším i budoucím, dali a půjčili, jim schváliti, obnoviti, upevniti a milostivěji potvrditi ráčili. Protož My, pováživše užítku předřečeného a důchodů, kterýchžto komora naše královská z tohoto města Hory Kutné užívá a raduje se, také věrné, stálé a ustavičné snažení spatřivše, žádostem předřečených šepmistrův, konšelův, přísežných a vši obce téhož města, jakožto správným a rozumným milostivě povolili jsme a ne skrz omyl, ani neopatrně, ale svobodným rozmyslem, zdravou knížat a pánů i jiných našich věrných radou povolující, z našeho jistého vědomí, mocí královskou všecky a všelijaké milosti, svobody, vysazení, půjčení, chvalitebné obdarování a obyčeje, rychtu městskou i jiné výsady, privilegia a práva horní i řečeného města všecka, kterážto a které někdy nejjasnější a osvícená knížata, zvlášť však Přemysl, Otakar, Jan, Karel, Václav, Sigmund, Ladislav, Jiří a jiní králové čeští a knížata, předkové naši, témuž městu Hoře Kutné a obyvatelům jeho, nynějším i budoucím, také těm horám a dolům dali, půjčili, obdarili a přivolili, přijali jsme, schválili, ^{161/} upevnili, obnovili, stvrdili, přijímáme, schvalujeme, upevňujeme, obnovujeme a tímto listem našim milostivě je tvrdíme ve všech kusích, klausulích, člancích a veškerých rozumích, jakoby všecky věrné a všecko zněním zapsáno bylo v tento list náš slovo od slova a zcela vypsaný byly. Ustanovující a chtějice touž mocí královskou předřečená privilegia všecka do úplna se všemi věcmi v nich zavřenými a vyslovenými, aby měla a obdržela pevnou a nepohmutelnou a nepřerušitelnou moc a mocnost na věčné časy a budoucí. Protož nižádnému z lidí ovšem nesluší tohoto listu našeho potvrzení se všemi věcmi v něm zavřenými a vyslovenými nižádným obyčejem přerušiti aneb se tomu kterakolivěk všetečnou smělostí protiviti pod pokoutu hněvu našeho královského a našich náměstkův, v kterýžto ti na*

odpor činící znajte ovšem i bez odpuštění se upadnutí. Kterýchžto věci k věření, stvrzení a svědomí tento list náš udělati rozkázali jsme a přivěšením pečeti naší královské ohraditi. Dán v Praze XXVIII dne měsíce října Léta Páně MCCCCLXXI. království našeho léta prvního. L.S. Z rozkázání Ké Mti Ctibor z Cimburka kancléř.

1472 Doba krále Vladislava zastala Hory Kutnou již opět v plně někdejší slávě. Nejen že hory, jak již praveno, hojného vydávaly užítku a tím blahobyt občanský se množil a zkvétal, nýbrž i při pokoji v zemi nastalém pomýšlelo se na upravení věci obci prospěšných. Kromě opětného pokračování v znamenité stavbě velkolepého chrámu Svatobarborského, obrácen byl hlavní zřetel k hornictví, nicméně však nezanedbáváno bylo vychování mládeže, ^{162/} pro niž školy dvojce v Vysokého kostela a při chrámu sv. Barbory zřízeny byly. Školy při chrámu Svatojakubském nacházely se v domech dvou, nižší na Tarmarce v domě nyní čís. 73 a 74 a vyšší v domě nyní pod čís. 15, nežli později, jak uvedeno bude, nynější budova arciděkanství za učiliště vyšší vystavena byla. Školy při chrámu sv. Barbory nacházely se v domích na Koňském trhu, kdež nyní dům u Havíře čís. 56 a 57 stojí, a pak ve dvou vedlejších domech, které při stavbě tohoto v naší době zbourány byly. Měšťanstvo kutnohorské bylo šlechterné, obětavé, pro vše dobré zaujaté, řemeslnictvo a průmyslnictvo snaživé a příčinlivé, zato však lid horní, při horách a hutěch pracující, hejřivý a svárúmilovný, o němž panující pořekadlo pravilo: *má roboty do soboty a peněz do neděle* a přihodila-li se jaká různice v městě, pocházela dojistá ze strany té. Neboť dělný lid horní nechtival se podrobovati rozkazům šepmistry a konšely pro udržení pořádku v městě vydanými, udávající, že jim toliko úředníkův horních a mincovních co jest poslouchati, v kterémžto důmnění také i úředníkyv horními podporováni bývali, jelikož tito ne vždy v dobré vůli s úřady městskými nestávali, z čehož častěji spory povstávaly. Neboť podle práv města a zákona horního, králem Václavem vydaného, všechny městské, politické a policejní věci toliko úřadu městskému souditi příslušelo a pouze v horních záležitostech rozhodováno bývalo úřadem horním.

To se osvědčilo hnedle, když jakýsi Stašek Seměnkův¹⁷⁸ pokradl cány (pruty stříbrné) ke škodě a k hanbě mincěřům a ^{163/} jsa dán do vazby panské, nařekl byl Kykryce, služebníka páně mincmistrova, řka, že by ty cány měl od něho. Potom, prost jsa vazby, seznal před pány na radnici pod přísahou, že jej nařekl nepravě a lhal naň, chtěl sám z toho vyjítí, a že ten Kykryc ani radou ani skutkem vinen není, než že sám Stašek je pokradl, netoliko ty, co u něj nalezeny byly, ale i více, což prve krádl. A páni z plné rady pro ten hanebný skutek rozkázali jsou jemu z města i obce této prázdnu býti. Byv tázán, proč to učinil, pravil, že z nouze, že když se naň Semének rozhněval, že jemu ve třech dnech nic jísti nedal a já nemaje kde vzítí, musel jsem to učiniti. Tu nepochybně na viníka vzat byl ohled, že byl synem úředníka mince, trestán byl toliko vyhánáním, kdežto po zákonu pro krádež takovou podléhal ztracením hrdla.

Král Vladislav nešetřil mince kutnohorské v žádném ohledu, neboť se domníval, že jest to pramen nevyčerpatelný, a budeme míti častěji příležitost seznati stálé poukázky, jichžto k výplatě z mince kutnohorské byl zasílal. Tak píše z Prahy v pondělí den sv. Kříže 1472 sloutným Mikulášovi ze Skalice, hofmistru, Simeonovi Seměnkovi z Vrcholusk, Pavlovi Vidlákovi a Gabrielovi, úředníkům mince: *Přikazujem vám, abyste statečnému Samuelovi z Hrádku a z Valečova, podkomořimu království českého, a dědicům jeho, věrným našim milým, anebo tomu, komuž by oni to poručili, aby k jeho ruce vybíral, vydávali každý týden 20 kop gr. širokých českých dobrých, z mince naší, hned tento týden počnouc, ten den, kterýž máte obyčej peníze vydávati, a to bez zadržení, žádného zmatku jim v tom nečinice, nebo jsme my jemu dobře veliký dluh dlužni, ježto nám svých vlastních peněz hotových půjčoval a za naše dluhy své vlastní peníze k naší žádosti ^{164/} dával. Protož to věduce, zachovejte též se, jakožt' vám píšeme a již psaných 20 kop gr. jim každý týden vydávejte, jinak toho pro žádnou věc nečiníc pod zachováním milosti naší. A hnedle zase listem daným v pondělí*

¹⁷⁸ Simeon Seměnkův z Vrcholusk, otec uvedeného Staška, byl královským úředníkem v minci.

po sv. Trojici poukazuje na minci královskou 30 kop gr. k vyplacení Burianovi z Leskovce a vyplatiti po obdržení listu za týden.

Vzdor vykonané volby a dosazení Vladislava za krále českého i nastoupení vlády po vykonané korunovaci, neustal před král uherský Matyáš s přívrženci svými domáhati se domnělých nároků svých na korunu českou častými vpády do Čech. Protož učiněn byl posledního dne měsíce května 1472 sjezd v Němčickém Brodě k umluvení výminek pokoje a ustanovení po všech krajích *opravci* jak se strany krále Vladislava, tak i přívrženců krále Matyáše, kteří mezi stranami vznikajících různic a sporů rovnati měli. Na to brzy držán byl v Čáslavi sjezd krajský, k němuž však Kutnohorští se nedostavili, omlouvajíce se, že jich pozvání nedošlo. Nepřítomnosti jich počítával král Vladislav dvojnásobně, neboť oni měli hlavně přispěti ku podpoře lidu válečného, jak toho již od Kutnohorských požadovati vůbec uvykli byli. Protož, aby si jich král Vladislav naklonil, psal jim z Hrádku v den sv. Markéty tento list: *Opatrní věrní míli! Srozuměli jsme, že byste nebyli obesláni vedle kraje Čáslavského k sjezdu nynějšímu, kterýž v Čáslavi byl. I věztež, žeť jsme My vás rozkázali s předními obeslati, leč by vás listové naši nedošly a posly to zmeškáno bylo. I nepochybujem od vás, že pro dobré naše i všeho našeho království vedle toho v Čáslavě zjednáni tak se míti budete a statečného Mikuláše Trčky z Lípy a na Lipnici, hejtmana kraje toho, věrného ¹⁶⁵ našeho milého, že poslušni budete pro dobré vaše i toho kraje. Věztež také, že my pro vás a zachování Hory i pro dobré toho kraje byli jsme přijali urozeného Želenského i s lidmi, kteříž tu u vás i v Čáslavi leželi. Ale poněvadž již nepřátelé z Kolína sjeli, zdá se nám již ty lidi propustiti a službu jsme jim vypověděli. Protož žádáme od vás s pilností i věříme vám, že těm lidem 200 kop gr. bílých zjednáte a dáte a Myť také to opatříme, ať by od soboty nejprv příští ve dvou nedělích vám z mince naší zaplacený byly. A což jsou v hospodách dlužní zůstali, to aby jste sčetli a nám jednu ceduli toho dali a jim druhou a sobě třetí zůstavili a z hospod abyste je vypravili. A cožkoli za ně v hospodách dáte, toť My vám z mince naší nemeškajíc kázem zaplatiti.*

Opatrnosti této vojenské bylo pro Horu Kutnou zapotřebí, neboť král Matyáš město Kolín a statky knížete Viktorýna, syna po králi Jiřím, ježž posavdě v zajetí byl držel, obsazeny maje, hrozil útok na Horu Kutnou učiniti a jí se buď zmocniti aneb zahubiti. Ale povolano veřejnou hotovostí zahráno bylo vojsko Matyášovo, které v celém okolí mnoho škod bylo učinilo, aniž by byla Hora Kutná útoku jakého utrpěla.

Podobalo se, že strana králi Matyášovi oddaná předce také v Hoře Kutné jakýchsi tajných přívrženců měla, mezi nimiž byl hlavně Tomáš apatekář a jakýsi Eliáš (Heliáš), což vysvítá z listu krále Vladislava Kutnohorským z Jičina v sobotu před sv. Vavřincem 1472 poslaného, v němžto píše: *Jakož nám píšete o Heliášovi, že jste jeho pokusili, srozuměli jsme a jest to naše vůle a tak rozkazujem, abyste jeho dobře chovali, s ním nedadouc nic mluvit, což vám potom dále rozkážeme s ním učiniti, tak ¹⁶⁶ učinite. A když již vám list byl napsán, i ohledali jsme ceduli, kterou ten Heliáš přinesl od Tomáše z apateky, jakož cedule té přepis posíláme. Protož pokustež jeho jakož sluší a cožť bude znáti, dejtež nám to věděti a chovejte jeho pilně, jakož z listu našeho srozumíte. Jak daleko provinění Eliášovo by bylo tehda sahalo, nelze říci, že však pikle zde na bezživotí krále Vladislava se kuly, okáže se později.*

Beneš z Veitmile, purkrabí Karleštejnský, byl toho času nejvyšším mincmistrem a jeho činnosti rozkvět hornictví mnoho co děkovati má.

Že nebezpečí Hory Kutné proti možnému přepadení nepřátelskému posavdě zcela odstraněno nebylo, vysvítá z toho, že král Vladislav listem daným v Praze v sobotu před Všema Svátými r. 1472 povolení dává k dalšímu ohražování a opevňování města.

Jak vliv králův i v rodinné záležitosti zasahal, poznati možno z následující události. Povědino již zpředu o bohatém odkazu, ježžto byl Svatba z Tuchtovic dceří své byl učinil. Že tak bohatá nevěsta brzo i svého nápadníka nalezne, dalo se snadno domýšleti, a tím se stal králův dvojenin Jiří z Kostelce. Kutnohorští neradi toho viděli, aby jmění tak znamenité z města ujíti

mělo, a hleděli tomu prostředkováním ustanovených poručníkův překaziti. Ale ženich našel si ochránce a podporovatele v osobě krále samého, který o vydání sirotka i se statkem jeho u Kutnohorských se přimlouval, neboť píše jim: *Psalit' jsme vám již dvakráte, prikazujíc, abyste Jiříkovi z Kostelce, dvořeninu našemu věrnému milému, a sirotku Svatbovu Kateřině, kterýž jest jemu k svatému manželství dán, spravedlivě ¹⁶⁷ učinili, což se statku toho sirotka dotýče, vedle kšaftu. I spraveni jsme, že jste vedle prvních našich psaní témuž sirotku vedle kšaftu konce učinili a že tu věc odkládáte na nějaký list. Protož prikazujeme vám pod milostí, abyste hned témuž Jiříkovi i s tím sirotkem o to konec učinili vedle kšaftu a práv vašich. A což se toho listu dotýče, abyste nechali tak, jak v sobě jest, nám neukazujíc, vůli naši a rozkázání vědouc, zachovejtež se jako vám píšeme, jinak toho nečiníc. Dán v Praze v středu po hodu Všech Svátých 1472 království našeho druhého. I stalo se pak dle rozkazu toho, že poručníci statku, otcem jí dle posledního pořízení odkázaného, vydati povolili. Ale bratr její Jaroš podílem svým zkrácen se býti cítě, dlouhý spor o dědictví to se setrou vedl.*

Ještě ku konci roku 1472, brzy po vánočních svátcích, stala se mezi pány šepmistry a konšely jménem vši obce s jedné a panem Tomášem apatekářem z Prahy o to, což se apateky dotýče, smlouva takováto, že pan Tomáš má zde zachován býti v týchž právních a svobodách, jak se zachovávají apatekáři v Praze, krom toho, že žádný apatekář lantfarer nemá naň do Hory konfektův vésti ani nésti i jiných apatečných dělanych věcí, krom jarmarkův, neb poněvadž ty časy jiní kupci mají svobodu své věci prodávati, zůstáno jest, aby lantfaréři apateční konfekty mohli prodávati, tak však, aby pan Tomáš neb jiný jménem jeho ty konfekty opatřili (prohlédli), byh-li by hodny prodávání, budť prodávány, pakli nehodny, budť nad tím popraveno, což by zlého bylo, jako nad jiným falšem. Jestliže by také kdy oč různice a nesnáž jaká vznikla, ta budť napravena králem JMt neb panem mincmistrem a pány, jakož i jiné věci jich milostí bývají napraveny, bez porušení však práv a svobod horských. Což se pak domu pana ¹⁶⁸ Hluckého dotýče a jiných obchodů v domě tom, s tím pan Hlucký i potom jemu trpěti má, jako jiný soused hořejší a dolejší, vedle svolení svého a panského rozkázání. ¹⁷⁹

1473 Mezi rudokupci a úředníky mince povstala jest byla nesnáž veliká o váhu a některé řeči, takže rudokupci se domnívali, že se jim při vážení stříbra do mince odváděného krátko děje i při pálení stříbra, takže rudokupci zdráhali se do mince stříbro odváděti, z čehož by byla mohla znamenitá škoda povstati jak důchodům královské komory, tak i všem horám. Protož toho hofmistr horní nemeškal králi Vladislavovi rychlou zprávu poslati, a žádal, by váha nová byla zřízena spravedlivá, která za spravedlivou z rathouzu pražského byla by vydána a staré váhy a závaží aby byly zkaženy. Na kterouž stížnost král Vladislav v pondělí po obrácení sv. Pavla odpověděl, *aby taková váha zachována byla, jakož obyčej byl jest od starodávna v přijímání stříbra a jako za předka našeho krále Jiřího byla. Nebo my nechťeli bychom by co nového, ježto prve nebylo, za nás mělo býti. I nechťež až do našeho na Hory příchodu a zachovejtež se při vahách i při jiných věcech jak se zachovati máte.*

I přijel byl král Vladislav v únoru měsíci do Hory Kutné a druhý den po sv. Matěji obnovil osobně radu městskou. A když páni šepmistři a konšelé od JKé Mti stvrzení vedle práv svých psaných čechmistry jsou měli obnoviti, tedy haviři starší, kteří vždy prve od pánuv šepmistrův a rady bývali jsou sazeni, učinili ¹⁶⁹ jsou prosbu na krále JMt takovouto, *prosíce, poněvadž konšelé pregérští a mincířští ode dvora (Vlašského) živnost majíce sazeni bývají skrze pana mincmistra, aby králova milost také vzhlednouti ráčila na to, že haviřské dílo jest jako prvnější na Horách k užítku JKé Mti a obecnému dobrému. Poněvadž také za svou práci odplaty ode dvora a od erckafěří čekají, aby JMt k tomu přivoliti ráčil, aby starší havěři též jako konšelé mincířští a pregérští skrze pana mincmistra na dvoře byli sazeni. A JMt se pány radou svou, nejsa zpraven práv a obyčejů města Hory, jich žádosti, jako majíce za slušnou, povoliti jest ráčil a své rčení*

¹⁷⁹ Tímto usnesením podobá se, že první lékárna v Hoře Kutné zařizena byla apatykářem Tomášem, který měl též té doby lékárnu v Praze u lilie.

královské listem svým jest jim učinil. To zvěděvše šepmistři a rada, kdo jsou téhož léta byli, vyslavše k Jeho Ké Mti, žádali jsou, aby JKá Mti v to jim nesaheje, ráčil je zachovati vedle práv a zvyklých obyčejův, jako předkové JMti zachovali jsou je, jichžto JKá Mti jim milostivě potvrditi ráčil. Těch věcí šire JMti zpravivše, že z jich moci a z jich volení starší nad havíři jsou vždy voleni a JMti Ká se pány a radou svou, majíce před sebou rčení, co jsou havěřům psali, i také žádost pánův šepmistřův a rady, znajíce, že oboje jsou obec jedna a táž JMti podaná, a chtějíce, aby slovo královské šlo před se a také aby práva a obyčejové městští neumenšovali se, a vidělo se JMti tento prostředek najíti a to rčení JMti poručili jsou urozenému pánu panu Benešovi z Veitmille, ty časy purkrabí na Karlštejně a mincmistru v Hoře Kutné, kterýžto obapolnou žádost předložil a takto způsobil jest: Léta od narození Syna Božího 1473. v pondělí masopustní před přenesením sv. Václava pan Beneš z Veitmille, ty časy purkrabí na Karlštejně a mincmistr v Hoře Kutné se pány šepmistry a ¹⁷⁰ konšely svolavše skrze starší všecky havěře a jim připojené, předložili jsou jim ze spolku věci předřečené, a chtějíce společně aby rčení královské i žádost jich před se šla. I volili jsou a sadili spolu s panem mincmistrem starší nad havěři na Vlašském dvoře i jich přísahu pověděvše skrze pana Beneše z Veitmille, že tato věc děje se ne proto, aby havěři pod úřad pana mincmistra neb pánův šepmistřův a konšel slušeti neměli, ale aby rčení JKé Mti bylo zachováno bez umenšení práv a obyčejův horských zvyklých od starodávna JKou Mti potvrzených, a v tom páni šepmistři a konšelé okázati mají práva a obyčeje své JMti, sobě to pozůstávají. I já na místě JMti, bude-li ukázáno, že by páni šepmistři a rada k sazení a volení vás právo měli a že ten obyčej od starodávna byl zachováván, JMti čehož jest jim a vám potvrdil, toho rušiti naději mám nebude, poněvadž jste obec jedna. Než já se pány šepmistry a konšely k tomu vás napomínáme, než což by koli cti a dobrého krále pána svého milostivého věděli, toho aby s pilností hleděli, kdož starší budete, a k témuž i své tovaryše drželi, dila pilně abyste sami i s svými vyhledávali a což by JMtem pánům a nákladníkům ku škodě bylo, toho aby se vystříhali a na to přísahu učinili, kdož volen bude. I byli pak zvoleni za starší: Štěpán Pleskač, Orel, Marek z Kaňku, Zikeš, Janek Hlubinský.¹⁸⁰

¹⁷¹Po zvolení nové rady učinil šepmistr Mlýnek, jemuž králem Vladislavem povolené ohrazení města svěřeno bylo, účet z výloh na opevnění města učiněných. Účet ten jest i pro věk náš dojistá dosti důležitý a zajímavý, jelikož nám předně ukazuje mzdu dělníkům doby té placenou a spolu i způsob, jakým se opevňování města dělo. Protož podávám z účtu toho výlohy jednoho týhodne na ukázkou. Vydalť v týhodni *dominica Laetare* (po Veliké noci): V pondělí: 62 pacholkům po 2 gr., činí 2 kopy 4 gr; osmi pletákům po 2 gr. - 16 gr; třem tesařům po 3 gr. - 9 gr. V úterý: 62 pacholkům po 2 gr. - 2 kopy 4 gr; osmi pletákům po 2 gr. - 16 gr; třem tesařům 3 gr. - 9 gr. Ve středu: 64 pacholkům po 2 gr. - 2 kopy 8 gr; osmi pletákům 2 gr. - 16 gr; třem tesařům 3 gr. - 9 gr; tři fůry proutí po 7 gr. - 21 gr. Ve čtvrtek: 64 pacholkům po 2 gr. - 2 kopy 8 gr; osmi pletákům 2 gr. - 16 gr; třem tesařům 3 gr. - 9 gr; od desíti fůr proutí po 3 gr. - 30 gr; za obruče k pokštelům 1 gr; za 50 kop šindelův 52 gr; za 5 koleček 10 gr. V pátek: 64 pacholkům 2 kopy 8 gr; dvanácti pletákům 24 gr; třem tesařům 9 gr; čtyři fůry proutí po 7 gr. - 28 gr. ¹⁷²V sobotu: 64 pacholkům 2 kopy 8 gr; 12 pletákům 24 gr; 3 tesařům 9 gr; 12 fůr proutí po 4 gr. - 48 gr; za lýčence 1 gr; 5 pacholkům za 3 dny, ježto proutí sekali v Hraběšíně - 18 gr; čtyřem za tři dni 18 gr; v Perštejnici 2 pacholkům za 6 dní a za noc za stravu a obrok 30 gr; za prostranky 2 gr; za lýčence 1 gr; podvalovi 20 gr; písaři 4 gr. Z toho lze také pozorovat, že opevňování města s dostatečným lidem se provádělo.¹⁸¹

¹⁸⁰ Archiv městský. - Zapomnělit' již byli havěři, že r. 1443, jak zprédu povědíno, sami šepmistry a konšele snažně žádali, aby jim povolili cech mítí a aby jim cechmistry volili a pod jakými podmínkami se to bylo stalo. Patno z toho, že byli doby té již havíři úředníky horními proti správě obecní podněcování a ¹⁷¹ že z právomoci obecní vymknouti se chtěli.

¹⁸¹ Na toto opevňování města, které jak r. 1473 a 1474 se dělo, vybírán byl mezi občanstvem nařízený lozunk vždy po 15 neděl v každé čtvrti od starších obecních k tomu určených dle majetku jim

V pátek po slavném hodu Panny Marie na nebe vzeti Mikuláš Libák z Pojedě, požádav, aby k němu páni přišli, oznámil, že k záduší do špitálu a k malomocným (u sv. Lazara), statek svůj, což ho měl na listech i jiný veškeren statek poručív, a zdělal dobré vůle na ty listy Janovi Plzákovi a Vítovi písaři, ¹⁷³ prosil jest pánův, aby k tomu svou pilnost přiloživše, jim toho radní a pomocní byli, jakožto nejvyšší správcevoe toho záduší. Poručníky vysoce zavázav i ty, kteří špitálem vládsti budou, aby v tom právě činili nyní i budoucně vedle kšaftu. A páni poděkovavše jemu řekli jsou se k tomu skutečně mítí vedle kšaftu sepsaného na pergameně pod pečeti páně mincmistrovou a panskou i jiných dobrých lidí. Na to pak rozkázal psáti, co jemu dlužní a co on komu, vůli svou oznámiv: Petřík písař 55 kop gr. bílých za domek, kteréhož jemu zaplaceného zase postoupil. Michek před Kolínem 20 kop na penězích, čas k placení na vánoce příští. Ty odkázal Jírovýmu synovi z Přitoky a k tomu kůň svůj, kuše, hever, lebku, zbroji všecku i šaty jezdecké, což jich v truhle. Jan Weis 4 kopy 15 gr., na to dlužen jsem jemu za 2 neděle za stravu. (Weis pravil, že protrávil všecko.) Jan Zikmundův za dům zaval mi 20 kop gr., potom dal 17 kop gr. bílých a laku vína, ostatek dlužen vedle zápisu. Jíra Lašťovička půjčených 12 kop gr. na penězích, a zadržal 4 kopy gr. úroka. Ty odkazují na sklep (kryptu) k Náměti, kde chci pohřben býti a 30 kop gr. jistiny jemu odpustěte. Pan Bohuslav Hruza 20 zlatých uherských. Na Petříkovu Horutovském domu 30 kop gr. na penězích vedle přívovědi hotových 4 zlaté a některý groš, na ty budem trávití.

Z statku svého rozkázal vydati: Kněžím 10 kop bílých a aby mše zádušní sloužili a provodili. Paní Weisové za práci 5 kop gr. bílých. Prsákoví od hrobu ve sklepě 4 kopy ¹⁷⁴ Pacholetí sukno zaplacenou u Hertvíka a nohavičky, témuž 4 kopy dejte. Sirotku Kluckého staň se vedle zápisu k domu. Dětem Ječmenovým, jsou-li živi, 20 kop na penězích. Samé jsem dal dosti. Pakli který zhynul, dajte druhému, pakli oba zhynou, dajte samé všech 20 kop. Šubu kuní a kyvíř dajte na zeď k sv. Barboře. (Totiž k vystavění zdě kolem chrámu.) Což jest šatův novějších, rozdajte s Janem Zikmundem a Sedlářem, a což větších zpeněžice chudině na sukna a na lázně naložte. Též i jiné domovité věci. Vítovi písaři šubu starou. Samé 15 loket harasu u Jakuba krejčího.¹⁸²

povědomého a sice počato bylo čtvrtí Tarmarskou, pak Bartolomějskou, na to ve čtvrti Papouškové neb Vojnové a konečně ve čtvrti Námětské.

¹⁸² Lib. hered. k roku 1473 v archivu městském str. 39 o odkazu tomto takto zaznamenáno: *Mikuláš Libák z Pojedě, horník a obyvatel na Horách Kutných, odkázal v posledním svém pořizení ve čtvrtku na nebe vzeti Panny Marie 1473 dvě stě a dvacet zl. uherských, jichžto měl u osvíceného knížete Jindřicha staršího (syna krále Jiřího) na to, aby kostelík sv. Lazara před stínadly opraven a domek, jakož od starodávna byl, zase napravili, proto, jestliže by který chudý ve špitále pro své neduhy a nedostatky trpěn býti nemohl, aby tam byl podán jeden nebo více a opatřen aby byl ze špitála všemi potřebami, jakož na to náleží. A což nad to zbylo, aby plat dědičný s vědomím pánův šepmistřův koupěn byl a ten plat aby zdvihán byl od špitálmistrův nynějších a budoucích a obrácen na potřeby chudině sv. Kříže před branou horskou, jež slove Čáslavská, úplně a docela, jakož ¹⁷⁵ jim jich duše jsou milé, a ten plat nikam jinam použit býti nemá.* Dále stojí poznamenáno, že poručníci od knížete Jindřicha těch šest set zlatých s velikou nesnázi, láním, lezením a s velikými náklady a škodami vydobyli. A za ty peníze koupili páni šepmistři a poručníci zboží a statek Lipolteice od pana Jaroslava z Zdeslavic a na Cholticích. Jestliť poslední pořizení páně Libákovy tak charakteristické, že zasluhuje i potomstvu budoucímu by známo bylo. Protož uvedeno budiž doslova: *S pomocí Pána Boha všemohoucího. Já Mikuláš Libák z Pojedě, krátkost života lidského znameňuje a zvláště v těchto časech, kterak pro hříchy lidí dobří z dopuštění božího, mladí i staří, jako svice hasnou (panovaltě téhož roku silný mor v Čechách, jemuž velmi mnoho obětí i též v Hoře Kutné podlehl) a mnozí ku porovnání věci svých paměti nemajíce ani rozumu mítí nemohouce. Protož já z daru božího, ačkoli nemocí jsa navštíven, rozumu však i paměti dobré užívaje a zvláště nechť, by po mé smrti jaká nesnáž vznikla o ten statek, kterého mi Pán Bůh z své štědrosti popřítí ráčil, i vyznávám tímto listem vůbec, kdež čten neb čtouc slyšán bude, nejprve: Jakož mám listy, jeden na osvíceně kniže a pána pana Jindřicha staršího Jeho Milost na dvě stě zlatých*

¹⁷⁸ V době té byl ještě chrám sv. Václava na Rovni, dříve Pněvice, vlastním farářem obsazen, neboť kněz Václav, farář z Rovně, žádal, aby jemu bylo v Hoře Kutné bydlet povoleno, ale do Pněvic ke mši do chrámu sv. Václava aby docházel a kněžské dědiny užívaje, pánům a obci aby z toho tolik platil, což by jiní z té dědiny platili.

Kláster Sedlcký, který v době té opět zase kněžími osazovati se počal, vedl sobě neustále stížnost proti Kutnohorským na užívání a držení pozemkův, někdy klásteru tomu přináležejících. Protož vydal král Vladislav listem daným v pátek po narození Panny Marie r. 1474 nařízení, aby se všichni Kutnohorští k tomu měli, jestliže by drželi které zahrady, luka, dědiny nebo jiné věci k klásteru Sedlcckému příslušející bez zápisův a bez práva, aby je hned knězi Jakubovi, který tu v klásterě Sedlci jest, propustili.

a na dvacet zlatých vše uherských; druhý list, kterýž mám na urozeného pána pana Mikuláše Berku z Dubé, v ty časy purkrabí kraje hradeckého, na půl druhého sta kop grošův dobrých stříbrných; třetí list, kterýž mám na Jana z Zachrašťan na šedesáte kop grošův dobrých stříbrných; čtvrtý list, kterýž mám na Jiříka ze Všestaru na pět kop grošův a potom jsem jemu půjčil sedmdesáte tři grošův ¹⁷⁶ vše českých širokých; pátý list, kterýž mám na urozeného pána Jiříka z Miletína na půl druhého sta kop grošův českých širokých; a šestý list, kterýž mám na téhož pána Jiříka Pardubského na tři sta zlatých uherských dobrých; sedmý list, kterýž mám na Jaroslava z Újezdce a Zdislavice na půl šesta sta zlatých a na dvanácte zlatých vše uherských, jakož ti listové jistinu i rukojmí což na nich mám, i poručil jsem ty všecky listy i své právo všecko a tímto listem poručím vedle svobod horských, jakožto jich obyvatel tak mocně, jako bych osobně před úřadem stoje dskami to dokazoval, a netoliko to své právo na těch listech, ale i jiný statek svůj, kterýž jsem měl, poručil jsem slovutným pánům pánovi Plzákovi z Nabřezina a Vítovi z Lipolitic, obyvatelům na Horách Kutných, jakož jsem minulé listy dobrou vůlí pod pečeti svou a jiných dobrých lidí dělal, aby těch dluhův oba spolu neb jeden z nich mocni byli zdvihnouti tak mocně, jakoby k jich ruce ty listy byly zdělaný. Svrchupsané pak zlaté a groše poručníci mají neb jeden z nich zdvihnouce, vůle má jest a chci, co se těch dvou set a dvaceti zlatých od knížete JMti dotýče, na to aby kostelík sv. Lazara před stínadly opravice, domek, jakož za starodávna byl, zase napravili, proto, jestliže by který chudý ve špitále pro své nedostatky trpěti býti nemohl, aby tam byl podán, buď jeden nebo jich více, a opatřen aby byl z špitála se všemi potřebami, jakož na to náleží, a což nad to zbude, vůle má jest a chci, jakožto mocen jsa svého, aby poručníci moji neb jeden z nich plat dědičný kúpice, ve dsky zemské vložili s vědomím a přimlouvou pánův šepmistrův, a ten plat aby zdvihán byl od špitálmistrův nynějších i budoucích a obracen na chudinu ¹⁷⁷ sv. Kříže před branou horskou, jenž slove Čáslavská, úplně a docela budoucně i věčně, jakož jim jich duše jsou milé. Svrchupsané věci zřídil jsem sebe a toho všeho mocen jsa, tak ovšem míti chtěje, jako pán statku všeho, žádaje všech buď důstojenství a řádu kteréhokoliv, aby jmenovaným Janovi a Vítovi neb jednomu z nich po mé smrti v tom řízení nepřekáželi proti mé vůli v hořkost zatracení svého, ale radše aby jim radni a pomocni byli i pro Pána Boha v čem by jich potřebovali, než chci, aby ten plat koupený a zdviháný od špitálmistrův s vědomím poručníkův mých neb jednoho z nich i náměstků jich na chudinu byl nakládán a tím aby žádný jinak nehýbal, ni sobě co osoboval od těch záduší odlučuje a na jiné potřeby kterékoli, buďto obecné neb zvláštní, aby neobracoval, než aby to tak mocno a stálo bylo, jakoby osobně stoje před úřadem dskami to zavázal. Vznikly-li by také v těch měřích které nesnáze a nákladové, tehdá vůle má jest, aby Jan a Vít svrchupsaní anebo jeden z nich můj statek a všecky věci mé ne svou, ale s panskou radou napravili. Vůle má také jest, aby každý z nich za zdraví neb na smrti místo sebe jiného člověka k témuž mohl voliti, kolikrát by koliv toho potřebí bylo. Jest také vůle má, kdo by koliv listy hlavní s dobrými volemi od mne poručníkům a od nich dále učiněnými měl nebo měli, aby měl též plnou moc a právo jako já a oni. Přitom prosím múdrých a opatrných pánův šepmistrův a rady, nynějších i budoucích, jestliže by kdo v nynějších časech chtěl tuto vůli mou zjinačiti, aby tomu se oprice nedopouštěli, odplaty od Pána Boha všemohoucího za to očekávajice. Věci svrchupsaných pečeti svou vlastní přivěsil jsem k tomuto listu a prosím urozeného pána pana Beneše z Veitmille, ¹⁷⁸ purkrabí na Karlotejně a mincmistra v Hoře Kutné, počtýchví pánův šepmistrův a rady a slovutného pána Mikuláše ze Skalce hofmistra, aby vedle mne pečeti své přivěsili k tomuto listu. Jenž jest psán na Horách Kutných léta Páně 1474 na čtvrtek po slavném hodu Matky Boží na nebezvetí.

Týkalo se to ovšem hlavně zahrad a rolí v Hlouškách a na Kamenné stezce. Ale těch Kutnohorští více nevrátili, pojištěné jich majíce listem krále Jiřího.

Tak jak vůbec všichni předešli králové čeští považovali Horu Kutnou za nevyčerpatelnou pokladnici, tak toho ještě u větší míře a takřka bez ustání činil král Vladislav, takže o něm porekadlo panovalo: *vem kde vem, jen dej, co žádám*. Hora musela vypomáhati nejen minci zde raženou do komory důchodů královských, ale i když tam již se nedostávalo, bralo se útočiště ¹⁷⁹ k obětovnému a v přispívání, jak panovníkům již známo bylo, vždy ochotnému občanstvu, aby toto sbírkami v městě vypomáhalo, když král byl v peněžitých nesnázích. Seznáme později, jak malicherných, k účeli státnímu zcela nepřislušných věcí velmi často král Vladislav poukazoval, aby Kutnohorští za něho zaplatili. Ježto je však nemohl dle jich výsad městských k nižádné berni potahovati, vynucoval od nich příspěvky ty a podobné co dary z dobré vůle a náklonnosti k němu. Časté však opakování podobných dávek a milodarů mrzelo Horníky velice a protož nechtíce k tomu nechat dojit, aby snad jednou z příspěvků dobrovolně poskytovaných v budoucnosti nějaká povinnost nepovstala, vyžádali si na králi Vladislavovi zvláštní potvrzení, že takové dávky jen z dobré vůle poskytují. Takové pojištění udělil Vladislav Kutnohorským tímto: *My Vladislav z Boží milosti král český atd. Oznamujem tímto listem všem: jakož opatrní šepmistři a rada i všecka obec Hory Kutné, věrní naši milí, učinili jsou nám pomoc pro dobré naše i vši naši koruny české vedle obecného svolení, a to ne z povinnosti ani z práva, ale z dobré vůle. My znamenajice v tom jich povolnost a že jsou s dobrou myslí a ochotou učinili, chtějice je v tom, jakož slušné jest, opatřiti a vděčnost naši jim ukázati, aby to jim i budoucím jich k žádné škodě nebylo, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou, slíbili jsme a tímto listem slibujeme slovem našim královským za nás i za naše budoucí krále české, že ta pomoc svrchudotčená nám od již psaných Horníkův učiněná, nemá býti k žádné škodě ani úrazu svobodám, vysazení i také právům již psaných Horníkův a tím nemají honěni ani napomináni býti od nás ani budoucích králův ¹⁸⁰ českých věčně, by kdy taková pomoc nám neb budoucím našim králům českým měli činiti neb dávatí, ale mají zachováni býti od nás i budoucích našich králův českých při svých právech, svobodách a vysazeních, a to že jsou nám tu pomoc učinili, My jim jakožto věrným našim chcem milostivě všim dobrým vzpomínati. Tomu na svědomí pečeti naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán ve Vysokém Mýte v pátek před sv. Havlem léta od narození Syna Božího 1473. království našeho léta třetího.*¹⁸³

Úpisem daným v Praze v pátek po Božím Křtění 1473 potvrdil král Vladislav měšťanu kutnohorskému **Janovi z Trojanovic** držení vsi Veletova se všim příslušenstvím, kterouž byl týž Jan z Trojanovic zápisem císaře a krále Sigmunda ve 200 kopách gr. v držením obdržel, kteréžto další držení té vsi s příslušenstvím též král Jiří, jsa témuž Janovi z Trojanovic některou sumu peněz dlužen, zapsal jemu a dědicům jeho na již psané vsi Veletově i její příslušenstev dalších 200 kop potvrdil. I prosil jest nás Jan z Trojanovic - praví král Vladislav v potvrzovací listině té - *abychom jej a dědice jeho při tom zůstaviti ráčili. A My pro jeho věrné služby, které nám činil a činí, mocí naší královskou a radou věrných našich témuž Janovi a dědicům jeho svrchu dotčeného listu ve ¹⁸¹ všech kusích, člancích a klausulích potvrdili jsme a potvrzujeme a je při něm zůstavujem. Tuto milost jim zvláštní činice, že již na již psané vsi Veletově i všech jejích příslušenstev 100 kop širokých českých dobrých stříbrných anebo 200 kop gr. peněz dobrých drobných jim připisujem a ku první sumě přivážime takovým obyčejem, aby oni to měli, drželi a toho poživali bez naší a budoucích králů českých i všech jiných lidí všelijaké překážky, nejsa z toho splacován již psaný*

¹⁸³ Sbirka výsad městských chovaných u rady městské. - Opis v archivu úřadu horního Tom I. - V účtech obecních na rok 1473, které skládal šepmistr Mlýnek, uvádí se mezi jiným: *Když jsme ku králi jezdili do Vysokého Mýta, když se panu Hertvikovi peněz nedostávalo, dal jsem svých 2 kop 6 gr. 7 pen. Lib. Mem. - Z toho vysvítá, že se Kutnohorští o pojištění zmíněné dosti namáhali museli.*

Jan s Sigmundem synem svým bez jich vůle do jich obou živností. Než po smrti jich obou, když bychom My nebo budoucí králové čeští neb ty osoby, jimž by ta výplata spravedlivě příslušela, chtěli od dědicův nebo budoucích jich již psanou ves Veletov s jejím příslušenstvím vyplatiti, tedy máme jim těchto 200 kop gr. peněz s prvními sumami t.j. 600 kop gr. peněz dobrých, té chvíle v zemi české obecně běžných dáti a úplně zaplatiti. A když bychom jim těch 600 kop gr. peněz dobrých dali, mají nám svrchupsané vsi s jejím příslušenstvím zase postoupiti.¹⁸⁴

¹⁸² Téhož roku s přivolením krále Vladislava byla pečet městská nová udělána a vyryta.¹⁸⁵

1474 V úterý před Božím křtěním sazeni byli konšelé přísežní skrze nejosvícenějšího pána a pana Vladislava II., krále českého. A to dalo se na Vlašském dvoře v přítomnosti pánův urozených rad Jeho Milosti, učinivše přísahu zvyklou, jichžto jména jmenována a provolána skrze pana Samuela, podkomořího království českého, a sice: Mikuláš ze Skalice hofmistr, Jan Hertvík, Jan Mlýnek, Bartoš Roztál, Jakub sedlář, Michal Preklův, Matěj Pokšuch, Martin Vencelův, Matěj kotlář, Jan Charvát, Jan Kříšťan, Petr Těžký, Jan Vladyka, Mikuláš Maišnar, Job Zivaldov, Ondřej minciv, Matěj Mráčkové, Ondráček kantor. Konšelé obecní jsou od pánův voleni a sazeni: Jan Školský, Antoš kovář, Jan Weis, Jan Kopřiva, Jakoubek, Mikuláš Hertvíkův. Pak ustanoveni dle předešlého obyčeje konšelé k zvláštním úřadům: k vězňům, k opatrování ohně, mezi překupníky, mezi pekaře, mezi řezníky, k mírám, čištění ulic, k rychtáři (přidání čtyři), k opravě města a valů, opatrovníci chrámů, špitálmistři a cechmistři všech pořádků. Starší nad havíři nebyli již více roku toho od šepmistřů voleni, nýbrž zůstalo již při loni ustanoveném řádu.

Ve čtvrtek po Novém létě postižen byl Gabriel, úředník mince, když kradl v minci, i měl pro svůj zločin býti oběšen, ale král Vladislav milostí hned mu odpustil.¹⁸⁶

¹⁸³ Bylo již při roce 1472 uvedeno, že pro podezření a snad i z jakéhos odůvodněného tajného udání, jakoby o bezživotí krále Vladislava byl hleděl, jakýsi Eliáš v Hoře Kutné na rozkaz králův ve vazbě držán byl. Coby tehdy na věci pravdy bylo, nelze říci, ani zjistiti, možno-li s udalostí touto sloučiti zprávu zaznamenanou v knize *Memorabilien* k roku 1474 str. K 19, takto znějící: *Králova milost poznáv úklad, kterýž Uher jednal skrze Hluckého, že týž Hlucky vzem 1800 zlatých uherských od Uhra, i měl krále a pána našeho otrávit. A Jeho Milost způsobem Božím skrze výstrahu lidskou toho jsa sproštěn, rozkázal jest Hluckého jíti a potom na Karlotejně mučen jsa, potom po drahně časův jest zemřel. Takž JMti Ké slušné se zdálo, aby žena Hluckého i s dětmi z země byly vypověděny, jakož se tak stalo. V tom urozený pán Berka Bernard komorník krále milosti, a Jan z Roupova, hofmistr ty časy dvoru královského, vyprosili jsou dům i statek Hluckého. A když to JMti Ká vznesl na pány šepmistry a konšele, páni znajíc, že ten dům koupen jest za ty zlaté, kteréž vzal za nevinou krev Hlucky, tomu jsou odepřeli, než což jest žena měla od otce svého, to jsou páni vedle práv obdrževše, jí navrátili, přepis listu knížete Přemysla králi milosti okázavše, že JMti nápadiv zde nemá, rozkázali jsou to znamenati. Ale by ten dům byl koupen za statek spravedlivý přišlý, byli by se páni v tom měli vedle práva.*¹⁸⁷

¹⁸⁴ Originál v archivu městském. Opis v archivu horního úřadu Tom I. - Vesnice Veletov ve šším příslušenstvím patřivala původně klásteru Sedleckému, který ji obdržel hned od svého zakladatele Miroslava. Když po válkách husitských klášter Sedlecký pustý zůstal a statky jeho nikým spravovány nebyly, přisvojil si Veletov Divůček z Kladrub a na půjčku 200 kop gr. dostal jej od císaře Sigmunda listem daným na sv. Matouše 1436 v zástavu do vyplacení. Týž Divůček postoupil úpisem daným ve čtvrtek před sv. Matějem 1441 právo své na Veletov Bedřichovi z Strážnice a ten opět r. 1446 ¹⁸² ten úterý před Hromnicemi švagroví svému Janu z Trojanovic, jemuž právo k dalšímu držení král Jiří majestátem daným v pondělí po sv. Martinu 1465 ze půjčky 200 kop gr.č. potvrdil.

¹⁸⁵ Paměti Mikuláše Dačického.

¹⁸⁶ Paměti Mikuláše Dačického.

¹⁸⁷ Tolik o této dozajista veledůležitě a posaváde neúplně rozhodnuté věci archiv kutnohorský svědectví podává. Eusebius Kapihor-

¹⁸⁴ Téhož roku vedli si Kutnohorští stížnost proti Malešovskému, že by některé rybníky výše stavěl, než prve bývalo, čímž jim v čas potřeby velice vodu zdržuje, a druhé, jest se co obávati neštěstí při rozvodnění a protržení se rybníku, kde by povodní mlýny i hutě zničeny býti musely. K vyšetření stížnosti té a napravení věci ustanovil král Vladislav mincmistra Beneše z Veitmillie. Rovněž také povstal spor mezi majiteli hutí na potoce Bylance a to hlavně mezi Mikulášem ze Skalice hofmistrem, a Jandou rudokupcem o vedení vody na jich hutě, jelikož téhož roku pro veliká sucha nedostatek vody vůbec panoval.¹⁸⁸ Páni s obecními vyšeďše a spatřivše vodoteči a ta močidla, v nichž Bylanští konopě močili, shledali jsou, že jsou hofmistra nadarmo toho vinili. A když níže šli mezi hutí, tu hofmistr budoucích nesnázi žádaje se uvarovati, oznámil: *Jakož má rybník nový s povolením krále Jiřího udělaný, kteréhož neužíval pro padeření dolejších hutí, aby snad neřekli, že jim vodu držal, i podvolil se jest v plné radě, aby té vody, kteráž od Miskovic a od panské studnice teče, témuž rybníku neobracel ku ¹⁸⁵požitku, než aby Janda té vsi vody užíval, na ten rybník ji nepouštěje. A nad to svolil, aby Janda vedl vodu k užítku svému skrze dvůr jeho bylanský k rybníku svému na svůj náklad do vůle hofmistrový, a dokudž on toho bude v držení a to bez škody hofmistrový. Což pak vody půjde od Jandovy hutí, ta aby šla do svrchnějšího rybníčka k hutí hofmistrově k jeho potřebě a pokudž by ji nepotřeboval, má udělati žlab obroční mimo své kolo a tudy aby voda šla k dolejší hutí a též má se diti v jiných hutěch. A což pan hofmistr sobě do rybníka nového vody nacytá hostinské, dešťové nebo sněžné nebo vrchovištné, té užívati má v svém rybníce novém velkém vedle své vůle budoucne bez naríkání a útisku člověka všelikého. Bude-li také kdy Jandův rybník naplněn a bude voda zbyteční, má ji též Janda pustiti žlabem obročním (jalovým) k hutí hofmistrově a on dále též. A Janda má opatřiti, aby chobotem z rybníčka jeho nešla voda spátkem po lukách na rybník hofmistřův.*¹⁸⁹

Král uherský Matyáš, maje od synů krále Jiřího, knížat Minsterberských, postoupený Kolín, odeslal na podzim r. 1474 posádku uherskou do města toho, kteráž v celém okolí mnohé škody činivala obyvatelům vydíráním a loupežením. Asi kolem 12. listopadu přiblížili se, chtějíce loupiti, až blízko ke Kaňku, nepochybně do blízkých osad Grunty a Libenic. Lid kaňkovský se však na ně obořil a důkladně je potřel. Uhři, nejsouce spokojeni s tím, co dostali, přitáhli dne 25. listopadu ve mnohem větším množství, než havíři byli ostražití. Přesile jich snadno odolali a na hlavu je porazili.¹⁹⁰

ský vypravuje k roku 1474 takto: *Tomáš apatékář z Prahy a Hloušský (Hlucky) z Hory Kutné, majíce sobě dobře zapláceno a k králi uherskému více nakloněni jsouce, jed co nejpruďší ¹⁸⁴z Benátek přinesli a krále Vladislava jim otrávití chtěli. Což když se na ně proneslo, oba dva vsazení, Tomášek na rathouse Staroměstském a Hloušský na Karlštejně, život svůj dokonali. - Srovnej dále: Bečkovský Věrná poselkyně str. 942. - Staří letopisové Čeští str. 109. - Palacký: Dějiny národu českého V. část 1. str. 84.*

¹⁸⁸ Staří letopisové Čeští str. 208 pravi k roku 1473: *A horko bylo veliké, dešť za půl čtvrtá měsíce nepršel, lesy hořely, řeky a potokové přesýchaly, obilí málo bylo.*

¹⁸⁹ Tímto narovnáním poznáváme někdejší polohu hutí na potoku Bylance a sice tak, že Mikuláš ze Skalice měl hutě dvě, první hned u vsi Bylan, tu kde nyní mlýn Bylanský jest s rybníčkem horním, a druhou v těch místech, kde nyní Červený mlýn se nachází. Mezi těmito dvěma hutěma byla hut' Jandova při rybníku a nynějším mlýně v Markovičkách. Spodnější hut', kdy nyní je Králkův mlýn, patřivala Smíškovi z Vrchovišť. Dále poznáváme z narovnání toho též, že polní hospodáři bylanští setím konopí mnoho se zanášeti museli, ježto na posavadních dosti vlhkých lučinách močili. ¹⁸⁶ Byla to plodina polní, která doby té hospodářství veliké užítky nésti musila, neboť hornictví kutnohorské spotřebovalo do roka znamenité množství lan, která četní provazníci v Hoře Kutné opatrovali. Ne nadarmo sluje nejdelší a nejrovnější cesta od Hory k Libenicům vedoucí na Provaznici, neboť zde mívali kutnohorští provazníci nejpříměřenější místo k provozování svého řemesla.

¹⁹⁰ Paměti Mikuláše Dačického vypravuji: *V sobotu po sv. Martině zbilí a zranili Horníci v Kaňku mnoho Kolinských. A potom hned ve dvou nedělích v pátek na sv. Kateřinu na témž místě opět jich po druhé mnohem více než prve týchž Kolinských zmordovali a zranili.*

Přípověděl jsem podati jakýsi přehled neustálých poukázek na minci královskou králem Vladislavem činěných a uvedu tedy další toho pokračování dle listin posud v archivu úřadu horního chovaných. Listy ty svědčí vůbec Janovi Charvátovi z Ostrova, Simeonovi Seměnkovi z Vrchovišť a Zachařovi z Božetína, úředníkům mince na Horách Kutných.

¹⁸⁷ Tak píše král z Prahy v pondělí po Novém létě 1474: *Věděti vám dáváme, že jsme dlužni statečnému Václavovi Vlčkovovi a slovtnému Sigmundovi, bratřím z Čenova, 2000 zl. uherských, dobrých. Prikazujem vydávati jim z mince naši 10 kop gr. česk. širokých každý týden bez zdržování do vyplnění sumy svrchupsané.* - V sobotu po sv. Dorotě: *Věděti vám dáváme, že Jan Straskytl a Jan Zikmundův (rudokupci) zjednali nám k potřebě naši 150 kop gr.č. širokých: abyste jim těch 150 kop vyplatili od dnešního dne do dvou neděl.* - V sobotu po sv. Školastyce: *Čeňkovi z Barchova hned po ukázání listu tohoto 200 kop gr.č. širokých z mince naši vyplatíte.* - Z Prahy den sv. Stanislava: *Ustanovují na úřad šafáře mince naši Pavla Vidláka, spolu, aby se v opatrování hutě královské uvázal, ji jak jemu nejlépe a nejužitečněji zdáti se bude spravoval, dvě pece aby kázal předělati a na to aby mu 2 neb 3 kopy z mince každý týden vypláceno bylo, pokud potřeba díla toho káže.* - V pátek po sv. Vítu: *Věděti Vám dáváme, že slovtný Jan Zikmundův z Petrovic, hofmistr na Horách Kutných, zjednal jest nám nyní v Praze 110 kop gr. šir. čes. Protož prikazujem vám, abyste jemu z prvního verku, kterýž dělán bude, z mince naší těch 100 kop vydali a zaplatili bez zdržování všelikého.* - V úterý před sv. Petrem apoštolem: *Narizujem, abyste dali z mince naši 16 kop gr. šir., od dáni tohoto listu v téměř dni urozenému Hynkovi z Valdštejna na Hradisku, nebo tomu, kohož on s listem našim pošle.*

¹⁸⁸ Z Prahy v sobotu před sv. Abdonem: *Prikazujem vám, abyste urozenému Benešovi z Veitmille, purkrabí karlštejnskému a mincmistru na Horách Kutných, vydali tohoto téhodne z verku 60 kop gr. kteréž jest za nás dal urozeným Burianovi z Gutštejna a Purkhartovi Aplovi z Victum, kteréž jsme nyní vyslali do Prešpurku, a ježto týž vydal za nás Langrabovi 200 zl. rýnských, aby témuž Benešovi každý týden vydávali 20 kop gr. až do vyplnění těch dvou set.*

Když se král Vladislav s Kazimírem králem polským k válce proti králi Matyášovi chystal, zapsal listem daným v Hoře Kutné na den sv. Jiljí Nyklovi z Pírku, věrnému našemu milému, pro mnohé služby, kteréž nám činil, činí a potom tím lépe mohl a měl činiti a zvláště že se nám hodí s šikování vozův na poli, i chtějí jej opatřiti, aby on živnost s dětmi svými mohl míti a tím ochotněji k službám našim byl, půl druhého sta zlatých rýnských každý rok z mince naši královské až do jeho smrti, a po smrti jeho manželce a dědicům po dvě léta ještě bez všeho zdržování. Ale týž Nykl nezdál se mnoho důvěřovati v slovo i úpis královský, protož chtěje toho slibu náležitě ubezpečení míti, vyžádal si na slib ten rukojemství, kteréž obec kutnohorská k slovu krále Vladislava dáti musela, posílajíc Niklovi úpisu tohoto: *Léta MCCCCXXIV nejjasnější král Vladislav II. a pán náš nejmilostivější, sebrav vojsko proti Uhru, nepříteli svému, a již maje od Hory na pole vyjeti a nemaje, kdo by slušně a spěšně vozy Jeho Milosti šikoval, příjem v službu Nikle, ráčil jest JMt jemu list udělati pod pečeti královskou, aby jemu z mince 150 zlatých rýnských vydáváno bylo. A ten Nykl, lepší jistoty žádaje, prosil jest krále milosti. A králova milost prosil jest šepmistry ¹⁸⁹ a rady, že jemu list podepsaný pod svou pečeti vydali, jenž zní: „My šepmistři a konšelé na Horách Kutných vyznáváme tímto listem vůbec všem, kdež čten nebo čtící slyšán bude. Jakož nejjasnější kníže a pán pan Vladislav, král a pán náš najmilostivější, zaznamenav služby mnohé slovtného Nikle z Pírku, ráčil jest témuž Niklovi zapsati půl druhého sta zlatých rýnských, tak aby jemu JKá Mt na Horách Kutných každý rok vydáváno bylo rozdílne o sv. Havle polovici a o sv. Jiří druhá polovice až do smrti téhož Nikle a po jeho smrti za dvě léta, jakož list JKé Mti to šíře v sobě zavírá. Páni, jsouc požádáni od JMti Ké, slibujem tímto listem témuž Niklovi v tom nepřekážeti, ale vedle vůle krále milosti pána svého nejmilostivějšího máme my i budoucí naši témuž Niklovi, když by nás v tom potřeboval, raditi, pokud nám bude příslušetí věci svrchupsané. Na svědomí pečeti naši přivěsili jsme k tomuto listu. V pátek po sv. Jiljí 1474.*

Z pole pod *Železnými horami* v pondělí po sv. Jiljí píše král Vladislav do mince: *Prikazujemet, aby peníze, kteréž nám statečný Beneš z Veitmille zjednal, zejtra bohda na formanském voze poslal i také na témž voze aby nám poslal truhlu, kterouž nám již psaný Beneš k oděvům zjednal.* - Z Prahy v pondělí po sv. Ondřeji (pod signetem prstenu našeho). *Jakož jsme povinováni 11 kop gr. čes. slovtnému Selskému za kůň, kterýž jsme od něho koupili. Protož prikazujem vám, abyste jemu těch 11 kop dali a poslali po tomto poslu listu tohoto ukazateli a tím spíše jeho vypravili, ať by se netrivil.* - Z Prahy den sv. Lucie: *Prikazujeme, abyste Barboře Peřinové ¹⁹⁰ dali z mince naši 25 kop gr. bílých, kteréžto z rozkázání našeho dal za stravu ve Vratislavi statečný Beneš z Veitmille, dejtež ty peníze Barboře psané po Novém létě nejprve příštím.*

Z toho věšho možno si představit, jak usilovně se v minci pracovali muselo a jak vydatné bylo hornictví kutnohorské. Později ještě více podobných příkladů bude uvedeno.

¹⁴⁷⁵ Pro politické rozmišky v zemi a urovnání jich svolán byl v měsíci lednu sněm valný do Prahy veškerých zemí koruny české a usjednoceno bylo, aby Vladislav, král český, držel celé Čechy s obojí Lužicí a dvěma knížetstvími ve Slezích: Svidnickým a Javornickým. Matyáš pak král uherský celou Moravu s ostatkem země slezské. Umře-li Matyáš bez dědicův prve, má po jeho smrti všecko prostým nápadem vrátiti se Vladislavovi, pozůstaví-li dědice, vyplatí se jim 200.000 zlatých a budou povini postoupiti všecko zase. A podobně, předejde-li Vladislav Matyáše smrtí.

Těmito událostmi prodloužilo se též obnovení rady a konšelův, jichžto mimo krále neb mincmistra nikdo saditi nemohl. Teprve v měsíci dubnu vykonána byla obnova nové rady nejvyšším mincmistrem Benešem z Veitmille.

Přiházely se však v ty časy v městě mezi obyvateli mnohé nepřislusnosti a hádky, jelikož mnozí protivili se výrokům úřadu šepmisterského a konšelského, nechtějíce uznávati práva úřadu toho nad nimi. Za tou příčinou vysláni byli někteří ze šepmistrův, konšelův a obecních starších ku králi Vladislavovi, kde stížnosti své přednesli v tom smyslu: ¹⁹¹ ¹⁹¹ *Kterak někteří z poddaných krále JMti tu v Hoře Kutné usedlí i neusedlí svou vůli provozovati chtějí, prikazují se mimo krále JMt jakožto pána dědičného jiným pánům o opravu. I poznáv král, že by skrze takovou věc mnozí neřádové, škody a různice v obci povstati mohli a nechtěje takových nepřislusností nadále snášeti a trpěti, dal jest jim za odpověď: že chtějí rád a dobrou svornost při těch horách míti a takové zvláštnosti nebezpečné a škodné přerhnuti, listem svým šepmistrům a konšelům Hory Kutné nařídí, aby žádný tu v Hoře Kutné mimo krále žádného sobě za pána nebral, ani se jim v opravu nepřikazoval. Pakliby toho kdožkoliv nezůstal a přesto takové věci před se bral, že JMti Ké vůle jest, aby takovému v určitém čase pod pokutou se vyprodati rozkázali. Při tom též poslové na krále jsou vznesli obtížnost pūhonův a svědomí, že k soudům o to potahování byvají, předkládajice, kterak to těm horám ke škodě a užítkům krále Mti k znamenité překážce jest. Uznáváje JKá Mt, že tato věc se vši země dotýče, tuto odpověď dáti jest ráčil: *Poněvadž sněm obecný na Svátost nejprve příští v království českém na hradě Pražském jest položen, že ten artikul mezi jinými také na témž sněmu rozvážiti a na místo postaviti ráčí i s tím artikulem, kdež jsou poslové JMti Ké předložili, že mnozí z pánův a rytířstva sahají na sousedy a obyvatele jich a z toho Horníky pohánějí, že jsou lidé jich, neboť se JMti zdá, že nejslušněji ta věc tu rozvážena býti může, mají-li se takové věci poddaným a usedlým při Horách Kutných diti.**

Pak jsou také prosebně přednesli, kterak Jan Zelený posměšně nějaké řeči a všetečné k lehkosti poddaných krále JMti mluvjí, pravě: *že obdarování krále Jiřího, předka krále milosti ¹⁹² slavné paměti, zvlášť co se ortelův brání, aby páni do Jihlavi nejzdedili, dotýče, zkaziti chce.* I prosili jsou JMt, aby takových věcí na ně dopouštěti neráčil a že oni sobě ta obdarování od předkův krále Mti i od JKé Mti jakožto pōctivost a dary největší váží. Proto JMt, nechtěje na ně toho bez provinění dopustiti, ráčil jest těm poslům tuto odpověď dáti: *že šepmistrům*

¹⁹¹ Vyňato ze zpráv vyslaných úřadu šepmisterskému v záležitosti té zasilaných, v archivu městském uložených.

a konšelům psáti ráci, aby oni téhož Zeleného na rukojmí vzali, aby před JMti Kou ke dni určitému stál a z toho se vyvedl.

Co se handštánův (kusy rud) ve jménu božím dávání dotýče od chudých nákladníků a dělníkův k záduší, král JMt poslušně tuto odpověď dal: že JMt jim toho práti ráci, aby ty rudy zdělány bývali a stříbro dáváno do mince krále JMti na tři kopy gr. čes., však s tou výminkou, aby mincmistr a jiní všichni úředníci k tomu přihlíželi, aby králi JMti skrze takové handštánův dávání žádná škoda se nedála, jakož pan mincmistr, jakž se to řídí, krále JMt jest zpravil.

Spolu přednesli i stížnost a ohrazení proti panujícímu vyvážení stříbra ze země.

Mělit' stížnosti tyto původ v nesvornosti, v níž úřady městské byly s mincmistrem. Osobovalť si mincmistr mnohá práva míchati se do záležitostí obecních, aniž by mu to však příslušelo, čehož ovšem šepmistři a konšelé připustiti nemohli, nechtěli-li lehkomyšlně zadati a z nějaké snad úslužnosti neb podlézavosti práv svých a práv města. A tím se stalo, že rodiny šlechtické v Hoře bydlící hleděly se vymknouti právomoci městské a činily příkoří usnesením úřadů městských. Ano i lid horní dělnický byl jak mincmistrem, tak úředníky horními podněcován¹⁹³, k neposlušnosti proti obecním ustanovením a zařízením, namlouvajíc jim, že právomocnosti světské nepodléhají, z čehož mnoho svárů a různic povstávalo, jež mohly i zlé následky míti, kdyby šepmistři odůvodněnými stížnostmi tomu byli nepředěšli.

Téhož roku šepmistři a konšelé s jinými pány dali zapsati hutě Janovi Hrdinovi k vystavení mlýna pod mlýnem Šimkovým ležící, pod **velikým hradištěm**¹⁹² k dědičnému užívání pod úrok k obci horské s tou strání nad mlýnem a se vším příslušenstvím, což k Hoře přísluší, jakož hořejší a dolejší mlýn mají za právo a pokudž mu páni obecní ukáží. Protož svrchupsaný Jan Hrdina nemá plného práva mlýn svrchupsaný prodati, směniti a s tím učiniti vedle své dobré vůle, jakž se jemu zdáti bude aneb jeho budoucím, bez překážky člověka všelikého. Při tom seznáno od pánův, že z toho mlýna úroku má placeno býti k obci 20 gr. jako z svrchnějšího i dolejšího mlýna.

Na den Božího Těla v XXII hodin strhlo se veliké povětří tak, že v Hoře Kutné do třiceti domů zbořilo a střechy s nich smetalo a na všech kostelních krovích a na věžích škodu učinilo. Také v Sedlci v klášteře štít krásný a pevně udělaný strhlo to povětří a nad kostnicí na dvou šnecích po okna tesaným kamenem udělané zbořilo jest.¹⁹³

Nedá se upříti, že mezi duchovenstvem kutnohorským, které, jak již praveno, úplně strany pod obojí bylo, a mezi sousedními¹⁹⁴ řeholníky sedlckými, kteří církve římské se přidržovali, pravá křesťanská svornost nepanovala, a jelikož podobné strany hlavně na kázáních jedna druhé se dotýkala, vzešla z toho stížnost až ke králi Vladislavovi, který listem daným v Praze v pátek před sv. Valentinem Kutnohorským psal: *Zpraveni jsme, že by některý kněz u vysokého kostela kázal některé věci, ježto se nesluší k pokoji ani k svornosti, ale k různicím. Protož příkazujem, abyste vy jemu přísně nařídili jménem naším, ať on i také jiní kněží nekáží co by bylo k různicím a nesvornosti, ale ať oni káží ze čtení svatého a což by bylo duši k spasení.*

Poctivá vdova paní Kateřina někdy manželka Prokopa Aldera z Lošan, zvláštní přichylnost majíc k chudinně špitálův městských a na polehčení a spasení duše své a manžela svého i předkův a příbuzných svých, znamenajíc, kterak statkem nebožce Mikuláše Libáka zboží Lipoltické ku špitálu koupeno a zapláceno býti nemohlo od Víta písaře a Jana Plzáka, odkázala jest k témuž záduší s povolením Jana, syna svého, a Kateřiny, dcerky své, dvě stě a šestnáct zlatých na cle od váhy vedle jiných soused jí vykázaných takovouto měrou, aby z důchodův zboží toho nebo jiného, což by převedeno bylo, lampa věčná a nezhasitelná ve špitále před Tělem Božím hořela, a což nad to zbudě, aby vedle kšaftu Libákova ne jinam na obecně neb zvláštní věci bylo obráceno, než na chudinu, jakož vladaři špitála toho, kteříž-

to budou žádání, zatracení věčného užití chtí. Kteroužto sumu sám Plzák a Vít od Mikuláše hofmistra přijemši, dali Jaroslavovi za Lipoltice a z toho a jiného počet pánům a starším udělali. A páni se vší obcí vděčni jsouce, řekli a¹⁹⁵ zapsati kázali, že má to zachováno býti po vše časy budoucí i věčné. Na kteroužto nadací toto potvrzení učinili: *My šepmistři a rada s obecními staršími jménem vší obce na Horách Kutných vyznáváme tímto listem všem nynějším i budoucím: Jakož slovutný Jan Plzák z Nabřeziny a Vít Thusovský z Lipoltic poručníci statku nebožtíka Libáka, koupili jsou zboží lipoltické¹⁹⁴ k špitálům našim, o tom poctivá vdova paní Kateřina manželka slovutného Prokopa Aldera z Lošan spoluhornice naše, znající, že to zboží statkem Libákovým nemohlo zapláceno býti, milosrdenstvím jsouc hnuta, na polehčení a spasení duše manžela svého, své i předkův i dítek svých, v plné radě zdráva osobně stojíc, dobrovolně k doplacení toho zboží k tomu záduší dvě stě a šedesát zlatých uherských dluhu od krále Jiřího jí dlužných a na cle ukázaných u váhy obecní od mědi, v ruce poručníkův již psaných dala jest takovýto způsobem, aby z důchodův téhož zboží aneb jiného, ač by kdy to jinam bylo převedeno, v špitále před Tělem Božím pána všemohoucího lampa věčná a nezhasitelná hořela časy budoucí a věčné. A což by nad to zbylo, to aby nikam jinam než na chudě špitálův těch bylo obráceno od těch, kteří ty důchody přijímají budou vedle všelikého způsobu a kšaftu nebožtíka Libáka¹⁹⁵ jakož jim jich duše jsou milé. A my podepsaní šepmistři a rada, též starší obce za vděk to přijemše, tomu jsme povolili, tak ovšem míti chtějíce a potomní své k tomu zavazující časy budoucí a věčné, neb poručníci svrchupsaní z těch zlatých Libákových¹⁹⁶ i jiných počet jsou nám učinili, zboží lipoltické koupivše. Věci svrchupsaných k věření a pevnosti i zdržení pečeti naší přivěsiti jsme rozkázali k tomuto listu. Jenž jest dán ve středu po sv. Mikuláši MCCCCLXXV.*

Přichází k roku tomu v knize pamětí poznamenaná pověst o Ruthartovi, v Hoře Kutné až po dnešní dobu tak zobecnělá, ač vší pravdy postrádající, jelikož od husitských válek ve všelikých tak četných zápiscích a popisních knihách rod a jméno Ruthartův již více nepřichází. Neboť kdyby v době té muž ten tak vážnou a bohatou osobností byl býval, jak se tu uvádí, dojísta že by vždy mezi předními obyvateli byl býval jmenován a dojísta, že by jej i důstojnost občanská zvolenu býti v řadu přední reprezentace obecní byla neminula. Toho všeho však postrádáme. Bych však i pověstem místním zadost učinil, podávám zaznamenání to, jakž jsem je byl nalezl, kdežto se dí: *Vladislav, král český, když obnovoval radu na Horách Kutných, byl pozván na oběd od Jana Rutharta, horníka a rudokupce, muže slovutného, do dvora předhorského na Kolmarce. Ruthart dal přistrojiti oběd jak na krále sluší. Když bylo po obědě, řekl král Ruthartovi: „Rutharte, musíme do kláštera (Sedlckého) na nešpory jeti. Pojed' s námi.“ A on: „Dobře, milostivý králi, maličko počkej, až ti něco ukážu.“ A vedl jej do nějakých sklepů a ukázal mu hromady peněz a kruhy stříbra litého. Zeptal se král: „Či jest to, snad tvé?“ „Milostivý králi!“ pravil Ruthart, „když jsem já tvůj ponižený poddaný, jest to všecko tvé milosti, pokudž toho ráčíš do tvé komory potřebovati, rač to poručiti pobrati.“ Král mu řekl: „Nepotřebuji toho na ten čas. Chvála Bohu, že ještě takové poddané¹⁹⁷ máme. Kdyby na nás skrze nepřátele nějaká nouze přišla, že se budeme moci k nim utéci. Chovej sobě své a Pánu Bohu z toho děkuj.“ „Milostivý králi, jak božstí požehnání v dole Ruthart a Zikhart, který mně s bratrem mým náleží, máme toho bez nedostatku.“ V tom král pobídl, aby jeli do kláštera. Jeli spolu přes louky od Kolmarku, které se jmenovaly královské. Král řekl: „Či jsou to louky?“ „Milostivý králi, jsou tvé, ale plat z nich náleží opatu do kláštera. Já jich k svému dvoru užívám a každoročně platím po 10 gr. bílých. Mně se zdá králi, že jest to hrubý plat. Přimluv se k opatu, ať to uzří, dosti jest píl osma groše.“ Král se usmál, řekl tak učiniti a vztáhl ruku k vrbě, ulomil kus rástky a dal ji Ruthartovi říka: „Tu máš, Rutharte, za ten oběd a lásku, kterouž nám prokázal. Má to naši královskou milost i tvým dědicům připamatovati.“ Ruthart, přijav ji vděčně, králi se poklonil. Jak pak do kláštera přijeli, poslal Ruthart do Hory pro*

¹⁹² Jest to podnes stávající mlýn Cimburk zvaný pod hradištěm, kde v dřívější době tvrz pánů z Cimburka stávala, kteráž i s hutí pod ní ležící nepochybně ve válkách husitských zničena byla. - Též mlýn Šimkův až podnes zachován a nazývá Šimákov.

¹⁹³ Veleslavínův Historický kalendář - Staří letopisové Čeští.

¹⁹⁴ Totiž statek Lipoltice u Pardubic.

¹⁹⁵ Srovnej odkaz páně Libákův ke špitálu při roce 1473.

malíře a dal sobě tu rústku s královskou rukou v erbu malovati a prosil krále, aby mu na ten erb majestát na památku královské milosti dal, což se ihned stalo.¹⁹⁶

Jiřík Ruthart, brat Janův vlastní, horník a rudokupec, bydlel /198/ v domě Zajíčkovském nad Páchem, movitý a bohatý, než velmi skoupý. Zůstav vdovcem, měl jedinou dceru, Rozinu. Byla to panna sličná, na vdání, než nechtěl ji otec nikomu dáti za ženu. Myslel sobě, umře-li dříve nežli ona, komu se jmění dostane, kdo ví, jak toho mého shromáždění bude kdo dobře nebo zle užívati. Skoro lépe bude, abych já tím ubezpečen býti mohl, že to v celosti zůstane. Povolal sobě zedníka a sklepy dole, ve kterých peníze a stříbro v kruzích na mnoze měl, zazditi mistryni poručil a sklípek jeden na Pách dal udělati a do něho Rozinu, dceru svou, zazditi, pravíc jí tam: „S tím pokladem musíš zůstávati a to za muže, otce a máteř budeš míti.“ Dal jí v tom sklípku zazděnou umožiti. Dlouho však po ní živ nezůstal. Po jeho smrti v oknu na Pách Rozina o polednách sedávala, své rusé vlasy česávala a plačíc nařikala, že ten dům po létech k velikému pádu přijíti má.¹⁹⁷

/199/ Jak nespořádané musely býti finance státní doby té, a jak /200/ král Vladislav minci kutnohorskou za svou příruční pokladnici považoval, k tomu již dosti jasně poukázáno bylo a tomu nasvědčují další poukázky na minci, z nichž pouze ještě některé k roku tomuto se vztahující, uvedu. Vrhajíť nám smutný stín na slávu království našeho, tak proslaveného a osudy tak těžce zkoušeného. Necht' nynější i budoucí obyvatelé horší posoudí, v jakém stavu mohlo město to býti, jakým bohatstvím oplýváti, kdyby poklady hor i města se nebyly tak usilovně vynucovaly, ano takřka vydíraly. Jaký div, když v dolech téměř o závod se pracovalo, aby jen pro minci potřebné stříbro se sehnalo. Pracovalo se bez ohledu na budoucnost, jen když

¹⁹⁶ Jest to báchorka, jakých Hájek ve své knize na tucty má, jižto do světa uvedl P. Jan Kořínek, věrný stoupenec prvnějšího, neuváživ ani toho, že tu o rodu mluví, jehož v době té již v Hoře ani nebylo, a lituji opravdu toho pravdy milovného písaře, který si nelenoval povést tu o dvě stě roků později, nežli událost ta státi se měla, vymyšlenou a sepsanou pro klamání budoucích v staré městské knihy zanést.

¹⁹⁷ Vymyšlenost této k pravdě úplně nepodobné bajky musí hnedle každému soudnému čtenáři v oči býti. Při takové přísnosti zákonů obecních i zemských byl by dojistá čin tak ukrutný bez trestu nezůstal. Přesvědčili jsme se, že mnohem menší provinění přísně trestána bývala a čin tak ukrutný byl by zůstal promlčen? Jest to báchorka poslednější doby XVII. věku, jakýmiž spisovatelé z řádu jezuvitského lid náš bohužel přesycovali, aby jen zapomněl pravých dějů vlasti své a důležitých událostí rodišť svých. Bych však tuto pověst Ruthartovskou jednou ranou pro vždy odbyl, musím též dodat, co Vojtěch Kegler, který ostatně mnohé dobré věci o Hoře XVIII. věku v zápiscích svých poznamenal, o pověsti Ruthartově a jeho domě povídá: Rozina po smrti a zvláště v letech 1703-6 a 7 /199/ a více v bílý den, v bílém rouše na zřícenině sedící a vlasy česající vidána byla. Dne 4. dubna 1648 propadl se dům Ruthartovský nad Páchem se vším i s lidmi mezi hodinou dva a dvacátou, kromě věže k němu připojené, ktetýžto žalostný pád dvacet osob v téměř domě příchozích a bydlících zachvátil, z nichž sedm osob zejména se udává. O zbořeníšti tom vždy se jistilo, že tam veliký poklad se vynachází. I koupil ten dům můj děd Jan Kegler roku 1692 za 110 zlatých a poklad ten smlouvou s dědici Bermanovskými vyhrazený měl. (Antonín Bergman z Lindenburga býval konsulem rady města Hory Kutné, zemřel dne 31. května 1749 a pohřben v černé kapli chrámu sv. Jakuba, kdež podnes zvenčí náhrobní kámen s jeho znakem viděti.) On tam domek na těch zříceninách vystavěl, však ale při tom nic nenašel. Léta 1746 v Zelný čtvrtek pravnučka Keglerovská u schodův do zahrady hrabala šneky. Přijdouc na spykou zem, která se na ni jako vyzdvihovala a sama od sebe se pohybovala, z té země na ni duch do tváře vyšel s hlasem Neluv. Tím hlasem děvče jsouc předěšena, utekla. Máteř její po všem po nějaké chvíli jí namluvila, aby tam hloub hrabala. Kostí se dohrabala, a je zase tam zasypala. - Dodatí třeba, že Vojtěch Kegler byl odchovancem koleje jezuvitské. - Mikuláš Dačický ve svých *Pamětech* ani slovem nezmiňuje se o Ruthartovi, ač každou místní paměť pilně zaznamenával, a proto jistě by byl toho neopomenul zaznamenati, kdyby v dobách jeho a jeho předkův co podobného bylo v městě se vypravovalo. Z toho patrně, že v době té v Hoře Kutné již Ruthartův nebylo.

přítomnosti se vyhovělo, byloť tu tehdy hornictví v nejvyšší slávě a nejpilnějším rozkvětu. **Tím však poznenáhlu připravován byl úpadek hornictví** tak vydatného. Jelikož pravé příčiny úpadku hor objasněny budou ve vypravování dalším, vrátme se k poukázkám krále Vladislava na minci. Píše z Prahy ve středu po Božím Křtěni r. 1475: *Přikazujem, abyste slovuťnému knížeti ze Sulevic na Řehlovicích dali 100 zl. uherských na dluhu našem, který jsme jemu dlužni.* A již hned v pátek na to: *Nařizujem, abyste vydávali každý týhoden z mince naší slovuťnému Václavovi z Svárova, kuchmistru našemu, 10 kop gr.č. širokých na dluhy, ježto se jest na kuchyň naši zadlužil. Zachovejte se jak píšeme do našeho o tom dalšího nařízení.* A ještě týž den: *Přikazujem, abyste hned z mince naší dali 4 kopy gr. čes. šir. slovuťnému Maceborovi komorníku našemu, kterýžto domů jede z té příčiny, že jemu otec umřel.* A opět týž den: *Přikazujem, abyste slovuťnému Janovi z Chrášťan /201/ a Mladotům vyplatili z mince naší dluhu po třech nedělích 20 kop gr.čes. Z Prahy den sv. Apolonie: Věděti vám dáváme, že jsme vzali sto zlatých uherských k naší potřebě, ježto jsou ty zlaté měly dány býti Pavlovi Vidlákovi. Protož přikazujem vám, abyste téměř Pavlovi Vidlákovi místo těch sto zlatých dali z mince naší tento týden nejprv příští 15 kop gr. a druhý týden také 15 kop bez všelikého zdržování. Z Prahy v neděli po sv. Školastyce: Přikazujem vám, abyste urozenému Vilémovi z Rizmburku na Rábí, nejvyššímu komorníkovi království českého, každý týden vydávali z mince naší 4 kopy gr. do vyplnění sumy 134 kop a to počnouc tento týden. V Hoře Kutné v neděli po sv. Gertrudě: Přikazujem vám, abyste urozenému Mikulášovi z Landštejna, nejvyššímu písaři desk zemských, dali z mince naší na dluhu našem 60 kop gr.č. šir. na den sv. Jiří nejprv příští. Z Prahy v pondělí po Květné neděli: Přikazujem vám, abyste poslali po slovuťném Marku Minovském komorníku našem, Janovi z Roupova hofmistru domu našeho, 32 kop gr.č. šir., kteréžto dal za nás dvořanům, kteříž provázejí rady vysoce urozených knížat Saských. Také vám poroučíme, abyste poslali po téměř Minovském Pehmanovi 30 kop a půl páté kopy grošův vše širokých českých za stravu, jižto jsou protrávilí rady již psaných knížat, a to abyste v rejstra také zapsali. Tentýž den: Přikazujem, abyste slovuťným Petrovi Chrašťanskému a Janovi Mladotovi, služebníkům urozeného Beneše v Veitmille, dali o Letnicích nejprv příštích 50 kop gr.čes., jakož pak list mají od nás na některý dluh, a to abyste do rejster položili. /202/ Z Prahy v pondělí před sv. Filipem Jakubem: Nařizujem, abyste slovuťnému Mikulášovi Velbloudovi z Kamberku, dvořenínu našemu věrnému milému, z mince naší na jeho službu 8 kop gr. bílých dali a v registra zaznamenali. Z Prahy v sobotu po sv. Žofii: Věděti vám dáváme, že urozený Čeněk z Klinkštejna půjčil jest nám k žádosti naší osmdesát a půl druhé kopy grošů širokých a my dáti mu jich máme na den sv. Havla po dání listu tohoto. Přikazujem, abyste se k tomu měli, aby při tom čase již psanému Čeněkovi ta suma zaplacena byla. Z Prahy v pátek po sv. Stanislavu: abyste slovuťným Heřmanovi, Oldřichovi a Jindřichovi bratřím ze Stěžova, věrným našim milým, kterýžby koli z již psaných bratří do Hory přijel, abyste v středu nejprv příští dali jemu 20 kop gr. šir. č. a tak potom každý týden abyste jim vydávali z mince naší po dvaceti kopách bez zdržování do zaplacení 80 kop gr.č.š., kterých jsme jim dlužni, a dále nic. Z Prahy v pátek po sv. Trojici: Dáváme vám věděti, že jsme dlužni poctivému Jakubovi doktoru našemu v lékařství šestnáct zlatých uherských za kůň. Protož přikazujem, abyste z mince naší tento týden nejprv příští po sv. Trojici 4 kopy gr. bílých dali a druhý týden tolikéž, až do vyplacení těch šestnácti zlatých. Z Prahy v pondělí po sv. Vítu: abyste Mikulášovi Křečovskému vydali z mince naší na dluhu jeho, kterýž jsme mu dlužni, 10 kop gr.č. a to ve dvou nedělích od dání listu toho. Týž den: Přikazujem vám, abyste vydali z mince naší statečněmu Čeněkovi z Barchova Vyšehradskému věrn. mil. našemu dva /203/ a padesát zlatých uher. dobrých nebo 26 kop gr.č. šir. na dluhu jeho, a to ve čtyrech nedělích od dání listu. Ve čtvrtek po sv. Vítu: Přikazujem vám, abyste nám hned po tomto poslu poslali 100 kop gr.č.š. vezmouc z stolu, neboť nám toho pilná a znamenitá potřeba jest toho, a druhý týden zase tolikéž na stůl doložte. Ve čtvrtek před sv. Janem Křtitelem: Nařizujem vám, ubyste urozenému Benešovi z Veitmille, purkrabí na Karlo-*

tejně a mincmistru na Horách Kutných, dali bez jednoho šedesát zlatých uh. aneb bez půl třiceti kop gr. a to druhý týden, ježto za nás dal Arnoštovi Plankenbergerovi. V Pátek před sv. Janem Křtitelem: Prikazujeme vám, abyste hned beze všeho meškání dali urozenému Petrovi z Valdeka, dvořeninu našemu, nebo tomu, kohož on s tímto listem pošle, z mince naší 9 kop gr.č. šir. na staré službě jeho a to v rejstra zaznamenejte. Dán na Hrádku (Křivoklátě) v den sv. Petra: abyste dali 5 kop gr.č.š. slovněmu Bohuslavovi Litevskému, štolmistrovi našemu, kterýž nyní má jeti po našich potřebách do markrabství moravského. I prikazujem vám, abyste ještě témuž Bohuslavovi přidali na stravu z mince naší dvě neb tři kopy gr. šir. Toť vůle naše. Z Prahy den sv. Aleše: abyste z stolu mince naší půjčili Matějovi Mlýnkovi 20 kop a Jonášovi Jarkovi každému 15 kop gr. vše šir. čes. a když budou střibra dávati ke dvoru, tedy vždy aby suma svrchupsaných. Z Prahy v neděli před sv. Máří Magdalenou: Prikazujeme vám, ²⁰⁴ abyste Mikulášovi z Landštejna, nejvyššímu písaři desk zemských, dali z mince naší a hned bez všeho meškání všech věcí ponechajíc 105 kop gr. čes. rázu pražského na dluhu našem, kterýž jsme jemu dlužni. Ve čtvrtek před sv. Magdalenou: abyste urozenému Jindřichovi z Jenštejna, věrnému našemu milému, dali 3 kopy gr. čes., kteréžto v některém našem pilném poselství posíláme. Z Prahy v neděli po sv. Jakubu: abyste hned dali 10 kop gr. z stolu slovněmu Ottovi z Brodu komorníku našemu na službu jeho, a již psaného Otty abyste nedrželi, ať by se nemeškal, neboť on nyní v pilných potřebách našich odjeti má. Z Prahy v sobotu před Matkou Boží sněžnou: abyste Václavovi Kopanskému měšťaninu Starého města Pražského dali z mince naší 6 kop gr., kteréžto jsme jemu za oves dlužni, toť vůle naše a rozkázání. Z Prahy ve středu před sv. Ambrožem: Prikazujem, abyste vyplatili urozenému Vilémovi Zubrovi z Landštejna z mince naší 25 kop gr.č. šir., v tom znajíc vůli naši. Z Prahy v pátek před sv. Martinem: abyste vydali z mince naší 4 kopy tento úterý nejprv příští slovněmu Petrovi z Slatiny, který slove „čertova noha“, a to abyste znamenali v registra, neboť jemu se ty 4 kopy dají na dluh, kterýž jsme jemu dlužni. V Praze v neděli po sv. Martině: Věděti vám dáváme, že jsme dlužni urozenému Čěnkovi z Klingsštejna prokurátorovi našemu 800 zlat. uherských bez tří zlatých aneb 398 kop gr. a půl kopy gr., vše šir. česk., ježto za nás dal knížatům za rukojemství 402 zl. uherské. Těž za nás dal Burianovi mladšímu z Guttštejna 300 zl. uher. bez pěti zlatých a nám také půjčil 140 ²⁰⁵ zl. uher. Na to jest jemu dáno 40 zl. uher. Prikazujeme vám, byste tomu Čěnkovi, nebo komu on to poručí, vydávali každý týden z mince naší 6 kop gr. čes. šir. až do vyplnění bez zadržování.

Těmito podanými důkazy jak se v minci kutnohorské hospodařilo doufám, že jsem prozatím s dostatek naznačil, v jakém poměru Hora Kutná ku králi svému stála. Není se tudíž co diviti, že město to, které každému přání královu vyhovovalo, kde jisté podpory materiální vždy našel kdykoli mu ji jak pro osobu vlastní, tak pro dobro celého království potřebí bylo, i v přízni jeho rostlo a on je všemi možnými milostmi vyznamenával. Tato zvláštní přízeň králova a všeliké výhody práv městských proti jiným městům učinily občanstvo horské hrdým, pánovitým, svými přednostmi se honosícím. A z toho povstávaly pak tak časté hádky a sváry s osobami stavu panského a rytířského, kterýmž se měšťané kutnohorští co do práv vyrovnati mohli, o čemž ještě později řeč se stane. Z toho vyplývalo též jakési vynášení se nad jiná města sousední, takže si Hora od jiných měst přezdívku **pyšná Hora** vysloužila.

1476 Když úřad konšelský byl obnoven skrze pana Beneše z Veimille, ty časy mincmistra, a páni konšelé cechmistry a starší nade všemi řemesly působili a obnovili vedle práva a zvyklého starého obyčeje, tehdá Čapek, Popelka, Štěpán a Kdule, starší nad havěři, poznávše jakožto moudří a dobří lidé, kteraké roztržení v obci bylo a daleko větší přijíti by mohlo skrze to, že pan Beneš pánům šepmistrům a konšelům sazání starších nad havěři z moci vyňal proti právu a zvyklému obyčeji stvrzenému jich milostí pečeti, tak aby starší nad havěři sazání bývali na Vlašském dvoře od téhož mincmistra a budoucích, jakož jeho ²⁰⁶ návodem král Vladislav, nejša zpraven od pánů šepmistrův a konšel, k vnuknutí téhož mincmistra list pod svou královskou

pečeti havěřům na to ráčil jest dáti. Svrchupsaní pak starší nad havěři, majíce lítost skutku toho, vstoupivše do rady jednou, druhí i třetí, jménem svým a svých tovaryšův, havěřův starších i mladších, právo a privilegium své povrhše, žádali jsou pánův s přimluvou Jana Zikmundova, ty časy hofmistra, aby ku právu a zvyklému obyčeji se navrátíce, ráčili také starší nad havěři obnoviti, toho toliko žádostivě prosivše, poněvadž havěři též jako pregéři dvorem Vlašským jsou živi a platu za svou práci odtud berou, aby též jako minciři a pregéři na Vlašském dvoře sazání byli, slibivše při tom pánům, když jim to ke cti udělají, že jich cti a dobrého hleděti chtí vši moci, jakožto věrní poddaní jich milosti, dokudž jich hrdel i statkův stává. A páni jich podávání a žádost seznávše, k tomu jsou jim svolili a ve středu den sv. Stanislava havěře na dvůr svolati rozkázavše, z moci své starší jsou jim sadili. A tak již od toho času páni šepmistrův a rada s panem mincmistrem vždycky jsou starší obojích hor na Vlašském dvoře sadivali.¹⁹⁸

V mnohých městech českých a především v Praze a v Hoře Kutné vypukly doby té najednou těžké nevole mezi obcemi a radou obecní, ²⁰⁷ ježto viněni byli konšelé z nepoctivého vedení úřadův, ze zašatročení a šmejdů rozličných a v Praze vypuklo i vzbouření obce proti konšelům.¹⁹⁹ Právý smysl a význam události záležel v tom, že když ubylo přísnosti v kontrole shůry, purkmistrů a konšelé, byvše sazání na úřady bezprostředně od krále, počínali sobě naproti obcem svým jako neodpovědní úředníci královští, kteří chtěli panovati nad sousedy, ukrývající rady a skutky své před veřejností.²⁰⁰ Bouři v Hoře Kutné doutnajíc snažili se opatrní šepmistrův a rada zameziti tím, že povolavše v úterý před Hromnicemi pány obecní a starší a k tomu mnoho sousedův usedlých ve městě a také cechmistry všech řemesel i rychtáře a konšely se mnohými sousedy z předměstí, přivedli jim ku paměti, kterak před časy oznámili jim vůli svou před staršími, hotoví jsouce počet učiniti ze všech sbírek, kteréž jsou přijímali z města i z předměstí, buďto lozunkův nebo jiných sbírek, jakož registra berničná ukazují, a kterak páni starší s obecními téhož léta, znajíce, že ty věci nejvíce přijímány byly od hospodářův obecních a ti jsou z toho počty dělávali, i nezdálo se jim znovu těch počtů slyšeti, než opatrnosti panské to připustivše, toho jsou jim úplně věřili a docela, jakož to jest v registrách obecních zapsáno. Těž i my, nynější počty slyšavše se pány obecními a staršími od vás k tomu vydanými, páni to vznesli na pány starší a teď na vás všechny vznášejí: Jestliže vám neb komukoliv nezdá se na tom dosti míti a tomu věřiti, že páni hotoví jsou všechny počty znovu činiti, což jsou koli v tato léta ²⁰⁸ přijímali a vydávali, buďto před vámi především, neb před těmi, kteréž k tomu vydáte, bez všelikého odporu. **Proto měl-li by kdo o tom mluvití potom po hospodách,** nyní každý má plnou vůli, mluv beze strachu, chceme každého slyšeti. Pakli na tom dosti jest, což jsou páni obecní a starší slyšavše přijali, to račte pověděti, žádného se v tom nestrachnouce. A páni a obec to slyšavše, ohlásili se: Poněvadž ti počtové prve jsou slyšáni a přijati, že pánům a těm dobrým lidem k tomu vydaným věřili jsou a věří a že není třeba těch počtův obnovovati. A jestliže by kdo o to mluvil, že to chtí zastati. A páni to ohlášení slyšavše, kázali zaznamenati.

A na to ve středu před sv. Markem páni obecní se pány staršími léta toho, vstoupivše do rady žádali jsou pánův konšel jménem vsí obce, aby nyní i potom časy budoucí a věčné kusové podepsaní zachování byli pro dobré obecné a pro uvarování budoucích různic a nesnázi, kteréž by vzrůstati mohly v obci, ačby to kdy změněno bylo, a písaři pilně a přísně zapsati rozkázali toto:

Nejprv. Znajíc roztržku obce v městech pražských i jinde, že se byla obec zbourila proti pánům konšelům na Starém i Novém městě, žádajíc téhož uvarování, ustanovili jsou, aby

¹⁹⁸ To nám vysvětluje příčinu svády šepmistrův a konšelův kutnohorských s nejvyšším mincmistrem, o níž se Mikuláš Dačický ve svých Pamětech na str. 24 zmiňuje, an praví: V úterý den sv. Řehoře přijel král Vladislav do Hory Kutné a hned v pátek svadili se Hornici s panem Benešem z Veimille. A nazejtří v sobotu jsou králem zase smířeni s hanbou téhož mincmistra, nebo jim křiv byl.

¹⁹⁹ Staří letopisové Čestí str. 211.

²⁰⁰ Srovnej Palackého Dějiny národu českého V. část 1. str. 125.

častá scházení a rozmlouvání společně se pány a s nimi bývala, proto bylo liby kde co obměškáno tyto válečné časy ke škodě obecní z kterýchkoli příčin, v to aby nahlédnouce, ke cti a chvále pánu Bohu a obecnímu dobrému v dobré vůli napravovali.

Druhé. Když by která potřeba obecní přišla, aby všickni páni pospolu jsouce, všickni obecní a všickni starší k radě vybrané obsílávali, proto aby sobě společně obecného dobrého jednání pomáhali a aby snad někdo, nejsa přítomen při obecním jednání nenaríkal, že o tom neví.

Třetí. Žádali, což by bylo věcí takových, ježto by se obce dotýkalo, aby páni bez obecních a starších toho nejednali, podvolivše se, že k obslání panskému hotovi jsou přijíti, svých vlastních věcí ponechávajíce, kolikrát by koli toho potřeby bylo.

Čtvrté. Počet žádnému, krom krále JMti z obecních důchodův aby nedávali bez vůle jich, než chce-li kdo komu pocty dávat, dávej své, obecním se mil nečň.

Páté. Znajíce, že kněží strany kalichu božího hynou a že jich málo přibývá a že náklady časté se dějí při měnění kněží, žádali, aby žádnému k vůli kněží neodbývali bez jich vědomí, k uvarování nákladův prohlédajíce.

Šesté. Tohoto žádali. Když páni obecních a starších povolají k radě, aby každý měl slyšení, též mladý jako starý, chudý jako bohatý a aby volně spolu rozmlouvajíce, což kdo vedle rozumu svého poví, aby v lepší obráceno a žádný aby nebyl posmíván. Pak, cožkoli budou v radě mluvíti, to všecko aby v tajnosti bylo zachováno a žádného pronášení aby nebyvalo pod uvarováním pokuty vedle práv uložené.

Šedmé. Žádali a tak vedle svolení svého miti chtí: poněvadž v městech odporých Čechův strany kalicha božího nepřijímají v sousedství, alebrž od statkův z měst, městeček je pudí, aby také páni zdejší nynější i budoucí po ten den žádnému, kdož se s obcí v přijímání těla a krve Pána Ježíše pod obojím způsobem nesrovnává, domův nezapisovali ani kupovati nedopouštěli.

Osmé. Žádali, když by páni koho měli v sousedství přijíti, aby ten každý list rodu a zachování svého přinesl a páním ukázal, též i list zhostný, ač by kdo jsa jinde pod jiným pánem zde se chtěl osaditi a s obcí v obcování se srovnává, zde býti, pro uvarování rozličných věcí a postrkův, ježto by k různici mohlo přijíti.

Deváté. Žádali, když čas obnovení rady přichází, aby páni konšelé nepsali žádných cizincův, ani jiných kalichu božímu odporých, než ty, kdož jsou jazyka českého a srovnávají se v obcování a to aby činili pro uvarování podezření zlého, obyčej předků svých, kterýž za právo držíme, zachovávajíce.

Desáté. Toho žádali, aby privilegia městská a práva jim příslušná slyšali, proto, aby slyšíce lidé práva svá, držali se jich a proti právu aby nečinili. A to jsou páni jim povolili a svolajíce sousedy usedlé časem svým, řekli učiniti.

Jedenácté. Žádali, aby valy byly dodělány pro dobré a poctivé obce této, toho se vystříhajíce, byly-li by války delší, aby hrdly a statky bezpečnější byli.

Dvanácté. Což se počtův purkmistrovských i sběrečných vselijakých týče, poněvadž se před časy páni volali, i nyní též, že počty chtěli dělati a mnohá dělání oznamovali, o tom pověděli: co jest minulého, že to ku panské víře připustili, že jsou činili jako dobří lidé. Než což se potom přijímati bude a vydávati, toho žádali, když se rok skončí, aby stará rada nové radě a těm, kdož z obecních a starších budou k tomu vydáváni, počty činili a starším potom oznamovali, pro uvarování nedůvěry a pro své bezpečnosti.

A páni toho léta kusy svrchupsané přeslyšavše řekli, což na nich bude, že to chtí zachovati, pokudž nejdéle moci budou z spolka.

Tímto usnešením, podobá se, usmířila se opět obec kutnohorská s konšely a šepmistry. Z ustanovení těch tuto naznačených poznati též možno hlavní základy, na nichž v době Vladislavově samospráva obecní se zakládala a že obce takové v celém područí svém požívaly jak zákonodárné, tak i soudní a výkonné moci, neboť kontrola, kterouž nad nimi vedl podkomoří zemský, pak královský dvorský sudí a někteří jiní úředníci, děla se jen na oko. Král však až příliš často a jak se podobá zcela libovolně s kanceláří svou vkládal se ve všechny jejich záležitosti, třeba sebe malichernější, jak již několikráte z

dějin těchto pozorovati možno bylo.

Nesvornost mezi občanstvem a obecním zastupitelstvem v městech Pražských panující přiměla krále Vladislava k odjezdu z Prahy do Hory Kutné a zde ku delšímu přebývání. Návštěva ta nebyla však nadarmo. Neboť Hora musela se za krále zaručiti Mikulášovi z Lípy a na Lipnici, hejtmanu kraje časlavského, v dvaceti šesti stích zlatých uherských, které si král od něho vypůjčil a kteréž spláceti se měly po půl třinácte kopě každotýhodně z mince královské až do vyplnění celé sumy a když by mince platiti nestačila, byla k tomu obec rukojemstvím svým zavázána.

Přihodilo se v tom čase, že šmelciři v nějaké rvačce, kteréž lid horní tak často svádával, zabili člověka poddaného pana Bohuše z Drahobudic. Týž pán hrozil za to pomstou lidu hornímu a stavoval lidi kutnohorské na gruntech svých za svými záležitostmi se ubírající, skrze což mezi ním a obcí kutnohorskou povstal spor. Protož šmelciři, obávajíce se chystaného přepadení, dostavovali se nepořádně do práce. Z té příčiny obrátili se Kutnohorští na krále, aby on spor zastavil. A král listem daným na Karlštejně věc takto narovnal: vy tam šmelciřům glejt dejte, ať oni svá díla dělají a Bohušovi píšem, aby on všem svým lidem rozkázal, aby pro tu věc proti těm, kdož jsou to učinili, i proti jiným našim pokoj zachovali.

Čtenářům dějin těchto budou zajisté ještě v dobré paměti práva daná přepalovačům stříbra čili prenarům v minci kutnohorské zaměstnaným,²⁰¹ kdežto rozkázáno: aby vdova po zemřelém prenarovi do roka a do šesti šesti neděl polovici platu od nástupce mužova dostávala. Zemřelť téhož roku prenar Jan, spolu zlatník, který za svého živobytí jakéhosi Řihu jak v zlatnictví tak v prenarství vyučil, a ten po něm nejen za prenara byl přijat, nýbrž králem Vladislavem bylo mu svěřeno i dělání kolků, jimiž se vybíjí ráz na groších a penězích, ze kteréž příčiny vzat byl pod přísahu a proto se domýšlel, že nemusí dílu svého vdově dávat. I žalován byl poručníkem vdovy a sirotků. Pročež nejvyšší mincmistr se šepmistry a konšely rozhodli ve věci takto: Což se dělání kolků ke dvoru týče, poněvadž král JMt ráčil jest toho úřadu jemu přiti, to aby při něm zůstalo vedle vůle královské. A což se pak díla prenerského dotýče, tak jest povědino, poněvadž Jan zlatník činil jest Řihovi mnohá dobrodiní, řemeslu zlatnickému jej vyučiv, sám týž Jan ctně se jest zachoval až do své smrti v úřadech jemu poručěných. Ačkoliv vedle vysazení na děti jeho ten úřad jeho nemohl připadnouti, aby však Řiha v tom takto se zachoval: Cožkoli vydělá v preneru (při přepalování), toho aby dával pravou polovici Janově vdově a dětem jejím do roka a za šest neděl podle vysazení starého, ode dne smrti Janovy počítajíc, a pamatuje na dobrodiní Jana zlatníka, že k tomu umění a k dílu přišel skrze něho, aby také hned přijal v učení do prengarny za robence Václava, syna jeho, jiného úplatku jemu nečině do roka a šesti neděl nad to, co jim s máteří bude vydávat. Po roce pak a šesti nedělích aby jej učil tomu dílu, až by bylo Václavovi osmnáct let, za jeho práci osmý groš jemu dává bez promdlení práva. A když jemu osmnáct let dojde, bude-li živ, teprv jej má Řiha za knapa a tovaryše přijíti, jakž toho díla bude uměti dovoditi a bude jemu platiti, jakž právo ukazuje, radše, než komu cizímu. A když by týž Václav zemřel, má pod těmi samými podmínkami syna Viktorýna do učení přijmouti a totéž platí o synovi Benešovi. A což se týče listu vysazení práva, jehož Jan zlatník dobyt, buď ten list svěřen Řihovi tak aby jako Řihovi, též synu Jana zlatníka svědčil společně též i potomním, kdož by na ten úřad nastoupili. Chce-li pak Řiha kterého syna Janova zlatnictví učiti, to buď při jeho a jich vůli, než v prengarně z příčiny, aby dva bratři spolu nebyli.²⁰²

Až dosud snažili se úředníci mince o to, aby všeliké králem Vladislavem vydávané poukázky náležitě vypláceli. Tu však se

²⁰¹ Viz díl I. str 27. těchto dějin.

²⁰² Uvedl jsem případ tento hlavně z té příčiny, že poučuje, jaká péče vedla se o zaopatření vdov a sirotků, kde se jich zastati bylo možno. Dále objasňuje se tu poměr mezi dělníky mincovními, a třetí, ukazuje, že ku zhotovování kolkův vybírání byli dovední řemeslníci-umělci místní, ku kteréž okolnosti dějepis řemesel a průmyslu doby naší má hlavní zření.

událo, že rudy chudší dobývané byly, takže v minci nedostávalo ^{214/} se stříbra potřebného k ražení peněz. Seznati to lze z listu krále Vladislava, psaného z Prahy na den sv. Filipa a Jakuba r. 1496, kdež dí: *Jakož nám píšete, věděti nám dávajíc, že by nám málo stříbra teď do mince naší přicházelo, také nám při tom některé nedostatky oznamujíc a zvláště žádajíc, abychom na vás, co dluhův se dotýče, vic jich neskládali, a že byste ještě prvních nezaplátili. Psaní vašemu jsme srozuměli a věztež, pokud budem moci, že to rádi učiníme. Což se permgrece²⁰³ dotýče, vám příkazujem, což nejspíš budete moci, jej na stříbro zdělajíc, nám naše dva díly toho stříbra bez meškání do Prahy pošlete a třetí díl toho permgrece urozenému Benešovi z Veitmille a to bez meškání, dáte.*

Přes tento nastalý nedostatek psal však Vladislav mincmistru Benešovi z Veitmille v pondělí před Letnicemi z Kouřimi: *Žádámeť od tebe s pilností i příkazujeme, aby nám vždy 200 kop gr. šir. čes. někde zjednal. Pakli by jich zjednatí nemohl, ale aby je z stolu mince naší vzal a je nám vždy na úsvitě do Kouřimě poslal, neboť my zítra bohda na úsvitě z Kúřima předse potáhнем. Zachovej jak píšeme.*

^{215/} V červenci nacházel se král Vladislav na polním tažení v Rakousích, neb píše listem daným na poli u Ebersdorfu v pátek den sv. Prokopa: *Nařídili jsme Janovi z Cimburka na Boleslavi, nejvyššímu hejtmanu a sudímu království českého, aby on 100 neb více koní přijal v službu naši ku potřebě naší takovýmto způsobem, by jim ta služba z mince naší zaplacená byla a to na půl čtvrti léta. Protož příkazujem vám, co již týž Jan do sta koní nebo více v službu naši přijme, abyste těm, kteréž přijme, na půl čtvrti roku vedle smlouvy služebného a vedle obyčejje dvora našeho tu službu z mince naší vypláceli.*

Nejpatrněji přesvědčí nás o nedostatku v minci panujícím list následující, jejžto byl král Vladislav psal v sobotu po sv. Františku: *Jakož nám píšete, že tento týhoden málo stříbra do mince přišlo, takže ledva steury (horní příspěvky na pavování) na Kaňk a k jiným dolům a nákladové spraviti se mohli, jsme porozuměli. I žádáme vás s pilností, abyste o tom všickni pilnost a péči měli, aby zase mohl užitek nám i vši naší koruně z hor přicházeti. A jakož jste nám také psali, že jste pánům na jich dluhy nic dáti nemohli, můžete sami rozuměti, poněvadž jsou prve rudy brali když Pán Bůh naděloval, necht' také nyní strpení mají, až opět Pán Bůh nadělí. Tím se umějte spraviti.*

Co by se bylo zvláštního přihodilo, že najednou nedostatek stříbra v minci nastal, nelze s jistotou pro nedostatek pramenů zjistit. Lze se toliko domýšlet, že neustalé požadavky na minci činěné vyčerpaly brzy zásoby stříbra a že doby té z couků slabších rud bylo dobýváno a jich spravování v hutích bylo sice pracnější a nákladnější, však méně vydatné a proto as málo stříbra do mince mohlo být odváděno.

^{216/} Král Vladislav, jsa milovníkem staveb, dal i v Hoře některé domy nákladem svým vystavěti, hlavně pro přednější své dvořeny, když s nimi ve městě se zdržoval. Domy ty mívaly na sobě na štítku korunované **W**.

1477 Při roce tomto není mnoho důležitého pro dějepis města ku poznamenání. Nicméně doufám, že nepochybím, podám-li zde několik ukázek k životu sociálnímu se vztahujících. Tuto hnedle jeden příklad, jakou jistotu podati musel dlužník na vypůjčenou jistinu věřiteli svému. Mikuláš hofmistr v Hoře Kutné vypůjčil se od špitálu 50 kop gr.č. pod úrok roční 5 kop gr., kterýchž platiti se měl o sv. Jirí a o sv. Havle, a rukojmí zaň byli Oneš Tluksa z Čechtic, Tomeš z Hodkova a Martin z Lorce, zavázavše se: *Pakli bychom toho všeho neb které věci svrchupsané nesplnili a z toho napomenuti byli od věřitelův našich z úst, listem neb poslem, tehdá hned nazejtří dva z nás, každý s jedným pacholkem a se dvěma koňma a tu máme v zemi české obyčejně ležení plniti. Jestliže by pak*

²⁰³ Permgrecze - Brennkraetze - Huttenkraetze - odpadky při tavení stříbra stranou pohozené, které pak když se shromáždily ve větším množství, ještě jednou se tavily a přepouštěly. Při hojně vydatnosti rudy nebylo toho všimáno a často i se škvarami z tavíren (hutí) odváženy. O tom ostatně přesvědčuje nás ta okolnost, že cizí špekulanti v pozdější době o povolení ku přepalování a zdělání některých, zvláště u královských tavíren nahromaděných škvar, žádali a při tom dobře pochodili.

čtrnácte dni od napomenutí minulo a my věřitelům našim jistiny neb úroky, pro něž by leželi, úplně nezaplátili, tehdy dáváme jim plnou moc tímto listem tu jistinu neb úroky vzíti v křesťanech nebo v židech na naši všech škodu společnou a nerozdílnou a my přes to vždy ležeti máme, dokudž bychom tomu všemu dosti neučinili se všemi škodami pro naše neplnění a neplacení úplně a docela. Když by jeden z nás zemřel, tedy živi zůstávajice slibují jeden za druhého plniti. (V pondělí po sv. Matěji.)

V pátek před památkou sv. Petra a Pavla sjelo se mnoho Čechů, rytířstva a z některých měst u Hory Kutné proti Uhrům husarům.²⁰⁴

^{217/} V úterý po památce Narození Panny Marie potvrzena jsou od krále Vladislava jako krále českého práva horní, aby se jimi Horníci spravovali a řídili, kterážto práva čtena jsou obci v neděli po památce Povýšení sv. Kříže. Byltě to následek loňského usnešení obecného, aby veškerá obec práva svá znala, dle nichž se spravovati má a pak i následek neustálého naléhání Kutnohorských na krále, by je při jich bývalých právech zachoval proti vtírání se v práva městská se strany nejvyššího mincmistra Beneše z Veitmille.²⁰⁵

Na den sv. Havla 1477 odbyván byl sněm v Hoře Kutné, na němž některá města svolila se králi Vladislavovi platiti groš bílý o sedmi peněžích malých jako příspěvek válečný od celé země. Že však obce k svolení tomu vůle neměly, sešlo z toho.²⁰⁶

1478 Ten pátek po božím Křtění konšelé obecní voleni jsouce skrze staré konšely, takže každý z starých dal dva napsané místo sebe a z těch napsaných vedle dávného obyčejje, králi stvrzeného, mohli noví voleni býti. Sazení byli konšelé skrze mincmistra Beneše z Veitmille.

Paní Johana, manželka statečného Jana z Radiče, hofrychtěře ty časy měst královských po Čechách, s Annou, sestrou svou, ^{218/} předstoupivše do rady po zvolení rady nové, oznámily jsou, že koupily sobě a dědicům svým mlýn, jenž slove Nový, ležící na svrchním Páchu, někdy Komoráčův, s městištěm, struhou a zahradou i s tím příslušenstvím, což Komoráč k tomu mlýnu od dávna držel a pokudž toho postoupil v dluhu Gebhartovi, s užítky od dávna zvyklými i s nádobami mlýnu příslušnými. To koupili jsou od Ondráčka Gebharta, měštčina Starého města Pražského, za půl třinácti sta zlatých uherských, zaplativše úplně a docela. A Ondráček prodal jim dědicky a odevzdal v témž právě ve všem, jakož jemu Komoráč postoupil v dluhu, sobě ani budoucím svým týž Ondráček tu práva žádného nepozůstavil.

Téhož roku počalo jakési jitření mezi horlivější stranou pod obojí v celé zemi, jež směřovalo hlavně k tomu, aby král Vladislav ku splnění svého závazku, ježž byl, co se ochrany svobody náboženství pod obojí při nastoupení vlády učinil, týká, takřka donucen byl. A tu horlivější kněží užívali často ostřejšího slova na svých kázáních, vytykajice Vladislavovi, že straně římské nadřazuje. Pro podobné tak zvané pobuňující kázání k výslovnému rozkázání krále Vladislava vypovězen byl v pondělí před památkou sv. Matěje z Hory Kutné kněz mistr Martin Hagius, proti kterému rozkazu však celá obec i proti konšelům zdvihati se počala za veliké různice v obci. V sobotu pak po památce Zvěstování Panny Marie přijel král do Hory Kutné a potom po památce sv. Ambrože kázal zjímati těch, kteří byli příčinou bouřky té o mistra Martina, zejména Václava Aldera, Mlýnka, Šorejska, Janka Zikmundova a Sudlice, vypověděv je z města, přikázav vši obci, aby přísežných svých poslouchali.²⁰⁷

²⁰⁴ Mikuláš Dačický ve svých Pamětech poznamenal, aniž by čeho blíže udal, odkud nebezpečí hrozilo.

²⁰⁵ Bylať to obnovená a dle časových poměrů zlepšená práva horní, králem Václavem II. r. 1293 Horníkům vydaná. Jakou radost ze stvrzení práv těch Horníků měli, lze souditi z toho, že událost tu zvláštním obrazem zvěčniti dali, kterýž obraz podnes v úřadovně c.k. horního úřadu se nalézá.

²⁰⁶ Veleslavínův Historický kalendář str. 576.

²⁰⁷ Paměti Mikuláše Dačického str. 25. - Dopis krále Vladislava šepmistrům kutnohorským, věci té se týkající, uložen v archivu městském, zní takto: *Zpraveni jsme, kterák vy, pamatujice na naše rozkázání a hledíce toho, aby mezi vámi jednota a svornost zachována byla, i povolajice všech kněží obojí strany, mluvili k nim,*

1219/ Ale napřed páni z rady, konšelé a úředníci i obecní přimlouvali jsou se a prosili krále, aby se k nim ráčil milostivě míti a ty viny, kterýchž jsou se dopustili, aby ráčil JMt vážiti milostivě. Tu JMt Ká, ačkoliv na jiném úmyslu jest byl, ale k prosbě těch všech dobrých lidí, kteří jsou se za ně přimlouvali, 1220/ tuto milost ráčil s nimi udělati: Nejprv, že je při životech zachovati ráci i při statcích jejich, však takto, aby každý z nich uručil rukojmími dobrými pod základem 300 kop čes. dobrých širokých, aby dnes ten den z města Hory se vybral a do toho města aby se nikdá více nenavracoval bez JMti vůle a rozkázání a mile jedné blížie města aby nebyval, tak aby JMt Ké i JMti poddaným, duchovním i světským nic zlého a škodného nejednali. Pakli by který z nich v tom usvědčen byl a rukojmím dalo se věděti dvě neděle napřed od JMti Ké aneb od úředníků JMti, tehdy v tom času rukojmí toho, kteréhož by se ta věc dotýkala, budou-li jej míti postaviti králi JMti v moc a na zámku, kdež by jim bylo rozkázáno v Čechách pod základem napřed jmenovaným. A což pak se dotýče statkův jich, ty aby mohly ženy jich anebo přátelé jich na místě jich vyprodati bez překážky konečně do sv. Havla nejprv příštího. Ale však také při tom připoměno jest, komu by kolivěk který s nich co povinován byl a dlužen, aby z těch statkův prodaných každému zaplaceno bylo vedle spravedlnosti. Pakli by jim také spravedlivě kdo povinován byl, aby jim též zaplaceno bylo podle slušnosti, jakž by pan šepmistr a rada rozkázali.²⁰⁸

Při svém pobytu v Hoře Kutné šel jednoho dne král Vladislav z dvora Vlašského ku Knejslíkovu horníku do jeho domu, jsa tam zván na hody od Horníkův.²⁰⁹

1221/ Že Kutnohorští požívali u krále Vladislava úplně důvěry, takže jich i k záležitostem politickým používal, svědčí ta okolnost, že když v březnu t.r. Ctibor z Cimburka při sjezdu v Brně, kde zástupcové strany pod obojí, jak Vladislavovi tak krále Matyáše, k jednání shromáždění byli, odeslal král Vladislav panu z Cimburka ku možnému uzavření smlouvy listinu se svým podpisem a pečeti in bianco a svěřil ji ku střezení po cestě a k dalšímu odevzdání Kutnohorským, neb píše jim ve věci té z Prahy v sobotu před sv. Řehořem: *Teď posíláme dvě membráně s visutými pečeti, neb dva listy pergamenová, při kterémžto každém jest naše pečeť větší visutá a na těch listech nic psáno není a ti listové mají nesení býti do Brna na nynější sjezd. Protož žádáme vás s pilností i prikazujem, abyste hned dva jízdné rozumně vypravili s tímto služebníkem urozeného Ctibora z Cimburka, věrného našeho milého, a jeden z těch ať ty membrány nese, to opatře, aby nezmokly a také jestliže by kde bylo v nebezpečném místě, ať to na péči má, jestliže by nepřátelé měli těch membrán dosáhnouti, ať by je prve zsekal nebo pečeti od nich utrhál, ať by nepřátelům v ruce nepřišly. A tu oba jezdcí ať jedú s tím služebníkem jmenovaného Ctibora až do Brna. Jakož pak o vás nepochybujem, že znajíce, jak toho pilná potřeba jest, v tom se tak míti budete, jak vám píšeme.*

A taktěž i list tento, jenž poslán z Prahy v neděli před

aby všech výtržkův nechajíce, vedli lid k lásce a svornosti, a že knězi Hegiovi pryč jste kázali z hodných příčin a že někteří kněží vzali od vás odpuštění. Myť vám to chválíme, že v tom tak se máte, hledíce, aby jednota a svornost mezi vámi byla. Protož kteříž by kněží takoví byli a vás v takové slušné věci slyšeti nechtěli a chtěli od vás bráti odpuštění, pustte jim cestu, ať jdou a jiné nebouřlivé na jich místě vezměte, kteříž by lid napřed ke cti a k chvále boží a také k jednotě a k lásce vedli a spravovali, nebo takovou jednotou a svorností vy všickni vespolek můžete státi a hory tím lépe mohou dělány a vyzdvihovány býti k užítku našemu i vašemu. A jestliže by kterýkoliv kněz chtěl své vůle užívati proti rozkázání našemu i vašemu, toho žádného netrpte. A knězi Hegiovi hned pryč kažte. V tom znajíce vůli a rozkázání naše a také znajíce těch hor dobré, zachovejte se ve všem, jakož vám píšeme.

²⁰⁸ Memorabilia k roku 1467 atd. str. A. 5. - Byliť k rozkazu Vladislavovu zatknuty osoby: Alder, Mlýnek, Sudlice z přednějších měšťanů a konšelové roku toho. Protož tím nápadnější používaná tu příšnost.

²⁰⁹ Paměti Mikuláše Dačického dodávají k tomu: *Blaze bylo tehdaž Horníkům. Dům Knejslíkovský, později Minsterberský, na Panském náměstí, nyní páně Jana Breuera.*

svatým Urbanem: *Jsmé v jistotě zpraveni, že by nějaký Jan písář, služebník krále uherského, měl s poslem kníže Hynkovým nyní tento některý den jeti a projeti na Poděbrady. Protož to věduce, věříme vám, že v tom všichni pilnost a péči míti budete, zdaliž byste téhož Jana i s tím poslem dosíci nemohli 1222/ na cestách, osadíc a na špehy naložíc, a jestliže by které listy nebo jiné takové věci při sobě měli, aby od nich pobráno bylo. Než tu věc velmi tajně jednejte a u veliké tajnosti zachovejte a také to tajně věděti dejte konšelům do Čáslavě a Chrudimi, ať v tom také pilnost mají, zdali by jich dosíci mohli, a také ať je prohledají, jestli jich dostihnou, a což by u nich našli, ať poberou.*

Že bez Kutnohorských žádné důležité jednání zemské se neuzavíralo, nasvědčuje ta okolnost, že když ku prosbě Mistrův a kněží i také jiných stavův od krále Vladislava sněm obecný vši strany pod obojí v Praze na den sv. Vavřince povolen byl k urovnání věcí náboženských, také Kutnohorští k němu zvláště byli povoláni.

Nelze neuvést ještě některých listů krále Vladislava, úředníkům mince zaslanych, jelikož z nich nejlépe lze poznati charakteristiku doby té. Píšeť v neděli po sv. Dorotě: *Jestliže by Pán Bůh ráčil tento týhoden štědrý dáti, abyste nad tento dluh, ježto k vyplacení poukazujem, mohli nám s sebou 40 neb 50 kop gr. přiněsti a to pro ty hosti, kteříž jsou k nám nyní přijeli. Pakliže byste tento týhoden míti nemohli, ale někde vypůjčte a tu sumu již jmenovanou nám sebou přineste a pak jiný týden z mince naší jemu zase zaplatíte. Z Prahy v úterý po sv. Trojici: Prikazujem vám ještě s pilností, abyste všech výmluv nechajíce, vždy nám třidceti neb více volův koupili a je nám do Prahy poslali, neb toho čas dobrý při jarmarce nyní bude.²¹⁰ 1223/ Ve středu po sv. Jakubu píše: *Věděti vám dáváme, že nemáme žádného dobrého vína k našemu stolu. Protož vám prikazujem, abyste hned bez meškání koupili dražling vína dobrého tu u Hory a poslali nám je do Prahy a to víno zaplatte z důchodův huti naší. Z Prahy v úterý před Matkou Boží sněžnou: Ondřej řezník dal jest znáti slovutnému Václavovi z Svárova, kuchmistru našemu, že jest něco volův do Hory přihnal, protož žádáme od vás s pilností, abyste nám vždy sto volův koupili a z mince naší jemu zaplatili. A když je koli koupíte, nám je do Prahy hned pošlete. Také prikazujem, cožkoli těch peněz odložených máte, které jste odkládali na stavení hradu Pražského, ihned také bez meškání pošlete, aby se dělníkům zaplatilo, což jim pozůstáno jest. V pátek před sv. Vavřincem pak píše: Prikazujem vám, když stříbro z huti naší do mince se dá, aby toho stříbra bylo zmincováno 50 hřiven a to rozděleno po pětmecitma a což by nám mělo z toho přijíti, dajte toho statečnému Berkovi z Násile, komorníku našemu, 21 kop gr. jeho dluhu, který jest jemu zadržán, a za ostatek nakupte nám sýra a másla k dvoru našemu. Také vám poroučíme, abyste slovutnému Václavovi z Svárova, kuchmistru dvoru našeho, dali hřivnu stříbra a to hned.**

V pátek po sv. Jarolímu 1478 usešeno a nalezeno bylo vůbec za právo, že nižádný z Horníkův, buď obyvatel a neboli to host, nemá k překupování stříbra vězti a zvláště žádný kupec a obchodník ani jiný žádný aby peněz nepřepaloval ani překupoval, 1224/ než toliko vše do domácích měn nesli, a to pod největší pokutou hrdla ztracení, nebo v měnách našich každému podle slušnosti má zaplaceno býti, kdo by je chtěl nésti dobrovolně. Pakli by se komu zdálo, že by měl v tom škodu míti skrze prodání do naší veksle, přejem toho každému, aby sobě dal naším úředníkům na to vydaným peníze přepáliti a což z toho stříbra přijde, to buď dáno do naší mince a zaplaceno vedle obyčeje. A také kdo by sobě chtěl stříbra koupiti k své potřebě, to bude moci učiniti, avšak tak, aby toho překupováním z země neprodával ani nosil, než panskému a rytířskému stavu k jich potřebám, ale né k prodaji, to se jim zavírá. Což se dělání grošův a peněz JKé Mti dotýče, jak a kde mají dělány býti, to buď tak a při tom zůstaveno, kdež JMt rozkáže, jakž jest od starodávna se zachovávalo, aby u Hory dělány byly. Než co se zlatých dotýče, ty dělány buďtež, kde se králi JMti zdáti a líbiti

²¹⁰ Pamatovat' si král Vladislav dobře, že téhož roku Kutnohorským výsadu na odbyvání trhu výročního na pátek po 1223/ Božím Těle byl udělil, protož příležitosti té i pro sebe použití hleděl.

bude v koruně české, než JMt to opatřiti má, aby se ti zlatí dobří s přísadou takovou dělali, jakož jest to od starodávna bylo. A ten, kdož ty zlaté dělati bude, má přísahu králi JMti a zemi dělati, aby je tak a na tolik grošů dělal, jakož jsou od starodávna dělání byli, a jmenovitě každý zlatý třímecitma gradův.²¹¹

1479 V pátek po sv. Prokopu král český Vladislav a Matyáš král uherský sjeli jsou se na poli mezi Holomoucí a Uničovem. I smluvili jsou se tak, kdo koho z nich živobytím přečká, aby byl pánem a králem obojího království. A kníže Viktoryn, syn ^{1225/} krále Jiřího, jenž byl od krále Matyáše lstně jat, jest z toho vězení vysvobozen. Téhož pak léta ti, kteří se z Čechův králi Vladislavovi zprotivili, dali se na milost.²¹² Bylať to ovšem v politickém ohledu pro uzavření míru doba velmi důležitá, byl to konečný prospěch půlstoleté reakce světové proti prvnímu odvažlivému pokroku ducha na dráze náboženské, kde i věku svého nejráznější a nejchytřejší mocnár a bojovník unaven jsa desítiletým bojem zoufal nad úlohou předsevzatou vyhladiti s tváře země tyto skvrny kacířské a pokoriti národ český mečem. Nastalo však tím opět nové věení a tření duchův v národě samém, jichžto příčinou bylo usilování o poměru všelikých řádův domácích, právních a sociálních a vedly k rozbrojům a půtkám mnohaletým, ke třenicím politickým jako i náboženským. A ač král Vladislav byl v mnohém ohledu přísným, neměl v jistých dobách opět dosti odhodlanosti postaviti se důstojně k odporu proti straně se zprotivující.

Znamenitější děje města Hory Kutné roku toho jsou velmi skrovné a lze je zahrnouti v těchto několika poznamenáních.

Kněz Martin Hegius, o němž při roce předešlém povědino, že pro svou všetečnost králem Vladislavem z Hory Kutné byl vypovězen, navrátil se po králově odjezdu opětně tajně bez povolení zpět. Byl však zde jat a k rozkazu královu v moc královskou na Karlštejn odevzdán.

V březnu roku toho vyloupán byl sklep obecní a pobrány byly pečeti městské i uloženy tam peníze obecní, spolu též ukradeny byly peníze z mince královské. By snad tato ztráta ^{1226/} pečeti neměla pro obec škodlivých následků, vydal král Vladislav na prosbu šepmistru listem daným v Praze ve středu před sv. Řehořem 1479 tento rozkaz: *Poněvadž sklep obecní, kdež věci obecní chovány byly, byl vyloupán a pečeti městské jim pobrány byly, jedna větší, druhá menší a třetí rychtářská, jichžto předkové jich, starí Horníci, užívali. Aby tedy krádež ta na zkázu obce použita nebyla, rozkazují: jestliže by kde kteří listové před časy nebo nyní i také v časech budoucích byly pečetení těmi svrchudotčenými pečetení týmž šepmistru, radě i vši obci ke škodě, ty a takové všechny listy tímto listem naším rušíme, moříme a vniveč obracujeme tak, aby moci žádné neměly aniž míti mohly. Úředníkům mince však píše: Jakož mi píšete, že peníze z mince se ztratily, veztež, žeť konečně bez těch peněz v minci ztracených býti nechceme a přikazuju vám, abyste všech výmluv nechajíce, nám ty peníze poslali hned bez meškání, potom pak budete moci k srovnání té věci před námi státi.*

Jakých následků to ostatně mělo pro úředníky mince nikde jsme nenašli poznamenáno. Že však král dle svého obvyklého způsobu na minci neustále dorážel a jí vzdor mnohému nedostatku za nevyčerpatelnou považoval, svědčí další listové, kde např. píše z Prahy v pátek den sv. Urbana: *Nařiká si probošt kostela pražského Hamuš Kolovrat, že to, což se má z mince jemu dávat, že se jemu dávno nic nedalo. Protož což můžete nyní toho, což jemu jest zadržáno dáti, dejte jemu všecko. Také víte a znáte, že jste dávno nic na opravu hradu Pražského nedali. Protož nemůžete-li víc nyní zjednati a dáti, ale dejte vždy 10 kop gr. Pakli by jste jich v minci neměli, ale někde jich vypůjčte ^{1227/} a vždy na toto dílo těch 10 kop gr. do této nynější neděle nám pošlete.* Mincemistrovi Benešovi z Veitmilie však zaslal touž dobou list tento: *Žádáme na tobě se vsi pilností i přikazuju, aby nám vždy zjednal 100 kop gr.č. a poslal nám je bez meškání, tak aby tento pondělí nejprv příští u nás byly, neb nám jest toho pilná potřeba. A nemohl-li by se pak beze lsti nikde o ně obejíti, vezmi je na stole a vždy nám je pošli, by mělo*

za některý čas placení jiným zastaveno býti.

Z toho patrně, jak neustále a usilovně Vladislav z Hory Kutné všemožnou podporu požadoval a kde v minci již nedostatek byl, hleděl opětně prostředkováním mincmistrovým buď od obce neb zámožných měšťanů peníze si vydlužiti. I tentokrátě přiměl mincmistr šepmistry k zapůjčení sumy žádané, kteříž však, nemajíce sumy požadované pohotové, byli nuceni se vypůjčiti. Jaký přísný, ano neslýchaný závazek na půjčku tu však učiniti musili, nežli peníze obdržeti mohli, přesvědčuje úpis dlužní, jenž zní: *My šepmistři a rada na Horách Kutných, první jistci a dlužníci dluhu dolepaného, a my Jan Kapoun z Sojkova, Jan Charvát z Ostrova, Jan Knajzlik z Světic, rukojmi a spoluslibce jich s nimi a za ně, vyznáváme tímto listem zjevně přede všemi, kdežkoli čten neb čtící slyšán bude, že k rukoum pána a krále našeho nejmilostivějšího vydlužili jsme se a dlužní jsme pravého a spravedlivého dluhu sto zlatých uherských dobrých na zlatě, na váze i na minci pravých a padesát kop grošův českých dobrých stříbrných rázu pražského opatrnému Václavovi soukeníku a Makuši manželce jeho v Ledči, z kterýchžto zlatých a grošův již psaných máme a naši dobrou věrou beze lsti slibujeme všickni jednotejně rukou společnou a nerozdílnou, tak aby žádný z nás ^{1228/} v tom slibu a dluhu od druhých se nedělil, ani placením dluh svého dělit se kterakoli odbyti mohl týmž věřitelům našim neb jednomu z nich platu a úroku ročního platiti a vydávati každý rok deset kop gr. čes. a to rozdílně na sv. Martina po dáni listu tohoto nejprv příštího 5 kop gr.č. a na den sv. Jana Křtitele božího tolikéž, a tak po všecka léta pořád zběhlá úrok ten tak a na ty časy máme a slibujem věřitelům našim neb jednomu z nich prve psaným platiti a vydávati dotavád, dokudž by nám tíž věřitelé naši neb jeden z nich anebo my jim také půl léta napřed nedali jinak věděti. Tehdy hned po tom půl létě věděti dáni pořád čtúc máme a slibujeme věřitelům našim neb jednomu z nich jistinu svrchupsanou, to jest sto zlatých uherských a padesáte kop gr. čes. dáti a zlatými hotovými a groši českými zaplatiti i s úrokem v ty časy přišlým bez zmatku a odporu i prodlení dalšího všelikterakého. Pakli bychom toho neučinili a zlatých a grošův kterýchžkoli, buďto úročních nebo hlavních jistinných věřitelům našim neb jednomu z nich nedali a nesplnili tak a na ty časy, jakož se svrchu píše, tehdy my všickni rukojmi nadepsaní máme a slibujem, kteříž a když napomenuti byli bychom k ležení od týchž věřitelův našich neb jednoho z nich listem a poslem nebo ústně, hned nazejtří žádný z nás druhého nečekaje ani se nebytím doma kterého neb čímkoli jiným vymlouvaje, každý sám osobně svým životem s jedním pacholkem a se dvěma koňma vjeti máme a vlehnouti do městečka Ledče aneb odtud tři míle vzdálí nebo bliže do jednoho kteréhokoli města neb městečka do domu poctivého hospodáře, tu kdež nám od věřitelův našich neb jednoho z nich ústně neb po poslu a listu bylo by ukázáno neb jmenováno, a tu máme a slibujem pravě a obyčejně ležení plniti, držeti a ^{1229/} zachovávatí podle řádu země české. A kdožby ode dne napomenutí a obeslání nás k ležení pořád čtúc čtrnácte dní minulo a my ještě věřitelům našim neb jednomu z nich zlatých a grošův jistinných i s úrokem nedali a nesplnili bychom úplně a docela tak jakož se svrchu píše, ležme my nebo neležme, dáváme týmž věřitelům našim tímto listem plnou moc a plné právo ty zlaté a groše jistinné nebo úroční tehdež povinné, vzíti a dobytí v křesťanech nebo židech na naši všech spočetní a nerozdílnou škodu a my přes to vše ležení plniti máme a zachovati slibujem z něho na nižádné právo nevyjížděti ani vychoditi tak dlouho a dotud, dokud bychom věřitelům našim prve psaným neb jednomu z nich zlatých a grošův jistinných svrchu psaných s úrokem každým zadržaným i se všemi škodami pro neplnění naše vzatými, ježto by ty škody tíž věřitelé naši neb jeden z nich dobrým svědomím bez přísah a věrování pokázati mohli, docela nezaplátili a úplně tak, jakož se svrchu píše. A jestliže by kterého z nás rukojmi Pán Bůh smrti neuchoval, jakož pane Bože rač ostržiti, tehdy my živí zůstali máme a slibujeme jiného živého tak jistého a movitého na místo toho, jenž by umřel, k sobě a v týž slib a v též rukojemství přistaviti a list tento v táž slova vždy obnoviti ve čtyřech nedělích pořád zběhlých ode dne smrti rukojmě umřelého počítajíce, kolikrát koli pro smrt kterého z nás toho potřeba byla by, pod ležením svrchupsaným. A kdož by koli*

²¹¹ Graf Sternberg: Geschichte der böhm. Bergwerke str. 208.

²¹² Paměti Mikuláše Dačického list 30. - Palacký: Dějiny národa českého V. část 1. str. 170.

tento list měl nebo mítí bude s svrchupsaných věřitelův našich neb jednoho z nich dobrou a svobodnou vůlí, ten má a mítí bude tůž plnou moc i tēž ovšem právo plné ke všem věcem v něm položeným a zapsaným, jakožto oni sami věřitelé naši svrchupsaní. ¹²³⁰ Toho všeho na potvrzení i lepší pevnost dali jsme přivésti k tomuto listu dobrovolně my všickni jistci i rukojmě pečeti naše vlastní a přirozené s jistým našim vědomím i přiznáním. Jenž jest dán léta po narození Syna božího tisícího čtyrštěho sedmdesátého devátého v den sv. Kyliána.²¹³

Viktor kníže Minsterberský, druhý syn někdy krále Jiřího, propuštěn byv ze zajetí uherského, oddal se zcela životu soukromému a popustil veškeré důchody své, kterých dle úmluvy při volbě krále Vladislava za krále českého z dolů kutnohorských (mince) byl požíval, s přivolením krále Vladislava bratru svému Jindřichovi,²¹⁴ který pak dočasně v Hoře Kutné dům Knajslavský si zakoupil, jenž pak po něm Knížecí dům byl nazýván.

1480 Velmi citelné bylo pro veškeré obyvatelstvo usnešení sněmovní na sněmu Svatováclavském roku předešlého, kde dáno bylo svolení k berni v takové výši a na tak širokém základě, že celá dávnověkost česká jen málo poskytovala příkladů podobných. Každý obyvatel země bez rozdílu stavu měl položití poloroční důchody své na pomoc králi a to nejděle do Hromnic nejprve příštích. Proto také zavedeno bylo po celé zemi moratorium od sv. ¹²³¹ Havla do sv. Jiří, tak aby mezi tím časem nikdo nikoho neupomínal z dluhův soukromých. Čtenářům již od dříve známa je z poukazů na minci kutnohorskou peněžítá nesnáž, v níž král Vladislav tak často se nalézal. Dá se z toho souditi, jak mnoho dluhů soukromých i zemských musel mítí. Proto také stalo se ono usnesení sněmovní: **pro vypravení některých závad a dluhův zemských, králi ke cti a k obecnému dobrému, ne z práva podle svobod svých, ale svou dobrou vůlí.** A že napotom ani on ani potomkové jeho podobných berní na nich žádati nebudou a nemají. Bylo však nálezem sněmovním dále stanoveno, že král jen s vědomím svých rad mohl nakládati tímto novým pokladem. Jak znamenitou částkou přispěla v případě tom Hora Kutná, není poznamenáno, lze se však snadno domyslit, že při zámožnosti tehdejšího měšťanstva, rudokupcův, majitelů hutí i jiných obchodníků musela to být suma znamenitá.

Třenice náboženské panovaly stále v národě a přispívala k nim nemálo i ta okolnost, že článek třetí úpisu královského při volbě Vladislava za krále českého učiněný nedošel posud náležitěho vyřízení.

K urovnání třenic náboženských položen byl o Suchých dnech postních r. 1480 sněm veliký do Prahy. Na přispění v radě počítáno bylo s velikou důvěrou na posly kutnohorské a proto také psali úředníci v duchovenství arcibiskupství pražského kutnohorským: *poněvadž již v věcech náboženských mnohé řeči ve schůzích byly pravěny, podávány a rozjímány, zvláště co se podávány velebné svátosti dítkám a českého zpívání dotýče, že však bez nich ničeho nebylo uzavřeno a prostami obdrženo na králi, aby k suchým dním nejprve příštím k poradám božím ¹²³² příchlyni svěští i duchovní mohli se sejíti do Prahy pro jisté potřeby nynější i potomní. Protož pro čest a pro chválu napřed Boha milého i zákona jeho, pro čest této koruny české i pro dobré krále, pána našeho, **pro čest vašich předkův, naši i budoucích i pro spasení vaše prosíme snažně, žádáme pokorně i napomínáme věrně, najíče již, jaká jest toho potřeba, račte z sebe jisté osoby, také i kněze faráře vašeho k tomu sněmu vypraviti, abychom aspoň jsouce vespolek u větším počtu, mohli s boží pomocí, co obměškáno, napraviti a co v nebezpečí jest, z toho vyjíti.**²¹⁵ Spoléhání toto o vydatnou pomoc při rozhodování o tak důležitých otázkách na posly kutnohorské mělo dvojí podklad: předně kutnohorští horlivě lpěli při čistém utrakvistu, kompakťaty koncilia Basilejského potvrzené, a druhé Pražané*

věděli, že Kutnohorští měli veliký vliv na krále Vladislava. A protož bezpečně mohli doufati, že oni také krále Vladislava k potvrzení učiněných usnesení přimějí. Však sněm tento nedošel vytknutého cíle a byl proto ustanoven sněm jiný ke dni sv. Jiří, však o tom neví se vůbec, sešel-li se kdy.

Mezi tím udály se však v Praze mnohé výstupy pohoršlivé mezi stranou římskou a horlivými kališníky, které krále Vladislava přiměly k tomu, že opustil Prahu a osídlil se v oblíbené jemu Hoře Kutné. A zde opět po delší dobu s celým svým dvorem se usaditi zamýšlel souditi se dá z toho, že psal ve čtvrtěk před sv. Vítem r. 1480 z Prahy Kutnohorským: *Věrní naši milí! Za to máme, že vás tajno není, že bohdá příjezd náš vždy v sobotu nejprv ¹²³³ příští do Hory šťastně bude. Protož to vědouce, prikazujem vám s pilností, abyste se již k tomu měli a voly, telaty, skopci a jehňaty s jinými všemi potřebami, což k kuchyni naší přísluší, nás v tom slušně zaopatřili, tak abychom přijedouc, skrze vás v tom žádného nedostatku neměli a takž co se soboty dotýče, abyste nás i dvořany naše rybami k stolu našemu nakoupic vždy opatřili, tak aby žádného pokřiku na dvoře pro ten nedostatek nebylo. A hnedle druhý den na to píše opětně: *Prikazujice, abyste 100 zl. uherských zjednajice kde můžete, i dali je Ambrožovi zlatníkovi na pozlacení věcí našich, kteréž nám dělá, aby vždy to, což udělá, nám i pozlatil prve než přijdem a také abyste jemu dali ještě z mince naší k dělání potřeb našich 10 hřiven stříbra. A ovsa také nakupte k příjezdě naší.**

Rozhořčení Vladislavovo na Prahu stalo se hlavně z té příčiny, že přes záповědi na sněmu svatováclavském učiněné, kterouž všeliká polemická a popudlivá kázání, jakož i všeliké písně, kteréž stranám náboženským dávatí mohly podnět k nevoli, se zapovídaly, toho uposlechnuto nebylo, ano skoro jako zúmyslně proti tomu jednáno bylo, čímž strana utrakvistická jaksi Vladislava k dodržení odpřísáhnutého závazku jeho donutiti se snažila, jelikož přesvědčení, že Vladislav straně pod jednou velice nadržoval a strany pod obojí proti hanlivým kázáním strany pod jednou nikdy opravdově se nezastal, nabylo vrchu. Nejvíce však horlil král Vladislav proti zpívání písně utrakvisty oblíbené: **Věrní křesťané, silně doufejme, o Kristově večeri nepochybujme** atd., jížto strana římská katolická urážena a tupena býti se považovala. Zpívání písně té popudilo Vladislava tak velice, že zjímati, mučiti, ano i usmrtiti kázal ty, kteří zpíváním písně té záповědi jeho ¹²³⁴ se zprotivili.

I stalo se, že v oktáv Božího Těla, když král Vladislav bral se z chrámu sv. Jakuba v Hoře Kutné, jeden švec píseň tu zpívati počal, začez z rozkazu králova jat a do vězení uvržen byl a ještě i jiní s ním. Ačkoliv Vladislav byl v Hoře velice oblíben, nicméně nevázaná tato přísnost byla příčinou, že přes 500 havířů se shluklo a s korouhvemi svými na Vlašský dvůr přitáhli a o propuštění zajatých usilovali. Vladislav, jsa ve velikých rozpacích, kázal k sobě povolati šepmistry a rady na dvůr a kázal jim oznámiti: *Jakož Václav, Alderův zeť, a jiní s ním upadli byli v hněv JKé Mtí, pro něž byli trestáni, že ten hněv ráčil jim odpustiti, rozkázav šepmistrům a radě, aby jim toho nebylo vzpomínáno a nebylo jim ke škodě na časy budoucí a věčné. A páni, slyševše vůli krále JMti pána svého, oznámili jsou obci starší a pro budoucí časy kázali zapsati.*²¹⁶

Král Vladislav za pobytu svého svolal sněm nový na počátku července do Hory Kutné, kamžto vypravili i konšelé pražští některé z nejhorlivějších kališníků, z úmysla prý, aby se jich zbavili, neboť ti po svém zjímání, jako zejména Jan Sosnovec, Matouš Šerlink, Jan Žiž rezník a Martin od zlatého kola, vezení byli na Hrádek (Křivoklát) do vězení. Dva z nich: *Matouš Šerlink a Martin od žlutého kola zmučeni a třetí Šejnoha pekař na skřipci přetržen. A to se jim i jiným stalo pro česká zpívání ¹²³⁵ té písně Věrní křesťané! aid., kterou král byl zapověděl.*²¹⁷

²¹³ Dlužní úpis tento jest charakteristickým pro dobu tuto, neboť přesvědčuje nás o tom, že v době té ztěžka dalo se docíliti půjček a stalo-li se tak, že věřitelé požadovali od dlužníků svých neobyčejných jistot, kde nejen statkem, nýbrž i životem svým býval dlužník věřiteli svému zavázán, že v případě neplacení mohl věřitel sáhnouti nejen ke statku dlužníkovu, ale i k jeho člověčenství.

²¹⁴ Steinbach: Historische Merkwürdigkeiten str. 21.

²¹⁵ Originál dopisu toho v archivu městském.

²¹⁶ Memorabilie v archivu městském. - Srovnej též: Martin Kuthen: Kronika o založení země české. - Veleslavina: Historický kalendář str. 320 - Staří letopisové Čeští str. 216. - Palacký: Dějiny národu českého V. část 1. str. 200.

²¹⁷ Paměti Mikuláše Dačického z Heslova list 25. Jelikož Mikuláš Dačický ve svých Pamětech o události té, jak obyčej mívá, blíže a obsírněji se nezmiňuje, jest nejpatrnějším důkazem, že ani on, jako spisovatel těch Pamětí, ani předkové jeho, po nichž, jak udává,

Mezi kolínskými a kutnohorskými nepanovalo asi roku toho nejlepší přátelství, neboť Hynek kníže Minsterberské domlouvá těmto listem z Poděbrad (fer V vigilia Petri) zasláném, že nemají žádného práva kolínského měšťany v Hoře stavovati. Byltě, jak již praveno, Hynek kníže Minsterberský též spolu soused kutnohorský a pánem na Poděbradech, obdržev od krále Vladislava za jeho pobytu v Hoře **právo hraniční**, jakož i **právo meče** a to nejen na panství Poděbradském, nýbrž i nad kovkopy kutnohorskými, a trest jím vynesený, nechť pro viny náboženské neb politické i v ^{236/} nepřítomnosti králově považován býti musel za platný. Jaké pikle proti němu as vedeny byly a ze které strany, nelze blíže pověditi, vysvítá to však z listu, jež poslal kutnohorským v sobotu po sv. Bartoloměji r. 1480, kdež píše: *Tajno vás nebud, že jsme dosáhli některého zločince, kterýžto na naše zlé najat byl. Ježto ten vyznává na Vojtká a na některé, kterak jsou o nás nešlechtnou lest skládali na některém zámku. Ježto nám se zdá, že se to žádnému neděje v této mírné zemi a pokojně, aby taková lest měla o kom skládána býti, jako o nás, i žádáme vás s pilností, že to pro nás učiníte a dva z pánův k nám vyšlete tento čtvrtek na noc na Poděbrady k vyslyšení zlého lotra, na čem umře. I znajíce v tom naši takovou znamenitou potřebu, vždy vám věříme, že to pro nás učiníte, jakož bychom my chtěli pro vás všecko nám možné učiniti, když byste nás v čem potřebovali. Svědčít to, že kutnohorští konšelé k výsledkům útrpného práva i jinam povolávání bývali a že na jejich výrok jistá váha se kladla.*

Že město Hora Kutná v době té již na stupni vyšší vzdělanosti býti muselo, tomu nasvědčují nejen veškeré události, o nichž nám až doposud vypravovati bylo, dokazujet to spolu i ta okolnost, že zde hnedle v nejrvejší době po vynalezení knihtisku knihtiskárna zařízena byla, kdež roku 1480 Esopovy bájky tiskem vyšly, a nato již r. 1489 velmi nákladně vydání svatého písma Starého i Nového zákona a sice nákladem kněhtiskaře Martina z Tišnova.²¹⁸

některá poznamenání psaná měl, události té ještě co očití svědkové přítomni nebyli, nýbrž, že prvopočáteční zprávy své kutnohorské sbíral nazvíce z pověstí. Neboť čeho sám býval očitým svědkem, to popisuje vždy podrobně. Přichází však také rodina Dačických z Heslova v Hoře Kutné teprve počátkem první čtvrti XVI. století, a slula dříve Křivoláček nebo Křivoláček-Dačický, pak Dačický z Barchova a na Veltrubích (r. 1566) a na to teprv Dačičtí z Heslova, kterýmžto predikát a erb obdržel teprve Čeněk Dačický z Barchova a na Veltrubích, když s císařem Ferdinandem proti Turkům bojoval. Mát' erb Dačických ve štítě cimbuří, z něhož ruka šíp z lučičtě vypouští a nad tím spuštěně hledí s trojím chocholem.

²¹⁸ Knihtisk pomocí pohyblivých písmen prvně vynalezen byl r. 1440 v Mohuči Janem Gutterbergem. Událost tato není tak nepatrná, že by nezasloužila bližšího povšimnutí, neboť ^{237/} vynálezem knihtisku rozšiřovati se počala osvěta a vzdělanost střihlybýt na vše strany. To bylo také pohnutkou, že vynálezce knihtisku počali si různí národové přivlastňovati jako rodáka svého a vlastence. Velmi mnoho bylo již o tom napsáno, bez patrnějšího však výsledku, odkud vlastně pocházel Guttenberg rodem. A kdežto již od pradávných dob nejstarší a nejslovutnější spisovatelé takřka s jistotou dovozovali, že Jan Gutterberg byl rodákem kutnohorským, snažili se zase Němci to vše popřítí. Největší o věci té spor veden byl v listech českých r. 1840, kterýžto spor povstal z pojednání páně Jaroslava Vrtátka *Historicko-kritická úvaha týkající se vynálezce umění knihtiskařského*, kteréž byl ve *Vlastimilu* dílu I. uveřejnil. Důkaz svůj zakládal na výroku neznámého spisovatele třídílného latinsko-českého slovníku ze XVII. věku, v díle tom těmito slovy uvedeném: *Tum vero Boëmi linguam suam specialiter auxerunt, posteaquam Artem libros imprimendi invenenit Joannes Kutenbergius, natione Boëmus, patria Kutenbergensis, prius Joannes Faustus nominatus, qui circa annum 1421 bella Husitica fugiens in Germania abiit Strasburgise Kutenbergium a patria (ex more ejus temporis et simul ut suam Patriam ab inventione Typographiæ comendavit) compellavit. T.j.: Tehdáž Čechové řeč svou zvláště rozšířili, když umění knihtiskařské vynalezl Jan Kutenbergius, kmenem Čech, rodem Kutnohořan, dříve Jan Faust jmenován, který okolo roku 1421, obávaje se válek husitských, do Německa odešel a se v Strasburku od své otčiny (dle tehdejšího obyčeje a aby spolu rodiště své vynálezem umění knihtiskařského odporučil) Kutenbergium (Kutnohorským) se jmenoval. Ač Němci pro sebe mnoho byli*

^{237/} **1481** Po obnovení a sazení rady učinili jsou páni svolení mezi sebou a zapsati rozkázali: *Nejprve: Když by který soused pro které provinění přišel před soud, aby ne hned krutostí práva byl souzen, ale aby páni práva se držíce k milosti prohledli kdež sluší vedle spravedlnosti. It. Když v soudu sedí, aby žádný ižádnému před nimi se soudicimu hřbetu nedržel, ani jeho pře opravoval pro přízeň ani pro nepřízeň ani pro kterou jinou věc proti své přísaze: Než chce-li kdo za koho držeti přímluvu, vstana z lavice a slyšení sobě uproše, s přítelem vstoupě muž zaň přímluvu učiniti, když jest slušné. It. Má-li kdo z pánův co přednáseti druhému, aby o něm nikdež nemluvil, ani naň útoku činil, než vstana z rady a slyšení uproše mluv potřebu svou poctivě bez křikův, jakož na úředníky sluší.*

Jaká obětavost k ústavům dobročinným městským mezi měšťany kutnohorskými panovala, přesvědčuje nás opětně štědrý dar měšťana kutnohorského Jana z Trojanovic, který svou ves Veletov ^{238/} špitálu sv. Kříže byl daroval. Úpis toho darování, jím samým vystavený, zní: *Já Jan z Trojanovic a na Pašiněvsi vyznávám tímto listem vůbec všem, kdež čten nebo čtoucí slyšán bude, jak mám jeden majestát nejslavnějšího knížete a pána, pana Sigmunda císaře římského a uherského i českého krále, kterýž svědčí někdy sloutnému Mikulášovi Divůčkovi z Kladrub na ves Veletov s luhy, jezerem a což k tomu přísluší, v zástavě a zápisu ve dvou stů kopách grošů pražských stříbrných dobrých, tak aby týž Mikuláš a dědicové i náměstkové jeho potomní ves s příslušenstvím jejím drželi a toho poživali dotud, dokudž by JCá Mt neb Jeho Mti budoucí králové čeští, jimž by ta výplata příslušela, svrchupsaných 200 kop gr.č. jemu neb potomním držitelům nezapltili groši hotovými, čtvrt léta věděti dadouce, jakož týž majestát ty i jiné věci šíře v sobě drží a zavírá, jehož datum svědčí v Praze léta božího 1436 i s tou dobrou vůlí, kterouž týž kněz Jetřich jménem svým i svých přátel udělal mně Janovi prve psanému. Item. Druhý list, kterýž mně svědčí od nejjasnějšího knížete a pána pana Jiřího krále českého na svrchu psanou ves s jejím příslušenstvím, v kterémž mně zvláště na svrchupsanou sumu připsáno svědčí 200 kop gr.č. peněz dobrých, které JMti připůjčil na tu ves k výplatě vedle prvnějšího majestátu, jakož týž list to ukazuje, jehož datum svědčí v Praze r. 1465. Item. Třetí list, kterýž mám na potvrzení svrchu psaných listův od nejjasnějšího knížete a pána pana Vladislava krále českého JMti, v němž mně z milosti nad držení sumy 100 kop gr. širokých českých aneb 200 kop gr. drobných peněz připsati jest ráčil beze všeho splacování té vsi s jejím příslušenstvím do dvou životův, kteréhožto listu datum v Praze r. 1473. ^{239/} Item. Čtvrtý list, kterýž mám také od nejjasnějšího knížete pána pana Vladislava krále českého, v kterémž listu JMti vedle seznání osvíceného knížete pána pana Jindřicha ráčil jest mi připsati 100 kop gr. čes. širokých nad dřevní sumy zapsané, takže suma těch všech listův drží a zavírá v sobě 400 kop gr. českých širokých k placení té vsi Veletova s jejím příslušenstvím, kteréhož listu datum svědčí v Praze léta božího 1480, jakož ti listové to v sobě šíře drží a zavírají. Já svrchupsaný Jan z Trojanovic svrchupsané listy s dobrými vůlemi i s životy i vše právo, kteréž svědčí mně i mým dědicům, vydal jsem v moc, a tomu dobrou svobodu a vůli dávám a ustupuji poctivým pánům šepmistrům a radě na Horách Kutných k jich špitálu s plným a celým týž právem, kteréžkoli mně i budoucím tu svědčí, ničeho nepozůstavuje, tak, aby oni i budoucí jich toho všeho práva mohli užívati jakožto já jsem užíval bez překážky. A toho na svědomí já Jan svrchupsaný pečeť svou přirozenou přivěsil jsem, sprosiv urozeného pana Beneše z Veitmille, purkrabí na Karlštejně a mincmistra na Horách Kutných, a urozených panoší Jana Hrabaně z Přerubenic a na Suchdole, Petra Plútvice Puběné a na Chotouchově, Prokopa Mirka z Solopisk a na Pečkách, by vedle mne pečeti své přivěsili k tomuto listu. Jenž jest dán a psán na Horách Kutných léta od na rození Syna božího 1481. v úterý den svatých apoštolů Filipa a Jakuba.²¹⁹*

Takovéto značné odkazy, o nichž již kolikráté měli jsme příležitost se přesvědčiti, přispívaly znamenitě k rozmožnění

dovodili, dostatečně hodnověrně nedokázali ještě, že by Guttenberg z kmene německého pocházel, naprosto ani nebudou moci dokázati.

²¹⁹ Archiv městský.

nadací a zaopatření schudlých spoluměšťanů.

Události povšechné v zemi, které nejvíce mysl veškerého /240/ obyvatelstva zaujímaly, týkaly se hlavně neuspořádaných posud poměrů náboženských a když král Vladislav v květnu r. 1481 sněm valný veškerého království do Prahy byl svolal, sněmovní strana pod obojí, tvořící velikou většinu, odepřela dáti se v jednání o předlohách královských, pokud by stížnosti náboženské její nebyly vyřízeny. Protož tu nižšího sjednání nebylo a svolán byl opětně sněm nový ku dni sv. Ondřeje. Na sněmu tom předložil král Vladislav shromážděným stavům království, jež dluhy bylo stíženo, předlohu, jak by dluhové ti mohli býti splaceni. I svoleno, aby ze všech pivovarů v městech královských, panských i rytířských i také každého, kdož by na zemi měli a vařili, dávali z každého strychu, džberu, korce, kbelce, jak jest kde která míra a drží se, po groši českém bílém z každé takové míry, aby dáno bylo prve, nežli by zapálil pod pánev, pod hrnci neb pod kterýmkoli jiným nádobím, chtě vařiti, těm úředníkům, kteří k tomu budou ustanoveni. A takové dání má býti beze všech fortelův a zadržování, vař na prodej nebo k své potřebě, kromě knížat, pánův a rytířstva, což by k svým dvorům vařili, ti z toho dávatí nemají, leč by kdo na prodej vařil, aby též povinen byl učiniti tu pomoc. A takové vybírání má se vybírati napřed v městech královských, aby purkmistr to opatroval a řídil, by z toho počet učiniti mohl a každého čtvrt roku těm pánům odvedl, kteří jsou na vyvolení, aby peníze do Prahy přinesli. A má trvati a vybíráno býti do úplného roku. Dále usneseno, což se dotýče obilí ze země vození, buďto na zemi nebo po vodě, takto jest zůstáno: aby žádný ten, kdož by potřeb jiných do země nepřivezl, jakožto soli, železa a jiných potřeb, ten aby obilí ze země nevezl. Pakli by to přes to učinil, má jemu pobráno býti vůz i koně /241/ i jiné věci, kteréž by měli. It. V každém městě a městečku aby to bylo konšely a úředníky opatřeno, aby chléb a pivo na míru slušnou bylo postaveno, tak aby chudina příliš obtěžována nebyla.

Kutnohorští však vzpouzeli se platu tohoto sněmem ustanoveného odváděti, odvolávajíce se na svá stará práva a výsady, že k žádné berni zemské nikdy přidržování býti nemají. A přesto, že jich král Vladislav zvláštním listem upomínal, aby plat ten v městě byl vybírán, odepřeli tomu, nechťce tak práv svých zadati a na město v budoucnosti nebývalá břemena uvaliti. Že však berně této král velice potřeboval, snažil se nejvyšší mincmistr Horníky k tomu nakloniti, aby se sněmovnímu usnesení podrobili. Horníci měli něco za lubem, čeho dosíci chtěli, aby si berni na nich požadovanou opět jiným způsobem nahradili, a protož prohlásili: dá-li jim král Vladislav ujištění, že berně ta nebude na újmu svobodám jich, že se pro tentokrát podrobí snesení sněmovnímu. I stalo se ujištění to následujícím listem: *My Vladislav král český atd. Oznamujeme všem: Jakož knížata, páni, rytířstvo i města naši věrní milí, hledíce na nás jakožto krále českého, pána svého dědičného i tudíž sami na se a na obecně dobré, aby tím snáze koruna naše česká mohla z dluhův vyvedena býti, i svolili jsou k tomu dobrovolně, aby všickni k tomu pomoc učinili a ta pomoc aby trvala od Nového léta nejprv příštího až do plného roku pořád zběhlého, jakož pak cedule obecně na to vydaná ty věci šíře v sobě zavírá. Že pak opatrní šepmistři a rada i všecka obec města našeho Hory Kutné, věrní naši milí, vedle již psaných knížat, pánův, rytířstva i měst, našeho mnohými milostmi a svobodami obdaření a osvobození od předkův našich /242/ králův českých, ježto my těch milostí jim potvrdili, avšak proto žádných takových věcí před oči neberouc, ale hledíce na obecně dobré, i tudíž na nás jakožto krále českého, pána svého dědičného, i tudíž na své a obecně dobré, i svolili jsou k takové pomoci s prvními, však tak prosíce nás, abychom je v tom opatřiti ráčili, aby ta věc a to svolení bylo jim v časech budoucích bez újmy a škody na jich právech. My pak hledíce k povolnosti a zvláštní přichylnosti, kterouž k nám mají již psaní šepmistři, rada a obec již jmenovaného města našeho Hory Kutné, i chtějíce je v tom vedle žádosti jich, jakož pak hodné a slušné jest, opatřiti, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou, slibujem slovem našim královským za nás i také za budoucí naše krále české již psaným šepmistřům, radě i také obci jmenovaného města Hory Kutné, nynějším i budoucím za tu věc, co se již*

*psané pomoci dotýče, nemá jim býti k žádné újmě, škodě, ublížení neb obtížení na jich právech, nebo to, což jsou učinili a svolili, ne z práva, ale z dobré vůle, a že My ani budoucí naši králové čeští nemáme ani budem takové pomoci na nich více žádati vedle práva. Tomu na svědomí pečeti naší královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Praze v pondělí před Novým létem 1481 království našeho jedenáctého.*²²⁰

1482 Že však povolnost tuto ke svolení berně Kutnohorští jinakým způsobem od krále Vladislava nahrazenou míti se přičinili, lze se snadno domýšleti, jelikož podobných případností vždy k prospěchu svému hleděli využití. Měliti Horníci doby té mnohou svizel ohledně vybírání cla na silnici od Kolína k Čáslavi vedoucí a v Malíně umístěného, kteréž jim majestátem r. 1394 král /243/ Václav udělil, neboť majestát ten se jim ztratil. Proto žádali krále Vladislava o tu milost, by udělený jim majestát na clo malínské nejen vyhledati naříditi ráčil, ale i nově potvrdil, odvolávající se při tom na majestát udělený jim císařem Sigmundem, jímž se nařizuje: *jestliže by se doptali Kutnohorští kdy jakých privilegií a zápisův bývalých, že i budoucí krále české zavazuje, by oni při tom zůstaveni a jim znovu potvrzení byli.* Proto Vladislav splnil prosbu Kutnohorských majestátem daným v pátek po hodu Božího narození, v němž praví: *I prosili jsou nás, abychom je v tom opatřiti ráčili, aby potracení toho listu, poněvadž jest registrovaný nalezen v registřích kanceláře naší, škodni nebyli. My hledíce k jich věrným službám a ustavičným, kteréž nám činili, činí a činí nepřestávají, nás od počátku králování našeho věrně, právě a stále jakožto krále českého pána svého dědičného se přidržujícíce a potom tím lépe aby mohli a měli nám sloužiti, čímž nás milostivější k sobě poznají. I jsouce v tom k prosbě jich milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou svrchupsaného listu ve všech kusech, člancích, artikulích a klausulech potvrdili jsme jmenovaným šepmistřům, radě i obci města Hory Kutné a tímto listem potvrzujeme milostivě, tak aby oni i budoucí jejich té milosti, kteráž v tom listu se vypisuje, což se silnice týče, požívali, tak jako by měli na to celý a neporušený list již psaného krále Václava, a to bez naší i budoucích našich králů českých i všech jiných lidí všeliké překážky.*

Rovněž hleděli Kutnohorští si zjednati narovnání mnoholeté rozepře, ježto byly o sklad tuních ryb a slaného zboží s Kolínskými /244/ vedli a která již častokrát k nemilým vystupům mezi těmito dvěma městy byla příčinu zavdala. Pročež předloživše věci ty sporné králi Vladislavovi k rozhodnutí, dostali následující odpověď: *My Vladislav z boží milosti král český atd. Oznamujeme tímto listem všem, jakož některá různice byla jest mezi opatrnými šepmistři a radou na Horách Kutných, věrnými našimi milými s strany jedné a měšťany kolínskými a slovným Jindřichem Amchou z Borovnice na místě rychty téhož města Kolína s strany druhé, co se dotýče skladu herynkův i jiných ryb tuních a slaných, jakož pak obojí strana o srovnání těch věcí stály jsou před námi a radami našimi. My pak slyšíce s radou naší žalobu i také odpor a důvody i také průvody obojí strany i chtěje, aby obojí strana při tom zachována byla, při čemž která strana má zachována býti. I učinili jsme s radami našimi mezi nimi výpověď, kterážto jest v rejstřích dvoru našeho zaznamenána, kteroužto výpověď s dobrým rozmyslem a radou našich věrných mocí královskou pro budoucí paměť již psaným Horníkům kázali jsme k prosbě jich pilně v tento list náš vepsati a takto od slova k slovu se vypisuje: V té při a různici, kteráž jest mezi měšťany kolínskými a Jindřichem Amchou na místě rychty s jedné a poctivými Horníky Hory Kutné s strany druhé a to o sklad herinkový i jiných ryb tuních i slaných, tak jako oni kolínští i rychtář vedli jsou při svou i listy ukazovali předků Jich Mtí králův českých, že byl a má býti sklad tu v Kolíně, kromě poctivých Pražan, kteří se v těch listech zvláště vymínoují a vyhrazují, že ti, což vezou té koupě, nemají tu skládati. Tu král JMt /245/ se pány slyšev jich s obou stran pře a důvody, takto jest ráčil rozkázati a rozkázal: aby oni Kolínští při tom skladu byli zůstaveni a každý, kdož by s takovou koupí jeli tou silnicí z Prahy, tu skládali tu koupí, kromě Pražan, však tak, aby každý*

²²⁰ Archiv horního úřadu Tom I.

kdož složí, měl tu svobodu krátce neb dlůze té koupě tu nechati a mimo to aby nebyl tištěn, učině to, co učiniti má, podle vysazení té věci a to proto, že listové jich jmenovaných Kolínských ani rychtářovi neukazují času, kterak by ta kúpě měla ležeti. Také oni Kolínští a rychtář mají to popatřiti a ty pacholky pohotově míti, kdož by skládali a nakládali, aby tudy lidé tím nebyli obtěžováni, meškáni a zdržováni ke škodě Hory, ani jiným městům. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Praze v pátek po Božím křtění léta 1482.²²¹

V minci královské byl asi toho času opět veliký nedostatek, neboť listem daným v pondělí před sv. Filipem a Jakubem nařizuje král Vladislav, aby se pregěřům plat zadržel a dříve nevyplácel, dokud by do Hory nepřijel nejvyšší mincmistr Beneš z Veitmille, a to, což vám od něho rozkázáno bude, tak se zachováte.

Že v případě nepřítomnosti nejvyššího mincmistra šepmistři měli dohled na správu mince a jim v době té úředníci mince byli podřízeni, vysvítá ze dvou dopisů krále Vladislava k dotčeným šepmistřům, když úředníci mince Jan z Nizova a Zachař z Božetína, nemajíce v minci peněz běžných k zapravení výdajů, sáhli k penězům pro potřeby zemské ve skříních (stolech) chovaných, což přísně zakázáno bývalo. Protož nařizuje Vladislav listem z Prahy v pátek po Vstoupení Páně psaným: *Jakož Jan z Nizova¹²⁴⁶ a Zachař z Božetína, úředníci mince na Horách Kutných, vzali peníze se stola bez vůle královny, protože přikazujeme přísně, by těch vzatých peněz 200 kop gr.č. v sobotu před sv. Duchem bylo na místo dáno a nařizujeme šepmistřům a radě na Horách Kutných každého z nich k tomu přidržeti.*

Rozkaz ten hleděli ovšem šepmistři zachovati, museli však uznati nemožnost tak rychlého splacení a proto žádali krále o prodloužení ustanovené lhůty, načež došla jich tato odpověď: *Jakož nám píšete, přimlouvajíc se o ty, kdož jsou peníze z stolu zdvihli, abychom jim k tomu další prodlení dáti ráčili, srozuměli jsme. I víte sami, proč se ty peníze do stolu kladou a z které příčiny, ježto bez znamenitě a přílišné potřeby odtud hýbány býti nemají. A poněvadž my sami k svým pilným potřebám toho nečiníme a nehýbeme jimi, dívíme se tomu, že takovou všetečnost svévolně směli jsou bez vůle naší učiniti, ježto jest nám to nelibá a od tak dávné časy nepoložili. Protož přikazujeme vám přísně, abyste je k tomu přidrželi, ať je konečně na ten čas zase do stolu položí, znajíc v tom vůli naši. V Praze ve středu před slavným hodem Ducha svatého. Jest se čemu diviti, že Vladislav přechinu toho dle svého obvyklého způsobu a dle přísných zákonů horních trestati nekázal trestem nejtěžším, neboť hnedle brzy na to užil v případě podobném, však méně těžkém, přísnosti jiné, neboť listem daným v pátek den sv. Lukáše nařizuje šepmistřům a radě: *Vzneseno jest na nás, že někteří z havěřův propadení jsou v zlodějství a u vazbě sedí a již mnoho takových věcí se jest dalo a vždycky jest bez kázně prominuto. Pak nezdá se nám toho odlehčovati ani více komu trpěti. Protož přikazujeme vám s pilností, abyste jim právo učinili vedle obyčejě horního, tím nedlice. A což se toho¹²⁴⁷ erckaufěře (rudokupce) dotýče, kterýž jest utekl, statek jeho všecken opatřte k ruce naší, ať se **ničím** nehýbe až do našeho v tom dalšího rozkázání.**

Přes to, že kutnohorští připověděli se ku placení sněmem usnesené daně z vaření piva, váhali předce s náležitým odváděním a byvše o ni upomínání vícekrát i samým králem, zdráhali se předce, takže Vladislav listem daným v pátek po Božím vstoupení k tomu jich již s rozhorleností napomíná, aby daň dávana a složena byla, taktó: *Neboť jste s prvními k tomu svolili, aby dávana byla a my to od vás vděčně přijali a list vám náš na to dali s některými milostmi nad jiná města. A pakli byste toho již neučinili a skrze to na nás některé škody přišly, věztež, že by ty škody naše nebyly, ale vaše. Tím se spravujte.* Výhrůžka tato pomohla, že Kutnohorští se rozkazu podrobili.

Na sněmu svatoondřejském, minulého roku odbyvaném, kníže Minsterberské přísně domlouval se na Vladislavovi o své dluhy, jež zaplacený míti žádal. I poukázán byl s požadavky svými na minci kutnohorskou. Že však, jak již vícekrát

vedeno, zde potřebných peněz vždy po ruce nebylo, nebylo vždy možno vypláceti, takže kníže konečně opět na nepořádné vyplácení u krále si stěžoval, kterýž pak ve věci té úředníkům mince přísně nařídil, aby rozkaz na výplatu daný zachovávali, a psal: *Vznesl jest na nás urozený Čeněk Kuna z Kunštátu, že byste jemu některé peníze, kteréž jemu každý týden z mince naší vydávati máte, zadrželi. Protož přikazujeme vám, což jemu jest kolivěk zadržáno, abyste to opatřili, ať jest jemu hned dáno k jeho nynější potřebě, nebo chce zase do Moravi z země naší české s svou čeledí se navrátiti a což můžeme znáti, že peněz na cestu nemá.¹²⁴⁸ I znajíc to, již tudy opatřte, ať jsú jemu ty peníze z mince naší zadržani dáni bez meškání, byste pak měli více zdlužiti, vůli naši v tom znajíc.*

Mezi událostmi roku 1482 poutal k sobě největší pozornost úkaz ovšem nebyvalý a neobyčejný, že přijel do Čech biskup obřadu římského, aby propůjčil se církvi kališnické v potřebách jejích. Čechové pod obojí nemohouce nikterak dovolati se slíbeného arcibiskupa domácího ani v cizině biskupův, kteříž by ochotni byli světití žáky jejich na kněžství, pomýšleli již dávno na prostředky proti nouzi té a hledali dlouho takového, až konečně naskytl se v osobě Augustina Luciana biskupa Sankturienského, kterýž, slitovav se nad Čechy, jichž ovšem neuznával za kacíře, ale pro zachovalost a čitotu mravův vysoce jich si vážil, vydal se na cestu do Čech. I vysílala k němu mnohá města posly své, přijímajíc jeho za biskupa a slibujíc, že jeho nechtějí opustiti, než vedle něho hrdly i statky svými státi. A on tu hned na Lipnici při hodu Ducha sv. počal světití kněží.²²² Událost tato neobyčejná a netušená vzbudila též neobyčejné pohnutí myslí v Čechách a sám král Vladislav, překvapen jsa příchodem tím tak neobyčejným, byl na rozpacích, jak by se k příchodícímu chovati měl.

Poněvadž horlivost kališnická bedlivou ostražitostí královou v hlavních dvou městech, v Praze a v Hoře, byla přítulmena, vynikla nyní, příchodem biskupa Augustina posilněna, svým působením pověstná dvě stará ohniska husitismu v Žatecku a v Hradecku a jednotlivy se v nich zásady politické s náboženskými.¹²⁴⁹ Ke dni 2. července svolán byl sjezd podobojích do města Nymburka ze všech krajův, aby biskup Augustin ode všech řádně uznán a přijat byl za duchovní hlavu, i aby stalo se potřebné zřízení k opatření osoby jeho. Jedini, kdo k tomu nejevili valné ochoty, byli vyslanci z měst Pražských a z Hory Kutné. Znali se sice také horlivě ke kalichu, ale pro jakousi nečasnou úslužnost, kterouž se chtěli zalichotiti králi, nechtěli se dáti v nijaké závazky nové. Při všech těchto událostech neosvědčil se král Vladislav zjevně a upřímně ani přítelem ani nepřitelem a jen tím osvědčil péči svou o uspořádání poměrů v zemi, že svolav v létě do Prahy sněm, vedl k tomu, aby obě strany, římská i pod obojí, vyvolily ze svého středu každá určitý počet osob, ježto by s plnou mocí rokovaly o konečné urovnání a smíření všech sporů. Úplného dorozumění však docíleno nebylo.

1483 Sněmování na rozličných místech, jako ve Slaném a v Nymburce, nevedlo k žádoucímu cíli. Když pak i krutý mor, který se na mnoha místech v Čechách objevil, překážel dalším sjezdům, takže i král Vladislav před ním z Prahy nejprve do Plzně, pak do Třebíče na Moravu byl odjel, udály se v Praze výstupy krvavé, že nesvorností stran došlo k bouři proti konšelům, králem ustanoveným a bezuzdná lůza udeřila na kláštery, mnichy z města vyhnala a pak na Židy se obořila a je hanebně zloupila. Krále Vladislava uvrhl převrat pražský u veliký zármutek a hněv, ale i v nemalé nesnáze. Pych takový žádal pomsty. Počal proto sbíratí vojsko až do 8000 lidu branného a kázal mu obsaditi Horu Kutnou, aby snad obec tamní nenásledovala příkladu pražského. Horníci, nejsouce si vědomi žádné viny a tímto neočekávaným opatřením¹²⁵⁰ na své cti uraženi, zavřeli místo před vojáky a postavili proti rozkazu a hrozbám takovou sílu, že vojsko, netroufajíc si hnáti outokem na hradby městské, ustoupilo nazpět k Čáslavi. Vtom přišel sám král, jež kutnohorští podvolili se pustiti do města, ale jen s malým počtem dvořanů. Odtud svolal král Vladislav celý národ do Čáslavi na sněm ke dni 23. října. Král vedl tu žalobu na

²²¹ Archiv městský.

²²² Staří letopisové Čeští. - O pobytu biskupa toho v Hoře Kutné bude později vypravováno.

Pražany, žádaje na knížatech, pánech, zemanech i městech rady a pomoci, ale nedošlo k vyřízení nijakému. K žádosti Pražan složil pan Jan Tovačovský celé straně pod obojí sjezd do Prahy ke dni sv. Kateřiny, na němž Pražané slibovali králi, když přijede opět, že mu vynesou klíče města vstříc a pokleknou na jedno koleno i splní jiné výminky. Za to slíbili všichni přítomní kromě Horníkův, Litoměřických a Kouřimských, že nikomu, ani králi, proti nim pomáhati nebudou.

Král Vladislav meškal mezi tím v Hoře Kutné. I vypsal sněm valný do téhož města listem daným v Hoře v úterý před narozením Panny Marie, znějícím slovutnému Jarohněvu z Kútův: *Jakož tebe tejno není, kterak ty všechny časy od zbourání měst pražských mnohá a častá jednání byla jsou o tu věc a prostředkově nalézání mnozí i skrze sněmy obecné, kteříž při nás držání jsou, i také skrze osoby zvláštní, při kterýchto věci My, jakožto král český a panovník této koruny nic jiného před očima jsme neměli aniž máme, než aby pokoj, řád a jednota v této zemi zachována byla, pokudž nejděle na nás jest, a cožkoli nám razeno jest, buď ode všeho sněmu nebo od těch osob, kteréž jsou o tom jednaly, ve všem dali jsme se dobrovolně najíti, nehledíce v těch věcech na ponížení a zlehčení naše, ani na naši škodu, oblihovali jsme více, než jest nám příslušelo oblihovali. A to všechno činili jsme a ²⁵¹ činíme ne pro jiné, než upřímně pro dobré a zachování pokoje v tomto království. Že pak nyní skrze některé pány, rytířstva i města podání jsou nám někteří prostředkově sepsaní a při tom prošení jsme od týchž jednatelův, abychom k tomu svoliti ráčili, kteříž nám tak konečně pověděli, že Pražané ty všechny věci držeti chtějí a mají. A protože, aby ty věci tím snáze k dokonání a konci přivedeny býti mohly, neb nám, dá-li Bůh, což k dobrému bude též nyní jako prve nic nemá sjíti slušného.²²³ Pro neslychané spousty sněhu, tehdaž všude napadlého, sněm ten jen od nemohých byl navštíven a nemohlo tedy na něm to, co ustanoveno bylo, projednáno býti, pročez odročen byl opět až do Hromnic roku příštího.*

Král Vladislav sídlil pak i nadále stále v Hoře Kutné. Tu stěžovali si šepmistři kutnohorští do knížat Minsterberských, že oni dávají raziti peníze na Kladsku, kteréž však přijímají šepmistři zapověděli a jelikož toto ražení peněz je nepravé a král zavedl právě nový ráz grošů na sedm penízů, zakázal Vladislav knížatům další ražbu a požádal je o předložení výsady na ražení mince. *My na to pohlédnouc s radami našimi, povážíc při všem, k čemu spravedlnost máte, úmysl náš jest vás při tom zachovati. Kutnohorským však král povolil k jich potřebě dáti zdělati mince z vlastního stříbra do padesáti hřiven.*

²⁵² Bylo již praveno, že Horníci měli ve svém držení mnoho pozemků od kláštera Sedlckého. Opat sedlecký použil této přítomnosti královny v Hoře a stěžoval si do Kutnohorských na nepravé držení některých luk, načež král vyzval Horníky, ať se vykáží listinami, dle kterých louku *Špitálku, Ovcárnu, Ferdinandku a Jehněčí* v držení své získali. Zdaž a jak se z toho zodpovídali nelze pověditi pro nedostatek pramenů.

Naproti tomu Horníci stěžovali si u krále do toho, že v kláštere Sedlckém nemají žádného kazatele českého, žádajíc toho za nápravu. Král vyslyšel jejich žádost a psal opatovi mezi jiným: *A také vězte, že jsme od dávné chvíle starání od některých od Hory, abychom kazatele českého do kláštera dáti ráčili. I věztež, že jsme již podali tu do kláštera kazatele dobrého a zachovalého a tak jsme jemu rozkázali, aby on slovo boží svobodně kázal a lidi z hříchův trestal, ale hanění, útržek i všech straných věcí nechal. A jestliže by se událo a k tomu požádán byl, aby s Tělem Božím šel, to chceme, aby svobodně a volně bez překážky činil, protože to věduce, jestli by pak o to kdo chtěl mluvití aneb které překážky činiti, abyste toho nedopouštěli. Toto jest vůle a rozkázání naše.* List tento svědčí, že i do kláštera Sedlckého kvůli Kutnohorským kněz pod obojí byl dosazen.

Přes všechny obtíže, s jakými Kutnohorským bylo zápasiti, pokračováno bylo přece usilovně na stavbě velikolepého chrámu sv. Barbory, čemuž nasvědčuje okolnost, že v pátek před sv. Bartolomějem r. 1483 Jan Alder šepmistr a Prokop Kroupa s jinými Horníky založili jsou první kámen nad ochozem kostela toho a položili na základní kámen dva zlatá a deset grošův č.²²⁴

²⁵³ **1484** Že v přítomnosti králově v Hoře Kutné o potřebách horních mnoho bylo pojednáno a že se hledělo přijíti na pramen a původ toho, co by asi bylo příčinou, že býval v minci nedostatek stříbra, lze snadno se dohadovati. Příčiny byly asi různé. A když vrchu nabylo přesvědčení, že nutno odstraniti mnohé neřady a nepřislušnosti, tu král, znamenaje nedostatek hor, ráčil jest přistoupiti k tomu a milost svou ukázati, o kteréž není slyšáno o žádném z předků, aby taková milost se stala, kterouž činí, ačkoliv s svou velikou škodou. *Však JMt Ká sobě toho neváží (poznámenává zapisovatel události té) znamenaje k sobě povolnost obce této a věrnost upřímnou, i ráčil jest tuto lásku a milost učiniti a za každou hřivnu stříbra ráci dávatí po pěti zlatých neb po 3 kopách gr. a to tak dlouho, pokud se JMti zdáti bude, a to tak, aby všechna stříbra napořád v jednostejném placení k minci šla, z mědi, frištuková i jiná stříbra, kteráž obecně k minci přicházejí. Frištuková proto se v jednostejném placení kladou, aby sobě mohl jeden každý z těch, kdož dělají, svobodně k tomu cíli kyzy kupovati a taková díla beze všeho pohoršení dělati a také aby ze všeho domnění výmluv byli. Což se mědi dotýče, kterouž by kdo v kterékoli huti udělal, buďto huti fryštukové neb v jiné, ten aby ji nesměl prodati, než k minci JKé Mti a on ráci rozkázati úředníkům mince, aby každému jeho měď zaplacená byla ve čtyrech nedělích a to tak podle proby, cožkoli která měď držeti bude, za každou hřivnu dáno bude půl třetí kopy grošův.*

Pakli by kdo z erckaufěřův, neboli z těch, kdož s tím vokol jdou, buďto z bohatých neb chudých, jinak učinil a v této milosti se nezachoval, že by se jinak od JMti Ké odchyloval a měď kterou neb stříbro jaké neb kterékoli věci hutní jinam ²⁵⁴ neb komežkoli jinému prodával, mimo minci, ten aby byl cti zbaven a k tomu hrdla i statku a za takového aby se žádný nesměl přimlouvati pod nemilostí královskou.

Mědě, kteréž se dělati budou, ty aby tak dělány byly beze všech fortelův, nic do nich nekladouce, žádných pomoci ani k probě ani k váze. Pakli by kdo byl postižen, že by jinak učinil, ten bude trestán bez milosti.

Vizmutův žádný aby v šajvy nelesoval, než aby je tak pronášel a je též zdělal, jakož k tomu nařizeno. Pakli by kdo jinak dělal, toho bude důvod, že tu u takového upřímnosti žádné není a takový bez milosti bude trestán.

Také, poněvadž JMt touto milostí svou sobě velikou škodu činí, aby také všickni obyvatelé zdejší na Horách Kutných k pavování přistoupili podle starodávného práva a tím pilněji pavování nežli prve, a perkmistři vedle rady a naučení svrchních štejgěřův, kdež by hodná a slušná místa věděli a znali, aby havěře se štejgry opatrovali, aby se mohli držeti a dělati.

Tuto milost, kterouž jsme učinili, učinili jsme ji k žádosti a pilně kutnohorských prosbě s svou velikou škodou, však proto, ač by se kdo naleznouti mohl, aby se žádný tomu protiviti nesměl. Pakli by kdo proti tomu byl, ten hned buď trestán bez milosti.

Toto se také JKé Mti za spravedlivě zdá. Což se prodávání a kupování rud na obojích horách dotýče, aby tu vsudy u všech dolův o všechny hrsti a všechny hromady mohli šeptati všickni a perkmistr žádný aby sobě nic nepozůstavoval, žádné hrsti, žádných ²⁵⁵ hromad, a zvláště ti perkmistři, kteří sobě velterwerk vedou. Neb jest to škoda nákladníkům buďto dolovým nebo lenšaftním, když uprodada hromadu nebo dvě, ostatek sobě beře, ježto by mohlo lépe prodáno býti.

Také škodu JKé Mti činí ten, kdo vezma mnoho kyzů, pojednou nezdělá jeho ve mnohých nedělích, ježto kdyby na různu prodáno bylo, spíše by bylo zděláno a tak JKé Mti k užitku spěšnějšímu by přivedeno bylo. A všickni erckaufěři aby chodili do kaven osobně k prodeji ke všem dolům pod pokutou starodávnou, a kdo by se tak nezachoval, aby bez milosti pokuta z

²²³ Archiv horního úřadu.

²²⁴ Paměti Mikuláše Dačického list 25.

něho vzata byla.

O prodavačích zdá se JMti míti, aby bylo zachováno podle starodávního obyčeje, aby urbureř JKé Mti prodával, neb aby byl jeden prodavač všudy, aby prodával bez všech fortelův k žádnému žádnou vlastností se nenachylujíc. Pakli by byl postížen ve vině prodávání, buď bez milosti trestán, i ten, kdož by takovým fortelem kupovati směl.

Také aby všecko postranní prodávání i kupování přestalo na horách stříbrných, aby všechny hrsti na stůl šly na tručkách a na hunttech. Pakli by kdo jináče byl posazen, buď bez milosti trestán bez kterýchžkoli přilouvání osob, ale ať se děje tak bohatému jako chudému.

Jakož jsme mnoho zření činili s radou a povolením vašim a proto držána a zachována nejsou, protož příkazujem šepmistřům a konšelům, hofmistřovi i jiným úředníkům, aby k těm věcem s pilností přihlédali, aby tyto věci skutečně zachovávány byly bez přerušeni všelikého pod zachováním milosti naší královské a uvarování našeho těžkého hněvu.

¹²⁵⁶ *Také při tom toto jest svoleno: kdož by kolivěk koupil a neměl kým ručiti, aby ta ruda byla do královské huti zdvižena a toho škodu, kdož koupil, zdělána. Pakli by jemu svěřeno bylo bez rukojmí a on nezaplátil první týden polovici a druhý týden zbytek i na Kaňku vedle prvního zřízení, tedy aby hofmistř, šepmistři a konšelé ke všemu statku jeho beze všeho prodlení pomohli.*

Z ustanovení toho patrné, že rudokupci zdělané stříbro řádně do mince královské neodváděli a je tajně jinam prodávali, což bývalo nejen k újmě mince, nýbrž i na újmu a ke škodě nákladníkův horních. A tím ovšem k úpadku hor dojíti mohlo.

Během času a hromaděním se v městě a v okolí různého lidu docházelo ke mnohým nešvarům. Vysvítá to z usnesení obecních starších, kteří v uterý po Božím Těle 1484 přišedše na radní dům, povolali k tomu rychtáře předměstské i konšely a všechny cechy přísežné i starši nad havěří a vznesli na ně: kteraci neřádové, svády, šibalstva, mordové a bouře v této obci od některých svévolných se dějí, ježto skrze takové věci mohlo by JMti Ké k žalu a nám ku škodě býti, oznámivše při tom, že takové svévolné některé u vazbě drží a žádají radu, kterak by se k takovým měli míti. I zdálo se některým, aby, kdož co zasloužil, hned vedle práva jemu se stalo. A tak o tom mnohém rozmlouvali a zůstali na tom všickni jednotejně, aby tato vina nynější jim odpuštěna byla, nekvapíc pomstou. Než potom, kdožkoliv, buď z havěřův, z hutníkův, z minciřův i ze všech jiných cechův usedlý nebo neusedlý, jestliže by se čehokoli dopustil, což by bylo proti Pánu Bohu, králi JMti a pánům a to naň provedeno bylo, aby takový hned bez milosti trpěl, buď jich víc neb jeden, což ¹²⁵⁷ za právo buď a jakž sluší. Toho také přidávajíc, aby žádný za takového se nepřimloul pod trestáním znamenitým.

Dále rozmlouvali, kterak se často přiházívá, že někdo usedlý zadluží se a lidi zavede, umře neb ujde pryč. Potom hosté (cizí) zvědouc, připovídají se ke statku jeho, chtějí k svému uhoditi, a domácí některé o tom nevědouc, bez svého bývají. I zůstali na tom jednotejně: přihodila-li by se taková věc kdy, aby domácí napřed k svému přišli přede všemi hostmi, mějte přípověď nebo nemějte, a potom hosté vedle své přípovědi jedenkaždý staniž se jim spravedlivě. A to aby za právo držáno bez přerušeni bylo budoucně a věčně.

Tak jak hleděli šepmistři a rada spravedlnost a právo prokazovatí každému, jak to z častých usnášení se jich poznati příležitost jsme měli, tak se opětně tvrdošijně vzpouzeli židům na jich dlužníky v Hoře výroky činiti a k spravedlnosti jim dopomáhati. Pro tu příčinu židi opět pohaněli Horníky před jiný soud, tam ovšem Horníci dle svých práv dostaviti se odpírali a židi proto ke škodám přicházeli. Na podkladě mnoha stížností nařídil král Vladislav, aby šepmistři židům tak jako křesťanům ortele vyříkali a což jim kdo podle práva povinen učiniti má, aby učinil.

Na sněm valný do Hory ke dni Hromnic 1484 svolaný přijeli také poslové z měst Pražských, avšak jen po ubezpečení listy průvodními, ježto posavad obávali se přisnosti Vladislavovy. I poddali se tu králi u přítomnosti knížat a celého sněmu. Na témž sněmu kutnohorském svolilo se všecko rytířstvo s městy aby zapsali se všichni za jednoho člověka proti pánům a nedali křivdy od nich si dělati, buď o práva a svobody své, buď o cla a jiné věci, neb ty časy veliké ozkosti činili páni rytířstvu i

měštům, v jich právech a svobodách je utiskujícíe.

¹²⁵⁸ V měsících květnu, červnu i červenci nepřestával král Vladislav volati k sobě do Hory Kutné sněmovníkův obojí strany, usiluje vždy o jejich mezi sebou narovnaní. Ale pan Zajíc z Hasenburka, Jaroslav z Šternberka, Bohuslav z Švamberka i Vok z Rožmberka namítali, že by jim nebezpečno bylo jezdit do Hory, kde lid prý vždy na bouře stál, neb poněvadž prý poddaní některé odvážili se tak velikých věcí proti králi, pánu svému, že by též proti nim učiniti mohli. Teprve dne 24. září přijal král Vladislav v Hoře Kutné smlouvu od Pražan, kamž oni za ním neustále byli dojížděli, a 29. září na to přijel sám do Prahy a byl co nejslavněji uvítán.

¹⁴⁸⁵ Proslula-li Hora Kutná tou veledůležitou událostí, že zde Vladislav byl zvolen za krále českého, proslula ještě více roku 1485, kdy po nesčíslných rozbrojích a krvavých půtkách, do kterýchž předky naše zavedlo náboženské horlení, po žalostném úpadku mocné někdy a slavné koruny české a nekonečném hanění národa českého, takřka vykvetl utěšený kvítek novověké osvěty, snášenlivosti a lásky křesťanské. Král Vladislav položil totiž sněm stavů království českého opět do Hory Kutné a ten trval od 13. do 20. března. Rokováno na něm o víru, o pokoj, o svornost mezi stranami pod jednou i podobojí a smluveno králem, aby strana strany nehaněla ani neutiskala, buď z světských neb duchovních, ale obojí lásku k sobě zachovali. Kněží kterékoli strany pod kterýmikoli knížaty, pány, rytířstvem neb městy jsou, slovo Boží svobodně kažte, žádný žádných nekaceřuje ani haněje. A knížata (Jindřich starší a Jindřich mladší, jinak Hynek Minsterberský, synové po králi Jiřím), páni, rytířstvo i v městech královských, ti kteří jsou pod jednou a mají pod sebou kněží, lidi a poddané své, přijímající tělo a krev Krista Pána podobojí způsobou, žádných ¹²⁵⁹ jim útiskův nečiňte, ani je haňte, ani jim braňte svého spasení hledati podle jich víry a zvyklostí. Též páni, rytířstvo i města, přijímající podobojí, ku poddaným svým a kněžím, ježto přijímají pod jednou, týmž způsobem k nim se zachovati mají bez útisku. Kompaktáta a smlouvy konciliu Basilejského na své míře stůjte a v své moci zůstaňte. Kdokoli proti tomu zavíní, má považován býti jako rušitel obecného dobrého, svornosti a pokoje, jako zprotivilec krále pána svého i obce království českého. A neopraví-li dle nálezu krále a 24 osob k němu na to přidaných, má cti své odsouzen býti a trpěti pokuty náležitě. A bude-li se zdáti straně pod obojí o kompaktáta poselství k otci svatému, mají jak král tak strana pod jednou přičiniti svou pilnost a péči, aby to dosaženo bylo, čeho žádati budou. Ta smlouva trvati měla do let třiděceti a jednoho a zapsána do desk zemských památných.²²⁵

Tak tedy v městě tom, z něhož učiněn byl první útok nepřátelský na Husity a které takřka první zavdalo podnět k válkám husitským, ukončen byl dávno již touzený mír náboženský. Když se sněmovníci rozcházelí, mohli sobě dáti důvěctví, že dokonali dílo dobré odklidivše dávné závady ve společenském životě národa a klestivše cestu další prospěchům všestranným, praví Palacký ¹²⁶⁰ ve svých Dějinách národa českého.

Za pobytu svého v Hoře nařídil král Vladislav, by každého týdne na stavbu hradu Pražského z mince kutnohorské 20 kop gr. čes. vypláceno bylo, což se dalo od roku 1485 až do podzimku r. 1511.

Následkem usnesení loňského musela mince opět uvedena býti v dobrý rád, neboť Vladislav opět v potřebách svých ukazoval na mincovnu kutnohorskou. Tak psal z Prahy v květnu fer V. post Sofie: *Poslal jest nám nyní urozený Beneš z Veitmille dva vozy soli a šedesát kop czupek, protož učíte tak a ty peníze mějte tomu kupci, kterýž huť naši olovem fedruje, pohotově, když tam přijede, aby mu dány byly, totiž za sůl 23 kopy gr. bíl. a za czuby 8 kop. Také vám poroučíme, abyste Ondřeje řezníka k tomuto úterku nyní přištimu do Nymburka na trh vypravili a tu*

²²⁵ Martin Kuthen z Springsfeldu. - Veleoslavův historický kalendář str. 144. - Eusebius Kapihorský. - Důležité toto usnesení sněmovní vypsáno z úplna v Archivu českém IV. str. 512-516 a V. str. 418-427. Pro rozsáhlost nebylo možno v díle tomto uvést. - Divno, že Paměti Mikuláše Dačického o tak důležité události v Hoře Kutné sběhlé ani dosti málo se nezmiňují.

at' nám koupí třidceti neb čtyřidceti volův, kteréž vy z mince naši zaplatíte.

Z Prahy fer V. post Viti píše: *Posíláme vám po Chvalkovském 300 zlatých, kteréž pravé váhy nemají, ježto my snad škodu na nich vzítí mohli bychme. Protož máte-li vy za olovo neb za voły a jiné věci komu dávatí, spíš toho můžete odbýti a to vašemu rozumu poroučíme, již učíte s nimi, jakž se nejlépe k užítku našemu vám zdáti bude.* Tento rozkaz o vydávání peněz nevážných měl však špatné následky, neboť peníze úředníky vydané nechtěl lid bráti, do čehož i samému Vladislavovi bylo stěžováno, načež týž psal šepmistrům: *Slyšíme, že veliká závada a nesnáz v penězích jest u vás z té příčiny, že mnozí obyvatelé vaši, dávající lidem od sebe peníze, potom jich sami od nich bráti nechťi a skrze to veliká žádava mezi lidmi jest, neb se zde zjevně mluví, že vy nadělavše sami u Hory peněz, že jich bráti nechcete.* ¹²⁶¹ *I jest slušné, abyste tu věc oparili, aby se to nedělo.*

Jak rozmanité potřeby král Vladislav z mince platiti kázal, tomu svědčí list, poslaný z Prahy v den početi Panny Marie: *Slovutní věrní milí! Učíte tak a kupte nám osm húní na naše koně a pošlete nám je což můžete nejspíše. A což se volův našich dotýče, ty pošlete na Mělník, neb jsme rozkázali, že tam mají chování býti. Také vezte, že jest vůle naše i rozkázání, abyste sekretářovi našemu šubu liščí koupili podbríškovou, neb sme jemu jeho novou vzali a dali jsme ji Janovi Turkovi. A když mu ji koupíte nebo peníze dáte, to napište tomu Trnkovi na jeho službu.*

Zmatek nastalý v nedostatečné hodnotě peněz vyžadoval důkladného opatření. Zejména vedeny stížnosti, že tehdejší kanon mincovní, zlatí uherští (asi nynější c.k. dukáty), počítány byly na groše české velmi vysoko a peníze vydávány byly tak špatné, že jich lidé v té určité ceně bráti nemohli a nechťeli. Není pochyby, že v těchto i v pozdějších létech v Hoře jak při dolování tak i při mincování nepanovala zvláštní správnost a bezúhonnost. Jednotliví minciři a měšťané bohatli nad míru rychle, kdežto král vězel ustavičně v nedostatcích. Zavedeno vyšetřování v tom směru a stalo se obecné svolení při sv. Václavě na sněmu držaném, což se mince a peněz brání dotýče, že knížata, páni, rytířstvo a i města jsou předsevzali zřízení slavné paměti krále Jiřího a také jest zřízeno a dskami zapsáno o to takto: že groš český má jíti, a tomu groši sedm peněz rovných, jakž se nyní dělají, mají za ten groš platiti. A tyto prvnější peníze Horské, kteréž v haléři jdou, těch má jíti čtrnácte na český groš a dva ta haléře za tento peníz má platiti. ¹²⁶² A po dnešní den nemají více slúti ani peníze ani haléře, a tak aby před se již v haléři šli, a již má ty haléře každý bráti, za ně kupovati, prodávati. A tak v každém městě aby to bylo opatřeno úřadníky, aby týž halěř před se na též míře šel, jako prve, aby zaň nebylo draže kupováno, ani prodáváno a také páni a rytířstvo i jiní všichni mají ty haléře v úrocích od svých lidí bráti a čtrnácte za groš, kteříž by lidé neměli českých grošův a neboližto peněz, aby mohli svých pánův haléři odbýti. Také znamenitě svoleno, uherský zlatý má platiti bez jednoho půl kopy gr. čes. a též peněz bez jednoho půl kopy gr. čes. a halěřův za týž zlatý uherský padesát osm grošův. A rýnský má platiti 22 grošův českých a peněz tolikéž 22 groše a halěřův 43 groše. A jestliže by kdo toto svolení přerušil a z něho vystoupil, buď kdožkolivěk, král JMt, knížata i s pány a rytířstvem i s městy ráčí se proti takovými míti jako proti rušiteli obecného dobrého. Gerlické peníze, kteříž mají, aby jich žádný více nebral a Kladská mince, ta se zapovídá bráti. A to v každém městě aby bylo provoláno. ²²⁶

Té doby byli by Horníci málem přišli do sporu s králem Vladislavem, jelikož on potahovati se počal na vesnice Újezdec a Zibohlavý, kteréž vesnice byly majetkem obce kutnohorské, král však po prokázání řádného nabytí majetku toho listinami upustil od svého úmyslu.

1486 Může se říci, že Hora doby té byla na nejvyšším stupni své slávy, předčíc v mnohém ohledu i samu Prahu, k čemuž nemálo ¹²⁶³ přispívala zvláštní přízeň a náklonnost krále Vladislava. Občanstvo požívajíc vezdejšího blahobytu a oplývajíc hojností podporovalo zvláště umění stavitelské, řezbářské, ma-

lířské a jim podobné a z doby té pocházejí hlavně památky stavitelské, kterýmž naše doba s úctou se obdivuje. Povšimnutí v ohledu tom zasluhují nejen nádherné budovy veřejné a proslulostí svou již vůbec známé, nýbrž i stavení soukromá, posaváde v svém původním rázu uchovaná. Jest pravda, že títo dávní předkové naši nestavěli samých nádherných a nákladných stavení o mnoha pokojích, neboť oni spíše spokojili se s jednou prostrannou jizbou společnou, vedle níž bývala klenutá síň neb komora, a pak prostrannou předsíň a dobrým sklepem. Tím způsobem upravena byla obydlí nejbohatších a nejslovutnějších měšťanů kutnohorských. Velmi málo domů z doby té až posud uchovaných nalezne se, v nichž by úzký komínek nevedl ze sklepa až nad stavení, a po bedlivém ohledání toho přesvědčíme se, že ve sklepech bývaly tajné tavní soukromé, kdež buď nákladníci sami, havíři, ano i rudokupci a vůbec kdo jen mohl a dovedl si opatřiti rudu, tajným způsobem stříbro tavili, čímž ovšem mince královská znamenitou újmu trpěla, jelikož tajně tavené stříbro také tajně se buď ze země neb jinam odstraňovalo a ani přísné zákony horní ani tresty nebyly sto vyplnění nešvar tento.

Viděli jsme již při roce 1484, že v tomto směru král Vladislav mnohou nápravu byl nařídil. Že však to všecko nepostačovalo, vydáno bylo opět r. 1486 nové nařízení královské, kterak se na horách zachovati mají: ²²⁷ ¹²⁶⁴ *Jakož na nás často kráté žádáno jest o opatření hor, i cedule nám dávány od pavovníkův i havěřův obojích hor, aby bylo opatřeno, což se nákladníkův neb kverkův dotýče, chceme, aby kverkové každého dolu, buď dva nebo tři nebo čtyři neb víc, aby byli při perkmistru při každých prodajích a aby přihlédali buď k rudě neb k kyzu vedle perkmistra, a komuž by oni co svolili dáti buď na záduší aneb na které slušné pořádky, hanštány vysaditi na obojích horách, to aby mohli učiniti, ale bez svolení perkmistra a těch přidanych kverkův aby žádný nic, žádných hanštánův nevysazoval ani které rudy vybíral. A pokudž by svolili komu co dáti, ten to nes na stůl a to na stole prodej. A opět perkmistr s kverky mějte vůli sníti neb nesniti.*

Item. Aby všecka stranní prodávání přestala i kupování na horách stříbrných, aby všechny hrsti šly na stůl na truckách i na huntích. Také i to prodávání a kupování, kteréž se děje, když od stolu vstanou erckafěři, jako po všem prodaji, kteříž hunti připravují zvláště buď perkmistři neb havěři neb kteřížkoli jiní, to aby přestalo všecko, ale všecko aby se na stole prodávalo, aby urburěf až do hřivny a tak výše, jakžby která koupě platila, jináč aby žádný nesměl učiniti ani koupiti ani prodati, než jakož nahoře psáno stojí, a to pod milostí naší královskou.

It. Aby v percích nedali klopovati.

It. Drobné a rejł aby byl s pilností prodáván a perkmům dolovým v sumu jich užítku aby byl kladen.

It. Na stole aby žádný rudy nerozdával, než ohledaje, zase položí. Perkmistr k tomu přihlídej a sám se prvotně uchovej.

It. Který havír místo které přijme a osadí, aby, když se osadí na místě kdež chce dělati, hned na perkmistra vzesl, chce-li ¹²⁶⁵ s ním pavovati a to třetí den po slezení do dolu. A perkmistr má to hned kverkům dáti znáti, budou-li chtíti k dolu polovici tálův vzítí, mohú to z práva učiniti. A pakliby se jim nezdálo, aby před skrze hutmana všem kverkům povědino, chce-li který kverk na své tále vzítí to, co k němu příleží, aby to dal do třetího dne vědět. A kterýkoli kverk dolový neb jiný s nimi bude tak činiti, tehdy aby se též spravovali kverci lénšaftní, jakož o dolových se píše.

It. Perkmistr s přidanyými kverky vedle rady své a stejgěřův mají hodná místa slušnými šteury opatrovati.

It. Perkmistr s kverky přidanyými mají také opatrovati na lénšaftích, aby se kverkům lénšaftním spravedlivě dalo od havěřův, aby namilostníci a robenci tím způsobem byli, jakož od starodávna obyčej jest, aby bylo bez škody kverkům lénšaftních.

It. Také havěři své šichty vedle hodin od starodávna vysazovaných aby vyhlédali a spravedlivě dělali.

It. Také chceme, aby se havěřům spravedlivě dalo buď na horách stříbrných neb na Kaňku, aby všude u všech dolů o všec-

²²⁶ Tallenbergův Codex v Českém Museu. - Geschichte der böhm. Bergwerke von Grafen Sternberg.

²²⁷ Tallenbergův Codex. - Graf Sternberg: Geschichte der böhm. Bergwerke.

ky hrsti i o všechny hromady všickni vůli měli šeptati i o všechny hanštány. A perkministr aby žádný sobě nic nepozůstavoval, žádných hrsti na stříbrných horách dříve, než by erckafěři sešli se, aby nic prve nekupoval, než též na stole, jako jiní. A na Kaňku žádných hromad, ani hanštánův a zvláště ti perkministři, kteříž sobě waltwerk vedou, neb jest škoda nákladníkům dolovým neb lénšaftním, když uprodává hromadu anebo což se mu zdá, ostatek běže, ježto by mohlo lépe prodáno býti.

It. Což se přikazuje o stříbrných horách, v též míře aby Kaňk zachován byl, aby všechna kupování i prodávání přestala kyzův, ¹²⁶⁶ hanštánův i klopův po domích i všudy po straně, než toliko kupování i prodávání aby bylo v kavách, jakož jest obyčej a řád od starodávna, aby urbureř i dolový písař v registra mohli všechno zapsati.

It. Urbureř při všech prodajích bývej a ke všem věcem svrchupsaným pilně přihlížej, aby se jináč nedálo, než tak, jak se svrchu píše. A také byla-li by potřeba perkministru, kverkům neb havěřům, aby jim tu raden i pomocen byl.

It. Kdož co koupí na horách stříbrných, aby první týden zaplatil polovici a druhý týden ostatek.

It. Což se Kaňku dotýče, kdož by koupil kyz za hotové, zaplat' hotovými bez prodlévání, a kdož koupí na dluh, aby konečně ve čtyřech nedělích zaplatil.

It. Havěři, na koho fierunky mají, aby jim bez prodlévání ty fierunky placeni byli. A když napomínat jdou erckafěřův, aby jim neláli, než laskavě a přátelsky k nim se měli a platili. Pakliby kdo beze lsti hned tak náhle zaplatiti nemohl, hled' se s nimi přátelsky smluviti.

It. Havěři též, když jdou upomínat, aby upomínali slušně, jako na dluh sluší, nelajíc ani kterých pohružek činíc. Jestliže by erckafěř nezaplatil na ten čas, jakož by zaplatiti měl, a havěř neb dolový najinač jemu čekati nechtěl, máte úředníky naše mincmeistra a hofmistra i koňšely, vzneste na ně a ti vám spravedlivého dopomoci mají, neb jest to vůle a rozkázání naše.

It. Kterí mají znamenité a veliké šteury na stříbrných horách neb na Kaňku, aby hlubin a hodných míst dobývali podle rozkázání a naučení svrchních štejgěřův. Pakliby se kdo v tom omeškal aneb nedbal toho učiniti, takovému JMt Ká ráčí šteur ¹²⁶⁷ zdvihnouti. Také i ti, kteříž šteurův nemají, toho neobmeškávejte pod milostí naší královskou.

It. Reitunky všech dolův aby byli drženi v pátek zde na dvoře u veliké světnici, jakož jest obyčej od starodávna, před hofmistrem a urbureřem od každého perkministra najmě s kverky přidánými. A kdož by toho učiniti nechtěl, ten aby trestán a šteur aby jemu byl zdvižen.

It. Což se erckafěřův dotýče, ti aby na horách stříbrných slušně kupovali i na Kaňku a platili jakož se svrchu píše a tak aby dělali, jakož od starodávna obyčej a právo jest, buď rudy neb kzy, cožkoli dělati budou, aby cigovali jakž býti má, vizmutův, auštichův aneb pleigštivův aby přes několik nedělí nezachovávali. Jestliže by pak kdo těch věcí čím proněsti neměl každý týden, ale schovej to s vědomím hutreitěřův aby to tak v cele mohlo nalezeno býti bez všech fortelův a tak i zděláno.

It. Chceme také, aby erckafěři zachovávali se podle starodávného řádu a obyčeje, tak aby mezi se nekaždého lehce přijímali, než lidi dobré a zachovalé, kteříž by ten obchod tak vésti chtěli, jakož nahoře psáno jest.

It. Také přikazujem, aby pořádek svůj s pilností spravovali starší erckafěřští, každý měsíc nejméně jednou tovaryše své obsilajíce, aby se spolu scházeli a mezi sebou rozjímali užitečné i škodné věci při tom obchodu. A jestliže by z erckafěřův nedělal neb neuměl toho hutního dila, jakž by dělati měl, aby mu nedopouštěli, aby i tuď užitek naší nehynuli.

It. Což se šlichův dotýče, chceme, aby hofmistr a urbureř o nich věděli, co kterého času z kterého lizofu vyjde, koliko měchův neb hýli a kdo vezme k děláni, aby urbureř náš uměl v registra zapsati a nám pověditi. A také i šlichové kaňkovští i jiní aby ¹²⁶⁸ psáni byli v registra urburní.

It. To také přikazujem pod nejvyšší pokoutou hrdla i statku, aby žádný neměl žádné rudy i žádného stříbra ven z země vézti, buď zagrovaného neb kterého jiného, aneb které jiné věci, ježto by v sobě stříbra mělo, neb hutní neb která jiná věc, než aby všechno nesenó bylo k minci naší. Pakli by se kdo dopustil jináč,

než jest toto naše rozkázání, dopust' se na své právo.

It. Toto propouštíme, kdož by koho postihl, an stříbro neb rudu neb kterou věc stříbrnou z země by nesl aneb vezl, buď kupec, žid aneb kdožkolivěk, ten aby jej vzal a z toho stříbra vzatého od něho aby sobě vzal polovici a druhou polovici králi JMt aby dal. A ten, komuž by bylo pobráno, aby byl s hrdlem i statkem na milosti naší.

It. Toto se nám také spravedlivé zdá, jakož zde na Horách obyvatelé slují a slúti chtějí Horníci a všickni svobod a vysazení hor užívají a užívati chtějí: protož přikazujem pod milostí naší královskou všem, aby jeden každý skutečně k horám přičinil a jich se skutečně dotýkal. A netoliko obyvatel zdejší, ale i ti obývající jinde a zde na Horách užítiky majíce.

It. Jakož jsme mnohá zřízení s radou a povolením vašim činili a proto držána a zachována nejsou: a protož přikazujem mincmistru, šepmistřům, hofmistru, urbureři i jiným úředníkům, aby k té věci s pilností přihlíželi, aby tyto věci skutečně zachovány byly bez přerušení všelikterakého pod zachováním milosti naší královské a uvarováním hněvu našeho těžkého. Pakliby mincmistr, šepmistři, hofmistr, urbureř a jiní úředníci zanedbávali přihlídati, znajíc a vědouc přestoupení buď v kavách, v dolích aneb v hutech, a to přehlídli a prominuli, a My se toho dozvěděli do jednoho každého zvláště neb do všech ¹²⁶⁹ spolu, že k nim o to hleděti a je trestati, takže nám líto toho nebude.

Z ustanovení tohoto seznáváme celé tehdejší zřízení horní a v jakém poměru lid k horám a k horám příslušející vespolně k sobě stáli. Spolu však seznáváme zcela určitě z posledního odstavce, že šepmistři v úřední hodnosti po mincmistrovi šli před úředníky horními a mincovními a že oni (šepmistři) byli po mincmistrovi prvními, kdo záležitosti horní spravovali.

Majestátem daným v Praze v pátek po sv. Kateřině udělil král Vladislav Horníkům právo k držení jarmarku o Novém létě, tak aby týž jarmark každý rok na hod Nového léta počnúc, se čtrnácti dni pořad sběhlými trval.²²⁸

Listem daným v Praze v den sv. Valentina (sub signeto simili mei) psal Vladislav úředníkům mince: jakož nám posiláte na každý týden 45 kop gr.č., věztež, že nám na potřeby dvora našeho vystačiti nemohou. I znajíce věc, posilejte nám již na každý týden po 50 kopách gr. nikoli toho jináč nežimice.²²⁹

Rok 1487 stal se hlavně z té příčiny pro Čechy památným, že dávné usilování šlechty české uvésti lid selský v porobu se konečně zdařilo a dovršeno cestou zákonodárnou. Bylať toho roku zřízena komise z knížat, pánův, rytířstva i měst k ohledání ¹²⁷⁰ a sepsání všech práv a svobod zemských, ku kterémužto cíli měla jí předložena býti všechna stará registra kanceláře královské i všechny dsky zemské. Z nařízení sněmovního vyzvána byla také všechna knížata, páni, rytířstvo, Pražané i jiná města, kteří měli u sebe buď listy neb registra neb přípisy aneb knihy jakékoliv, vztahující se ku právům a svobodám zemským, aby jich ustanovené této komissí předložili pro své i obecné poctivé dobré. Při té přležitosti zajisté i Kutnohorští svých nabytých práv hájiti a zastávati neopomenuli.

Bylo již praveno několikrát, že Horníci velmi horlivě přidržovali se náboženství pod obojí, přesto, že jim přízní svou nakloněný král Vladislav straně pod obojí nepřál. Přesto však k žádosti jich posavadní děkanství při chrámu sv. Jakuba povýšil na arciděkanství a jako prvního arciděkana ustanovil Svatomíra Zrůbka z Újezda, který dříve býval děkanem u sv. Apolináře v Praze. Dosud však nepodařilo se nalézt jakoukoli stopu toho, že dobou tou v Čechách usazený již po více roků a kněžstvo pod obojí světicí biskup Augustin Sancturienský do Hory byl zavítal, o čemž však ani dost málo pochybovati nelze, aby byl již dříve města tak proslulého a náboženství podobojí příchylného nenavštívil a potřebných pro město kněží zde též nesvětil. Teprve při roku tomto jeví se toho první jistá zpráva, neboť času

²²⁸ Tento výroční trh byl pak později přeložen na první pondělí v postě.

²²⁹ Archiv horního úřadu Tom. I. - Rok předtím ustanovil si Vladislav na týhodní potřeby dvoru svého oněch zmíněných 45 kop gr., kdežto dříve toliko 40 kop jemu zasláno bylo, pravě: že nám ta suma vystačiti nemůže, aniž se těmi penězi potřeby spraviti mohou, neb obrok velmi drah jest.

toho dělo se jistě vyjednávání mezi Pražany a Horníky, jak vysvítá z listu Pražan Horníkům: *My purkmistři a rady Starého a Nového měst Pražských opatrným pánům šepmistřům a radě i vši obci na Horách Kutných, přátelům našim milým, službu svou vzkazujíc oznamujem a na vědomí dáváme, že vedle výjezdy nynějšího důstojného v Bohu otce a pána Augustina* ²⁷¹ *biskupa Sancturienského etc. posíláme k vám opatrného Jana od Čápův, spolupřísežného našeho na radě, listu tohoto ukazatele, jemu o pilné potřeby s vámi mluvití poručivše. Protož, cožkolivěk týž Jan v tomto poselství od nás s vámi mluvití bude, žádámeť vás za to s pilností, aby jste jej dobrotivě vyslyšice, jemu toho věřili úplně a dokonce, jakož bychom my mluvíli s vámi osobně. Na svědomí toho pečeti menší měst našich nadepsaných kázali jsme přítisknouti k tomuto listu. Dán tu středu po Rozesláni svatých apoštolů léta 1487.*

Vyjednávání toto týkalo se přesídlení biskupova z Prahy do Hory, neboť v *Memorabilien* nacházíme krátké poznamenání o poslech vyslaných z Hory naproti biskupovi. Přišel-li tenkrát biskup Augustin do Hory pouze na návštěvu aneb k delšímu a stálému přebývání, nelze říci. Že však později v Hoře stále bydlel a zde i roku 1494 zemřel, dosvědčují nám některé listiny a zápisy bezpečně. V knize archivu městského *Manuale Consistorii Cuttenberg* na prvním listě uvádí se *Ecclesia in Montibus Cuttnis quae est ad divi Jacobi sive ad editionem, Cathedralis olim dicebatur propter duas causas.*²³⁰ 1. že na onen čas dva biskupové zde svou residencí měli a 2. že tu také konsistoř od mnoha let ustanovena jest. Jelikož o poslednějším na jiném místě vypravováno bude, zbývá ještě k odůvodnění, že biskup Augustin v Hoře sídlel, uvéstí, že v archivu městském nacházejí se tři bully papeže Sixta IV. s pečeti, dané v Římě dne 17. října 1477 a svědčící biskupovi Augustinu Sancturienskému a pak vlastnoruční poslední vůle téhož biskupa.²³¹

²³⁰ Což v překladu zní: *Chrám v Hoře Kutné jenž jest u sv. Jakuba, někdy katedrální slul z dvojích důvodů.*

²³¹ První ustanovuje se kněz Augustin na uprázdněnou stolicí biskupskou církve Sancturienské v Mirandole k řízení a správě diecése té. V bulle té vychvalují se jeho dobré vlastnosti ²⁷² a zásluhy biskupa toho co nejvýše, pro které svatý otec rozhodl se povýšiti jej na stolicí biskupskou. Druhá bulla svědčí kapitule Sancturienské a přikazuje přísně, aby poslechnuto bylo všeho, cožkoli by on ku spasení duší jemu svěřených za potřebné uznal naříditi a to bez reptání a vzpouzení se. Třetí bulla svědčí veškerému duchovenstvu a věřícím diecése Sancturienské, téhož obsahu, jako předešlá. Poslední vůle biskupa tohoto, latinsky psaná, má obsah následující: *Závět nej-důstojnějšího pana biskupa Augustina Sancturienského, kněze etc., poslední, kterou se všechny dříve napsané závěť odvolávají. Ve jménu Božím. Amen. Biskupskou milostí od počátku ustanoveno jest, aby každý živoucí člověk zemřel, takže nad smrt nic jistšího není. Poněvaď ale nevíme kdy a kde zemřeme, napomíná nás spasitel a dí: „Hotovi buďtež, neboť syn člověka přijde v hodinu, v kterou toho tušiti nebudete.“ Protož já, **Augustin Lucian**, bídny hříšník a nehodný biskup Sancturienský, chtěje urovnati záležitosti domu svého včas, aby po smrti mé žádná nesnáž nevznikla, uzavřel jsem tuto svou poslední vůli, aby v tomto vlastní rukou psaném zápisu všem známa byla, odvoláváje a ruše všechny dřívější závěti mnou psané a ustanovené, zvláště však odvolávám onu závět, na níž byla pečť pánův Starého města Pražského a znovu poručím duši svou svrchovanému Bohu, jenž ji stvořil, tělo své však zemi, kteréžto tělo pohřbeno bude na místě, jež zvolí nařezaní poručníci (comissarii) a v kterém chrámu pohřb bude, nařizují, aby tomu chrámu zmíněni poručníci dali 50 kop gr. miš. Nejprve volím za věrné poručníky své pány kutnohorské, totiž pana Prokopa (Aldera) přítele svého a jiného z pánův, ²⁷³ ježž páni sami zvolí; s nimi volím Mistra Jiřího a Mistra Jana z Opočna a věrného kaplana svého Václava, jinž na svědomí kladu, aby poslední tuto vůli mou dokonale vyplnili, beze všeho průtahy a podvodu. A nejprve odkazují všechny k úřadování biskupskému potřebné klenoty pánům kutnohorským, totiž dvě infule perlami a stříbrem zdobené, pozlacené, rovněž berlu v ceně pěti hřiven stříbra, rovněž čtyry stříbrné a pozlacené a jeden stříbrný kalich, aby si to dle libosti rozdělili ku potřebě v svých chrámech. Rovněž nazařizují, aby všechny nářadí mé, totiž troje lože a šatstvo a roucha prodána byla a peníze rozděleny mezi chudé a potřebné, kromě roucha kuního, jež odkazují kaplanu svému Václavovi. Knihy mé nechť rozdělí se mezi dobré kněží, kromě biblí pergamenové,*

²⁷⁴ Tím zajisté úplně je potvrzeno mínění naše, že týž biskup v Hoře nejen delší čas žil, Horníkům velice přál, odkázav jim klenoty své biskupské, čímž takřka poukazoval, že již tenkrát Hora zasluhovala býti sídlem biskupským.

1488 Při Hodech letničných čili svátcích svatodušních přijel král Vladislav do Hory a pobyl zde opět po delší dobu. Za jeho pobytu v městě zemřel zde primátor města a spolu i horní hofmistr **Mikuláš z Skalice**, který po více jak dvacet let stále mezi prvními šepmistry volen býval a tudíž o prospěch a blaho města nemalých zásluh si byl dobyt. Na jeho místo za hofmistra horního ustanoven byl pak slovutný Michal Smíšek z Vrchovišť.

Doby té byl již král Vladislav v držení panství Kolínského a jsa velikým přítelem honby, přál si co možná největšího hájení zvěře a proto psal Kutnohorským z Prahy při Všech svatých: *Dáváme vám věděti, že všem myslivcům svým rozkázali jsme, aby všech myslivostí s rukávníky neboli se psy okolo Kolína a Hory přestali a nařizujeme, byste trhem povolali, aby obyvatelé Horští i jiní kdož myslivost vedou s rukávníky neb se psy aby nehonili, že my sami takové lovy pro svou kratochvil chceme sobě zachovati.*

²⁷⁵ **1489** Dvě důležité události sběhly se roku toho pro Horu Kutnou zvláště výhodně, jež nejlepší svědectví podávají o zvláštní přízni krále Vladislava k městu tomu. Nejprve událo se, že páni a zemané, kteří městům královským nepřáli udělených jim svobod, vzpouzeli se platiti Horníkům cla městská a tito nemajíce výsady a práva, králem Václavem jim r. 1394 udělených v rukou, prosili jsou krále Vladislava, by jim právo toto obnoviti ráčil, což on učinil majestátem následujícím: *My Vladislav z Boží milosti král český, markrabě moravský atd. Oznamujem tímto listem všem k věčné paměti. Důstojenství královskému přísluší věrnou stálost a upřímnost zachovalou a nepohnutou poddaných svých milostmi a obdařeními svými zvláštními odplacovati, aby těmi a takovými věcmi potěšení jsouce, hotověji a povolněji u víře a stálosti trvajice, pánům svým sloužili. Kterakožto My shledali jsme poctivě šepmistry, radu a všecku obec na Horách Kutných, věrně naše milé, že oni u víře a poddanosti a prostálosti k předkům našim, králům českým šťastné paměti, zachovali jsú se podle nich ve všech potřebách, hrdel i statkův svých k vyzdvížení hor nelitujice a skrze to mnohých milostí obdarování od nich jsú došli, v kteréžto víře a stálosti od počátku našeho králování též k nám, jakožto k králi českému pánu svému dědičnému se zachovávají ve vši hotovosti a povolnosti, sami sebe i statkův svých pro nás i pro obecné dobré vši koruny naší české dobrovolně nelitujice. I prošení jsme jménem již psaných šepmistřův, rady i vši obce, **abychom je clem obdařiti ráčili**, kteréhožto jakož svědomím hodným před námi ukázáno jest, **prve jsú poživali a je vybírali**, aby to jim listem našim vyzdvíženo, upevněno a utvrzeno bylo. My, hledíce k již psanému ²⁷⁶ zachování jich k předkům našim i tudíž k nám, i jsouce k té prosbě, jakož hodné a slušné jest, zvláštní milostí naši nakloněni, aby oni milost naši takovou znajice, tím volněji a ochotněji v časech budoucích nám měli a mohli sloužiti v*

kteřou Václavovi, kaplanu svému, odkazují. Ostatní však z jenž a klenotů svých dali jsme zmíněným poručníkům svým, jak to jest (in police) rukou mou napsáno, aby to jak sluší, rozdělili mezi přátele a služebníky mé. Na stvrzení toho všeho napsal jsem to vlastní rukou, ačkoli nemocen tělem, ale z boží milostí mysli zdravé. Dáno v Praze v sídelním domě našem dne 12. března 1494 pod mou okrouhlou pečeti, a k většímu potvrzení požádal jsem důstojného M. Jiřího a M. Jana z Opočna, by pečeti své přiložili vedle mé. Budiž Bohu chvála na věky. Amen. Já, týž Augustin Lucian biskup Sancturienský, podepsal jsem vlastní rukou. Jaká jiná příčina byla by biskupa toho mohla k tomu přiměti, aby v poslední vůli své Kutnohorské tak štědrě obmyslel, nežli vlídné a štědré pohostinství, kteréž mu Horníci za jeho pobytu v Hoře prokazovali. Bydlíval za pobytu svého v domě na Zelném trhu, nyní panu Doušovi patřícím. ²⁷⁴ O úmrtí téhož biskupa podávají zprávu *Starí letopisové čeští* na str. 249: *Roku 1493 ten pátek před přenesením sv. Václava umřel důstojný otec kněz biskup Augustin Sacturienský a pochován v kostele u Matky Boží v Týně u oltáře, kdež lecturu čítají založení sv. Lukáše evangelisty. Kámen hrobovní vytesal Matouš Rejsek, kterýž novou věž stavěl. Dle poslední vůle biskupovy jde tu o patrný omyl v roce úmrtí v letopisech.*

nepohnuté víře trvající, aby potom skrze to dalších milostí našich od nás dojíti mohli. Protož s dobrým rozmyslem a radou věrných našich mocí královskou clo v artikulech dolepsaných jim a budoucím jich z milosti naší královské dali jsme a tímto listem mocně dáváme a vysazujeme. (Následuje výsada cla úplně a zcela, jak od krále Václava r. 1394 Horníkům udělena byla, věta za větu, jak v díle I. na str. 36. uvedena jest.) Kteréžto clo tak a vedle toho způsobu, jakž se svrchu píše, chceme, aby jmenovaní šepmistři, rada i všecka obec nahoře psaná, nynější i budoucí, měli, drželi, je vybírali a jeho požívali bez naší, budoucích králů českých i všech jiných lidí všeliké překážky, nyní i po všechny časy budoucí. Protož příkazujem všem úředníkům a poddaným našim věrným milým a zvláště mincmistru našemu na jmenovaných Horách Kutných, nynějšímu i budoucím, aby v držení, vybírání a v požívání svrchudotčeného cla tak a vedle toho, jakož se svrchu píše nahoře dotčeným šepmistřům, radě i vši obci jmenované Hory Kutné, nynějším i budoucím, nepřekáželi, ani překážeti dopouštěli, ale je i budoucí jich při tom zachovali bez překážky, nyní i v časech budoucích, jináč toho nečiníce, pod uvarováním hněvu a těžké pomsty naší a budoucích našich králův českých. Toho však znamenitě vymínujeme, že páni a rytířstvo v dávání svrchupsaného cla mají od nahoře psaných šepmistřův, rady i vši obce svrchudotčené Hory Kutné, nynějších ^[277] i budoucích, při svých svobodách zachováni býti, tak jako od nás i od jiných poddaných našich, kteří cla svá mají, zachováni bývají takovíto obyčejem: komuž by kolivěk z pánův neb rytířstva co hnáno neb vezeno bylo k jeho potřebě vlastní skrze svrchupsané město, že z toho cla dáti nemá. Také toto otevřeně vyslovujem, že všude, kdež zmínka nahoře o penízi jest, ten peníz míníme, kterýchž nyní sedm se dáva na český groš. Tomu na potvrzení, na pevnost a na svědomí pečeti naší královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán na hradě Pražském v pondělí den sv. Ondřeje apoštola božího léta Páně tisícího čtyřstého osmdesátého devátého, království našeho roku devatenáctého. Mohla-li větší přízeň a náklonnost krále Vladislava k Hoře být projevena, nežli jak v úvodu k majestátu tomuto jest vytknuto. A to je nejlepším důkazem stále věrnosti Honiků ke svému králi.

Druhé bylo, že Kutnohorským popírána byla práva a svobody dané Horníkům Václavem I., Přemyslem, Karlem a Zikmundem, o nichž již v I. díle tohoto dějepisu stala se zmínka. I obrátili se Kutnohorští ve věci té do Jihlavi, kde purkmistři a rada dali jim svědectví, že práva ta jim udělena byla jako městu hornímu, v užívání jich byli vždy zachovávaní. Přestalo pak proto všeliké jich v tom zkracování.

1490 Dne 4. dubna 1490 zemřel Matyáš král uherský a dne 15. července dle úmluvy již dříve stal zvolen byl Vladislav za krále uherského, kamž se byl s mocí válečnou odebral. Horníci, znajíce obtíže, s jakými bylo zápasiti Vladislavovi, poslali mu list soustrastný, na který odpověděl Vladislav z Prešpurku. U listu toho vychází, v jak důvěrném poměru s Horníky žil, neboť píše: *Poctiví věrní milí! Psaní vaše nyní nám učiněně viděli ^[278] jsme a jemu vyrozuměli, z kterýchžto věcí našich nynějších zvláštní potěšení majíce, mnoho nám dobrého viňšujete, kteréžto a upřímnosti vaší k nám vděční jsouce, vám velmi děkujem, nebo dobré jest znamení lásky upřímné tu, kdež poddani v štěstí pána svého se radují a v neštěstí se rmoutí. Jakož pak my po všechny časy od počátku králování našeho vás vždycky k nám upřímně a k službám našim hotové jsme nalezli, pro kteroužto věc úmysl náš jest v budoucích časech všim dobrým a milostí vám to s prvními vzpomínati. Jakož žádostivi jste věděti, kterak se nám v této míře v království našem uherském vede, i věztež, že z daru Pána Boha všemohoucího věci naše na dobro postaveny jsou, ačkoliv od některých soused našich okolních nesnáze proti nám povstávají. Proto ku Pánu Bohu naději máme, že s pomocí jeho sváru tomu všemu odoláme. Dán v Prešpurku v sobotu po Všech svatých let království našich uherského prvního a českého dvacátém.*

Přes nové starosti, které Vladislavovi nabytím koruny uherské nastaly, nepřestal předce pamětliv býti Hory Kutné a zvláště hor, ježto užitku z nich nyní tím více bylo mu potřebí. Záleželo mu na tom, aby jeho poslední zařízení a ustanovení ohledně hor přísně bylo zachovááno, a proto psal z Budína úředníkům

horním: *Nepochybujeme o tom, že vám v paměti jest, kterak jsme my některý čas prve, nežli jsme z země vyjeli, ceduli, v kteréž jsme všechny věci a potřeby horní, jak se kdo při čem zachovávatí má, sepsati a vám ji dáti kázali, poručivše o tom, aby se všechny věci při těch horách podle toho působily a jináče nic. Potom jsme vám i odtud psaní některé, kteréž nám se týmž horám potřebné a užitečné zdálo, učinili. A majíc s některými potřebami statečného Jana z Roupova v.n.m. do království českého ^[279] vypraviti, poručili jsme jemu, aby se tu u Hory stavil a takli se podle té cedule a psaní našeho řídil, všecko to aby ohledal a nám to znáti dal, kterýž jest nám psal, že jest tak, jak jsme mu poručili, učinil a ty věci přehledl. Přitom nám oznamuje, že se téměř nic podle té cedule a psaní našeho neděje a neřádnově mnozí jsou nám i těm horám velmi škodní. Protož My vám s pilností poručíme a příkazujem, abyste, vezmouc k sobě hofmistra našeho horního, ihned to před se vzali a v ty ve všechny věci potřebné nahlédli, je zřídili a k tomu přivedli, aby se při těch horách nic jináč nedělo ani působilo, než podle svrchu psané cedule, kterouž jsme vám dali a podle psaní našeho, kteréž jsme vám odsud učinili. Pakli by se toho nestalo, již bychom jinému nerozumně, že na tom ničímž jiným neschází, nežli **nedbanlivostí vaší**, ježto bychom na to jinak pomysliti a to opatřiti musili. Tak slyšíme, že by se **u některých straně stříbro pátilo**, z kteréžto věci (bylo-li by tak), nemalá by nám škoda přicházela. Protož vám i v tom s pilností poručíme, abyste hned rozkázali všecka taková pálení stříbra, buď u zlatníkův neb kupcův a **židův** neb jinde kdekoli pod ztracením hrdla a statku zapověditi. A nalezl-li by se kdožkolivěk, ježto by přes to naše všecko rozkázání jináč činil, ten ať je trestán tak, jak dotčeno jest.*

Již tedy viděl se král Vladislav nucena úředníky horní karáti z nedbalosti, a věru, jen nedbalosti této, pohodlnosti a podobným nectnostem úředníkův horních přičísti lze úpadek hor kutnohorských, jak další vypravování blíže osvětlí.

Když Michael Smíšek z Vrchovišt stal se horním hofmistem, jsa spolu i bohatým rudokupcem a majitelem dvojí hutí na potoce Bylance, ujal se horlivě stavby chrámu sv. Barbory, a znaje proslulost v stavitelství pražského bakaláře Matěje Rejska, povolal ^[280] jej ku řízení stavby té do Hory. Ale kameníci horští vzpouzeli se přijati jej mezi sebe a takřka nad sebe, tupice ho, a podali proti němu i stížnost ku mistru Benediktovi (z Loun) na hrad Pražský. Kameníci pražští Rejska se ujali a vzali jej ve svou mocnou ochranu proti křivým nářekům naň vedeným. ²³²

²³² Považuji list kameníků pražských pro dějepis umění za velmi důležitý a proto jej celý zde podávám: *Vzácné opatrnosti pánům šepmistřům a radě na Horách Kutných, pánům nám příznivým. V. Mtem tajno není, když jste Mistra Rejska na své dílo vzali za mistra, při tom pak tovaryši s některými jinými psali list k mistrům hradeckým a když jsme my to zvěděli, mistrům hradeckým majíce za zlé, mluvili jsme, že by těch věcí straních neměli působiti proti mistrům a cechu našemu a jmenovitě proti mistru Rejskovi. A oni vymluvili se, že nic ke škodě ani k hanbě mistru Rejskovi není. A my přesto péči vždy dosaváde majíce a toho chtěje grunt zvědět, uptali jsme se, že jest to z vašich všecko pošlo. I dáváme to VMti znáti, že jsme před nedávným časem sepsali k cechmistrům kameníků města vašeho, i odepsali nám, kterémužto psaní porozuměli jsme, kterak k cechu našemu se mají a kterakú poctivost nám zachovávají a kterakú také k mistrům hradeckým. A při tom listu k nám psaném psali také ihned k mistru Benediktovi na Hrad. A my, když jsme to zvěděli, i zamčeli jsme toho málo. Tento pak týden nyní minulý mistr Benedikt napřed psaný pro svou potřebu přišel před nás s Pehmem, králem JMti úředníkem, a mluvili jsme k němu o mistra Rejska a on nám k tomu pověděl takto, že bychom my proti mistru Rejskovi nic nehýbali, než že nám píše z Hory, a jmenoval mistra Blažka, že jest jemu psal list, ztazuje se, co by mělo držáno ^[281] býti o mistru Rejskovi, a my jsme v požádání na mistru Benediktovi toho listu, kterýž jest Blažek s jinými psal. I odpověděl mistr Benedikt, pravě, že jsem jemu tak odepsal, že ty s Rejskem byl jsi z mladosti, já na něho nic nevím, a k tomu list, který jest mi poslal v svém listu, zase jsem jemu poslal do Hory. Protož vaše milost, páni nám přízniví, přepis tento v tomto listu zavřený přečtouc, seznati moci budete, kterak vaši hradecké mistry vyvyšují a cech náš, kterýž podle práv našich jakožto z hlavního města spravuje všechny cechy našeho řemesla po celém království českém, jakoby v něm řádově slušně se neřídili, potupují. I s plným doufáním vaší milosti prosíme, věříme, že dílo vaší milosti,*

^{1281/} V témž roce byly dvě brány kamenné při městě Hoře Kutné, Kolínská a Kouřimská, dostavěny a cihlami přikryty.²³³

^{1282/} **1491** Na sněmu zemském, toho roku v měsíci únoru obdývaném, svolena byla opětně daň z vaření piva po 1 gr. českém z každého džberu na celý rok. Ačkoli vyslaní Kutnohorští jako dříve předtím ku placení daně té na sněmu byli svolili, nicméně neučinili toho dříve, pokud jim král Vladislav nevydal úpis, že toto činiti povinni nejsou z práva, ale dobromyslně a dobrovolně že pomoc tu dosti znamenitou k obraně veškeré koruny že jsou učinili, což jim nemá býti k žádné újmě, škodě a k kterému zlehčení jich právům, milostem a svobodám, obdařením a vysazením, kterážto mají od předkův králův českých, jak list na to daný v úterý před sv. Rehořem o tom svědčí.

Některá obecní usnesení ve prospěch obecný zavedená dopřejí nám opětně nahlédnouti v ducha času doby té a jelikož na poznání tohoto druhu v každém dějepisu hlavně záleží, nutno též při sepisování obrazu minulosti města ke všemu podobnému hleděno býti, co poměr společný nám objasnití může. Protož dopídiv se vzácných zápisek podobných, nemohu jináče, než podat je čtenářstvu jak k úvaze, tak i k poučení. Jsou to zrnka dávno již nepovšimnutá, pro kulturně historický obraz každého věku však veledůležitá. Tak poznamenáno:²³⁴

Páni šepmistři se pány v radě (fer 3 Oculi) pováživše nespůsobu při šenkování piv přesporních i domácích, tudíž i vína, kterak jsou o to mnohokrát pracovali a péči měli a proto svolání častá činili pánův obecních a starších a nikdy jsou šenkýři v tom netrvali, ale vždy se k svým fortelům navracovali. ^{1283/} I slitovalo se pánům šepmistřům a pánům toho, povolali jsou pánův obecních a starších, drahně při tom jim nedostatkův oznámivše, a to zvláště, že když kdo v pokutu tu upadne, že houfem přítele přijdouce, žádají pánův za prominutí té pokuty, a jestiže by byli oslyšáni, tedy o to repčí. Protož jest jim pánům skrze pana Prokopa Kroupu (šepmistra téhož měsíce) pověděno napřed, aby se toho nedopouštěli, aby za prominutí pokut neprosili, pod touž pokutou propadeni, kdož by se přimlouval, aby s něho bez milosti byla vzata. Tomu jsou páni obecní a starší povolili a žádali pánův, aby to tak zachováno bylo a aby se neráčili v lehkost dávat. Potom hned ve středu obesláni jsou šenkéři a jich cechmistři a tu jest jim pověděna panská vůle obecních a starších v širokých slovech, kterak se mají zachovati, a míry jsou jim vydány a pověděno jim, nezachová-li se kdo v tom jednou i druhé, páni vezmou pokutu, konečně obchod stočí takovému.

Dále při tom času způsobeno skrze pány šepmistry a radu a pánův obecních a starších povolení, aby hokyně, kdež jim ukázáno bylo, tu stávaly, jakož jich všech povolavše, poručeno jest, a páni na to ukázání vydání jsou k tomu zřízení, kde a kterak se mají zachovati, aby více v Rakovské ulici žádavy nebývalo vozům a svobodnému chození²³⁵ a přitom veškeren způsob hokyněm a tržným oznámen, pokud se mají chovati při překupování.

Též perníkářům, kde mají stávat, poručeno a řezníci počali stávat k prodávání masa v nových masných krámcích na Koňském trhu.²³⁶

^{1284/} Pekařům, moučnicem, perníkářům a koláčníkům rozká-

k kterémuž mistra Rejska ráčili jste způsobiti, opatříte a tudíž téhož mistra Rejska, aby VMti to dílo skrze příčinu vašich a jich dýmání se nemeskalo a mistr Rejsk také ať by skrze ně takových překážek neměl. A my, co na nás jest, se vši pilností naší jakožto pro pány nám příznivé chcem se tak přičiniti, aby mistr Rejsk mohl dílo vaší milosti dělati bez překážek takových. A toho VMti žádáme odpovědi psané, abychom se věděli čím spraviti. Dán ten den po nalezení sv. Štěpána 1490. Cechmistři a mistři řemesla kamenického Starého a Nového města Pražského.

²³³ Paměti Mikuláše Dačického. Z prvnější jsou až dodnes ještě některé poslední zbytky, které poukazují k tomu, že brána ta padacím mostem opatřena byla. Druhá sesula se r. 1813 právě v tu chvíli, když krajská stavitelská komise stavební její chatrnost ohledala a protokol podepisovala, ^{1282/} že brána ta ještě dlouhé věky potrvá. Pohřbila v sutinách svých bydlící v ní osoby. Nyní je vše odklizen a není ani stopy, kde stávala.

²³⁴ Dle Memorabilia ab Anno 1490.

²³⁵ Svědčí to, že hokyně sedávaly pod masnými krámy blíže nynější Kamenné kašny.

²³⁶ Paměti Mikuláše Dačického.

záno nejprv: aby společně cech měli všickni, když jaká potřeba přijde, aby to slušně od cechmistřův nalezeno bylo vedle spravedlnosti, co by měli dáti, a aby všickni v krámech prodávali. A nemohli-li by se směstnati v krámech, tedy okolo krámův vedle ukázání panského a aby žádný krám pust nestál. Přitom mlynářům tu stojícím rozkázáno a starším pekařům, aby to způsobili mezi sebou, aby vedle starodávného obyčeje pořad každému na prst neb na dva. Pakliže by kdo v tom postižen byl, jináč čině, tomu každému aby obchod složen byl.

Naríženo též, aby nikdo vína ani piva draže neprodával, nežli jak páni je sadí, a též všecky míry, buď žejdlíky neb konve poloupinetní, od šenkýřek byly zdviženy a nové dělány spravedlivé, tak aby konváři v těch měrách hřebičky dělali od kraje na prst neb na dva. Pakliže by kdo v tom postižen byl, jináč čině, tomu každému aby obchod složen byl.

Cechmistři kramářští vstoupivše do rady oznámili, kterak některá řemesla jim žádavu v živnosti jich činí, prodávajíc ty věci, kteréž jim přináleží a o ležácích také dotekše, že po sklepicích váží i na lokty prodávají, ježto toho nikdež ani v Praze není. A podavše cedule sepsané obyčeje starodávního pražského prosili pánův, aby vedle toho zachováni byli. Páni vyslyševše ceduli a ji pováživše, že slušného žádají, povolení jim v tom davše, aby vedle té cedule nyní tak se zachovali do dalšího rozkázání a z starých register vyhledání, kterak od starodávna bylo, rozkázali ji zapsati v ta slova takto: Co se ležákův ^{1285/} (Lagerhälter) dotýče, nesmí žádný nic prodávati, kromě jarmarku, aniž domácím nic prodati ale všecko nésti a vážiti u váhy a méně libry nic, pepře méně než půl věrtele. Co se dotýče domácích kupcův, ti mohou hostem prodávati, ale také musí všecko u váze vážiti a žádný kupec domácí i host vah v sklepech aby neměli a na lokty aby nekrájeli a to pod panskou pokutou, leč by který cech měl s kramáři, ten muž doma vážiti co chce. Pakli by ležák nebo host toho nedodržel a v tom shledán byl, že by hostem prodával, anebo kupci domácí, že by doma co vážili, anebo na lokty prodávali, tedy ta koupě, co jest prodal, nejprve ztracena jest a potom mají páni jemu sklep (krám) zamknouti a z něho panskou vinu vzíti bez milosti.

Co de dotýče kramářův hostinských, aby žádný neprodával vedle obyčeje starodávného, ani nevykládal, než v trhový den v úterý a v pátek.

Co se dotýče švadlí a některých z kraječův suken, nebo oni krájejí na lokty harasy, kmenty, tykéty, tafety, barchany a haklíky, stuhy a jiné věci, což kramářům přísluší, nejsou s nimi v cechu a proto na překážku živnosti jich, aby toho nebylo. Jen k tomu páni povolení dali takové, aby švadlím nebránili od kupcův kupovati kmentův těm, kteréž košile a perkytle (bílé kápě hornické) šijí, než aby na lokte prodávali.

Přízeň, lásku a náklonnost k Hoře projevil král Vladislav hlavně tím, že jí vyhradil zvláštní právo, aby pro sebe a svou potřebu mohla si dáti raziti peníze v minci královské a na to dal jí tento majestát: *My Vladislav atd. Oznamujem tímto listem naším, že znamenavše i vskutku mnohé věrně a ustavičné služby pilné, které jsou nám hned od počátku králování našeho v Čechách poctiví šepmistři, rada i všecka obec na Horách Kutných, věrní naši milí, vskutku činili a ukazovali a až ^{1286/} dosavad nám se službami svými velkou a upřímnou poddaností slíbili. A nepřestávajíc, nad to se zachovali, jsouce vždycky ve všech našich užitečných potřebách nám volni a k učinění hotovi s předními beze vsí odporosti. I chtíce jim, jakož hodné a spravedlivé jest, takové jich stálé, platné a ochotné služby, kteréž nám upřímným úmyslem a věrným srdcem činili jsou a činiti nepřestávají, milostí naší královskou odplatiti a dobrým nahraditi, s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou, jakožto král český, takovouto milost a obdarování již psaným šepmistřům, radě i vsí obci na Horách Kutných, nynějším i budoucím, učinili jsme a tímto listem činíme a mocně dáváme, tak aby oni i jich budoucí mohli a svobodu měli každý rok od dání listu tohoto tisíc hřiven stříbra, koupíce za své peníze, do mince naší na Horách Kutných dáti a položiti společně anebo rozdílně, rozdělice to na čtyry, pět neb šest verkův, kteréž stříbro od nich aneb od jich budoucích tak, jakož se svrchu píše, do mince naší dané, chcem a tímto listem ustanovujem, aby jim a*

neboližto budoucím, jak na tu naši minci, kteráž by ty časy na Horách Kutných dělána byla, na takovou též aby jim a nebolížto budoucím jich svrchudotčených tisíc hřiven stříbra v minci naši zděláno bylo nyní i v časích budoucích a to bez naší, budoucích králův českých i všech jiných lidí všeliké překážky. Toto však při svrchu dotčené milosti naší znamenité a prvotně vymínujeme, že již psaní, šepmistři a rada i všechna obec na Horách Kutných, nynější i budoucí, nemají, ani moci míti budou svrchudotčených tisíc hřiven stříbra z těch stříbr, kterážby z těch hor na Horách Kutných přišla byla, ani také těch stříbr, kteréž by do komory naší a mince příslušetí mělo, kupovati a do mince naší²²⁷ na Horách Kutných takové stříbro k děláni dali a položili, tehdy hned, jak by taková věc na ně shledána v pravdě byla, mají této naší milosti a obdarování zbaveni a prázdni býti a více nikterak neužívatí. Také kdyby kolivěk svrchudotčených tisíc hřiven stříbra koupili, mají to stříbro, když je koupí, úředníkům mince na Horách Kutných oznámiti, a to proto, aby skrze takový způsob snáze podezření a svrchudotčené pokuty uvarovati se mohli. A protož přikazujeme mincmistru našemu i jiným úředníkům mince naší na H.K., nynějším i budoucím, aby podle našeho jmenovaného obdarování, když by jim kolivěk do mince naší nahoře dotčení šepmistři, rada a obec na H.K., nynější i budoucí, těch tisíc hřiven stříbra každý rok dali a na zdělání k svému užitku položili, společně nebo rozdílně, však nic více, než toliko každý rok tisíc hřiven stříbra, ty aby od nich do mince naší přijali a jim je na groše, na peníze a nebolížto na tu minci, kteráž by ty časy dělána byla, zdělati dopustili bez zmatku i všeliké odporosti, nyní i po věčné časy budoucí. Tomu na svědomí pečet' naši královskou kázali jsme přivésti k tomuto listu. Dán v království našem uherském na zámku Palatě blíž vojska našeho v středu den sv. Bartoloměje apoštola Páně léta 1491, království našich uherského v druhém a českého v jedenáctém roce.²²⁷ Zda a v jaké míře Horníci výsady této používali, nelze udati, aniž o tom, zda jim z privilegia toho jaký prospěch vyplýval.

Téhož roku zhrmel v Hoře Kutné syn knížete Hynka Minsterberského a hraběte Kladského, který pak pohřben byl v bývalém chrámu ss. Filipa a Jakuba v ohradě kláštera Sedlckého u samého²²⁸ velkého oltáře vlevo.²³⁸

1492 Za tak mnohá dobrodiní, která král Vladislav Hoře prokazoval, uvolili se téhož roku šepmistři, rada i všechna obec dobrovolně podle svolení všeho království českého ku pomoci králi Vladislavovi z vaření piva do roka pořad zběhlého. Vladislav listem daným v Budíně v den sv. Řehoře 1492 dal pak Horníkům opětně ujistění, že ani on ani budoucí králové čeští více takové pomoci na nich žádati nemají.

Jak velice Horníci Vladislavovi v každém ohledu šťastné a pokojné panování přáli a v každé jej potkavší nehodě jemu soustrastně pomoci hleděli a kde nebylo to možno hmotně, aspoň duchem osvědčili své přesvědčení, tomu nasvědčuje okolnost, že v pondělí po památce sv. Bonifácia r. 1492 z nařízení šepmistřův a pánův uloženo v Hoře veliký a přisný půst a v týž den učiněno slavné procesí ke kostelíku sv. Máří blíž Kaňku nad klášterem Sedlckým s prosbami za zdar zbraním krále Vladislava proti Turku, kterýž ležel v Uhřích na Kosově poli s velikým vojskem.²³⁹

Roku téhož založena a postavena byla prvně kašna vodní na Rybném trhu před Vlašským dvorem.

²²⁹Pavování množilo se doby té na všechny strany a jelikož nákladníkům vynášelo značné zisky, byla tu snaha ještě více vytěžiti a proto hledány rudy jen mocnější a chudšími opovrhováno, čímž provozováno bylo tak zvané loupeživé pavování. V roce tom havíři, dobývající starých dolů, do kterých někdy Němci vmetali věrně Čechy, přijímající tělo a krev Pána Ježíše pod obojí způsobou, dobyli v těch dolech i kosti těch ubohých. Tu také našli tělo, ač necelé, ale toliko prsy s žebry, a to tělo

²²⁷ Archiv horního úřadu, Tom I. č. 434.

²²⁸ Eusebius Kapihorský uvádí též nápis náhrobní, který zněl: *Anno Domini MCCCCXCI fer IV ante festum Ste Catharinæ obiit illustrissimus Ducis et Domini Domini Hincnis Ducis Minsterbergensis, Comitis Glacensis filius, natali nomine Hinc. Hic sepultus est.* Se zbořením a zrušením chrámu toho počátkem století XIX. zničen i tento kámen náhrobní.

²²⁹ Paměti Mikuláše Dačického.

je jest tak čistou a libou vůni mělo, jakožto myrha výborná. To jest všude u Hory vědomo bylo. A tak se domýšleli, že by to tělo bylo kněze Jana Chůdka, faráře Kouřimského, kteréhož Němci prve sřáli a pak do šachty hodili.²⁴⁰

Nastalaf' jest byla opět nesnáž o braní peněz horských. Protož když o tom králi Vladislavovi zpráva dána byla, psal úředníkům mince z Budína v úterý po sv. Máří Magdaléně: *Jakož nám píšete, že páni zeměti k tomu nikoli svoliti nechtí, aby se více a déle drobné peníze mincovaly, žádajíce v tom naučení našeho. I věztež, žeť jsme my ty drobné peníze dělati a mincovati více pro užitek a dobré těch hor i všeho království, nežli pro náš zisk, rozkázali, znajíce chudobu a nedostatek těch hor až do božího nadělení, neb by toho nebylo, už by byly musily dávno upadnouti a tak státi, poněvadž o nich žádné péče míti a jich opatřiti nechtí. A protož každěž ty peníze drobné dělati tak jako prve vždy předse mincovati, až do našeho zvláštního vám v tom rozkázání. Nebudou-li je chtíti bráti, dobře tomu cestu a prostředek některý najdeme, jak ta věc bude předsevzata.*²⁴¹

²⁹⁰**1493** Již na třetí rok nebyl král v Čechách, čemž Čechové však nebyli zvyklí. A proto mnoho věcí ustanovených čtyřmi hejtmány královskými zůstávalo nerozhodnuto. V podobnou při uvedeni byli Kutnohorští s klášterem Sedlckým, kterou hejtmán královský sám neodvážil se rozhodnouti. Šlo o věc pro celou obec velmi důležitou, totiž o vedení vody do města. Posavadní studánka Svatovojtěšská, ze které voda od nepamětných dob do města přicházela, neposkytovala toho roku dostatek potřebné vody, a proto ku rozmnožení vody této použili Kutnohorští a připojili ku prvnější ještě výše ležící studánky u Bylan, kteréž však ležely již na gruntech bylanských, tehdy klášteru Sedlckému patřících. Klášter nechtěl dovoliti Horníkům užívání studánky té a proto oni zvláštními posly obrátili se o pomoc ku králi Vladislavovi, důvěřující, že on jich v potřebách jich neopustí. Král vydal jim ochotně na užívání té druhé studánky zvláštní majestát a tak Horníky zbavil nepřátelského stíhání klášterem Sedlckým. Majestát ten zní následovně: *My Vladislav z Boží milosti uherský, český, dalmatský, chorvatský král atd. Oznamujem tímto listem všem, že jsou spravili nás poctiví šepmistři a rada města našeho Hory Kutné, věrní naši milí, skrze některé starší své, kterak by byla studnice na obci bylanské u vsi Bylan, kterážto ves přísluší k klášteru Sedlckému, z kteréžto studnice oni od některých časův do města vodu k svým potřebám vedou a té vody z té studnice užívají, při tom prosíce nás, abychom je při vedení a užívání té vody zůstaviti a jim toho příti a potvrditi ráčili. K kteréžto prosbě pro dobré a užitečné téhož města svolili jsme a svolujem, je při vedení a užívání té vody z té studnice zůstavujem milostivě, chtějce tomu, aby oni, když by se jim kolivěk zdálo a líbilo podle prvnějšího způsobu tu vodu z té studnice k svým ke všem potřebám vedli a věsti i té vody užívati mohli a moc měli tak, jak by se jim nejlíp a nejužitečněji zdálo a vidělo a to bez naší, budoucích našich králův českých i také opata a konventu jmenovaného kláštera Sedlce všelikteraké překážky nyní i v časech budoucích.*

Dále doplňujeme týž majestát tímto: *Také jsou nás zpravili již psaní šepmistři a rada, že by mezi nimi v obci nesnáze bývaly, což se dluhův pozůstalých dotýče po těch osobách, kteréž jsouce mezi nimi, z tohoto světa smrtí sejdou a po sobě dluhy pozůstaví, při kterýchžto věcech s pilností jsou nás prosili, abychom mezi nimi na budoucí časy porovnání učinili. K kteréžto prosbě jsouce nakloněni, takto mezi nimi o tom ustanovujem a na budoucí časy mocně tímto listem připovídáme: když by se přihodilo, že by který soused neb obyvatel na Horách Kutných z tohoto světa sešel, a dluhy, které po sobě zůstavil a zápisy za svého zdravého života v knihách neb v rejstřích tu na Horách Kutných učinil, ty aby v cele zůstaly. Což se pak dluhův jiných dotýče: nejprve, jestliže by ten, kdož by umřel, nám do komory naší který dluh dlužen zůstal, ten aby prvotně zaplacen byl z statku jeho. Což se pak uhlěřův, dělníkův, za olovo aneb obecného dluhu dotýče, ti dluhové aby placeni byli podle horních práv hned po dlužích našich. A což se domácích a hostinských dlužníkův dotýče, domácí před hostinskými aby k svým dluhům*

²⁴⁰ Staří letopisové Čestí str. 249.

²⁴¹ Archiv horního úřadu.

přicházeli, a cožby přes to statku toho umřelého zůstalo, z toho aby dlužníkům hostinským placeno bylo. Tomu na svědomí pečť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán v Budíně v pátek před sv. Kateřinou léta ¹²⁹² Božího 1493 království našich uherského čtvrtého a českého třímecítmého.²⁴²

Téhož roku založena byla nová kašna vodní nad starým rathauzem, totiž nynější Kamenná kašna. Při její stavbě přál si pan Michal Smíšek z Vrchovišť, tehdejší majitel Hrádku, aby mu též do tohoto domu povoleno bylo vésti vodu od kašny jmenované. K tomu když svoleno bylo, dal týž Smíšek z Vrchovišť nynější Kamennou kašnu svým nákladem od mistra Rejska, kterýž té doby stavbu chrámu sv. Barbory řídil, v roce 1495 vystavěti.²⁴³

¹²⁹³ Zlatníci kutnohorští, majíce spory mezi sebou, požádali šepmistry, aby jim k uspořádání jich řemesla potvrdili pravidla jimi sestavená, aby se jim k příštímú spravovati mohli. Šepmistři potvrdili předložený jim řád cechovní a nařídili jej zachovávatí následujícím usnesením: *My šepmistři a rada na Horách Kutných oznamujeme tímto listem všem, kdež čten nebo čtúci slyšán bude, že předstoupivše před nás do rady naši mistři a starší řemesla zlatnického, sousedé naši milí, podali jsou nám některých artikulův, nás snažně prosíce, abychom jim v tom povolení své dadouce, jich na časy budoucí potvrdili, kteréžto slovo od slova takto se popisují: Nejprve: Kdož by chtěl na Horách Kutných svůj byt míti anebo mistrem zlatnickým se osaditi, ten má nejprv pánům JMti se opověditi. It. Kdož by chtěl zlatnickým mistrem býti, ten má slúžiti u jednoho mistra tři léta aneb u dvou mistrů čtyry léta. It. List zachovací má přiněsti rodu svého a kde jest se učil a jak se zachoval, v řádném-li cechu nebo po hradech. It. Žádný tovaryš svobodný aby se neosadil, lečby se oženil s manželkou počestnou. K tomu aby mistrovství ukázal tři kusy: kalich, prsten zlatý a pečť stříbrnou. It. Aby do cechu dal půl druhé kopy grošů a všecka pavování, zlá i dobrá, aby trpěl s nimi. It. Aby se zachoval v stříbře dělání a v klenotech tak, jako se v jiných zemích a v řádném cechu zachovává, beze vši falše a ¹²⁹⁴ jestliže by se dopustil falše nebo jakého zlodějství, aby byl trestán vedle své zásluhy. It. O čeled: tovaryš, když by chtěl od mistra odjiti, má dáti mistru napřed věděti dvě neděli a mistr též zase má dáti dvě neděli tovaryši napřed věděti, když by ho míti nechtěl. It. Kdož by pojal mistrovi dceru neb mistrovi vdovu, ten nic do cechu nedá, ale mistrovství aby okázal a list zachovací aby přinesl. It. Mistrův syn aby měl tu svobodu po otci, aby nic po otci nedal, ani mistrovství okázal, ale počestně aby se zachoval. It. Učedník aby přijat byl na řemeslo skrze své přátely a před některým mistrem zlatnickým aby přijat byl. It. Když by se učedník vyučil a zachoval se počestně, ten aby zapsán byl v cech a dvě libře vosku aby dal. It. Mistři aby jeden druhému tovaryštvu neloučili. Když by chtěl tovaryš odjiti k jinému mistru, tehdaž ten mistr má s druhým mluvití, kterak se u něho zachoval. It. Aby žádný odjinud sem do Hory klenotův nevozil, krom jarmarkův, a to kdyby chtěl prodávati, aby bylo ohledáno skrze mistry zlatnické vedle panského rozkázání. It. Hanštánův aby zlatníci nepřepalovali. Byl-li by kdo v tom postižen, ten aby na královské milosti s hrdlem i statkem byl. My k jich snažným prosbám jsouc náchylni, rozváživše s pilností, že nic neslušného, ale vše počtivé svého řemesla žádají, zdálo se nám, aby v svých*

²⁴² Sbirka výsad městských. - Že nikdy nebývá radno vzdávati se práv a výsad jednou nabytých aneb časem je promeškati, v tom nabytá obec kutnohorská zkušenosti při této studance. Během času, když prvnější studánka Svatovojtěžská opětně dostatek vody městu poskytovala, upuštěno bylo od užívání studánky horní na půdě bylanské, což trvalo dlouhá léta. Když pak v letech 1853, 54 a 55 příliš veliká sucha panovala a vody do města se nedostávalo, vzpomenuť bylo zase někdejší studánky hořejší a položeny spojovací vodní roury k ní. Proti tomu však jak obec bylanská tak i na potoce Bylance usazení mlynáři obrátili se proti obci kutnohorské žalobou. Že však výsada výše uvedená městu jednou udělená všemi po Vladislavovi následujícími panovníky byla potvrzena, zůstala až podnes v platnosti a žaloba zmíněná minula se cíle.

²⁴³ *Paměti Mikuláše Dačického z Heslova* uvádějí ještě k r. 1494: *V úterý před památkou Nanebevzetí Panny Marie vyhořela tvrz Lorec v předměstí Hloucheckém. Patřilať tvrz ¹²⁹³ ta panu Václavovi Loreckému z Elkuše.* Jest to první zmínka o šlechtické rodině té v Hoře tehdaž žijící.

slušných prosbách oslyšání nebyli. Protož my předepsaní šepmistři a rada téhož města Hory Kutné ty všecky artikule předepsané mocí listu tohoto jim tvrdíme a upevňujem, prikazujíce, aby kdožkoli téhož řemesla zlatnického na časy ¹²⁹⁵ nynější i potomní chtěl by v městě našem osadě se to řemeslo dělati, ten aby ty artikule předepsané všecky podnikl a konečně podstoupil bez přerušení všelijakého, ač se chce hněvu našeho a trestání varovati i našich potomních. Toho na svědomí a potvrzení k jich žádosti pečť města našeho přivěsiti jsme dali k tomuto listu. Dán od narození Syna božího léta 1493 ten čtvrtek před slavným hodem Všem Svätých.

¹⁴⁹⁴ O suchých dnech postních roku toho byl v Praze sněm pánův a českých a moravských. I vyjednávano bylo o poselství, kteréž papež Alexander VI. králi Vladislavovi byl učinil ohledně jednoty a svornosti v naboženství a u víře, neboť před tím **Pražané obojího města a Horníci** učinili psaní ku papeži, dávajíce na sobě znáti, že by se rádi v lúno svaté matky církve a k stolici římské navrátili a že k jednání tomu, nesouce se s pány a rytíři, oratory (přímlovci) své do Říma že vypraviti chtějí, očekávajíce toliko na příjezd krále svého. I zůstáno na tom, aby král poslal ku papeži o srovnání vedle kompaktát, jakož byl jest legát Nicolo Cola v Budíně přítomen, a tam k němu jezдили M. Jiřík z Tejna, M. Jakub a M. Prokop kancléř staroměstský, ale málo zjednali.²⁴⁴

Téhož roku počaly pověstné bouře havířské v Hoře Kutné, kteréž v následcích svých pro hory staly se velmi osudnými. Chceme-li vyhledati jich pravý původ, najdeme jej u samého nejvyššího mincmistra Beneše z Veitmile, kterýž takřka ke všem těm hrozným bouřím a jich smutným následkům podnět zavdal, kterýžto, ač byl diplomat výborný, byl na druhé straně člověk náramně hrdý, pyšný, ctižádnostivý, pokrytecky pobožný a nesvědomitý ¹²⁹⁶ utlačovatel chudiny, který horní dělný lid považoval za otroky a k němuž utiskovaný lid tento, rady a pomoci hledající, přístupu neměl. Přesvědčili jsme se již vícekrát, jak podněcoval proti šepmistřům a radě, kterak svým působením vyvedl havířstvo z poslušnosti k obecním starším, snímaje tímto volbu a ustanovení starších cechu havířského, což při povolení a zřízení cechu toho původně bylo ustanoveno a tím dal špatný příklad i ostatním úředníkům horním, že i oni s lidem horním nezacházeli šetrně, a proto bylo potřebí v posledních dobách tak často opravovati zákony horní. Bouře lidu horního počaly roku 1494 a nebylo možno upokojiti je zcela po více let, ano až si i krvavých obětí vyžádaly. Ku porozumění vzniku bouří těchto nutno si uvědomiti, že rudy, kterých kovkopovně dobývali, měly dle řádu horního, jak z předu pověděno bylo, bez výminky dodávány býti do kaven (boudy havířské při štole neb šachtě) a skládány býti na stůl. Tam a ne jinde měli je kupovati rudokupci od nákladníkův tajným šeptáním (domlouváním se šeptmo), při čemž kdo podal nejvíce, obdržel koupi. Hofmistr horní Michal z Vrchovišť měl nad tím bděti, aby nikdo při tom škody netrpěl neb zkrácení. Dle vypravování té doby velice váženého měšťana kutnohorského, Bartoše z Práchnan²⁴⁵ ¹²⁹⁷ jako očitého svědka,

²⁴⁴ Veleslavín: Historický kalendář str. 95. - Palacký: Dějiny národa českého V. část I. str. 351.

²⁴⁵ **Bartoš z Práchnan**, velmi zámožný Horník a mincíř, byl prvním původcem zápisů, které známe pod názvem *Paměti Mikuláše Dačického*, v nichž později pracoval jediný syn Bartošův, **Mikuláš z Práchnan**. Záписы tyto přešly pak na zetě Mikulášova, **Ondřeje Dačického z Heslova**, který měl dceru Mikulášovu Dorotu z Práchnan za manželku. Ondřej záписы tyto doplňoval a pak syn jeho **Mikuláš** až do roku 1626 dovedl a ukončil. Jmenovaný Bartoš z Práchnan, primátor města, ¹²⁹⁷ měl rohový dům na Dolejším rynku (nynější tak zvaný dům Krulišovský na Panském náměstí čp. 318). Zanechal jediného syna Mikuláše, který pak měl za manželku Justýnu z Hor, a dvě dcery, Kristínu, která provdala se za Abrahama Zyegele z Chocemic, a Apolonii, provdanou za Petra Škrovaďa ze Škrovaďů. Rodina pánů z Práchnan byla po meči i po přeslici spřízněna s rodinami Janovských z Soutic, Rabenhauptů ze Suché, Slonů z Chvalešova, Škrovaďů ze Škrovaď, Loreckých z Elkuše, Kábů z Rybňan, Šatných z Olivetu, Olbramovských z Olbramovic, pánů z Podivic atd. Původní záписы Bartoše z Práchnan chová i sebe rodina pana Dačického z Heslova, c.k. krajského komisaře na odpočinku v Praze.

kteřý věc z vlastní zkušenosti nejlépe mohl posouditi, stalo se dne 6. září v pátek po sv. Jiljí, že jistý havěř, řečený Opat, mluvil z opilství, že pan Michal z Vrchovišť zrádně a neslechetně činí při těch horách, začož brat jest týž Opat do vězení na rozkaz pánů šepmistrů. Na den památky Narození Panny Marie sebrali jsou se havěři a šli na radnici k pánům, aby jim Opata havěře pustili z vězení, pakli nepustí, že ho moci vezmou. V sobotu pak před památkou povýšeni sv. Kříže sešli se havěři u kostela sv. Barbory a bylo jich na čtyry sta. A tu sobě spisovali některé artikule o nepravostech, kteréž se dějí na Horách Kutných, potom se rozešli. Dále v neděli z rozkázání pánův šepmistrův sešli jsou se havěři na Vlašský dvůr, aby svou potřebu před pány osvědčili a pověděli. Tam však vrátný tehdy, zdaž z vyššího nařízení neb z ¹²⁹⁸ vlastnímu pudu počal dveři vrátných zavíratí před zvědavými a dotěrnými pacholaty a havěři udělali pokřik, že dveři zavírají, jakoby jich snad zatknouti chtěli. I běželi ze dvoru každý pro zbraň, shloučivše se se zbraněmi k rynku proti Pavlovi ²⁴⁶ a tu se jich mnoho set sběhlo a byla taková vřava, že by byl kdo jediný počal, hrozné vraždy byly by se staly. V tom páni šepmistrů a někteří páni spoluradní vyšli jsou ven mezi ně, krotíce jich. A Prokop Kroupa (téhož měsíce první šepmistr), mluvil k nim, žádaje jich, aby šli na hřbitov k kostelu sv. Barbory, k čemuž sotva svolivše šli a tu jim čtli svůj spis na pana hofmistra horního a na ten čas ukroceni jsou skrze kněze Svatomíra. ²⁴⁷ A koupili jim páni několik sudů piva, i rozešli jsou se na ten čas. ²⁴⁸

V sobotu pak před památkou sv. Matouše (20. září) na obdrženou zvěst o bouření se havěřstva přijeli do Hory Kutné páni Vilém z Pernštejna, Mikuláš Trčka z Lichtenburku a pan Jan Špetle na Žlebích ¹²⁹⁹ ku spokojení těch zbourěných havěřův. V neděli pak před památkou sv. Havla přijeli jsou pánové zemští ze sněmu a havěři sešli se na Vlašský dvůr a tu jest pan Michal z Vrchovišť úřadu hofmistrství horního zbaven a zavázán vězením králi Jeho Milosti, což s ním učiní. Neboť dokázáno bylo na něho, že dle zákona všecka ruda ku prodaji na stůl do kaven nedocházela a on jen svého prospěchu hledě, lepší rudy jinam brátí a klásti dopouštěl. Při šeptání pak né na ty, kteří více podávali, ale na sebe a své přátely ohled bral, a tím veliká se křivda dála předem králi a vši koruně, pak i havěřům a nákladníkům. Protož on maje úřad hofmisterský na těch horách od krále JMti poručený, aby hory v svých právních starodávných zůstaly a tak držány byly, a kdožkoliv by z těch řádů vystoupiti chtěl, aby ta věc jim napravena byla, čehož on podle úřadu svého byl zanedbal a sám na sobě neřád ukazoval. ²⁴⁹

¹³⁰⁰ Bylíť pak vyslání soudcové ze sněmu zemského k upokojení bouří těch a k uspořádání záležitostí horních ze stavu panského osm, rytířského šest a městského čtyři, kteří k právům králem Vladislavem r. 1486 uděleným a ustanoveným tyto artikule přidali, aby nadále zachovávány byly: Cedule (práva),

²⁴⁶ Náměstí horní, kde nyní Kamenná kašna, nad bývalou radnicí.

²⁴⁷ Kněz Svatomír Zrůbek z Újezda, králem Vladislavem r. 1480 ustanovený arciděkan v Hoře. Býval předtím děkanem u sv. Apolínáře v Praze. Zemřel r. 1508.

²⁴⁸ Paměti Mikuláše Dačického list 26. dodávají: že nadepsaný Kroupa, když mluvil hlasitě k těm havěřům, maje říci však vám páni nic zlého nepřejí, i snad ze strachu neb leknutí řekl: však vám páni nic dobrého nepřejí. Protož se ti havěři více bouřili, křičíce: Však my to, hrome, prve víme! Z čehož vzešlo pořekadlo: A ten Prokop Kroupa, pověděl slovo z hloupa, stoje u kamenného sloupa.

²⁴⁹ Jak dlouho a kde pan Michal z Vrchovišť u vězení byl držán, nelze udati. Máme však před rukama listinu, jež nasvědčuje tomu, že ani rok uvězněn býti nemohl a mocné přimluvení u samého krále našel, kteří o jeho propuštění usilovali, neboť v Manualu k roku 1495 na str. 9-14 nachází se poznamenání: Pan Michal z Vrchovišť erckaufěř žádal při pánech, aby pro paměť budoucí list krále Vladislava vložen byl do knih městských tohoto znění: Slutnému Michalovi z Vrchovišť, věrnému milému našemu. Jakož jsi z některé příčiny nám i koruně naši slibem zavázán, z kteréhožto slibu k přimluvě některých pánů a rad našich i také pro službu Václava Hydráka, ujce tvého, rozkázali jsme tebe z toho ¹³⁰⁰ slibu propustiti i také při statku tvém bude zůstávajem. Protož to věda, budiž nákladův na hory tím pilnějším, abychom My, znajíce tvou pilnost, mohli pánem tvým milostivým býti. Dáno v Budíně v neděli den sv. Ondřeje let království našich uherského pátého a českého čtyřmectmého.

kteřáž králem JMti jest vydána, ta aby od každého zachovávána byla a zvláště aby šafář krále JMti býval na stříbrných horách i na Kaňku u všech prodejích. It. Perkmistrů, hutmané, šteygýři, písari doloví, anklopěři, ti buďte zachováni vedle práv horních, má-li jim přísaha dána býti. It. Když hutmané z dolův ven lezou a hanštýsi s sebou nesou, pravíc to pánův potěšení, ale kverkům zase k tesknosti, neb toho nepoživou, to aby zastaveno bylo. Neb když Pán Bůh ráčí naděliti a na stole ruda bude, to společně potěšení bude všem kverkům. It. Jakož havěři sobě chovali tré, čtvero pacholat, to aby také zastaveno bylo, než hutmané aby se zachovali vedle horních práv a pachole jedno měl. It. Jakož pacholata prodaje mívají, ježto mohly by býti ke škodě kverkům, tomu vrchní šteygýři s perkmiistry i s kverky aby přihlíželi, aby se přitom újma kverkům nedála, než pacholatům aby placeno bylo vedle jich zásluhy. It. Perkmistr aby žádných hrstí ani handštánův nekupoval, než na ¹³⁰¹ štole, a tak se zachoval vedle cedule krále JMti. It. Jakož povědino, že by někteří z erckaufěřův pravili, bych žádné koupě nekoupil za dvě neb za tři léta, mám co dělati, k tomu buď úředníky krále JMti přihlížáno, aby tím králi i horám žádná újma nebyla neb tudý vzdalují se do kaven choditi a naprosto všickni, leč by hodná byla příčina, aby do kaven chodili. It. Kdož by se kolivěk vraždy dopustil a ušel, ten nemá nikdež bezpečensví žádného míti, než aby k němu hledino bylo, jakž zasloužil. It. Z obyvatelův zdejších aby žádný pána jiného sobě nebral, než krále JMti a zření měl ku pánům svým. It. Jestliže by kdo kradenou rudu koupil, buď rudokupec neb kdokolivěk, k takovému prodávajícímu i kupujícímu má k statku i k hrdlu hleděno býti. It. Co se stříbra horního dotýče, jestliže by kdo stříbro jinam prodával, než do mince krále JMti, k takovému jednomu každému, prodávajícímu i kupujícímu, má k statku i k hrdlu hleděno býti. Než přitom aby tak zachováno bylo vedle cedule krále JMti, kteráž jest vydána. It. Měď, která se v hutech dělá, ta aby trhána byla, ne na veliké šejvy dělána. A jestliže by která šejva tlustá byla, ta buď přetinána na náklad toho, či by měď byla. It. Pecí žádných ani furnelův v domích u žádného aby nebylo ani žádného způsobu k pálení stříber a žádných průb na kapelli ani sobě ani jinému aby stříber nepálili, ovšem žádné rudy i grece neb k dílu hutnímu co by bylo podobného, aby všeho nebylo, i také u zlatníkův zvláštních furnelův aneb postranního pálení, než zjevně a vidomně v krámích k dílu svému. ¹³⁰² A kdož by se jinak dopustil, k tomu bude hledino k hrdlu i k statku. It. Bude-li se komu zdáti o stříbru nebo o mědi, že by mu proběři JMti krále, tudíž i zemským, újma stala, tedy chce-li kdo proti nim prubovati, prubuj zde na dvoře (Vlašském) a jinde nic. A kdož by se jinak dopustil, k tomu bude hleděno k hrdlu i k statku. ²⁵⁰

Král Vladislav meškal až posavad neustále v Uhrách. Dozvěděl se o tom, co se v Hoře bylo sběhlo, psal šepmistrům a radě následovně: Poctiví věrní milí! Jakož nám píšete, kterak sú se havěři proti perkmiistrovi pozdvihli, dávajíc jim z některých kusův vínu, ježto jsme tomu z psaní vašeho všemu dobře porozuměli, i děkujeme vám napřed z pilnosti a práce té, kterouž jste při těch věcích měli, toho hledíce, aby ta věc v dobrý konec uvedena byla. A ještě vždy na vás žádáme i věříme, jestliže by jste znali které různice mezi těmi havěři povstávající, že v tom práce své i pilnosti litovati nebudete, než takové věci, pokud na vás bude, zastavíte, nebo my nyní také o tom píšeme těm pánům a osobám, kterýmž jsme byli prve poručili, aby tu do Hory jeli a všecky potřeby, nesnáze a různice horní ohledali, i též jim nyní všecku tuto věc, kteráž jest povstala, zvláště oznamujem, poroučejíce, aby k nim což nejspíš býti můž přihlíželi a ji rozvážili a jestli jest se co stalo z kterékoliv strany, to aby srovnali a napravili. Protož se již tím spraviti moci budete, jak ta věc předsevzata a opatřena jest. Dán v Temešváru v neděli po sv. Františku.

Z toho patrně, že králi Vladislavovi na usmíření lidu horního záleželo a že si přál, aby vše v dobrotě a přátelství se vyrovnalo. K tomu vedla i snaha pánův vyslaných ze sněmu. ¹³⁰³ Žel bohu však že pro příkrost úředníkův horních, s jakou se neustále k lidu hornímu chovali, nebylo docíleno smíru trvalého.

1495 Přesto, že lid vzbouřený v první době byl ukrocen a

²⁵⁰ Tallenbergův Codex v Českém Museum v Praze.

spokojen a zákony horní byly obnoveny a doplněny, v nich však nikde o nějakém nadlepšení neb ulehčení lidu pracujícím ani zmínky se nenacházelo, trvala nespokojenost v lidu horním neustále a v pondělí po památce sv. Řehoře r. 1495 strhla se opět velká bouře mezi pány a havěři, při níž si havěři tak zběsile počínali, jakoby chtěli všecko zbiti. V neděli pak po památce sv. Benedikta různice ta byla urovnána, takže obě strany sobě odpustivše, vešly v konečný mír, což zapsáno na rathúze.²⁵¹

V sobotu po památce sv. apoštolův Petra a Pavla pan Beneš z Veitmille, mincmistr, pan podkomoří s pány Horníky uvázali jsou se v Poděbrady k ruce krále JMti dle smlouvy mezi králem Vladislavem a knížetem Jindřichem Minsterberským v Budíně dna 30. dubna 1495 uzavřeně. K jichžto výplatě obec kutnohorská 300 kop gr. byla zapůjčila.²⁵²

Toho roku v podzimě počali mřítí lidé u Hory, takže po padesáti těl mrtvých za den pochovávali a tak od památky sv. Martina až do památky Narození Krista Pána zemřelo lidí okolo tři tisíce.²⁵³

1496 Ve čtvrtek den památky sv. Matěje apoštola svolal mincmistr pan z Veitmille slovem krále JMti obec valnou na Vlašský dvůr a tu jest horním hofmistrem učiněn pan Jan ze Skalce.

Upokojení havěřův kutnohorských, jež se stalo jak před dvěma roky, tak i roku minulého, neukázalo se býti trvalým, neboť již zase roku tohoto v neděli před sv. Markétou havěři připravivše se v odění, vytáhli na vrch řečený Špimberg u Kaňku, **chtíce spravedlnost hájiti, již se jest napřed králi JMti nedálo, tudíž tím méně chudým havěřům, a chtěli jsou raději zemřítí, nežli by se tomu děle dávali.** I vyšli jsou proti nim s zbraněmi Horníci (t.j. obec kutnohorská) a obeslavše Kolínské a Čáslavské i hejtmana královského z Poděbrad, obklíčili je. Ale kteří jsou byli znamenitější z havěřův, jakožto Šimon s bratrem svým, Průša, Kůžel a jiní, učinili moudře, nechťice, aby se stalo krveprolití, dali se dobrovolně u vězení, žádajice míti slyšení u krále. Ale nestalo se tak, než zjímavše deset havěřův čelnějších, prve jmenovaných, vězeli je na Poděbradech. A tu zmučivše je, nic nemohli na nich míti. Potom v pátek po památce sv. Vavřince z rozkázání^{305/} královského stínání jsou tíž vydáni havěři na Poděbradech, totiž: Průša, bratr jeho, Matěj Černý z Hlúšek, Opat, Viktorýn, Hana, Duchek Bláznice, Kůžel, Mládek, o nichž praveno, že jsou byli původ a příčina té pře poznamenané, bouřky a různice v Hoře Kutné. Co jsou žádali před smrtí, tělo a krev boží, nechťel jim toho dopustiti protivník kalicha Kristova, ten hejtman. A jdouce na smrt, ohlašovali jsou, „**že jsme se ohlašovali a zasadili o spravedlnost, kteráž se nedála u Hory, při rudě králi i zemi ani nám skrze úředníky, za to trpíme**“, a velmi nábožně jsou se Pánu Bohu modlili při smrti. Poslední z nich, kteréhož kat nejposléze s'tal, prose Boha řekl: „Vylej Bože a dejž déšť, ať tuto nevinou naši krev smyje!“ Ihned pršal déšť ve dne i v noci za tři dni, že povodeň veliká byla a škodu nemalou i u Hory učinila, neb prve několik časův déšť nebylo. Nejposlednější pak katu se ubránil. Jinak pak o nich praveno, že jsou bez viny stínání byli a bez vyslyšení při králi omluveni, což zůstává ve spravedlivém soudu božím. Pak od té chvíle hory nešly dobře za několiknácet let a téměř vždy dále na mizinu šly.²⁵⁴

²⁵¹ Memorabilia v archivu městském k roku 1495, act. fer II post Sophieae: *Váňa havěř, řečený Zvoník, pokradl byl rudu v dole Zyghard a proto vzat byl do vězení a dle toho měl na hrdle ztráněti býti. Ale k přílivě dobrých lidí a havěřův některých rozkázáno jest v plné radě u přítomnosti vrchních štejgřův a starších nad havěři, aby od města šel pryč, davše jemu příročí, aby do téhodne se vyhostil. Pakliby potom kde postižen byl, což jej nyní potkatí mělo, to že by jej potkalo, a v tom aby pokoj zachoval a žádných rot nesbíral. On slíbil tak učiniti. Z toho možno poznati, že krádeže horní mezi havěřstvem se zmáhaly, a lze souditi, že když z té příčiny proti provinilcům přísně bylo zakročováno a zákona se vši přísností užito, havěři bouřili se pro ty věci.*

²⁵² Memorabilia archivu městského.

²⁵³ Paměti Mikuláše Dačického.

²⁵⁴ Tolik o věci té vypravují Staří letopisové Čeští na str. 253 a Paměti Mikuláše Dačického list 27. - Historický kalendář Veleslavínův na str. 417 uvádí kromě již pověděného ještě: *Horníci podali jich sedm na Poděbrady a tři na Křivoklát do vězení, slibivše, že jim*

^{306/} Z vypravovaného seznati lze, že odsouzení zastávali se věci spravedlivé a zasazovali se o zlepšení poměrů pracovního lidu horního. Jelikož však zle se dalo při horách hlavně nešlechtností a nelidskostí úředníkův horních, jak ke zkáze krále, tak na záhubu lidu dělného, jemuž nebylo dopřáno vyslyšení a přednesení spravedlivých a odůvodněných stížností, ač se všemožně dovolávali rádného soudu. Králi samému v zemi nebydlícimu podána byla zpráva ve smyslu přání a mínění úřadů a to hlavně a vůbec úředníky samými, proti nimž se lid bouřil. Protož není se co diviti tomu, že král rozkázal trestati jemu jmenované havěře, což také ti, kdož k bouři té hlavní příčinu zavdali, pospíšili vykonati s pravým násilím, než by snad ku náležitému vyšetření věci dojiti mohlo.

Úpadek hor, o němž se výše zmínka děje, nepovstal však nikak z nějaké snad klatby, ale z příčiny té, že mnoho havěřů, kteří nechťeli dále snášeti útrapy jim činěné, odešlo z Hory pryč. Král Vladislav dozvěděl se teprve později o pravém stavu události a chtěje aspoň nějak opravití nevčasnou přísnost svou při trestání buřičů, odhodlal se usnadnití návrat odešlých havěřů tím, že nařídil uchovati jim statky jejich k svobodnému s nimi vládnutí, neboť psal šepmistrům z Budína ve středu před sv. ^{307/} Sergiem 1496 takto: *Jakož jsme vám prve nejednou psali, což se těch osob havěřských, kteréž v tu bouřku u Hory od svých statkův odešly, dotýče, přikazujice vám, abyste jim jich statky, kteréž tam mají, jim neb komuž by oni na svých místech poručili prodávati a pobrat, komuž by se jim zdálo, nebránili a odtud se jim beze vši překážky vystěhovati dopustili. A také jsme vám psali o to, abyste na ně tak hanlivých, jim k lehkosti, řečí žádných nedopouštěli. Nyní pak vzneseno jest na nás, že jste vy se přes takové psaní naše a přikázání nezachovali, než ještě vic o nich zle mluviti a netoliko mluviti, ale i rozpisovati dopouštěli, jakož pak i to psaní, kteréž jest vyšlo o nich, viděli jsme, ježto tomu sami rozuměti můžete, že taková vaše nepovolnost nemůž nám než proti mysli býti. A protož vás tímto psaním naším k tomu napomináme a přikazujeme i konečně tak, jakož jsme vám prve psali, míti chceme, abyste to učinili a jim k jich statkům přijíti a o nich vedle zdání jejich zřízení učiniti nebránili a více po tento čas všeho hanění zanechati přikázali. Jestli pak že byste toho vždy učiniti zanedbali, již bychom to musili jiným způsobem přetrhnouti a zastaviti. Ale takž se zachovejte, jakož vám píšeme. Dán v Budíně ve středu před sv. Vitem 1496. Též opětně druhým listem daným den před sv. Šimonem a Judou přísně přikazuje Vladislav šepmistrům, abyste o nich žádných hanlivých a útržčiny řečí mluviti nedopouštěli, ani sami mluvili.*

V neděli den památky sv. Augustina 1496 umřel mincmistr Beneš z Veitmille, také Veitmilar zvaný, byv mincmistrem království českého bezmála dvacet pět let, po jehož smrti ještě téhož roku nastoupil Jan Horstorfer z Malesic.

^{308/} Havěři byli si úplně vědomi své nevinny jakož i nespravedlivého odpravení svých druhů a doufali, že dojdou spravedlnosti a zadostiučinění a snažili se jich dojiti odůvodněným přednesení stížností svých před samým králem. Tomu nasvědčuje ta okolnost, že po stěti havěřů na Poděbradech havěři Švýcar, Duchek a horní písař Václav tajně vypravili se za králem Vladislavem do Budína k usvědčení nevinnosti odpravených, jakož i k přednesení žádostí svých vlastních. Sotva že se o tom úředníci horní, šepmistři a konšelé dozvěděli, vyslali ihned rychlého posla ku nejvyššímu kancléři království českého Janovi z Šel-lenberku se žádostí, aby havěřů těch před krále nepředpouštěl, nýbrž aby je jako zbujníky jim zpět odeslal, čímž hleděli se vystřici všeho dalšího zodpovídání se. List kutnohorských došel však již pozdě, když havěři byli již slyšení před králem Vladislavem obdrželi. Že zpráva přednesená havěři o poměrech horních a o příčině vzbouření se havěřstva zněla zcela jinak, než prvnější zprávy úřední, lze se snadno domysliti. A že Vladislav zprávami

nic hrdlu býti nemá až do příjezdu královského. Avšak potom byli stínání, dva na Hrádku (Křivoklátě) s'tati a třetí se katu obránil. A od toho času ruda stříbrná u Hory nejde v té hojnosti, jakoby se s těmi nevinnými ztratila. ^{306/} Na popravisti u Poděbrad postaven byl brzy potom nákladem havěřův kutnohorských a kaňkovských kostelíček na památku neblahé té události. - Josef Kajetán Tyl zpracoval událost tuto v drama pod názvem *Krvavý soud*. - V době novější pojednává o události té obsírně časopis *Svoboda* r. 1873 č. 2.

těmi úplně přesvědčen byl jak o nevině utracených havířů, tak i o nešlechtném jednání úředníků horních s lidem dělným, to vysvítá z listu jeho šepmistrům a radě zasláního, daného v Tatě v neděli po sv. Jiljí 1496, kdež píše: *Věztež, že jsme viděli list váš, kterýž píšete urozenému Janovi z Šellenberka, nejvyššímu kancléři království českého, oznamující jemu, že jest vás došlo, kterak by Švýcar havěří, Duchek malý a Václav písař, lidé nešlechtní, k nám se vypravili, chtějíce sebe i ty, kteří na Poděbradech smrt vzali, zastávati a tarasovati, a při tom na něm žádajíc, přišlo-li by k tomu, že by nám jakou zprávu dávati chtěli, aby nás jménem vaším prosil, abychom takovým zlým lidem a ³⁰⁹ zprávé jejich věřiti neráčili, kdež jsme všemu tomu dobře porozuměli. I věztež, že jsou již psaní Duchek a Václav písař sami od sebe beze všeho obsláni do Budína přijeli, vysoce se skrze některé znamenité osoby vymlouvajíc, že jsou oni proti nám nikdá žádných zlých ani kterých škodných věcí nečinili, ani toho komu pomáhali, neb vždycky se ve všem věrně a právě chovali, jako na dobré sluší a z té příčiny že jsou nyní sami dobrovolně přijeli, bez všeho osláni, jsouce sebou jisti, že jsou proti nám nikdá nic zlého a škodného nejednali ani jednati pomáhali, prosíce nás s velikou prosbou, poněvadž je za zlé a nešlechtné máte a míti pravíte, abychom je s vámi sami slyšeli aneb někomu poručiti rozkázati ráčili a najdou-li se na ně v pravdě které takové neslušné věci, kterýmiž je viníte a nazýváte, k tomu se podávajíc, abychme je hned beze vší milosti trestati kázali tak, jako zlé lidi sluší. A přítom toho dotýkajíc, že jsou někteří z vás ve zlou vůli a nelásku pro nic jiného nepřišli, než že někde vidouc od některých naše škodné věci, nechťeli toho zamlčeti ani tajiti. A dále nás prosíc s velikou prosbou, abychom, neráčíme-li toho sami slyšeti, některým to pánům k slyšení poručiti ráčili a tak pravíc, že chťi toho dověsti a to ukázati, **jak jsú se nám na těch horách škody, nepravosti a krádeže od mnohých dály** a tím zavírajíc, najde-li se před těmi pány, že jsou oni co proti nám nešlechtného a škodného činili a jednali a druhé, nedovedou-li toho a v pravdě hodným svědomím neokáží, které jsou nám se škody, krádeže a nepravosti při těch horách od mnohých dály, tehdy abychme hrda jejich pobrali a s nimi učiniti kázali, jako na takové zlé lidi ³¹⁰ sluší, však toho dotýkajíc a za to prosíc, když by sme to k slyšení a rozeznání připustiti chtěli, aby sme vám psáti a poručiti ráčili, abyste jim těch osob, buď z Hory nebo z Kaňku, kteréž k svědomí potřebují a vědí, nebránili, ani jim pro tu příčinu kterých pohrůzek činili aniž činiti dopouštěli. A nad to také aby před těmi pány ty osoby stály, kteréž oni vědí a jmenovati budou, některé pro svědomí a některé že z nich viniti chťi. Kteroužto žádost i takové jich podávání slušné a spravedlivé nezdálo se nám toho zavrci, než k tomu jsme přistoupili a konečně na tom zůstali, že tu věc k slyšení a k rozeznání některým znamenitým pánům z rytířstva poručíme a zvlášť pro takové škody a krádeže, kteréž se tam, jakož oni praví a toho dověsti chťi, mnohé znamenité dály a dějí, aby se to ohledalo a v to nahlédnuto bylo. Nebo jakož my škody a křivdy vůli a vědomím naším žádnému netoliko sami nečiníme, ale ani jiným činiti nedopouštíme, též zase bylo by nám velmi líto a neradi bychom se toho dopustili, aby nám se od koho díti mělo a zvlášť od těch, kterým jsme toho svěřili, nepochybující od vás, že byste nám toho nepřáli. A protož dáváme vám o tom v brzkém čase znáti, kterým pánům tu věc k slyšení a ohledání, který čas a na kterém místě poručíme, ježto se tím dostatečně spraviti moci budete, poroučejíc a přikazujíc vám, abyste na Duchka, Václava písaře, Kolesu, Holého, Buřáka, Ježka, Kovářika, Kalivodu a Švejcara na hrdla ani na statky jejich nesaneli, ani komu sahati dopustili, ani základu od rukojmí jeho nebrali. Pakli jste vzali, tehdy jej jim zase vraťte a ode všech hanlivých řečí o nich přestaňte a to dotud, dokud ta věc mezi nimi a odpornou stranou slyšána a rozeznána nebude. Item, jestliže kterých osob ³¹¹ k svědomí již psaní Duchek a Václav s tovaryši svými buď z Hory anebo z Kaňku potřebovati budou, těm abyste toho beze všech pohrůzek, překážek a ústrkův na jich cti svobodně dopustiti a zvlášť těm, byli-li by kteří, ježto jsou slibem zavázáni pode cti a pod věrou, aby proti ouředníkům nebyvali a nemluvili, na ten čas aby toho sprostění byli na ten způsob, aby volně a svobodně znali a pověděli, což by kolivěk škodného při gruntech našich hor věděli, kteréžto jejich znání nemá býti žádnému ke škodě ani kterému*

úrazu cti jeho. Pro kteroužto příčinu kažte list tento všem vůbec čísti, aby všichni znali, jakáž jest v těch věcech vůle naše. Item, jakož praví, že k okázání a důvodu takových škod našich, osob, kteréž vám zejména v ceduli posíláme, potřebují některých k svědomí a některé z nich že viniti chťi, přikazuju vám všem, kteříž se v té ceduli vypisují, kteřížto usedlí jsou a statky tam mají, slibem pode cti a věrou a pod ztracením statkův i hrdel zavázali a kteříž usedlí nejsou a statkův tam nemají, na rukojmí dobré dali, aby stáli před těmi pány a rytířstvem, kterýmž to k slyšení a rozeznání poroučíme na ten čas a na tom místě, když vám a jim poručeno bude. Proto znajíce v tom takovou vůli a rozkázání naše, tak se v tom zachovejte, jakož vám píšeme.

Nemáme žádných dalších dokladů, jak by vyšetřování u věci té bylo se dálo a jak skončilo, komu a kde by se bylo svěřilo. Vychází však najevo, že poprava havířů stala se nepravem a vinu jim přičítanou sluší hledati u osob jiných a jen svévolné násilí a hanebné a nepravé udání úředníkův horních bylo příčinou smrti tolika neviných.²⁵⁵

³¹² 1497 Žádoucí příjezd krále Vladislava po víceleté nepřítomnosti do Čech udál se v úterý po sv. Matěji, v kterýžto den u veliké nádheře do Prahy přijel s 5000 koni a třemi uherskými biskupy, kteřížto koně zlatem a stříbrem, perlami a drahým kamením měli ozdobené a lidé zlatem a aksamitem oděni seděli na nich.²⁵⁶

Mnohé a důležité záležitosti zemské byly v přítomnosti králově vyřízeny. Také Kutnohorští vyslali ku králi své posly, aby zdání své projevil, jak se zachovati mají k těm, kdo v předešlých bouřích z města byli odešli. I odepsal jim Vladislav z Prahy v sobotu před sv. Filipem: *Jakož jste některé osoby k nám vyslali, davše nám skrze ně předložiti, jestliže by ti, kteříž jsú prve z města vyšli v předešlých bouřkách, měli zase do města puštěni býti, že by skrze to mnoho zlého budoucně mohlo té obci se státi. A poněvadž vy to sobě stěžujete, my vás k tomu nenutíme, však tomu chceme, abyste v obci všem to oznámili, aby všech hanění o nich zanechali a také bylo-li by komu co z nich vzato, aby jim bylo vráceno neb zapláceno. Domy také, kteréž by měli, ty aby mohli svobodně rozprodati skrze přáteli své a za ně peníze vyzvednouti bez překážky.*

³¹³ Ten týden před sv. Markétou vyjel král Vladislav z Prahy do Hory, kdež se až do 22. července zdržel. Horníci darovali mu koflík v ceně 42 kop gr., čímž jej k prosbám svým nakloniti chtěli, majíce mnohé žádosti, jež toliko osobou královou vyřízeny býti mohly, a tak hned po příchodu králově ten pátek před sv. Máří Magdalenou dal král své svolení ku zřízení mezi úřadem purkrabství hradu Pražského a mezi šepmistry a konšely města Hory Kutné i vší obcí města toho následovně, aby: *Cedule, kteréž by Horníci na se udělali pro dluhy pod pečeti na Horách Kutných, ty aby souzeny bývaly před panem mincmistrem a konšely tu na Horách Kutných. Pakli by přítomného mincmistra nebylo, tedy konšelé a šepmistři to rozeznajte. It. Listové hlavní s pečeti vysutými s dvěmi neb třemi, kteréž se pro dluhy udělali by aneb v listech jako rukojmí byli, ti buďte souzeni purkrabím pražským. It. Listové zatýkáci aby na horníky a obyvatele na Horách Kutných vydávání nebyly, leč by se kteří zvázali pečeti v listech hlavních. It. Jiní, kteříž by přichozí byli, ježto by tu z obyvatelstva na Horách Kutných nebyli, ti mohou zatýkáni býti a toho šepmistři a konšelé brániti nemají. A vedle listu zatýkáciho se mají zachovati při takových. It. Zápisův žádných nemají dopouštěti židům. Chťi-li komu židě na základy půjčiti, toho se jim nebrání. It. Jestliže by cedule pod pečeti Horníkův kterýchkolivěk osob na dluhy kdokolivěk měli, ty cedule nemají ke škodě býti zápisům a právům králi JMti, dluhům obecním i obyvatelům tu na Horách Kutných, by pak ta cedule prve předešla nežli dluhové nahoře psaní, nic ke škodě býti nemá. Tyto věci jsou proto zřízeny, aby tak na věčné časy státi mohly, ³¹⁴ aby od*

²⁵⁵ Dle listin v archivu městském. - Pubitschka ve své kronice ³¹² vypravuje však, že král Vladislav při svém příjezdu r. 1497 do Čech, když se byl v Hoře zdržoval a úplně se přesvědčil, že celé vzburčení havířstva sběhlo se pouze vinou úředníkův horních a popravení proto smrt podstoupili nevině, rozhorlil se z té příčiny velice, dal původce zajistiti a tři úředníky horní stíti. - Srovnej též: Graf Sternberg, Geschichte der böhmischen Bergwerke.

²⁵⁶ Paměti Mikuláše Dačického.

úřadu purkrabství hradu Pražského Horníci zachováni byli podle toho způsobu, jak nahoře se píše. A to zřízení má být vepsáno v městě Hoře Kutné v registra memorabilní pro věčnou paměť, též také v registra purkrabství hradu Pražského, tím potom aby se každý spravovati mohl.

Téhož roku stavěna byla nová radnice na dolejší náměstí a vzato na stavbu z mince na dluh za králem Vladislavem 84 kop gr.²⁵⁷

1498 Hornictví počalo již valně klesati a to nepochybně následkem vystěhování se mnoha lidu dělného v uvedených vpředu bouřích, neboť mince nemohla vypláceti poukázaných na ni výplat. Že pak hlavní podpora na stavbu hradu Pražského z mince kutnohorské vycházela a kdyby té nebylo, stavba ta snad musila by být zastavena, proto zastavil král raději služné osobám, které z mince je dostávaly, nežli by byl dopustil, aby zastavena byla stavba, jak list jeho úředníkům mince z Budína fer. 4 post Hieronymi svědčí: *Poroučíme, by se těch peněz, kteréž se z mince na dílo stavení hradu Pražského vydávají, dotýče, aby tu sumu vždycky každý týden tak, jakž jest prve poručeno, vydávati kázal bez umenšení a což jest jim zadržáno, aby se to, nemůž-li najednou, ale pomalu dávalo, až do vyplacení té sumy zadržalé.* ³¹⁵ *A mezi tím, dokavád se hory neopraví a nepolepší, ať se pozadrží stojecí (stans), kteréž vydáváme rozličným osobám z mince naší, tak aby to dílo na hradě Pražském meškáno a přetrženo nebylo. Než když se zase brzo opraví a polepší, rozkážeš, ať se každému stojecí jeho dává a platí podle obyčeje prvního a k tomu, co bude jednomu každému zadržáno, aby také pomalu dáno a zapláceno bylo.*

Zároveň mělo též děláni haléřů v minci kutnohorské býti zastaveno, ježto proti minci té ve vsí zemi reptání bylo, jako by příliš lehká byla. Že však páni a rytířstvo k tomu svolili, aby haléře i dále mincovány byly do Suchých dní příštích letních, bylo i nadále v ražení pokračováno.

Aby zabráněno bylo prodeji stříbra navenek a tím více stříbra do mince královské se scházelo, kázal král Vladislav listem v Prešpurku v pátek před sv. Kateřinou daným, podle obyčeje v Hoře po tři dny trhové provolati dáti, *aby žádný pagamentův stříbra ani zlata překupujíc, ven z země nevyvážel ani nosil, ale každý, kdož by co takového prodati měl a chtěl, do Prahy do veksle aneb do Hory do mince nesli neb dodali, má jim to podle slušnosti zapláceno býti. Kdož by ze země vezl neb nesl, má jemu pobráno býti a kdokoli pobral, má polovici toho což pobeře a druhou polovici do mince dáti.*

1499 Nejvyšší mincmistr Jan Horstorfer neudržel se dlouho v úřadě svém a snad ani v přízni králově, neboť po pouze dvouletém a 14 nedělním úřadování v neděli před sv. Jiřím r. 1499 sprostěn byl úřadu a po něm stal se nejvyšším mincmistrem Bohuš Kostka z Postupic. V úřad uveden byl nejvyšším kancléřem panem z Kolovrat v sobotu před sv. Magdalenou.

³¹⁶ *K žádosti nového mincmistra dali páni v plné radě povolení své k tomu, aby tok vody z roury vodní, kteráž jde ku kašně na Rybný trh, pojat byl díl proti koutu kostela Vysokého a veden do domu pana mincmistra,* ²⁵⁸ *však bez škody obecní, tak, když by pan mincmistr nynější i potomní přítomen byl, aby voda šla do domu, a když by přítomen nebyl, tehdy voda aby zastavena byla. A také, když by se vody v městě nedostávalo, aby také tu chvíli nebylo sváženo do domu. Ale ne z práva puštěna voda ta, ale z lásky a dobré vůle, kteráž páni a obec ta k panu mincmistrovi mají. Act. fer 2 post Jacobi.*

Ve středu po památce sv. Augustina počali páni šepmistři a konšelé souditi v nové radnici a hnedle v pondělí začali sedati

²⁵⁷ Bylat' to ona pověstná krásná radnice, která r. 1770 úplně vyhořela. Stávala na nynějším Panském náměstí, příčně proti nynějším domům obchodníka p. Josefa Fischera čís. 157 a dolejší lékárně U jednorozce čís. 94. Hlavním průčelím vedl krytý průjezd, v němž krámy pro rozličné obchodníky byly upraveny. Ku chrámu sv. Jakuba byl úzký průchod uličkou, kde nyní dům obchodníka Šantrůčka čís. 93 stojí.

²⁵⁸ Dům mincmistrův bývalo stavení mezi Vlašským dvorem a nynějším arciděkanstvím a až do zrušení c.k. horního hejtmantství r. 1872 bydlíval tam horní komisař. Dle znaku na stavení tom dalo by se souditi, že vystavěno bylo za doby nejv. mincmistra Horstorfera, jehož znak se tam nalézá.

prodavači suken v krámích v též radnici.²⁵⁹

1500 Na sněmu obecním o Suchých dnech letních v Praze odbyvaném svolena byla králi opětně pomoc z piv z každého korce co se svaří groš český, a též ti, kdož peníze na úroky uložené mají, aby po jednom úroku pololetně dali, k čemuž i Kutnohorští ³¹⁷ přes předešlé úpisy svolili, ovšem že opět s výhradou, že jim to pro budoucnost nemá za právo a povinnost kladeno býti.

Mezi nákladníky horními byl chvalitebný obyčej, že z nadělení horního pro chrámy jistou část rudy dobré (kusy zvané hanštány) dávali, kterážto ruda když nastřádána byla, bývala pak zdělána a výtěžek vynakládán na účely stavby chrámů. Proti tomuto starobylému a obvyklému obyčeji počal však nejv. mincmistr Bohuš Kostka z Postupic činiti námitky. Horníci však chtějice tento obyčej uchrániti, vyslali posly své ku králi do Budína, od něhož pak bylo následovně rozhodnuto: *Co se hanštánův ve jméno boží dávání dotýče a od nákladníkův a dělníkův k záduší, toho jim ještě přiti ráčíme, aby ty rudy zdělány bývaly a stříbro dáváno bylo do mince naší na 3 kopy gr.č., však s tou výminkou, aby mincmistr a jiní všichni úředníci k tomu přihlíželi, aby se nám skrze takové hanštánův dávání žádná škoda nedála, jakož pak mincmistr jakž se to řídí nás o tom zpraví.*

Kutnohorští velice přísně dbali své samosprávy obecní. To jevílo se v tom, že hleděli, aby dávka ze všech nápojů do města dovážených (clo), jediné obci kutnohorské byla odváděna a ani kaňkovským nedovolili, aby vína na sudy a drejlinky kupovali a prodávali, neboť svolili jsou jen k tomu, kdo by chtěl vína si koupiti, nechť koupí si jen v Hoře. Toliko co posvícení kaňkovského se dotýče, mohou si k času tomu koupiti vína na sudy i drejlinky a je doma prodávati. Kaňk byl té doby považován za předměstí kutnohorské a rychtář i konšel bývali vždy stanoveni při obnovení rady kutnohorské na rathúze v Hoře.

³¹⁸ Řevnivost řemesel panovala v době tehdejší v městech v míře svrchované. Proto toho všudy neradi vídávali, když někdo cizí ku nějaké práci, a to zejména práci zvláště vynikající, do města byl volán. Jak již z předu bylo pověděno, z téže příčiny Matěj Rejsek mnoho zápasů musil v Hoře prodělati. Když pak pronásledování a osočování jeho neustávalo, ba spíše rostlo, a on v povolání svém přál si pokoje, utekl se stížností svou k šepmistřům, o niž následovně poznamenáno: *Matyáš Rejsek, mistr řemesla kamenického, maje s některými z téhož řemesla nesnáž, obeslal všechny mistry, tovaryše i učedlníky kamenické, též i z zedníkův a stojíc před pány, vinil z nich některé, že by o něm neslušně mluvili řeči k jeho hanbě, že by mistr přijatý nebyl, druhé, cejchu mistrovského neměl, i také že by pro něho někteří jině pokutováni byli. Kteréžto žaloby když slyšeli, odpor tomu učinili takový, že z některých jiných ty řeči vyšly. Tehdy v tom Rejsek okázal jest listy počestné, prvotně pánův Pražan Starého města na pergameně s visutou pečeti, druhý se dvěma pečeti od mistrův kamenických obou měst Pražských, v kterýchžto listech znamenitě zní, že Rejsek od mistrův Pražských za hodného a dospělého mistra jest přijat a také že jemu cejch dán jest mistrovský. Zvláště pak co se tovaryšův neb učedlníkův Rejskových dotýče, že již žádný v ničemž žádné překážky ani hyndrunku kterého činiti nemá, ale že všudy fedrování býti mají, a to všecko před spolutovaryši jest čteno, ježto toho z nich mnozí prve jsou neslyšeli. Páni šepmistři se pány jim skrze pana Bartoše z Práchnan pověděti rozkázali: „Což jsou listův slyšeli, aby uměli to všecko v paměť vzíti, Rejska žádný ničímž, co škodlivého cti jeho, aby nesměl dotýkati, ani ³¹⁹ jeho tovaryšův neb učedlníkův. Pakli by kdy kdokoliv se vytrhl, takového páni bez milosti trestati budou. Protož všickni k mistru Rejskovi abyste dobrou vůli měli i k čeledi jeho.“ *Potom jsouce smířeni před pány, a ničímž aby sobě zlým toho více nevzpomínali, jim pány rozkázáno jest. Act. fer 2 post Lucie.*²⁶⁰*

²⁵⁹ Uvážíme-li z nákresu a rozměrů tehdejší radnice, které se na naši dobu uchovaly, rozsáhlost, prostoru a krásu budovy, uznati musíme rychlost stavby té, když ve dvou letech byla skončena.

²⁶⁰ Závist tato proti Rejskovi povstala hlavně se strany kameníkův kutnohorských, protože byl Rejsek k dostavění chrámu sv. Barbory z Prahy povolán a kromě toho svěřeno mu bylo provedení též jiných

Uzavíraje tyto dějiny jednoho století města Hory Kutné, v době, kdy město takřka na nejvyšším stupni slávy své a svého blahobytu se nacházelo, nemohu pominouti ještě v krátkosti vzpomenouti toho všeho, o čem posud vypravováno bylo. Seznali jsme, že veškerá proslulost města měla svůj původ jedině ve vydatnosti hor a aby tyto stále zkvétati a užitek vydávati mohly, k tomu nesla se veškerá snaha jak obce, tak i vlády zemské: neb když hory klesaly, ubývalo i blahobytu občanského. Seznali jsme dále, že samospráva obecní bedlivě přihlížela ke všem potřebám obecním, pozorovali jsme obětavost občanstva k šlechtným a dobročinným účelům, jakož i neoblomnou věrnost k panovníkům.^{320/} Viděli jsme, jak stále a neústupně snažili se staří Horníci zachovávatí svá městská práva a jak jim často zápasiti bylo a násilím a úskoky, na práva jejich směřující, a že jen jednomyslná svornost proti všem podobným podnikům zvítězila. Spatřili jsme Horu v největším úpadku, v utrpení, v nejtěžších strastech, a seznali jsme, že snaživost, příčinnost a šetrnost hlavně přispěly k vymanění se z útrap jmenovaných a k dosažení nejvyšší slávy a blahobytu. A byť tu a tam objevily se některé případy zpupnosti a rozpustilosti, vždy však bylo jasno, že původcem jich byl sprostý, surový a nevzdělaný lid, kdežto na druhé straně zase nalezeno dostatek příkladů vzdělanosti občanstva, živnosti svých si hledícího a o rozkvět města pečujícího. Směsice rozmanitého obyvatelstva přinášela již sama o sobě úkazy podobné. Nelze však v celku upřítí, že šlechtnost vždy podržela vrch.

Z rodin přednějších a slovných v době té v Hoře přebývajících uvedeny budtež aspoň některé: Prokop Alder z Lošan bydlle v domě na Rybném trhu. Bílejovští z Bílejova, Jan a Matěj, bydleli někde na Dolejším městě. Bartoš z Kúta, bohatý rudokupec, měl svou huť za Kolmarkem nedaleko rybníčka. Burian Trčka z Lípy měl dům v Mincířské ulici, nyní čís. 30, patřící panu Homrovi. Augustin Dlouhoveský z Dlouhé Vsi měl dům na Tarmarce, nyní čís. 38. Dačický z Heslova měl dům na Vinné ulici U zlaté husy, nyní přestavěný hostinec pana Krehana čís. 151. Hanuš Glencel, rudokupec, měl huť svou u Grunty a u Bylan. Janda rudokupec měl dvoji huť v nynějších Rozškvarkách, s rybníčkem. Janovský Petr, rudokupec, měl dům na Koňském trhu, nyní čís. 61. František z Kotvice a Litošic, Koudele ze Žehušic, Kuneš Kozel^{321/} z Olbramovic měl dům v Mincířské ulici nyní čís. 29. Kralický z Křesovic měl dům před Kouřimskou branou, nyní páně Zettlův, po vyhoření r. 1871 přestavěný, čís. 31. Mikuláš Libák z Pojedě měl dům na Tarmarku. Lorecký z Elkuše Václav a Jan, seděním na tvrzi Lorci. Mlýnek Jan, bohatý rudokupec, měl dům pod Tarmarkem, nynější opatrovna čís. 16. Ptáček konvář a zvonář měl dům na Tarmarku, nyní zcela přestavěný, čís. 39. Bartoš z Prácheňan, primas, měl dům rohový na dolejšímu rynku, nynějším Panském náměstí, čís. 318. Jan z Radiče, dvorní rychtář měst královských, byl v držení Nových mlýnů. Smíšek z Vrchovišť Jan, Václav a Michal: Jan vystavěl dům na Tarmarku, nyní čís. 41, Václav dal vystavěti Kamenný dům a Michal byl majitelem Hrádku. Beneš Mírek z Solopisk měl dům proti Kamenné kašně, nyní čís. 143. Jan ze Skalice měl dům na Rybném trhu. Štollar Mikuláš, bohatý soused, měl dům na Svatém Janě. Vřesovec z Vřesovce měl dům v Mincířské ulici, nyní čís. 33. Jan Zygel z Neškaredic, držitel Neškaredic, měl veliký pivovar na Kolmarku, dům nyní u Panenků zvaný.

Konec dílu druhého.

nákladných budov. Tak přestavěl pro Smiška z Vrchovišť tvrz Hrádek s oběma krásnými arkýři, pro bratra téhož vystavěl Kamenný dům, chrám Svaté Trojice, zhotovil Kamennou kašnu, kapli sv. Václava ve Vlašském dvoře, stavěl chrám sv. Vavřince na Kaňku a m.j. více. Nelze ani dost málo pochybovatí, že překrásná stará radnice, ač z větší části dřevěná, vystavěna byla za jeho pobytu v Hoře a snad i dle jeho nákrešů.

Královské horní město HORA KUTNÁ.

Díl třetí.

Děje od roku 1501 až do roku 1600.

1501 Dříve nežli začneme popisovati další děje města, poohlédneme se v povšečných dějinách zemských, jelikož jimi mnohé události, o nichž později mluveno bude, se povyjasní. V popředí veškerých záležitostí veřejných i soukromých byly rozepře mezi šlechtou a stavem městským povstale, neboť stav panský hleděl utlumiti, obmeziti a snad i dokonce zrušiti práva stavu městského, neboť nejednou bylo vysloveno, že privilegia dřívějších králů českých, daná stavu městskému, nemají míti právní platnosti, jsou-li na újmu svobodám šlechticův. Proto vzrostl odpor měst proti stavu panskému a z té příčiny stal se důležitým zápis všech měst královských v Čechách v *jednotejné, pravé a upřímné a křesťanské spolupůsobení*, jímž města nemínila sice ničeho podnikati proti králi a pánu svému milostivému, jemužto všechnu věrnost zachovati chtí a mají, ale zavázala se k tomu, že *kdožkoli jiný z lidí smrtelných chtěl a směl by co začínati proti nás všech měst aneb jednoho z nás kteréhokoli svobodám, právům, řádům starodávním a zvyklým obyčejům utiskati nás kterakoli svévolně neb potahovati k něčemu neobyčejnému, že nemáme sebe v tom zůstaviti, ani kterak toho lehčiti, ale máme v tom sobě všickni radni a pomocni býti jedni druhým, od sebe se neroztrhující, nikoho nepřipouštějící, ani statkův ani hrdel svých v tom nelitující. A tomu na překážku nemá nám býti ani víra, ani jiná kterákoli věc. A jestliže by kdy ta potřeba přišla, že bychom sebrati měli vojsko a vydati po jistém počtu lidí z měst, vyjímáme v tom jediné pány Horníky, kteříž od starodávna mají ta práva, že na vojny nemají lidem žádným pomoci činiti, jehožto na Horách vždy množství jest potřebí, aby dolové a hory, k veliké nám i vši koruně škodě, zapuštěny nebyly. Ale jinak nás nikterak opouštěti nemají, nýbrž při nás a s námi státi, jako předkové jejich. A kdyby Pán Bůh krále JMti neuchoval smrti, mají s městem svým neuchylovati se k žádnému jinému, nežli k nám, a my jich zase v ničem opouštěti nemáme. Těž žádný měšťenin měšťenina nemá poháněti před soud zemský ani komorní: pakli by který pohnal, že mu se máme z města rozkázati vyprodati a do jiného města přijat býti nemá. I teč to slibujeme sobě, byl-li by kdokoli z nás a u nás od kohokoli poháněn z něčeho jiného, že k takovému pňhonu žádný nemá státi. A což by koli pro takové nestání mělo naň přijíti, v tom jej všickni zastati a opatřiti máme.*²⁶¹ Proto hned na prvním sněmu r. 1500 v Praze odbývaném octli se stavové v bouřlivých mezi sebou hádkách a půtkách, když stavem panským vypracované a Vladislavem schválené *zřízení zemské* čteno a ku přijetí přednášeno i odporučováno bylo. Tu protestovala města jednohlasně a důtklivě, že ona toho za zřízení zemská neuznávají a nepřijímají, aniž jim řídit se budou, jelikož tam mnoho položeno, ^{4/} co k újmě cti a práv stavu městského směřuje, a vynecháno, což by bylo jemu dobrého. Stavové panský a rytířský vedli stížnost ku králi, který poslal proti městům velmi nemilostivé psaní a nařídil, aby ke dni 6. ledna 1501 vydali ze sebe lidi hodné do Prahy k jednání s pány a rytíři pro zachování dobré lásky, pokoje a svornosti. Ale ani tu nebylo ničeho projednáno, jelikož se strany pánův a rytířstva sešel se velmi malý počet a ti k žádnému narovnání přistoupiti nechtěli, o čemž pak města krále spraviti si pospíšila, žádající spolu pokorně, aby o nich k sobě žádných nepravých zpráv nepřipouštěl.

²⁶¹ Zápis tento vůbec málo známý chová se v archivu městském a jest to takřka jediná toho druhu známá listina. Města, jež ve svazek ten vstoupila, byla: Praha Staré i Nové město, Hora Kutná, Hradec Králové, Žatec, Plzeň, Litoměřice, Kouřim, Budějovice, Louny, Klatovy, Chrudim, Tábor, Čáslav, Nymburk, Stříbro, Domažlice, Sušice, Vysoké Mýto, Most, Kadaň, Ústí nad Labem, Jaroměř, Dvůr Králové, Písek, Vodňany, Brod Český, Kolín Nový, Mělník, Slaně, Beroun a Polička.

Poznovu určen byl sněm ke dni 5. března. Ten však nebyl dostatečně rozhlášen nesešel se v dostatečném počtu, byla však na něm předce snešena ta znamenitá vyhoda, kteráž i do desk zemských byla vložena: *aby dědiny svobodné měšťanům Kutnohorským tak jako Pražanům do desk zemských kladeny byly bez relace*, tj. bez zvláštního k tomu královského povolení. Tyto rozepře s městy nedaly se ani na pozdějších sněmích nižádným způsobem urovnati a proto usnesla se města spojená na tom, že vyšlou své posly za králem Vladislavem do Budína k urovnání svých stížností. Tak se i stalo. Poslové kutnohorští, jimž čekání v Budíně na rozhodnutí zdálo se býti dlouhým, ježto věc pletichami ze stramy stavu panského činěnými zbytečně se protahovala, však vybidli posly měst ostatních a společně odjeli před vyřízením záležitostí té, začož však Vladislavem bylo jim listem daným v Budíně v neděli den sv. Prokopa 1501, přísně domluveno a spolu oznámeno, že sněm zemský, na den sv. Jakuba určený, odkládá se na den sv. Ondřeje, a král připovídá, že sám se k němu dostaví, a píše: ^{15/} *Což se pak těch různic dotýče, kteréž jsou mezi vámi a pány a rytířstvem království českého, k tomu vás napomínáme, abyste hotovi byli se všemi potřebami, což vám k tomu potřebí jest, že vás při tom sněmě s nimi chceme srovnati, chceme vás i spravedlivým rozsudkem o to podělití a konec mezi vámi učiniti. Také vás k tomu s pilností napomínáme, abyste všichni vojensky pohotově byli a lidi své poddané k tomu zřídili a to beze všeho prodávání. A když byste obesláni byli, všichni veřejně vzhůru povstali vojensky a to z těch příčin, jestliže by cizinci do země vtrhli anebo vtrhnouti chtěli z kterékoliv strany, aby jim s pomocí boží odepřeno bylo. A tak, chtěli-li by kdo který neřád v království českém bez vůle naší začíti aneb se právu protiviti, proti takovému aby bylo povstáno. A také vás všechny napomínáme a prikazujem, aby žádný nic svévolného ven z země nezačínal až do našeho sněmu o sv. Ondřeji.* Chystalť se král Vladislav vypověditi válku Turku.

Tento společný závazek měst byl jistě také toho příčinou, že když nejvyšší mincmistr Bohuše Kostka z Postupic radu dle dávného obyčeje obnovoval, přede vši valnou obcí z vůle královské to znamenité ohlásil, že JMt král tak míti ráči, aby žádný z sousedův zdejších pánů jiných za pány nebrali, ani útočiště v svých potřebách mívali, krom krále JMti, pana mincmistra a pánův šepmistrův a konšel města tohoto. A pakli by kteří páni kterékoli prikázání měli, ti aby odpuštění konečně od nich vzali. Pakli by kdo přes toto nařízení tak se nezachoval, aby žádnému toho trpěno bylo.

Jak přísně dbáno bylo plnění povinností obecních starších, tomu nasvědčuje svolení a zůstání panské se pány obecními a staršími: když by koli posláno bylo pro starší z obce, aby šli na radnici pro obecné potřeby a nemohl by kdo přijíti, má se panu šepmistru ^{16/} opověditi a svou potřebu předložiti, pro kterou by nemohl přijíti, aby jej odpustil. Pakli by kdo nepřišel, jsa obeslán, takový aby na rathůze zůstal od jitra až do večera.

Přes všeliké dosti přísné stávající zákony horní nebylo přece vždy zdělané stříbro věrně odváděno do mince královské, takže nejvyšší mincmistr nucen byl použití této přísnosti zákona a v pátek po památce Zvěstování Panny Marie kázal zjímati Hanstroje, Hansmůra Jandu a Jana Hanykýře rudokupce a několik hutrajteřů. Potom po památce Filipa a Jakuba apoštolů hutrajteři oběšeni a někteří u praněre zmrskáni a cejchy dány. Z rudokupců některých vzal pokuty. Janda musel dáti 5000 kop, Hanykýř 2000 kop, Hanstroj 400 kop i někteří jiní rudokupci a šmelíři.²⁶² Jakýsi Alexandr pro dělání a odbývání falešné mince byl upálen a statek jeho k rozkazu královi připadl Jiříkovi z Chrudimě, registrátoru krále Vladislava.²⁶³

²⁶² Rudokupci, erkaufěři, šmelcováním (tavením) ohněm prudkým z rud a kyžů stříbro dělali, kteréž rudy a kyzy skupovali od nákladníků hor a o koupi tajně šeptali. Kdo v tom šeptání nejvíce podal, ten koupi obdržel. Tavením tím rudokupci nemálo bohatli. Stříbro vyrobené prodávali pak za určitou cenu do mince královské. Místo, kde rudy tavili, bylo za branou městskou Časlavskou neda-leko šibenice, kde až posud mnoho hald z toho tavení zbylých se spatřuje. Později tavení bylo uято k ruce králově a převedeno jinam. Za rudy placeno bylo podle výsledku nařízených prub, dle toho kolik stříbra která ruda měla a vydala. Paměti Mikuláše Dačického.

²⁶³ Archiv městský. - Mehler: Geschichte Böhmens II. Teil s. 437.

Bližší poměr, v jakém Kutnohorští byli ke knížatům Minsterberským ^{17/} nelze si nijak ujasniti. Byl to zajisté poměr důvěrný a přátelský, neboť když r. 1501 bratři Albrecht, Jiří a Karel, knížata Minsterberská a hrabata Kladská, jakémusi Oldřichovi Prašenkovi Kladsko byli prodali, činěny jim byly od Horníků důtklivé domluvy a výčitky, že část koruny české odprodali cizozemcům, proti kterýmž domlouvám a nařknutí však knížata Minsterberská se ohradila listem (dato Frankstein die Margarete 1501), že dříve dědictví své nabídli králi Vladislavovi a když on pro nedostatek peněz nabídku tu odmítl, prodali Prašenkovi, který ostatně králem Vladislavem za poddaného a pána českého byl přijat a tedy že cizozemci dědictví své neprodali.

1502 Dlouho toužebně očekávaný král Vladislav přijel konečně v nejkrutější zimě r. 1502 do Čech a dne 25. ledna do Hory, odkud pak po krátkém pobytí již dne 29. ledna do Prahy se odebral, aby dle svého vyjádření přetrhl a srovnal různice mezi stavy, království tomuto velice škodné a co den nebezpečnější, a rozepsal sněm obecný na hrad Pražský ke dni 21. února, na kterémž přistoupiv ku **zřízení zemskému**, stavem panským a rytířským vypracovanému, zavrhl poždavky stavu městského. Tak byla města vyloučena z třetího hlasu na sněmě, což ovšem velmi bolestně nesla, ježto potom podrobovati se musela bez výminky, jakýmkoli dekrétům stavu panského a rytířského. Když pak na to král po dlouhou dobu usiloval smířiti stavy panský a rytířský se stavem městským po přátelsku, bylo tak nadarmo a potkával se všude s velikou neústupností a došlo i k tomu, že jako mocný smluvce měl je podělití o spravedlnost a obě strany zavázaly se, že co JMt mezi nimi vypoví a za spravedlivě nalezne, to mají a chtějí všichni přijmouti, oblíbiti a držeti i zachovávat neporušitedlně. I ačkoliv ^{18/} vzal Vladislav úřad ten na sebe se slovy: *zavázání jsme vysoce, zůstaviti každého při právích a svobodách, v tom nevezmeme jedněm, ani dáme druhým*, přede jen rozsudkem svým ukřivdil městům, takže poslanci jich odsouzení a zarmoucení řekli jsou: *Králi milý! Dajtež nám naše majestáty, kteréž jsme vám okázali na naše svobody, at' půjdem domův, a s tím se rozešli.*²⁶⁴ Toho král se zalekl a nevydal rozsudku svého nikdy ku platnému provádění, ač páni a rytířstvo nepřestávali o to usilovati.

Největšího úspěchu došla na sněmu tom žádost králova o pomoc na válku tureckou a stavové závodili takřka mezi sebou ve svolení všeobecné a znamenité **daně s hlavy**, takže panský stav uložil na své osoby mužského i ženského pohlaví po 30 gr.č., rytířský po 14 a s dětí po 1 gr.č., měšťanům hospodářům uloženo po 10 gr. objímu pohlaví, s čeledí po 1 gr., kupci v mētech měli dáti po kopě gr. se sklepu (krámu), proboštové, opatové, kanovníci a faráři po 15 g., i kdo peníze na úrocích měli, povinni byli dáti ze sta kop jistiny po 6 gr. K vybírání daně té ustanoveny byly zvláštní osoby a peníze sebrané měly se ukládati u hejtmanů krajských a na radnicích měst královských, dokud by výbor od země zvolený peněz k sobě nepřijal. **Kutnohorští zdřáhali se berni tuto proti jich vůli svolenou platiti a vybírati**, tehdáž však Vladislav nezajistil Horníkům povinnost ku dani té žádnou listinou, nýbrž nařídil krajskému hejtmanu Janu Špechtlovi z Pardubic a na Žlebích, by v případě neuposlechnutí podle práva berního na Horníky ^{19/} sáhl a je ku placení přiměl, jakož i ty z obyvatel Horských, kteří mají peníze po listech zástavních, ku složení poplatku uložného přivedl. Však dříve ještě před tím psal Vladislav Kutnohorským a varoval je před následky neuposlechnutí a proto oni, ač dosti neradi, uposlechli rozkazu toho. Za vynucenou tuto povolnost potvrdil však Vladislav Horníkům loňské usnesení sněmovní o **kladění ve dsky zemské bez relací**.

Podle rozkazu královského bylo v Hoře nařízeno, kdož by koli jiné pány měli, nežli krále Vladislava, aby od nich odpuštění vzali v čase určitém a pakli by se komu nezdálo to učiniti, aby se v témže čase z města vyhostil. Dále bylo též přísně nařízeno, aby Horníci mezi sebou žádných pikhartů netrpěli a jsou-li kteří na úřadě konšelském z nevědomí a omylu, aby byli sesazeni. A kohokoli takového by se doptali a vyhle-

²⁶⁴ Spor tento a rozsudek mezi stavem panským a městským vylíčil spisovatel dle listin archivu kutnohorského v Časopise Českého Musea r. 1847. sv. II.

dali, v kázeň a trestání aby brali a podle práva trestati dali.

Ten týden před sv. Václavem svadili se uhlíři s Horníky a bylo se jich sešlo na Harách na deset tisíc aneb i více. I zalehli cesty na horách a nedali uhlí vézt k Hoře. Vyslání jsou mezi ně pan Prokop Kroupa hofmistr horní Jan z Skalice a Jiřík Lorecký s hejtmánem krajským Janem Špetlem z Prudic. Kdyby toho bylo nebyvalo, byli by pány Horské zbili. I učinil pan Špetle a mincmistr Kostka mezi nimi narovnaní slušné, že zase uhlí k městu voziti počali.²⁶⁵

Téhož roku oženil se kral Vladislav a pojal za manželku kněžnu Annu, sestřenicí krále francouzského. Byl stár již 46 roků.

1503 Horníci nikdy nevěřivali pouze slovům a slibům královským, ¹⁰ nýbrž dbali vždy toho, aby veškeré milosti a přípovědi měli pojištěny. Z té příčiny vymohli si u krále Vladislava majestát na všeliké jim v přítomnosti králově roku loňského dané přípovědi, kterýž zní: *My Vladislav atd. Oznamujem tímto listem všem, že, poněvadž nám to podle důstojenství našeho dobře přísluší, čím větší slávou, božskou milostí a povýšení obdařeni jsme, tím větší a zvláštní milostí k poddaným našim všech stavův, kteréž k sobě a věrné poddanosti shledáme, ukazovati máme, na tom jsouce vždycky, abychom laskavěji a dobrotivěji k nim se naklonili, aby tudy věrní poddaní odplaty a milosti naši mimo jiné jsouce obdařeni, k nám a ku potomkům našim tím pevnější a stvrzenější v poddanosti své býti a jiným příkladem takovým živi jsouce, dobrého a chvalitebného jména aby s prospěchem sobě zasluhovati mohli. Protož My, shledavše mnohé věrné, pilné, hotové i platné služby poctivých šepmistrův, konšelův a vsí obce Hory Kutné, věrných našich milých, v kterýchž předkům našim i k nám vždycky upřímně a věrně jsú se zachovali a poddaně a služebně se ukazovali a podnes skutečně se ukazují, nechťic, aby k nám i k předkům našim, králům českým, jich poddaná upřímnost odplaty milostivě nésti neměla, ale s dobrým rozmyslem a radou věrných našich, mocí královskou v Čechách, tyto dole psané milosti jim Horníkům na Horách Kutných činice, na věčnost jsme dali a tímto listem dáváme, aby oni, čímž nás milostivějšího pána k sobě poznajíce, tím tužší a pevnější v své víře jsouce, k nám a k budoucím našim králům českým v stálosti, kterouž jsou v sobě vždycky měli, zůstali a upevnění byli. Jakož pak oni proti nám ani předkům našim v žádné strany, punty, zápisy neb výtržnosti nikdy jsú se nedali, a pak, jako věkové lidští též také lidé v nich se mění, protož aby potomci jich budoucí před očima majíce, co ¹¹ jim od nás skrže jich předkův věrnou poddanost a zachování užitekův a svobody přineslo, jich následující, aby panův svých věrně, stále a služebně se přidrželi, kteréžto milosti v tomto listu psané jim dáváme. Nejprve, milostí a mocí naší královskou týmž měšťanům Horníkům našim tuto milost činíme, aby oni k žádným vojnám ven z země ani v zemi od nás ani od budoucích našich králů českých tažení nebyli, nebrž je vysvobuzujem před námi i budoucími králi českými i všelijakými lidmi. Než toliko hor našich těch pilně obhajovati povinni jsouce budou, přede všemi lidmi, kdož by užítky naše a koruny té kaziti chtěli a to podtud, pokudž nejděle jich možnost stačiti bude, tak aby tíž měšťané naši nám i na budoucí časy všech vojen prázdni byli, než toliko hor našich všech a města toho proti každému obhájce byli snažní podle svého všeho přemožení, jakož nepochybujeme o nich, že i s budoucími svými se tak zachovají. Item. Týmž měšťanům našim půjčujem a dáváme, že oni i potomci jich místa a hlasu svého hned po městech Pražských napřed přede všemi jinými městy v království českém užívati mají v chození, stání, sedění, hlasu svého oznámení, jakož pak tak vždycky od předkův našich i za nás zachování jsou byli. Ale My za tu jich víryhodnost, chtějíce je v tom lépe ujistiti, tímto obdarováním a zvláštní milostí naší královskou je upevňujeme, půjčujeme jim a na věčné časy dáváme, aby toho tak užívali a užívati mohli v časech budoucích beze vsí překážky všech lidí. ¹² Item. Tato milost jim další při tom činice, aby k žádným sněmům obsílání nebyli, kromě, když by z dopuštění božho se trejilo a král český volen býti měl, k tomu když by obesláni byli, a podle jiných měst hlasu svého hned po Pražanech užiti mají a jsouce k tomu obesláni, v tom*

mají a povinni jsou hotovi se míti a k takovému obesláni přijeti beze vsí omluvy. Item. Chtíce ještě, aby čím od nás mocnějšími a štědrějšími milostmi a dary obdařeni budou, tím horlivěji v víře své k nám i budoucím králům českým zůstali a se napotom zachovali, z berní, kteréž nám a budoucím králům českým z práva povinni jsou, o kterých země česká nám a budoucím králům českým z práva povinna jest, z těch a takových berní je a město jejich nyní i na budoucí časy vynímáme a z nich mocí královskou vysvobuzujem milostivě. Přikazující všem pánům, rytířstvu a Pražanům i jiným městům i vsí povahy lidem a zvlášť úředníku našemu, mincmistru království českého nynějšímu i budoucím věrným našim milým abyste je Horníky svrchu psané, naše věrné poddané, ve všech milostech tímto listem jim daných a půjčených zachovali a přes to na ně nikoli nesahali, ač se hněvu a nemilosti naší i budoucích králů českých uvarovati chcete. Tomu na svědomí pečeť naši královskou rozkázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán na Budíně v pondělí po Třech králích léta božho tisícího pětistého třetího, království našich uherského třináctého a českého třicátého druhého.

¹³ Již častěji připomenuta byla neobyčejná štědrost obyvatel kutnohorských ke chrámům městským a ještě více pověděno bude při podrobném popisu jednotlivých chrámů. Mlčením však nelze pominouti toho, že v pondělí po Květné neděli r. 1503 měšťan kutnohorský Michal Prégl dobrovolně ke cti a chvále boží a též i města toho následující klenoty: kalich poctivý stříbrný s pozlatitým knoflíkem, na kterémž jest erb jeho, a tři poctivé pušky stříbrné, z nichž na každé jsou čtyři evangelistové, také stříbrní, daroval, z kterýchž klenotův s panským povolením rozkázal jest dáti k záduší kalich a jednu pušku k sv. Barboře, k Vysokému kostelu pušku druhou a k Náměti pušku třetí, žádaje za to pánův, aby to zachováno bylo k věčné paměti za jeho a jeho předkův duše.

Dosud nevyhynula v lidu horním smutná památka neviného utracení havířů, a všeliká vina toho sváděna byla na tehdejšího arciděkana Svatomíra, jakoby on krále Vladislava k přísnosti té byl měl ponuknouti. Arciděkan stěžoval si proto u krále a ten bera jeho v ochranu svou, psal o tom Kutnohorským následovně: *My Vladislav atd. Oznamujem tímto listem, že jest nám od jistých a hodnověrných osob došlo, kterak by někteří lidé duchovní a svěští na Horách Kutných i jinde mluvití a rozprávěti měli, jakož jsme před některými léty některé z havířův pro jejich bouřky, svévolnost, vzpouru a všetečnost, v kteréž jsou se proti nám a úředníkům našim na psaní a poselství naše, kteréž jsme k nim činili nedbajíce, skutečně našli a shledali, rotu sobě shledavše a shromáždívše k zkáze a k spustošení hor těch, na Poděbradech trestati rozkázali, že by ti jistí buřiči a svévolní lidé z žaloby a ponuknutí poctivého kněze Svatomíra arciděkana na Horách Kutných nábožného našeho milého, trestání býti měli, kteréžto věci slyšíce a nechťice, ¹⁴ aby on, ničímž v tom vinen nejsa, za takového jmín, držán a nespravedlivě vyhlásován býti měl. To seznaváme, že jsme My nadepsané osoby pro takové jich svévolnosti a bouřky, v kteréž se ne tejně, než z jevně a skutečně dali, a v nich nalezení a postižení jsou, trestati rozkázali jakožto svévolné a neposlušné, kteří se ani na naše poselství, ani na psaní, kteráž jsme jim milostivá a povlovná činili, neobrátili, nechťice aby oni ani kdo jiný k zkáze a spustošení hor těch jakou příčinou dávati aniž se o to pokusiti směl tehdáž ani budoucně. A protož, kdož by téhož kněze Svatomíra kolvěk tím dotýkati aneb o něm to mluvití a rozprávěti směl, jako v tom, že by se jim nebo jeho ponuknutím, návodem nebo jeho příčinou stalo, krivdu by v tom jemu a krátko činil, jako tomu, který tím nic vinen není. Kteréžto věci na svědomí pečeť naši královskou k tomuto listu přitisknouti jsme prikázali. Dán v Budíně po sv. Janu Křtiteli léta božho 1503 a království našich uherského třináctého a českého třicátého druhého! Přiznává se tudíž tímto listem král sám k činu tak ukrutnému, který památku jeho nikdy ctíti nebude.*

1504 Spor, kterýž města královská vedla se stavem panským a rytířským, nebyl dosud vyrovnán. Obě strany při každé příležitosti stály proti sobě velice příkrě, takže městům bylo se co obávat, aby páni ještě přísněji nedokračovali na držení jich statků pozemských. Protož Horníci, chtějíce držení svých statkův pozemských si zajistiti, poslali posly své za králem Vladislavem do Budína, žádajíce na něm potvrzení práva na držení některých

²⁶⁵ Staří letopisové Čeští. - Paměti Mikuláše Dačického.

vesnic, jež uděleno jim bylo již dříve následujícím majestátem: *My Vladislav atd. Oznamujem tímto listem všem, že jsou před nás předstoupili slovatný Prokop z Chočemic, hofmistr, s jinými posly od šepmistrův, ¹⁵ konšelův, starších i vsí obce na Horách Kutných, věrných našich milých, vysláni jsouce, zpravující nás, kterak mají a drží ves Zybohlavy s jejím příslušenstvím, od krále Jiřího, předka našeho, v jisté sumě zapsanou, a druhou ves Veletov, kterouž koupili od Jana Pašinky s zápisy a spravedlnostmi jeho, kteréž na ní zapsané měl, prosíc nás, abychom jim při držení a požívání těch vsí, kteréž podle znění listů a zápisu krále Jiřího mají a drží, některé další milosti dáti a učiniti ráčili, tak aby to volněji, svobodněji i bezpečněji mít, držeti a toho požívatí mohli. K jichžto snažné prosbě nakloněni jsouce pro služby a věrnost, v kterýchž se nám jakožto ku pánu svému povolně a hotově mají, okazují a zachovávají, s dobrým rozmyslem a naším jistým vědomím moci královskou v Čechách tuto jsme nadepsaným šepmistrům, konšelům, starším i vsí obci Hoře Kutné, nyníjším i budoucím při držení a požívání vsí svrchupsaných milost učinili a tímto listem činíme, chťice tomu napřed, aby ves Zybohlavy se vším jejím a všelijakým příslušenstvím měli, drželi a jí požívali, nejsouce z toho bez své vůle od nás ani budoucích našich králův českých, ani od jiného žádného člověka až do tří let pořad sběhlých splacování. Těž také i vsi Veletova po smrti Sigmunda Pašinky do plných tří let pořad sběhlých. Než co se Zybohlav dotýče, po vyjití těch tří let napřed dotčených, chtěli-li bychom My to od nich sami, neb budoucí naši králové čeští k svému vlastnímu jmění, držení, požívání vyplatiti, to učiniti moci budeme, dadouce jim podle znění zápisův jejich napřed věděti. Těž i ves Veletov po vyjití těch tří let po smrti již psaného Sigmunda Pašinky pořad sběhlých, s těmi osobami duchovními, kterýmž ta ves spravedlivě přísluší, ²⁶⁶ ¹⁶ však též když bychme to s nimi k svému vlastnímu jmění, držení a požívání vyplatiti chtěli, a jináč nic. A dadouce jim za první i druhou ves s jich příslušenstvím, když by k výplatě přišly, sumy jich zápisné, kteréž na nich zapsané mají, budou nám jich postoupiti povinni i list tento i s jinými, kteréž by na ně měli, navrátiti bez zmatku a všelike odporosti. Však výplaty na nich, na těch všech obou, žádnému jinému místo ně dávati nemáme My ani budoucí naši králové čeští, nyní ani potomně. Pakli bychom komu buď z omylu aneb nepaměti výplatu dali, tu nemá proti tomuto našemu listu žádné moci ani pevnosti které mítí nyní ani na budoucí časy. Tomu na svědomí pečeti naši královskou k listu tomuto přivésti jsme kázali. Dán na Budíně v pátek den sv. Apoleny léta božího 1504 a království našich uherského 14. a českého 33.*

Po dojití majestátu tohoto nařídil nejvyšší mincmistr Bohuše Kostka z Postupic, aby peníze zádušní ze Zybohlav, když faráře po mnoho let tam nebylo, obráceny byly k záduší kutnohorskému.²⁶⁷

V poměrech církve české pod obojí zvláštní vzruch způsobil příjezd biskupa Sidonského **Filipa de Novavilla** do Čech, starce to již letitého, z šlechtického rodu z Vlach, který, jak pravil, z pouhého soucitu a slitování nad útisky, kterých Čechové trpěli musili ve svěcení kněží svých i v jiných biskupských výkonech, dal ¹⁷ se pohnouti ku kroku tomu a ku nastoupení cesty všelijak nebezpečné. V průvodu jediného mládence Čecha dostal se šťastně do Čech až do města Tábora, odkud pak Pražané přivedli jej slavně do Prahy dne 29. května r. 1504. Biskup tento světil žákovstvo, a kněžím novým sám podával pod obojí i lid bírmoval.²⁶⁸

S nemalou dychtivostí očekávali příchod biskupa tohoto i Kutnohorští, neboť doby té byli tu již na školách vyučování a připravování žáci ku stavu duchovnímu určení a ti v nedostatku biskupa, kněze strany pod obojí v Čechách světicího, musívali k dosažení vysvěcení podnikati daleké cesty do Německa. Proto příchod biskupa Filipa do Čech byl i Horníkům velevítaným. Na

mnohokrát opakovanou žádost přijel biskup ve středu před památkou sv. Jiljí do Hory. Horníci darovali mu na uvítanou mísu grošů a bylo jich 50 kop gr.č. Potom v neděli před památkou sv. Matouše apoštola světil oltář veliký Božího Těla v kostele Barborském, též oltář sv. Trojice za městem.²⁶⁹ Jak velice Horníci sobě biskupa toho vážili, vysvitá z toho, že Václav Smíšek z Vrchovišť daroval mu svůj nový, mistrem Rejskem vystavěný dům, kterýž až podnes Kamenný dům sluje, a šepmistři a rada z peněz z masných krámů vybraných ustanovili týhodně 3 kopy gr. pro biskupa na stranu dávatí.²⁷⁰

Chrám sv. Barbory nebyl ještě té doby dostavěn, neboť v sobotu den sv. Ambrože (16. října) uděláno bylo teprve první okno skleně v chrámě tom. Z protahování doby stavby lze souditi, že se již Horníkům ¹⁸ počalo nedostávatí prostředků ku provedení tak nákladné stavby, neboť v sobotu po sv. Václavu učinili s mistrem Rejskem následující smlouvu: *Mistr Rejsek v ostatek díla kostela sv. Barbory se uvazuje, smlouvu takovou s pány učinil jest, takže dva učedníky má sobě chovati a na svém stojecím polou kopy grošův má dosti mítí a forgeltu (zálohy) žádného nemá jemu dáváno býti. A to zadosti pro odpłaty za tu práci při tom času přijav, v to dílo se jest zavázal a páni také na způsob ten v dílo téhož chrámu jej jsou vpustili a za mistra vzali. A k tomu to vyminili, přišlo-li by beze lsti, že by pro chudobu hor kdy nemohla obec toho díla konati, aby Rejsek tím pánuv nehoňil, a také kdyby zase chtěli opět to dílo stavěti, žádný jiný než Rejsek nemá tu za mistra toho díla vzat býti.*²⁷¹ Z toho patrně, že pokračování ve stavbě na nějaký čas bylo zastaveno.

1505 Hora neměla valného účastenství v rozbrojích zemských doby té panujících a podobá se, že spor mezi stavy panským a rytířským a městy přičiněním královým byl urovnán. Proto vedla se i větší péče o udržení pořádku ve městě a o odstranění zahnížděných nešvarův. Tak stalo se mezi obecními staršími, šepmistry a konšeli usnesení o napravení způsobu při prodávání vína v městě i o jiných věcech následovně: *Kteréž koli víno bude přivezeno od šrotěří, buď popsáno vsudy a k tomu na všech děrách a špuntích buď zapečetěno, proto, aby micháno nebo opravováno nebylo. Aby, když se načne, při tom bylo nalezeno a pánuv oznámeno do vydání. A kdyžby vydávati započítí chtěl, šrotěří opět ohledejte.*²⁷² *Přitom, zůstane-li co, ježto by nedodal kdo, to opatřte a zapečetěte. ¹⁹ Jestliže by potom úmysl měl to víno načítí, na pány aby vznešeno bylo. Bude-li hodně šenkovati, to při tom zůstaň. Pakli nebude, buď pryč vezeno z města. It. Společníkův u vině, buď jich cožkoli, aby všickni jednu hospodu měli a nic více. Pakli by byli dva sousedy a měli by oba domy příhodné k šenku, ti sobě mohou vína skládati v domích svých. It. Žádný domácí s hostem u vině spolku neměj pod pokutou panskou, ale host což přiveze vína, na trhu prodávej. It. Host, přiveze-li víno na trh a bylo-li by seznáno, že opravováno jest, kdožkoli v tom postižen bude, hrdlo i statek buď na panské milosti. It. Páni, kteří ustanoví factěře, tak aby ujištěni byli buď z šrotěřív nebo jiných, aby se v tom věrně a pravě zachovali ke každému a tak factovali, aby šenkěři své vůle s sousedy neměli. It. Kdožkoli v obci jsa dopustil by se čeho neslušného, jakožto vraždy, sekání aneb k tomu věci podobné, a ušel by z města, aby takovým žádného gleitu dáváno nebylo. A kdožby koli z obecních, pánuv neb starších za takového ku pánuv se přimlouval nebo takového stál, páni takového aby trestali, aby na takové svolení potom pamatoval, při čem se zachovati má. It. Soused, kterýž by koli neřádu v domě svém dopustil, jakožto kurev anebo svodův jakých aneb co k tomu podobného, každý takový má od pánuv trestán býti, jak se jich milosti zdáti bude.*

Smrtí nejvyššího mincmistra Bohuše Kostky z Postupic, jenž zemřel v Litomyšli ve středu po památce Obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou, ztratila Hora mocného zastávce práv a výsad

²⁶⁶ Narážka na někdejší příslušnost vsi té ke klášteru Sedlckému. ¹⁶ O různých zápisech vsi té mluveno již při létech 1436, 1473 a 1481.

²⁶⁷ Obsluhování chrámu Zybohlavského kněžimi kutnohorskými trvalo až do polovice minulého století, kdy v Lošanech zřízena byla lokalie a k ní Zybohlavy přiděleny byly. Současně i Hora vyloučena byla z arcidiecése pražské a přidána ku diecési královéhradecké.

²⁶⁸ Staří letopisové Čeští.

²⁶⁹ Paměti Mikuláše Dačického.

²⁷⁰ Memorabilia v archivu městském. - O pobytu a působení biskupa toho v Hoře Kutné podal spisovatel obšírnou zprávu v Lumíru r. 1862. I. půlletí pod nápisem: *Některé zprávy o biskupovi Filipovi Sidonském.*

²⁷¹ Memorabilia v archivu městském.

²⁷² Bývalit' šrotěří k plnění povinností svých zvláštní přísahou obci zavázání.

svých, jakož i věrného rádce ve všelikých potřebách obecních, kterýž byl ²⁷⁰ úřad ten půl šesta léta a dvě neděle zastával. Na jeho místě ustanoven nejvyšším mincmistrem v Hoře Bernard z Valdštejna a uveden v úřad skrze pana Albrechta z Kolovrat, kancléře království českého, ten pátek před sv. Máří Magdalenou.²⁷³

Když r. 1505. panství Kolín, Poděbrady a Hradiště koupili páni Albrecht z Kolovrat a na Libštejně, nejvyšší kancléř království českého, a Bernard z Valdštejna, nejvyšší mincmistr, od pana Mikuláše Trčky z Lípy a na Lichtenburce pro království české jako statky korunní, neměli kupující grošův širokých, než peníze drobné podvojně, které za široké měly být vyměněny. Uložili proto u obce 8000 kop gr.č. peněz drobných na ten způsob, aby v minci kutnohorské po celý čas, než by ta suma byla vyplacena, toliko široké groše byly raženy a obec horská konajíc výměnu má panu Trčkovu odváděti a odesílati až do úplného vyplacení sumy svěřené.²⁷⁴

²⁷³ Paměti Mikuláše Dačického.

²⁷⁴ Jak přísně však obec kutnohorská ku plnění výplaty peněz těch byla zavázána, tomu nasvědčuje úpis v archivu městském, z něhož vychází, že město ručiti muselo za celou kupní sumu až do úplného zaplacení. Úpis zní následovně: *My šepmistři a rada, starši obecní i všecka obec Hory Kutné vyznáváme tímto listem přede všemi, kdež čten nebo čtící slyšán bude: Jakož smlouva jest učiněna mezi urozeným pánem Albrechtem z Kolovrat a na Libštejně, nejvyšším kancléřem království českého, a panem Bernardem z Valdštejna, mincmistrem království českého, s jedné, a urozeným panem a statečným rytířem panem Mikulášem mladším Trčkou z Lípy a na Lichtenburce, s strany druhé o sumu grošův, kteréž panu Mikulášovi Trčkovu za výplatu Kolína, Poděbrad a Hradištky dána a položena býti měla, takže nemajíce grošův širokých, nežli peníze podvojní, drobné, i obdrželi jsou to na panu Mikulášovi, ²⁷¹ že peníze drobné přijíti má na takový způsob, že zase za tu sumu groše širocí jemu dáni býti mají a ti penízi podvojní drobní k ruce nadepsaného pana Mikuláše přijíati, mají na rathúze v městě našem v moc naši k ruce téhož pana Mikuláše býti položeni a po tento čas více peněz drobných mincovati nemají, než pořad vždycky groše, do něhož by za tu sumu svěřenou a v moc naši položenou groši změněni nebyli. A za ty peníze groši širocí nadepsanému panu Mikulášovi, kdykoli by sumy vši neb některého dílu požádal, vydáni býti od nás mají. Za to za všecko my všickni panu Mikulášovi a strýci jeho i jich dědicům a budoucím máme slíbiti a dostatečně listem naším pod ležením i jinak všemi pokutami ujistiti, kdež podle té smlouvy nadepsaný pan Mikuláš mladší Trčka dal jest a v moc naši na rathúze k věrné ruce položil jménem svým a strýce svého pana Mikuláše staršího Trčky na Vlašimi i jich dědicův a budoucích neb jednoho z nich osum tisíc kop gr. čes. dobrých stříbrných rázu Pražského. My pak chtěje nadepsané pány Trčky i jich dědice a budoucí v tom, aby svým jisti byli, dostatečně podle té smlouvy ujistiti a zvlášť, poněvadž suma ta není nám půjčena, nežli svěřena a k věrné ruce položena, takovouto jistotu jim činíme, že všickni obecně vyznávajíc tímto listem slibujeme sami za sebe i za své potomní, že máme, i dobrou naši vírou beze vši lsti slibujeme jednostejnou rukou společně i všem nerozdílnou, tak aby žádný z nás jeden od druhého děliti se ani druh druhým nikterak vymlívati nemohl, vydati sumu jmenovanou buďto všecku nebo díl kterýkoli sumy té, když bychom od nadepsaného pana Mikuláše staršího neb dědicův i budoucích jich neb jednoho z nich na zámku Lichtenburce, Veliši, Opočnu neb na jiném kterémkoli zámku nám jmenovaném položiti a to beze všeho odporu i všelijakého ²⁷² prodlévání dalšího. Pakli bychom toho neučinili a sumy grošův širokých buďto vši aneb dílu, kterého by kdykoli na nás požádali, nedali, a hned na ten čas v moc jejich neb jednomu z nich na kterémkoli z jmenovaných zámkův, na který by nám jimi neb jedním z nich po listu neb poslu neb ústně bylo rozkázáno neb jmenováno nevydali a nepoložili, aneb že by se takové peníze dříve, nežli by suma nadepsaná všecka groši širokými vyplněna nebyla, mincovali, tehdy pro nevydání dílu kteréhožkoli kdykoli z sumy nadepsané od nás požádaného neb vši sumy aneb pro mincování peněz sumy i jakékoli máme propadnouti a dáti jim aneb jednomu z nich pokutu 5000 kop gr. širokých dobrých stříbrných rázu pražského, pro kteroužto jim neb jednomu z nich tímto listem plnou moc a právo dáváme, nepoložili, bychom jim pokuty nadepsané na nás vlehnouti beze všeho k ležení nás obsilání a svého dobývati v městech Pelhřimově, Jičíně a Vlašimi aneb v jiném kterémkoli městě neb městečku odtud v desíti milích blíže neb vzdáli. A odtud z toho ležení nikterak*

1506 Král Vladislav sklíčen byl na počátku roku 1506 těžkou nemocí a počal již také pomýšlet na smrt. I v této době sklíčenosti pamatoval na milou a věrnou jemu Horu, nechtěje, aby snad na zcestí nezašla, odeslal opatrným úředníkům mince, šepmistřům, konšelům, erckafěřům, pregěřům, havěřům i jiným všem dělníkům a úředníkům na Horách tento list: *Opatrní, věrní milí. Poroučíme vám přísně, chcete tomu konečně, abyste se podle první naší záповědi měli a zachovali a mimo nás žádných sobě jiných pánův nehledali ani měli, než k urozenému Bernardovi z Valdštejna, mincmistru království českého, věrnému našemu milému, na místě našem o všecky vaše věci a potřeby útočiště měli a jim se ve všech věcech spravovali. Pakliby kteří jiné pány měli, ten každý i ti všichni aby od dojití tohoto listu našeho od těch svých pánův ve čtyrech nedělích pořad zběhlých odpustění vzali a nás za pána majíce, k svrchu psanému mincmistru na místě našem zření měli. Jestliže by se pak kteří ²⁷⁵ v tom svévolně zachovali a poslušni býti nechtěli, již jsme mincmistru našemu poručili, jak se k takovým míti a zachovati má. Také, jestliže by nás Pán Bůh smrti zachovati neráčil a My tohoto našeho zřízení jináč nezměnili a také nadepsaný Bernard v tom úřadu zůstal, chceme tomu, abyste se všickni k němu v tom ve všem poslušně měli a povolně zachovali a to až do budoucího krále českého těch věcí změněni, a toho abyste jináč nečinili, znajíce v tom vůli a rozkázání naše jisté. V Budíně po svátku*

žádným právem ani do dvou neděl vyvedeni ani jiným vymyšleným obyčejem nemají býti vyvozováni dotud a tak dlouho, do níž by jim neb jednomu z nich suma svěřená, na nás požádaná, díl neb všecka, s pokutou pěti tisíc gr.č. i se všemi škodami a náklady dána a v moc jich položena nebyla docela a úplně. A k tomu jinými všemi pokutami buďto nás i poddaných našich stavováním, škod všemi obyčejí hnaním i jinak všelikterak na nás svého dobývati a upomínati aby mohli. Také máme i pode ctmi a věrami i našimi dobrými pověstmi slibujeme postaviti se v moc nadepsaným pánům Trčkům, jich dědicům neb jednomu z nich, od kteréhož bychom, napomenuti jsouc z strany kterékoli a nevydali, pro každou postaviti se v moc jich všickni neb které by z nás obeslali na zámek Lichtenburk, Veliš, ²⁷³ Opočen aneb na jiný kterýkoli zámek, kde by kterým z nás toho místo poukázali a den k stavení nám jmenovali, buďto ústně neb po listu, a tu s námi se všemi aneb jedním každým zvlášť budou moci činiti aneb naložiti, což se jim zdáti a líbiti koli bude. A v těch ve všech i ve všelikých pokutách právo žádné ani rozkázání královské, ani jací vývodové ani vyrukování ani vymyšlení v světě obyčejové proti nim neb jednomu z nich nám ku pomoci žádné ani naši při býti nemá a jim ke škodě. A těmi pokutami všemi, závazky a sliby jim neb jednomu z nich při každé sumy požádání na nás dílu kteréhožkoli neb vši sumy povinni pro nevydání jí jim býti máme. A když by nadepsaní páni, dědicové jich, neb jeden z nich od nás sumu tu všecku neb který díl přijali, má nám od nich neb jednoho z nich kvitancí toliko na tu sumu, což by přijali z sumy nám svěřené, krom pokuty, škod a nákladův dáti pod pečeti svou, k tomu dvou neb tři dobrých lidí na svědomí. Toho také znamenitě vymínujeme, by pak král JMt neb země nám co v té sumě rozkázati ráčili, proto na nic se neobracujíc ani sobě čeho ku pomoci berouc, zápisu svému dosti učiniti máme. Také minci žádnou jinou jich nemáme odhývati, nežli groši širokými českými dobrými stříbrnými rázu pražského, leč z nadepsaných pánův Trčkův jich dobrou vůli. A když by koli od nás jim neb jednomu z nich tomu všemu, což se v tomto listě píše, dosti stalo, tehdy list tento nám zase vrácen býti má. A kdož by tento list měl neb míti bude z častopsaných pánův dědicův a budoucích jich neb jednoho z nich dobrou a svobodnou vůli, ten má a míti bude tíž moc i též plně právo ke všem věcem v něm položeným a zapsaným, jakožto oni sami, a my, o kteréž se svolíme rukojmí jich s nimi a za ně slibujeme za to všecko i jednomu každému z kusův nadepsaných, což se v tomto listu píše, od nich ²⁷⁴ dosti státi se má tak a pod těmi všemi pokutami a závazky nadepsanými. Na potvrzení a zdržení toho my všickni jisti i rukojmí nadepsaní pečeti naše vlastní s jistým vědomím i plným přiznáním dali jsme přivěsiti k tomuto listu dobrovolně. Anno Domini MDV die Simonis et Jude.

O zápisu tom praví Paměti Mikuláše Dačického: *Ve středu den památky sv. Šimona u Judy vyplaceno jest panství Kolínské od pana Mikuláše Trčky z Lípy k ruce krále JMt skrze pana Bernarda z Valdštejna mincmistra peněz uchovanými v minci. A páni Horníci půjčili k té výplatě 5000 kop gr.č. K té výplatě pomohl důl horní řečený Osel na Páchu pod kostelem sv. Barbory ležící, nebo v témž dole na Hruškově vortu veliký kheň stříbrných rud byl.*

Nelze upřít, že mezi Horníky k náboženství pod obojí se přiznávajícími a mezi mnichy kláštera Sedleckého stranu římskou čili pod jednou hájícími docházelo ku častým hádkám a rozbrojům. Rozpusťlost nižších tříd však dostoupila v posledních dobách tak vysokého stupně, že opat Klement nucen byl stěžovat si u šepmistřů. Píšeť: *Páni milí. Vaší milosti na vědomí dáváme, že včera v svatou neděli, když se služba boží podle řádu křesťanského dala a kněží svatou mši sloužili, v klášteře tehdy pacholci někteří horní z Kaňku osadili vrata i dvěře u hřbitova, čekajíce na jiné, potom bili se a ranili jedni druhých před samým klášteřem. Potom přiběhlo jich několik v košilích s nahými meči a kordy, běžajíc sem i tam po hřbitově, po pustém kostele i všude po klášteře, kdež se jim zdálo, a to jest proti obdarování císařského a královského frejrunku, kterým jsme obdarováni od starodávna, jakož VMti tajno není. Protož VMti prosíme, jakožto pánův a přátel svých milých, že ráčíte tu věc opatřit, abychom my i ti lidé, kteří k nám k službě boží jdou, bezpečni byli před takovými a pokoje užívatí mohli. Neboť VMt může rozuměti, kdyby taková věc nebyla stavena, že by se něco ¹²⁶ horšího mohlo státi. A proto nepochybujem, že VMt ráčí nás v té věci opatřit, jakožto páni spravedliví. Jelikož z některých snesení obecních patrno, jak podobné výtržnosti a rozpustilosti pod přísnými tresty byly zakázány, není pochyby, že i tenkrát stěžujícímu si opatu dostalo se spravedlnosti. Byloť zajisté přísnosti té také potřebí, ježto v těch dobách velmi časté příklady nezřízených vášní soukromých se vyskytovaly.*

Nesvornosti a různice, které doby té i v celém národě se objevovaly, měly do jisté míry též původ svůj v příchodu a působení biskupa Filipa Sidonského. V prvním okamžiku radosti nad jeho příjezdem do Čech svěřili jemu stavové pod obojí správu nad svými kněžskými a nad konsistoremi, takže i sám král uznal jej za **českého biskupa**. Ale netrvalo to dlouho a poněti, jaké biskup měl o právu duchovním a správě církevní, počalo se neshodovati s názory mistrů a kněží českých. Čechové odvykli si zejména hierarchické moci a panování a to jak kněží tak i svěští. Následkem potrestání M. Martina faráře Týnského v Praze mocí světskou, totiž rychtářem městským, nejen biskup, ale i většina farářů městských rozhněvalo se pro takové zlehčení stavu duchovního úřadu světskými a ze společného jich usnesení zastaveny byly hned služby boží po celé Praze, takže po tři dni nebylo nikde ani zvoněno, čímž povstalo reptání proti biskupovi, takže on požádal za bezpečný glejt, aby se mohl vrátit do své vlasti. Horníci zvedevše o tom, co se v Praze dalo, a přejíce si již dávno toho, aby biskupa Filipa v městě svým sídlem míti mohli, přijeli pro něho, dovezli jej do města svého s velikou slávou a ctí a chovali jej poctivě na svůj náklad, koupivše mu zvláštní dům a dávali mu každého týhodne 2 kopy gr. Do Hory přijel biskup v sobotu po památce ¹²⁷ sv. Víta r. 1506 (19. června). Na ten den sv. Vavřince (10. srpna) vysvětlil nově vystavěný chrám na Kaňku ke ctí a chvále sv. Vavřince. V pondělí po památce sv. Bartoloměje oddával ve Vysokém kostele slovného vладыku a měšťana kutnohorského Mikuláše z Práchnan.

Ačkoliv biskup Filip byl v Hoře čestně chován, předce znechutil se mu pobyt v Čechách již tak, že dnem i nocí přemýšlel o návratu do Vlach. V pondělí před památkou sv. Alžběty (16. listopadu) v noci potají opustil Horu a ve skrovném průvodu ubíral se do své vlasti. Horníci poslali za ním a dostihli ho v městě Soběslavi. Tu požádali pana Petra z Rožmbeka, jemuž město to patřilo, aby jim pomohl biskupa zase získati. On však odpověděl, aby si ho hleděli sami, že on ho u sebe držeti nechtěl, ať prý jde kam chce. I dal se ubohý biskup namluviti a vrátil se s nimi 4. prosince do Hory. Potom téhož léta ve čtvrtek Štědrého večera koupili Horníci panu biskupovi jiný dům, řečený Nyklovský na Tarmarce blízko staré radnice a uvedli jej do něho, nebo mu byl prvnější shořel.²⁷⁵

1507 Rozbroje mezi městy a stavem panským a rytířským

²⁷⁵ Staří letopisové Čeští. - Paměti Mikuláše Dačického list 88, který dodává: *Obyčejně vlast táhne k sobě svého. A nebylo také Čechům oč státi, nebo česky neuměl. Toliko že svátosti věřícím Páně pod obojí způsobou podával.*

posud zcela neutušené jednak a jednak péče o to, aby Kutnohorští měli zabezpečená a pojištěná veškerá svá práva dávná a starobylá jakož i nově nabytá, přiměla asi šepmistry, konšely a obecní starší, že prosili Vladislava o nové potvrzení veškerých svých výsad a práv, což on také majestátem učinil: *My Vladislav atd. k věčné paměti budoucích časův listem tímto známo činíme všem, že z povinnosti naší královské velebnosti jsme ti, že o všec-ky ¹²⁸ poddané naše péči majíce, ve všech svobodách a jejich zvláštních milostech a obdarování je zůstávající a v nátlacích a bezprávích jich opatrovati chceme a jináč toho učiniti nemí-
me, však ty více a vějše v paměti a obraně své míti povinni jsouce, kdež bychom v poddanosti naší věrností utvrzenější a pohodlností jich naší velebnosti potřebnější a užitečnější býti poznali: Jakož pak poctiví šepmistři a konšelé, Horníci všichni Hor Kuten našich v království českém obyvatelé vždy v věrnosti a poddanosti naší stáli stojíce, netoliko nám a předkům našim, králům českým, ale i vši koruně české nemalé pohodlí dobré a užitek skrze náklady své a své osvobození přiváděti jsou a v časech budoucích naděje jest našim budoucím že přiváděti moci budou. Ti pak Horníci předstoupivše před přítomnost velebnosti naší, některé svobody, privilegia a práva svá od slavných císařův římských, králův a knížat českých, předkův našich, k osvobození těch hor pro dobré vši koruny české nadána a milostivě jim přivlastněná, nám ukázali jsú. Jakožto privilegium nejprve osvíceného někdy knížete Přemysla, syna krále českého Václava, předka našeho, v němžto osvobozuje mezi jinými horní Horníky všechny a lidi poddané jich v městě a kdekoli krom města vně na jich panství obývající, tak jakož to privilegium v sobě potřebnější a světleji obšírně vysvětluje a zavírá. Přitom také ukázali jsú nám to privilegium stvrzení a schválení králem Václavem někdy králem českým otcem knížete Přemysla oznámeného učiněné, kterýžto král Václav to privilegium a svobody v něm zavřeně dává a přivlastňuje všem horníkům našim v království našem českém, kdekoli obývajícím.²⁷⁶ Přitom také též ukázali jsú nám toho obojího i krále Václava stvrzení i privilegium knížete Přemysla stvrzení císařem Karlem králem českým předkem našim milostivě učiněné a plnou mocí stvrzené, žádající nás jako pána svého dědičného a krále českého, abychom My také privilegia oznámená jim schváliti, potvrditi a moci naši královskou ¹²⁹ v Čechách upevniti a jim moc dáti ráčili. Kterážto jich privilegia a práva přehlede, a artikule jim potřebnější k jich prosbě z nich vybravše, v list náš tento je přijímajíc a moc jim dávajice vepsati jsme rozkázali, jichžto rozum a slovo od slava zněti jest v těchto slovích:*

Najprve, aby žádný z urozených ani šlechticův neb z rytířstva, neb popravci neb dvořenin království našeho žádné všetečnosti neb moci nesměl učiniti v tom městě našem, aniž na kterého člověka čin útoku, ani jeho jimej, ani jemu v které věci jeho překážej bez vědomí a dopuštění soudce městského a přísežných našich města toho aneb úředníkův našich nad horami ustanovených.

It. Kterížkoli měšťané neb Horníci mají lidi neb statky své za městem neb pod městem, o těch sudí, popravce neb úředníci zemští žádné moci soudní nemějte, ani které právo zemské. Ale jestliže na kterého měšťanina Hory Kutné mají co žalovati, před soudci a soudem městským žalujte, též jako jiný spravedlnosti své hledajice.

It. Jestliže by který měšťanin kterému pánu urozenému neb rytíři statku svého neb kupectví svěřil pod úmluvou do některého času neb dne před přísežnými neb jinými lidmi dobrými, jestliže by ten pan neb rytíř na ten den neb na ten čas toho nezaplátil, tedy aby mohl ten měšťanin toho pána svobodně stavovati, nebo lidi a poddané jeho aneb statek jeho, leč by ten, komu by povinován byl, jistotu listovním obyčejem na peníze neb zápisem přijal, ten se tak, jakož ten list a zápis svědčil, s jakými pokutami, podle toho zachovej.

It. Chceme a přikazujem, cožkoli přísežní města našeho, teč i přísežní ¹³⁰ Horníci s vůlí a povolením mincmistra našeho nynějšího i budoucího k obecnému dobrému zřídili a ustanovili, to aby bez porušení bylo zachováno.

Nad to ukázali jsú nám opět práva svá vlastní a jiné králem

²⁷⁶ Viz Díl I. str. 6.

Václavem daná a stvrzená, a tak v tato slova píše: Přidávajíc se dostatečným rozmyslem, aby ode všech nepřerušitelně zachováno bylo, aby, když by k tomu přišlo, že by od ortele a tak soudy urbureňů, přísězných a soudců skutkem aneb jakýmkoli obyčejem jiným bylo jinam odvoláno neb pohnáni, aby k žádnému jinému neb k jiným, krom naší jasnosti neb znamenitému muži mincmistra našeho k slyšení vic nebylo oddělováno ani přinucováno. Protože v časech potomnická práva hornická ustanovili jsme, aby slušněji než kde jinde v moci naší zůstala a k naší královské opatrnosti všecko práva vydání, vyložení a jemu rozumu dání od tohoto času aby žádnému nepřislušelo, žádné osobě v tom, ani městu kterému ke škodě nic a křivdy nečiníce, protože žádnému té křivdy nečiní, kdo svého práva užívá. My znajíc jich žádosti i ty všechny kusy horní i jim také potřebné, slušné a spravedlivé a zvlášť, poněvadž jim také předky našimi králi českými taková privilegia milostivě dána a mocně jsou stvrzena, také že předkům našim jmenovaným králům českým takovými milostmi je jiných svobodnější se zdálo učiniti, i nám nepřileží moci předkům našich králův a knížat českých rušiti a výsosti velebnosti jejich nikterakž ničiti, jsouc k tomu také císařem Zikmundem králem uherským a českým, dědem a předkem našim, zavázáni v privilegium tom, kteréž pod majestátem Horníkům týmž našim jest dáti ráčil, kdež uvozuje JMt Horníky zase na hory ty tehdež válkami zkažené a spuštěné a staré Horníky s novými spojuje, mezi jiným nás i potomní krále české zavazuje a napomíná, aby všech privilegií a svobod hornických, kterýchž¹³¹ by co své slušným svolením aneb kterýmkoli hodným dovolením okázali, abychom jim toho i naši budoucí králové čeští milostivě potvrdili a jim tůž moc, jakoby v své celosti neporušena byla, dáti ráčili. My z příčin nyní jmenovaných znamenajíc jich žádost spravedlivou a to znajíc, že nic spravedlivějšího a velebnosti naší příležitějšího není, než což čího jest, toho při tom nechati a spravedlnosti každého milostivým ochráncem býti: protož s dobrým, zdravým a věrným rozmyslem našim a radou rad našich věrných milých, moci královskou jakožto král český, svobody, privilegia a práva nahoře dotčená a vypsaná Horníkům našim od předkův našich milostivě dananá, schvalujeme, přijímáme a moci naší obnovujeme, plnú moc jim dávajíc a je tvrdíme a ve všech punktích, artikulích a v tom ve všem jich rozumu tak jakož od předkův našich Horníkům našim již oznámeným jsou v tomto našem listu dána a milostivě přivlastněna moci naší velebnosti královské skutečně, dokonale a mocně upevňujem. A při tom toto zvlášť rozkazujem a míti chceme, aby se všichni tak zachovali Horníci naši v království našem českém k nám, dědicům našim a budoucím králům českým, poněvadž mají práva svá předky našimi stvrzená a zřízená, z milosti nadepsané nyní jim tímto listem stvrzená, kdež chudý jako bohatý může spravedlnosti dojíti. I poněvadž jsou toho snažnými prosbami na nás vyžádali, aby podle svých práv a výsad zachováni byli a jinam soudy jinými neb kterým obtížením mimo svobody tyto jim dané obtěžováni nebyli: protož chceme, aby podle takového obdarování se ve všem zachovali a jinam jedni druhých k soudům nepotahovali, než na nadepsaném zřízení dosti měli a tu k dojíti každý své spravedlnosti hledali a také mimo nás a dědice naše a budoucí krále české sobě práv jiných nejednali, než k nám zření měli a k mincmistru našemu nynějšímu i budoucím, kterýž by tu na tom úřadě našem¹³² posazen byl. Pakli by kteří z poddaných našich tak se nezachoval, hačem, aby nám i budoucím králům českým v padesáti hřiven pokut upadl. Nad to také toho jim půjčujeme a dáváme, ač to císařem Karlem králem českým dané, též i potomky Jeho Milosti i námi také stvrzené mají, aby, by cožkoli sobě tíž Horníci na zemi neb na dědinách svobodných koupili, aby jim to svobodně beze vsí překážky a odporu bez dotazu a povolení našeho ve dsky zemské šlo a kladeno bylo, tak jako se to též Pražanům města obojího Pražského děje bez odporu. Protož všem našim poddaným a pod moci a správou velebnosti naší postaveným přísně i mocně, jako pán jich dědičný a král český příkazujem, aby Horníky naše v tom ve všem tak zachovali, svobod privilegií a práv jich jim předky našimi daných a námi stvrzených nikterakž nerušili ani proti nim co činiti směli pod pokoutou v též jich privilegiím od císaře Karla na to usnesenou, které od slova k slovu zní v tento rozum: Protož nižádnému ovšem z lidí takových svobod a našeho jich stvrzení nesluší

přerušiti ani kterou všetečnou smělostí jim kterakkoli se protiviti pod pokoutou našeho těžkého hněvu a nad to padesáti hřiven zlata ryzího, kterýchž chceme požádati od toho, kdož by se směl tomu protiviti tolikrát, kolikrát by proti tomu učinil bez všelikého odpuštění, a toho polovici do komory naší královské a druhou polovici jmenovaným měšťanům a křivdu trpícím k užtku budíž vydáno. Toho všeho na potvrzení a pevnost pečet naši královskou přivěsiti jsme rozkázali. Dán na Budíně ve středu den sv. Fabiana a Šebestiana (20. ledna) léta božího 1507. království našich uherského sedmnáctého a českého třidcátého šestého. Bylť to dojista nejvyšší stupeň milosti, kterým Hora od Vladislava byla obdařena.

Přestože zákony o krádežích horních vynikaly přísností,¹³³ opakovaly se krádeže tyto nicméně opětně, takže nejvyšší mincmistr Bernard z Valdštejna, používaje svého práva a moci své, vsaditi dal některé provinilé hutějtýře do věže na Kolín, kde je zmučili, a přivezše je do Hory, z města je dali vyvésti.²⁷⁷ Když o tom zvěděl Vladislav, psal z Budína šepmistrům, by mincmistru v potřebách jeho nápomocni byli, by on, maje v tom pilnost, aby se nám v požitcích našich a důchodech nic neukracovalo, některých neslušných věcí postihl jest a z těch věcí nechťje polehčiti, pro příklad jiných lidí takovými osobami jest se ujistil a ty věci na nás vnesl, kde jsme jemu poručili, aby těch věcí žádným obyčejem nelehčil, nýbrž podle zákona zachoval. Z toho viděti, že potrestání stalo se s vůlí královskou.²⁷⁸

Ve středu po památce sv. Havla r. 1507 zemřel jest v Hoře Kutné biskup Filip Sidonský. Horníci učinili jsou mu slavný pohřeb a pohřben jest u Vysokém kostele sv. Jakuba. Potom léta 1511 měsíce prosince dobyt jest z hrobu tělo jeho, kdež bylo pohřbeno, a přenešeno slavně do chrámu sv. Barborského a v kapli havířské v hrobě z kamene opukového, pěkně obrazem jeho vytesaným ozdobeného, položeno.²⁷⁹

1508 Památným toho roku stal se sněm v Praze v měsíci březnu drženy, kde podařilo se prostředkovati dorozumění a sjednocení mezi stavy, totiž o **třetí hlas měst** na sněmích zemských, takže dne 22. března zapsáno bylo do desk památných usnesení sněmovní následujícího obsahu: *Pražané i poslové měst královských ze své svobodné vůle jakožto třetí stav království tohoto, slíbili za se i za své budoucí podle panského a rytířského stavu práva obhajovati proti všem právům odporným tak a pod těmi pokutami, jakož panský a rytířský stav podle krále JMti se sobě zapsali. A páni a rytířstvo, kteří jsme zde při Suchých dnech postních spolu byli, také jsme přírkli od sebe i od svých budoucích obhajovati práv a soudův jich městských proti všem a každému, kdož by se jim protivil moci a násilím. A když by co jednáno býti mělo skrze panský a rytířský stav, oni dle jejich svobody jako stav třetí k tomu také mají zavolání býti a což by jim pomáhati náleželo, to bez nich zavíráno býti nemá. Tímto usnesením vyřízen byl v podstatě své první a hlavní článek stížností městských, ježto šlechta zřekla se úsilí vedeného již od r. 1479, kdy vyloučen byl stav městský ze předního práva politického, totiž z účastenství účinkovati svobodným hlasem v zemském¹³⁵ zákonodárství.*

1509 Tak časté rozmišky, jaké se již po dávný čas v Čechách dály jak mezi jednotlivými stavy, tak i ku pohoršení veřejnému mezi samými nejvyššími úředníky zemskými, vyžadovaly

²⁷⁷ Paměti Mikuláše Dačického.

²⁷⁸ Paměti Mikuláše Dačického.

²⁷⁹ Paměti Mikuláše Dačického. Veleslavin: Historický kalendář. Že biskup Filip dříve v chrámu sv. Jakuba pohřben a pak teprve po čtyřech letech do chrámu sv. Barbory přenešen byl, dá se vysvětliti tím, že chrám sv. Barbory teprv se dostavoval a že hrob ten na místě proň určeném teprv upravovati se musil, neboť byl to hrob velmi nákladný, kolem míří práce mistrovské ohrazen, kteráž opět zvonářem Klábalem ulitými lvíčky českými ozdobena byla. Na kameně náhrobním, na němž obraz jeho v životní velikosti se nacházel, byl tento nápis: *Extremum spirabit¹³⁴ clarium ad aethera animum, die Mercurii ante Undecim Milies Virginum Claris Praesul D. Philipus, episcopus Sidoniensis, as Vicecomes Palatinus, supremus Administrator Utriusque specii Anno Domini 1507.* Když roku 1626 jezuité do Hory dosazeni byli a jim chrám sv. Barbory do vlastnictví odevzdán byl, odstranili hrob ten úplně a vyzvedli tam pohřbené tělesné zbytky biskupa toho, by tak každou upomínku na něho zničili.

již nevyhnutelně přítomnosti královny v zemi, o níž také ustavičně bylo usilováno. Proto na stálé naléhání oznámil Vladislav 1. ledna 1509 království uherskému svůj odjezd do Čech pro potřeby království toho a stavům českým pak psal: *poněvadž na obecném sněmu ode všech stavův bylo svoleno, aby král Ludvík (syn jeho) korunován byl na království české a žádáno pod pečeti zemskou, aby přijel, proto že již vypravil se a jede k dokonání toho.*

Kutnohorští měli toho jistou zprávu, že král při příjezdu svém do Čech město navštíví, a proto chystali dary jak králi, tak králeviči, a radili se s nejvyšším mincmistrem, kdy by dary ty odevzdati měli. Týž dal jim radu: *Co se té počty králi mladému JMti dotýče, vězte, že jsem se na to rozmyslel, abyste již raději při korunování JMti tu počtu dali a abyste již raději jako slušně učinili JMti ke cti a také sobě, kdež jsem na to myslil, poněvadž jste to před sebou měli, že byste chtěli tu mísu a sto kop gr. dáti a ten koflík abyste již při korunovaci tím dostatečněji se ukázali a již se toho odvážili.*

Vladislav přijel také skutečně na počátku měsíce února do Hory a slyše zde krásný a zvučný hlas nového zvonu, na věž sv. Barbory zhotoveného, vyžádal si jej na Hornických pro chrám sv. Víta do Prahy a připověděl jim darovati potřebnou zvonovinu na zvon nový. Horníci darovali králi vyžádaný zvon ochotně.

Korunování mladého krále Ludvíka dalo se 11. března a potom v pondělí přinesli klenoty čisté králi Ludvíkovi páni Pražané¹³⁶ i jiná města a darovali jemu. A tu i Kutnohorští se svými dary se dostavili.

V sobotu pak před sv. Vavřincem zavěšeny byly nové zvony na věž Svatovítskou v Praze, a sice veliký o 200 centnýřích, který slit byl skrze zvonáře Novoměstského Bartoše a Ondřeje Ptáčka z Hory, kteréž aby vytaženy býti mohly, bylo potřebí provazů jeřábů z Hory do Prahy zaslati. Když pak Kutnohorští hlásili se o králem jim připovězenou zvonovinu na nový zvon, dostali od nejvyššího mincmistra Bernarda z Valdštejna odpověď: *I věztež, že jest již ta věc obmeškána, poněvadž ste tak dlouho pro ni neposlali, neb se kanovníci a kněží kostela Pražského krále vždy odtud štárali, JMti za ni prosíc, až jsou ji vyprosili, že jest jim dána. Než chci se rád o to starati, abyste jinou, což by nejspěšněji býti mohlo, opatření byli a to dílo před se vzato býti mohlo.* Neobdrželi však ničeho a nový zvon ke chrámu sv. Barbory za darovaný opět svým nákladem si poříditi museli.

1510 Vladislav, chystaje se opět do Uher a vědom jsa si nestálosti svého zdraví a v předtuše, že již posledně byl v Čechách, usiloval všemožně o to, aby zanechal zemi co nejvíce spořádanou a spokojenou. Proto rozepsal ještě sněm do Hory ke dni 13. února 1510, jinak první středu v postě, k němuž i sám přijeti slíbil. Ježto pak na sněmu tom též o **potřeby horní jednati se mělo** a aby veškeré potřeby horní z jednoruční vůle poslé Horníci králi podati mohli, sešli se poslední dny masopustní za předsednictví nejvyššího mincmistra šepmistři, konšelé, hofmistr, urburěr, úředníci mince, svrchní štejgýři, starší nad havíři, erckaféři, starší minciřští, pregéři, starší šmelcéři, šlichéři, hormistři a přísežní konšelé všech předměstí i Kaňku,¹³⁷ pisaři doloví i všickni jiní nákladníci a horníci všech pořádkův a cechův a srozuměvše tomu, v jakých nedostatcích tyto hory jsou a jaké nápravy požadují. I podali o tom o všem následující zdání a žádost:

*Předně: Nemůž se jiného pověděti o stříbrných horách, než že se rud v nich málo seká a tudý nákladníci mnohými cupusy a častými obtíženi jsou, sobě stěžují a měji, že jim to ne řádem přichází, ano z dopuštění božího. Kdež by nejlepší řád byl, když Pán Bůh naděliti neráčí, tu žádný neubrání, aby cupusův nebylo, kdež proto v těch ve všech dolech se s pilností hledá a mnoho míst hodných jest osazeno a jest čáka, že každou chvíli rudám naděliti ráčí. Vřak ty hory této nápravy požadují: **aby chleba za chlebem hledáno bylo, aby noví dolové v slušných místech snímání byli VKMtí a obyvatelův tohoto království i od cizozemcův,** kdež my, abychom starých nepustili, tomu sami nic učiniti nemůžem. To však známe, budeli VKMá ráčiti a podle VMti všecka země, že tyto hory beze vši veliké obtížnosti budou moci vyzdviženy a k velikým užitkům přivedeny býti, skrze kteréžto užitky VKMá bude moci nedostatky tohoto království*

napraviti a všem pánům jich náklady s znamenitým dobrým nahraditi a že tudý ty všecky nebezpečnosti, kteréž by na ně a na jich statky přijíti mohly, budou vysvobozeny. A takové dobré předsevzetí, čím se děle prodlévá, všecko hůř.

*It. Pro nedostatek těchto hor do takového dalšího opatření nám se zdá potřebné a užitečné, aby **peníze** předce dělány byly a při tom také pro chudinu aby peníz malý dělán byl, neb již první na větším díle jsou pominuly, že jich málo mezi lidmi jest, ¹³⁸ neb jest obtížno chudému pro všecko s bílým penízem jiti a tudý žeby dražota na zem přišla, že co by vzal za malý peníz, musí bílý dáti.*

It. Toto se nám také zdá potřebné VKMtí oznámiti, aby na sněmu uzavřeno bylo, aby mince stříbrná všecka troje jednoruční berná byla a ty výminky aby minuly, kteréž sobě ti, kteříž na úroky peněz půjčují, vymínují a groš draží beze vsi potřeby, než ať jest ten způsob, kdož groše široké nemá, aby mohl sedmi penízi bílými odbýti. Pakli by neměl sedm peněz bílých, ale čtrnáct malých, a tak půjde mince rovně, že ji žádný nebude moci sobě povyšovati, a tak bude všem bez škody.

It. Toto se nám zdá za užitečné, aby stříbra, kteráž ven jdou v mědích, v zemi zůstávala, kdež neznáme, která by to jinak způsobeno bylo, než aby zagrována byla, a tak by zde zůstávala stříbra i měď k potřebám VKMtí a zemské.²⁸⁰

It. Rudokupci aby lépe na těchto horách státi mohli, aby od VKMtí zakládání byli podle obyčeje starodávního, Pakli by VKMtí znáti ráčila v tom své lepší komu pustiti, to buď z obyvatelův zde na Horách neb jinde, a žeby se kdo v to vložiti chtěl a podle proby aby stříbro dával do mince, v tom VMt vůli míti ráčí. Vřak bylo-li by komu puštěno, aby vždy při tom zůstáno bylo, jak nahoře se píše, aby rudokupci zakládání byli.

It. Toto se nám potřebné a užitečné zdá VMKé i zemi i obyvatelům¹³⁹ na těchto horách, aby na všecky hory, které v tomto království se nalézají, na ně VMKá propůjčky dávati ráčila, aby se však dávali tak, jestliže by je Pán Bůh stříbrem naděliti ráčil, aby toho stříbra ven z země neprodávali, než do mince VMKé do Hory Kutné, a to aby se jim platilo po 3 kopách tudů, dokudž byste jim fristum dáti ráčili, potom aby se s námi srovnali, a tu aby se ta stříbra mincovala k užitku KMti i vsi zemi, aby jimi větších milostí mimo nás nedocházeli, neb nám VMKá skrze pana mincmistra jiných fristumkův dávati neráčí, kdež my zde na pavování a hledání znamenité náklady činiti musíme, a to proto, že jest všecko draže, než jinde.

It. Tato jest žádost, aby VMKá jakožto pán náš milostivý ráčila tu milost ukázati nákladníkům a rudokupcům, aby stříbra všecka, kteráž na dvůr jdou do mince, srovnána byla na 3 kopy gr., aby též nákladníci, obdržíce takovou milost, tím snažněji a výše na horách kupovali, kdež se nám zdá, že by tudý všickni nákladníci obojích hor pookřáli, kteréž ustanovení, když by Pán Bůh rudami zase naděliti ráčil, VMKá zase změnití moc má.

It. Jestliže by se VMKé, co jsme v prvním artikuli položili, nepřijemně zdálo, za to prosíme, aby vždy nějaké milosti, nákladníci těchto hor, rudokupci a jiní skrze ně dosíci mohli, kdež mají od šichty halední do 5 lotů, že se jim platí na 3 kopy gr., aby jim VMKá ráčila ještě přidati do 4 lotů, kdež v tom neznáme škody než spíše užitek, neb se mnoho rošterkův haledních najde, že se udělá od šichty pět hriven a to by tak leželo, neb toho žádný na 2 kopy dělati nemůže pro veliký koš.

It. Za to VMti žádáme, abyste ráčili v tom rudokupce srovnati, jakoužkoli jim milost učiniti ráčíte, aby ji všickni společně užívali¹⁴⁰ a stříbro jim jednoruční, jakž jednomu tak druhému, placeno bylo a tudý aby rovnost v kupování, do kaven chození nésti mohli. Neb pro takové nejednoty, kdy se jedněm výše platí než druhým, mnohé různice bývaly jsou, takže i do kaven mnozí chodivati zanechávali jsou. Ale když mezi nimi taková rovnost bude, nebudou moci žádných výmluv míti, než budou se do kaven k prodejům scházeti.

It. V tom VMKou opatření býti žádáme, že mnozí v pořádku

²⁸⁰ Naráží se tu na úmluvu, pro doly kutnohorské zhoubnou, kterouž byl nejvyšší mincmistr uzavřel s kupci Norimberskými r. 1508. a dle které veškerá v Hoře vyrobená měď z Čech do Norimberka se vyvážela. V ní ponecháváno bylo dosti značné množství stříbra a tak děly se podvody.

rudokupeckém, kteříž též velverk k užítu VMti provozují, znamenitě prodělávají, nechť pokřikův od nákladníkův hor dopustiti, že by lacino kupovali, znamenitě v tom zacházejí všickni na větším díle, kdež, kdož ten velverk vésti chce, musí mezi rukama míti několik set kop gr., kdež málo jich jest, aby takový svůj náklad míti mohl, než musejí se dlužit, jedno běra na základ z mince VMKé, druhé od dolův písařův a jiných nákladníkův, kdež i podnes znamenité sumy jsou k dolům dlužni. Třetí dluží se za uhlí u uhlířův, kdež mnohý, nemoha sobě pomoci, vždy čím dál více v dluhy zachází a tak nemohou sobě nic učiniti ode všeho pryč uteče, a některého smrt zachvátí, jakož teď v nedávném času to obě se jest několika přihodilo. Kdež tu úředníci mince, pozůstane-li co toho statku, předkem k němu sáhnou, pravice, že dluh VMKé má napřed jíti. Přesto, jestliže co pozůstane, jistě k tomu se utekou uhlíři, mluvíc, nebude-li jim dáno, že uhlí nepovezou a že zástavu udělají. Kdež úředníci VMti, chtili takových škod ubrániti, musejí jim to pustiti pro jich nezbednosti, kteréž oni nám ukazují. A tak písaři doloví, kteří svými zakládají, a jiní kverci doloví tudy o znamenité statky přicházejí i od pavování a nákladův pouštějí, kdež v tom prosí za milostivé opatření.

It. Toto se nám zdá potřebné pro uvarování dalšího záští, které ⁴¹ by skrze rudokupce na nákladníky těchto hor přicházeti mohlo, aby k tomu držání byli, aby se tak zachovali, jakož cedule VMKé ukazuje, v kterémžto artikuli takto jest položeno: kdož co koupí na horách stříbrných, aby první týden polovici zaplatil a druhý týden ostatek. A co se Kaňku dotýče, kdož by koupil kyz za hotové, zaplat' hotovými bez prodlévání, a kdož koupí na dluh, zaplat' ve čtyrech nedělích. Kdež kdyby takové placení bylo, nemohli by lidi o tak znamenité statky připravovati.

It. Zato VMKé milostivé prosíme, jakožto svého milostivého pána, jaká na nás obtížení přicházejí skrze pňhony k soudu zemskému neb komornímu, kdež jest to proti právům a svobodám, kteréž máme od předků VMKé i také od VMti dána a stvrzena, že nás v tom milostivé a laskavě opatřiti ráčíte. Nemůže-li v tom jiného opatření býti, nechť by bylo takové, již bychom my to podniknouti musili, abychom k pňhonům stávali. Však ta milost aby nám učiněna byla, aby hned páni jakž zasednou ty pře, kteréž by se Horníkův dotýkaly, ráčili slyšeti a rozeznati, jestliže by horní věc byla, aby ráčili podle našich výsad a svobod to zdvihnouti. Pakli by se toho nedotýkalo, zůstaň při tom pořádku, jako jiné pře. Ačkolivěk páni JMti i páni rytířstvo mohou říci, že jest to proti jich zřízení, však přihlédajíc k našim pracem a znamenitým nákladům a k užítům, kteréž vši zemi provozujeme, nechť by nám ta milost mimo jiné učiněna byla, však JMti svých práv mají moc přičiniti i ujíti, kdež tato žádost naše jest každému bez škody, abychom my, takovou milost majíce, při svých nákladech a pracích bez dlouhého a častého odtrhování zůstati mohli.

It. Toto se nám zdálo za potřebné VMKé oznámiti, že tyto hory ničímž nemohou býti vyzdviženy, než lidmi, kteříž by se jich dotýkali ⁴² a na ně nakládali a při nich ustavičně byli, a podle toho, čemuž by Horníci a jiní nákladníci domácí i přespolní dosti činiti nemohli, aby v minci VMti důklad dostatečný opatřen byl pro hledání, dobývání a snímání jiných dolův a podle toho, jestliže by Pán Bůh na tyto hory nedostatek větší dopustiti ráčil, aby mohly dodržány býti, až by noví dolové k užítům přijíti mohli.

It. Toto se nám potřebné zdá, aby VMKá zastaviti ráčili a toho nedopouštěli, aby se kdo o takovou věc pokoušeti směl z obyvatelův a poddaných VMKé zde na Horách Kutných, aby se v tom vytrhoval a vytrhati směl ku pánům a rytířstvu, o horách zlou zprávu čině, je plundruje a tudy mnohé nákladníky od pavování odvozuje. Kdež páni a rytířstvo slyšíc to od takových lidí, tomu nerozumějice a vědomi nejsouce, viru přikládají, na VMKou to vznášejí, přistupují k VMKé jednají, suplikací dávají, kdež VMt skrze takové zprávy stranné, křivé a nedůvodné mohla by se k nám nějakou nemilostí nachýliti a tudy by mohla zkáza i pád na tyto hory přijíti, kdež naše práva tak ukazují, že o všelijaké horní věci má jednáno býti na Horách Kutných a tu má, co by dobrého neb škodného bylo, rozvažováno býti. Napřed, kdyby VMKá býti ráčila svou přítomností, pakliby VMKé nebylo, ale skrze pana mincmistra VMti a jině úředníky horní, kteří horám rozumějí a jim ta věc náleží, to má rozvažováno býti.

Pakli by se tu komu zdálo, že by panem mincmistrem co scházelo, že by toho k nápravě vésti zanedbával, co by naň tím pořadem vznešeno bylo, teprv každý má toho svobodu na VMKou jakožto na pána svého dědičného a nikam jinam vzněsti. Kdežto, ráčí-li VMKá mezi námi viděti lásku a jednotu, račte nás při tom zachovati a kdož by se z toho všetečně vytrhal, takového každého trestati. Neb VMKá jste toho již nejednou zkusiti ráčili, že skrze ⁴³ takové zprávy postranní nic dobrého těchto hor tady vyhlídati nemohli, než mnohé nesnáze a různice ke zlému těchto hor, jelikož i někteří pro takové věci na hrdlich trestání jsou, kdež bychom znali, že by tudy tím způsobem VMKé co dobrého a užitečného těchto hor vyhledáno býti mohlo, toho bychom odprati nechtěli. Ale neznáme, než škodné, z mnohých stran.

It. Židé z Kolína úkladnými a podvodnými zápisy mnohé z obyvatelův a nákladníkův o statky jich docela a z úplna připravují, takže již časův těchto mnozí o svá všecka jmění tak lstivými a tuhými zápisy přišli, VMKou za milostivé opatření žádáme, že VMKá ráčíte rozkázati úředníkům panství kolínského i pánům kolínským, nižádných zápisův, než na základ vypůjčování na spoluobyvatele naše nedopouštěti, neb horám těmto jest k znamenité zkáze a nákladníkům k umenšení a velikému chuzení. VMKou za opatření prosíme, aby tak škodlivá věc tudy přetržena býti mohla.

K určenému sněmu přijel král Vladislav i se svými dětmi a s Uhry do Hory a ze mnohých znamení souditi lze, že sněm ten byl netoliko hlučný, ale i bouřlivý. Však podrobných a postačitelných zpráv o něm nemáme, toliko to je známo, že nejvyšší mincmistr Bernard z Valdštejna z úřadu svého byl ssazen a na jeho místo Jan z Potenštejna a na Žampachu ustanoven. ²⁸¹ ⁴⁴ Po skončeném sněmu odebral se král Vladislav i se svým dvorem do Uher a více již do Čech se nevrátil.

Po odjezdu krále z Hory pan Lev z Rožmitála, purkrubí hradu Pražského, z poručení králova učinil Horníkům odpověď na artikule o pomoci horám sepsané a králi podané takto: JMKá ráčila jest mi poručiti, i se pány vám oznámiti, jakož někteří úředníci noví od JKMti zřízení a ustanovení jsou, jako nejvyšší mincmistr, hofmistr, urburef, úředníci mince, abyste vy, šepmistři a konšelé svolání učinili hned v neděli neprav příští všech pořádkův, obyvatelův a nákladníkův a tu z rozkázání krále Mti aby předloženo bylo vedle obyčejce starodávniho, pokud' a kterak ku panu mincmistrovi a jiným úředníkům zachovati by se měli ve vsi poddanosti a poslušnosti, jakožto úředníkům na místě JKMti, neboť jim poručeno, aby oni těchto hor pilně s vámi vykonávali a kohož by za takového seznali, že by se čeho neslušného dopustil, aby ho trestali. A ti, kteří jsou byli výstupkové neb neřádové (ač jsou kteří byli), aby přestali. A kdož by kolivěk poddaně a poctivě se k úředníkům zachoval, že JMKá svou milostí těm a takovým nahražovati ráčí všim dobrým a užitečným, ale kdož by se v jaké neřády dal, začínal, neb začaté bez přetržení provodil, že JMt takové ráčí skutečně trestati přísne, ač by co neřádového před sebe brali neb bráti chtěli. Přitom též aby zakoupení všem, kteříž živnosti své hleděti a hor se dotýkati chtějí, přáli, kteréžkolivěk zvyklosti a víry byli by, buďto pod jednou nebo pod obojí, neb tyto hory nejsou od počátku Čechy toliko a obyvateli koruny této začaty a vyzdviženy, ale také i od cizozemcův z rozličných zemí jakož i jména při dolech a dílech horních to zřetelně ukazují, dovozují a vyličují, že Němci hory tyto zarázili, poněvadž všecky ⁴⁵ potřeby k dolům německy se jmenují. Protož kdož by kolivěk, buď Němec neb Čech, chtěl se osaditi, neb byt zjednati a s vámi se v svornosti, lásce a pokoji a dobrém srovnávání snášeti chtěl, kterého pak koli obyčejce, víry, aby jemu zakoupení živnosti, hor dotýkání a nakládání dopřáno bylo. Neb dochází zpráva JKMti, že byste pod jedným způsobem žádných k dotýkání hor připustiti a domův zakupovati nechtěli příti, leč by se s vámi v víře srovnal, ježto proti tomu obyčejce rozkázání JMKé jest, neb toto město není tak jako jiné, lidí po-

²⁸¹ Paměti Mikuláše Dačického praví na listu 45.: O úřady v minci přišli na Horách Kutných Jan ze Skalce, Martin Vrabec a Prokop Kroupa z Chocevic ssazen s hofmistrství horního a Jaroš Slon z urburefství. A na to učiněn Václav Krása z Vlkavova hofmistrem, Jan Masník urburefem a pan Jan Žampach nejvyšším mincmistrem. Potom brzy týž Václav Krása složen jest z úřadu hofmisterství.

třebuje množství a dělníkův z rozličných zemí a jazykův. Protož kdož by v svornosti, lásce a v pokoji pod právem města tohoto živnosti své slušně a poctivě hleděti chtěl, aby jemu dopuštěno bylo osazení, bydlení, zakoupení a živnost. Také na ty odporné strany, buďto opata, neb kněží i lidu obecního aby podstrkův žádných činěno nebylo, ale v pokoji abyste je zachovali, jakož od předkův vašich i od vás zachováni jsou. Co se odpovědi na artikule podané dotýče, tu příslibil, že na každý artikul odpověď sepsaná odeslaná bude.

A také později skutečně došla do Hory odpověď králova na poselství jejich: *Jakož na nás vznešeno, co se nákladův na hory a na měď dotýče, že my o to péči míti ráčíme, aby takový základ učiněn byl a pro potřebu hor a k užítku našemu a dědicův našich. A poněvadž při nás mají býti z království českého páni a rytířstvo od země vyslaní z plné moci, že my o to s nimi také rozmluviti a na konci to postaviti chceme. Co se pak opatření hor dotýče k polepšení těch hor a k vyhledání toho, což by jen užitečného našeho nalezeno býti mohlo, my lidi k tomu zjednati chceme, kteří by tomu rozuměli a kteří při jiných horách znamenitých bývají. I také země aby vybrala z sebe některé osoby, i my také ¹⁴⁶ na místě svém ty osoby vyslati ráčíme, aby ti všichni to ohledali, kterak by nejužitečněji to spůsobeno a děláno býti mělo k vyvýšení těch hor a k užítku našemu a dědicův našich v koruně české. Také vyjednati ráčíme s Turčím, aby nám to naučení a dělníky dal, aby k ruce naší měď zágrovali a měď zágrovaná v Čechách byla, neb znamenáme užitek náš a těch hor.*

Kdež jsme pak prošeni o práva a výsady Horníkův, k tomu takto pravíme, že jsme na tom nikdy nebyli, abychom ta práva rušiti měli, nýbrž mnoho milostí Horníkům vždycky jsme dávali a ještě na tom jsme, že s nimi o tom jako král a pán jich milostivý činiti a při jejich spravedlnostech a svobodách je zanechati ráčíme. Datum Posonii fer II post Procopi 1510.

Z toho patno, že Kutnohorští s odůvodněnými svými potřebami odbyti byli pouze holými sliby a přípověďmi a že k opravdovému odstranění nedostatkův horních valně chuti nebylo a vše spočinulo jen na libovůli úřadu horního, proti němuž úřad městský nezmohl ničeho, neboť z listu purkrabí pražského pana Lva z Rožmitála vysvítá, jak přísnou poslušnost a poddanost k úřadu hornímu všem Horníkům nařídil. Povstaly z toho později veliké třenice, neboť úředníci horní osobovali si pak vládu i nad správou věcí obecních, ano chtěli se vyťahovati i ze všech povinností obecních a Horníci stěžovali si u samého krále, však listem daným v Nitře den sv. Mauricia (23. září) král žalobu jejich nepřijal a psal: *že úředníkům mince takové obdarování a milost společně učiniti ráčil, aby poctiví šepmistři, konšelé a obec tu v Hoře Kutné na týž úředníky žádnou mocí nebolížto právem svým pro nižádnou věc nesaňali, než chtějí-li je neb jednoho z nich z čeho viniti, aby před mincmistrem nynějším i budoucím nebolížto před námi viněni ¹⁴⁷ byli a k němu o to hledě, a tu se má každému pokudž spravedlivě bude dosti státi.* Byli tudíž Kutnohorští vydáni na milost a nemilost mincmistrovi a jedině on docházel víry u krále a to, o čem úřad horní podal zprávu.

V úterý po sv. Jiří přijeli do Hory pánové zemští Petr z Rožmberka, Burian Trčka z Lípy a Matiaš ze Smrkovic, jimž uloženo bylo ohledati veškeré potřeby hor a opatřiti, čeho by potřeby bylo. Není však známo, co provedli a co k dobrému hor spůsobili. Toliko když uhlří, poddaní pánův a rytířův, dostavili se před pány a dožadovali se veškerých práv, jakých staří uhlří při horách požívali (výsad od krále Jana, Václava, Jiřího, kteréž jim i král Vladislav byl potvrdil), *že kdež by koli les koupili, k kterému městu neb městečku království českého blízký, jim z takového města neb městečka aneb odjinud odkudžkoli ke stravě věci potřebné bez všeliké záповědi za jich peníze vydávány býti mají a aby žádný z obyvatel království českého, kdož by jim uhlřím les prodávati měli, toho lesa pod jinými výminkami a roky neprodávali, než aby z uhlří prodaného jim penězi za ten les placeni byli, a platiti jsou měli pod časy. Také takového lesa prodavač uhlřě toho, kterýž by ten les koupil, pro dluh svůj stavěti nemohl více v tom, než zač by stálo uhlří na tom voze. Také uhlřě od sbírání obecních neb královských berní i všelijakých pomoci a skládání nebo kterýchkoli daní a poplatkův chcem věčně svobodně míti.* Žádosti jich však komisaři nevyhověli, pravíce, že obdarování i povznění nevztahuje se na lidi osedlé,

kteréž pod pány svými na gruntech sedí a uhlří pálí a vozí do Hory, nýbrž jen na uhlřě svobodně krále JMti k Horám Kutným příslušející, jakž i nejpřednější obdarování ukazuje.

¹⁴⁸ Přísně hleděno bylo ku zachování povinností občanských. Když Vaněk (Václav) Lorecký, koupiv huť od paní Jandové, žádal šepmistry za potvrzení trhu toho, tu připomenuli mu oni, kterak on, prve živnost veda, zachoval se ku panu mincmistrovi i ku pánům šepmistrům a úředníkům horním dosti nepovolně a nesnadně, že ještě podnes těm nesnázkám konce není, pročez že k žádosti jeho nepřivolí. I žádal týž Lorecký opětně o potvrzení trhu a připověděl, že chce rád a věrně ku panu mincmistrovi, ku pánům šepmistrům, ku panu hofmistrovi, ku pánům urbureřům i úředníkům mince vždycky povolnost zachovati, tak jakž práva městská i horní v sobě ukazují, a všecko podnikati tak, jako jiní obyvatelé a obchodníci podnikají. Na držení toho a pro lepší jistotu pečeti svou vlastní přitiskl a zaručili se ještě za něho Václav ze Štítného, Jindřich Kapoun z Svojkova a Bohuslav Janovský z Suchotlesk, načež teprve žádost jeho byla splněna. Bylať takováto vzdorovitost obyvatel stavu panského v městech proti úřadům městským a osobám úřad ten zastávajícím přirozeným následkem chování se šlechty k měšťům vůbec a podporováno bylo takové nevážení si obvyklých řádů obecních i tím, že Vladislav odevzdal veškerou správu země do rukou tak zvaných správců zemských, ze stavu panského a rytířského zvolených, jichž náčelníkem byl Petr z Rožmberka, a tím stav městský ocitl se v postavení ještě nesnadnějším a sklíčenějším, neboť páni jsouce nevalně příznivi právům městským, vyřizovali předce všeliké stížnosti měst a lze se snadno dohadati, jak se v případě podobných dalo. Protož města samosprávná kde jen mohla, snažila se proti osobám stavu panského neb rytířského moci své využívat, jak právě v případě Loreckého jsme viděli.

V září roku toho svolán byl správci zemskými sněm do Prahy, ¹⁴⁹ na němž mimo jiné jednáno bylo o děláni mince u Hory, aby se nijakž nelehčila, a spolu usnešeno, kterak by se lehká cizí mince z království vytlačila a jak by trestání býti měli falšovatelé mince.

Koncem roku 1510 zemřel měšťtín kutnohorský a primas města Bartoš z Práchnan, kterýž zanechal po sobě hojně statky pozemské: Neškaredice, Kbel, Opatovice, Bylany, Horní a Dolní Chvátilinu, Sobušice, Lhotu, Vidice, Albrechtice a Tuchotice a mimo to jiné hotové zboží, jakož i podíly na dolech Hrušce, Kráse, Švábích, Štáře a Plimlich.

¹⁵¹¹ Vedle sporů a nesnázi politických nabývaly v těchto letech vrchu a větší opravdovosti a povážílosti různice náboženské. Korunovační revers ze dne 21. března 1509 byl důkazem, že duchovní potřeby a záležitosti strany pod obojí byly ještě stále v popředí a nepřestávaly býti hlavním předmětem vlády zemské. Nejvyšší úředníci a správcové zemští ovšem z pravidla bývali katolíky a někteří z nich vůbec netajili se zjevně nechtí svou ke straně pod obojí, pokládajíce utrakvisty za kacíře. Ba i sám král, ač stavěl se býti nestranným, choval přání a hledal cesty, kterak by Čechové bez pohoršení do lůnu církve římské uvedeni býti mohli. Kališníky tížil především opět nedostatek kněží, když po biskupech Augustinovi a Filipovi nenašel se třetí biskup, který by světiti chtěl. Aby tomu nedostatku nějak bylo pomozeno a vůbec aby se stalo nějaké konečné snesení, položen byl sněm strany pod obojí na Nové léto r. 1511 do Hory, ku kterémuž sněmu však král svolení svého nedal. Proto z něho sešlo, ač bylo ho již velice potřebí, a to tím spíše, že nová ¹⁵⁰ sekta náboženská takzvaných *bratří českých* proti straně pod obojí přísně začala vystupovati. V jaké však opět nenávisti byli čeští bratři u pod obojích, nasvědčuje událost následující: *Ondřej Polévka, měšťtan kutnohorský, příznávající se ku straně českých bratří, napomínal kališníky nahlas, když před svátostí ohlátní klekali při mši, aby toho nečinili, že je to modloslužba.* Byl za to od pod obojích k smrti odsouzen a veřejně upálen dne 15. května 1511.

Sněm, který neuskutečnil se v Hoře, sešel se v Praze v den sv. Ondřeje r. 1511, a tu usnesli se strany pod obojí, že nedají se více utiskati a aby o to se stranou římskou jednáno bylo o Suchých dnech postních příštích, by jim žakovstvo podle kompaktát světiti dopouštěli. Všichni stavové pod obojí slibili si hrdly i statky neopouštěti se, jestliže by taková věc k místu nepřišla, a

více ještě je římský utiskovatí chtěli. Horníci do Prahy na sněm vyslaní byli si výsledkem tak jisti, že přijedouce domů, dali tělo biskupa Filipa, jež až posud v chrámu sv. Jakuba bylo pohřbeno, vyzvednoutí, a přenéstí se vši slávou do chrámu sv. Barbory do schválně upraveného nového hrobu, jakž z předu již stala se zmínka.

1512 Roku toho zemřela v Hoře paní Alžběta z Vlkanova, jež o statku svém kšaftovala následovně: *Co se dotýče domu mého u Hory, stolice pregéřské a louky mé dědičné, svobodné, o tom poroučím a ustanovuji a mocné poručníky toho činím pány Václava bratra Burianova, Bohuslava Janovského z Suchotlesk a pana Zacha, aby oni to prodadouce, koupili za to ves a ty platy obracovali jednotejně upřímo pro milý Bůh na kaplanství u sv. Barbory, tak jakž oni mají tam pořádek u Hory, jináč toho nečiníce. Naposledy ¹⁵¹ oznauji, že mám dvě vsi, jednu zápisnou, řečenou Hlízov, s jejím příslušenstvím, s listy, zápisy i dobrými volemi na ni svědčící. O té vsi takto řídím a ustanovuji poručníky již dotčené, dávajíc jim plnou moc a právo, jakobych na to zvláštní list dobré vůle činila, aby oni, když přijde výplata její, ty peníze obrátili vedle jiných platův tu, kde se jim poroučí. Druhou ves, řečenou Kořenice, dědičnou a u vsi Bořetici dva člověky, také dědičné, jakž dsky zemské ukazují, ty také dávám a odkazuji týmž poručníkům, aby oni plat z toho vybírajíce, i také přišla-li by výplata vsi Hlízova, to všecko obrátili pro milý Bůh na skutky milosrdné, za spasení duše mé a manželů mých i jiných duší věrných křesťanův, jinak toho nečiníce, jakož jim věřím toho docela a úplně, a to aby činili pro odplatu boží. Pakli by toho neucinili, Pán Bůh toho buď věčná pomsta nad nimi. A kdož jsou mi co dlužní chudí lidé, všem odpouštím. Na potvrzení a budoucí paměť toho prosila jsem Víta Šipeckého z Ujezdce, v ty časy rychtáře, a slovně opatrnosti pana Víta Starého porybného a Daniele bakaláře z Tarmarku, konšelův přísězných, že jsou pečeti své dali přivěsiti k listu kšaftovnímu, jenž jest dán léta od narození Syna božního roku 1512.²⁸²*

1513 Praveno bylo zředu, že král veškerou moc vládní vložil v ruce svých náměstkův neb správcův zemských čili **regentův** ¹⁵² **království českého**. Když ale nad to král stal se dlužníkem těchto regentův, dal jim v zástavu všecky své jakékoli důchody v Čechách a tím možno říci že zbavil se veškerých práv svých panovníčích, nepozůstaviv sobě ničeho, než pouhé jméno, dav jim spolu i právo usazovati i sesazovati úředníky na zámcích královských, ano i mincmistra v Hoře Kutné, přijímati od nich pocty a zaváděti opravy, které se jim potřebnými zdáti budou. Ano, král jen s jich svolením mohl z důchodů svých činiti jakékoliv milosti.

Že tito páni správcové neb regenti zemští všemožně snažili se hlavně zabezpečiti dluhy své a nad to i těžiti z výhod jim vyhrazených, to plyne mezi jiným i z toho, že také výtěžku z hor kutnohorských k zisku svému využívatí se pokoušeli. Nemožnouc násilím na majetek nákladníkův sáhnouti, pomáhali si jiným způsobem. Vymohli si na králi Vladislavovi zvláštní výhradu, kterouž nejlépe lze seznati z následujícího listu králova, zaslánoho Kutnohorským z Budína fer II post dominica Judica: *Oznamujem tímto listem všem, že jsme propůjčili a listem tímto propůjčujem svobodně všecky haldy na horách našich zlatých a ty všecky haldy a šlaky na horách našich stříbrných v království českém, a to ty, kteréž pusté a nepřijaté leží až do tohoto dne buď na Horách Kutných aneb jinde na gruntech našich, a to urozenému Lvovi z Rožmitála a z Blatné nejvyššímu purkrabí pražskému a Janovi z Vartenberka a na Velkém Březně a statečnému Sigmundovi z Maltic a na Diplswaldu a opatrným Šimonovi Šverclovi z Rachotic a na Greifenberce, Petrovi Škreblovci z Labšteina, Melchiorovi Šverclovi z Rachovic a v Oustí, a to jim i jich dědicům a budoucím propůjčujem, tak aby takových hald a šlakův žádnému jinému úředníci naši horní nepropůjčovali ani bez vůle nadepsaných osob dělati komu jinému dopouštěli. A ¹⁵³ nadepsané osoby všecka zlata do komory naší dávati mají lot po*

²⁸² Paměti Mikuláše Dačického list 45. dodávají: Avšak po létech potomci týchž poručníkův sami sobě ten statek zosobili dědičně, aniž se výplata vsi Hlízova vykonala a tomu kšaftu se zadosť nestalo. Mělať táž Alžběta z Vlkanova dva muže, prvního Řehoře krejčího v Hoře Kutné a po něm Hrabaně z Vlkanova v Praze.

dvou kopách gr. čes., a též stříbro z těch hald a šlakův nám všecka do komory naší dávati mají, hřivnu po třech kopách gr. čes., a jinam mimo komoru naši zlata ani stříbra prodávati nemají.

Také nadepsané osoby kdež by se jim koli líbila místa na horách našich buď zlatých anebo stříbrných, buď nové doły zaražeti aneb starých dobývatí, kteréž pusté a prázdné jsou, anebo po věcech svrchních kličť veřejných neb flexových, i taková místa prázdná ležící, kterážbykoli chtěli k děláni ujití, ta jim naši horní úředníci propůjčovali podle práv horních mají a jim v tom žádných překážek činiti nemají dopouštěti nižádnému. A nadepsané osoby ta stříbra, kteráž by z hor byla, mají nám po dvou kopách gr. čes. dávati hřivnu jakožto i jiní tak dávají, kromě z hald a šlaků, ty mají po třech kopách gr. od nich hřivnu bráti.

Kdežbykoli na gruntech našich místa pustá ležící ke mlýnům anebo k hutem sobě oblíbili, toho jim tímto listem dopouštíme, povolujem a dáváme, aby oni tu nové mlýny a hutě sobě a dědicům svým dělati mohli a kdež by sobě k takovým mlýnům a hutem místa našli, to oznámiti mají úředníkům našim horním a úředníci naši jim bez vsí odporosti toho dělati dopustiti mají a k tomu dílu mlýnskému strouhy k vedení vody a cest a stezek svobodných a slušných místech jim dopustiti a v tom jich obhajovati, tak aby od žádného překážek neměli a toho všeho svobodně užívati mohli. Také na gruntech našich lesův k horním dílům a potřebám též nadepsaným osobám a jejich kverkům dopouštíme užívati tak svobodně, jakž jiní nákladníci na horách našich, při kterých lesy máme, požívají.

Také k svým dílům a nákladům nadepsané osoby i s svými ¹⁵⁴ kverky mají moc míti své úředníky a dělníky usaditi, buď cizozemce neb domácí, a zase je ssazovati, kdož by se jim nelíbil, podle vůle své, i také je trestati. A požádali-li by našich kterých úředníkův, aby koho z jich čeledi trestali pro neslušnou věc, to úředníci naši učiniti mají a jim v tom radni a pomocni býti.

It. Nadepsaných osob a jich kverkův úředníci horní mají od našich úředníkův přísahami zavazování býti podle práva horního.

It. Nadepsaným osobám a jich kverkům a dědicům listem tímto toho dopouštíme a povolujem, aby oni na svých dílech a nákladech rád sobě moc měli ustanoviti a registra anebo knihy horní spisovati, kdož by komu jaké tále dāti neb prodati chtěli, anebo jak kdo a proč tále by ztratil, i jiné potřeby své horní aby sobě těmi knihami aneb registry ujišťovati a rád horní učiniti mohli.

It. Nadepsané osoby z kverkův i také z jich dělníkův, kteří jsou neb budou cizozemci, ty my v svou obranu beřeme, tak aby v zemi naší české buď při horách anebo v jiných místech bezpečni i svobodni byli, tak abychom na ně žádnou mocí sahati nedopouštěli, též i kdyby z země ven anebo do země jezdili anebo chodili po potřebách svých, a co se jim přihodilo též o ně státi a je zastati máme jakožto jiné poddané a obyvatele království českého.

It. Jestliže by z dopuštění božního mor, válka, drahota vznikly v království českém a že by nahoře psané osoby i s kverky svými na horách svých díla zanechati musili, i takové nedělání z nahoře psaných příčin jim ke škodě býti nemá. Ale když by taková rána boží minula, tehdy naši horní úředníci tu věc osobám nadepsaným oznámiti mají, aby zase dělali a ku takovému děláni mají nadepsané osoby od oznámení rok celý fristunk míti a v tom roce ¹⁵⁵ žádnému jich věci propůjčovány býti nemají. Pakli by toho zanedbali a po vyjití toho roku nic že by nedělali na svém díle a že by všecko pusté leželo, tehdy ty všecky věci zase v ruce naše přejíti mají. Nežli, jestli by nahoře psané osoby kteréžkoli před vyjitím toho roku jim napřed věděti daného co zase dělaly, buď málo aneb mnoho, tehdy mají při svých dílech a tálich bez překážky zůstaveny býti. A protož my znajíce dobré naše i dědicův našich i užitečné všeho království českého, kdež by se hory rozmáhati mohly, i nahoře položené osoby a jich dědice i kverky při všech artikulích v tomto našem listu položených zůstavujem a jim to tímto listem upevňujem, takže jim to všecko my i naši dědicové a budoucí králové naši Čeští zúplna a v cele a neporušitelně držeti máme beze všeho přerušiti.

Tímto povolením zasazena byla Hoře velmi citelná rána jak v životě sociálním, tak i v hornictví vůbec. Neboť zavedeni byli

na hory noví nákladníci, kteří výhod jim poskytnutých využívali hlavně k loupeživému pavování, sháněli se jen po bohatých rudách a tím znamenitě ku příštému pádu hor napomáhali. A druhé, Hora byla již takřka úplně zbavena živlu německého, novým ustanovením bylo však do města přivedeno mnoho Němcův a cizozemcův, kteří tu jen zbohatnouti hleděli, aniž by jakkoliv obecní břemena nesli.

Proti tomuto královskému ustanovení snažil se nejvyšší mincmistr Jan z Potnštejna a na Žampachu co nejúsilovněji se opírali a dokazoval králi, že je to ke škodě jak horám, tak i králi samému i vší zemi, ale tou patrnou pravdou a zastáváním se, aby důchod královský tak i vší koruny nejdůležitější zkracován nebyl, ¹⁵⁶ dopomohl si jen k tomu, že pan Lev z Rožmitála neočekávaně přijel do Hory, dal svolati šepmistry, konšely, horní úředníky, starší nad havěři atd. a oznámil jim: že JMKá pana ze Žampachu mincmistrem míti nechce a jej propouští. Dosadil pak za mincmistra Jindřicha Tunkle z Brnička, fojta v Dolní Lužici, kterýž také pánům regentům slib poslušnosti učinil.

Ustanovení a povolení královo mělo také i ten následek, že hutníci ve všech hutích se pozdvihli a pracovati nechtěli a také napominálo šepmistrů, konšel i úředníků horních na ně účinku nemělo. Když o tom šepmistři oznámili správcům zemským do Prahy, odepsali tito: *Jakož jste nám psali, kterak by hutníci se zvedli a v žádné huti že nedělají a skrze koho taková věc přišla jest, za to vás žádáme i s pilností poroučíme, že se na to a takové, kdož jsou toho původ, s pilností ptáti budete a doptajíc se, v skutečné trestání vezmete. Neb tomu rozumíme, že toho díla zastavení z jiné příčiny jest nepřišlo, nežli že někteří, kteří jsou neřádu uvyklí, neradi by v řád vstoupili. Ale my na tom nejsme, bychom k tomu JMtí krále ke škodě takové věci trpěti měli, neb tato věc se nic vašich práv netýče, ačkolivěk byli bychom my mohli dobře takovou věc, což se Víta Hanykýře a jeho dělníkův na Horách dotýče, poručiti k místu a konci vésti. Ale poněvadž když tam nejvyšší pan purkrabí byl, bylo jest se od některých osob znamenité pozdvížení stalo beze vší hodné a platné příčiny, a pro takovou věc přikázali jsme těm osobám, kteří jsou na rukojmí byli dáni, zde na Hradě Pražském státi, aby bylo známo, že my k takovému sročení nemíníme málo vážiti a že s pomocí boží to chceme, co by bylo JMtí králi škodného přetrhnouti a ty hory k dobrému opatrovati. A za to vás žádáme, kterýchž se kolivěk původcův v tom doptáte, ¹⁵⁷ že nám jich jména oznámíte. Není nám sice známo, zda a jak zatčené osoby trestány byly, lze však souditi, že ti, kteří veškerou moc v rukou svých měli a o jejichž zisk se tu jednalo, obviněných tak lehce nepropustili.*

Téhož roku zemřel v Hoře proslulý zvonař Ondřej Ptáček a pozůstalé po něm zvony prodány byly do Solopysk za 55 kop, do Zbyslavi za 35 kop, do Dobřenež za 35 kop, do Jeseníka za 28 kop a do Sukdola za 10 kop gr.

Konvent kláštera Sedlckého s opatem Klementem, když viděli, že strana jim příznivá má v rukou vládu zemskou, jakžkoliv již dávno snažil se Horníkům nějaké obtíže způsobiti, žaloval nyní Kutnohorské, že užívají kamenného lomu na Ptáku, ze kterého hlavně opatrován byl materiál ke stavbě chrámu sv. Barbory. Konvent vzpouzel se vždy proti takovému užívání, protože půdu tu považoval za majetek svůj, a když nyní nalezl podporu ve správěch zemských, pohnal Horníky k soudu zemskému, kam ale oni, odvolávajíc se spoléhajíc na práva a výsady své, se nikdy nedostavili. Soud komorní nedbal výmluv Kutnohorských a nalezl, že Horníci pro nestání před soudem v Praze povinni jsou zaplatiti konventu sumu, za lom ten pokládanou, půl třetího tisíce kop gr.č. a pak padesáte kop peněz útratních. Však i tu neomeškali se Horníci a vyslali ke králi do Budína své posly Prokopa Kroupu z Chocemic, Jana Nebozízka a Machka Libenického se stížností, že jim rozsudkem soudu komorního na starobylá jich práva bylo sňatou.

1514 Výprava tato setkala se u krále s žádoucím výsledkem, neboť přinesli poslové domů nový majestát, kterým Horníkům stará práva opět potvrzena slovy: *Prohlédajíc k mnohým nákladným, věrným, pilným ¹⁵⁸ a užitečným službám poctivých mistrův a konšelův i vší obce města našeho Hory Kutné, kterýmiž jsou mnohé časy dříve předkům našim, císařům a králům českým a zvláště nám, jakožto králi a pánu svému, netoliko prací životní, ale i také statky svými sloužili a podnes slouží, ježto*

taková jich povolná a k památce budoucí slavná zasloužení nadáním a privilegii i mnohými milostmi předkův našich i také našimi majestáty jsou stvrzena a listy upevněna. Pro kteréžto takové chvalitebné i věčné příčiny našemu královskému důstojenství za příslušné jest, abychom ku příkladu jiným skutečnou zásluhu poznajíc, k těm, kteří toho zasluhují, zření měli: Protož nechťice zvláště naši lásky a milosti královské umenšiti, ani kterou nepaměti něsti, pro takové zásluhu již psaných šepmistrův, konšelův i vší obce Hory Kutné a zvláště proto, že nás a krále Ludvíka JMtí a dědicův našich ve všem věrně jsou se přidrželi, tuto milost při právech, soudech a ortelích jejich učinili jsme, činíme, je osvobozujeme a mocně svobodíme, tak jak jsou prve z toho vysvobozeni, aby jinde ortele nebrali mocí listu tohoto za právo jim to stvrzující a upevňující nepohnutě k zachování věčnému budoucího času, a míti to konečně tak chtěje, poněvadž oni Horníci svrchupsaní od císařův a králův českých a též i od nás všecka práva svá a privilegie i jiné svobody mají, jsouce tím povinni všim námi se spravovati a řídit i též při soudech svých, aby již psaní šepmistři a konšelé toto, což se v tomto listu píše, za řád a právo měli, a to neporušeně drželi časy věčnými budoucími: Jestliže by kterékoli pře, buďto v horských nebo v městských věcech se přihodily (tak nyní jakož i potom), že ty a takové pře všechny oni šepmistři a konšelé tu, a ne jinde, na Horách Kutných podle svých práv horských starodávních aby rozsuzovali a soudli, a plnost práva dokonalá tu u nich aby se konala, a dále ortelův ¹⁵⁹ odvolávání na vyšší právo pod žádným způsobem již více, mimo nás, dědice a budoucí naše krále české, aby tudy a tak sprostěni byli a na tom právě před šepmistry a konšeli, buďto hosti nebo domácí, každý dosti míti má. Však pod takovouto výminkou, jestliže by v kterékoli při komu se zdálo, že by tím právem byl obtížen, že námi, jakožto králi českými, nebo mincmistrem našim v Hoře Kutné, kterémuž bychom to na místě našem poručili, souzení býti mají vedle práv a řádův jich, a jakž to rozsuzeno bude a nález neb ortel se stane, na tom strany odporne konečně již beze všech dalších odtaňův a odvolání přestati mají a nás všemu dosti učiniti. Pakli by se přes to kdožkolivěk mimo nás a budoucí krále české neb mincmistra nynějšího neb budoucího k jinému právu proti právům a svobodám jich odvolal, ten každý aby 30 kop gr.č. pokuty do komory naší propadl, a k tomu aby ji dal, skrze mincmistra a šepmistry aby připraven byl.

Tím byli Horníci nejen sprostěni uloženi jim pokuty, nýbrž i uchráněni dalšího obtěžování klášterem Sedlckým.

Poměry obce kutnohorské byly zajisté tou dobou velmi dobré. Vysvítá to z toho, že šepmistři s obecními koupili pro obec od Viléma Dobřenského z Dobřenic ves Bylany za 880 kop gr.č. a od Martina Vrabce z Nedvojevic ves Poboř za 920 kop gr.č., jakož i ve vsi Blyni od Mikuláše z Práchnan dva človecky za 366 kop gr.č. Kromě toho půjčila obec bratřím Ježkovi a Karlovi z Vesce 20 kop gr., za které jí dali jmenování do zástavy lesy své v Krasoňovicích k potřebám hor a města k mýtní dřeva, po půl druhém groši dřevo (kmen) až do zaplacení dlužné sumy.

Téhož roku havíři hor stříbrných (t.j. dolů kutnohorských) koupili si ku pořádku svému dům Václavkovský²⁸³ a učinili v něm domě *novosedlí* a sezvali k tomu pana mincmistra a některé okolní pány, ¹⁶⁰ též i pány šepmistry.²⁸⁴

Také páni čeští nebyli valně mezi sebou svorni a mnohé porovnávání jich nevedlo k žádoucímu cíli, ač uznávaná byla potřeba svornosti. Tu hetmanu moravskému Janu Mezeříckému z Lomnice podařilo se sprostředkovati přátelský sjezd do Hory Kutné s jedné strany pánův Viléma z Pernštejna a Ladislava ze Šternberka a s druhé strany pana Lva a Petra z Rožmberka, Jiříka Bezdrůžického z Kolovrat, Buriána i Mikuláše Trčkův a Radslava z Šebířova. Po několikadenním rozmlouvání koncem měsíce června uklizena všeliká nedorozumění, v zapomenutí dány všeliké nechuti předešlé a všichni ti páni slíbili sobě státi

²⁸³ Dům ten Havířský zvaný byl koupen obcí roku as 1823 a upraven na městskou radnici. Nyní jest v něm umístěno c.k. okresní hejtmánství a c.k. měst. deleg. okresní soud, neboť jej byla obec kutnohorská r. 1849 účelům státních úřadů darovala.

²⁸⁴ Paměti Mikuláše Dačického.

spolu za jeden muž a podporovati se na vzájem ve všech politických otázkách, kteréž v Čechách vůbec na sporu byly.²⁸⁵

1515 Na den Nového léta 1515 ukojil Vladislav všechny stavby majestátem, kterým sliboval zachovati jak pány a rytířstvo, tak i Pražany, Horníky i jiná města království českého při všech jich právcích a svobodách, kteréž jim spravedlivě náležely.

Jak pilnou práci vedli zástupcové obce o rozmožnění a udržení jmění špitálského, o tom přesvědčuje nás žádost ku králi Vladislavovi, aby Horníci směli ke špitálu koupiti statky pozemské, což jim majestátem daným v Budíně v pátek po Novém létě 1515 povoleno: *161/ My Vladislav etc. Oznamujem tímto listem všem, že jsme prošeni od poctivých šepmistrův a konšelův i vsí obce na Horách Kutných, věrných našich milých, abychom jim k tomu povolení naše dáti ráčili, aby k špitálu sv. Kříže u Hory Kutné před branou Čáslavskou platu pozemského za tři tisíce kop gr.č. koupiti a k tomu obrátiti mohli, tak aby chudí v tom špitálu lépe stáli a tudy čest a chválu Pánu Bohu vzdávati mohli. K kteréžto prosbě slušně nakloněni jsouce, s dobrým rozmyslem, jistým vědomím, moc jim k tomu dávajíce, aby oni šepmistři a konšelé na Horách Kutných, nynější i budoucí, k témuž špitálu sv. Kříže statku pozemského za tři tisíce kop gr.č. koupiti a k němu obrátiti mohli a moc měli bez všech lidí všelijakých překážek a odporosti: Protož prikazujem větším i menším úředníkům desk zemských království českého, nynějším i budoucím, věrným našim milým, kdykoli tíž nahoře psaní Horníci statek jaký pozemský, buď společný neb rozdílný k témuž špitálu za sumnu tři tisíce kop gr.č. koupí a vás za to požádají, abyste jim to všecko do svrchupsané sumy ve dsky zemské kladli a vepsati rozkázali bez zmatku a všeliké odporosti. Tomu na svědomí naši pečeť královskou k listu tomuto rozkázali jsme přivěsiti.*

Rozmíška panující mezi stranami stavů vyšších, panského a rytířského, byla toho příčinou, že král Vladislav ssadil nejvyššího mincmistra Jindřicha Tunkle z Brníčka, protože na něho šel nářek, že by byl největší příčinou rozmnožení zlopověstné mince gerlické v zemi, tím, že dodával do Zhořelce pro vlastní svůj užitek dobrou minci českou, která pak stala se vzácností doma, kde vše zaplaveno bylo chatrnými penězi zmíněnými, a na jeho místo dosadil Viléma Kostku z Postupic, kteréž jmenování s radostí v lidu bylo přijato, ačkoliv nejvyšší úředníci zemští valně potěšeni nebyli. I vypraveni byli ¹⁶² nejvyšší hofmistr Vojtěch z Pernštejna a nejvyšší komorník Jaroslav z Šelenberka do Hory, vysláni jsouce od pánův zemských, kteří na ten čas v Praze shromážděni byli, aby nedopustili uvéstí pana Kostku v úřad, ale obec kutnohorská, majíc od krále přísné poručení o tom,²⁸⁶ téhož pana Kostku předce jen za mincmistra poctivě a

²⁸⁵ Paměti Mikuláše Dačického. - Palacký: Dějiny národa českého V. část 2.

²⁸⁶ Výše zmíněné psaní krále Vladislava, Horníkům zasláné, zní: *Poctivým šepmistrům, konšelům, starším a pořádkům i vsí obci na Horách Kutných, věrným našim milým. Vladislav z Boží milosti uherský a český král atd. Nebuď vás tajno, kterak z hodných příčin úřad mincmistrův od urozeného Jindřicha Tunkle z Brníčka vzíti a jej urozenému Vilémovi Kostkovi z Postupic a na Litomyšli věrnému našemu milému dáti jsme ráčili. Proto věztež, že jest toto zvláštní prikázání a vůle naše, abyste vy ve všem poslušně a povolně se vsí poctivostí k témuž Vilémovi Kostkovi se zachovali a jeho, jakožto mincmistra našeho, slušně poslouchali a jím se řídili a spravovali, proti každému tomu aneb těm, kdož by jemu v tom jaké překážky aneb zmatky činiti chtěl, jeho bráně, jakož pak o tom poručiti jsme ráčili urozeným Michalovi Slavatovi z Chlumu a na Kotelci a Janovi Šperlovi z Janovic na Bezdězi a poctivým purkmistrům a konšelům i obcem našich měst Pražských, též i jiným městům věrným našim milým aby témuž Vilémovi při tom úřadě radni a pomocni byli a jeho v ničem neopouštěli, ježto o vás žádné pochybnosti nemáme, něbrž zvláštní naději, jakožto o věrných našich poddaných, že vy se při ¹⁶³ tomto prikázání ve všem tak, jakž vám píšem, zachováte i zachovávat budete pro odplatu milostí našich královských. A dále, že se vy již více na žádného obraceti nebudete, než téhož Viléma Kostku jakožto úředníka našeho a mincmistra, kteréhož jsme vám usadili a usazujeme z moci naší královské, jemu poslušní a ve všech věcech radni a pomocni budete, nikoli jinak nečiníce. A my, když se tak zachováte, jakž vám tuto píšem, v milosti naší královské netoliko nyní, ale budoucí časy všim dobrým vám to skutečně vzpo-*

laskavě přijala. Týž přijel do Hory o 300 koní a 4. března uveden jest na Vlašský dvůr za mincmistra s množstvím panstva, zeman a Pražan obojího města i domácích Horníkův s velikou ctí, zpíváním a veselím.²⁸⁷ ^{164/} Že se jedním tím Horníci Vladislavovi zavděčili, poznáváme z listu, který byl brzo nato jim na poděkování zaslal.²⁸⁸

První práci mincmistrovou bylo, že jménem krále JMti sadil úřad šepmistrský a konšelský dle obyčeje a pořádku starobylého. *A když k sazení starších nad havěři přijiti mělo, nařízeno k rozkázání mincmistrovu a panskému, aby nejprve cedule do kostela dána byla v ten rozum, aby se havíři obojích hor sešli na Vlašský dvůr, usedli i neusedli, což na kázání velikém po kostelích oznámiti se má. Potom páni šepmistři přijdou ku panu mincmistrovi do domu k tomu sazení a starší pořádku havířského z sebe osoby dvě nebo víc vsíli, spis majíce vedle zvyklosti a toliko pánům šepmistrům a pánům dají. A při tom volení starších obojích hor žádný z úředníkův horních ani z mince býti mimo pana mincmistra a pány nemají, neb tíž starší*

minati ráčíme. Jakož pak dále poručiti jsme ráčili nadepsaným pánům a Pražanům o tu věc širě mluvit, a protož cožkoli v té věci na tento čas s vámi mluvití budou a konati jménem a slovem našim a z poručení našeho, poručíme vám, abyste tomu všemu tak dostatečně a zúplna věřili, jakobychom sami osobně s vámi mluvili i to konali. A i při tom při všem chceme, abyste se tak zachovali, nikoli jináč nečiníce. Jestliže by pak kteří z těch nahoře dotčených nebyli, tedy abyste vy těm, kteříž by přijeli a přijedou s tímto listem našim, všeho též věřili a na místě našem, což v to slovem našim rozkáží, jich uposlechli, tak jako by tu všickni společně byli. Datum Buděfer 5 in vigilia Purificationis B.V. Mariae Anno domini 1515. Vladislaus rex Sub secreto.

²⁸⁷ Paměti Mikuláše Dačického. - Obšírné popsání nepřijímání téhož mincmistra Kostky mezi panem Vojtěchem z Pernštejna a Jaroslavem z Šelenberka, jakož i opětně o jeho přijmutí mezi pány Michalem Slavatou z Chlumu a na Kotelci a Janem Šperlem z Janovic a na Bezdězi a veškerou obcí kutnohorskou nalezl jsem zaznamenanou v archivu městském v knize nadepsané *Rubeus decretorum* str. 21, kdež zapisovatel k závěrku dodává: *Potom do mince když ¹⁶⁴ měl uveden býti, tehdy úředníkům mince nebylo, a potom když přišli, žádného slibu panu mincmistrovi učiniti nechtěli, ani v minci vpuštěti, ani klíčův dáti, příčinu toho kladouce, že jsou závazek učinili pánům regentům zemským vysoký a nejsou z toho sprostěni, že učiniti nemohou, ani panu mincmistrovi slibovati a proti slibu svému což činiti. I žádajíc, aby jim toho průtah byl dán, že to na krále JMt vzněsti chtí, jakož jim ten průtah dán do tří neděl. Od obce dána byla pocta panu mincmistrovi laku malvazu dva sudy, hostinského a dva sudy domácího piva. - Staří letopisové Čeští str. 382.*

²⁸⁸ Píšeť Vladislav takto: *Poctivým šepmistrům, konšelům, starším a pořádkům i vsí obci na Horách Kutných věrným našim milým. Vladislav etc. Poctivi věrní naši milí! Vězte, že skrz jistú zprávu tomu vyrozuměli jsme, kterak na rozkázání naše k urozenému Vilémovi Kostkovi z Postupic a na Litomyšli, nejvyššímu mincmistrovi království českého, věrnému našemu milému, poslušně i také povolně zachovali jste se a tak jakž vůle naše, poručení a rozkázání jeho za mincmistra přijali, ježto my i s dědici našimi takovou vaši k nám víru, podanost a stálost shledanou v paměti majíce, netoliko nyní, ale i potomními budoucími časy vsí milostí a dobrým vám to vzpomínati ráčíme a vás všechny i každého zvlášť v spravedlnostech a potřebách vašich, jakožto na věrně sluší, obraňovati a opatrovati. A protož znajíce vy takovou jistú a dokonalú vůli naši a že jeho Viléma Kostku za mincmistra v tom úřadě proto dobré naše i dědicův našich i toho království a pro ¹⁶⁵ vyzdvižení těch hor k užítku našemu míti a nad vámi i také nad nimi svou obranu a královskou ruku držeti ráčíme, nepochybujem o vás, jakožto o zvláštních našich poddaných, něbrž se vsí pilností poručíme a prikazujem vám všem i každému zvlášť, abyste vy se k témuž Vilémovi Kostkovi se vsí povolností a poctivostí, tak jakožto za mincmistra sluší, zachovali a jím se spravovali a řídili, tak jakž jsme vám o tom prve psáli a poručiti ráčili a zvlášť pak při tom úřadě mincmistrovi vedle listu našeho, jemu Vilémovi Kostkovi na to daného, že jeho před každým, ač by kdo chtěl jemu v tom překážky aneb zmatky činiti, obraňovati budete, neobracujíce se v tom na žádná jiná rozkazování a psaní, kteráž by vám přišla buďto od nás, neb od jiných proti tomuto listu našemu, aneb že by taková psaní byla ke škodě jeho úřadu, než již vy se k témuž Vilémovi Kostkovi tak zachovejte, jakž vám tuto píšeme. Datum Buděfer 2 die S. Gregori Anno 1515. Vladislaus rex.*

pořádku havířského před nížádným závazku nečiní a žádnému, než ¹⁶⁶ před pány šepmistry a pány v radě. A tak když k tomu osoby podle počtu niž psaného vyvolené sepsány budou, tak a v té radě, jakž se nahofe píše, tedy podle pana mincmistra jdou do světnice veliké havéřské a tu starší předešlého roku JMti a pánům šepmistrům děkují, že v potřebách jich a tovaryšův ráčili milostivě vyslyšati a k předaným starším a ke všem havéřům mluví, že se poslušně a poddaně zachovali a ihned z místa svého vystoupí a jiné osoby se jmenují, skrze písaře radního sepsané a volené osoby žádají pana i pánův šepmistrův, aby ráčili jich i jejich tovaryšův i všeho pořádku potřebách vyslyšati i opatrovati, též hory aby byly náležitě opatřeny.

Nesvornost stavů vyšších mezi sebou hrozila zkázou a záhubou veškeré zemi. Proto města Pražská vybízela jiná města královská k společnému zápisu, k jednotě a výpomoci vzájemné, by na práva měst saháno nebylo. Vladislav z počátku nepřál valně zápisům takovým a zvláště Horníky před nimi varoval, jakož jim psal z Budína fer III post Mathei: *Poroučíme vám, přikazujíc, jestliže by poctiví purkmistři, rady a obec měst Pražských něco mocí a mimo řád a právo před se bráti chtěli, abyste jim v tom nepomáhali a vedle nich nebyli, nožrův v tom urozeným Zdenkem Lvem z Rožmitálu a z Blatné nejvyšším purkrabím Pražským na na místě našem podle řádu jeho se spravili, tak aby toho žádnému, kdož by co mocí mimo řád a právo před se bral, trpěno nebylo.* Kutnohoští nedali se tím však zmásti a vypravili ke králi zvláštní poselství s vylíčením zlořádů v zemi zahnízděných, jež při svém návratu, snad jako odplatu za slavné uvítání mincmistra, přineslo od krále následující nové obdarování: *Jakož nám píšete, oznamujíc způsob roztržitosti nynějších, které by se v království českém měly dáti, a přítom žádáte nás, abychom vám k tomu povolení ¹⁶⁷ naše královské, poněvadž se jen námi a žádným jiným spravovati a zření míti máte, dáti ráčili, abyste vy s Pražany a s jinými městy našimi, nám beze škody, v přátelství vstoupiti mohli, a jestliže by jaká protržka v zemi byla, abyste společnost přátelskou majíce, poněvadž se jest to i prve dalo, těchto hor lépe brániti mohli. Jakož pak urozený Vilém Kostka z Postupic a na Litomyšli mincmistr království českého, věrný náš milý, o též jest se k nám za vás přimlouval, i poněvadž pak známe na tom naše i dědicův našich zvláštní dobré i také užitečné, aby ty hory před roztržením lidské nejednoty zkázu nezvaly, ale také jinak opatřeny býti mohly, jsouc k tomu nakloněni, na žádost vaši povolujeme vám a povolení naše královské k takovému spríznění dáváme, tak abyste vy s Pražany a jinými městy našimi v přátelství vešli a vstoupili nám i dědicům našim bez škody, tak jakž jste to v svém psaní položili a nám psali. A tak tudy stojíce v spríznění a v přátelství spolu s nimi, našeho a dědicův našich dobrého a užitečného hleděli, a jestliže by jaká protržka v zemi byla, pro obranu těch hor abyste se neopouštějíce, radni a pomocni sobě byli. Však také takové spríznění s radou již psaného Viléma Kostky abyste učinili, a pokudž on vám radu dá, tak v tom abyste se zachovali. Jakož pak o tom spríznění teď píšem Pražanům i jiným všem městům našim a zvláště též podkomořímu, prokurátorovi i jiným všem úředníkům zámekův našich, aby oni z rozkázání našeho vás a toho klenotu podle mincmistra našeho skutečně bránili. Datum Posoniae fer VI ante dolicam dne ne Longe annorum domini ste Anno 1515.* Opatrností té ohledně možného přepadení Hory se strany protivné bylo zejména proto potřebí, jelikož svržený mincmistr Tunkl z Brnička vyhrožoval, že mocí lidu svého Hory se zmocní, k čemuž však nedošlo.

¹⁶⁸ Téhož roku zemřel bohatý rudokupec Pavel z Koňského trhu a učiniv poručníky mocné Martina Vrabce z Nedvojovic, Jiříka Hášu z Újezda na Malešově a Zachaře z Chrudimě, obyvatele horské, odkázal veškeren statek svůj na skutky milosrdné a poručníci koupili plat a ves Poboř, kteráž obci horské ve dsky vložena byla a lidé vsi té slibovati mají člověčenství pánům šepmistrům na místě vsí obce a při tom skutečně zachování a zastavení pod tou podmínkou, aby napřed dotčení poručníci neb jich náměstkové plat z již psané vsi vybírali, lidi spravovali a z téhož platu na skutky milosrdné obraceli a vydávali a z toho platu o vydání aby počet každého roku činili i potomci jich, kdož to poručenství spravovati budou,

pánům šepmistrům i vsi obci.²⁸⁹

¹⁶⁹ Počátkem roku toho dostavily se v Čechách tak kruté mrazy, že byl nedostatek v chlebě, ježto nikde mletí možno nebylo. Tím větší nesnáze objevily se mezi lidem horním. Ti mrazové netoliko v Čechách, ale i v okolních zemích potoky vysušovaly, řeky znamenité umenšovaly, takže na několik mil vozili do mlýnu. Aby se nedostatku v Hoře aspoň částečně předešlo, nařizeno stavěti mlýny samotížné, koňské i větrné.

Karel kníže Minsterberské a nejvyšší kanclíř posláni byli do Hory, aby mincmistr slib učinil čtyřem regentům, králem v nebytí svém v království nařizeným. Kutnohoští úsilovně tomu bránili a proto také u přítomnosti vyslaných, jak bylo původně ustanoveno, nebylo o nápravě hor ničeho jednáno. Později však regenti s jinými pány zemskými chtěli to předce k tomu přivésti, aby mincmistr jim slib učinil, avšak on v to vjítí nechtěl, aby hory v jakou nesvobodu měl uvozovati, pravě, žeby hory a mince žádného za pána nemávaly, než krále JMti. Potom posláni ¹⁷⁰ byly králem z Budína dva listy, jeden mincmistrovi a druhý Horníkům, jimiž děkuje, že jsou k tomu slibu nesvolili.²⁹⁰

¹⁷¹ **1516** Zdraví krále Vladislava bylo již od několika let velmi chatrné. Král sám velmi záhy předzvídal svou smrt a chtěje proto syna svého Ludvíka na trůnu uherském i také českém upevněna a ujistěna míti, dav jej již jako dítě za krále českého korunovati, vydal krátce před svou smrtí k národu českému manifest, kterýmž u všech za krále českého sliboval následovně: *My Vladislav etc. Oznamujem tímto listem vůbec, kdež čten nebo čtoucí slyšán bude, jakož jsou páni, rytířstvo, Pražané, města i*

²⁸⁹ Lib. memor. 1515 v archivu městském. - Desky zemské, kde takto zanešeno: *Albrecht Amcha z Borovnice přiznal se před úředníky Pražskými, že dědictví své v Poboři, ves celou a dvory kmetci s platem i se vsí zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím i to všecko, což jest tu sám měl a držal, a také tak, jak jsů jemu ty dědiny na rozdilu od bratří jeho se dostaly, žádného práva ani panství sobě dále tudíž nepozůstává, krom kováře, kterýž jest na krmě před srchu dotčenou vsí, že toho neprodává, ale sobě a svým dědicům ponechává, prodal šepmistrům a radě i vsi obci města Hory Kutné nynějším i budoucím za 929 kop 35 gr. vše pražských, úplně zaplacených. Roku 1698 přihlásil se konvent Sedlecký listem ze dne 1. července, že r. 1340 vesnici Poboř opat Mikuláš i s celým příslušenstvím Mikulášovi Šramovi měštěninu kutnohorskému a dědicům jeho ve 460 kopách gr. na výplatu na pět let zastavil, a kdyby vyplatiti nemohl, dále na pět roků postoupil. Poněvadž ¹⁶⁹ však dle kontraktu solního mezi císařem Ferdinandem II. a papežem Urbanem VII. v příčině odcizených duchovních statků r. 1630 uzavřeného výplata zastavených statků všem duchovním a mnišským klášterům vyhražena jest, že tedy po vyjítí posledních pěti let, tedy v roce 1690 takovou zástavní sumu 460 kop složití a vesnici tu zpět míti chťi, čemuž však Kutnohoští přímo odepřeli, ukazující k tomu, že vesnici tu již od roku 1515 deskami zemskými zapsanou mají a pokojně drží. Tím byli od dalšího stíhání se strany kláštera Sedleckého uchráněni.*

²⁹⁰ Paměti Mikuláše Dačického z Heslova list 46. - Archiv městský, list Horníkům zasláný zní: *Poctivým šepmistrům, konšelům i vsi obci na Horách Kutných, věrným našim milým. My Vladislav z boží milosti uherský a český král etc. Poctivý věrní naši milí. Psaní vašeho, což se toho slibu dotýče, kteréhož jest žádal osvícený Karel kníže Minsterberský, ujec věrný náš milý, na urozeném Vilémovi Kostkovi z Postupic a na Litomyšli, nejvyšším mincmistru království českého, věrného našeho milého, a též na úřednicích mince, všemu dobře jsme vyrozuměli a též také i tomu, co jste témuž knížeti za odpověď dali, žádajíc nás při tom, jakožto i prve, abychom vás při našem vlastním držení a nezavadném užívání a spravování míti a nad vámi ruku svou královskou držeti ráčili, zůstavíce vás při svobodách vašich vedle našeho nedávného psaní. I vezte, že takové připsání naše dobře v paměti máme a toho úmyslu jsme i býti ráčíme, abychom vás sami držíce a spravující, při tom připsání zůstaviti ráčili. A protož nic jste v tom, že jste toho slibu bránili a ubránili, proti nám neučinili a aniž učiníte, když se tak budete zachovávatí vedle našeho psaní a jakž píšete, nás a krále Ludvíka syna našeho nejmilejšího věrně se přidržeti a na žádná jiná psaní se neobracující, než námi a mincmistrem našim a úředníky našimi se spravující. A my vás také milostivě opatrovatí ráčíme i všim dobrým vám všem a každému zvláště to vzpomínati. Datum Budae fer VI ante Martini 1515 regnorum nost. Hungariae XXVI Bohemiae XLV. Vladislaus rex Ex commissione sub sigillo.*

všecka obec království českého s vůlí naší volili a korunovali na království české nejjasnější kníže a pána Ludvíka uherského krále korunovaného syna našeho nejmilejšího z své svobodné vůle, nejsouc toho povinni učiniti v živnosti naší. Také my chcíme to opatřiti, aby král Ludvík syn náš nejmilejší pánům, rytířstvu, Pražanům, měšťům i vši obci království českého i zemím všem k tomu království příslušejícím dosti učinili ráčil po naší živnosti, kdyžby, přijda k letům rozumným, v panování tohoto království českého a v zemi k němu příslušející uvázati se chtěl, má jim to všecko učiniti, co jsou předkové naši, císařové a králové čeští i my také učinili, že jest JMt též povinen učiniti jako král český, kdež my za JMt krále uherského a českého voleného a korunovaného tímto listem slibujem, že má tomu všemu dosti učiniti po živnosti naší, jakož pak v tomto listu dále všecko napsáno stojí, co má král Ludvík po naší živnosti učiniti:

My Ludvík uherský a český král atd. Přířkli jsme kompaktáta mezi svatým konsilium Bazilejským a slavným královstvím českým a markrabstvím moravským zjednaná a učiněná, aby zase v své pevnosti vstoupila a přivedena a skutečně zachována byla, a to máme zapsati podle všech zápisův předkův našich králův českých a držeti a k místu přivésti. A jestliže by kdo chtěl proti tomu býti a království ¹⁷² českému a markrabství moravskému to rušiti, máme jich při tom hájiti a brániti proti každému i před otcem svatým papežem o to jednati, aby Čechům a Moravanům to bylo vskutku potvrzeno.

It. Přířkli jsme, aby takový arcibiskup dán a způsoben byl kostelu pražskému, kterýž by Čechy a Moravany při kompaktátech zachovával a držel, i také podle zápisů a ujištění císaře Sigmunda slavné paměti i jiných králův českých až do krále Vladislava otce našeho nejmilejšího zápisův. A takový arcibiskup aby brzy zjednan byl, stvrzen a posvěcen.

It. Přířkli jsme korunu českou držeti a zachovati, všecky pány, poctivá města Pražská i jiná města i všecku obec též koruny při právech, rádech, privilegiích, svobodách, vysazeních, obdarováních zemských i všech slušných starých i jiných zvyklých dobrých obyčejích, zvláště slavných paměti krále Otakara, krále Jana, císaře Karla, krále Václava, císaře Sigmunda, krále Albrechta, krále Ladislava, krále Jiřího, krále Vladislava otce našeho nejmilejšího všecky zápisy dané a vyšlé až do jeho smrti držeti bez odporu a zmatku všelikterakého a vskutku zachovati a obhajovati.

It. Přířkli jsme hradu Karlštejna, koruny, klenotův všelikterakých zemských i také desk i privilegií neporušiti ani svěřovati žádnému bez vůle a rady pánův, rytířstva království českého i měst Pražských pokud kteří právo mají.

It. Přířkli jsme, kdybychom v panování skutečné království českého vstoupiti měli, že zachovati máme řád a zvyklosti starodávní království českého.

It. Přířkli jsme žádných cizozemcův duchovních ani světských na úřady zemské, dvorské, ani městské ani duchovní nepřijímati než Čechy, ani jimi zámkův a měst koruny české osazovati a jim jich svěřovati, ¹⁷³ a to máme rádi učiniti. A též v okolních zemích k království českému příslušících aby bylo držáno, jakž jest to za císaře Karla i jiných králův předkův našich držáno a zachovááno bylo.

It. Přířkli jsme, že nemáme žádných zemí, knížetství, měst i zámkův, hradův, manův i jiných všelikterakých zboží královské české koruně příslušících od koruny odtrhovati ani odcizovati žádným obyčejem i ani žádnými věny, ale což by od koruny odtrženo bylo neb odcizeno, to máme zase spojití a k koruně shromáždití.

It. Přířkli jsme mince české žádným způsobem nepolehčovati ani ponížovati bez vůle vsí země, ale tak se zachovati podle vysazení a privilegií koruny české, jakož právo jest.

It. Přířkli jsme, což jsou předkové naši císařové neb králové čeští k tomu dali neb zapsali stavům, osobám neb osobě, buď na království neb na duchovenství neb na manství, že to máme zdržeti a v celosti zachovati, však to aby nebylo proti milostem a obdarování, kteréž jest král Vladislav otec náš nejmilejší dáti ráčil všem stavům království tohoto.

It. Přířkli jsme každý stav zvláště při jejich právech, rádech, privilegiích, svobodách, vysazeních, zvyklostech a obdarováních, což k těmž stavu náleží, zachovati.

I my tímto listem slibujem a přiřkáme, kdyby koli král Ludvík JMt syn náš nejmilejší po smrti naší, přijda k letům rozumným, v panování své v království české uvázati se chtěl, jim má to všecko učiniti, což jsou činili předkové naši, králové čeští, i my též učinili jsme z povinnosti, že týž král Ludvík učiniti má vedle toho způsobu, jako jsme my jim list na to vydali pod pečeti naší rukou naší vlastní v něm se podepsavše, s takovouto výminkou, že dokudž by jim král Ludvík, syn náš nejmilejší, tomu všemu dosti neučinil, jakož týž list náš od nás ¹⁷⁴ jim vydaný sám v sobě šíře drží a ukazuje, co povinni jsou činiti králové čeští, že oni také nebudou povinni ve vládnutí a panování téhož krále Ludvíka JMt opustiti, dokudž by se tomu všemu dosti nestalo, jakož se v tom listu od nás jim vydaném oznamuje a šíř zavírá, než když by tomu všemu tak, jak píšeme a nařizujeme, úplně vyhověno bylo od JMti krále Ludvíka syna našeho nejmilejšího všickni stavové v království českém i v jiných zemích k němu příslušejících povinni jsou a budou ve vsí poddanosti, povinnosti a službách se zachovati, jakožto ku pánu svému a králi českému korunovanému.²⁹¹

Poručníci krále Ludvíka do jeho zletilosti ustanoveni pak byli v zemích koruny české páni kníže Karel Minsterberský a Lev a Břetislav Švihovský z Rožmberka. Král Sigmund polský a císař Maximilián prohlášení, aby přijali na se společně vrchní poručenství jak nad králem tak i nad královstvími jeho do let rozumných.

Král Vladislav zemřel ve čtvrtek před Květnou nedělí (dne 13. března) 1516.

Když ta žalostná novina o smrti krále Vladislava přišla do Hory, tehdy vedle povinnosti páni šepmistři a páni jakožto hospodáři i také proto, že po smrti krále Jiřího páni hned v minci královskou na Vlašském dvoře se uvázali, tak jakž tu na ten čas připomenutí od lidí starých učiněno pro obhájení hor, i na témž byli jsou, chtíc se v minci království uvázati, jsouc k tomu napomenuti od obecních a starších a o tom s panem mincmistrem mluvili dostatečně, předloživše příčiny predepsané, i také že jsou nákladové jich tu v minci, chtíc to opatřiti, tak aby z pánův osoby některé přihledaly k tomu, což se do mince královské schází a co jest v minci, aby vědomost příjmů a vydání měli, však tak, aby úředníci mince při svém úřadu jsouc toho pilní zůstali a tak se zachovali, aby nikam nic bezpotřebně ¹⁷⁵ a jinam mimo potřebu horní vydáno nebylo, ani nikterakž ustíráváno, než poněvadž královská milost Ludvík dědic a král korunovaný aby JMti to dochováno a zachováno bylo, což by mělo zachováno býti spravedlivě a věrně. Mincmistr však poučil je, že závazek svůj, kterýž učinil králi Vladislavovi pobožné paměti, učinil též jednostejně JMti králi Ludvíkovi, a poněvadž král a pán náš živý jest, žádal pánův, aby toho zanechali, přiřkáje jim, že nikam žádných dluhy mimo potřeby horní nikterakž vydati neráčí, aniž na dluhy své v minci porážeti bude a nemá, ani úředníci mince jakých dluhův sobě vyvěřovati ani půjčovati sobě nemají, než tak se zachovati úplně a věrně, jako na úředníky náleží, a nikam žádná vydávání aby nebyla, než což by ku potřebě horám bylo. Sám pak mincmistr že se podle závazku svého, jako na ctného pána náleží, úplně a věrně zachovati chce a JMti králi Ludvíkovi v tom upřímně, jako ku pánu svému vedle přísahy zachovati, i pilnost v všech důchodech mince míti, tak aby žádné v tom újmy nebylo ani jaké domnění.

Tu páni šepmistři a páni, vážíce závazek, kterýž jednostejně a rovně ku králi Ludvíkovi jako ku králi Vladislavovi se vztahuje, a že rozdílnější věc jest času tohoto nežli za krále Jiřího, kdež žádný král ani dědic nebyl korunovaný a kralující, jako král Ludvík JMt jest král a pán korunovaný a dědic, a že pan mincmistr znamenitě závazkem přiřčení učinil, že o to plnost míti bude, aby nikam jinam nic mimo potřeby horní vydáváno nebylo, i tak při tom a na tom přiřčení, kteréž učinil důvěrně, k vůli a žádosti učinili a na to se netáhli, aby páni minci spravovali a v minci se uvázali, však tak od toho pustili z dobré vůle, aby na potomní časy tím honěni nebyli, také pod tou výminkou, aby úředníci mince v tom upřímně, věrně a právě, se zachovali ve všem, pokudž jich závazky jsou, aby tyto hory, ač by ¹⁷⁶ jaká potřeba neb potřka byla, opatrovány byly. A toto všecko se

²⁹¹ Archiv městský: Ruber Decretorum.

dálo z napomenutí a z vůle obecních a starších k správě na ty časy potomní, ač by z dopuštění božího král JMt a potomci bez dědiců a krále korunovaného z světa sešli, aby jakž od starodávna bývalo, mince od pánův šepmistrův jako hospodářův opatřena byla.²⁹² Byl to poslední výkon šepmistrův kutnohorských toho druhu, neboť potom nikdy více se jim toho činiti nedopustilo.

Nejvyšší mincmistr Kostka z Postupic požíval u všeho obyvatelstva úplné důvěry a lásky, neboť nikdy nedopustil na svobody a stará práva obce Hory Kutné sahati, proto také obec úplnou svou samosprávu v každém směru vykonávat mohla a vykonávala. Byl také stejně oblíben u lidu horního, jak pracujícího tak u nákladníků a rudokupců, a to pro svoji nestrannost a všemožné podporování hornictví. Tato jeho všeobecná obliba přiměla bohatou měšťanku a majitelku hutí Kateřinu Jandovou k tomu, že ona veškeren svůj znamenitý statek jemu odkázala, uloživši zároveň jemu za povinnost, aby chrám sv. Jana, který stavěti byla počala, z pozůstalosti její dostavěl, knězem opatřil, téhož potřebnou výživou nadal a pro něho dům zvláštní koupil, ku kterémuž účeli své vesnice Toušeň, Opočen a Sedlov odkázala.²⁹³

Bylo již dříve praveno, že obecní starší a šepmistři hleděli využítkovati každé možné příležitosti ku rozmnožení statků obecních. Tak ve středu po sv. Bartoloměji r. 1516 *stala se jest smlůva a trh dokonalý mezi urozeným vladýkou panem Prokopem Čabelickým ze Soutic a na Tejně s jedné a mezi šepmistry a radou vši obcí Hory Kutné, strany druhé a to taková, že již nadepsaný Prokop Čabelický¹⁷⁷ ze Soutic prodal ves Lošany i s tvrzí, s lidmi i s platem a podacím kostelním tu v Lošanech, i s rybníky, potoky, lukami se vši zvolí a se všim panstvím což k tomu přísluší, nic sobě tu ani dědicům svým nepozůstává, tak jakž on sám držal, jim nadepsaným pánům Horníkům a obci a to jmenovitě každou 1 kopu gr.č. po 24 kopách gr.č. cokolivěk tu platu jest a ukázáno bude, a k němu se lidé příznávají, to se ve dsky vloží. Toto jest vymíněno. Což jest koli peněz gruntovních, kteréž jsou dědiny od tvrze prodány, ty peníze aby panu Prokopovi vyšly podle toho trhu a smlouvy, kteréž s těmi lidmi má a na ty roky, jakž jest v registrách zapsáno. A páni Horníci mají ty lidi přidržeti, aby z těch gruntův placeno bylo za grundy. Toto jest také vymíněno. Což se Duchka v Lošánkách dotýče, jestliže by jej pan Prokop kdy zastaviti neb prodati chtěl, že jeho nemá žádnému jinému mimo nadepsanou obec Hory Kutné zastaviti ani prodati, a též na něm, což platí, 1 kopu po 24 kopách prodati má a dráž nic, lečby páni Horníci koupiti nechtěli. Toto také vymíněno, že tento úrok svatohavelský nyní nejprv příští má pan Prokop vzíti a sebrati na lidech v Lošanech. It. Za podací kostelní, za rybník a za druhý rybník, kterého se s loukou užívá, za to mají dáti 60 kop gr.č. It. Spravití má svrchupsaný pan Prokop Čabelický tím všim, což má aneb mítí bude. It. Má ve dsky nadepsaný pán konečně vložití při svatém Václavu nyní příštím. It. Nyní mají zavdati páni Horníci 100 kop gr.č. Ostatek peněz té sumy, což bude sečteno, to při sv. Havle příštím aneb konečně dvě neděle po sv. Havle dodati a doplatiti mají. Toto jsou sobě s obou stran správně a křesťansky zdržeti slíbili,¹⁷⁸ jako dobří lidé tomu všemu dosti učiniti mají, což sepsáno v této smlouvě, a na tu smlouvu učinili jsme mezi sebou tyto vyřezané cedule léta a dne, jakož se nahoře píše.*

Tim nabyla obec Kutnohorská opět o jeden statek více v majetek svůj, což nejlépe svědčí o prospěšnosti samosprávy obecní ničím neomezované a o dobrém hospodářství dávných předkův našich.

Král Vladislav hned od nastoupení vlády své nalézal se vždy ve velmi stisněných poměrech finančních, o jichž trvalé zlepšení po celý svůj život marně se namáhal. Nepokojná doba jeho vlády vyžadovala velikých nákladův. Proto ku konci svého panování, kdy hornictví kutnohorské značně začalo klesati, uznal toho potřebu, aby přehlédl stav svých dluhů a nařídil úpravu jich. K tomu účeli svolal zvláštní komisi a na splacení svých dluhův postoupil jí veškeré důchody z mince kutnohorské, společ-

haje úplně na mincmistra Kostku, že se jemu podaří celý plán uskutečniti. Veškeré sečtené dluhy obnášely 208.910 kop pražských (tj. asi 2,100.000 zl.rak.č.), z nich pak ještě i při smrti Vladislavově málo bylo splaceno, ježto právě výnos z hor kutnohorských byl již skrovný a také nemohl býti k naznačenému cíli úplně obrácen, jakž patrně z posledního vyjednávání s mincmistrem, jehož první péčí mělo býti podporování hor a zakázáno mu bylo obráceti peníze jinam.

Na nemalou újmu výnosu hor kutnohorských bylo povoleno Vladislavovo měšťanu kutnohorskému Janu Freyovi na prodej veškeré vytěžené mědi, kterýž opět právo své postoupil norimberskému kupci Janu Nitschlovi, což i král Vladislav potvrdil, jakož i stvrdil postoupení obchodu toho pro kupce Bernarda Fichtla z Mnichova. Že obchod ten jak Norimberčanům tak i Mnichovským znamenitě prospíval, jest mimo¹⁷⁹ vši pochybnost, neboť bratří Fichtlové zapůjčili králi Ludvíkovi 10.000 zl. a naproti tomu byla jim ponechána nadále měď z rud kutnohorských a vymíněno, že kupci ti z každých 100 centů mědi srazi si 150 zl. až do úplného zaplacení, a vyhražena zároveň vzájemná dvouletá výpověď.

1517 Vláda krále Ludvíka byla jak poručnictvím stavů tak i vrchních poručníkův velmi obmezena, neboť král mohl konati jen to, na čem se poručníci ustanovili a sněmy snesly. K tomu ještě dále panovaly, ano i více vzrůstaly, dávné kyselosti a rozbroje mezi stavy českými. Stav panský a rytířský dávaly všeobecně najevo dávnou svoji nepřízeň k městům královským, protože města nechtěla jim býti na sněmích zemských povolna a hájila svých práv, ano došlo i tak daleko, že pan Lev z Rožmitála nejvyšší purkrabí pražský poslal do všech krajův nařízení, aby celá země vojensky se strhla na Kačinu ke dni 4. září, načež zase Pražané dopsali všem městům královským o potřebě celou mocí brannou dostaviti se v den 3. září do Kolína. Ježto pak obě vojska stahovati se měla v nejbližším okolí Hory, záleželo jí na tom nemálo, aby sebe i hor střežila a opatrovala a celou péči úkolu tomu věnovala, avšak poselstvím krále Ludvíka zastaveny byly přípravy válečné obou stran a snahou starého pana Viléma z Pernštejna podařilo se sjednotiti strany k jednotě a konečnému míru.

Také havíři kutnohorští počali se toho roku bouřiti, a to zejména pro stálé hádky náboženské. Stalo se však mezi nimi narovnání a spokojení skrze kněze arciděkana Jana Buchala, kněze mistra Duchka, kněze Jana Cifru faráře od sv. Barbory a kněze Jana od sv. Jiří v přítomnosti pánův šepmistrův a některých spoluradních, a ti havíři pro takové nešetrné a jim nenáležející hádky trestáni¹⁸⁰ jsou vězením šatlavním.

Jak přísně každá rozpustilost a svévolnost trestány bývaly, dosvědčuje nám vypravování Mikuláše Dačického: *Měsíce Septembris r. 1517 dali v Hoře Kutné utíti dvěma trubačům ruce, že na rychtáře městského sáhli jej posekavše, a ruce jich zutináné přibity byly na pranýř uprostřed rynku.*

Téhož roku starší nad havěří hor stříbrných dali vystavěti kostelík ke cti a chvále Pánu Bohu na památku popravených havířův u Poděbrad, na tom místě kdež stínání byli, a pouť tam učinivše kalich stříbrný tam darovali.

1518 Nastává nyní několikaletá doba, ve které Hora z veřejného působení takřka ustoupila a veškerou svou činnost správě obecní věnovati mohla a také jistě věnovala. Jest to dozajista úkaz neobyčejný a pamětihodný, že až posavad při velikých proměnách politického a sociálního smýšlení osob správu obecních záležitostí řídicích při všemožném pátrání ani jediného případu nebylo možno naléztí stížností do neřádného a nepoctivého plnění a zastávání povinností v úřadech veřejných a předce jak veřejná správa obecní, tak i soudnictví i právomoc spočívaly jedině v rukou spoluobčanů, důvěrou občanstva k úřadům těm povolaných. Pozorujeme-li pak obezřetnost a rozvážlivost při rozsudcích, krátkost, určitost a úplnost při zápisech druhu všelikého vlastnictví a řádnost i poctivost u vedení svěřených jim majetků a fondů a činěných z nich počtů, musíme diviti se vysokému stupni jich vzdělanosti, šlechetnosti a spolu i obětavosti, s jakou úřadům svým se věnovali, a proto zase po delší době seznamíme se s osobami, kterým tehdy správa obce svěřena byla.

Roku 1518 v den po Novém roce nejvyšší mincmistr Vilém Kostka z Postupic obnovil úřad šepmistrský a zvoleni byli: Sa-

²⁹² Archiv městský: Rubea decretorum.

²⁹³ Archiv městský. - Měl to býti chrám sv. Jana Křtitele na Svatojánském plácku, který v husitských válkách sešel, nicméně však ani z odkazu toho více vystavěn nebyl.

muel Lahvička, ^{81/} Jan Hanykýř z Semína, Petr mincíř, Jan Popelka z Vickovic, Prokop Prégl z Ylkuše, Vavřinec Joštěřův, Jan z Práchnan, Jindřich Lauda, Burian Vrbíkův, Jakub Sobol z Vojkovic, Václav Zikeš, Jan Král, Václav Srna, Bartoň mincíř, Havel Piš Šafarský, Jiřík Rych, Matěj Chotusický a Jan Farář zámečník. Konšelé a páni obecní: Matouš Libenický z Ruk hofmistr, Matěj z Rybného trhu, Mikuláš z Práchnan, Jan Zygel z Choemic, Jan Sus z Ježova a Ondřej kramář. Mimo ně voleno ještě 72 starších obecních. Povinnosti obecní rozděleny jim byly dle známého již řádu obecního. Rychtářové a konšelé obecní voleni byli též i pro předměstí: pro Cech rychtář a 6 konšelův, pro Hloušky rychtář a 8 konšelův, pro Pách rychtář a 6 konšelův, pro Kolmark rychtář a 4 konšelé a pro Kaňk rychtář a 9 konšelův.

Starší cechům řemeslnickým zvoleni: řezníkům 4, pekařům 4, nákladníkům piv 4, kovářům 3, krejčím, kraječům, postřihačům a rejřím 7, soukeníkům 2, tkadlcům 2, kramářům 3, zlatníkům a konvářům 2, kožišníkům 2, střelcům 1, zámečníkům 2, truhlářům, bednářům a kolářům 5, šenkýřům 4, kloboučníkům 2, ševcům 4, leflířům 2, koželuhům 2, lojovníkům, provazníkům a olejníkům 3, hrnčírům 2, tandlerům 2, lazebníkům 2. Nápadno je, že cech mlynářský dosud se neuvádí, ač času toho v okolí i v městě dosti mlynů bývalo.²⁹⁴

Král Ludvík byl si dozajista vědom důležitosti dolů kutnohorských a proto brzo po svém nastoupení vlády poslal z Budína posla svého do Hory s následujícím listem: *My Ludvík z Boží milosti uherský, český etc. král atd. Slovným, opatrným Horníkům, šepmistrům i jiným všem úředníkům na Horách našich Kutných, věrným našim milým, milost naši královskou a všecko dobré vzkazujem. Věrní naši milí! Oznamujem vám, že teď k vám vysíláme statečného Žibřida z Bobolusk služebníka našeho věr-*

²⁹⁴ Po volbách kladeny byly počty osobami, jimž různé úřady byly svěřeny. Z počtů těch posouditi lze stav obecních důchodů a fondů: **Počet obecní.** Suma restat předešlých počtův v truhle nalezená a vyčtená: 187 kop 12 gr. Suma příjmův ungeltních do truhly 63 kopy 9 gr. 4 den. Suma všech příjmův postranních 342 kopy 55 gr. Činí 593 kopy 16 gr. 4 den. ^{82/} **Hospodářský počet,** ježto činili hospodáři obecní. Suma příjmův z zisku z solí, z cla, z zboží, z úrokův, činže a z dluhův starých zupomínaných a po počtu k sobě přijali hotových 283 kopy 2 gr. 1 den. Suma všech útrat 162 kopy 16 gr. 4 den. Zbývá 120 kop 45 gr. 4 den. a to jest ukázáno na skladu soli v solnici ležící a sice 4 kopy 58 beček malé soli po 17 gr. a 43 bečky veliké po 22 gr. **Počet špitálmistrův.** Suma všech příjmův 267 kop 28 gr. 6 d. Suma všech útrat 271 kopa 3 den. Nedostává se 3 kopy 32 gr. 3 d., ty dodány jsou. **Počet z Rybného trhu a ze skladu slaných ryb.** Přijato 66 kop 13 gr. 4 d. Vydáno 13 kop 44 gr. 5 d. Zbývá 52 kopy 28 gr. 7 d., položeno hotových. **Počet Vysokého kostela.** Suma všech příjmův 38 kop 1 gr. 6 d. Vydání 37 k 4 gr. Ostává za pány kostelníky 57 gr. 6 d. **Počet chrámu sv. Barbory.** Suma všech příjmův 49 kop 12 gr. 6 d. Suma útrat i za víno k službě boží, varhaníků, kalkantovi a písaři 46 kop 29 gr. 7 d. Ostává za pány kostelníky 2 kopy 2 gr. 3 d. Kostelníci od Náměti toho roku počtu nečinili, protože se chrám opravuje. **Počet chrámu sv. Bartoloměje.** Suma všech příjmův 42 kopy 9 gr. Suma vydání 20 kop 59 gr. 2 d. Zbývá 21 kopa 1 gr. 6 d., ty přijal jest pan Jindřich bakalář. **Počet úředníkův stavení kostela Těla Božího a sv. Barbory.** Suma všech příjmův 365 kop 52 gr. 6 d. Suma všech vydání 359 kop 55 gr. 1 d. Po počtu hotových 5 kop 57 gr. 5 d. přijali zase úředníci a tu přiznáno od Martina Vrabce z Nedvojevic, že od sedmi let pořád zbledlých až do tohoto času vynaloženo na ten kostel 3322 kopy 5 gr. 2 den. ^{83/} **Počet ze vsí Poboře** od poručníkův Martina Vrabce z Nedvojevic, Jiřika Háši z Újezda a pana Zacha. Suma všech příjmův a úrokův až do konce roku 132 kopy 16 gr. Suma vydání na skutky milosrdné dle odkazu 118 kop gr. 6 d. Zbývá 14 kop 15 gr. 2 d, což ostává za pány poručníky. Mezi výdaji účtováno též 9 kop 54 gr. *panám Bekyním*, což svědčí, že až posaváde v Hoře byly usazeny. **Počet z úrokův a z lidí,** obecním hospodářům náležející, za půlletí svatojiřské a svatohavelské. Z Újezde 14 kop 14 gr. Z Peček 4 kopy. Činí 18 kop 14 gr., ty přijaty do příjmů obecních od pánů šepmistrů. **Počet úroků ze vsí ku špitálu náležitých,** a sice platilo se: ze Souňova 14 kop 33 gr., z Třebonína 5 kop 17 gr., z Přitoky 18 kop 19 gr., z Veletova 9 kop 17 gr., z Puchře 4 kopy, ze Zbyhly 17 kop. Učiní 68 kop 26 gr., které přijali páni špitálmistři pro potřeby špitální. Tím způsobem vedena byla správa obecních a nadačních příjmů.

ného milého, jemuž jsme poručili s vámi o některé naše potřeby pilně rozmluviti a vám je oznámiti. A protož toho na vás žádáme, což prve jmenovaný Žibřid na tento čas od nás s vámi slovem našim královským mluvíti bude, že jemu toho věřiti budete tak, jako bychom s vámi sami osobně mluvíti ráčili. A věda, že jest v tom zcela naše vůle, což vám oznámí, ^{84/} nepochybujeme o vás, jakožto o věrných poddaných našich milých, že se v tom tak zachováte podle tohoto našeho rozkázání a jinaké nic. Tomu na svědomí jsme rozkázali pečť naši královskou k tomuto listu přivěsiti. Datum Bude fer V post festum scte Luce evangeliste anno domini 1518. Co tento posel v Hoře vyjednával, nikde poznamenáno se nenachází, ježto však týž Žibřid jako posel královský dostavil se na sněm v Praze o středopostí odbyvaný, lze souditi, že i v Hoře jednal o pomoc na zaplacení dluhů královských. Jednalo se o to, jak by Hora i se svými důchody horními a podobně i jiní zámkové království pro dluhy královské zastaveni býti mohli dle zápisův. Proto na sněmu svoleno bylo k dani a berni velmi těžké, jen aby králi z dluhů a zemi ze závad všelikých bylo pomozeno.

1519 Vedle toho, kdež ode všech tří stavův panského, rytířského i městského stalo se svolení o dluhy královské, aby na splacení jich berně dána byla, svolili se šepmistři a rada s volí pánův obecních a starších ze všech statků na zemi dědičných i zápisných, jichž na ten čas byli v držení, k obci města Hory Kutné příležitých a příslušících, i také z lidí v nich sebravše, jakž kdo a zač statku gruntovního měl vedle trhu nebo spravedlivého šacování z každé kopy grošův po půl groši českém a to rozdílně po krajích, jakž který statek k kterému přísluší kraji, tímto způsobem: *V Kouřimském kraji* tito statkové: Poboř koupena za 929 kop 35 gr., berně na ten statek 7 kop 44 gr. 6 d. Zbyhly, Újezdec, Křečhoř zápisně, berně na ně přišlo 2 kopy 13 gr. Blyně koupena za 346 kop, berně 2 kopy 53 gr. Lošany s podacím za 950 kop 22 gr., berně 7 k 55 gr. 1 d. Lošanky malé za 192 kopy, berně 1 kopa 36 gr. V týchž Lošánkách Kubík v zástavě ve 100 kopách, berně 50 gr. ^{85/} Veleletov zápisná věc dle majestátu, berně 3 kopy 20 gr. Činí 26 kop 31 gr. 9 d. *V kraji Čáslavském:* V Pečkách jeden človek, berně z něho 18 gr. V Hořanech platu 198 k 24 gr., berně 2 kopy 6 gr. V Dolanech platu 260 kop, berně 2 kopy. Souňov, Třebonín z nichž vycházeti má platu 29 kop, jedna kopa platu počítá se za 18 kop, vypadá berně 4 kopy 21 gr. V Puchři platu 4 kopy, jedna kopa počítá se za 20 kop, berně 40 gr. Z Přitoky vychází platu 18 kop 23 gr., berně z toho 3 kopy 4 gr. Z Kruhlíku vychází platu 4 kopy, jedna kopa po 18 kopách, berně 36 gr. Suma vši berně ze všech statků kraje Čáslavského 12 kop 38 gr. *V Chrudimském kraji:* Ves Bylany koupena za 890 kop, berně z toho 7 kop 20 gr. Učiní tedy veškeré berně ze statkův obecních 46 kop 25 gr. 3 d. Z lidí podle oznámení úředníkův nad týmiž lidmi ze všech vsí nahoře uvede-ných vypadá berně 36 kop 59 gr. Jak veliká suma berně od obyvательства městského a zda vybírána byla, nenalezl jsem poznamenáno.

1520 Všichni tři stavové království českého usilovali horlivě o to, aby mladý král přijel do Čech a v panování dle práva se uvázal, tak aby všech věcí dávno pohřešovaný stav a běh v pořádek uveden býti mohl. I vysílání byli poslové do Budína, aby krále měli ku příjezdu do Čech, a když na tyto slušné žádosti odpovídali Uhři četnými a nedůvodnými překážkami, hrozili poslové čeští v nevoli, nebude-li král jim propuštěn dobrovolně, že přitáhnou s brannou mocí a sami ho sobě dovedou a nepůjde-li ani tak, že sobě zvolí krále jiného. A obrátili se v té věci na vrchního poručníka Sigmunda krále polského aby pro uvarování nesnázi a bouří v Čechách nápomocen byl příjezdu ^{86/} krále do Čech. Konečně bylo připověděno, že král přijede do Čech před sv. Bartolomějem a stavové dle starobýlého způsobu měli jej očekávati na hranicích. Že však o Veliké noci vypukl v Praze krutý mor a rozšířil se po celém království, jemuž množství lidu podleho, sešlo pro ten rok z králova příjezdu a slíbeno, že se tak stane, jakmile okolnosti se změní. Stavové pak napomenuti, aby aspoň v této ráně boží sobě usrozuměli a vešli opět ve svornost a lásku mezi sebou, pro dobré jak království, tak i své vlastní.

Sněm odbyvaný po Novém roce v Praze, na němž z Hory jako vyslaní se účastnili Jan Hanykýř z Semína a Jiří Rych, spoluradní, byl dosti bouřlivý, jelikož někteří páni a rytíři, zvlá-

ště strany pod obojí a celý stav městský, odepřeli každému spůsobu nových berní, pokud nenajdou se prostředky jiné a lepší, aby dluhův královských skutečně ubývalo. Zvláště Horníci jak řečmi tak i přípisy k nejvyššímu hofmistru Vojtěchovi z Pernštejna bránili se proti listům krále Ludvíka jim činěným a je ku placení berní vybízějícím, takže týž pan z Pernštejna listem svým ze dne 5. února 1520 omlouvá se, že jim proti rozkazům královským raden a pomocen býti nemůže, poněvadž práv a výsad horských svědom není. Dále píše: *Vyt' jste ale rozumní lidé, kteří věc svou před se brátí umíte, tak aby vám svobod vašich neubývalo a svému pánu abyste poddanost zachovali, jakož z nás každému přísluší. Pokudž jsme my povinni to držeti, co jsme JMti slíbili, tolikž nám JMt povinen držeti, což nám slíbil neb slíbíti má.*²⁹⁵ Proto však předce povoleno k nové dani, totiž, aby při prodeji všeho movitého zboží v zemi z každého groše kupní ceny dáván byl halěř na pomoc k zaplacení zmíněných již dluhů, a to po celý rok. Celý pak dluh královský rozdělen byl na tom sněmě tak mezi stavy, že stav panský a rytířský /87/ brali na sebe dvě třetiny a třetí ponechali stavu městskému.

Kdežto veškeré příjmy z důchodů královských z Hory Kutné dle ustanovení jen na dluhy královské měly býti dávány, předce pan Lev z Rožmitála důchody ty obracel jinam, což mu však panem Vojtěchem z Pernštejna velice bylo domlouváno a šepmistrů volání k odpovídání, jestliže by sami k tomu připouštěli.

S klášteřem Sedleckým nežili Horníci dosud v dobrém přátelství, neboť domlouvají jim zřízené rady v království českém listem ze dne sv. Augustýna 1520, že *kněz opat téhož klášteřa stěžuje si do některých těžkostí a posměchů, jež se mu dějí bez provinění a to z strany úředníka jeho, který k vám do Hory svobodně bez gletu nesmí, i do mnohých jiných příčin, na čemž velikou těžkost nese, že se k němu tak nesousedsky zachováváte. Avšak, jakžkoli žádal jest nás k vám za přímluvu, abyste vy k němu dobré sousedství zachovávali a příčiny k nesousedství nedávali ani jiným sousedům vašim toho nedopouštěli, že on tolikž učiniti a k vám se sousedsky zachovávatí chce. A poněvadž slušné věci žádá, jeho jsme v tom oslyšeti nemohli, nebřž k vám se o něho přímlouváme a za to žádáme, abyste jemu svobodu dopustili, aby on k vám do města svobodně bez gletu choditi jako prve mohl, zachovali.* Příčinou této přísnosti zřízených rad byly neustálé třenice, ku kterým klášter vedením sporu s obcí kutnohorskou pro držení gruntů v Hlouškách a na Kamenné stezce a pro lom na Ptáku podnět zavdával.

V poslednějším létech odkryty byly na panství Ostrovském v Loketsku stříbrné doly tak bohaté, že v krátké době jich bohatství zastíňovalo i starou slávu dolův kutnohorských, a nově tam zřizované osadě dáno jméno *doly sv. Joachyma* (Sct. Joachymstal). Pak na sněmu /88/ v Praze v lednu 1520 odbyvaném bylo pánům Šlikům, jako držitelům kraje Loketského v zástavě, povoleno, že *směli na horách Jáchymovských býti groše na zrno, kterak na Horách Kutných se tepe, s týmž rázem i textem a s malou proměnou co se tkne jich erbu, pak groše větší na číslo rýnských zlatých, a sice groše čtvrt- půl- a celozlatové.* Na největších groších, platících celý zlatý rýnský, měl býti na jedné straně ráz krále Ludvíka s textem, na druhé straně obraz sv. Joachyma i erb pánův Šlikův. Byl to počátek grošův jáchymovských, později *tolar* zvaných až na naše časy.

1521 V řízení a správě královské mince byly asi mezi úředníky mince a nejvyšším mincmistrem rozpory nemalé, čemuž nasvědčuje list krále Ludvíka daný v Budíně na den sv. Doroty r. 1521, svědčící šepmistrům a radě i vsí obci Hory Kutné, následujícího znění: *Vzneseno jest na nás, kterak by slovutný Sankturýn z Nedvojovic, úředník v minci naší, věrný náš milý, skrze urozeného Viléma Kostku z Postupic z úřadu, kterýž mu skrze otce našeho nejmilejšího slavné paměti v minci dán jest, složen a k tomu zbit býti měl, ježto jsme to neradi uslyšeli. I poroučíme vám příkazující, abyste vy na místě našem jeho samotného v ochranu svou vzali a jemu moci krivdy a překážky žádné nečinili ani činiti nedopouštěli, a zvlášt' proti těm, kteříž by koli jakou všetečností chtěli jej obtěžovati, až do našeho bohda šťastného příchodu do království tohoto. Tu přítomnosti naší jsouc v tu věc spravedlivě nahlédnouti a ji rozvážiti ráčíme. I nepochy-*

bujem, než že se tak zachováte, znajíc, že nám v tom libost zvlášt'í prokážete.

Co by bylo bývalo příčinou těch rozepří, nelze říci, že však nejvyšší mincmistr následkem toho s úřadu svého byl ssazen a správa mince opětně šepmistrům byla svěřena, seznať lze z pozdějšího listu tohoto: /89/ *Ludvík atd. Tajno vás není, kterak před časem minulým ty hory, znamenající při nich škodu naši, vyslavše k vám znamenité posly, vám naši dokonalou vůli oznámivše, tak aby nám, obyvatelům a nákladníkům užitek nésti mohly, umínili jsme býti opatřiti. Pokudž pak a kudy nám toho zbráněno jest, není nám vědomo. Nyní pak oznámeno jest nám, kterak vyžádali jste od soudcův zemských a rad nejvyššího purkrabí pražského a stavův, aby ty hory naše, předloživše pád jich, nemeškajice opatřiti. I poněvadž času předešlého vůli naši jste vyrozuměti mohli, že my urozeného Viléma Kostku z Postupic za mincmistra nemáme a míti neráčíme, vám přísně příkazujeme, a tak konečně míti ráčíme, abyste vy se toho Kostky nakonec zbavili a jím se po dnešní den v ničemž nespravovali a to, což při těch horách a při minci naší mincmestroví přísluší, spravovali do dalšího našeho těchto hor mincmistrem opatření poručiti jsme ráčili a poroučíme poctivým šepmistrům, konšelům a hofmistru na Horách Kutných věrným našim milým spravovati, také při tom aby vám radní a pomocní byli a k vám dohlédali, naše i těch hor dobré obmyslejíce, ředitele důchodův našich. A čemuž byste obojí dosti učiniti nemohli, aby jmenovaní ředitelé tu věc vznesli na nejvyššího purkrabí pražského, kterémuž jsme poručiti ráčili, soudcům zemským, radám i také všem třem stavům, aby oni skutečně beze všeho odtahu, i hory naše, kde co posud škodného poznali by a jiný způsob k dobrému a užitečnému našemu a těchto hor uvedli a napravili, příkazující všem úředníkům a obyvatelům na Horách Kutných věrným našim milým, abyste se všichni jednosvorně podle tohoto našeho rozkázání k nadepsaným ředitelům, šepmistrům, konšelům a hofmistroví poslušně zachovali, znajíce v tom jistou, celou a dokonalou vůli naši, jináče toho nikoli nečiníce pod uvarováním téžké nemilosti naší, nebo my vás, jakožto pán váš dědičný, proti každému obhájiti a zastati ráčíme. Dat. v Pětikostelích v úterý po sv. Františku 1521.*

/90/ Nato při času sv. Barbory vysláni byli jménem krále Ludvíka do Hory osvěcený kníže Karel Minsterberský, Zdenek Lev z Rožmitálu a z Blatné nejvyšší purkrabí pražský, Vojtěch z Pernštejna a na Pardubicích nejvyšší hofmistr království českého, Jaroslav ze Šelenberka a na Kostí nejvyšší komorník království českého a Václav Bečkovský z Šebířova nejvyšší písař království českého k ohledání všech potřeb při horách a při minci a dosadili za nejvyššího mincmistra opětně Jindřicha Tunkle z Brníčka.

V národě českém počalo se za posledních let vzmáhati a šířiti přesvědčení, že veřejné jeho záležitosti šly směrem nepravým a zhoubným, že vůdcové jeho a vladaři zeměští, spustivše se zřetele k obecnému všech dobrému, obraceli více a více ku prospěchům soukromým. Hlavní příčinou toho ovšem bylo zemdleň a malomocnost moci panovníčí, neboť na trůně seděl mladík ne sice bez dobré vůle ani snad ne bez schopností, avšak nedosti činný a beze všech zkušeností, bez skutečné moci a bez pomocníkův a rádcův, kteří by se více starali o něho, než o vlastní dobré. A proto vlastenci čeští, v jichž čele byl pan Vojtěch z Pernštejna nejvyšší hofmistr zemský nevěděli jiného prostředku k nápravě všeho zlého a všech neřádův v zemi, nežli aby král vrátil se do Čech a vyhnal z úřadů a soudů zemských ošemetníky. Z téže příčiny také na sněmu, který byl svolán do Prahy ke dni 2. prosince, jednáno téměř výhradně o potřebě a spůsobu uvedení krále Ludvíka do země. Vydáno po dvou osobách z každého stavu, aby jely po Novém roce ku králi a králové do Budína a přivedly je do Čech. Na vychování dvoru jich v Praze svolil každý stav po tisíci kopách gr.č. od sebe a mimo to mělo se vybírati po krajích od každého, kdo měl statky pozemské z tisíce kop ceny po kopě a ze sta kop po 3 gr.č.

/91/ **1522** Poslové ze sněmu ke králi vysláni psali konečně v lednu 1522, že po mnohém mluvení a vyjednávání s králem a královnou a pány uherskými dána jim byla konečně odpověď, že král umínil *proti všech pánův uherských vůli a s velikým nebezpečenstvím království uherského* v desíti neb patnácti dnech vy-

²⁹⁵ Archiv český I. str. 80.

praviti se na cestu do Čech, že nachýlil se k tomu z *nemalého a pilného přičinění královny Její Milosti* a že již toho pro žádného změnit neráčí, žádaje a doufaje, že Čechové ho v ničem neopustí. Vydal se však teprve 24. února na cestu a za Polnou u vsi Arnolic (Janovic) na pomezí českém uvítán jest od pánův Lva i Vojtěcha z Pernštejna v čele téměř veškerého panstva i hojného rytířstva českého, též i Pražan a jiných měst, vše ozdobně připravených v širém poli, s velikým všech očekáváním. V Německém Brodě pobyl asi den. V Čáslavi vyhrnul se mu vstříc veliký dav lidu nejvíce při horách zaměstnaného, v němž málokdo byl beze zbraně, neb kdo neměl brnění a přilbice, nosil se s pavézou, puškou neb kopím. Ozdobněji vítán byl v Hoře samé, kde pobyl dva dny.²⁹⁶ Odtud dne 28. března dorazil do Prahy, kde uvítán s velikou slávou.

^{92/} Návštěva krále Ludvíka v Hoře, s nímž mnoho uherských pánův jelo, měla za následek, že pánové tito, poznavše tehdejší již dokonalost mincovnictví kutnohorského, ku zlepšení mince uherské najali skrze biskupa Vacovského Ladislava z Algaru minciře a pregěře z Hory do Nového města v Uhrách k mincování peněz zlatých uherských. Ježto ti najatí živnost svoji zabezpečenu a ujištěnu míti chtěli, uzavřena byla mezi biskupem Vacovským voleným biskupem Jagerským nejvyšším kancléřem krále JMti s strany jedné a mezi urozeným panem Jindřichem Tunklem z Brnička a Zábřehu nejvyšším mincmistrem království českého s strany druhé následující smlouva: *Jakož nadepsaný pan biskup ku potřebě krále JMti míti ráčí něco minciřův a pregěřův a jiných dělníkův od Hory Kutné, kteříž by v království uherském v Novém městě minci uherskou ku potřebě krále JMti mincovali a dělali a k tomu tam vyslání budou, takto od pana biskupa opatření a zachování býti mají beze všeho přerušeni. Nejprv má týž pan biskup minciře ty opatřiti gysarem dobrým, umělým, zkušeným a verkmistrem, aby verk zřízen byl a v cány přiveden, tak aby minciři při díle meškání nebyli. Těm, kteří by z minciřův a dělníkův do království uherského k těmž dílu jíti by měli, že jim za vejpravu dělníkům po 4 zlatých uherských a pacholatům po 1 zlatým zavdáno býti má, a jakž by jmenování minciři s jinými dělníky na tu cestu vyjeli, má jim hned od toho dne každý týden na jednu každou osobu dávano býti po 1 zlatým uherským a pacholatům dvěma po 1 zl.uh. po cestě na jždě, a na tom místě, a to tak dlouho, dokad jim dílo, aby pracovati mohli, opraveno nebude. Když začnou dělati, má jim placeno býti od každé hřivny vsazené v verk minciřům po 3 groších a pregěřům po 2 groších vše českých ^{93/} cožkoli zmincují a zdělají beze všeho zdržování a odporu. Také při díle a při potřebách tak při nádobí jako z strany všelike povinnosti díla opatření býti mají nákladem téhož biskupa. Pakliby hyndrunk jaký týmž dělníkům byl a oni že by dělali nemohli, proto jim každý týden tak jakž se vypisuje jeden zlatý dělníku každému a pacholeti půl zlatého dávan býti má bez odpornosti, jakoby dělali. Také na místě jsouce a to dílo dělájice ode všech náतिकův a překážek svobodni býti mají a má jim osoba mocná ukázána a ustanovena býti, ku které by oni útočiště míti měli, tak aby pod ochranou téhož poručníka aneb osoby hrdlem i statkem každý ten dělník mohl býti bezpečen, a pakliby se jim co dalo k obtížnosti, to aby jim k nápravě slušné přivedeno bylo, aneb z příčiny některé bylo by jim obtížné a nemožné snášeti a některému dělníku tam býti by se nezdálo a on tomu, kdož je v obraně a ochraně bude míti oznámil a opověděl se a příčinu položil, tedy mimo vůli jeho udržán býti nemá, avšak co by zdělal, aby jemu úplně zapláceno bylo a průvod aby jemu dán byl, až zase na to místo, odkud vyšel, a placeno na té cestě zase bylo, jako se svrchu píše a průvod aby jim dán byl až*

²⁹⁶ Palacký: Dějiny národu českého V. část 2. - Paměti Mikuláše Dačického na listu 48. praví: *Mense Marcii král český a uherský Ludovicus s královnou Marii manželkou svou přijeli do Hory Kutné oba jezděcky na koních a od pánův Horníkův jsou přivítáni. A když na dvůr Vlašský přijeli, dáno jest jim ke cti jeden dreiling vína a čtrnácte sudův piva a chleba dostatek. Havěři obojích hor dvě laky malvazu, erckaufěři jeden dreiling vína. Potom nazejtří prezentovali JMti královské páni šepmistři dva koflíky, jeden vážil 12 hřiven, druhý přes 6 hřiven stříbra, minciři a pregěři misu stříbrnou, vážila 8 hřiven, a grošův tlustých stříbrných drahně. ^{92/} A královně dán koflík, vážil 12 hřiven, panu markraběti též koflík, ten vážil přes 5½ hřiven.*

na místo, aby hrdlem a statkem bezpečni byli. Ražení zlatých mincí v Novém městě nemělo dlouhého trvání, neboť již roku 1525 Jan Hueb ředitel královských hor v Kremnici povolal dělníky ty do Kremnice razit minci a z odešlých z Hory minciřů ustanoven Jan Bartoš z Hory mincmistrem v Kremnici.²⁹⁷

Dvůr tak zvaný Předhorský, ležící v Hoře na Senné ulici před branou Kouřimskou, patřící dosud klášteru Sedlckému, držel téhož času pod úrok a plat roční ke klášteru Burian z Veltrub. Týž s ^{94/} povolením kláštera prodal od dvoru toho Matoušovi z Přitoky dědiny na Bábě s kusem louky.²⁹⁸

1523 V měsíci lednu r. 1523 vyhledání falšovatelé mince v zahradě Kuklově, kde pod zemí skrýš svou měli. Když je rychtář postihl, stříleli z ručnic a zastřelili syna páně Laudova, Štefka šenkýře od Konvářů a Trojánka pacholka rychtářova. I jsou zjímáni Last'ovička a Polák a jiní v té skrýši ohněm zdušení. Vaněk Vlaš'ovička potom zmučen a upálen.²⁹⁹

Úpadek hor, který čím dále tím více stával se patrnějším, byl toho příčinou, že mnozí z obyvatel zpěchovali se dále ještě nakládati na hory, a tak sami ku rychlejší zkáze hor podnět dávali. Když o tom zvěděl král Ludvík, psal z Prahy Horníkům přísné psaní v pondělí po sv. Valentinu: *co se obyvatelův tu na Horách Kutných týče, že to za slušné i spravedlivé uznáváme, poněvadž jich předkové i také oni tu statků jsou dobyli a živnosti své při horách našich vedou, aby také v tuto potřebu a chudobu hor se dotýkali skutečně, aby s boží pomocí mohly zase vyzdvíženy býti a k lepšímu způsobu, nežli na tento čas stojí, přijíti. I srozuměli jsme tomu, že se tomu vzpírají, na hory nakládati nechtějí, ^{95/} více v tom svévole užívajíc, nežli jaké slušnosti a spravedlivosti. I protož, že vy takovou věc trpíte a jim toho dopouštíte mimo naše první poručení a také našeho nejvyššího mincmistra i vaše v tom poručení, kteráž jste byli učinili, že rušiti dáte, jest nám to slyšeti do vás obtížné. Protož vám ještě teď tímto našim psaním přísně poroučíme a rozkazujem, abyste vy ty kverky hned před se obešlíc, to s nimi na místě a na konec postavili, aby oni, co jest na ně uloženo, beze všech odpornosti to drželi a cupusy zapravovali, a jestliže které naraženy jsou, ty také aby se daly. A pakliby takového dobrého našeho a těchto hor i také svého kterékoli osoby odporny byly a svou vůli v tom provozovaly, tedy vám to přísně poroučíme a míti ráčíme, abyste je na dostatečné rukojmě vzali a když my vám oznámíme, před námi abyste je zde na hradě Pražském postavili, již my dále budem věděti se k nim kterak, jakožto k neposlušným a svévolným zachovati, a kteréž bychme škody anebo ty hory skrze ně vzali, na nich toho postihnouti. Protož na čem to postavíte to nám beze všeho prodlévání zase oznamte, abychom se věděli čím spraviti, však při tomto psaní se zachovejte, jináče nikoliv nečiníce, pod uvarováním hněvu a nemilosti naší.*

Za pobytu krále Ludvíka v Praze bylo mnoho na sněmích o potřebě zemské rokováno, na kterýchž sněmích byli z Hory přítomni Jindřich Charvát z Nečtin a Jindřich bakalář, šepmistři roku toho, kteří o každém sněmovním rokování a usnesení pilné zprávy domů posílali. Uváděti tyto zprávy bylo by snad užitečné, avšak příliš obsírné. Nicméně však aspoň dva listy vyslanců stojí za uvedení pro poznání doby a způsobů, do nichž mnohé světlo vnesou.

^{96/} Na novém sněmu, již sedmém a posledním za přítomnosti krále Ludvíka v Čechách odbyvaném, stalo se nové osazení nejvyšších úřadův a soudcův zemských a všichni stavové rukou dáním každý zvláště poddanost i práva hájiti slibovali a v sobotu po sv. Řehoři sadil král radu novou v městě Pražském. V čase tom dozvěděli se poslové kutnohorští, že král Ludvík chystá se již k odchodu z Prahy a že zajede též do Hory. Majíce proto péci

²⁹⁷ Memorabilia v archivu městském ad Anno 1519 etc.

²⁹⁸ Z tohoto někdy velikého dvora, od něhož dědiny částečně jak ku Přitocce tak i k Bylanům odprodány byly, zůstávaly r. 1669 toliko tři ohražené zahrady zvané Nouzovská, Šustrkovská a Kochanovská se dvěma místy zbořeníšti, kteráž od dosavadního majitele, kláštera Sedlckého, koupil M.Dr. Erythraei za 600 zl.rýn.

²⁹⁹ Paměti Mikuláše Dačického. - Tajné tavení stříbra (šmelcování) ve sklepech a slujích skalních dělo se v Hoře velmi zhusta a podnes jest ještě mnoho domů, kde se úzci komínové v rohu stavení ze sklepa až pod střechu nalézají, a ti právě ukazují na někdejší tajné šmelcování.

o to, aby král v Hoře důstojně i slušně byl přijat, nemeškali o tom podati zprávu domů následujícím listem: *Službu svou vzkazujem slovutní a vzácné poctivosti páni a přátelé naši milí! Ač jsme vzkázali vám po Johanesevi písaři urburním, co jest při přítomnosti pana mincmistra pan Haugvic na paláci mluvil, že JMt královská to jemu za konečnou věc rozkázati ráčil, aby hotovost byla všech věcí, kteréž k výjezdu JMti náležejí, že v středu nejprv příští z Prahy vyjeti ráči, však to jest připojil, že nikterakž těch věcí k tomu náležitých k jmenovanému dni ani druhému jisté přihotovati nemohou, leč by v pátek neb potom výjezd JMti krále byl. My přes to rozvažujíc, jak nás u JMti královské někteří přátelé naši vykládají, aby příčina žádná nalezena nebyla, z čeho by nás kdo JMti oškřiviti mohl, ač to u sebe za jistou věc držíme, že bedlivostí svou o hospodách a obrocích dostatečně zříditi ráčíte, však zdáloť se jest nám i psaním to vašim Milostem připomenouti, najvíc z té příčiny, jestli by to, což jsme rozkázali, Johannes od paměti upustil. Co se pak pítí tkne, jako piva, také to račte časně obmyslití, aby, což by se vám za slušné zdálo, k místu spraveno bylo, a k tomu vína prostředního aspoň půl dreilinku, chléb také kdo bude míti péci, když mu se znáti dá, ať má přihotově. A také na to račte poměti, co se pana de Burgo tkne, ať je nějakou slušnou hospodou nedaleko od krále JMti opatřen, aby se té tesknosti, kterou jsme loni trpěli, vyhnouti mohli. Pan Václav Haugvic také prosil, ¹⁹⁷ aby jemu byla hospoda dána u paní Benešky na Koňském trhu. Pak na tomto jsme s pánem konečně zůstali, ten pán de Burgo aby na dvoře byl v tom pokoji jako kněz Mikuláš a v komoře jako jest Prokop. A koně, kterých má okolo dvaceti, aby pospolu stáli u Johanesky. Než pan podkomoří dnes večer též nám pověděl, že konečně ve čtvrtek JMt vyjede z Prahy. V pondělí dne 16. března král a králová s celým dvorem svým konečně opustili Prahu.*

Když přijel král Ludvík do Hory (tak vypravuje starý letopisec), smetal s úřadu všechny staré pány a usadil novou radu. A tu byly před JMti královskou velmi mrzké a hanebné žaloby od obce na staré pány, takže se král tomu velice divil. I rozkázal JMt všechny ty žaloby popsatí, kdež se veliká nepravost dala skrze úředníky (totiž horní) a ráčil tu věc poručiti knížeti Karlovi (Minsterberskému), aby to opatřil dostatečně, jakž na to náleželo. Také ssadil s úřadu mincmistra Tunkle a nechtěl žádného ustaviti, než poručil to knížeti a pánům (šepmistřům a konšelům), aby sami to řídili, neboť již od mnoha let dala se veliká nepravost komoře královské, ježto u Hory umějí o tom dobře praviti. A přikázal král, kdož by měl dva, tři neb čtyry domy, aby prodával a neměl než jeden, a to do určeného času. A kdož by neprodal, to aby spadlo do komory královské.³⁰⁰

³⁰⁰ Palacký: Dějiny národu českého V. část 2. str. 441. - Memorabilien v archivu městském k roku tomu praví: *Král Ludvík JMt, když po mnohých velmi pilných a žádostivých prosbách od staviv země české skrz znamenité posly i také psaní k JMti činěných toto království osobou svou královskou i s královnou Marií navštívití jest ráčil léta Páně 1522, kteréhožto roku také Její Mt korunou českou ráčila ¹⁹⁸ jest býti korunována. Potom roku druhého tj. léta 1523 zase do království uherského navracujíc se, kdež zastavení zde v Hoře Kutné některých dní ráčili jsou míti. Tu JMt ten čtvrtek po neděli Lětare rozkázati jest ráčil svolati obec valnou na Vlašský dvůr a tu jest úřad šepmisterský i jiné úřady zdvihnouti a osoby, na nichž ti úřadové byli, z přísah propustiti ráčil. V sobotu pak pořád sběhlou JMKá osobní přítomnosti na rathůz vjeti ráčil a teprv zase úřad obnovil a osobami podepsanými obsadil, kteréžto skrz nejvyššího pana kancléře království českého Adama z Hradce jsou pořád jmenovány, též i přísaha jim dána.*

Pořádek osazení stolice soudné a šepmistrské: Petr mincíř primas, Jiřík Rych, Jakub Sobol z Vojkovic, Jindřich Charvát z Nečtin, Mikuláš Bitecký bakalář, Viktorin havěř, Jan Skřivan, Bartoš sedlář, Jan Žďárský, Jirka erckaufěř, Jakub Hrdina, Johannes Smiškův (z Vrchovišť), Duchek krejčí, Jiřík Michna, Jan Medový, Jiřík Libotovský, Vavřinec Hrubý a Petr kožišník. Obecní páni a konšelé: Mikuláš z Práchnan, Jindřich z Chocemic, Prokop Pregel z Ylkuše, Matouš zámečník, Jan Hanyka, Zachař z Chrudimi. Dále voleny byly osoby k rozličným výkonům obecním dle obvyklého pořádu.

Mikuláš Dačický ve svých Pamětech píše: *Roku 1523 po Přenesení sv. Václava král Ludvík s manželkou královnou přijel, tu se zdržoval a když jednoho dne na Kaňk k šachtě se podívati pěšky šel, stalo se, že jakás plachá kráva ze stáda blíže stezky se pasoucího*

¹⁹⁹ *Páni šepmistři a páni v plné radě i s pány obecními po obnovení svém, váživše mnohé příběhy, kteréž se při úřadě rychtářském častokrát trefují, pro něž osoby a úřady jeho k lidem přesporním z mnohých potřeb psaní se přiházejí činiti a že pečeti k tomu úřadu příležitost obecní nebylo, než toliko každý, kdož ten úřad spravuje, že jest pečety své toliko užíval v pečetení takových všech potřeb, ježto při tom mohla by i nebezpečnost nějaká se přimísiti. Protož z těch příčin týmž společným uvážením způsobiti ráčili, aby rychtář obecní pečeti každý užíval, kterouž hned Sigmundovi zlatníku rozkázali jsou udělati, aby na ní lev v štítu, maje před prsoma mezi předními nohami malý štítek, na němž jest šlegl a železec havěřské, a ta Jindřichovi Landovi tehdáž rychtáři nejprv dána jest k užívání v úterý po na nebe vstoupení Pána Ježíše Krista za šepmistrství Jakuba Sobola z Vojkovic. Vážila ta pečeť tři loy bez půl kventle, lot stříbra po 23 gr., suma za stříbro 1 kopa 6 gr. a od dila 5 kop gr.*

Pobyt krále Ludvíka v Čechách přispěl velice k upevnění moci královské a mladý král navrátil se do Uher jako vítěz a bylo by nad míru žádoucí, aby tato moc královská ve vítězném postavení svém se byla udržela a ustálila, což by se bylo splnilo, kdyby král sám pilněji byl dohlídal k vedení veřejných záležitostí českých. Mladý panovník však v nejpovážlivějších okolnostech vyhýbal se péčím a pracem povolání svého, zůstaviv vše dobré vůli úřednictva, a pro samé kratochvíle a zábavy zbývalo mu málo času a chuti ku plnění povinností královských. Také noví úředníci zemští nedostáli tomu, co od nich očekáváno bylo, nedbali, jak by bylo náleželo, piklů a léček kladených jim sesazenými a rozhořčenými proto předchůdci, kteří snažili se nové úředníky u krále i v lidu učiniti neoblíbenými a tak umožniti opět dosednutí na stará místa.

¹⁰⁰ *Nové různice náboženské a spory o víru poskytovaly k tomu mocnou příležitost, neboť reformační snahy Martina Luthera nalezly i v Čechách své stoupence a v Praze opět opakovaly se scény, jež bylo vídati před stoletím, jen s tím rozdílem, že Němci, dosud snad nejzatvrzelejší odpůrci novot, stali se předními jich hlasateli a šířiteli. Proto zanedlouho po králově odjezdu z Čech a s jeho povolením svolal nejvyšší purkrabí Jan z Vartnberka v neděli po sv. Jiří shromáždění pánův, rytířstva, Pražan, Horníkův, děkanů země a farářů a mnoho kněžstva na radnici Staroměstskou a po mnohém rokování stalo se dne 26. dubna konečně snešení a urovnání poměrů náboženských, o čemž slovosle horší taktu domů napsali: *Služby naše vzkazujem slovutní a vzácné poctivosti páni šepmistři a páni milí, přízniví, zdraví i jiného všeho dobrého věrně přáli bychom Vaším Mtem za dlouhé časy. Toto Vaším Mtem oznamujeme, že v neděli již minulou srovnání stalo se jest mezi preláty pražskými a pány Jich Mt, panem purkrabím nejvyšším a některými z rytířstva a pánův Pražanův takové, ač mnoha řečí jedni druhým podávali, však to všecko přetrženo a toto vypovědino, ač slov více, ale ten rozum: Což jest koli mezi nimi různičného vzešlo, to aby všecko minulo, pak kázání která činí, ta aby nečinili podle textu zákona božího a při svátostech aby všeho hloubání nechali, než jakž zákon boží učí, tak lidi vedli. O ostatku pak VMti pan děkan dostatečnější zprávu dá. Aby toto také VMtem vědomo bylo, že kníže JMt, ³⁰¹ žádal jest pana Špetle, když do Hory přijeti ráči, aby s Jeho Mt tu práci vážil k mnohému narovnání, kdež JMt pán se toho vzdaluje, jakoby toho učiniti nechtěl. Ale my rozumějice skrze zprávy lidské, že něco nového opět bude, a žádali jsme JMti, aby pro naše dobré to učiniti ráčil a k nám podle knížete ¹⁰¹ JMti přijeti a našim pánem a přítelem býti, jakž jest ráčil zvyknouti, a proto jest Jeho Mt nebyl od toho.**

Ač o návštěvě a jednání knížete Minsterberského v Hoře něčeho bližšího v archivu se nenachází, lze předce skoro s jistotou se domnívati z následujícího, že v Hoře byl a se šepmistry o záležitostech obecních jednal, neboť v sobotu před sv. Havlem kníže Karel Minsterberský vyjel ku králi do Uher a v neděli nato jeli za ním též Pražané a Horníci, neboť se jim jednalo o potvr-

vyrazila a přímo na krále jednou i podruhé dotírala a snad by jej také byla zabíla, kdyby jeden z přítomných s ručnicí nepřistoupil a ji nezastřelil.

³⁰¹ Karel Minsterberský, jenž se stal na tom sněmu nejvyšším hejtnanem království českého.

zeni městských privilegií, kterýchž dosud králem Ludvíkem stvrzených neměli. Poslové Kutnohorští přinesli následující majestát: *My Ludvík z Boží milosti uherský, český, dalmatský, charvatský etc. král, markrabě moravský, lucemburský a slezské kníže a lužický markabě. Oznamujem tímto listem všem, že jsou předstoupili před osobu naši vyslaní poslové poctivých šepmistrův a konšelův na Horách Kutných věrní naši milí a ukázali jsou nám majestáty, privilegia, svobody a milosti, kterýchž jsou od předkův našich knížat, císařův a králův českých předkové jich dosáhli a obdrželi, prosíc nás při tom pokorně, abychom jim těch majestátův a privilegií, jakž nahoře dotčeno, potvrditi a při tom některé další milosti učiniti ráčili. K kteréžto prosbě jsouce nakloněni, znajíc, že nám a všemu království českému svými náklady znamenité užítky přivozovali jsou a přivozují. Protož s dobrým rozmyslem našim, jistým vědomím a radou našich věrných milých mocí královskou v Čechách všecka privilegia, majestáty, obdarování, výsady a milosti, kteréž od předkův našich mají a obdrželi jsou a jich v užívání byli, zejména Přemysla, Otakara, Jana, Karla, Václava, Sigmunda, Jiřího a krále Vladislava otce našeho nejmilejšího JMti slavné paměti schválili jsme a potvrdili a tímto listem ve všem jich znění, položení, v punktích, klausulích, artikulích, tak jako by ¹⁰² tuto slovo od slova vepsány a vysloveny byly schvalujem a potvrzujem, chtěce tomu, aby to všecko vedle týchž milostí, výsad a obdarování ode všech stavův i každého člověka v cele, nepohmutě zachováno a drženo bylo bez umenšení.*

Přitom svrchupsaným Horníkům a obyvatelům Hory Kutné tuto činíme milost. Poněvadž toho zprávu máme, že i některá města naše království tohoto českého toho užívají, jakožto Žatec a Čáslav, kdyžkoli měšťenin nebo měštka na Horách Kutných zboží své dědičné, zápisné neb manské i jiný všeliký statek kšaftovali a poručnictví o tom rádně udělali, aby tíž kšaftové o jmenovaných statcích po relacích šepmistrův a rady Hory Kutné vyslaných do desk zemských vcházeli a vkládání byli od úředníkův desk zemských bez zmatkův a všelikých překážek.

Také svrchupsaným Horníkům a obyvatelům Hory Kutné nynějším i budoucím dopouštíme, jestli by který kolivěk přespolní, jsa kverkem (nákladníkem) tu na Horách Kutných cupus zarazil, po napomenutí od úřadu horního toho dluhu nezaplátil, aby na tom neb na těch mohlo býti a bylo dobýváno právem stavným, když by na Horách Kutných neb kdekoli jinde při právě ty osoby neb lidé buďto statkové jich byli postiženi. Však z toho osoby panského a rytířského stavu vyjímáme. Než na poddané jich toto povolení naše také se vztahuje. Jakož také pro vzdvižení a potřebu tíž Horníci na žádost naši berní svolili. Protož tomu chceme a ustanovujem, že táž berně právům a svobodám jejich k žádné újmě a škodě není a býti nemá nyní i v časích budoucích. Příkazujem větším i menším úředníkům desk zemských a jiným všem poddaným našim království českého, kteréhož by koli řádu, stavu neb povahy byli, nynějším i budoucím věrným našim milým, abyste svrchupsané Horníky, jakž nahoře dotčeno, při tomto schválení, potvrzení a obdarování ¹⁰³ našem nyní i v časech budoucích měli a drželi neporušitelně, jakž v sobě jich obdarování zní, zachovali a nahoře dotčené kšafy ve dsky zemské kladli, žádných jim v tom zmatkův a překážek nečiníce ani komu činiti dopouštějíce pod uvarováním hněvu a nemilosti naší a budoucím králův českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k tomuto listu rozkázali jsme přivěsiti. Dán v Prešpurku ve středu Všech Svatých léta Božího tisícího pětistého tříměsíctvého království našich uherského a českého osmého. Bylat' to jediná a také poslední milost, kterouž král Ludvík Hoře učinil.

1524 Mezi rudokupci a hutníky počaly povstávat povážlivé rozmršky, když rudokupci na mzdě utrhovati počali, a bylo proto šepmistrům i konšelům přísně nařízeno, aby tomu všemožně předcházeli a bouři utišili, jakož i ty, kteří se vzbouřili, náležitě trestali. Sotva však jedna nesnáž pominula, naskytla se druhá, že mnozí z obyvatel vzpěchovali se nakládati na hory, což když knížeti Minsterberskému ve známost uvedeno bylo, psal šepmistrům: *Vznešeno jest na nás, kterak by tomu, což jest předešlého času námi poručeno a rozkázáno pro dobré krále JMti i všech obyvatelův těch hor, aby každý podle slušnosti pavaol a hor se dotýkal. Tomu však, jak zprávu máme, že někteří odporní jsouce, zpurně mluvití měli, aby jim v tom žádný nerozkazoval, od kte-*

rýchž nám věc snesitelná není. Protož vám poručíme, abyste, kteří by takové věci před se brali, proti našemu rozkázání, na rukojmě vzali, aby když Bůh dá šťastný ve zdraví příjezd náš na Hory Kutné bude, před námi stáli. I znajíce v tom naše rozkázání, tak se zachovejte, jináč toho nečiníc. Kníže také skutečně přijel koncem měsíce dubna do Hory, obnovil úřad šepmistrský a konšelský dle obvyklého řádu a při té příležitosti srovnal stávající neshody.

¹⁰⁴ Také řezníci počali žehradi na starý pořádek, že bylo cizím řezníkům dovoleno do Hory masa voziti a je na veřejných místech prodávati. Činili jim v tom překážku, odvolávajíce se na výsady cechu svého. Tu nařídil nejvyšší gubernátor království českého, že taková věc soužení a drahotu v obci a obtížnost chudým lidem a dělníkům horním přinesla by a znajíce, že taková věc ke škodě horám našim i obci byla by, poručíme vám, příkazujíc, abyste toho předsevzeti, hydrunku a soužení žádného v obci nečinili, než tak se zachovali vedle toho zřízení, kteréž jsou poctiví šepmistři a konšelé mezi vámi učinili.

Král Ludvík přál si od Kutnohorských míti nějaké upomínky. Proto psal z Budína den sv. Šimona a Judy r. 1524: *Poctiví věrní naši milí! Jakož jsme vám skrze posly vaše, kteréž jste při nás měli, žádati dali, abyste se nám o dobrého běhavého psa (chrta) postarali a když bychom k vám oň psali, abyste nám jej poslali. Protož vás s pilností žádáme, že jej nám bez meškání po tomto poslu k potřebě a k kratochvili naší pošlete, znajíce, že nám věc věděnou v tom učinite a my vám to milostí naši vzpomínati budeme.*

1525 Pan Zdeněk Lev z Rožmitálu byl na sněmu Pražském dne 3. února opět uveden v úřad nejvyššího purkrabí a na téměř sněmu, kterýž od 25. ledna do 10. února trval, stalo se sňevení o **jednotu a srovnání víry**, jakého pod obojí již od více nežli 80 let marně se domáhali. Zavazující moc kompaktát také pro katolíky české v původním jejich znění uznána jest i těmito úplně. Jen o arcibiskupovi v Praze neustanoveno ničeho dále, než aby zákovstvo pod jednou i pod obojí od arcibiskupa i biskupův svčeno bylo. Tím dosaženo svornosti ve stranách, které v Hoře ohledně náboženství panovaly, a ¹⁰⁵ za tou příčinou požádali jsou literáti latinští v Hoře, aby pro sebe jeden menší chor v kostele Vysokém zříditi, lavicemi opatřiti a tam své maturování zpívati mohli.

1526 Osudný pro veškeré země koruny české nastal rok, neboť nebyly dokonale spořádány poměry politické a Soliman I. přijímám Veliký celou zimu připravoval se do boje proti Uhrům. Zpráva o nastávající válce došla krále Ludvíka již ve druhé polovici měsíce března a proto sbíráno vojsko ze všech zemí ku pomoci. Bojováno celé léto a v nešťastné bitvě u **Moháče** zahynul král Ludvík dne 29. srpna v bahnitě zátoce Dunajské, jsa teprve 20 rokův stár.

Ještě za živobytí králova dosazen byl Tunkle z Brníčka opětně za nejvyššího mincmistra. Ten přísně hleděl a nařizoval šepmistrům, aby rudokupcům hor plundrovati nedopouštěli a spolu doporučoval králi, aby ujal se rázně hor kutnohorských, z nichž ještě hojný užitek lze očekávati, což ovšem následkem nastalých poměrův válečných státi se nemohlo.

Po obnovení rady roku toho šepmistři s pány a s obecními a staršími rozvažovali, kterak již prve svoleno bylo, aby židi základův, kteréž jim křesťané v dluzích zastavují, nepřechovávali, neb tudy mnohé obtížnosti se dějí, i také kradené věci se postihají i snáze zastavují a i protož aby taková věc jakožto škodná v obci té neměla místa. Ale poněvadž i prve svoleno i zapsáno býti mělo a svolení obecní všeliké dle privilegia knížete Přemysla jest za právo, kteréž z lehka stoupeno býti nemá, ačkoliv o židech nejednou jest zůstáno, tak jakž i paměti jsou zapsané, protož jednomyslně takto jsme se svolili a svolujem, aby židé žádných základův zde u žádného z soused ¹⁰⁶ neb obyvatelův obci této nepřechovávali ihned po vyjití čtyř neděl pořad sběhlých, tak jakž to pánům Kolínským jest psáno dostatečně. A pakli by kterýkoli žid přechovával kterakžkoli tajně neb zjevně u kterého souseda zdejšího neb obyvatele, tedy to těm židům má pobráno býti a zdviženo, jakožto těm a tomu, že přes svolení obecní svévolně učinili a přechovávali. A sami židé aby zde nebyli, krom trhových dnů, a měl-li by který při u práva, k tomu aby mohl přijíti. Též každý soused neb obyvatel obce této, ač by

kdo neb který přechovával u sebe základy židovské a jich věci pod svěřením aneb jakžkoli, každý ten a ti má skutečně trestán býti od pánův šepmistřův a pánův nynějších i budoucích a dáti pokuty tolikrát, kolikrát by koli přestoupil, žid neb zdejší, aby každý bez milosti i odpuštění pokutu předepsanou trpěl.

Po dojití jisté zprávy o smrti krále Ludvíka vyslal nejvyšší purkrabí Zdeněk Lev z Rožmitálu dle úřadu svého listy obsýlací do všech krajů království, svoláváje všechny tři stavy na sněm k sobotě po sv. Jarolímu, tj. 6. října 1526, by dle práv země a obdarování císaře Fridricha z r. 1212 a stvrzení svobod císařem Karlem IV. z r. 1338, znějícího: *Jestliže by pak z rodu, kmene, semene neb kořene království českého, buď mužského neb ženského pohlaví pozůstalý žádný nebyl pošlý, neb jakýmkoli způsobem toto království prázdné bylo: tedy ten při biskupích, vojvodách, knížatech a stavech volen býti má*, krále sobě zvolili, neboť stavové byli a dle práv a svobod země české, poněvadž král Ludvík, po smrti krále Vladislava za krále českého přijatý, ani mužského ani ženského dědice nepozůstavil, kněžna Anna sestra jeho za Ferdinanda arcikníže rakouské provdaná hned za živobytí krále Vladislava na kralování¹⁰⁷ v Čechách nároku míti nemůže, protož že jim svobodno krále sobě voliti. Dostavili se do sněmu poslové od knížat Bavorských Viléma a Ludvíka, žádající, aby z nich jednoho, který by koli jim nejschopnější se býti viděl, za krále zvolili, ujišťující sliby znamenitými, že všechny dluhy zemské ve třech měsících zaplatiti, v království dvorem býti, všechny stavy i zem při všech obyčejích, právích, svobodách a výsadách zachovati a vše jiné dobré a užitečné bez obtížnosti zemské způsobiti. Rovněž přibyli i poslové od arciknížete Ferdinanda, uvádějící stavům na paměť, poněvadž arcikněžna Anna k tomu království českému jest dědička a k němu podle smluv mezi králem Vladislavem se stalých má přístup nejbližší, protož vznášeli na stavy žádost, aby je za pány přijali, činíce též jménem jich nejslavnějších slibů a spravedlnosti všechny a každého obyvatele českého s přivtělenými k těmž království zeměmi zachovati, všechny nedostatky toliko radou stavů království českého napravovati, nákladníky a tovaryšstva, jichžto JMt ve svých zemích dosti má, do tohoto království přivésti, aby tím **Hory Kutné** k stálému užitku, řádu a povýšení opět přijíti mohly a vůbec vše zaříditi, co by tomuto království k užitku, rozmnožení a podstatě sloužilo, jednati a určiti. Na sněmu tom jako poslové z Hory přítomni byli Jiří z Chocemic a Samuel Lahvička, starší šepmistři, a když dne 20. října voleny byly osoby z každého stavu osm, aby mezi sebou rozjímaly, kdo by za krále sněmem volen býti měl, byl mezi osoby ty zvolen také Samuel Lahvička, a osoby ty sšedše se v kapli sv. Václava na hradě Pražském dne 23. října, sjednotily se, aby arcikníže rakouské Ferdinand za krále českého zvolen byl, což také sněm dne 24. října shromážděný za platné prohlásil a dne 25. října vysláni již byli ze sněmu poslové k novému králi¹⁰⁸ Ferdinandovi s podmínkami, pod jakými jej stavové za krále českého zvolili.³⁰²

1527 Nově zvolený král Ferdinand nejen že veškeré podmínky, které mu poslové předložili, přijal, nýbrž ihned v lednu r. 1527 na cestu do Čech se vydal. Nejpřednější osoby ze všech tří stavů vyjely mu vstříc až do Jihlavi, by dle usnesení sněmovního a práv země na pomezí přísahu učinil. Ferdinand vykonal ji dne 30. ledna v následujícím znění: *Přisaháme Pánu Bohu, matce Boží i vše svatým, že pánům, rytířům, Pražanům, městům a vši obci království českého chceme a máme v kostele arcibiskupském na hradě Pražském při korunování našem na království české přísahu učiniti tu, která nám vydána bude, že je máme při řádích jich, v právích, svobodách, v spravedlnostech a při tom všem, kterak to přísaha v sobě obsahovati bude, kterouž učiniti máme a povinni jsme, zachovati. Tak nám pomáhej Bůh a všichni svatí.*³⁰³ Po svém příjezdu do Prahy byl Ferdinand v den sv.

³⁰² J. V. Zimmermann: Příběhové království českého za panování Ferdinanda I. Díl I. str. 30.

³⁰³ Na památku události té byl na místě tom kámen památný usazen s nápisem v řeči latinské: *Na památku věčnou. Ferdinand první uherský a český král, infant španihelský, arcikníže rakouské, markrabě moravský, za krále volený českému království na tomto místě přísahu učinil dne 30. ledna 1527.*

Matěje korunován a den nato královna Anna. Tím uveden byl rod Habsburků k panování v království českém.

Při úpravě úřadů zemských zřízena byla pro důchody zemské *nově zřízená komora česká*, při níž ustanoveni byli Jan z Vartenberka¹⁰⁹ na Dubu, Šebastian z Veitmille na Chomutově, Jindřich Hložka ze Žampachu a Wolfpart Plenker z Kyršberku a jim podřízena byla veškerá správa zemská a Kutnohorským nařízeno, aby v časech budoucích řídili se a spravovali rozkazy a poručení této komory a nikoli více mincmistrem Tunklem z Brnička. Jiným listem, daným v Praze v pátek po neděli Misericordie ustanovuje Ferdinand v Hoře zvláštního písaře vybírání ungeltu ze zboží kupeckého, do Hory neb skrze Horu vezeného, a nařizuje spolu, *aby po celý rok v dny trhové a jarmareční povoláno bylo, aby nikdo pod ztrátou zboží svého a trestáním bez zaplacení neprojížděl ani pro zkrácení ungeltu staré silnice nepomíjel, nýbrž každý, kdož by do země české jeli, náležitý ungel v městech platiti neváhal.* Že však tento královský úředník od uhlířův, kteří od pradávných časův uhlí k horám potřebné vždy bez všelikého cla, ungeltu neb berně jakékoli vozívali, berni čili ungeltná násilně vybírati počal, ano i, když se tito tomuto nebyvalému způsobu bránili, na své výsady a svá práva se odvolávali, byl jim přísným úředníkem i dobytek násilně zabavován, což mělo za následek, že všichni uhlíři v okolí vzpouzeli se uhlí do Hory dovážeti, ano i pálení, což ovšem zhoubně účinkovati počalo na dílo horní. Protož, když okolnosti tyto prve jmenovaným zřízeným radám zemským, na místě krále Ferdinanda v Uhrách a ve Vídni se zdržujícího, zemské záležitosti spravujícím sděleny byly, tito rozkazem ze soboty po Narození Panny Marie v Hoře provolati poručili, kdož by koli ze svobodníkův neb jiných lidí úmysl měl a chtěl uhlí pálení a do Hory Kutné vézti, těm že se k tomu úplná svoboda uděluje a povolení dává bez kohokoliv překážky. Proti vzpouzejícím se uhlířům bylo však přísně zakročeno a tito přes veškeré bránění museli se jak k dovozu uhlí tak i placení ungeltu podvoliti.

¹¹⁰ O napravení hor počalo se nastoupením vlády Ferdinandovy opravdu jednati. Aby se však náležitě seznati mohlo, čeho zde hlavně bylo potřebí, byly před zřízené rady království českého do Prahy k rozmluvě o opatření hor povolány osoby, jež horám rozuměly a potřeby hor znaly. Ze šepmistřův dvě osoby, z obecních pánův dvě a z obecních starších dvě, z pořádku havéřského dvě a z rudokupců, hutníkův a šlichéřův dvě osoby, z mincířův a přegeřův také dvě a z horního úřadu hofmistr sám druhý. Porady v Praze konané vedly ku stanovení jistého obnoveného řádu horního, jemuž však hlavně nákladníci a rudokupci podrobili se nechtěli, neboť ustanovení komisaři horní seznali mnohé nešvary, které právě u jmenovaných na újmu komory královské staly se zvykem. Komisaři tito nemohouce vlastní mocí ničeho svěsti, obrátili se přímo ku králi se svými stížnostmi a Ferdinand listem daným v Bělehradě dne 14. listopadu 1527 nařídil takto: *Ferdinand král uherský a český atd. úředníkům, měšťanům a obyvatelům našim na Horách Kutných naši milost a všecko dobré. Ač dobře naše rada komory české z našeho rozkázání na našich Horách Kutných k vyzdvižení jich řád předsevzali jsou i ustanovili, ale nám jest známo, kterak by některým z vás takové řady protivny byly a že byste i neposlušně okázati se měli. Protož my tak daleko takové obtížnosti sněsti nemůžeme od vás, ani v obyčej vzíti, jelikož my chceme, aby hory v dobrý řád k vyzdvižení přijíti mohly. Protož prikazujeme my vám všem i vašim všem obzvláště mocně a chceme, aby svrchujmenovaná komora česká k vyzdvižení řádu a sic ve všech jiných věcech, pro opatření naší komory, statku a hor vše potřebné zařídila. Protož cožkoli vám rozkazovati a s vámi jednati budou, abyste se k nim poslušně zachovali a to činili, což oni rozkáží a dále poslušenství neodporovali pro uvarování našeho¹¹¹ těžkého a nemilostivého trestání. Toto jest naše mocná vůle.*

Počali již nyní Kutnohorští seznávaní, že všeliký odpor jejich proti usnesení a nařízení rad zřízených komory české a bránění se a ohražování se nabytými výsadami a privilegiiemi proti tak mocným pánům začíná býti marno. Nahlíželi, že sliby a úpisy královské nejprve nahoře se nezachovávají. Proto, ač dosti neradi, nemajíce více obrany v ruce mincmistrově někdy spojivající, podobili se rozkazům komory jakož i na příště všemu, což zřízené rady komory české jim nařídili. A tak nenadále jako

obratem ruky klesla někdejší pýcha, hrdost a zpanštilost Horníků a opírání se stále o staré výsady a privilegie.

Všeobecně zavedený obyčej nositi při sobě zbraň býval velmi často příčinou rvaček, násilných zranění a vražd. Proto, když nepořád tento zhusta se dál, stalo se usnesení šepmistrů a pánův obecních a starších v pondělí po sv. Šimonu a Judě v plné radě: *Nejprv, co se týče zbraně zapovědění, jakožto ručnic, kulí, kladiv, seker, špicí zrádných, aby žádný s nimi nechodil ve dne ani v noci. Pakli by kdo chodil s takovou zbraní neb té podobnou a postižen byl, že každému vzata bude a ten každý bude trestán a do vězení brán a jak se pánům líbiti bude, tak ho trestati ráci, a to bez milosti.*

It. Kdož by koli koho v městě neb před městem zbraní uťal a okrvavil, tomu má ruka uťata býti. A kdož by koho zavraždil, ten pokutu hlavní práva bez milosti má trpěti a v těch ve všech výstupcích zachováno má býti každému a ke všem vedle práva bez milosti všelikteraké. Aby se pak kdo za koho přimlouval, že na tu ani žádnou přimlůvu milost takovému žádná činěna býti nemá. ¹¹¹² Kdož by pak, učině vraždu neb koho zsekaje, utekl a pryč a města ušel, tomu žádnému glejtu páni podle svolení obecného dávatí neráci, nýbrž na kterémž koli právě byl by postižen, k takovému každému podle práva sahati a přistoupiti, tak jakž od starodávna bylo, ráci.

It. Žádných žen neřádých a podezřelých aby v domích svých neměli, nežli každý hospodář aby o čeledi své zřízení měl, aby neřádové takoví proti Pánu Bohu nebyli. Pakli by se kdo dopustil, páni každého trestati ráci podle provinění, též i ženy ty neřádne.

It. Těz svoleno, aby žádný obilí, sýra, másla a jiných potravy ani hojně nepřekupovaly, aby drahota činěna nebyla. Kdoby pak jinde sýr, máslo neb jiné věci potravně zakoupil a do města přivezl neb přiveztí dal, má to zde v městě na trhu prodávati podle slušnosti obyvatelím. Pakli by nemohl vyprodati bezelstně a panu šepmistřovi se opověděl, teprv každý svou koupi prodati moci bude pospolně neb rozdílně komuž se jemu zdáti bude. Pakli by kdo překoupil aneb tajně v domích, sklepích a ne na trhu prodával, to jemu bude předkem vzato a dále každý takový má byti trestán podle zdání panského.

Přes uvedený zákaz o zneužívání zbraně dopustil se činu veřejného násilí v Hoře rytíř Jan z Vilémovce na Oumonině a byl jat a do vězení dán. K rozkazu krále Ferdinanda byl však jako osoba stavu rytířského vzat na zavazek a propuštěn a šepmistrům vyhrazeno předložití stížnost svou nejvyššímu purkrabí a u něho spravedlnost svou hledati. Šepmistři však toho nečinili, vědouce již předem, že by tou cestou ničeho nedosáhli.

¹¹¹³ **1528** Ferdinand přemohl šťastně odpor, který jemu při nastoupení vlády v Uhrách kladl Hanuš vévoda Sedmíhradský a dosedl konečně na trůn uherský. Tím však uvalil na sebe opět povinnost válčiti s ustavičným nepřítelem Turkem a k tomu účelu ze všech svých zemí vyžadoval pomoci peněžité. Purkmistr a rada měst Pražských i s jinými městy uvolili se na sněmu v Praze odbývaném se všemi třemi stavy dáti králi pomoc válečnou a potáhli v to též Horníky, čemuž však tito, když zpráva jich došla, odpírali, uvádějíce, že hnedle skrze posly své k pomoci té nesvolovali, při tom svolení přítomni nebyli aniž o tom čeho věděli, dokládajíce, pakli by ta těžkost pomoci dávání na ně přišla, že by se museli kdež náležeti o to utéci a v tom se opatřiti, *neb my žádnému ze svých svobod vytáhnouti se nedáme.* I stěžovali si Horníci do toho svolení u krále a dokládali, že oni dle výsad svých k žádné berni zemské ani k jaké pomoci vojenské potahování býti nemají. Proti tomu však ozvala se města, že Horníci prve také dávali berně neb pomoci a k této že jsou se také svolili, táhnouce se k tomu, že jsou se Horníci přiznali, že jsou z statkův svobodných pozemských dávali a z toho se nevytahují, ale z horních že nedávali a povinni dávatí nejsou. JMKá všeho s pilností vážiti ráčiv oznámil, že *Horníky v horních věcech při jich svobodách, aby pomoci nedali, zůstávají, nežli města což jsou na Horníky uložili, aby pomoc tu dali bez odtaňův, tak jak jest na které město uloženo z statkův pozemských, jako jiní obyvatelé toho království.* K tomu Horníkům dopomohlo dřívější se uvolení k dobrovolné berni a žádné reversy předešlých králův, *že jim to přišť k žádné obtíži býti nemá, uchrániti jich nemohly.*

1529 V úterý před oktávem sv. Tří králův přijeli do Hory

páni ¹¹¹⁴ radové komory české Jan mladší z Vartenberka a na Dubé, Albrecht z Guttenštejna a na Mělnice a pan Jindřich Hložek z Žampachu, aby z rozkazu královského radu obnovili a jiné potřeby při horách zřídili. Nazejtří pak ve středu přivítání jsou od pánův šepmistrův a pánův skrze pana Mikuláše z Prácheňan a pocta jim dána. Přitom jim děkováno, že jsou na žádost jich do Hory přijeli, aby je těch prací, které již dvě léta na sobě nesou, zbaviti a radu obnoviti ráčili, oznamující, že vedle výsad města tohoto jedna každá osoba na tu přísahu, kterouž jsou k úřadu konšelskému učinili, místo sebe jiné dvě osoby dobře zachovalé vybrati a sepsati má, žádající, by podle týchž výsad sazení a zachování byli. A ráci-li ten spis viděti a k sobě přijíti, že jsou tím pohotově. Proti tomu skrze pana z Vartenberka mluveno, že se jim ten artikul obtěžuje, aby neměli moci na místě krále JMti žádného jiného na úřad posaditi, kdož by do toho spisu vepsán nebyl, a že by se tu důstojenství a moci JMKé ublížilo, a protož že se jim toho učiniti nezdá a že jim jest tak o tom poručeno, nechtějí-li od toho upustiti, aby měli vůli buď z toho spisu aneb jinak radu sázeti, že to učiniti chť, pakli nic, že raději nechají toho všeho, pryč odjedou a králi JMti takovou věc oznámí. Pak jakžkoli JMti králova jim dal o tom poručiti ráci, že se tak zachovají, připomínající Pražany, že ti též žádali, aby vedle podobného sepsání sazení byli a že jest k tomu JMti králova neráčil povoliti a od svého důstojenství odstoupiti a že jest o takovou věc JMKá i radu držeti ráčil a potom že jest ráčil saditi kohož se JMti zdálo a vidělo ³⁰⁴ ¹¹¹⁵ a že majestátové Jich Mti krále Vladislava a krále Ludvíka, v témž co se moci JMti krále dotýkalo, jsou sněmem zdvižení a že zde na Horách mimo spis prve sazení bývali, jako od pana Bernarta (z Valdštiny) ty časy mincmistra (1505) a JMti krále Ludvíka (1523), ale že oni s nimi v žádné odpory vjíti nechťi, než nezdá-li se jim od svého odstoupiti, že toho obnovení tak nechají a pryč odjedou. Tu jest Jich Mti žádáno, aby proti právům a svobodám k tomu jich potahovati neráčili, a kdyby v jedné věci dali se z týchž svobod vyvésti, že by snad týmž potahem mohlo se i při jiných svobodách pokaziti, žádající jich s pilností, aby na ně toho dopouštěno nebylo, že tato obec za své věrné služby mnohé jiné pilné a platné výsady má a že i při tomto obdarování, co se dotýče rady sazení, jest jiná výsada obci té užitečná a kdyby v jednom ten majestát zrušen byl, že by i jiné nemohlo stále býti. Po mnohých pak řečech, když nic nemohlo obdrženo býti, žádali páni protahu, poněvadž se věci obecní dotýče, aby to mohli na pány obecní vzněsti. A jest k tomu povoleno. Potom, majíc při sobě pány obecní, oznámeno jim bylo to všecko, což jest s těmiž pány komisary jednáno a mluveno bylo, žádajíc od nich rady a naučení. K tomu páni obecní dali mluvíti, aby k Jich Mtem u větším počtu bylo jito a ten majestát jim ukázán a poctivě požádáno, aby páni ráčili milostivi býti a což by bylo proti právům a vysadám města tohoto, aby jich v to potahovati neráčili. A i to aby Jich Mtem oznámeno bylo, že se k tomu úřadu vybírají osoby, které mohou ze všeho lidu nejvýbornější nalezeny býti a ty že jsou do toho spisu vepsané a že snad Jich Mti neznajíce zde lidi a nejsouce jich svědomí, že by mohli někoho nezachovalého na ten úřad usaditi aneb že by spolu v přátelství a příbuzenství byli, ježto i to jest proti právům, a toho ¹¹¹⁶ nezachovalého že by sousedé podniknouti nechťli ti, kteří jsou dobře zachovalí. A pakli by přes takové předložení a žádosti neráčili toho učiniti, aby to dopouštěno bylo, že to znají, že by takovou věc tíž páni na JMtiKou vnesli a jestliže by JMKá tak míti ráčil, že by se tak zachovati musili. A čehož se jest nyní nestalo, že by vždy k tomu přišlo snad v větší těžkosti a skrze to že by snad v ošklivosti JMKé i těm pánům mohli zůstatí. A starší obecní, kteří k tomu byli obesláni, též se podle pánův obecních přimlouvali.

Páni šepmistři pak toto mluvili, že to dobře znají, že jest těžko s JMti králova válčiti aneb s těmi pány, poněvadž jsou na místě JMKé a k tomu že jsou moci královskou ohraženi. By pak kdo chtěl proti nim jakou vzpouru činiti, že nic neziští. A poně-

³⁰⁴ Dne 9. září 1528 sadil král Ferdinand radu v Starém městě Pražském, nezanechav ze starých konšel než tři a jiné všechny nové zvolil. Viz Zimmermann: Příběhové království českého za panování Ferdinanda I. str. 56.

vadž pak Jich Mti ráčí naši dobrodinci býti, aby se tak stalo a k Jich Mtem s týmiž žádostmi jito bylo, však ne v velikém počtu, aby neřekli, že k nim jdem s nějakou podstatou, jakobychom to chtěli s mocí činiti, poněvadž včera nechťeli míti, než abychom s nimi ve třech neb čtyřech osobách mluvili a aby byli žádáni, aby našich práv i nás také milostiví ochránci byli a nás při týchž svobodách zachovali. A pakli by se vždy Jich Mtem toho učiniti nezdálo, aby byli požádáni, aby v ten spis ráčími nahlédnouti a jestliže by se jim kdo v tom spise nehodný zdál, aby a tom oznámili a my, sejdouce se, abychom místo toho jiného, kdož by se jim hodnější zdál dali vepsati, však tak, byl-li by toho úřadu hoden a nebyl-li by, aby se jim to oznámilo. A také aby přátelé a příbuzní sazení nebyli, že by to bylo proti právu psanému, a též podruhou a neusedli a ti, kteří na předměstí obydlí svá mají, že se tam také obzvláštní rychtářové a konšelé sadi, neb také je, aby v městě na úřadech nebývali, právo psané vyhrazuje. Toho všeho na JMtech požádajíc a jim to ¹¹⁷ předložit, aby se Jich Mtem v tom svěřili. Potom s tím se všim, na čem jsou se snesli, jest k Jich Mtem jito a to všecko skrze pana Mikuláše z Práchnan mluveno. Tu Jich Mti ty řeči slyšíc, z takové povolnosti na místě JMKé děkovali a že i to JMKé chť oznámiti a že bezpochyby JMKá vděčen toho býti ráčí a že na tom nikdy nebyli a nejsou, aby co k újmě právům zdejšími nebo výsadám aneb dobrému pořádku jednati měli a že žádných osob k osazení rady před rukama ještě neměli a ani na to nemyslili, než toliko že to obmyslí, aby důstojenství JMKé bez újmy v celosti zůstalo, a v tom aby toliko JMKá vrchnost držeti ráčil a že týmž právům a svobodám nic to k újmě a škodě není a na budoucí a věčné časy býti nemá. A poněvadž k tomu povolují, požádáno od Jich Mti, aby jim ten spis byl dán, že v něj nahlédnouti a osoby hledati i také podle toho, jakž za rád v této obci jest, radu obnoviti chť, a jak se to řídí jest jim dána zpráva sepsaná z kněh blankytných hned od počátku. Tyto řeči mluveny jsou skrze pana Jana z Vartenberku.

I ráčili jsou pak Jich Mti konečně tuž radu obnoviti a osobami saditi takto: Jindřich Charvát z Chočemic primas, Jan Sus z Ježova, Jan Skřivan, Jindřich Landa, Jan Prenner, Tomáš Moravec pekař, Vavřinec Růže ze Sionu, Matěj Haluzý krejčí, Vít perníkář, Bohuslav Porybný, Jiřík Libotovský krejčí, Mikuláš kožišník, Jiřík Bartl z apatěky, Jindřich Hradecký kožišník, Zikmund Prášek, Jan Melhúzský, Jan z Smíškova domu (tito dva pak zdvižení pro nepřítomnost), Petr kožišník. A jest jim přísaha dána a po Janovi mince písaři říkana takto: Přisaháme Pánu Bohu, matce boží, všem svatým a nejjasnějšímu knižeti a pánu panu Ferdinandovi uherskému českému atd. králi a markrabí moravskému, pánu nejmilostivějšímu, slibujem věrnost upřímnou a pravé poddané poslušensství, ¹¹⁸ jakožto pánu dědičnému nášemu. A vedle toho urozeným pánům a pánům Jich Mtem, urozeným a statečným rytířům krále JMti zřízeným radám komory v království českém slibujem věrnost i poslušensství a to vedle řádu Jich Mti. A že tento úřad konšelsví našeho od JMti přijatý věrně, právě a stále vésti a spravovati, cti v tom a dobrého JMti krále všemi obyčejí hledíce a v tom každému chudému i bohatému pravdy a spravedlnosti dopomáhati, sirotkům a vdovám, hostem jako domácím pravdu a spravedlnost činiti, ortele a výnosy mezi stranami spravedlivě vyřikati a toho jinak nečiniti pro přízeň ani pro nepřízeň, ani pro který strach a bázeň, ani pro dary ani pro jakoukoli věc. To nám Pán Bůh pomáhej a všichni svati.

A hned potom, než se obec sešla, voleni jsou páni obecní od šepmistrův a pánův, zejména tito: Mikuláš z Práchnan, Zachař z Chrudimě, Ondřej (Dačický) od Zlaté husy, Václav Poklípek z Mlikovic, Jakub Sobol z Vojkovic a Jan Škorně tehďáz písař urbuní. I jest jim dán slib z knih blankytných, jakž se od starodávna dává. Nazejtří potom v sobotu sešli se páni rada obnovená, krom těch, kteří nebyli do spisu vepsáni, a byli na týž úřad posazeni, jako Petr kožišník, Jan Malhúzský a Jan z Smíškova domu, a majíce takovou věc ku překážce vedle řádu a obyčejí starodávneho, nemohli toho mezi sebou, což jest zapořad, poříditi. Než to toliko bylo rozjímáno, kterak ti páni neráčili podle toho spisu na jich mnohou žádost a předkládání saditi a že jsou osadili osoby jim nepřijemné a proti právu, jako Petra kožišníka, ten že má na sobě chybu, že pivo falšoval a slad ječný s

pšeničným míchal a že jest proto i pokutován, a Jan Melhúzský že jest řeči hanlivé Ondřeje Rohovce stvrzoval, pravě, což jest koli týž Ondřej Rohovec psal, že jest pravdu psal, a jsou s týmž Ondřejem pro ten nářek na soud zemský podáni, ¹¹⁹ a Jan Melhúzský že jest na rukojmích, a poněvadž Ondráček všecky úředníky nařekl bez výjimky a Jan Melhúzský to stvrdil, ježto i o to bývá často mezi pány v radě rozjímáno a řeči, že to není možné, aby do rady přijat býti měl, a k tomu že jest švagr Petra kožišníka. Co se pak Jana z Smíškova domu dotýče, ten jest též v švagrovství s Jintřichem Landou, a že takovým právo psané, aby spolu na úřadech nebývali, zapovídá. A protož aby k Jich Mtem šli a co jest při týchž osobách na překážku oznámili. Potom sšedše k pánům komisařům na Vlašský dvůr do domu mincmisterského ³⁰⁵ a to jest Jich Mtem skrze pana Jindřicha Charvátu všecko oznámeno a žádáno, poněvadž se tu omyl stal zjevne proti právu, aby taková věc napravena byla, že proti tomu, co se mimo spis stalo, nic neříkají, poněvadž se Jich Mtem tak vidělo, než co se proti právu stalo, že žádají, aby to k nápravě přivedeno bylo. I obdrželi za odpověď, že jsou páni komisaři o takovém právu nevěděli a nevědí a protož aby jim ta práva, kde jest to napsáno, přinesena a ukázána byla, aby se věděli čím spraviti. A když se tak stalo, ohledavše táž práva, dali tomu místa a s radou pánův šepmistrův a pánův ten omyl napravili takto: místo Jana Melhúzského Martina Kaznara, místo Jana z Smíškova domu Jakuba kramáře. Než Petr kožišník ten jest tak zanechán, neb tíž páni od svého upustiti nechťeli, pravíce, že by nebylo spravedlivé, aby měl pro ten účinek o poctivost přijíti a že nemůž vůbec býti, aby i pokutu dal i o poctivost přišel, že jest již od toho pokoutou očistěn.

¹²⁰ Potom v pondělí sejdouce se páni obecní a někteří z starších na rathouz, jest od pana z Vartenberku mluveno, že se jim omyl při sazení rady stal, a protož, poněvadž podle práva takoví přátelé spolu v tom úřadě býti nemohou, že ten omyl novou volbou napravují, že však toto změnění osobám těm nic ke škodě není, že se to nestalo z žádné jiné příčiny, než aby se tu právům zdejšími neublížilo. Přitom jest nově voleným přísaha dána. ³⁰⁶

Válka s Turkem vedena byla jak v Uhrách tak již i v Rakousích, když byl Turek i Vídeň obléhal (4. až 15. října), a vyžadovala veškeré válečné pomoci z Čech. Proto rozepisováno bylo od pánův komory české, aby všude hotovost vojenská byla nařizována a k té všech obešlic na určitý den, okázali nic jináč, než jako byste v pole vytáhnouti chťeli a což by se nedostatku při kterém hospodáři na zbrani i zbroji shledalo, to aby všude napravili a jemu sobě to zjednati a koupiti uložili, by v čase hotovost upravena, a kdy potřeba by kázala, vytáhnouti mohla. Na všeobecnému vyzvání tomu psal opat Sedlcký šepmistrům, že k tažení proti Turkům 10 pěších a půl vozu vypraviti chce, druhou půl vozu aby Kutnohorští přidali. Těchto však došlo od rad komory české jménem krále další vyzvání, aby ku potřebě válečné prach v městě dělati dali. Šepmistři odpověděli, že jim toho pro výsady a privilegia učiniti ¹²¹ možno není, ale též i pro nedostatek věcí vojenských a těch lidí, kteří by prachy dělati uměli a časem je dělají, však na mále některou libru k ručnicím. A ti, jsouce od nás dotázáni, brzo liby tři centnéře prachu udělali, pověděli, že do roka sotva by udělati mohli, a my je k tomu zakládati a náklad na to činiti nemůžeme, peněz žádných před rukama nemáme a obec naše je tak ochuzena a zahubena náklady znamenitými na hory, že se dlužiti a z sebe lichvy platiti musíme. A protož vždy všichni snažně prosíme, že na nás v tom milostivě zření míti ráčíte a při JMKé v tom nás ochrániti, aby nám to k žádnému svévolnému neposlušensství přičítáno nebylo. I byli také Horníci následkem tohoto rozkladu pro tentokrát požadovaného dodávání prachu sprostěni, ne však na dlouho, neb již v lednu roku 1530 vyslal král Ferdinand Oldři-

³⁰⁵ Dům mincmistrský neb obydlí mincmistrovo na Vlašském dvoře byla západní část stavení, do něhož vchod se strany chrámu sv. Jakuba vede a která na nynější budovu arciděkanství hraničí.

³⁰⁶ Podáno doslovně dle zápisu v knize Memorabilien od roku 1528-1543 v archivu městském. Případ ukazuje, jak usilovně předkové práv obecních, kde se jim ubližovati chťeli, proti každému neohroženě hájili a zastávali a s jakou důkladností a podrobností podobné důležité obecní záležitosti bývaly zaznamenávány.

cha hraběte z Hardeku a Ladislava Popela z Lobkovic a na Zbiroze do Hory, aby s obcí kutnohorskou vyjednávali o dělení prachu, a co oni vyslaní určí, to se také státi má. Nedostí však na tom, nejen že Hora musela se uvoliti v dělení prachů, žádáno bylo na ní od krále Ferdinanda (listem daným na hradě Pražském v pátek po sv. Jiljí r. 1530) aby zároveň s jinými městy k potřebám válečným padesát neb šedesát tisíc kop gr. míš. hned půjčila, kteráž pak půjčka splacena byti měla ze svolené ode všech stavů pomoci válečné. Nelze říci, k jaké sumě se obec kutnohorská uvolila, je však tolik jisto, že v městě konána byla sbírka na žádanou půjčku, neboť vyslaní za tou příčinou komisaři zemští dojísta nedali se odbýti lichými výmluvami. Mimo to musela Hora opatřiti a dostaviti pět vozů se čtyrymi koni k vedení potřeb válečných.

1531 Náboženské záležitosti strany pod obojí vyžadovaly již delší ¹²² dobu uspořádání. Proto sešli se páni, rytířstvo, Pražané, Horníci a jiná města královská, mistři učení pražského, kněží, správce far pražských a děkanové i všichni stavové přijímající tělo a krev Páně pod obojí způsobou v neděli po svatě Trojici v Praze a sjednotili se na pořádku ve věci náboženství a zřízení podstatných článků víry.³⁰⁷

Nelze upřítí, že průjezdné clo městu jakož i placení ungeltu komoře královské vynášely znamenité částky a proto král Ferdinand, potvrdiv majestátem daným v Praze v sobotu po sv. Vítu r. 1531 clo průjezdné městu Hoře Kutné jak je bylo od krále Václava a Vladislava obdrželo, nařídil spolu, aby každého trhového dne i také o jarmarcích zjevně po celý rok voláno bylo, *aby nikdo s kupectvím, kdož by do království českého buď formán, jízdný neb pěší jeli neb šli, skrz svrchupsané město Horu Kutnou neprojžděli a silnic starých ungeltu našemu na škodu nepomjeli, ani nových vyhledávati směli, leč by prve tu na Horách Kutných ungeltnám spravedlivě povinný písaři neb celnému od rad zřízených komory naší v království českém nad tím ustanovenému spraven nebyl. A kdožkoliv by s kupectvím nedadouc ungeltnám projel aneb prošel, aby vzat a ujistěn byl dotud, dokudž by rady komory naší, což by proti takovému neposlušnému předsevzato býti mělo, vám neoznámili.*

V politickém světě staly se zatím znamenité rozmlísky mezi panovníky. Císař římský Karel V., uznávaje velikou tíži v panování svém ve mnoha zemích i od sebe daleko vzdálených, ustanovil se na ¹²³ tom království římské jinému postoupiti, a svolal za tou příčinou všechna knížata a hrabata říšská do Rýna Kolína, kdež dne 5. ledna 1531 Ferdinand I. uherský a český král na království římské byl zvolen a na to dne 11. ledna v Cáchách (Aachen) v hlavním chrámu Panny Marie korunou císaře Karla Velikého korunován a za krále římského prohlášen. Proti volbě té povstal však kurfiřt saský Jan Jiří a jiných šest knížat říšských, totiž: Jiří markrabí braniborský, Hanuš Fridrich kníže saské, Arnošt a František knížata brunšvická a lineburská, Filip z Hessu a Wolfgang z Anhaltu, neuznávající volby té za pravou a pořádnou. Což v dobách pozdějších mělo veliké následky.

¹²⁴ **1532** Jakou důležitost úřad horní v Hoře měl seznáno s dostatek ze všeho dosud vypravovaného a proto jest s podivem, že úřad tento tak důležitý až dosud svého vlastního znaku neb erbu neměl. Ferdinand splnil žádost tohoto úřadu za udělení vlastní pečeti následujícím majestátem: *My Ferdinand I. z Boží milosti římský král, po všechny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský etc. král, infant v Hispanii, arcikníže rakouské atd. Oznamujeme tímto listem všem, že předstoupivše před osobu naši poctiví hofmistr, urburéři s úřadem horním na Horách Kutných věrní naši milí a pokornými prosbami jsou nás prosili, abychom jim erb nebolizto znamení, kteréhož by při pečeti i jiných všelijakých potřebách svých užívati mohli, dáti ráčili. K jichžto prosbě snažně jsouce nakloněni a prohlédajíce k jejich pilným, platným a užitečným službám, kterýmiž se nám vždycky zachovati hleděli, nadepsaným hofmistru a úřadu hornímu na Horách Kutných, nynějším i budoucím věrným našim milým z milosti naší královské, s dobrým rozmyslem, s radou věrných našich milých, našim jistým vědomím, mocí královskou*

v Čechách dáváme erb a nebolizto znamení, kterýmiž by pečeti mohli, totižto štít červený v němžto jsou dvě ruce majíc okolo blankytné oblaky a držící šlegle stříbrné s šterci a hejzely zlatými a v prostředku přes ty šlegle jest koruna zlatá královská, tak jakož to všecko rukou a vtípem umění maliřského v prostředku listu tohoto světleji vymalováno a barvami vysvětleno stojí, kteréhožto erbu a pečeti svrchupsaní hofmistr, urburéři s úřadem horním na Horách Kutných nynější i budoucí mají a mocí budou v všelijakých potřebách obecních užívati a jí listy a jiné potřeby všeliké voskem červeným potud, pokudž by jim toho a kdykoli potřeba kázala ¹²⁵ pečeti mohli a moc měli a to bez naší a budoucích našich králův českých i jiných lidí všech všelijaké překážky a odporosti. Protož prikazuju všem úředníkům a poddaným našim ze všech stavův království českého, nynějším i budoucím, věrným našim milým, abyste častopsané hofmistra, urburéře s úřadem horním nynější i budoucí při tomto erbu a pečeti a této naší milosti měli, drželi a neporušitelně je v tom zachovali nyní i v časech budoucích a věčných a to pod uvarováním hněvu a nemilosti naší a skutečného trestání. Tomu na svědomí pečeti naší královskou k listu tomuto přivěsiti jsme rozkázali. Dán na hradě Pražském v úterý svatodušní léta božského třicátého pětistého třicátého druhého a království našich římského druhého a jiných království šestého.

Stálá vojenská tažení, s jakými panování Ferdinandovo neustále bylo provázáno, zlákala též mnoho lidu horního, že na zkázu díla horního vstupovali do vojska. Aby pak odchodem tak četných sil pracovních úpadku hor se předcházelo a bránilo, bylo nutno usilovné práce, a Ferdinand v úterý na den Navštívení Panny Marie r. 1532 vydal přísný rozkaz k šepmistrům a radě na Horách Kutných: *Opatrní věrní naši milí! Oznamuju, že nás jistá zpráva došla, kterak by dělníci horní, jakožto havěři, šmelcíři, hutní dělníci, hašplíři na větším díle na vojnu ke škodě nám, vsí zemi i těm horám ku pádu táhnouti chtěli, a tu že by někteří počátkové a přední z nich jiných pobízeli, zamlouvali a zavazovali, aby jináče nečinili, než předce táhli, ježto jest nám takového jich putování a svévolného předsevzetí, ač bylo-li by tak, s nemalým podivením. Protož vám přísně poroučíme, prikazuju, abyste vy se hned, jakž vás toto psaní naše dojde, na ty osoby té věci a jich svévolného předsevzetí počátkové ¹²⁶ byly, s pilností ptali a uptajíc se jich a je před sebe do rady své obešlic, jim na místě a slovem našim abyste přísně pod uvarováním hněvu a nemilosti naší a pod věčným vypověděním z týchž hor poručili a prikázali, aby se žádný z nich odtud nehmul, ani jiných pobízeli a zavazovali. A jestliže by který přes to z nich svévolně se vzbírl a svého zlého předsevzetí ustoupiti nechtěl, již bychom přinuceni byli k takovému každému se přísně a nemilostně ukázati. Těž také vám poroučíme, abyste to po několikrát na Horách Kutných provolati dali, by dělníci z hor nechodili na túž vojnu ani jinam, pod uvarováním nemilosti naší královské a skutečného trestání.*

Druhé, také zprávu míti ráčime, kterak byste sobě svévolně mistra Jana Husa na Horách Kutných proti starobylému řádu a usazení svátkův při Horách Kutných svévolně, vše ke škodě naší, vsí zemi a těm horám k pádu zasvětili chtěli. I poněvadž jest prve ten a jiní svátkové mimo takové, které jim k svěcení vysazení jsou, svěcení nebývali, vám přísně poroučíme, prikazuju, abyste jim toho, ani žádných jiných svátkův světiti a vejtržných postranních věci před se bráti nikoli nedopouštěli, nýbrž jim toho všeho, pokudž by potřeba kázala, bránili. Znajíce konečně vůli naší a rozkázání tak se zachovejte, jináče nečiníc, pod uvarováním nemilosti naší královské.

Přes opakované zápovědi o nošení zbraně, kterých jen velmi častá zranění ano i vraždy mívalo v zápětí, nebylo toho všeobecně uposlechnuto a pokud zbraň nenosily osoby stavu městského, nosily je jistě osoby šlechtické, v Hoře četne obývající, které tak rády ustanovením a rozkazům úřadu městského svémyslne na odpor se stavěly. ¹²⁷ A právě mezi nimi bývaly různice a sváry na denním pořádku. O nich zaznamenáno v Pamětech Mikuláše Dačického k roku 1532 krátce takto: *Jan Prenar posekal Jindřicha z Vrchovišť a on Jindřich Janovi Prenarovi v rozvodcích prsty přet'al. Při bližším pátrání o věci té nalezl jsem v knize Liber Sentenciarum při roce 1532 objasnění k té věci. Jan Prenar byl tou dobou rychtářem městským, jenž jda za svou povinností v noci v pozdní hodině zaslechl v křemě*

³⁰⁷ Obširný zápis celého jednání viz v archivu městském při roce 1531.

jakési hádku. Vešel proto do krčmy a pobídl pitele k odchodu domů, jak mu úřad jeho nařizoval. Jindřich z Vrchovišť na místě aby poslechl, tasil na něho zbraň a počal kolem sebe sekati. Jan Prenar bráně se, posekal pana z Vrchovišť v takové míře, že tento z ran zemřel. Když pak byl rychtář od svagra zabitého, Jindřicha z Chočemic, před právem z vraždy obviněn a k soudu pohnán, byl soudem viny sprostěn, jelikož svědkové dokázali, že rychtář jen bráně se čin ten byl spáchal. Druhý příběh líčí Dačický následovně: *Umřel Pavel Smíšků (z Vrchovišť) od zbití zrádného u kostela Barborského, když z huti šel.* Také v tomto případě vychází ze zápisů, že týž Pavel jda z huti své, napadl na cestě služebníka pana Pašineckého z Pašinky a od něho pak až k smrti byl zraněn.³⁰⁸ Soud pánů šepmistrů a konšel dle práva zemského a městského jej však osvobodil, ježto on spáchal čin v obraně, jsa napaden.³⁰⁹ Bylť to velmi smutný úkaz časový, kdy mocnější dopouštěti se směli svévolí a násilí na slabších a podřízených, aniž by je zasloužený trest stihl. Naproti tomu z uvedeného patrně, že právo městské, které výstupky podobné přísně a nestranně stíhalo a vyšetřovalo, nedopustilo podlehnouti třeba i prostšímu, jestliže svědky a okolnostmi se dokázalo, že pravou jest na jeho straně.

1533 Po tolikaletém pavování a tavení rudy v rozličných hutích neb tavárnách leželo mnoho nevyužitě rudy v haldách poházeno, ano i ve škvářích z hutí vyvezených, pokud prakticky a šetrně při tavení nebylo si počínáno, zůstalo mnoho stříbra ještě v šlakách těch a domácí rudokupci a nákladníci ponechávali, jsouce uvyklí jen na hojnost a množství, haldy tyto nepovšimnuté ležeti. Toho však velmi dobře povšiml si Vilém Kšeliř z Jakšova a v Starém Sedlišti a vymohl si na králi Ferdinandovi dne 3. září 1533 zvláštní majestát, kterýmž mu vyhrazeno právo veškeré haldy a šlaky při Horách Kutných nevzdělané ležící, zvláště při dolech Flašarech, Mladých Rousech, Hutretjéřích, Ruthardu a Turkaňku svými nákladníky dle nového, prve tu nebývalého způsobu pokud nejlépe bude věděti zdělavati a taviti, stříbro však vydobyté dle těžce propůjčky nemá jinam než do komory královské na Vlašském dvoře odváděti, každou hřivnu po sedmi kopách mišenských a kromě toho ještě každá dvacátá hřivna jako desátek královský odváděna býti musí.^{129/} Kromě toho vyhrazeno mu i právo, by sobě huť na potoce Vrchlici kdekoli se jemu vhodné viděti bude beze všeho omezení vystavěti mohl. Jak dlouho a s jakým výsledkem toto přepracování starých hald a šlaků trvalo, blíže jsem se nedopátral. O nějakých výsledcích zvláště skvělých lze právem pochybovati, protože později s osobou jména uvedeného a majestátem zmíněným nadanou mezi obyvateli horskými více se nesetkáváme.

Soukenictví bylo té doby v Hoře velice rozkvetlé a rozšířené, neboť roku tohoto bylo soukeníkem Janem ze Skalice majitelem mlýna Štolce dovoleno na gruntech pana Jana valchu s jednou světličkou vystavěti, se všemi potřebami, s jedním kolem a na své útraty. A co na valchu vynaloží, to mohou sobě každý týden po 2 gr. od jednoho postavu zase vyraziti, až do vyplnění sumy vynaložené. A když sumu vynaloženou zase příjmu, tedy potom panu Janovi z Skalice a jeho budoucím též po 2 gr. z postavu platiti a dávatí budou, za to ale Jan ze Skalice a jeho budoucí povinni budou valchu tu na svůj náklad opravovati. Cizím valchovati nemá bráněno býti, však domácí mějtež přednost. Dříví k valchování jak domácí tak cizí opatří si sami. Valchu odtud zdvihnouti pro budoucí časy žádná stana právo míti nemá a když by pan Jan z Skalice neb jeho budoucí valchu snad sjíti nechali a opravovati nechtěli, mají k tomu pány šepmistry donuceni býti.³¹⁰

³⁰⁸ Huť na tavení stříbra páně Smíškova z Vrchovišť byla na potoce Bylance, tu kde nyní mlýn tak zvaný Králíkův se nachází.

³⁰⁹ Porovnáváním Paměti Mikuláše Dačického se zápisy v Memorabiliích došel jsem často ku přesvědčení, že pisatel konal své zápisy dle kolující pověsti a méně dle vlastního o věci se přesvědčení, jakož že i vždy straní třídě tak^{128/} zvané *lepší* aneb šlechtické, velmi zhusta malicherným místním událostem věnuje zvláštní svou pozornost, zato pak věci důležitých, prospěchu obce i obecného se týkajících, si nevšímá. Kdy, kdo a proč byl u praně mrskán, to pilně poznamenal, ale obecní správa a řízení společných záležitostí větším dílem zůstává nepovšimnuto.

³¹⁰ Smlouva stala se v sobotu před sv. Šimonem a Judou 1533.

^{130/} **1534** Radové zřízené komory české pro množství přidělených jim prací nemohli potřebné pozornosti věnovati též hornictví a Hoře zvláště, čímž důchody královské velice trpěly. A proto byl opět roku toho zřízen úřad nejvyššího mincmistra a ustanoven jím králem Albrecht z Guttensteina seděním na Mělnice. Když o tom Horníci zprávu byli obdrželi, potěšení z toho majíce, že opět nejvyššího mincmistra míti budou, u obvyklé zdvořilosti vyslali k němu s přáním ku ustanovení na úřad, začož mincmistr listem daným na Mělnice v úterý po sv. Bartoloměji velmi laskavě se děkuje, dokládaje, že on úřadu toho pro práci, kteráž při něm se vede, nikdy žádostiv nebyl, že však z poddané povinnosti žádosti JMKé odporen býti nemohl a ten úřad přijal, *v němž dejž Bůh abych Pánu Bohu svému, králi JMti i vsi zemi bez úrazu svědomí svého prospěti mohl.*

Sotva však týž mincmistr v Hoře úřadu se ujal, počaly mezi ním a šepmistry mnohé a povážlivé spory o práva a svobody města, neboť mincmistr usiloval o to, aby v rozepřích soudních z výpovědí panských k němu odvolání se bralo a on aby přesuzoval a výroky činil, k čemuž ovšem Kutnohorští dovoliti ani nemohli ani nechtěli, odvolávajíce se na svá stará králi stvrzená práva, dle nichž mincmistrovi toliko ve sporných věcech horních souditi příslušelo. Také ve věcech náboženských činil mincmistr Kutnohorským útisky nemalé. Tak chtěl lidu hornímu zapověditi svěcení svátku Mistra Jana Husa, ježto však proto počal se lid bouřiti a práci na horách chtěl zastaviti a dílo opustiti, byl nucen mincmistr zákaz odvolati.

^{131/} Na stížnosti Horníků do mincmistra, že je v právech jich zkracuje, přijel do Hory nejvyšší hofmistr s poručením královým, aby vyslyšev Horníky s mincmistrem je smířil. Docílený tu smír netrval však dlouho, neboť týž mincmistr na prospěch havířstva chtěl v městě zříditi nový pivovar a použití k němu vody rourami a do města vedené. Poněvadž však šepmistři tomu se bránili, dal mincmistr svémocně Jana Charváta z Chočemic, jednoho z předních konšel, vzíti do vězení a primasa Mikuláše z Práchnan uručil pod 5000 kopami gr.č. Z toho povstalo opět veliké kvašení proti mincmistrovi a jen rychlým příjezdem nejvyššího hofmistra bylo stišeno, když uvězněný Jan Charvát byl propuštěn a uručení pan Mikuláš z rukojemství byl uvolněn. Trvalé svornosti však nadále mezi úřadem šepmistrským a mincmistrem více nebylo.³¹¹

1535 Když došlo ku obnovení rady, kterou v nepřítomnosti krále osadil a obnovil nejvyšší mincmistr, byli opět Mikuláš z Práchnan^{132/} a Jindřich Charvát za obecné starší voleni. Když pak pro ně posláno bylo, aby na radnici závazek učinili, žádali, aby v to potahování nebyli, že má na ně pan mincmistr zlou vůli a o nich veřejně mluví, že pro jich osoby v městě nic dobrého činiti nemůže, a proto že žádají, aby pro pokoj v městě na místě jich jiní zvoleni byli. K tomu však povoleno nebylo a byli přinuceni, aby opět povinnosti obecní na se přijali.

Nežli však všem úředníkům obecním, starším obce a cechmistrům přísaha dána byla, přišel na radnici mincmistr a oznámil: *Kdežto prve od osob těch vždy přísaha činěna byla toliko králi JMti a pánům šepmistrům a panu mincmistrovi nic, že jest*

Grunty ke mlýnu Štolci náležející, který stával pod klášterem Sedlcickým v těch místech, kde struha mlýnská s potokem Vrchlicí se pojí, sahaly až ku počátku mlýnské strouhy ke mlýnu tomu vedoucí, kteráž na levém břehu Vrchlice^{130/} pod Novými mlýny a nynější továrnu pánů Breuerů počíná, s čímž jaksi právo vodní ke mlýnu chráněno bylo, neboť valcha ta stojí až podnes na místě tom.

³¹¹ Ani Paměti Mikuláše Dačického neuvádějí skutečné příčiny ku uvěznění a uručení jmenovaných osob. V Memorabiliích nalezena stopa následující. Lid horní stěžoval si víc a více do drahoty a špatnosti piv domácích. Mincmistr chtěje stálým těmto stížnostem konec učiniti, přimlouval se k tomu, aby obec vlastní pivovar si založila, aby tak jaksi tlumena byla libovůle pivovarníků, kteří pro sebe zvláštní cech (společenstvo) tvořili a piva dle svého snešení prodávali. Návrhu mincmistrovu odpírali se hlavně Mikuláš z Práchnan a Jindřich Charvát jako majitelé vlastních pivovarů v městě a vlivem svým v radě úmysl mincmistrův, ač ku prospěchu obce i občanův směřoval, překazili. Tím přišli u něho v nemilost a jej si rozhněvali. Že Dačický o pravé příčině se nezmiňuje, vyplývá i z toho, poněvadž zaznamenání to přenesl ze zápisek samého Mikuláše z Práchnan, děda jeho, a ten o sobě pravou příčinu si nezapsal.

to vůle JMKé, jižto jest před mnohými dobrými lidmi oznámil to: poněvadž jest mincmistr úředník nad horami a páni Horníci že jsou lidé horní, horami se živějí, aby také mincmistrovi přísaha poslušnosti činěna byla, jakž nejvyšší královští komisaři Zdislav Berka z Dubé a Wolfart Plankner z Kynšperka o tom vůli JMKé byli oznámili. I stalo se tak, že jsou přísahu učinili králi JMti, panu mincmistrovi a pánům šepmistrům a tím obec kutnohorská rozkazům nejvyššího mincmistra stala se podřízenou.

Když se tak stalo, oznámil nejvyšší mincmistr šepmistrům a obecním starším, kterak JMKá ráčiv toho doslechnouti, kterak v obci této lidé chudí jsou a živnosti nemají a kterak v potravách opatření není a zvláště co se piv hostinských dotýče že se velmi draho šenkují a že tudy okolní města znamenitě bohatnou a zdejší obyvatelé že chudnou. A protož znaje toho JMKá, čehož jiní okolní užívají, že by toho i zdejší obyvatelé užití mohli, kdyby toho měli svobodu. A proto že se i on k tomu přimlouvá a jelikož on při tom žádného svého užitku a prospěchu nehledá, než vše z vůle ^{133/} královské před se beře, že se v tom živnost sousedská obměšlí a pohodlí lidem chudým, a tak majíce živnost, aby se mohli více hor dotýkati.

Dále dokládá, že zde masa velmi drahá jsou pro lid chudý, kdežto, kdyby se zde várka rozmohla, mohli by lidé dobytky chovati jako to jinde, kde se piva vaří v okolních místech je, a tak vykrmíce doma těmi zbytky, že by mohli laciněji prodávati, a tudy že by se mohlo mnoho drahoty uskrovniti. Pak co se potrav dotýče, že v tom veliký nepořádek, že jest mnoho překupnic, kteréž jak kdo co na trh přiveze, buď máslo, sýr, vejce, slepice atd. že to hned uchmátnou, takže lidé chudí nemohou nic za slušné peníze k svým potřebám koupiti, než chtějí-li co míti, tedy těm překupnicím musí na tom přidati. Protož slušno, aby na to byla pokuta taková, kdož by co překoupil na trhu, aby mu to bylo pobráno a k tomu vězením aby byl skutečně trestán. Než ve všech a okolí že muž koupiti kdo by chtěl a aby toho jinam nevezl, nechť-li by zde prodávati, leč by toho dal po dva neb tři trhy provolati. Též také že v tom veliký neřád jest, že velmi draho obilí v trhu protrhují a zvláště ovsy v trhu nikdo neprotrhval ani dráž bral, než jak písař k tomu ustanovený protrhne, a kdož by jinak učinil, aby byl trestán, a k tomu ke všemu aby byly osoby zřízeny, které by k tomu dohlédaly.

Na tom na všem se páni obecní a starší snesli, toliko to oznámili, že se obávají, když by se již várka piva rozmohla, aby vedle jiných měst (jakž se to bylo prve od Pražan a jiných měst přihodilo), k berním nebyli potaženi, načež je mincmistr upokojil, že jest to vůle JMKé, aby se zde ta živnost rozmohla, a přišlo-li by pak co toho, že to při JMKé zastoupiti chce. Že však byl ^{134/} sám při tom rozsudku o uložení berně na zdejší obec a že nejsou osvobozeni z berně proto, že pivo nevaří, nýbrž že jsou toho toliko privilegii a právy svými vysvobozeni. Dále připomenul, že se v obci veliké útraty činí vysýlkami do Prahy, protož že by se mu zdálo pro uskrovnění útrat a pro uspojení povykův, jakož i aby vyslaní pokojně pracovati mohli, aby sobě dům v Praze koupili aneb bylo-li by jim vhod, že on dům svůj v Praze má, že jim pokojů, kuchyně, konírny i pivnic v něm popřeje, což by i v té případnosti pohodlné pro ně býti mohlo, když by on do Prahy přijel, že by tu pospolně o věcech obecních pracovati mohli.

Konečně projevil přání, jelikož mnoho při zadržalých a oložených jest, aby tím spěšněji vyřízeny býti mohly, aby si páni šepmistři třetí den v týhodnu k sezení přidali a šest hodin denně v úřadě soudili, aby lidí v jich živnostech nezdržovali. Též také to, co se majestátu toho dotýče, ježto mají, že sobě každý rok mohou 1000 kop gr. k obci zmincovati, že tím znamenitá pomoc obci přijíti může a on že jim v tom raden a pomocen býti chce. Za to vše učiněno ode všech společně poděkování.³¹²

³¹² Doslovně dle Memorabilií k roku 1535. Z vylíčeného zde jednání nejvyššího mincmistra, kteréž písař městský tak zevrubně pro paměť budoucí byl poznamenal, vychází: že mincmistr Albrecht z Guttenštejna nebyl nijak nepřitelem města neb obce, nýbrž, že zásady jeho působení směřovaly ku povznesení a zlepšení poměrů v obci, neb hned na začátku seznal, jakých prostředků ku zlepšení důchodů obecních a odstranění panujících zlořádů třeba: Snažil se jakýsi starý monopol příjmů vzíti z rukou jednotlivců a zabrániti šizení chudého lidu a proto nezískal si valně přízně u jistých ^{135/}

^{135/} Znamenitý odkaz téhož roku učinila k zaduší kostela Matky Boží na Náměti Anna Miránková, někdy Bohuslava Janovského z Suchotlesk manželka, příznavši před úředníky pražskými, že na dědictví svém v Vilémovičkách na vsi, na dvořích kmetcích s platem, na kterýchž sedí Marek a Novák pod Korotícemi, mlýn s platem, v Dědicích dvůr kmetci s platem, s dědinami, lukami, lesy, potůčkem, rybníčky i se vši zvolí, což k tomu přísluší, s plným panstvím na tom všem což tu má, šest kop grošův a čtyřiceti čtyry groše vše pražských českých platu ročního celého a věčného po smrti své, a prve nic, dala jest a zápisem tímto dává oltářníku oltáře svého sv. Petra a Pavla u Matky Boží na Náměti v Hoře Kutné nynějšímu i budoucím, kterýžto plat držitelé týchž dědin platiti a úročiti mají rozdílně, polovici počnouc na sv. Havla a druhou polovici na sv. Jiří a tak i jiná léta, jakž země za právo má. Však na takový způsob, že toho po smrti své, a prve nic, svěřuje a nad tím ustanovuje kolatory a správce toho Jakuba z Vorlovského domu, přítele svého, a Jakuba kramáře, oba od Hory Kutné a jich dědice, tak aby ty lidi a platy i důchody všechny, jakéž by se tu na témž dědictví našly, vybírali, a na to aby kněz k těmž oltářím zjednan byl a to spůsobili, aby každý týden svatá mše v pondělí zádušní držána byla za její duše spasení a za předky její duše i jiné svatě mše, což by každého téhodne možno bylo, a oni také svrchupsaní kolátorové aby světly a jinými potřebami a okrasami ten oltář slušně opatrovali. A jestliže by kdy přes toho kněze a přes potřeby téhož oltáře zbylo, to aby na lidi chudé ve jménu Božím obrátili s vědomím kostelníkův u Matky Boží, nynějších i budoucích.

^{136/} Kromě toho sobě vymíní tři rybníčky, kteříž jsou tu na těch gruntech, aby svrchupsaní kolátoři i s dědici svými za tu práci jich i lovův v lesích sami užívali. Než, jestliže by se svrchupsaní kolátorové a správce neb jich budoucí a dědici v tom tak podle její vůle nezachovali, jakož se nahoře píše, a peníze k sobě přijmouc ten oltář opouštěli, tehdy aby svrchupsaní kostelníci toho záduší mohli komorníka vzíti a v ty lidi a platy jmenované a grunty i v ty tři rybníčky se uvázati a toho používat jako svrchupsaní kolátorové a správce. Však taktó všecko k tomu oltářím a tak jakž se nahoře píše obracejíc, a nikam jinam, a to tak dlouho, dokudž by oni kolátorové a správce toho všeho, což by tak u sebe zadržali, nevyplnili. A což by skrze to komorníkem uvázání škod a nákladův vzešlo, to aby oni kolátorové z statků svých byli povinni škodovati. Také, jestliže by často jmenovaní kolátorové a dědici jich sešli, tehdy aby nejposlednější tu moc měl, jiné kolatory a správce dva, kdož by to spravovali, udělati, však na veškereň způsob svrchupsaný, aby se tomu všemu dosti stalo a žádným vymyšleným způsobem aby od toho nikam nic nemohlo odcizeno a odtrženo býti. K kterémužto nadání nejjasnější kníže a pán Ferdinand uherský a český král atd. povolení své dáti ráčí.³¹³

Kromě toho odkázala dům svůj se zahradou Jakobovi kramáři ve 125 kopách gr.č. s tím závazkem, aby každoročně po 5 kopách až do těch 125 kop při sv. Martině koupil čtyry postavy sukna a chudým a potřebným rozdal. A o tom aby pánům obecním vědomo bylo, že toho činí.

Téhož roku dobývali Horníci dolu řečeného *Kruchta* za městem ^{137/} za kostelem sv. Trojice. I nemohli vodám odolati a kamenové jsou řídcí, skrze něž voda chlípy a rudičky skrovné, neodplatné, pročez není hoden pavování.³¹⁴

1536 Když doba obnovení rady a obecních starších nastala, vznikla opět nevole mezi nejvyšším mincmistrem a šepmistry i obecními staršími, neboť mincmistr nechtěl novou radu jinak saditi, než když mu ponecháno bude právo, voliti osoby do rady dle vlastní libosti a nikoli vedle starobylého obyčeje, vedle listiny starou radou sepsané. Obě strany stály pevně a neústupně na svém. Horníci, ohražující se svými právy a majestáty, nechťeli povoliti v ničem a stěžovali si u komory české, odkudž rozhodnuto, že Horníci mají při svých právech zůstaveni býti. Sazení rady stalo se opět dle starobylého řádu. Tím ovšem pozbyli přízně mincmistrovy.

osob, které v vládnoucího stavu užitky měly.

³¹³ Desky zemské v kvaternu vejpisův trhovém červeném ve čtvrtek po Nanebevzetí Panny Marie r. 1535.

³¹⁴ Paměti Mikuláše Dačického.

Brzy nato došla bezpečná zpráva, že král Ferdinand míni navštívit Horu. Proto sešli se starší obecní a měli o tom radu, jelikož jim mnoho s králem o potřebě horní a městské jednání bude, aby zase dosáhli úplného přátelství s mincmistrem. Proto vyslali k němu z rady poselství a poslům uloženo, aby v jednání svém ničeho se nedopouštěli, což by poctivostí města aneb práv na újmu být mohlo. Dále jednáno s obecními staršími o poctu, jaká by králi měla dána být. Zůstáno na tom, dáti králi koflík stříbrný, půl drejlinku vína a něco piva a chlebu, než což se Její Mti králové týče, jestli přijeti ráci, že nevědí jak by se zachovati měli, že jest veliká chudoba a nedostatek v té obci, však jestliže přijede, že se vidí aby Její Mti menší koflík dán byl. Ač vědí, že JMKá při svém dvoře ne mnoho dvořan na stravě drží, že jeden každý z dvořan stravu sobě opatřuje, však proto na tom nezastavovali, než ¹³⁸ vedle starobylého obyčeje aby se stalo.

Které důležité věci Kutnohorští s králem vyjednávali nevíme, souditi toliko možno, že stěžovali si do kupců norimberských pro vyvážení mědi z Hory a ze země vůbec, neboť brzo potom vyslání byli komisaři z komory české k vyšetření stížností těch, kteří však, mincmistrem poučení, ve zprávě své ku králi pravi: *že to prodávání mědě v Hoře Kutné dle zápisu kupcům norimberským daného jak JMti králi tak i království českému jest k užítku, ježto se šmelcováním dobývá a tím způsobem, že se každotýhodně o šest a třidcet hřiven stříbra více zmínkuje, než dříve se dalo.* A tak Norimberští i nadále při svém zápisu, ač k opravdové škodě města i hor samých, byli ponecháni. Veliký zajisté byl doby té nedostatek peněz k potřebám obecním, ježto šepmistři i obecní starší pro velikou potřebu svolili jsou k tomu, aby klenoty po biskupovi zůstale zmínčovány byly.³¹⁵ Prosili pak šepmistři nejvyššího mincmistra, aby dovolil klenotův těch zmínčování, a odůvodňovali prosbu svoji tím, že klenotové ti z hor posli a peněz z nich nikam jinam obráceno býti nemá, než zase na hory, neboť již času toho nejen obec, nýbrž i mnozí pořádkové řemeslníci i zámožní jednotlivci na hory nakládati museli.

1537 Různice mezi nejvyšším mincmistrem a radou městskou trvaly dále. Byli to zvláště Mikuláš z Práchnan a Jindřich Charvát z Chocemic, proti nimž nejvíce byl zaujat, a jež byl by rád z reprezentace obecní ¹³⁹ vyloučil. Proto opět i roku tohoto při obnovení rady usiloval o to, aby jen dle své vůle a ne dle starobylého řádu, dle něhož stará rada osoby schopné spisovala a navrhovala, osoby na radu sázeti mohl. Však oba, i Mikuláš z Práchnan i Jindřich Charvát z Chocemic byly osoby v městě tak oblíbené, že poživali veškeré důvěry u svých spoluobčanů a které přes všecko své vzpouzení, považující se za osoby mincmistrem neoblíbené a protivné, opětovně voleny a navrhovány byli. V tom spatřoval mincmistr úmysl svůj zmařený. Aby jiné příčiny k jich svržení našel, choďoval často k soudům obecním a vměšoval se do vynášení rozsudkův, avšak i tu vměšování se jeho minulo se cílem a zasahování jeho bylo odmítáno. Nemoha pak tímto způsobem s obcí ničeho svěsti, vymyslí si, že mincíři a pregěři spadají v jeho právomocnost a povolav je proto na Vlašský dvůr, zamýšlel tu proti právům obce voliti jich starší bez přítomnosti šepmistřův a obecních starších. Stížnost těchto ku králi měla za následek, že obojí strana, mincmistr i šepmistři, povoláni byli do Prahy k narovnání. A tu ve středu den památky sv. Zofie na hradě Pražském král Ferdinand ráčil jest přijíti z pokoje svého nového se pány zemskými soudci a rytířstvem radami svými a meč nahý nesen jest před ním a tu ráčil se posaditi na místo od zlatohlavu připravené i s radami svými a ráčil čísti výpověď mezi panem Albrechtem z Guttenštejna nejvyšším mincmistrem a mezi šepmistry a Horníky a tou výpovědí ty všechny nevole, kteréž jsou mezi těmi stranami byly a vznikly a od půl třetího léta trvaly, ráčil jest zdvihnouti a v nic obrátiti a na poctivostech jak strany tak svědky i osoby, kterých se v té při týkalo, opatřiti a ohraditi a naříditi ráčil, aby k sazení osob na konšelství lidé hodní z obce dle sepsané staré rady od nejvyššího mincmistra voleni a sazení byli, Horníci aby se ¹⁴⁰ k mincmistrovi uctivě a poslušně chovali, jakž k úřadu jeho náleží, a on

aby se k nim povolně choval a v městě do věcí, kteréž jim náleží, se nevkládá, než na ně, co by potřebného bylo, vznášel, a oni aby to k napravení přivozovali. Mikuláše z Práchnan a Jindřicha z Chocemic, kteří na psaní JMKé na závazek vzati byli, z toho propustiti, osvoboditi a škody všecky mezi stranami zdvihnouti ráčil. Kyselost, zášti a nenávisť zůstaly však předc zakoufeny.³¹⁶

¹⁴¹ V roce tomto setkáváme se opět s mužem šlechtyným, který památku svou pro budoucnost hodlal zvěčniti skutky dobročinnými a památce jeho byla by vděčila nejen jeho doba současná, nýbrž i pozdní budoucnost, kdyby byl úmysl jeho tak se byl vydařil, jak on svou vůli ustanovil, a kdyby zlomyslnost lidská nebyla zkazila to, čeho pravá šlechtnost na podporu chudiny byla obětovala.

Pozdější spisovatel paměti Vojtěch Kegler ve svých zápiscích jaksi uštěpačně zmiňuje se o tomto dobrodinci chudých v krátkosti následovně: *Jan Máslník, soused a soustružník v Hoře Kutné, boháč, nemaje žádných dědicův ani potomkův, připovídal, že všem sousedům po smrti své něco na památku odkáže. Jsouc obec k publikování kšaftu na rathůz povolána, zvěděla, že odkázal kládu dubovou, aby v ní útrpnici a tvrdošijní trestání byli a kláda ta Máslníkovská kláda se nazývala. Přitom cechův pekařskému, řeznickému, ševcovskému a krejčovskému, též týmž cechům v Praze po 100 kopách gr. odkázal, aby takové peníze chudým mistrům za ručení se půjčovaly a každého roku o sv. Havle takových před úřadem skládaly a zase o půjčku, by jim zanechána byla, sobě vyžádati mohou.* Poznáváje v tomto ustanovení zárodek nynějších záložen živnostenských, pátral jsem bedlivě po podnětu toho, a tu poslední ¹⁴² vůle odkazatelova nejlépe osvětluje, že úmysl Máslníkův byl šlechtetnější, než jak jej po více jak dvou stech letech týž Kegler, neznaje pramene a původu odkazu, toliko dle pouhé pověsti v městě kolující vylíčil. Závěť ta zní: *Já Jan Máslník na Horách Kutných, znamenavše na sobě nedostatek zdraví svého a již jsa léty sešlý, na každou chvíli času a hodiny smrti očekávaje a k ní se chystaje jako smrtelný, chtěje tomu s pomocí Boží, aby po mé smrti statek můj, mně z daru Božeho půjčený, k rozhrání, k spletkům a zmatkům, zvláště jimž by nenáleželo, nepřišel, ani aby mezi přáteli a příbuznými mými žádných nesnázi soudních nevzniklo, s dobrým rozmyslem svým, mocně a dobrovolně i svobodně první porizení ruším a kazím a v nic obracím a tento nový kšaft neboližto poručenství způsobuji podle práva města Hory Kutné o všem statku svém, mně z daru Božeho půjčeném, tímto způsobem dolepaným:*

Všeho statku movitého i nemovitého na domích, svrčcích, klenotech, na zlatě a stříbře, na stolicích na Vlašském dvoře, hotových penězích i všeho statku mi náležitého, jakýmkoli jménem jmenován a vysloven býti by mohl, tyto poručníky činím: pana Jiříka Labušku (té doby primasa), Matěje Ursusa a Václava Vočku, aby ten statek spravovali, jím vládli, v ta místa obra-

³¹⁶ Paměti Mikuláše Dačického zmiňují se o této události na str. 40, kladouce ji mylně k roku 1538. Memorabilie téhož roku uvádějí velmi mnoho důvodů o ustavičných rozepích mezi mincmistrem a radou. Osoby přítomné uvedenému soudu vypisuje v archivu městském uloženy účet: *Léta Páně MDXXXVII v úterý svatodušní přijeli ke mně Alžbětě Šalamounce do hospody v Brodě Českém šepmistři a rada, kteří jsou seděli na úřadu konšelském na Horách Kutných, zejména tito: Jiřík Libotovský, Václav Klobása, Mistr Matouš, Jakub Hubáček, Jiřík Labuška, Viktorýn z Krsovic, Martin Kazlar, Matěj Haluzý, Václav Hradecký bakalář, Jan Nebožýzek z Hradíště, Jiřík Popelka, Jiřík konvár (Klbal), Pavel Plátů, Jakub kramář, Jan Bernásek, Mikuláš kramář, Vit permikář, a měli 12 koní a 6 pacholkův k koňům, dva komorníky, a oznámili jsou, že jedou do Prahy, jsouc obeláni před JM královskou od urozeného pána pana Albrechta z Guttenštejna nejvyššího mincmistra království českého, a byli jsou u mne všickni přes noc s koňmi a pacholky, krom když zase z Prahy jeli, nebylo s nimi Mistra Matouše, Jakuba Hubáčka, Jiříka Labušky, Martina ¹⁴¹ Kazlara a Václava Hradeckého bakaláře. I utratili jsu u mne spolu s šepmistry a radou, kteří seděli na úřadu konšelském na Horách Kutných roku toho pro ty dvě pře, jedouc do Prahy a zase z Prahy 5 kop 4 gr., a rozdělíc tu útratu na polo, přišla polovice té útraty na šepmistry a radu a mně jsou tu sumu vedle účtu s cedulí řezanou zúplna zaplatili.*

³¹⁵ Bylyť to věci jak po biskupu Augustinovi Sancturienském, tak i po biskupu Filipovi Sidonském. Nouze byla asi nepřekonatelná, když na památky pro obec tak vzácné svoleno sáhnouti.

celi, kdež vůle má jest, bez překážky všech práv i všelikých lidí, jakož pak to, pokud jest vůle má, v dole psaných artikulích oznamuji a jim toho věřím a svěřuji jakožto dobrým lidem, že se v tom, jakž vůle má jest a nejináč zachovají.

It. Toto vůle má jest, aby plat koupen byl za 500 kop gr.č., nezavadný pozemský, stálý budoucí, a z toho platu nahoře dotčených poručníci aby 2 kopy gr.č. za práci každý na svou osobu v roce brali. A když by kterého Bůh neuchoval, aby na místě svém jiného poručníka, muže hodného, zvolil ¹⁴³ a prve, než by umřel, jsouc v nemoci, jej ustanovil. Pakli by na kterého z poručníkův Pán Bůh (čehož Bože ostřež) rychlou smrt dopustil, takže by toho sám nezřídil, tehdy aby pozůstali poručníci si jiného poručníka, též muže hodného k sobě za poručníka přijali a jináč nečinili.

It. Co se nádobí, šatstva i všech svrškův ve všech komorách dotýče, toho všeho svěřuji dědičným poručníkům, aby s tím tak učinili, jak jim to ústně oznámím.

It. Ondřeje z Mezholez toho nechávám za dvě léta v domě, aby čeládku spravoval, beze vsí činže, a jemu aby vydáno bylo nadobí cínové a což jemu dále poručím a poručníkům rozkáži dáti.

It. Dům v kterém jsem a dům u Crkáně, ty aby opatrovali a najímali a když by opraveny byly, což by z nájmu vycházelo, na to aby se láně chudým topily.

It. Jest na zlaté minci devět set zlatých uherských. Což by pozůstalo, když by se ten statek nahoře dotčený koupil, o tom takto řídím: Nejprv Barce podruhyňi mé a služebnici poručím, aby jí vydáno bylo 9 kop gr.č. pojednou 5 kop gr. a v roce pořad zběhlém 4 kopy a sukně aby jí byla koupena a do smrti aby v domě byla.

It. Což se sirotka Jakuba nebožtíka Jana Bzeneckého dotýče, kterýžto Jan bez vůle mé a mého vědomí poručníkem mne jest učinil, i z téhož statku nic jsem k sobě nepřijal a ničím povinen nejsem, abych co jemu navrátiti měl, jakož pak pan Václav Poklůpek, stoje v radě některého času, před pány šepmistry jest oznámil, že za mnou nic není.

It. Co se cechův řeznického, krejčovského, pekařského a ševcovského dotýče, v tom jest vůle má, pro chudé řemeslníky, kteříž by peněz potřebovali, aby vůli měli cechmistry téhož cechu vyručiti ¹⁴⁴ od poručníkův k každému cechu 40 kop gr. a zase poručníkům vždycky složili. A poručníci příjmouc sumu a zase byli požádáni od cechmistrův, tehdy povinni jsou tolikéž jim půjčiti. A vznikla-li by mezi poručníky o to a cechy nevole, a že by každého roku poručníkům peníze nekladli, tehdy aby měli moc poručníci ty peníze vyzvednouti a jiným potřebným cechům jich půjčiti na dotčený způsob, beze všech užtkův.

It. Což se stolic na dvoře Vlašském pregýřských dotýče, kteréž by mohly vyhledány býti, znaje, že poručníci v tom práci nemalou povedou, ty poručím mocně nadepsaným poručníkům, a po mé smrti dávám a upevňuji, aby jim v to žádný nijakým způsobem nesaahal, a oni ty stolice aby k svému užtku a dobrému obrátili.

Co se klenotův dotýče, jakožto pasu, čtyř cíšek a jiných na zlatě a na stříbře, jakožto prstenů, ty mocně poručím a dávám Dorotě z Nedvojevic a to míti chci, aby jí to tak vydáno bylo, jakž vůle má jest oznámena, po mé smrti.

It. Co se Martina, přítele mého a Markéty manželky jeho, kteráž mi se sestra nazývá a Jakuba, syna jejího a Jana, kteří přátelé se moji nazývají, dotýče, o nich takto poručím: aby jim vydáno bylo každé osobě obzvláště z mého statku po 5 gr.č. a tím je odděluji, aby mocí žádné a práva více k statku mému nyní i budoucně neměli.

It. Jakož jsem půjčil na šestý díl stolice 72 kop gr.č. Vítovi Šplechovi pekaři, jakož jsem povolení dal, aby pan Jiřík Libotovský je vyplatil. I poněvadž jest toho zanedbal a mně na to ani jednoho peníze nedal, ten díl stolice šestý přitahuji a připojuji ku prvním stolicím.

It. Poručím Vaňkovi šípaři, aby mu otesky, kteréž by se jemu hodily, dány byly.

¹⁴⁵ *Stalo se ve čtvrtek po slavném hodu velikonočním léta 1537. A tento kšaft po jistší vědomost pan Jiří Háša z Újezda a na Malešově sobě beze škody svou pečeti, jsa dožádán od téhož Jana Máslníka, zapečetil.*

Kšaft Jana Máslníka, kteréhož dodal sepsaného a zapečetěného ve čtvrtek velikonoční pánům na žádost jeho k němu vyslaným mistru Matoušovi a Janovi Bernáškovi, teház šepmistru mladšímu a Janovi Šatnému písaři městskému, a žádal, aby při tomto zřízení zachováno bylo, že jest jeho takováto konečná a dokonalá vůle. A to se stalo léta 1537.

Tomuto kšaftu jest místo dáno a jest tvrzen nálezem panským a po odvolání od téhož nálezu jest upevněn rozsudkem krále JMti při soudu komorním království českého léta 1538.³¹⁷

³¹⁷ *Tot' úplné znění poslední vůle Máslníkovy i s klauzulí stvrzovací, jak se posud v archivu městském nachází. Dle počtu poručníkův prvních z r. 1538 přijato peněz po smrti Máslníkově podle pořizení jeho 900 zl. uherských, počítaje zlatý po 45 gr., učiní 675 kop. Hotových peněz bylo 17 kop a k tomu strženo za prodané svršky 104 kopy 54 gr. Úhrnem 786 kop 54 gr.*

L. 1538. dominica Deus in loco fer II Vig. Sophiae. *Poručníci Jana Máslníka podavše vejpovědi o kšaftu Jana Máslníka proti odvolání se Markéty železnice a jiných nápadníkův na statek jeho, od soudu komorního, žádajíce, aby v knihy byl vepsán ten nález, když ráčil JMKá nález šepmistrův potvrditi. Dictum: že páni jsouce toho vděčni Pánu Bohu z toho děkují, aby byl vepsán, toliko aby se s písaři smluvili. ¹⁴⁶ Stvrzení to zní: Jakož jsou šepmistři a rada na Horách Kutných podle odvolání stran, ortel svůj, kterýž jsou o kšaftu někdy Jana Máslníka k JMKé poníženy prosbami prosíce, aby v to ve všecko milostivě nahlédnouti a podle práva jich rozvážiti a místo učiniti ráčil. I v to ve všecko JMKá nahlédše, s radami svými toho rozváživše, takto o tom vypověditi jest ráčil: Poněvadž se jest toho nic vyhledati nemohlo v té při vsí a svědcích, proč a z kterýchž příčin měl by týž kšaft Jana Máslníka slušně zdvževati, nýbrž se nalézá z práv jich Horníkův, že podle týchž svých práv to vyhledavše, ten kšaft jsou pořádně stvrdili. A protož JMKá při též vypovědi jich Horníkův to zůstaviti ráčil. Než což se těch dvou artikulův na JMKou odložených dotýče, totiž o koupení platu na statku pozemském za 500 gr.č. a o najímání domův, o tom JMKá takto poroučeti ráčil: aby tíž poručníci v kšaftu Jana Máslníka jmenovaní, podle vůle téhož někdy Jana Máslníka plat za těch 500 kop gr. jakž kšaft ukazuje v slušném času koupili, že JMKá k tomu koupení toho platu své milostivé povolení dávati ráčil. A koupíce jej, z toho platu, jakž jest jim tím kšaftem odkázáno, aby sobě jeden každý z poručníkův každého roku po 2 kopách za práci brali a co by mimo to platu toho přebývalo to aby tíž poručníci s vůli a radou šepmistrův a rady na Horách Kutných na skutky milosrdné a chudé lidi obracovali a což toho a na jaké skutky milosrdné kdo obrátí, z toho aby počet před těmiž šepmistry a radou každého roku činili. Co se pak najímání domův dotýče, poněvadž JMKá předešle ¹⁴⁷ skrze své komisary o tom jest jim Horníkům poručiti ráčil, aby nájemných domů nebylo, než sousedy hodnými aby osazovány byly. A protož JMKá toho při tom poručení prvním zůstavovati ráčil, tak aby nadepsaní poručníci Jana Máslníka ty domy po něm pozůstalé s radou šepmistrův a rady v roce pořad sběhlém rozprodali a je osadili sousedy hodnými. A cožkoli za ty domy přijímají budou, to aby před šepmistry a radou na rathůze kladli a takové služe podle slušnosti aby lidem půjčeny byly, tak aby z nich slušný užitek přiveden mohl býti. A na takový všecken užitek aby též s vědomím a radou nadepsaných šepmistrův na chudé lidi podle znění téhož kšaftu každého roku obracován byl, též i počet z toho aby činěn byl, tak jako se nahoře píše. Dáno památně. Act. fer VI post Devonationem Joannem 1538.*

Poručníci Máslníkovští ujali stolici pregéřskou Máslníkovskou celou čistou, pak čtvrt stolice Markéty Slavíkové, již měl v zástavě ve 100 kopách, a celý díl stolice Šplechové, kterou držel v 72 kopách gr.č. zastavenou. A dáno do cechu řeznického, pekařského, krejčovského a ševcovského po 40 kopách gr. léta 1538.

Roku 1545 koupili poručníci Máslníkovští za 600 kop gr. od Jindřicha Firšice z Nabdína ves Předbořice celou, s dvory kmetčími, s krčmou výsadní s platem a v Černínách čtyry dvory kmetčí s platem což tu měl, s dědinami ornými i neornými, lesy a lesem Tasov, rybníky atd. k účelu Janem Máslníkem naznačenému, kteráž koupě byla králem Ferdinandem stvrzena a ve dsky zemské vložena.

Po smrti prvních poručníkův pozůstalosti Máslníkovské dostalo se poručenství to volným jmenováním od předešlých poručníkův ¹⁴⁸ r. 1552 do rukou Nathanaela Hložka z Zbyslavic a na Nuslích, kterýž býval prve úředníkem horním v Hoře Kutné a pak služebníkem JMKé v kanceláři české, Jana Šatného z Olivetu a na Hlízově a Víta Flavína z Rottenfeldu a na Pokraticích, místosudiho dvorského v království českém, a tito vzpouzeli se již před šepmistry a radou klásti účty z pozůstalosti Máslníkovské, z čehož potom dlouholetě

Ve středu po všech svatých r. 1537 píší radové zřízené komory české Kutnohorským, že jest jich zpráva došla, kterak v Hoře na trhu ovsům na penězích se naráží a to překupníky, kteří

žaloby jak na komoru českou tak i ku králi samému vedeny byly, nikdy však s nějakým patrnějším úspěchem. Týž Nathanael Hložek když konečně své spoluporučníky přežil a tito jiných po sobě nejmenovali, nýbrž jemu jmenování jich na vůli nechali, přivedl to všelijakými pletichami tak daleko, že roku 1585 syna svého Mikuláše do vsi Předbořic jako pána statku uvedl a poddaným nařídil, aby jemu člověčenství slibili. Nová stížnost šepmistřů do komory české i ke králi nedošla vyřízení, ač v ní zřejmě bylo uvedeno, že otec se synem neoprávněně statku toho užívají, aniž by chudým čeho z užítku poskytovali, a prosili krále, aby k spravování statku toho osoby z města byly ustanoveny, že by se tak vůli kšaftujícího a dle stvrzení králova, zadosti státi mohli. Stížnosti a žaloby se opakovaly, ale Hložek zůstal předce jen v držení Předbořic a zvůle jeho dospěla již tak daleko, že když Kutnohorští r. 1599 potřebovali některých osob z Předbořic a Černín k svědomí do Petrovic a žádali o jich vydání, týž Nathanael Hložek nejen toho odepřel, nýbrž i spurně odpověděl: *že toho žádné povědomosti nemá, aby lidé z těch dvou vesnic k nějakému záduší náleželi.* To ovšem bylo pobídkou k nové žalobě a teprve výrokem císaře ¹⁴⁹ Rudolfa v pátek po sv. Mikuláši r. 1601 nařízeno: *že se poručnictví to z Nathanaela Hložka i s jeho syna Mikuláše mocí královskou zcela a úplně snímá, on v šesti nedělích povinen jest počet vynaložení nadace té učiniti a pro příští dobu vždy první osoba konšelská, první z obecních starších a třetí z osob městských tu usedlých za poručníky pozůstalosti té voleny býti mají.*

Hložek však neuposlechl, lesy mýtil a úroky od lidí vybíral, pročež na novou stížnost a žalobu roku 1603 vydán byl úředníky zemskými na Hložka a syna jeho Mikuláše zatýkáci list ku stihání jich na statcích jejich i na cizích tvrzích a hradech. A když konečně r. 1603 Hložek i se synem povolání byli komorou zemskou, presidentem a rady před nejvyšší soud zemský, hleděli tu vzpouru svou a zatěžující je jednání omlovati těmito třemi ohradami: 1.) že kšaft Jana Máslníka na to se nevztahuje, aby poručníci důchodů z statku toho na skutky milosrdné a na lidi chudé, v městě Hoře obývající, obraceli, aniž 2.) jim Horníkům z toho počet klásti povinni byli, aneb 3.) poručníky pozůstalosti té toliko ti, kdož v Hoře usedlí jsou, ustanovování býti měli. V čemž ovšem zástupci kutnohorskými, soudi přítomnými, úplně byli poraženi, načež konečně císař Rudolf relací, danou v den sv. Štěpána r. 1604 konečně platně rozhodl a mocí královskou nařídil: *že snímá mocně poručenství a správu téhož statku Máslníkovského a statku na milosrdné skutky od něho ustavenou z obou Hložků, jak již předešlým nařízením r. 1601 bylo poručeno, a že Nathanael a ¹⁵⁰ Mikuláš Hložkové povinni jsou všeho pozemského statku Máslníkovského se vším, což k tomu přísluší, nic nevymluňujíc, postoupiti bez všeliké odporosti urozenému Křištofovi z Sebuzína na Břežanech a Nové Libni, tehdejšímu nejvyššímu mincmistru v Hoře, a lidi poddané v člověčenství a poddanost uvésti, ode dne rozkazu tohoto ve dvou nedělích, a oni ani jich dědicové na nic více z toho znovu navracovati se nemají a nemožou na časy budoucí a věčné. Nejvyšší mincmistr pak povinen bude ty lidi a poddané a cožkoliv od těch Hložků postoupeno mti bude hned šepmistřům, konšelům na místě Hory Kutné zcela a úplna bez umenšení postoupiti a lidi poddané jim Horníkům v člověčenství a poddanost uvésti a oni pak právo a moc mají, když jim to v moc jich postoupeno a uvedeno bude, téhož kšaftu Jana Máslníka i také statku vsi Předbořic s lidmi a veškerým příslušenstvím se ujíti, v ochranu svou vzíti a dle vůle Jana Máslníka vynakládati. Za poručníky budou vždy jeden z šepmistřů, druhý z úředníků mince a třetí z obecních staších, vše lidé hodní, tu v Hoře bydlící, a ti za práci svou každý 2 kopy ročně obdržovati má. Počet buď však každoročně šepmistřům a konšelům položen a před mincmistrem v známost uveden.*

Peníze zmíněným cechům k půjčování potřebným mistrům poručené byly těmto v úplnou samosprávu odevzdány a používáno jich bylo ve smyslu odkazu až na naše časy. Co však řád cechovní řemesel vyzdvížen byl, není u živnostenského spolku řeznického, ševcovského a pekařského po penězích těch ani stopy, toliko u živnostenského spolku krejčovského se ¹⁵¹ jakžtakž jakási paměť udržuje. Vylíčil jsem událost tuto proto tak obšírně, bych zjevně ukázal, jakých praktik a podvodů i minulost znala a užívala a jak blahodárné mohl odkaz Máslníkův působiti, kdyby sobectví tomu nebylo na překážku. Divno je, že Dačický v Pamětech o tak důležité místní věci zmínky nečiní. Dům Jana Máslníka, v němž žil a zemřel, jest nynější dům čp. 61, patřící nyní Ant. Vítkovi.

jej draží a na drahotu překupují, čímž se důchodům královským znamenitá škoda děje, jelikož k dolům pro vydržování koní při horách mnoho ovsu potřebí jest. Protož má se překupování zameziti a písař královský, který k dolům ovsy kupuje, má usazen býti, ten aby vždy prve na trhu uložil, po čem oves má brán býti, a nikdo pod trestáním nemá oves draže platiti, aby koně při horách dobrým obrokem opatření býti mohli.

1538 Ve sporu šepmistřů s nejvyšším mincmistrem, který král Ferdinand narovnáním svým byl uklidnil, dala komora česká oběma stranám k budoucímu zachování toto nařízení: *Jakož jest Albrecht z Guttenštejna na Kolině, nejvyšší mincmistr království českého, na JMKou vznesení učinil a artikulův jistých na šepmistry a radu i také o některých obzvláštních osobách sepsaných podal, vině je podle každého toho artikule, co by témuž mincmistrovi činili, jaké neposlušnosti a protimyslnosti provozovali na ublížení krále JMti ¹⁵² a úřadu mincmistrského i ke škodě týmž Horám Kutným, tak jakž tíž artykuové v sobě šíře zavírají, a též zase, kdež jsou šepmistři a rada na Horách Kutných také artikulův jistých na krále JMti podali a vedli a co sobě do téhož Albrechta z Guttenštejna stěžují, tolikéž i některé osoby, jako Mikuláš z Práchnan a Jindřich Charvát, tak jakž takovi artykulové předvedení všichni jedné i druhé strany v sobě obšírněji zavírají, vedouce na to obojí mnohá svědomí, privilegia, práva, nálezy i jiné průvody a žádajice v tom JMKou s obou stran za opatření: tu JMKá nejjasnější kniže a pán pan Ferdinand římský, uherský, český etc. král, infant v Hispanii, arcikníže rakouské atd., jakožto král český se pány, vladkami, úředníky, soudci zemskými i jinými radami JMti ty artikule a obtěžování s obou stran vyslyšeti jest ráčil a v to všecko nahledše a pilně pováživše, takto o tom vypovídati ráčí: Nejprv, kdež jsou sobě oni Horníci to stěžovali do Albrechta z Guttenštejna, kterak by on mincmistr krále JMti na Horách Kutných radu a konšelsví šepmistřské sadil mimo výsady a obdarování jinými osobami, nežli jsou jemu od těch konšelův podle jich obdarování poznamenané byly dány, a tak tudy že jest jim Horníkům mimo ty výsady jich v tom ublížení učinil. I ponevadž se jest tomu vyzoumělo a to vyhledalo, že jest se též prve z některých předešlých mincmistrův dalo, že jsou ty konšely na radu šepmistřskou sadili, netoliko z těch osob, kteréž jsou jim na ceduli poznamenané od nich Horníkům dány bývaly, ale také jiné osoby, které se jim k tomu úřadu hodny zdály být. I z té příčiny JMKá té vůle a mocnosti při tom zůstavovati ráčí, jakž jest to prve bylo, pokudž by králi JMti vidělo a zdálo se, neb mincmistr, na místě krále JMti, ty osoby k tomu hodné na ten úřad saditi, které by se koli zdály mimo ty, kteréž by od těch konšelův poznamenané dány byly.*

¹⁵³ Co se pak jiných všech obtížností jeho Albrechta z Guttenštejna mincmistra krále JMti, a jich Horníkům a nevolí s obou stran vznesených, ačkoli mezi těmi stranami jakéžkoli obeslaní vyšší a slyšání byly, i ti půhonové proti některým svědkům učiněné, to všecko mezi týmiž stranami králova Mt zdvihati, mořiti a v nic obracet i to uznávati ráčí, což jest se tu koli mezi těmiž stranami v těch ve všech nevolech s obou stran buď řečí neb psaním neb jakžkoli zběhlo a vzešlo, že to jemu Albrechtovi z Guttenštejna jeho cti a dobré pověsti ke škodě není a nemá býti nyní i na časy budoucí, a jim Horníkům také.

Přitom týmž Horníkům všem JMKá přísně poroučeti ráčí, aby se k témuž mincmistru krále JMti i budoucím mincmistrům, jakožto úředníkům na místě JMKé postaveným ve vsi uctivosti poslušně, tak, pokudž úřadu tomu náleží, chovali, tak jakž jsou se i k předešlým mincmistrům prve zachovávali, a on také mincmistr aby se zase k týmž Horníkům podle úřadu svého povolně choval a což by se těch věcí městských a živností jich dotýkalo, ježto by jim šepmistřům a radě k opatření náležely, v to aby se jim on mincmistr mimo úřad svůj nevkládá, než jestliže by v čem jakou potřebu uznal, ježto by k dobrému těch hor býti mohlo, aneb žeby v čem jaký nepořádek viděl, když by je šepmistry a radu o takové věci kdy k sobě obeslal, aby oni šepmistři v tom k témuž mincmistru krále JMti poslušně se nalézti dali, a takové neřady, když by na ně vznesl o stravách a jiných věcech, ježto by se tu nákladníkům a dělníkům hor dotýkalo, aby k slušné nápravě oni Horníci podle úřadů svých přivzovali. Pakli by se v tom tak poslušně a povolně nechovali, že jednoho každého proto JMKá

skutečně trestati ráci. Což se Mikuláše z Práchnan a Jindřicha Charváta dotýče, kteréž jest ¹⁵⁴ na psaní krále JMti týž mincmistr slovem zavázal, by oba JMKá z těch závazků opět propouštěti a škody mezi stranami všecky zdvihati ráci. Stalo se v den sv. Žofie léta 1538. Mocný vliv mincmistrův bývalou autoritu obce u vyšších míst znamenitě omezil a o svobodné volení osob do rady připravil.

Stala se již zmínka o tom při roce 1533, jak někteří cizí nákladníci žádali za povolení ku spracování ladem ležících hald a to že jim také bylo povoleno. Při práci té velmi mnoho odpadků do potoka Vrchlice přicházelo a tento ku škodě mlynářův se zanášel, a proto stala se smlouva dobrovolná a dokonalá mezi urozeným panem Hanušem Pflugem z Rabštejna a na Bečově nejvyšším kancléřem království českého, německých lén a koruny téhož království hejtmánem, panem Julíusem hrabím z Hardeku a Kladska a na Řeči, dědičným šenkem v Rakousích a truksasem v Štýrště, urozenými a statečnými rytíři Vilémem Kšelcem z Jakšova, panem Hanušem Kucem z Kynastu a na Fišpachu a panem Janem Vyskytenským z Vyskytné, panem Hanušem Portnurem z Gugelhofu a panem Jeronýmem z Drasova krále JMti probířem spolukverky, kteří propůjčku a fristunk mají na haldy na Horách Kutných z strany jedné, a vzácné poctivosti pány šepmistry a radou, pány obecními a staršími na místě vší obce Hory Kutné z strany druhé:

Jakož napřed psaní páni kverci koupili jsou mlýn Nouzov (někdejší mlýn Voselský) pod sv. Barborou ležící a z něho puchýře k puchování těch hald zdělati chtí i také z hutí a páni šepmistři a rada a páni obecní a starší uznavše to, kdyby to a také vě dílo a puchování mlýnům dolejší i také městu dolejšímu zanášením Páchu ke škodě bylo, a žeby tudy i poplatek obecní z těch mlýnův, kdyby zhynuly, sjíti musil, na ¹⁵⁵ způsob ten a takový (majíc předkem zření na užítky krále JMti, pána svého milostivého, a jsúce toho vděčni, odkudž by koli králi JMti přivozovány byly) k tomu puchování a puchýřův zdělání povolení své dali, že jmenovaní páni kverci z téhož mlýna i jinde při hutěch na Páchu, kdež by se puchovalo, tak mají a povinni budou opatrovati, aby beze vší a všelijaké škody obce Hory Kutné, bez škody mlýnův, míst, kštádel a hald lidských i jiných kverkův děláno a puchováno bylo, jakož jsou v listu králem JMti psaným k nejvyššímu mincmistru království českého o to podali, že beze vší škody zanešením štourův na témž Páchu a bez škody užítkův nás Horníkův to dílo jich býti má. A to takto opatrovati přírkli, že předkem žumpy jeden po druhém, čtyry neb jich více, kolikoz by jich potřeba byla, při každém puchýři na Páchu udělati mají, aby do nich šlamové vpadaly a ty žumpy a z nich šlamy, když by a kolikrátkoli potřeba byla čistiti a ven vyklízeti a dále ty šlamy a obršlichy, pecky i jiné věci, jimiž by se Pách zanášeti mohl, všecko v stranu voziti a skládati mají tu, kdež by voda toho dojiti a do Páchu nésti a zanešením škody činiti nemohla. A pakli by toho tak, jakž se napřed píše, páni kverci neopatrovali aneb přes to, že by uznáno bylo, že se škoda tím a takovým dílem a puchováním obci a mlýnům a tak i obyvatelům Hory Kutné děje, že se v to poddávají páni kverci svrchupsaní, aby páni šepmistři se pány radními obecními a staršími mohli a plnou moc měli, město, obec i osoby v tom opatřiti a ty puchýře i to dílo a puchování, skrze kteréž by se taková škoda dala, zastaviti, zrušiti a nedopouštěti, aby tu více děláno bylo beze všech jich pánův kverkův v tom odporů a překážky všelikteraké.

Proto také vydala rada pro město následující nařízení: Nejprv, aby žádný smetí ani hnojův ani žádných nečistot nenosil ¹⁵⁶ ani nositi dal za fortny Klášterskou, Námětskou, Hloušeckou, pod dvůr Vlašský, k lázni pod kostelem Vysokým ani pod hřbitov u sv. Barbory ani nikdež po městě na žádné smetiště a místa, z kterých by se přivalem a deštěm smetí a hnojové a jiné nečistoty do Páchu nésti mohly a to pod pokoutou nížeapsanou. Ale smetí a podobné věci aby nosili neb vozili za Hotmil, na Provaznici a ke dvoru Předhorskému a ku Ptáku, tu kdež prve nošeny bývaly aneb kdež by potom ukázáno bylo.

It. Aby žádný hnojnic, smetí ani žádných jiných nečistot do struh po rynku, po ulicích a nikde po městě v času přiválu a deště nesyval a nenosil, ani bláta žádného do struh nehrabal a neklidil, ale když by na struhách bláto bylo, to aby každý před svým domem ven z struhy na hromady vyklízal a kladl, aby se

potom ven z města vyvézti mohlo. A kdož by se jináč při těch smetěch a při tom přenešení, což se svrchu píše a přikazuje, zachoval, a o tom skrze na to ustanoveného hlídače tržního postižen byl, ten každý aby 5 gr.č. pokuty dal a k tomu aby rychtářem přidržen byl, z kteréžto pokuty polovici rychtáři a druhá polovice tomu hledači náležeti bude. A jestliže by kdo po pokoutě neoprávil a toho se dopustil, tehdy netoliko pokoutou, ale i vězením trestán bude tolikrát, kolikrát by se toho dopustil.

It. Co se stavu nebo prahu nad branou Čáslavskou, k Hotmilí mlýnu, výše než prve položenému, dotýče, toho jsou páni neuznali, aby tak mnoho ke škodě byl Novému mlýnu hořejšímu, jako jsou ke škodě koželuhův příhrádkové, břehové a jiných nečistot šturcování do Páchu. A protož páni jim koželuhům prikazují, jakž i prve jest jim prikázáno, aby oni víc těch příhrádkův, lis, břehův všech činiti přestali, rohův, flokův, smetí, hnojův i jiných nečistot aby do Páchu ¹⁵⁷ nepouštěli a nešturcovali a Páchu více zanášeli. Kterž pak jsou co zanesli, to aby do čtyr neděl pořád sběhlých ven na stranu a místo příležitost vyklidili a více se takového zanášení Páchu nedopouštěli a to pod pokoutou a trestáním panským.

It. Jakož od té struhy nad Hotmilí voda jde dvěma trubami na haltýře do Marškrubu, páni uznavše, že jest dosti na jedné troubě, rozkazují o tom Petrovi držiteli, aby jednou troubou toliko vodu vedl na ty haltýře a druhou troubou aby zdvihl a tak mnoho vody ke škodě tomu mlýnu neodjímal.

It. Což se pak svrchního Páchu dotýče, o tom takto vypovídá se, aby každý z sousedův a obyvatelův před svým domem to tak opatroval, aby žádných nečistot do Páchu nepouštěl, a břehy tak opatrovali, aby se do Páchu nevezlo, ale tak se při tom všem zachovali, jakž od starodávna zápisové na to učinění a knihami městskými zapsáni to ukazují a i sobě zavírají.

Actum fer IV post Laurentii 1538.³¹⁸

Správa obecní i souzení všech při a soudů jak domácích i cizích ¹⁵⁸ zaměstnávaly šepmistry a radu přespříliš, takže při vší snaze nebylo možno všem požadavkům zadost učiniti. Proto v pondělí den sv. Kiliána páni šepmistři a rada, sněše se na tom, rozkázali jsú do knih městských památních zapsati: Jakož jest urozený pán pan Albrecht z Guttenštejna a na Kolině, nejvyšší mincmistr království českého, s pány šepmistry a pány radními ráčili jsou to v svém rozjímání míti, kterak v této obci na Horách Kutných mnoho při a soudů domácích a přespolních jest vzešlo a kterak sobě lidé to znamenitě stěžují a se domlouvají, že se jim koncové nedějí a že jsou někteří na JMKou vznášeli a k JMti nejvyššímu panu mincmistrovi se utkali o to, že se jim jich spravedlnosti prodlévají, kterak se jim protahové dějí, a že páni šepmistři a rada nemohli by sami tomu dosti učiniti a takového velikého počtu při přetrhnouti, ráčivše uznati na tom při soudích těžkost lidskou i také to, že zasedající na spravedlnostech lidských a je rozvažující, nemohli žádného volného jednání a spoluzrozumlení o potřeby obecní mívati, kteréž jsou znamenité na ten čas byly, též že dlouho na rathouze sedající, na zdraví i na živnostech újmu a škodu trpěli. A protož aby potřeby obecní mohli tím volněji jednati, zvláště na to zření majíce, kterak tato obec na tento čas velice jest dluhy i lichvami obtížena, že jest toho znamenitá potřeba, aby k tomu cesty mohly se obráti, odkud by ti dluhové mohli zaplacení býti, také aby lidé mohli k svým spravedlnostem spěšně přicházeti a páni šepmistři a rada na zdraví i při živnostech obtěžování nebyli, z vůle JMKé vedle privilegií a obdarování knížete Přemysla a krále Vladislava slavné paměti stvrzeného, tak jakž tomu vedle téhož nejvyšší pan mincmistr povolení dáti ráčil, takoví zřízení a svolení učinili, že osum osob z obecních starších k soudům ku pomoci pánům šepmistřům a radě zvoleno ¹⁵⁹ jest a to zejména tito: Mistr Matouš, Jukub Hubáček, Bohuslav Porybný, Albrecht Sup, Rafa-

³¹⁸ Mlyná jest pověst od mnohých až posud udržovaná, žeby potok Vrchlice čili Pách byl kdy v řečišti svém vydlážděn býval a to proto, aby prý voda do dolu Osla se necedila. O tom ve snesením obecním není zmínky, ani jinde. Toliko v rozkaze, daném majitelům hutí, nařizuje rada: že mají všudy při hutěch svých tarasy opatřiti a za ně škváry tak vyvážeti, aby do potoka hrnouti se nemohly. U dolu Osel, kdež se perk do Páchu veze, má udělán býti taras opatřením pana perkmistra a též tu smetí aby se do Páchu nesyvaly a škoda nedála. Reg. rubeum decretorum B-4 v archivu městském.

*el minciř, Jakub Labuška, Lorenc Gorčanský, Jan Weis, a jest jim táž přísaha dána jako pánům šepmistrům a radě se dáva, krom toho, že jsou slib pánům šepmistrům učinili. A ty osoby aby soudily ty pře, které jim od pánův šepmistrův poručeny a na ně odloženy budou. A toto zřízení má státi do vůle krále JMti a JMti pana mincmistra a pánův šepmistrův a rady, pokudž se toho potřeba uzná.*³¹⁹

Válka s Turkem, kterou král Ferdinand stále vedl, nedařila se šťastně a mnoho vojska českého zahynulo již v ní. Proto Ferdinand opětně žádal stavy království českého o několik praporů vojska nového. Stavové přivolili k tomu na sněmu v pondělí po neděli provodní, že každý, kdo měl statek pozemský neb peníze na úrok, ten každý z každých 2000 kop gr.č. buď jednoho jízdného neb místo něho 3 pěší dráby k úřadu krajskému dostavití a takové příznání ve třech nedělich složiti má. Vojska však nikam jinam, než proti Turku má býti upotřebeno. Kdyby se Turek utišil, musí býti zase rozpuštěno. Dále zavázali se stavové vojsku tomu náležitý žold, a sice každému ¹⁶⁰ jízdnému 12 zlatých rýnských, pěšimu 4 zlaté rýnské za čtyry měsíce a když by v tom času propuštěno nebylo, také za pět měsíců zaplatiti.³²⁰ Kdo by se byl však zpěčoval na první rozkázání tak učiniti, ten dvojnásobnou sumu odvésti musil a pakli by se i dále vzpouzel, tomu na jeho statky poručníci dáni byli, kteří tak dlouho užitky z nich brali, dokud povinná suma i se všemi úroky a útratami vybrána nebyla. Horníci bránili se dostatek, aby tak citelným platům se vyhnuli, ohrazující se stále svými výsadami, nic jim to však neprospívalo. Když pak již mincmistr, který jak jsme seznali městu valně nakloněn nebyl, k donucovacím prostředkům sáhnutí chtěl, podvolili se Kutnohorští ve dva jízdné a v šest pěších žoldněřův na svůj náklad.

Neúroda v zemi toho roku všeobecná byla příčinou hned po žních povstale drahoty obilí, a proto vláda zemská snažila se, když již nemohla drahotu zameziti, aspoň omeziti lichvu, jaká při prodeji obilí se děla. A proto vydal Jindřich Berka z Dubé a na Dřevěnicích, nejvyšší sudí království českého na místě nejvyššího hofmistra téhož království ku všem urozeným pánům a statečným rytířům a vladykám, jakož i moudrým a opatrným městům kraje čáslavského následující provolání: *Službu svou vzkazují a vám oznamují, že král JMti, pán náš nejmilostivější ráčil mi jest psaní učiniti, oznamujíc, že JMKá zprávu má, jaká jest drahoty povstala v tomto ¹⁶¹ království mimo všecku naději, ježto jinak se tomu rozuměti nemá, že více tato drahoty povstala z nepořádku a mnohých lidí překupování a svých užitkův a zvláště lidí selských obmyslováním, nežli z nouze potřeby ourody, poněvadž z daru Pána Boha všemohoucího některého obilí dosti bylo, nad čímž JMKá nemalou než velikou těžkost míti ráčí, že pro některý počet osob některých stavův i také z sedlských lidí, kteří při tom toliko svého užítku obmyslejí, má v takovém souzení a nedostatku strany drahoty všecka obec a všickni lidé býti a zvláště chudí, kteří nic nemají, než za svou těžkou robotu každý den za své peníze potravu sobě kupovati musí. A protož JMKá mně jest poručiti ráčil, abych do krajů psal a VMti a vás napomenul, abyste žádných láduňkův ve všech podle předešlého sněmovního zůstání nedopouštěli. A poněvadž se to předce mimo též sněmovní zůstání a JMti předešlé*

³¹⁹ Reg. rubeum decretorum B-3. - Memorabilie 1538. - Paměti Mikuláše Dačického: *V neděli den památky sv. Kiliana nařizeno a ustanoveno jest v Hoře Kutné osum soudcův ku pomoci pánům šepmistrům a aby soudili o dlhu a na rathouze aby sedali obzvláště. Tamtéž při roce 1538: V úterý po svatce sv. Jana Křtitele já Ondřej Dačický z Heslova měl jsem svatební veselí na Horách Kutných, pojímaje k manželství panu Dorotu, dceru pana Mikuláše z Práchnan. Nota: to rodičové autoris hujus libri (spisovatele této knihy). Z toho patrně, jak Mikuláš Dačický Paměti ním sepsané, jak v úvodu sám praví, sestavil dle zápisek předky jeho zaznamenaných a že tedy vše předešle již uvedené jakož i pozdější zaznamenávali jeho předkové, a to hlavně děd jeho a primator kutnohorský Mikuláš z Práchnan, jichžto původních spisovatelů díla tohoto k volnému použití laskavě zapůjčeno bylo posud žijícím potomkem pánů Dačických z Heslova c.k. ristrem na odpočinku žijícím na Klukách.*

³²⁰ Zlatý rýnský byl tolik jako 24 groše české. U porovnání s nynější měnou rakouskou platil 1 groš asi jako 25 kr. nynějších. Žold výše uvedený byl pro jednoho muže na jeden měsíc ustanoven.

poručení (jakž zprávu míti ráčí) děje, ráčil mi a vám o tom takto poručiti oznámiti a přísně rozkázati, aby každý sedlák, cožkoli má obilí na prodeji, na trhy svobodné do měst a městeček vezl, doma a v obydlí svém obilí nakládati aby žádného nedopouštěl a cizincům aby žádného obilí nezamlouval a nikterak nenakládal. Nebo, poněvadž jest obecným sněmem zůstáno (jakž prve dotčeno), aby nákladové ve všech byli zastaveni, i JMKá takto o tom naříditi ráčil, poněvadž své ungelničky a celníky na pomezích míti ráčí, i také všem pánům a rytířstvu, kteří svá města a městečka při pomezích mají, poručiti ráčil, aby ti k tomu přihlédali, kteříž by formané z země ven jaké obilí vézti chtěli, aby každý list měl, v kterém městě neb městečku, tu kdež svobodní trhové, na vozy nakládali. A jestliže u kterého pána neb rytířského člověka za zámcích neb na tvrzech a ve dvorích jich obilí naložil, které by nepřekupoval a tím nenahandloval, aby ¹⁶² také listy od nich měl. Pak takoví formané budou svobodně ven z země puštěni. Avšak ti formaní, kteříž by do země také nákladný vůz, buď solí, neb tunými věcmi, suchými rybami neb jiným zbožím přivezli, takovému formanu neb plavci na loď, kteří na Labi plaví, zase za tu sumu obilí nakladeno býti má, než jinému žádnému aby toho dopuštěno nebylo, a zvláště kteří by s prázdnyými vozy sem do země jeli a zase obilí k drahotě neb újmě této země ven vézti chtěli. A protož, věduce o tom, že jest na pomezí poručeno, že každý, kdož by z země ven vezl, zprávu dáti má, kde jest kupoval a nakládal, a jaké jest kupectví přivezl a kde je prodal. A jestliže by se našlo, že jest u některého sedláka ve všech, tu kdež svobodní trhové nejsou, nakládal a nasypal, ten forman z země nebude puštěn, než k tomu přiveden, aby je zase k témuž sedláku, kde jest nakládal, vezl a složil, neb jestliže by toto rozkázání JMKé tak zachováno nebylo, tehdy na mnohých panstvích (tak jak obilí jest vyprodáno) nebude čím jaře míti osíti. Tím se každý bude moci spraviti.

Druhé. JMKá ráčila poručiti, což se prodávání obilí na hrstech dotýče, poněvadž to nikde žádným sněmem stvrzeno není, aby to býti mělo, aby sedláci, majíce drahý počet obilí v domu svém, toliko s hrstmi na trhy svobodné chodili a tu na počet strychův neb kelcův zamluviti a prodávati měli. A poněvadž jest to věc škodná a v tomto království skrze takové obmyslené hrsti znamenité a veliké drahoty povstávají, ráčí JMKá zapovídati tak, aby toho žádný neučinil, a purkmistrům a konšelům v městech prikazovati, aby žádný obyvatel v městě se toho nedopouštěl, aby hrsti obilí jakéžkoli na svobodném trhu kupovati a zamluvati měli, aby od purkmistrův a konšelův trestán byl a určen, aby se před krále JMti, kdož by se ¹⁶³ toho dopustil, postavil. Také aby žádný obyvatel z žádného města žádného obilí více nekupoval, než toliko ku potřebě domu svého chleba, piva vaření neb jakýž by koli obchodník byl, podle téhož obchodu a živnosti aby toliko obilí nakoupil a nic víc. Než jestliže by chtěl jaké obilí kupovati, čekajíc na drahotu, toho aby purkmistrův a konšelův v trestání své vzali, jakž se nahoře píše. A poněvadž svobodní trhové býti mají, JMKá každému městu obzvláště poručeti ráčí, aby podle prvního sněmovního zůstání vichové minuli a více vystrkování nebyli, ač jestliže kde vystrkují. Pakli by v kterém městě se toho dopustili, JMKá jedno každé takové město podle zůstání sněmovního trestati ráčí. Přitom také JMKá i to doložiti ráčil, poněvadž ráčí u sebe rozvažovat i veliký nepořád co se prodávání v hrstech obilí dotýče, tak jakž jest výš oznámeno, tak o tom městům poručiti ráčil, aby toho nebylo. A protož, jestliže by kteří sedláci, majíce svá obilí doma, v to se dávali pro své lakomství a užitek vlastní, na svobodných trzích obilí na hrstkách kupovati od sedlákův chtěli, aby do jich domů vozili, a tu aby obilí z země ven nakládali: protož aby purkmistrův a konšelův toho tak pilní byli a opatřili, a kteréhož by sedláka tak seznali, že by na hrsti kupoval, mají hned pánům hejtmánům krajským oznámiti a páni hejtmánové krajské mají to opatřiti, aby takový sedlák k svému trestání přišel a jini aby se toho nedopouštěli. Přitom také JMKá purkmistrům a konšelům poručeti ráčí, jak by ta drahoty pomínula a umenšena byla, aby oni purkmistrův a konšelův pilně k řemeslníkům a cechům dohlíželi, aby řemeslníci také chudí, kteří na trhy přijedou, mimo slušnost v svých řemeslech nenadsazovali a vejš, nežli by za to stálo, nenadtahovali, tak aby chudí tím též sužováni nebyli, poněvadž pro tyto drahoty řemesel svých nadsadili ¹⁶⁴ a všecky řemeslné věci nanej-

vejš zdražili, aby zase k prvnímu lacinému způsobu přivedeno bylo. Kdež znajíce JMKé jak dotčeno poručení, nepochybuje se o Vašich Milostech a vás, že se v tom tak a nejinak zachováte, poněvadž na tom dobré zemské jest. Dán na hradě Pražském ve středu po sv. panně Kateřině léta 1538. Než což se markrabství moravského, knížetství slezského a markrabství obou Lužic dotýče, do těch země, co by se na trzích svobodných, jak dotčeno, jakého obilí nakoupilo, vezli, tak jakž do jiných cizích zemí se nezbraňuje, poněvadž oudové tohoto království jsou.

Tato v zemi panující dražota byla častou příčinou hlučných výstupů a srocování lidu horního, ježto všechny potraviny podražily a lid horní si stěžoval, že při posavadní mzdě za klopnotnou a nebezpečnou práci svou ani do syta najísti se nemůže. Proto vysílány byly osoby z lidu horního volené k šepmistřím i k nejvyššímu mincmistrovi, aby to opatřeno bylo, aby potraviny, chléb a pivo zlevněny byly, a obojí aby dle starobylého způsobu pekařům chléb a pivovarníkům pivo aby sazeno bylo úřadem. Šepmistři s nejvyšším mincmistrem měli věci tyto v svém uvažování a snesli se na tom, aby sami na zkoušku obilí koupili a chléb péci dali a dle toho pak pekařům chléb sadili. Co se pak piva dotýče, bylo již dříve ustanoveno, aby ve staré radnici pivovar byl zřízen a tam pivo vařeno, odkudž by pak užitkové do důchodu obecního vycházeli. Dle ceny piva obcí vařeného mělo pak pivo i jiným pivovarníkům sazeno být. O památce sv. Martina byl pivovar ten dostavěn a počali v něm vařiti.³²¹

^{165/} Téhož roku kněz Jiří opat kláštera Sedlckého ucházel se u obce kutnohorské o navrácení dvoru na Turkaňku, který podle zápisu v knihách klášterních ke klášteru patřival a ze kteréhož, dokud jej v držení měl, pan Mikuláš z Práchnan platil úrok k obci, kterýž plat právem měl klášteru být odváděn. Jelikož pak dle majestátu daného klášteru králem Ferdinandem statek ten, kdež by se jakého dědictví klášteru někdy náležejícího doptati mohli, od těch, kdož je drží, navrácen býti má, žádal opat, aby jemu dle zřízení zemského oznámeno bylo, jakou jistotu na statek ten obec má, ^{166/} aby nebyl nucen věci té radou a pomocí přátel svých dobývati. Zda obec dobrovolně či z přinucení dvůr klášteru postoupila, není známo, později však byl dvůr ten zase v držení kláštera Sedlckého.

1539 V pátek po Novém létě obnovil nejvyšší mincmistr Albrecht z Guttenštejna radu městskou dle obvyklého způsobu a primasem stal se Václav z Mlékovic a jeho zástupcem Mikuláš z Práchnan. Poprvé mezi šepmistry přichází Ondřej Křivoláček jinak Dačický.

Ač Kutnohorští po celou minulou dobu vedli na stavbu svého nádherného chrámu sv. Barbory náklad nemalý a jak jsme se častokrátě přesvědčili i znamenité odkazy k účelu tomu byly věnovány i stále sbírky opatrovníci chrámu konali, nestačilo to vše ku tomu, aby chrám bez cizí pomoci mohl být dostavěn, neboť úředníci mince svémocně zastavili vyplácení týdenních 2 kop gr., králem Vladislavem na stavbu povolených z mince. Proto prosili Honici krále, aby i nadále podpora z mince byla vydávána, načež Ferdinand odpověděl listem daným ve Vídni na den sv. Pavla na víru obrácení (25. ledna): *Ferdinand atd. Poctiví věrní naši milí! Věděti vám dáváme, že jsme na poníženu prosbu vaši ke cti a chvále rozmnožení služby Boží milostivé*

³²¹ Paměti Dačického. Tentokrátě i bez naléhání mincmistrova nahlédla se prospěšnost obecního pivovaru, který zřízen byl ^{165/} ve staré radnici na Tarmarce, kde nyní budova reálné školy jest a kde ještě v našich letech v *trubném dvoře* se říkalo. Spisovatel sám ještě zbytky někdejšího pivovaru v bývalém starém tom stavení seznal. ^{165/} O sazení pív nacházíme zprávu v Memorabiliích k roku 1538 A 37: *Páchoviským pivovarníkům nařizeno, aby do celého varu piva 16 korců sladu brali a z toho 18 sudův vařili a sud piva po 16 gr. dávali a kdož by toho neučinil, že bude skutečně trestán. Dále nařizeno šenkýřům, poněvadž to páni znají, což jest na ně vznešeno, že lidé těžkost trpí a co pítí nemají, že se i pív páchoviských nedostává a hostních že velmi málo za peněz dávají: protož že k tomu povolití ráčí, aby kouřimská, brodská a hradecká piva zde šenkovali. Než co se čáslavských dotýče, že k tomu povolení dáti nemohou, a to proto, že mají šenkýři obyčej čáslavské za hradecké neb brodské šenkovali, neb že je s jinými pivy míchají a s ním se divně žibřikují a tudý že by se mohla lidem křivda díti, tím aby se spravili.*

povolení naše k tomu dáti ráčili, aby každý týden z mince naší na Horách Kutných 2 kopy gr.č. na dostavení kostela sv. Barbory a to do vůle naší dáváno bylo, kdež pak nejvyššímu mincmistru království českého věrnému našemu milému psáti a poroučeti ráčíme, aby při úřednicích našich to opatřil a ty 2 kopy grošův, jakž výše dotčeno, vydávati rozkázal. Než to konečně míti ráčíme, aby ty 2 kopy gr., kteréž se každého týhodne vydávati budou, ne jinam, než na stavení dotčeného kostela od vás vynaloženy a obráceny byly, jináč nečinic nikoliv.³²²

^{167/} Když tento list od šepmistřův obecním a starším byl oznámen, učinili poděkování nejvyššímu mincmistrovi za jeho přímluvu, a sneseno, aby peněz těch vynaloženo bylo na další odkrytí kamenného lomu ku zhotovení kamenných desek na dlažbu chrámovou a na ostatní potřeby a aby bylo v žebrotách od opatrovnkův chrámu pokračováno, tak aby měšec obecní netrpěl, když by se to dílo začalo. Z toho patrné, že peněz obecních právě nazbyt nebylo, neboť obec sama vedla veliký náklad na pavování, jelikož nákladníkův nebylo. Proto svolal nejvyšší mincmistr obecní starší, tak i všechny cechy a pořádky, jakož i obecní starší kaňkovské a tu jest jim k uvázení přednesl celou tu věc, že jest nespravedlivé, **aby toliko obec veškeren náklad na pavování hor nesla**, jelikož veškerí obyvatelé horním dílem obživy docházejí a bez pavování by tato pomínouti musela. A protož, když veškeré obyvatelstvo jen proto, že se hor dotýká, od všeliké berně jest osvobozeno, že jest jeho povinností, aby každý cupusy cítil se býti povinen. Neb ač již bylo na tom, aby dolové staří byli spuštěni, že proti naději Pán Bůh jest ráčil dáti, že přebytku z hor jak JMKé tak i nákladníkům se dostalo a větší naděje že i kyne, když usilovněji v práci se pokračovati bude: Proto bylo k tomu všemu svoleno, aby cupusy na pavování na veškeré obyvatelstvo jak místní tak i kaňkovské, jakož i na všechny cechy byly rozvrženy, poněvadž, doloženo obecními staršími, když sami sobě nepomůžeme, od jiných cizích pomoci očekávati nemůžeme. Zároveň sneseno požádati mincmistra, aby právo kupců norimberských bylo zrušeno, dle něhož oni veškerou měď k zágrování (čištění) z Hory odvázejí a z toho sami užitek berou a na pavování ničím nepřispívají. A proto aby příště měď zde byla zágrována a tak užitek z ^{168/} toho v zemi a v městě aby zůstal, jakož aby podpory zemské horám, klenotu celé země se dostalo, oč pan mincmistr přičiniti se připověděl.

Smutný stav pokladnice obecní této doby potvrzuje nejlépe smlouvání obecních starších, když je nejvyšší mincmistr dal svolati a oznámil jim, že JMKá při svém nastávajícím příjezdu do království i s královnou a mladými knížaty do Hory přijeti ráčí a že jest tudíž potřebí, aby Jich Milosti tak přijaty byly, jakž by náleželo, a knížatům mladým aby dary dány byli. *Tu páni obecní a páni osmisoudcové své zdání učinili, že se jim vidí, aby se tak stalo a Jich Milostem bylo podáno, poněvadž i jiná místa nebudou tak zpozdlá, aby toho neměli učiniti. Ač málo dáti jest hanba a mnoho není odkud, však jakžkoli jest, aby toho pomínuto nebylo a dva koflíky aby se udělaly, jeden jednomu a druhý druhému, a v těch koflících mince neb 200 kop grošův, kteréžto po několika hřivnách, a na jednom aby byl Maxmilian a na druhém Ferdinand a k tomu i ryb, piva desítka aby byla dána a páni aby to dle svého náhledu opatřili a pan mincmistr i z mince společně něčeho přiměl a obec založil na ty úroky, které obec ještě z mincí z doby mincmistra Tunkle k požadování má.³²³*

Dačický uvádí jako zvláštnost k roku tomu, že okolo památky sv. Prokopa dovezero bylo do Hory 62 vozů lískových ořečů a ty v několika hodinách byly rozprodány.

1540 Při obnovení rady nejvyšším mincmistrem v sobotu po Novém roce stal se opět Mikuláš z Práchnan primasem a Jindřich Charvát druhým šepmistrem, což zdá se nasvědčovatí tomu, že předešlá kyselost mezi nimi a mincmistrem předce snad byla již přešla.

Pres všechny náklady a oběti, které obec i jednotliví občané ^{169/} na pavování vynakládali, klesalo hornictví i jeho výtěžky neustále, takže k vyhledání pravých příčin poklesu toho vyslána byla do Hory zvláštní královská komise, kteráž veřejně provolati dala, aby každý nákladník neb obyvatel beze všeho ostychu

³²² Listina v archivu městském.

³²³ Doslovně z knihy Memorabilia k r. 1539.

ohlásil, jak by těm horám k vyzdvižení pomůženo býti mohlo. I bylo v důsledku vyzvání toho oznámeno a komisi doporučeno následující:

1. Škody dějí se nerozšafným šmelcováním, jelikož zaveden byl nový způsob dobývání stříbra na syrovo a úředníci horní uhlí z hutí dávají si voziti domů, ač by s prospěchem spotřebováno býti mohlo v hutích, a že úředníci horní sídí nákladníky falešnou vahou.

2. Při hnaní stříbra častého hertu vyvstávání. Neboť častěji jest spatřeno, když pec rozházena byla, stříbro se po trámích a šindelích rozprskalo, takže do počtu, který by z tavení pojití měl, mnoho stříbra se nedostávalo.

3. Že jest dokázáno, jak mnozí stříbro v hutech kradou a že žádný z udaných trestán nebývá, a že písař hutní rejtky německy spisuje, aby jich nikdo z Čechův v ničemž viniti ani trestati nemohl.

4. Že zbytečná stavení v hutích a při horách na Kaňku činí a když se jim co nelíbí, zase zboří a jináč přestavují, čím se lesů, železa, mědi i jiných potřeb nemálo pokazí.

5. Že svévolně dříví plavené u Starého Kolína, místo v milířích na uhlí, jen na plano spalují a popel mydlářům prodávají.

6. Že úředníci horní místo po práci pro kratochvil s ručníci střelby si hledí a kulky sobě v hutích slévají, které podle průby i stříbro drží, a že v ožralství se dávají, takže jiní jich po dláždění sbírají. ***Neb račte toho povážiti, dokládají v stížnosti své, že ledajaký mládeneček Němec na tyto hory přivandrujíc, suknicí na sobě mítí bude, že by ji na vřeteně strás, hned ho zde úřad horní živností opatří, mezi sebe přijme a vychvaluje, že se hodí, 170) takových věcí mu svěří a nevědí třeba co a odkud jest a hned má stojného 30 neb 40 gr., neb se stane vážným v hutích neb nějakým prubířem ho stvoří, ježto ho žádná potřeba nebyla a není. A jakž málokterou neděli u Hory pobude, hned sukni ze aksamity sobě udělá, kord i tulich s stříbrem sobě opatří, ježto není možné, aby to tak brzy si vysloužití mohl, kdyby nic nejedl a nepil, a z Čechův nikoho při úřadě horním, byť by sebe poctivější byl, fudrovati nechtí.***

7. Strany rud a vitrukův. Když jeden centnýř rudy na zkoušce dva loty a více drží a více nad centnýř se do hutí dá dvacet liber, tedy za těch dvacet lichých liber ničeho se z mince nezaplátí, ani druhý týden nenahraňuje, takže se sejde několik set centnýřův, které do počtu nekladou, a tak oni při těch horách bohatnou a své dluhy, které prve v jiných městech a zemích se nadlužili, odtud zapravují. Tež rozličné handle v pšenících, sýrech, másle atd. vedou, skrze což se příjmy královské i obecní zkracují. A protož nebude-li nyní v to vkročeno a změnění a roztržení nebudou a v tom puntu setrvají, na těch horách aby se spravování a šmelcování dobře dítí mohlo, možné není.

Ze stížností těchto zřejmě vysvítá, kde vlastně příčinu úpadku hor hledati třeba, o čemž ostatně příští doby bližší poučení přinesou. Však ani tato poslední komise nepřikročila k úplnému odstranění stávajících a vypsaných neplech a proto není divu, že úpadek hor čím dále tím význačněji se počal jeviti.

Nedostatek stříbra v zemi stával se citelnějším, čím více klesala někdejší výnosnost hor kutnohorských. Aby tomu odpomohl, vydal Ferdinand dne 23. ledna 1540 na Hradě Pražském záповěď na vyvážení zlata a stříbra ze země.³²⁴

³²⁴ 171) Zákaz ten zněl následovně: *My Ferdinand z Boží milosti římský, uherský, český král atd. Urozeným, statečným, slovutným, poctivým a opatrným pánům, rytířům, vladykám, Pražanům a městům v království českém i jiným všem vůbec, kteréhožkoli stavu a řádu a povahy byli, věrným našim milým, milost naši královskou i všechno dobré vzkazujeme. Jakož jsme předešle naši koruně české a zemím k ní příslušejícím k užítku a k vyzdvižení i k dobrému dobru a stálovu minci v městě našem Praze v té míře, jakž od starodávna a za času předkův našich berná a obyčejná byla, zase k vyzdvižení předsevzítí ráčili a ven vyvážení stříbra a nemincovaného zlata a pagamentů ze země zapověděli podle znění našeho předešle vydaného mandátu a podle záповědi, kteráž se všemi stavy království tohoto českého se stala. A jelikož jsou nám až posavad zvláštní příčiny takového našeho předsevzetí a vykonání na překážku byly poněvadž se toho nachází, že mnoho zlata a stříbra čím dál tím více z naší koruny české vyvážeti se neumenšuje: a protož pro uvarování toho jsme My nyní času tohoto minci, však nejináč, nežli na zrno a*

¹⁷³) S klásterem Sedlckým nežili dosud Horníci v plné svornosti, čemuž nasvědčuje okolnost ta, že když opat Jiří žádal, aby jemu povoleno bylo v Hoře dům zakoupiti, z něhož chtěl by povinnosti činiti k obci tak, jako i jiní z stavu panského neb rytířského v městech ¹⁷⁴) z domů činiti povinni jsou a jak zřízení zemské to vyměřuje, odvolává se i na mandát krále Vladislava, že Horníci mají vždy býti obhájci kláštera Sedlckého a jeho dobré pověsti, žádosti jeho však povoleno nebylo, neboť přísní utrakvisté nechtěli kněžím římským poskytovatí útulku v městě.

Válka turecká, vedená na obhájení království uherského a národ český pozvolna ztravující, zdvihla se znovu r. 1540. Podpory z Čech na válku činěné, jak na lidech tak i na penězích, byly znamenité. Hora, ač berní sprostěna, přispěti musela způsobem jiným, a sice půjčkami buď na měď neb do mince královské. Nejvyšší mincmistr dovedl toho na Hornícih dosíci výmluvnosti svou i slibováním milosti královské. Toho roku museli Kutnohorští králi pomoci tisícem kop grošů. Nemajíce sami, vypůjčili se od Žateckých. Na účet dluhu tohoto ponechána jim byla všechna měď z dolů kutnohorských a z výtěžku měli si jak úroky, tak i jistinu pomalu srážeti. Nenašli jsme nikde poznámky o tom, k jakému užítku byl obchod tento pro obec, neb

šřuty podle minci našich horské a jochmtálské k mincování v městě našem Pražském skrze mincmistra našeho naříditi a podle instrukcí a zřízení jemu vydaného zříditi a jak taková mince naše dělána a mincována býti má opatřiti ráčili. A těchto časův podle způsobu placení a vyvýšení mince, tak jakž zlatý na zlatě a jochmtálský i horský český široký groš nyní v naší koruně běžný jest, koupí stříbra a zlata ustanoviti jsme ráčili, jmenovitě, aby jeden každý lot zlata horního fajnu váhy pražské za šest zlatých rýnských a jedna každá hřivna fajnu aneb zlámaného ¹⁷²) a pagamentu za deset zlatých rýnských, vždy jeden zlatý za 24 gr.č., počítajíc, do naší mince přijímáno a placeno býti má. Což se pak horního zlata neb stříbra, na kteréž kverkové frystunky a obdarování dosáhli, ti mají podle znění a vyměření těch frystunkův zastaveni býti. Jiná pak horní stříbra, na kteráž žádných frystunkův dáno není, v té koui, jakž naše horní narovnáni s stavy království českého učiněné v sobě zavírá, ujata a přijímáno i placeno býti má. A také má od šadovaného neb zlámaného zlata nic víc než od každého dukátu aneb na zlatě zlatého groše bílého, jakž od starodávna bylo, do naší mince bráno a placeno býti, avšak takovému nahoře dotčenému hornímu narovnáni bez újmý a úrazu býti má. A také nám to hned obzvláštně vyměřeno a zůstaveno býti má, abychom zlata a stříbra koupě každého času podle potřeby naší a náležitosti hor změniti a zjinačiti mohli. A jakož jsou se i židé v dotčené naší koruně české až do tohoto času s zlatem a stříbrem někdy mnoho v handle dávali, zvláště v tom, že jsou stříbra i staré pagamenty a mince přepalovali a zrnili, to všecko má jim teď tímto našim mandátem přísně zapověděno a složeno býti a již dále všecky i každá zlata i stříbra a pagamenty i zrna nikdež jinam než do dotčené mince naší prodáváno býti, kromě toho, kteréž při Horách Kutných a v Jochmtále a těm příležícím se nacházejí, ty mají jakž i posavad při jich minci zůstati a tuto vyměřeno býti má. A protož poroučeti a přikazovati ráčíme všem ve spolek a každému obzvláštně a chceme, aby bez našeho zvláštního povolení a dopuštění nížadného zlata a pagamentův anebo stříbra z země pod jakýmkoli způsobem by se to státi ¹⁷³) mohlo dále neprodávali, aniž by se toho jiným činiti dopouštělo, než toliko všecky a každá zlata a stříbra a pagamenty do dotčené naší přirozené mince podle jmenovaného placení prodávali, jakž nahoře položeno. Jestliže by pak kdo, buď jeden nebo jich více, buďto z křesťanův anebo z židův proti tomuto učinili a v tom postižení byli, ti a takoví beze všeho prostředku trestáni na svobodě i na statku, jakž prve skrze předky naše na to uloženo a ve dskách zapsáno jest, upadnouti mají. A ačkoliv My z důležité potřeby skrze zvláštní osoby, kterých jsme My k tomu zříditi a předsevzítí ráčili, aby oni k tomu s pilností přihlédali a kdož by taková zlata a stříbra ze země zjevně neb tajně vezli a proti tomuto učinili a nám nebo našim zřízeným radám komory naší české jistotu toho ohlásili, těm má třetí díl toho zlata a stříbra, kteréž by při těch osobách postihly, dáno a puštěno, a ostatní dva díly do naší komory jíti mají a tím aby jeden každý spraviti se hleděl a proti tomu aby jináč nečinil pro uvarování dotčeného trestání a naší královské těžké nemilosti, před kterouž vás všecky a jednoho každého milostivě vystříhati ráčíme. V tom jedenkaždý jistotu a konečnou vůli naši královskou vyplní. Dán na našem hradě Pražském 26. dne měsíce ledna léta Páně 1540 a království našich římského desátého a jiných čtrnáctého.

přepalování mědi přenecháno muselo být lidem cizím, kteří prospěchu obce málo hleděli. K tomu uvaleno na obec i nové břemeno. Správcové komory české nařízením v sobotu po sv. Lukáši vnesli na obec povinnost, že ona jest povinna na důl Osel náklady nésti sama a příspěvek královský na osm třídacátých, který z mince zakládán byl, nahraditi, jinak že by zcela musel býti zastaven. Ježto by však zastavením práce té mnoho lidu horního vydělku bylo zbaveno, musela obec i tomu se podvoliti a našli vydatnou podporu v tom, že Adam Lev z Rožmitála a na Blatné soudem zemským odsouzen byl k zaplacení 927 kop gr.č., za něž se byl otec jeho Zdeněk Lev z Rožmitála a na Blatné za někdejšího mincmistra Jindřicha Tunkle z Brníčka zaručil a o které obec již po více let byla při vedla.

¹⁷⁵ Při všem nedostatku v obci snažili se však obecní starší dle možnosti rozmnožovati statek obecní a koupili od pana Popela z Vesce a na Suchdole roku toho lán polí a dědinu *pod třešni* na Kuklíku, jež patřivala k Hořanům, za 28 kop gr.č. a sice v pátek den Navštívení Panny Marie.

Jako charakteristickou známku doby uvéstí jest okolnost, že veřejné rvačky a těžká poranění byla takřka na denním pořádku a kvůli tomu stálé soudy vedeny byly. Tak Jan Firšic zavraždil jedné noci Jindřicha Smířka z Vrchovišť, vzat jest ihned do vězení a potom veřejně sřat.

1541 Tou dobou nacházela se země česká v nebezpečí velikém. Královstvím procházeli Turkem najatí paličové, kteří obyvatelstvu veliké škody činili. Též v Hoře stala se veliká škoda založeným ohněm a proto nařídili rady komory české Kutnohorským, aby k bránění proti ohni a přetržení toho nebezpečí se opatřili. Za tou příčinou aby jak v městě, tak i na předměstích i po všech horách, kde jsou stavení, se opatrovali a řádu, kterýž nejvyšší mincmistr stran ohňův učinil, povolní byli a jej zachovávali a jiným zachovávat i plniti poručili. I povolání byli páni obecní, soudcové a starší a jest jim veškeré hrozící nebezpečnoství předloženo a sneseno na tom, aby pro bezpečnost v městě v každé čtvrti hejtmané zřízení byli a ti aby čtvrtí městskou v desátky rozdělili a desátníky ustanovili a ti aby zbrojí se opatřili a s občany vůbec hlídky noční drželi. Totéž provedeno i v předměstích. Ježto pak obávati jest se co, aby nepřítel Turek, který již i do Moravy se dostává, do království nevtrhl, že jest třeba městské zdi i valy jakož i brány slušně opatřiti. Proto vneseno ¹⁷⁶ na Joachyma puškáře, aby střelbu obecní opravil a děla roztržená přelil, k čemuž jemu lidé potřební od obce opatření budou. Vůbec hleděli opatřiti vše, co by k bezpečnosti města sloužit mohlo. Nejvyšším hejtmanem nade vším vojskem městským ustanoven Viktorýn z Krsovic šepmistr a pro každou čtvrtí čtvrtí hejtmané.

Svatební veselí osob ve městě přednějších bývalo pro celé město událostí význačnou. Dačický v Pamětech na listu 41 uvádí: *V pondělí před památkou Přenesení sv. Václava přivezli k manželství panu Kryštofovi synu pana Albrechta z Gutštejna nejvyššího mincmistra pannu Voršilu, dceru pana Šebestyana z Veitmille, do Hory. Slavná byla svatba na dvoře Vlašském u přítomnosti panstva, rytířstva, Horníkův i jiných k tomu pozvaných.* Že událost tato nebyla pro obec tak zcela bez významu, vysvítá z toho, že primas městský Václav Vočko svolati dal pány obecní, soudce a starší a vzešeno na ně, zvláště na pány starší a soudce: *že pan mincmistr ráčí syna ženiti a veselí má býti a že k takové potřebě přátelé přátelům dary posílají a dávají. Pak poněvadž tento pan jest správcem těchto hor a o dobré hor pečuje, statku svého nelituje, aby mohl těm horám přispěti, protož aby k tomu přivolili, aby panu též od obce něco dáno bylo, že se přátelská láska ukazuje dary, aby se tedy tak stalo.* Proti tomu však osmísoudcové namítali, že jest to za pana Kostky nebyvalo, když zde podobné svatby bývaly, a poněvadž jsou útraty obecní znamenité a odporové při počtech obecních byli stěžovány na pocty i pročež vidělo-li by se, aby se od toho upustilo, jelikož se tím nic neučiní, anto jest u pana mincmistra dostatek značnější a toho nepotřebuje. Než vůle-li jest o tom se snést, že proti tomu ničeho nemají. Šepmistři však přidali se k mínění obecních ¹⁷⁷ starších, aby dar zmíněný dán byl. Protož za pozvání pánův obecních k veselí svatebnímu musela pokladnice obecní darů svatebních poskytnouti.

Pro hornictví kutnohorské a tudy i pro město samo byl rok

tento rokem osudným. Nejen že veliké a obtížné berně, které pro zachování království uherského na zemi českou uloženy byly, tížily veškeré obyvatelstvo království a dotýkaly se také města i obyvatelstva jeho citelně, nad to pak okolní páni stavu panského při dovážení všelikých potřeb do města i při projíždění městem počali se vzpouzeti platiti clo obecní, čímž nejen duchody obecní byly zkracovány, nýbrž dán i podnikt ku mnohým nemalým výstupům, stížnostem a žalobám a zbytečným a nákladným jízdám do Prahy k vyslyšení rozsudku v těch věcech u komory české. Nadevše pak největší neštěstí postihlo obec v pondělí po památce sv. Filipa a Jakuba, kdy havíři, pracující v dole Osel prorazili se na cechvodu na vortu Hutníčkově, řečeném Mučírna kteráž se na ně tak mocně vyvalila, že jich 11 zachvátila, z nichž 8 hned zahynulo, 3 pak lidskou pomocí vytaženi byli. Potom šestého dne dobyli jsou opět ještě dvou živých a jednoho mrtvého.³²⁵ Voda v síle silné mužské ruky se valila a proto veškerá snaha horníků vedla k tomu, aby se podařilo vodu tu přemoci a důl té doby nejvydatnější před zatopením ochrániti, neboť staré kutnohorské přísloví znělo: ***Dokud Osel bude řvátí, Hora bude v šestí státi.*** Proto každý jednotlivý z obyvatel městských musel jednoho pacholka k dolu vyslati, aby vodu z dolu rumpálem mohl vytahovati. Při nedostatečnosti strojů k čerpání tak náramného návalu vody ukázalo se veškeré namáhání marným a tak důl Osel, na němž Kutnohorští si ¹⁷⁸ tak velice zakládali a na nějž žádného nákladu nelitovali, nešťastnou náhodou touto počal se zatopovati a zacházeti.³²⁶ Když se Ferdinand dozvěděl o nehodě této, prohlásil, že nechce více pomoci na ostatní doly udíleti, poněvadž tyto více mědi než stříbra vydávaly. Však na sněmu zemském na hradě Pražském odbyvaném od stavů království českého byl prošen, aby ujal se Hory a spolu žádán, aby pro vznik hor kutnohorských zrušil starou smlouvu s kupci norimberskými, bratry Bernardem a Augustinem Frichtlem a Hanušem Ebnarem, o přenechání veškeré mědi z hor Kaňkovských a Kutnohorských, a aby se veškerých výtěžků k užítku a dobrému i rozmnožení komory královské ujal. I vypořádání listem, daným na hradě Pražském dne 26. května 1541 úmluvu tu. Že pak k výplatě dluhu kupcům norimberským povinovaného, na němž úmluva k dodávání jim mědi kutnohorské ¹⁷⁹ spočívala, pak že ke zřízení zágrovný mnoho peněz potřebí bylo a těch v komoře královské se nedostávalo, vypůjčeno bylo od nejvyššího mincmistra Albrechta z Gutenštejna a na Kolíně 11.000 zlatých, každý zlatý po 24 gr.č. počítajíc, na obyčejný úrok 10 zl. ze sta na vyplacení úmluvy té a příprav k zágrování a zajištění byl dluh ten na minci královské, kdež zároveň úředníkům mince nařízeno bylo, aby všecky užítky, kteréž z zágrování mědi přicházeti budou, žádnou měrou jinam obraceny nebyly dříve, dokudž by věřitel i s úroky úplně zaplacen nebyl, a teprve pak užitek z mědi do komory královské aby šel. Když by však z dopuštění božího hory skrze horní neb válečný běh a ne jinak k pádu přišly a on Albrecht z Gutenštejna s požadavkem svým vypořádán nebyl, tedy jemu i dědicům jeho všeliké zboží komory královské a důchody království českého úpisem tímto v zástavu se dávají, aby jich dříve nevydával aniž postoupiti povinen byl, až by k záplatě své úplně přišel.³²⁷

Klášter Sedlecký byl doby té ještě v držení mnoha pozemků na blízkou Hory. Že pak v době svého opětného vzkříšení potre-

³²⁵ Paměti Mikuláše Dačického. - Zimmermann: Příběhové království českého za Ferdinanda I. - Kořínek: Staré paměti Kutnohorské.

³²⁶ Kořínek praví o události té: *Povídají staré paměti, že ten důl Osel od léta 1541 pomalu tonul, léta pak 1544 zcela utonul, kteréhož roku na den sv. Matěje lidé ven z města běželi, aby se na vodu ven z Osla, tak jak až podnes teče, podívali.* Nalezené zápisky však svědčí o tom, že důl Osel již r. 1528 pro silný nával vody spodní v hloubce nálezitě dobýván býti nemohl a protož jen nad vodami postranní šachty nové se prosedaly. O hloubce dolu praví stará pověst, že dobrý chodec z Hory Kutné do Čáslavi a zpět dříve došel, nežli se kovkop, leza dolů po žebřících, ku práci důlní dostal. Humboldt ve svém díle *Cosmos* uvádí důl Osel za nejhlubší v Evropě. Ve zprávě horního přísežného Práška, který důl Osel ve čtvrtku po sv. Martinu 1531 slezl, udána je veškerá hloubka dolu toho na 260 ½ dumplochů. (Dumploch - 4 lokty Pražské.) Viz *Živa* r. 1856.

³²⁷ Opis v archivu městském.

boval mnoho peněz na opravy a nové stavby, odprodal roku toho Janu Tobolářovi, občanu horskému, lán dědiny od dvoru Hadršperku následující smlouvou: *Ve jménu Božím. Amen. Aby prodějové, kteří se za těchto nynějších časů od nás dějí, skrze nepaměť lidskou v prodlených létech nezhyňuly a v zapomenutí nepřišly, i sluší je opatřiti podle řádu a zvyklého obyčeje listy utvrditi a pečeti dobrých lidí upevniti. Protož my kněz Jiří opat a konvent kláštera Matky Boží v Sedlci známo činíme tímto listem naším obecně přede všemi, kdež čten nebo čtíci slyšán bude, že s dobrým rozmyslem a naši plnou svobodnou vůlí dobrou z mnohých a hodných příčin pro dobré a užitečné kláštera a ¹⁸⁰ konventu našeho prodali jsme a mocí tohoto listu trhem pod plat prodáváme opatrnému Janovi Tobolářovi měšťaninu v Hoře Kutné i jeho dědicům a budoucím lán dědiny od dvoru Hadršperku kláštera našemu v Sedlci náležící za Meckasem kolem Provaznice až k Šipčím i s tím paloučkem, kterýž jest při té dědině vedle louky Hanuše kupce, k tomu také i ten díl dědičný, ležící mezi zahradami rejskými podle Mikuláše Pastora až k poli Martina z Smetišť, kteréž dědiny od předkův našich vždycky v zástavách a nájmech byly jsou, takže jsme jich užívati nemohli, i z té příčiny jsme je prodali a plat dědičný z té vši dědiny již jmenované k konventu našemu jsme přivedli a to jmenovitě 80 kop gr.č. dobrých pražských nám z úplna a docela splněných a zaplacených penězi hotovými k budoucímu držení a mocnému požívání pod úrok nížepsaný, takže nadepsaný Jan Tobolář s dědici a budoucími svými má a povinen bude platiti nám a konventu našemu i budoucím našim téhož kláštera a konventu držitelům platu a úroku ročního totiž jednou v rok na každý sv. Havel půl druhé kopy gr.č. dobrých pražských. A ten úrok nadepsaný Jan Tobolář s dědici a budoucími svými dlužen a povinen bude platiti nám svrchupsaným opatu a konventu i budoucím našim téhož kláštera a konventu držitelům po všecka budoucí léta věčně vedle toho a tak, jakž se svrchu píše, jakožto držitelům dědičným a pánům tohoto gruntu. A tu všecku dědinu výš psanou s paloukem svrchupsaným nadepsaný Jan Tobolář s dědici a budoucími svými bude mocí s našim i budoucích našich vědomím prodati, zastaviti, změnit i učiniti jako s svým vlastním pod týmž úrok a plat, jakož jest on Jan Tobolář koupil. A z té dědiny a paloučku svrchupsaného týmž Jan Tobolář s dědici a budoucími svými nám a konventu našemu i budoucím našim téhož kláštera a konventu držitelům nebude žádné jiné povinnosti činiti ¹⁸¹ ani berni a vojen neb robot zastávati, než toliko samý úrok platiti, a přes ten úrok nám a budoucím našim ničímž více povinni nebudou. A jestliže by téhož Jana Toboláře neb dědice jeho a budoucí kdožkoli z gruntů svrchupsaných čímkoli obtěžoval a výše mimo úrok a plat svrchupsaný k čemu potahoval aneb jim jakoužkoli překážku v tom trhu činiti chtěl, tedy my často psaný opat a konvent máme a slibujem je v tom ve všem zastati a zastoupiti a těžkosti žádné na ně nedopouštěti, k témuž i také budoucí a potomky naše téhož kláštera a konventu držitele tímto listem našim zavazujem. A kdož by koli tento list měl a k němu řádně přišel, buďto trhem, dáním neb směnou, ten má a bude míti tu moc i plné právo ke všem věcem v něm položeným a zapsaným jakožto on sám Jan Tobolář svrchupsaný. Na potvrzení toho všeho a paměť budoucí my nadepsaný opat a konvent pečeti naší vlastní, již užíváme, k listu tomuto přivěsiti jsme dali vědomě a dobrovolně a pro širší stvrzení i pevnost toho dožádali jsme se urozených vladyk pana Hynka Martinického z Chřenovic a na Novém Dvoře a pana Jana Loreckého z Ylkuše a na Horách Kutných, že jsou také pečeti své podle nás sobě bez škody na svědomí přivěsiti dali k témuž listu, kterýž jest dán v kláštere našem Sedlci léta Páně 1541 v pondělí po sv. Zofii. Král Ferdinand na prosbu téhož Jana Toboláře listinu, tuto potvrdil majestátem daným na hradě Pražském ve středu den sv. Lukáše 1541.*

¹⁸² Měšťanka kutnohorská Alžběta Vondrová, jako věrná

³²⁸ Uvedl jsem celou tuto listinu kupní za tím účelem, ježto jediný tento lán polností u Kutné Hory až na naše časy v celosti se udržel ve své tehdejší výměře, jednak aby poznala se tehdejší nízká cena pozemku. Jest to dvorec nyní zvaný Toužimských v Hlouškách. Mečkas slulo celé položení za fortanou Hloušeckou až k Šipčím, o čemž nás poučují knihy zápisní ¹⁸² práva hloušeckého.

straně římské, odkázala posledním pořízením dvůr svůj kmetci v Mezholezích klášteru v Sázavi, o kterýž však bratr její Jiřík Libotovský bohatý měšťanin a jeden ze šepmistrů horských s klášterem Sázavským dlouhý spor vedl, však rozsudkem soudu kutnohorského tak i po odvolání se ke komoře královské odkaz klášteru Sázavskému byl potvrzen.

Veliké neštěstí potkalo roku toho Prahu a tím skoro celou korunu českou, neboť ve čtvrtek před památkou Seslání Ducha svatého vyhořel hrad Pražský všecek, kostely všecky, zvonové se slili, hrobové svatých a čistě mnohé drahé věci, dsky zemské všecky a všecka stavení krom Černé věže a Daliborky, též Hradčany všecky, kromě sedmi domův, též Menší město Pražské pod týmž hradem, sotva ho třetí díl zůstalo, přičemž také něco lidí uhořelo. Stala se škoda veliká království českému.³²⁹ Kromě toho nešťastně vedena byla válka s Turkem v Uhrách a okolo památky sv. Bartoloměje turecký císař porazil lid český u Budína a vzav Budín, zámek osadil a veliký díl království uherského sobě podmanil, královnu i se synem Maxmilianem, na království uherské již korunovaným, zajal, a mnoho válečných potřeb v plen vzal. Čechové, obávající se, aby po rozražení vojska královského Turek do Moravi nevpadl, sebrali rychle šest tisíc pěších a dva tisíce jízdných a ¹⁸³ pro ochranu země poslali na Moravu.

Důležitá tato událost, týkající se celé koruny české, vyžadovala svolání sněmu všech stavů z zemí koruny, kterýž sněm také král Ferdinand, ježto hrad Pražský byl vyhořelý, svolal ku dni památky sv. Barbory do Hory, později však, když již sám na cestu se byl vydal, mandátem vydaným v Linci v pondělí po sv. Martině, odbývání sněmu toho na týž prve určený den do Prahy položil. Jednáno hlavně na sněmu tom o sbírku a daň na lid válečný a určena síla vojska, za jehož nejvyššího vůdce ustanoven všemi stavy království českého Zdislav Berka. Na sněmu tom byly zase vyzdvíženy a obnoveny dsky zemské království českého a Pražanům i Horníkům povoleno, aby ve dsky kladeno bylo a svobodně šlo, což by sobě k obci neb k osobě na zemi statků svobodných koupili. Také kšaftové jejich mají jim ve dsky kladení býti též zvláštní relací JMKÉ, jak toho od starodávna užívali. Jednáno také o výstupcích proti židům, které roku toho v městech Žatci, Litoměřicích ano i v samé Praze se udály, takže židovské domy byly přepadeny, židi sbiti a o majetek oloupeni, a došlo se ku přesvědčení, že lid obecný proto proti židům se pobouřil, že oni s Turkem byli v dobrém srozumění, jemu věci naše zrazovali, peníze od něho brali, paliče v Čechách najímali. Za tou příčinou sneseno na sněmu a do desk zemských vloženo, aby veškerí židé z království byli vypovědění a nikdo v Čechách více žádného žida netrpěl, tím méně ho přechovával, a to na budoucí věčné časy. Kdykoliv by pak v kterémkoli městě a u kohokoliv v království českém nějaký žid byl postizen, ten aby ihned bez meškání na hrdle potrestán byl.³³⁰

¹⁸⁴ **1542** Na sněmu zmíněném mělo se též jednati o pozdvížení a zvelebení hor kutnohorských, ale nejvyšší mincmistr to překazil. Když o tom do Hory zpráva přišla, vyslali Kutnohorští ihned s prosbou ku králi, v níž uvedeno, že za správy Albrechta z Gutenštejna hory k úpadku přicházejí, protože on na staré doly stříbrné nákladu činiti nechce a toliko hory Kaňkovské podporuje, kdežto zkušenost učí, že ve starých dolech stříbrných více rud odplatných se nachází, nežli ve všech dolech nových se našlo, a že on mincmistr, když na sněmu právě odbývaném stavové království o pozdvížení hor těch jednati chtěli, tomu se opřel, a protož ku ospravedlnění svému a pro dobro celého království uznávají za nutné uvést příčiny úpadku hor následující:

1. Není pravda, že by dobrých rud a kyzův nepřicházelo do hutí, neboť ani kdy dříve se tolik rudy a kyzův do hutí nedostávalo, jako nyní a předce užitek nevycházejí a k tomu dluhův

³²⁹ Paměti Mikuláše Dačického. - Obšírný popis zhoubného ohně toho podává Hájek z Libočan ve své Kronice České a po něm jiní spisovatelé pozdější.

³³⁰ Následkem tohoto snesení sněmovního počali se židé valem ¹⁸⁴ stěhovati a to hlavně do Polska a byli na cestě všelijak týráni a olupováni. Na velikou prosbu toliko 15 židům povoleno jeden rok setrvati v Praze, aby dluhy své vypomínati mohli. Na místě jednoho roku však zůstali v Praze navždy, ano souvěrcům svým i svobodný návrat jak do Prahy tak i do ostatního království vymáhali.

na tisíce na minci se uvozuje a tím úpadek hor přivozován bývá.

2. Správa hor zcela opačně se děje, neboť výlohy hutní, které jindy přede všemi hormistry a jinými přítomnými v rejtunku proukazovány bývaly, a tu co pořádně bylo uloženo přehlédnouti se mohlo a cedule teprv do mince k přehlédnutí pánům úředníkům byly podávány. Ale nyní děje se to vše jinak, neboť nepoukazují nic zjevně, ale osoby ^{/185/} dvě neb tři, spíše vše německy, podají toho panu hofmistrovi a pan hofmistr se podpíše, cedule ta do mince se podá a co tu poukázáno, z mince se vyplatí, aniž věděti možno, jací košťové horní jsou a nač se peníze obracejí. Kromě toho na tisíce na nepotřebné stavby se vynakládá. Uhlí, které od uhlířův po 9 gr. truhla se běře, v hutích po 15 gr. se účtuje a kromě toho s uhlím při hutích se plýtvá a dle obdrženého rozkazu při tavení se nezachází. Dále, že uvedeno mnoho nových úředníkův jakých dřívě nebývalo k opatrování a sekání lesův, pálení uhlí, formanův spravování a jim stans se platí, čímž důchody mince se zkracují, užítkové z toho nevycházejí a tím tyto slavné hory k snížení jdou.

3. Že na forování uhlí do hutí mnoho koní od formanův horních chovati se musí, což by dle dřívějšího způsobu dodávání uhlí zařízení býti mělo.

4. Lid od nakládání na hory se odráží tím, jelikož sobě stěžují na průby, takže co na zkoušce ruda jedna týden jeden drží, druhý týden úředníci sotva polovičku neb málo víc určují a chtěl-li by se kdo v to domlouvat, tedy nic jiného nežli těžkost a vězení sobě způsobí. A protož žádáme VKMtí, aby v to nahlédnouti milostivě rozkázati ráčila, kudy tací dluhové a nedostatkové na minci při tom hojném nadělení božském pocházejí, a tu se shledá, že všechna ta vina z nedbalosti úředníkův horních a jich nerozšafným spravováním, pošla.

Na stížnost tuto přijeli ve středu před sv. Fabiánem (18. ledna) komisaři zemští do Hory, a sice Jaroslav z Šellenberka, Jan z Pernštejna, Jiří Gerstorfer podkomoří, Václav Žehušícký a Florian Gryspek, aby ty hory spatřili a o udaných nepořádech se přesvědčili, spolu také na místě krále měli radu obnoviti, což se také stalo, a vyslyševše některé nevole mezi mincmistrem z Gutenštejna a některými osobami městskými, odejeli, aniž by čeho byli o horách ^{/186/} zařídili.

Proto šepmistři novou stížnost králi odeslali, v níž poukázali na to, jak po odjezdu komisařův nijakého zlepšení hor ani ze strany mincmistrovy ani úředníkův horních se neděje, mincmistr že měď místo do mince, do svého domu Hrádku odvážeti dává a že čím dále, tím hůře na horách se vede, dělníkům že se neplatí a ti proto z hor se zdvihnouti chtějí a nebude-li dělníkům, že vody do dolův půjdou a tím že úplný úpadek hor nastati musí. A kdežto my z peněz obecních, co nikdy dřívě nebývalo, na hory pro jich udržení na tisíc kop gr. jsme vynaložili a tak obec více na hory nežli na obecní potřeby vynakládala, že však, když pan mincmistr a úředníci horní o hory pranic se nestarají, jen svého prospěchu a vyražení si hledí, že všecken náklad jejich jest marný.³³¹

^{/187/} Takovými stížnostmi pohněvali si Kutnohorští jak mincmistra tak i úředníky horní velice, takže pak tito společně všemožné vzdory proti obci vedli a hory svévolně zanedbávali a je upadatí nechali. Však ještě téhož roku pro opakující se stížnosti zbaven byl Albrecht z Gutenštejna úřadu nejvyššího mincmistra a na místě jeho ustanoven byl Šebestyan z Veitmille a

hofmistrem horním stal se Zikmund Prášek.³³²

Mince královská za Albrechta z Gutenštejna byla ve velmi bídném stavu, takže obci ani úroky z peněz do mince půjčených platiti se nemohly, ježto týž mincmistr veškerý užitek nejprve pro sebe na srážku dluhu, králi Ferdinandovi zapůjčeného, dle zápisu vypláceti si dával.

Kdy a jak obec Kutnohorská ke vsím Stupárovicům, Lovčicům a Bousovně přišla, nikde jsem zaznamenáno nenalezl, a předce nachází se v archivu městském listina, daná v úterý po sv. Trojici, kterou šepmistři Václavovi Tuněchodskému z Poběžovic vsi a dědictví Stupárovice, ves celou, Lovčice a Bousovnu prodávají a do desk zemských vložití povolují.

Téhož roku od sv. Bartoloměje až do sv. Martina řádil v Hoře silný mor, takže několik tisíc lidí pomřelo, předce však, jak Dačický dokládá, vždy hluché vino se odbyvalo. Stalo se častokrát, že při schůzích obecních ani dostatečný počet se nesešel a poněvadž několik šepmistřů morem tím zemřelo, museli ^{/188/} mezi rokem náhradníci z obecních starších voleni býti.

Nic nebývalo Kutnohorským tak odporné, jako placení sněmem svolené berně, která i na Horu byla uvalena, neboť při každé příležitosti odvolávali se na své výsady, mocí kterých všech daní a berní byli sproštěni. Když však roku toho také berni na vydržování vojska platiti měli, váhali opět, až jim král Ferdinand listem daným ve Vídni na den Povýšení sv. Kříže přísně rozkázal, aby berni jim uloženou platili a odvedli.

Stavbu chrámu sv. Barbory řídil toho času Mikuláš parléř, kteréhož páni čáslavští zvolili si k dostavění a úpravě svého chrámu čáslavského a požádali Kutnohorských, aby jim kamene potřebného v lomu kutnohorském na Ptáku nalámali dovolili. Kutnohorští k tomu nesvolili, snad z té prosté příčiny, že kamene z lomu toho sami ke stavbě svého kostela potřebovali. Čáslavští odpověděli jim listem, v němž Horníkům *nesousedství* vytýkají.

1543 Ježto v minci královské shledán byl v účtech nepořádek, vyslán byl v pátek po Božím Křtění radami komory české Jan Ginter z Moren královský knihvedoucí do Hory pro některé pilné věci a pro počty a s ním a nově ustanoveným mincmistrem Šebestyanem z Veitmille měli Kutnohorští jednati o svých požadavcích za minci královskou. Poněvadž však nový mincmistr v Hoře ještě nebydlel, nedošlo k tomu. Teprve na den sv. Juliany (16. února) oznámil týž mincmistr Horníkům z Prahy příjezd svůj tímto listem: *Službu svou vzkazuji slovně opatrnosti páni šepmistři, přátelé moji milí, zdraví a jiného všeho dobrého toho bych vám přál. Na tom jsem konečně byl, abych jako zitra bohda ^{/189/} v sobotu na Hory Kutné přijel. Poněvadž král JMt ráčí sněm obecní ten po neděli Laetare pokládati a osobou svou tu býti, zdá mi se za potřebné, aby společně rozmluvení a rajtunk byl, co se hor stříbrných dotýče, poněvadž já ještě jinak nerozumím, než že JMKá na tom státi ráčí a štourů neráčí dopustiti dávati, pokud v tom hory opatřeny nebudou, kdež v předešlém sněmu artikul, aby se o Hory Kutné také jednalo, k řeči nedospěl. I piši o tom úřadu hornímu, oby všecky orty ohledali, jak na temto čas při nich rudy se ukazují, abychme toho jistotu a konečnou zprávu míti mohli, byste vy také k tomu přihlédali a někomu poručili, aby bohda v neděli oznámeno bylo, že druhou neděli Oculi rajtunk obecní držeti chci, a sám okolo středy neb čtvrtka na Hory přijedu, o to společně rozmluvíme, co potřebného uznáme, abychom to předevezali. Také za to mám, že mi posel můj do toho času se vrátí, kteréhož jsem k JMtí o potřebu pánův mincérův a pregěrův poslal. S tím dej Pán Bůh všemohoucí abych se s vámi ve zdraví shledal.* List téhož obsahu psal též úředníkům horním, hofmistru Sigmundovi Práškoví a urburěti Severinovi z Kamsyštejna.

Tento přátelský list považovali Kutnohorští za dobré znamení, že k nim zavítá mincmistr dle jejich přání, který o hory pečlivě bude se starati a k jich opětnému pozdvižení je přivede. Proto činěny všemožné přípravy k slušnému jeho uvítání. Znalci s úředníky horními vysláni byli k ohledání veškerých couků a

³³¹ Dle Pamětí Mikuláše Dačického a Kořinkových Starých pamětí kutnohorských byl Albrecht z Gutenštejna v držení Hrádku nad Páchem. Byl též spolujatelem velikých panství Kolínského, Žirovnického a Štítného. Jelikož jako mincmistr měl pro sebe prostranné obyvatí v domě mincmisterském, lze se spíše domýšleti, že Hrádek pro obydli syna svého Kryštofa, jenž, jak při roce 1541 uvedeno, se šlechtičnou Voršilou z Veitmille se byl oženil, zakoupil. Týž pan Kryštof působil otcí svému málo radostí, byl to zhýralý prostopášník. Tak píše Dačický k roku 1543: *pan Kryštof, syn Albrechta z Gutenštejna, mincmistra, posekal hanebně Jakuba Hubáčka, pročež potom veliká nesnáze byla a musel za to dáti 900 kop gr.č.* Dále při roce 1545 uvádí (list 33): *Brychta řezník v Žirovnici přistihl ženu svou s Kryštofem synem pana Albrechta z Gutenštejna, zabil téhož pana Kryštofa nožem řeznickým, potomně stát jest, neboť byl poddaný týchž pánův z Gutenštejna.*

³³² Dačický píše o Albrechtovi z Gutenštejna: *Za něho mnoho různic a nevolí bylo, falše a soudové před králem Ferdinandem mezi ním a Horníky o práva a svobody Hor Kuten a nátiskové nemalí pro religion.*

šachet, aby o jich vydatnosti aneb beznadějnosti dokonalou zprávu podati mohli. Panu děkanovi a veškerým farářům pak nařízeno, aby z kazatelen na příští neděli veřejný rejtnk na Vlašském dvoře byl ohlášen.³³³

^{190/} Za peníze stržené roku minulého za vesnice prodané panu Tunochodskému koupila obec zápisem z úterka po památce sv. Tří králů od bratří Jana, Václava a Mikuláše Šatných z Olivetu ves Vilímovičky se vším příslušenstvím i právem nadačním k oltáři sv. Apoštolů Petra a Pavla v chrámu Matky Boží na Náměti, kterýž kdysi Anna Miránková byla nadala 1500 kopami gr.č. Kromě toho vykázala se též, že dvůr Újezdec, ve kterém Tomáš Kutlíř sedí, jest statkem Hory Kutné dědičným i s loukou a se vším k němu příslušenstvím, lesy, vrbinami, lukami i což k tomu náleží, kterýžto dvůr koupila obec od Jana Žateckého z Weikerstorfu a nebožtíka Jaroslava Konárovicekého z Libovic, a to vše před shošením desk zemských zapsáno bylo, neboť již patnácte rokův v držení toho dvoru jest.

Při truchlivých zprávách, které o válce s Turky ustavičně docházely, obracel se král Ferdinand zvláště k Čechům jako vždy věrným poddaným a položil sněm na den 5. dubna na hrad Pražský, na němž o novou pomoc proti Turku mělo býti jednáno. Čechové odložili sněm ten na den pondělní před sv. Filipem a Jakubem (30. dubna), žádající, aby král svou osobou k sněmu tomu přijel, což se také stalo. I byla berně proti Turku ode všech stavů svolena tím způsobem, aby všichni a jeden každý, kdokoliv statky pozemské aneb platy komorní, městské a šosovní měli, odhadnouti a takové odhadnutí pánům Adamovi z Říčan, rytíři Mikulášovi Rendlovi z Úžoví a slovutnému Sixtovi z Ooprštorfu s listem přiznávacím a pečeti stvrzeným dal, podle kteréhož odhadnutí z jednoho tisíce kop grošů 10 kop gr.č. berně dáti má, kteráž berně ^{191/} též z peněz na úrocích, listech i všelijakých užitečných odváděti se musela. Poddaní pak buď v městech, městečkách neb vesnicích, kupci domácí i přespolní, též podruzi ze svých nábytkův, z každé kopy grošův pět peněz dáti mají. K snesení tomu a vydanému na to rozkazu odhadli šepmistři a rada, k svědomí svému to berouc, jmění obecní na 5060 kop 22 gr.č., statek pak lidí svých poddaných na 5936 kop 30 gr.č.

Protože král Ferdinand před dvěma roky prohlásil, že na doly kutnohorské více nakládati nechce, poslali Kutnohorští ke stavům na sněmu shromážděným o potřeby horní následující žádost: *VMti, vysoce urození páni, urození a stateční rytíři, slovutné poctivosti páni Pražané a páni poslové z měst! Vaším Milostem oznamujeme, kterak JMKá pán náš nejmilostivější ráčil jest byl úmysl svůj na tom postaviti, aby na doly stříbrné, jakožto Vosel, Klinšmid, Flašary, Hutrejtěře s cechami k týmž dolům příslušejícími štaurů dávano nebylo, že JMKá od týchž dolův upouštěti a toliko samé hory Kaňkovské držeti ráčí. Však JMKá takový úmysl svůj na předložení urozeného pána pana Sebestiana z Veitmille nejvyššího mincmistra království českého proměnití a do vůle své na ty doly staré stříbrné týž štaury dávatí poručiti ráčil. Kdež majíce na to pozor a obávajíce se, aby JMKá ku prvému úmyslu se navrátiti a těch štaurů zastaviti neráčil, připomínáme, že to stále a dlouho trvalé býti nemůže nikterakž, aby ty hory jedny bez druhých, tj. Kaňkovské bez stříbrných dobře státi a držeti se mohly, neboť kyzové kaňkovští bez proměšování rudných věcí tak užitečně, jako s rudnými věcmi dělati se nemohly, a že nikdá nebývalo, aby ty hory stříbrné od Kaňkovských rozdělovány byly, než vždycky spolu že jsou od několika set let držány byly a v času nedostatku stříbrné Kaňkovské a zase Kaňkovské stříbrné zdržovaly a jedny druhým nápomocny byly.*

^{192/} *Nebo ty hory stříbrné mohl by někdo přespolní, nejsa jich svědom, aneb někdo jiný, jim málo rozumějící, a někdo snad nepřející hzdyti a JMKé v osklivost dávatí, a k tomu, aby Kaňkovské samy držány byly JMKou věsti. Ale to jest věc zkušená a lidé, kteří horám těm rozumějí, na tom stojí i to před JMKou a radami JMti závazky svými jsou potvrdili, že to nijak stále býti*

nemůže a budou-li hory stříbrné spuštěny i Kaňkovské též dlouho trvati a státi nebudou moci. I to oznamujeme, že těchto časův v těch dolech starých stříbrných více se rud platnějších nachází, nežli se jest v nových dolích, kteří jsou za nás těchto časův dobývání, našlo. A k tomu i povolali jsme úřadu horního i starších nad havěři i jiných osob, které jsme pro ohledání prve i nyní do těch dolův byli vyslali a ti jednostejně zprávy nám jsou učinili, že v těch dolích starých drahně vortův a míst ku pavování jest hodných, na kterých i rudy i jiná rudní znamení sekají. Jakož nám jest to všechno vědomé, že prodajové rudní ve dvou nedělích a někdy každý týden z těch dolův starých bývají. Jakož pak to jich snešení o těch dolích, kteréž nám sepsané podali, pro lepší vyrozumění VMtem ukážeme. A že jsou i jiná místa v těch dolích zasazena, kteráž kdyby dobytá byla a na nich se dělalo, že by mohli odtud užítkové JMKé jináč, nežli z hor Kaňkovských přicházeti, neboť veliká hrst rudy z těch dolův jest platnější, nežli hromada kyzů atd.

Ty a jiné příčiny JMKé jsme předkládali, jakožto pánu svědomu nejmilostivějšímu, prosíme, aby neráčil od těch hor a dolův starých upouštěti, ale aby rozkázati ráčil je předce držeti a opatrovati. Neb přišlo-li by k tomu a JMKá vždy toho úmyslu býti ráčil, aby ti dolové stříbrní spuštěni byli, dokud jiných tak dobrých před rukama nalezeno není, neznáme, odkudž by taková škoda ^{193/} nenabytná JMKé a VMtem pánům stavům tohoto království mohla nahrazena býti a kde by na takové stálé hory, kteréž několik set let trvaly, mohlo uhozeno býti. A ač těchto časův na nejednom místě hory se ukázaly a velmi brzo pomínuly, ale tyto vždy trvají a jakž se na ten čas bedlivě a rozšafně skrže nejvyššího pana mincmistra spravují a pán k tomu se činiti ráčí, aby dostatečně opatrovány byly, my jsme té naděje ku Pánu Bohu všemohoucimu, že budou moci JMKé užítky přinášeti a této koruně, jakž i prve bývalo k znamenitému pohodlí býti. Neb i to se může o těch horách v pravdě připomenouti, kterak časův předešlých kup polehčení země, berní uskrovnění slavné paměti král Jiří i král Vladislav za drahný čas odtud z těch hor byli chováni, dvořanům služby placeny i jiným dobrým lidem milosti činěny, dluhův nemálo splaceno, Kolín dvakrát vyplaceno, úřad nejvyššího pana hofmistra království českého byl spravován, hrad Pražský znamenitě stavěn, jízdy aneb jiné potřeby zemské, kteréž se od VMti snad i nyní platí, z těch hor zapravovány a zastupovány byly. Mince česká, kteráž k užítku krali JMti, této koruně i VMtem stavům ku poctivosti lepšího zrna nežli jiná až dosavad se tepe. Ježto, kdyby ty hory k spuštění přijíti měly, jest se obávati, abyste o svou minci přijíti neráčili. Jakž jest pak věc škodlivá a zlá své mince nemíti, tomu ráčíte lépe rozuměti, nežli bychom to uměli vykládati. Neb těchto časův toliko skrže vnesení cizí mince sem do tohoto království jaké těžkosti se sbíhají, jest JMKé i Vaším Mtem dobře vědomo. Neb již i k tomu přišlo, že mince cizí, poněvadž za to nestojí, zač se v tomto království berou, zapovídány býti musejí. A jestliže tyto hory sejdou, na kterýchž se vždy každého tyhodne mince české několik set kop grošův dělá a mincuje, my nerozumíme, odkud dostatek mince v tomto království dosáhnouti ráčíte a jak by pak statkové ^{194/} na takové minci cizí lehké prodávání býti měli, toho my nevykládáme, a pod tím protahem ty hory a klenot zemský mohl by zhyznouti aneb snad někomu jinému v ruce na větší těžkost a škodu Vašich Mti a království tohoto přijíti. A my bychme pak chtěli ty hory, jakž se nám i toho podává, sami ujíti, sto býti nemůžem, nebo již prve podle krále JMti na větším díle ty hory stříbrné svými náklady držíme a nad možnost naši pavujeme, několik set kop grošův každého roku vynakládáme, jsouc té naděje a čáky od Pána Boha všemohoucího, že v brzkém času na nás vhlédnouti a své poklady otevřítí ráčí. Nebo, kdybychom to znali, že ti dolové staří k držení a pavování nejsou hodni, jistě bychom sami předkem na ně nákladův činili ani JMKé i též Vašich Mti svými častými žádostmi zaneprázdnovati nechťeli.

A protož, poněvadž při JMKé naše žádosti a prosby nepostačují, nýbrž jsou v tom nám zastaveny, a od Vašich Mti při předešlém sněmu o hory (mezi jinými artikuly) rozjímání bylo, a z toho artikul jeden strany opatrování Hory Kutné jest poznamenán, Vašich Mti všech stavův za to snažně prosíme, že JMKé za to, aby těchto hor neráčil rozdělovati a štaurův snímati, požádati, a těch cest, kudy by radši ty hory držány a vyzdvíženy býti

³³³ Obecní rejtnk horní, tj. všeobecná schůze všeho při horách jakýmkoli způsobem zaměstnaného lidu, býval vždy lidu ^{190/} obecnému i hornímu ve všech kostelích oznamován, aby na něm každý podíl bráti a o potřebách horních pojednati mohl.

mohly, při Jeho KMTi hledati, a o to jednati ráčíte. A poněvadž JMKá odjinud na ty hory nákladův činiti a na ně příkládati jest neráčil a neráci, než tak ty hory z těch užtůkův, kteří z nich sami přicházejí, se spravují a opatrují, že to JMKé předložiti a za to požádati ráčíte, aby těch hor v tom způsobu, jakž jsou za slavných paměti předešlých králův českých i za JMKé štěstného králování až posavad držány byly a jakž se za tohoto nynějšího pana mincmistra z Veitmilie spravují, milostivě zanechati ráčil. Jakož o tom nepochybně držíme, když se v to při JMKé ráčíte vložiti, že to všecko JMKé slušným a spravedlivým předložením ¹⁹⁵ bude moci obdrženo býti.

Pakli JMKá mimo tuto prosbu naši a VMti žádost a přímluvu (o čemž víru nemáme) co jiného před sebou míti ráčil, ale že při JMKé to jednati a za to žádati ráčíte, poněvadž ty Hory Kutné jsou kletou celého království, aby JMKá do jistých let ty oboje hory stříbrné i Kaňkovské se vším jich příslušenstvím pro vyzdvižení a rozmnožení týchž hor Vaším Mtem v moc a k spravování a opatrování dáti ráčil.

A my tu víru ku Pánu Bohu všemohoucímu máme, by toliko v tom, v kterém nyní jsou způsobu, zůstaly, že JMKá a Vaše Mt na tom žádné škody míti neráčíte. Neb té jsme naděje s pomocí Pána Boha všemohoucího, že skrze rozšafné, pilné a rozumné tohoto nynějšího pana mincmistra těch hor opatrování, což jsme do pána skutečně poznali, JMKá, Vaše Mti i všeho království v krátkém času zisk a užitek poznati a míti ráčíte.

Čehož v této suplikaci tak náležitě, pokudž taková pilná, znamenitá a vnově zběhlá věc potřebuje, nedostavujem, to Vaším Mtem k bedlivému a gruntovnímu rozvážení připouštíme a Vašich Mti za milostivou a laskavou odpověď prosíme.

Dán na Horách Kutných v pondělí před svatými Filipem a Jakubem apoštoly Páně léta Božího tisícího pětistého čtyřicátého třetího. Šepmistři a rada, hofmistr s úřadem horním, obecní, soudce i starší na místě vši obce Hory Kutné.³³⁴

¹⁹⁶K žádosti shora vypsané král Ferdinand, ač dlouho na svém předsevzetí setrval, dal se konečně potom pohnouti a na hory ty po některý čas s Kutnohorskými nakládati přislíbil. Výsledek toho byl, že k horám počalo se opět horlivěji přihlížeti, čilejší život nastal také v minci, kde mimo známé již groše počaly se také tolary raziti (ten týden po neděli Judica) a kromě toho králem (listem daným v sobotu po Nanebevzetí Panny Marie) úředníkům horním nařízeno, aby obci kutnohorské dluh půjčený do mince na vyplacení mědi od Norimberských, 1500 kop gr.č., zaplacen byl, ježto pan z Guttenštejna s požadavkem svým, jímž krále založil, již úplně byl vypořádan.

V pondělí před sv. Antonínem nejvyšším mincmistr Šebestian z Veitmilie u přítomnosti vyslaných do Hory pánův zemských Jana Skříneckého, Zdislava z Vartenberka, Kryštofa z Guttenštejna a z rytířstva ¹⁹⁷Václava Žehušického, Jana Salavy, pana Sudy a pana Votíka obnovil radu městskou a po skončené volbě povolání byli páni obecní, soudcové i starší a vznešeno na ně psaní od JMKé jedno i druhé i třetí od pana hejtmána polního, aby všichni vojensky proti Turku u Znojma byli a JMKá sám osobně tu býti ráčí, ve kterémž listu král píše Horníkům, aby místo jízdných dali děla, prachy a kule a vezli. Pak oznámeno,

³³⁴ Suplikace tato podána v plném znění na důkaz, že Hora o udržení a povznesení hor žádných obětí peněžních ani žádné péče nelitovala, a že úpadek hornictví kutnohorského nelze přičísti nedostatku rudy, nýbrž nedbalosti úřadů k horám dohlédajících. Ze zkušenosti nabyté z listin o správě a řízení hor kutnohorských prohlásil hrabě Kašpar Šternberk ve svém ¹⁹⁶ proslulém díle Geschichte der böhmischen Bergverke na str 174 významně: **Úpadek hornictví kutnohorského zaviniily tyto tři věci: Nepoctivost, neznalost a hříšná beztrestnost horních úředníkův.**

K objasnění pojmů hory Kaňkovské a hory stříbrné sluší poznamenati, že hory stříbrné byly v okolí samého města Hory Kutné a vydávaly čisté stříbrné rudy, hory Kaňkovské sluly hory měděné, ježto rudy tamní obsahovaly více mědi a kyzů. Při tavení rud kutnohorských působily rudy kaňkovské prospěšně, naopak z rud kaňkovských bez kutnohorských nebylo možno dobýti stříbra, než toliko jen mědi. Přízeň úředníkův horních k dolům Kaňkovským pochází ze zjištění, ježto k hospodaření tamnímu nikdo nedohlížel a oni ve všem volně vládnouti mohli, kdežto k horám stříbrným dohlížela i obec.

že druhá polovice povolené berně panské i k lidu se odpouští a královna, synové i dcery některým pánům českým v ochranu se poroučí, aby se všichni k jich láskám zachovali poslušně a je opatrovali a kdyby toho potřeba bylo, aby všichni hotovi byli, soudův že do sv. Martina se odkládá. I sneseno bylo celou obcí opatřiti lidu vojenského jak bylo upsáno 60 pěších, 20 jízdných a 4 vozy a hejtmánem nad nimi ustanoven Jiří Zygel z Chocevic, jenž úřad na něj vloženy přijal za následujících podmínek: aby mu dány byly do pole vozy na špihování s koňmi a což k těm vozům náleží a službu na bubeníka jakž obyčej, pak stan zvláštní, pomoc na kuchyni a penězi aby jej opatřili, by drábům se hlásícím závdavky dávatí mohl. Když to všecko jemu povoleno bylo, sbíral potřebné mužstvo a připravoval se na odchod, jakmile i z jiných měst hejtmán se hnou.

Bylo již vícekrát praveno, že Hora stále přidržovala se náboženství utrakvistického a veškeré chrámy obsazeny byly kněžím pod obojí. Byliť té doby fary při chrámech sv. Barbory, Matky Boží na Náměti, sv. Bartoloměje a arciděkanství při chrámu sv. Jakuba. Pak zvláštní kaplan mincířů při chrámu sv. Jiří. Tehdejší poměr mezi obcí a faráři a děkanem byl zcela zvláštní, neboť neminulo roku, aby buď děkan aneb některý z farářů obci aneb obec někomu z nich nevypovídala, ¹⁹⁸ takže u kněží stálá proměna bývala. Nebylo také žádnou zvláštností, když kněží vzájemně na sebe žalovali pro nepravé učení a nepřislušná kázání, což přičísti možno jen tomu, že posud až nebylo církvi pod obojí dopřáno stanoviti všeobecnou synodou, jak mnohokrát o ni bylo žádáno, zásady náboženské a je upevniti. Mezi těmito mnohými stížnostmi, vedenými proti učení některých kněží, došla šepmistra a rady žaloba administrátora, mistrův a farářův konsistoře arcibiskupství pražského pod obojí způsobou přijímajících na kněze Matouše faráře barborského, *kerak by on učení nezdravého byl a kázání velmi nepokojná činil, z čehož by bylo očekávati různic a nevolí i mnohých těžkých nesnází, nežli pokoje a svornosti, poněvadž i na kněze nic nedává a jím se nespravuje. I vybízejí radu, jestliže by on kněz Matouš nechtěl se spravovati knězem děkanem a způsobu jakého nového požívati měl o své újmě v náboženství mimo řád náš starobylý, dobrý, by toho zprávu jim poslali, kdež oni bez prodlení tomu odpomoci chtí. Taktéž i Václav děkan s kaplany svými, Martin farář námětský a Matěj farář bartolomějský žalovali šepmistřům a obci na téhož faráře, že je na kázání beze vši od nich dané přičiny zlehčuje a před lidmi haní a že žádného, ani šepmistřův a rady uposlechnouti nechce. Protož že i oni oznamují, že nyní proti němu na kázání mluvíti budou. A poněvadž vidí, že by z takových kázání nic dobrého nepovstalo, než jakési hádání a potýkání jedněch proti druhým, že z příčiny té od města odpuštění berou a při sv. Havle odejíti míní.*

Abý se tomu předešlo a Hora na kněžích nedostatku neměla, byl kněz Matouš farář barborský odstraněn, ježto mu bylo dokázáno, že drží s nově povstalou sektou mikulášenců.³³⁵

¹⁹⁹Nemalou povinností spisovatele dějin místních jest všimati si vývinu všelikých řemesel, životu společenského i vzájemného poměru měšťanstva vůbec. Nebude tudíž snad od místa zmínka o událostech takových, které ku poznání kulturně historického života přispějí. Rok právě popisovaný dvojí k tomu podává příležitost.

I. Cechmistři řemesla ševcovského stěžovali si do vetešníků, že jim do řemesla jich zasahují, aniž by k cechu přistoupili a nesli spolu všechna břemena, která cech podnikati musí. Žádali proto, aby vetešníci a ševci jeden cech *novoševcovský* utvořili. Páni snesli se v té věci na následujícím: *Jelikož mnohé nevole častokrát se sbíhali a i také soudově bývaly mezi cechmistry a cechem nového řemesla ševcovského s jedné a cechmistry a cechem řemesla vetchého s strany druhé i mezi jich tovaryši svárové a různice časté. I aby takových soudův, nevolí a různic mezi nadepsanými cechy sjíti a dobré upokojení mezi nimi býti mohlo, páni šepmistři a páni od soudu, v kterémž jsou toho času byli, na smlouvu přátelskou jich podati a z sebe prostředky mezi ně vydati ráčili, skrze kteréžto přátelsky jsou smluveni takt: Předkem a prvotně, že ti oba cechové nového i vetchého řemesla*

³³⁵ O poměrech kněžstva vůbec podán bude později v Místopise ¹⁹⁹ článek *O konsistoři kutnohorské.*

a jich tovaryšstvo v dobrý mir a pokoj, v křesťanskou svornost a bratrskou lásku jsou uvedeni a všichni v jeden cech vstoupivše se spojili tj. v cech nového řemesla ševcovského, a kteří cechmistrů, mistrů a tovaryši vetešníčtí před tím zde byli, aby již nového řemesla ševci slouli a byli, a všech práv, řádů i svobod téhož řemesla nového beze všeho prosedku a výminek aby užívali, a řemeslo jakž nové tak i vetché obojí aby dělali, trhův, frajmarkův i všeho jiného což k řemeslu náleží jednotlivě aby všickni užívali. ¹²⁰⁰ Krom to jest domíněno, aby zde v městě nové řemeslo, tj. obuv novou na oknech neb vně na šrácích prodávali, ale vetché obuvi hned po sv. Jiří nejdřív příštím počnouc aby ven na okna nevykládali, než v domích a krámích neb veršatech ji měli a prodávali, jakž se to i jinde zachovává. A již více vetešníci aby nesluli, ale všickni od nového řemesla aby jméno měli a skutečně ševci novodělníci byli a sluli a čeledi též všickni jednotlivě aby mezi sebou řídili a jí užívali. A ti, kteří by čeledi málo měli aneb ji neměli, aby jednotlivě bez přijímání osob cechmistrů je čeledi opatrovali a jakž jednomu tak i druhým jí podávali, aby všudy ve všem rovnost zachována byla.

A čeledi, která by po tom ustanovení sem přivandrovala, podle řádu řemesla nového na způsob tento přijímána byla: Když by kteří vetchého řemesla tovaryši odjinud sem na Hory přivandrovali a u kterého cechmistra neb mistra dělání chtěli, že ten každý tovaryš jsa přijat, osm neděl pořád má se učiti a u téhož mistra novému řemeslu a v tom čase jemu jako jinému tovaryši nového řemesla za dílo má placeno býti. A po vyjití osmi neděl má za tovaryše nového řemesla ten každý tovaryš jmín a držán, přijat i vyhlášen býti. A když by potřeboval listu vyučení aneb zachování má jemu ode všeho cechu nového řemesla pořádný list vyučovací i zachovací vydán býti.

A tak jdouce v takové bratrské společnosti jeden cech nového řemesla oni i potomci jich mají v této obci řemeslo hodné lidem dělání a to sami mezi sebou mají naříditi, aby obuv nová i vetchá slušným způsobem náležitě ku poctivosti města a ku pohodlí všem obyvatelům na těchto Horách Kutných i také jiným dělána byla. Jakož pak na tom jsou všickni obojího řemesla dobrovolně přestáli a se svolili a to všecko, což se nahore píše, jako dobří lidé zdržeti sobě přířkli na časy ¹²⁰¹ budoucí a věčné. A páni šepmistři a páni té a takové úmluvy a jednoty jim přejíce, to jsou jim schválili a pro budoucí paměť a toho zdržení a stvrzení i v knihy městské zapsati rozkázati ráčili.

Prostředkově ze pánu k tomu přátelskému jednání z plné rady byli vydáni titi: pan Jiří Labuška, Václav Vočko, Matěj Haluzý a mistr Pavel písař.

II. Řezníci domácí stěžovali si do řezníků hostinských, že masa zdělaná i bez koží a loje do Hory vozí a že je zde proti řádu a obyčeji prodávají, kdežto majestát krále Vladislava a Ludvíka nařizuje takto: *Také hosté, kteří masa vezou na trh do Hory, aby žádný toho masa neprodával, dokudž by mistři neohledali, slušné-li je prodávati čili nic. A to mají po šestnácté hodině ohledávati v sobotu a po sedmácté všickni spolu prodávati. Avšak proto v sobotu na Horách Kutných masa prodávati mají v krámích svých masných do šestnácté hodiny, tak jako prve obyčej mají od starodávna. A aby odjinud masa v cele sem vozili, tak aby telata, jeheničky vajdovaná všickni vozili tj. s koží, lojem, s drobem aneb drškami, s osrdím atd. což k hovadům náleží, aby to náležitě ohledáno býti mohlo, a když za hodné uznáno, aby teprv kůže s hovada snímána byla, proti čemuž se cizí řezníci vzpouzejí, uvádějíce, že tím v prodeji jsou zdržováni, jelikož se jim masa pozdě ohledávají. Naproti tomu namítali řezníci domácí, že když cizí hovad v kůži s lojem do města nevozí, že v těchto věcech v městě často nedostatek bývá, neb i někdy pan hofmistr s úřadem horním se domlouvají, že těch potřeb nemají, žádajíce, aby při tom majestátu zachování byli. Což také od šepmistřů a soudců za správné uznáno bylo a cizím řezníkům nařizováno, aby se tak zachovali.*

¹²⁰² Roku toho dostali se Kutnohorští v rozepři též s Nymburskými, ježto titi překupovali pro svoji potřebu dříví na Labi u Hradce Králové, čímž se stávalo, že v dříví na Kaňku k horním potřebám užívaném byl nedostatek, a proto k žádosti Kutnohorských komora česká v pondělí po neděli Letaře prodej ten zapověděla a Horníci, pokud se týče plavení dříví po Labi, zachováni byli při jich výsadách.

V zemi obíhala té doby mince nejrůznějšího původu. Proto král Ferdinand nařídil pokud se týkalo ceny různých mincí: *Ferdinand atd. Urozeným, statečným, slovným, poctivým a opatrným páním, rytířům, vladykům, Pražanům, Horníkům a měštím i jiným všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavův království českého, věrným milým, milost naši královskou a všechno dobré vzkazujeme. Jakož vás všech vůbec i jednoho každého zvláště tejno není, kterak jest se všemi třemi stavy dotčeného království českého strany čtyřech mincí zavření a svolení stalo, jakž ten artikul sněmovní v sobě zavírá, kde my podle téhož sněmovního zůstání skrze našeho i také zemského prubíře dotčené mince čtyry jsme zkoušeti rozkázali na ten způsob, jak se to vypisuje: It. Uherský zlatý, který v Uhrích, v Čechách a ve Slezsku se bije, má brán býti za 45 gr.č., groš vždycky po sedmi bílých peněžích počítajíc. It. Hyspánský i jiný vlašský zlatý mají brány býti po 40 gr.č. It. Saleburský a benátský zlatý za 42 gr.č. It. Císařský, papežský, benátský a jiné koruny mají brány býti po sedmi groších a po pěti peněžích bílých. It. Francouzské koruny se sluncem za 38 gr. a po pěti peněžích bílých. It. Rejnský zlatý, který na zlatě i na váze dobré jsou a zapověděné nejsou, mají brány býti po 30 gr. a šesti peněžích bílých. It. Polské groše, kteréž v království českém a v Rakousích knížata ¹²⁰³ saská, markrabě brandenburské a hrabata mansfeldská mincují, mají býti brány po 30 gr.č., ale falcké, které se skrze lantkrabě lichtenburské, hrabata olinská, kauffenberská a kempská a jiné mincují, toliko za 29 gr. bílých. It. České groše, též saské stříbrné groše, mají po devíti bílých peněžích brány býti a poloviční saské groše po devíti malých peněžích. It. Polský a pražský groš, kterýž až posavad po třech bílých groších platil, má po osmnácti bílých peněžích tj. za dva bílé groše a za 4 bílé peníze brán býti. It. Polské a pruské groše, které až posavade po sedmi bílých peněžích platily, mají již po šesti peněžích bílých brány býti. It. Staré slezské groše, kteréž až posavad po šesti bílých peněžích bývaly, mají při tom zůstaveny a tak brány býti. Packy po čtyřech krejčářích tj. po dvanácti peněžích bílých aby byly. It. Groše, které po dvanácti krejčářích platí, aby také po 10 brány byly, tolikéž groše, které se braly až posavad po 6 krejčářích, má ještě tak platiti, za každý krejčar vždycky tři bílé peníze počítajíc. Protož vám všem vůbec i jednomu každému zvláště přikazujeme, přísně poroučejíce, abyste všickni i jeden každý při braní a vydávání těch všech, o kterých se v tomto našem mandátu vypisuje, poslušně se zachovali a jiněde těch všech věcí a takových mincí mimo sprubování prubíře našeho i zemského nebrali pod uvarováním nemilosti naší královské a jistého trestání. Dán na hradě Pražském v úterý před sv. Bartolomějem léta 1543 a království našich římského 13. a jiných 17.*

1544 ¹²⁰⁴ Dluh půl osma sta kop gr.č., kterýž obec kutnohorská hnedle ještě z doby nejvyššího mincmistra Tunkle z Brnička za minci královskou k požadování měla a o jehož zaplacení velmi mnoho průtahů byla přestála a který mincmistr z Gutenštejna ani za pravý uznati nechtěl, byl konečně vyslanými od komory české s obcí kutnohorskou sečten a vyrovnán a rozkazem krále Ferdinanda (ve středu po Obrácení sv. Pavla na víru), ku splacení z důchodů a urbury, týhodně po 10 kopách gr. až do vyjití celého dluhu, poukázán.

Nejvyšší mincmistr Šebastian z Veitmille opustil úřad mincmisterský a Hora ztratila v něm mocného ochránce a podporovatele hornictví a proto se Kutnohorští obávali, že bez přímluvčího hory budou zanedbávány. A proto obrátili se opět k radám zemským a žádali, aby i nadále z urbury královské náklad na hory byl veden. Král odpověděl listem daným v úterý po sv. Jakubu: *že ačkoliv rozhodl se od starých dolův upustiti, že však ještě do některého času na ně z mince nakládati chce a k tomu povoluje, aby Kutnohorští ty rudy od času držení hor sobě jak nejlépe věděti budou zdelati dali, a úředníci mincovní aby jim stříbro zmincovati dali a sejmouc z mince košt, kterýž na to jde, jim aby stříbro vyplatili. Druhé povoluje, aby z mince na štoury, cupusy a všelijaké košty na ty doły vycházející z mince královské dva náklady se činily a z obce jeden, za to však co by Pán Bůh rud nadělil, aby jemu samému do mince k užítí královskému zůstalo a stříbro jak od starodávna hřívna za 2½ kopy gr.č. do mince šla a placena byla. Kdyby se však při vortich a dile*

havěřském nepořádek a nedbanlivost pozorovaly, urbuře a nákladníkům ke škodě, aby k skutečnému trestání, ti kdož tím vimni, přivedeni byli. ²⁰⁵/Z toho patrně, že až posud nebyl nedostatek dolů bohatých na rudy, z nichž nemali užitekové vycházeli, ale že i sám král obával se nedbanlivosti horního úřednictva, která vždy k úpadku a nevydatnosti hor nejvíce přispívala.

Starší nad havěři měděných hor Kaňkovských stěžovali si u šepmistrů, že kyzy i rudy ohněm sázeti a s těžkostí dobývati musí, že však rudokupci málo jim za ně platí a k tomu časem i s placením prodlévají. Páni jim odpověděli, aby radu vzali s úřadem horním, jemuž ta věc náleží, kterýž pak, pokudž by co neslušného uznal, je v tom opatřil a ke dluhům na rudokupcích dopomáhal.

Však i proti šepmistrům a radě horské vznesli starší nad havěři a všecka obec Kaňkovská k radám zemským žalobu, že tito řemeslníkům, kteří ku pohodlí těm horám mezi nimi se usazovali a živnosti své provozovati chtějí, dopustiti toho nechtějí a zbraňují, pravice jak jich živností tím znamenitě trpí a tím i hory se obměškávají, když oni pro všecko, což k živnosti a na sebe potřebují, do Hory choditi a tu kupovati musí. I bylo proto Kutnohorským nařizeno, aby ukázali obdarování neb milostí, na jichž základě se toho dopouštějí, a nemají-li takových, která by zřejmě ukazovala k tomu, že kromě města Hory Kutné řemeslníci lidu potřební osazovati se nesmějí, aby Kaňkovským v osazování se řemeslníků nebránili.

1545 Na Lorci byl roku toho seděním Zdislav Zvířetický z Vartenberka a na Smidařích, hejtman kraje Hradeckého. Týž stěžoval si u rady do jakéhos Pavla Fugle, že mu brání v užtku vody, která z hořeních obecních haltěřův po trubách do jeho tvrže jde, a žádal, aby jemu ku právu bylo dopomoženo, ježto předešlí držitel tvrže té (Lorečtí z ¹²⁰⁶/ Ylkuše), práva toho odedávna byli užívali. Páni žádosti té vyhověli zcela a Fuglovi, majiteli pozemku mezi tvrží a studánkou obecní, kterýmiž voda do tvrže vedena byla, zakázáno vodu do Lorce jdoucí jakkoli zahazovati. Tím je dokázáno, že půda, kde pramen jmenovaný podnes se nachází a hojnost vody vydává, bývala majetkem obecním, kdež i haltěře na ryby se nacházely, a že voda do tvrže Lorecké odtud od pradávna vedena bývala.

Odpirati placení sněmem na pomoc králi k vedení války svolené berně přišlo u Kutnohorských již tak v obyčej, že při každé příležitosti platiti odpirali, ač ze zkušenosti sdostatek věděti mohli, že veliký odpor a předstírání privilegií nic nepomáhalo. Tak učinili i tenkrát a na každé vyzývání, aby po dobrém berni položili, váhali stále se zaplacením, až konečně došel jich od královských zemských berních zlý rozkaz, že k nim jako ke zpupným občanům zachovati se nuceni jsou, jestliže toho vyzvání ke složení berně neposlechnou. Svolána byla rada i obecní starší, jak by se zachovati měli. Snešeno konečně, aby bez váhání listy příznávací k zemským berním odevzdali. Z listů těch vychází, že obec kutnohorská brala poletních úroků z Lošan 20 kop 85 gr. 5 den., z Neškaredic 22 kopy 6 gr. 2 den., z Lošánek 4 kopy, z Blyně 6 kop 8 gr., z Peček 1½ kopy, z Oujezdce 5 kop 24 gr. a z Hořan 4 kopy 8 gr.

V pondělí den památky sv. Petra apoštola přijeli jsou do Hory radové zemští, totiž pp. Jiří Gerštorf podkomoří království českého, Kryštof Gendorfer, Florian Gryspek a Jan z Vitence. Tito komisaři oznámili nejprve pánům obecním na Vlašském dvoře, že král doly stříbrné pouští a jich držeti nechce, ale že je pouští Horníkům, ²⁰⁷/ a rozličně o to jednajíce, prodej rud v dole Osel zdvihli králi k ruce a na újmu nákladníkův a rudokupcův. S mincířů a pregěří opět jednali, aby jim králi k ruce lůny mincířské a stolice pregěřské prodali. Potom jim mincování z zágrovnů stříbra na toлары odňali a najali k tomu jakési Němce a ti počali v prenárně toлары dělati. ³³⁶

³³⁶ Paměti Mikuláše Dačického list 42a a 55: *Z rozkázání královského nějaký Němec Merkl mincoval na Horách Kutných toлары, o čěz se mincíři Horští domácí tuze zasadili, neb na to od starodávna svobody a obdarování mají. Na to dominica Ad te levavi puštěno jest zase mincířům horským toлары mincování, však s umenšením práv jejich.* Mohlť tuto zapisovatel Paměti z naznačené pro hory Kutnohorské doby osudné mnohé důležité zaznamenati, na místě důležitosti takové uvádí hnedle po předešlém toto: *Mandaleně*

Nato v den památky Jana Husa obnovena byla od nového mincmistra Jana z Vitence a komisařův zemských rada a primatorem stal se opět Mikuláš z Práchnan.

A po té volbě páni obecní osadivše lavice své svolili se o pokutu, kdož by z nich po zvonění nepřišel půl hodiny, aby dal 4 gr. pokuty a nepřišel-li by celou radu, aby dal 8 gr. tolikrát, kolikrát by se toho dopustil a do rady nepřišel, leč by se kdo uprosil u pana šepmistra a s vůlí jeho odešel. ³³⁷

Komisaři zemští jednali na velikou újmu mincířů. Proto tito nejsouce spokojeni a spoléhajíce na svá práva a výsady, stěžovali si u nejvyššího mincmistra následovně: *Vaše Milost pane mincmistře nejvyšší! Jakož zprávy k VMti o nás přicházejí, že bychom od díla mnoho brali a veliké užtky míti měli. I předkem VMti to oznamujem, že což jest nám od slavných paměti císařův a králův privilegiemi a obdarováními dáno, že mi víc nad to od mincování neběeme ani žádáme, to jest od jedné každé hřivny grošův mincování 2 gr. a ²⁰⁸/ a pregěřům 1 gr. a od peněz malých mincířům 3 gr. a pregěřům 2 gr. a k tomu jakž každým jiným mincířům pomoci se činí, též také i nám na jednu každou šmitnu dva loty se dávají toliko, by pak i největší verk byl, protože oheň své právo vzíti a díl uhořeti musí. Ale jiným mincířům i z nás některým, když jsme jinde na mincování byli, na stu hřivnách přidáváno bylo dvě hřivny pomoci a zde pak, když tři neb čtyry sta hřiven byl verk, jakž jest předešle bývalo, tedy pod tou pomoci to jest dvěma loty na šmitnu, to všecko se zmínčuje. A tak nic neslušného aneb nebyvalého práva naše v sobě neobsahují, poněvadž se tolikéž i výše jiným mincířům platí. A protož VMti za to prosíme, že nás při tom zůstaviti a při právích našich, kteráž se k ochraně VMti vztahují, zachovati ráčíte. Neb, kde se nám to počítá, že bychom mnoho od díla do roka vzíti měli, my k tomu pravíme, že tolikéž aneb málo méně do roka na hory vynakládáme pro dobré JMKé, ježto toho jiní mincíři nečiní, než co vezmou od díla k svěmu užtku obrátí a o hory žádné péče nemají. Ale my i nad náklad horní dělníky chovati a jim platiti musíme.*

Co se pak joachimtálů mincování dotýče, ³³⁸ o kteréž s JMKou tu smlouvu máme upečetěnou, kdež JMKá jakožto pán náš nejmilostivější z zvláštní milosti ráčil nám povoliti a dopříti, abychom ta stříbra, kteráž z zágrovnů přicházejí, zmíncovali, jakož pak vedle toho jsme se zachovali a chováme, přičiny jsme žádné nedali, proč by nám to odjato a jiným k mincování na naši hanbu a škodu dáno býti mělo proti právům našim.

A kdež jest i to nám předloženo, že by veliká chudoba při horách byla, věděti ráčíte, že časův předešlých větší chudoba bývala na těchto horách a proto mincování, jakéžkoli bývalo, v užívání ²⁰⁹/ jsme byli podle práv svých, a od toho, jakožto od věci dědičné od Jich Mti císařův a králův nám dané, odtiskování jsme nebyli a JMKá pán náš nejmilostivější, když jsme s Jeho Mti o práva svá mluvili, ráčil nám milostivě opatření připovděti, o jehožto milosti královské nepochybujem, když by to JMti připomenuto bylo, že by se k nám milostí svou královskou nakloniti a od nás toho mincování odnímati neráčil. Neboť podle výsad našich pravíme spravedlnost míti k mincování i z těch stříber, kteráž z zágrovnů aneb z těchto hor i z Kaňkovských přicházejí, nebo i na horách Kaňkovských mnozí z nás díly mají a náklady na ně znamenité činí pro dobré a užitečné JMKé. A protož Vaši Mti za to prosíme, že takových stříber z našich rukou bráti a jiným, kteříž se hor ničímž nedotýkají, k mincování dávati neráčíte, neb odtud i zádušní věci spravujem ke cti a chvále boží, kaplany chováme a jim platíme a kdyby nám co odjato bylo, i služba boží v tom by umenšena býti mohla. Kdež jsme té víry k Vaši Mti, že prohlédajíc na to na všecko i na nás chudé lidi, sirotky i vdovy, že se k nám na místě JMKé milostivě v tom i jiném nakloniti ráčíte a my se Vaši Mti toho rádi budem odsluhovati.

Nožírce a Anně Váňovic, Hornicím, dáno u praněře po pardusu pro smilství a cizoložství. A ta Mandalena potomně sobě to chválila, pravě, že před tím pardusem žádného štěstí neměla, až po pardusu, a že kdyby byla věděla, že po pardusu takové štěstí míti bude, že by jej sobě byla před několika léty dání kázala. V podobných poznámkách liboval si Dačický velice, ježto se častěji opakují.

³³⁷ Manuale k tomu roku v archivu městském.

³³⁸ Tj. toлары, které prvně v Jáchymově raženy byly.

Zprávu také máme, že po odejítí našem od VMti poručeno jest, aby nějaké místo k mincování jochimtálských grošův připraveno bylo. I jestliže jest to tak jisté, že jest nám to s velikým podivením, aby to působeno býti mělo proti našim svobodám, čehož prve nikdá nebývalo. A protož my VMt za to prosíme, což by bylo a jest proti našim svobodám, privilegiím a obdarováním, že toho nic činiti neručíte, poněvadž JMKá jednoho každého při jeho svobodách milostivě zůstavovati ráčí. Těž jsme naděje, že i nás, jakožto král křesťanský a spravedlivý, při našich obdarováních milostivě zůstaviti ráčí. Dán v pondělí den sv. Markéty panny léta Páně 1545. ²¹⁰ Konšelé i všecka obec mincěřův a pregěřův na Horách Kutných.

Žádost tato, jak z data patrně, odevzdána byla mincmistrovi buď ještě za přítomnosti aneb brzo po odchodu zemských komisařův a není pochybnosti, že toto komisaři v Hoře učiněné opatření, ať se již stalo z jakéhokoliv podnětu, způsobilo v lidu obecném znamenité pohnutí, neboť známo již z dob dřívějších, že každé zkrácení lidu horního v jeho živobytí mělo obyčejně za následek bouři. Souditi lze na to též z listu krajského hejtmána Adama z Říčán a na Zásmucích, který v pátek před Nanebevzetím Panny Marie Kutnohorským poslal: *Psaní, které jste mi učinili, toho žádajíc, a tak i příčiny předkládajíc, že byste na tento sněm položený (na pondělí po Nanebevzetí Panny Marie) z sebe drahně osob a tak i jiní pořádkové vyslati chtěli pro opatření hor a zachování práv a privilegií mincěřův. V takových věcech mně sprostému těžko jest raditi, než zdání mé toliko jest, abyste ihned k sněmu a dni položenému dvě osoby, které se vám zdá, z sebe do Prahy vyslati, a ty jsouce v sněmu, budou moci po příčinách vyzoumět, k kterému dni ten počet osob větší od vás by vyslán býti měl, aby bezpotřebných outrat nebylo i také hor obmeškání. Jestliže pak ty osoby někdy budou chtítí míti se mnou rozmluvení, kteréž z sebe vyšlete, což budu rozumět, rád jim o tom oznámím a s nimi rozmluvení přátelské míti budu, jakož pak bez pochyby jiní páni přátelé, když budou míti s nimi rozmluvení, tolikéž učiní, a jich v radě následovati budou chtítí, ač mi se v pravdě zdá, že pan mincmistr, ten nynější, radou i pomocí k vyzdvížení těch hor při sněmu nynějším bude moci prospěšen ²¹¹ býti a což toho zapotřebí jest, to také králi JMti i také stavům tohoto království bude moci oznámiti a když dobře zjedná, bude mu moci i děkováno býti.*

Došlo-li ku zamýšlenému poselství Kutnohorských na sněm do Prahy, nelze říci, jisto však jest, že roku toho na sněmu o horách ničeho nebylo jednáno a proto lze se domýšleti, že z něho sešlo a že kutnohorští jinak se rozmyslili. Sněm ten byl velmi hlučný a to hlavně z té příčiny, že král Ferdinand na stavech zápis svůj, který při nastoupení trůnu jim byl dal a kterým vyznal: *že stavové čeští ze své svobodné vůle a z nížádné povinnosti jej za pána svého a krále českého zvolili*, nazpět požádal a jako náhradu jim jiný odevzdal, v němž praví: *Poněvadž království české s jinými k němu příslušejícími zeměmi na Annu manželku naši jakožto pravou dědičku celé spravedlivě připadlo, z ohledu toho nápadu tedy a dědictví od stavů českých za krále českého voleni jsme byli*, jim odevzdal. Skutek tento stal se podnětem veliké nespokojenosti mezi stavy českými, jež také brzo skutkem projevena byla, když totiž pozdvížení knížat a měst říšských jak proti císaři římskému Karlovi V. tak proti Ferdinandovi králi českému, uherskému a římskému se stalo.

1546 Ferdinand, chtěje bratru svému Karlovi V. poskytnouti pomoc proti vzbouřencům, svolal nejprve sněm království uherského v Prešpurku a na něm slíbili Uhři pomoc k uvedenému účelu. Po skončeném sněmu odebral se Ferdinand do Vratislavi k porovnání knížat Lehnických se stavy českými, kdež na prosbu stavů knížetství slezského ve Vratislavi novou minci založil a tam nové groše raziti poručil, kterýchž 30 jednu kopu a jeden groš sedm penízů platil, a nařídil, aby peněz těch nikdo pro zisk a kořist' svou dráže nepřeplácel ani neměnil, ²¹² nebral a nevydával. Po skončení sněmu toho vrátil se Ferdinand do Prahy na sněm, na němž svoleno bylo: 1. Veřejná hotovost proti Turku, **i tomu každému, kdo by království tomuto aneb zemím jeho škoditi chtěl**, 2. že každý ze dvou tisíc grošů českých jednoho jízdného a čtyry pěši vydržovati a na hejtmána z jednoho tisíce kop jednu kopu odváděti má, 3. posudné na

vychování dvora královského do čtyř let z věrtele bílého piva po jednom groši.

Toto svolení berně bylo však Kutnohorským novým břemenem a proti jich starým právům. Proto opětně žádali samého krále, aby berně té sprostěni byli, a zároveň požádali nejvyššího písaře království českého Michala Španovského z Lisova a na Vožici za přímluvu, aby prosba jejich u krále i u shromážděných stavů o sprostěni jich všech sbírek a pomoci na sněmu svolených vyslyšena byla, dokládajíc, že oni jako horníci dle svobod svých všech podobných daní osvobození býti mají, protože náklady na hory činiti musí a oni nyní již do roka do devíti tisíc kop horních příspěvků na sebe skládají musejí, kdežto lid horní při horách nejvíce tou starodávnou svobodou, že berní a daní prázdni jsou, se zdržuje, kdežto v případě opačném, jak se proslychá, od Hory by odešli, a tím úplný úpadek hor by následovati musil, anto předc nyní **do půl čtvrtá sta hřiven stříbra a někdy i více každý týden, mimo mědi spotřebu, se dobývá a z toho každý rok půldruha sta tisíc nové mince se razí**. Z toho patrně, že úpadek hor nebyl tenkrát ještě tak veliký, jak by z dosavadních zpráv souditi se dalo. ³³⁹ ²¹³ Jak dalece a zda vůbec prosba kutnohorských a hledaná přímluva prospěla, nevíme, dle všeho však o jakémkoli pro ně příznivém výsledku nutno pochybovati.

V pondělí po sv. Jakubu obnovil radu městskou nejvyšší mincmistr Jan z Vitence a po obnovení a složení přísahy napomenul konšely, aby při službách božích bedlivost zachovali a sekt náboženských, tj. bratří valdenských a mikulášenců, zde netrpěli, při opatřování obce aby péči měli o potravu a jiné potřeby a k řemeslům aby dohledali, aby se každému spravedlnost dala.

Náboženské rozmišky v Německu propukly v občanskou válku. ²¹⁴ Jednota Šmalkaldská vzbouřila se proti císaři Karlovi V. a hlavou spiknutí byl Jan Bedřich kurfiřt saský a lantkrabě hesský. Císař vyhlásil je za protivníky a buřiče proti veřejnému pořádku a nařídil proti nim tažení válečné, ve kterémž pomoci mu slíbil bratr jeho český král Ferdinand. Z té příčiny povoláno bylo vojsko z Vídně do Čech. Po nedlouhém nato čase táhl zemi českou nějaký počet husarů, chasy to velmi ukrutné, zuřivé a neposlušné, mezi nimiž byli také Turci. Ti působili v zemi škody veliké a proto v zemi dostavovala se všeobecná opatrnost a obezřetnost, kteréž ani Kutnohorští nepozbyli a svolali proto pány obecní a starší a vznesli na ně, *kteřak jest jistá toho zpráva, co se lidu vojenského dotýče, kterýž táhne zemi, že lidem škody činí a kteřž by jim nechtěli dáti, že berou a vraždí a že by i o tom se slyšelo, že oni nejedou na žádnou bitvu než aby pálili. Protož aby se v městě žádné neštěstí nestalo, snešeno, aby se brány městské zavíraly a nejsou-li kde, aby zdělaný byly a na každou bránu aby byl dán zvonec, jimž by se v nastávajícím nebezpečí občanům návštěji dalo. Dále střelba aby napravena byla a mezi sousedy rozdána, aby každý měl ji pohotové. Za tou příčinou byli od šepmistrův, obecních a soudcův v jedné každé čtvrti pro ochranu města vrchní hejtmáni nařizeni a sice pro čtvrt Námětskou pan Václav Bodlák a Jakub perníkář a ti se svým vojskem mají místo a plac míti mezi domem Rafaelovým a farním domem námětským (nyní čís. 412 a 417). Ve čtvrti Vojenské pan Pavel Počátecký a Bartoloměj Beránek, ti se svými desátky a lidem místa mají mezi undrlákem a v té ulici proti rathouzu (nynější dům Krulišovský na Panském náměstí čís. 318) a praporec míti. Ve čtvrti Tarmarské pan Ondřej*

³³⁹ J.V. Zimmermann ve svém díle: Příběhové království českého za panování Ferdinanda I. na str. 109 praví: *Když král Ferdinand dále na hory nakládati nechtěl, tak obyvatelé Kutnohorští po dlouhém rokování na tom se snesli, že ty hory stříbrné sami držeti a na ně nakládati chtějí. Na to hned všech těch hor sami se ujali a veliké náklady na ně vedli. Také ještě toho roku děl Sv. Ducha zarazivše, jej mezi obyvatel rozdělili, též i sbírky na každého souseda dle možnosti uložili.*

Paměti Mikuláše Dačického list 42 praví: *Spuštěny jsou r. 1547 doly horní stříbrné, totižto: Osel, Rousy, Hutřetýřky a Šafary a ten všecek couk. A tak těm dolům konec učiněn, neboť náklad znamenitý na ně šel a užitkové se malí nacházeli. Toliko na tom vortu u Zlatohlávka v dole Osle dobrá stříbrná ruda byla. Patrně, že tou dobou ještě část dolu Osel se pavovala a vylácela.*

Křivoláček (Dačický) a Jan Chyzdera, ti mají se svými desátky místo na Tarmarku u staré radnice a praporec míti. Ve čtvrti Bartolomějské pan Jakub Labuška a Václav Vočko, ti mají místo míti u sv. Bartoloměje /215/ u lůry (u kašny) proti domu prenera Asasovského (nyní dům nazvaný V lázni čís. 201).

Ti páni hejtmáné mají jeden každý své desátky zmusťovati, zbroj ohledati, kdo by neměl, rozkázati zjednati a když by v Orel (největší zvon na věži svatojakubské) udeřeno bylo, aby se každý u svého praorce najíti dal. Na předměstích taktěz rychtářům opatřiti nařizeno.

It. Dále nařizeno. Prachu nadělati z sanytru v rathouze, kulek nalíti do hákovnic a ručnic, toulcův dáti nadělati Václavovi Vočkovi. A ta střelba má pánům hejtmánům vrchním v moc dána býti a od nich mezi sousedy rozdána a sepsána býti.

It. Děla a koule mají se ohledati, přihotoviti a viděloli by se, vystřeliti.

It. Kamení aby měli na domích a páni hejtmáné aby rozkázali každý v svých desátcích.

Střelba, kteráž hejtmánům po čtvrtech rozdána, byla: Do čtvrti Námětské deset ručnic dlouhých s toulci a formami. Do čtvrti Vojenské osm ručnic dlouhých s toulci a formami. Do čtvrti Tarmarské osm ručnic dlouhých s toulci a formami. Do čtvrti Bartolomějské osm ručnic dlouhých s toulci a formami. Mimo to půjčeno i jiným osobám ručnic dlouhých s toulci a formami.

Na usnesení tomto nebylo však ještě dosti. I v jiném ohledu učiněno opatření, neboť brzy nato byli obesláni všichni šenkýři z města i z předměstí a jest k nim mluveno, *keraké nyní pohnutí stalo se v křesťanství mezi císařem JMtí a říši, ježto jinaké nemůže se tomu rozuměti, než že z hněvu božího se to děje, že mor se k nám přibližuje a opět druhá rána hladová se přibližuje, neb teď Bůh nebe zavřel, že již čtyry měsíce nepršelo, což se děje pro přestoupení jeho přikázání a jiné zlé věci i nespravedlivé šmejdy a to na velkém díle přichází z ožralství a dlouhého sedění nočního, ježto tu přicházejí oplzlé řeči, bitvy a morové.*³⁴⁰ /216/ *A protož aby příčin ujato bylo, páni to ustanovují, aby žádnému na piti seděti nedopouštěli, než do třetí hodiny, ani piva více dávati a to v ty dny v sobotu na neděli a v neděli na pondělí. A přitom žádných neřádův že dopouštěti nebudou a to vše pod pokoutou a trestáním panským, poněvadž jsou křesťané a majíc s svými hřichy co dosti činiti, aby cizích hříchův na se nebrali, a těch ženských podezřelých aby k šenkům nebrali, leč by která měla manžela, a tím aspoň rána boží ukrocena byla. I slibili šenkýři se tak zachovati.*

Mezi tím časem Jan Bedřich kurfiřt saský učinil stavům království českého psaní, uváděje jim na paměť smlouvy dědičné, kteréž s nimi ode dávna měl,³⁴¹ vedle kterých stavům království českého dovoleno není proti němu za nepřitele se postaviti, nýbrž povinni jsou proti nepříteli, kterýkoli by povstal, věrně nápomocni a pohotově býti, což asi mělo následek ten, že mnozí z vojska válečného, pod vedením vrchního vojevůdce Šebestiana z Veitmille u Kadaně v táboře shromážděného, rozkaz vtrhnouti do zemí kurfirstských neposlechli a jiní docela domů se vrátili.³⁴²

1547 Osudný rok, ve kterém stavové království českého, svrchovaných práv země chránice, rozkazu krále Ferdinanda, aby proti kurfirstu saskému opětně táhli, neposlechli, měl za následek vznik velikých nesnází v zemi a pronásledování.³⁴³ /217/

³⁴⁰ Doslovně vše i následující dle Memorabilií k r. 1546.

³⁴¹ Smlouvy dědičné, které daly se v Chebu r. 1459.

³⁴² Srv. Ignác Cornova: Staat von Böhmen, str. 83, 84 atd.

³⁴³ Nad neposlušností Čechů, kteří již proti prvnímu tažení se vzpouzeli, rozhněván byl král Ferdinand velice a první hněv /217/ svůj ukrotil jen na vroucí prosby vždy Čechům nakloněné královny. Zato však napříště rozhodl se rázně a bezohledně vystoupiti. A proto, aniž by byl stavů českých se dotázal a od sněmu svolení měl, vydal dne 12. ledna 1547 toliko jménem svým veškeré zemi rozkaz, aby vojsko válečné z celé země do 26. ledna v táboře u Litoměřic se shromáždilo, s nímž pak do Lužice proti kurfiřtu saskému vtrhnouti zamýšlel, kdežto týž zase v částech zemí koruny české nepřátelsky si počínal. V táboře u Litoměřic shromáždění stavové činili králi námitky do nezákonného a práva zemská porušujícího vyzvání k tažení válečnému a chtěli, by vyřízení celé záležitosti řádnému sněmu bylo ponecháno, k čemuž však král nesvolil. A tak jen

Těž v Hoře nastaly veliké nesnáze, ač Kutnohorští na tom přímého účastenství neměli. Praha velmi těžkých zakusila nepřijemností a s ní i mnohá jiná města česká těžce byla pokutována, která s Prahou a stavy království českého se byly upsaly.³⁴⁴ Těž Kutnohorští povolání byli před krále, aby se z toho zpravili, co /218/ se tažení aneb přečinění proti JMKé dotýče, a veškeré výsady a privilegia své aby s sebou přivezli.

I byli vypraveni z obecních starších primas Mikuláš z Práchnan a šepmistři Jan z Liboslavě, Jindřich Charvát a Václav Vočko, a uloženo jim, aby před JMKou nevinu Kutnohorských oznámili a důkazy toho podali, že ničeho ani radou ani skutkem proti JMKé neučinili ani proti němu táhnouti nezamýšleli, nýbrž toliko na obranu města svého a hor, jako klenotu vši země, vojensky se zřídili. Nicméně přes svou obranu a hájení se museli své výsady a privilegia městská, jak se jim pravilo, k přehlédnutí královským komisařům odevzdati. Ač pak o nějakém trestu Kutnohorských pro jakoukoliv spoluvinu na vzpouře proti králi Ferdinandovi ničeho známo není, předece rozkazem královským udělen městu Plzni za to, že ku straně králově stálo, na sněmích místo a hlas hned po Praze, čehož dříve Hora požívala, kteréž přednosti nyní ztratila.

Pátrali jsme v různých zápisech po nějaké vině, pro kterouž by byli ztrestáni zmíněného zasloužili, nedospěli jsme však k jinému, nežli že ku sněmu zemskému, kterýž veliký počet pánů, rytířů a měst ze všech krajů v Praze položili a o jehož povolení i krále požádali, podali žádost, ve které na nešvary při horách jsoucí se stěžovali a o nápravu žádali. K objasnění poměrů podáváme supliku Kutnohorských v plném znění: *Vaše milost, vysoce urození páni, páni nám milostiví a Vaše Mt, urození a stateční páni rytíři, páni Pražané všech tří měst pražských, páni poslové z měst, páni nám laskavě přízniví, páni a přátelé naši milí. Bezpochyby, že v paměti míti ráčíte, kerak let předešlých i teď ne velmi dávno na JMKou i také na Vaši Mt pány stavy skrze suplikaci i oustně mnohokrát vznášeli jsme, že z příčin těchto Hory Kutné na pádu postaveny jsou: Předkem, že JMKá /219/ pomocí, kteréž na oboje hory, stříbrné i Kaňkovské, za předešlých králů dávány každého týhodne byly, i jiné milosti havěřím, čímž ty hory v bohatství i v chudobě držány byly, odjiti jest ráčil, potom že jest doly stříbrné, řečené Osel, Rousy, Flašary atd. a tu všecku cechů hor stříbrných, bez kterýchžto hor stříbrných Kaňkovské nikdy dobře nestály a státi nemohly a moci nebudou, proti poniženým prosbám našim i také proti radám znalých, rozumných, zvyklých horníkův na radu některých Němců spustiti jest ráčil, pořádek pak slavný havířský pro sněti dotčených pomoci a milostí, kterými chudí a noví nákladníci fedrováni byli, aby s lepší chutí vedle svých nákladův a prací vortův a míst hledati a díla svého vyhledati mohli, i pro jakýs nový, škodný, na těch horách nebyvalý i proti právům horními uvedený německý obyčej, nemoha míti živnosti, jest rozptýlen a téměř v nic obrácen.*

Obec minciřská a pregéřská, znamenitými svobodami a právy od Jich Mtí králův českých slavných paměti nadaná a obdařená, ta těchto časův rozličnými pohružkami jiných minciřův na ně uvedených aneb jinde v cizí zemi mincováním, stříber odjetím a od některých i na hrdle trestáním od statkův svých, za dědictví koupěných, jsou utištěni. Neb kde jest prve v sedmnácti šmitnách mincováno a odtud předně od nich na hory nakládáno bylo, též také chudí sirotci a vdovy, což po nákladech a cupusích na hory zbývalo, odtud své požitívní měli, to jest proti právům a privilegiím jich, jim i s jinými mnohými pomocmi za jiných císařův a králův ku pomoci na mincování dávanými odjato, a na čtyry toliko šmitny s pomoci, stříbro k mincování grošův se jim váží. A

někteří ze stavů s vojskem svým více pro ochranu jeho osobní nežli z povinnosti k rozkazu provázeli krále do Sas. Toť podstata a příčina velikých smutných následků.

³⁴⁴ Všelikou naději na smíření s králem zmařila schůze obcí Starého a Nového města, pánův a rytířstva z devíti krajů a vyslaných z mnoha měst v Karolinum v Praze odbývaná, ve které všichni společně se upsali sobě vespolek hrdly i statky nápomocnu býti proti každému, kdo by jich k podobnému tažení polnímu nutiti chtěl. Slovtný Sixt z Ottersdorfu napsal ve svém díle: *Akta neb knihy památné čili historie dvou nepokojných let v Čechách 1546 a 1547* veškeré příkré pronásledování Pražan za panování krále Ferdinanda I. Opis v archivu městském.

tak ta obec přes cupusy téměř nic dotčených statků svých neuzívá, čehož jest za předkův JMKé císařův ani králův i při vši chudobě za žádného nebyvalo.

¹²²⁰ Rudokupci pak mezi jinými ne zadní pořádek, ti jsou také znamenitě zemleni a souženi i k chudobě přivedeni, neb dokud jsou z hor starých stříbrných rudy, což jest opět v jináči nový štrous převedeno, kupovali, odtud rošterky majíce, že jsou z kýtův Kaňkovských z jedné hýle o několik lotů stříbra více šmelcovali a do mince stříber přinášeli i také odtud na hory nakládati mohli. A jak jsou před tím prodajové rud stříbrných svedeni a dolové staří spuštění, že nejvyš sedm neb osm lotův z jedné hýle vyšmelcovati mohou a tak tíž rudokupci draho kyzy, olovo, uhli kupující a znamenité náklady na dělníky a košť hutní činice a stříbra jednu hřivnu po 3 kopách gr. do mince dávající, státi a tak ani na hory cupusův dávatí ani na ně nákladův činiti nemohou. Z kteréhožto oznámení našeho ráčíte VMti dostatečně tomu vyrozuměti, že ty hory od obce naší a dotčených pořádkův vedle příspěvků a pomoci, které z mince sly, a ne odjinud, zdržovány byly.

Kaňkovská obec a nákladníci také sobě znamenité stěžují, že rudokupci pro spuštění dolův starých stříbrných, nemajíce z nich rošterkův, lacino kyzy kupují, takže proti jich nákladům prodajové postačovati nemohou, tím dokládajíce, nebudou-li rudokupci přidáním na stříbře a ty hory pomoci opatřeny, že jsou již na pádu, a že spuštěny budou.

Pořádek šlichéřský, který také na hory nakládal a nakládá, ten jest od svých povinností také odstrčen, neboť Němci pod frystunky haldy, které z našich nákladů přišly, na hory nic nenaloživše a nenakládajíce, puchují a šlichují, a stříbra odtud přišlá některým Němcům, jakž zpráva jest, po 4 kopách gr. a některým po 4 kopách 15 gr. se platí, čehož my Čechové užiti nemůžem, jsouc k tomu bližší a spravedlivější jakožto nákladníci. Jakož pak na místě našem ¹²²¹ a jiných všech pořádkův tuto dotčených, ač byla-li by toho potřeba, buď skrze sepsané aneb z oustní zprávy širší oznámení učiniti se má.

A protož za to Vaši Mti prosíme, pro vyzdvižení Hory Kutné, z které mnoho poctivého dobrého a užitečného tomuto království přicházelo a s pomoci Pána Boha všemohoucího přicházeti bude moci, že nějakou berni vedle uvážení Vašich Mti slušnou a možnou (jakž se nadějeme, že se tak stane) milostivě a laskavě opatřiti ráčíte.

A s tím se Pánu Bohu a Vašim Mtem k ochranění a takových těžkostí vysvobození, pro dobré tohoto království, poroučíme, a za milostivou a laskavou odpověď prosíme.

Dáno na Horách Kutných v pátek po slavném hodu Vzkříšení Pána Krista, spasitele a vykupitele našeho, léta Páně 1547.

Šepmistři a rada, obecní soudcové, starší obecní, pořádkové, kaňkovští cechové na místě vši obce na Horách Kutných.

Domněnku svoji, že žádost tato shromážděným stavům podaná, mohla by býti příčinou nemilosti královské, zakládám v té okolnosti, že když předvolaní poslové Kutnohorští ve středu před sv. Františkem ke králi Ferdinandovi byli puštěni a privilegia svá městská odevzdali, tázáni byli ihned, zda také výsady minciřské a pregéřské přinášejí, k čemuž když poslové odvětili, že obec horská nikdy v jich držení nebyla, nýbrž že jich sami minciři a pregéři sobě chovají, byli ihned zpět posláni, aby pod pokoutou trestání také výsady minciřův a pregéřův předloženy byly. A tak Hora jednou ranou zbavena byla všech svých výsad a předností, aniž by se byla čím proti králi zprotivila.

1548 Tuto nevinu Kutnohorských jakož i důkaz, že Horníci všeho spiknutí ¹²²² a neposlušnosti úplně byli prosti a žádné viny nebyli sobě vědomi, dokazuje prosba jich o vydání výsad a privilegií v Praze uložených, které po zvláštních poslech Ondřeji Krivoláčkoví (Dačickém) a Petru Grynarovi králi Ferdinandovi do Vídně byli poslali:

Nejjasnější a velikomocný králi a pane, pane náš nejmilostivější! Vaši Mti královské služby své vždycky povolné, hotové se vši upřímnou a věrnou poddaností vzkazujem, při tom VMKé jakožto pánu svému dědičnému i s dědici VMKé za mnohé a dlouhé časy šťastného ve zdraví kralování, nad nepřáteli vítězství i jiného všeho dobrého upřímným a celým srdcem věrně vějíme a na Pánu Bohu žádáme.

Nejmilostivější králi, jakož času minulého od VMKé bylo

nám rozkázáno, abychom před VMKou na hradě Pražském v šesti osobách se dostavili a všechna privilegia, svobody a výsady naše před VMti položili, v čemž jsme my se na rozkaz ten jakožto věrní a upřímní poddaní volně, poslušně a beze všeho odporu zachovali a dotčená privilegia svobody a výsady naše před VMKé v moc položili, kterážto privilegia až posavad v moci VMKé pozůstávají. Nyní pak z potřeb pilných a důležitých VMKou jakožto pánu svému nejmilostivějšímu oznamujem, že nemajíce privilegií při právu a soudech našich, kteréž na místě VMKé strany věci netoliko městských ale také horních řídíme, znamenitý na tom nedostatek a těžkost máme. Nebo lidé k soudu přistupující, táhnou se někdy na privilegia a výsady a jich při svých spravedlnostech užiti žádají. A když jich v rukou nemáme, nemůžem než na tom nedůstatek míti a lidem v jich potřebách a spravedlnostech těch protahty a těžkosti činiti.

A protož VMKou, jakožto krále a pána svého nejmilostivějšího se vši ponížeností a pokorou prosíme, že VMKá k nám jakožto k věrně a upřímně poddaným svým milostí svou královskou ráčí se ¹²²³ nakloniti a JMti arciknížeti a pánu panu Ferdinandovi synu VMKé nejmilostivějšímu a po VMKé pánu našemu milostivému a dědičnému o tom poručiti, aby privilegia, svobody a výsady naše ráčil nám navrátiti, abychom potřeby horní i také městské bez překážky na místě VMKé vykonávati mohli.

Na nevinu pak přitom naši že milostivě pohleděti ráčíte, nebo jsme my skutkem ani radou k ničemuž, což by proti VMKé bylo, příčinu nedali, ani jiným v čem nenáležitěm nápomocni býti chtěli. Než jak předkové naši a my po nich k předkům VMKé Jich Milostem, též my k VMKé vždycky upřímně se vši poddaností a službami věrnými, jakožto ku králi a pánu svému dědičnému jsme se chovali, tolikéž i k VMKé se vši snažností a statky svými i hrdly se přidrželi a toho jsme i skutečně dokázali, když jsou Pražané a jiná města s svými na ten čas radami se obsílali, sjezdili a co se jim zdálo, spisovali a spisy rozesílali, že jsme my při tom při ničemž v radách jich nebyli, jim toho nepomáhali, ani nikterak k tomu repovovali, ani, ač i domluvy a pohrůžky některé jsme snášeli (o čemž prve VMKé jsme oznámili), však což jsme proti vůli VMKé býti poznali, v to jsme se dáti nechtěli. Neb i při panu Sebastianovi z Veitmile VMKé nejvyšším hejtmánu polním při tažení k Zvikovu proti nepřátelům VMKé lid svůj až do rozpuštění jich ustavičně jsme měli a drželi a v tom podle rozkazu VMKé poslušně a věrně jsme se zachovali.

Jestliže by pak kdo z nepřátel našich jiné mimo první i tu té zprávy na zošklivení naše VMKé dávatí a nám nemilostivého pána na VMKé způsobiti chtěl, za to VMKou jakožto krále a pána svého nejmilostivějšího poníženě a pokorně prosíme, že těm a takovým zprávám jakožto omylným místa dávatí ani důvěřiti ¹²²⁴ neráčíte, ale nad námi, jakožto nad věrně poddanými svou milostivou ruku a ochranu držeti a nám dotčené výsady a privilegia naše milostivě vydati a navrátiti rozkázati ráčíte, abychom pro VMKé dobré a užitečné podstatně a náležitě ty věci na těch horách tak, jakž i prve pořádně se dalo, konati, řídití a na místě stavěti mohli, a my VMKé a dědicům nyní i vždycky na každý čas budem se věrně odsluhovati.

A s tím, milostivou odpověď očekávajíce, VMKé v nejmilostivější ochranu se poroučíme. Datum fer IV post Sixti Anno 1548. Šepmistři, rada, obecní soudcové a starší i všecka obec na Horách Kutných.

Ponížená prosba tato i dokazování nevinu neprospěly na ten čas ničeho. Hněv králův na Čechy byl veliký.

V životě občanském v poměrech místních setkáváme se v roce tomto s velikou rozepří mezi koželuhy a ševci. Jedni proti druhým příkře stojíce proti sobě, žalovali na sebe vzájemně šepmistřům a radě, že svobody a práva cechovní jedni druhým zkra-cují. Šepmistři a rada vyslyševše žalobu i odpor, vyřkli, jak by jmenování cechové jedni k druhým chovatí se měli, aby obec zdejší a obyvatelé v ní chudí i bohatí za své peníze mohli sobě i čeledi své obuv hodnou za slušný peníz, bez přetahování, nakoupiti. A ti oba cechové svou živnost vedouce, aby mohly ve svornosti a lásce vespolek se snášejíce, dobře státi. A poněvadž pak jsouce na smlouvu přátelskou nejednou podáni a majíce napomenutí a vejpověď, aby se sami přátelsky bez soudu rovnali, k tomu jest přijíti nemohlo, ¹²²⁵ takto o tom výpovědi svou rozka-

zuji a mezi nimi ustanovují:

Předkem: Aby koželuzi kože dobré a náležité jakž na to sluší vydělávali a ševcům za slušné peníze, při čem by spravedlivě zůstatí mohli, bez nadsazování prodávali, tak aby ševci měli z čeho dobrého a hodného obuv dělati a též na slušnosti lidem prodávati. A ševci aby jim také časné za kůže platili, aby sobě pro neplacení a dluhy protahy neměli co do nich si stěžovati a za příčinu bráti. Jestli by pak ševci drahým prodáváním koží od koželuhův stíženi byli, mají se o to sami přátelsky snést a které by straně co scházelo, to pokojně a rozumně k nápravě přivésti. Pakli by se sami srovnati nemohli, mají to na pány šepmistry vznést a jedna každá strana svou těžkost oznámiti a páni šepmistři vedle spravedlivého uvážení a uznání chtí se v tom k jedné každé straně spravedlivě zachovati a také čím by se spraviti a jak se k sobě zachovati měli oznámiti. A ševci nemají sobě sami, tak jakž jim o tom za předkův rozkázáno bylo, koží vydělávati.

Item. Cechmistři ševcovští a koželužští mají každý týden v pondělí a ve čtvrtek mezi koželuhy jíti a ohledati všechny kože, kteréž jsou připravili, a což bude hodných, ty mají v úterý a v pátek prodávati a což by nebylo hodného anebo což by nemohli prodati, to mají cechmistři ševcovští železem, na to jim daným, cejchovati. A což pak těch koží cejchovaných bude, ty budou moci, vydržice to na třech trzích, od města vézti aneb doma prodati komu chtí. Pakli by kdo proti tomu učinil, tehdy ty všechny kože cechmistři mají pobrati a k tomu od toho každého, kdož by se tak nezachoval a tomu jakýs odpor činil, kolikrát by koli to se přihodilo, jeden věrdunk pokuty vzíti, toho žádnému tohoto ustanovení a nařízení přestupníku pod žádným vymyšleným způsobem nepromíjeti.

¹²²⁶*Item. Aby obojí starší cechmistři scházejíce se opatrovali společně kůže mezi koželuhy, aby trh fedrovali a což by k trhu připraveného měli koží pod pokuty předdotčené propadením tajně nehromadíce, ani jich ukrývajíce, ty vynesou, aby tu na trhu a ne jinde prodávali. Pakli by který koželuh přes potřebu obecní mohl co shromáždit, to na třech trzích vydržev a káže je sobě cejchovati podle řádu a opověda se obojím starším, bude je moci vézti neb nésti kamž bude chtíti, tak jak se napřed oznamuje.*

Item. Aby do této obce mohli všichni z kterýchkoli zemí, krajín nebo měst kože nésti a vézti na prodej, buďto v cele nebo v kusích, suché nebo mokré, falše vymíňující. Kdež by pak faleš v tom a při kom nalezena byla, buď u domácích neb hostí, tomu neb těm ty kože mají pobrání býti a k tomu jeden věrdunk, tak jak jest napřed oznámeno a vyměřeno, a to tolikrát, kolikrát by se kdokoli toho dopustil, pokuty vzíti.

It. Aby všickni ty kože buďto hostinské jako i domácí, pospolně na zjevném trhu prodávali a hospodář každý aby hosta svého vystřáhl a oznámil, aby tajně neprodával pod pokutou svrchupsanou téhož hosta hospodáře i domácího.

It. Žádný koželuh zdejší nemá od hostí koží vydělaných kupovati pod touž pokutou, než toliko ševci, podšev kraječci, pasíři a jiní řemeslníci, však nic více, nežli jim příhodné jest a slušné, tak aby cechu ševcovskému takové kupování na újmu jich živnosti nebylo. Však s takovou znamenitou výminkou: jestliže by k dolům JMti krále aneb pro potřebu jiných kverkův úředníci k tomu zřízení koží vydělaných potřebovali, ty že budou moci buď od domácích neb přespólních koželuhův svobodně kupovati.

It. Jestliže by který koželuh neb švec v tom postížen byl, že by ¹²²⁷koupil kože užitečné od dolův ukradené, tehdy ten každý vedle svého provinění a spravedlivého uznání i s tím prodavačem aby skutečně pokutován a trestán byl.

It. Jestliže by starší u kterého koželuha našli kože suché, společně mají rozkázati vložit je do díla, když by toho potřebu obecní poznali.

A vedle této výpovědi má tato věc státi dotud, dokudž by se příčina od stran nestala a páni šepmistři nynější aneb budoucí toho neuznali, že toto ustanovení a vyměření pro obecní a týchž cechův dobré jinak změněno a napraveno býti má a může, a protož sobě toho páni šepmistři a páni v své moci pozůstávají.

Tuto vypověď ševci a koželuzi přijali a z ní děkovali, ji schválivše, že jsú se v tom páni šepmistři a páni dobře, spravedlivě a chvalitebně zachovali, připověděvše obojí stranu, že se tak, jak táž výpověď ukazuje a ne jinak chovati a s sebou se

přátelsky snášeti chtí, žádajíce obojí, aby jim pro správu ševcům i koželuhům výpisové této výpovědi dány byly.

Dálo se v pondělí před sv. Lucii leta Páně tisícího pětistého čtyřicátého osmého za šepmistrství Vavřince Ráže z Syonu.³⁴⁵

¹²²⁸**1549** Nebylo na tom dosti, že město Hora Kutná, jak již bylo praveno, veškeré své výsady a privilegia královské komoře odevzdati musila. Kutnohorských došel ještě další rozkaz krále Ferdinanda, daný na hradě Pražském v sobotu před Smrtelnou nedělí 1549, kterým nařízeno, aby všechna privilegia, výsady a obdarování rudokupcův, pregérův, minciřův, sliččův, havířův a femeslníkův i jiných pořádkův i s pečetěmi každého pořádku do kanceláře české odevzdány byly. Spolu však bylo opětně k naléhavě prosbě Kutnohorských listem v den sv. Sigmunda oznámeno, aby se stran vydání jich privilegií a svobod v pondělí po neděli Křížové na hradě Pražském najítí dali. Vyzvání toho Kutnohorští nepominuli a vyslali v nařízený čas posly své, ze šepmistrů Petra Srnu a Ondřeje Křivoláčka, z minciřů Jana Šatného a Jakuba Labušku, kteří pak po svém návratu učinili shromážděným šepmistrům a obecním starším sdělení takové, že jest k nim mluveno bylo skrze JMti knížecí takto:³⁴⁶ *JMKá ráčíl pro vás páni Horníci připomenouti, kterak času předešlého podle jiných proti JMKé povstali a přčinili jste, kterého přčinění vy jste prve odepřeli a v žádosti své o vydání ¹²²⁹privilegií zatajili a vyvracovali, ale že JMKá má jistou zprávu, že jste se podle jiných přiznali, vyslali, na kule a prachy pomoci činili, ježto jste měli proto jako jiní trestáni býti. Jestliže chcete na odpor nastoupiti, pak to může ukázáno býti, jaké jste přčinění učinili. A když jsme promluvili, že nejsme na tom, abychom měli proti JMKé na odpor nastoupiti, než jakožto věrní poddaní JMKé vždy chceme se zachovati.³⁴⁷ I byly nám na to čteny notule majestátův a konfirmací a dopovědino, že JMKá ráčí již všechno prvnější odpouštěti a všechna privilegia navrátiti, však na ten způsob, aby revers učinili jsme, jak již oznámen byl, že se všemu jménem vší obce Hory Kutné podrobujeme, čehož ta konfirmací privilegií předpisuje, v čemž i zahrnuto bylo: **aby z rozsudkův soudu městského odvolání bylo k JMKé, jakž prve bývalo, cechy že se zdvihají, rychtáře královského že v městě nařizuje a bez vůle téhož a bez vůle pana mincmistra aby schůzí obecních nebylo. A co se výstupkův dotýče, buď pro mordy, falše a cizoložstva a jiných pokut, i nápadův odúmrtí, když by přátel krevních nebylo, aby všechny na JMKou spadly. A tu jest potom čten revers, který se na to vztahoval, aby z každého sudu a korce obilí po 1 groši dáváno bylo. Konečně jim od pana kancléře Heralda dopovědno, že pan kancléř žádá taxy 1000 zl., t.j. 500 kop gr. na zlatě a do kanceláře 50 kop gr.***

Páni obecní a starší usadivše se oznámili, že jest věc těžká ¹²³⁰a nemožná, aby mohli na prostředek trefiti, však proto že se, což na ně se vznáší, že to chtí učiniti, neboť že to znají, že JMKá na čem ráčí se ustanoviti, že od toho neustoupí a že při stavu panském i rytířském byly pokuty a nemohli milostí odbržeti. Proto že se jim nevidí slušné proti takovému pánu se v čem protiviti, neb i jiná města jinak byla obtížena a pokutována. A jelikož jim se milost stala, že jim statkové vzati nebyli, neb by se

³⁴⁵ Nic nám nemůže v ohledu kulturně-historickém ku poznání poměrů občanů k sobě vespolek, jakož i o vlivu správy obecní na každou třídu občanskou lépe posloužit, než zprávy o postavení třídy řemeslníků v městech k sobě vůbec a k veřejnosti zvláště. Protož, jak jsem již jednou pravil, doufám, že mi nikdo nezazlí, když u vypravování dějin města uvedu i dějiny řemesel. Z nich nejlépe lze poznati poměry, spůsoby, mravy, obyčeje a zvyklosti, na nichž se zakládal život pospolitý, kde podává se nám takřka úplný obraz minulosti města, jehož ¹²²⁸docíliti jsem se vždy ve vypravování svém snažil. A jako jsem již v úvodu k dílu svému připověděl, že zmíním se i o řemeslech a průmyslu v městě, považuji to téměř za svoji povinnost, podobných poznámek, jichž dosud nikdo blíže si nepovšiml, podávati.

³⁴⁶ Od roku 1548 byl již místokrálem v Čechách acikníže Ferdinand, syn krále Ferdinanda I., jemuž veškerá správa země byla odevzdána, ježto král Ferdinand sám velice v říši byl zanepřázdňen.

³⁴⁷ Zlomena tu najednou někdejší hrdoť a obvyklá vzdorovitost starých Horníků, neboť dle přesvědčení svého viny si vědomi nebyli a raději podvolili se nutně přesile a neznámé jim dosud přisnosti na milost i nemilost se podali, jen by výsad svých opět dosáhli.

státí mohlo, že by i k větší těžkosti mohli přijít, protož že se jim vidí, aby k tomu reversu bylo přistoupeno.

Poněvadž ale obec peněz neměla, aby taxy žádané zaplatiti mohla, jednáno bylo o to, aby zmincovány byly klenoty chrámové, proti čemuž však povstal veliký odpor. Konečně usneseno, aby prodáno bylo právo na lidech v Třebešicích, které kdysi Anna Miránková (jak při roce 1535 bylo povědino) na záduší byla odkázala, a poručníci záduší toho byli požádáni, aby k tomu své svolení dali. Po delším rokování svolili poručníci oni k tomu, však s tou výminkou, aby obec zase na Lošanech jistotu záduší jimi spravovanému učinila na 14 kop gr. ročně, k čemuž povoleno. A Václav Chotouchovský koupil od obce zboží Třebešické a půjčil nad to obci 1000 zl. bez úroku do roka.³⁴⁸

Revers, který Kutnohorští dáti byli přinuceni, zní následovně: *My primas, šepmistři, konšelé, starší obecní i všecka obec Hory Kutné vyznáváme tímto listem vůbec přede všemi, kde čten nebo čtouc slyšán bude. Jakož jest léta 1547 minulého nejjasnější kníže a pán Ferdinand, římský, uherský a český král pán náš nejmilostivější ráčil sobě do nás některé artikule spravedlivé stěžovati a nás z nich obeslati, tak jakž ta obeslati v sobě²³¹ šíře obsahují. Kdež pak JMKou jsme poníženi a s pokorou prosili, aby toho obeslati zjevně čistí a vyhlásiti dáti neráčil, nýbrž nás k sobě na milost přijíti a s námi jakožto s svými poddanými milostivě naložiti ráčil. I vzhlednouc JMKá z zvláštní milosti na takové pokorné prosby naše a zvláště pak majíc JMti k sobě za nás přímluvy od nejjasnějšího knížete a pána pana Ferdinanda arciknížete rakouského JMKé syna nejmilejšího a pána našeho nejmilostivějšího, ráčil JMKá z zvláštní milosti a dobroty své královské a dle naší dotčených přímluv nás milostivě přijíti a nám jistých artikulův k vyřízení za naše přečinění podati, abychom JMKé dědicům a budoucím králům českým z každého věrtele bílého piva též z každého věrtele ječného piva, kterýž by v městě Hoře Kutné neb na předměstí zvařen a odkudkoli do něho přivezen byl, po jednom groši českém dávatí a platiti, též také z každého strychu neb kbelce ječného neb pšeničného sladu, který by ven z města prodán neb jinak vyvezen byl, aby se JMKé též po jednom groši českém od toho, kdož jej prodá, dávalo a platilo, vše jeden groš český za sedm peněz bílých počítajíc a to na časy budoucí a věčné. Kdež pak my jednomyslně se na tom snesše, abychom netoliko v tom, ale ve všem jiném nám předloženém k JMKé, jakožto ku pánu našemu nejmilostivějšímu poslušně a poddaně se zachovali a skutkem vyplnili, připověděli jsme a tímto listem za sebe i za naše dědice a budoucí potomky na časy budoucí a věčné připovídáme, přiríkáme a slibujeme, že JMKé, jeho dědicům i budoucím králům českým tak jak se svrchu píše, dědičné podání, počnouc od datum listu tohoto jak svrchu psáno dávatí a platiti máme a povinni budeme a to vše podle velikosti a malosti nádob. Též co se kdy sladův buď ječných neb pšeničných ven z města prodá aneb jinak vyveze, z každého²³² strychu neb kbelce též po bílém groši po sedmi bílých na groš počítajíc dávatí a platiti připovídáme bez odporu a všelijakého zmatku. A jaký v tom JMKá a JMti dědicové a budoucí králové čeští nyní i potom každého času řád v přijímání toho posudního a sladův vybírání i také stranu dávání a spravování cel a ungeltův JMKé náležitých. A k tomu, když by JMKá soli do tohoto království českého voziti dáti ráčil, ustanoviti a způsobiti ráci, ten my připovídáme bez odpornosti a všelikého zmatku, též i naši dědicové a budoucí potomci skutečně a konečně držeti, podnikati a tomu všemu dosti činiti bez porušení. Tomu na svědomí pečet' naši městskou k listu tomuto přivěsiti jsme dali a JMKé jej v moc položili a druhý v táz slova při věcech našich obecních pro budoucí paměť ponechali. Jenž jest dán v Hoře Kutné v pondělí po sv. Havle leta 1549.*

Po podání tohoto reversu došlo Kutnohorských potvrzení pouze následujících majestátů a privilegií v tomto znění:

My Ferdinand z Boží milosti římský král, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvatský král atd. oznamujem tímto listem všem vůbec. Jakož jsou léta tisícího pětistého čtyřicátého sedmého minulého, primas, šepmistři, konšelé a všecka obec města našeho Hory Kutné proti nám znamenitě přečinili a v nemilost naši královskou upadli a skrze takové

provinění všecka svá privilegia, svobody a výsady od císařův a králův českých, slavné paměti předkův našich, i od nás jim nadané provinili a nám v moc i samy sebe dali. A prohlédajíc My na jejich poníženi prosby poddané a pokorné i také přímluvy arciknížete rakouského syna našeho nejmilejšího učiněné z přirozené milostivé vůle naší jakožto král křesťanský vzhlednouc na ustaněné prosby a jsouc milosrdenstvím hnuti, tu milost šepmistřím, konšelům a vši obci dotčeného města našeho Hory Kutné jsme²³³ učinili a jim zase dolepsaná privilegia na níže psaný způsob dáti a navrátiti ráčili, totiž: List latinský Konráda arcibiskupa pražského, v kterémž se dávají odpustky těm, kteří k kostelu sv. Panny Barbory na Horách Kutných náklad činí, datum na Horách Kutných léta 1400 čtrnáctého dne měsíce ledna. 2. List český císaře Sigmunda, kterýmž smlouvy mezi starými a novými Horníky potvrzuje, datum v Praze 1437 v úterý před sv. Benediktem. Tento list císaře Sigmunda jim také vyzdvihovati a toliko jich Horníkův při tom artikuli v témž listu postaveným zůstavovati ráčíme, aby ti statci, kteříž kostelu a špitálu náležejí, zase dáni byli. 3. List latinský krále Ladislava, v kterém nahoře psaný list císaře Sigmunda potvrzuje a k tomu jim dva jarmarky roční dávatí ráci, datum v Praze léta 1454 patnáctého dne měsíce června. To potvrzení krále Ladislava také týmž Horníkům od nás se zdvihá, kromě toho artikule, aby obstaveni nebyli atd., při tom se zůstavují. 4. List latinský krále Jiřího, v kterémž se povoluje, aby platy z polí od kláštera Sedlckého, kteráž od starodávna drží, k kostelu sv. Panny Barbory v hlavním kostelu na Horách Kutných obrátiti mohli, datum v Praze léta 1461 den sv. Filipa a Jakuba. 5. Potvrzení obecné latinské krále Vladislava všech privilegií a svobod, datum v Praze 24. dne měsíce října 1471. 6. List krále Vladislava v českém jazyku, že to vydání jim Horníkům na jich privilegiích bez škody býti má, datum v Praze ve středu po Božím křtění léta 1478. 7. List krále Vladislava český, jestliže by se které listy našly, které jsou tou pečetí ztracenou pečetěny, že jim Horníkům k žádné²³⁴ škodě býti nemají, datum v Praze ve středu před sv. Řehořem léta 1479. 8. List a vidimus latinský krále Vladislava, do kteréhož papeže Bonifacia list a odpustky kostelu Božího Těla a sv. Barbory vepsány jsou, datum v Praze 13. dne měsíce března léta 1419. 9. List český krále Vladislava, kterýmž ves Veletov Janovi z Trojanovic ve dvou stech a sedmdesáti kopách gr.č. zapisuje, dán v Praze v pátek po Božím křtění léta 1482. 10. List a konfirmaci česká krále Vladislava listů krále Václava, že silnice k Čáslavě od Kolína k Hoře jeti má, datum v Praze v pátek po Božím křtění léta 1482. 11. Krále Vladislava česká výpověď o sklad ryb slaných mezi týmiž Horníky a Kolínskými, datum v Praze v pátek po Božím křtění léta 1482. 12. List český krále Vladislava, jimž Benešovi z Veitmille, Mikulášovi z Skalice a Zachařovi z Božetína statek po Ambrožovi Krtkovi dávatí ráci, datum v Praze ve čtvrtek po sv. Lucii 1486. 13. List krále Vladislava český o sklad ryb solených mezi Horníky a Kolínskými, datum na Horách Kutných v pátek před sv. Duchem léta 1488. 14. Krále Vladislava list český, ve kterém Horníkům dodává a vyměřuje se co od čeho bráti mají, datum na hradě Pražském v pondělí den sv. Ondřeje 1489. 15. List krále Vladislava v českém jazyku, aby na budoucí časy siroteci od nikoho vyprošování nebyli bez vůle Horníkův, datum na Budíně ve čtvrtek po Novém létě 1515. 16. List český krále Vladislava, jimž dovoleno Horníkům, aby ke špitálu sv. Kříže tři tisíce důchodů koupiti mohli, datum v Budíně v pátek po Novém létě 1515.²³⁵ A těch listův svrchudotčených jim Horníkům jsme milostivě potvrditi a tímto listem naším mocí královskou v Čechách, jistým vědomím a radou věrných našich milých jakožto král český, pokudž jsou jich předešle až posavad v užívání byli, potvrzujem.

Jestliže by pak přesto které listy, privilegia a svobody měli a před nás jich nepředložili, ty moci žádné míti ani jich užívati nemají. Však sobě, dědicům našim a budoucím králům českým při městě našem Hoře Kutné komoře naší tuto mocnost obzvláště pozůstavovati a zachovávatí ráčíme, jakož jsme úřad rychtářství a což k tomu náleží, nám, dědicům a budoucím králům českým v témž městě našem Hoře Kutné pozůstavili. A kdož pak bude z poručení našeho za rychtáře usazen, ten má rychtářský úřad podle přísahy od nás vydané i jednoho každého času nařízené

³⁴⁸ Doslovně z Memorabilií k roku 1549 F 16.

spravedlivě, věrně a právě s pilností spravovati, a jestliže by jaké překážky od kohokoliv se jemu daly a on to na úřad konšelský vznesl, nemají jeho v ničem opouštěti, nýbrž jemu pomocní býti. A kteříž tak v úřadech konšelských budou nyní i na časy budoucí, bez nynějšího i budoucího nejvyššího mincmistra aneb rychtáře našeho jim od nás v Hoře usazeného, žádných rad obecních na radnici ani jinde držeti a postranních obecních schůzí žádným vymyšleným způsobem nemívati, aniž obec bez povolení téhož nejvyššího mincmistra neb rychtáře našeho obslati nemají, lečby prve nejvyššímu mincmistru aneb rychtáři našemu o tom oznámili, že jest potřebí obci pohromadě býti, a přitom vědouc, co se jednati má, on toho povolil, tehdy teprv to učiniti moci budou a jinak nic.

A kdež předešlého času apelací a odvolání z téhož města Hory před osobu naši královskou šla a bývala, toho ještě při tom zanechávati ráčíme, tak aby takové apelací a odvolání z města Hory, když ¹²³⁶ v království českém býti ráčíme, před nás, dědice a potomky naše a bez přítomnosti naší před rady naše k takovým apelacím obzvláště zřízeným a na hradě Pražském usazeným se daly a nejinam činěny byly.

A jakož jsme také, seznaje lidskou těžkost strany cechův všelijakých řemesel v městě našem Hoře Kutné býti, takové cechy jsme zrušili a zdvihnouti ráčili a těch více v Hoře dopouštěno býti nemá, kromě toho pořádku, který se při přijímání na řemesla zachovává, při tom se zůstávají. Než v prodajích všelijakých řemeslnických nemají sobě nic jistého, zač by koupeno neb prodáváno býti mělo, ukládati, tak aby chudý jako bohatý tím laciněji k potřebě své od řemeslníkův kupovati a drahoty pro dobré jednoho každého uvarováno býti mohlo.

A pokudž bychom jednoho každého času, uznajíc potřebu při řemeslnících, hospodářích o hospody skrze osoby od nás vydané nařídili, takový řád budou povinni podnikati a podle toho se poslušně zachovati. A úřad konšelský má povinen býti nad tím ruku držeti a pilně dohlédati, aby se tomu dosti stalo. A podle toho nám, dědicům a budoucím králům českým odúmrti při městě Hoře Kutné pozůstavovati ráčíme, jestliže by který obyvatel Horský bez poručení svéta sešel a v městě Hoře krevního neb příbuzného přítele neměl, tehdy taková odúmrt' a statek pozůstalý ne na jiného nežli na nás, dědice naše a budoucí krále české připadnouti má.

Tolikéž také viny a pokuty na obyvatelích v témž městě Hoře, zejména mordy, pálení, loupeže, násilí, cizoložstva a faleš nám i budoucím našim pozůstávají. Než ráčíme-li potom z milosti naší královské na obecní dobré a opravu města co z toho dáti, to při vůli naší královské, dědicích našich a budoucích králích českých každého času bude.

¹²³⁷ Také sobě, dědicům našim a budoucím králům českým pozůstavovati ráčíme, aby z každého věrtele bílého piva, též z každého věrtele ječného piva, kteréž by v městě Hoře neb před- městí zvařeno, neb odkudkoli, do něho přivezeno bylo, aby po jednom groši českém dávali a platili, též také z každého strychu neb kbelce ječného neb pšeničného sladu, kterýž by ven z města prodán aneb jinak vyvezen byl, aby se nám, dědicům našim a budoucím králům českým též po jednom groši č. od toho, kdo jej prodá, dávalo a platilo, vše jeden groš za sedm peněz bílých počítajíc, a to na časy budoucí a věčné. A k tomu při dávání a spravování cel a ungeltův když bychom soli naše do království tohoto našeho českého voziti dali, budou povinni jednoho každého času podle vyměření a usazení našeho, dědicův našich a budoucích králův českých se zachovati.

Protož také podle toho všeho bez umenšení, jak se svrchu píše, primas, šepmistři a konšelé, starší obecní, přísězní a všelka obec města našeho Hory Kutné nám, dědicům a budoucím králům českým sami za sebe, dědice a budoucí potomky své přifekli, připověděli a slibili při všem poslušně, povolně, ve vši poddanosti jakožto věrní poddaní naši k nám, králi a pánu svému dědičnému se zachovati a nás, dědicův našich a budoucích králův českých se přidržeti a námi se bez všelijaké odpornosti spravovati.

Tomu na svědomí pečet' naši královskou k listu tomuto jsme přivésti rozkázali a rukou naši vlastní se podepsati ráčili. Dán na hradě našem Pražském ve středu den sv. Diviše léta 1549.

Později předložili Kutnohorští ještě výsadu na studánku u

Bylan, kterou dříve předložiti byli opomenuli, a dosáhli stvrzení jí následujícím listem:

*My Ferdinand etc. Oznamujeme tímto listem všem, ¹²³⁸ jakož jsme poctivým šepmistřům, konšelům i vši obci na Horách Kutných věrným našim milým, některá privilegia, kteráž v potvrzení našem jim znovu daném zejména dostaveny jsou, navrátiti ráčili. I poněvadž tiž Horníci jednoho privilegia, jmenovitě listu od krále Vladislava slavné paměti na studánku a některé jiné věci dluhův se týkající svědčícího, které datum jest na Budině v pátek před sv. Kateřinou léta 1493. nám s jinými privilegii svými nebyli dodali, než teprve po navrácení těch privilegii a potvrzení našem dostavených položili, v kterýžto majestát My nahlédnouce, zase jim Horníkům z milosti naší královské navracovati ráčíme, tak, aby toho majestátu což v sobě obsahuje podle potvrzení našeho také užívali a užívatí mohli. Tomu na svědomí pečet' naši královskou menší k tomu listu jsme přitisknouti rozkázali. Dán na hradě našem Pražském v úterý po sv. Martině léta božího 1549 a království našich římského 19., uherského 23. a českého 24.*³⁴⁹

Není důkazů, že by byli Kutnohorští v jakou jednotu s jinými městy neb pány rytíři byli v roce 1547 vešli neb se jak upsali k obraně svobod a práv země české, o nichž bylo domnění, že Ferdinand je některak rušiti míní. Ano, ze žádosti o navrácení odňatých privilegii a výsad patrně, že lid svůj branný dodali nejvyššímu vůdci Šebestianovi z Veitmille, takže spíše se podobá, že se strany královské přidržovali. Aspoň mezi městy, která velikými peněžitými pokutami byla postižena a trestána, nikdy Hora se nejmenuje, a předece musela i Hora na starobylých svých ¹²³⁹ právech a privilegiih tolik utrpěti. Neboť srovnáme-li práva navrácená se svobodami prve platnými, doznati musíme, že Hora pozbyla výsad nejpřednějších a nejvýznamnějších.³⁵⁰

Okolnost, že pokuty soudem na zločiny, loupeže, cizoložství a podobné skutky ukládané připadaly na krále, vrhá nepěkné světlo na mravy doby té. Veliké znemravnělosti těch časů jak v obyvatelstvu místním i okolním panovaly, důkazem jsou zápisy ve starých spisech soudních, jež také ukazují početnost velikou těchto zločinů. Noční rvačky a pětky, zranění a vraždy byly na denním pořádku. Nejbolestněji dotkla se Hory ztráta odúmrtí, čímž obci ubylo značných příjmů.

Takovým způsobem povýšil král Ferdinand moc královskou v Čechách nad obvyklý stupeň dřívějšími panovníky udržovaný a panoval dále bez jakýchkoli předešle se objevujících odporností ¹²⁴⁰ stavů, kteří ještě za živobytí krále syna jeho Maximiliana za budoucího krále českého roku 1549 uzna.

Téhož roku jednalo se na sněmu církevním v Praze o smíření stran náboženských a zvláště o podrobení se strany pod obojí církvi římské, jelikož Řím ponechával sice Čechům pod obojí přijímajícím tento způsob, avšak v ostatních částkách usiloval, aby jím se řídili. Děkan kutnohorský Václav Teplický vzpouzel se však co nejušlostněji každému podobnému spojení a tím všechno další jednání a narovnání bylo překaženo.³⁵¹

³⁴⁹ Z toho lze poznati, že o studánku tu, z níž veškerá voda do města přichází, častěji bývaly spory a proto Kutnohorští tento důležitý majetek obecní tím spíše pojistiti se snažili.

³⁵⁰ Odpor stavův a měst ztrestal král Ferdinand velmi přísně, jak již patrně z toho, že všechna města veškerá privilegia odevzdali musela. Kromě toho ti, kdož komisí ustanovenou uznáni byli nejvíce vinnými, a sice ze stavu rytířského Václav Pětipeský z Šönhofu a Bernard Barchanec z Baršova, ze stavu měšťanského pak Jakub Fikar z Vratu primátor Starého města Pražského a dvorní rychtář měst královských, pak měšťan novoměstský Václav z Jelení dne 22. srpna 1547 na dvoře hradu Pražského a sice právě před začatím králem svolaného sněmu zemského státi, kteréž pokutě Jindřich Krabice z Veitmille a slovatný kancléř Starého města Pražského Sixt z Ottersdorfu toliko k mocným přimluvám ušli. Odtud sněm tento *sněmem krvavým* nazván byl. Jiným konfiskovány statky. Tak ztratil Kostka z Postupic panství litomyšlské. Města pak nejen že statků svých pozemských pozbyla, byla mimo to ještě trestána značnými pokutami peněžitými. Tak na př. město Slaný a Časlav zaplatilo po 5000 zl., Písek a Nymburk po 8000 zl., Louny 10.000 zl., Litoměřice a Klatovy po 12.000 zl. a Hradec Králové, Tábor a Žatec po 16.000 zl. pokuty. Tím schudla města česká ovšem velice.

³⁵¹ *Byl jsem při tom*, praví Ondřej Dačický, otec Mikulášův, a

1550 V sobotu po Nanebevstoupení Páně zemřel jest Mikuláš z Práchnan, mnoholetý primátor kutnohorský. Byl muž v městě nad jiné oblíbený a o obec velezasloužilý. Nebude od místa sdělení jeho poslední vůle, z níž blíže jej poznáme:

Ve jménu Pána Boha všemohoucího a na věky věkův požehnaného Amen. Já Mikuláš z Práchnan, znaje na sobě nedostatek zdraví svého, však z daru božího rozumu a paměti užívaje, toto mé poručení a kšaft činím o všem statku svém, jenž jest mně milý Bůh nadělití ráčil z své hojné milosti.

Statek pozemský, kterýž mám na zemi, ves Neškaredice dědičně se vším příslušenstvím, ves Kbel, dva člověky v Opatovicích a jednoho člověka v ²⁴¹ Radovesicích, se vším tím platem což na nich jest, v Hořejší Chvátlině též také plat kterýž na těch lidech jest, dědiny některé, kteréž jsou od Krchleb, kteréž držím s dobrou vůlí od Jana rychtáře z Neškaredic, půl stolice pregéřské na Vlašském dvoře a díly po nebožtíkovi Václavovi Zmeškalovi 100 kop gr.č., na kterýž mám zápis na Vlašském dvoře, který mi učinil Jan z Skalice na stolici pregéřskou bez půl čtvrtě, statek jiný městský všecek bez výminky, krom toho čehož níže dotknu, domy, zahrady, klenoty, všecek statek jakýmžkoli jménem jmenován by mohl býti poručím a mocně dávám po smrti mé Janovi a Jindřichovi synům mým, aby oni spolu věrně a právě a spravedlivě o to rozdělili (se) pod tou výminkou, aby dluhy všecky mé, kteréž jsem spravedlivě dlužen, prve z toho statku mého zaplatili.

Justině manželce mé milé k užívání do smrti její ten plat, kterýž mám sobě od paní Miránkové s dobrou vůlí daný, mocně poručím. A kdyby ji Pán Bůh z tohoto světa pojití ráčil, aby na syny mé a dědice jich připadl zase ten plat se vším, jakž ty dobré vůle v sobě šíře ukazují a zavírají.³⁵² Tež jí poručím pivovar, kterýž mám na Páchu se vším příslušenstvím což v tom pivovaru jest a k němu přísluší, i také aby synové moji na to jí nesahali, ani v dluhy její což u lidí má. Tím pak pivovarem i nábytky aby manželka má milá mohla to dáti a tím šafovati jak bude chtíti. It. Okrasu její, kteráž má, též aby při ní zůstala, též svršky od peřin, prostěradel, cých i nádobí činového, to jí mocně poručím. ²⁴² Co se Doroty a Lidmily dcer svých dotýče, což jsem jim dal, to aby na tom přestaly.³⁵³ Co se domu dotýče, v kterém bydlím, o tom takto řídím, aby manželka má s Janem synem mým tu byla až do její smrti. It. Apoloně sestře mé poručím 15 kop gr.č., ty aby jí vydány byly po 2 kopách gr. každého roku. O dlužích pak svých, kteréž jsem dlužen manželce mé a synům mým, i co jsou mi lidé dlužní, oznámím, aby se věděli čím spraviti. Počty, kteréž mám učiniti, což jsem k sobě přijímal, ty synové moji mají pánům učiniti. A při tom za to velice žádám i prosím pánů šepmistřů a rady, že v tom se k mým dětem laskavě zachovají a jich v tom placení mimo možnost, což by za mnou ostalo, neobtěžují, rozpomenouc se na mé veliké práce, kteréž jsem po mnohá léta pro tuto obec, své opouštěje, a obecní dobré jednal, podle mé vši možnosti. Přitom jsem dožádal slovných pana Jiřika Zygele a pana Adama z Choemcic ujců svých milých a pana Pavla z Olivetu, aby manželce mé a synům mým radni a pomocni byli v potřebách jich, kdyby se k nim v čem utekli. Dálo se od narození Syna božího 1550. létě ve čtvrtku po provodní neděli.

Kláster Sedlcý zmáhal se doby té znamenitě, podporován králem Ferdinandem, kterýž všemožně siloval o to, aby náboženství římské vrchu nabylo. Dávné spory o držení statků pozemských, někdy klášteru Sedlcému náležejících, jichž Kutnohorští tou dobou byli ²⁴³ v držení, byly obnoveny a zvláště byl by klášter rád obdržel zpět statek Veletov. Ale úpisy králů českých Jiřího a Vladislava, jimiž statek ten kutnohorským k jich špitálu byl pojištěn, nebylo možno zrušiti. Proto po delším jednání a rozepřech stalo se roku 1550 mezi klášterem Sedlcým a obcí Kutnohorskou konečné narovnání a úmluva, mocí které obec Kutnohorská některé z bývalých pozemků Sedlcých, které

když začali sněmovati, ihned se svadili a potom rozjeli a skrze mne před stavy oznáměno, že se k tomu svoliti nemůže. Takto krátce uvádí Dačický pro rodinu svou tak znamenitou událost, neboť manželka Ondřeje Dačického byla dcerou pana Mikuláše z Práchnan.

³⁵² Justina manželka Mikuláše z Práchnan rodem byla pánů z Hor. Sestra její Lidmila provdána byla za pana Robmhápa z Suché.

³⁵³ Dorota z Práchnan provdána byla za Ondřeje Dačického z Heslova, Lidmila pak za pana Jana z Podivíc.

posud držela, postoupila klášteru, začož opět získala plného vlastnictví k Veletovu pro špitál svůj. Narovnání stalo se následujícím listem:

Léta Páně 1550. v úterý po sv. Florianu stala se smlouva mezi velebným knězem Antonínem opatem kláštera Matky Boží v Sedlci a téhož kláštera konventem z jedné a poctivými šepmistry a radou i vši obcí Hor Kuten z strany druhé a to taková. Jakož někdy dobré paměti kněz Jošt opat kláštera Sedlcého i s konventem téhož kláštera prodali dědiny od dvoru jménem Gruntlíku ležícím na Turkaňku pod Špicberkem Prokopovi Alderovi měšťaninu u Hory, z kterýchžto dědin čtyry kopy grošův českých platu ročního do kláštera vycházelo, a od téhož Prokopa Aldera ten plat přešel v držení a spravování Hory Kutné atd. A podle toho, jakož týž pan opat a konvent téhož kláštera nastoupil jest na ves Veletov, kteráž jest zastavena Horníkům od téhož kláštera Sedlcého, chtíc tu ves od Horníkův vyplatiti, a podle toho ukázal jest majestátův králův JMti, v kterýchž stojí, že se jemu i jeho budoucím moc dáva, aby mohl statky, kteří jsou na výplatách, vyplacovati, aneb k lepšímu užítu, jakž by znal, aneb s kým by se smluvil, přivesti, že Jich Milost králové své povolení dávati ráčí, jakž tím majestátové šíře v sobě zavírají. A oni také šepmistři a rada i všecka obec ukázali jsou své majestátů a obdarování Jich Mti slavných pamětí na ves tůž Veletov k špitálu a na chudé obrácenou, v kterýchžto majestátích ²⁴⁴ jest toto znamenitě dotčeno, že té vsi od Horníků žádný jiný vyplacovati nemá, krom JMt královská k svému vlastnímu jmění a držení. I takto jsme se my svrchupsané obě strany o tu obojí věc, o Gruntlík i Veletov, podle těch obojích majestátův přátelsky smluvili a snesli: Předkem, co se vsi Veletov dotýče, poněvadž ten plat z té vsi vycházel a vychází na špitál horský a na skutky milosrdné a na chudé lidi, že my opat i konvent téhož kláštera při Hornicích a špitálu jich a chudých lidech toho necháváme a na tu výplatu té vsi Veletova my ani budoucí naši potahovati se nemáme a nemají na časy budoucí. A my šepmistr a rada i všecka obec Hory Kutné téhož Gruntlíku s dědinami, s platem i se vším příslušenstvím postoupili jsme témuž panu opatovi a konventu kláštera Sedlcého a touto smlouvou postupujem a na to se potahovati nemáme my ani budoucí naši na časy budoucí. Kdež my svrchupsaný opat i s konventem dotčeného kláštera Sedlcého, chtíc aby jakž tato smlouva zní a v sobě zavírá, tomu všemu dosti se státi má, zavazujíc k tomu i budoucí naše téhož kláštera i konventu držitele, a my šepmistři a rada i všecka obec Hory Kutné tolikéž přiríkáme za sebe i budoucí naše, že tomu všemu podle této smlouvy dosti státi se má. A jestliže by pak kdo chtěl nač proti této smlouvě buď na tu výplatu aneb načkoli jiného nastupovati, tehdy máme s obojí strany obhajovati a při JMKé toho brániti, aby ta smlouva v celosti a bez porušení zůstala. Na potvrzení a zdržení té vsi věci my opat a konvent svrchupsaný a jmenovaný pečet' naši opatskou a konventskou, jichž užíváme, a my šepmistři a rada i všecka obec pečet' naši Hory Kutné dali jsme přivěsiti k tomuto listu, kdež my opat s konventem máme jeden list a my šepmistři a rada i všecka obec Hory Kutné v táz slova znející ²⁴⁵ druhý list. Dálo se léta a dne jak se svrchu píše.³⁵⁴

1551 Rychtář královský, jak pro všechna města královská ustanoveno bylo, dosazen byl v Hoře teprve v roce 1551 a ustanoven jím Ondřej Dačický.³⁵⁵ O uvedení a usazení tohoto královského rychtáře podává zápis v Memorabiliích městských k roku témuž při neděli Resurrexi fer II post festa Paschali tuto zprávu: *Pan Ondřej Křivoláček³⁵⁶ rychtář královský připomenuv*

³⁵⁴ S povolením nejjasnějšího knížete a pána pana Ferdinanda voleného císaře římského a krále českého tato smlouva ve dsky zemské vložena a vepsána v kvaternu trhovém novém bílém léta 1561 ve čtvrtku před sv. Vitem.

³⁵⁵ V Pamětech Mikuláše Dačického list 56 poznamenáno o tom: *Pan Křištof Skuhrovský z nařízení a poručení krále Ferdinanda v přítomnosti nejvyššího pana mincmistra Jana z Vítence v přítomnosti pánův i konšelův, starších obecních a soudcův i úředníkův mince na rathůve v plné radě vzložil jest na mne Ondřeje Dačického z Heslova nový, v království českém nebyvalý úřad, vyhlásiv mne za rychtáře královského k sedání nad šepmistry tu na Horách Kutných, čehož jsem žádostiv nebyl. Pán Bůh rač mi pomocník býti.*

³⁵⁶ V starých knihách městských Dačický všude Křivoláček zván.

v radě, která jest v úřad rychtářský uveden, i závazek že jest jemu dán, pak pokud neměl instrukcí, v nic se jest dáti nemohl. Než poněvadž se dotýče rychtáře druhého, kterýž jest od pánův ustanoven, by měl jiného k svému pohodlí ustanoviti, že na témž není a že může na tomž přestat. A protož aby přítomen byl, že se jemu vidí, i také páni soudcové aby zde byli, nebo jest s nimi měl pro nescházení dosti co činiti, ¹²⁴⁶ když mezi nimi byl a v přítomnosti jich dal čísti instrukci, ač jest byl na tom, aby ústně oznámil pro některé příčiny, a zvláště, že jsou tam některá dvě slovíčka, kteráž jsou obtížná, ježto by radši tomu byl, aby toho nebylo. Ale poněvadž jest vůle JMKé, že on se nejináče chovati chce a musí, žádaje dále, aby již přijat byl v spolek panský, že on se nejináče chovati chce, než což bylo by ke cti a chvále boží, podle té instrukci, poněvadž i páni to prve zachovávali. A v té instrukci tento rozum zavírá:

Předkem: jakož jsou obyvatelé města Hory Kutné času minulého v některých věcích proti nám provinili a přečinili, i zna- jíc toho zvláštní potřebu pro uvarování těch a takových podobných budoucích věcí, aby poslušnost a poddanost k JMKé zachována byla, protož ustanovovati ráčíme rychtáře královského, však do vůle a změnění našeho, kterýžto rychtář v radě mezi úřadem konšelským seděti, první místo držeti, dobré a užitečné naše a dědicův našich všemi obyčejí obmysleti, jednati a působiti má věrně, právě, poslušně ku králi i k arciknížeti rakouskému, aneb komuž bychom každého času poručiti ráčili. Také má rychtář královský toho šetřiti, jestliže by v úřadu konšelském aneb na jiném místě mezi obcí, žeby proti nám, důstojenství, vrchnosti a proti komoře naší co před se bralo a působilo, aneb jaké srozumění a puntování se dalo, o tom aby nám ihned bez meškání aneb arciknížeci milosti oznámil, a nemeškal i také sám, pokud bude moci, takové věci přetrhoval, a My nad ním jakožto nad rychtářem našim ruku svou královskou ve všem slušně a milostivě držeti ráčíme.

Dále dotčený rychtář náš při soudech konšelských bývati a tam pořádek držeti, aby se k hodině určené scházeli, lidem průtahův v jich potřebnostech se nedály, než chudému jako bohatému skutečně k spravedlnosti jednoho každého dopomohli. Pakli by se časně ¹²⁴⁷ nescházeli aneb kterou osobu zkoušel, co v tom scházelo, o to se k nim domluvíti, pakli by přestat nechtěli, ty osoby nám neb dědicům našim oznámíti. Kterýžto rychtář ve všem tajnost rady zachovati má, leč by se co o vrchnosti a důstojnosti naší královské neb dědicův našich jednalo, toho nikoli před námi tajiti nemá.

It. Úřad konšelský té moci míti nemá, aby měl obec svolati pro kterékoli příčiny, žádných společných schůzek kromě ratouzu nemívati, než rychtář náš, když toho pro poselství naše neb pro jiné zvláštní obecní domácí potřeby, které by oni jemu každého času za důležité a pilné oznámili, a on, uznaje toho potřebu, teprv, a jinak nic, obec svolati, a při tom při všem sám býti má. Než co se jiných věcí k úřadu rychtáře královského náležejících dotýče, v tom aby se též rychtář náš podle úřadu svého tak choval, to řídil a k tomu dohlédal, aby ve všem vůbec rovnost práva a spravedlnost zachována byla, zlé se přetrhovalo, předcházelo a neposlušných bez promíjení trestal. A k tomu on rychtář svého podrychtáře míti má, kterýž tou přísahou jako rychtář nám zavázán býti a týmž rychtářem se spravovati má.

It. Má toho pílén býti i se svým podrychtářem, aby se nic toho buď od měšťanův usedlých, svobodných neb přespolečných nedálo, nemluvilo ani nezpívalo, což by předkem proti Pánu Bohu všemohoucímu neřádného bylo, potom na posměch a k zlehčení důstojenství a vrchnosti naší královské a dědicův našich býti mohlo, nýbrž aby čest a chvála boží všelijak a na každém místě v tom městě se rozmáhala, zvláště však v neděli a jině sváteční dny aby lidé do kostelův chodili, slova božích a mši svatých pilní byli. Pakli by kdo postižen byl, že se tak nezachovává a přestupuje, toho každého podle jeho provinění skutečně trestati a nám o tom neb našim zřízením radám na hrad Pražský oznámíti.

¹²⁴⁸ *Zvláště pak tomu chceme, aby povaleče a lidi zahalečné vyzdvihoval, průchodu nedal, než aby každý své práce včas hleděl a tudy aby v tomž městě dobré křesťanské obcování a pořádek udržen a zlý přetržen byl.*

Z toho nařízení snadno lze poznati, jak zřízením královské-

ho rychtáře omezena byla dřívější samospráva obce a zejména omezeny byly schůze obecní.

Dačický nesetřval dlouho v úřadě královského rychtáře, neboť již v pondělí po památce mistra Jana Husi skrze pana Volfa z Vřesovic nejvyššího písaře království českého a prezidenta komory královské z úřadu toho byl propuštěn a vložen na něho úřad hofmistra horního. Královským rychtářem pak ustanoven byl Jan Chyzdera.

V pondělí po sv. Vavřinci nejvyšší mincmistr Jan z Vitence obnovil radu a osadil ji těmito osobami: Václav Vočko primas, Jan z Liboslavě zlatník, Veverýn z Gamsenštejna, Albrecht Sup, Jiřík Libotovský, Jiřík kožešník, Lukáš Labuška, Jakub Samsera, Pavel kloboučník, Jan Vokáček, Hanuš Holar, Pavel Počátecký, Rafael mincíř, Václav Bodlák, Václav uzdár, Pavel Hubáček, Bartoň Kas a Petr od Srnů.

Po sazení rady byli panem mincmistrem napomenuti širokými řeči v těchto artikulích: *Předkem: Cti a chvály boží aby pilní jsouce k tomu jiné vedli a napomínali, sekt, skrze kteréž se nesvornosti působí, aby zde nedopouštěli, a scházení těch bratří valdenských aby zastavovali, nebo pro ně i rána boží přichází a ohňové jdou a jiné věci těžké, jakožto drahoty a hladové. It. Kdyby kdo co o JMKé a dědicích JMti mluvil neb činil, aby toho nedopouštěli ni nehájili. ¹²⁴⁹ It. Lásku společnou aby mezi sebou měli a s pilností soudili, soudy sirotkům a vdovám aby bez odtahův spěšně činili. It. Počty zádušní i jiné obecní aby činili, nad drahotami potravy a překupováním aby pozor měli, chleby, víno, pivo, maso a jiné potraviny aby se v slušnosti podávaly, aby chudí lidé mohli za svou robotu míti a času sobě nakupovati, aby v tom nedostatku nebylo, aby každý soused neb cech, jakž by to nařídili, aby měl a v čase potřeby zaopatřil.*

Z řečí jak nově ustanoveným rychtářem královským tak i mincmistrem vedených při sazení rady nové poznáváme, k čemu při správě obce hlavně bylo hleděno. Při pročítání memorabilií městských často lze se dočísti, že přes mnohonásobná opatření pokud týče se prodeje potravin veliké nešvary se děly a stesky do drahoty a překupování dále vedeny byly. Proto přísně obnoven rozkaz, by se jak pekaři, řezníci a nákladníci piv sazbymi vydanými řídili, ano i vín jináče neprodávali, než jak šepmistry bylo sazeno, zač které smí prodáváno býti.

Po obnovení rady zasednuto bylo opět k soudu a první rada držána nad falešníky. Předvedeni byli věžňové JMti Ké pro toлары, které shledány falešnými, a Jan Štola a Burian Vrbík vedle psaní a poručení Jeho arciknížeci milosti, kteréž nejvyššímu mincmistru učinil, dáni na rukojmí v přítomnosti páně mincmistrově, pana hofmistra, rychtáře královského a plné rady, každá osoba zvláště pod 600 kop gr.č. A když by jich rukojmím neb některým z nich týden napřed dáno bylo znáti, že mají pod propadením sum těch před úřadem se postaviti, neb tu, kdež jim ukázáno bude. I slíbili všichni rukou společnou a nerozdílnou rukoučání panu mincmistrovi. Měť každý z obviněných dvacet rukojmí z měšťanů usedlých ¹²⁵⁰ kteří statky a hrdly svými za ně ručili.³⁵⁷

V zemi panoval nyní sice pokoj, zato však neustále trvajícím válka s Turkem v zemích uherských vyžadovala tím větších nákladův a proto z celého království českého musely dávány býti pomoci válečné, jak na penězích, tak na lidech.

Jak úzkostlivě hleděno bylo k výsledku války této, vysvítá z následujícího mandátu arciknížete Ferdinanda, daného na hradě Pražském v pondělí po sv. Havle roku 1551, svědčící urozeným, statečným, slovným a opatrným pánům, rytířům, vladýkám a měštům i jiným všem obyvatelům království českého, kraje Časlavského, v tomto znění: *Věrní milí! Jakož lid válečný krále JMti, pana otce našeho nejmilejšího, v znamenitém počtu proti nepříteli víry svaté křesťanské Turku v království uherském na tento čas leží, z čehož i naděje jest, že by se mezi nimi bitva svěsti mohla, na kteréžto vítězství lidu válečného JMKé i všemu křesťanstvu nemálo záleženo. A protož všem křesťanům ku Pánu Bohu volati a za to prositi sluší, aby jeho svatá milost hněv svůj*

³⁵⁷ V memorabiliích městských rukojmí uvedeni zejména, jakož i zpráva o uvedení rychtáře královského. Dačický o tom poznamenává: *Zjevena je faleš v děláni tolarů v Hoře Kutné, o čez mnozi těžkost měli.* Výsledek soudu neb tresty známy nejsou.

od nás odvrátiti a vítězství svého svatého křesťanům popřítí ráčil. Z té příčiny jednoho každého milostivě napomínati i poroučeti ráčíme, aby jeden každý při sobě, farářích, kněžstvu a poddaných svých taktó nařídili, aby každý pátek procesí, posty a modlitby ku Pánu Bohu za to ode všeho lidu držány byly. Též také faráři na kázáních lidu obecněmu oznámili, když se o polednách třikrát zvoniti bude, tak ²⁵¹ jakž na klekání obyčej bývá, aby k témuž na kolenu zkroušeným srdcem ku Pánu Bohu se modlili, aby jeho svatá milost ráčil k tomu lidu válečnému JMKé šťastné vítězství proti nepříteli dáti, kteréžto zvonění každý při svých kostelích, jakž dotčeno, naříditi má, kdež znajíce věc slušnou a pobožnou býti, tak se zachovejte.

A když i kněz Jan Mystopulos děkan kostela sv. Apolináře, administrátor, mistři a farářové konsistoře arcibiskupství Pražského pod obojí způsobou přijímající mandát ten arciknížete veškerému duchovenstvu opakoval a k plnění nařídil, zaveden byl v Hoře od dne sv. Voršily každý pátek přísný půst a držána byla prosebná procesí kolem chrámů, k nimž pod trestáním dostavití se musili obyvatelé každé čtvrti při chrámu svém.

1552 Již dříve stala se zmínka, že kněží z far kutnohorských přecasto odcházeli a neminulo takřka roku, aby se faráři při farách městských byli nevystídali, vyjma děkana při chrámu Vysokém.³⁵⁸ Právě toho roku měli Kutnohorští nedostatek kněží veliký. Faráři od Náměti i od sv. Bartoloměje vzali odpuštění a odešli na nová místa, děkan Václav Teplický zemřel a jediný farář u sv. Barbory, Matouš Hradecký, zastávati musel veškeré povinnosti duchovní v městě a i on hrozil odejítím, jestliže žádosti jeho o zlepšení jeho postavení vyhověno nebude. Z jeho žádosti k šepmistrům nejlépe lze seznati, že v městě tak proslulém, které na zbudování tolika a tak nákladných ²⁵² chrámů tak veliké sumy bylo vynaložilo, jehož bohatí měšťané k chrámům těm znamenitá činili nadání, postavení duchovenstva nebylo skvělé, ano že toto často i s nedostatkem zápasiti muselo a to bývalo právě příčinou častých listů odpírání, když kněze pro fary své hledali.³⁵⁹ Podmínky faráře Matouše, za kterých i nadále na svém místě vytrvati přislíbil, zněly následovně: 1. *Od svatě Barbory aby jej páni nikam nepotahovali a neobraceli žádným způsobem.* 2. *Do kuchyně aby šepmistři a konšelé kázali všeho kupovati strany potřeb tak jak jiným farářům se činívalo a to s ochotností, neb „nerad bych od kuchařky, kteráž jest, neb jiná bude, na sebe pokřik měl“.* Ubrusové a ručnickové jsou zlí.³⁶⁰ 3. *Fara aby byla opatřena a opravena strany střech, poněvadž i do světnic i do komor teče a škoda se i nám na našich věcech děje. A prkna pod obojí pavlači aby se opravila, po kterých chodíme, aby nikdo k úrazu nepřišel. Neboť nebožtík kněz Václav propadl skrze prkna a já již dvakrát se provalil.* 4. *Kdybych kam odejel po své potřebě, však což by bylo bez újmy obce této, abyste toho přiti ráčili.* 5. *Poněvadž od sv. Bartoloměje 10 gr. bílých dává se mi na pomoc, abyste mi k nim 5 gr. bílých ²⁵³ přidali, aby toho bylo 15 gr., abych z toho mohl sobě knihy, šaty a jiné potřeby kupovati. Neb Boha se dokládám, že ta kopa grošů mnohokrát nepostačuje na stravu a někdy pro své zdraví žejdlík vína musím vypíti. Zbude-li co, tedy k jinému času musím maslo, koření, vaření nakoupiti a tak to utratím. Žádám, že tomu odporni neráčíte býti, neb pak toho nejvíce na knihy nakládati budu k užítku této obce. Poněvadž však z kaplanství kostela našeho žádného užítku nemám, protož pomýšlím na ty příčiny. Žádám, že mi ráčíte odpověď dáti, neb jináče mého pobytí při tom kostele není, leč ráčíte-li toto k místu přivésti, jelikož se mi místa nabízejí, kde bych měl místo lepší a gruntovnější.*

Poněvadž však téhož kněze Matouše Hradeckého nacházíme

³⁵⁸ Gindely ve svém díle *Geschichte der böhmischen Brüder* uvádí, v jak smutném postavení kněží XVI. století bývali a to jak kněží pod obojí, tak i katolíci. Farář ustanovován býval obyčejně na půlletní výpověď a stěhoval se buď při sv. Jiří aneb při sv. Havle.

³⁵⁹ Uprostřed věku XVI. kvetlo v Čechách sektářství velice a za těchto zmatků nebylo žádných vůdců vůbec aneb jen nedostatečných, duchovní správa byla špatně opatřena, počet farářů nedostatečný a postavení jich i mnohdy velmi bídné. V archivu městském je s dostatek listů kněží, kteří žádosti Kutnohorských, aby ujali se uprázdněné fary, odmítali pro nedostatečné opatření.

³⁶⁰ Dle toho dostával farář veškeré domácí potřeby od obce.

později při kostele sv. Barbory, není pochybnosti o tom, že žádosti jeho bylo vyhověno. Když však Kutnohorští chtěli jej zvoliti děkanem při kostele sv. Jakuba, administrátor a mistři konsistoře arcibiskupství pražského pod obojí způsobou přijímající nechtěli k tomu nijak povolití, píšíce Kutnohorským, že ten kněz Matouš farář Barborský všečen smysl zwingliánský učí a více i k učení luteránskému jest podobný nežli ku křesťánskému, při tom rozličné smíchy a potupy v učení i rozmlouvání činí tomu náboženství, kteréhož pražské kněžstvo požívá. Nicméně však předce stal se týž kněz Matouš děkanem horským a působení jeho, jak ze mnoha stránek lze se přesvědčiti, bylo naskrze horlivé a zvláště péči věnoval povznesení škol místních.

Kutnohorským bylo tím více potřebí starati se o dostatek kněží, ježto roku toho porovnání učinili s panem Libenickým o záduší fary gruntecké, kde kněží kutnohorští vzali na sebe povinnost posluhování.

²⁵⁴ Nešťastně svedená bitva s Turkem v Uhrách byla příčinou rozeslání mandátů královských, jimiž v známost bylo uváděno: *Poněvadž někteří v okolních zemích během válečným se pozdvihují, aniž se ví, proti komu by se obrátiti chtěli, protož aby všichni podle zřízení zemského, kteréž ukazuje, chtěl-li by kdo moci vtrhnouti do koruny české, chtěl tudy království obdržeti, proti tomu aby sobě všichni pomocní byli a na hotovost tu aby každý z 1000 kop gr. jednoho jízdného a čtyry pěší i s koňmi a zbrojí vypravil, aneb raději místo čtyř pěších druhého jízdného, a takovým aby jednomu jízdnému po 12 zl. rýnských (každý zlatý po 23 gr.č.) a pěším po 3 kopách míš. na měsíc dáváno bylo. A což nejdříve mají býti pohotoví a když by se jim podruhé dalo znáti, vzhůru býti a markrabství moravské hájiti, jakož i jiným zemím jest ohlášeno.*

K nařízení tomu musel každý statek svůj odhadnouti. Proto šepmistři i rada a všecka obec kutnohorská statek svůj, jehož na ten čas užívala, žádných dluhův nevyhrazujíc, i poddaných svých odhadli a vykázali jako statek obecní v sumě 5066 kop 22 gr. bílé a statek poddaných v sumě 5772 kop 30 gr. a příznání to přijali k svému svdomí. Oceněn pak statek v Lošanech na 1554 kop, což dá berně 13 kop 38 gr. 6 den. V Oujezdci 500 kop, berně 6 kop. V Neškaredicích 1135 kop, berně z toho 13 kop 37 gr. 7 den. V Hořanech 593 kopy, berně 10 kop 42 gr. 6 den. a v Poboří 1252 kop 30 gr. a berně z toho 15 kop 1 gr. 6 den. Dle této sumy musela Hora nejen berni odvésti, nýbrž i vojsko pohotově chovati.

Není pochybnosti o tom, že v těchto dobách válečných mnohý neřad jak v zemi tak i v městech se děl, neboť toulavých dobrodruhů a povalečů bylo všude v hojnosti a není tudíž divu, že dle tehdejšího ²⁵⁵ trestního i útrpného práva často i poměrně nepatrné krádeže přísně, ano i smrtí byly trestány. Tak rozkázali šepmistři a rada po tři pátky v trhu provolati po rynku a v ulicích: *Jelikož sousedé a obyvatelé zdejší častokrát na ně vznášejí, kterak se jim znamenité škody po zahradách i polích od některých lidí dějí, a protož na vědomí dávají všem vůbec a jednomu každému, a zvláště těm, kdož by ti škůdcové byli, prikazují, aby do zahrad a polí nelezli, žádných škod nedělali a pakli by kdo postižen byl a škodu v cizí zahradě neb na poli dělal a ku právu dodán bude, že oběšen bude jako každý jiný zloděj.*³⁶¹

1553 Pověděno bylo již mnohokrát o častých stížnostech lidu do špatné a nedostatečné jakosti a drahoty pív. Proto, aby jakýsi pevný řád v to byl uveden, šepmistři a rada i všecka obec ve středu den sv. Pavla na víru obrácení (25. ledna) zdvihli jsou cech nákladníkův ²⁵⁶ pív z následujících důvodů: *Že jsouce*

³⁶¹ Takzvaná *Knih smolná* v archivu městském ze XVI. věku vykazuje nespočetné a nejrozmanitější tresty a pokuty za krádeže a vraždy. Mučení všelikého druhu, natahování na skřípce, stětí, proražení kulem, utětí jedné neb obou rukou, oběšení byly tresty za krádeže, kdežto za vraždu platilo lámání kolem, upálení, řemenů z těla vytahování a pod. Poznamenáno tam tolikéž, jak Řehoř Šašek a Jan Mlynář, havíři, z rozkazu arciknížete pro zlořečení a neslýchané rouhání ohavnou smrtí z tohoto světa všem jiným zloalcům ku příkladu sprovodeni, a nejprv aby jim jazyk týlem vytržen byl, pak aby těla jich na hranici vržena a spálena byla. Též Jakub ze Pšince obžalován z loupeže, vzat do kázně a na trápení přiznal se k osmnácti vraždám, začež byl napolo odřen a pak do kola vpleten. A podobné hrůzné tresty byly na řadě.

povolně a přátelsky napominání, jich cechmistrů, kteří z nákladníků voleni bývali, aby se vedle ustanovení a nařízení jim vydaného chovali a jiné k tomu přidrželi, na slady jistou míru pšenice aby dali a piva též také jistý počet předního i také zadního brali, ale v tom že jsou se tak nechovali, ale méně pšenice na slady dávali a více nad vyměření předního i zadního piva draho vystavovali, toho činiti nemajíce. Také že i obec o takový neřád se domlouvala a za opatření žádala, aby piva brodská, která nad míru draze se vystavují, i jiná okolní aby vytištěna byla a raději zdejší sousedé, kteří by vaření chtěli, aby tu živnost vedli a jí užívali. I ustanovili jsou a nařídili za cechmistry Václava Hrůzu, Havla Slámu, Šimona z Frantále a Jana Bolehlava a jest jim dána přísaha taková: Přisaháme Pánu Bohu, pánům šepmistřům a pánům spoluradním na místě vsí obce, slibujem, jakož jsme voleni a povoláni za starší nad sladovníky a pivovarníky, že v tomto úřadu svém právě a spravedlivě se chovati budem, žádnému v tom nenaivalujíc, ani sobě, ani nákladníkům, vedle vyměření pánů šepmistřů a to v tom: Předkem, co se sladů vejrostů dotýče, těch nemáme nad míru vyrošťovati. It. Na každý var piva 12 korců sladů dáti máme a nic méně. It. Piva z těch dvanácti korců aby vařeno bylo 14 sudů na vejstavku a patnáctý na dolívku a více nic. It. Druhého piva zadního sedm sudů i s vejražkou aby děláno bylo a více nic, leč méně. It. Co se třetího piva dotýče, toho aby děláno nebylo žádným obyčejem. A to máme při svých tovaryších naříditi, k tomu nahlédati a toho pilni býti, aby žádný z toho pořádku ustanovený a nařízený nevystoupil. ¹²⁵⁷ Toho nám dopomáhej Bůh všemohoucí.

Úřad nejvyššího mincmistra zastával dosud Jan z Vitence. Když stal se zemským místopředsídicím, byl na jeho místo jako místomincmistr dosazen Petr Hlavsa z Liboslavě. Sotva však byl v úřad uveden, nastupoval s velikou přísností na odstranění dosavadních řádů v překupování a prodeji potravin. Že pak přespříliš vměšoval se do věcí obecních a šepmistry a konšely neustále k zodpovídání a trestání poháněl bez předchozího nutného vyšetření věci, stal se v městě neoblíbeným. Přísnost svou oznámil šepmistřům hned při nastoupení svého úřadu, při renovaci rady vložil do přísedné formule i to, že jemu, jako místopředsídicím úřadu nejvyššího mincmistrovství království českého upřímnou věrnost a pravé poddané poslušnosti hned po králi připovídati musejí.

Bylo-li přísnosti jeho vůbec potřebí a stávaly-li skutečně ve správě obecní vady a poklesky nelze tvrditi, že však nedostatečně přihlíženo bylo k prodávacům potravin nejdůležitějších, jak již často bylo praveno, o tom svědčí mnoho důkazů. A tomu chtěl mincmistr přítrž učiniti. Proto se vsí přísností naléhal na to, aby šepmistři a konšelé k takovým přísně dohlíželi a aby stávající řád v prodeji věcí zachován a držán byl.

O pivovarnických již z předu povědino. Brzo nato shledáváme se v memorabilních městských s pekaři: *Pekaři pro nevážný a drahý chléb a pečivo byli k rozkázání královského rychtáře a pana mincmistra vězením trestáni a na rukojmí pod 2 kopami vzati, i hrozeno jim dále, když cos podobného ještě se shledá, že jim řemesla provozování nadále zakázáno bude.* Jestliže však stav pekařského řemesla byl skutečně takový, jak jej oni v prosbě své o prominutí vyměřeného trestu líčí, ¹²⁵⁸ nemůžeme jej nijak nazvatí skvělým a nesvědčí o valné zámožnosti měšťanstva. Ku bližšímu osvětlení budiž prosba jich uvedena doslovně: *Vaši milosti JMKé pane rychtáři vaši milosti páni šepmistři a vaši milost páni milí! Tak jakž jsme v trestání od vašich milostí byli trestáni vězením a ráčili jste nás na rukojmí dáti na takový způsob, abychom jedenkaždý ve dvou nedělích vašim milostem 2 kopy gr. položili anebo řemesla svého zanechali. Jakž bychom rozkaz a vůli vašich milostí rádi vykonali, mnozí ale, v tomť se nejvýše Pána Boha svého dokládáme, žeť na ten čas odkud jich dáti nemáme, o čemž dobrou vědomost o nás některých míti ráčíte. I protož vašich milostí za to ponížene prosíme, že nám to milostivě a laskavě vážiti a odpustiti a křesťanskou lásku nad námi ukázati ráčíte. A přitom spravedlivě chovati se chceme, to skutečně shledati ráčíte, až zatím Pán Bůh věčný strany vod způsobiti ráčí. Neb tomu ráčíte rozuměti, někteří z nás dítky máme a manželky a nemáme jich čím živiti, obchodů jiných nemáme, než na ty ruce se chudě mnozí živíme a v tom ve všem vašim milostem se mocně poroučíme, že ráčíte prohléd-*

nouti k naší chudobě mnohých a k nedostatku. Toť nejvyšší všemohoucí Pán Bůh ví, žeť jich mnozí z nás nemáme nerci-li 2 kopy gr., ale ani 5 bílých grošů. Pekaři, kteří jsou byli uvězení a trestáni.

Na prosbu tu byla jim pokuta rukojemství prominuta, však pohrozeno jim, shledá-li se opět cos podobného, že jim řemeslo nadále bude zapovězeno.

Do řezníků stěžoval si nejvyšší mincmistr, že k horám draho maso, kože a jiné věci prodávají a hory tudy že těžkost a úzkost nesou a nebude-li to opatřeno, že to chce způsobiti, aby nejen to řemeslo, ale i jiné Kaňkovským bylo puštěno a oni ku potřebě ¹²⁵⁹ lidu horního tam dobytky sobě bili. ³⁶²

Na stížnost tu byli řezníci předvoláni před šepmistry a konšely a přednesena jim stížnost, že jsouce mnohokrát a v těchto místech napomenuti, jak by při svých živnostech chovati se měli, však že nic opraviti nechť a lid si i pan mincmistr do nich stěžuje. Jestli by to prominuto bylo, jest se obávati, aby k něčemu nepřišlo, neboť pan mincmistr jest na tom, neopraví-li toho, aby řemeslo jim Kaňkovským popustil, k čemuž kdyby přišlo, mohou rozuměti, k čemu by se to vztahovalo, že předkem by o živnosti přišli, potom byli by příčinou různic a nevolí, kteréž by odtud mohli přijíti. A protož, proč to činí, aby se ospravedlnili. Co se pak týče prodávání ven dobrých dobytků, že zprávu jistou mají, kterak by oni zde nehodné dobytky bili a co jest lepšího, do jiných měst prodávali. Nad to, že mnozí nemají zření ani na Boha ani na zdraví lidské, že krávy stelné, ovce a jiné dobytky bijí a vyvrhna tele neb jehně ven, za dobré že prodávají. A protož strany toho jednoho i druhého artikule aby se nemýlili, že jsou na tom s pány obecními zůstali, kdož by se kolí toho dopustil a jinam dobrý dobytek, kromě potřeby JMKé ¹²⁶⁰ a aciknižecí kuchyně, ³⁶³ prodával, že mu hned bez milosti 5 kop gr. pokuty položí. Neb i to jim ku paměti přivozují, že některou chvíli na pekaře jsou suplikovali a proti nim, že ven dobré vepře prodávají, a za opatření žádali. A poněvadž jsou právě chtěli sobě, že mají zase od sebe chtíti a což jsou sami nechťeli, toho jiným nečiníti.

Řezníci omlouvali se takto: že o tom nevědí, aby měli co činiti, co by neměli, neb jak v prodávání masa prostředek zachovávají, také i kože, při čemž by mohli zůstatí, prodávají, a s lidmi se rádi smlouvají. Ač mohou páni rozuměti, že není pamětníků, aby tak drahý dobytek byl, jako jest nyní, neb schodí a sjede drahně vsí a sotva jedno hovado najde, protože na větším díle jedno velikou zimou a druhé hladem dobytek pomřel. Však v tom nedostatku takovém a podle své možnosti lid jedrují, jim maso prodávají. A strany těch koží, nevěří-li tomu pan mincmistr, nechť pošle do Kolína neb do Čáslavě a tu zví, jak jsou drahé kůže, a mnohem drážejí, než zde. A jakož mluví, že by nehodné dobytky a stelné krávy zde bili a jinam, co jest lepšího, prodávali, i aby páni ráčili věděti, že oni mají mezi sebou jisté osoby, které to přehlédají a když cos takového najdou, že na starší vzněšejí a potom i mezi sebou tresci. A dobytka dobrého že ven neprodávají a o tom že nevědí, kromě do kuchyně královské a do kuchyně JMti arciknižecí. A protož aby se toho na ně páni neráčili domnívati, že oni se jak náleží chovají.

Dopovědino jim, aby se nemýlili, že oni svého snešení s pány obecními zrušiti nemohou, a protož jak oznámeno, že budou jisté osoby do krámů choditi a tu jim ty kůže šacovati a zač oni ¹²⁶¹ usoudí, že by kůže stála, tak a ne jinak má prodávána býti. A co se dotýče prodávání dobytků ven z města, bude-li kdo v tom postižen, vymínujíc JMKou, bude pokutován a 5 kop gr. musí dáti.

Stížnost páně mincmistrova došla konečně také na ševce.

³⁶² Až po tu dobu nebylo Kaňkovským dovoleno, aby tamní obyvatelé provozovati mohli nějaké řemeslo, aneb aby cizí řemeslníci mohli se ku provozování řemesla usaditi, ač toho byli na Kutnohorských, až dosud bezprostředních jich pánech, častěji byli žádali. Mimo kováře, kterých k dílu hornímu nevyhnutelně bylo třeba, neměl nikdo řemesla cechovního na Kaňku provozovati. V mincmistru Petru Hlavsovi měli Kaňkovští mocného podpůrce svých snah a on snažil se, jak patrno, dosáhnouti toho mocí, čeho Kutnohorští v dobrém dovoliti nechťeli.

³⁶³ Dodávaliť tehdy řezníci kutnohorští masa pro kuchyň královskou do Prahy.

Když pak tito nedovedli náležitě se ospravedlnit, zrušil mincmistr výsadu ševců kutnohorských a dovolil, aby řemeslo také na Kaňku mohlo být provozováno, tak aby havíři levněji své škorňe kupovati mohli.

Také i v horním úřadě shledal nový mincmistr mnohé nepořádky a jakýsi Joachim šafář v minci byl sťat ve středu po sv. Duchu, že kradl peníze v minci, a vyznal též na jiné, že totéž činil, načež Martin písař vypovězen byl ze země a horní hofmistr Ondřej Dačický z Heslova vzat byl do vězení.³⁶⁴

¹²⁶² Téhož roku panoval v Hoře silný mor, za něhož Ondřejovi Dačickému jedné noci zemřeli tři synové, Mikuláš, Jindřich a Simeon, a v jednom hrobě pohřbeni byli. Třicátý den nato zemřel mu i čtvrtý syn Sigmund a pochován vedle předešlých v chrámu Barborském.

Městské clo silničné vybíráno bylo již toho roku v Malině a vynášelo týdně průměrně 20 gr.č.

1554 Finance obecní byly tou dobou tak zlepšeny, že ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli koupila obec dva dvory s dědinami i se vším příslušenstvím v Trebešicích po nebožtíkovi Jiřkovi Hášovi z Újezda, kdy paní Mandalena z Újezda a na Malešově vlastní dcera jmenovaného, jsouce o to požádána, koupí tu do desk zemských v kvatern trhoví nový lvovery téhož dne za vlastnost vepsati dala.

¹²⁶³ I téhož roku panoval v Hoře silný mor a zachvácení jím byli též oba synové po někdejším primátoru Mikulášovi z Práchnan jakožto dědicové vsi Neškaredic, o kteréž dědictví manželky po synech těch pozůstalé porovnat se nemohly a vedly spor, strana stranu žalující, až komora královská nařídila ves tu prodati s tou však výhradou, že toliko obec kutnohorská může ji koupiti.

1555 O koupě Neškaredic bylo delší dobu jednáno, až konečně ve čtvrtek před sv. Jiřím stala se mezi Zdeňkem Mezeříčským z Lomnice a na Ledči a Janem starším Salavou z Lípy a na Malešově od Jich Mtí nejvyšších úředníků a soudcův zemských k tomu vydanými, Janem Studeneckým z Pašiněvsí a na Krchlebích, Janem Bořkem starším Dohalským z Dohalic, Hynekem Martinickým z Chřenovic a na Novém Dvoře a na Ledči a Jan starším Salava z Lípy a na Malešově od Jich Mtí k tomu vydání a přátelé od stran k nim přidání Ján Studenecký z Pašiněvsí a na Krchlebích, Jan Bořek starší Dohalský z Dohalic, Hynek Martinický z Chřenovic ¹²⁶⁵ a na Novém Dvoře pečeti své vlastní k této smlouvě přitisknouti jsme dali. A Václav Vočko krále JMti hofmistr na Horách Kutných, nemaje pečeti své, dožádal se pana Jana Pucherského z Puchře a na Puchři, že jest na místě jeho pečeti svou k této smlouvě přitisknouti dal. Kteroužto smlouvu jedna každá strana v jednostejná slova psanou jest vzala. Dálo se léta a dne svrchupsaného.³⁶⁵

³⁶⁴ O Martinovi písaři zmiňuje se Mikuláš Dačický ve svých Pamětech na listu 56, o Ondřejovi však pmlčel. O něm více praví list arciknížete Ferdinanda z Plzně v sobotu před sv. Matějem 1555 vypravený: *Jakož jest Ondřej Křivoláček jinak Dačický z poručení našeho pro některé své všetečnosti do vězení dán a v tom se až posaváde drží. I na poníženou prosbu jeho povolujem k tomu, aby z téhož vězení na rukojmě dostatečně půl osma sta kop gr.č. z toho vězení propustili na ten způsob, aby před námi a radami JMCé po středopostí nejprve příštím na hradě Pražském stál a toho se spravil. Praví sice Mikuláš Dačický při roce 1553: V pátek den památky sv. Vavřince: Na žádost a mé toho vyhledávání arcikníže Ferdinanda, jsa místodržícím pana otce svého v království českém, ráčil mne jest z úřadu hofmistra horního propustiti. ¹²⁶² O vině své však ničím se nezmiňuje, což lze snadno pochopiti, že poklesků svých nepoznamenal. Že Paměti své, jak již bylo praveno, sebral Mikuláš Dačický ze zápisů otce svého Ondřeje a děda Mikuláše z Práchnan, vysvítá z toho, že sám se narodil teprve v pondělí před památkou Narození Syna Božího 1555 jako pátý syn Ondřeje Dačického, jak v Pamětech poznamenáno: *V pondělí ráno před památkou Narození Krista Pána na Horách Kutných narodil se mi syn můj Mikuláš, toho jména třetí (spisovatel těchto Pamětí), z Doroty z Práchnan manželky mé, na znamení, kteréž sluje Býk. Potom ve středu den začetí nového léta 1556 jest od pana arciděkana Matouše pokřtěn.**

v nichžto dědictví záležitosti, žádného práva a panství ani které zvláštnosti sobě ani svým budoucím ¹²⁶⁴ nepozůstávajíce prodala jest jmenovaným šepmistům a radě i vsi obci na Horách Kutných nynějším i budoucím za sumu půl třetího tisíce a půl třetího sta kop gr.čes. takto zaplacených, že oni šepmistři a rada i všecka obec na Horách Kutných ve dvou nedělích pořádku zběhlých mají ji Dorotu v dluzích jejích, což jim na ceduli poznamenáno dá, zastoupiti, a na ostatek té sumy po všech dluzích sirotčích pozůstalé list hlavní do sv. Havla s rukojměmi dostatečnými i s úrokem svědčící, učiniti. A ona Dorota jim šepmistřům a radě i vsi obci na Horách Kutných má toto dědictví postoupiti a to konečně od datum smlouvy této též ve dvou nedělích pořádku zběhlých. A jakož byla jest ona Dorota Prenarová jmenovaným šepmistřům a radě i vsi obci na Horách Kutných na místě Amny sirotka svého počtem povinována ze vsi Poboře za nebožtíka Mikuláše z Práchnan vedle výpovědi rad JMKé nad apela-cemi na hradě Pražském, že oni šepmistři a rada i všecka obec na Horách Kutných nynějši i budoucí z toho počtu výše psanou Dorotu na místě Amny sirotka jejího jsou propustili a touto smlouvou propouštějí, nemaje se navracovati pro týž počet nyní na časy budoucí a věčné, a spraviti má ona Dorota prodávající na místě častopsaného sirotka týž statek ves Neškaredice správu starou s tím vším statkem, což tomu sirotku náleží a který statek má a zvláště před věny a sirotky třetinou vejš, jakž země za právo má. A tato smlouva a trh má ve dsky zemské vložen býti s povolením Jich Mtí nejvyšších pánův úředníkův a soudcův zemských při tomto soudu zemským nejprv příštím. Na svědomí toho všeho, což v této smlouvě psáno stojí, my svrchu psaní Zdeňk Mezeříčský z Lomnice a na Ledči a Jan starší Salava z Lípy a na Malešově od Jich Mtí k tomu vydání a přátelé od stran k nim přidání Ján Studenecký z Pašiněvsí a na Krchlebích, Jan Bořek starší Dohalský z Dohalic, Hynek Martinický z Chřenovic ¹²⁶⁵ a na Novém Dvoře pečeti své vlastní k této smlouvě přitisknouti jsme dali. A Václav Vočko krále JMti hofmistr na Horách Kutných, nemaje pečeti své, dožádal se pana Jana Pucherského z Puchře a na Puchři, že jest na místě jeho pečeti svou k této smlouvě přitisknouti dal. Kteroužto smlouvu jedna každá strana v jednostejná slova psanou jest vzala. Dálo se léta a dne svrchupsaného.³⁶⁵

Ač slyšeti bylo stále stížnosti do nedostatku peněz obecních a znamenitých dluhův obecních, jest se co diviti, že se obec odhodlala ke koupě vsi této, aniž by jakékoliv půjčky k tomu podniknouti musela. Lze z toho souditi, že zatížení dluhy nebylo ještě tak veliké, neboť právě před rokem ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli, jak bylo již povědíno, koupila od paní Mandaleny z Oujezda dva dvory kmetci v Trebešicích za 880 kop gr.č. ihned hotově splacených.

V pondělí před Novým rokem 1555 po osmé hodině v noci strhlo se veliké povětrí s hromobitím a blesk zapálil věž Námětskou, velmi pěknou, takže všecka vyhořela a zvonové se slily.

S mincmistrem Hlavsou nežila obec dlouho ve velké svornosti. Šepmistři a konšelé popudili si jej proti sobě hlavně tím, že chránili stará práva řemesel a cechů, a proto obžaloval je mincmistr u arciknížete, že šepmistři snaží se stále udržovati cechy, však řemeslníkům volně a kdekoli pracovati zbraňují. Arcikníže domluvil Kutnohorským listem daným v Praze dne 1. srpna ve čtvrtek sv. Petra v okovech: *jak jest mu s podivením, že kdežto JMKá všechny cechy vyzdvihnouti ráčil, že oni v městě svém nové pořádky ustanoviti ¹²⁶⁶ dopustili, čehož on na ten čas při tom zanechatí ráčí. A když tedy, jak se ospravedlňují, toho dříve bývalo, aby tovaryši mistrům, když by vandrovati chtěli, a mistrši tovaryšům tejdén napřed věděti dávali, by se tak zachovali. Pakli by se kdo tomu protiviti chtěl a pro tu příčinu který pryč vandrovat, aby za ním poslali a jeho do vězení dali.*

Že udržení a uspořádání řemeslnických pořádků, které šepmistři přes královské jich vyzdvížení v Hoře opět zavedli, arciknížetem bylo nejen uznáno nýbrž takřka stvrzeno i přes nepříznivý úsudek nejvyššího mincmistra, lze vysvětliti toliko tím, že cechové společně museli nakládati na hory a proto zrušením cechů příspěvky na hory utrpěly by byly znamenitých ztrát a stalo

³⁶⁵ V kvaternu památném lvoovém od roku 1555 ve středu po sv. Matěji lit. B 25 desk zemských.

se tak i z té příčiny, že města o svá v roce 1547 ztracená práva stále se ucházela. Proto nařídil král Ferdinand místodržícímu v království českém aciknížeti Ferdinandovi, aby sněm zemský byl svolán, na němž by práva městská byla vyhledána, srovnána a opravena. Na sněm tento byli Kutnohorští zvláště pozváni a dvěma staršími šepmistry zastoupeni.

Se šlechtou usoulu na sousedních statcích a tvrzcích kol Kutné Hory mívali Kutnohorští velmi časté svízele pro neplacení cla v branách, když buď věci některé městem provázeli neb do trhu přivázeli. Šlechta ohrazovala se, že osoby stavu panského neb rytířského od placení cel a podobných platů jsou osvobozeny, město pak stálo na svých právech a výsadách králem Václavem udělených, Vladislavem obnovených a Ferdinandem nově potvrzených, dle nichž z každého povozu, který městem projížděl s nákladem neb bez něho tak i do trhu zboží vezoucího clo městské placeno býti muselo dle sazby výsadou tou stanovené.³⁶⁶

²⁶⁷ Jan Libenický z Vrchovišť zvaný vůbec Libenický z Libenic byl hlavním odpůrcem platů těch, a když branní v branách městských Kolínské a Kouřimské, kudy povozy páně Libenického do Hory přijížděly, čeledi jeho do města bez cla vjížděti ani městem projížděti nedopouštěli, majíce o tom přísné nařízení, aby clo vybírali od každého, bez ohledu na jeho stav a druh povozu, hleděl Libenický mstiti se Kutnohorským zase jiným způsobem. Nejprve dal služebníkem svým zatknouti a do vazby vsaditi poddaného kutnohorského Petra Kutlíře ze dvora Kutlířovského v Hořanech, tvrdě, že týž byl dříve poddaným jeho a bez propuštění do Hořan od šepmistrů byv přijat, jest i nadále jemu člověčenstvím povinován. Když pak pan Libenický po žalobě Kutnohorských k hejtnanům kraje Časlavského zatčeného nejen z vazby, ale i z člověčenství propustiti musel, chopil se proti nim přísnějšího prostředku, ²⁶⁸ zakázav Kutnohorským listem otevřeným průchod a průjezd na neb přes jeho grunty. Hlavní cesta z Kutné Hory do Kolína vedla tou dobou přes pozemky Libenické a proto zákazem uvedeným nastala Kutnohorským svízele nemalá. Stalo se také skutečně, že když někteří sousedé z Hory do Kolína na trh jeli, dal je Libenický na svých gruntech zatknouti a následek toho byl veliký a dlouhotrvající spor. Smírci ve sporu tom ustanoveni byli Smil Myška ze Žlunic a Zikmund Anděl a ježto se jim mír mezi stranami způsobiti nepodařilo, byly obě sporné strany povolány k pondělku po sv. Jiří na hrad Pražský, kdež věc konečně byla rozsouzena v ten smysl, že Kutnohorští veřejné cesty přes grunty pana Libenického svobodně mohli užívat. Tím však míru mezi stranami ještě nebylo docíleno, neboť jak Libenický sám, tak i služebníci jeho přicházivali do Hory a dopouštěli se tu různých a při tom i krutých prostopášností a když jim to rychtářem městským bylo přetrhováno, zavraždil jeden ze služebníků pana Libenického služebníka městského na veřejné ulici a z toho opět nové stížnosti a žaloby.³⁶⁷

³⁶⁶ Obšírněji vyličeno v díle I. str. 36. Práva toho požívá Hora až posavád, ovšem že nevybírání se clo v tom původním výměru, jak výsada daná ukládá. V době novější po roce 1850 bylo některými okolními obcemi právo to Hoře upíráno a obce ty vzpouzely se platiti cla průjezdného z vozů naložených i prázdných v branách. Vzešly z toho četné stížnosti a žaloby. Město hájilo svých práv tím, že se odvolávalo na dané výsady panovníky stvrzené a po projití žalob bylo konečně c.k. místodržitelstvím v Praze výnosem ze dne 10. srpna 1865 čís. 45291 rozhodnuto a stvrzeno, že právo vybírání cla průjezdného městu Hoře Kutné náleží. Následkem toho upraveny byly veškeré tržní poplatky dle poměrů časových a úprava tato místodržitelstvím dne 10. srpna stvrzena a dle této sazby nyní jak o trzích týdněních tak i výročních a kromě toho i clo tržné a průjezdné se vybírá.

³⁶⁷ Toto nesousedské jednání pana Libenického vztahovalo se na veškeré obyvatelstvo horské, o čemž četné zápisy v memorabiliích městských. R. 1570 při čase velikonočním měl pan Libenický na dvoře svém tři cedule přibité, kterými jemu i poddaným jeho hrozilo se ohněm a vypálením. Podepsán byl Kryštof Sluncíř z Hory, jemuž Libenický, když přes jeho grunty jel, zastřelením hrozil. Libenický stěžoval si do něho u šepmistrů, nemohl se však vyřízení stížnosti své dočkat. Proto odvolal se k místodržícím a ti teprve nařídili šepmistrům, aby věc skončili. R. 1573 žaloval týž Libenický Smíšek

²⁶⁹ Rovněž tak mívalo město svízele se šlechtici a zemaný v městě bydlicími o poplatky a ungeltly z vín v domech jejich vyšenkovaných neb sem dovezených. Po mnoha žalobách a stížnostech rozkazem rad komory české byli tito ku placení těchto povinností městských odsouzeni.

1556 Sněm království českého svolán byl listem daným ve Vidni ve středu první postní králem na hrad Pražský na neděli postní jež slove Letare a mělo se jednati o věci turecké. A poněvadž král sám do sněmu přijeti přislíbil, jednáno bylo na schůzi šepmistrů, konšel, soudcův a obecních starších o posly do Prahy, ježto toho veliká potřeba býti se viděla, jak na sněmu o mnohé důležité artikule mělo by jednáno býti. A zvolen z obecních starších za posla Václav Vočko, který, jak v schůzi bylo podotknuto, tam jest dobře znám a při kom o co jednati aneb skrže koho příměluvu hledati povědom jest. Dále páni obecní a soudcové vznesli na pány, že nad tím znamenitou těžkost a lítost nesou, jací se v této pokojné obci od zemanův mordové a noční povykové dějí, takže v ne velmi dlouhém čase dva mordy jsou spáchali a vykonali, jeden od Jiřka z Ráje, kterýž jest zamordoval Ignáciho bradyře člověka dobrého a této obci prospěšného, a předc v tomto městě svobodně chodí a žádný nuc nic neříká, a druhý mord, který onehdy pan Václav Pařík nad služebníkem svým vykonal, žádající pánův šepmistrův, aby jim to trpěno nebylo a to tu kdež náleží, aby jim přetřeno bylo, by sousedé zdejší před nimi zdravím svým a životy bezpečni býti mohli. ²⁷⁰ Ve schůzi té usneseno též, jelikož důchodův obecních se nedostává, aby všichni pivovarníci ungeltly obecního od sudu po 2 gr. platili, což odůvodněno tím, jelikož se z cizích piv po 3 gr. ungeltly platí a k tomu cizí i povozy najímají musejí, že tím snáze domácí platu toho odváděti mohou. Též nákladníci vín byli obesláni a bylo jim oznámeno, že JMKá na žádost panskou milostivě povoliti ráčil, by v městě z každého žejdlíku vína, kdožkoli šenkují, do důchodu obecního malý peníz platili, tak aby z důchodu toho mohli dluhové obce této svedeni a zaplacení býti, a páni také že jim víno to bez nadsazování přílišného saditi chtějí. A kdož by koli víno saditi něsti měl, aby bez vědomosti a vůle těch pánův, kteří k dohlídce vín počtení jsou, toho nečinili. A protož že jich páni napomínají a jim přikazují, aby všichni, kteřížkoli ten obchod vín šenkováním vedou, se tak chovali. Kromě toho bylo ještě dále usneseno, aby pro veliké dluhy, které obec tíží, vesnice Souňov, Třebonín a Blynka jakož i dvůr v Pečkách prodány a kdož za ně nejvíce podá, tomu aby popřány byly. Další snesení, aby žádný nyní ani budoucně židům žádných zápisův v registřích domácích ani na rathouze na sousedy a obyvatele zdejší žádným vymyšleným způsobem nedopouštěl. Pakli by který pan šepmistr kterému židu jakého zápisu buď v knihách městských neb v registřích domácích dopustil, ten každý má dáti pokuty a na rathouze složit 20 gr. a poslové 10 gr. a žid tu sumu, na kterouž by ten zápis se vztahoval, aby jak zřízení zemské ukazuje, propadl. K tomu aby pan šepmistr nynější i budoucí sousedův pro dluhy židovské neobslánil, a byli by který aneb obyvatel jakou sumou židu povinen, by i první dopomožen od hejtmána Kolínského neb kohokoli jiného došlo, aby židům na pořízení od pánův poukázáno bylo, aby pánům z těch dluhův ²⁷¹ nepovolili pod pokutou výše psanou.

Materna z Květnice co majitel vesnice a dvoru Přitoky vzpouzel se již delší dobu odváděti úroky na dvoře tom pro špitál pojištěné. Bylo proto v radě krátce rozhodnuto: poněvadž jest poplatník jako jiný sedlák, nebude-li chtíti ku poslednímu vyzvání platiti, že mu obilí bude pobráno.

Téhož roku povstala opět veliká rozepře mezi obcí Kutnohorskou jako správcem špitálského statku Velelova a obcí města Nového Kolína o břehy Labe u Veletova, neboť Kutnohorští pro pohodlnější plavení dříví pro potřebu hor dali protrhnouti horní Labe, aby prámy snáze ku břehům přistáli mohly, čemuž však Kolínští stavěli se na odpor a když jim to nic neprospěvalo, samovolně narazili kolů do řeky a dali je oplésti proutím, což pak

z Vrchovišť šepmistry, že náhrobní kámen z hrobu otce jeho Michala z Vrchovišť v chrámu sv. Barbory, kdež od třinácti let byl, vyzvednouti a ²⁶⁹ odstraniti kázali. R. 1577 žaloval týž Libenický šepmistry, že v rozepři manželky jeho s jakousi Dorotou Čermačkou pro urážku na cti spravedlivého výroku učiniti nechťejí.

bylo na překážku přistání prámům a Kutnohorští žalovali proto na Kolínské u soudu zemského a výsledek byl ten, že koly byly odstraněny a Kolínským vykázaný meze jejich k Veletovu dosahující.

1557 Hornictví doby té mohlo dosti vydatně, ano i skvěle prospívati, kdyby jen bylo bývalo řízeno dle potřeby a požadavků času muži řádnými a zkušenými a v hornictví náležitě obeznalými a co nejhlavnějšího, **poctivými**. Hrozná přímo žaloby vedeny byly do tehdejšího nejvyššího mincmistra Petra Hlavsy z Liboslavě, jemuž dávano za vinu, že on, *povolav cizozemců na první úřady horní a hlavně povoláním jakéhosi Šebestiana Esse k tavení stříbra, který spisobem svým, jehož při tavení byl zavedl, nejen nijakého užítku nedochází, nýbrž i znamenité škody se tím dějí, podvody se provozují, 1272 nákladníky těžkou vahou a jinými obmysly obírá a to vše s vědomím mincmistrovým, takže od desíti let, co tento spolek Essův s mincmistrem Hlavsou trvá, 3083 hřiven a 10 lotů stříbra, jehož v kyzích byli přijali, nikde v příjem nepoložili*, atd. Muselyť tyto nešvary horní a hutní spolkem tím páchané již příliš citelně dotýkati se veškerých nákladníkův hor a zvláště obce Kutnohorské, když k takové žalobě na nejvyššího úředníka zemského se odhodlali.

Mincmistr Hlavsa hleděl žalobu do něho vedenou se sebe svrhnutí tím, že dal ke komoře zemské zprávu, že se pavování dolů Kaňkovských, které nákladem královským byly pavovány, nevyplácí a že by pavování to mělo býti spušteno.

Proti tomu však ohrazovali se Kutnohorští. Za účelem snadnějšího poznání celého sporu jakož i rozeznání, na čí straně byla pravda a jakým způsobem pracovalo se ke zkáze a úpadku hornictví kutnohorského, uvedeme některé listiny, týkající se žalob šepmistrů a rady jménem vsí obce ke komisařům, za tou příčinou hned po Novém roce 1557 do Hory vyslaným.³⁶⁸ Vyslání komisaři tito vyzvali šepmistry, aby veškeré vady ve správě hor jim známé oznámili, k čemuž odpověděla rada následovně:

Jakož se na nás strany hor na Horách Kutných dotaz činí, bylo-li by to nynějších úředníkův horních dílo a spravování k prospěchu a dobrému těch hor čili ke škodě, to za odpověď dáváme. Předkem, co se šmelcování a zdělání rud, kyzův a vitruncův i jich nákladův s užítkem čili se škodou co dělá, to naši zprávu tak určitě vysvětliti nemůžeme z příčiny té, že předešle vedle starobylého způsobu, který se vždy při horách zachovával, nákladové hutní zřetelně v rejtunku vůbec česky, aby všickni rozuměli mohli, vyhlásování bývali a bylo-li jest co na 1273 škodu, k tomu se přimluvíti i také k nápravě přivésti mohl. Ale nyní se to neděje, nýbrž taková nákladová německy se spisují a do rejtunku v těch spisech se podávají, o kterých ani urburěř, ani hormistrů a nad to výše my žádné vědomosti nemáme, poněvadž se to tak nepatrně děje a vůbec nevyhlašuje. A nad to pak výše, že předešlý způsob v tavení, který za předkův našich zachován byl, v jiný, nám neznámý způsob změněn jest a před námi se, jak oznámeno, tají. Ano nákladníci i nad to, aby jim prubířův odhad jich rud a zkoušení vydatnosti kyzův držán byl, obdržeti nemohli. A aby i to vědomo bylo, že předešle obecní rajtunkové a svolávání lidu horního často bylo, před nimiž, když co takového hlavního k rozjímání o hory přišlo a nějaký nákladové se činiti měli, se vznášelo, kdež se jeden každý z nákladův úředníkovi, pokudž tomu rozuměl, svobodně přimluvíti a k zdělání těchto obojích hor a hutního díla na jich dobré pomysliti mohl. Ale nyní taková rajtunková řídko se dějí a nic se toho vůbec nevznášá, než to se všecko mezi nynějšími úředníky řídí, zavírá a ustanovuje: nýbrž i to se oznámiti musí, že na větším díle staří dělníci a úředníci čeští, kteří těchto hor povědomi jsou a k práci jich z mladosti zvykli, z úřadů svých horních, zvláště pak z díla hutního, složení, a na jich místa Němci a cizozemci, kteří těchto hor zcela povědomi nejsou, zřízení a postavení jsou. A tak se tomu rozumí, poněvadž po těchto povinnostech, jakožto zde na těchto horách zrodili a dílu hornímu uvykli, zvláště pak ti, kteří proti nynějšího horního díla nesprávě co promluvíti, se nezůstávají, ani se k těm nepřipouštějí, že se k tomu směřuje, aby nám čím dáleji tím víceji takové jich hutní dílo neznámé, nevědomé a před námi skryté bylo. 1274. A protož z toho porozuměti možno, že co se hutního díla a šmelcování, z něhož JMKé i nákladníkům

užitky přicházeti mají, dotýče, tak důkladně a určitě zprávu, dobře-li se čili zle dělá, bez pilného z register mincovních vyhledání učiniti nemůžem. Než pokud z patrných a hmotných věcí uznati a souditi můžeme a z lidu horního nařikání a některých úředníkův oznámení, to uvědsti chcem:

*Nejprve jest to vůbec známá věc, že těchto nedávno pominulých časův z daru Pána Boha všemohoucího nadělení božského od rud, kyzův a vitruncův i šlichův mimo jiná léta do hutí královských z obojích hor dosti se dodávalo, ano i podnes z samého Kaňku na 130 hylův, tj. 1560 centnýřův každého týhodne a někdy výše do hutí se svozuje, takže vedle zkoušek každého týhodne na 300 hřiven stříbra a výše do hutí přichází. K tomu však z některých pomoci, které se z mince na některé doly činily, na ten čas sešlo, i všecky milosti, které od starodávna chudým dělníkům a havěřům každého týhodne, ač dosti skrovně, se dávaly, skrze tyto úředníky složené jsou a kromě toho skrze úředního prubíře z každé kopy grošův dva peníze se vyrážejí, **nákladníkům vlastního prubíře připustiti nechtějí**, a často i to při zkouškách rud se děje, že když kyzové a rudy dobře drží nebo když se průby srovnávají, že se podruhé zkouší a když jest na mále, při tom se zůstává. Ale to všecko při tomto díle hutním a nákladech těchto správcům postačiti nemůže, neb mnohdykráté nákladníkům a dělníkům nářky se činí a když čas přijde k placení, za rudy a kzy se neplatí. Dluhů též na několik tisíc, že peněz v minci nebylo, se nadělalo a podnes zaplacený nejsou, ač jsou pak kolivěk nynější úředníci, že všecky takové dluhy, z lehčějších a chudších rud a kyzův, které na onen čas ležeti nechali (a co jest bohatšího byli tavili) zaplatiti chtějí, 1275 slyšeti dali. Jak pak mnoho stříbra z hutí JMKé do mince z takového tavení přichází a jaký užitek a přebytek vychází, to se z register mincovních a z účtů, na kterých všecken základ vsí této zprávy záleží, vyhledá a najde.*

A aby VMti tím pevněji vyrozuměti mohly, račte poručiti, aby výtah toho, co jest v těchto dříve minulých dvou létech stříbra vedle zkoušek v rudách, kyzích, šlichích a vitruncích do hutí JMKé přišlo a při tom druhý výtah, co jest v týchž dvou létech stříbra k mincování z hutí do mince přinešeno, položen a vydán byl. Z toho pak račte porozuměti, kolik set hřiven stříbra v těch dvou letech toliko zmařeno a ztraceno jest a jaký to užitek JMKá míti může.

*K těmto pak škodám i toto skrze nynějších úředníkův spravování přistupuje, že pro veliké a prve nebyvalé náklady nemůž se žádný užitek takového nadělení božského požehnání cítiti, **nýbrž ten všecken téměř mezi úředníky, služebníky a zbytečně náklady, stavení a jich nerozšafnost se rozplyne**. Neb úředníkův mimo starobylý způsob se mnoho nachází, jimž se nemalé platy a stojecí a některým i provise dávají, tak jak se z register mincovních vyhledati bude moci. A ti, jsouc odjinud na tyto hory povoláni, těmto horám málo co neb nic nerozumějí.³⁶⁹ 1276 Z těch pak úředníkův některých, kteří tomu málo rozumějí, nejsou lesův ani kraje vyššího povědomi, těch lesův kupování se poroučejí a tak časem mimo míru lesy dráže kupují, čemuž se i okolní, kteříž tomu rozuměli, divili. Při sekání těch lesův nepořádně se mají, vysokých pařezův zanechávají, klest a vrchovi téměř k žádnému užítku, mohouce jej na uhlí spáliti, nepřivozují a jiné mnohé škody činí, čemuž se mnozí z okolních pánův diví a JMKou v tom litují, vědouce, že jich poddání jinak rozšafněji a užitečněji s menším nákladem a lesův kácení uhlí páli a také i to malé průti k užítku přivozují. Ale tito JMKé uhlíři to všechno v lesích zanechají aneb v hromadu na popel spálí a sobě popel k užítku prodají. Ježto předešle drahnější klest mezi jiným dřívím do milířův na uhlí pálení se dávalo a což jest drobnějšího bylo, to se na otypky zdělalo a do hutí k roštování kyzův místo uhlí pro*

³⁶⁹ Dle hraběte Sternberga *Geschichte der böhm. Bergwerke* byli tito úředníci a služebníci horní toho času z mince královské placení a vydržování: nejvyšší mincmistr, dva mincovní úředníci, jeden písař mince, jeden hofmistr, jeden urburěř, jeden urburní písař, čtyři prubíři, jeden šafář, vrátný, správce železa, tříměcítma hormistrů, tři nadlezcí, šest lezců, 1276 šest hlídačů dolů, šest písařův dolových, šest svrchních a šest nižších šmelířův (kteří lidu hornímu stravu dávali a jemu práci odměřovali), čtyřměcítma tesařů, šedesát vrchních a šedesát nižších konířův, šest formanů, šest pacholků a sto trejbyřů. Při hutěch bylo dvanáct hutních přísežných, tři šafáři a dva příručí.

³⁶⁸ Dle listin v archivu městském chovaných.

sporotu svezlo a tak i tudy nákladův na díle strany uhlí scházelo.

Při pálení uhlí též mnohé škody se dějí, milíře nad míru veliké stavějí, kteří mnohokrátě zúplna ne k svému užítku, ale k zkáze přicházejí a časem i milíř shoří, což nemůže než s velikou škodou býti, neb i skrze takové nerozšafné dílo okolní lesové na větším díle jsou smežčeni a kdyby to na dlouze býti mělo a dříví se tak nešetřilo, pro samý nedostatek uhlí musely by hory k snížení přijíti.

¹²⁷⁷ Ačkoliv pak od týchž úředníkův nový opět způsob uhlí pálení při Labi vymyšlen jest, však se o tom zpráva dáva, že se i tím pálením na těch špalcích po Labi z královských lesů příšlých, i na milířích veliká škoda dělá a toho nedávného času za 18.000 špalků dolů spuštěno bylo a není jich než 12.000 nalezeno a k tomu i některý milíř v nic přišel.

K tomu formanův odjinud mnoho se chová, kteří svými koňmi v ovsích závalu a drahotu činí a někteří, vydlužíc se v minci i jinde, zutíkají. Formanův domácích fedrovati nechtěli a když se časné uhlím nezásobí a nějaký nedostatek pro zlé cesty se nachází, na domácí, kteří si jinou živnost opatřili, naléhají a jimi dotáhnouti chtějí.

Při kyzích a rudách do hutí svezlých též se mimo předešlý způsob chová a náklady činí, neb bohatší kzy na větším díle tavějí a co lehčejší, zanechávají, a to potom k přebrání a k puchování dodávají, načež znamenitý náklad na přebrání, puchování a od puchérny činí. Ježto to za předešlých hutníkův nebývalo, ale lehčejší kzy s mastnějšími jsou tavili a častokrátě i lehčejší k tomu přikupovali a těmi šichty sobě pronášeli. Nyní pak jakési kamení vápenné odjinud za peníze kupují a vždy více a více nákladu přivozují. A při hnaní stříbra často tak neopatrně se mají, že se jim nistěj zdvihá a stříbro se tratí a rozstříká. Nýbrž i to oznamujem, jak zprávu máme, že se nynějšího tavení zprávcové byli uvolili v každé šichtě 24 centnýřů při každé peci zdělati a na to nespáliti než toliko tři truhly uhlí, ale že nyní při každé šichtě toliko 20 centnýřů na každou pec sadí a uhlí že po 4½ truhlách a mnohdykrátě výš vydávají. Co tu na dvanácti pecích každého dne díla a nákladu přibývá, když se každého týhodne 576 centnýřů nedodělá, račte povážiti.

¹²⁷⁸ Při průbách mnozí jsou lidé mladí a nezkušení, krze co může se nejeden omyl sběhnouti, neb i to časem se děje, že jiní, nemajíce na co závazkův a nejsouce ani prubýři, průbu z váhy berou, průbu tlukou a při tom přísežní prubýři nebývají. Mnohdykrátě i to se děje, že velicí nákladové na některá zbytečná stavení se činí, ku kterým se tesařův mnoho přes potřebu chová, jimž se velicí platové dávají a málo časem udělají. A což oni nákladem několika sty udělají, to jiní mnohem menšími útratami by spravili a udělali. Jako na tu hut', která se k hnaní stříbra nad Páchem vystavila, několik tisíc naloženo jest, a jak zpráva se dáva, že by to jiný mnohem menším nákladem byl udělal, a také jaký z toho nového kuňstu při hnaní stříbra pod kloboukem užitek jest, to se z toho může poznati, že prve taková pec 10 kop gr. se spraviti mohla, ježto samý klobouk několika mnohými kopami nespraví a již ted' druhý klobouk v těch malých toliko létech udělati dali.

Za příčinou pak takového nynějšího spravování hutního a přílišných nákladův mnohým se na Horách Kutných i jinde obývajícím kverkům a nákladníkům hor odháňka a odrážka od hor činí, takže lidé s žádnou takovou chutí a ochotností jak prve na hory nenakládají, což kdyby se tak dlouho státi a Pán Bůh v nadělení svém ruku svou pozavřiti ráčil, nemohly by ty hory než k snížení a ku pádu přijíti. Ale poněvadž pádem těch hor, které několik set let vždy stály a jsou tohoto království českého jakožto přední klenot a město zahynouti a jiná okolní i podál města i vesnice utrpěti by musely.³⁷⁰

¹²⁷⁹ O hospodárství a správě, jaká vedena byla při dolech Kaňkovských, podána byla zpráva následující:

Předkem a nejprve strany nákladův na hory Kaňkovské vidí se, že prvnější nedostatkové tam se nedostávalo z kyzův, na výlohy dolové nahražovány byly urburou a mědi od rudokupců, která darmo králi JMti přicházela, ale nyní, poněvadž JMKá

sám k své ruce taviti dáti ráčí, kam se ta urbura podívá, na to se sluší vyptati, ježto jest rozuměti, že náklad na náklad jde. Nebo rovnaje stříbro k stříbru po 3 kopách gr., mělo by urbury přijíti každého týhodne z hřivny po třech tolařích počítajíc 150 kop gr., a měď k mědi, mělo by jí každého týhodne přijíti nejméně 15 centnýřův, a mědi jalové, šplejsované, prodává se za 4 kopy gr. činí 60 kop gr. A tak ze samé urbury nákladové Kaňkovští mohli by zapravování býti a užitek čistý JMKé zůstati.

Zatím jest předložen náklad, kterýž by se na hory Kaňkovské nakládati měl a proti tomu na odplatu toliko kzy, a perků, šlichů, pecek atd. což z Kaňku přichází s nákladem dolovým, nic. Ježto jest zpráva, že z těch perků a šlichů do týhodne několik drahně hřiven stříbra se udělá, za kteréžto perky prve od rudokupců každého roku několik set kop grošův se scházelo beze všeho nákladu JMKé, a to býval jistý důchod královský.

Výdaje na koně, kteréž jsou na Kaňk k dolům koupeni a do hutí královských zdarma se berou, ty by se měli kládsti do výloh hutních a ne kaňkovských, poněvadž ty koně pro tu hut' chovají, též i za obrok pro ty koně, a tak tyto výdaje s Kaňku sjíti by měly a tak by málo se nedotklo užítku proti nákladu, když by se náklad hutní a kaňkovský rozdělil.

Těž zpráva jest, že do roka v hutí spálí se 20 neb 30 poloulesí, ¹²⁸⁰ a ten všecken náklad za fůry od lesů, ježto by forákům od každého poloulesí několik kop dáti musili, od kteréhož několik set kop gr. do roka přijde na koně, vozy, od vyvalování lesů atd., tolikéž co se do hutí za sena dostane od sekání, hrabání a nakládání jich. Těž ochromic a namohouc koně, pošlí je na Kaňk a tam je tři, čtyry neděle na obroku chovají a nic jimi nedělají a potom některé pánům dadí a místo těch zdravě darmo vezou, na škodu JMKé. Ježto jindy z koňů užítkové bývali a nyní na nich znamenitou škodu míti musejí. To se všecko do nákladu kaňkovského klade a mělo by se kládsti do hutního. Tolikéž pacholkův, kteří kzy i jiné věci do hutí vozí, též se jim mzda do nákladů kaňkovských klade a ne do hutního. A cožkoliv těch lesův se v hutí spálí, ten na díle neklade se do nákladu hutního a tak hutní výdaje kladou se do nákladu kaňkovského.

Když jsou se stará stavení dobrá v hutech bořila a nová neužitečná, jako pod Kaňkem, kteréž vitr pobořil, a na Kaňku kaple a šrut v Trmendli dělala na taková stavení, i také od fůr za lesy znamenitý náklad jest učiněn, a ten všecek ku Kaňku se přikládá. A tak kdyby se ti nákladové, jak dotčeno, na hutí a na jiná neužitečná stavení kaňkovská vynaloženi, nepřičítali k nákladu na Kaňk, jest tomu rozuměti, že JMKá z Kaňku spíše užitek nežli škodu míti ráčí, neb z nadělení božního nyní víc nežli prve kyzův jest.

Abý pilně rozváženo bylo, který důl hoden jest pavování a který není a což se při kterém koní i dělníkův chovati má, aby na zbyt nebylo.

Tento náklad také by mohl sveden býti. Kdež se k ruce JMKé kováři chovají a stojecí znamenitě se jim dáva, uhlí, železa ¹²⁸¹ na koně a vozy kupovati se musí, ježto jest zpráva, co se nákladu za čtvrt léta v té příčině zběhne, že by té sumy nenaložili, kdyby zdejší kováři ze svého železa a na svůj náklad k dolům dělali, a ta zpráva také jest, že na ta stojecí, kteráž kovářům dávají, že by ta díla zapraviti mohli.

Nepořád při Kaňku, mimo předešlé artikule, jest i tento, že šmelíři, majíce přísahy, aby sami k lozunkům přihlíželi, aby zouplna vycházely, toho se pro nedbanlivost šmelíře při hašplířích nečiní, než místo sebe volí podšmelcího, který ani přísahy nebude míti, což se děje ke škodě JMKé. K tomu do dolů maje lézti, posílají místo sebe jiné, někteří dva, a tím nákladu přibývá a oni sami k tomu nepřihlížají.

It. Štejšři, ti mají vyhledati dolů, škody aby se nedály. I poroučejí jiným a sami ve dvou neb v třech dnech neslezou, aby, kdyby chtělo co kde zapadnouti a zaklesnouti, štemflí podehnat, ale jakž zpráva jest, moha štemflem jedním neb dvěma při některých dolích opraviti, toho na mnohých místech jsou zanedbali, až všechno zakleslo. K tomu maje vybedniti šachtu, jak náleží hřebíky obíti, dmy, které by vypadaly, nahnati, aby se kože netrhaly, toho zanedbávají, ledakohos k tomu pošlou, kteří málo neb nic tomu nerozumějí. A tak kdož na jich místě koží hne anebo do furtu šprisl vbije, položí mu za to dva neb tři groše, a tak takovým nepořádem nákladu se přivětšuje.

³⁷⁰ Ke konci zevrubné zprávy této připojují Kutnohorští prosbu ku královským komisařům, aby nešvary vypsáné odstranili a hory před úplným úpadkem ochránili.

It. Strany koží a provazů, tu se znamenitá škoda děje, že podšmelíři, majíc po díle, zvláště když kyz horký se beře, kůže opravovati a do dobré vody dáti, toho zanedbávají a potom jiná díla na suché kože beří a první vnic přicházejí, a na ně se neptají, neb jich po hašplích zanechávají a suší a do frátové vody nedávají, ¹²⁸² a když by nimi dělati chtěli, se lámí, což bez škody býti nemůže, jakož se v nákladech každého téhodne nachází, že několik kop gr. do nákladů u každého dolu se klade za takové kože a provazy. Těž o provazích, kteříž se se škodou na váhu kupují, jak se plundrují a řeží, ježto by mnozí mohli trvati, toho neopatrují a to na větším dile schází úředníky, kteříž k dělníkům nepřihlížejí, zvláště hormistři, kteří mají lézti dolů každý týhodne a nelezou, než v několika nedělích.

It. Váha, na kteréž se kyzové váží, ta aby držána nebyla, neb spolu s kyzem šlam, perk, nysik a kaňkovi se váží a tak nemůže než ujíti. Než aby se v tom chováno bylo jak prve, aby hormistři dohlídali, aby se kyzové dobře na čisto vypretovali a za hýli aby počítáno bylo šest pár mírných. Nebo předešlých časův po šesti purách několik trůček kyzu po hýli zbylo a tak se ta nečistota, která v kyzu byla, nahraditi mohla. Ale tuto nyní že se váží jak lehký tak bohatý kyz, ježto některá jedna pára lepší jest, nežli toho lehkého dvě.

A jakož se byl podvolil panem mincmistrem přijatý tavič Šebastian Ess, když mu vedle vůle jeho dvanáct pecí ustanoveno bude, že chce z kyzů, klopu a šlichů přinéstí stříbra do mince každého týhodne 115 aneb 120 hřiven stříbra. Nyní pak máje šestnáct pecí, k tomu rudy ze stříbrných hor a černé mědi bohaté, netoliko té sumy podvolené nenosil, ale mnohem méně nosí. A také ani o těch dvanácti centněřích stříbra, kteréž se do mince (na zkázu prvnějších tavěřů) podvolil do roka dáti, se neví a jich se nenachází.

Vedlo by to příliš daleko, veškerých neřádů, jakých při správě hor, hutí a mince královské spravedlivě vytýkáno bylo, do podrobná uvéstí. Z pověděného pozná již soudný čtenář, že vina ¹²⁸³ úpadku hornictví kutnohorského nedá se hledati v nedostatku vydatných rud, neb jak zní spolehlivé zprávy, poskytovaly té doby hory hojně rud vydatných. Skutečná příčina úpadku leží v nedbalosti, nepoctivosti a neznanosti úředníkův horních. O čemž ostatně později ještě mnohokrát bude možno se přesvědčiti.

Také miníři a pregéři použili přítomnosti královských komisařů a žádali, aby mincmistrem Janem z Vitence odebraná jim obdarování a výsady, králem Václavem jim dané a Vladislavem potvrzené, byly jim navráceny a plat jich od práce na bývalý způsob uveden byl, *poněvadž z milosti boží mimo léta předešlá Pán Bůh štědrou svou ruku ukazovati ráci.*³⁷¹

¹²⁸⁴ Výsledky tohoto šetření a přednesené stížnosti předložili vyslaní komisaři královské komoře v Praze, přesto však nějakého ráznějšího a uspokojujícího opatření se nestalo, nešvary vypsané přetřzeny nebyly a páni zůstali pány.

³⁷¹ V tomto čase prodáno bylo do hutí dobrých a bohatých suchých kyzů z couku Kaňkovského a Turkaňského 2,287.693 cent., obsahující 251.529 hřiven stříbra. Rudy, rýžoviny a zvětraliny (vitruňky) prodaly doly stříbrné v této době do hutí 1,065.648 centů, které vynesly 169.285 hřiven stříbra, úhrnem tedy bylo prodáno do hutí v této době kyzů a rudy 3,353.343 centy, jež vynesly 390.814 hřiven stříbra. Za tu dobu spracovalo se v hutech 3,636.309 centů rudy a obsahující 420.835 hřiven stříbra, takže 1 cent rudy (as 120 liber) obsahoval 1 lot a 3 a ¼ kventle stříbra. Z rudy této se v hutích vytěžilo 329.453 hřiven stříbra a 12.617 cent. mědi, tedy v průměru ročně 13.178 hřiven stříbra a 505 centů mědi. Vezmeme-li centnýř po 100 litrech, tedy se u hutí spracovalo rudy 4,263.490 cent. a mědi se ročně v průměru vyrobilo 602 centů. Až do počátku XVII. století vytěžovalo se ročně 13.000 hřiven stříbra. O nepořádkách a špatném hospodaření úředníkův horních a mincovních jakožto hlavní příčině úpadku kutnohorského hornictví dalo by se mnoho psáti. ¹²⁸⁴ Že však škodlivé nepořádky při zaměstnání onoho času tak kastovnický vedením a málo známým byly snadnější, snadno porozumíme, a poučí nás o tom příklady v nové době v hornictví se vyskytující. Že pak v Hoře ty zlořády dosáhly vysokého stupně, vidno z reformace některých článků pro kutnohorské horníky a úředníky, dané císařem Rudolffem II. dne 20. května 1604, kterouž se zapovídá ženy za šichtmistry voliti. Viz *Slovník naučný* díl IV. str. 1092 a sl.

Poněvadž žaloby a stížnosti do nejvyššího mincmistra od šepmistrů a rady vycházely jménem celé obce, mstil se opět mincmistr tím, že při obnovení rady a úřadu konšelského, jež dalo se v pondělí po sv. Antonínu, pracoval pomocí svých přívrženců k tomu, aby nikdo z předešlých šepmistrů a konšel na místa ta více volen nebyl, což se mu také podařilo a primasem ustanoven byl Samuel Vodolinský z Vodolína. Nová rada ihned po volbě uvažovala pak o následujících artikulích:

Co se hospodářství obecního dotýče, toto aby na práci měli: hospodářství obecní i váhu, sedláky, rybníky, úroky, clo, jarma-rečné, činže, sůl, podsudní i jiné všecky důchody obecní aby řídili a spravovali a poplatky k sobě přijímali. Úpisy činží a jiných platů, které obci z šosů se dávají, aby nikdo nepřijímal, než všichni poplatníci zdejší na časy jistého dne sobotního do váhy aby obesíláni byli a tu takovi důchodové aby přijímáni ¹²⁸⁵ a do pořádných rejster zapisování byli. A kdož by z poplatníků co chtěl nadržeti a narážeti, toho hospodáři aby nedopouštěli, než vézením jednoho každého k dávání a vyplňování aby přidrželi. A tak tudy aby hospodářství obecní, též váha, v tom dobrém pořádku držána, řízena a spravována býti mohla. A co se důchodův ze vsi ke špitálu náležejících dotýče, aby ty v svém způsobu zůstaly a od úředníkův ke špitálu volených se přijímaly a v obecní věci míchány a spolčovány nebyly, poněvadž jsou zádušní. Co se pak cla v Malíně dotýče, aby Michal pojezdny s některým sousedem ustavičně s tím krčmářem, který to clo prve vybíral a vybírá (který, jakž rozuměti, se s pány o něj dělívá), na zkušeně za pět neb šest neděl byli a tu s pilností aby toho vyhlédali, aby žádný cla neprojížděl ani jinými cestami nejездil, aby se tudy vyhledati mohlo, co se toho cla do týhodne (bez umenšení neb ujímání) se schází a scházeti může a o to s panem opatem Sedlckým aby promluveno a jednáno bylo. A pozná-li se, že se toho cla více vybíratí bude, než nyní krčmář nosívá, při panu opatovi způsobeno bude, aby v Malíně nějaký domek udělán byl a osoba dobře zachovalá k vybírání toho cla aby volena, i také stojecí, nač by živa býti mohla, opatřeno bylo. K tomu osoby zvolené byly Adam Zygel z Chocemic, Jakub Stejšek a Ondřej Křivoláček a za práci jednomu každému má dáno býti do roka 4 kopy gr.

Co pak se špitálu dotýče, při kterém až posavad žádného dobrého řádu a spravování že jest držáno nebylo, nebo samých důchodů stálých bezmála na 150 kop gr. se schází, k tomu že se dědin užívá, aneb obilí se obrodilo, to všecko že jest nepostačovalo a ještě nepostačuje a zpráva jest, že těch chudých sotva dvanáct jest, ježto se vidí, kdyby jaký řád v spravování jich byl a ¹²⁸⁶ rozšafnost, že by na samý dvůr aneb na samé úroky vydržování a vychování býti mohli, a jeden důchod, buď úrokové aneb ze dvora užitek, co by se obilí, slam, plev, sena atd. prodati a zpeněžiti mohlo, že by zachovati se mohl. I aby to mohlo v řád a k napravení přivedeno býti, takto jest se o ten špitál sňešení stalo: Jakž po žněch bude, aby všechny dědiny od téhož špitála lidem neškaredickým i jiným dobrým hospodářům na pole pronajaty byly a mezitím bez prodlení hned aby s těmi lidmi, co by který rolí ujiti a zdělati dobře mohl, jednáno bylo a smlouva s jedním každým kolik kop záhonův kterého roku pohnojiti, zdělati, osíti, též i do stodoly obilí svězti povinni byli, aby učiněna byla. A což na onen čas koní, skotů a jakýchžkoli dobytkův, též také obilí jakéhokoliv, slam, sen a jiných věcí ve špitále bude, to prodáno a zpeněženo aby bylo. A kdož by chudé též také lidi ke špitálu spravovati měli, k tomu aby dvě osoby voleny byly a ty potom úroky a posudní vybíraly. A což obilí všelikého kterého roku též přicházeti bude, to aby prodaly a peníze i jiné všecky důchody ke špitálu náležitě k sobě přijímaly a od nich do register každý příjem náležitě zapisovaly a na to chudé patřičně a rozšafně aby chovaly a k nim dohlížely, aby se jídlo a pití daremně nikde jinde, komuž nenáleží, nerozdávalo a neroznášelo.

It. O opatření peněz obecních, sirotčích a lidských takto se jest sňešení stalo, aby takové všecky peníze pan šepmistr k sobě přijímal a ve čtyřech nedělích z nich počet dělal a jiným pánům šepmistrům postoupil. A což takových peněz pozůstávati bude, k těm penězům má truhla se třemi přihrádkami udělána a dvěma zámků opatřena býti, od kteréž každý pan šepmistr jeden klíč a písár druhý míti mají.

¹²⁸⁷ Tu i pan primas Samuel Vodolinský připomenul, že vů-

bec známo, v jakých velikých dluzích tato obec stojí a jaké lichvy dávati musí, kterých neubývá, nýbrž vždy více přibývá, aby tedy ta obec z těch dluhův mohla sprostěna a vysvobozena býti, by ves Souňov a Třebonín na výplatu prodali a penězi těmi některý dluh zaplatili. K návrhu tomu obecní starší i rada svolili. Poněvadž však hnedle kupec dobrý se nenacházel a obec peněz potřebovala, byly vesnice ty spolusousedy Kašparovi Fífkovi v zástavu dány, ježto on byl obec penězi potřebnými založil.

Dávnou snahou Kutnohorských bylo získati v majetek blízkou ves Poličany a to hlavně pro pohodlí hor. Teprve na opěťovanou prosbu byla jim vesnice ta králem Ferdinandem darována za podmínek v následujícím majestátu uvedených:

My Ferdinand z boží milosti římský král, po všecky časy rozmnožitel říše, a uherský, český, dalmatský etc. král. Oznamujeme tímto listem, že jsme ve vši poníženosti prošení od počitvých šepmistrův, konšelův a obecních soudcův na místě vsí obce na Horách Kutných věrných našich milých, abychom jim na vsi Poličanech blíž od týchž Hor Kutných ležící, kterouž jest někdy Pavel Malovec z Malovic a na Zbraslavicích vejplatou od nás držel, milostivě dáti a jim při tom milost učiniti ráčili. K jejichžto prosbě ponížené nakloněni jsouce a o tom jistou zprávu majíce, že jest předešle táž ves v držení týchž Horníkův byla, kteráž, když jim z držení vyšla, že jsou se tudy od jiných držitelův té vsi časté překážky a hyduňky strany uhlí i jináč týmž horám našim daly a posud dějí, a zvláště pak, poněvadž jim Horníkům pro pohodlí týchž hor našich nejlépe přileží. Pročež s dobrým rozmyslem našim, jistým vědomím, mocí královskou v Čechách a s radou našich milých jim Horníkům na též vsi Poličanech se všim²⁸⁸ příslušenstvím vejplatu dali jsme a tímto listem našim dáváme, tak aby oni šepmistři a konšelé, i na místě vsí obce Hory Kutné nynější i budoucí držitelé svrchujmenované vsi Poličan a ta místa, kde náleží, obeslati a té vsi vejplatou, darmo i jináč se dosouditi, aneb se o to, však s vědomím rad našich zřízených komory v království českém smluviti a ji v držení ujiti mohli, kteráž když tak v držení vejdu, tu mají míti, držeti a jako svého vlastního a dědičného užívati dotud a tak dlouho, dokudž bychom My neb naši dědicové a budoucí králové čeští neb ty osoby duchovní, jimž vejplata spravedlivě náleží, chtěje to zase k našemu vlastnímu neb těch osob duchovních držení a požívání toliko vyplatiti a jináč nic, pod žádným vymyšleným spůsobem a barvou při kterémkoli sv. Jiří a sv. Havle plný rok napřed k výplatě jim Horníkům nynějším neb budoucím věděti nedali, než kdyžbychom My, naši dědicové a budoucí králové čeští aneb ty osoby duchovní, jimž náleží, jim Horníkům napřed věděti dali a sumu jich, kterou by tak za výplatu té vsi Poličan dali, položili. Tehdy po vyjití toho roku napřed věděti daného mají a povinni jsou dotčení Horníci tu sumu přijmouti, soudem ani ničímž jiným se nezastírajíce, a vyberouce sobě prve ouroky a důchody toho roku příšlé, té vsi Poličan se všim a všelikým příslušenstvím, tak jakž jsou ji sami drželi a užívali, nám, našim dědicům a budoucím králům českým neb těm duchovním, jimž náleží, bez umenšení postoupiti a tento list i s jinými listy zase navrátiti bez zmatku a všelijaké odpornosti. A kdožkoliv by tento list měl neb míti bude s jich Horníkův nynějších neb budoucích dobrou vůli a svobodou, ten má a míti bude tíž moc i též plné právo všech věcí v něm položených a zapsaných jako oni sami. Tomu na svědomí pečet' naši královskou k listu tomuto jsme přivěsiti rozkázali. Dán na hradě²⁸⁹ našem Pražském v sobotu po sv. Jiří léta od narození Syna božího 1557. a království našich římského 27. a jiných třicátého prvního.

Jak v majestátu zmíněno, byl v držení vsi té Poličan pod výplatou Pavel Malovec z Malovic a na Zbraslavicích, který rok předtím byl zemřel. Protož Horníci po nabytí majestátu vypsaného, šepmistři, rada i všecka obec psali paní Ofce Malovcové z Malovic a na Zbraslavicích následovně: *Jakož po smrti nebožtíka pana Malovce z Malovic a na Zbraslavicích, někdy manžela vašeho, jakožto mocná otcovská poručnice dětí i statku po něm zůstalého vsi Poličan zápisně v držení jste, na kterouž ves Poličany JMKá pán náš nejmilostivější (jakž vám vědomo jest) výplatu milostivě pod majestátem svým královským nám dáti jest ráčil. I poněvadž ten majestát, vedle kteréhož též vsi v držení jste, na tíž ves Poličany svědčící to v sobě zavírá a ukazuje, kdož by koli po smrti nebožtíka Pavla Malovce manžela vašeho*

k výplatě té vsi Poličan půl léta při sv. Havle neb sv. Jiří držitelům napřed věděti dáno bylo a suma jich položena a dána byla, že budou povinni takové vsi se všim příslušenstvím postoupiti. A protož vám, jakožto mocné otcovské poručnici a držitelkyni dotčené vsi Poličan, půl roku teď při sv. Havle touto cedulí řezanou pod pečeti naší věděti dáváme, že vedle téhož JMKé majestátu a na ni výplatu dáni dotčenu ves Poličany vyplatiti a vám sumu vaši po půl léta vyšlém, totiž při času sv. Jiří, ač budete-li jakou, pořádně zapsanou míti, tu kdež náleží položití chceme, abyste, přijmouc takovou sumu, nám též vsi Poličan se všim příslušenstvím postoupili. Vědouc o tom, tím se spraviti moci budete. Dán na Horách Kutných v sobotu před sv. Václavem léta 1557.³⁷²

²⁹⁰ Sotva byli Kutnohorští hotovi se získáním nového majetku, nuceni byli vejíti v nový spor a to proto, že jakýsi Petr Petrovský z Petrovic žádal krále Ferdinanda, aby jemu po vlastním otci náležející statek Vilimovičky, dvory, mlýn, lesy a habřina, který Anna Miránková neprávem k záduší kutnohorskému odkázala, byl navrácen, odůvodňuje žádost svoji tím, že po smrti otce svého, když ještě útlým dítětem byl, stal se poručníkem sirotka a statku Bohuslav Janovský, kterýž statku toho po mnoho let užíval a manželka po něm pozůstalá Anna Miránková odkázala vše k záduší, nemajíc k tomu práva žádného. Stížnost tato dána Kutnohorským na rozváženou, ti pak hájili se tím, že statek ten dle poslední vůle Anny Miránkové deskami zemskými k záduší jest pojištěn, proto jej vrátiti nenohou. Stížnost pak králem byla zamítnuta.

Nepořádky ve výplatě dělníků horních z mince pro nedostatek peněz a pro stávající tam nepořádky osvětluje příhoda následující: Když hutnané a šmelíři, nemohouce za masa, chleby a jiné potraviny obyvatelům a řemeslníkům platiti a jsouce těmito právem stavujícím poháněni, žádali arciknížete Ferdinanda, aby jim z mince²⁹¹ bylo zapláceno, čeho tam k požadování mají. Arcikníže poslal šepmistrům list, daný na hradě Pražském v neděli po sv. Martině: *Poněvadž nám zpráva dána jest, že na ten čas takoví dluhové pro nedostatek peněz a pro veliké náklady z mince jim vyplaceny býti nemohou, nicméně o to se jedná, aby pro zachování Hory Kutné penězi pomoc dostatečně se státi mohla: protož vám na místě JMKé, pana otce našeho nejmilejšího, poroučeti ráčíme, abyste ty všecky osoby, kterýmž ti hutnané a šmelíři dlužní jsou, před sebe povolali a s nimi jednali, oznámíc jim o této naší milostivé přímluvě, aby na ně pro ty dluhy nenastupovali, ani škod nevedli, ale čekání učinili, až by jim z mince dluhové jich zaplacení byli!*

1558 Tato arciknížecí přímluva byla příčinou toho, že se k pekařům, pivovarníkům a řezníkům začalo přísněji přihlížeti, neboť stížnosti do malých chlebů a do malé míry v nápojích, jakož i do všelikých podvodů při prodeji věcí potravních v poslední době byly nemalé. Proto mincmistr, hofmistr i urburěť s úřadem horním, tolikéž i šepmistři a starší všech pořádkův přísně rozkázali všem šmelířům a hutmanům kteří koli dělníky JMKé při sobě mají a stravy jim prodávají, napřed: *aby jim pivo slušně na ty míry prodávali, kteráž jim vydány jsou a tu hned při míře buď jednomu, dvěma nebo třem spravedlivě odměříc, na rabuše aby před nimi řezáno bylo. It. Chleby aby jim větší prodávány byly, nebo velmi malé u některých jsou. Jestliže by pak šmelíř, který JMKé dělníky drží při sobě, toto nařízení přestoupil a v tom uznán byl, tedy má trestán býti v maštalce a pokuty páním starším 1 kopu gr. každý propadne, kteráž žádnému promítnuta nebude.*

²⁹² Nedostek zasahoval doby té již i ve společenstva jindy zámožná, ježto podpory, jako v dobách předešlých, odkud nepřibývalo. Tak i starší nad rudokupci, hutníky a šlichýři, tlačeni

³⁷² Jakou sumou Kutnohorští Poličany vyplatili, v jichž rádném držení již od roku 1558 byli, nenalezl jsem poznamenáno, ²⁹⁰ toliko v manuale obecním při roce 1558 zaznamenáno: *Na zakoupení vsi Poličan vydlužila se obec kutnohorská od pořádku rudokupců 300 kop gr.č.*

Roku 1717 snažil se konvent Sedlecký dokazovati před nejvyšším soudem zemským, že Kutnohorští neprávem drží ves Poličany a že hned od prvopočátku náležela ves tato kláštevu Sedleckému, až Ferdinand ji rovněž neprávem obci Kutnohorské postoupil, žádající, aby ves tu za první sumu, za jakou ji byli vyplatili, opět kláštevu postoupili. Soud však žádost a žalobu tuto zamítl.

jsou v pořádku svém poměry doby, na místě všech tří pořádků prodali v pondělí po sv. Řehoři 1558 dědictví své v Radovesicích a sice dvůr kmetci s platem, na kterémž sedí Havel, i s krčmou a tak se všim příslušenstvím, tak jakž jsou toho užívali a drželi, panu Jiříkovi Voděradskému z Hrušova a to za sumu 315 kop gr.č.³⁷³

Bylo již dříve praveno, že veškeré výroky ve věcech soudních i sporných konány byly od šepmistrů a že odvolání z rozsudku jich bylo jediné možné ku králi neb radám od něho zřízeným, ten však, kdo s rozsudkem šepmistrů spokojen býti nechtěl a odvolati se zamýšlel, byl povinen před apelací 2 kopy gr. na právé složit. K tomu nařídil Ferdinand majestátem daným v neděli před sv. Tomášem následovně: *Jelikož My nechceme, aby byli úřadové lehčení, nýbrž vážnost aby zachována byla, a úřad také, pomníc na Pána Boha a povinnosti své, spravedlivé soudy, ortele a výnosy tak chudému jak bohatému dělali, nařizujeme, aby každý, kdož by od práva šepmistrův a konšelův před císaře a rady jeho na hrad Pražský apelaci vzíti chtěl, 6 kop gr. ku právu složit povinen byl.*

Ferdinand I. král český po složení důstojnosti císařské bratrem svým Karlem V. zvolen byl císařem a poprvé hotovil v hodnosti této Prahu navštívit. I uchystáno mu bylo slavné uvítání a z té příčiny psali Pražané obojích měst i Kutnohorským, aby i ²⁹³ oni vedle starobylého obyčeje ku poctivosti JMKé a ku pochvalě stavu městského nějaký počet starců a tolikéž mláďencův vyslali, kteří k uvítání tomuto zlatými řetězy ozdobeni býti mají. Spolu však odpověděno Pražanům, poněvadž Horníci po Pražanech první hlas mají, aby též při této příležitosti vedle starobylého způsobu zachováno bylo. Mimo to zůstáno pak i na tom, jestliže by JMKá skrze Malín jel, aby od Horníkův v hojném počtu poctivě uvítán byl.³⁷⁴

Spor s bratřími Materny z Květnice a na Přítoce o plat povinný ke špitálu trval neustále, a proto šepmistři, rada i všechna obec pohnali Adama a Jindřicha bratry vlastní Materny z Květnice a na Přítoce aby položili registra ta a taková, vedle kterýchžto jim Sigmund Materna z Květnice jakožto poručík každého roku počet činil a mezi jinými z dědin, ze kterých ke špitálu na Horách Kutných platů platil, nevypouštějíc toho, kdež jest zaznamenáno, že jest k špitálu tomu při každém půlletí sv. Jiří a sv. Havla 3 kopy ²⁹⁴ 27 gr. platíval a vydával a do školy k Vysokému kostelu žákům na dříví platíval a vydával, jelikož jest někdy Václav Materna z Květnice koupil sobě a dědicům svým a budoucím dvůr v Přítoce z dědinou poplužní a se dvorem od Voršily Cihelníkové s téměř závazky a povinnostmi. Ačkoliv šepmistři žalobu svou vícekrát opakovali, nemohli předce Maternů k povinnému platu přiměti, a tito neustále platu se opírali a vzdorovali. Bylo to takřka zásadou tehdejší šlechty domácí i okolní (jak při panu Libenickým bylo ukázáno), že všech platů obecních neb k obecním účelům sloužících odváděti se zdráhali. Tak i pan Václav z Vlčí Hory, který od Zdislava Zvířetického z Vartemberka tvrz Lorec byl koupil a v ní pivovar si zřídil, vzpouzel se z vystaveného do města piva obecní ungel platiti, omlouvaje se tím, že pivovarníci městští od placení toho ungelu jsou osvobozeni. Šepmistři však uznali, že pivo to vařeno jest mimo město a jelikož se tvrz Lorec knihami městskými neřídí a osvobození to výhradně pro pivovarníky v městě vařící má platnost. Aby tedy Václav z Vlčí Hory mohl také dobrodiní toho užítí, přičiňoval se o to, aby tvrz Lorec pod právo městské přišla. Dostal však odpověď: poněvadž jistého zákona zemského stává, aby pozemské statky nikdy pod šos převáděny a od desk zemských odtrhávány nebyly, že žádosti jeho povoleno býti nemůže, jelikož by tím v pokutu JMCé upadli. A poněvadž od

³⁷³ Jsou to právě ty peníze, které si obec kutnohorská na výplatu vsi Poličan od erckauférů vypůjčila.

³⁷⁴ Dačický poznamenává: *Při památce sv. Martina král Ferdinand a již císař přijel z Rakous do Čech do Prahy, jehož Čechové nařízením arciknížete Ferdinanda syna jeho slavně vítali s nástroji a přípravami, že se bylo čemu podiviti. A hned po čtyřech dnech přineseny jsou noviny, že císař Karel v Hispanii umřel. A tak se ta sláva a veselost v zármutek obrátila. A nový císař Ferdinand se všemi dvořany svými do černých dlouhých šatů se oděli na znamení zármutek, kterýžto křtalt tu tehdáž v Čechách začal, čehož přednější po smrti přátel svých následují.*

každého cizího piva ungel placen býti musí, aby i on se toho činiti nezpěchoval.³⁷⁵

²⁹⁵ Mezi výtečnými muži a umělci věku toho žil v Hoře skromný varhanář Jakub Burian Valdyka, jehož povinností bylo městské hodiny na věžích opravovat i řídit a v kostelích na varhany hrát. Svět o něm neví ničeho aneb jen málo a předce v té době byl zajisté stavitelem varhan proslulým, neboť arcikníže Ferdinand listem daným na hradě Pražském v pondělí po neděli Laetare žádá šepmistrů, aby jemu svého varhanáře Jakuba Valdyku ke zhotovení nových velikých varhan v kostele sv. Víta do Prahy propustili.³⁷⁶ Vůbec lze zato míti, že ve městě jinak tak proslulém i umění útulku nacházelo, čehož důkazem jest proslulý mistr Jakub, jehož řezbářské práce na stolicích chrámových jak u sv. Barbory tak i u sv. Jakuba až po dnes s velikým uznáním se obdivují. Roku pak 1558 povoleno z peněz obecních na graduál český pergamenový pro literáty u Vysokého kostela Adamovi Kazibabovi, který graduál ten píše, notuje a corporuje a illuminátorovi Fabianovi, aby jej všecken maloval zlatem a barvami rozličnými, aby to velmi pěkně, ozdobně a gruntovně na schválení dobrých lidí ke cti a chvále Pána Boha i této slavné obce bylo, 70 kop gr.č.³⁷⁷

²⁹⁶ Zrušení cechovních práv a nevrácení výsad, kterýchž řemesla ve městech požívala, nesli těžce veškerí cechové a ačkoliv posud své cechovní pořádky udržovali, neměli již více těch výhod, jakými prve na základě svobod těch chráněni bývaly. Jakousi zvláštní přímluvou podařilo se řezníkům kutnohorským, že svou bývalou králem Vladislavem jim danou výsadu obdrželi potvrzenou, jež pro důležitost budíž do slova zde uvedena: *My Ferdinand z Boží milosti římský král po všechny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvatský etc. král, infant v Hispanii, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické markrabě. Oznamujem tímto listem všem: Jakož jsme času minulého z některých příčin opatrným cechmistrům a všemu řemeslu řeznickému na horách Kutných věrným našim milým privilegia, majestáty a svobody jich vzdvihnouti ráčili, i prošení jsme poníženo od dotčených cechmistrův a všeho řemesla řeznického, abychom jim dole psané majestáty a obdarování zase z milosti naší královské navrátiti a znovu potvrditi ráčili, kteréžto majestáty a obdarování na pergameně s visutými pečetmi psané od králův slavné paměti Vladislava udělené a Ladislava potvrzené mají, kterýž list slovo od slova takto v sobě zní a ukazuje: My Vladislav z Boží milosti král český, markrabě moravský, lucemburský a slezské kníže a lužické markrabě atd. Oznamujem tímto listem všem, že předstoupili jsou před nás někteří starší řemesla řeznického a prosili nás jménem cechmistrův i všech starších téhož řemesla, ²⁹⁷ obývajících na Horách Kutných věrných našich milých, abychom jim i tomu všemu řemeslu některé milosti naše učinili a dáti ráčili. My v tom znajíc jich víru a stálost k sobě, v kteréžto jsou vždycky k nám se zachovali jsou a zachovávají, a potom tím lépe aby mohli a měli k nám v té věře a stálosti zachovati se a také aby nám tím lépe a ochotněji sloužiti mohli a měli, čímž nás milostivějšího k sobě poznají. I jsouce v tom k jich prosbě milostivě nakloněni, s dobrým rozmyslem a radou našich věrných, mocí královskou již psaným starším cechmistrům i všemu řemeslu řeznickému na Horách Kutných obývajícím tuto milost*

³⁷⁵ Týž pan Václav z Vlčí Hory nebyl však dlouho v držení tvrce té, neboť Dačický k roku 1559 svých Pamětí uvádí: *Koupil jsem tvrz Lorec, věc pozemskou, ležící při městě Hoře Kutné v předměstí Hloušeckém, od pana Václava Podhradského z Vlčí Hory za 597 kop gr.* Kupcem byl Ondřej Dačický zvaný Křivoláček, ²⁹⁵ otec Mikuláše.

³⁷⁶ Již r. 1541 Pan Hynek Žampach z Potenštejna a na Houdkově žádal šepmistrů, aby jemu téhož varhanáře Valdyku k postavení varhan do Hořepníka propustili.

³⁷⁷ Graduál ten chován byl až do prvního desetiletí našeho století nepovšimnut v archivu městském. Tu za úřadování magistrátního šepmistra Bukovského jakýsi vysoký úředník z Vídně graduál ten na něm si vyžádal, jež také obdržel a za něj pro radní síň v náhradu obraz Šalamounův rozsudek odeslal. Památný ²⁹⁶ tento graduál, který nachází se nyní v císařské knihovně ve Vídni, popsal po stránce archeologické a umělecké ministerský tajemník Antonín Rybička v Památkách archeologických a místopisných v roce 1865.

učinili jsme a tímto listem činíme a dáváme: Aby oni při hodech božích slavných ke cti a chvále boží, neb v jiné časy, kdyby toho potřeba kázala, i v procesích po městě, anebo proti nám, také i budoucím králům českým vedle takové potřeby po havěřích, hutnicích, mincěřích i také hašplěřích s korouhvemi i také s jinými ozdobami svými a slavnostmi před jinými všemi řemesly choditi mohli a chodili, tak jako řemeslo řeznické v městech našich Pražských před jinými řemesly v takových slavnostech chodí. It. Aby žádného do svého řemesla se zlou pověstí a nařčeného člověka nepřijímali ani byli povinni přijmouti, tak jak se v jiných ceších a řemeslech ta věc zachovává. It. Také hosté, kteří maso vezou na trh do Hory, aby žádný toho masa neprodával dokudž by cechmistri neohledali, slušné-li jest prodávati, čili nic, a to mají po XVI. hodině ohledávati a v sobotu po XVIII. všickni spolu prodávati. Avšak proto řezníci na Horách Kutných maso prodávati mají v krámích svých masných do XVI. hodiny, tak jako prve obyčej mají od starodávna a maso aby od jinud vcele vozili také, aby telata a jehňata vejdomaná všickni vozili kromě města našeho Časlavi. ²⁹⁸ It. Žádný host po první hodině na noc žádného masa aby neprodával, ale aby od něho pryč šel a maso to aby pobráno bylo a dáno bylo do špitála neb jiným chudým, komuž páni rozkáží. A již chceme, aby již psané řemeslo řeznické všecko na Horách Kutných nynější i budoucí při těch všech věcech svrchupsaných i také při jiných svých právech a svobodách i také chvalitebných obyčejích starodávných od nás i také od budoucích našich králův českých i ode všech jiných poddaných našich zachovávaní byli bez všeliké překážky. Prikazujeme šepmistrům i jiným všem úředníkům a poddaným našim na Horách Kutných věrným našim nynějším i budoucím aby již psané starší cechmistry i to všecko řemeslo řeznické nynější i budoucí při těch všech věcech a při té naší milosti tak a vedle toho, jakož se nahoře vypisuje, zachovali, jim v tom nepřekážejíce ani překážeti dopouštějíce nyní i po všecky časy budoucí, a to pod uvarováním hněvu a pomsty naší a budoucích našich králův českých. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu. Dán na Horách Kutných v pondělí po sv. Václavu dědici českým léta Božího 1484 království našeho čtrnáctého. K jejichžto svrchupsaných řezníkův snažné prosbě naklonění jsouce a pro dobré i poctivé téhož řemesla, s dobrým rozmyslem, jistým vědomím, s radou našich věrných milých moci královskou v Čechách dotčeným řezníkům jsme majestáty a obdarování jich navrátili a tímto listem našim jakožto král český navrácujem a ve všem jejich znění, položení, v punktech, klauzulích a artikulích schvalujem, obnovujem a potvrzujem, chťice tomu konečně, aby přitom od každého člověka jmíni, držání a neporušitelně zachování byli nyní i na časy budoucí bez naší i budoucích našich králův ²⁹⁹ českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odporosti. Protož prikazujem všem poddaným našim ze všech stavův království našeho českého nynějším i budoucím věrným milým, abyste svrchupsané řemeslo řeznické města našeho Hory Kutné při tomto navrácení výš psaných majestátův a tomto schválení, obnovení a potvrzení našem měli, drželi a neporušitelně nyní i na budoucí časy zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu činiti dopouštějíce. Však přitom také konečně to činiti ráčíme, aby se tiž cechmistri a všecko řemeslo řeznické nynější i budoucí k nám i k dědicům našim budoucím králům českým všelijak (jakž o nich nepochybujem), věrně, poddaně a poslušně k rozkazům našim chovali a z toho na všem i na dile nevykračovali pod uvarováním hněvu a nemilosti naší královské. Tomu na svědomí pečeť naši královskou k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázali. Dán na hradě našem Pražském v pondělí před slavným hodem blahoslavené Panny Marie Hromnic léta božího 1558 a království našich římského osmectimého a jiných třidecátého druhého. Ferdinand. Joachim de Nova domo, s. R. Boemie cancelarius.

1559 Nelze upříti, že hospodářství obecní s mnohými obtížemi muselo zápasiti, jelikož náklad na pavování požadoval velikých výdajů jak od jednotlivých občanů, tak zejména od obce samé, a předce viděli jsme jasně, jak všemožně pečováno bylo o rozmnožení majetku obecního koupěmi statků pozemských, za kterýmž účelem opatřovány peníze způsobem všemožným. Tak zvěděli jsme, že ve veliké nouzi půjčil obci měštiněn Kašpar Fifek a do zástavy vzal vesnice Souňov a

Třebonín. Když pak výnos z těchto vesnic zdál se mu býti ³⁰⁰ nepostačitelným ku zaplacení úroků ze sumy půjčené, oznámil před pány obecními: Poněvadž z vesnic těch užítku nemá a své sumy lépe by užítí mohl a mezi nimi jistá smlouva sepsána jest, aby jeden druhému rok napřed věděti dal, kdy by výplata býti měla, že on vedle té smlouvy pánům všem oznamuje rok napřed, že on ty vsi zase postupuje, aby jemu zase ta suma navrácena byla. Z té příčiny viděli se páni obecní a šepmistrů nuceni, aby závazku svému dosti učiniti mohli, vesnice ty prodati Janovi Balbínovi z Vorličné JMCé sekretáři nad apelacemi na hradě Pražském se všim příslušenstvím, dědinami, potůčky, vrbinami, lidmi osedlými i se všim což k tomu přísluší za 932 kopy gr.č. a svoleno ku vložení koupy té do desk zemských. Poněvadž pak skoro současně přišlo skládati obci doplatak na koupi vesnice Neškaredic, vypůjčila se obec od mlynáře Kubička 200 kop gr.

O různých rozpustilostech a nešvarích ve městě páchaných nacházíme velice četné poznámky a není se co diviti, jelikož horního a dělného lidu bylo veliké množství, a také ani národnostních třenic mezi lidem pracujícím nechybělo, ježto mincmistr Hlavsa, jehož až posud všeliké oprávněné a odůvodněné žaloby z Hory odstraniti nemohly, a jeho přívržencem Ess mnoho Němců do Hory byli povolali.³⁷⁸ Když rozpustilosti tyto dosahovaly stupně vysokého, povolán byl rychtář městský Šimon Pampa před pány obecní a jest napomenut, *kerak Pán Bůh všemohoucí opět nás navštěvuje krupobitím a hromobitím* ³⁰¹ i jiné věci dopouští, abychom se opravili a k němu se obrátili. Ale toho málo sobě váženo, neb jak lání, noční sedění, povykování se dějí, že o tom dobrou povědomost mají, a to že neschází než jim, že do hospod nechodí jim toho nepřetrhá a vedle řádu svého netresce. A protož, poněvadž i teď v sobotu minulou (před sv. Petrem a Pavlem) **od hromu věž, rathouzní i s světnicí radní jest shořela**, že páni jemu poroučejí, aby bedlivější byl a takového lání, hromování a povykův, kteréž jsou proti Pánu Bohu, přetrhoval a častěji do hospod nahlédal a mezi lid přicházel. Co se pak dotýče ponocných, že zprávu mají, že leckdos se vysylá, ježto mnozí z nich mohli by sami škodu učiniti a mnozí, majíc pilní býti, že spí a toho nevyhledávají. A protož aby i toho šetřil a jestliže by kdo koho takového vyslal, aby ho nepřijímal, než každý, nešel-li by sám, aby souseda na svém místě vyslal a on to tak opatroval, aby dobře bylo. Pak že se doslychá, že některé osoby z Prahy vypověděné, majíce cejchy nezhojené, zde byly a se kryly, aby je vyhledal a vězením a kládou trestal. Jak dalece to všecko prospělo a zdaž náležitý řád zaveden byl a zbujníci byli zkroceni, nelze pověděti.

Došla též pánů šepmistrů stížnost mlynářů bylanských i jiných, že mnozí lidé malomocní a churaví z pověry do studánek u Bylan, ze kterých voda do města jde, skákalí, v nich si nohy i jiné údy těla myjí, z čehož oškřivost pochází, ano i zlé následky povstati by mohly. Protož usnešeno dáti ty studánky vyčistiti, je obezdíti a překlenouti a vůbec tak opravit, aby do nich přístupu nebylo, toliko otvor k nabírání vody aby ponechán byl. Přitom činil mincmistr Hlavsa návrh, aby pro ušetření lesů k vedení vody po městě hliněné, uvnitř polévané roury kladeny byly.

³⁰² Stala se již dříve zmínka o tom, že pro dobro a zlepšení důchodů obecních zřízen ze staré radnice na Tarmarku obecní pivovar. Že pak často docházelo ke stížnostem do nebezpečí ohně v pivovare tom, kdež také bednáři sudy požahovali a kolem pivovaru vždy veliká zásoba dříví byla, a jak lidé zhusta o tom mluví a na pány se domlouvají, takže bylo se co obávati, aby škoda nějaká se nestala, koupili páni lázeň na Písku, kam i pivovar svěsti a při něm i sladovnu zaříditi obmysleli, tak aby i z pivovaru i ze sladovny obci užitek vycházel a tím nejen nebezpečí ohně se zmenšilo, nýbrž i pro pivovar větší množství vody se získalo. Když pak páni úmysl svůj ve schůzi obecních starších byli přednesli, projevena byla nad tím všeobecná nespokojenost a dokládali obecní starší, že by pivovar ten stranou ležel, šenkýřům byl nepřístupný a proto obci by málo

³⁷⁸ Dačický poznamenává ve svých Pamětech: *Havíři a hutníci a lid obecní horní zbourili se na pana Voka z Řičan, že posekal tři Němce z jejich tovaryšstva, a udeřili naň na Tarmarce, zbili a seprali, sotva ubráněn, že ho nezabili. Sběhlo se lidí několik tisíc podle jich tu na Horách Kutných obyčije.*

vynášel, jelikož by šenkýři raději z Lorce pivo brali, a k tomu že jen pan Ondřej Krivoláček (Dačický), který Lorec koupil, raditi mohl, proti němuž také reptání se ozvalo a jen přítomností královského rychtáře uklidněno bylo, ku přenešení pivovaru však povoleno nebylo.

Protože pak v městě častěji ku požárům docházelo a na předměstí Kolmarce téhož roku třikráte bylo hořelo, při požárech pak velký nepořádek při hasení a pomáhání panoval, vydán byl ku přísnému budoucímu zachování následující **Řád a nařízení strany opatrování ohňův na Horách Kutných**.³⁷⁹

Poněvadž všechny věci zvláště v obcích křesťanských, které se koli vůli boží a dobrým řádem spravují a řídí, božím požehnáním stálé a pevné bývají, a protož JMti pan mincmistr království českého³⁸⁰ urozený pan Petr Hlavsa z Liboslavě, JMCé rychtář, páni šepmistři a rada s pány obecními a soudci na místě vši obce Hory Kutné spolu s úřadem horním, maje z jistého poručení JMti arciknížecí pána nás všech nejmilostivějšího v uvážení svém společném, kterak v těchto dnech nedávno pomimulých v huti JMCé i prve jinde nejedni ohňové zde v Hoře Kutné jsou vyšly a mnohým na statcích skrze neopatrnost a nerozšafnost nemalou škodu učinily, tento řád strany ohňův a takových příhod (jichž Pán Bůh rač zachovati) jsou nařídili a souseďův a obyvatelův i horních lidí města tohoto, kdyby se taková nešťastná příhoda trefila, nyní i potomně zachován i držán byl, ustanovili:

Nejprve každý hospodář neb nájemník má v svém domě kuchyň, ohniště, komín i jiné příbytky a místa, v nichž se ohně potřebují, dobře spravené a bezpečné míti o to tak opatřiti, aby buď od čeledi neb podruhův ódtud žádného nebezpečenství ohně potřebí se nebylo obávati. Pakli by se kdo tak nezachoval a od hejtmanův a rychtářův i také konšelův při každém obnovení rady zvolených při takových komíních a místech (k nimž každé čtyry neděle při začátku úřadu šepmisterského povinni budou nahlédati a choditi) něco nepořádného a nebezpečného se našlo, tehdy aby je k opravení toho a opatření napomenuli a dokudž toho neučiní, ohňův dělati zbránili. I jestliže by v těch čtyrech nedělích, když by po druhé k spatření komínův hejtmaně neb rychtářové a konšelé přišli, ten hospodář toho neopatřil, mají na pana šepmistra a pány takovou věc vznésti a co jest se při tom hospodáři zběhlo, pan šepmistr má v radě relací učiniti a ten hospodář tak v tom nepořádu jsa dostižený, do rady obeslán buď a bude povinen 1 kopu gr. pokuty složit. A každý pan šepmistr jak úřed šepmisterský přijme, má hejtmany po čtvrtěch a rychtáře a konšele po předměstích, aby se vedle³⁸⁴ toho artikule chovali, napomenouti a jim, jestliže by kdo v tom postižen byl, aby toho pod pokutou netajili, ale každého zejména ohlásili, předložit.

It. Každý hospodář a nájemník má to v domě svém při čeládce a podruzích naříditi, aby žádný do komor, pod krov a maštali se světlem bez lucerny neb s loučemi a pochodněmi nechodil a jestliže by se kdo tak nezachoval a podruhům neb čeládce to přehlédl a toho tak, jak se tuto píše, neopravoval a v tom od rychtáře, hejtmanův neb kohokoliv jiného postižen byl, má pokuty 10 gr. složit takto rozdílně, čtyry groše tomu kdo oznámil a šest grošů k obci.

It. Žadný hospodář neb nájemník aby se seny, slamami, otýpkami, dřívím a jinými k tomu podobnými věcmi, zvláště pekaři času letního nepřemnožoval, ani co toho pod krov aneb v jiná místa nebezpečná, jakž prve obyčejně to činili, skládal, ale v místech příhodných, odkudž žádného nebezpečenství potřebí očekávati není, takové věci choval, a pakli by kdo v tom postižen byl, tehdy má pánům šepmistřům k obci hned beze všeho odporu 1 kopu gr. pokuty dáti

It. Co se týče domů šenkovních, jestliže by kdo neznámý v kterém najíti se dal, hned hospodář neb nájemník má to, kdo jest, odkud jest a co zde činiti chce přesvědčiti a pozná-li při něm co tak podezřelého, buď že by řeči pletl, neb k sobě jakou příčinu dal, má o tom panu šepmistru, aby vězením opatřen byl, oznámiti, a to pod trestáním skutečným vedle uvážení panského.

It. Každý hospodář má v domě svém buď v kterém sám bydlí

aneb jinému pronajal žebříky, pudláče, korbele kožené a stříkačky cejchované a znamením svým poznamenané míti, tolikéž i pod krovy tlouky sobě spraviti a způsobiti, tak, jestliže by kde oheň vyšel,³⁸⁵ aby jeden každý měl s čím sám běžeti a čeládku svou k hašení takového ohně vyslati. Při hašení pak ohně, jestliže by kdo v tom postižen byl, buď že by něco z předepsaných věcí, jimiž se oheň hasí, pobral, anebo z příbytků těch, kde by bývalo, statek jakýžkoli vynosil, ten každý skutečně, jak se sluší na zlo-děje, má trestán býti.

It. Když by se koli skrze služebníka obecního, obzvláště v časy nebezpečné, provoláním znáti dalo, aby se všickni bez výminky vodou před domy a pod krovy uchystali, tedy jeden každý bude povinen, chce-li skutečně trestání panského sjíti, tak se zachovati.

It. Věže má pilně opatřena býti hlásnými a ponocnými, muži dobrými a střídými, tak aby se jim město toto bezpečně svěřiti mohlo, a oni jsouce toho bedliví, aby často ohlašovali a každou hodinu v noci při tom jmenovali, i na ochoz, zvláště letního času ve dne i v noci pro spatření všeho města, předměstí, hutí a Kaňku vycházeli a kdyby koli v městě, na předměstí, v hutích nebo na Kaňku oheň vyšel, tehdy hned aby v Orel³⁸⁰ šturmovali a v které by straně oheň byl ve dne praporec a v noci lucernu ven z okna pro návštěví vystrčili, aby lidé věděli, v kterou stranu běžeti. A pakli by kde kromě předepsaných míst jinde tu v okolí oheň vyšel, aby menším zvonem vedle blízkosti a vzdálenosti znáti dáno bylo. A co se dotýče zvonění v sedmi hodinách na havíře, poněvadž i toho času mohla by se taková zlá příhoda státi, aby jeden z hlásných neb zrubáčův zvonil a druhý za tu hodinu ponocoval. Jestliže by pak skrze jejich nepilnost, nedbanlivost, ožírání a tohoto ustanovení a snešení nezachovávaní jaká škoda kde se ohněm stala, tehdy ten, kdo by obmeškal a rychle nešturmoval, má na hrdle trestán býti.³⁸¹

³⁸⁶It. Když by již tak v Orel šturmováno bylo, všichni ode-všad s pudláčemi, sekerami, stříkačkami, háky, žebříky i jinými k tomu náležitými potřebami aby běželi a hasiti pomáhali, zanechajíc stání a dívání. A hejtmaně, rychtářové a konšelé v před-městí aby se tu předkem najítí dali a lidé, kteří mají pro korbele, háky a jiné potřeby běžeti, zpravili a k snažnému hašení je napo-mínali. A viděl-li by se při tom jaký nepořád strany otloukání domův, vody nenošení a hasení nepomáhání, to aby přetrhli a přinutili a spurného i moci dohnali. Nebrž trefilo-li by se, že by v té chvíli také jinde oheň vyšel, aby se všemu lidu rozběhnouti nedali, ale jestli by pilně a ochotně hasili, napomínali a kteří by se tak nezachovali a hasiti z úmyslu se zbraňovali, aby skutečně trestání a za ty, jako by toho ohně příčinou byli, držáni byli.

It. Hospodáři obecní nynější i budoucí mají háky, žebříky a korbele železné v radnici pohotově vždycky míti a jestliže by v čas ohně od koho pobráni byly, aby se zas navrátily a shledaly, to opatřiti. Též také při rúrách a zvláště času letního džbery a sudy vodou naplněné a na smyky vložené pohotově míti a jestliže by toho potřeba kázala, aby pacholci se džbery jíti a formané sudy s vodou vézti dáti mohli. A kdož by tak sud vody k ohni nejprv přivezl, tomu 30 gr., druhému 15 gr., třetímu půl osma groše a jiným všem po pěti gr. dáno býti má. Budou také povinni ti páni hospodáři studánky, trouby a roury dobře opatřiti, tak aby u vedení vody žádné³⁸⁷ překážky nebylo. A má-li kdo v troubách špunty, jako u Kolovrátku a jinde, ty aby hned zadělali a roury vodou dobře každého času, obzvláště pak v suchu, nahnati rozkázali.

It. Všickni cechové a pořádkové to mezi sebou naříditi mají, aby jedenkaždý v cechu svém žebříky, háky, stříkačky a korbele kožené spravili a sobě scejchovati dali a ty aby v místa jistá skládali a jisté osoby k tomu nařídili, tak jestliže by k tomu přišlo, aby ty osoby s těmi věcmi dotčenými k ohni bez meškání najítí se daly.

³⁸⁰ Největší zvon na věži chrámu sv. Jakuba.

³⁸¹ Toto zvonění na havíře, které ve tři hodiny ráno až na³⁸⁶ naše časy se udrželo jako památka na někdejší bývalé i slavné hornictví, jest pradávného původu a snad od počátku hornictví, jelikož se tím způsobem havíři k ranní šichtě svolávali. Zvon k tomu cíli na věži svatojakubské určený nazývá se dle starobylého způsobu Sedmerník a má tak jasně pronikavý hlas, že jej za noční doby na hodinu cesty možno slyšeti.

³⁷⁹ Řád ten obsahuje tak mnoho prospěšných pokynů a zařízení, že při náležitém zachování posloužil by i v době novější, proto jej vypisují dopodrobna.

It. Jestliže by u koho hořeti počalo a oheň ven vyšel, žádný toho nemá tajiti, ale hned bez meškání o tom jiným pro přetržení zlého oznámiti a že hoří u něho na sousedy zavolati. Pakli by toho, chtěje toho sám na škodu jiných udusiti, neučinil, tehdy povinen bude takový každý bez výminky, tak jakž od starodávna bývalo, půl sedmé kopy gr.č. pokuty dáti. A viděl-li by ten oheň který soused jiný aneb kdožkoli z lidu obecního a o něm neznámil a by hasili znáti nedal a by se na něj vyhledalo, ten každý bude povinen pokutu, kteráž na něho z uvázení panského uložena bude, podniknouti a podstoupiti.

It. Jestliže by paliči v zemi byli, aby osoby dvě po městě a po předměstí ustavičně chodily a v noci sousedé sami v drahném počtu ponocovali a jestliže by tak na koho neznámého neb podezřelého trefili, aby se k němu jakž náleží zachovali a do vězení jeho dali.

It. Žádný z nákladníků a pivovarníků v městě dřev a zvláště starém rathouze aby nemávali, ale chtějí-li sobě dříví kupovati, aby je někde za městem v místě náležitém skládali, a kdyby vařiti dáti chtěli, aby sobě, což by na var nebo na dva spotřebovati mohli, přivezti kázali, více nic a to pod pokutou 1 kopy gr.č.

³⁰⁸*It. Žádný z obyvatelův města tohoto aby stodal v městě nemával a jestliže by kdo chtěl jaké obilí skládati, má to na předměstí, tak jak v jiných místech obyčej jest, učiniti. Pakli by kdo jaké obilí v snopích do města vezl, ten aby pokuty 1 kopy gr.č. složil.*

It. Bednáři, truhláři a jiní řemeslníci, kteří od dříví dělají, aby se prkny a jinými potřebami nepřemnožovali a jestliže by co toho měli, aby to v místa bezpečná s uvážením osob k tomu nařízených skládali a tříštěk jinde, kromě v sklepích, nechovali a to pod skutečným trestáním panským.

A protož o tom věduce, jedenkaždý chce-li se pokut svrchupsaných uvarovati, povinen bude předkem sám na toto nařízení a ustanovení každého času pamatovati a vedle něho se chovati a potom čeládku svou k tomu míti a jí, aby se tak a nejináč chováli, předložiti. Což jedenkaždý sám od sebe, by pak i to nařízení nebylo, pamatuje, k jaké by škodě skrze neopatrnost a nedbanlivost a takovou nešťastnou příhodu netoliko on, sousedé jiní, ale i toto město přijíti mohlo, povinen jest to učiniti a takovou věc opatřiti. Od kterého nešťastné příhody Bůh Otec nebeský skrze Syna svého nejmilejšího pána Ježíše Krista, který jest sám nejlepší a nejsvrchovanější strážce a ochránce města, hrdel i statkův našich račiž toto město i tyto hory milostivě zachovati.

Publikováno ve středu po památce svaté a nerozdlilné Trojice Boží léta 1559.

V tomto roce naskytá se první příležitost zmíniti se o školství místním. Již zřede bylo řečeno, byly ve městě školy dvě, a sice při faře svatobarborské a svatojakubské, jež řízeny byly zvláštními rektory. Bylyť se školami těmi spojeny i vyšší ústavy vzdělávací, ve kterýchž žákovstvo nejen bylo vyučováno nýbrž i ³⁰⁹vyživováno, jak z následujícího snesení obecního lze seznáti. Rovněž vysvítá z toho, že již doby té bylo dosti mužů osvícených, jimž velice záleželo na zdaru dobrého vychování mládeže. Staloť se, že páni obecní a soudcové byli povoláni a bylo na ně vzneseno: *Poněvadž bakalář vysokostelský suplikaci do rady podal, ve které žádá, aby rekordací a koledy, kterými se jim žebrotou živnost nahání, složeny byly a místo toho jim nějaká odplata za jich práci ukázána a způsobena byla. Druhé: Aby jim jisté vaření pokrmův zřízeno bylo. Třetí: Aby příbytkové a stavení ve škole upraveno bylo a vedle toho aby někteří páni ke škole, kteří by k ní dohlíželi, počteni byli.*³⁸²

I mluveno od pana Samuele z Vodolína (primasa) po společném rokování, že nejednou o školu v tomto městě jednáno, mluveno a rozjímáno bylo, ale nikdá k svému skutečnému vykonání přijíti nemohlo. A poněvadž opatření škol v době spóráné obci důležitá stránka jest a potřebí jest to pro mládež jako co nejdůležitějšího opatřiti, že pány žádá, aby nyní to jednáni šťastné a prospěšné býti a k svému vykonání skutečně přijíti mohlo. A protož že se nyní společně všickni strany prvního artikule, aby škola opatřena byla, přimlouvají, a poněvadž těmi rekordacemi a žebrotou mládež se velmi na učení svém mešká a bakalář pro

tůž žebrotu lenivým a nevolným folkovati a chtějí-li jaký užitek toho míti, prohlídati musí, že jich zdání jest, aby ty rekordací a koledy složeny byly a místo toho užitku z ungeltu oboum bakalářům aby týhodně 45 gr. vycházelo. A strany vaření pokrmů aby s panem děkanem a farářem Barborským o to rozmluveno a na nich to objednáno bylo, poněvadž dříví a soli od obce mají a tím jim nic neubude, aby se jim jídlo po farách vařilo, a špitálmistři aby chléb a něco krup, hrachu a jiného vaření ku pomoci dávali, ³¹⁰neb hodnější jest, aby škola opatřena byla, poněvadž ze školy lidé a muži, kteří potomně obec a církev boží spravovati a JMKé hoditi se budou, vycházejí. A protož aby špitálmistři se nezpěchovali chleba podle starodávneho způsobu a obyčej dávali do školy a strany této věci ne svým starým nebývalým prvé obyčejem, ale pány šepmistry a pány a jich poručení se spravovali. Těž aby z Hořan vospy z gruntů zadržalé, od mlynáře, od nákladníků piv ku pokrmům a od poručníkův Málníkových a statku Anny od Srnů pomoc vyžádána byla a místo žehnání aby sbírky každého čtvrt léta po 1 gr. dáno bylo. Dále oznámil, že paní Mandalena Šatná z Olivetu tež tu sumu, kterouž na mši a knězi dává, ke škole obrátiti chce.

A tu pan Ondřej Křivoláček povolil k tomu, oznámiv, že z toho Snovského statku, poněvadž na chudé obrácen býti má a žáci jsou praví chudí, pomoc ke škole rád dáti chce.

Taktěž pomoc z záduší Pobořského, aby na opravení školy obrácena byla, a k tomu tež že povolují a zdání své oznamují, aby páni ke škole nařízení byli. A poněvadž bakalář z obecního opatrování míti má, aby k jejich nepilnostem, nepořádům a jak co učí každé čtyry neděle dohlídali.

I svoleno bylo ke všemu přednesenému, aby každému bakaláři týhodně z ungeltu po 15 gr. dávano bylo, na farách aby žákům vařeno bývalo a škola že bude opravena. K dohlídce pak byli ustanoveni ze šepmistrů Samuel z Vodolína a Jakub hofmistr a písaři obecní mistr Václav a mistr Jan.³⁸³

Na to byli bakaláři do rady povoláni a usnesení obecní jim oznámeno. A protož že předkem páni je napomínají, poněvadž jsou o to stáli, aby nějaký řád při těch školách způsoben byl, předně sami škol pilní ³¹¹byli, sami na sobě příklad dávali, potom jiné napomínali a k dobrému vedli a toulek a po šenkovních domích hulákání zanechali, neb kdyby toho nebylo, že rozuměti mohou, že by toto nařízení jejich k platnosti nevedlo.

Bakaláři poděkovali předkem z opatření takového a připověděli, že se tak chtí zachovati a jsouce sami pobožně živi, jiné také k tomu věsti a napomínati, nýbrž že jsou toho vědci, že budou mezi ně jisté osoby choditi, neb tudy i oni pilnější budou, i jiným jako nějaký osten k učení a k pilnosti dá se a nebudou tak ledakohos chovati aneb něco přehlídati, neboť prve, chtěli-li jsou nějaký užitek míti, toho museli činiti.

Kromě tohoto škol se týkajícího snesení bylo tež ustanoveno, aby pro Veletov a Zibohlavy zvláštní kněží ustanoveni byli, ježto kněžím domácím tam posluhovati velmi obtížno jest.

*Následkem zrušení výsad a práv řemesel a jich cechů povstávaly mezi řemeslníky časté hádky a rozepře o práva a provozování řemesel, jelikož ku provozování jich vlastně toliko jen oprávnění mistři domnívali se svobodu míti, kteří v cechu zapsáni a do něho přijati byli, jelikož cechové společně ke všem výlohám obecním a zvláště ku příspěvkům na pavování hor potahování byvali. A proto nechtěli trpěti toho, aby kdokoliv neoprávněně v městě řemesla nějakého provozoval. Z toho časté stížnosti k šepmistrům. Tak vznesli cechmistři zlatničtí na pány, že mnozí přijdouce do tohoto města, o kterýchžto mnohokrát nevědí, učili-li jsou se řemeslu a pořádně vyučili-li jsou se, krám otvírají a hned řemeslo na újmu jich živnosti dělají, takže nemalou těžkost od nich mají, ježto oni v cechu býti, na hory nakládati a jiné povinnosti, od kterých jsou oni vzdáleni, vykonávati musí. Žádají tudíž vedle ³¹²takových příčin a listu podepsaného i také některých artikulův od nich zejména dostavených za spravedlivé uvažení. Tu šepmistři a rada uváživše toho, vydali pro cech zlatnický toto nařízení: *Nejprve, kdož by chtěl v Hoře Kutné svůj byt míti a mistrem zlatnickým se osaditi, ten má při pánech šepmistrův toho hledati a jich, aby se osaditi a řemeslo**

³⁸² Dle zápisu v Memorabiliích k r. 1559 v archivu městském.

³⁸³ Bakaláři při školách doby té byli mistr Václav Didactus a Jan Tapineus.

v tom městě provozovati dopustili, za to žádati. A když to obdrží, má také na starší cechmistry to vznésti a jich, aby cech obeslán byl, žádati, a při přítomnosti všech v plném cechu pořádně aby jemu mezi sebou živnosti přáli a do společnosti přijali, toho hledati. *It. Kdož by chtěl zlatnickým mistrem býti, ten má prve u jednoho nebo dvou mistrů rok dělati a list zachování pořádného rodu svého přinésti a jistotu toho, kde jest se učil, v rádném-li cechu čili kde jinde, jak se choval a jak se vyučil, ukázati. It. Žádný tovaryš svobodný aby se neosazoval ani řemeslo neprovozoval, leč by se oženil a manželku počestnou sobě pojal. It. Aby mistrovství ukázal tři kusy, totiž koflík stříbrný, šesti nebo pětihranný vykováný, tak aby se na kteroukoli stranu obrátil, z ouplna víko se všude strefovalo. Těž prsten zlatý s kamínkem a pečeť stříbrnou. To pak mistrovství aby u přísežného cechmistra dělal a dokudž toho neudělá, aby tovaryše a učedníka žádného nechoval. It. Aby do cechu půl druhé kopy grošův dal a všecka pavování, zlá i dobrá, spolu s námi trpěl. It. Stříbra třináctilítní, a to beze vši falše, skla do zlata, zvláště kdyby za kámen projíti mohlo, nezasazuje ani mosazi nepozlacuje, a vosk pod kámen s křídou a ne s něčím jiným těžkým dávaje, aby dělal. A jestliže by se pak toho kdo aneb jakéhož koli vymyšleného a nepořádného fortele a lodějšví dopustil, aby ³¹³ vedle zasloužení, jakž sluší na takového, trestán a pokutován byl. It. Kdož by pojal mistrovou vdovu aneb mistrovou dceru, ten do cechu nemá nic dáti, než mistrovství má ukázati a list zachovací pořádného rodu svého, i také jistotu, kde se učil a jak se vyučil, toho přinésti. It. Mistrův syn aby měl tu svobodu po otcí, aby nic do cechu nedával, ani mistrovství neukazoval, ale počestně se choval a pavování i jiné pořádky vedle cechu zastával. It. Žádný mistr druhému tovaryšův louditi nemá a to pod skutečným trestáním. It. Žádný tovaryš, dílo maje u svého mistra, nemá bez slušné příčiny a opovědění pořádného vandrovati a chtěl-li by kdo odjíti, má pořádně od svého mistra odpuštění vzíti a proč by to učiniti chtěl, oznámiti. Těž zase mistr má se k tovaryši zachovati a nepotřeboval-li by ho, odpuštění pořádně jemu dáti. It. Učedník žádný pod čtyry léta na učení od žádného aby přijímán nebyl a na řemeslo aby skrze své přátele, při přítomnosti některého mistra zlatnického přijat byl. A když by se pořádně vyučil a pořádně se chovajíc od mistra svého propuštění žádal, tehdy má od něho propuštění a v cech zapsán býti a do cechu dvě libře vosku složit. It. Handštátnův aby žádný zlatník nepřepaloval a byl-li by kdo v tom postizen, ten aby na královské milosti hrdlem i statkem byl. Kdež my, majíce v svém pilném uvázení takové jich žádosti, uznali jsme a porozuměli, že nic neslušného a nepořádného, což by k nevolím a nepokoji schylovati mohlo, nežádají, ale že všechno dobré a poctivé řemesla svého obmyslejí. A protož tak činíme a svrchu jmenovaným artikulům povolujeme a je mocí tohoto listu ve všech kusích, člancích, punktech a klazulich, tak jakž sami v sobě slovo ³¹⁴ od slova zní, tvrdíme a za stálé a pevně prohlašujeme, tak aby dotčení cechmistry, mistři i všechen cech řemesla zlatnického vedle nich se chovati, řídití a nyní i na potomní časy a to pod skutečným trestáním i budoucích našich spravovati mohli.*

Na potvrzení a svědomí i pro lepší jistotu toho pečeť naši Hor Kuten s jistým našim vědomím dali jsme a rozkázali přivésti k tomuto listu. Jenž jest dán a psán na týchž Horách Kutných ve čtvrté před památkou sv. Jana Křtitele léta tisícího pětistého padesátého devátého.

Téhož roku král Ferdinand vyzdvihl v Hoře rudokupce a kupování všelikých rud přejal ku své ruce a jak by která ruda měla se platiti nařídil. Mělo tím býti docíleno toho, aby nákladníci hor nehynuli a ani urbura královská škody netrpěla. Stalo se to však hlavně přičiněním mincmistra Hlavsy z Liboslavě, na jehož správu a nadržování jeho milcům, tavičům Essovi a Molovi, neustále žaloby vedeny byly. Všechny ty žaloby a stížnosti však ničeho nemožily proti mocnému mincmistrovi.

1560 Arnošt kníže Bavorské a falckrabí při Reinu arcibiskup Solnohradský koupil sobě již r. 1558 dům v Hoře zvaný Knejslíkovský prve Minsterberský, jež tak nádherně zříditi a věži opatřiti dal, že jej vůbec domem Knížecím nazývali. V držení domu toho nepotrval však dlouho, neboť již listem daným na zámku Kladském v neděli po sv. Mikuláši r. 1560 píše Albrecht Selen-dorf z Hornperku hejtman kraje Kladského, Šalomoun Hamka z

Prudníku, Kryšpín Krieg obojích práv doktor JMti knížete bavorského pozůstalé rady, Kutnohorským, a oznamují jim, že Arnošt kníže bavorské zemřel a protož arcikníže Ferdinand nařídil, aby někteří z úřadu, povolajíc k sobě ³¹⁵ dvou neb tří osob stavu rytířského, všechny svršky, které v truhlách zamčeny nebyly, sepsali a zpečetili a zpečetěné po vyslaném sem člověku odeslali a hospodáři domu aby ještě jednu osobu přidali a ti aby domu plni byli a věci tam jsoucích sřezili.³⁸⁴

Roku 1560 koupeno bylo pro příštího krále Maximiliana panství Pardubické za 400.000 zlatých, kteráž suma sháněna byla ze všech měst královských. Těž Kutnohorským psáno o půjčení 4000 zl. a brzo po novém roce přijeli královští komisaři do Hory k vyjednání půjčky té. Po dlouhém smlouvání s obecními staršími, radou a šepmistry, kteří neustále jen svoji chudobu a nemožnost předstírali, smluveno konečně na 1000 zl. a to na ten způsob, bude-li k tomu povoleno, aby některé klenoty kostelní mohly býti zmincovány. Na učiněný dotaz odpověděl arcikníže Ferdinand, že *přikazovati ráčí, aby ³¹⁶ ta suma narychlo odeslána byla.* Proto nemohouce se Kutnohorští jinak obejítí, svolili obecní starší a opatrovníci chrámů ke zmincování klenotů kostelních, mezi nimiž byly ještě klenotové pozůstalí po nebožtíkoví biskupovi. Sotva že byly opatřeny peníze za to a odeslány, očekávali šepmistři, že potvrzující listinu budou mítí pro budoucnost za králem pojištěnou, tu však došel jich dopis arciknížete Ferdinanda, daný na hradě Pražském v pondělí po Třech králich, následujícího obsahu: *že v témž listu a poručení prvním v kanceláři z nevědomosti se omyl stal a to v tom, že jest doloženo, jakoby jste takovou sumu Jeho Lásce panu bratru našemu **půjčili**, ježto, jak o tom povědomost máte, takovou sumu Jeho Lásce od vás z poddanosti **jakožto dobrovolná a svolená pomoc se dává a svolena jest.** A protož nechťějce, aby kdy od potomkův vašich na Jeho Lásku o takovou sumu jakožto o půjčku nastupováno kdy býti mělo, vidělo se nám zapotřebí vám toto psaní učiniti a tímto prvnější zdvihnouti.* Žeby se bylo kutnohorským i při větší půjčce lépe vedlo, lze se snadno domyslití, a protož tenkrát jen opatrně ochránila je před větší ztrátou.

Pan Jan Libenický z Vrchovišť neustával v nepřátelství vůči Kutnohorským a kde a kdykoli se mu to učiniti dalo a když se mu i sebe menší příležitost k tomu naskytlá hleděl je škádliti neb i nepřátelsky proti nim vystoupiti. Tak roku 1560 bez ohlášení se a povolení šepmistrův a rady obrátil tok vody od Hořan po žlábkou skrze všechny obecnosti hořanské z zisku a užitku svému, jak se mu líbilo a zdálo. Zato žalovali naň Kutnohorští pro převádění vody jako rušitele držebnosti. Však na přimluvu Jeronýma Studeneckého z ³¹⁷ Pašíněvsi pro zachování dobrého přátelství a sousedství šepmistři a rada od žaloby odstoupili a na místě vši obce k tomu povolení dali, *aby též pan Jan Libenický z Vrchovišť bez ublížení a škod v též obci, skrze kterouž tu vodu vede, toho toku tak a v tom způsobu jako nyní, vody víc nepouštěje aniž žlábkův větších klada, užívati mohl, však s tou výminkou, jestliže by se tím převedením vody lidem hořanským neb obci v čemkoli od něho nebo budoucích ubližovalo a to skutečně se poznalo, aby jmenovaní šepmistři a rada nynější i budoucí moc měli bez pohoršení a jakéhokoliv odvolání, tak jakž od starodávna bývalo, vodu tu v starý tok obrátiti.* K čemuž pan Libenický úplně svolil a k úmluvě té dobrovolně pečeť svou přitiskl, čímž nepochybně přestala předešlá nevole stran proti sobě.

1561 Hornictví Kutnohorské bylo v době té opět výnosnější než dříve před tím a dluhové, vzrostli na zálohy na pavování

³⁸⁴ Dům jmenovaný leží na Panském náměstí nyní čp. 377 a náleží panu Janovi Breuerovi. Přes usilovné pátrání nebylo možno naléztí seznam věcí po knížeti v domě tom pozůstalých. Dům ten zpredu je úplně přestaven. V zadní části nachází se zmíněná již věž v původním stavu. Tím téměř bezpečně je zjištěno, že v horní části věže, v níž nachází se překrásnou kamenickou ozdobou a malbou na zlatě vyšperkovaná klenba, byla domácí kaple arcibiskupa Arnošta, kdež on, ježto v Hoře náboženství pod obojí vrch mělo, za pobytu svého mši sloužil. Doměnku tuto potvrzuje dosud ve zdi upevněná kamenná kroupenka. R. 1571 dům ten jakož i zboží Dobrovítova a Vrbyce z nařízení císařského prodány byly Martinovi Hanušovi Šaratickému z Šaratic a nařizeno radám zřízené komory české listem daným ve středu po sv. Vítu, aby prodej ten skrze relatory do desk zemských byl vložen.

z mince, byly úplně zaplacení. Nicméně stížností do místodržícího úřadu nejvyššího mincmistrství neubývalo, zejména ukazováno na ne hospodářství v horních i mincovních věcech a na podvodné jednání společníka Hlavsova Esse. Proto rozkazem královským ze dne 24. února 1561 vyslána byla ze sněmu k vyšetření zmíněných stížností a žalob nestranná komise: Bohuslav Felix z Lobkovic a na Hasištejně, Šebestian z Lobkovic a na Hasištejně, Kašpar Šlik hrabě z Pasounu, Jiří hrabě Guttenstein, Jaroslav Liebštejnský Kolovrat, Václav starší Bechyně z Lažan, Smil Myška ze Žlunic, Ctibor Slušík a jiní. Ti dopodrobna dali vyzkoušet tavení staročeské a způsob tavení Essova a došli ke konečnému přesvědčení, že stížnosti do podvodů Essových a jeho společníků byly oprávněny a podstatny ³¹⁸ rovněž i do hospodářství místomincmistra Hlavsy, že JMCá těmito podvody nejméně o 20.000 tolarův do škody přišla a že 40.000 centů kyzů bylo zpronevěřeno. Zavedeno proto vyšetřování proti viníkům a výsledek byl, že Petr Hlavsa z Liboslavě složen byl z úřadu místodržitelství nejvyššího mincmistrství a vzat na zá vazek a Šebestian Ess dán byl do vězení a potom dovezen do Prahy. Společníci jeho Tomáš Zelí a Jošt uvěznění rovněž, načež po skončení šetření Ess a Jošt, šmelciři Němci, vypovězení byli ze všech zemí JMCé, Tomáš Zelí propuštěn se zákazem, aby hor i hutí JMCé více se nedotýkal a Jan Lomecký písař horní vzat do vězení, že lidu hornímu zdržoval platy a zůstal dlužen přes 1500 tolarů.

Nato v sobotu po Božím Těle z poručení JMCé skrze císařského komisaře Zdeňka Mezeříčského z Lomnice a na Ledči, Vavřince Šlika z Pasounů a z Lokte a Hanuše z Ronsperka a na Ouříněvsi uveden v úřad nejvyššího mincmistra království českého pan Erazim ze Švamberka a na Boru, který v rejtunku závazek učiniti a k úředníkům horním, tolikéž pánům šepmistrům a radě i vší obci lásku všelikou, ochranu a volnost, takže v tom žádné pochybnosti mítí nemají, přislíbil. A oni zase jemu připověděli všelikou poctivost, jím že se zpravovati, jeho poslušni býti a za vrchnost svou na místě JMCé mítí a držeti chtějí.

V horním hospodářství zaveden byl novým mincmistrem též nový pořádek. Mnoho zbytečných úředníkův odstraněno, mnohé neshody při horách urovnány a k novému pavování a opětnému vzdělávání starých opuštěných již dolů a couků hlásili se cizí nákladníci. Výtěžek stříbra týhodní obnášel 250 až 300 hřiven.

Tak nastal opět čilejší život, mnohé živnosti se pozdvihly v městě a obec sama vybredla ze mnoha dluhů. Sotva že tato příznivá doba nastala, již snažili se mnozí využítkovati poměrů ve svůj ³¹⁹ prospěch, neb nový mincmistr povolal pány obecní a soudce do rady, že pan kancléř zemský Joachim Hradecký jej žádá, aby se u pánů obecních přimluvil, aby jemu na zakoupení statku Hluboké 1000 kop gr. od obce půjčili, že on se postará o to, aby jim na peníze ty dostatečný úpis byl dán. Obecní starší však a soudcové po uvážení žádosti té oznámili nemožnost půjčky té, ohrážující se hlavně tím, že právě přichází čas, kdy platiti mají oněch 1000 kop, které králi JMti na Pardubice půjčili a pak darovati musili. Čemuž, nechtějí-li platiti velikých úroků, dosti státi se musí, a že by svolením tímto i k jiným podobným žádostem příčina se dala a nestalo-li by se pak tak, že by i nepřátelství k městu z toho pojiti mohlo, jakož i proto, že kdyby o tu sumu takovou pak dbáno bylo, těžko bývá takové pány pohnati a s nimi se o sumu souditi. Oni že nechtějí za peníze si nepřízeň a nevole koupiti; a proto že k půjčce té nepovolují.

S panem Janem Libenickým z Vrchovišť přišli Kutnohorští opětně do sporu, když služebník jeho Brožek zavraždil v domě šenkovním ³⁸⁵ Jana Vaška obyvatele horského. Když pak rychtář městský Samuel z Vodolína kázal služebníka toho zatknouti, odporoval tomu Libenický se zbraní v ruce, dovolávaje se zřízení zemského, že šepmistři k němu ani ke služebníku jeho práva nemají, a nechtěl ho ani na vyzvání ani na obeslání vydati, takže šepmistři pro takovou zpupnost před soud zemský Libenického pohnati museli.

Havíři Kaňkovští dozvěděvše se o tom, že kaplička u Poděbrad, postavená na místě, kde roku 1496 někteří z havířů kutnohorských byli odpraveni, byla velmi sešlá, sebrali a odeslali do

Poděbrad ³²⁰ na opravu 30 kop gr.č., žádající, by kaple ta zase v dobrý stav byla uvedena.

1562 S konventem a opatem Sedleckým nežili Kutnohorští v dobrém srozumění. V úterý po Novém roce z rozkazu císaře Ferdinanda vysláni byli Jaroslav ze Šelumberka a z Kostí na Hrádku, Jan z Pernštejna na Helfenštejně, Jiřík z Gerstorfu na Cholticích, Václav Žehušický z Nestajova, Kuneš Bohdanecký z Holdkova a na Žlebích a Florian Gryspek z Griesbeku na Kaceřově jako královští komisaři, aby nesnáze mezi opatem a konventem s jedné a šepmistry se strany druhé napravili a ke konci a místu přivedli. Jaké to nevole byly, nevíme, lze se však domýšleti, že to byly dále trvající spory o pozemky, které po válkách husitských konventu Sedleckému byly odňaty, jichž Kutnohorští však dále užívali. O výsledku komise není rovněž známo ničeho.

Havíři kutnohorští, pamětlivi jsouce toho, že předkové jich z ustrádaných rud a kyzů mnohé dobré skutky a nadání byli založili, žádali toho, aby jim při nynější vydatnosti hor povoleno bylo ukládati něco rud a kyzů do koutů a pak na nemocné a chudé havíře obracet. Císař psal v té věci nejvyššímu mincmistru Janu Erazimovi z Švamberka list, daný na hradě Pražském v pondělí po sv. Vítě r. 1562: *Urozený věrný náš milý! Věz, že jsou nám někteří nákladníci na Horách Kutných a Kaňkovských suplikací podali, ponížene prosíce, abychom toho milostivě dovoliti ráčili, aby pro chudé a nemocné havíře a jiné chudé lidi a na vychování kněží a služeb božích některé rudy a kzy, což by kdo dobrou měrou z svých vlastních rud a kyzův dáti chtěl, odkládati mohli a což jich schromáždí, ty aby jim placeny byly, jakož se jiné rudy a kzy platí. Kteroužto ³²¹ žádost jejich za slušnou uvažujíc, k tomu jsme milostivě povoliti ráčili. A protože tobě poroučíme, aby takové povolení naše úřadu hornímu i Kaňkovským oznámil a nařídil, aby takové kzy skládali a potom do hutí našich prodávali a ty peníze aby jinam obracovány nebyly, nežli na nemocné a chudé havíře a skutky milosrdné, jakž od starodávna bývalo, a v tom aby žádní fortelové se od žádného nedáli, jakož pak to naříditi a opatřiti budeš věděti. A jestli Šebestian Ess jim takových rud a kyzův, ježto by jim za ně zaplaceno nebylo, vzal, na to se úředníkův vyptajíc, ty peníze aby jim z mince naší navráceny byly, poněvadž bez pochyby to stříbro z těch rud a kyzův do mince naší dáno bylo. Na tom jistou vůli naši císařskou vyplniš.*³⁸⁶

Tato vůle císařská byla tak dalece vyplněna, že sobě havíři některé rudy a kzy darované do koutův nově ukládati a je pak do císařské hutí prodávati mohli. Za rudy a kzy odejmuté jim podvodníkem Essem nemohli od úředníků mince dostati náhrady žádné a proto znovu obrátili se na císaře a týž vydal úředníkům mince nový rozkaz listem daným v Praze v neděli po sv. Jeronýmu 1562: *Jelikož toho zprávu mítí ráčíme, že havířům hor Kaňkovských takové kzy a rudy, kteréž v koutech na skutky milosrdné uloženy měli a kteréž jim někdy od Šebestiana Esse pobráný a v hutech našich šmelcovány byly, které z mince naší zaplatiti jsme rozkázali, až posavad zaplacený nejsou. Protož vám ještě jednou poroučíme, prikazujíc, abyste, dadouce to s pilností a bedlivě vyhledati, což za ty kzy a rudy jim dáti spravedlivě se dostane, to jim z mince naší bez dalšího prodlévání vydali a zaplatili, tak aby oni v tuto ránu morovou, poněvadž mnozí chudí havíři nemocni leží a mrou, měli nač je opatrovati ³²² a takové vydání má vám proti tomuto listu našemu a jich starších Kaňkovských kvitanci za pořádné vydání při počtu našem položeno býti. Nicméně vám poroučeti ráčíme, abyste hofmistru, urburěři s úřadem horním oznámili a jménem naším poručili, aby ještě jednou to milostivé povolení a poručení naše, kteréž jsme nejvyššímu mincmistrovi království českého psaním naším učinili, poněvadž ho na ten čas tam není, co se dávání a odkládání kyzův na chudé lidi a jiné milosrdné skutky dotýče, přede všemi havíři a nákladníky při dolích na Kaňku, že tomu, aby je dávaly, odkládali, do hutí prodávali a peníze na chudé havíře a skutky milosrdné obraceli, vůli naši dávati ráčíme, vůbec oznámili a dostatečně ohlásili.*³⁸⁷

Viděti z toho, že častokrát i přes nejvyšší rozkazy lidu horní-

³⁸⁵ Dům nyní u Zlatého kříže na Václavském náměstí čís. 154.

³⁸⁶ Pamětní kniha kaňkovská.

³⁸⁷ Pamětní kniha kaňkovská.

mu spravedlnost se nedála. Není tudíž divu, když v pracujícím lidu horním, který viděl se v zisku a prospěchu svém býti se zkracován svévolně, vznikala nespokojenost, která tak často k veřejným násilným výstupům podnět zavdávala.

V Čechách zatím konaly se přípravy ke korunovaci Maxmiliana, syna císaře a krále Ferdinanda, kterémuž Maxmilianovi postoupil byl otec Čechy, Uhry a Rakousko. Ježto pak hrad Pražský po vyhoření ještě úplně a dokonale upraven nebyl, poslal císař Kutnohorským list v pátek po Božím Těle 1562, jímž nařizuje, aby vypravili do Prahy kameníky se všemi tovaryši pro dostavení některých pokojův k příjezdu nejjasnějšího knížete Maxmiliana krále českého, kterýchž na ten čas pilně jest v Praze potřebí.

V létě téhož roku vypukl v Hoře i na Kaňku jakož i v okolí mor, zanesený lidem z války turecké se vracějícím. Ježto nemoc /323/ tato i v ostatních zemích počínala povážlivě se rozmáhati, zavřel císař Ferdinand se sultánem po jedenáctiletém válčení mír na osm roků. Ježto pak Praha zůstala dosud uchráněna nákazy, lidé z Hory pak často do Prahy dojížděli, z té příčiny, že morová rána v Hoře a na Kaňku se rozmáhá a takového nakažení časné šetření se sluší, zapověděl císař Ferdinand listem daným v Praze v neděli po Nanebevzetí Panny Marie pod jistým trestáním, aby žádný z Hory ani z Kaňku do měst Pražských nejezdil, dokud mor nepřestane.

Nebezpečí moru netrvalo však dlouho. Císař sám odvolal zákaz daný po čtyřech nedělích. Hned druhý den po korunovaci Maxmiliana za krále českého, jež děla se dne 20. září,³⁸⁸ zaslal císař Horníkům list tohoto obsahu: *Poněvadž od příštího pondělí za týden s synem naším nejmilejším králem Maxmilianem z království tohoto českého do Frankfurtu vyjeti ráčíme, pro kteroužto příčinu mnoho vozův a vozníkův budeme potřebovati, protož vám poroučeti ráčíme, objednávajíc v tom městě a okolo téhož města při poddaných Vašich šest vozů se čtyřmi, pěti neb šesti koňmi dobrými, ve čtvrtek po sv. Jeronýmu nejprve příštíj sem na hrad Pražský abyste odeslali a k tomu jisté osoby, které koně mají, aby beze vší vejmluvy jely. A od toho dne, jakž z domu vyjedou, na každý den a noc po 15 gr. bílých a z království českého ven podle slušnosti více nad to zaplatiti jim se bude. Protož tohoto tak opatřiti a jich sem odeslati neobmeškejte.*

^{324/} V úterý po sv. Martině zemřel proslulý zvonář Rafael Klabal, nástupce někdy slovtného zvonáře Ondřeje Ptáčka, jímž slité zvony podnes v městě i v okolí slávu jeho hlásají. Bylť muž v umění svém velice pověstný, rovněž i velice zámožný. Ježto pak po léta sedal mezi soudci i šepmistry, vynikal zajisté také ctnostmi občanskými, vědami i znalostmi.³⁸⁹

Časté stížnosti do pekařů od lidu horního jak k mincmistrovi tak i k šepmistrům pro velmi malý chléb zavdávali těmto příčinu k výmluvám do mlynářů, že jim mlítí postačiti nemohou a že daleko se mletím jezdit jsou nuceni a ve mlýnech mnoho platiti musí. Věc byla blíže vyšetřována a horní úřad rozhodl se na tom, že pro pohodlí Hory i celého kraje nový mlýn na Labi za Starým Kolínem dá postaviti, k čemuž i císař povolil, aby byl stavěn nákladem mince. Kutnohorským psal z Chomutova v úterý po sv. Lucii, aby ke stavbě mlýna toho potřebné dříví dolové za slušný peníz ze špitálských lesů prodáno bylo.

1563 Mlynáři horští, obávajíc se, že by tímto novým mlýnem mohla jim vzniknouti mnohá újma, předstoupili do rady a žádali pánův, aby jim pravidla, jak by se chovatí a spravovati měli, vydána byla, odvolávajíc se na to, jelikož mlynáři pražští cech mají, aby i jim cech byl povolen, že dle mlynářů pražských chtějí se chovatí /325/ a aby jim také pečeť dána byla. Šepmistři obrátili se k purkmistru a radě pražské, žádajíc o řád mlynářů

³⁸⁸ O korunovaci té poznamenal Dačický: *V pondělí před památkou Narození Panny Marie král Maxmilian slavně do Prahy přijel a ve všech jeho houfích nejpěkněji jeli uherští husarové. Potom týž král Maxmilian korunován jest na království české a hned nazejtří den památky sv. Matouše Marie manželka jeho k témuž království jest korunována.*

³⁸⁹ Po jeho smrti zůstali mu dlužní za zvony: Vidice 35 kop 15 gr., Outěšenovice 4 kop, Žehušice 5 kop, Ujezd 63 kopy 30 gr., Libkov 58 kop, Lidmany 17 kop, Lovčice 69 kop, Starý Kolín 10 kop. O zvonářích Klabalech pojednáno ve Vesně Kutnohorské r. 1868 čís. 46 a 48.

pražských i jich čeládky, který jim r. 1546 k zachování uložen a potvrzen byl, dle něhož by i kutnohorští mlynáři spravovati se měli. Pražané vyhověli šepmistrům a tito nejen že pořádek mlynářů povolili, ale i pečeť cechu k užívání dali.

Přestože k narovnání různých sporů mezi šepmistry a klášteřem Sedleckým minulého roku královští komisaři byli do Hory vysláni, dá se ještě i na další příkroji klášteřu ze strany Kutnohorských soudců, jichž hlavní příčinou byla různost v náboženství. Horníci oddáni byli horlivě víře pod obojí, mnichové Sedlečtí byli pak přísnými katolíky. Spory tyto těžce nesl tehdejší opat Klement a stěžoval si proto u šepmistrů a rady, uváděje, že slyší, jak znamenité pohružky činí jim sedleckým někteří obyvatelé horští po domech šenkovních i na cestách, kdykoli se služebníky klášteřa se potkávají, znamenité a neřádné i neobvyčejné hanění o nich vydávajice a při tom tvrdíce, že jim *bráníme na procesi k nám choditi do klášteřa, kteráž bývá u nás každý rok to pondělí po veliké noci, čemuž odpirati musíme, neboť jsou to jiní, kteří jim toho hájí. Protož já vás napomínám a žádám jakožto úředník a kaplan JMti krále, že ráčíte to opatřiti, aby nám takových neslušných a neobvyčejných hanění a pohružek nečinili, bychom nuceni nebyli toho sobě jináče opatřiti. Z toho plyne, že klášteř Sedlecký stál pod mocnou ochranou císaře Ferdinanda, k němuž odhodláni byli Sedlečtí své stížnosti podati a tím nové spory s Kutnohorskými začíti.*

1564 Církevní sněm tridentský ukončen byl roku předešlého a po jeho uzavření začalo nové vyjednávaní obou stran náboženských, pod jednou /326/ i pod obojí v Čechách o konečné narovnání. V důsledku tohoto sněmu tridentského vydal papež Pius IV. dne 18. března 1564 bullu k veškerému křesťanstvu, jež byla dne 3. června t.r. arcibiskupem pražským Antonínem v chrámu sv. Víta veřejně vyhlášena. Bullou tou povoluje se katolíkům v království českém svátost oltární přijímati pod obojí způsobou bez všeliké překážky. Tím konečně došlo k urovnání hlavního sporu obou náboženských stran v Čechách, ježto pak hned arcibiskup sám pod obojí způsobou podávati a kněží straně pod obojí světití počal a tím mezi stranami mír jaksi byl uzavřen.

Zbujnost, rozpustilost, hádky, různice, pračky a šarvátky často dosti krvavé byly skoro na denním pořádku, přes hojně zákazy a nařízení, a nejčastějším jich jevištěm byly hospody a krčmy. Povahu lidu horního vyjadřuje nejlépe pořekadlo tehdy používané: *Dělníci na Horách Kutných mají roboty do soboty a peněz do neděle.* Z té příčiny měl rychtář městský nařizeno, aby hlavně v dny sobotní nad krčmami pilně bděl a všem svárům záhy přítrž činil. Však již tehdy nebylo rozkazů úřadů městských pro udržení pořádku nařizovaných tak snadno posloucháno. Tak se stalo, že v sobotu před Květnou nedělí r. 1564 různice, křiky a rvačky mezi havěři vypukly v hospodě u Stejšků na Tarmarce,³⁹⁰ kteréž když rychtář je se svým písařem krevním³⁹¹ Divišem Kučerou rovnati chtěl a když se jemu vzpouzeli i do vězení bral, zprotivili se jemu tak násilně, že i s písařem na ulici práti se začali. Písař však použiv svého práva zranil jednoho z nich, takže /327/ zůstal ležeti. Z toho veliké zbourání havířů ve městě povstalo. Někteří běžíce na Kaňk dali zvoniti na poplach, křičíce, že havíře vraždí. Tak sběhlo se množství lidu rozličného, kteří násilím i zbraní v ruce domáhali se propuštění zajatých havířů. Úřadující šepmistr, hofmistr i královský rychtář svolali veškeré ozbrojené cechy i městské žoldněře a po mnohem a krutém boji podařilo se bouři tu utišiti a viníky zajmouti. Dlouhé vyšetřování ve věci té skončilo výsledkem, že opilost havířů se strany jedné a nepředložené jednání a přemrštěná horlivost písaře rychtářova Kučery se strany druhé bylo příčinou té veliké bouře, při které i několik životů za obět' padlo. Že však mnohými vzbouření uražena byla důstojnost královského rychtáře, hofmistra horního i úřadujícího šepmistra, jichž rozkazů nebylo nejen uposlechnuto, nýbrž i proti nim těžkých výhrůzek bylo činěno, byli proto někteří havíři jako původci té bouřky do vězení vzati a pak u pranýře mrskáni a konečně z města vypově-

³⁹⁰ Dům ten, kterýž až na naše časy se udržel, shořel r. 1852, pak byl úplně přestavěn a hospoda v něm zašla. Nyní čís. 39.

³⁹¹ Krevní písař byl rychtářem přidělen k zapisování vyznání jak zatknutých tak na trápení a mučení vydaných osob.

díni. Jiní potrestáni vězením v kládě o chlebě a vodě. Jiří Křepelka, jenž označen byl jako původce té bouře a měl býti s'tat, došel milosti u arciknížete Ferdinanda, jenž mu hrdlo daroval, a potrestán toliko vypovězením ze země.

Bouřlivá událost tato byla příčinou toho, že v radě počalo se pilně pracovati o bezpečnosti v městě a zabránění podobným excusům. Proto k návrhu královského rychtáře Samuele z Vodolína bylo sneseno a v knihy městské zaznamenáno, aby všelijakého nočního sedání, her a páleného vína času ranního a ve dny nedělní a sváteční dávání zanecháno bylo pod propadením jedné kopy, tak, jestli by kdo z hospodářův aneb šenkýřův v tom postižen byl, aneb víno neb pivo po třetí hodině na noc šenkovati dopouštěl a pálené víno v kázání ve dny sváteční dával a od rychtáře neb písaře jeho v tom postižen byl, aby beze vši výmluvy do vězení šatlavního vzat byl a odtud, leč by jmenovanou pokutu 1 kopy složil, nevycházel, ^{328/} ze kteréž pokuty rychtáři 10 gr. a písaři jeho 5 gr. pro pilnější takových věcí vyhledání a přetržení dáno a ostatek na obecní potřeby obrácen býti má. Obyvatelé a cechové aby takové věci netrpěli a přetřhovati hleděli a přišlo-li by snad kdy k čemu podobnému, ku pomoci úřadu bez vybidnutí se zbrání aby se dostavili. A poněvadž, jakž se proslýchá, havíři o svátích velikonočních novou bouří proti Sedlicům chystají, by panu děkanovi nebylo povoleno v klášteře Sedlcckém, jenž jest pod jednou, kázati, jelikož lid horní proti tomu reptá.³²⁹

Na sněmu zemském za přítomnosti krále Maxmiliána odbyvaném byla povolena stavy berně na pomoc císaři Ferdinandovi proti Turku na dva roky napřed. Následkem toho žádali hejtmáné krajští, aby Kutnohorští vydali výpis všech svých statků a důchodů a k tomu i seznam dluhů i také seznam jmenů jednotlivých sousedů. Když byl rozkaz tento oznámen obecním starším, opřeli se tito proti němu, dokládajíce, že se proslýchá, že stav panský a rytířský tomu povolití nechťí a takže na sněmu nic svoleno nebylo. A jelikož to dobře znají, že toto město dle svých výsad jest rozdílné od jiných měst a že nikdy v to potahování nebyli, ani sousedé, aby co z statkův svých oznamovali, a kdykoliv se co takového žádalo, že se dala proti tomu zpráva a že jsou vždy při svých svobodách zachováni bývali, protož že se k tomu přimlouvají, aby taková odpověď pánům hejtmanům dána byla. Avšak když později mincmistr žádal za vydání úplného seznamu obecních příjmů a důchodů, opřeli se opět ^{329/} proti žádosti této, dávajíce důvody: 1. že toho ani na poručení hejtmánův krajských přivoleno nebylo, 2. že není pamětníkův, aby toho kteří páni mincmistrové kdy byli žádali, neb jim k tomu svoleno býti mělo, a protož, což prve nebyvalo, aby i nyní nebylo, 3. že ani pánu svému dědičnému takové pocty nikdy nedělali a výpisy nedávali a od JMti nikdy žádáno nebylo, nýbrž vždy při svých svobodách zachováni byli. Protož, aby pan mincmistr požádan byl, aby tuto obec v něco nebyvalého nepotahoval.

Mincmistr však nedal se tak snadno takovou výmluvou odbyti, nýbrž odporem takovým pohoršen, užil svého práva a když v pondělí po sv. Janu Křtiteli úřad konšelský byl obnoven a zvoleným šepmistrům a radě přísaha obyčejná dána, předložil nově zvoleným osobám, patrně na vyšší pokyn, jelikož uplatňovala se snaha svobody a privilegia měst všelijak zkracovati, následující artikule a poručil: Nejprv. Aby všichni důchodové špitálští i obecní jemu předloženi byly a proti tomu zase náklady, aby vyzrozuměti mohl, jak ty věci spravují, neb že zprávu má, že velmi špatně ten špitál se spravuje a že by mnohem více chudých na menší náklad v něm chováno býti mohlo. Druhé. Že i to poručí, aby všickni majestátové jemu ukázáni byli a vyzrozumějíc jim, že chce zase beze škody vrátiti. Třetí. Že i nad tím těžkost má, že se to neopatruje, aby ti holubové v kostele se nepojímali, a protož aby to opatřeno bylo, aby tam holubi jíti nemohli, lidem v slově božím nepřekáželi a je nevyráželi. Čtvrté. Že i o tom zprávu má, že velmi druhdy ortelové mezi stranami nedbanlivě se vypovídají, takže se mnozí tomu diví, a protož ^{330/} že pány napomíná, aby pilně a bedlivě ortele vynášeli, aby lidé na tom těžkosti a páni posměchu neměli. Páté. Že i nad tím stížnost má, že mnozí ze soudcův a rady, nešetříce povolání svého, před domy a pod lou-

bím sedají a tu žerouce se, divné věci působí, což na zhoršení jest mnohým lidem, ježto, chtěl-li by přítele k sobě povolati, můž to dobře doma učiniti a s ním vesel býti. A protož i v tom pány napomíná, aby se toho varovali. Šesté. Pekaři, lojovníci a řezníci, kteříž k horám řemeslem svým pomáhají, aby napomenuti byli, aby chlebě na slušnosti pekli a loje a kůže prodávali. Sedmé. Že i o tom zpráva jest, kterak by páni lesy u Veletova odprodávati měli. Pak poněvadž toho mnoho k horám se potřebuje, že pán žádá, aby takových lesův bez oznámení úřadu hornímu neprodávali. Neb oni jsou na tom, aby koupili a také zaplatili a darmo že nežádají. Osmé. Že věřejšího dne, jedu skrze Hloušky na procházce, kterak se mnozí nerádové od kurev a lotrovstva dějí a že mnozí šenkýři, aby piva odbyti mohli, šenkérky a děvečky drzejí, majíce předešle rozkaz pod pokutu 5 kop gr., aby toho žádný nečinil, ale šenkýře sobě na to obzvláštního choval. Ale že jakž zprávu má, ten řád, kterýž byl prve nařízen, zase se ruší. A protož že nařizuje, aby páni nad takovým svým poručení ruku drželi a takové pokuty žádnému, kdož by se toho dopustil a nějaké šenkérky choval, nepromíjeli. A rychtář městský aby k tomu zvlášť přihlédal a o to péči měl, aby takoví nepořádkové přetrženi byli, poněvadž i na to jistou instrukci má, neb kdyby to přehlédnuto bylo a taková věc se nepřetrhovála, že i Pán Bůh mohl by nás všechny trestati. Těž aby ^{331/} zastaveni byli ti noční povykové, vejskáni, bubnování, hudby, křiky i jiné věci a nebylo toho dopuštěno, aby jeden každý svou vůli provozoval, ale kdož by se toho dopustil, aby hned trestán byl. Deváté. Že pán poručí, aby osoby ty, kteréž se mince dotýkají, na žádné úřady voleny nebyly, poněvadž ty při minci dosti práce mají. Desáté. Že i nad tím stížnost má, že mnozí, jsouce v tato místa potaženi, velmi lehký a nepoctivý oděv nesou, a protož aby to nebyvalo posavad a pan primátor aby nad tím ruku držel.

Takoví byly následkové odepření žádosti mincmistrové a rada nová, složivši přísahu poslušnosti nejen králi nýbrž i mincmistrovi, byla nyní nucena rozkazův jeho poslouchati, byť by to i na zkrácení samosprávy obecní bylo.

Dovedl si také mincmistr při obnovení rady poměry upravití, neboť se šepmistrů, rady a obecních starších, kteří odpovědí svou mincmistrovi se vzepřeli, jen málo jich opět bylo zvoleno.

Jak na práva svá vždy hrdí Horníci nesli takové ponížení, lze snadno se domyslíti. Následek horlivosti mincmistrovy v první radě byl ten, že bývalý přátelský poměr mezi ním a prvními osobami v městě ochladl a ještě i později roztržka tato častěji, jak blíže seznáme, zřejmě se ukazovala.

Také okolní panstvo a rytířstvo podněcováno jsouc mincmistrem zanevřelo na Horu, jak vychází ze stížnosti cechmistrů a starších nad řezníky, kteří vznesli na pány, jaká těžkost na ně a na tuto obec přišla, že mnozí z panstva a rytířstva okolního zapovídají netoliko aby dobytka žádného nekupovali, ale ani kuřat ani ničeho jiného do města nenosili, neboť předešle koupivše ve všech jejich dobytky, hory jedrovati a na skrovnost prodávati jsme mohli, ale když nebudem míti kde co koupiti, nebude moci než znamenitá drahota býti, žádajíce, aby v tom opatření byli.

Věci tak povážlivé a důležité bylo však nutno rázně se ujmouti. ^{332/} Mincmistr sám do věci zasáhl a přičinil se o vydání následujícího mandátu: Ferdinand arcikníže rakouské, kníže burgundské a hrabě tirolské atd. Urozeným, sloutným a opatrným pánům, rytířům, vladýkám a městům i jiným všem obyvatelům kraje Kořimského, Časlavského a Hradeckého milost naši knížecí a všecko dobré vzkazujem. Věrní milí! Jest nám od urozeného Erazima z Švamberka na Boru, nejvyššího mincmistra království českého věrného našeho milého mezi jiným zpráva dána i na místě všech nákladníkův na Horách Kutných i na Kaňku, kterak by nad předešlý způsob a obyčej od řezníkův horských masa, kože a loje k dílům horním nad míru draho kupovati musili a skrze to mnohem větší nákladové na hory jdou. Proti kteréžto stížnosti úředníkův JMCé pána a bratra našeho nejmilostivějšího, taktéž kverkův a nákladníkův obojích hor, řezníci horští jim v odpověď dali příčinu takovou, drahoty oznamujíc, že od vás, úředníkův a poddaných vašich v slušnosti, jako prve, dobytkův míti nemohou, nýbrž že téměř všudy i poddaným zápoověď se stala, aby mimo vás žádných dobytkův jim neprodávali a někteří z vás, též úředníci a písaři vaši, takové dobytky od lidí

³²⁹ Z toho jasno, že mezi kněžstvem strany pod jednou i pod obojí byla dosti velká snášenlivost, když klášter Sedlcký o největší domácí slavnosti chrámové, o pouti, pozval za kazatele kněze pod obojí.

skupující, zase lacino prodávati nemohou. I poněvadž všem vůbec povědomo jest, že Hora Kutná, z kteréž každého týhodne a s velikými košty a náklady nemálo stříbra se dobývá, mince z něho dělá a to mezi lidí vůbec se dostává, toho království českého první klenot jest a kdyby ta ku pádu přijíti měla, jaká by nenabytá škoda JMCé a témuž království skrze to státi se musila, jakož pak za takovou příčinou drahoty těch věcí, bez kterýchž nikoli býti nemůže, to státi by se mohlo, kdyby užítkově koštův nepřevyšovali. A protož vám všem i jednomu každému na místě JMCé poroučeti a od osoby naší knížecí milostivě napomínati a žádati ráčíme, abyste ze dvorů vašich řezníků horským a jich čeledí ¹³³³ dobytky v slušnosti a mírnosti prodávali, poddaným vašim prodávati dopustili a nebránili, sami jich od nich na zisk a na draho nepřekupujete, ani úředníkům a písařům neb jiným lidem je překupovati a tím handlovati nedopouštějíte, tak aby dotčení řezníci kupující v slušnosti JMCé úředníkům i jiným nákladníkům k dilům dolovým loje, kůže, též i mas v mírnosti a laciněji, nežli až posavade, prodávati a skrze to Hory Kutné i Kaňk fedrovány a před pádem udržány býti mohly. Jakož pak od vás všech věrných poddaných, že JMCé a všeho toho království obecného dobrého a užitečného znajíce, všichni, co na kom záleží a jak mnoho tisíc lidu těmi horami se živí, vážíc sobě toto milostivé naše a potřebné napomenutí, fedrovati pomůžete, na nějakou malou kořist se neohlížejíce, neb JMCá vám to jinou stranou milostivě nahraditi ráčí. A tak na tom jistou vůli JMCé i naší naplníte. Dán na hradě Pražském v pátek po sv. Ondřeji léta 1564.

V úterý den sv. Jakuba (25. července) zemřel císař Ferdinand ve Vídni, panovav 28 let co král český, ve stáří 61 let. Mnohé nevole náboženské, které za jeho vlády v Čechách povstaly, snažil se dle své možnosti mírniti a pracoval k sjednocení obou stran, až to předce konečně roku toho ku spojední strany pod jednou se stranou pod obojí skoncoval. Za panování jeho zavedeny byly nikdy prve nebývalé berně, které pak později již staly se obvyklými, jichž hlavní příčinou byly ovšem války s Turkem. Před svojí smrtí rozdělil mocnářství rakouské třem svým synům. Nejstaršímu Maxmilianovi dal Čechy, Uhry a Rakousy, týž pak zvolen také králem římským. Ferdinand obdržel hrabství tyrolské a Karel Štýrsko, Korutany, Krajinu a Gorici.

¹³³⁴ Rozepře Horníků s bratřími Adamem a Jindřichem Materny z Květnice a na Přítoce o plat z dědin jejich ke špitálu městskému a na dříví pro školu Vysokostelskou trvala již od roku 1552, takže Maternové již za deset polouletí platu neodváděli a ježto přes veškeré upomínání povinností svým zadost činiti se zdráhali, pohnáni byli od šepmistrův a rady před soud zemský. Však prostředkováním nejvyššího mincmistra a jiných osob ze stavu panského a rytířského stala se téhož roku v pátek po sv. Jakubu mezi nimi dobrovolná smlouva, kterou bratří Maternové uvolili se nejen zadržalé platy ke špitálu a škole každé půlletí po 3 kopách 27 gr. platiti, však s tou výminkou, jestliže by on Adam Materna sumu 6 kop 54 gr. platu ročního jim pánům Horníkům na svůj náklad jinam převedl, kterýž by pánům Horníkům jistotně vycházeti mohl, tedy to učiniti moci bude ten plat z těch dědin Přítockých přenést. A k tomu šepmistři a rada povolili a ode všech skrze to vzniklých útrat a nákladů upustili.

1565 V pondělí po sv. Dorotě obnoven byl úřad šepmistrský obyčejným způsobem a stalo se spolu snešení o plat šepmistrům a písařům radním tak, aby šepmistrům týhodně 1 kopa 30 gr., mladším 1 kopa 6 gr. a písařům též 1 kopa 6 gr. placena byla.

K žádosti havířův a na stálé žaloby, že pekaři velmi malý chléb pekou, svoleno k tomu, aby každý z okolí, kdo chléb péci chtějí, svobodně jej do města na prodej voziti mohli.

Šepmistři a rada jménem celé obce žádali nejvyššího mincmistra, aby pro zlepšení horní práce v hutěch i na Kaňku váha obyčejná, všem lidem obecním zvyklá a spravedlivá způsobena byla, tak, ¹³³⁵ jestli by kdo z požehnání božího co do hutí přivezl, aby vyrozumět mohl, že se mu tu neubližuje, což na posavadní možno není poznati, a často mnohé škody se sbíhají že někdy drahně centněřův nákladníkům skrze ni schází, kdež by pak tak, buď rudy nebo kyzové jak náleží odváděti byly. Pak aby dva prubíři, muži rozumní a v tom zkušení nařízení byli, jeden královský a druhý nákladníkům, na kteréž se z každé kopy dva denáry snímají, a ten plat od nákladníkům se jim dává. Ti aby

všecky rudy a kzyz spravedlivě zkoumali a ti aby vůbec vyhlášení byli. Pakli by se nesrovnali, aby třetí prubíř mincovní zase takový prach a rudu a kyz zkoušel a jemu, jako prvnějším, kyz-li jest, čili ruda oznámili, by se vědělo, jaký oheň dávati. A k cenění aby čtyry osoby vydány byly, dvě z úředníkův horních a dvě z nákladníkův, a co ti ustanoví, podle toho aby nákladníkům placeno bylo. A poněvadž se lidu obecnému velmi skrovně za rudy platí, aby k tomu dopuštěno bylo, aby každý z nákladníkův rudu svou neb kzyz sám sobě a na svůj náklad zdělati dáti a teprv stříbro k urbuře odvésti mohl a tam aby za hřivnu 4 kopy placeny byly.

Že péče mincmistrova o dobro lidu pracujícího veliká byla a že se snažil nejen stav dělnictva zlepšiti, potřeb k obživě co možno v dobré jakosti a slušných cenách o dostatečné hojnosti opatrovati vysvítá ze mnoha jeho nařízení a oprav a donucování řezníků a pekařů jakož i pivovarníků, aby potravní věci slušně se prodávaly. Aby pak lid horní v případě onemocnění neb úrazu podpory dosíci mohl, vydal následující dvojí instrukcí. První týkala se pořádku havířského hor Kaňkovských a zní:

V uvázení s některými pány úředníky společně to měvše, jak často před panem mincmistrem přednášeno a stěžováno bývá z strany mnohých ¹³³⁶ chudých havířův a hašplířův i jiných horních dělníkův při horách Kaňkovských i díle JMCé i nákladníkům sešlých, kteréžto nemajíce žádného v nemocích svých pohodlí ani opatření, po kavkách se napoválejí a někteří i v hnojích jako hovada mrou a z světa scházejí. I nemohouc děle takových chudých lidí těžkosti a hynutí se dívati, instrukcí tuto, jak by takovi nemocní opatření býti mohli, nařizujeme a ustanovujeme:

Předkem a nejprve, aby všickni havěři i trejvíři do pořádku, který kterému přísluší, zapsati se dali, aby starší jich, nad kterým by ruku držeti i jeho slušně opatrovati měli, věděti mohli, jinak, kdož by do takového pořádku vepsán nebyl, opatrován a fedrován býti nemá. Kteréžto pak již sepsaní a pořádně přijatí tovaryši s havěři jeden každý, který lůnu svého od desíti grošův až do plného lůnu vezme, z téhož lůnu jeden peníz velký do pokladnice dávali.

Hašplíři tak, jakž prve obyčej, kterýž přes šest grošův č. vydělá, z svého lůnu po půl druhém penízi a tovaryši z svých stansův tolikéž každého týhodne do pokladnice dávali a skládali, kteréžto peníze mají takto vybírány býti: Předkem od havěřův aby jeden každý hutman od sebe a jeho havěřův, kteréž pod svoji správou má, vybíral a když páni starší soud drží a od jiných v rathauze přijímají, takové peníze přijaté aby přinesli a pánům starším k opatření dali. It. Od hašplířův mají šmelíři sami vybírati, od trejvířův a jiných k jich pořádku náležících hutmané, jakž prve obyčej zachovávan jest, přijímati a dotčeným pánům do rathauzu nositi a skládati, při kterémžto přijímání má tato opatrnost býti, aby při tom starší hašplířští a trejvířští byli i což se peněz od hašplířův přijme, v rejstra do příjmu zapsáno býti má a vejtah též sumy na cedulce jmenovaným starším hašplířským se vydati, kteréžto ¹³³⁷ cedulky potom při počtu mohly by pro snadší vyhledání položeny býti. Tolikéž má se rozuměti i o trejvířích, aby jim starší takové výtahy a cedulky přijímali, kteréž by potomně jako i první položeny byly. A z takových peněz napřed oznámení chudí a nemocní pořádní dělníci opatrovati se takto mají: Nejprve starší kaňkovští tu na Kaňku obzvláštní dům koupiti, v kterém by pokoj míti mohli, i osobu, kteráž by takové nemocné opatrovala, naříditi a způsobiti a k jich potřebám na stravu, lékařství, pohřby i jiné všeliké věci z těch do pokladnice kladených peněz vydávati, z čehož potom oni starší počet učiniti mají. Nad to vejš starší havěřští, hašplířští a trejvířští sami také přihlédati k tomu jsou povinni, aby se takovým nemocným lidem oprava dala, tak aby člověk pro neopatrnost a nedbanlivost mohouc k zdraví přijíti (jsouc opuštěn), nebyl umrtven. A když by Pán Bůh takovému nemocnému kterémukoli z nemocí k zdraví pomoci ráčil, tehdy zase, což jest mu k té pilné potřebě, v kteréž jest při životě zachován, půjčeno, pomalu podle možnosti a uvázení starších oplacovati má. Čehož pro lepší stálost, pevnost i zdržení urozený pán Jan Erazim z Švamberka a na Borovnici JMCé rada a nejvyšší mincmistr království českého pečetí svou vlastní k této instrukci přitisknouti jest ráčil, chtíc docela tomu, aby to vše což se svrchu píše zachováno a zdržáno bylo.

Dálo se na Horách Kutných v pátek devátého dne měsíce

března léta Páně 1568.

Druhá instrukcí téhož znění vydána byla pořádku havířského mu hor stříbrných v Kutné Hoře.

Byloť opatření toho pro lid horní velice potřebí, ježto minc-mistr byl zcela přesvědčen, že v čase panujících nakažlivých chorob ³³⁸ a zvláště tou dobou tak zhoubně rádicího moru lid horní mnoho trpěl a potřebného ošetření nedocházel. ³⁹³

1566 Ač tou dobou veškeré sekty náboženské v zemi byly zapověděny, předce tu a tam některé se vyskytly, zvláště tak zvaní ³³⁹ mikulášenci. Také v Hoře lékárník Vavřinec Špinka byl přívržencem strany té a snažil se ji rozšiřovati. Proto stěžovali si faráři u šepmistřů a rady, že majíce jej před sebou na faře v konsistoři, jej napomínali, aby těch postranných schůzek u sebe zanechal, jakož i posluhování a křtění, a s nimi v náboženství se srovnal. On však že toho nijak přestati nechce, ale jakž zpráva jest, mnozí k němu chodí, tam sobě kázání činí i jiné věci působí a sumou, že ze sekty valdenské jest, k čemuž se před nimi přiznal. A poněvadž pak pánům to přetrvovati náleží, aby v obcích sekty takových schůzek neměly, že to pánům v známost uvozuji, aby jemu to přetřeno bylo, aby se potom jinam neocitlo.

Na stížnost tuto byl Vavřinec povolán do rady a jest k němu mluveno skrze pana primasa, jak páni toho jistou zprávu mají, že u něho časem ledajakés schůzky bývají a tam sobě jiná náboženství zarážejí, káží, zpívají a jinak sobě počínají, což vše jest sněmy a JMCou zapovědino, a potom poručeno jemu, aby takových scházení postranních nebyvalo, ale se přetřovalo. A protož co by toho bylo, aby se v tom spravil, by tomu páni mohli vyrozuměti. Proti tomu od Vavřince mluveno, že nic takového proti Pánu Bohu a vrchnosti své nečiní a před sebe neběře, než když poznal Pána Boha a že něco lepšího jest, nežli u papeženců se nachází a vyrozuměl jest tomu, jaká předešle jest nesvornost zde mezi kněžími byla, neb i jednomu i druhému svědomí dáti musil a nyní také jest mezi kněžími, že všichni vědí, že jest se oddal, aby Pánu Bohu sloužil a těch roztržitých lidí, kdež lásky není a Pán Bůh není nimi nepřebývá, se varoval. A v tom, aby co činil proti JMCě, že o tom neví a že nic nečiní, nebžž oznamuje, že od bratří a od těch, kteří spasení své milují, slavné paměti císaři Ferdinandovi a císaři Maxmilianovi konfesí podali z učení někdy slavné paměti ³⁴⁰ Mistra Jana Husa a JMti neráčili nic takového najíti, co by neměli činiti, než ráčili jich při tom zanechat. A poněvadž pak nic tu proti Pánu Bohu ani vrchnosti své nečiní, chtějí svědomí si dobré zachovati, že doufá, že jemu překážky činěny nebudou, aby se Pánu Bohu neměl pomodliti a písničku sobě zazpívati. Neb on že nic jiného nečiní, než ráno vstana, s čeládkou písničku nějakou z kancionálku sezpívají a Pánu Bohu se pomodlí a někdy, nahodí-li Pán Bůh některého dobrého přítele, který by chtěl pravým ctitelem božím býti, že tomu rád jest a v neděli také že při tom evangelium majíc postillu, přečtou a tu rozjímají skutky boží

³⁹³ Ranou morovou byla Hora ve století tom častěji bolestně navštívena. Tak r. 1542 v měsíci září vypukl mor v Praze a od Všech Svatých rádil v Hoře až přes Nové léto. Roku 1554 rozšířil se mor s velikou prudkostí po celé zemi a zemřelo lidí všech tříd a stavů jakož i věku velmi mnoho. I v Hoře vyžádal si mnoho obětí a na mnoze i celé rodiny vymřely. Roku 1562 rozšířil se zvláště ve východních Čechách a také i v Hoře mnoho lidí podlehlo. Roku 1568 a 1571 panoval mor v Praze částečně v některých krajích v Čechách silněji v Slezsku, Moravi a Polsku. Z Prahy přestěhovaly se veškeré úřady zemské do Hory a setrvaly tam až do pomnutí nákazy. Roku 1582 po silných dlouho trvajících deštích a vzniklých z toho povodních rozšířil se mor po celé zemi. Po Praze, kde zemřelo morem 15.262 osoby, utrpěla nejvíce Hora, kde na 5000 mrtvých se napočítalo. Opětne zuřil mor od r. 1597 s malými přestávkami do r. 1599. Také i ve století následujícím XVII. zaznamenána jsou smutná léta, kdy v Hoře mor panoval a sice bylo to roku 1606, 1607, 1610, 1613, 1625, 1630, 1635, 1638, 1639. Roku 1648 a 1649, kdy vojsko švédské vlast naši hubilo, přidružila se též rána morová. Roku 1680 rozšířila se nemoc opět po celých Čechách, takže v Praze zemřelo na 32.000 a po krajích na 100.000 lidí. Roku 1682 opět postížena Hora. Z proslulejších osob zemřeli tehdy Tobiáš Herolt z Kolovratů a Krystian Zygel z Chocemic, primátor města. Později pak objevil se zlá ta nemoc již vzácněji.

Kristovy a jiného nic. A že neuznává z těch kněží, aby kdo v lásce živ byl, svého povolání jak náleží vyhledával a jiným ku příkladu ctnostný a pobožný život vedl, než všichni jiného cos vyhledávají, prose pro Boha, aby páni toho jemu přáli, aby on sám Bohu sloužiti mohl i s svou čeládkou, poněvadž nehrá, neozírá se, žádnému ublížiti nehledí, žádného nehání, neplundruje, rychtář s ním nic činiti nemá, jako s těmi, kteří po noci v sedm, osm i vejš hodinách se toulají, povyky činí a jinak sobě počínají a pánům nad pravou poctou a službou boží ruku držeti náleží, dokládajíce, že ne toliko zde v Čechách a v Moravě, ale i v Polště pravi ctitelé boží se rozmáhají a Pána Boha ctí a chválí a v tom jim se žádná překážka od žádného neděje.

Dopověděno mu panem prymátorem, že odpovědi jeho jsou vyrozumělé, že však na tom nejsou, aby komu zhajovati měli doma s čeládkou svou Pánu Bohu se modliti, jemu čest a chválu z dobrodiní vzdávati a písničky zpívati, i také dobrodiní božská rozjímati. Ale aby někdo zarážel sobě kostel v domu svém a tam sobě jiné lidi vodil, jim kázal, napomínal a schůzky činil a nějaké sekty zarážel, an jemu toho páni neporučili ani k takovému úřadu jeho nepovolali, ³⁴¹ že toho dopustiti nemohou, a zvláště aby někdo všechny tupil, haněl a plundroval a sebe za nejlepšího a nejsvatějšího vystavoval, jako onen zákoník, který se nad zjevným hříšníkem vyvyšoval, neb ty a takové schůzky a sekty pokoutní jsou JMCou zapovězeny a to spravedlivě, poněvadž kazatelé slova božího jsou pořádní a v čistotě slovo boží v obci se káže a nic takového neslyšeti, aby co takového, jak udává, od nich se dalo. A tím způsobem, kdyby toho dopuštěno býti mělo, aby se pokoutní takové schůzky daly, snad by i toto obecní kázání a náboženství v nic přivéstí chtěli. A protož, kdyby sobě něčeho nevážili a zvláště toho, že o takovém přísném rozkazu nevěděl, že by se věděli, jak k němu zachovati. Protož že jemu oznamují, že takových schůzek a sekt míti nechti anebo takových kostelů postranních. A dopustí-li se toho více a páni o tom zvědí, že o tom poručeno bude, aby jemu to skutečně přetřeno bylo a snad bude se moci tam dostatí, kde by nerad byl.

Ačkoliv k napomenutí tomu lékárník Špinka tak se zachováti připovídal, nicméně pokračoval v počatém již sektářství a nechtěje ani dalších jemu činěných výstrah poslechnouti, obžalován byl u zřízených rad království českého a ti nařídili, aby týž Špinka bez milosti města i země prázen byl a šepmistři a rada po obdržení listu aby v témdni rozsudek vykonali, což se také se vši přísností stalo.

V pondělí po První neděli postní sešli se páni šepmistři na radnici a měvše promluvení se pány preláty, panem farářem Barborským knězem Jakubem Semínem, farářem námětským knězem Bartošem (neb pan děkan pro nemoc přijíti nemohl), na tom se snesli, aby každý den o polednách zvoněno bylo a lidé napomenuti aby na kázáních byli, když by koli to se stalo, aby pokleknouc Pánu Bohu se pomodlili, aby on hněv svůj ukrotiti a metlu tu, ježto pro hříchy naše na nás přichystal a již i naměřil, od nás ³⁴² odvrátiti a šťastné vítězství nad nepřitelem Turkem dáti ráčil. Též aby v úterý a ve čtvrtek litanie a zpívání nábožná se v kostelích dala a kázání se činilo a prve, nežli by to se stalo, aby v Orel zvoněno bylo, tak aby všichni slyšice to, na kázání jíti mohli. Též aby poručeno bylo rychtáři, aby toho času vina ani piva v hospodách dáváno nebylo a kteří by na rynku byli, aby se napomínali, aby do kostela šli a Pánu Bohu se modlili.

Že pak nebezpečí války s Turkem stále rostlo, vydal arcikníže Ferdinand jménem krále Maxmilianu mandát ku všeobecné hotovosti proti Turku, kterémuž však Kutnohorští podvoliti se nechtěli, dovozující opětne, že vedle výsad svých k takové hotovosti potahování býti nemají. Obrana jich nebyla však tak snadno přijata, neboť novým rozkazem arciknížete, daným v Praze v sobotu po Božím těle, nařízeno jim místo osobního tažení dotud, dokud osoby z jiných stavů v tom tažení polním trvati budou, na ten počet koní, který na ně vypadá, po 14 zlatých rýnských každého měsíce na jednoho koně odváděti že musejí. Proti tomuto rozkazu již více žádné výmluvy jim neprosply.

Abý však město před každým možným přepadením chráněno bylo jakož i jakékoliv vzpourě ve městě se předešlo, nařízeno, aby každý hospodář při svém domě s nějakou zbraní a zbrojí se přihotovil a to na péči měl, když by co takového přišlo, aby rychle potřeby ty na hotově měli. Též poručeno tak jako roku

1547, aby mezi sousedy zbraň obecní rozdána byla a týž tenkrát ustanovený řád vojenský v městě opět byl zaveden a nejvyššími hejtmány nade vším lidem ustanoveni Jakub Stejšek, primas a Kašpar Fifek. Ve čtvrtých městských ustanovení opět hejtmáné a desátníci a také pro každé ³⁴³ předměstí zvláště, a bylo toho roku usledých měšťanů, kteří jedině k ochraně města ustanoveni a sepsáni byly, 594. Nejvyššími hejtmány nad střelbou ustanoveni byli Jan Zahradka, Havel provazník a Lukeš zámečník. Poručeno jim, aby střelbu hrubou náležitě spravili prachy a i jinými potřebami a vždy hotovi byli. Ač Kutnohorští vojenského tažení proti Turku byli sprostěni a toliko k obraně města hotoviti se a připraveni býti musili, předece mnozí dobrovolně odtáhli do pole a za hejtmána postavil se jim Čeněk Dačický z Barchova a na Veltrubích, za něhož se arcikníže Ferdinand listem daným v Praze v neděli před sv. Janem Křtitelem přimlouvá, aby jemu vlašský buben půjčili, že jim beze škody navrácen bude.³⁹⁴

Listem od pánův rad komory království českého, daným v pátek po sv. Jiljí, vybízají se šepmistři, aby od osob zámožných i sami jakožto věrní poddaní nejprv příklad dadouce, pro velikou nastalou potřebu, jako milovníci pána svého proti dostatečnému ujištění do tří let bez úroků peníze, co kterého možnost bude, půjčili. Jak mnoho peněz se sebralo, nelze určit, ježto toho nikde poznamenáno se nenalezlo. Že však v podobných okolnostech Kutnohorští vybidnutí takovému jen tak lehce vyhnouti se nemohli, lze souditi, že i tentokrát rozkazu bylo poslechnuto. Jest však po ruce seznam příspěvků, kterýchž na koho dle mustruňku na kůň po 14 zl. počítajíc dáti přišlo, jak kdo statek svůj odhadl. Obec Kutnohorská odhadla jmění své na 5563 kopy 43 gr., dá tedy měsíčně 16 kop 4 gr. 9½ d. Starší nad havěří hor stříbrných 525 kop 54 gr. 4 d., dají 1 kopu 34 gr. 3½ d. Poručníci Masníkovští 500 kop, dají 1 kopu 30 gr. Poručníci Miránkovští 150 kop, dají 27 gr. ³⁴⁴ Václav Vočko 220 kop, dá 39 gr. 4 d. Jakub Vorel 500 kop, dá 1 kopu 30 gr. Lidmila z Prácheň 250 kop, dá 45 gr. Ondřej Dačický s syny 500 kop, dá 1 kopu 30 gr. Dorota Rafaelka Klábalova 400 kop, dá 1 kopu 12 gr. Mincíři a pregéři 100 kop, dají 18 gr. Štěpán Mírek z Solopísk 250 kop, dá 45 gr. Nathanael Hložek ze Zbyslavi 60 kop, dá 10 gr. 4½ d. Mandalena Šatná z Olivetu 866 kop 4 gr. 1 d., dá 2 kopy 35 gr. 6 d.³⁹⁵

Nebylo na tom dosti, že vyčerpány byly veškeré důchody, že platy k obci povinnými a na cechy rozvrženými vydržování býti musili dělníci při horách, kdež ovšem rud a kyzův bylo v hojnosti, ale jak z velmi hojných zápisů plyne, **pro nedbanlivost a nepoctivost v šmelcování, jelikož se jen nejlepší kyzy a rudy tavily a lehčejší a vitrunky ležeti nechávaly žádná urbura nevyházela a nákladníci jen nedostatek v tom trpěli**, byla obec Kutnohorská tížena ještě jinými břemeny, ježto město považováno bylo za velmi bohaté a majetné. Seznali jsme, že neustále naléháno bylo na obec i o půjčky dosti znamenité, na jichž splacení málo kdy spoléhati se mohlo, a svými omluvami a výmluvami nic nesvedla. Tak i v této těžké době poslal král Maxmilian list z Vídně daný v úterý po sv. Šimonu a Judě, jímž Kutnohorských žádá, aby za něho Janovi Chotouchovskému z Nebovid v dluhu 600 kop gr.č. rukojměmi byli. Žádost tuto ovšem oslyšeti ani nemohli, ani nesměli a proto ji, ač mnozí z obecních starších místo peněz omluvu navrhovali, splnili.³⁹⁶

³⁴⁵ Jest příznakem doby a nevalně skvělým svědectvím pro obyvatele Kutnohorské okolnosti, že šepmistři a obecní starší takřka při každé své schůzi o zkaženosti mravů a panující rozpuštělosti jednati a sváry, různice, rvačky, těžká zranění ano i vraždy souditi a napravovati musili a ostře proti takovým neřadům rozkazy a nařízením zakročovali. Tak vydáno roku toho nařízení o přetrhování zlořádův při horách i obci v advent i jindy: *Předkem. Pro přetržení takového nepořádu v neděli ve dvě hodiny na noc a potom v jiné dni ve tři hodiny na noc na radnici zvoněno bude. A kdožkoliv by po předjmenovaném zvonění od rych-*

táře nynějšího neb budoucích v domě šenkovním postižen byl, ten každý má do šatlavy vzat býti a v tom nemá žádný nijaké výmluvy užití. It. Jakož mnozí nešlechtní, nepobožní a nevážní lidé beze všeho studu a vážnosti proti příkázáním božím zúmysla a z obyčeje přísahají a jméno Pána Boha všemohoucího nadarmo berou, hromují, hrají, hanebně lají, oplzle před dobrými zachovalými lidmi i také přiseznými (osob obojího pohlaví nešetříce) mluví a hospodáři neb nájemci to slyšíce, pro své užítky a šenky jim to přehlížejí. Kdokoli by artykulí předřečenými i s hospodářem postižen byl a osvědčen, aby též do šatlavy bráni byli a odtud aby propuštěni nebyli, leč by jeden každý po 15 gr. pokuty, která jim nížadným obyčejem ani na přimlvy kohožkoli nemá prominuta býti, na radnici před pány šepmistry beze všech výmluv položili. It. Koho by rychtář po zvonění, an s kobzami se prochází, vejskají, ³⁴⁶ zpívají a lidem dobrým a zvláště nemocným pokoje nedají, lidí děsí, postihl, ti všichni aby do šatlavy bráni a vedle uvážení panského pokutování a trestání byli. It. Jakož mnozí, majíce manželky své poctivé, proti příkázání božskému v místa podezřelá ku pohoršení a zástře jiným vcházejí a s těmi, které své muže oddané mají, neřády své provozují a též někteří z městských synův řemeslníkův i všech jiných na těchto horách dělníkův pokoutně a zakryté pod obmysly vcházejí, ten každý aby též, kdož by koli postižen byl, do šatlavy byl vzat a od pánův šepmistřův podle povahy jedné každé osoby, zvláště sousedé zdejší ženatí, pokutování byli. It. Jakož v některých hospodách hospodáři nebo nájemníci pro své zvyky a užítky osoby ženské též panenčice podezřelé a k cizoložstvu a smilstvu podobné a náchylné, též povaleče a pacholky podezřelé a zcestné u sebe chovají, a protož aby všickni hospodáři i nájemníci takových osob hned vyběti a více po dnešní den nejednali a nechovali. Pakli by kdo v tom postižen a shledán byl, ten se v pokutě a trestání panském zůstavuje. It. Což se pak cizoložstva a smilstva i jiných k těm podobných hříchův dotýče, kdož by koli postižen byl, ten každý má tak trestán býti, že se jim každý na potomní časy má káti. It. Kdož by ve dni nedělní a apoštolské na viních pálených a jiných nápojích v kázání byl od rychtáře postizen, ten každý též i šenkýři mají do vězení vzati a od pánův pokutování býti. A poněvadž JMKá pán náš nejmilostivější s stavy tohoto království na sněmích obecních takové nepořády pod pokutami zapověditi přísně ráčil, k tomu že páni děkanové předešli i nynější na to široce podle slova božského káží, napominají a přísně trestí a na to nic lidé zlí, vejtržní a nevážní nedbají. Z těch příčin to se při tom, což se předpisuje, zůstavuje.

³⁴⁷ V pátek před sv. Bartolomějem z poručení JMCé skrze komisaře Kašpara Šlika z Holejše hraběte z Pasouny a z Lokte a jině císařské rady při přítomnosti pana Jana Erazima z Švamberka, pánův šepmistřův, obecních soudcův úřadu horního uveden za nejvyššího mincmistra království českého pan Karel z Bibrštejna a na Forstě a v rejtunku závazek učinil a obci i pánům všelijakou volnost a lásku připověděl, což se stalo po ustavičných stížnostech do nehospodářství při horách, kteréž šepmistři i nákladníci jak do úřadu horního tak i do mincmistra samého vedli. Protož byl Jan ze Švamberka z úřadu mincmistrského odvolán tak jako jeho předchůdce a nový mincmistr ustanoven.

Ku poznání poměrů a příčin, které tak často vedly ke sporům mezi zástupci obce a úřadem horním, poslouží staré listiny doslovně uvedené. Z nich plynou mnohé staré poklesky i také skutečné příčiny úpadku hor, o nichž dosud nikde zmínka se nestala.³⁹⁷

Úřad horní stěžoval si, že pro nedostatek uhlí, které pro špatné cesty sedláci k městu voziti nemohli, hojnost kyzů a rud, **jichžto dolové vydávají v hojnosti jak od dávných časů nebylo**, v hutěch zdělati nemohou, protože Kutnohorští formanů svých k vození uhlí vysílati nechtějí, čímž úřad horní snažil se šepmistry i obec na vyšších místech očerniti a proti městu popuditi. Na toto obvinění dopsal arcikníže Ferdinand Kutnohorským

³⁹⁴ Srovnej článek *Některé poznámky o rodině Dačických z Heslova*, ježto spisovatel ve Světozoru r. 1864 podal.

³⁹⁵ Více pověditi o jmění obyvatelstva nelze, ježto uchoval se toliko tento jediný list.

³⁹⁶ Maxmilian neusadil se ještě trvale po korunovaci v Čechách, ježto válka s Turky poutala jej více na Uhry.

³⁹⁷ Hrabě Kašpar Sternberg ve svém spise *Geschichte der böhmische Bergwerke* zehrál velice na nedbalost úřednictva horního, která úpadek hor zdejších zavinila. Uvádí mnohé nesprávnosti, ale ze všeho lze viděti, že jemu obsah následujících řádků znám nebyl, jelikož k dílu svému toliko archivu úřadu horního a nikoliv archivu městského, odkud následující čerpáno, užil.

listem ¹³⁴⁸ daným v Praze v sobotu po památce Zvěstování Panny Marie 1566: *Poctiví, věrní, milí! Zpráva nás dochází, kterák pro nedostatek uhlí na Horách Kutných což z božího nadělení od rud a kyzův z dolův dobyto, posud šmelcováno býti nemůže, a protože JMCé pánu a bratru našemu nejmilostivějšímu i nákladníkům a těžírům nemálo uchází. I poněvadž vy mimo jiná města mnohými svobodami za příčinou vyzdvižení a udržení hor obdařeni jste, z týchž hor vaše živnost jest a tak je všelijak fedrovati máte, protože jménem a na místě JMCé poroučeti vám ráčíme, abyste formany, kteříž do města z Brodu Českého pivo vozi, k tomu měli a skutečně přidrželi, aby každého týhodne z jich spolku čtyři formanové s koňmi svými uhlí z lesův, jakž jim od úřadu horního zpráva dána bude, v slušné záplatě brali a do hutí vezli, tak aby hory fedrovány býti mohly, jináče nikoliv nežinice.*

Kutnohorští seznali záhy, jakým způsobem byli obžalováni, a jelikož se v ničem necítili býti vinnými, nemohli trpělivě a lhostejně snést nezasloužené důtky. Proto odpověděli arciknížeti způsobem svým zřejmým a jasným, nemajíce na nikoho zření, ježto šlo jim o to, aby zase jednou odkryli různé ty nepořádky, kteří zase již po delší dobu se jevíly a psali: *Jakož VMt arciknížecí psaní nám učinili a v něm milostivě na zprávu oznamovati ráčíte, kterák by pro nedostatek uhlí na Horách Kutných, což z božího nadělení od rud a kyzův z dolův jest dobyto, posavad šmelcováno býti nemohlo a tudy JMCé i těžírům a nákladníkům nemálo scházelo, při tom připomínajíce, kterák my mimo jiná města mnohými svobodami za příčinou vyzdvižení a udržení hor obdařeni jsme a z týchž hor živnost naše jest a takže je všelijak fedrovati máme, poroučejíce, abychom formany k tomu měli, aby k horám uhlí vezli. I račte Vaše Královská Milost věděti, že jsme toho neobmeškali, ale hned, jakž nám takové ¹³⁴⁹ psaní dodáno, formany všecky, kteříž z Brodu k nám pivo vozi, jichž jsme dojíti mohli, při přítomnosti některých úředníkův horních před sebe jsme povolali a jim dostatečně poručili, aby takové uhlí, nechaje všeho, k horám do hutí vezli. Kteríž oznámili, že bez prodávání, správice sobě k tomu náležité potřeby, tak učiní a v pravdě nejprv příští počnouc pro takové uhlí do lesův vypraviti se chtějí. A kdyby to nám prve od někoho z úředníkův v známost bylo uvedeno, byli bychom tu věc dávno opatřiti poručili. Ač pak toho se neví, kdo jest o tom nedostatku uhlí VCMti zprávu učinil, ale vyrozumíváme tomu, že by všecko, což nyní při horách se děje, tudy zastřeno býti chtělo, ježto kdyby se v to opravdu nahlédlo, našla by se toho nedostatku uhlí a šmelcování rud a kyzův, jichž nyní mimo předešlá léta jako kdy za naši paměti dosti jest, příčina, totiž: **neopatření a nedbanlivost těch úředníkův, jimž taková věc jest svěřena** a kteří, majíc za to hojně záplaty, jak při kupování lesův, jich mejení, pálení, formanův jednání, placení, tak i při sklizení mnohdykrát žádné péče a šetrnosti nemají. Také při tom nadělení božím hojném spatřuje se jakýs nový způsob od předkův našich rozdílý. Jindy Horníci a nákladníci s velikou pilností rud a kyzův vyhledávali a když jim co Pán Bůh dáti ráčil, všelijak to sobě zdělali a k užítku svému přivesti usilovali a opatrovali to, aby kyzové lepší s lehčejšími děláni byli. Ale nyní někteří se kyzové a rudy, tolikéž i vitrunkové berou a někteří nic a jakž zpráva jest, dělá se jádro a co lehčejšího, zůstává v komorách. A i to, co se zdělává a s jakým užítkem šmelcuje, poněvadž teď o to od několika let jsou odporové, jest vědomé. A my nejednou toho žádali a sepsavše suplikace pánům komisařům jsme podali, toho žádajíce pro snadnější toho šmelcování ¹³⁵⁰ vyrozumění a při nákladnicích k horám mysle zbouření, aby ta svoboda jim nákladníkům puštěna byla, kdo by chtěl, aby sám sobě šmelcovať, neb jinému, komuž by se zdálo, šmelcovati dal. Ale nikdá k tomu nepřišlo, nébrž ani nám odpověď dána není. A snad z toho by se i to, poněvadž na tomto nynějším šmelcování mnozí se zastavují, vyhledati mohlo, které jest užitečnější a které nic, a vyrozumělo by se, jací užítkové JMCé odtud vycházejí a slušně-li a spravedlivě těžíři o to, že jim něco schází, se domlouvají. A přišlo-li by k tomu, že nákladníci, jak při dobývání a sekání rud a kyzův, tak i jich zdělání svobodu by měli, avšak předce by užitek a urbura JMCé z toho přicházela, aniž by takových dluhův na minci se nenaráželo.*

Kdež pak dále VAMti milostivě připomínati ráčíte, že bychom nad jiná města mnohými svobodami pro zdržení a zacho-

vání hor obdařeni byli a živnost z nich měli, jest tak, že předkové naši všelijak o to usilovali, aby hory (opovázivše se při tom statkův a hrdel svých) zvelebovali a pečovali, netoliko aby z nich živnost a požitvení měli, **ale aby také ku poctivosti a užítku jakožto komora Jich Mtí slavné paměti císařův a králův českých i vsí zemi české byli.** A za těmi příčinami, aby v tom snažnější a bedlivější Horníci byli nad jiná města milosti jsou obdrželi a dosáhli. A aby to, že předkové naši, totiž šepmistři, konšelé a obecní lid horní, když se co takového o horách řídilo a jednalo, k tomu povolávání bývali a rejtunkové svobodní se drželi, takže všickni radili a vespolek sobě pomáhali, kterák by těm horám prospěti mohli. Ale nyní zřídka toho se děje, abychom kdy k tomu, když se o hory přemejšlí a jedná, povolání byli a zdání naše aby slyšeli. Jestli pak kdy ¹³⁵¹ jsme povolání byli a co vznesli neb oznamovali, žádné platnosti to neneslo, jako bychom nějakí cizozemci byli a těm horám, jsouce tu zrozeni a na horách zpracováni, nerozuměli, ježto všem jest věc vědomá, že svého nákladu a práce nejsvědomitější jest hospodář. A tak, děje-li se co časem jináče, než-li by mělo býti a přichází-li jaká škoda, děje se to na větším dile proto, že toliko některé osoby ty hory na sobě drží a rozumem svým spravují.

A tě jsme naděje s pomocí Pána Boha všemohoucího, kdyby kdy na nás, jakožto větší počet, něco toho podáno bylo, mohli bychom k tomu raditi, že by někdy i z některých úředníkův a jim platův stojících dávání a provisi, jichž snad mnozí nezasluhují, tolikéž zbytečného stavění i jiného sjito býti mohlo. Ano snad i to bylo by se opatřilo, že by se uhlí na lacinější peníze s menší starostí a nákladem skoupilo a v cesty dobré svezlo a před časem sklídilo a tudy by nic nescházelo ani JMCé, ani nákladníkům. A vidí se nám, kdyby v takovém způsobu dlouho státi mělo, obávati se jest, aby potom k něčemu jinému horšímu nepřišlo, čehož Pán Bůh rač zachovati. Neb kdyby se co takového přihodilo, kdo by na tom větší škodu nesl, jako JMCá, země česká a my zvláště chudí lidé, kteří na větším dile s manželkami a dítkami našimi odtud živnost máme a zde jsme zrodili. Nepochybujem, že ti, kteří odjinud k nám přišli a málo neb nic u nás svého mají, kdyby se co toho sběhlo, že by se jinde snadno opatřiti mohli. I poněvadž pak na tom jsme, abychom všelijak o to se přičinili a snažili, aby ty hory radou a pomocí (nákladův v tom žádných ani hrdel nelitující) fedrovány byly a uznáváme, nebude-li nějakého jiného rychlého opatření, že mohou k většímu snížení přijíti. VAMti poníženě prosíme, že nad námi a těmito horami na místě JMCé svou milostivou ruku držeti, aby na to ¹³⁵² všecko shlidnuto bedlivě bylo a k své nápravě přišlo, pomysliti, a bude-li možno urozené pány pana Lorence Šlika hraběte z Pasounu, pana Jindřicha z Valdštejna, pány hejtmanův krajských a jiné pány blíž Hory Kutné přisedící, kteří města, hor i lesův jsou povědomi a s nimiž bysme se smluviti, oni nám a my jim rozuměti mohli, k nám na komissí, což může nejspěšněji býti, vyslati ráčíte, a my všelijak, pokudž nejvyšš možno bude, jim to všecko předložiti a cesty, kudy ty hory hynou a jak by jim zpomoženo býti mohlo, obíratí nápomocni budeme a o tom o všem i v jiném, obsírnější zprávu učiníme. S tím se VAMti v milostivou ochranu poroučíme. Dat. fer. II ante Palmarum 1566. Císaře JMti rychtář, šepmistři, konšelé, obecní a soudcové na Horách Kutných.

Ježto na zasláný list tento dlouho odpověď nedocházela, opakovali Kutnohorští stížnost svou listem druhým, daným den sv. Jiří, čímž ovšem jen získali nemilost u nejvyššího mincmistra pana z Švamberka, který také trpké jim činil výčitky, že se mu do jeho záležitostí horních vměšují, na nichž jim ničeho nezáleží, ježto toliko záležitosti obecní řídití a spravovati mají. Načež však Horníci slušně, avšak velmi ostře odpověděli, že nijak z nějaké zášti k úřadu hornímu, jak se v připse praví, nýbrž z nutné a nevyhnutné potřeby vyšší stolice hledati musili, jelikož obec v půlpáta roce 4500 tolarů na pavování vynaložila, kromě toho, co těžíři každého týhodne dobrovolně pavují, vynakládají a naproti tomu téměř žádný aneb jen velmi malý užitek při takové hojnosti rud a kyzův jim vychází. Kromě toho obec 600 tolarů do mince a k válečné potřebě 900 tolarů zapůjčila, kteréž z obce a z cechův s těžkostí sebrali, kteréž dluhy již dávno dle připovědi měly zaplacený ¹³⁵³ býti, ale posud ničeho se nezaplátilo. A kdežto na 300 hriven stříbra i výše toho každého

týhodne do hutí přichází, však k tomu ke všemu dluhové na tisíce na minci se uvozuji a mnohdykrátě nákladníkům ani dělníkům že se neplatí. Tedy že oni z povinnosti svědomí svého tak učiniti povinni byli, poněvadž na zošklivení jich někteří z úředníkův horních JMCé jsou vznesli, jako by formanův k vození uhlí přidržeti nechtěli a tím všeho vinu na ně sváděli.

Řeči tak přímou, stejně i bezohlednou, bylo ovšem přátelství pana ze Švamberka navždy ztraceno. Kde jen mohl, stíhal šepmistry v jich jednání, jedna stížnost ke komoře království českého následovala druhou a to z obou stran, což ovšem zdaru hornictví mnoho prospívati nemohlo. Konečně počátkem listopadu přijeli jako vyslaní komisaři k napravení horních potřeb do Hory páni Joachym ze Švamberka a Václav Berka z Dubé a ti předvolavše šepmistry, koňšely i soudce obecní, vyzvali je jménem JMCé, aby veškeré jim známé závady při díle horním a tavení svobodně, zjevně a beze všeho ostýchání a bázně, jakož i zdání své, kterak by těm horám spomoženo a nedostatkové napravení býti mohli, oznámili.

Stalo se sice po vůli pánů komisařů, že jim veškeré nedostatky a poklesky v hornictví zjevně byly oznámeny, jež týkali se hlavně opatřování uhlí, tavení jakož i koupě rud a kyzův, a sice stalo se to dosti obšírně, vyzněly pak stížnosti ty skoro stejně, jak již při roce 1557 jsme byli uvedli. Z čehož poznati lze, že příčiny tehdejší odůvodněné stížnosti až posavad napraveny a odstraněny nebyly a ani nyní vyslaná komise nenapravila ničeho, neboť na přednesené stížnosti odpověděl hofmistr, urbureř i s úřadem horním krátce: *Poněvadž šepmistři ve své zprávě a stížnosti zahrnuli všechny úředníky v jedno, pojmuti to nemůžeme a pro lepší vyrozumění¹³⁵⁴ oznamujem, že úředníci jsou rozdílní. Předkem jsou úředníci horní, kteří s věcmi dolovými zacházejí a na to své povinnosti mají. Dále úředníci v hutěch, kteří šmelcování pod svou zprávou mají. Těž jiní při lesích, jiní při minci a každý z těch za svou povinnost odpovídati zvlášť jest povinen. A protože se nám vidí, že jsou páni šepmistři to rozdělití měli, pokudž by se kterých úředníkův dotýkalo, aby ti na to odpověď dávali. Z těchto pak a těch artikulův nic nevychází, než že na zošklivení našich osob tyto věci jsou podány, ale aby jaká cesta k napravení a vyzdvižení hor ukázána byla, toho nepoznáváme. Protož za to žádáme, že pánům šepmistrům, jakožto lidem zhornilým, poručeno bude, aby oni radou svou oznámili, jaká by cesta předsevzata býti měla, aby dostatek uhlí k horám se dodával i také všechny jiné věci, o kteréž stěžují, v lepší řád, nežli nyní jsou, uvedeny byly, nebo my těch věcí jinak, všemhu svou vážnost na to vynakládajíc, nevíme a nemůžeme kterak opatřiti.*

Nejpodivnější jest omluva při stížnosti do tavení stříbra uvedená. Práví tu stěžovatelé následovně: *Z těch pak rud a kyzův do hutí svezných se jen bohatší tavějí a co lehčího jest, toho se nechává a s tím se všim málo se stříbra dodělává. Nebo vedle zkoušek každého týhodne na tři sta hriven stříbra a výše v rudách, kyzích a vitrunkův se nachází, ale stříbra hertového mnoho nevychází a tudý žádni užítkové nejdou, nýbrž více a více škod a dluhův přibývá. Nad to vejše, jaká nešetřnost a nerozšafnost při tom díle hutním se děje, že jim několikrátě při hnaní stříbra pec se zdvihla a stříbro se rozstříklo. A též ten, kterýž hnal, od mnoho časův stříbro¹³⁵⁵ kradl, s čímž jest postižen, však k žádnému trestání takový zloděj jiným ku příkladu nepřišel. A tak z těchto již patrných oznámení věci nemůžeme jináče nerozuměti, než že JMCé při tom tavení a hnaní škody nemalé dítí se musejí, poněvadž skutek tomu neukazuje, aby jací užítkové vycházeti měli vedle přísloví: dobrý skutek chválí mistra a ne řeč vlastní. Hofmistr a urburež odpověděli: Strany tavení rud, kyzův a vitrunkův s užítkem-li neb se škodou se dělá, proti tomu zprávu činíme, že my úředníci horní toho se tak mnoho nedotýkáme a tomu nerozumíme, majíce jiné věci horní v své povinnosti. Než jak na onen čas od JMti císaře Ferdinandanda komisařím vyslaným nařizeno, nepochybujem, než že tak a ne jináče až posaváde se tavi a my toho zjinačiti nemůžeme. Než abychom nad tím ruku drželi, o tom od vrchnosti poručení nemáme a k našim povinnostem nenáleží, neb i tomu nerozumíme, tak nejsme povinni za to odpovídati. Co se dotýče toho zloděje, který stříbro kradl, poněvadž JMti arcikníže jeho propustiti ráčil, nám nenáleží v to sahati.*

Soudný čtenář pochopí z toho, jaké nehospodářství při

horách dále panovalo a přes vznesené stížnosti opravdivé nápravy se nestalo. Není se co diviti, že pokles výnosu horního jiným příčinám se připisoval, než tomu ve skutečnosti bylo.

1567 Vyslaní komisaři odejeli z Hory opět bez vyřízení věci a tak se dělo i roku následujícího, kdy opět nová komise do Hory byla vyslána, jež nic jiného nevyřídila, než že se obec Kutnohorská zavázala i nadále na doly Grejfský, Hrušky a Višňoví 40¹³⁵⁶ kop gr. týhodně na pavování vynakládati, což na cechy řemeslnické a osedlé měšťany bylo rozvrženo, a že narovnan byl spor s opatem sedlcským, který mnohá místa a šorpy, kde se coukové stýkají, a když by naděje na vydatnost se objevila štola k nim hnána byla, lidem aby je sobě zorali, skopali a připravili pod plat najal, a mnohé šachty a doly starými haldami a kamením zaházeti dopustil, čímž hornictví velice bylo ublíženo. Protož pod uvarování nemilosti a jistého trestání i také opatství zbavení aby toho více činiti nedopouštěl, jménem JMCé opatovi rozkázáno, jakož i nařizeno, aby propůjčení těch míst lidem odvolal a zaházené couky a klufty vyvézti a vyprázdniti dal.

Vedlo by příliš daleko, kdybychom chtěli celé toto jednání, o horách různými vyslanými komisemi vedené, do podrobnosti uváděti, již proto, že nikdy k žádoucím cíli nevedlo. Tolik však ze všeho vysvítá, že nedostatek na rudách a kyzích nebyl, ale že odvádění jich do hutí a při jich tavení buď neznalostí aneb nepoctivostí vady se dály a tím užitek z hor nevycházel takový, jakého právem dalo se očekávati. V budoucnu uvedeme vždy krátce jen to, o čem v záležitosti té bylo jednáno a popřípadě i vyřízeno.

Bylo již vícekrátě povědino, že rozpustilost mnohých obyvatel byla bezpříkladná, a proto také proti ní užíváno bylo přísných trestů, z nichž pro příklad a poznání obyčejů a způsobů budiž učiněna zmínka. Tak jistý Viktorýn Nedvěd s bratrem svým pro hanlivé veřejné výstupy proti starším obecním, hanění a tupení jich na rozkaz pánů šepmistrů a rady z města byl vypovězen, aby oba ve třech dnech města na čtyry míle prázdni byli. Jiřík Vorlík pro neposlušnosti a výslovné plundrování rychtáře městského jakožto úředníka přisezného trestán byl vězením kládou za obě nohy¹³⁵⁷ a za dvě neděle pořad zběhlé o vodě a chlebě v něm držěn a pak z města vymrskán. Na žádost Lukáše Labušky, váženého tehdaž měšťana, byl syn jeho Matěj pro nevážné a neuctivé chování k rodičům, pro kteréž již dříve vězením byl trestán, za čtyry roky z města vypovězen. A podobných příkladů bylo by možno uvést mnoho.

Nebývalo více stesků v městě od lidu horního jako do pekařů pro malý chléb. Aby stížnostem těm náležitě bylo pomoci, a přitom však ani pekařům se neubližilo, dalo se pod dohledem mincmistra, rychtáře královského a šepmistrů semletí obilí na zkoušku a pak upečen chléb. Na základě výsledku této zkoušky dána pak pekařům sazba, dle které směli chléb prodávati a pod přísnými tresty se chovati: Při ceně korce žita 10 gr.č., má chléb dobře vypečený v ceně za 1 groš vážiti 9 lb 22 loty. Při ceně žita 12 gr. má vážiti 8 lb 19 lotů 2 kv. Při ceně 20 gr. má vážiti 5 lb 31 lot. Při ceně 30 gr. má vážiti 4 lb 10 lotů. Při ceně 40 gr. má vážiti 3 lb 11 lotů 2 kv. Při ceně 50 gr. má vážiti 2 lb 24 loty 2 kv. Při ceně 60 gr. má vážiti 2 libry a 11 lotů.

Král Maxmilián majestátem daným v Prešpurce ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli potvrdil Kutnohorským veškerá privilegia, majestáty, obdarování a potvrzení, kteráž jim prve předešlými králi českými byla propůjčena: *My Maxmilián II. z boží milosti volený římský císař, uherský, český, dalmatský a charvatský král atd. Oznamuji tímto listem všem, že jsme od poctivých šepmistrův a koňšelův i na místě vsí obce na Horách Kutných, věrných našich milých, poníženež prošení, abychom jim těch majestátův, obdarování, výsad, chvalitebných dobrých zvyklostí a práv, kteréž sobě od císařův římských a králův českých a¹³⁵⁸ zvlášť od JMti císaře Ferdinandanda slavně paměti pana otce našeho nejmilejšího dané a potvrzené mají, milostivě obnoviti, schváliti a potvrditi ráčili. K jejichžto pokorné prosbě nakloněni jsouce a vidouce ty listy, majestáty, obdarování a potvrzení udrželé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomím a s radou věrných našich milých mocí královskou v Čechách, těch všech svobod a obdarování jsme schváliti a potvrditi ráčili a tímto listem ve všech jejich znění, položení, v punktích, klausulích a artikulích, jakoby v tento list náš slovo od slova*

vepsány byly schvalujem, obnovujem a stvrzujem, chťice tomu konečně, aby při tom od každého člověka jmíni, držání a neporušitelně zachování byli bez naší a budoucích našich králův českých i jiných lidí všeliké překážky a odporosti. Protož přikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všem stavů království českého, nynějším i budoucím, věrným milým, abyste svrchupsané šepmistry i konšely Hory naši Kutné i všecku obec, nynější i budoucí, při tomto milostivém schválení, obnovení a potvrzení našem měli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích věčných časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějice pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův našich i budoucích králův českých. Tomu na svědomí pečet' naší císařskou k tomuto listu přivésti jsme rozkázali. Dán na zámku našem Prešpurce ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli božím, léta tisícioho pětistého šedesátého sedmého a království našich římského pátého, uherského čtvrtého a českého devatenáctého.

1568 Péče o sirotky a o statky jejich, po rodičích zděděné, bývala v rukou šepmistřů a k tomu zvláštní osoby z nich ustanoveny bývaly a jest toho mnoho příkladů na svědectví, že o sirotky vždy ¹³⁵⁹ svědomitě bylo pečováno. Protože však šepmistři při častých půjčkách pro potřeby horní nucení bývali zakládati se penězi sirotčími a také nevhodností těchto půjček se ohrožovali, vydal král Maxmilián ve Vídni v úterý po Početí panny Marie rozkaz, aby všechny sirotky, bohaté i chudé, co jich v tom městě i na předměstí jest, i s jejich statky, co kterému spravedlivě náleží, na čem a za kterým kterého statek, a jakž jej kdo ujistil a co sirotkům z něho vychází a jak se sirotci obojího polhlaví chovají a k čemu dobrému vedou a se spravují, se vsí pilností vyhledali a jednoho každého spravedlnost uvedli a takové sepsání vdov a sirotků věcí do komory české odeslali a při tom zprávu dostatečnou, jak od starodavna věci vdovské a sirotčí v tom městě se řídily a ještě opatrují, podali, a přístě každého roku činili a na to královský rychtář zvláštní dohlídku a pozornost míti má.

Vzhledem k výlohám obecním, jichž na vydržování veškerých potřeb obecních bylo nutno, k čemuž přispívalo toliko clo městské, platy z ungeltu a posudního, jeví se příjmy ze statků obecních velmi skrovnými a dle účtu obecního za rok tento vykazuje se úrok svatojiřský následovně: Neškaredice 35 kop 40 gr. Lošany 20 kop 16 gr. 1½ d. Lošanky 4 kopy. Oujezdec 5 kop 24 gr. Pečky (dvůr) 1 kopa 30 gr. Blyně 7 kop 8 gr. Hořany 4 kopy 8 gr. Poličany 14 kop 10 gr. Vesnice Neškaredice 16 kop 4 gr. Louky Neškaredice 3 kopy 30 gr. Bahno 10 kop 14½ gr. Černíny 3 kopy 20½ gr. Krasoňovičky vesnice a louky 3 kopy 36 gr.

Nápadno jest, že příjmy z vesnic Bahna a Krasoňoviček již v účtu tomto se uvádějí, ježto koupě statků těch stala se později, jak zápis následující nasvědčuje: *Jan Salava z Lípy a na Malešově smlouvou v neděli po sv. Filipu* ¹³⁶⁰ *a Jakubu prodal šepmistřům a radě i celé obci Hory Kutné dědicví své Bahno, ves celou s platy kmetcím, s dvory, na kterýchž sedí a platí platu polouletního Jan Kovář 18 gr.č., Matějka 1 kopy, Havel rychtář 1 kopy 6 gr., Jira Dvořák 48 gr., Matěj Roubal 48 gr., Šimon 52½ gr., Jan Daša 24 gr., Michal Houžvička 1 kopy 20 gr., Jan Slavata 52 gr. a Jan Vydra 30 gr. It. Ves Krasoňovičky, též s platy kmetcím, dvory na nichž sedí a platí platu polouletního Jan Chalupa 1 kopy 5 gr., Marek 1 kopy a Jan Janček 30 gr. It. Díl vsi Černín, též s platy kmetcím, dvory na nichž sedí a platí platu polouletního Jan Mikšů 50 gr., Bartoň rychtář 16 gr., Beneš 38½ gr., Jan Dvořák 27 gr., Pavel Šedivý 32 gr. a Petr Škoda 37 gr.č., s lidmi osedlými i neosedlými a z těch gruntův zběhlými i s spravedlnostmi jich kromě Bartoně rychtáře v Černínách s manželkou a dítkami jeho a Jana Vondřeje Bartoně Mandalemu, někdy děti Roubalovy a Bartáka mlynáře starého, kteréž sobě vymíňuje a v moci své pozůstavuje, s křemami, poustkami, posudními, s dědinami ornými i neornými, i s těmi dědinami, rolemi, kteréž Florian, Šimon, Michal z Bahna a Jan Chalupa z Krasoňoviček drží, rybníky, potoky, lukami, pastvinami, vrbinami, chrastinami, porostlinami, palouky, lesy řečenými Radlička a Krasoňovičky až právě do toho potoka, kterýž běží od Březin skrze les, kterýž běží vedle gruntův Kabátovských do dolejšího potoka pod lesem, tolikéž i s těma dvěma lukama,*

kteříž někdy otci téhož Kabátovu náležely a jich Florian z Bahna a Jan Chalupa z Krasoňoviček v držení a užívání jsou, a březinami mezi těmi a nad těmi lukami a rolemi ležícími, jakž to všecko mezníky vysázeno jest, sumou se vsí zvolí, což k tomu náleží, s plným panstvím, nic odtud neodcizujíc, tak jakž sám držel a užíval i ¹³⁶¹ předkové jeho v těch mezích a hranicích, v nichžto dědicví náleží, žádného práva a panství ani které zvláštnosti sobě ani budoucím svým nepozůstavujíc, a to za sumu 1850 kop gr.č. peněz hotových my Jan Salava starší z Lípy a na Malešově jim pánům šepmistřům a radě i vsí obci na Horách Kutných nynějším i budoucím jmenovaných vsí se vsím jich příslušenstvím jakož nahoře dotčeno dědicví jest postoupil a jich se odevzdal. Správiti mají prodávající před každým člověkem správou starou a statkem svým vsím, kteréž má neb míti bude, před věny a sirotky třetinou vejš, jakž země za právo má. Na svědomí toho všeho, což v této smlouvě psáno stojí, často-jmenovaný pan Jan Slava starší z Lípy a na Malešově a páni šepmistři a rada i všecka obec Hory Kutné pečeti své k této smlouvě jsou přitiskli a k tomu dožádali se na pánech přátelích, kteří jsou při této smlouvě a trhu byli, pana Jana Libenického z Vrchovišť a na Libenicích hejtmana kraje Čáslavského, pana Jiřího Háši z Újezda a na Konárovicích, pana Matery z Květnice a na Přitocce, pánů přátel, z strany pana Jana Salavy urozených pánů Jana Bořka staršího Dohalického z Dohalic, pana Václava Podhradského z Vlčí Hory, pana Samuele Vodolinského z Vodolína JMCé rychtáře v Hofe Kutné, že jsou taktéž pečeti své k této smlouvě přitiskli, však sobě a svým budoucím bez škody. Poznamenání. U Bahna jest k té vsi drahně potokův, v kterých raci a ryby hojně bývají, i les s některou léčí. U Černín k té vsi jsou potoky, v kterých raci a ryby hojně bývají, lesů drahně, kteréž se hodí k stavení i k palivu.

Svolením panským bylo již častěji židům, kteří se opět do Čech navracovali a zvláště v Kolině usazovati počínali, zakázáno do Hory choditi a zde handle pod jakýmkoli vymyšleným ¹³⁶² způsobem hledati a to pod přísnými tresty, byl-li by kdo v tom postizen. Zároveň té však vždy posloucháno nebylo a židé vždy s větší smělostí do Hory přicházeli, zejména proto, že je němečtí havíři a dělníci při hutěch lákali a povolávali, a zmínění židé k podvodům v hutích, německými šmelciři páchaným, znamenitě nápomocni byli. Šepmistři proto stěžovali se u krále a týž mandátem velmi přísným daným ve Vídni 6. srpna 1568 Horu, jakož i všechna jiná horní města navštěvovati a v nich jakýkoliv obchod vésti židům zakázal: *My Maxmilian druhý z boží milosti volený římský císař a po všechny časy rozmožitel říše atd. Věděti dáváme všem vůbec i jednomu každému poddaným našim jakéhožkoli stavu, úřadu neb povolání ti jsou, všudy po království našem českém osedlým a obývajícím: Jakož jsou nás nejedny hodnověrné zprávy došly, že židé, obzvláště pak ti, kteří v Kolině nad Labem, míli od Hory Kutné, kdež jsou se nemálo zase, jako i jinde v zemi vkořenili, bydlějí, chudý, zsouzený lid horní i řemeslný netoliko svými nekřesťanskými lichvami a jinými zlými židovskými podvodnými úmysly a převrácenostmi k zkáze přivozují, ale také příčina jsou, že rudy a na dile stříbra obzvláštěně páli, hertovní zrna, kteréž mnohdykrát odneseny a skrze nevěrné lidi vzaty bývají, skrze ně prohandlovány, a tak naši i obecních nákladníkův mnozi náležití užitkové a slušní důchodové odňati bývají. Protož že židé netoliko k dotčeným Horám Kutným, ale také k jiným našim horám v Čechách obzvláštěně rádi blízko se osazují, aby takových handlův tím snáz vyhledávati a své židovské obchody a praktiky tím příležitěji vésti mohli, ježto, kdyby oni nebyli, tedy by mnohdykrát takových zpronevěření, kteréž se zjevně skrze ně zlodějským způsobem při výš psaných rudách a stříbře děje a fedrováno bývá, pomínuto bylo. Také by přetrhlo se obstrívování mince, přepalování, zpagamentování ¹³⁶³ a zvláště vystřehování těžké mince (poněvadž kusové ne vždycky mohou jednostejně na stříze se strefovati) s čímž sobě oni jako lidé prázdni, kteříž sice žádné jiné živnosti, než s křesťanskou lidskou a zemskou zkázou se obírajíc, nemají, na další své vychování obzvláštěně pomáhali. I nemohli jsme my toho, poněvadž se to netoliko na nákladníky a obecní lid, ale i důchody komory naší ku škodě a ublížení vztahuje, žádným způsobem dále dopouštěti a tomu se dívati, ale chceme a jim židům i těm, pod kterých oni správami v dotčeném*

našem království českém okolo hor v městech a městečkách obydlí mají, mocí tohoto otevřeného mandátu počítajíc, své věci tak opravili, aby po vyjítí toho času i budoucně netoliko výš jmenované Hory Kutné, ale tak i Joachimstalu i všech jiných v tomto království ležících hor, kdežkoli a v kterýchkoli místech ty jsou a jméno míti mohou, do konce a docela se jim vyhýbali, jich varovali a prázdni byli. Kdo by pak po jmenovaném času a přes tuto naši záповěď, jeden nebo jich více židův na dotčených horách, kdež ty koliv jsou, postiženi a nalezeni byli, ten anebo ti mají ihned do vězení vzati, na hrdle i statku přísně trestáni býti. Protož se jeden každý žid před škodou a těžkostí bude věděti jak stříci a varovati. A přikazujem také našim zřízeným radám komory české, nejvyššímu mincmistrovi, hejtmánům horním, nejvyšším hormistrům a i všem jiným hejtmánům a horníkům při dotčených horách v často jmenovaném království českém, a chceme, aby nad tímto našim mandátem přísně drželi, jej nepřestupovali, ani komu jinému přestoupiti dopustili. A to my přísně míníme a na tom se jistá a konečná vůle naše vyplní. Dán v městě našem Vídni šestého dne měsíce srpna léta ¹³⁶⁴ 1568 království našich římského šestého, uherského pátého a českého dvacátého. Maximilian ^v.

Léta toho 1568 v Praze i v některých jiných městech v Čechách rána morová počala se rozmáhati, takže JMti císařské rady i všecken dvůr JMti do Kouřima se jest obrátil, a tu málo některou neděli pobývše, kdež tolikéž počínali lidé na bolesti morové pomírat, na Hory Kutné jsou se obrátili a přistěhovali.³⁹⁸ A nejprve pan Jan mladší z Lobkovic nejvyšší purkrabí pražský v pondělí před sv. Václavem do domu Mejšnarova, jezuítu hospodář celého domu postoupiti musil. Potom i jiní pomalu, někteří toho dne a někteří jiní za ním se vypravili a jedni po druhých trousili, takže panu Janovi z Valdštejna nejvyššímu sudímu království českého druhému panu místodržícímu dům ukázán jest na Tarmarce, v němž někdy Ondřej Krivolaček obýdlí měl. Tolikéž vedle něho i druhý panu Volfovi z Vřesovic nejvyššímu písaři království českého na Hrádku, kterýž přijevše sem z Kouřima, málo který den pochozil až potom vždycky ležel a v pátek den sv. Šťastného (20. listopadu) do Teplice odejel a tam umřel. Panu Vilémovi Machkovi v domě Knejslikově, panu Joachymovi z Švamberka v domě Hřabaňově na Rybném trhu ukázáno. Panu Florianovi Griesbekovi u Samuele z Vodolína, panu Janovi Šlovskému u Pampů, pan Václav Berka z Dubé u Krbců, pan Mikuláš Šindel u Jiřika zlatníka, ¹³⁶⁵ pan Pavel Lidl z Myslova u Matesa Lidle, doktor Jan Banno sekretář u Anny Chyzerky. Item. Z apelací pan Ladislav z Lobkovic u Orla, kterému také i díl domu Petra Bernáška jest postoupen a nashvál prolomeny dveře. Doktor Gabriel u Václava Vočky, doktor Šimon Proxen u Mandaleny Šatné z Olivetu, doktor Martin Vodenín u Martina Maštalky, doktor Tonner u Václava Kasalického, Osvald Šenfeld u Sancturinů, Adam Šturm u Jana Bzenecského, Václav Starý u Anny Radové, Eduard Doupovec u Anny Chyzerky, pan Mečkovský hejtmán hradu pražského na Koňském trhu u Jana Vodičky, pan rentmistr u Lidmily z Práchnan, Mikuláš Skalský v domě Doroty Prenarové na Koňském trhu, jiní po jiných domech byli fedrováni, takže se všem hospody dostalo a byli opatřeni kromě pana Viléma z Rožmberka a pana arcibiskupa pražského, kteříž na některý den přijeli a hospodu měli u Jana Šetelky, Albrechta Regnara, doktora Mehle a u Samuele a jiných. A ti všichni, jsouce tak sem na Hory Kutné vypraveni, kanceláře, do nichž jsou se scházeli a povinnosti své vykonávali, sobě v těchto místech nařídili a působili. Jich Mti páni místodržící měli kancelář v Haviřském domě a písaři nahore, kdež haviřští starši se k soudům scházívali. Jich Mti páni z komory zvolili sobě kacerář v světnici, kde se rejtunk drží na

Vlašském dvoře a sami radu drželi tu, kdež pan mincmistr nad šmitnami v nových pokojích bývá. Páni nad apelacemi zvolili sobě velikou světnici u Haluzů a tu také v radách sedávali. Pan rentmistr na faře u Vysokého v velké světnici písaře ¹³⁶⁶ své držel a tam povinnosti své řídili. Páni bernici u Pavla kloboučníka byli a puchalterie držána byla tolikéž na Vlašském dvoře. A tak, když jsou k pracem svým zasednouti ráčili a zvláště páni místodržící, hned tyto artikule níže psané páním šepmistrům podali a přísně, aby nad nimi ruka držána byla, nařídili. Nejprv o sazení piva, masa, vína, obroků, chleba bílého a žitného a tak jiných všech potřeb. 2. Překupování záповěditi na trhu i před městem domácím, aby přespolním nedražili. 3. Žádný z obyvatelův aby tu kdež mrou do okolních měst nejezdil, a nad to výše žádného bez opovědi k sobě do domu z moru, zvláště z Prahy, nepouštěl pod pokutou od města vypovědění a skutečného trestání. 4. Na branách vždycky jeden z sousedův podle branného ať bývá a žádného bez opovědi páním místodržícím do města nepouští. 5. Hospodu posílám jedmu jízdným neb rejtharům, druhá pěším tím dále od města ať se ukáže a ti poslové a rejthari, přinesou-li nějaké listy, nechť je těm hospodářům, kteří na branách budou, dodávají, a ti ať je dále rozdávají, komu svědčiti budou. 6. Strany ohňův všelijaká dobrá opatření i také ponůcky ať se drží a vody v domích i před domy pohotově pro příhody všelijaké ať mají. 7. A kteří jsou koli, buď mužského neb ženského pohlaví, do Prahy na jarmark neb sice všetečně mimo a přes záповěď jeli, na ty osoby aby se pilně vyptávali a těch do čtyř neděl pořad zběhlých do města ani na předměstí pod skutečným trestáním nepouštěli. 8. A jakož také kromě bran městských přes Pách i jinudy do města se vjíti může, protož Jich Mti také Horníkům o tom na místě JMCé ¹³⁶⁷ poroučeti ráci, by oni ta místa ihned zadělali a tak opatřiti dali, aby tudy žádný z města ani do města jíti nemohl, a který by přesto v tom postižen byl, takový aby ku příkladu jiným skutečně trestán byl. I poněvadž toto nařízení, které od páňův místodržících na místě JMCé se stalo, ne pro osoby Jich Mti s služebníky a čeládkou jich, nebž pro všecko to město tak dobře a obyvatele v něm, a zvláště aby mezi havěře nepřišlo, skrze což by toto město a hory ku pádu přijíti mohly, se děje. Nad těmi všemi artikulemi a jedním každým ruku svou Jich Mti skutečně držeti ráci. Dálo se na Horách Kutných ve čtvrtek den sv. Jeronýma (20. září) 1568.

Jakož pak se stalo, že jsou všickni obchodníci, kteříž piv, chlebov, mas a jiných živností k tělu se vztahujících, dotýkají, do rady povoláni byli a při nich to opatřeno, aby ve všem mírnost a spravedlnost zachovali, překupování a dražení zanechali, nebž jinde jeli, kupovali a vozili a všelijak fedrovali. Tolikéž i to jest biřicem a služebním obecním zapovědino vůbec, aby žádný do Prahy a jiných měst, v nichž by lidé na morní bolest mřeli, nejezdil ani nechodil, aniž také aby koho k sobě přijímal a je noclehem neb jinak u sebe fedroval, a to pod skutečným trestáním. A ti, kteříž jsou byli vytrhli se před tímto nařízením a na jarmark o sv. Václavu do Prahy se vypravili, jsou trestáni, že čtyry neděle města prázdni býti museli. Někteří jsouce v Kolíně, jiní v Hořanech, jiní v Hlízově a v jiných všech, takže než čtyry neděle minuly, jedna děvečka v Hlízově umřela a v Malíně pohřbena. U kterých pak obyvatelův neb sousedův zdejších se kdo rozstona na morní bolest, toho hned z města vynésti museli, dům zapečetili a hospodář s čeládkou za město vybrati se musel anebo jinde bytem se opatřiti a tam za několik neděl, ¹³⁶⁸ až by se vyfrišoval, pobýti. Pakli by kdo zůstal v domě a s manželkou a s čeledí zapečetěný byl, tehdy z toho domu nijakž vyjítí nemohl, leč podal-li jest jim někdy něco jisti a píti, toho užiti musil, jakož se trefilo Lidmile manželce Jindřicha Šáda, že sama v domě zavřena býti musela a Jindřich manžel její na předměstí živnou svou provozoval téměř za čtyry neděle. Brány ty předkem vraty dobře opatřeny býti musily, poněvadž prve nikdá se nezavíraly, tak aby se zavřítí a otevřítí dobře mohly, a v nich dva z sousedův po pořádku nejprv byli a u sv. Barbory u školy jeden a potom jisté osoby jsou k tomu zvoleny a vybírány a ty všechny od desáté až do třetí hodiny na noc hlídati musili. Přišel-li jest kdo ke bráně, žádného bez opovědění u pana nejvyššího purkrabí nepustili, ale hned jeden musel k němu běžeti a jemu o osobě jeho oznámiti. Jestliže jest byl z moru, tedy do města puštěn nebyl, než toliko vzat byl od něho list a dodán komu náležel a on u neý neb u někoho v

³⁹⁸ Dačický ve svých Pamětech poznamenává: Mor v Praze začal při času sv. Bartoloměje, pročez mnoho lidí bohatých z Prahy rozjelo se, na díle páni nad apelacemi a dali se do Kouřima. Potom odtud i páni místodržící obrátili se do Hory Kutné při památce sv. Matouše. A rozkázáno i biřicem po městě provoláno, aby žádný z Prahy do Hory Kutné puštěn nebyl pod pardusem. K tomu brány a fortny osazeny byly a varta nařízena. Kapihorský poznamenal: Komora česká s místodržícími v Hoře Kutné byla, neboť v Praze silně mřeli. Opat kláštera Sedlckého Ondřej Vidman oženil se s krásnou dívkou Esterou z Hory Kutné v čase tom.

předměstí odpovědi očekávat musel. Pakli z nakaženého povětrí nebyl, bylo jemu dopuštěno, aby do města všel a své věci, jak se mu vidělo a zdálo, řídil. Všel-li jest pak kdo z morového povětrí do města a hlásní skrze nedbanlivost svou to přehlédli, tedy vězením šatlavním trestáni byli a ta osoba, neušla-li, těžkost měla. Když pak ty tři hodiny udeřily, hlásní na odpočinutí šli a žádný do města ani z města do desáté hodiny nebyl vpuštěn, buď od kdokolivěk, kromě havířův a lidu horního. Ti toliko od branných branou Klášterskou a Kolínskou v sedm hodin, dokudž zvoněno na havíře bylo, jsou vpuštěni a potom zase brána byla zavřena. A kteří jsou tak při branách hlídali, za jich práci po pořádku od sousedův jim placeno bylo každý den po 3 gr. a to tak stálo téměř ³⁶⁹⁾ až do vánoc, nad čímž mnozí lidé chudí těžkost měli, že jsou po těch třech groších platiti museli. Ale i v tom pohodlí od úřadu mnohým se dalo, že páni šepmistři, vidouce jich chudobu, sami za ně platili. Hospody poslům a lidem přesporním nařízeny byly na Cechu jedna u Kořenických a druhá u Krátkých a ti všichni, kdož jsou odkudžkoli přijeli neb přišli z morového povětrí, tam zůstali a nevcházejíc do města, odpovědi čekati museli by pak týden i více jim se protahovalo. A jiným všem zapovědino bylo, aby žádného k sobě nepřijímali a nefedrovali, leč by někdo tejně u sebe měl. Ohňové a pomůcky spravovány byly způsobem právě nařízeným a z daru božího nic se takového za přítomnosti Jich Milostí nezběhlo, což by žalost lidem a městu přinésti mohlo.

Co se pak jiných fortén a míst, kudy lidé do města vcházejí, dotýče, jako u Kola, u Lázně, u sv. Barbory, fortny na Koňském trhu, v Hlouškách jdouc k klášteru, u Náměti, u Katovy vížky, vedle Matěje koželuha, u Nových mlýnů, u věže Žižkovy a u laviček na Pisku, ta všechna jsou prkny zabita a dobře opatřena, takže žádný tudy jíti ani vyjítí nemohl, kromě že po nějakém čase Matiaš Novomlejnský, Anna Srbová a Ludmila z Práchnan, aby k svým statkům dohlídati mohli, jsou sobě toho na Jich Milostech vyžádali, že jsou dvěře s zámekem sobě udělati kázali, aby volněji do města vjíti mohli. A někdy Regině Sladové, jakožto již sešlé a staré ženě, aby do kostela skrze lázeň u Kola jíti mohla, jest dopuštěno. A za tou příčinou, když žádný do města jíti nemohl jinudy, než toliko branami, i více ungeltův a platův k městu přicházelo, i na trhu více všeho bylo, což sobě každý koupiti mohl.

³⁷⁰⁾ Tolikéž i lázně opatřeny byly, takže od toho času, jakž páni na Hory Kutné přijeli, nebyly topeny, kromě čtyř neb tři dnů před vánoci. Lazebníci to jsou sobě vyžádali, že páni, šetříce živnosti jich, topiti je jsou jim dopustili toliko na zkoušku, poněvadž oznámeno bylo, že lázně příčinou jsou v čas morní nakažení lidského. Však hned po vánocích zase byly zapověděny a trvalo to za některou neděli, až potom jsou jim zase propjčeny a více nebyly jim hájeny. A tak jsou všelijak Jich Milosti vedle nařízení opatrováni v dobrém pokoji, majíce dostatek na všem. Jakž Jich Mti tak i dvořané a čeládka jich téměř přes masopust zde trvali. A byla nad tím obzvláště ruka držána, aby jak od dvořanův tak i od řemeslníkův pokoj zachován byl a takových povykův, pranic a jiných neřádův nebylo. A jestliže který co takového předse vzítí chtěl, hned byl trestán, jakož pak jednou i podruhé služebníkům páně purkrabovym se stalo, že dopustivše se toho něčeho, ceduli spečetěnou rychtáři jsou přinesli a podle poručení šatlavou dobře trestáni byli.

Také jakž přivítání Jich Mti uctivě od pánův šepmistřův jest zachováno a ne toliko panům mistodržicím, pánům kamerátům, pánům nad apelacemi, ale i jiným předním, jednomu každému z nich, po drahmo a velikých štikách a kapřích, tolikéž i konvic vína jest dáno, obzvláště panu purkrabovi čtyři vědra vína uherského darováno. Tak i potom forami, dřívím, slamou, senem, šaty ložními a opravováním skel, kamen i jiných potřeb fedrování byli. A sumou, cožkoli komu z nich potřeba bylo a vzneslo se, nebyli opuštěni. A jestli Jich Mti neb komu ode dvora co zapotřebí bylo, buď od kožichův, suken, damaškův, aksamiťův, kmentův a jiného, to všecko netoliko u domácích ale i u přesporních se našlo. Nebo podle ³⁷¹⁾ Jich Mti zlatníci, Vlaši, kupci, šenkýři i jiní z Prahy sem se jsou obrátili a ti všichni po všecken ten čas, dokudž páni na Horách Kutných pobýli, proti Mejšnerovům i jině stáli a prodávali. Jiným přesporním kupcům zapovědino bylo a zvláště kteří byli z morového povětrí, aby hned sem nejz-

dili. Skrze kteroužto příčinu i jarmark sv. Martina složen byl a téměř nic se neprodávalo, kromě že tu od Čáslavě, z Kolína a odjinud do města se dostali a tu něco prodávali, ale v skrovnosti, a tudy i duchodům obecním pro složení toho jarmarku jest posešlo.

Když pak rána morová v Praze a jinde se skrotila a lidé pomalu do Hory z takových míst pouštěni byli, tolikéž i odsud do Prahy i jinde jezdili, Jich Mti pomalu odsud o masopustě stěhovati se počali, rozžehnavše se s pány, a v dobré lásce a upřímnosti se rozešli. A nejprv pan pisař nejvyšší, potom Jan Šlovský i jiní až ve středu a ve čtvrtek před poslední neděli masopustní kancelář, komora, tolikéž i od apelaci pisaři se hnuli a pryč stěhovali. Než pak Jich Mti páni, pan purkrabí nejvyšší, pan Jan mladší z Lobkovic a pan Jan z Valdštejna sudí nejvyšší hnouti se ráčili, nejprv v pátek před neděli masopustní do domu Havířského nejvyššího pana mincmistra Karla z Bibrštejna, pány šepmistry i radu i starší obení, úřad horní i některé jiné před sebe povolali a tu o horách i jiných potřebách rozmlouvali a což bylo na odporu, v pokoj takový uvedli, volivše přítom nového JMCé rychtáře Jakuba Stejška. A potom hned v pondělí masopustní od pana mincmistra rada jest obnovena a pan sudí odsud se odebral a pan purkrabí nejvyšší trval v Hoře Kutné až do soboty první a ten den také již nejposlednější po jiných, tolikéž s přátelským rozžehnutím odsud se hnouti ráčil.³⁹⁹⁾

³⁷²⁾ Zmíněné výše v **pokoj dobrý uvedení věcí na odporu jsoucích** před odjezdem nejvyššího purkrabí a nejvyššího sudí týkalo se stále trvajících rozmišek mezi šepmistry, radou a nejvyšším mincmistrem ohledně nevýnosnosti hutního tavení, vedouce stálé stížnosti na nepoctivost v hutěch, nad čímž mincmistr velice byl rozhorlen. I chtěje stálým těm stížnostem jaksi předejítí, učinil vyšším úřadům návrh, aby se hutě nové u vsi Starého Kolína při Labi vystavěly a tam aby bylo taveno, uváděje v důvodech svých, že by se tu na dovoze uhlí, které v tavním okolí z dříví po Labi plaveného se páli, velmi mnoho dalo uspořítí a tím také náklad na hory že by zmenšen byl. Toho ulekl se Horníci velice, takže šepmistři a rada utekli se opět k samému císaři a uváděli v protidůvodech, jak často celé okolí Labe povodněmi bývá postiženo, čímž by ovšem jen škoda a zvýšení nákladů vzniknouti muselo. A jelikož jest se obávati, když by se tam tavelo a dělníci tam se obrátili, že by i pekaři, sladovníci, krejčí a ševci i jiní řemeslníci tam se osazovali a živnosti městské provozovali, čímž opět Hoře veliká újma by se dala. Prošli proto, aby radám komory české vyšetření té věci bylo nařízeno a předsevzetí to odvráceno. Na tuto prosbu Kutnohorských císař Maxmilian listem daným ve Vídni dne 9. listopadu 1568 nařídil radám komory české, aby jsouce nyní v Hoře Kutné, všecky nevole, nesnáze a nedostatky, které mezi úředníky horními, šepmistry a radou a nákladníky byly, jakož i vůbec vše, co by těm horám ke škodě býti mohlo, opatřili a vyrovnati se snažili.

1569 Od časů mincmistra Hlavsy z Liboslavě bylo tavení stříbra v rukou Němců, neboť on povolal nejprve nešťastného Esse a s ním přišlo i více Němců a ti vábili jiné za sebou. Také mincmistr ze Švamberka a zvláště Karel z Biberštejna povolávali ku všem přednějším ³⁷³⁾ úřadům a dílům horním Němce z Tyrolska a ze Saska, takže v době té již v lidu horním veliký počet Němců byl, kteréž jak mincmistr tak i úřad horní podporoval, a seznali jsme ze stížností do nepořádků při horách vedených, že na Němce jako původce toho všeho bylo žalováno, ničeho se však nepořídilo. Proto Němci stávali se víc a více drzejšími a ve svých požadavcích smělejšími, kdykoli chtěli čeho dosáhnouti, věduce, že žádosti jich vždy docházely podpory. Již po několik let naléhali havíři a tavíři národnosti německé na šepmistry, aby k děkanovi městskému ustanoven byl kaplan, který by dobře německy mluvití dovedl, aby jim německy kázati a svátostmi posluhovatí mohl, ježto prý těžce nesou, že chrámů navštěvovati nemohou, ježto česky neumějí. Šepmistři a rada sice proti tomu nebyli, věduce, že to hlavně od mincmistra vychází, ale když o vydržování kaplana toho bylo jednáno, neměli v úmyslu něčím na něho přispívati a proto se jim ihned po jejich přání nestalo. Konečně však snesli se Němci na tom, že kněze německého

³⁹⁹⁾ Podáno doslovně dle zápisu v Lib. Memor. k roku tomu.

sami budou vydržovati, k čemuž jim i císařem nějaký příspěvek z mince byl povolen, a po Novém roce 1569, když nejvyšší mincmistr Karel z Bibrštejna úřad konšelský v pondělí před památkou sv. Petra stolování byl obnovil a obyčejnou přísahu od šepmistrů vzal, hnedle od něho kaplan německý jim byl oznámen a vyhlášen, kteréhož úřad horní s povolením císaře byl zjednal, a snešeno, že na žádost úřadu horního jest mu fara u sv. Jiří dána k bytu, v kostele téhož sv. Jiří aby lidu německému slovem božím atd. posluhoval, avšak panem děkanem aby se vždy spravoval, klenoty, jako kalich a ornát a co by k tomu náleželo, aby jemu k posluhování půjčeno bylo a tak opatřeno, aby na tom žádná škoda se nestala. Jestliže by pak kdy se trefilo, že by více toho něco potřeboval a žádal, než se jemu z počátku svěří, to aby kostelníci s vědomím panským vydali a jakž by se odbylo, zase chovati dali, kolikrát by toho potřeba ¹³⁷⁴ nastala. Tím život německý počal se zase v Hoře podporovati, což, jak se později přesvědčíme, nikdy na prospěch obce ani občanstva nebylo.

Časté stesky, že na nečistotě v městě mnohou vinu nesou řezníci, protože každý veškerý potřebný dobytek v domech svých poráželi, byly příčinou, že ze společné porady nejvyššího mincmistra s královským rychtářem, šepmistry a soudci nařizeno bylo řezníkům, aby společný kutlof (jatyky) pro celý pořádek řeznický na příhodném místě postranním, vystavěli a hnedle zapovědino jim, aby více, jak obyčej býval, v domech svých dobytek neporáželi. Řezníci sice dlouho zpěchovali se zákazu tomu a odvolávali se jak ke komoře české tak i k císaři, hájíce se svými stvrzenými výsadami, ničeho však nesvedli, neboť majestát krále Vladislava daný na Budíně ve středu den sv. Fabiana a Šebestyana 1507 zřetelně ukazuje, že cokoli přísazní města Hory Kutné s vůlí a povolením pana mincmistra k obecnímu dobrému zřídí a ustanoví, aby ode všech bez přerušení zachováno bylo, protož všeliké jich vzdorování, pro kteréž i někteří kládou a vězením trestáni byli, nic jim neprospělo a oni společný kutlof vystavěti musili a v něm později veškerý dobytek pod dohledem porážeti a zabíjeti směli. Přespolním řezníkům však nebylo více dovoleno masa do Hory voziti, pokud zároveň koži a lojův s sebou nepřivezou.

Při obyčejném volení starších veškerých řemeslnických pořádků byli z uvážení panského tři pořádkové spolčení a za společný cech vyhlášení a sice zedníci, kameníci a tesaři a jsou nad nimi starší nařízení a poručeno jim, aby všechny osoby, kteréž koli mezi nimi jsou a řemesla užívají, sepsali a do téhodne podali. Páni že ti to chtí vše uvážiti a co by měli činiti neb nečiniti že ¹³⁷⁵ se jim oznámí. Stalo se to sloučení těch tří řemeslných pořádků v jeden za tou příčinou, že jednotlivých řemeslníků jednoho druhu k utvoření samostatného cechu bylo málo a cech takový pro obecní a horní potřeby uložených mu poplatků nésti by nemohl.

Z uvedeného již častěji bylo seznáno, že pro obecné dobré od úřadů sazeny byly veškeré k živobytí nutné potřeby, jako maso, chleby, pečivo vůbec, pivo i víno, ano i jiným řemeslníkům jako koželuhům, ševcům, krejčím, ano i kovářům a kolářům sazeny byly jich výrobky, přes kterouž sazenou a určenou cenu nikdo prodávati ani vyráběti nesměl pod trestáním. Jelikož však nejedny domluvy a nařikání od lidu obecního se vedly na ty, kteří časem k vybývání pohřbů vyslání bývají, že od nich nemírně a nekřesťansky chováno se bývá a mnohá utiskování se dala, protož aby v tom jakýs řád zachován býti mohl a jeden každý čím se spraviti a co od čeho dávatí věděl, páni šepmistři s pány radními připomenuvše sobě starobylý způsob a předešlé o tom nařízení, toto jsou poznamenati a aby tak a nejináče při tom v té obci chováno bylo, připomenouti poručili: *Předkem, panu děkanovi a jiným pánům farářům po 2 gr. a jiným pánům kaplanům po 1 gr. aby dávano a placeno bylo. Správcům školním s oficiály 3 gr., kumpánům po 1 gr. a trunkátům po 1 gr. A když by kondukt držán a zpíván byl, panu děkanovi a farářům po 2 gr., kaplanům po 1 gr. a správčům školním po 15 gr. aby se přidalo. Zvoníkům od Vysokého kostela ode všech zvonů i od Vorla 42 gr., od menších 6 gr. K sv. Barboře ode všech 16 gr., od Michala a jinších 12 gr., od menších 8 gr. K Náměti ode všech 12 gr., od menších 8 gr. a od malých 4 gr. A kdyby ku konduktu zvoněno bylo, aby se ¹³⁷⁶ jednomu každému kdo by*

zvonil 2 gr. daly. Hrobníkům od lidí věku dospělého v mrazy 12 gr., jindy 8 gr., od prostředního v mrazy 8 gr., jindy 6 gr., od dítěte v mrazy 5 gr., jindy 2 gr. Strany pak kázání nad mrtvými, poněvadž v tom v mnoze se nesvádí, páni toho při svobodě jednoho každého souseda zdejšího zůstávají tak, komuž koli kdo, buď na panu děkanovi neb farářovi, aby kázání učinil, se dožádal, to aby při tom zůstalo a za práci na slušnosti se platilo. Mimo to vyměření žádný více povinen dáti a platiti není, leč by sám kdo z své vůle co přidati chtěl, to se žádnému nezabraňuje. Chudí sami se vymíňují, k těm povinen jest každý křesťansky se zachovati a již ne k nějaké kořisti, jako k milosrdenství a lásce prohlédati.

1570 Po osmiletém r. 1568 učiněném příměří se sultánem tureckým Selimem nastoupil Maxmilian samostatně vládu v království českém. Při jeho nastoupení musila všechna města svá privilegia a výsady dle stávajícího zvyku k novému potvrzení předkládati. Též i Hora tak poslušně se zachovala a privilegia ku potvrzení předložila, na jich navrácení však posud marně čekala. Proto brzo po Novém roce ve schůzi rady a obecních starších na tom snešeno, aby jedna osoba k císaři vyslána byla a tam spolu s jinými městy o navrácení majestátů a o jiné potřeby obecní jednala. Zvolen k tomu starší šepmistr Jan Veverin. O záležitosti té bylo mnoho rokováno, věc však ku konečnému cíli nedospěla. Mělat' Hora ve věci té mocného přímluvčího, nejvyššího kancléře Vratislava z Pernštejna a na Tovačově, kterýž četnými listy obec ubezpečoval, že o brzké navrácení výsad a privilegií bude pečovati a skutečně také nařízením císařským ze ¹³⁷⁷ 22. února 1570 dostalo se všem společně pokynu, aby taková privilegia a nadání, kterých žádají, jedno každé město obzvláště pořádně zaznamenaných do kanceláře české dvorské dodalo. Co se pak potvrzení imprimování a vydání práv městských dotýče, JMCá osobám k tomu ze sněmu voleným k přehlédnutí podati poručí a když tak přehlédnuta budou, teprv k imprimování předložiti se mají.

Sněm tento svolán byl hlavně opětně ku povolení daní na pomoc proti Turku a osazování a opevňování hranic a mezi v království uherském. Byl to sněm tak zvaný generální, na němž zasedali všickni stavové království českého, markrabství moravského, knížetství slezského a markrabství Dolní a Horní Lužice. Svoleno vydávati císaři za dvě léta pořad zběhlá sedmdesát pět tisíc kop gr.č. tak, aby jedna každá vrchnost i všechny osoby duchovní i manové, kteří lidi osedlé mají, z jednoho každého domu i chalupy, buď veliké neb malé, v kterých lidé bydlejí, rovně 20 gr. platiti a odváděti, za kterouž příčinou soupis všech usedlých lidí vykonati se musel. Pražané i jiná města, která stavu třetího požívají, z každého domu v městě a v předměstích, velikých neb malých, každého roku po půl druhé kopě. Všichni farářové ve městech, městečkách i vesnicích každého roku z jedné fary 1 kopu gr., z domův panských, rytířských i duchovních z každého domu v městech Pražských i jiných městech královských, v kterýchž by žádné živnosti městské nevedly, půl druhé kopy gr.č., osoby, které peníze na úrocích mají, z jednoho tisíce kop gr.č. 5 kop gr.č., židé nad dvacet let aneb který by ženatý byl z hlavy půl druhé kopy gr.č. platiti a dávatí. Přičemž si stavové toliko to vymínilí, což by se snad výše nad určenou sumu více sešlo, z toho jistá suma stavům na jisté zemské potřeby zůstati má. Kromě toho uvolili se stavové veškerých shromážděných zemí k daní posud neslýchané pro ¹³⁷⁸ sebe i veškeré poddané, by každý, nikoho nevyjímajíc, ze všech a všelikterakých věcí, což by a kolikrát koliv by prodal, ze všeho třicátou kopu, groš neb peníz platiti a dávatí. Za tou příčinou každý na svém panství neb statku jakož i v městech osoby přísežné k vybírání této berně zřízeny byly, bez jichž vědomosti nijaká koupě ani prodej nikde diti se nesměly.

Jezto Horníci neměli dosud výsad stvrzených v rukou, nemohli také této berni se vyhnouti ani jak obyčej mívali proti ní se odvolávati. A proto aby ochotu svou prokázali, ustanovili za výběřčí ze středu obecních starších a hospodářům nařízeno, aby platy ony jemu nosili. Páni z obecních starších k trhům určení měli opět povinnost dohlížeti ku prodeji věcí a třicátý peníz odváděti. Také ve vesnicích, městu náležících, nařízeny byly osoby zvláštní, které platy vybíraly, ku koupím i prodejům dohlížely a sebrané peníze pak každého týhodne hospodářům v

městě odváděly.

Jest to zvláštní, jak Hora při každé zemské potřebě všelijakými pomocemi přispívati musela. Svědčí to patrně o tom, že přese všechna utrpení předce jen považována byla za město blahobytem slynoucí. Však i v jiných potřebách byla Hora nevyčerpateelnou pokladnicí, jak tomu z předešlého vypravování vyrozuměti se mohlo. Podobně psali kutnohorským rady komory české ve čtvrtek po Obrácení sv. Pavla (28. ledna): *Poněvadž v krátkých dnech JMCé, pánu našemu nejmilostivějšímu někteří kurfiřtové a knížata říšská na hrad Pražský a s nimi některá hrabata přijeti ráci a pro dvořany jich stavu panského i rytířského nemálo ložních šatův se potřebuje a zde v Praze se objednat nemohou, protož z JMCé vůle a rozkazu poroučíme vám, abyste na Horách Kutných dům od domu šli, jak jest se to i zde stalo, ¹³⁷⁹ a co kdo od šatův ložních má, ohledali a se třiceti loží dobrých šatův a čistotných shledajíc a vypůjčíc, na hrad Pražský v pondělí nejprv příští k rukoum Barbory Gracerové odeslali. Při vypůjčování tento řád zachován býti má. Každá ta osoba, která takový šat půjčí, své znamení na peřinách, polštářích, poduškách, prostěradlích a cejchách aby zdělala a při každém loži šatův či jsou, aby se po odjezdu zprv dotčených knížat vědělo, komu náležejí a navraceny býti mají, cedulku příští rozkažte. Mají takové od vás vypůjčené a sem na hrad Pražský dodané šaty každému, kdož jich půjčí, beze škody navraceny, také od nich, jakž se i Pražanům stává, zapláceno býti. Pakli toho učiniti obmeškáte, tedy JMCá bude se věděti jak k vám zachovati. Žeť proti takovému s výhrůzkou královské nemilosti provázenému nařízení Kutnohorští se neprotivili, lze se snadno domyslíti. Naopak snažili se tím ochotněji vyhověti, ježto jim naskytl se příležitost ve své ctižádosti okázale se osvědčiti.*

Mandátem krále Maxmiliána daným na hradě Pražském dne 11. února 1570 bylo Kutnohorským dle dřívějšího již uvolení na důl Hrušky týdně 12 kop gr. nakládati, aneb, když by důl ten stal se neodplatným, touž sumu jinam, kde by naděje lepší byla, obracet. To povinni činiti byli proto, *poněvadž podle privilegií a výsad svých všelikých poplatků, berní a jiných obtížností, kteréž by mnohem více nežli tyto pomoci na Hory vynesly, prázdní a jich osvobození jsou a tedy při tom se tak zachovali, aby v tom poslušnou a hotovou volnost k sobě i k horám těm poznati mohli.* Mandátu toho uchopili se ihned šepmistři a rada a listem požádali nejvyššího mincmistra, aby se u císaře přimluvil, aby jim jich privilegia, na nichž se jich osvobození ode ¹³⁸⁰ vši berně té nové zakládá a jichž císař ve svém mandátu se dotýká, navrátena byla, *ježto dle posledního snešení sněmovního ku placení berně potaženi jsou a proto, když by tu daň platiti musili, další náklady na hory vésti by nemohli, uvádějice zároveň, že ve třech letech, co náklad na důl Hrušky vedou, 14.293 hřivny stříbra v rudách z týchž dolů dodáno, ze kterých 21.439 kop gr. zisku do mince přišlo, z kteréhož užitku nákladníci posavad žádného užitku nevezali, čímž obec i nákladníci jen do chudoby a nouze upadají. Protož že žádost jejich nejen jest spravedlivá, nýbrž že i za nutnou bude uznána doufají a navrácení privilegií očekávají.*

Ač toto ohražování se proti placení na Hory rozvrhnutých berní vždy na výslovném znění jednou nabytých výsad se zakládalo, nicméně již kolikrát se o tom přesvědčili, že k daným privilegiím a výsadám prvnějším více hleděno nebylo a Horníci vždy s takovým ohražením byli odmítnuti. K obejtí výslovného znění výsad o neplacení zemských berní vždy nějaká oklika se našla. Tak i tentokráte, ač sám král v mandátu svém výsady jejich o neplacení berní zemských připomíná, nebylo ohražení nic platno a Horníci museli břímě nové daně tak dobře jako jiná města nésti a k tomu ještě na hory nakládati.

Při tom všem ještě nehospoďarění německých úředníkův při horách, kterýmž přes všechny předešlé stížnosti do nedůkladného ano i špatného vedení účtů a horních zápisů až posavad brána k podvodům a zpronevěřám takřka byla otevřena, dosáhlo již skoro vrchole, takže vznikala všeobecná nespokojenost mezi lidem horním. Šepmistři nemohli ovšem proti vůli lidu zameziti žaloby pro podvody ani tomu přitřz učiniti aneb viníky potrestati, ježto jim nepřislušelo mísi se v záležitosti horní. Tím samovolně povstalo nepřátelství národní mezi Čechy a Němci v takové míře, že i kazatelové na kázáních svých ¹³⁸¹ proti řádění německých úředníkův horlili, jak seznaní lze ze žaloby, kterou

podali dělníci horní nejvyššímu mincmistru, jež zněla: *Vysoce urozený a milostivý pane. Vaši Mti jakožto vystavené nám vrchnosti tejna učiniti nemůžeme, kterak den památky sv. Jakuba v kostele Vysokém zde v Hoře Kutné skrze faráře u sv. Barbory zjevně na kazatelnici mezi jiným kázáno a oznámeno bylo, „že sem mnoho Němcův přišlo, kteříž by mohem více (s odpuštěním před VMtí mluvíc) vši za obojkem než peněz v měšci měli a svého zboží a jmění že by ve filci přinesli a dřív než zde půl léta pobudou, že musí mnoho vozův míti, aby jim to zase odvezeno bylo a měl-li jest prve na zbrani pochvu strhanou, potom že má stříbrnou. Ano, když zde z počátku byli, že se z hospod neměli čím vyplatiti a v krátkém čase že stavějí znamenité domy a že žádného Čecha mezi sebou netrpí aby jejich lotrovstvo najevo nepřišlo, i že časem trouši po rynku stříbrem, činí vše po své vůli, sami toliko svůj užitek a zisk z hor mají a JMCá pán náš nejmilostivější přehlídati ráci, že sami jsou páni a nechťi, aby jim kdo rozkazoval.“ A tak nás netoliko na poctivosti urazil a zmazal, ale i pohanům a nekřesťanům jako Turkům připodobnil, pány úředníky všechny, žádného nevyjímajíc, zhaněl a tak vyložil, nad čímž všickni ti, kteří národu německému nemnoho přejí, srdečně lítost měli a ještě mají. Jakž pak VMtí milostivě věděti ráčíte, že takové věci též prve na placu byly, ale na žádného, na kohož by se to vztahovalo a tím povinen býti měl, nic doptáno toho býti nemohlo. A my Němci takovou zde přízeň máme, kdyby nás mohli na jedné lžici vody utopiti, že by to konečně rádi učinili, ano také často a mnohdykrát někteří z nás veliké a těžké od nich příčiny se daly, čemuž až posud konce není, a skrze taková kázání jest mnohem více od čeládky, kteréž mnoho nevážné jest a kteréž málo ztratiti může, všelijakých různic, hadrův, roztržitostí ¹³⁸² i všeho zlého, k čemuž my v pravdě příčin nedáváme, nežli jednot očekávati. Poněvadž on pak to zjevně beze všeho studu mluviti smí, měli bychom my (ježto bohda tím vinni nejsme) k tomu mlčeti a toho na sobě nechati, tehda by netoliko Čechové, kteří na nás po ulicích prsty ukazují, ale i jinde nás za takové měli. Protož VMtí jakožto pána našeho milostivého a vrchnosti nám vystavené všelijak ponížené a služebně prosíme, aby v to milostivě nahlédnouti a v takových věcech nás milostivě opatřiti, nad námi ruku držeti a to při tom faráři naříditi ráčili, aby on, což by o jednom i druhém zlého věděl, gruntovně a opravdově oznámil, aby se každý toho spravil. Pakli by žádného takového jmenovati nemohl, slušné a dostatečné odvolání učinil, abychom jednou z toho domnění vyšli a nám poručených prací pokojně vyhledávali a tak lehkomyslných a nepravých řečí ušli.*

Mincmistr na žalobu tuto, ač proti vůli českého lidu horního podanou, chtěl se věci se vši přisností ujíti a své miláčky Němce v ochranu vzíti, že však právě v té době vyšly na jevo veliké podvody hutníka Jana Kohla a hutního písaře Matěje Trägera, obou Němců, při dodávání uhlí do hutí, nemohl tak učiniti.

Uhlí do hutí královských dodáváno bylo ponejvíce z lesů od Čestína a Žandova a sedláci z tamního okolí je dováželi. S některými z nich spojili se jmenovaní úředníci hutní, podplaceni jsouce donášenou zvěřinou, ptáky a jinými věcmi, že jim dvoj i trojnásobně množství uhlí, než skutečně do hutí dodali, na rabuši přičezávali, za něž pak tito z mince zaplacení byli a o peníze přijaté se dělivali. Což když jinými sedláky šepmistřům prozrazeno bylo a tak podvod a krádež zjištěny byly, byli nejen úředníci hutní, nýbrž i sedláci usvědčení dáni do vězení a událost oznámena komoře české. Mezi tím, než šepmistry a radou vyžádaná komise do ¹³⁸³ Hory přibyla, ucházel se mincmistr o propuštění uvězněných úředníků, jelikož, jak v přípise šepmistřům zasláném praví, úředníci horní pod jeho správou se nacházejí a on nedal k jich uvěznění žádného rozkazu, z čehož souditi lze, že se ještě jiných zlořádů vyzrazení obával. Žádosti jeho však vyhověno nebylo, neboť při tak zjevně prokázaných podvodech a krádežích (neboť zatčený Träger, když do vězení byl veden, po cestě kradené nistějové stříbro trousil) bylo se co obávati vzbouření lidu a zůstali proto zatčení uvěznění až do příchodu do Hory vyslané komise, jež věc přísně vyšetřovala a úplného přesvědčení o stávajících nepravostech nabyla. Největšími viníky byli Ondřej ze Žandova a Zemánek ze Lhoty, ti měli zlodějský spolek s Janem Kholem. Nejprve byli zmučeni a pak v úterý po sv. Mikuláši oběšeni. Podobně naloženo s Kholem. Matej Träger však na neustálé přimluvy nejvyššího mincmistra odevzdán byl

do Prahy komoře české ku potrestání neb dokázání neviný.⁴⁰⁰

Těmito událostmi staly se rozmlísky mezi Čechy a Němci v Hoře ještě povážlivějšími, takže radové komory české, byvše na to upozorněni, uznali za dobré mezi oběma národy ku pokoji vybízeti a ve čtvrtek po sv. Tomáši 1570 došlo šepmistrů toto nařízení: *Jelikož nás zprávy došly, která by pro ty věci, které jsou se těchto časův při některých osobách, které při hutech JMCé se byly, sběhly, mezi lidmi vůbec nemálo záští povstalo, jedni druhé, obzvláště Čechové Němce, na poctivostech jich nemálo dotýkati se měli, z čehož obávati se jest, aby v obci té na znamenité těch hor ublížení nějaké pozdvížení nepovstalo a bouřka nevzrostla. Protož, chtějce to časně předejiti, jménem a na místě JMCé ³⁸⁴ poroučíme všem i jednomu každému, abyste od takových jedni druhých na poctivostech dotýkání a utrhaní přestali. A poněvadž obojí JMCé poddání jste, k sobě všelijak řečí i skutkem pokojně se chovali. Pakli by který naproti této naší na místě JMCé vůbec učiněné záповědi kohožkoli pro výš jmenované věci, hany a útrhy postižen byl, ten každý věz, že skutečně a jiným ku příkladu trestán bude, jakž pak již o tom úřad horní i šepmistři, jakž by se k takovým přestupníkům chovati měli, konečné poručení mají. A tak vědout jeden každý o tom, bude se věděti jak škody a těžkosti uvarovati. Zdali tím mír a pokoj mezi Čechy a Němci dosažen byl, nelze určití, ale jest to velmi pochybno, zato však mezi šepmistry a mincmistrem nebylo souladu, ježto týž upíral jim právo trestu lidu horního, ač po zákonu horním jim příslušelo. Když pak brzy na to jakýsi hašplíř Jiřík nejen proti rychtáři městskému se nevázně a lehkomyšlně choval, ale i jsouc v trestání proti Pánu Bohu rouhavě zpíval, začez k němu pro takové nenáležitě předsvezetí trestáním mělo býti přistoupeno, tázali se šepmistři u rad komory české, jaký by trest jemu měl býti vyměřen, načež jich došla následující odpověď: *Poněvadž se toho všeho v opilství dopustil a za odpuštění prosí, připovídaje, že se toho více dopustiti nechce, aby v den nedělní toho hašplíře Jiříka před šatlavou ukovaného přes celý den státi nechali a biřicům nařídili, aby jemu pardus v šatlavě na kládě dali. Tím bylo právě šepmistrů trestati lid horní pro přestupky netýkající se horních záležitostí opět zajištěno.**

Šepmistři kutnohorští bývali vždy v dobré a i proslulé pověsti vůbec jako přátelé a podporovatelé věd a umění, jak tomu nasvědčuje list děkana jaroměřského Jiřího Kruteniusa, jenž píše: ³⁸⁵ *Když jsem ještě církve litomyšlské správce byl, tendáž času postního list malovaný a vytištěný toho divu a zázraku nad vaším městem Horou Kutnou ukázaného v ruce jest mi přišel. Přehledeš jej pak já a text, jak ten div a zázrak na obloze nebeské se jest okázal, myšlením a rozjímáním byl jsem v sobě rozhojněn, co by jedna každá ta věc v tom divu ukázaná vyznamenávala. I přišlo mi z vmuknutí dobrého vykládání té jedné každé věci. Protož s pomocí boží poznáv toho slušnost býti, výklad toho divu ode mne učiněný v knížku jsem uvedl a Vaším Milostem jménu jsem připsal a dedikoval a v tom tak způsobu vytisknouti dal a dvanáct exemplářův Vaším Milostem odesílám.*⁴⁰¹

Jméni obecně zlepšilo se asi pravděpodobně tou dobou, neboť v sobotu před památkou Proměnění Pána Krista koupěna byla ves Lomec od urozených a statečných rytířů Jana staršího Rabenhaupta z Suché a Pavla Lidle z Myslova císaře JMti komisařův k ruce šepmistrů, rady a vši obce na Horách Kutných za sumu 1050 kop gr.č., kteréžto peníze vyčteny býti mají při čase sv. Havla nejprv příštího s tou podmínkou, aby statek ten manský z desk dvorských byl vymazán a za dědičný do desk zemských vložen, kterýž statek manský po Janovi Žehušickém z Nestajova na JMCou připadl. Koupí a prodej ten císař Maxmilián majestátem daným na hradě pražském ve čtvrtek den sv. Příšky (18. ledna) 1571 potvrdil a za dědičný vyhlásil a všickni sedláci od pana Samuele z Vodolína JMCé rychtáře na místě krále českého z člověčenství a poddanosti, kterýmiž JMCé zavázání byli, jsou propuštěni a pánům šepmistrům ³⁸⁶ a radě na místě vši obce u přítomnosti pánů Václava z Vlčí Hory, Ludvíka z

Rázné hofmistra a Štěpána Mirka z Solopisk týmž vším způsobem postoupeni. (fer. V. Innocenci 1570.) Výnos z vesnice té obnášel úroků a platu ročního 17 kop 43 gr., roboty 29 dní po 3 gr. denně počítajíc a 29 slepic.

¹⁵⁷¹ Dobrou pověst v ohledu podporování věd a umění šepmistrů a raddy kutnohorské potvrzuje opět dedikace Mistra Václava Zelotýna z Krásné Hory rektora učení Pražského, který svůj nově vydaný kalendář na rok 1571 šepmistrům a radě v Hoře Kutné dedikuje a v dedikaci praví, že částečně vděčně ku paměti si přivozuje předkův a nynějších horlivou k obojímu, duchovnímu i filosofickému, umění milost a žádost i také k obojím učitelům otcovskou ochranu a křesťanskou náboženskou stálost, ano i toho, když teď nedávno minulých časů na pomoc a vystavení a opravu koleje Karla IV. pomoc znamenitou učinili, že z vděčnosti spisu svého jim dedikuje.

Dlouholetá rozepře mezi obcí kutnohorskou a Vilémem mladším Malovcem z Malovic na Zbraslavicích a Štipoklasech o dva dvory ve vsi Poličanech, kterýchž vlastnictví Malovec Horníkům popíral, dovolávaje se toho, že při prodeji předešlém tyto oba dvory byly vyloučeny, vedla ku častým žalobám k soudu komornímu. Po mnohých oboustranných žalobách stala se v první sobotu v postě prostředkováním přátel z obou stran zvolených a sice pana Heřmana Bohdaneckého z Hodkova a na Hostačově, Jiříka Voděradského z Hrušova a na Dobřeni, Jana mladšího Salavy z Lípy a na Oumoníně, Jana Libenického z Vrchovišť a na Libenicích hejtmana kraje čáslavského, Václava Podhradského z Vlčí hory a Štěpána Mirka z Solopisk a mezi oběma spornými stranama tato přátelská úmluva a porovnání: ³⁸⁷ *1. že pan Vilém Malovec z Malovic od všech a všelikých škod a outrat, kteréž pro tu při vzal, upouští. 2. Za ty všechny úroky a berně z obou dvorů těch v Poličanech od desíti let zadržalé pánům Horníkům jistotu na sumu 100 kop gr. s plněním v roce k zaplacení dáti má. 3. Poplatky všechny starobylé k obci neb k kterémukoliv kostelu od starodána náležitě, tolikéž i berně z těch obou dvorů v Poličanech jednoho každého roku, kdy se ti platové neb berně dávají a platí, bez odporu odváděti, pokud těch dvorů v držení a užívání bude. 4. Tež povozy všechny buď k obci, ke školám neb kostelům tu při Hoře Kutné podle jiných soused tu v též vsi konati jest povinen. 5. Oba dva dvory své ve vsi Poličanech na svůj vlastní groš má dáti vystavěti. A když by cokoli z před uvedeného nesplnil, povinen bude v půl létě dvory ty lidmi robotními osaditi a pánům Horníkům propustiti.*

Zato však uvolili se Kutnohorští při plnění vytknutých závazků pana Viléma Malovce až do smrti jeho v držení a užívání těch dvorů bez porušení ponechat, však po smrti jeho dvory ty dle své vůle lidmi robotnými osaditi.

Návrat předního hutmistra Matěje Trágra do Hory a opětné jeho dosazení na předešlý úřad přes všechny odůvodněné stížnosti a dokázané podvody rozhněval všechny účastníky pavování, ježto bylo zřejmo, že nejvyšší mincmistr nešetřil ani všeobecného přání, aby se přítrž dala zřejmým podvodům v hutech, nýbrž že i nadále jen miláčky své Němce protěžuje a jimi nejvýnosnější úřady horní osazuje a tím podvody ke zkáze výnosu horního podporuje. Čímž jak obec sama tak i nákladníci horní trpěti musili.

Již v předešlých letech 1566 a 1567 bylo povědino, že snaha šepmistrů, aby ³⁸⁸ hornímu úpadku se předešlo, a vše, čeho by k zlepšení a pozdvížení hor zapotřebí bylo, se zařídilo, k čemuž obec ani vůle činné ani nákladu nelitovala. Že však veškeren dobrý úmysl piklemi tajnými překážen byl, doufali toho tedy šepmistři tentokráte dosáhnouti podavše prosbu králi Maxmiliánovi, který horám kutnohorským přál a vyzdvížení jich podporoval, a opakovali opětne veškeré stížnosti své předešlé a přidali další pádné důvody. Píší: *Vaší Císařské Milosti jakožto věrní poddání nemůžeme to tejna činiti, že léta 1570 nyní pomínujícího při hutěch u nás na Horách Kutných někteří znamenití a velicí neřádně vskutku jsou vyhledáni, takže nejedny krádeže na škodu velikou VMCé od některého léta se dají, pročež také někteří vedle zásluh svých a uznaných jistých příčin a vůli a vědomím pánův zřízené komory v království českém právem outrpným jsou tázáni a konce své vzali, až na Matěje Trágra týchž hutí prvního hutmistra přišlo, na kteréhož se také jedno i druhé zločinné vyznání, že by tolikéž VMCé nevěrně sloužiti a proti*

⁴⁰⁰ Paměti Mikuláše Dačického. - Velmi obšírné spisy vyšetřovací nacházejí se v archivu městském.

⁴⁰¹ Po všemožném pátrání nepodařilo se mi ani o zmíněném přírodním úkazu něčeho ani knížku samu vypátrati. Ani Dačický ve svých Pamětech se o tom nezmiňuje.

prísaze a záväzku svému nejedno lotrovství provésti měl, vztahovalo. A ten maje vedle uvedení svého a pořadu práva jakožto psanec nevyvedený, na němž osoby dvě umřely, svou nevinu odvésti, toho až posavad nečiní, nýbrž i na rukojmích jsouce, v hutěch VMCé touž službou a stansem poctivým, jako by člověk dobropověstný a zachovalý byl, předce se fedruje a všelijak o to pečuje, aby nám, osobám přisezným, že takové krádeže a zproověření podle možnosti a záväzků našich vyhledáváme a přetrhovati usilujeme, zaneprázdnění učinil. A jsouc až posavad psancem ³⁸⁹ vyvedeným nás tolikéž skrze to k těžkostem a outratám přivedl, nad čímž netoliko my jakožto věrní poddani a přisežní VMCé těžkost máme, ale i mezi lidmi obecně nemalé zhoršení jest i od některých pánův okolních, jichžto poddani pro pomáhání a spolek toho puntu a falešného navrhování na rabuší uhlí, kteréhož ač do hutí nevozili, však z mince za ně peníze brali a potom spolu s tím Hans Kholem dělití směli, někteří konce své vzali, na mnohé jiné, že jsou podobní jim, na trápení svém vyznali i také smrti svou toho potvrdili, z nichž posavad někteří se u vězení drží a jiní od statků, manželek a dítek svých, bojíce se těžkostí, zutkali a posavad k nim od nás přijito býti nemůže, k nám dopisování se činí, jako bychom tu něco přehlídali a k některým tvrdí a jiným měkčeji se chovali, načež jsme nikdy nemyslili a nemyslíme, nýbrž pro dobré a užitečné VMCé, tohoto království i nás všech obyvatelův ten neřád a krádeže, kteréž se tu zběhly, rádi bychom byli vyhledali a na grunt přišli, kdyby se byla nám v tom překážka nestala a on Matěj Träger, jakožto psanec podle práva a uvolení svého v termínu právním nevinu svou byl odvedl. Ale jsouc vězení prázen, s tím mlčí a pod tím, jakž tomu rozumíme, těžkost naši, jako by se jemu něco od nás a práva našeho ublížilo, obmějšli.⁴⁰²

³⁹⁰ Tolikéž i to VMCé poníženě vznášíme, že mnozí nákladníci a chudí dělníci nad tím velikou těžkost mají, že ti někteří nedostatkové, kteříž se při horách nacházejí, se nevzdělávají ani k nápravě přivozují, nýbrž k většímu pádu skloňují, zvláště že na Kaňku některé hlubiny a vortové platní, z nichž nemáli užítkové VMCé, předkům VMti i také chudým nákladníkům vycházeli, se na znamenitou škodu a újmu těch hor, jakožto klenotu vši země, se zatopily a pomalu čím dále tím více zatopují, i také po dílech rudy, kteréž by na den brány býti měly, zanechávají, což nebude-li v rychlosti přetřeno a od VMCé milostivě opatřeno, jest se v pravdě co obávatí, aby ty hory k znamenitému snížení, ale zprosta zouplna k pádu nepřišly a tím i my také jakožto obyvatelé a věrní poddani VMCé s manželkami a dítkami, nemajíce mnozí odjinud živnosti žádné než z nadělení božího a těch hor o to nepřišli a v větší nouzi, zvláště pak v tato drahá léta, neupadli. Neb i dluhův v minci VMCé u nás na Horách Kutných den ode dne čím dále tím víceji přibývá a do několika drahně tisíc k zaplacení lidem pozůstává a nebohým chudým lidem, nákladníkům a havěřům, zvláště pak v toto nynější hojně nadělení boží, kdež do téhodne stříbra, jakž toho zprávu máme, do 400 hřiven v rudách, kyzých atd. do hutí od nich se vydává, každého téměř téhodne se narází a za to pořádně neplatí.

K tomu domácí sousedé a obyvatelé i přespolní poddani naši, kteříž toliko jaké koně mají, mimo starobylý dobrý způsob k forování od Labe na Kaňk lesův a kyzův do hutí na škodu a ublížení jich se nutí a mnohé jiné věci a stížnosti těch hor i také chudého lidu a nákladníkův, jichž na ten čas pro krátkost pomíjme, se činí. A poněvadž pak v té příčině netoliko nás chudých VMCé poddaných ale i VMCé ³⁹¹ předně, i toho všeho království českého se tu dotýče, VMCou poníženě a pokorně prosíme, že nad námi ruku svou milostivou držeti a o tom, aby ti již oznámení nerádově a krádeže, kteříž se tak tu v hutěch zběhly, vyhledány a jiným ku příkladu k ztrestání přišly. Těž v to všecko bedlivě a gruntovně se nahlédlo a ti nedostatkové, kteřížkoli jsou na horách, v lepší a stářejší i užitečnější způsob přivedeni byli, mi-

lostivě poručiti ráčíte, tak aby ti chudí nákladníci a dělníci svých nákladův a prací bez takového zadržování a narážek požití mohli. A my i ti chudí nákladníci a dělníci za VMCou i za dědice VMti, což tak pro vzdělání těch hor učiniti ráčíte, Pána Boha všemohoucího za hojně požehnaní prositi a modlití se nepřestáváme. Vaší Milosti Císařské upřímně a věrně poddani šepmistři a konšelé na Horách Kutných. Dáno fer. IV post Fabiani et Sebastiani 1571.

Na stížnost tuto vysláni byli Jan Housarter a Leopold Pitter jako komisaři do Hory a šepmistřům jimi nařizeno, aby obsírný popis neřádů a nedostatků při horách, kteréž by nápravy potřebovaly, vyhledali a o tom zprávu do sněmu podali. Čehož šepmistři uposlechně, zdání své v následující suplikaci složili: *Vaše Milosti vysoce urození páni, páni nejvyšší úředníci zeměští, urození a stateční páni rytíři, páni nám milostivě a laskavě přízniví. Nepochybujem, že v své milostivé a laskavé paměti míti ráčíte naši předešle předkem na JMCou pána našeho nejmilostivějšího a na Milosti Vaše i do slavného soudu zemského nyní pominulého vznešenou těžkost, ktetouž skrze nesprávné a neužitečné spravování a opatrování hor na Horách Kutných, jakožto znamenitého a starožitného klenotu v tom království českém, odkud ³⁹² předešlých časův Jich Milostem císařům a králům českým i také nákladníkům velicí přebytkové a užítkové z nadělení božího vycházely ale i tomuto království veliké pohodlí na minci rozličné se dalo, máme, a srdečně toho jakožto věrní poddani a přisežní JMCé litujeme a želíme, že se ty hory tak na znamenitou škodu a záhubu jich nerozšafně a nespravedlivě spravují. Než ačkoliv do týhodne do tři set a přes tři sta hřiven stříbra z rud a kyzův v hutěch se dělávalo, potom i zmincovalo, však s tím se vším pro mnohé zbytečné a nerozšafné náklady a košty, kteréž se na snížení a zkázu jich dějí, nikterak postačiti nemohou, nýbrž ty hory, nebude-li to časně opatřeno a přetřeno, čím dále tím více k zavedení a spuštění se skloňují z příčin těchto:*

První. Že někteří platní a od starodávna s mnohými pracemi a náklady na hlubiny zpavování dolové a vortové, z nichž znamenití užítkové vycházely, zatopeni jsou a čím dále tím více se zatopují. Neb v tom dole Šafařích do pátého hašple voda nahoru vystoupila a odtud již do jiných dolův po kluftách, na škodu a újmu těch hor, tekou, a některá místa platná, jakž toho zprávu máme, zatopují. A tak což jest již v tom času, jako noví strojové a kumšty, jichž na týchž horách za paměti lidské nebylo, vodami zatopeno a zapuštěno a rudy, kteréž na den brány a vydávány býti měly, zasazeny a mnoha tisíce kopami zase k nápravě přivedeny nebudou.

Druhé. Že koní veliký nedostatek byl a ještě jest proto, že jich mnoho hladem a zimou zmořeno, díl při těch nových strojích přetřháno, něco, co lepší byli, rozprodáno, takže nebylo a posavad není čím dostatečně dělati. Pro kteréžto nedostatky a nerozšafnost my chudí Horníci a obyvatelé s poddanými našimi i také okolními obcemi do mnoha tisícův centněrů kyzů a množství ³⁹³ šicht lesův těž i uhlí do hutí a k horám, čeho prve nikdy za paměti lidské slyšáno není, svězti museli a vždy ještě což na koho uloženo i se škodou svou, nechť aby hory ty ku pádu přišly, voziti musí.

Třetí. Že chudým havěřům a nákladníkům některým za rudy, kzy, vitrunky, kteréž do hutí od nich přicházejí a stříbro z nich dělají, neplatí, ale do mnoha set kop grošův jest jim zadržáno, což oni, chudí jsouc, těžce snášeti, s manželkami a dítkami hladem mříti a u koho kde mohou se dlužiti i také mnozí od nákladův a pavování hor poupuštěti musejí.

Čtvrté. Na minci JMCé, odkudž by přebytky a užítkové chudým nákladníkům dávány býti měly, do mnoha tisíc kop grošů dluhu ostává a nebude-li ta nespráva od JMCé v brzce přetřena a v lepší obrácena, odkudž by takoví dluhové zaplacení býti měli, leč z komory JMti, o tom nevíme, zvláště poněvadž jak oznámeno, výlohy týdni se hájiti nemohou.

Páté. Náklady (koštové) nad míru těmi novými stroji zvýšeny jsou, neb samému pumpaři, kteréhož nikdá na horách těch nebyvalo, do 4 kop gr. každého týhodne se dostává a tak přijde do roka jemu samému okolo dvou set osmi kop jako darmo dáti. Co pak jiných zbytečných a daremných úředníkův jest a každý poctivou službou opatřen, o tom mlčeti. K tomu předešle, **dokud od předkův našich a Čechův starým strojem po česku dělano**

⁴⁰² Vztahuje se tato stížnost na mincmistra, který tomu přivoliti nechtěl, aby úředníci horní na radnici od šepmistřů vyslýchání a souzení byli, nýbrž na tom stál, aby výslech a soud před úřadem horním na Vlašském dvoře se dál, čemuž opětně odporovali šepmistři, považující se za snížení stolice své soudní, kdež ode dávna plnost práva podle privilegií města se konala, kteréhož práva šepmistři hájili.

bylo, na dva doly kaňkovské řečené Šafary a Trmendly chováno bylo koní toliko 32, nyní pak pro ty kumšty 44 chovati musejí a k tomu čeládky více. A tak každého týhodne přivětšeno nákladův skrze to o několik tolarův a to vše darmo. A při některých jiných dolích tolikéž se děje.

¹³⁹⁴ Šesté. Strojové ti noví, znamenitě nákladní, jsou neužiteční a netrvanliví, neb musí na ně dva řetězy býti a každý na sto kop gr. stane a v malých časech se jeden od druhého sežere a zdělá. Vele (hrídel), to jest nástroj ten, na kterýž se ti řetězové nad šachtu kladou, stane jedna do 60 kop gr.č. a sotva do dvou neb tři let nejvíce trvá, některá i v roce velikou tíží se zlomí aneb roztočí. A zpráva jest, že ten kovář na Kaňku, jakž se ti strojové noví před některým létem nedávno začali, takových velí do dvacíti osmi již vykonal, činí za ně nákladu krom dříví 1680 kop gr.č. K tomu ševle, jinak talíře, při tom novém stroji na jednu šachtu do 20 kop gr.č. stojí a ty s těžkostí celý rok vytrvají, někdy se v půl létě polámí. Ale starým strojem českým, jakž předkové naši dělali a jimi užítky znamenité přivozovali s malým nákladem, když se udělal, třebaš do padesáti let i více trval a v roce naň do 30 gr. nákladu sotva přicházelo a mnohem lépe a platněji se dělalo, nežli nyní těmi novými a od cizího národu vymyšlenými a na záhubu těch hor uvedenými stroji s velikými náklady a výlohami se dělá, a to by vše z register vyhledati se dalo.

Sedmé. Při těch nových strojích a kumštích koní vždycky jednostejně násilně ve šlech ležeti a tahati musí, ale při starých strojích, když se kože vyměnily, tedy sám řetěz váhu dolů dal, že koně nic netáhli, ale sobě odpočinuli, než před trejbem měli co prázdní utíkati a za obyčej jich dva i více od trejbu odmítali, aby daremně okolo neběhali. Nyní pak téměř potřebovali by, aby se koně střídali pro těžké tažení a dilo.

Osmé. Úředníci někteří velmi nedbanliví a nerozšafní jsou, svých povinností časně nevyhledávají, v tom se ¹³⁹⁵ nespravedlivě chovají, JMCou okrádají a divnými handly vůkol jdou. Obrokův, jako ovsy, slámy, sena, majíce i k tomu rozličné faktory (a všecko se škodou JMti), když náleží, časně svězti nedají, nýbrž je pohnojili a na lukách nechali a hladem koně morili. Jakož se některého času trefilo, že při dole Švábích čtyřiceti koňům za šest dní zhola nic sena neměli, hnůj pod sebou hladem jedli, ještě časem když ten měli, z toho mřeli, že za jeden tejdén trefilo se, že jich několik zdechlo.

Deváté. Na Kaňku k potřebám rozprodavše a umořivše koně, pro rozličné potřeby dřev, prken a jiných zásob, čím by vorty a jizby opravovatí měli a každého dne toho se potřebuje, na hotově, jakž prve bývalo, nemají. Kdyby se dnes počalo co bořiti, nemají toho čím zachytiti a opatřiti, leč až k Labi pro to pošlí.

Desáté. JMt pan mincmistr maje k tomu ke všemu dohlídati a na to pozor míti, jest jako hostem, toliko u nás na Horách pobude některý den neb dvě tři neděle, zase odjede, za mnoho neděl se nenavráti. A račíte znáti, že každé hospodářství v nepřítomnosti vrchnosti jako v nemoci leží a čeládka jak chce a kdy co chce udělá. A sumou, kdyby to všecko, jak se na těch horách hospodář, mělo vypsáno a vyhledáváno býti, veliké by chvíle potřebovalo. Což vše, poněvadž ve zprávách a zločinných vyznáních škůdcův JMCé předešle od nás jest přednešeno, toho na ten čas pomijíme. Nyní také VMtem ne tím způsobem, jako bychom tomuto slavnému sjezdu a uvažování sněmovnímu, kteréž z poručení JMCé pro dobré JMti, všeho křesťanstva i také tohoto království míti račíte jakou překážku činíti a VMti zbytečně zanepřázdňovati měli, než pro samé této naší nuzné a potřebné žádosti vyrozumění ¹³⁹⁶ v spisu přednášíme a tu všecku věc k dalšímu spravedlivému uvážení připouštíme. Ačkoliv pak toho doslejšáme, že by snad někteří JMCou a VMti svými zprávami to ztenčovati a o nás, jako bychom o týchž horách a škodách, kteréž se na nich dějí, jinak a vejš, nežli by samo v sobě vpravdě bylo, z nějaké nelibosti a zlosti zpravu dávali, a v tom sebe neb je, jako by dotčené zapuštění těch některých oznámených vortův ne příčinou jich, ale z dopuštění božího vodami případnými, jichž by mimo jiná předešlá léta roku tohoto i pomínulého namnoze bylo omluvena míti a tudý nás v domnění dávati měli. Ale my tomu odpíráme a v tom se Pánu Bohu svému vysoce dokládáme, že toho žádným neupřímným duchem a zlým úmyslem, jakž by nás snad někdo tak postranně a nevěrně vykládati chtěl, nečiníme, než z pouhé potřeby a lítosti, kterouž nad těmi

horami, tak zavedenými, obávajíc se, aby skrze naše přehlídání a mlčení a těch hor nesprávu den ode dne čím dále vždy větší zužování JMCá o svá regalia a mnohé, kteréž by mohly odtud přivedeny býti, užítky Milosti Vaše a toto království o tak starožitný, slavný i také užitečný klenot, my pak chudí nákladníci a obyvatelé s manželkami a dětmi o živnosti nepřišli a naposledy i město, kteréž na žádné silnici neleží, nespustlo a v nic obrácené nebylo. Co se pak toho přemováni, jako by platní a užiteční vortové a hlubiny z připuštění božího loňskými neb letošními případnými vodami a ne jich nedbanlivostí zatopení byly, dotýče, tomu za zpravu činíme, že takové zatopení ne letos, ani loni, ale hned léta ¹³⁹⁷ 1567, jakž ti noví strojové a kumšty s pumpami na ty hory uvedeni byli, se začalo a od té chvíle čím dále vždy více se rozmáhalo, o čemž úřad horní, ačkoliv dobrou povědomost měl, však nikdá až posavad toho k opatření od nich ani pánův komisařův přivedeno nebylo a není. Ačkoliv JMCá těchto dnův opět některé pány komisary, kteříž by do těch dolův slezli a jak se tam v nich řídí a spravuje spatřili k nám na Hory Kutny vyslali, což potom relací v spis uvedouc, tu kdež náleží aby podali, naříditi ráčil. Ale poněvadž oni jsou lidé přespolní, těch hor a zvláště těch míst a vortův již dávno zatopených a rudy zasazených, kterýchž prve jak živi neviděli ani v těch místech nebyli, nevědomí, k tomu pak budou-li k nim, jakž se naslejšá, někteří, an se jich tu dotýče, pro zpravu přidání, kterak užitečnou a dokonalou zpravu o těch škodách dáti budou moci, tomu nerozumíme, nýbrž aby ty škody a neřády na zkázu a zahubení hor, jakž i prve po několika komisích se stalo, více nerostly a ty hory k konečnému zavedení a ku pádu nepřišly, toho se obáváme.

Poněvadž pak od starodávna a začátku těch hor jest to bývalo, že předkem Jich Mti císařové a králové čeští slavné a svaté paměti, potom předkové Vašich Mtí jakožto stavové vyšší tohoto království vždycky jsou takový starožitný, slavný a užitečný klenot v své moci, milostivém a laskavém opatrování mívati ráčili a když jaké toho potřeby nastávaly a Hornici předkové naši na Jich Mti neb do sněmu neb jinak, čím sami vládnouti nemohli, vznášeli, že pro zdržení toho klenotu v tom náležitě a slušně opatření a fedrování byli. My tolikéž na tento čas, nevědouc již sobě v tom jaké rady dáti a kudy těm zavedeným a velice sniženým horám spomoci, k Vaším Mtem při tomto šťastném sjezdu a shromáždění sněmovním ¹³⁹⁸ se utíkáme a za to se vši ponížeností žádáme a prosíme, že nás a ty hory v své milostivé a laskavé paměti míti, v tyto nynější pilné a důležité potřeby fedrovati a k JMCé pánu našemu nejmilostivějšímu, aby nad těmi horami starožitnými, jakožto regaliem a ne zadním důchodem komory JMti a klenotem obzvláštním království tohoto českého, z něhož na tisíce lidu horního požití své má, rukou svou milostivou v ochranu držeti a postranným zprávám, kteréž snad někteří JMti více na zošklivení naše a pro své dobré nežli zachování těch hor, mimo toto naše upřímné, pravdivé, jakž samo v sobě jest oznámení činí, k sobě připouštětí, ale na spatření a vyhledání těch znamenitých škod, kteréž se na týchž horách nerozšafnosti a neopatrnosti dějí, pány komisary jazyka našeho českého z stavův království tohoto, jichž by se tu nedotejkalo, oni nám a my jim vyrozumětí, s nimi se smluviti, častopsané škody přednésti a ukázati volně mohli, milostivě naříditi ráčil, přimluviti račíte. Neb my, ačkoliv ta obec chudá a propavovaná jest, kdyby jináče býti nemohlo a tomu, což na Milosti Vaše vznášíme, víry od někoho dáti se nechtělo, chtěli bychom to bohda před osobou vlastní JMCé nebo Vašimi Mtmi jakožto radami JMCé, kdež by koli nám ukázáno bylo, provésti a ukázati, že jsme pravdu vznášeli a vznášíme a v tom ve všem ne svých postranných a obzvláštních užítkův neb kořistí, ale obecného dobrého vyhledáváme.

Na tuto důtklivou žádost byly skutečně ze sněmu, kterýž za přítomnosti krále Maxmiliána v pondělí po neděli Svátosti r. 1571 na hradě Pražském držeti se začal, osoby k spatření všelikých potřeb a nedostatků na Horách Kutných ustanoveny, kteréž společně na jistý den do Hory se sjely a na všechny ty nedostatky a kterýmiž by ¹³⁹⁹ příčinami při čem scházelo s pilností se vypytaující i také, pokudž by možné, očitě to spatřice, ty cesty a prostředky vyhledaly a kterak by týmž horám, aby ku pádu nepřišly, zpomoženo a k dobrému přivedeno býti mohlo.

Zvolení ze stavu panského Vilém z Rožmberka na Českém Krumlově nejvyšší purkrabí pražský, Felix Hasištejnský z Lobkovic na Ličkově nejvyšší sudí království českého, Diviš Slavata z Chlumu na Košumbece, Jindřich z Valdštejna na Dobrovicích, ze stavu rytířského Albrecht Kapoun z Svojkova na Hlušicích, Michal Španovský z Lisova na Pacově, Jan Bohnický z Bohemic, Adam Budovec z Budova a na Litni, kteří také do Hory se sjeli a dle listin posud uschovaných lze míti za to, že pilně ke všemu přihlíželi, co by ku prospěchu hor těch přispívati mohlo, neboť nejen osobně všechny doly slezli, o nedostatecích a vadách se přesvědčovali, nýbrž i zkušených Horníků na vše se vypyřádali, co k záchraně těch hor zaříditi by potřebi bylo. Hlavní příčiny úpadku shledány souhlasně ve stescích do nových strojů, německými úředníky horními zavedených, do nepoctivosti při odvádění rud a kyzův do hutí, do množství zbytečných úředníků a dohlížitelův při horách, poněvadž Němců, s nimiž lid horní smluviti se nemohl, čímž i nespokojenost mezi lidem horním se vzráhala.

Vedlo by příliš daleko, kdybychom chtěli vše to uvést, a opakovati bychom museli, co jsme již při létech 1543 a 1566 pověděli. Ze všeho nezvratně lze souditi, že vinou úpadku hornictví kutnohorského nebyl nedostatek rud a nevydatnost hor, nýbrž, jak mnohokrát již praveno a z podaných četných stížností plyne, hledati jest pravou toho příčinu jinde, a mimo to že úředníci horní z osobního nepřátelství k šepmistrům, hájícím práv a výsad ⁴⁰⁰ města, zavinili úpadek hor. Jest jisto dále, že pokud v Hoře Čechi při úřadech horních byli, nikdy takových stesků a žalob nebyvalo, vše řádně se vedlo a vytěžek hor byl znamenitý. Jakmile však místa ta Němci byla osazena, nastala nespokojenost v občanstvu a v lidu horním, podvodů a krádeží horní se množily a blížil se úpadek hor.

Nebude snad od místa uvést u příležitosti této aspoň jména dolů, které v oné době byly pavovány a osvědčily se býti velice vydatnými. Bylyť to doly tyto: Košťofal se dvanácti couky, Rabštejn se šesti couky, Turkaňk s pěti couky, Hopy se 13 couky, Nové Kutlíře se 12 couky, Šafary a Trmendle se 3 couky a důl Kršnák se 6 couky, z čehož patrně, že ještě četná místa se pavovala a zdělávala, ze kterýchž dle zápisů mnoho tisíc centů rud a kyzů bohatých na stříbro týdně do hutí se dováželo a jak již dříve praveno až na 300 hřiven stříbra týhodně se získávalo. Proto stesky do nevydatnosti hor nejsou oprávněny.

1572 Zmíněná vyšetřující komise zdržela se v Hoře skoro po celý rok a po neděli Exaudi (šestá po Veliké noci) 1572 zavolání byli šepmistři a rada před pány ty na Vlašský dvůr, kdež skrze pana Felixe Hasištejnského nejvyššího sudího království českého, bylo k nim promluveno: že vedle té komise jsou se tak zachovali a ty všechny věci, pokudž možná bylo, které při horách se zbíhají, nahlédli, a některé artikule, kteréž předkem ke cti a chvále JMCé i těmto horám k užítku budou, nařídili a sice: Předkem jsou tomu vyrozuměli, že některé zásti a nedorozumění mezi některými osobami a úřady šepmisterským a horním byly. A protož z poručení jistého JMCé to všecko, cožkoli tak a mezi kýmkoli bylo, zdvihají, moří, ruší a v nic obracejí a v dobré přátelství ⁴⁰¹ a lásku navracejí, takže k nijaké nepoctivosti není a býti nemá žádnému nyní i na časy budoucí. Poroučejíce přitom, aby úřad městský v ty věci, kteréž by byly horní, nesahal a osobám jich překážky nečinil ani v povinnosti jich nevkráčoval. A bylo-li by co takového, aby nejprve na pana mincmistra a JMCou a ne na pány rady zemské vznesli a v tom za opatření žádali. Tolikéž aby úřad horní nevkráčoval v povinnost pánův šepmistrův a jim nesahal v úřady jich, ale co komu náleží, to jeden každý aby vykonával a toho pilen byl. Neb jeden každý vedle svých závazkův má dosti co činiti, když jedině to bude vyhledávati, což jemu náleží, jakž potom to všecko jistou JMCé resolučí vyměřeno bude. A tak aby jeden druhému příčin nedával, ani potupných a nevážných slov jeden proti druhému nemluvil, ale všichni v lásce křesťanské živi byli a jeden druhého snášeli. Sic jestliže by se kdo jináče choval, nemohl by než trestán býti.

Což se pak týče úřadu nejvyššího mincmisterství království českého, poněvadž pan Karel z Bibrštejna z něho jest propuštěn, to že se odkládá do jiného času, však na místo jeho že pan Zdislav Bořita Martinic zde se zůstává, kterýž do některého

času na místě nejvyššího mincmistra tyto hory řídit i spravovati má. A protož aby se jim spravovali a k němu své útočiště měli.

Strany pak šmelcování, že byli na tom pro vyhledání užitekův JMCé a dobrého těchto hor, aby netoliko nynější šmelciři, ale i Petr Hlavsa a staří Čechové proti sobě šmelcovali. Ale může se oznámiti, že ti staří šmelciři oznamují a toho žádají, aby jim dáno bylo 70 neb 80 centnýřův rud neb kyzův a uhlí jistý počet truhel a jemu Trägerovi tolikéž a žádný více ani méně aby nebral. A což on praví, že nemůže učiniti, než musí k tomu nějaké tvrdosti a mastnosti míti, však aby mu to v jistý počet šlo a všudy všecko ⁴⁰² se počítlo, cožkoli k tomu potřebovati bude a oni také že nechť k tomu přivoliti, než Petr Hlavsa že se v to uvoluje, že proti němu Trägerovi šmelcovati bude. A tak těm dvěma na zkoušku jest šmelcování dovoleno. Avšak bude-li se chtít kdo ještě v to dáti, že proti tomu nejsou, toliko aby se mohla pravda vyhledati.

Co se pak týče privilegií zdejších, poněvadž jsou je prohlídli, že tak učiniti chtějí a k JMCé dostatečně se přimluvíti, pokudž možné bude, aby JMCá pro vzdělání hor těchto ráčil je zase milostivě poručiti navrátiti i konfirmovati a té naděje jsou, poněvadž to má býti k dobrému, že to při JMCé obdrží.

A dále, poněvadž o tom zprávou mají, že by Labe v některých místech veletovských protrhnouti se mohlo a tedy nějakou škodu netoliko tomu záduší, ale i těm horám učiniti, protož poroučeti ráčí, aby šepmistři s radou a panem Zdislavem z Martinic a úřadem horním tam vyjeli a to společně k opravení přivedli.

Těž aby páni šepmistři ty pohružky vyhledali, kteréž jsou proti hofmistřovi a Jiříkovi Šatnému byly, a sami také aby se na to s pilností ptali a uptávajíce se, aby také oni skutečně jiným ku příkladu trestáni byli.

To byl výsledek celého dlouhého vyšetřování a ohledávání hor. Ze všeho toho vidno, že k uváděným stížnostem a navrhovaným opatřením se nepřihlíželo, že důvodné stesky byly druhou stranou utlumeny a že šepmistři za všechny své dobré snahy a upřímnou péči o povznesení a ochránění hor ještě takřka domlouvou byli obdařeni.

Nato v pondělí po sv. Trojici (2. června) obnoven byl úřad šepmisterský a konšelský skrze pana Zdislava Bořitu z Martinic, kterýž po obnovení učinil toto napomenutí: 1. Aby se v městě na oheň pozor dával. ⁴⁰³ 2. Aby se drahotě v masích, chleběch a pívě v městě předcházelo a k tomu často a pilně přihlíželo. 3. Těž i v tom že neřádu stává, že mnozí nepřestávají na jednom domě, více sobě jich kupují a šenkýřům pronajímají a mnoho neřádu v nich dopouštějí. Ježto kadyby toho nebylo a hospodářů přibývalo, netoliko město by se množilo, ale i hory by pavovaly a ty neřády přetrhovaly. Protož aby z toho sešlo. Těž co se špitálu dotýče, že kolikéž zpráva dochází, že by tam veliký neřád byl a ti duchodové snad jinam, než by náleželo, vycházeli, nýbrž i počtové obecní že se nečiní, a tak se poroučí, aby pilně ty počty řídili a to tak opatřili, aby nebylo třeba čeho domlouvati, a takové účty nejvyššímu mincmistrovi předkládati. Také doly obecní aby pilně pavovány a vzdělávány byly, o čemž se jim zvláštní poučení dáti chce.

Po vykonaném obnovení a napomenutí rady nové vešli v sň radní úředníci mince s hofmistrem horním a tu mincmistr mluvil dále: Poněvadž Hora Kutná berněmi a jinými daněmi obtížena není jako jiná města, aby Horníci pro fedrování hor až do sv. Havla a nejděle do vánoc 1000 tolarů půjčili, že v onen čas jistě oplaceny ⁴⁰⁴ budou, a on sám se svými tovaryši na to, že v ten čas jistě splaceny budou, za rukojmě se staví. A jelikož jiná města na vydržování lidu válečného proti Turku pomoci činí, poněvadž jsou se všichni husaři zdvihli z míst svých a v travách s koňmi jsouce, na zámky zase jeti chtějí, leč jim zadržalý plat a služba zaplacená bude, že důvěřují pánům, že oni pro dobré těch hor to učiní a takové sumy založiti sobě stěžovati nebudou a

⁴⁰³ Stalo se napomenutí to za tou příčinou, že krátce předtím v městě blíže brány klášterské u pekaře Jakuba Salšického oheň vyšel a poněvadž hlásní usnuli a na poplach nezvonili, shofelo 10 domů. Za nedbalost svou byli hlásní za 2 neděle kládou trestáni. Další příčina opatrnosti té byla, že najatí palíči po Čechách se potulovali, kteří zemi požáry hubili a i k tomu se přiznali, že Horu chtějí vypáliti. Proto všichni obyvatelé napomenuti a nařizeno sousedům, aby ponůcky vykonávali.

zvláště, poněvadž o své jisté záplatě zde doma na Horách a ne jinde ukázané vědí.

Páni poděkovavše z návštěvy oznámili, že před některým létem na poručení JMCé jsou nemalou sbírku učinili a do 900 tolarů ku potřebě JMti vedle možnosti obce i sousedův, kdož seč mohl býti, i také sami od sebe shledali a tu, kdež náleželo, dodali. A ačkoliv připověděno jest bylo, že v jistém čase takové peníze beze všech hydrunkův splaceny budou, jakož pak i jiným měšťm na berni a posudném aby sobě své sumy porazil jest povoleno, této obci až posaváde nic není navraceno. A protož že páni žádají, aby pan mincmistr k tomu nápomocen byl, aby ti chudí lidé, kteří jsou tak i nátskem půjčovati musili, k tomu zase v tuto neobyčejnou drahotu přijíti mohli. Co se pak pomoci zálohy do mince dotýče, předložili chudobu svou a žádali strpení, až by s pány soudci a obecními staršími tu věc uvážili.

Když pak na to obecní starší a soudcové povolání byli, snesli se na tom, aby se ke 300 tolarům, kteréž obec za minci již k požadování má, ještě 700 tolarů shledalo a zapůjčilo, třebas i z peněz sirotčích, nikoli však aby měšťané nějakou sbírkou obtěžování byli.

To mohli Kutnohorští očekávat, že jich nová půjčka do mince nemine, neboť již mnohonásobně se přesvědčili, že kdykoli ⁴⁰⁵ nebylo v minci peněz na placení rudy aneb lidu hornímu, první čin byl, že žádána půjčka na pánech do mince, čímž jak obec tak i obyvatelé bývali sužováni, neb odkud sami užitek očekávali, tam ještě naproti tomu pomáhati museli. A poněvadž jim nyní na tom muselo záležeti, aby se v přízni nového mincmistra udrželi, snažili se všemožně sehnati peníze k žádané půjčce a proto prodali ves Černíny panu Janu Chulejovskému z Chulejova a na Bílejově za 1400 kop gr.č., tak jak ji sami od pana Salavy z Lípy byli koupili.

Dva živly v rozbouřenosti své ublížily roku toho vsi Veletovu, a sice voda a oheň. Ten den před Božím Vstoupením okolo hodiny třetí celá ves do gruntu vyhořela, takže žádné chalupy, kromě kostela a zvonice, nezůstalo a pro prudkost větru obyvatelé ničeho vynésti nemohli. Mnozí jen s velikou těžkostí s hrdly utekli.⁴⁰⁴ Ve městě byla pro ozebračené osadníky učiněna sbírka, k níž cechové hojně přispěly.

Na druhé straně hrozila pak obci té voda, neboť Labe, počínaje od Zábří, počalo si prodělávati nový tok, takže bylo se co obávati, že by tím novým řečištěm, pokud by si je Labe bylo zcela prodělalo, hory velice utrpěly, poněvadž by se nemohlo se dřívím k horám plaveným u břehů dřívějších přistáti.

Za tím účelem, jak zpráve před pány komisařů o výsledku jich šetření bylo zmíněno, ku předejití všelikého možného v budoucnu neštěstí a k uvarování se veliké škodě nařízena byla nová komise ze zástupců horního úřadu a šepmistrů jako zástupců záduší špitálského, kteříž po bedlivém uvážení všech okolností uznali, že tok (řečiště) Labe od Zábří k Veletovu nově musí býti upraven, pokud jde grunty špitálskými. Aby však záduší úpravou újmy nevzalo ani jemu pro ⁴⁰⁶ budoucnost nijakých výloh a nákladů nepůsobilo, vystavili komisaři zemští k ochraně záduší špitálského tento revers: *Na předložení a přimluvu urozeného pana Zdislava Bořity z Martinic JMCé raddy a nejvyššího správce nad horami šepmistrů a radda i na místě vsí obce na Horách Kutných jakožto věrní poddani JMCé povolili jsou k tomu a povolují, aby les jich a ostrov, jenž slove v Jespích proti louce Hornici nad vsí Veletovem ležící, protřzen byl a tak tudy tok vody pro dobré JMCé na budoucí časy šel, na ten způsob: poněvadž by oni šepmistrů a rada i na místě vsí obce za takovou příčinou od nemalého kusu lesa a pasteve, též i od toho, což by jim voda přidati mohla, upustili a takové protřzení ne příhodou a vody se probrání přišlo, ale pro opatření nákladův JMCé a dobrých hor i také, uvarování budoucích škod, které by skrze protřzení Labe pod loukou Hornici, tak jakž již tady voda téci začala, skrze grunty svatokateřinské, zábořské a starokolínské pojiti mohly, se stalo, aby v tom dostatečně jistým majestátem JMCé a pánův rad komory v království českém beze všeho nákladu jich šepmistrův a rady a to prve, nežli by se co při tom protrhování dělati začalo, opatření byli, tak aby oni Veletovští poddani jich k*

špitálu náležející takového lesu a ostrova, kterýž by skrze takové protřzení odcizen býti mohl, též i toku vody, kudyž nyní voda teče a potom skrze ten les téci bude, sekáním dříví, pastvami, lovením ryb i jinak všelijak, jakž mezníky vysazeno býti má, na budoucí časy bez všeliké překážky každého člověka, jakž prve užívati a držeti mohou. A k tomu za takové protřzení v témž lesu, poněvadž by z něho k záduší veletovskému jistý plat vycházel, zase z mince JMCé což se platilo, nahrazováno bylo. A jestliže by kdykoli a kdejaká škoda v gruntech veletovských skrze takové vody dáti se chtěla, ⁴⁰⁷ aby na náklad JMCé břehové pažení byly a jinak všelijak se to opatrovalo, aby tomu chudému záduší škoda žádná se nedála, nýbrž i to, což by skrze předešlé dole protřzení při hrábích budoucně škodného pojiti mohlo, k nápravě přišlo, zvláště že i ti, jichž grunty se tu stýkají, jsouce přítomni a vidouc, jaká by se škoda netoliko JMCé ale i jim samým skrze takové vody protřzení a probrání státi mohla, za spravedlivou věc býti uznali. Actum fer. V post Elisabethæ (24. listopadu) 1572.

Tohoto protřzení Labe aneb vlastně upravení nového toku řečiště hleděli Veletovští též k svému prospěchu využití, žádajíce, aby ten kus lesa, kdež Labe protrhnouti mají, zmýtití, na vystavení svých zbožených stavení použiti a ostatek dříví prodati, stržené pak peníze k záduší jakož i na zaplacení zvonu, jež byl kutnohorský zvonař Ondřej Knotek minulého roku pro chrám jich zhotovil, obrátiti mohli. (Stál 90 kop gr.č.) K tomu bylo od pánův svoleno, jakož i ustanoveno, že ten následkem upravení řečiště nově povstalý ostrov při tom záduší špitálském na věčné časy zůstati má.

Roku toho panovala velká drahotu obilí. Souditi to lze z toho, že pekaři horští prosili šepmistry a radu, aby roku toho, jak od starodávna zvyk býval, preclíky péci nemuseli, poněvadž pšenice velmi je drahá a po 3 tolařích bráti se musí, přičemž ku veliké škodě přicházejí. Páni však k tomu nesvolili, nýbrž dali pekařům ještě důtku a napomenutí, poněvadž jich veliký počet jest a přes 40 se počítá, proto aby to jako vždycky bývalo, aby faráři k Náměti každotýhodně po preclíku dávali a nemůže-li tak býti aby všichni každého týhodně dávali, tedy aby jich 12 neb 15 jeden týden a druhý druhý týden dávali, aby jim to obtížno býti nemohlo. ⁴⁰⁸ I oznámili na to pekaři, že až posavád ku zlepšení platu faráře Námětského dávají každého týhodně 6 gr., však že chtějí o to mezi sebou rozmluviti a co jim možného bude učiniti.

Oheň, jenž byl v části města u klášterské brány více domů byl ztrávil, jak zpráve již bylo pravěno, a při němž veliký nedostatek vody v té části města se ukázal, měl za následek, že začalo se pomýšleti na zřízení kašny v oné části města. Proto studánka, ze které voda do města se vedla, byla ohledána a snešeno klásti dvojité roury od studánky, aby více vody do města přicházeti mohlo, a kašna nová na malém náměstí nedaleko klášterní brány zřízena. To jest nynější kašna u sv. Anny.

Špitálmistrů žalovali pánům, že neřád veliký ve špitále, zvláště co se týče pobožnosti, při lidech panuje, že velice zhovadili. I ustanoven zvláštní řád domácí a dán tam na přimluvu pana děkana i ostatních kněží starý kněz Jan Másník, aby je k tomu měl, by se modlivali a písničky pobožné s nimi zpíval. Co se však platu špitálníkův týče, ustanoveno, že jim nyní vyplácen býti nemůže, poněvadž musili nemalé sumy půjčiti JMCé, teprv až jim ty sumy splaceny budou, že opět bráti budou.

Již téhož roku byl v Hoře ústav pro chudé zaveden a inspektorové chudých střídavě s kněžními sbírali peníze před kostely a chudým pak rozdělávali.

Clo z věcí kupeckých, které městu výsadou krále Václava dáno a Vladislavem i jeho nástupci potvrzeno bylo, muselo nyní při zřízení nové silnice pro Horu v Malíně placeno býti, a protož tamnímu ⁴⁰⁹ celnému seznamu cla toho k zachování byl dán.

1573 Všeobecná drahotu tehdy vládnoucí byla jistě příčinou mnohého neřádu při prodejkách na trzích. Proto, aby přítrž učinili stálým stížnostem, vydali šepmistrů a konšelův řád o trzích a překupování, jenž zní: *Jest věc vědomá, kterak těchto předešlých let pomínutých nemalá, ale veliká drahotu ve všech téměř věcech a zvláště v jídle, pití a potravách jest byla, takže nad míru všemu vzhůru vzešlo netoliko proto, že Pán Bůh*

⁴⁰⁴ Liber Memorabilium k roku 1572.

všemohoucí pro hříchy naše těžké všem uskrovniti a požeňání svého od nás poodnutí ráčil, ale také pro nepořádnou žádost a nenasycené lakomství mnohých lidí, kteříž nepřestávajíce na obchodech, řemeslech a živnostech svých, čímž koho Pán Bůh z milosti své naděliti ráčil, v překupování a nesmírná handlování v obilí, mlíčeného a jiných všech věcí se dali, že jak zde v městě na trhu jeden přes druhého chvátali, také na předměstí za město, do vsí, městeček a míst choditi a jezdit se naučili a skupujíce časem některé věci na slušnosti, to zase na dvoje i troje peníze uvedli a tudy drahotu větší učinili. A poněvadž to se vskutku shledává, že Pán Bůh všemohoucí z milosti své svaté těmto ourodám zemským roku nyní pomínulého požeňati a všeho hojněji než ta tři léta pomínulá naděliti ráčil a naděje jest, že i letos tolikéž naděliti ráčí, aby opět taková drahotu zde v této obci skrze ty lakomce a nenasycené lidi nepovstala a na slušnosti jeden každý potřeb sobě nakoupiti mohl, protož takto se v tom ustanovuje a všem vůbec i jednomu každému zde na Horách Kutných obývajícímu a živnost majícímu poroučí:

Předkem. Trhové, ti aby svobodni byli tak jak vždycky od starodávna bývalo a jeden každý aby svobodně bez nátisku sem do města ⁴¹⁰ jeti, vézti, nositi, prodávati a což komu potřebi kupovati mohl. Nicméně i v trhové dny všem se propouští a plná svoboda činí, aby k horám obilí, dříví, prkna, vápno, piva, vaření, loje, železa i jiné potřeby vezli, nesli, a hory, poněvadž by bez toho státi nemohly, fedrovali. A z té příčiny zapovídá se všechněm to z města na předměstí a za město do cest vycházení a tam buď mlíčeného, slepic, kuřat, ptákův, vln, vajec i jiného všeho bez výminky kupování a prodávání, a poroučí, aby jeden každý doma vyčkal a na svobodném trhu povolně, což komu potřebi, kupoval. Nebo takovým způsobem netoliko trhové v nic pomalu přicházejí a lidé dostatku za slušné peníze potřeb sobě nakoupiti nemohou, ale i důchodům obecním uchází.

Těž i ukrytá a tajná jedněch s druhými srozumění na veliké ublížení a škodu všemu městu jsou, poněvadž mnozí divným způsobem a obmyslem okolním i domácím lidem na obilí, vlny, loje i jiné některé věci zapůjčují a potom do domův svých nésti a vézti poroučejí, anobřz, nemohouce časem sami, jiné a jiné k tomu formany najímají, kteříž netoliko po vsech a městečkách, ale i v tvrzích téměř všude všecko vyhledají a vydrancují, že mnohdykráté lidé okolní k městu s čím jeti nebo jiti nemají, skrze což netoliko nedostatek a újma v těch věcech bývá, ale mnozí přicházejíc k tomu časem dosti lacino, potom lidem to velmi draho zase prodávají a tudy měšec sobě nahánějí a obec o cla a důchody připravují.

Než i ta do vsí zvláště okolních vskákání a tam mlíčeného, vajec, slepic, kuřat, ryb, hrachův, jahel, krup i jiného vaření a potřeb skupování a zde zase na trhu od takových překupníků a přemýkaček mnohdykrát za dvoje peníze jiným prodávání na velikou zhoubu obci jsou. Nebo takovým způsobem, když jedna věc skrze několikér ruce projde, netoliko drahotu se činí, hospodářové v svých ⁴¹¹ živnostech hynou, ale i vsi se zdělavají a město a v něm trhové lehčí a pomalu scházejí. A protož jakž taková tejná a jedněch s druhými srozumění, tak i překupování a škodlivé handlování všechněm se zapovídají.

A jakož někteří pekaři, mlynáři, nákladníci a jiní podobní obchodníci i v to se dali, že na trhu obilí na hrstky trží a kupují a tudy aby sem na trh vezeno nebylo a sousedé jiní k potřebě své co koupiti neměli, nýbrž i důchodům ucházelo, příčiny dávají, ježto netoliko tím způsobem může se jim v takovém obilí proměna státi a oklamání býti, ale i časem rovněji na trhu patřičně obilí mohli by koupiti. A protož vidí se, že by všichni starého obyčeje a zvyklosti v tom měli následovati a na trhu svobodném toho všeho, jakž prve bývalo, očekávati a což komu potřebi kupovati. A poněvadž i poddání obce této ten nespůsob na sebe vzali, že majíce obilí, mlíčné, ryby i jiné potřeby sem voziti a město a hory mimo jiné okolní fedrovati, toho nečiní, ale jinam, kdekoli se komu líbí, vozí, a mnohdykrát zadlužíce se, odpolu darmo dávají, takže skrze to psaní mnohá o dopomožení činěná nám zaneprázdňeni činí. A protož tolikéž jim se poroučí, což by koho Pán Bůh z milosti své buď obilím, vařením, rybami neb čímkoli jiným naděliti ráčil a na prodej bylo, aby sem na trhy svobodně vozili a kdož by čeho potřeboval, v místech na to od starodávna usazených vedle běhu trhu na slušnosti prodávali

a tudy volnost svou k obci této prokázali. Pakli by se kdo tak nezachoval a v tom skutečně postižen byl, tedy jiným ku příkladu trestán býti má.

Když se pak cožkoli od kohokoli na trh přiveze neb přinese, to aby jedenkaždý svobodně prodával a kupoval a jeden druhému v trhu nepřekážel, ani jeho buď zjevně neb tejně nepředával, ale dokudž ⁴¹² by toho, což kupuje, nestržil, vyčkal. Jestliže by se pak kdo předce smluviti nemohl a nekoupice odtud odešel, tedy jiný bude moci tržiti a bez překážky jiného kupovati. Pakli by se kdo přes to čeho dopustil a jeden druhého předával, v trh jemu se vkládal, neb co takového neslušného buď zjevně neb tajně, chtěje sám všecko pokoupiti a pohmatati, činil a to vskutku bylo shledáno, ten každý má skutečně vězením trestán býti a o to, což koupil, přijíti.

Domáci pak, jestli by jaké obilí, mlíčné, ovoce, vaření neb co takového měli a prodávati chtěli, aby nad míru a trh, buď světle neb ukrytě, zvláště ven z města, nic neprodávali a jiným přespolním tudy příčin k drahotě nedávali a pohoršení na sobě nečinili, nýbrž mají-li co toho, aby na slušnosti lidem prodávali, na draho nechovali, pamatujíc na tu řeč: Žádný neoklamej v trhu bratra svého, nebo Pán Bůh mstitel jest těch všech věcí a zřídka zle a nespravedlivě nabytý statek k užítku svému přichází. Jestliže by pak kdo v tom všem se tak nezachoval a příčina drahoty býti chce nebo že ven bez povolení prodává, má jiným ku příkladu trestán býti.

A kdež mnozí, zvláště podruzi a ti, kteří s městem trpící nejsou a lepší než mnozí sousedé živnosti obsáhli. A ten obyčej měli a to za obchod a živnost svou sobě vzali, že když někdo buď z přespolních neb domácích na trh něco vynesl neb přivezl, již buď husy, slepice, kuřata, prasata, vejce, ptáky, sýr, máslo, křen, řepu, mrkev, cibuli, petružel neb co jiného, že hned takového přejali a k sobě nésti neb vézti kázali, neb vespolek a jinak, buď sami neb skrze náhončí a tlumočnický své od něho koupili a potom zase lidem prodávali, takže s těžkostí chudý souseď časem čeho dotržiti se mohl a z jedné věci dvě neb tři udělali a na jednom penízi a groši několikráté téměř na obrácení anebo ⁴¹³ v malé chvíli vydělali a tudy nemálo lidí chudě sužovali a drahotu nesmírnou v této obci činili a měšec svůj naháněli, chtěje lehce živi býti, a prací svých, jimž se od pladosti vynaučili a zvykli, varovali. A protož tolikéž takové překupování a handlování všechněm se zapovídá a přísně poroučí, aby po dnešek žádný toho více nečinil a nic nepřekupoval ale jeden každý, kdož co na trh přiveze neb přinese, buď sám, neb komuž poručí, aby nejednou na spolek, ale i jiným, kdož by potřeboval a koupiti chtěl porůznu (leč by toho nějaká obzvláštní potřeba ukazovala) prodával a toho, aby i jiní podělení býti mohly, šetřil. A zase kupující mimo svou vlastní potřebu aby nic nekupoval, přes jiné nechvátal a jim z ruky nevydíral. A tak aby v tom nějaký řád byl a lidé chudí i bohatí na slušno i bez obtěžování potřeb sobě nakoupiti mohli. Jestliže by se pak kdo z tohoto nařízení vytrhl a jináče se chovajíc jakýmkoli způsobem vymyšleným je přestoupil a v tom skutečně, že neb sám překupoval aneb jinému napomáhal, postižen byl, tehdy ten skutečně jiným ku příkladu vězením trestán bude a o to všecko, což koupil, přijde. Jakž pak jistě osoby k tomu jsou nařizeny, kteréž na to obzvláštně pozor míti a k tomu dohlídati budou.

Trh pak obyčejně až do poledne, jmenovitě od sv. Jiří až do sv. Havla do šestnácti a v zimě od sv. Havla do sv. Jiří do devatenácti hodin, pokudž praporec k tomu obzvláště nařizený a způsobený vyzdvížen a složen nebude, trvati má. Po poledni pak a po stočení praporce však v trhové dny, kromě sobotního, budou moci z těch souseďův a obyvatelův lidé staří, kteříž pro fedrování hor a lidu horního sedíce, každý den na rynku neb na ulicích na peníz nebo na groš prodávají a jináče se živiti nemohou, za dvě hodiny totiž, jak napřed dotčeno, v létě od šestnácti až do osmnácti a v ⁴¹⁴ zimě od devatenácti až do jedenmécitné hodiny sobě kupovati a zase v slušnosti, žádného takového přílišného v tom užítku a zisku nehledajíc, jiným prodávati. Než co se sobotního dne dotýče, to po poledni a složení praporce trh jim svobodný až do večera zůstávati má. Těm pak mladým lidem a zvláště podruhům a nájemníkům obojího pohlaví mužského i ženského mnohem užitečnější a poctivější je věc, aby obchodu a řemesla svého, kterémuž se vyučili a ten prve sami byli vyhledá-

vali anebo u lidí sloužili, nežli takové lakomství provozovali a jiným překážku činili. A poněvadž i ta přistavní dívka některá, vezma od paní své mzdu, sloužití nechce, ale v takové hokynářství, chtějí lehce živa býti, se dává. Protož, kdož by takového prodávání užívati chtěl, ten aby prve o to do plné rady vstoupil a za takové prodávání žádal a komuž se to z jistých příčin propůjčí, ten bude moci toho požití. Pakli by se kdo jináče zachoval a v takové prodávání, an toho jemu dopuštěno není, se dal, tedy ten každý bude trestán a to, což při něm položeno, pobráno býti má.

V jiné pak dny, jestliže by co od toho na prodej přivezeno neb přineseno bylo, taková prodávání sobě pokoj dáti a překážky žádnému z sousedův a obyvatelův v ničem činiti nemají.

Nad to vejs mnozí z hospodářův a nájemníkův, kteří v šenkovních domích neb jinde obydlí své mají a lidem stravou, pitím a koňským obrokem posluhují, kupující sami na slušnosti, chleby, masa, piva, vína, ryby, ptáky, ovsy, sena, slámy i jiné potřeby, a někteří mající toho doma dostatek, jiným zase kdy chtějí a jak chtějí, velmi draho netoliko na mnoho peněz, ale i drahně grošův prodávají a jednu věc rozličně sobě nadsazují a někteří i míry ukruté nespravedlivě míti mohou, kupující sami na míru zde od starodávna zvyklou, jiným na menší odbývají ⁴¹⁵ a tak také tím způsobem lid domácí a přespólní sužují a zisk svůj a živnost opatrují. A protož taková handlové nekřesťanští také všechněm se zapovídají a o tom poroučí, aby jeden každý, prohlédna k svému svědomí dobrému, tak se v tom řídil a spravoval, aby žádnému neublížoval a více bázně boží a spravedlnosti nežli přílišné kořisti v tom šetřil. Neb jestliže by kdo po tomto napomenutí v tom postižen byl a buď stravu neb pítí jakéžkoli nad míru prodával, na obrok koňském mimo náležitost přejímal, míry nespravedlivé měl, tehdy skutečně ku příkladu vedle uvážení bude trestán a pokutován.

Nýbrž i to při některých obchodních jest shledáno, že váhy a lokty velmi lehké a krátké mají a na ně lidem prodávají a statkův svých i cizích berouce za to jedny i jednotlivé peníze odbývají, klamající lid tudy chudý a bohatý a sobě nahánějíce, čehož jestliže by se kdo dopustil a v tom skutečně, že váhu a loket falešný má, postižen byl, tedy do vězení bude dán a věc jemu taková v nic se obrátí, tím se spravi.

Není i ten chvalitebný způsob mezi mnohými řemeslníky a dělníky, že podle svého řemesla a práce toho vyhledávají, aby jakž náleží a spravedlivě jest, což dělají a za to peníze berou, udělali. Nicméně však jak sami chtějí platiti sobě veleví a lidem s rozličnými fortely a oklamáním prodávají, nýbrž i na tom se někteří v pořádkách svých, po čem by dávatí a jak prodávati měli, snášejí a pokuty na sebe ukládají. A jiní kupující dobytek, kůže, obilí i jiné věci na slušnosti, zase podle své vůle toho odbývají a žádné šetrnosti na Pána Boha, dobré svědomí a bližního nemají. A jiní dělající u lidí na den neb jinak pracující, co chtějí za práci dáti sobě veleví o neděje-li se podle vůle jich, by mnozí z nich dosti málo udělali, těžce se domlouvají, což vše nemůže než s velikým obtížením zvláště chudých lidí býti. A protož ⁴¹⁶ i ty věci všem řemeslníkům a dělníkům přísně se zapovídají a poroučí, aby jeden každý při řemesle svém a práci spravedlivě, beze všeho obmyslu a fortelův se choval a na lid horní i jiný nic neukládal a v pořádkách svých na ně se nesmlouval a drahoty nečinil, ani mimo náležitost a spravedlnost od nich lidí buď za práci neb od díla nebral, ale jeden každý k tomu přihlídal, aby řemesla a práce své bez ublížení jiných, ač chce-li od Pána Boha všemohoucího požehnání dojíti a trestání božího a pokuty ujíti, vyhledával, a od žádného více než náleží a spravedlnost ukazuje nežádal. A jmenovitě aby žádný více nedával od sv. Jiří do sv. Václava zedníkům a tesařům mistrům beze stravy na den než po pěti gr. rej. a pomahačům a nádeníkům po půj třetím gr. rejn. povinen nebyl, leč by kdo dobrým mistrům nad to více co přidati chtěl, anobř všickni majíce to předložení a napomenutí, budou se věděti jak zachovati a budoucích pokut a trestání varovati.

Stalo se na Horách Kutných v úterý po památce sv. Víta jinak 26. dne měsíce června léta od narození syna božního tisíciho pětistého sedmdesátého třetího.

1574 Po čas pobytu krále Maxmilianu v Čechách, který až do roku 1571 potrvál a jak častými návštěvami sousedních

knížat tak i pořádáním všelikých okázalých slavností ukracován byl, získali si stavové obětavostí svou a osvědčenou přichylností úplně přízeň královskou a chtějíce i dále věrnost svou k panujícímu rodu náležitě osvědčiti, žádali snažně krále Maxmilianu aby svého nejstaršího syna arcivévodu Rudolfa do Čech poslal, aby on jako budoucí nástupce trůnu s řečí i obyčeji národa českého záhy se obeznámil. Žálost tato lichotila králi velice a slíbil proto stavům splnění její, což také roku 1574 se stalo, když byl Rudolf ještě před nastoupením ⁴¹⁷ této své cesty na království uherské korunován.

Na uvítání královny chystala se skoro celá země a když byl v den po sv. Benediktu (22. března) pan hofmistr do rady vstoupil a zde oznámil, že tuto hodinu jemu psaní ode dvora odezdáno bylo, v němž se mu oznamuje, že Jich Mti arcikníže Rudolf jako nastávající král český spolu a arciknížetem Arnoštem bratrem svým týž den okolo hodiny dva a dvacáté sem do Kutné Hory přijeti ráčí, a protož aby hospody spraveny byly a potřeby opatřeny, tak aby v ničem nedostatku nebylo. Jakož pak v té době jeden i druhý farář do rady přišel a též o tom oznamoval. A protož páni téhož dne všechny soudy vzdali a hned některé osoby volili, jimž co mají způsobiti a opatrovati poručeno, neboť Kutnohorští při návštěvách podobných vždy co nejokázaleji osvědčiti hleděli věrnou oddanost ku panujícímu rodu.

Proto, jak obecní písař v knize Memorabilií poznamenal, což doslovně se zde uvádí, zvoleni byli pan rychtář císařský Samuel z Vodolína a pan primas, aby nějaké ryby v haltěřích spatřili a do Veletova poslali, aby takových ryb v rychlosti polapili a bez prodlévání sem dodali. Což pak se tak stalo, že jsou dobré ryby opatřeny a do kuchyně Jich Mti na Vlašský dvůr odeslány. Pan Tomáš bakalář a pan Stanislav počeni k vinům, aby dvě vědra uherského a dvě vědra červeného dobrého vyhledali a též na Vlašský dvůr donéstí dali. Též také dva sudy dobrého piva brodského by tam dodáno bylo. Pan Tomáš Klabal a Havel provazník k hospodám voleni, ti aby šli do všech hospod, aby prodáváře napomínali, aby se čistotně měli a domy své potravou, obrokem koňským a šaty ložními opatřili. K tomu přidán jest pan Jakub Holý, ten aby hospody s nimi vybíral a ⁴¹⁸ kdo by měl kde státi, místo ukázal. K kuchyni nařízen byl pan Jan Dačický⁴⁰⁵ a Jan Kaznar, ti aby opatřili, co by jísti se mělo, a poručeno předkem řezníkům čtvrt vola dobrého dáti, k tomu některého beránka. Též poručeno špitálmistrům, aby dobré tele a dva skopce dali a k tomu hrnce másla a hrnce, též některou kopu vajec aby opatřili.⁴⁰⁶ Nad to vejs poručeno do vsí, aby po jednom kapounu a slepici dali a k tomu některou kopu raků a 100 pomorančů koupili. A naposledy volán jest pan Pavel Cholopecký a Matěj Brožů, aby 17 loží dobrých a pěkných objednali a na Vlašský dvůr dodali, nýbrž i některé koně, bude-li kterých zapotřebí, objednali a pohotově měli, což vše se tak stalo.

Potom okolo nešpoří, když čistý a horký čas byl, páni zvěděvše, že od Čáslavi skrze Neškaredice sem jeti ráčí, vyšli jsou za město mezi pole špitálské a čekali na silnici u větším počtu s pány obecními, pány soudci, staršími havířskými a jinými mnohými lidmi, a tu mezi dvacátou a jedenmectmou hodinou podavše Jich Milosti rukou panu královskému rychtáři panem primasem a panem Tomášem bakalářem přivítání jsou byli i proneseno, aby Jich Mti nad nimi a nad těmi horami svou milostivou ruku držeti a Jeho Mti císaři, jakožto pánu otci svému nejmilostivějšímu, aby v své paměti je míti ráčil, přimluviti, i také to, což od nich Jich Mtem jakožto od chudých ⁴¹⁹ poddaných na znamení vděčnosti takového sem na ty Hory Kutné příjezdu odesláno bude, milostivě a laskavě přijmouti ráčili. Což jsou Jich Mti milostivě přijíti, i to že za ně i za ty hory k JMti přimluviti se chtí, oznámiti ráčili.

A takž po vykonání takového uvítání a odpovědi Jich Mti ráčili přímo jeti do města na Vlašský dvůr, kdež místo Jich Mtem

⁴⁰⁵ Jan Dačický, syn po Ondřejovi Dačickém, který již roku 1571 na den památky Stětí sv. Jana Křtitele v sídle svém v Lorci zemřel u věku 61 roků. Bratr spisovatele výše uvedených Pamětí Mikuáše.

⁴⁰⁶ Při špitále vedeno bývalo vždy hospodářství se dvorem, ku spravování a osívání polí ku špitálu náležících.

bylo připraveno a páni všedše na vozy, s kterými potom za nimi vyjeli, Jich Mti až před radnici následovali. A což prve nařídili, ke všemu tomu dohlídli, aby se všecko náležitě vyříditi mohlo.

Mezi tím, když Jich Mti ráčili se strojiti a než večere přistrojena byla, ráčili jsou do šmiten k minciřům a pregěřům sjíti, a jak jsou co činili, dobrou chvíli na to patřili. A oni také minciři a pregěři jak jsou mohli nejvíce jich se sjíti a nejrudčeji dělati o to se přičinili, takže Jich Mti měli se nač podívati. A potom, když se Jich Mtem ráčilo odjiti a do pokojův nových páně mincmistrových vejíti a tu společně večereti i potom, kdež náleželo a připraveno bylo, noclehovati. Dvořané kde mohlo býti nejbliže od dvora jsou forirováni, u Jindřicha z Vodolína, u Václava z Vlčí hory a Markéty Pampové a jiných tu i jinde, takže brzy ke dvoru přijíti a zase odjiti mohli.

Nazejtří pak dáno bylo znáti od některých ode dvora, že víno vypili a že nic jeho nepozůstává a že Jich Mti ráčí zde obědvati, aby nějakého vína spraveno bylo a Jich Mtem odesláno, což jest se bez prodlení vykonalo.

Na ráno ráčili Jich Mti na koních na projíždku do hutí sjeti a tam tolikéž se podívati a dobrou chvíli pobýti a to dílo hutní spatřiti, takže okolo hodin třinácti ráčili se odtud navrátiti a Kouřimskou branou do města přijeti a odtud přes rynek dolů mimo rathouz, až potom na Vlašský dvůr se vypraviti a na větším díle město ⁴²⁰ spatřiti. A potom, když věžňové Jich Mtem suplikaci podali, o tom poručiti, kdo by z dlužníkův tak mohl vězení prázen býti a při jiných taková vína nebyla, aby páni přičinili se, aby toho vězení mohli prázdni býti. A mezitím někteří zase do Brodu se strojili, aby zase hospody Jich Mtem spraviti mohli, neb den tam potom zůstatí ráčili.

Když pak Jich Mti poobědvati a již po patnácti hodinách bylo, ráčili všichni na vozy sedati a mimo rathouz a ulici Knajslíkovskou branou Klášterskou až na Kaňk jeti a tu jak havěře tak i ty stroje a všech téměř dolů spatřiti a ohledati, takže havěři do dolův lézti, koně v trejbích běhati, hlinu a dříví dolů dávati a zas pryčky a jiné věci dělati, takže spatřivše to všecko, když tam téměř do osmnácti hodin pobyli, vsedše na vozy do Brodu jeli.

Ač v pondělí v samý večer naslechnuto bylo od některých, že Jich Mti toho úmyslu býti ráčí, aby tolikéž kostely ohledali a zvláště sv. Barbory a monstrancí a jiné klenoty a za tou příčinou jest se mši a kázáním zvláště u sv. Barbory prodliho, ale toho nic se nestalo a se všecko sešlo. Toliko hofmistr pán z Kolovrat a jiní někteří páni ode dvora též i kněz u Vysokého kostela se procházeli a potom i u sv. Barbory a na větším díle z nich i tu monstrancí velkou a jiné klenoty spatřili, tolikéž stavení vnitř i zevnitř shledli a někteří faráře kázajícího, tolikéž i muziku, neb kantorovi obzvláště poručeno bylo, aby oficium držel a při tom žádný nedostatek aby nebyl, slyšeli.⁴⁰⁷

⁴²¹ Po skončení sněmu, který byl arcikníže Rudolf na místě otce svého zahájil a po celou dobu jemu předsedal, a na němž kromě berně stavové čeští připověděli snahy císaře Maxmiliána k dosažení trůnu polského podporovati, zůstal arcikníže Rudolf sídlem v Praze, arcikníže Arnošt však do Vídně se navracuje do Hory opětně zavítal a zde po dva dny pobyl. S ním přijeli též arcibiskup pražský, pánové Joachym ze Švamberka, Stojanov, pán z Hradce a jiní vyslaní s panem mincmistrem. Po odjezdu arciknížete bylo pak mezi mincmistrem a radou ujednáváno, aby k ušetření koní při horách voda z Vrchlice struhou na Turkaňk ke hnaní strojův horních vedena byla a obec aby na náklad ten pro minci u některého souseda 6000 kop gr.č. se vypůjčila. Pakli by v městě suma ta sehnati se nedala, aby mezi sebou vypůjčku zařídili aneb jinde sumu opatřili a obec aby se v rukojemství postavila.

Páni obecní a starší vzavše ve věci té potaz oznámili panu

⁴⁰⁷ Nebudíž nikomu divno, že podobných místních pamětí z obecních knih starých tak často doslovně se uvádí. Činí tak spisovatel s dvojího důvodu. Předně aby se ukázalo, jak staří předkové naši všeliké příhody v městě v obecních památných knihách poznamenávali, čehož za našeho pokročilého věku se neděje ⁴²¹; a druhé, podobné zápisy podávají věrný obraz minulosti co do myšlení i co do jednání. Dačický ve svých Pamětech o tom nepochybně nic, což jest jistě věc podivná, neb podobných událostí sám byl velkým přítelem.

mincmistrovi: poněvadž jemu dobře povědomo jest, jaké platy horní každého týhodne na obec přicházejí, kdež týhodně více než 20 kop gr. se nedostává a obec jich zakládati musí, a bude-li tato obec více zatěžována, že není možno, aby doly mohla udržeti. Též také že obec kutnohorská za JMCou panu Václavovi Chotouchovskému v 600 kopách gr.č. a paní Elšce z Landštejna⁴⁰⁸ v 1000 kopách gr. jest rukojmím⁴⁰⁹ a kdyby opět měli za 6000 kop gr.č. státi, že nevědí, jak to mají ⁴²² opatřiti, neb rozumí se, že není žádné možnosti při sousedích, ač by při některých to obráno býti mohlo, ale že ti jsou jiným půjčili. Že tedy povolují, aby u někoho jiného uptáni byli, že se chtějí v rukojemství postaviti. Když však mincmistr ubezpečoval a druží páni z komory přísvedčovali, že půjčka tato toliko na tři léta platiti má a z ní úrokové že se vypláceti budou, jakož i že v roce polovice se splatí, přivoleno bylo k tomu, aby ta suma v obci od některých sehnána byla. A tu hnedle spolusoused Ludvík Bořita z Řásné uvolil se k účelu tomu 1200 kop gr. zapůjčiti, když jemu obec kutnohorská na sumu tu list hlavní dá.

Z tohoto jednání patrné, že Kutnohorští nijakých nákladův ani obětí na udržení a zlepšení hor nelitovali a co kdo jen navrhl, že by ku prospěchu hor býti mohlo, ochotně podporovali, aniž by věc byli dříve řádně promysleli neb prozkoumati dali. Proto také tak často předstíranými výhodami a prohnányi dobrodruhy oklamáni a o veliké peníze připravováni bývali. Také i zmíněná stavba strouhy vodní a takzvaného vodního stroje na Turkaňku, kteréž obojí obec kutnohorskou mnoho tisíc stálo, v době velmi krátké úplně neprospěšným se ukázalo.⁴¹⁰

⁴²³ V pondělí před památkou Mistra Jana Husí obnoven byl úřad konšelský skrze nejvyššího správce nad horami Zdislava Bořitu z Martinic a potom jest šepmistřem závazek dán skrze pana Jana Zygele z Chočemic písaře mince. Po vykonání toho a odejiti všech lidí učinil pan mincmistr napomenutí. Předkem strany cti a chvály boží, aby všichni toho dbali byli. 2. Bratrů mikulášenců a kalvínův aby netrpěli. 3. Rozpustilosti aby přetrhovali a nevážné manželky zkrocovali. 4. V přímluvách aby sobě nevskakovali ani jedni druhých vyslyšchali. 5. Odkládův lidem aby zbytečně se nečinilo, ale sirotkům a vdovám k spravedlnosti dopomáhali. 6. Jestli by se co mezi dělníky JMCé přihodilo, to aby pěkně pokojili. Dále nařídil pan mincmistr, aby všem Němcům jakož i Čechům havířům a řemeslníkům zapovězeno bylo se zbraní bez potřeby choditi, s sekerami a kordy pod přísným trestáním.

Nemalou potíž mívali Kutnohorští s administrátorem konsistoře pražské pod obojí, že jim kněží jejich, děkana i faráře, před sebe obesílal, je z kněžství sesazoval aneb jim obřady církevní konati zapovídal, což Horníkům nikdy lhostejným býti nemohlo, jelikož kněží jejich jistým řádem svým, obecním snešením stvrzeným, svou vlastní konsistoř tvořili. Proto také šepmistři a rada ⁴²⁴ stěžovali si u krále do administrátora pražského a výsledek stížnosti té byl, že Maxmilian mandátem daným ve Vídni v pondělí po neděli postní Oculi zřízeným radám komory české nařídil: *Zprávu toho míti ráčíme, že by administrátor konsistoře*

⁴⁰⁸ Elška z Landštejna na Žehušicích a Tuchorazi, vdova po někdy purkrabím Bořivojovi z Donína.

⁴⁰⁹ Dle žádosti císaře Maxmiliána, projevené listem daným ve Vídni ve čtvrtek po sv. Urbanu (28. května) 1573.

⁴¹⁰ Píšeť o tom Dačický taktó: *Pívodem a radou úředníkův horních na Horách Kutných vedena jest voda struhami nově zcělanými ode vsi Bylan na Kaňk a i dovedena na náklad z mince císařské, chtěje užitek těm horám přivedsti. A kvůli vodě udělány jsou dva rybníky, jeden u hutí Zágrovny a druhý za branami Kouřimskou a Kolínskou mezi zahradami na Trávníku místě tak řečeném, kdež v kůželky hrávali při Hoře Kutné. Stálo to nemálo, vše daremně a bez užítu a brzy to spuštěno a v nic přišlo, mimo to, co lidem škod v zahradách a rolích tím naděláno. Dle tohoto popisu Dačického těžko udati, kde by ty rybníky ⁴²³ byly bývaly, neboť za branou Kouřimskou a Kolínskou býti nemohly. Strouha vodní za tou příčinou vedená dá se až posavád za polemi Špahovskými v Hlouškách až k nynější šachtě Čtrnácti pomocníkův dobře sledovati. Když již hornictví dávno bylo zaniklo a po horních strojích ani památky nezbylo, musela obec kutnohorská až do roku 1845 jistý roční plat pod titulem *na vodní horní stroj* platiti, kterýž plat teprve zmíněného roku přestal.*

pražské pod obojí přijímajících přeđeše i teď nyní zase znovu děkana neb faráře od Hory Kutné před sebe obsílali měl a jeho z kněžství ssaditi a jiné ceremonie kostelní zapovídati měl, však k radám našim v zřízení komoře české od nich na něj administrátora za příčinou tou (aby tomu, pokudž by on děkan v čem zcesten byl, pro uvarování všelijakých nesnází, kteréž by z toho při těch horách pojití mohly, časné v cestu vkročeno bylo) učiněnou dotázku, ničehož toho, proč to před sebe běže, v známost uvěditi nechtěl. I poněvadž jest se toho obávati, kdyby dotčený administrátor od takového obsílání jeho děkana a snad i vypovídání odtud nepřestal, že by se o něj lid obecní, zvláště pak haviřský, ujíti chtěl a tak by z toho nějaký rozbroj a pozdvižení při těch horách přijíti mohlo. A kdyby nyní psaný haviřský lid ty hory opustiti měl, tedy skrze vody, kteréž by se zatím zmohly, znamenitě, nenabyté škody při těch horách bylo by očekávati. A protož vám poroučeti ráčíme, abyste již psaného administrátora ihned před sebe obeslati dali, na něm příčiny takového obeslání jmenovaného děkana s dostatkem vyrozuměli a nám o tom spolu s dobrým zdáním vašim neprodlévaje oznámili. Zatím pak při něm administrátora, aby takovým citováním jeho děkana až do další resoluci naší prodele, opatřili.⁴¹¹

^{425/} 1575 V pátek před památkou sv. Jiří zemřel v Hoře nejvyšší mincmistr Zdislav Bořita z Martinic ke všeobecnému zármutku Kutnohorských, neboť po dlouhé době byl to opět jeden z mincmistrů, který jich v právech nezkracoval, nýbrž ve všech snahách obecních podporoval. Proto také byl pohřeb jeho slavný nejen v Hoře, nýbrž i na hradě Pražském, kde do rodinné hrobky v chrámě sv. Víta byl položen. Tam při pohřebním průvodu nesli rakev jeho horníci z Hory vyslaní.

Téhož roku odbyval císař Maxmilian jako král český sněm se stavy království českého na hradě Pražském, při kterémž syn jeho arcikníže Rudolf, byv stavy za příštího krále zvolen, ve čtvrtek po památce sv. Matouše byl ihned korunován. Na sněmě tom suplikovali Horníci u stavů za přímluvu, aby jim ^{426/} privilegia a obdarování, která posud na hradě Pražském zůstávala, navrácena byla, aby správa obce nehynula. Prosbě té vyhověl císař následující konfirmací: *My Maxmilian II. atd. oznamujem tímto listem, že jsme od poctivých šepmistrův a konšelův i na místě vsí obce Hory Kutné věrných našich milých poníženě prošení, abychom jim těch majestátův, obdarování, výsad, chvalitebných dobrých zvyklostí a práv, kteráž sobě od císařův římských a králův českých půjčena a zvláště od JMCé Ferdinanda slavné paměti pana otce našeho nejmilostivějšího dána a potvrzena mají, milostivě obnoviti, schváliti a potvrditi ráčili. K jichžto pokorně prosbě naklonění jsouce a vidouce ty listy, majestáty, obdarování a potvrzení celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomím, radou věrných našich milých, moci královskou v Čechách těch svobod všech a obdarování jsme schváliti a potvrditi ráčili a tímto listem ve všem jejich znění, v položení, punktích, klausulích a artikulích, jako by v tento list náš slovo od slova vepsány byly, schvalujem, obnovujem a potvrzujem, chtíc tomu konečně, aby při tom od každého člověka jmíni, držáni a neporušitelně zachováni byli, bez naší a budoucích našich králův českých i jiných všech lidí všelijaké*

⁴¹¹ Nebylo to poprvé, co Kutnohorští s konsistoří pražskou pod obojí ohledně svých kněží ve sporu byli, jelikož konsistoř pražská stěžovala si do některých, že v některých nepodstatných věcech odchylují se od usnešení všeobecného v kázání a obřadech. Tím se také vysvětluje poslední napomenutí mincmistrovo ^{425/} při obnovení rady učiněné, pokud se týče sekt náboženských a bdení nad udržení pokoje mezi lidem horním. Stížnost tato do kněží kutnohorských později, když administrátor konsistoře pražské s radou a šepmistry něčeho vyříditi nemohl, dostala se až k samému císaři. Ten pak listem daným v Řezně ve středu po sv. Jeronýmu 1575 Kutnohorským přísně nařídil: *abyste tu u vás stran religii, kázání a kněžstva nic nového prve nebývalého žádným vymyšleným způsobem před sebe nebrali a bráti nedopouštěli, ani žádných pokoutních schůzek netrpěli, nýbrž se v tom všem tak, jakž od starodávna a až posud se drželo a zachovávalo tak a nejinak beze vsí proměny chovali a v tom ve všem se námi spravovali. K čemuž nejvyšší kancleř pan z Pernštejna dokládá: Jest také v tom jistá vůle, abyste toto poručení vsí obci tu u vás v známost uvedli, tak aby v tom všickni vůbec vědomost míti mohli.*

prekážky a odporosti. Pročež prikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavův království českého, nynějším i budoucím věrným milým, abyste svrchupsané šepmistry a konšely i všecku obec naši Hory Kutné nynější i budoucí při tomto schválení a obnovení a potvrzení našem měli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích časech věčných zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti dopouštějice, pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské, dědicův našich a budoucích králův českých. Tomu na svědomí pečet naši císařskou k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázati ráčili. Dán na zámku našem Prešpurce ve středu po sv. Janu Křtiteli ^{427/} božím léta Páně 1575 a království našich římského 13., uherského 12. a českého 27.

Maxmilian. Vra. a Pernstein S.R. Bohem. Cancellarius. Ad Mandatum S. Caes. Majest. proprium M. Walter.

Pro mnohé záležitosti horní byli roku toho opětně zvláštní komisaři od radův komory české do Hory vysláni a to hlavně za příčinou koupě Malešova se všim příslušenstvím i se vsí Bilejovem, Bykání, Týništěm, Polankou, Albrechticemi a Košicemi, což vše na 15.000 kop gr.č. se cenilo, a koupě ta hlavně z té příčiny zavřena býti měla, aby se horám potřebného dříví a dostatečné vody opatřilo. Komisaři do Hory vyslaní učinili obci kutnohorské návrh, aby tato zboží koupila, že je od nich za 13.000 kop gr. míti může, když se zaváže, že dříví k horám příhodně, tolikéž i vodu, když by toho potřeba horní kázala, bez odporu dávatí bude, a že se i přímluviti chtějí, aby JMCá pomoc obci na zaplacení dáti ráčil. Rada i se staršími obecními uváživši tento návrh, dala následující odpověď: *Poněvadž to veliké a na tuto obec nemožné podání a peněz na ten čas netoliko na přikupování a zvláště na tak mnoho statků, ale ani na splacení dluhův se nedostává, protož že k tomu přistoupení nemohou.*

Poněvadž Kutnohorští k dávání svědomí stranám ve věcech sporných velmi často ku dskám zemským bývali potahováni, čímž jim velmi nákladné výlohy vznikaly, bylo roku 1575 sněmovním snešením ustanoveno, že Horníci, majíce někomu ve sporných věcech svědomí vydati, ke dskám zemským povolávání býti nemají, nýbrž jeden každý, kdož ^{428/} by svědomí jejich potřeboval, má sobě písaře od desk zemských povolati, aby v Hoře Kutné od Horníkův svědomí vzal. Svoboda ta, kteréž ani stav panský ani rytířský nepožíval, jest Horníkům proto dána, aby zbytečných útrat ušetřeni byli a raději na hory obracetí mohli. Proto od té doby žádný soused kutnohorský k půhonům a důhonům na hrad Pražský více dostavovati se nemusel.

Téhož roku zemřel v domě svém na předměstí cechovském pan Jan Pampa z Vickovic, jímž rod ten vymřel. Pohřben u sv. Barbory v kapli minciřské. Štít rodu toho: dvě uťaté nohy medvědí drží myslivecký klobouček vzhůru.⁴¹²

¹⁵⁷⁶ K návrhu komisařů minulého roku do Hory na ohledání hor vyslaných bylo sněmem svoleno na pavovány dolu krejfského Hrušek a Višňoví 1500 kop gr. z mince vydati. Poněvadž však až posavad toliko 250 kop byli Horníci obdrželi a tak veškerý další náklad sami nésti museli, žádali u nejvyšších soudců zemských, poněvadž mincmistra dosud nebylo, aby jim nevyplacená dosud částka k výplatě byla poukázána, ježto obec příliš dluhy jest obtížena. Na žádost tu vysláni byli do Hory páni Joachim z Švamberka na Rabštejně a Kužvartě a Václav Berka z Dubě, radové zemští, by vše, čeho třeba by bylo, zařídili a vše až do ustanovení nejvyššího mincmistra rovnali, k čemuž jim šepmistry a rada vše sděliti a raditi mají. Jimi pak též nejvyšším mincmistrem jmenovaný pan Vilím starší z Oprštorfu, Friedštejna a z Dubu uveden a instalován byl. Podobá se, že snaha tohoto horlivě směřovala k nápravě stávajících nešvarů při horách. Avšak i tu ukázalo se, že ku provedení nutných a potřebných oprav neměl dosti odvahy aneb moci a hlavně ^{429/} materiálních prostředků. Proto ještě za jeho úřadování shledáme se se stížnostmi do nedostatků při horách.

Císař Maxmilian jako císař německý jsa na říšském sněmu v Řezně, zemřel tam v pátek den památky sv. Maximiana (12. října) k zármutku všeobecnému, jsa teprve 49 roků stár, a tělo jeho převezeno bylo ku pohřbu na hrad Pražský. Hlavním rysem jeho povahy byla dobrosrdečnost a pro tuto vlastnost byl všemi

⁴¹² Paměti Mikuláše Dačického.

poddanými zbožňován. Šetřiti práv jak celého národa tak i jednotlivce bylo jeho zásadou, proto bránil se ukládati nová břemena jakákoliv proti vůli národa neb bez svolení sněmu. Zvláště pak ve věcech náboženských radil k největší snášenlivosti a nedal se žádnou stranou pohnouti ku pronásledování druhé, neboť říkával, že nejtěžší věcí jest nutiti člověka proti jeho svědomí a přesvědčení. Nástupcem jeho stal se jeho nejstarší syn Rudolf, který již roku minulého za krále českého a před tím již za krále uherského byl korunován, kterýž veškeré dobré vlastnosti zdědil po svém otci a vládu nastoupil v plném míru zevním i vnitřním, ježto mírumilvností Maxmilianovou zavřin byl s Turkem pokoj a v Říši i ve vlastních zemích a královstvích ustaly bouře o náboženství. Rudolf jako kníže pokoje nevyhledával válek ctižádostivých a nepomíjel ničeho, co by k upevnění pokoje domáchio věsti mohlo.

Jak všeobecný byl zármutek ze mrti krále Maxmilianova plyne také z toho, že soudové v městech byli zastaveni, nad čímž mnozí těžkost měli. Když o tom šepmistři podali zprávu radám komory české, obdrželi ve středu po sv. Linhartu (8. listopadu) toto písemné nařízení: *Z psaní vašeho porozuměli jsme, že od toho dne, jakž jest k vám pověst o smrti slavné paměti císaře Maxmilianova přišla, soudův a spravedlností lidských jste zastavili. I poněvadž JMCé nynějšího pána našeho ta konečná vůle jest, aby osoby všecky úřední v povinnostech svých⁴³⁰⁾ zůstaly, protož jménem JMCé poroučíme vám, abyste úřady vám svěřené vedle závazkův a povinností vašich až do dalšího JMtí poručení spravovali, aby JMCá na vás se domlouvati a lidé nařikati příčin neměli.*

Mnohé stížnosti Kutnohorských do častých, mnohdy i nemožných půjček, jimiž Hora v důležitých potřebách zemských vypomáhati musela, dostaly se až k novému panovníku Rudolfovi, neboť radové zřízené komory české píší v sobotu po sv. Ondřeji (1. prosince) 1576: *že JMCá potřebu zvláštní toho uznává, jakých sum, kterého času a léta císaři Ferdinandovi dědu a císaři Maxmilianovi otci JMCé, až do datum toho listu od Kutnohorských půjčeno, komu vyčítány a odkud zaplacený a na čem vyraženy a co ještě dluhu pozůstává a mají-li ještě jaké dluhy za JMCou na oučtu, k vykonání takového oučtu jisté osoby do Prahy ku komoře české bez odkladu aby odeslali.* Co však Kutnohorští pořídili a zda jim požadavky jich vyplaceny byly nelze říci. Zdá se, že to byly opět pouhé sliby.

1577 Ve středu po sv. Dorotě (13. února) 1577, přivezeno bylo tělo císaře Maxmilianova do Prahy do kláštera sv. Jakuba, odkudž potom v pátek s největší poslední nádherou ku pohřbení provozeno bylo do chrámu Svatovítského. Průvodu tomu z Hory přítomni byli královský rychtář a tři ze šepmistřů, od obce vyslaní.

Mandátem krále Rudolfa, daným ve středu po sv. Jiří na hradě Pražském, potvrzeny byly k žádosti šepmistřů, konšelů i veškeré obce všechny svobody a práva, které Hoře od předešlých císařů římských a králův českých a zvláště od císaře Ferdinanda uděleny byly. Majestát zní: *My Rudolf II. z boží milosti volený římský⁴³¹⁾ císař, po všechny časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský a charvatský král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě. Oznamujem tímto listem všem, že jsme od poctivých šepmistřův a konšelův i na místě vši obce na Horách Kutných věrných našich milých poníženež prošení, abychom jim všech majestátův, privilegií, obdarování, výsad, milostí, chvalitebných dobrých zvyklostí a práv, kteréž sobě od císařův římských a králův českých propůjčenež a zvláště od slavné paměti císaře Ferdinanda pána děda našeho nejmilejšího dané a tolikéž od JMCé Maxmilianova pána otce našeho nejmilejšího potvrzené mají, milostivě obnoviti, schváliti a potvrditi ráčili. K jejichžto pokorně prosbě nakloněni jsouce a vidouce ty listy, majestáty, obdarování a potvrzení celé a neporušené býti, s dobrým rozmyslem naším, jistým vědomím, radou našich věrných, moci královskou v Čechách ty všecky svobody a obdarování jsme schváliti, obnoviti a jim jich potvrditi ráčili a tímto listem ve všech jejich znění, držení, punktích, klauzulích, artikulích, jako by v tento list náš slovo od slova vepsáno bylo, schvalujem, obnovujem a potvrzujem, chtěje tomu konečně, aby při tom od každého člověka jmíni, držání a neporušitelně zachováni byli,*

bez naší a budoucích králů českých i jiných všech lidí všelijaké překážky a odporosti. Protož přikazujem všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavů království českého, nynějším i budoucím věrným milým, abyste svrchupsané šepmistry i konšely naší Hory Kutné i všecku obec nynější i budoucí při tom milostivě schválení, obnovení a potvrzení našem měli, drželi a neporušitelně nyní i v budoucích věčných časech zachovali, žádných jim v tom překážek nečiníce, ani komu jmenému činiti dopouštějíce, pod uvarováním hněvu a nemilosti naší císařské i budoucích našich králův českých. Tomu na svědomí pečeť naší císařskou k tomu⁴³²⁾ listu přivěsiti jsme rozkázali. Dán na hradě Pražském atd.

Císař Rudolf hned po svém nastolení jako král český vzbuzoval největší naděje, že za jeho vlády všeobecný blahobyt nastane, neboť zdědil nezapomenutelného otce svého všechny šlechtné vlastnosti, které vždy jen ku blahu svěřených národů směřovaly. Jako přítel pokoje a míru prodloužil ihned po smrti otce svého další příměří s Turkem na 9 roků a to hlavně z té příčiny, aby poddaným nákladů, jimiž by na vedení války přispívati museli, ušetřil. Zbaven tak starostí o střežení hranic a říše proti nepříteli, obrátil zřetel svůj ku povzbuzení národní přičinlivosti, vnitřní bezpečnosti a k odstranění tu a tam zakoreněných závad a poklesků. Jak velikým byl podporovatelem věd a umění je obecně známo a doba jeho nazývána **zlatou dobou jazyka českého**. Poněvadž stále své sídlo měl v Praze, věnoval péči svou hlavně blahu Čech.

Nemalá péče věnována byla hornictví a zvláště horlivá byla snaha o pozdvižení skleslého a vlastně zanedbaného hornictví kutnohorského. Hory komise do Hory vyslané, o nichž již z předu vícekrát stala se zmínka, po dlouhém zkoumání nedovedly více, nežli že na obec uvalily břemeno, že couky Grejfský, Hrušky a Višňoví nákladem vlastním musela pavovati, aby dolováním tím pomozeno býti mohlo dolům kaňkovským, kteréž nákladem mince královské byly vedeny a zvláštní péčí úředníků horních se vždy těšily, kdežto stříbrné doly kutnohorské jimi spíše zanedbávány byly. A přece bylo patrné, že doly kaňkovské bez vydatné pomoci rud z dolů kutnohorských užitků vydávati nemohly. Důkazem toho je stížnost nákladníků hor těchto téhož roku hornímu hofmistru a úředníkům horním podaná, v níž uvedeno, že hutnistr rudy a kyzy z dolů jejich velice zlehčuje a dle toho pak za dobré a vydatné rudy své vypláčení jsou. Neb⁴³³⁾ kdežto dříve rudy a kyzy od 10 do 16 lotů stříbra drživaly, počítá jim nyní sotva 3, 4, 5 lotů, a protož za své veliké náklady tím žádného uhrázení, tím méně užitku, nedosahují a že toto snížení rud stalo se ku všeobecnému udivení při průběhách na všech dolech najednou, kdežto předce z hutí do mince více než kdy jindy se nyní stříbra odvádí nežli prve, kde rudy a kyzy dle zkoušky více stříbra drživaly. Kromě toho žádali, aby jim, jak vždy prve bývalo, i za ty rudy a kyzy, z kterých pruby se berou, polovička vyplacena byla.

Nepodobá se pravdě, že by Kutnohorští žádostí svou byli dosáhli příznivého výsledku, ježto brzy na to žádost svoji sněmu zemskému v Praze v pondělí po sv. Vavřinci 1577 znovu předložili. Píší: *kerak od několika roků o vyzdvižení hornictví v tomto království českém a zvláště kerak by horám kutnohorským jakožto přednímu klenotu království zase pomozeno býti mohlo. Kdež mezitím od některých komisařův k tomu nařízených i také předešlých pánův mincmistrův s úřadem horním to obmyšleno, aby při Horách Kutných ku pomoci Kaňku také někteří stříbrní dolové k hlubinám hledáno bylo, kdež dle nabyté zkušenosti vždycy nejodplatnější rudy bývají, nežli v mělčinách. A majíc o dolu Grejfském, na kterémžto coukové Hrušky a Višňoví i jiní znamenití coukové jsou, zprávu bezpečnou, že by ti dolové a coukové ne pro nedostatek rud, ale skrze války spuštěni byly, k tomu nás přinutili, abychom v takové dolů dobývání pro vyzdvižení těchto hor co klenotu zemského se dali, což obec a sousedé na takové předložení s velikou těžkostí na se vzali a oba doly, Grejfský i Kuklický, s velikou těžkostí dobývali a pavovali, ale po mnohých nákladech teprv tomu porozuměli, že by tím způsobem obojímu, ale i jedinému zadost učiniti nemohli, vynaloživše do několika tisíc, od dolu Kuklického s vědomostí úřadu horního upustili⁴³⁴⁾ a náklad veškerý na důl Grejfský obrátili. A vynaloživše na to přes čtyřicet tisíc, však ještě na žilu neb dno pro*

vody přijít nemůžeme, takže nám již bez přičinění pomoci skutečně takového nákladu udržeti možno není. Protož přinuceni jsme poníženi prositi, aby k rychlé pomoci nákladu na hory ty, z kterých každého týhodne v rudách a kyzých do mince na tisíce přichází, asi půl třetího tisíce kop gr.č. buď z berně obecní na potřeby zemské vypsaných přispěno bylo, **neb nebude-li taková pomoc učiněna, tedy pro naši nemožnost ode všeho bychom upustiti museli, čímž by dolové ti tím více se zatopili a hůře nežli prve zbořili.**

Bylot' ovšem již sněmem r. 1576 odbývaným k dobývání dolů těch Kutnohorským 3000 kop gr.č. povoleno, avšak posavad nevyplaceno, čímž Horníci, slibům důvěřující a peněz prozatím jinde se vydluživše, jen do větších dluhů se uvedli. Proto i jindy žádali, aby dluhové, jimi na náklady horní učiněné, i se škodami a úroky na to vzešlymi za ně zaplacení byly. Mezi dluhy těmito byl i dluh do mince královské 315 kop gr.č., a proto prosili Kutnohorští krále Rudolfa za prominutí dluhu tohoto, uvádějící, že pro pavování dolu Grejfského, při němž 48 koní a 150 rozličných dělníků po několik roků držeti musili, ze kteréhož dolu 51.300 centnýřů rudy odvedli, ze které 14.293 hřivny stříbra se získalo, čímž tedy minci po zapravení výloh na každé hřivně 1½ kopy gr.č. čistého užítku zbylo. A ježto bez pomoci obce, která na to týhodně přes 30 kop gr.č. nakládala a přes 70.000 kop gr.č. vynaložila, ⁴³⁵ doly ty by zatopeny byly zůstaly. Protož že doufají, že jim takový nepatrný dluh prominut bude. Jak Horníci se svými žádostmi pořídili, nevíme, toliko ze snesení sněmovního známo následující: *Poněvadž vedle dovolení stavův, jakž z relací komisařův předešlým sněmem na spatření těch dolův nařízených tomu jest vyzrozuměno, takovou sumu na výš dotčené doly a nejinam pořádně a platně vynaložiti a pro krátkost času při téměř sněmě to tak vyřízeno a spraveno i také opatřeno býti nemohlo, že stavové to v moc nejvyšším pánům úředníkům a soudcům zemským dávají, aby s věřiteli do budoucího sněmu na dostatečné stavův království tohoto ujištění a očekání jednali a tu při budoucím sněmu že na ty cesty, aby k své záplatě konečně při tom času přijíti mohli, pomysliti a to opatřiti stavové chti.*

Spisovatel snaží se při sepisování díla svého býti spravedlivým a nestranným. Proto považuje nevyhnutelné za potřebné, všimnouti si i obyčejů a zvyklostí, dobrých i vadných, neb tak jedině bude možno nejlépe poznati dobu času a povahy obyvatelstva. Při tak rozmanité směsici lidu všelikého, jaký v době té v Hoře Žil, ukázaly se zajisté mnohé vášně a náruživosti, které dobrý mrav a pořádek rušily, o jejichž vykořenění správa obecní mnohým nařízením se starala. Nebude proto od místa, uvede-li se zde svolení panské ze středy po sv. Vítě 1577: *JMCé pan rychtář, páni šepmistři a rada na Horách Kutných všem vůbec i jednomu každému na vědomí dávají: Jakož již zde v této obci velmi zhusta od nevážných a lehkomyšlných lidí přísahání, lání, hromování, nepoctivá a bezbožná mnohá mluvení nastala a povykové noční i mnohé rozpustilosti proti Pánu Bohu všemohoucímu a právu provozují, povaleči a zahaleči, těž i merhyně v domech šenkovních i jinde přes jisté záповědi přechovávají a hry ⁴³⁶ i jiní neřádně jim se přehlídají, něbrž někteří, majíc ve dni sváteční na slovo boží do chrámu Páně jiti, raději na páněm neb na rynku a ulicích než v kostele se nacházejí, za kterýmižto příčinami netoliko Pán Bůh všemohoucí hněv svůj těžký skrze častá krupobití, hromobití, ohně i jiné pokuty prokazovati a projevovati ráčí, ale také i mnohé krádeže a loupeže zde v městě i za městem ano i mordové misty se páší, takže mnozí ani statky svými ani hrdly bezpečni býti již nemohou a nejsou, že všechny takové hříchy a rozpustilosti a neřády ovšem přísně se zapovídají. A jestliže by se kdo z nadepsaných kterékoli věci dopustil a buď přísahal, lál, nepoctivě a bezbožně mluvil neb povyký noční, zvláště v sobotu a v neděli, když po zvonění bude, činil, a jinak na zhoršení Pána Boha a dobrých lidí sobě počínal aneb povaleče a merhyně u sebe přechovával a jim hry a jich neřády za jakýmiž koli příčinami přehlídál anebo v čas kázání slova božího do chrámu Páně nešel a na páněm u někoho neb na rynku a ulicích zúmýsla najíti se dal, ti všickni do vězení bráni a jiným ku příkladu i s hospodáři a nájemníky těmi, kteříž by jim to prohlídali a folkovali a buď sami nepřetrhováli neb na pana rychtáře nevznášeli, skutečně podle uznání*

spravedlivého trestání, a obzvláště, když by koli v tom, že hromuje, postižen a usvědčen byl, vězením trlící pokutování a kolomazi krmení býti mají. O čemž vědouce, bude se moci jeden každý před pokutami, kteréž žádného přestupujícího neminou, vstříhati a varovati.

1578 V pondělí den sv. Fabiana a Šebestiana obnoven byl obyčejným způsobem úřad konšelský nejvyšším mincmistrem Vilémem z Oprštorfu a zvolen byl primátorem Petr Bernášek, za šepmistry pak Václav Vyzyna, Řehoř Vodička, Stanislav kožišník, Ondřej kloboučník, ⁴³⁷ Mikuláš Chyzdera, Jan Dačický z Heslova, Pavel Cholopický, Tomáš Klabal, Jakub Holý, Jan Kaznar, Kryštof Košický, Matěj Brožův, Leopold Šetlar, Zikmund Kozel z Rejzntolu, Jakub Knobloch, Cyprian Trnka a Jan Kaplan. Královským rychtářem byl Mikuláš Vodňanský z Čazarova.

Po složení obyčejného závazku napomenul mincmistr šepmistry k jich povinnostem a velice se přimlouval, aby psů do kostelů nevodili. Na to šepmistři v plné radě snesli se na tom, *poněvadž na vychování bakalářův a jiných oficiálův školních mnozí nedostatkové se zde nacházejí, aby z každého sudu piva přispolního i domácího po jednom denáru a z starých horských piv po dvou denárech snímáno a na prospěch škol na radnici odváděno bylo a to aby se bakalářům a oficiálům místo koled dávalo. Dále z bedlivého uvážení a za jistými příčinami stalo se i to usnesení, aby páni šepmistři nynější i budoucí ani žádný jiný na žádnou přímluvu neb prosbu pod žádným vymyšleným způsobem vypovědí, rozkazův, ani snešení, ani nic toho, což by buď v radnici neb ve váze z uvážení plné rady anebo počtu většního se na místě postavilo nebo vypovědíno bylo, sám o své újmě neb v menším počtu, než by náleželo, a jinde, kromě radnice, nelehl a neměnil. Pakli by toho kdo se dopustil, aby vsí radě buď oběd aneb jednu kopu vedle uvážení panského pokuty beze všeho odporu dáti povinen byl.*⁴¹³

Téhož roku poselství Moskevské jedouc od JMCé z Prahy do ⁴³⁸ Vídně zastavilo se v Hoře a bylo hospodou u Bakalářů. Páni navštívivše je podali jim počtu a byli s nimi veselí. Spatřivše pak poslové netoliko v hutěch jak se šmeluje, ale i také na dvoře Vlašském, kterak se peníze dělají, třetí den odjeli.⁴¹⁴

K rozkazu císaře Rudolfa ve Vídni dne 20. února 1578 bylo ražení malého groše nařízeno, na němž zpředu český lev a na druhé straně nápis *malý groš* státi má. Ražení velikého groše s podobiznou Rudolfovou má až do dalšího rozkazu býti zastaveno. Týmž mandátem osvobodil císař Rudolf přivázení všech potřeb horních jako loje, olova, mědi ode všech cel a mýt po celé zemi.

Stala se již vícekrát zmínka o tom, že v okolí Kutnohorském a zvláště po vrších Kaňkovských a u Neškaredic vinice se nacházely. Tvořiliť vinaři mezi sebou vlastní spolek, o němž až podnes uchovala se v archivu městském pergamenová listina následujícího obsahu: *My šepmistři a rada i všecka obec na Horách Kutných oznamujeme tímto listem všem vůbec a zvláště tu kdež náleží, že jsou před nás do plné rady starší naši nad vinaři předstoupili a nám dva listy na pergameně s visutými pečeti předložili, jeden Kristofa Košina z Košíně a na Cerhenicích, jehož datum jest od narození syna božího tisícého čtyrstého osumdesátého prvního u Veliký čtvrtěk před slavným hodem Vzkříšení božího, druhý Mikuláše z Práchnan na Horách Kutných a toho jest datum léta tisícého pětistého čtyřicátého sedmého v sobotu na Štědrý večer, kterýmižto listy jmenovaný Kryštof Košin a Mikuláš z Práchnan, jakožto tehdejší páni dědiční a držitelé vsi Neškaredic vysazují staré i nové vinice při též vsi Neškaredicích ležící, a ukládají, co by z které úročiti a na budoucí časy platiti se mělo, tak jakž tíž listové to všecko v sobě šíře obsahují a zavírají, prosíce nás, podavše při tom*

⁴¹³ V Memorabilích k roku 1578 poznamenáno vlastní rukou šepmistra Jakuba Holého: *Na mě kuchaře se toho snešení první počátek vzal, neboť když všechny překupnice cizopanské pro nepořádné se v trhu chování vypovězeny býti měly, já jednu za kuchařku podržel a tím učiněné snešení jsem porušil. Jaký trest na to padl, není uvedeno.*

⁴¹⁴ Lib. Memor. k r. 1578 h 4.

některých artikulů a ⁴³⁹ snešení mezi jimi stalého, abychom za příčinou nezbedných a nepilných týchž vinic držitelův je při týchž listech a starém nařízení, jakožto páni dědiční těch gruntův, zachovali a tímto listem našim jim potvrdili a jak by se napotom k sobě chovati a držeti měli, opatřili. I poněvadž těmi nahoře psanými listy to zřetelně vyvěřeno jest, co jeden každý a z které vinice od starodávna platu dávati měl a povinen byl, protož toho se při tom zůstává a v moci naší a budoucích našich zůstává. Druhé. Kdež též žádný těch vinic bez vůle a vědomí pána těch gruntův, leč dobrému člověku (kterýž by poplatky ty všechny, které sám platí, bez zadržování zastával a náležitě je spravoval a jich neopouštěl), prodati mohl, toho artikule tolikéž v své celosti a podstatě zachováváme, však tak, jestliže-li by při tom vsutku shledáno bylo, že by vinice po jednom i druhém napomenutí dělati nechtěl a je zoumyslna opouštěl neb poplatkův časné nevydával a jich od sebe, až by druhý neb třetí přišel, neodvozoval, abychom takovou věc, jakožto páni těch gruntův dědiční, k nápravě přivesti a buď takové vinice odniti a jinému prodati, neb jakž by se nám a budoucím našim vidělo a zdálo opatřiti mohli a vůli měli. Zase, jestliže by z dopuštění božího neb jiné příčiny všechny ty vinice spustly a takový plat nám a budoucím našim sešel, tehdy bychom se v též grunty uvázali a k svému užitku je přivedli a tento list aby žádné moci neměl a jim platen býti nemohl.

⁴⁴⁰ Dále, když ti starší nad vinaři jsou nám některé jich artikule, kterak by se řídití a chovati měli, předložili a v tom za opatření žádali. I poněvadž slušné a spravedlivé jest, aby jak ve všem jiném, tak i mezi nimi jakýs řád byl a takové vinice náležitě spravovány a dělány býti mohly a jeden každý jak se chovati věděl. Protož také mezi nimi tak nařizujeme a za věc užitečnou tímto listem ustanovujeme. Nejprv, když by oni starší vinaři pro některé pilné potřeby a zvláště opatření těch vinic, buď sami v místo pokojné a poctivě se sešli neb jiných tovaryšův svých k tomu povolali, aby předkem sami na sobě dobrý příklad dali a náležitě k jednomu každému se chovali a z druhé strany oni tovaryši a sousedé v poctivosti je měli, jich poslouchali a jimi se spravovali. A jestliže by v čem komu jaké ublížení státi se vidělo, aby na ně starší vznášeli a oni bez odtahu je v tom opatřili. A pakli by čím vládnouti nemohli, před nás a budoucí naše to podali. Druhé, jestliže by kdo jakou od koho vinici koupil a do pořádku jich vinařův přijat býti chtěl, aby mezi ně starší vinařské, zjednaje sobě povolení, když by pospolu byli a se sešli, vstoupil a za přijetí a zápis žádal. A oni starší aby toho bez odtahu povážili a nebylo-li by nic na překážku, přijma příjemného 6 gr.č., k tomu povolili. Nežli by kdo na své poctivosti zkažený, toho aby mezi sebe nepřijímali, ani zápisu jemu dopouštěli. Třetí. Jestliže by kdo od starších obelán byl, aby se v pořádku postavil a kdož by toho zúmysla neučinil a nevykonal, aby 4 gr.č. starším propadl. Čtvrté, jeden každý při sv. Havle aby časné jakž úroky od sebe odvozoval, tak i purkrecht čistil. A jestliže by od koho tomu dosti se nedálo, aby starší k tomu dohlídali a jednoho každého k dosti učinění napomenuli a přidrželi. ⁴⁴¹ Páté, aby v neděli Páně žádný na vinici nic nedělal ani vín do puten k trhu nesbíral. A jestli by kdo v tom postížen byl, aby pokuty do pořádku 10 gr.č. složití povinen byl. Šesté, kdož by koli z vinařův neb čeládky jich buď ve dne neb v noci krádeží neb jinak nenáležitě na vině, ovoci, roubův řezání, štípkův a plání vykopávání, neb na čemžkoli jiném komu škodu činil a v tom postížen byl, aby to na nás a budoucí naše vzneseno bylo a ten jeden každý podle provinění a zásluhy buď peněžitou pokoutou, vězením neb jinak skutečně trestán byl. Sedmé, kdož by vyšel se psem na vinici a jeho neuvázal, nebž jemu na jiné vinice běhati a škodu činiti dopouštěl a v tom usvědčen byl, aby do pořádku 4 gr.č. pokuty povinen byl. Osmé, jestliže by kdo hráze opouštěl a dvěře při vinici nedobře a k zavírání nespůsobné měl neb jich po sobě

nezavřel, takže by jimi do vinice jíti a druhému škodu činiti mohl, a po napomenutí starších do dvou neděl pořad sběhlých toho opravití zanedbal, aby starším 4 gr.č. pokuty propadl. Deváté, jestliže by kdo se toho dopustil a housenek s stromův, štěpův časné sebrati nedal a jich do Velikonoci zanechal, aby pokuty do pořádku dvě libry vosku složití povinen byl. Naposledy, jestliže by kdo časné vinice nevzdělal a nezkopal a jsa napomenut napraviti zúmysla zanedbal, aby pokuty starším 4 gr.č. propadl. A jestli by vždy toho neučinil a spuštěné a nevzdělané tak ležeti nechal, aby je svěsti a spustiti chtěl, aby to na nás a budoucí naše vznešeno bylo a věc jemu to obráceno bude, tím jeden každý aby se spravil. Nicméně však tohoto nařízení a ustanovení v moci naší a budoucích našich zachováváme, tak abychom podle užité potřeby buď je změnití, přidati a ujití neb při tom toho zanechal ⁴⁴² mohli a vůli měli. Toho na svědomí a pro lepší jistotu pečeti naši předjmenované Hory Kutné k listu tomuto rozkázali jsme přivesti. Jenž jest dán na týchž Horách Kutných v pátek po slavné památce Vstoupení Pána Krista na nebe jináče devátého dne měsíce máje léta od narození Syna božího tisícího pětistého sedmdesátého osmého.

Téhož roku k žádosti všech tří stavův vydáno císařem Rudolfem nařízením mezi řemeslníky a některé jiné obchodníky o drahotách v tomto království českém, podle něhož se jeden každý zachovati povinen bude, ježto do nemírného nadsazování a dražení všelikých věcí řemeslníky od lidu časté stížnosti byly. ⁴¹⁵ ⁴⁴³ Ustanovení tohoto mnozí řemeslníci kutnohorští nezachovávali a zvláště řezníci a lojovníci kůže a loje draze prodávali nad stanovené ceny. Proto císař Rudolf mandátem daným v Praze den sv. Hedviky (17. října) šepmistrům přísně nařídil, aby k tomu se všim důrazem přihlíželi, aby nařízení dané bylo zachováno, aby lid horní si více do drahoty stěžovati nucen nebyl.

1579 V den Hromnic obnoven byl úřad konšelský nejvyšším mincmistrem Vilémem z Oprštorfu, při němž primasem ustanoven v dobré paměti až na naše časy zůstávající Kašpar Fifek. Šepmistry pak Petr Bernášek, Václav Vyzyna, Řehoř Vodička, Stanislav kožišník, Ondřej Brožovský z Korabu, Mikuláš Chyčdera, Jan Dačický z Heslova, Tomáš Klabal, Jakub Holý, Jan Kaznar, Krištof Košický, Leopold Šetlar, Zikmund Kozel z Rejzntolu, Cypryan Trnka, Jeremiáš Šetyngar z Chotěřiny, Ondřej Soběhrd a Tobiáš Tríska.

Na volbě této zvláště muselo Kutnohorským záležeti, aby zvolili muže obezřelé, správy města a hor znalé, ježto opět nastala jim doba, kdy třeba bylo hájiti práv a výsad města, ježto nejvyšší mincmistr stará práva horní, udělaná králem Václavem II., přepracoval a je sněmu zemskému, který ve přítomnosti císaře Rudolfa v pondělí po Hromnicích držán byl, ku potvrzení předložil. Kutnohorští zvěděvše, že někteří artikulové v těchto obnovených právech horních proti privilegiím a majestátům této obci daným doloženi jsou a jim mimo starobylý způsob novou vrchnost ustanoviti se obmyslelo, uznali toho potřebu, aby dříve, než by ku potvrzení a vytištění práv došlo, dožádali se, aby jim práva ta k přehlednutí dána byla, ježto, jak doslychají, úřad horní svého rychtáře míti i o poctivost souditi by chtěl, jak toho již něco před se běře, jakož i o to se přičiňuje, aby Kaňk pod svou správou uvedl, kdež ⁴⁴⁴ až dosavad konšelé kaňkovští šepmistry horskými byli ustanovováni. Z té příčiny žádali císaře

⁴¹⁵ Nařízení to, tištěné v Praze u Jindřicha Melantricha z Aventýnu, chová se posud v archivu městském. V nařízením tomtu každému obchodníku i řemeslníku za každou věc a vykonanou práci jistý plat přísně byl vyměřen, nad nějž věc ani prodati, ani více od práce žádati nesměl. Tak ku př. ševcům za boty rejtharské dobré z kůže vymazané 1 kopa 20 gr.miš. Od podšíťi jich s dobrým podešvem 12 gr. Koželuzi museli prodávati teletiny dobře zmanané po 20 gr. Řezníci opět prodávali teletiny po 12 gr.miš. Ženské botky z červené kůže po 22 gr.miš. Krejčím vyměřeno bylo od poctivíc kožených a kabátů barchánového 10 gr.miš., od pláště mužského 10 gr., od selského kaftanu 5 gr. Pekařům podle trhu každý měsíc cena pečiva a chleba úřadem se určovala, sladovníkům cena piv ve 3 měsících. Vína přivezená musela se konšelům předkládati k sazení ceny. Tesařům a zedníkům mistrům denně na dlouhém dni po 15 gr., na krátkém po 10 gr. Tovařům jich v dlouhé dni po 5 gr., na krátkém po 4 gr.m. atd.

Rudolfa, aby tato bez jich účasti sepsaná práva horní, dříve nežli by stvrzena byla, jim ku přehlédnutí byla vydána.

Nestalo se sice hned dle jejich přání, nýbrž jen k uvážení a oprávnění práv těch byli k osobám ze sněmu k tomu zvoleným také šepmistři kutnohorští do Prahy povoláni a ti vyslali ze svého středu Mikuláše Vodňanského z Čazarova toho času rychtáře královského, Václava Vyzynu, Jana Dačického z Heslova, Jakuba Brodského, Pavla Skřivana a Jana Veverina Piseckého z Kranichfeldu. Poslům těm hlavně těchto pět věcí uloženo, aby o ně dbali a je hájili: *Předně. Poněvadž šepmistři a rada mají své obzvláštní rády a práva, a při nich sněmem r. 1575 odbývaným jsou zůstaveni, tedy jest při těchto nových právech mysliti na to, aby se jimi proti tomu ničeho neužívalo a oni snad o svá práva nepřišli. Druhé. O rajtuncích obecních žádná zmínka se v těchto právech nečiní a tak ovšem úředníci potom o to usilují, aby šepmistři a rada do ničeho při horách si stěžovali a o se domlouvati nemohli, nýbrž na škodu svých nákladův a proti svým přísahám hleděti museli. Třetí. Vrchní štejšgýři, písař urburní, štolmistr i jiní všichni při horách hofmistru a urbureři přísahu činí a nákladníkům a těžírům ničím odpovědni nejsou. Proto také v rozepřech a soudech horních proti nim se přimlouvati nemohou, tomu aby bylo předejito. Čtvrté. Úředníci horní chtějí, aby konšelé kaňkoviští hofmistrovi a urbureři proti všemu posavadnímu dobrému řádu přísahu činili, jichž by však šepmistři v jich přech souditi ani apelací od jich soudu přijímati nemohli a tím práva svá by porušena měli, pročž toho dopuštěno býti nemá. Páté. Že židé suplikují k JMCé, chtějí zase svobodně do Hory Kutné⁴⁴⁵ choditi svobodně jako prve, o čemž pan hofmistr panu mincmistrovi i šepmistřům psaní učinil a suplikací tu na pány vznesl. Poněvadž však jest jistý mandát císaře Maxmiliana, že židé všemi obyčejí Hory prázdni býti mají, aby o to též promluvíli.⁴¹⁶*

Poslové vyslaní hájili statečně starých práv horních a zvláště městských a dosáhli konečně mnohými přimlouvami, vzdor usilování mincmistra a hlavně horního hofmistra Karla z Řásné, který byl zejména původcem těchto nových práv horních, že zamýšlená práva nová ku společnému uvážení všech šepmistřů a rady města Hory Kutné do města byla odeslána, jelikož starým právům horním a privilegiím městským na úkor byla sestavena. Proto také uvádějí šepmistři při návracení práv těch ve svém obšírném spise: *Povážívše, uznali jsme a uznáváme, že v tom spisu, kterýž by tak rád někdo za práva horní míti chtěl, více sebe a své dobré nežli horní opatruje, ano i o to usiluje, aby pod tím titulem práv úřad svůj a některých jiných zvýšil a úřad šepmistřský a tu stolici výsadní, kteráž vždycky od starodávna u veliké vážnosti a podstatě jakožto přední místo držána byla, a šepmistři i rada, jakž po panu mincmistrovi tu na Horách tak i v sněmech a jiných jednáních obecních po Pražanech druhý hlas mívali a až posavade mají, zlehčil a k snížení přivedl. Nad to vejš i toho dovedl, aby k pavování hor žádný přihlížeti a o nic se již buď jak buď domlouvati nemohl. Jakož pak až posavád téměř tak chováno při úřadu horním bylo, že mnoho věcí od některých před sebe jsou brány⁴⁴⁶ a přes odpor a vznášení naše a jiná a jiné s velikou škodou proměňovány, ale co tím způsobeno, to nyní se spatřuje, a obec naše, jsouc v znamenité dluhy skrze to uvedena, nejlépe o tom ví, což ne tak JMti nejvyššímu panu mincmistru království českého, jako Ludvíkovi Karlovi z Řásné hofmistru, kterýž hned z počátku se k tomu, že taková horní práva za úřadu jeho znova jsou napravena a vydána, příznává, přičítáme, neboť JMti nejsou dáno v té povinnosti a o mnohých věcech žádných snad vědomostí nemajíce, v tom vymlouváme. A protož cožkoliv k tomu spisu a k těm vymyšleným některým artikulům, kteříž jsou tak od mnoha let bez vědomí našeho jakž na škodu a zošklení těch hor, také i snížení a zkázu nás sbírány byly a v jedno uvedeny promlouvati a zdání naše proti tomu oznamovati budeme, žádnému jinému, než dotčenému Ludvíkovi Karlovi z Řásné a jiným, kteří v tom jemu nápomocni byli, přičísti nemůžeme.*

Z toho seznati lze, jak úřad horní proti právům města brojil a

⁴¹⁶ Kdožkoli by stará práva horní krále Václava II. seznati chtěl, tomu doporučuje se vydaný jich překlad JUDra Hermenegilda Jirečka pod titulem *Práva královská horniční čili Knihy práv horníkům vydaných v Praze 1867* knihu kupectví Kobrovo.

vrch nad obecní správu dosíci usiloval. Proto úloha šepmistřů byla veliká, aby včas možnostem předešli a starých práv města uhájili. Jak dalece se to vyslaným podařilo, seznáme nejlépe, když zde z takzvaných obnovených práv horních kapitolu **O svobodách horníků** v plném znění uvedeme, ježto již v prvním dílu o starých právech horníků obšírná stala se zmínka.⁴¹⁷ Svobody horníků byly tyto:

Předně. Všichni Horníci, těžíři a nákladníci aby od nás tím větší náchylnost poznati mohli a chtivější k horám a hledání kovů byli, tuto jim obzvláštní milost činíme a je osvobozujem, kdežkoli a na kterých horách zlatých neb stříbrných v království našem českém, buď na našich neb na stavův gruntech, ježto z nich desátkové vycházejí mají, náklady činí a pavují, aby z těch nákladův dolů⁴⁴⁷ neb štol hledajících, které by s cupusy pavovány byly anebo i potom, když by jsouc na užíticích, užítkově z nich vycházejí přestaly a zase k příplatkům přišly, žádnými desátky, pokudž by na příplatcích trvali a užitek na dílec (kukus) po patnácti groších č. včepných peněz neměli, dávati povinni nebyli a nedávali.

Ale kdyby tak mnoho včepných peněz za rudy, zlata neb stříbra zachovaných měli, aby na kukus po 15 gr.č. užitek dělen býti mohl, tedy ihned, dělte užitek nebo nedělte, budou nám i pánu gruntu od toho času náležitý desátek, dokudž by ten náklad důl neb štola užitek nevynášel a zase k příplatku nepřišel, dávati povinni. A tak toliko z těch dolův nebo štol, kteří užítky z rud zlata neb stříbra vynášejí, kolikrát by koli po příplatcích a jinak k užítkům přicházeli, desátky povinni dávati býti mají a jinak nic.

Jestli by kdo z jiných zemí na některé hory zlaté neb stříbrné v království českém, na našich neb stavův gruntech, kde těchto práv užívají, se přistěhoval, usadil a náklady na hory činil, pavoval nebo při horách a dolích dělal, a v cizích zemích dlužen zůstal, však v žádném zločinném, hrdla, cti a víry propadlém skutku nalezen nebyl, tehdy ten a takový každý má a bude moci všech těch svobod, těmito našimi právy horními vysvětlěných i jiných obdarování majestátů obsažených, jako jiný svobodný horník užívati, s manželkou, dítkami, čeledí i tím vším, s čím jest se tu přistěhoval a co by tu poctivě zachovati a nabyti mohl, svoboden býti a před svými věřiteli od svého na ty hory přistěhování za tři léta pořád zběhlá bezpečný glejt míti, tak aby žádný z cizozemcův pro dluhy do těch tří let hyndrovati, ani jakou překážku činiti, ani jakým právem naň nastupovati nesměl, kterýžto glejt jednomu každému v takových případnostech do oznámených tří let od jeho přestěhování moci naši královskou jakožto král český dávati a je v tom osvobozovati ráčíme.

⁴⁴⁸ *A pakli by se někteří poddaní v království českém a zemích k němu připojených k některým těm horám obrátili a živnosti sobě se ženou a dětmi, pavováním nebo poctivou robotou při horách dobývati chtěli, však kteří by též zločiny, hrdla, cti a víry propadlými skutky vinni nebyli, mají míti též svobodu, osadit pánu grunt, při horách se osaditi, tu zůstati a živnost hornickou pavováním neb dílem horním užívati.*

Jestliže by pak z gruntu utekl aneb se ženou a dětmi neb jinak vykradl, má nicméně též ty svobody užiti a co jest kolivěk na gruntech pána svého, buď statek neb jakoukoli jinou spravedlnost měl, a ji odešel, ten pánu gruntu prodává a ji potracuje. A ti neb takoví poddaní nemají jinak té svobody užívati, než pokud se při horách zdržují a hornické živnosti pavováním neb dílem horním a dolovým užívají. Bude-li některý poddaný na hory nakládati, buď na našich, pána svého neb na některéhož kolivěk z stavův gruntech díly míti a propadne-li nám neb pánu svému hrdlo a statek neb jednoho z toho, díly jeho, které má, mají jemu předece zůstati a nemá se na ně žádný žádným obyčejem ani pro dluhy potahovati, ale on bude míti vůli je držeti, někomu dáti, prodati, o nich kšaftovati jako který jiný svobodný horník.⁴⁴⁹ A

⁴¹⁷ ^{448/} *Práva horní nejjasnějšího knížete a pána pana Rudolfa II. římského císaře, uherského a českého krále s uvážením všech tří stavův království českého horníkům starobyklých a svobodných hor na Horách Kutných a jiným všechněm horníkům království českého, kteří by je sobě koliv též na nových horách při začátku oblíbili a zvolili, aby se jimi spravovali a řídili, znovu napraveny a vydány. Za úřadu nejvyššího mincmistra urozeného pána Viléma staršího z Oprštorfu z Dubu a Friedštejna a na Slavětích, císaře JMti rady a hofmistra na Horách Kutných Ludvíka Karla z Řásné.*

přišlo-li by k tomu, že by těžíři a horníci z dopuštění božích válkami nebo jakýmkoli způsobem od hor odehnáni byli a potom se zase vrátili, má jeden každý zase k svým dílům úplna a jiné všelijaké spravedlnosti, kterou by tu ještě najíti a prokázati mohl, připuštěn býti a ji užívati.

Nad to pak Horníky naše na Horách Kutných všech cel, mýt a ungelťův osvobozujem, aby z těch věcí, které by od nich a formanův neb najemníkův jejich, buď ku potravám neb pro jiné potřeby ku pohodlí a držení těch hor a lidu horního vezli, nesli nebo hnali, žádnými cly, mejty neb ungelty v tomto království českém a zemi k němu připojených od žádného, mimo to, co jest od starodávna obci jejich pro opravy a zdržení města a městských potřeb dávalo, dává a platí, obtěžování nebyli. Však jestli by kdo z obyvatelův Hory Kutné i jiný kdožkoliv pod způsobem jedrování hor a lidu horního, užívajíc v tom těch svobod, něčeho v městě složil, anebo dobytky k městu přihnál neb přihnati dal anebo obilí a jiné věci tu při horách na dědinách, lukách neb zahradách k Hoře městu pod šos náležitých zrostlo a toho při městě nebývalo a jinam od města prodávati chtěl, nemá jemu bez povolení úřadu horního a městského dopuštěno býti. Pakli by to ukrytě učinil a vyprodal, má držán býti za toho, jako by projel. A bude-li koupě ta dostižena, má vzata a do špitálu dána býti a právo se jim má dostatečně ujistiti a jeho přestoupení na nás vzněsti. Več jemu to obrátiti ráčíme, toho bude očekávati.

A jakož jsou horníci na Horách Kutných osedlí a s městem trpící od předešlých císařův a králův českých předkův našich mezi jinými též nížpsanými milostmi a svobodami obdařeni, při kterýchž my jich zanechati a jim jich potvrzovati ráčíme: „což sobě koliv buď k některému záduší, k obci anebo některé obzvláštní osoby, totiž měšťané Hory Kutné, ¹⁴⁵⁰ statku pozemského svobodného na čemkoli a jak jmenováno býti může, koupili, aby jim to svobodně beze vsí překážky a odporu i bez vznešení a na nás se dožadání ve dsky zemské šlo a kladeno bylo.“ Tolikéž jim i k tomu svolujem, „aby je mohli zase svobodně bez překážky každého člověka prodávati a to kolikrát by se jim koli líbilo. Jestliže by který Horník o statku pozemském kšaftoval, aby ten kšaft po relacích od šepmistrův a rady vyslaných do desk zemských se kladl a odkázal-li by komu statek svůj pozemský i šosovní, ten aby jeho svobodně požití mohl.“

Pakli by ten který Horník neb Hornice, nepozůstavšíc dědiců, bez kšaftu umřeli, tehdy statek jejich na nejbližšího přítele s městem trpícího aby připadl. A nebylo-li by tu při městě přátel, tehdy statek pozemský a hotové peníze na nás a budoucí krále české, ale šosovní, jako domy, zahrady, dědiny, luka, rybníky, též doly, horní díly i jiné k horám náležité na obec města Hory Kutné připadnouti má. A aby mohli tím snázeji a podstatněji svými náklady hory v ustavičném pavování a kovův hledání držeti, **propouštíme je ze všech a všelijakých berní zemských, tak aby nyní a časy budoucí, pokud a kteří se hor náklady svými dotýkati budou, žádnými berněmi z statkův a živností svých městských, jaké by ty koliv byly, které při městě Hoře Kutné mají a mítí budou a jich užívati mohou, ani posudním z těch piv, které oni sami při městě na potřebu města bývaly, to jim a právům i svobodám jejich k žádné škodě býti nemá.**

¹⁴⁵¹ Však proti takovým milostem a svobodám jsou a mají býti povinni náklady svými hory držeti a přinejmenším jeden díl ze spolka obecným nákladem pavovati a v tom rovnost zachovati, tak aby chudší nebyli mimo možnost obtěžování a mocní, majíce mnohem násob lepší živnosti, ušetřiti. A kdyby ten díl obecný k užitkům přišel a za jeden celý rok užitky a přebytky vydával, tehdy aby aby jiný díl k těžení před sebe vzat byl a to s radou a bedlivým uvážením nejvyššího mícmistra a úředníkův horních. A kolikrát by koliv díl obecný k užitkům přivedli, tehdy po každém roce tím způsobem jiný před se vzíti mají, tak aby se hory rozšiřovaly a užitkové rozmnožovali.

Také i všech tažení vojenských, obzvláště ven ze země, osvobozujem, leč by se země české dotýkalo skrze nějaké vpády od nepřátel anebo pro jiné příčiny, že by veřejné pohnutí býti muselo, tehdy aby též vedle jiných, když bychom toho potřebu uznali a My sami neb budoucí králové čeští jim rozkázati ráčili, anebo na našem místě nejvyšší mincmistr království českého jim rozkázal, mají všichni své hájiti a povinni býti. Co se pak artiku-

lův o snešení s stavy království českého, které se stalo na sněmu obecným léta 1575, dotýče, ačkoliv se i na ty hory, ježto by se na stavův gruntech zjevily a vyzdvihly vztahují, však týchž artikulův, týchž milostí a svobod v témž snešení položených všichni horníci, těžíři a nákladníci na našich horách a v našich královských městech horních v království českém, žádných hor nynějších ani budoucích, kteréž těží neb těžiti budou, nevyměňujíc, též jich na každém místě, kdež by toho koliv potřeba bylo užívati, jimi se řídití a spravovati mají a moci budou, avšak s tou výminkou, jestli by které hory neb horní město proti některému tomu artikuli obzvláštní obdarování mělo, toho při něm zůstavovati ráčíme. A poněvadž při každém horním městě obyvatelé mnohými milostmi, obdarování mimo jiná města ¹⁴⁵² osvobození jsou, majíce tu své živnosti, obchody a obydlí, budou take povinni v případných potřebách, ač by na ně kdy požádáno bylo, všelijak, buď forami robotními i jinak, jak by kdy potřeba ukázala, však proti slušné odměně a záplatě, jak se jiným vůbec platiti bude, hory jedrovati pomáhali.

A jakož od strodávná práva horní ukazují i my toho také potvrzujeme, aby při horách, v ouředních domích, v dolích, nad doly, v kavnách, lozumentích, na haldách, v lezofech, v hutěch a kdežkoli jaká štádla k horám neb hutěm pod správu úřadu horního náležejí, to před všelijakým právem i jinak, aby žádný jakéhokoliv stavu neb povolání byl, žádné moci ani své vůle užívati, žádného bití, jímání, ani naň sáhati anebo v čem překážky činiti nesměl, osvobozujem. Pakli by se kdo toho čeho proti tomu našemu osvobození dopustil, ten nám hrdlo i statek propadne. A protož hofmistr neb perkmistr těch hor má jeho ihned na závazek vzíti, aby se ve čtrnácti dnech před osobou naší, v naší nepřítomnosti před nejvyšším mincmistrem postavil. Pakli by mu toho co věřiti nebylo, má vězením opatřen a bez meškání na nás a v nepřítomnosti naší na nejvyššího mincmistra vznešeno býti a nejvyšší mincmistr má soud pořádný při nejbližším právu osaditi a jeho podle uznání trestati. Pakli by se osoby stavu vyššího dotýkalo, má ho na čest a víru vzíti, aby se ve dvou nedělích na hradě Pražském před naším hejtmánem postavil. Pakli by při skutku postižen byl, má ho témuž hejtmánu poslati a vedle toho jeho provinění psaním světle oznámiti, ten bude věděti podle zřízení zemského a svého úřadu to jak dále opatřiti. Také přísně přikazujeme a mítí chceme, jestli by kdo těch svobod listivě a zlostně užívati chtěl, netoliko bitím, jímáním, ale i nenáležitými slovy Pána Boha dotýkati, láním, klením, haněním, lidí na poctivosti utrhnám, přísaháním, toho aby štejgěři, šichtmistr a doloví dělníci ihned do vězení vzali a našim úředníkům s jeho přečiněním ¹⁴⁵³ oznámili, aby vedle provinění svého skutečně trestán býti mohl. A který by koli štejgěr, šichtmistr neb dělník takového přestupitele honiti a jímati nepomáhal a nechtěl, ten každý má tůž pokutu nésti, jako přestupitel. Však jestli by naši úředníci pro neposlušensství neb jaké jiné přečinění kterého trestati chtěli, ti mají moc v každém tom místě osvobozeném jakož i jinde v městě neb kdekoliv dáti vzíti a vedle provinění trestati.

To pak vysoce vymínujem, aby žádný mordýř, zemský zhoubec, loupežník a jiný škůdce lidský těch svobod užití nemohl, ale utekl-li by tu který, tedy dopouštíme, aby je, opověděl-li se hofmistru neb perkmistru těch hor, svobodně jímati mohli, však s výš oznámenou výminkou. ⁴¹⁸

Ale že by někdo někoho mohl tím nařiči a on vinen nebyti, toliko proto, aby ho mohl z místa svobodného vymoci a dosáhnouti, protož hofmistrovci neb perkmistrovi poroučeti ráčíme, aby na to pilné zření měli a odpíral-li by na čem tomu skutku, aby ho vězením dostatečně opatřili a nařikající, není-li dosti usedlý v tomto království, aby zaručil a ve čtrnácti dnech to na něj ukázal. Ukáže-li, tehdy má vězeň ku právu městskému dán býti. Pakli neukáže a předloží slušné příčiny, pro které jest v tom čase ukázati nemohl, a žádal-li by za další čas, tehdy má jemu toho do druhých čtrnácti dní uloženo býti a tak vedle slušných příčin i

⁴¹⁸ Proti těmto posledním třem ustanovením vyslaní Horští velice se bránili, aby úředníci horní jaké právo trestní konati, koho do vězení bráti a ke skutečnému trestání podávati měli, jelikož to nikdy ku právům jich nenáleželo, než šepmistrům a konšelům dle zřízení zemského podobné přestupky souditi a trestati přísluší, o čemž později veliké spory bývaly.

do třetích čtrnácti dní toho bude moci učiniti. A neukáže-li nic v těch třech odkladech, má vězeň propuštěn a ten, kdo jest jeho hyndroval nám v takovou pokutu upadnouti, jako přestupitel ⁴⁵⁴ a rušitel našeho osvobození, a má též tak, jak výš o přestupitelích oznámeno, k němu přikročeno býti.

A protož má při každém horním městě ten řad zachován a držán býti, aby, vymíňujíc naše i těžšířské úředníky a služebníky též i šichtmistry, totéž písaře dolové i hutní, probíře a k tomu podobné osoby, jiný žádný obecní dělník po městě neb po horách žádné zbraně, sekery, ani kladiva železného aby nenosil, leč že by na dílo neb z díla šel, tu může sekeru neb kladivo nésti, že by mu se mu po nějaké potřebě přes pole jíti trefilo, ale kromě toho nemá žádnému trpěno býti, nýbrž rychtář městský má obzvláštní pozor na to míti a najde-li takového kterého s zapověděnou zbraní po městě, po domích neb za městem na procházkách choditi, má jemu tu zbraň vzíti, zase nenavracovati a k tomu ho do vězení dáti, odtud nevypouštěti, leč rychtáři patnácte grošův pokuty dá.

Uznal-li by nejvyšší mincmistr při městě Hoře Kutné nebo při kterémkoliv jiném našem horním městě, kde by těchto práv užívali, jakou obecní potřebu pro pohodlí a snadnější zdržení lidu horního, aby v ničemž přes míru obtěžování nebyli, mezi řezníky, pekaři, sladovníky, lojovníky i jinými všelijakými řemeslníky a obchodníky, kteří by netoliko na potravách, ale i v jiných potřebách a nádobách k hornímu dílu, též v oděvích a obuvích své obchody vedli, nějaký lepší řád, nežli by prve byl, naříditi, tedy uvážice to s úředníky horními těch hor a úřadem téhož města, bude moci to, což by tak společně za nejlepší uvážili a našli, naříditi a ustanoviti, a obyvatelé téhož města budou povinni tak se chovati a v tom státí. ⁴¹⁹

⁴⁵⁵ Přihodilo-li by se, že by mezi obecním lidem při kterémžkoli horním městě různice nebo bouřka se pozdvihla anebo oheň vyšel, tehdy všichni naši úředníci a přísežní i jiní služebníci mají ihned na Horách Kutných k Vlašskému dvoru běžeti a téhož domu i mince hájiti. ⁴²⁰ ⁴⁵⁶ Při jiných horních městech, kdež by

⁴¹⁹ Proti ustanovení tomuto namítali kutnohorští nejvíce, dokládajíce, že tato věc jakožto městská od starodávna skrze šepmistry a radu se opatruje a k tomu vždy jisté osoby hned po obnovení rady k dohlédání k řemeslníkům, zvláště k řezníkům, ⁴⁵⁵ pekařům a jiným se volí a jestli kdy od pana mincmistra co se vznáší a potřebuje při některých řemeslnících a obchodnících obzvláštního opatření, ta věc časem společně se váží a k nápravě přivozuje a **úřad horní při tom nebývá** a toho se nedotýká. A protož nebylo třeba úřadu hornímu takové povinnosti na sebe bráti a ještě přední místo na potupu úřadu šepmistrského sobě dávatí, poněvadž snešení mincmistra s šepmistry za právo držáno býti má.

⁴²⁰ Proti tomu namítali Kutnohorští: Tyto dvě věci, bouřka a oheň, jsou velké a těžké pokuty boží a když je kde dopouštěti ráci, obzvláštní pomoci božské a rozřázení jest tu potřebí. A protož jak by při tom ohni mělo ode všech chováno býti, o tom jisté nařízení před léty od nás se jest stalo a od toho času několika pány mincmistry potvrzeno. Strany pak bouřek, ta věc v jistý způsob a regiment uvedsti se nemůže, než za naší paměti dvakrát jest to zkoušeno a kdyby úřad městský v to nevskočil a takovou věc jistým prostředkem nespokojil, neví se kam by to, zvláště takové rozrřžitosti a zběře lidu rozličného, se vztáhlo. Než aby tím prostředkem, kterýž skladatel tuto poznamenal, taková jedna i druhá věc dostatečně opatřena býti mohla, tomu se místo nedává, aniž jest podobné, aby v čas bouřky a ohně všichni k Vlašskému dvoru, úředníci i jiní přísežní služebníci, běželi a tam dvoru a mince, an by tam žádného nebezpečení bud od lidí neb od ohně se neočekávalo a jinde lidé se rotili a škoda dala a zlé bez ⁴⁵⁶ přetrhování množství by se chtělo, hájili, snáz by jakž město tak i hory k zkáze přišly, zvláště že obyčejně v takových příhodách tu lid běží, kde se nějaké nebezpečení a škoda děje a přetrhnutí náleží. A zvláště toto pak se ode všech šetří, když kostelův, radnice, Vlašského dvoru a jiných k tomu podobných předních domů se dotýče, že tu obzvláštní starost od nás všech, aby to opatřeno bylo, se má. Jakož pak i před léty nejinač než od předkův našich se stalo, když u nás na Horách Kutných sněm držán a o zvolení krále Vladislava odpor byl a mince v nebezpečení zůstávala, že jsou jí šepmistři a rada v moc svou vzali a lidmi zbrojnými osadili, aby žádného nebezpečení odtud očekávati potřebí nebylo. A protož, kdyby tak lidé rozřvojeni byli, aby tito k Vlašskému dvoru a jiní k škodě, kdež se děje, běželi, jakž by tuto skladatel míti chtěl,

mince nebylo, úředních domův, kdež se práva, zápisové a jiné spravedlnosti lidské chovají, pilni býti a hájiti. Pakli by se cího domu dotýkalo anebo blízko kterého z našich úředníkův nebo služebníkův, ten každý bude moci svého hájiti. A byl-li by takový škůdce buďto buřič nebo palič postižen, ten má ihned k nejbližšímu právu městskému dodán a tu souzen a trestán býti.

Pro lepší vyzrozumění věci sporné, o níž se Kutnohorští při těchto obnovených právech horních zasazovali, a jako ukázku, jak práv svých hájili, uznávám za důležité podati ještě jeden úryvek z těchto obnovených práv horních spolu s úplnými námitkami šepmistřů, ježto to až posavad nikde a nikým uveřejněno nebylo, čímž věc sama nejlépe se prosvětlí a čtenář o pravém zkracování práv městských, jakéž úřad horní ⁴⁵⁷ obci chystal, jakož i panující řevnivosti a bažení úřadu horního po vrchním poručeníství v městě přesvědčení nabude. Tyto poslední věci namnoze nesou vinu na úpadku hornictví kutnohorského.

Obnovená práva horní předpisují **O právu soudném** takto: *Nacházíme, že předešli císařové a králové čeští, někdy předkové naši, když jsou se Hory Kutny vyzdvihovali, ⁴²¹ ⁴⁵⁸ lidé rozmnožovali, město zakládali, domy stavěli, rozliční řemeslníci a obchodníci se osazovali, uznali jsou, že by správcové a úředníci horní nemohli všeho lidu spravovati, i ustanovili jsou jim ku pomoci jiné soudce, ⁴²² ⁴⁵⁹ kterýmž jest právo městské vydáno, ti aby městské a outrpné věci soudili, lid obecný při městě v do-*

Bůh ví, kde by se to zlo stavilo a jaký konec by vzalo.

⁴²¹ Šepmistři namítli: *Tu korekturu skladatel za podstatu největší sobě běře a na tom svou spravedlnost téměř všecku zakládá a tudy sobě přední slovo, hlas a místo přivlastňuje a získati chce, že by prý Hory Kutné starší byly nežli město a že když se havíři rozmáhali a lid množil, císařové a králové čeští uznávají, že by úředníci horní všeho lidu nemohli spravovati, i přidali jim ku pomoci soudce, kteří by městské a outrpné věci spravovali a lid obecný v dobrém řádu a pokoji drželi etc. Ale toho ničím neukazuje. Aby pak tak bylo, že hory nejprve jsou nalezeny a město pomalu se stavělo, však ne hned z toho pochází, že úřad horní má tu přední slovo, hlas a místo míti, nýbrž císařové a králové Čeští, když tak Pán Bůh zde na Horách Kutných v hojnosti poklady své otevřiti ráčil a lidé bezpochyby již po vystavění kláštera Sedlce se množili a stavěti počali, jiné úředníky a správce jsou nad nimi nařídili, kteříž by netoliko je spravovali, kteříž jsou netoliko na horách pracovali a v nich těžili, ale i jiné, kteříž tu se přivinuli a je řemesly i jinými věcmi ředovali, něbrž i nad jinými všemi ruku svou drželi a v pokoji a v lásce měli a zlé podle zasloužení jich netoliko na statcích a na hrdle trestali. A protož také pro vážnost úřadu a povinností jich, neb velikost toho, což k nápravě a soudu jich náleželo, kteříž tehdaž purkmistři a potom šepmistři a konšelé ⁴⁵⁸ slouli, mnohými je milostmi a privilegiemi obdařiti a opatřiti, nýbrž jim i vši obci na Horách Kutných připsati a přivlastniti ráčili a již jakž oznámeno, ne pro samé věci městské, ale i horní (odkud také obzvláštně Horníci slovou), aby jich všelijak pilní byli a jich jako „Superintendentes“ vzdělávati pomáhali, kteréžto příčiny téměř v každém majestátě se opakují, a tak taková věc nejde tudy, že hory nejprve jsou nalezeny a v nich těženo bylo, než že od předkův císařův a králův českých ta stolice tak nadána jest a v té podstatě, že přední stav a místo měla, držána byla, netoliko od jiných lidí, ale i od Jich Mtí chováno a psáváno bývalo a snad i za knížat českých, neb markrabstvív moravské do něho teprve léta 1086 jest přenešeno (a Vratislav kníže od císaře Jindřicha za krále prvního českého vyhlášen), tak se řídilo, nýbrž sami králové čeští úřad šepmistrský a konšelský, přivevše na Hory Kutné, jsou obnovovati ráčili.*

⁴²² *Ne jim ku pomoci, jakž by sobě skladatel to vždy přivlastniti chtěl, aby bud s nimi úřady horní spravovali aneb prve oni sami vše řídili, ale vysazen jest úřad šepmistrský, aby jakž nad horami, jakožto klenotem tohoto království, tak i jinými k nim připojenými beze všeho rozdílu ruku svou drželi, k nim dohlédali a jich všemi obyčejí, jakž majestátové to patrně ukazují, vyzdvihovati napomáhali. A tak šepmistřův a konšelův povinnost hlavní a úřadu horního jen obzvláštní byla, vztahující se toliko na horní věci jako doly a pod., a ty ještě ne ⁴⁵⁹ aby sami spravovali a jak by chtěli s nimi zacházeli, než šepmistři a konšelé aby k nim dohlédali, poněvadž také sami pavují a na ně nakládají. A přišlo-li by co takového, na JMt i jinde, kdež náleží, vznášeli a za ochranu a pomoc i také opatření žádali, jakož pak tak až posavad chováno, že když co takového přijde a potřeba toho ukazuje, od nich i na sněm obecní i jinde se vznáší a předkládá a **ne on hofmistr a úřad horní.***

brém řádu a pokoji zdržovali a spravovali, úředníci horní pak aby hory tím pilněji opatrovatí mohli, jsouce jiných prací a soudů obecních sprostěni, při samých právích a řádích horních jsou zůstavěni.⁴²³

¹⁴⁶⁰ A protož i my nyní, znajíce slušné příčiny a potřeby toho, potvrzujem a při tom to míti chceme, aby jedni druhým v jich povinnosti nesáhali, ani jaké překážky činili, ale naši úředníci horní, kteří jsou k těmto právům ustanoveni a nařizeni, aby vedle nich ty věci, kteréž z hor pocházejí a k horám příslušejí, opatrovali, soudili a řídili.⁴²⁴ ¹⁴⁶¹ Tolikéž úřad městský aby ty věci, které k městskému právu náležejí, vedle práv městských soudil a spravoval, a co by horního bylo a před ně se dostalo, to aby k úřadu hornímu podávali. Příhodilo-li by se pak, že by se někdo pod správou úředníkův horních jakéhožkoliv zlého skutku při horním díle neb jinak na našich štádlích k horám příslušejících dopustil, pro který by slušně mohl popravním mistrem ztrestán býti, vyslyšíc jeho se všemi omluvami a potřebnostmi a najde-li se tak zlým skutkem vinen, tehdy teprve má od práva horního podán k městskému ¹⁴⁶² právu se všemi aktami k souzení a prve nic a úřad městský jest povinen ihned bez odtahův tu věc před

⁴²³ Jest to tak, že všelijaké povinnosti mají a musí býti rozdílné, aby jeden každý věděl co činiti a jak se chovati, načež i král Václav II., jakž práva jeho lib. 3. kap. 5. ukazují, jest nařekl, že Jihlavané, majíce práva horní a jistý regiment sepsaný, jak by se měli chovati, jich jsou za sebou zanechali a s Horníky na Horách Kutných se nesdělili a jim neodeslali, nebo prý práva skryta býti nemají, ale zjevná, aby všichni zapovězených věcí se varovali a dopuštěných následovali. Ale i na tom skladatel se mylí, aby toliko úředníci horní při samých právích a řádích horních od starodávna zůstávali. Neb jakž oznámeno, poněvadž všichni usedlí a neusedlí, jakž bytem, živnostmi i jinými povahami jsou spojeni a jedni bez druhých býti nemohou, to v starých pamětech a knihách se nachází, že hofmistrové i jiní úředníci v úřadu konšelském bývali a zase konšelé povinnosti na Vlašském dvoře mívali. Bezpochyby že za jinou příčinou žádnou toho se nedálo, než aby láska, svornost ¹⁴⁶⁰ a pokoj mezi všemi zachován byl a jedni druhým břemen nésti pomáhali a vespolek fedovali. Jakož pak teď od některého léta, když z toho dobrého způsobu se vykročilo a ty nové věci na horách začínali a práva tato skládati a spisovati začali, co se dálo a jací odporové a vymyšlování jiných a jiných věcí a skrze to nákladové znamenití povstali, všem jest vědomé, a protož i tento artikl bude při uvážení, měl-li by tak sprostá za právo zůstatí či změněn býti.

⁴²⁴ Jest slušné, aby tak chováno bylo, pokud se soudův a potřeb lidských týče, aby všichni vedle práv svých se řídili, neb i my totéž činíme a když se týká táluv, cupusův a jiných k tomu podobných věcí, tehdy před úřad horní toho podáváme. Ale že úřad horní v tom rozdílů míti a ty věci náležitě rozdělití nechce, protož mnohokrát na sebe ty věci vztahuje a je k sobě přijímá, kteréž k jeho povinnosti nijakž nenáleží, jako když se poctivosti, hrdla a jiných těžkých věcí dotýče, což by potřeby bylo těmito právy jim vysvětliti a vyměřiti, co by a pokud jim souditi náleží. Neb těchto let pomínulých nemálo se toho trefovalo, že jsou nám v to vkračovali a takové příhody k soudu svému přijímali a v tom nám překážku činili, takže některé lotrovství a krádeže při horách dokonce nemohly vyhledány a k svému ztrestání přivedeny býti. A dokudž toho stane a taková překážka svůj průchod míti bude, ty se věci nijakž, jakž náleží, říditi moci nebudou, nýbrž větší ¹⁴⁶¹ zaneprázdnění a skrze to neřádové povstanou, když bychom my něco přetrhnutí chtěli a oni překážku nám v tom činili a toho nápomocní nám býti nechtěli. Neboť z toho všeho úřadu horního nedorozumění pochází, že ty všechny příhody, kteréž se při horách zbíhají, k ohledání a soudu by sobě připsati chtěli, jako: že jeden druhého nařkne, že mu rudy pokradl, že ho zbil, ztloukl a zmrdoval, ježto jsou ty případnosti sobě rozdílné a k jinému a jinému právu k rozsouzení náležejí, aniž můž je úřad zlepšiti a v tom do vůle své napravujíc a všemu všudy prve vyrozumějíc, i svědky vyslechnouc, teprve k jinému právu podatí. A protož, jestliže by to slovo z hor pocházející, mělo jináč rozuměno býti, než zprosta, co se samých hor dotýče, tehdy bylo by užitečnější pro uvarování spletkův a takových roztržitostí, aby raději vyňaté a nějaké světlejší na to místo položeno bylo, aby se věděl jeden každý čím spraviti a neměl nad čím zastavovati. Ač sami o tom dobrou povědomost mají, když se poctivosti jich dotýká, že s obsílkami před nás se utíkají a v tom podle práva za opatření žádají. Neb jakž práva horní jich na vyhledání a přetření toho se nevztahují, tak i prostředkův těch, skrze něž by to zlé ztrestáno býti mohlo, nemají.

sebe vzíti a souditi a vedle práva se k němu zachovati.⁴²⁵

Ačkoliv při Horách Kutných ti ouřadové v tom, jak výš dotčeno, rozdělení jsou, aby úředníci horní o horách a horních potřebách a úřad městský o městské a obecní potřeby a spravedlnosti vyhlídajíc soudili a pilnost a péči měli, však o potravách i jiném, co k vychování a zdržení chudého robotního lidu náleží, též o lojích, kožích, železích, provazích a co více k horám potřebí, o to mají se obecní úřadové snažiti, aby ty věci hodné a v slušné ceně byly, na všelijaké věci aby míra a váha spravedlivá byla, často obojí úřadové přihlížeti mají, tak aby sobě chudý robotní lid, tak i nákladníci, bez obtěžování a přesazování potřeby jednati mohli.⁴²⁶ ¹⁴⁶³ Dala-li by se kterémukoliv úřadu příčina o rozmnožení a vyzdvižení hor anebo o obecní dobré jednati a uvažovati, poněvadž ty a tak rozšířené hory bez obce, města a to město Hora Kutná i obyvatelé v něm také bez hor v své podstatě nikoli by státi nemohly. A poněvadž mají jedni druhých ku pomoci a radě požádati a povolávati, aniž mají jedni druhými pohrdati, ani žádosti takové odpírati, ale jsouce spolu v jednotě a lásce, mají sobě společně z obou stran radni a pomocní býti.⁴²⁷

¹⁴⁶⁴ Ačkolivěž úřad horní na Horách Kutných pro starožitnost hor před úřadem města starší a prvotní se býti nachází, však poněvadž obojí jak horní tak městský nám saditi a říditi i řády mezi nimi ustanovovati v moci naší zůstává, protož tomu chceme pro uvarování budoucích mezi nimi nedorozumění a nevolí, aby od tohoto času vydání těchto našich práv horních ve všech příčinách a případnostech, kteréž z hor pocházejí a pod práva horní náležejí, též o horních lidech havířských, hutnických a jiných všech k horám připojených pořádkův se dotýkajících, při svolání, vyhlášení, buď na kazatelnicích neb jinak, neb v jakémkoli jiném v takových příčinách jednání, aby úřad horní přední slovo, hlas a přímělu měl a tolikéž ve všech městských, obecních, cechovních i jiných k městu a pod právo městské náležitých

⁴²⁵ Skladatel těchto práv rád by někdy dobrý rád zachoval a hned zase z toho vytrhne se a v jiné odporné tomu dá. Nahoře vyměřoval, aby jeden druhému v povinnosti jeho nesahal, a teď zase proti tomu klade, kdyby se jaké krádeže neb co takového při horách přihodilo aneb mezi osobami horními z nich přísazenými, jak se nejednou to přitřefilo, zběhlo, aby úřad horní sám to nejprve vyslyšel a potom teprve se všemi aktami na výpověď k úřadu městskému podal, což by se bez velikého podezření nijak trefiti nemohlo a s stranou a soudců to k sobě přijíti bylo by nebezpečné, nebo mezi tím mnoho věcí, jakž při žalobách a odpovědích, tak i svědcích i jiných průvodích, sběhnouti se mohou.

⁴²⁶ Ten artikl strany dohlédání k pekařům, řezníkům, lojovníkům a jiným řemeslníkům a obchodníkům, ačkoli vedle práva samým šepmistrům a konšelům k opatření náleží, však poněvadž chudí robotní lidé horní i jiní nejvíce těch řemesel užívají a bez ¹⁴⁶³ nich nijakž býti nemohou, protož obojí úřad k nim dohlídá a často, aby míra a váha spravedlivá vycházela, připomíná, nýbrž přestupníky jinými a jinými pokutami tresce. A oni řemeslníci pod správou úřadu horního tudy náležeti a oni jakž by chtěli zacházeti měli, nevíme, kde by se to stavilo. A poněvadž při každém obnovení úřadu konšelského jisté osoby jak z konšelův obce, tak i z úředníkův horních k dohlídání k nim a zvláště k pekařům a řezníkům se volí, protož při starobylém způsobu a právu tolikéž i výpovědi královské v tom žádáme zachováno býti.

⁴²⁷ Co se dotýče vyzdvižení hor a některých věcí obecních, v nichž se všechněch, jak horního, tak obecního lidu dotýče, jest slušné a spravedlivé, aby sobě v tom všichni nápomocní byli a jedni druhými nepohrdali, a o to my se nejvíce domlouváme, že se to neděje a na svých hlavách úřad horní mnoho zavazuje. Ježto kdyby byl skladatel na toto pamatoval, byl by o rajtuncích a obecních schůzkách, v nichž o mlejních, mají-li na škodu vši obce svozování býti, i zanešení Páchu rozškvarky a vedle toho velikého dílu dolejšího města a špitálu zatopení a jiných potřebách, kteréž se tu uvažují, zmínku učinil. Ale snad chtěl, zapomněl na to, poněvadž vše opatrování hor na sebe vtáhl a chce, aby jemu v to žádný nesahal ani se o nic nedomlouval, by i na ublížení chudých lidí bylo, čemuž netoliko z ¹⁴⁶⁴ těchto práv se rozumí, i příkladové mnozí toho ukazují. A snad proto tento artikl tuto vstřelil, aby k opatrování jiných věcí obecních přístup měl, a potom mluvil, že jemu také k obecním věcem přihlídati a je opatrovati náleží. Ale to vše u nás prve na místo jest postaveno a jistými prostředky, co by kdo činiti měl, vyměřeno. Protož ničeho měniti třeba není.

případnostech úřad městský přední slovo, hlas a přimluvu míti má.⁴²⁸

¹⁴⁶⁵ A jakož jsou za slavné a svaté paměti císaře Maxmiliana pana otce našeho nejmilejšího mnohé stížnosti a žaloby na řezníky na Horách Kutných přednášeny bývaly, kterak že by nemajíce při tom tak velikém ¹⁴⁶⁶ a lidném městě žádného kutlofu, jak v jiných velkých i malých městech obyčej jest, ale v svých domích někde nehodně, nemocné dobytky, stelně krávy nočně bítí obyčej měli a k tomu všelijaké nečistoty od těch zbitých hovad po ulicích kladou, skrze město ulicemi aby tekly pouštějíc, smrady činí a na lidi nemalé těžkosti i nemoci skrze to uvozují, z čehož také i to pochází, že z takových nehodných dobytkův ani kože k hornímu dílu hodné ani lojové jadrní býti nemohou, na čemž horám nemalá újma činěna jest, a proto nicméně to všecko vysoce odbývati chtějí a v tom drahotu činívají. Ač jsou mnohokrát od nejvyšších mincmistrův království českého a od šepmistřův k dobrému řádu a vystavení kutlofu napomináni bývali, ale nikdá jsou od nich k tomu přivedeni býti nemohli, až léta sedmdesátého skrze psaní JMCé slavné paměti, kteréhož datum na hradě Pražském ve čtvrtek po neděli Oculi, nejvyššímu mincmistru toho času Karlovi z Bibrštejna poručeno bylo odpory mezi šepmistry a řezníky vyslyšeti a, pokud možně, spokojiti. Jakož jest pak v tom jednání řezníky k tomu přivedl, že jsou se před týmž mincmistrem a úředníky horními a mincovními, též před šepmistry uvolili místo obrátí a kutlof postaviti a v řádu dobrém státi. Ale až posavade jsou toho svého uvolení a připovědi nevykonali. A poněvadž my ten obyčej, který se v těch příčinách při městech Pražských a jiných, netoliko v království českém, ale i jiných zemích za dobrý řád drží, také schvalujeme a oni řezníci na Horách Kutných jsou se na onen čas v to uvolili, protož chceme, aby nejvyšší mincmistr s našimi úředníky na Horách Kutných a šepmistry bez odtahův to před sebe vzal, a řezníky, aby sobě v městě v místě příhodném, kdež se nejvyšší mincmistr s úředníky a šepmistry o to snese, kutlof způsobili, k tomu skutečně měl a přidržel a řád, jakýž se v městech Pražských i jiných městech při tom zachovává a kterak by se k Horám Kutným nejlépe hoditi mohl, jim i přisezné osoby k tomu nařídil, ustanovil ¹⁴⁶⁷ a nad tím, aby se v tom a ne jinak chovali, pod propadením pokuty 10 kop gr.č., kolikrát by koli který přestoupil, aby nám, kdež jiné pokuty vyměřením těchto práv kladený bývají, za každé propadení obzvláště položití byl povinen, ruku držel a žádného z

⁴²⁸ K tomu artikuli nahoře jest mluveno, že ačkoliv počátek svůj město Hora Kutná od hor míti může, však ne hned z toho pochází, aby úředníci horní proto přední místo, hlas a slovo měli a šepmistři tady potupeni byli. A má-li ta corectura za průvod postačiti, poněvadž skladatel nic jiného neukazuje, tehdy podrobněji by bylo, poněvadž šepmistři a ten úřad nejprve nade všemi lidmi, kteříž při horách dělali a zde řemeslníky a jinými obchodníky, bez nichž město býti nemohlo a nemůže, osazovali a za správce nařízení byli a ti netoliko k horám dohlédali, ale nade všemi ruku drželi, dobře vzdělávali a zlé ¹⁴⁶⁵ k trestání přivozovali, aby první hlas, místo a slovo měli, jakož pak všichni majestátové, jakž oznámeno, ne úřadu hornímu, ale šepmistřím a radě i vši obci svědčí. Jestli pak časem jiným, když již hory se rozmnožovaly a neřádně mezi dělníky horními vznikaly, pomalu počínati měly a žádný na žádném přestati nechtěl, obzvláštní úředníci nad horami byli ustanoveni, nepochybuje se, než za svými příčinami, zvláště těch nezbedných a nepodaných dělníkův se stalo. Ale a ačkolivěk ta všecka věc, jakž se nám vidí na fundaci a vyměření Jich Mti slavné a svaté paměti císařův a králův českých a v době starobylé zvyklosti, při nichž až posavade jsme zůstaveni, náleží, protož takové konjektury a dovítipování jsou zbytečné a my při starobylém pořádku máme zachování býti, takže šepmistři a konšelé netoliko v městských, obecních, cechovních a jiných k městu a pod právo městské, jakž skladatel by to dvojiti chtěl, náleží v těch věcech, ale i na kazatelnicí a v schůzkách horních, kde se jich dotýče, první slovo, hlas a přimluvu míti má. A poněvadž tak dobře Jeho Mti Císařské jsou, na hory náklad činí, přihlídati k nim náleží, a o vyzdvižení jich jako o horní usilují, protož náklady znamenité činí i jiné velké věci k spravování jim svěřeny jsou a právy těmito nemá nic jiného obmyslet, než aby mezi všemi láska a svornost zachvána byla a jakž JMCé a všemu tomu království českému pochvala, tak i těžírům a nákladníkům užitek vycházeti mohl. Protož pro lepší toho vzdělání všeho dobrého žádáme při starobylém způsobu zachování býti.

toho nepropouštěl. A při jiných horních městech všech, kde by až posavád takový řád držán nebyl, má nejvyšší mincmistr též s úředníky těch hor a úřadem téhož horního města to tak jako na Horách Kutných naříditi a nad tím ruku držeti.⁴²⁹

Také i to míti chceme, poněvadž město Hora Kutná od hor a lidu horního svůj počátek i všecku podstatu vzalo a obyvatelé jeho pro hory ¹⁴⁶⁸ od předkův našich římských císařův a králův českých mnohými milostmi a svobodami mimo jiná města v tomto království českém obdařeni a Horníky jmenováni jsou, a protož jest povinen jeden každý z obyvatelův toho města, jakéhožkoli povolání neb úřadu byl by, i čeled' jejich i podruzi úřadu hornímu v horních a městskému v městských věcech, poněvadž oni od nás obojí zřízení jsou, všelijakou uctivost a náležitě poslušenství zachovati a na jejich obeslání se postaviti i z těch věcí, z kterých by před nimi obvinění byli, pokudž by se horního nebo městského práva dotýkalo, odpovídati jsou povinni.⁴³⁰

Kterí pak stavu rytířského sobě v městě Hoře Kutné, v předměstí nebo na horách pod jejich právo náležící domy kupovali, stavěli, v ¹⁴⁶⁹ dlužích ujímali, odúmrtím, darem neb jakýmkoli způsobem v držení měli neb potom v držení uvedli, tehdy ti mají sami v těch domích osobami svými bydliti a ne podruhy toliko osazovati a mají tím vším povinni býti i to všecko podstupovati, co jiní Horníci a obyvatelé Hory Kutné i jiných měst horních, kde se hory pavují, povinni jsou a podstupují, vymínějící úřady městské, do těch aby potahováni nebyli. Než jestli bychom my nebo na našem místě nejvyšší mincmistr uznali neb uznal, že by některý z těch k některému našemu úřadu při horách neb jinde se hodil a k tomu potažen byl, ten aby se bez všech odporův jako jiný obyvatel téhož města horního k tomu potřebovati dal.⁴³¹

Pakli tomu čemu, jak svrchu oznámeno, který na odpor se postavil a svoliti nechtěl, tehdy nejvyšší mincmistr povolajíc k sobě úředníkův horních a úřadu města má toho také povolati a

⁴²⁹ Tento artikul, jak sám skladatel oznamuje, byl předsevzat za úřadu nejvyššího mincmistra Karla z Bibrštejna a všelijak o to usilováno, aby oni řezníci, jako i jinde v některých městech, kutlof sobě vystavěti dali a tam dobytek bítí a potom prodávali. Ale mnohé příčiny jsou od nich řezníkův a zvláště, jsouce chudí, že by sto, aby jej na svůj náklad vystavěti a opatrovati měli, býti nemohli a místa k tomu příhodného, poněvadž by u vodě veliký nedostatek byl, se nenacházelo, předkládány, takže až posavád se toho nevykonalo, nýbrž i ty příčiny jiné dostatečné, že by v domích svých nehodné a stelně krávy, ano i nemocný dobytek bítí měli a nečistoty po ulicích skrze město ven pouštěli, se oznamovaly, ale oni tomu všemu odpirali. A protož měl-li by těmito právy horními, ana ta věc jest městská a nám k opatření jináčím způsobem než tímto náleží, zvláště pod takovými těžkými pokutami propadení 10 kop gr.č. chudí lidé k tomu nucení a tak obtěžování býti, to bude při vážení VMti. Než nám se vidí, že má ten artikul z těchto práv vyňat býti a při opatření našem zůstati má.

⁴³⁰ Častokrát skladatel tu svou starožitnost připomíná, vždy chtěje svou slávu a přednost tudy dosáhnouti, a má na to hned odpověď a ne jináče než tak ode všech se chová, když se dotýče hor a těch věcí, kteréž k horám náležejí a před právo jich úřadu horního obslání bývají, zůstávají a nadějeme se i právu folkuji, i také uctivost a náležitě poslušenství zachovávají. Ale aby jeden každý byl povinen na velikou žalobu odpovídati, to se třetí nemůže, aniž jest spravedlivé. Nebo tak mohl by někdo žalovati, že by jemu druhý nebyl povinen odpovídati, jakož při vrchním i městským právě to často se zbíhá, že obžalovaný původní žalobu zdvihá. A také to zřízením zemským a právy, kdyby se to diti mělo, jest vyměřeno. Ale srozumívá se tomu, že by skladatel chtěl tímto právem i k tomu přivést, jestliže by někdo někoho kam z nářku, poctivosti, o zbití, zsekání, vraždy neb něco takového těžkého před ně chtěl obeslati, aby nemohl se ničím hájiti, než předce před nimi z toho právo býti, což se třetí nemůže a sám také to těmito právy dělí.

⁴³¹ Tuto opět skladatel práva tohoto, jakž i na jiných místech, tak i zde netoliko ven z horních se vydává a v povinnosti městské, jako v řízení domův, jakožto věci purkrechtní a šosovní vkračuje, ale již i vyšší stavy pod svou správou i v jiném uvéstí chce, ježto oni vedle zřízení zemského, ač by se kdy co toho třefilo, a smlouvy Svatováclavské při tom jak se chovati vědí a při přijímání neb osazování do obce a činění zápisův jednomu každému, jaká by soubesedská povinnost byla, od šepmistřův a konšelův a ne od úřadu horního se oznamuje, co by každý činiti a jak se chovati měl se předkládá, vedle čehož jeden každý jest povinen a připovídá.

napomenouti a nechtěl-li by po napomenutí svoliti, má jemu oznámiti, aby se ve třech měsících pořad sběhlých vyprodal a dům ten aby hodnou osobou, kteráž by těm věcem odporna nebyla, osadil. Pakli by prodati zanedbával, tehdy nejvyšší mincmistr a v nepřítomnosti mincmistrově úředové horní a městský ten dům mají dáti odhadnouti osobami přísěznými a kdo by jej v tom odhadu ujíti chtěl a peníze složil, tomu jej v tom ^{1470/} pustiti mají, tak aby hory nepustily a domově sousedé a ne podruží osazeni byli, neb není slušné, aby ti měli těch svobod užívati, kteří by nechtěli toho břemena nésti, pro které ty svobody dány jsou.⁴³²

Co se záповědi hor židům týká, byl v právech těch mandát císaře Maxmiliána r. 1568 vydaný úplně přijat, s dodatkem tímto: *A protož i my, uznávajice to též za slušné a potřebné býti, toho potvrzujeme a nad to k tomu přidáváme, aby netoliko těch našich hor zlatých a ^{1471/} stříbrných, které nyní vyzdvíženy a těženy jsou, ale i těch, které v časích budoucích povstanou, všelijak a dokonce prázdni byli, jakž jim v tom mandátu vyměřeno.*

Z uvedeného sezná čtenář, jak tuhých bojů předkové naši o samosprávu obecní proti choutkám již tehdež zakořeněného byrokratismu vésti museli a také pouze neúnavné jejich snaze a horlivé obraně podařilo se docílití toho, že všeliké proti svobodě správy činěné útoky, jak tajně, tak i zjevně šťastně přemohli, neboť navržená tato práva horní v život nikdy nevstoupila a Horníci při svých starých právech úplně byli zachováni.

Zato však obnovena a napravena byla roku toho práva městská v království českém, neboť posud užívaná stará práva městská byla zatemnělá a nedostatečná a proto bylo od nich upuštěno.

Téhož toku oznámili šepmistři a rada do sněmu zemského, že v době Višňoví přišlo se na dobrou rudu, jakož že i důl Hrušky byl vysušen a naděje na dobrý výtěžek že vzchází. Protož že žádají za další podporu, ježto jim na sumu 1500 kop gr., v roce 1576 povolenou, doposud toliko 250 kop gr. bylo vyplaceno a město na pavování již přes 11.000 kop gr.č. vydlužiti se muselo.

1580 Když v pondělí po Očišťování Panny Marie obnoven byl úřad šepmistrský a konšelský, ustanoven byl primasem Jan Dačický z Heslova. Jak velice doby té tížily obec dluhy, vysvítá z toho, že když poprvé po obnovení rady obecní starší byli svoláni, jednáno o tom, čeho bylo by činiti, aby tak velikého břemena mohli se zbaviti, zvláště teď, kdy Václavovi Diblíkovi 1500 kop gr. a pánu z Rožmberka 250 kop gr. složití mají. Všechna vina na zadlužení obce svalována byla na horního hofmistra Karla Ludvíka z Rásné, který obec k neustálému pavování dolu nutil, jim podpory z mince povolené zadržoval, ano je i o svobody městské ^{1472/} připraviti usiloval. Proto nařizeno šepmistrům, aby nejen na sněmu, který právě v Praze se odbývá, nýbrž i při samém císaři o zastání se ucházeli a pomoc žádali.

Jak velice úřad horní na obec kutnohorskou byl rozhorlen vysvítá z toho, že když roku toho vesnice Starý Kolín pro všeliké užitečné případnosti a pohodlí císařem Rudolfem s No-

⁴³² Z toho artikule opět rozuměti se může předsevzetí skladatele práva, že všecku správu téměř všech věcí, netoliko horních a městských, ale i osob svobodných stavu vyššího sobě osobovati chce, aby všechny v jeho regimentu byly a pod něho a úřad horní náležely a jimi se řídily a spravovaly. A jestliže by toho učiniti nechtěly aneb snad za jistými příčinami nemohly anebo toho učiniti také nenáleželo, aby s posměchem z Hory vypovídány a statkové jich od úřadu horního odhadovány byly. Pak jestli to vzdělání hor aneb má-li to slouiti právem horním, to bude v uvážení.

Dačický ve svých Pamětech praví: *Nevole a odpory vznikly na Horách Kutných mezi ouřadem městským a ouřadem horním, neboť úředníci horní, zvláště Ludvík Karel z Rásné hofmistr horní, potáhše v tom po sobě i nejvyššího mincmistra pana Viléma staršího z Oprštorfu, smyslili, sepsali a vydali jakási práva horní, aby se jimi všichni řídili při těch horách a spravovali, čemuž úřad městský, šepmistři a konšelé, místa dáti nechtěli, právě to býti na zlehčení jich a proti právům a svobodám jich, až ta nevole dostala se k vyslyšení toho mezi nimi od nařízených k tomu od císařské milosti, což se potomně v Praze začalo a k tomu oboje strany citovány byly. A byvše to začato, není nic dokonáno a na místě postaveno. Žádné nápravy při těch horách nenásledovalo, toliko jedni druhých soužili, omlouvali a o přednost se handrkovali, sobě toliko každý vyhledáváje.*

vokolínskými byla směněna a k horám kutnohorským přivlastněna, mincmistr a hofmistr usilovali o to, aby tam pivovar a sladovna na útraty mince vystavěna byla, k čemuž i císař listem daným v Praze v úterý po neděli Oculi svolení své dal a jen na usilovné žádosti šepmistrů, že by tím svobody městské byly porušeny a Hora velikou škodu utrpěla, bylo rozhodnutí to zrušeno.

Když císař Rudolf téhož roku v rozehci k říšskému směmu do Norimberka se ubíral, byli též Kutnohorští vyzváni, aby k jízdě té potřebné vozy do Prahy odeslali.

1581 Při opětném roku toho vykonaném obnovení úřadu šepmistrského, jež se stalo v pondělí před Hromnicemi, ustanoven opět primátorem Jan Dačický z Heslova. Královským rychtářem byl stále Mikuláš Vodňanský z Čazarova. Ihned v první schůzi obecních starších jednáno o přijetí čtvrtého písaře a to zvláště za tou příčinou, že tu nikoho není, **kdo by od lidu německého svědomí přijímati mohl** a tudy mnozí prý v nebezpečnosti i také zkrácení v svém právu trpěti musejí. Přijat byl Bohuslav Šatný, který byl při ouřadu horním na zkoušku, však s tou výminkou, aby rukojmí hodné za sebe postavil, že v té povinnosti věrně, upřímně a pilně chovati se bude. I postavili se za rukojmí na něho Jiřík Šatný z Olivetu úředník mince a Zikmund Kozel z Rejzntolu písař mince. Bohuslavovi dáno napomenutí, aby vedle závazku svého se choval, nočních toulek po městě i jinak s loutnami a ^{1473/} jinými instrumenty aby zanechal, šaty naležitě a poctivě aby si spravil, staršími písaři se řídil a spravoval a sumou všech těch zbytečných věcí zanechal, radnice pilen byl a s knihami se seznámil a tím, co by k dobrému jeho a užitečnému obecního dobrého se zaneprázdňoval.

Mnohé stížnosti úředníků mince k mincmistru Vilémovi z Oprštorfu do neposlušnosti dělníků v minci vedly k tomu, že vydána byla mincířům na Horách Kutných instrukcí, kterak by se konšelé mincířští k dělníkům, tolikéž i knapi, robenci a jiní dělníci k konšelům při díle mincířském chovati měli, kteráž instrukce schválena byla i císařem a zní následovně:

Předně, že v čas jim uložený a oznámený tíž dělníci na dílo se nedostavují, ale téměř kdy se kterému líbí na dílo přicházejí, za kteroužto příčinou mnohdykrát hodinu i výšeji na jednu osobu s dílem čekati se musí a daremně na škodu uhlí se páli. Ano také neopovědouce se žádnému z konšelův časně, mnohdykrát zůmysla některý dokonce na dílo nepřicházejí a tak dílo hyndrují.

Druhé. Mnozí majíce několikeroú živnost a obchody své, přes pole po jarmarcích odjíždějí a někdy ve dvou, třech a čtyrech nedělích sotva jednou na dílo přijdou a nicméně chtějí to za právo míti, aby kdyžkoliv přijdou na dílo, místo své a lůn zúplna měli.

Třetí. Že větší díl týchž klenotníkův dílu svému naskrze se neučí a učiti nechtí, toliko každý z nich kus jeden nebo dva, podle své libosti se naučice, jiného se dotýkati a dělati a v tom konšelův aby jinému dílu naskrze se učil, uposlechnouti nechce, skrze což přichází, že mnohdykrát, když k jednomu nebo druhému dílu jeden nebo více dělníkův a zvláště k dílu tolarovému se nepostaví, těžce se oddělavá a mnoho času se ztráví a mimo náležitost uhlí spáli.

Čtvrté. Když někdy jim od konšelův o to domlouváno ^{1474/} aneb pro vejstupky trestáním k nim přikročeno bývá, tehdy hned od díla odpuštění berou, ano také rozumějice, že by někdy pro své přečinění trestání zasloužili, nevezmouce ani odpuštění, díla se zbavují.

I aby tomu všemu v cestu vkročeno a škoda JMCé pána našeho nejmilostivějšího vyvarována a dobrý a chvalitebný řád ustanoven býti mohl a oni konšelé jak v těch věcech chovati se věděli, toto nařízení o tom se čini:

Předkem. Konšelé mají knapům, robencům i jiným dělníkům časně, kterého dne dílo na groše, penice nebo na toлары bude uvozováno, věděti dáti a hodinu jmenovati a k té hodině oni konšelé a přinejmenším z nich jeden, který v té šmitně správce jest, tolikéž i všickni dělníci se postaviti. Jestliže by pak který zůmyslně se toho dopustil a v čas uložený na dílo se nepostavil, má ihned po díle vedle uznání konšelův buď na mzdě nebo vězením trestán býti. Jestliže by pak kterému z týchž dělníkův toho potřeba nastala, že by buď odjeti, anebo z hodné příčiny na dílo přijíti nemohl, má při primasovi svém a nemohl-li by k němu přijíti tedy jinému z konšelův ten den před tím dílem se

opověditi a přičinu, proč na dílo přijíti moci nebude, světle oznámí. A primas nebo konšel vyslyšíc, pozná-li slušnou potřebu, má jeho odpustiti. A pakli by slušné potřeby neuznal, nemá a nebude povinen jeho odpustiti. A pakliby slušné potřeby neuznal, nemá a nebude povinen jeho odpouštěti, a tak aby se věděti mohlo, kteří na dílo přijíti nemohou, na ně daremně aby se nečekalo.

Druhé. Co se těch dělníkův, kteří dosti málo a zřídka na dílo přicházejí, dotýče, poněvadž tudy nemalá odháňka dělníkův jest, takže mnozí, kteříž by se rádi minciřství učili a týmž dílem JMCé posluhujíc se živiti chtěli, pro ně k tomu přicházeti a místa dostávati nemohou. Protož se to po dnešní den zapovídá, aby žádnému, jakž konšelu, knapu, robenci, ani jinému dělníku to hrpino nebylo a v tom folku nedalo, poněvadž to všelijaký hydrunk přináší, když se s dílem pospíchati musí¹⁴⁷⁵ se škodou JMCé jest, když jistý počet dělníkův se nesejde, tak aby časně a povlovně se dělati mohlo. A protož ti a takoví mají podle předešlého a v prvním artikuli oznámení trestáni býti. Jestliže by pak po takovém trestání přestati nechťeli, tedy mají dokonce z díla skládání a na časy potom nemají k dílu více připuštěni býti.

Třetí. Kterí by mincování anebo pregování se učiti chtěli, mají to na konšely vzněti a při nich náležitě, jakž od starodávna bývalo, hledati a konšelé uvážic to, bude-li osoba hodná a zvláště pak, jestliže by mezi nimi spravedlnost buď na lůních nebo stolicích měla, mají mu toho před jinými příti. A předně, má sobě ten, kdo se učiti chtíti bude, po čtyry neděle pořad zběhlé díla zkoušeti a zkoušíc, má po vyjiti těch čtyr nedělí hned konšelům oznámíti, jakého úmyslu jest. A nebude-li se chtíti učiti, oznámíc, že k tomu úmyslu nemá, budou jej konšelé ihned propustiti moci. A pakli by se předce učiti chtěl, bude povinen rukojmě pod padesáte kop grošův českých za sebe, předně za věrnost, za druhé, že do dvou let počítajíc i s těmi čtyry nedělími, v kterých sobě zkoušel, pořad zběhlých, při téměř díle vytrvati chce a všemu dílu od nejmenšího do největšího se učiti bude. A k tomu dělníku, který by jeho takovému dílu pregování na penězích, groších, tolarích učil, poněvadž jest mince rozdílná a při té každé minci potřebovati bude ukazování, za takovou práci a meškání povinen bude týž učedník při té každé minci po čtyry neděle pořad zběhlé, což by tu koliv vydělal a vypregoval, vynahraditi. A při tom k konšelům předně a knapům a robencům všelijaké poslušenství a volnost do těch dvou let vyučení svého zachovávat, což ihned pro paměť budoucí do kněh i s rukojměmi zapsáno býti má. A pakli by v tom díle nevěrně se choval a do času oznámeného dvou let při tom nesetřval, tehdy rukojmí aby propadený základ bez odporův ve čtyrech nedělích pořad zběhlých od dání jim věděti složití povinni byli. Tolikž, jestli že by ten učedník v čem protivný¹⁴⁷⁶ nebo nepilný nalezen byl, konšelé aby moc měli podle uznání jeho trestati a to tolikrát, kolikrát by se čeho dopustil. Netoliko pak tito noví učedníci, ale i nynější knapi a robenci, kteří naskrze díla všeho neumějí, toho se mají dotýkati a vyučiti a v tom konšely každého času se spravovati a to dílo do rukou vzíti a dělati, což jim od konšela nebo starého pána poručeno bude, beze vší výmluvy a spěčování.

Čtvrté. Co se nepořádného z díla vystupování dotýče, že za valnou příčinou, když někdy knap, robenc neb dělník od konšelův pro své přečinění buď řečí nebo vězením potrestán bývá, tedy ihned odpuštění vezme a často ani odpuštění nevezmouc, na dílo se za mnoho nedělí nepostaví a potom zase skrze přátely a přímluvce na dílo se vprosí, toho žádnému vymyšleným způsobem po tuto hodinu aby více nebývalo a žádnému, buď ten kdo buď, se netrpělo, ale každý pro své přečinění aby od konšelův trestání přijal a vykonajíc to, předce při díle trval. Nebo tomu žádnému, kdož by pro takové trestání odpuštění bral, nemá dáno býti, ale bude povinen dvě neděle v vězení buď na dvoře Vlašském nebo šatlavním vedle uznání seděti a k tomu pět kop grošův pokuty konšelům, knapům a robencům do spolku dáti a nicméně touž pokutu i vězení vykonajíc, předce dělati a to pod propadením vší své spravedlnosti, ač měl-li by tu buď na lůních nebo stolicích jakou, kteráž beze vší výminky do obce minciřské a pregéřské připadnouti má. A kdož by pak, žádné spravedlnosti nemajíc, neměl co propadnouti, tedy pro svou svévolnost jiným ku příkladu má skutečně trestán býti a nikdá na časy budoucí více k dílu minciřskému neb pregéřskému žádný takový přípu-

štěn býti nemá, jakž od starodávna za právo bývalo. Však kdož by, majíce k tomu slušné a hodné příčiny, buď pro starost anebo majíce z požeňání božího jinou živnost, že by proto dílo opustiti musil, tehdy může konšelův se dožádati, aby se v sobotu příští do dílny (préghauzu) na dvoře Vlašském sešli a tu v jich společném¹⁴⁷⁷ sejiti se odpuštění vzíti, předložit toho příčiny. Předce ale povinen bude čtvrt léta dodělati, leč by toho nějaká tak pilná a důležitá potřeba byla, že by možné nebylo jemu toho čtvrt léta setrvati. Tehdy to konšelé společně uváží, jak by to místo jiným dělníkem opatřeno bylo, jej propustiti moci budou.

Páté. Oni knapi a robenci i jiní dělníci, když by koliv od konšelův za příčinami a potřebami obecními i jinými obzvláště, aby se buď do dílny nebo na jiné místo jim uložené sešli, mají a povinni budou v hodinu určitě se scházeti a což by tu na ně od konšelův podáno bylo, spolu o to promluvic, aby jim konšelům oznámili, jaké by zdání jejich bylo a oni, porozuměli-li by konšelé, že by při tom oznámeném snešení zůstaveno býti mohlo, budou moci při tom zanechati. A kdož by se pak nepostavil ani při konšelích neb konšelu se neomluvil, má pokuty jakž konšel, knap, dělník i robenc čtyry gr. konšelům složití neb z díla neb spravedlnosti jeho vzato býti má a takové pokuty v ta místa, kdež se konšelům na nejlepší vidění bude, mají obráceny býti.

Šesté. Jestliže by jaké rozepře strany lůnu anebo stolic mezi kterými vznikly anebo z dluhův od kohokoliv viněni býti chtěli, tehdy, jakož jest od starodávna vždycky bývalo, že knapi, robenci i jiní dělníci minciřští a pregéřští o dluhy běžné před konšeli dvoru Vlašského od věřitelův jsou viněni bývali a tu jim k záplatě dopomáháno bylo, ale nyní před rychtáře městského obsýláni a viněni bývají a tudy častokráte skrze dlouhé zdržování na radnici dílo JMCé se obmeškává. Protož aby toho po dnešní den nebývalo a oni dělníci minciřští a pregéřští ne jinde, než před konšeli svými na Vlašském dvoře viněni nebývali, tak jakž se při pořádcích haviřských obojích hor děje. A oni konšelé jsou povinni lidem k dluhům jich na svých dělnících i také k jiným spravedlnostem lidským v lůních a stolicích bez odtahův k zaplacení dopomáhati a vždycky ve dvou nedělích na soudu sedati,¹⁴⁷⁸ tak, jak jsou se od starodávna zachovávali. Však pokudž by se purkrechtův neb jiných věcí, což se knihami městskými a zápisy nebo kšafy, krom lůnů a stolic, řídí, to se v to nepotahuje, nýbrž ovšem vyměňuje, že to při právě městském zůstati má.

A tak tímto nařízením anebo instrukcí oni konšelé minciřští a pregéřští, též knapi, robenci i jiní dělníci mají a povinni jsou až do dalšího JMCé poručení se říditi a toho nikterak pod žádným vymyšleným způsobem neměnit a z toho nevyskročovati pod skutečným trestáním. O jiných pak věcech strany díla, totiž střížích nebo řezání a což k tomu náleží, ouředníci mince, jakž jim o tom každého času poručeno bude, oni konšelé, jakž od starodávna bývalo, se říditi a spravovati mají. Na potvrzení toho já Vilém starší z Oprštorfu atd. nejvyšší mincmistr království českého, pečel svou vespod této instrukci přitisknouti jsem dal. Stalo se na Horách Kutných v sobotu po památce Hromnic léta tisícého pětistého osmdesátého prvního.

V důsledku této dosti přísné instrukce, již pro rychlejší práci v mincovně potřebí bylo, vydáno a císařem Rudolfem potvrzeno bylo snešení sněmovní, aby do roka pořad zběhlého ze všeho do mince dodávaného stříbra se polovice na toлары a druhá na bílé a malé groše a bílé malé peníze zmincovala.

Bylať vydatnost hor kutnohorských roku toho dosti znameňatá, neboť jak ve stříbrných dolech kutnohorských, tak i v dolech kaňkovských s dobrými výsledky se pavovalo a aby nedostatku vody a uhlí, čehož obého k tavení stříbra zapotřebí bylo, nenastávalo, dali ouředníci horní na náklad mince zdělati rybník veliký na gruntech malešovských nad hutěmi nedaleko Hory Kutné s velmi nákladnou hrází k držení a dutí vody k šmelcování v týchž hutěch.⁴³³

¹⁴⁷⁹ Aby pak i uhlí vždy dostatek bylo, vydán byl císařem Rudolfem mandát, v němž pod přísnými tresty na hrdle i statku každému se hrozí, kdož by plavbě dříví po Labi a Úpě z lesů trutnovských překážky činil neb dříví kradl, když se dříví pro horní potřebu plaviti začne.

Ačkoliv již roku 1572 mezi úřadem horním a šepmistry jistě

⁴³³ Paměti Mikuláše Dačického list 149.

narovnání o škody protrženým Labem způsobené na pozemcích statku špitálského u Veletova se bylo stalo, nicméně časté ještě bývaly spory mezi těmito dvěma úřady a sousedními držiteli pozemků o vlastnictví gruntův těch, které po úpravě nového řečiště Labe pustými zůstaly. Aby všem příštím sporům uvarováno bylo, dáno bylo císařem Rudolfem následující narovnání a ustanovení: *Mý Rudolf atd. Jakož jsou šepmistři a konšelé i všecka obec na Horách Kutných věrní naši milí na předložení a žádost urozeného Zdislava Bořity z Martinic toho času správce nad horami na místě našem žádost na ně vloženou poddaně k tomu povolili, aby les a ostrov zádušní, ke vsi Veletovu a též k špitálu sv. Kříže náležící řečený v Jespích v Labi proti lukám Hornici a Jiřika Kouta i některých jiných poddaných urozeného Lukáše z Žerotína a na Zdechovicích, ze vsi od sv. Kateřiny nade vsí Veletovem ležící protržen byl a tudy tok vody Labe pro dobrou naše a těch hor vedle vyměření na budoucí časy šel. I prošení jsme od týchž šepmistřův i té vsí obce na Horách Kutných, poněvadž takové protržení, jmenovitě lesu a ostrova a vedení skrze něj vody ne náhodně a z příhody, nebo samým probráním vody, jakž obyčejně slove, ale pro opatření znamenitých nákladův našich, kteráž na ty hory činíti ráčíme, ale i všech těch hor, jakožto našeho i tohoto království českého obzvláštního klenotu, i také uvarování budoucích dalších škod a nevolí s přisedícími sousedy svými, to se jest stalo, abychom je v tom jistým reversem a majestátem našim, jakožto král ⁴⁸⁰ český, aby takové dobrovolné povolení jich k protržení často psaného ostrova a lesu jim jmenovaným šepmistřům a radě i té obci, tak ani tomu chudému záduši veletovskému a poddaným jich na budoucí časy k žádné škodě nebylo, opatřiti ráčili.*

K jichžto slušné žádosti a prosbě milostí naší královskou naklonění jsouce, i také k tomu, že takovým protržením velikým nákladům našim a těm horám znamenitě dobře a užitečně jest poslouženo, ano i od nich šepmistřův a rady i té obce od nemalé kořisti, kteráž je v brzkém čase „a unione“ od gruntův cizopanských potkati mohla, dobrovolně upuštěno jest, prohlídajíc s dobrým rozmyslem, našim jistým vědomím i také s radami našimi bedlivým uvážením, mocí naší královskou v Čechách, takto je předjmenované šepmistry a radu i také obec jich a to záduši veletovské a špitál sv. Kříže na týchž Horách Kutných, k němuž dotčený ostrov a les tokem protržený náleží v tom všem opatrovali a takovou poddanou volnost jich milostí naší císařskou, jakožto král český, vynahražovati ráčíme, aby oni neb podací jich k těmuž záduši a špitálu náležející, častopsaného lesa a ostrova, což ho z obou stran mimo to protržení pozůstává, aneb voda zjespením a nánosem jakžkoli pak přidati moci bude, též také vody a toho protrženého místa, kudyž již nyní vnově voda jde neb teče a budoucně půjde neb téci bude, se vším příslušenstvím v těch mezích a právech, jakž prve od starodávna v držení a užívání toho všeho byli a v starém toku dotčeného Labe, v březích při lukách předempsaného Jiřika Kouta a jiných lidí od sv. Kateřiny proti oznamnému lesu a protrženému ostrovu v Jespích ležícímu jistými mezníky vysázeno a vyměřeno jest, na budoucí věčně časy dědičně drželi a užívali bez naší a našich budoucích králů českých i každého člověka všelijaké překážky a v to jakýmkoliv způsobem vkládání.

Protož přísně přikazuju nejvyššímu panu mincmistru neb místo jeho držícímu hofmistru, urbureři nynějším i budoucím aneb tomu každému, ⁴⁸¹ kdož by od nás neb budoucích našich králův českých potomně častopsané Hory Kutné k opatrování sobě poručené a svěřené měl, poněvadž, jakž nahoře oznámeno, ne pro své, ale naše a týchž hor dobré a užitečné takové dobrovolné ustoupení a protržení předjmenovaného lesu a ostrova i také skrz něj vody a Labe puštění od nich šepmistřův a konšelův i vsí obce se jest stalo, aby oni žádných dalších škod jim a tomu záduši veletovskému tím tokem vody nečinili a činíti žádným vymyšleným způsobem nedopouštěli, nýbrž takové břehy náležitě a podstatně nyní i hned na budoucí časy, když by kolikrát koli tu i jinde při témž záduši potřeba kázala, na náklad náš neb budoucích králův českých skutečně a beze všech protahův požití a opatrovatí dali, tak aby tomu chudému záduši příčinou tou a nedbanlivostí aneb skrze úmyslné a zbytečné průtahy jich nyní ani na časy budoucí žádná škoda se nedála, my také aneb budoucí naši králové čeští skrze to žádným vznášením od nich

*šepmistřův a konšelův neb té obce zaneprázdnění býti neráčili. Actum fer IV. post Bonifacii 1581.*⁴³⁴

Ku konci roku tohoto vyjel císař Rudolf z království českého do Rakous, nařídív před tím v království místodržící, a sice ze stavu panského pana Viléma z Rožmberka nejvyššího purkrabí pražského, pana Ladislava staršího z Lobkovic nejvyššího hofmistra a pana Vratislava z Pernštejna nejvyššího kancléře. Z rytířstva pana Michala Španovského z Lisova nejvyššího písaře, Buriana Trčku z Lípy podkomořího království českého a Jana Vchynského ze Vchynic purkrabí karlstějnského.⁴³⁵ Před svým odjezdem psal císař Kutnohorským z Prahy v oktáv sv. ⁴⁸² Martina list, aby jemu k jízdě z Prahy do Vídně devět vozů formanských opatřili a jistě do Prahy odeslali.⁴³⁶

Téhož roku nebylo držáno soudu při radě obecní v den sv. Barbory, což za starodávna nebyvalo. Čímž svátek ten poprvé v Hoře Kutné za zasvěcený byl považován.⁴³⁷

1582 Úřad šepmistrský a konšelský obnoven byl roku toho teprve v pondělí po neděli postní Oculi a zvoleni byli za primasa Václav Vyzina, za šepmistry Petr Bernášek, Stanislav kožešník, Ondřej kloboučník, Mikuláš Chyzdera, Jakub Šotnovský, Pavel Cholopický, Leopold Šetlar, Jan Kaznar, Melichar Žatecký, Jan Zaborovský, Cyprian Trnka, Tobiáš Triska, Ondřej Soběhrd, Václav Vilímovský, Matěj Brožův, Jan Kaplan a Řehoř Kříčka.

Téhož roku vydán byl mandát JMCé o minci i s poznamenáním mince neberné, vytištěn a do rady dodán jest i poručeno, aby vedle toho zachováno bylo a každé čtyry neděle ve dni trhové a jarmareční by se ⁴⁸³ provolalo, aby jeden každý věděl čím se spraviti a jakou minci přijímati a které se varovati, neboť veliká síla rozličné mince cizí lehké v zemi kolovala ku škodě lidu obecního.

Toho roku byl mor veliký na lidi v království českém. A nejprve začali zhusta mřítí v Praze v měsíci srpnu, pročež z Prahy vyjížděli kam se komu vidělo, zvláště bohatí. A ten mor tak se rozmnožil, že všude i po vesnicích silně mřeli vše na hlízy a pryskýře. V městech Pražských mnoho tisíc lidu pomřelo, v Hoře Kutné v jeden den 50 až i po 100 osobách těl mrtvých u všech far pohřbovali a zemřelo tu v tu ránu boží lidu oběho pohlaví okolo pět tisíc starých, mladých, mládencův, panen krásných, dětí, vše vesměs. A jak se kdo roz nemohl, nedlouho stonaje, brzo umřel a toliko zvonění slyšáno bylo. Ten žalostný prudký mor přestal při konci roku toho.⁴³⁸ Za příčinou tou vydal císař Rudolf, který se toho času v Augsburgu zdržoval, v pátek po sv. Jakubu mandát o odložení soudu komorního a dvorského z příčiny panující rány morové už do sv. Martina nejprv příštího.

Však i v Hoře počnouc od neděle po sv. Bartoloměji soudové se nedrželi, ale jsou vůbec na kázání po kostelích odloženi a příčiny předloženy a zvláště morovou ranou. Toliko někdy páni o kšafty a jiné potřeby se sešli a nařízeno, aby o polednách v Orel se zvonilo a lidé na modlitby a kázání slova božího k Vysokému se scházeli a po druhé na noc zvoněno bylo, aby se modlili.⁴³⁹ ⁴⁸⁴ Poněvadž pak velmi mnoho lidí z Prahy do Hory

⁴³⁴ Listina v archivu městském. V novější době závazek ten, který po zrušení úřadu mincmistrského na zřízený úřad horní přešel, následkem provedeného vyvazení všech podobných povinností zcela špitální správě připadl.

⁴³⁵ Paměti Mikuláše Dačického.

⁴³⁶ Archiv městský.

⁴³⁷ Poznámání písaře obecního v Memorabiliích k roku tomu: Svátkové, kteří se až do té doby v Hoře Kutné světili a v kterážto dny od veškeré práce se odpočívalo i na soudech nezasedalo, byli: Narození Pána Krista, Nové Léto, Božího křtění, Hromnic, svatého Matěje, Zvěstování Panny Marie, Hod boží Velikonoční, sv. Filipa a Jakuba, Božího vstoupení, Sestlání Ducha svatého, Božího Těla, Mistra Jana Husí, sv. Jana Křtitele, sv. Petra a Pavla, Proměnění Pána Krista, Rozeslání svatých apoštolův, sv. Jakuba, sv. Vavřince, Matky boží nanebevzetí, sv. Bartoloměje, Matky boží narození, sv. Matouše, sv. Michala, sv. Šimona a Judy, Všech Svatých, sv. Ondřeje, sv. Tomáše a všechny neděle.

⁴³⁸ Paměti Mikuláše Dačického list 152-153.

⁴³⁹ Poznámání v Lib. Memorabiliu anno 1582. Paměti Mikuláše Dačického na listě 149 praví: *Mor silný panoval v království českém. Na Horách Kutných v jeden den po 50, 60, 70, 80, 90 i 100 osobách pohřbovali a zemřelo v tu ránu boží lidi obojího pohlaví*

před nálezou morovou bylo se uteklo, vydali radové zřízené komory české ve čtvrtek po sv. Prokopu Kutnohorským přísné nařízení, aby nikoho z Prahy, chudého ani bohatého, do města nepřijímali.

Že za moru tohoto též mnoho lidu horního pomřelo, lze se snadno domyslet a jest jistě s podivením, kterak úřad horní mohl stěžovati si do šepmistrů, že by jich vinou nemoc ta ve městě se rozšířovala, čímž i dílo horní nemálo utrpělo, neboť domlouvají president a radové komory české listem daným v Táboře (kamž před ranou morovou z Prahy byli se utekli) ve čtvrtek po památce Stětí sv. Jana Křtitele šepmistrům a konšelům o tom velice důtklivě taktó: *Píše nám úřad horní na Horách Kutných, jaký se za příčinou této rány boží morové¹⁴⁸⁵ veliký nedostatek v dělnících při horách nachází, takže jistě pádu aneb velikého snížení těch hor obávají, v čemž se žádnému jinému nežli vám vina dáti nemůže, poněvadž jste se tak vedle jednoho i druhého, jakž zprávu máme, našeho hned časně z Prahy účinného poručení nechovali a sumou všechny, jakž z Prahy tak i odjinud z morového pověří k sobě do města pouštěli. A protože ráci-li JMCá tolikéž i země tudy k jaké škodě přijíti, vy za to budete věděti, jak odpovídat. Čehož jsme vás tejna učiniti nechťeli.*

Z toho patrně, jak nešetrně úřad horní k zástupcům obce se choval a z čeho všeho je obviněn, chtěje i za všechny následky morové rány šepmistry a radu zodpovědnými učiniti. Rázné vzepření se rady, jež tak podlého udavačství dáti líbiti si nechťela a nemohla, stalo se zřejmým ihned po dojití listu zmíněného. Svolání šepmistrů i spoluradní do radnice, kamž i hofmistr Ludvík z Rásné a Jiřík Šatný z Olivetu úředník mince pozváni byli a jest k nim od primasa promluveno, *kterak stížné poručení se stalo na nějaké jich vznešení, které jsou od úřadu svého k radám komory české učinili, že by hory se ku pádu schylovati chtěly a nějaké nedostatky při horách byly za příčinou této rány morové a to že by pány šepmistry scházelo. Pročez i na nich a obci této že by toho se postihati muselo, ježto oni páni bohové nejsou a toho přetrhnutí proti moci boží nemohou. Tolikéž i prve toho vždy bývalo, kdyby jaký nedostatek při horách býti chtěl, že jsou na pány šepmistry vznášeli a jedni druhým v tom nápomocni byli. Ale nyní nevědí, jací jsou to nedostatkové a v čem, o kterých se dopisovali a pány v tom stíhali. Protož aby toho oznámili, neb páni že na tom jsou, pokudž na nich jest, rádi ve všem nápomocni býti, tak aby pánům neosklivovali.*

Odpověděno od pana hofmistra, že vyrozumívá, za jakou by příčinou povolání byli. *A aby měli jaké psaní činiti anebo do pánův sobě stěžovati,¹⁴⁸⁶ anebo v čem strany hor přičítati měli, že toho není a nemají sobě co do pánův stěžovati, neb aby možné bylo to opatřiti pánům, nijak nerozumí, neb Kaňk a Turkaňk u Hory nejsou a dělníci, kteří jsou na Turkaňku, asi třiděti osob, ti zemřeli a ti jsou obydlí měli tam na Turkaňku a v Hoře nebývali, takže se pánům nemůž tu nic přičítati. Než dala se příčina tato, že jest psaní učiněno k úřadu, aby se voda vedla na Kaňk, tak jakž komisaři na onen čas vyslaní to byli, že mají zase do Hory přijeti, tak aby přihotovili k tomu dílu potřeby, dříví, kamení, prkna a jiné. Nad to aby přihotovili 6000 kop gr.,*

na Horách Kutných okolo 5000. V tuž ránu boží zemřel na Horách Kutných Jan Dačický z Heslova,¹⁴⁸⁴ který byl roku 1580 primátorem města, v tu neděli po památce sv. Dionysia (13. října), s Kateřinou manželkou svou a patero dítkami vše v téhodni. Přespolní pak zemřeli okolo Hory Kutné Jindřich Materna z Květnice na Radovesicích, Jindřich, Jiří a Sigmund bratři Kasalíci z Kašic a na Pašíněvsi, Jan Ursín z Vladce v Hlízově, Jiřík Háša z Újezda na Konárovicích, Jan a Bedřich, bratři Nykláskové z Žitenic na Chotouchově a ve Gbele vsi pohřbeni jsou. Toto tak prudké vypuknutí morové rány připisují někteří kronikáři velikým povodním po prudkých deštích v květnu měsíci povstalým, jimiž veliká část Prahy při březích Vltavy vytopena a dílem i mnoho domů pobořeno bylo. Mor ten byl prý pohnutkou, že císař Rudolf na sněmu r. 1585 odbývaném při stavech toho dosáhl, že čtyři zvláštní lékaři ve čtyřech částech země na útraty zemské vydržování byli, jichž povinností bylo v případě vypuknutí nakažlivých nemocí zkoumati příčiny a proti možnému šíření se jich hledati prostředky, jakož i správu zemskou o tom o všem co možná záhy uvědomiti. Začátek to zajisté nynějších fysiků krajských.

budou-li moci od mince. Pakli by nemohli, tedy aby u někoho takovou sumu objednali. Načež dali odpověď, že vortové tři spustly na Turkaňku, z jednoho do půldruhého sta centněřův rudy se vydávalo a to se umenšuje. Též na horách stříbrných že o několik set centněřů rudy se umenšilo a neshledává se. A také nemohou ty peníze od mince se shledati a kdyby to mělo býti, že jest se obávati, aby hory k pádu nepřišly. A proto že by lépeji bylo, přišlo-li by k čemu, aby koně i čeled' z Turkaňku vzali a na Kaňk se obrátili, aby jej zadržeti mohli. Neb Kaňk kdyby měl k spuštění přijíti, není možno, aby zase mohlo zpomoženo býti, ale Turkaňk mohl by dobyt býti časy svými. To že jest na rozum Jich Mtem dáno, kdyby k tomu přišlo, že by se nedostatek stal. Ale páni v tom vinni býti nemohou, ani přičítati se jim to nemůž. Tolikéž že se obávaji, kdyby nemoc přišlo mezi šmelíře, že by nevěděli kde jich vzíti a toho se nejvíc obávaji. Ale oni do pánův že sobě nic nestěžovali a nestěžují, nýbrž i ten Turkaňk opatřili a hormistra jiného tam zvolili a na ten čas že ještě nic tak neschází. Neb nemůže zde tak všecko opatřeno býti, jako v jiném městě, neb do města sem musívají lidé pro veliké potřeby jíti z Kaňku a Turkaňku a protož by mělo město horám těm napomáhati a živnosti jim příti.

I oznámeno od šepmistrův, že oni na tom jsou, aby hory pokudž možné fedrovali a nápomocni sobě ve spolek byli. A protož kdyby co toho bylo,¹⁴⁸⁷ aby na pány vznesli a vespolně sobě napomáhali. A zůstáno na tom.

K lepšímu vyrozumění řeči hofmistrově sluší připomenouti, že horní úřad stále o to se namáhal, by Kaňk z právomoci Hory Kutné přišel a samostatnou obec tvořil, tak aby se tam řemeslníci, zvláště řezníci a pekaři, usazovati a živnosti své provozovati mohli, čemuž se Hora stále bránila a odporovala a v právech svých také hájena byla, neboť roku toho dosadil hofmistr o své vůli na Kaňk jednoho pekaře, který na žalobu Kutnohorských živnosti své zanechal musel. Z takových důvodů trvalo stále nepřátelství mezi úřadem horním a obecním.

Veliký dobrodinec škol kutnohorských ukázal se roku toho v Tomáši Bykáněckém z Lipan, který v posledním svém pořízení odkázal ves Šetějovice slovy: *tu ves dávám a poroučím s tím se vším, jak jsem jí sám v držení a užívání byl, ke dvěma školám k Vysokému a k sv. Barboře. Což z ní platu jest ročního 10 kop gr.č., sedm slepic, z každého sudu piva 2 gr.č., tak aby z toho důchodu každého týhodne do každé školy po 6 gr.č. žákům dáváno bylo na časy budoucí. A páni šepmistrův takové dobrodiní vděčně přijmouc k týmž školám učiněné, budou povinni v prostředku svého osobu voliti, kteráž by ty platy z též vsi vybírala a z nich žákům každé školy po 6 gr. vydávala každou sobotu a z toho počet dělala, aby to nikam jinam než k těm školám obráceno nebylo. A pakli by páni šepmistrův ty platy z též vsi kam jinam obracet chtěli, než častopsaným školám, aby každý přítel můj mohl jim tu ves odniti s týmž vším příslušenstvím a sám ty platy žákům vydával na časy budoucí. Kromě tohoto znamenitého odkazu poručil 1000 tolarů k záduší sv. Barbory a 200 tolarů literátům latinským a českým k sv. Jakuba, aby sobě za ně nějaký plat roční koupili a jeho užívali, aby tak tím snažejí Pána Boha chváliti mohli.¹⁴⁴⁰*

¹⁴⁸⁸ Jaká zpupnost a zbjunost panovala, o nichž již častěji bylo promluveno, dokazuje opět roku toho udavší se vražda neobyčejného způsobu mezi osobami stavu rytířského, o níž ústní zprávy až na naše časy se udržují, aniž by dříve kdy veřejně o ní bylo pojednáno. Jelikož vraždu tu spáchal Mikuláš Dačický z Heslova, jehož Paměti při díle tomto tak často jest použito, uvedu nejprve to, co sám v Pamětech na listu 152. poznamenal: *Ve čtvrtek po památce sv. Stanislava (10. května) pan Štátný Novohradský z Kolovrat na Janovičkách přijev do města Hory Kutné, dav zúmýslnou příčinu a sekaje na mne, mne zranil. Jemu když jsem se bránil, jest mimo chťi a nadeji mou zabít, což se stalo v domě u Svobodů u brány Kouřimské, skrze což jsem nemalých těžkostí a dlouhotrvajících soudů pocítiti musil, neb mně ta nešťastná příhoda mezi vysoké dostala, až Pán Bůh pomoci a vysvoboditi ráčil.*

Sledoval jsem věc tu v různých zápisech, i došel jsem k přesvědčení, že Mikuláš Dačický ve svém mládí byl v městě

¹⁴⁴⁰ Listina v městském archivu.

známý a pověstný prostopášník, milovník nočních rúznic a pútek, který s rychtárem městským často nemilé míval styky a žaloby na prostopášnosti jeho velmi zhustami k šepmistrům docházely. Při spáchání vraždy této byl 27 rokú stár. Ku vraždě zavedla příčinu žárlivost, neboť Mikuláš Dačický dříve sám ucházel se o slečnu Apolonu z Lichtemburku, kterouž však šťastnější sok jeho Šťastný Novohradský z Kolovrat na Janovičkách za manželku dostal a proto Mikuláš na něho zanevřel. Již té noci před tím, než vražda se stala, měl v opilství mrzutý výstup v hospodě na Hrádku, kdež, jak svědci potvrdili, přítomně bez příčiny pral, sekal, lál a přísahal a když odtud vyhozen byl vyhrožoval, že ten Hrádek prachem vyhodí. V takovém rozjiténém stavu sešel se v jiné hospodě se sokem svým a skutek ten nad ním provedl. Načež ihned do vězení byl vzat.⁴⁴¹

⁴⁸⁹Na žalobu paní Apolony Kolovratové z Lichtmburka a na Janovičkách i na místě Kateřiny dcery její po Šťastném Novohradském z Kolovrat na Mikuláše Dačického učiněnou vynesli šepmistři a rada na Horách Kutných po velmi obšírném a všestranném té věci uvážení a vyšetření teprve po roce tento rozsudek: *Poněvadž se z akt této pře nachází, že Mikuláš Dačický urozenému panu Šťastnému Novohradskému z Kolovrat v domě Jiřika Englmajra zlatníka, jinak u Svobodů,⁴⁴² když pán s koně dolů ssedl a tam s pány Matějem Salavou z Lípy a na Bykánici a Václavem Hrabaněm z Přerubenic i také některými jinými přítomnými seděl, řeči neváznou i jiným ku pánu nenáležitým chováním velikou příčinu k hněvu i k té vši šarvátku, mohouce, ač by se jemu od pána v čem ubližovalo, to vše jiným a lepším prostředkem spokojiti a toho všeho prázen býti, příčinu dal, potom pak, když ta šarvátku mezi nimi od Janka Špetlova a Matěje Salavy dobrou měrou přetržena byla a dotčený pan Šťastný Novohradský z Kolovrat k žádosti téhož pana Matěje Salavy té zlé vůle přestavši, k němu se obrátil a zase na něho Mikuláše již více žádného pozorů neměvše, k stolu jíti chtěl, v tom od něho nenadále rapírem jest proboden a zamordován. K kterémužto mordu tu hned po vykonání skutku na dotaz Mikuláše Vodňanského rychtáře JMCé a jiných se přiznal, ano také, dávaje na žalobu odpověď, tomu jest neodpřel a aby takový mord, zdraví a hrdla hájíce nebo násilí se bránice, bezelstně učiniti a tudý bezhrdlí svému pomoci musil, toho od něho Mikuláše ničímž podle práva odvedeno a poukázáno není. Z těch příčin dáva se paní Apoloně Kolovratové z Lichtmburka a na Janovičkách i na místě panny Kateřiny šlechticny a dcerky⁴⁹⁰ po často psaném panu Šťastném Novohradském z Kolovrat pozůstalé proti němu Mikulášovi Dačickému z Heslova za právo tak, že jest takovým mordem povinen podle práva. Actum in consilio fer. quarta ante Jacobi Apostoli Anno 1583. Prætor Paulo Cholopický.*

Dačický použil proti výroku práva odvolacího, jakož i na zaručení se zápisem pod ztracením hrdla a cti, postavením dvou rukojmí za sebe a složením 5000 kop gr. míš. a zajištěním druhých 5000 kop na statku svém Gbeli, že na každé zavolání ku právu se dostaví, byl z vězení propuštěn až do rozsudku vyššího práva, kterýž vyřčen na hradě Pražském ve čtvrtek den sv. Františka neb 4. Octobris 1584 a rozsudek šepmistrů takto změnil: *Poněvadž se jest z akt této pře vyhledalo a našlo, že on Šťastný Novohradský z Kolovrat jemu Mikulášovi Dačickému z Heslova, počátek na něj učinivše, příčinu k nevoli dal a dobyvše nejprve zbraně své, na něho Mikuláše jest sekal, ano i v hlavu jej zranil, z těch příčin on Mikuláš Dačický z Heslova pokutou zřízením zemským o modech vyměřenou povinen není. Však pro velikost skutku, že on Mikuláš, moha z prvu počátku té nevole poodjiti, toho jest neučinil a bráně se, šetrnosti náležitě k němu Kolovratovi nezachoval, protož od přečtení tohoto ortele ve třech měsících z země české se odebrati a ji do desíti let pořad zběhlých všelijak prázen býti má podle práva.⁴⁴³*

⁴⁴¹ Tvrz Hrádek na Vrchlicí, který doby té panu Heřmanovi Bohdaneckému z Hodkova náležel, v době té navzdory obci, ⁴⁸⁹ jelikož pod pravomoc města nenáležel, proměněn byl v hospodu ne příliš dobré pověsti, pravý to hampejs, kde mnohé rvačky a rúznice byly stropeny.

⁴⁴² Nyní dům Doležalův v Kouřimské ulici.

⁴⁴³ Listiny procesu v archivu městském. Jelikož by bylo na místě průběh celé této pře, která o pokuty dále vedena byla a až do roku

Nemalý spor měla obec Kutnohorská s konsistoří pražskou pod obojí o děkana svého Sixta Candida, jehož konsistoř pražská uznati ⁴⁹¹ nechtěla, však proti všemu usilování jejímu byli Kutnohorští radami komory české při svých právech ponechání a týž děkan zařídil pak v Hoře samostatnou od konsistoře Pražské neodvislou konsistoř pod obojí, kterouž i císař Rudolf byl potvrdil.

1583 Roku toho byla nemalá rozrůzřítost v království českém o nový kalendář, kterýž léta minulého 1582 byl z nařízení papeže římského Řehoře XIII. vydán, v němž postoupeno napřed o 10 dnů, takže v měsíci lednu po dni šestého hnedle sedmnáctý následoval, což prý se stalo proto, že starý kalendář od starých astronomů byl zmýlen. Přesto však větší část obyvatelstva, zvláště utrakvisté, spravovali se kalendářem starým, římskokatoličtí však obnoveného kalendáře se přidrželi, až užívání kalendáře nového císařským mandátem bylo nařízeno.⁴⁴⁴

⁴⁹² Neobyčejné dobrodiní chudině kutnohorské prokázal roku toho soused horský Kašpar Fifek a ježto toho skutek tak šlechtný a velikomyslný zasluhuje, aby pro budoucí věčné časy v paměti se uchoval, budiž zde uvedeno úplně a doslovně jeho poslední pořízení: *Já Kašpar Fifek soused na Horách Kutných, uznávaje to skutečně a veden jsa k tomu z slova božího, kterak jest věc náležitě slušná, pobožná a náležitá a Pánu Bohu všemohoucímu jakožto skutek křesťanský, kterémuž Pán Bůh zde v světě při tomto časném životě z milosti a lásky své božské práce jeho požehnatí, statkem nadělití a do vůle své božské propůjčiti ráčil, z takového statku sobě z požehnutí božího propůjčeného, z lásky křesťanské s bližními svými, lidmi pobožnými, chudými, potřebnými a nouzi trpícími podle možnosti se sdělovati, tak aby jemu Pán Bůh práce a statečku jeho požehnatí a rozhojnití ráčil. I poněvadž to Pán Bůh od nás míti chce, abychom se jedni s druhými, mocnější s chudými a nouzi trpícími sdělovali, i protož já z statku svého vlastního, svobodného, kterýmž mne Pán Bůh všemohoucí z svého velikého milosrdenství a lásky požehnavše, pracím svým nadělití a do vůle svaté propůjčiti ráčil, z lásky křesťanské a na skutky milosrdné lidem chudým dvůr svůj řečený, svobodný, z Časlavskou branou na Kolmarce vedle dvoru Matěje Dítěte pekaře s jedné a vedle dvoru Koubka Tulisa s strany druhé ležící i s tím vším obilím letošním, co jest ho koliv v tom dvoře, v stodole i namláčeného, a k těmž dvoru roli svou všechnu, kterouž mám na Rovni: první díl rolí, kteráž mi se po Dorotě Rafaelové někdy manželce mé kšafem dostalo a k tomu 40 záhonův od nebožtíka Stejška za 53 kopy gr. koupenných, to oboje rolí leží ve dvou kusech proti sobě, jeden díl od silnice hořejší, kterou se k Křeseticům jezdí, až do stezky, kterou od Hory do Perštejnice chodí, mezi ⁴⁹³ rolí Vsetečkovou, která jest od Jiřika Krumlovského koupěna s jedné a špitálskou s strany druhé, která jest žitem oseta. V tom dílu jest v té roli jedna kopa záhonův, přes dvoje hony, dvacet tři záhony přes jedny hony, učini ty roli dvě kopy dvacet tři záhony. A druhý díl té roli od dotyčné stezky až k samým haldám a někde za haldy u sv. Václava mezi rolí špitálskou z jedné a Jakuba Holického, kterou má od pana Malovce s strany druhé, není oseta, leží ouhorem, jest té roli v tom dílu druhém 30 záhonův přes dvoje hony a 1½ kopy záhonův přes jedny hony, učini ty roli dvě kopy 30 záhonův. A tak ty oboje roli v tom prvním položení 4 kopy 53 záhony. Item v*

1615 trvala, jakož i o prostopášnostech téhož Mikuláše Dačického více pověditi, odkazují čtenáře na Světozor z r. 1869, kde jsem o věci podrobně pojednal.

⁴⁴⁴ V Praze vydal Václav Zelotýn z Krásné Hory poprvé obnovený kalendář ten a připsal jej Burianovi Trčkoví z Lípy podkomořímu měst královských. Šepmistrům horským na poděkování, že jej minulého času v ránu morovou v městě svém hostili a ponechali, několik výtisků odeslal. Urážka utrakvistů stala se při obnovení kalendáře, který po svém původci papeži Řehořovi až podnes Řehořský se nazývá, tím, že z něho mezi jmény svatých vynechána jména Jana Husi a Jeronýma Pražského, kterážto jména až do roku toho vždy v kalendářích uváděna byla, což hlavně působením profesora matematiky na universitě Pražské Petra Codicilla se stalo. Utrakvisté těžce nesli urážku tu a strana římská, aby jen více je drážditi mohla, rozšiřovala tento epigram: *Stal se Čechům haněbný kus, vyletěla jim z Prahy hus, prodal ji mistr Codicillus*, což k svornosti mezi oběma stranami náboženskýma jen ⁴⁹² málo mohlo přispěti.

druhém dílu v položení obzvláště jinou roli, kterou jsem od nebožtíka Ondřeje Křivoláčka (Dačického) za 300 kop gr.č. koupil, ta rozdílně leží, jeden kus u cesty vrchní, kterou se jde a jezdí do Křesetic, po pravé straně přibíhá dolů k druhé cestě proti louce pana Tadeusa Bezdručického z Korábu, kterouž koupil od pana Libenického z Vrchovišť, jest v tom kuse 42 záhonův, přes dvoje hony a činí 1 kopu 24 záhonův, není oseta, leží ouhorek a jsou při ní s obou stran meze a druhý díl té roli žitem oseté leží vedle cesty, kterou od sv. Václava do Perštejnice jezdí, zase při ní 1½ kopy záhonův přes jedny hony. A dále nad tou příčkou v jednom položení mezi poli pana Václava Malovce zádušní od sv. Václava s jedné a Matěje Dítěte pekaře s druhé strany příčních záhonův dvacet dva přes jedny hony též žitem osetých a nad tou rolí vejš jiné hony žitem osetými 40 záhonův a skrze ně je stezka do Perštejnice a poslední té hony rolí Křivoláčkovských leží vedle cesty křesetické po levé straně až nahoru k samému roli pana Malovce délka po padesáti záhonův žitem osetých přes jedny hony, učiní to vši roli Křivoláčkovské 6½ kop záhonův. A tak obojí rolí výš jmenované jest deset kop padesáte a půl čtvrtá záhonův, věčně a dědičně z své dobré a svobodné vůle hned za živobytí svého a actum tohoto zápisu dávám, sobě tu ⁴⁹⁴ na též dvoře a na dotčených rolích ani dědicům a budoucím mým žádnou mocnosti ani práva a spravedlnosti nepozůstávají nyní i na časy budoucí a věčné. Však na ten způsob a pod tou znamenitou vymínkou: Předně, aby páni poručníci ode mne nad tím statkem zřízení a níže poznamenání, nynější i budoucí, takového statku a země na týž milosrdné skutky daného, žádným vymyšleným způsobem a obmyslem neprodávali, nýbrž takovou roli buď jeden neb oba na polovici zdělávali, neb některému jinému dobrému a pilnému hospodáři najímali a sami k tomu také bedlivě a často, aby též dobře a úpravně zdělával, hnojil a osíval, přihlíželi.

Za druhé: Což by kdy kterého roku Pán Bůh tohoto obilí na dotčené té roli naděliti ráčil, z napolku na podíl jich se dostane, to obilí časem náležitým, dajíc je vymlátiti, aby poručníci oba spolu prodávali komu by se jim vidělo a po čem by koliv v trhu bylo a což by peněz, mimo opravu dvora a vynaložení na žeň i na vymláčení za též obilí, za slámy ostávalo, to aby lidem chudým, nuzným a potřebným, kteříž by pracovati nemohli neb nemocni byli, i také některým chudým řemeslníkům, kteří by se rádi živiti chtěli, slušnou pomoc, jakž by kohokoliv k též almužně hodného býti uznali, činili a rozdávali.

Třetí: Co by také kdy kterého roku páni poručníci peněz za takové obilí a slámu k sobě přijímali a co by z toho zase na opravku dvora a žeň a chudým lidem rozdávali, na to rejstra pořádná aby drželi a za sebou měli a do nich sobě příjem a zase vydání, sejdouce se spolu, do register pořádně zapisovali bez prodávání každého roku. Před pány šepmistry poručníci se toho dožadati mají, aby páni šepmistři z prostředku svého k tomu počtu vydati ráčili, aby od nich takový počet pořádně přijali a po vykonání takového počtu aby v zápis na radnici v knihy vepsán byl.

⁴⁹⁵ Čtvrté: Když by koliv Pán Bůh na některého z týchž poručníkův mých nížepsaných nemoc dopustiti ráčil a nebyla by naděje, že by živ zůstal, tedy aby mohl a moc měl na místě svém za živobytí svého jiného, tak dobře zachovalého, k tomu hodného a znalého hospodáře, souseda zdejšího s obcí trpícího, člověka městského (kromě stavu panského a rytířského) za poručníka zříditi. Pakli by prostředkem smrti z tohoto světa sešel a žádného poručníka na místě svém nezřídil, tehdy druhý pozůstalý aby tu moc měl a plnou svobodu vedle svého dobrého svědomí jiného dobrého, zachovalého člověka, souseda a hospodáře rozšafného místo toho, jenž by umřel, k sobě voliti a naříditi a přijma ho k dobrému svému svědomí a své milé duši, v tom nejináče ale spravedlivě se choval vedle odevzdání zápisu tohoto a tak týmž způsobem i na budoucí časy ti poručníci aby jedni po druhých, nynější i budoucí, voliti a nařizovati se mohli. A páni šepmistři a páni spoluradní aby jim poručníkům žádné překážky nečinili a nedopouštěli činiti a toho z moci jich nižádným vymyšleným způsobem nebrali, ani jiný žádný člověk vymyšlený, pro ujiti hrozné pokuty a pomsty boží. Nad takovým pak statkem, dvorem a dědinami tyto jmenovanými a ode mne na skutky milosrdné danými při výše poctivé, věrné, hodné lidi, sousedy zdejší na Horách Kutných, pány a přátele své milé, kteréžto k tomu hodné

a dostatečné býti uznávám, na nichž jsem se toho snažně s velikou žádostí doprosil, že jsou k sobě to přijali a v tom do smrti své věrně a upřímně pracovati připověděli, za poručníky mocné a dědičné nařizují a ustanovují: pana Tobiáše Trřisku pekaře, spoluradního téhož času z pánův šepmistřův, a pana Václava Libotovského, a jim toho ve všem, jakožto svým milým páním a přátelům důvěřují a věřím, že oni jakožto lidé dobří, křesťanství, pamatující předně na Pána Boha a potom na své dobré svědomí a duši svou, v tom se věrně a upřímně i spravedlivě chovají a nejinak, než tak, jak tuto ode mne ustanoveno a nařizováno jest, ochraňovati ⁴⁹⁶ a opatrovati budou pro odplatu Pána Boha všemohoucího.

Však za takovou práci pánům poručníkům těmto i budoucím každého roku po půldruhé kopě českých grošů aby sobě snímali z takových užtkův a více nic. Přitom JMt pana rychtáře a Jich Mt pánův šepmistřův a pánův spoluradních jakožto pánův křesťanských a soudcův spravedlivých, kteří na místě božím pozůstavení jsou, pro Boha a pro milosrdenství boží žádám, v čem by se koliv nadepsaní poručníci, nynější i budoucí, k Jich Mtem v těchto pořádk psaných příčinách utkali, kdyby čemu jich rozum nemohl postačiti anebo se jim v tom od někoho ubližovat mělo, aby jim ve všem radou nápomocni býti ráčili, učiníce to pro odplatu Pána Boha všemohoucího, aby se k tomu všemu, jakž tuto ode mne zřízeno jest, zadosti stalo a na časy budoucí podle toho chováno bylo. A aby toto mé nařízení a statku mého na skutky milosrdné dáni v knihy městské zapsáno bylo, povoliti ráčili.

Dálo se na Horách Kutných v pátek po sv. Řehoři (15. března) léta počítajíc od narození syna božího, Pána a spasitele našeho, Ježíše Krista 1583. ⁴⁴⁵

Jak daleko nevole a nepřátelství mezi úřadem horním a městským sáhaly, vysvítá z toho, že úřad horní samovolně zastavil minulého roku vyplácení příspěvku, již králem Vladislavem na stavbu a opravu chrámu sv. Barbory z mince kutnohorské týdně po 2 kopách gr. povoleného a všemi jeho nástupci stvrzeného, takže šepmistři a konšel ⁴⁹⁷ donuceni byli ku stížnosti k radám komory v království českém a za přímluvu o příspěvek ten u císaře Rudolfa, jehož právě v zemi nebylo, žádati. Proba jejich byla splněna a připsím daným na hradě Pražském v pondělí po sv. Medardu 1583 oznámeno, že úředníku mince Jiříkovi Šatnému z Olivetu bylo nařizeno, aby nejen zadržalý plat, nýbrž i pro budoucí časy na vzdělání a opravu chrámu toho určených z mince peněz bez zadržování bylo vypláceno.

Usazování rodin šlechtických v Hoře nebylo po přání obyvatelstva. Vysvítá to ze snešení šepmistřův a rady, kteří za jistými dobře váženými příčinami na tom se snesli a na budoucí věčnou paměť v knihy městské poznamenati dali, aby žádnému sousedu zdejšímu pod žádným vymyšleným způsobem osobám neb osobě z stavů vyšších, totiž panského a rytířského, domův ani všelijakých gruntův v žádném dluhu zavazovati dopouštěno nebylo a který by z pánův šepmistřův toho za svého úřadu dopustil, aby také z toho sám odpovídati povinen byl. Stalo se nutně toto opatření, že osoby stavu vyššího v domech svých bez povolení úřadu šepmisterského prodej piv a vín zaváděly a z toho platů obecních odváděti rechtěly. ⁴⁴⁶

V měsíci listopadu roku toho přijel zase císař Rudolf z Rakous do království českého na hrad Pražský.

1584 Přestože reversem císaře Rudolfa r. 1581 na protržení ⁴⁹⁸ toku Labe skrze runty veletovské ku zřízení nového řečiště Labe kvůli snadnějšímu plavení dříví na prospěch hor, vlastnictví ostrova, lesu a starého řečiště ku gruntům špitálským k zasetí lesu a luk připadlo, jak dříve již vypravováno bylo, nicméně úřad horní zadržoval vydání reversu toho, čímž záduší špitálskému nemalá škoda se dala. Proto šepmistři a rada žádali u samého

⁴⁴⁵ Původní rukopis poslední vůle v archivu městském. Mikuláš Dačický ve svých Pamětech poznamenal: 1583 zemřel Kašpar Fífek, bohatý člověk, vdovec, germanus, jenž z počátku tovaryš řemesla kožešnického byl a dostav se do Hory, tu se usadil, dostav pořádk pět manželek po nich statku a dále handlováním vín uherských a lichvou zbohatl a nabyl. Pohřben v chrámu sv. Barbory.

⁴⁴⁶ Připomenuto toho již bylo v předešlém roce o Hrádku, který byl v držení pana Heřmana Bohdaneckého z Hodkova, který v něm šenk zavedl a kdež mnohé různice se tropily a rychtář městský neměl práva tam vcházeti, ježto dům pod právomoc města nespadal.

císaře a uváděli, jak jiní poddaní v ostrov ten, tak i v místo, kde prvnější tok Labe byl, a v užívání tomuto záduší vykázano a mezníky opatřeno býti mělo, se vkládají, toho sekáním dříví, rokytí a jiných porostlin užívají a to sobě přivlastňují a čím dál, jestli by v to vkročeno nebylo, snad by to vše i ten ostrov sobě přivlastnili, což vše prodléváním vydání nám reversu takového s nemalou škodou téhož špitálu se děje. Na žádost tuto dal císař Rudolf Kutnohorským revers opětně, daný na hradě Pražském v pondělí po sv. Prokopu 1584, v němž nejen doslovně uveden revers ve věci té roku 1581 vydaný, nýbrž ještě tento znamenitý dodatek přičiněn: *K tomu také, poněvadž by toho protrženého místa, pokudž v celosti zůstávalo, z lesů a pastev k tomu záduší a špitálu jistý a dědičný plat od užívajících každého roku po 10 gr.č. šel, aby takový plat každoročně k témuž záduší tolikéž vycházel z mince naší tu na Horách Kutných a při času sv. Jiří od úředníkův vydán byl. Břehové také při téměř protržení, kdež by kolivěk potřeba ukazovala a tomu záduší škoda dít se chtěla, aby časné na náklad náš od týchž úředníkův našich opatřování a pažení byli, něbrž i to, což by skrze předešlé dole protržení při hrábích, kudy dříví po vodě k horám a pálení uhlí se dodává, budoucně škodného pojiti mohlo, k slušné nápravě přicházelo milostivé poručeti ráčíme.* Tím tedy, že úřad horní vydáním reversu prvního a s kladením mezníků, jakž v tom prvním reversu nařizováno bylo, váhal a obec i záduší svévolností svou utiskati hleděl, přispěl ještě mimovolně ku zlepšení⁴⁹⁹ duchodů špitálských.

1585 *Ve středu den památný sv. Doroty (6. února) po 24. hodině na Vlašském dvoře vyšel z jedné šmitny oheň, od něhož střechy i krovové na díle nad královskými pokoji shořeli blíž šmitny, též krov nad strojem a nad tím při veliké světnici kancelář Vladislava II., v níž se vlastní rukou podepsati ráčil, ohněm tím zkažena. Nad touž světnicí strop a pavlácka před ní na díle shořela. Zpráva byla, že by neopatrností hlásných oheň ten vyšel, ti že by měli fukadlo nějaké, jichž se při topení v pecích místo podpalu užívalo, v komině jednom v jedné šmitně na železích nějakých sušiti a ty potom že se zapálili a od nich saze v téměř komině a odtud potom jiné. Vitr od Vlašského dvora byl právě na město nemalý, od čehož na radním domě i jinde šindele jímají se počaly. Ale že lidé tu na střechách byli i na Vlašském dvoře snažností a pilností některých spoluradních a rychtáře městského, kteří lid k tomu měli, aby vodu nosili a hasili, též střechy jiné odbjeli, oheň přetržen brzo a mimo Vlašský dvůr jinde ničeho uškozeno není, čím veliké neštěstí od města odvráceno bylo.*⁴⁴⁷

Úřad konšelský obnoven byl roku toho nejvyšším mincmistrem teprve prvního července a za primasa ustanoven Jakub Šotnovský ze Závovic.

Po závazku daném nové radě předložil mincmistr tyto artikule, aby byly zachovávány: 1. Zprávu že má, kterak mnoho sousedův zde obilí kupovati měli a potom draze prodávali, což mandátem JMCé zapovězeno jest, ¹⁵⁰⁰ aby dražota pro chudé havěře se nedála a jiní potřební lidé k potřebě své mohli koupiti. Proto o tom poručí, aby to zastaveno bylo. 2. Z strany chleběv, mas, nápoje, to všecko na míru že posazeno jest a poněvadž obilí spadlo a lacinější jest, k tomu aby se hledělo, aby chudí lidé neměli sobě do čeho stěžovati. 3. Z strany počtův obecních, zádušních a špitálských, aby ty v poctivosti od pánův obecních hned při obnovení rady se vykonávaly, tak aby žádný, kohož se tu dotýče, sobě stěžovati co neměli.

Na tom jsou pak páni ihned se snesli a to mezi sebou zavřeli, aby na tyto dni dlouhé letní, pokud by po kázání nebylo u Vysokého kostela, aby na radnici se nezvonilo a tak páni jakožto vrchnost lidu vystavená do chrámu Páně předně k modlitbám svatým, poslouchání slova božího ku příkladu jiným aby se postavili a po vykonání služby Pánu Bohu k povolání svému teprva, však tím dřívěji, na radnici najíti se dali a tím kratčeji aby se zvonilo.

Po vyhlášení rychtářův a konšelův předměstských a cechmistrův starších nade všemi řemesly v přítomnosti všech napome-

nutí od pana primasa učiněno. Předně: *Ti, kteří závazky učinili, aby na to, co jsou tu Pánu Bohu připověděli, pamět měli a vedle toho se chovali. Potom ke všem sousedům napomenutí učiněno, aby se Pána Boha báli, slova božího pilní byli, živností svých nezanedbávali, v domě každý regiment dobrý zachoval, s manželkou, dítkami a čeládkou vstáváje léhaje modlitbami svatými se obětova a za požehnání v pracech a v živnostech aby žádal, ne jak mnozí činí to, že na hromu vstává a na tom taky lehnu, pak komu slouží a koho vzývají, od toho také odplatu berou, že potom žádného prospěchu v obchodech ani v čem jiném nemají a jak potom Pán Bůh, nebudou-li pokání činiti, s nimi naloží, to v jeho svatém soudu zůstává a oni potom zvědí. Protož páni přísně prikazují, aby toto napomenutí přijali a dle něho se chovali. 2. Napomenutí hospodáři, aby cizopanských lidí nepřechovávali v domích ¹⁵⁰¹ svých, zahalečův, povalečův, kteří pracovním lidem chleběv užívají, chtějí-li se pokut sněmem ustanovených uvarovati. 3. Cechmistrům řemesel rozkázáno, aby připlatkův horních (cupusův) pilně odváděli a co kdo dlužen ostal, do tří neděl aby zaplatil. 4. Žádnému chodci žebroti po domích aby dopouštěno nebylo, poněvadž nejednou jest se to shledalo, že s podvodnými listy chodí a lidi šálí a již mimo času mnoho lidí cizopanských na žebrotu se vysílá. Raději na podporu domácích chudých při kostelích aby podpory skládali.*

Těž starším nad havěři a hašpléři obojích hor závazky dány a napomenutí, aby na závazky své pamatovali a kdy se k nim havěři již utekou a v potřebách svých jakého opatření žádati budou, v tom je vyslyšeli a k brzkému opatření přivedli bez mnohých odkladův a nedopouštěli na úřad horní vzněsti což jim **nenáleží**, jakž již nyní mnoho toho povstává a úřad horní, maje dosti prve zaneprázdnění, tím obtěžován zase býti nemusí. 2. Že mnoho jest havírstva a zdejších synův městských, kteří se k pořádku nepřipovídali, však přede v tom živnost mají a nadání. A když se na ně něco vztáhne, tehdaž vymlouvají se, že v pořádku nejsou. Protož aby to opatřili a v lepší řád to uvedli a ty, kteří živnost provozovati chtějí, k tomu aby se zapsati dali, měli a drželi, jakž předešle od starodávna bylo.

Starším nad havěři a trejbíři tolikéž o tom poručeno, obzvláště pak co se týče Kaňku, poněvadž tam mnozí neřádové se nacházejí. To aby předně zachovávali, aby pacholkům se v jídle a pití neublížovalo a jestli by který co na ně vznesl, to opatřili, nedopouštějíce šmelěrům s nimi tak zacházeti a bítí, jakž mnozí obyčej mají to činiti, když některý pacholek sobě co stíží do šmelěře, tehdaž že bijí, což nemá býti, než jim všem šmelěrům aby se poručilo, jestli který pacholek co udělá kterému nebo něčeho se dopustí, to dej na vás vzněsti a vy povinni budete vedle uznání buď ztrestati takového nebo jakkoli jinak ¹⁵⁰² to ku právu přivozovati. A jestli byste sami jeho opraviti nemohli, při koštu v čemkoli by bylo k dobrému, napomáhali.

Hejtmané, desátníci z města a rychtářové záměstí všickni byli povoláni a jest jim poručeno, aby sousedům svým o tom oznámili, aby žádný z podruhův, nájemníkův obého pohlaví cizopanských děle přes sv. Havel nepřechovávali a kdož by takové lidi cizopanské měli, je hned zejména sepsali a jim také, aby ku pánům šli, oznámili. Jestliže by pak mimo toto poručení kdo učinil a takové lidi cizopanské choval a u sebe měl, že v pokutu sněmem vyměřenou upadne, nechť sám sobě přičítá.

Abyste tomu poslednějšimu ustanovení blíže porozuměno býti mohlo, jest potřeba připomenouti snešení sněmu, který roku toho odbyván byl od 14. ledna do 13. února, na němž zákonem zemským stalo se snešení o čeledi a lidech poddaných, kteří bez příčiny z gruntův pánův svých sběhli a po městech, městečkách a vesnicích na záhubu obyvatelům království tohoto jsou, a jiní, mohouce pánům svým sloužiti a živnosti tudý sobě dobývati, u cizích pánů a lidí za šafáře, pekaře, mlynáře, nádeníky, pluhaře a k tomu podobnému slouží a tak tudý svým pánům se pokrývají. Protož aby každý takový od vyhlášení tohoto snešení až do sv. Martina nejprve příštího ku pánu svému dědičnému se navrátil a každý takový, kdož by po projití lhůty té cizího poddaného při sobě a na gruntech svých měl, může od dědičného pána člověka toho z pokuty padesáte kop gr.č. poháněn býti. Než což se poddaných stavův dotýče, kteříž obchodem a prací při horách se živí, kteříž se k dílu hornímu toliko, totiž v dolech neb v těch místech, kde se rudy dobývají a při horách k užitkům přivádějí,

⁴⁴⁷ V knize Memorabilii k roku tomu na straně P 10 přidal zapisovatel tento latinský chronogram: *CVrIa CVitenbergæ fLEgrat Igne MetaLLICa: seXto serIgat hesperIo febrVIs oCeano*, čímž naznačen i den a měsíc požáru.

potřebují, na ty se tento čas toto nařízení nevztahuje aniž se ty pokuty na koho vztahovati budou.

Poněvadž pak o manželkách těchto dělníků horních žádné zmínky ani výminky nebylo a sousedé kutnohorští, při nichž tyto podružství své měly, obávající se pokut v domích svých jich trpěti nechtěli, obával se úřad horní výstupkův lidu horního a podobného snad vzbouření, /503/ jaké za příčinou podobnou v Praze se událo,⁴⁴⁸ z čehož by veliký nedostatek zvyklých dělníkův při horách povstati mohl. Protož obrátil se týž o bližší vysvětlení k císaři, od něhož odpověď a naučení dáno na Brandýse ve čtvrtek po sv. Joachymu (21. března): *Měvše tu věc s nejvyššími úředníky království českého, radami našimi věrnými milými v našem uvázení a znajíc to sami, kdyby k tomu přijíti a manželky zvláště zvyklých dělníkův od pánův jich brány býti měly, že by se to k snížení hor našich vztahovati chtělo, ráčili jsme v tom ten prostředek najíti, podle kterého vám milostivě poroučeti ráčíme, abyste to ihned vůbec provolati dali, aby se v tom artikuli žádný z sousedův horských, u kohož tak koliv lidé a dělníci horní toliko obydlí a podružství své mají, žádných pokut neobávali, nebo jim jako kdy prve v domích svých i s manželkami jich bytu přáli. Nebo my při těch osobách stavu panského a rytířského (ač by se kdo o poddané své o pokutu dopisovati chtěl a dopisoval, kteréhož nám každého času komoře naši české poznamenaného odešlete) náležitě opatřiti a jednoho každého skutečně zastati ráčíme. Nicméně, žádala-li by také která z týchž manželek od pána svého vyhoštěna býti, to ať se tolikéž při dotčené komoře české přihlásí.* Tím byli kutnohorští mnohého pronásledování od některých okolních /504/ stavu panského i rytířského sprostěni, neboť mnozí ze sousedních velkostatkářů počali již Horníkům pro přebývající v městě poddané své příkoří činiti a o vydání jich usilovati.

Ač již roku 1581 na sněmu obecném jisté snešení se stalo, aby od JMCé komisaři jistí podle osob Horníkův rozumní nařízení byli, kteříž by všechny hory v tomto království sjeli a což by tak potřebného se našlo, nařídili, protož snešeno na sněmu roku toho opětně, že komise taková roku toho předsvezata a pokud nejvíce postačiti moci se bude i vykonána býti má. I sjeli se ve čtvrtek po památce sv. Kateřiny (28. listopadu), jak Dačický ve svých Pamětech praví, *páni úředníci a soudcové zemští a jiní páni a rady JMCé do Hory Kutné, totiž: pp. Vilém z Rožmberka nejvyšší purkrabí pražský, Jan z Valdštejna nejvyšší komorník, Jiří Bořita z Martinic nejvyšší sudí, Adam z Hradce nejv. kancléř, Ladislav Popel z Lobkovic prezident komory české, Joachym Novohradský z Kolovrat purkrabí karlsštejnský, Jaroslav Smiřický ze Smiřic, Adam Slavata, Ferdinand Hoffmann, Michal Španovský z Lisova nejv. písař, Burian Trčka podkomoří, Jan Vchynský z Vchynic, Albrecht Kapoun z Svojkova purkrabí kraje Hradeckého. A tu jedni druhé do hospod, kdež kdo forirován byl, navštěvovali a ku panu z Rožmberka do rady se scházeli. Oč a proč, vůbec povědomo nebylo. Naděje sice byla, že by při tom sjezdu některé neřady a odpory při Horách Kutných vyslyšeti a napravit se přičinili a před sebe vzali, jakž o tom nejednou na sněmích svoleno bylo, ale nic se toho nestalo. A pobývše tu na Horách kolik dní, zas se rozjeli.*

Takovým způsobem, jak již častěji jsme se přesvědčili, konal se opravy hor a ký div, že nikdy důkladně nebyly odstraněny vady jsoucí hlavně na překážku výnosnosti hor a takových bylo mnoho. Neboť ještě téhož roku nějaký Vlach s povolením vrchnosti horní chtěl a sliboval dovésti jakéhos kumštu, aby voda z hlubokých dolů hnala, a dav se /505/ v to na Kaňku při horách v dole řečeném Fraty na náklad císařský a dav nad dolem tím udělati kolo veliké sem i tam se obračející po způsobu kola mlýnského, ničeho nedovedl a jen posměch stržil. Maje pak ode-

⁴⁴⁸ Píšet o tom Mikuláš Dačický: *Stala se šarvátka v Novém městě Pražském od lidu robotného proti některým stavu rytířského, kteříž před tou chasou do domu řečeného u Mělnických utéci museli a tři osoby v té šarvátce zhybnuly. A ta šarvátka stala se proto, že lidé robotní honěni a nuceni byli ku pánům svým pro listy na dovolení služby na gruntech cizích, podle tenkrát sněmovního v království českém nařízení, což za stízně bylo tím poddaným, jenž se pánům svým ukrývati a svobody v tom užívati chtěli, i lidem svobodným, zvláště hospodářům, jenž čeládky potřebovali a v tom nedostatek měli.*

jíti, dal se v nařikání, že by mu služebník jeho utekl s penězi a dovedl konečně toho, že jemu ty peníze ztracené, jakž on pravil, i od toho nedovedeného kumštu z mince císařské dáno a zapláceno bylo.⁴⁴⁹

Tvrz Lorec s pivovarem a zahradou, řídicí se dskami zemskými, ležící mezi Horou a Kaňkem při předměstí Hloušeckém, prodána byla na místě a k rukoum po Václavu Dačickém z Heslova, jemuž se byla při rozdělení na díl jeho dědičky dostala, paní Kateřině rozené Smiřické z Smiřic, manželce pana Jana Lukáše z Žerotína, za 700 kop gr.č. hotových.⁴⁵⁰

1586 Po dlouhých letech marného čekání na opravu hornictví kutnohorského podobalo se, že by nastati měla příznivá doba, neboť šepmistři a konšel dostati list císaře Rudolfa, daný v Praze v den sv. Brigity (8. února) 1586, v němž oznámeno, že podle jistého s stavy království českého vnošení pro vyhledání a k nápravě přivedení při horách jisté komisaře naříditi ráčili, kteří při Horách Kutných začátek učiniti mají a za týden se tu dostaví, protož poroučí, aby uvedouc všechny nedostatky a neřady i také jak by podle zdání jich k nápravě a ty hory jakožto první klenot zemský zase buď k prvnějšímu neb lepšímu způsobu přivedeny býti mohly, v pořádný a srozumitelný spis uvedli a toho nadepsaným komisařům a od stavův vnošením osobám podali, i o všem jiném, čehož by se jich i v jiných všelijakých případnostech a potřebách /506/ dotazovali, gruntovní zprávu učinili.⁴⁵¹

Komisaři do Hory za příčinou právě uvedenou vyslaní byli: Vilém z Rožmberka nejvyšší purkrabí pražský, Ladislav z Lobkovic prezident komory české, Ferdinand Hoffmann, Karel z Bibrštejna a Pavel Korka. Ti sjedše se na Vlašském dvoře, přijali nejprve od šepmistřů zprávu tohoto znění: *Jakož jest nám pomínulého léta 1585 den památný sv. Barbory v přítomnosti úřadu horního jménem JMCé od nejvyšších pánův úředníkův a soudcův zemských ústní poručení se stalo a též mandátem JMCé letošního roku JMti císařskou nám nařízeno, poněvadž my a předkové naši nemálo stížností svých JMCé předně, potom do sněmu /507/ obecného i do slavného soudu zemského o některých nespůsobích a neřadách hor těchto vznášeli, opatření žádajíc, abychom ještě i my, povolajíc před sebe sousedův a obyvatelův našich, zvláště lidí zhornilých, nedostatky a příčiny, kteréž by těmto horám škodné byly, s pilností vyhledali a v spis uvedouc podali, že JMCá z milostivé a otcovské péče k těmto horám, jakožto obzvláštní komoře JMti a klenotu království tohoto českého skrze komisi v to všecko nahlédnouti, těm nedostatky z gruntu vyrozuměti i potom těch cest a prostředkův, kterak by těmto horám, aby ku pádu nepřišly, zpomoženo a z pozhánání božského k lepšímu užítku JMti a zemi této k dobrému i nás všech nákladníkův užitečnému přivedeno býti mohlo, prohlédati poručiti chtějí rači, z čehož jsme my, potom i spolusousedé naši nemálo*

⁴⁴⁹ Dodává k tomu Dačický toto poznamenání: *Ty hory nepotřebují žádných kejkův, samé toliko upřímné práce a věrnosti horních úředníkův.*

⁴⁵⁰ Po pánech Loreckých z Ylkuše byl v držení tvrže té Zdislav Zvířetický z Vartemberka. Od něho přešla na Václava Podhradského z Vlčí Hory, od něhož ji r. 1559 za 575 kop gr.č. koupil Ondřej Dačický z Heslova, po jeho pak smrti připadla na syna jeho Václava.

⁴⁵¹ Nemohlo býti kutnohorským vítanější příležitosti nad vyzvání to, neb po dávném čase dovoleno jim promluvit o vadách v hornictví zřejmě a upřímně, beze všech postranních ohledů. Majíce pak na paměti, že tehdejší každý občan skoro s hornictvím takřka srostl, v každém odvětví jeho byl obeznán a že šepmistři i rada činle jak za osoby vlastní, tak i za obec a veškeré obyvatelstvo na doly náklad nemalý, vždy se zkušenými, při díle horním a hutním sestárlými a známostmi v tom všem vynikajícími kovy a nákladníky radu brali. Proto také názory jich o skutečné příčině poklesu hornictví kutnohorského jsou tak trefné a z praktického života vzaté, že se jim i dnes jest se co diviti. Protož, obrav si za úlohu podati úplný obraz minulosti města, který tak nerozlučně s dějinami hornictví je sloučen, že jedno od druhého ani oddělit se nedá, nemožno opomenouti, abych v plném znění neuvedl těch pravých příčin klesání hornictví, jak rada je vyslaným pánům komisařům sepsala a podala, jak dosud v archivu městském jsou uloženy. Může to třeba časem v budoucnosti prospěti, až jednou opravdově a rázně k obnovení dolování horského mělo by se přistoupiti, a doplňuji uvedený již výrok Kašpara hr. ze Šternberka, že jen nepoctivost, neznalost a trestuhodná nedbalost úředníkův horních zavinila úpadek dolův kutnohorských.

ten čas potěšení byli a i nyní, že k tomu již skutečně přišlo a v takové neřády nahlédnuto býti má, velmi jsme toho vděčni. Chtíce my pak již dotčenému poručení JMCé dosti učiniti a srozumívaje, že od gruntu takoví nedostatkové vyhledávány býti mají, vidělo se nám za slušné býti, abychom díl těch věcí od předkův našich i od nás o těch nespůsobích hor, těchto předešle vznášených shledajíce a přihotovosti je přednesli a připomenuli a to z těchto příčin: jedno, že vědomosti nemáme, aby to všecko tak s gruntem, jak nyní k tomu se schyluje, kdy v ta vznášení vzlédnuto býti a to se vážiti mělo. Druhé, abyste ráčili porozuměti takové znamenité zádavy, škody a nesprávy na Kaňku, Turkaňku, v hutěch, na Vlašském dvoře, na lesích, uhlí, při ovsích a jinde, kteréž na škodu JMCé jsou a tyto hory snížily, nákladníkům, obzvláště pak přespolním, v ošklivost uvedly, že na ně nákladu činiti se vzdalují, odkud jsou pošly, kdo jimi vinen a mohlo-li by jim zpomoženo býti, a že předkové naši a potomní, jakožto JMCé přísazní a věrní poddani hor těchto dobrého dle nejvyšší možnosti své ušetřovali a vida, co se děje, ale sami tím zvládnouti a tomu odolati nemohouc, tu kdež náleží, žádné práce ani nákladu v tom nelitující, jsme vznášeli a jak ¹⁵⁰⁸ nejvyšěji prošeno býti mohlo, opatření časného žádali. Onesledy i proto, aby onen způsob hor těchto s nynějším srovnán a uvážen býti mohl a tomu se vyrozumělo, také-li je v tom ve všem čase některých těch škod zřejmě patrných se umenšilo a nedostatkové úředníkům horním dobře vědomé, jsou-li s nějakým užítkem JMCé a chudých nákladníkův na ně nařikajících napravení a v lepší správu uvedeni.

Za těmi příčinami některé suplikací předkův našich a své, též i zprávy lidí dobrých, víry hodných, hor těchto povědomých na onen čas přihotovivše, VMtem podáváme, s ponižeností prosíce, že sobě to, pokudž nejvíce možné jest, přechísti poručiti a užívati ráčíte, a dále, co od některého času až posavád za nedostatek při těchto horách z očitého spatření a zpráv lidských i nařikání chudých nákladníkův se uznává a na škodu JMCé předně i nákladníkův se nachází a jest, to, pokudž nejvyšěji mohlo býti, jsme vyhledali a v těchto artikulech k milostivému uvážení podáváme:

Při dolích. Některé hlubiny kaňkovské jako Šafary, Trmendle a jiné po pravé věci zapuštěny a zatopeny jsou, v nichžto mnohá místa jsou dobrá, užitečná a kyzové odplatní a JMCé nemalí užítkové i nákladníkům každého týhodne z nich vycházeli a již o takové užítky na díle nedbanlivostí, na díle nerozšafnosti úředníkům horních připraveni jsou a čím dále, tím více místa ta se zatopují a malá naděje jest, nebude-li jinšeho v tom, než-li posavád jest, opatření, aby ta místa pavována býti mohla.

Mnohá místa jak na stříbrných tak na kaňkovských horách, dosti užitečná a dobrá, perky a šlamy jsou zasazena, některá zaklesnuta a nebezpečná, v nichž by kyzův a rud hledáno býti mohlo, kdyby ti, komuž náleží, časné k tomu přihlédali a je před pádem a nebezpečenstvím jakž náleží opatřili.

Nacházejí se některá místa na Kaňku pustá spůsobná a dobrá k těžení, ¹⁵⁰⁹ avšak že nanejvýše havěři a nákladníci pro pavování a nákladové jejich mnohými těmi nesprávami zavedeni jsou a v chudobu padlí, nemaje odnikud žádného napomoženi, jich držeti a těžiti nemohou, a kdyby úředníci, zanechajíce leda jakých zbytečných stavení, raději v ta místa s těmi náklady se obrátili a tak chudým lidem pomoci učinili, hory by spíše vzdělávali se a vyzdvihovali a v lepším spůsobu, nežli prve státi mohly a tak JMCá užitek by míti ráčil i chudí nákladníci.

Štola Kaňkovská pod Trmendly, na kterouž znamenitý náklad učiněn jest více k horšímu nežli k čemu dobrému, protože v celém kamenu není sňata, tok vody rozsedlinami se táhnou a hlubiny jimi se zatopují.

Hofmistr, jakž jeho povinnost jest, do dolův nikdy neleze, než toliko někdy na místě svém koho se jemu vidí poše a jaká se jemu zpráva dá, na tom přestáti a jí se spraviti musí.

Perkmistři tolikéž, vědouc o tom, že hofmistr do dolův neleze, sami také od sebe svých povinností někteří vykonávají zanedbávají a maje často do dolův lézti, k dělníkům přihlédati, aby se pilně dělalo a jestli by co škodného kde diti se chtělo, časné tomu v cestu vkročiti a přetrhnouti toho nečiní, ale více mnozí pítí nežli své práce hledí a toliko od dělníkův zprávy berou, majíc sami vsudy ke všemu dílu na všechna místa, jak se kde dělá, přihlídnouti. Tou příčinou mnohá místa spouštěna, zaklesnuta, perky

zasazena, ano i zatopena pro nečasné opatření se nacházejí.

Na tom také nemalou stížnost chudí havěři a podílníci mají, že když se jim propůjčka dá a oni se narichtovati pracně musejí, nemohouc se richtunku dočkat, těžice potom a k nadělení božímu přijdouce, že kzy odplatné sekati a vydávati mohou, dilo jim časem zastaveno, více z nepřízně a některých jiných omluv, nežli z jakých podstatných příčin býva. A co by kyzův drahně vydávati a k užítku přivésti mohlo, v tom se překážka stane a hory tudy v ošklivost přicházejí, takže mnohý, ¹⁵¹⁰ byt' věděl o dobrých a vhodných místech, v ně se s nákladem obrátiti ostýchá.

Ano i to se stává a nepochybně vyhledati by se mohlo, že když někteří chudí a potřební havěři na místo k těžení hodné a spůsobné trefí, že za propůjčku žádají, poručí se pak hormistrovi (perkmistru) dolu neb místa toho spatřiti. Uzná-li hormistr, že by nadělení božího tu se dojtí a dopavovati mohlo, příčiny sobě smyslic, oznámí, že by taková propůjčka na škodu jiným dolům neb místům byla a dáti že se nemůže. Potom po některém čase sám to místo ujme a nemalé užítky bráti bude.

Úředníci dolová časné potřeb k dolům, jako dříví, prken, aby čím v čas potřeby v dolích rychtovati a co náleží opatřiti mohli, neskupují a nesvozují. Za tou příčinou maje lénšafník sobě propůjčku danou, za mnoho neděli rychtunku se dovolati nemůže a dočkat, a jsa potřebný chudý havěř a nač zaháletí nemaje, musí od toho upustiti a místo ostane pusté, urbury JMCé ubude a pavování se tak zošklíví.

Za naší paměti mnoho nových a neznámých kunštův proti starobylym zkušeným strojům na tyto hory uvedeno jest a při dolích, což bez velkého nákladu býti nemohlo zděláno a vyzdvíženo. Jako kaple, kalichy, pumpy, ševle a podobné a pomimulého roku nějaký Vlach jakýms prostým a dětinským strojem při dole Frátích vody čerpati a perky na den hnáti chtěl, což do několika set kop stálo, ale že tyto hory kunštům nezvyklé, než opravdovému a hmotnému dílu chci, to vše v nic přišlo a JMCá takovými kunšty k znamenitým škodám a outratám přivedena a horám těmto obzvláště těmito pumpami zle se posloužilo, neb jimi se doly zatopily a až posavade zatopují, 2. na ně veliký náklad se činí, 3. více k nim dělníkův a úředníkův býti musí a ti své stance mají, 4. koně při nich těžce jdou a násilně ve šlech ležeti musejí a se zmohou, 5. škody jimi veliké se dělají, o čemž v předešlých zprávách mnoho se najde.

¹⁵¹¹ Turkaňk na onen čas, když bylo po Petrovi Hlavsovi, připovídal v krátkém čase na 1000 kop gr. nebo málo výše dobyti a jakž jej počali dobývati, již mnoho tisíc musí býti vynaloženo a nerozumí se, aby co užítkův JMCé obzvláště tím přivedeno bylo.

Koně, kterýmiž by vody hnané, kyzové a perkové na den bráni byli i jiné potřeby při dolích spraviti mohly, o polovic méně nežli od starodávna a ti strháni, hladem zmořeni, že jimi dostatečně dělati možno není, nyní se chová a tudy náklady dávní některé vynahradiiti chtěje, více škod nadělají. Nebo díla se neučenšuje, a když koní dostatek, aby se strídati mohli, nyní k tomu obroku se jim ujímá, nemohou trvati, nýbrž mnoho se jich potrhá a zmoří, což by z rejster, ač poznamenávají-li se všichni, kteří tak zhynou, jak v krátkém čase jich mnoho pomoheno, vyhledati by se mohlo.

Úředníci horní, majíc prve poctivé platy za práce své od JMCé, nařídili sobě nový a nebývalý plat od tažení měř, více užítku svého nežli vzdělání hor v tom šetříce, což jest za věc stížnou zvláště chudým nákladníkům. Nebo mnozí chudí a potřební havěři, trefíce na místo hodné a měř k němu potřebující, ne hned s půl šesta tolaru, kteréž by hofmistřovi s jinými úředníky od měř dáti měl, býti může an mnohý zač chleba sobě koupiti s ženou a dítkami nemá a to moha na pomoc dobývání dolu míti, tím platiti od tažení měř musí dáti. Ano i hormistři, majíc prve od JMCé služné své, vymysleli sobě od vyměřování kdyni a od vysekávání štufty, též slezení do dolův jisté platy, vše na obtížnost chudým nákladníkům, čehož prve jest nebývalo. Tímto spůsobem nemálo sobě nákladníci domácí i přespolní hory a pavování tolikéž zošklívují, že když mnohý s velikým nákladem rud neb kyzův odplatných se dopavuje aneb koupice dobré dílce (tále) a očekává nákladu svého odměny, jiní havěři usilují o to, aby jej o ten díl i nákladníky připravili a jakž by málo dělníci aneb havěři, jimž se díl poručí, obmeškali a do dolu svého časné nelezli, jiní

se jim v něj uváží, jej ¹⁵¹² obloží a tak skrze nedbanlivost jedné neb dvou osob nákladníci o díly své dříve nežli zvědí přicházejí a škodu na tom berou. A třetí se může, jak nyní mnoho zoufalých, nevážných a neupřímných mezi tím havířstvem by se našlo, že majíc s někým srozumění, z úmyslu do dolu nepoleze, aby jen nákladníky o dílce připravil a z toho tak nějaký lepší užitek, nežli z lůnu, když se jiným obložití dopustí, měl. Ac pak na takové pokuta vězení uložena jest, ale vyrozumí se tomu, že to platno již nákladníkům nic není a jim nákladové jich tudy vynahrazení býti nemohou, byť takovému hrdlo odňato bylo. Protož nebylo by na škodu, aby v tom nějaký mírný prostředek nalezen a zachován byl a nevím nákladníci tak nehynuli a chuti se jim od pavování neodjímalo.

O těchto již oznámených škodách a nespůsobech, kteréž se při dolích sbíhají, zvláště o zatopování dolův a míst dělných (vortův) úředníci horní vědí, málo tomu co říkají, k nápravě nepřivozují, nýbrž maje z toho jiné, aby nic takového se nedopouštěli, trestati a vyvozovati, sami některých se ke škodě horám dopouštějí a snad za tou příčinou to činí a hory, zvláště kaňkovské, opouštějí, že toho úmyslu jsou, jako předešle někteří bývali (a to mluvíti úředníci těchto hor směli), že kaňkovské hory na nitce visí a že by se pro ně 10 kop gr. vydužití nechťeli, ježto od těch časův, v kterých to mluveno bylo, až do této chvíle za mnoho tisícův odplatných rud vzato jest, což by se snadno z register vyhledati mohlo a ještě Pán Bůh ráčí požehnati, když toliko správa a svornost lepší budou.

V hutech. Tavení (šmelcování) staré od mnohých za jistými příčinami se chválí a mnohem užitečnější nežli to syrové, jakožto od předešlých králův zapověděné, býti uznává.

Klejt samotný se taví, čehož prve také nebývalo, tu opět škoda povstává, že se při nich více uhlí spálí, nežli užitekův přijde.

Při tavení mědi nerozšafnost veliká skrz nedbanlivost hutmistra ¹⁵¹³ nynějšího jest a jak se srozumívá, že na té samé mědi JMCá toliko od moru léta dva a osmdesátého počítajíc, o několik set kop ráčí škoden býti, neboť nynější hutmistr měděnc na syrové šichty dává a ten se spálí a v nic přijde, ježto by se na měď staviti a k užítu za drahou sumu do roka přivésti mohl. Pak kámen vápenný na šichty se dává a k tomu od lámání jeho co se vydá do roka nemálo se toho i s forami, kdyby se od nich platiti mělo, sešlo, to též na škodu jest.

Od havířův rud a kyzův některých, které se jim suché býti zdají, též i některých šlichův a vitruncův do hutí přijímají nechtí, nýbrž za huť je vrhají a potom se to tratí, což hutmistři pak berou a taví. Předešle pak dosti chudé rudy a kyzu přijímali a bohatší věci jimi prosazovali, což oni nyní vápenným kamenem prosazují a nicméně za ty chudé věci podle slušnosti se platívalo. Jesliže pak se co kdy od těchto přijme a že na přibě málo drží se najde, to přemazují a za ně, zvláště chudýmu, nic neplatí. Ale dotklo-li by se některého bohatšího a zvláště úředníka některého, to sobě zjedná, že jemu i chudé věci se zaplatí, jakž se toho příklad nalezl, že před dvěma roky Ludvíkovi šafáři v minci za vymazané vitrunky do 100 kop gr. dáno jest, a on hutmistr, maje svůj důl blízko při hutí a z něho dosti suché věci vycházejí, však přede to přijímá a taví, což od jiných chudých nákladníkův by nepřijímal, jakž on tomu obyčejně, buď že jest nečistý neb jinou rozličnou vadu najde. A chtěl-li by kdo, aby jemu to zase navraceno bylo, že to přeprati chce, toho jemu navrátiti ani za to zaplatiti nedopouští.

Kyzu na Kaňku v komorách přebírají a jsou k tomu obzvláště osoby ustanoveny, kterým se platí, aby je přebíraly, a když málo drží jednoho týhodne na průbě, druhý týden z té žily rudní k tavení nic více neberou a ostatek na haldy vyvážejí a potom cesty jimi vyrovnávají, ježto v té příčině hodí se mnohokrát, že nepilností prubíře na průbě ¹⁵¹⁴ sejde, však nákladníci při tom předc hynou. A poněvadž podobné věci k těm, které se nyní na Kaňku vybirají a na haldy vyvážejí neb do cest sypou, jsou kupovali za peníze a tím šichty prosazovali, což nyní vápenným kamenem se prosazuje, snášit se u nás, že by tím i těchto časův nemělo býti plynáno, poněvadž to s kyzu zrostlo, rovná práce jako pro bohaté věci na to jíti musila. Neb ač taková kyzové (kvarcovitá) málo sice stříbra, ale drahně mědi mají a věci tekuté jsou.

Stříbra v rudách, v kyzích, vitruncích drahně do hutí se dává

k tomu, co se za hutě vysype, však zase k zdelání přichází, též co se na mokrosti s nimi a na váze přibude, neb přes půl centnýře zvláště v chudších rudách až do čtyřiceti liber zbývá, to, poněvadž přes průby vychází, kam se dívá neb jak se tomu rozuměti má, že tu nic v ztrátu nejde, neví se o tom, aby hutmistr z toho kdy počet činil aneb JMCé jaký užitek přiveden byl.

Do roka uhlí nemalá suma do hutí se sveze a tam se vedle jisté míry přijímávalo a snad ještě hůjímá. Proti tomu co a kolik šichet se jeho zdelá a co ho pozůstává, drží-li se na to jaká rejstra, jak za starodávna bývalo, o tom se neví. A protož i v tom lepší správa by měla zachována býti, aby nákladové tak velicí na to uhlí učiněné na zmar nepřicházeli.

Zásob v hutech, jako rud, kyzův, předešle na mnoho tisíc centnýřův zůstávalo, zvláště po odstoupení Petra Hlavsy, a uhlí plná kůlna zaobročeného, nynější to takměř vytrávili, že tavíři, kteří syrové kyzu dělají, když pondělí přijde, musejí čekati až přivezou jakž kyzův tak uhlí a jim na šichty odváží. A tak kdyby dva nebo tři dny rud a kyzův do hutí nevezli, museli by hned některými pecmi státí, čemuž všemu při srovnání předešlých inventářův s nynějšími porozuměti ráčíte.

Jiřík Wirt hutmistr nynější přivozujíc prve dosti JMCou k škodám, dal sobě ještě v hutí na náklad JMCé lázni vystavěti, v ní každého týhodne jednou, časem dvakrát dá topiti dřívím sáhovým, kde vše při ¹⁵¹⁵ hutí dělá na útraty JMCé. Přitom dříví jemu šaty perou i Roupovi švagru jeho a do roka ho drahně sáhův spálí, ac pak tomu barvu bude chtíti dáti, že to snad pro dělníky hutní dal udělati. Ale poněvadž toho prve nebývalo a tavíři vany své mají, v nich sobě vodu, když se myti chťi, šlaky zhrívají, dobře bez takového nákladu býti by mohlo.

Tavíř hutní, ten tolikéž sáhové dříví na ohništi pálí. Co ho opět ten do roka spálí, co k tomu uhlí spotřebuje, ježto toho prve na škodu JMCé se nikdy nedopouštěvalo, ale chtěl-li by je šafář sobě topiti, sbíral sobě staré, k potřebám neužitečné dříví okolo hutí a to sobě zdelal. Nyní pak se všech stran na náklad JMCé tráví a hutmistr těm zbytečným nákladům tavířovým a tavěř hutmistroyv nic neříká, tak sobě napomáhají, a JMCá v tom škodu mítí ráčí. I není tedy divu, že tak málo užítu do komory císařské se odesílá, když se všech stran žádné lítosti a žádné šetrnosti na náklady není.

Váha. Co se váhy dotýče, nemalou stížnost těžíři a nákladníci nad tím mívají a že by se jim časem při ní zkrácení dalo, mnoho naříkají. Předně, že jest jakási neznámá, nezvyklá a nesrozumitelná a časté proměny mívá. Druhé, že časem bývá zrezivělá a nemazaná, tak co by librou nebo dvěma vytažena měla být, sotva osmi nebo devíti postačí a tak na čtyrech nebo na šesti centnýřích nemálo chudému, zvláště když jsou rudy odplatné, ubude.

Při vážení kyzův veliká nedbanlivost a nepilnost jest. Když se váží, s tím se velmi pospíchá, časem leckomu se poroučí, skrze co omylové škodni se nalézají, že když má patnáct centnýřův, ten který váží, napíše toliko třebas deset, jakž se to časem trefuje, když toliko se nad tím málo pozorů nemá. A na onen čas, když pan Vilém z Rožmberka s pány v komisi na Horách Kutných byl, tu jsou kyzové znovu vážení byli a když se to našlo, že přes první váhu mnoho toho přebývalo, nad tím se zhoršil a v ta slova mluvil, že váha a míra má býti spravedlivá, ¹⁵¹⁶ a kdyby chudý nákladník v to se měl domluvití, spíše by se s trestáním nežli s napravením potkal.

Vejvažky se nad míru veliké dávají, pět liber na centnýři, a k tomu za mokrosti v vitruncích a šličích mnoho nad míru se snímá, snad i proto, aby od hutmistra pochvalu měli a jemu se zachovali, čehož by býti nemělo. Neb ačkoliv pět liber vývažku na centnýři dáti zdá se věc malá býti a beze škody JMCé a těžířův, ale když v to bedlivěji a hlouběji nahlédnuto bude co jest, tomu se vyrozumí. Neb rovnaje týden k týhodni, kdyby toliko přicházelo rud, kyzův, šlichův, vitruncův dva tisíce centnýřův, učiní ve dva a padesáti nedělích pět set centnýřův. Když se pak větší počet do týhodne odvádí, více vývažku také přibude. A tak malé věci nepatrné, takměř jakoby tu nic nebylo, v velké vzrostou. Jakž by na to nastupováno nemělo býti, což jest od mnoha let snímáno, nesčíslná suma by se toho našla. A když jsou bohaté věci, tu JMCé i těžířům nemůže než veliké ublížení se diti. Neb kam se dívá a obrací, když z toho počet se nečiní, tomu se vyrozuměti nemůže. I jestli to věc slušná, toho ráčte považiti, aby

takovými vývažky těžíři, proti čemuž vždycky mluvívají a mluví, obtěžování býti měli.

Když se rudy aneb vitrunci na váhu dávají, vždycky z každých trucek železnou lžící se běře na zkoušku. Tu opět na zkoušce, zvláště bohatých rud, nemálo uchází a do několika centnéřův toho se sejde a hutmistrovi tu opět nejde v žádný příjem a také z toho žádného počtu nečiní.

Kyzové se vážívají od starodávna, jakž paměť sněsti může lidská, na Kaňku v komorách na kyzy, k tomu obzvláště při každém dole vystavených, a tu na zkoušku z nich bráno bývalo a teprv se do hutí vozívaly. Nyní pak těžířům neodvážené kyzy nakládají na vozy a do komor za hutí vystavených v jedno místo ze všech dolův kaňkovských vozí, po cestách jimi troují a tam v komoře, když je s vozu vysypávají, ⁵¹⁷ přes ně s mnoha vozy jedou a ve zlé cesty bláta a jiné nečistoty mezi ně z kol napadá, též koně na kopytích nanesou. A když tak kyzy dobře ušmejkány, blátem zkáleny a smetmi smíšeny bývají, teprva se váží a na zkoušku berou a znovu na vozy nakládají a zpátkem k roštům do hutí, divnou práci s nimi mají, vezou. Kterak má takový kyz na zkoušce držeti pokálený, jako když jest čistý, vedle náležitosti přístrojený, jakž na Kaňku se běře. Ano může se časem více bláta aneb smet na zkoušku dostat, nežli kyzu, což nemalou škodou nákladníkům jest a tudy sobě pavování nechutnají.

Že kyzové v kůlnách se váží a za těmi příčinami nákladníkům na stížnost jest, že hutman, který by při nákladech JMCé i těžířův měl býti a do dolů lžiti, to musí k váze z Kaňku dosti daleko do hutí jíti a dva dni na to vážit a ztráviti, tudy dílo těžířův obmeškává, moha více kyzův, kdyby sám při havířích ty dva dni byl, hledati a více urbury JMCé by přibýlo a těžířům užítu.

Při zkouškách. Jak při váze nad to i při zkouškách (průbách) dobrý řád aby nařízen byl, upřímnost a spravedlnost se zachovávala, lidé k těm povinnostem rozumní a rozšafní a dobrého svědomí se připouštěli, na tom JMCé a nákladníkům, předně pak potřebným, mnoho záleží a k opatření, zvelebení a vyzdvižení hor nápomocné jest. Ale těchto časův k tomu přišlo, že nad tím malý pozor se má, odkudž nemalé stížnosti a nařikání mezi nákladníky na průby přicházejí a hory sobě lidi v ošklihost berou.

Jest pak těch průbův mimo předešlý způsob mnoho příliš a tím nepochybně že i nedbanlivější jsou, nebo po převzetí koupě rudy JMCé byli toliko dva průbíři, jeden od JMCé volený, druhý těžířský, a ti když se nesrovnávali, třetí to rozeznával a s kterým se srovnal aneb k kterému blíže přistoupil, při tom toho zanecháno. A kdyžby k tomu zase přivedeno býti mohlo, aby JMCá ráčil svého průbíře míti a těžíři též svého, poněvadž na něj se snímá s jedné kopy grošův 2 denáry týhodně ⁵¹⁸ a toho se nemalá suma schází, všickni těžíři byli by toho velmi vědčnii a JMCá by tu žádné škody nésti neráčil, nýbrž lepší užítkové by JMCé vycházeti mohli a chuť ku pavování lidem by se dala.

Připouštějí se k průbám mnohokrát hrubě lidé mladí, neuměli a téměř pacholata a mnohý nepočna se učiti, jest hned mistrem a potom skrze jeho nedbanlivost a nepilnost a neumělost při vahách, do pícky sázení a vybírání mnoha těžířům se ublížení dějí a tím častí omylově se sbíhají, vše těžířům na škodu a jeden mimo druhého najde na kyzých o několika kventel a v rudách o několika lotů. Item. Jeden týden dobře ruda a kyzové neb vitrunkové drží a druhý týden z též rudní žíly velmi špatně a třebas o polovici méně, což jest nepodobné k víře, aby každého týhodne rudy a kyzy z jednoho díla jinak a jinak zkracovati se měly. Než srozumívá se, že se to děje týchž průbířův neumělostí nebo nedbanlivostí, že s tím nedbanlivě a jakž sluší nezacházejí, ježto při zkouškách měl by obzvláštní pozor býti, aby se žádnému, zvláště pak chudému, nad nimiž JMCá obzvláštní milostivý pozor míti ráčí, v ničemž neublížovalo, ale málo i se nad tím pozor má od některých těch průbířův, když oni toliko stance vezmou, již jemu tref se neb netref průba, on na tom škody žádné nenese.

Co se na zkoušky běře, jak se toho některý centnýř týhodně shledá, zvláště nynějších časův, v tom kteříž předešle polovici mívali a jim se za to podle slušnosti platívalo, však kdo jest to zrušil, o tom se neví. Než jistá věc jest, že na ublížení nákladníkům se to stalo.

Mimo předešlé časy průby velmi sníženy jsou, což jest mnohými příklady zkušeno, to pak nepilností čili nerozšafností

průbířův přichází, čili jiným nerozumí se, než že jest na škodu nákladníkům znamenitou, to jest věc zřejmá. A žádáno jest úřadu horního za to, aby v to nahlédl, na čem to schází a k napravení přivedl, aby si nákladníci neměli nač stěžovati. Ale jestli to uváženo, poněvadž nic napraveno není, nevíme.

⁵¹⁹ Když se průby tlukou, tento veliký a škodný nespůsob se zachovával, že vezma rud neb kyzův, vsype to do moždíře a potlukujíc toho něco výše na trucky a promíchajíc co většího zůstává, to zase podruhé do moždíře dá a teprva z toho průbu berou a co dygnovitějšího a drobnějšího, jako červenec, že jest mělná, vespod zůstane, to se dohromady zase šturcuje a tudy nemůže než veliké ublížení, zvláště při bohatých rudách kverkům se dáti. A k tomu častokrát samé průby, při tlučení průb nebývající, poručí svým pomocníkům aneb učedníkům, kteříž k tomu žádných závkův nemají a s tím nerozšafně a na škodu chudých kverkův zacházejí.

Velmi se pospíchá a nešetřně se zachází s tím, když se průby tlukou a do kornoutu berou, i veliká nepilnost těch průbířův jest v tom, že průb raušovitých nechávají, je do jiných kornoutů než náleží dávají, z čehož přichází, že někdo z bohaté rudy chudého prachu, jiní z chudé průby rudy bohaté dostane. Z čehož milostiví páni vyrozumívati ráčíte, že takováto nespůsob při průbách nemůže než k znamenité škodě jak JMCé ano i kverkům býti a že slušná a spravedlivá věc jest, aby v tom lepší způsob zařízen byl a jinačejší pozor a bedlivost nad tím držána a zachována byla.

Na Vlašském dvoře. Nadělení božského ještě při té vši nespřávě prostředně se shledává, takže rovnaje týden k týhodni k půl třetímu stu hríven stříbra, které prve na světě nebývalo, přichází, však proto dluhův, jakž zpráva jest, do několika tisíc na minci zůstává a jich vždycky přibývá, že koštův týhodních téměř odkud platiti nemají. Za rudy, kyzy, vitrunky atd. lidem chudým častokrát z mince se neplatí, než narážky se jim činí, takže mnozí, nemajíce žádné jiné živnosti a odkud se obživovati, než co jim tu Pán Bůh naděliti ráčí, hladem s manželkou a dětmi mřítí, neb se jinde dlužiti a dílce své dobré z nouze prodávati musejí. A z toho pochází, že mnozí hory sobě oškliví a od pavování se ⁵²⁰ vzdalují.

Placení za stříbro v kyzích a v rudách mimo předešlý způsob jest sníženo a kverci tato léta o mnoho dráže všeliké potřeby k dolům kupovati a větší náklady nežli předešlých let vésti musejí. Staré placení bývalo hned od 1½ lotu. Když centnýř držel půl lotu za 4 gr., od 1 lotu do 1½ lotu po 6 gr., od 2 do 2½ lotu po 7 gr., od 3 do 4½ lotu po 8 gr., od 5 do 7½ lotu po 9 gr., od 8 do 12 lotů po 10 gr. a co přes 12 lotů bylo to všechno po 12 gr. V tomto pak nynějším placení v právech nových položeným jakási nesrozumitelná proporci jest, že prý placeno býti má od 1 do 1½ lotu po 6 gr., od 2 do 2½ lotu po 7 gr., od 3 do 7½ lotu po 8 gr., od 8 do 12 lotů po 9 gr. a co přes 12 lotů to vše po 11 gr. A tak co tu kverkům a chudým lidem uchází a jak jsou tím sníženým placením nemálo soužení a obtížení, to my Vaším Milostem k milostivému uvážení a vyhledávání připouštíme. Však přitom toto pro vyrozumění připomínáme, jakž pan hofmistr spisujíc práva horní toho v nich doložil, že by horníci všickni a kverci ulevili ze spolku dobrovolně nějaký díl předešlého placení. Ale tomu jest odpíráno a posaváde se odpírá, aby takovému placení na časy věčné místo dáti mohli, nýbrž máme to ještě v dobré paměti za Jeho Milosti pana z Švamberka teháž nejvyššího pana mincmistra, na kverky a nákladníky Hor Kuten žádost vznešena při obecním svolání byla, aby kverci do některého času toliko pro veliké teháž některé náklady takového placení ulevili, ale od toho času až posavád tím snížením tak dlouhý čas se obtěžuje. I není tedy divu, že mezi kverky, zvláště chudými jest nařikání a od nákladův a pavování nercili přespolní, kteří by co opovážiti měli, ano i domácí se toho vzdalují a sobě hoví i poněkud oškliví, když vidí, an jim všude ve všech stan ubývá a nad nimi žádné lítosti a nad náklad jich pozoru není. Neboť: 1. chudší věci, kteréž by dobře šmelcovány býti mohly, se od nich nepřijímají, 2. schází jim nemálo na váze, 3. na ubírání a tlučení průb, 4. na průbách, a naposledy ⁵²¹ i na placení. A že těmi všemi příčinami kverkům se neublíží, sama toho věc za patrný a dostatečný důvod jest, že stříbra v hutech jako přirůstá a přibývá a mnohem více, nežli podle průb býti může, se dělá, a při šmelco-

vání téměř ničí, což možné a podobné není, jeho se nespálí, o čemž sami úředníci zprávu činí a nepochybně z register a počtu hutmistrova se vynajde.

Prve bývali dva úředníci v minci, měli stojící po 1 kopě 12 gr., nyní pan Jiřík Šatný aby sám byl sobě to objednal a platí se mu do 4 kop bezmála.

O puchalterovi, kterýž tolikéž do 4 kop platu má, na Horách Kutných nebývalo slyšáno a ještě by dobře bez něho býti mohlo, neb ten jiného na práci nemá, než aby partikuláře přehlídal, což prve písaři mincovní spravovali, a tak dobře by se platu umenšiti mohlo.

Na lesích při Labi a uhli. Plav dříví a špalkův k uhli pálení, který jest vymyšlen, poněvadž nemírné útraty na ně jsou a nerozšafnost velká při tom se nachází, věc možná není, aby s užitkem JMCé býti mohl, nýbrž mohlo by se říci, že JMCá ráčí k znamenité škodě tudy přiveden býti a tyto hory toho dobře cítují. Neb ačkoliv dříví na království darmo mají, však kdyby náklad na ně činěný všecken vyhledán býti měl, co na úředníky, úkolníky a dělníky, jichžto znamenitý počet na horách trutnovských chovali, vynaloženo a jim po drahných sumách vydáváno, naposledy do několika tisíc zůstáno. Item. Dila, která se k tomu plavu dělala a stavěla, jako klouzy, šváfy, jízby, domy, hrubé mosty, i to opět některý tisíc stojí. Co úředníci a písaři jezdic tam utratili, co na posly vynaloženo, kteří sem i tam chodívali, to všechno, jakž oznámeno, kdyby se bedlivě z register vyhledati a sčísti mělo, našlo by se, že ten každý špalek nemálo státi musí.

Naposledy jak takový náklad k užitku přivozují. Dělníci, ti aby jen mohli peníze vydělati, velmi mnoho toho dříví zporáželi a nasekali mimo náležitost a potřebu, že jeho téměř polovici dolů splavit nemohli, ¹⁵²² než něco okolo Jaromíře nechali a ven z vody, což opět bez nákladu nebylo, vytahovati dáti museli a to tam přes dvě léta leží a snad i hnije. A k takovému užitku nikterakž beze škody, jako pokud čerstvé bylo, přivedeno býti nemůže. A co ho k Starému Kolínu dolů pustili, tak ho mnoho bylo, že ho neměli kde vytahovati, a co ho v lukách necháno a co k Novému Kolínu upuštěno, co lidé pobrali, nemálo by se toho, kdyby o všem vědomost byla, sečtlo. Z toho pak, které se dosti u vodě nalezelo dlouho a ode dvou let hnije a mnohé na poli shnilé jest, teprv z něho uhli pálení dávají a k tomu podobného na poli shnilého dostatek mají a rádi by ho odbyli. Jakož, chtěje tu svou nerozšafnost pozastříti a dluhův naražených něco povynahraditi, prodávají je k palivu sousedům na sáhy, ježto ten plav dříví proto nalezen není, než aby hory fedrovány býti mohly. Jakož kdyby v tom mírnost a rozšafnost se zachovala, dobře by to státi mohlo. Dále pak, budou-li chtíti, jakž nepochybně na to přijde, ty špalky, kteréž nahoře okolo Jaroměře jsou, dole míti, musí znovu na metání jich do vody a zase zde u Starého Kolína podruhé na vytahování z vody nakládati a již prve na poli shnilé, když vodou naběhne, do vostatku v nic přijde a nepochybně, poněvadž mnoho díla tu na Labi s velkým nákladem k plavbě strojeno, když se ustavičně neplaví a časné neopravuje, že nemožno než sjíti a snad mnohá sešlá, že nemalým nákladem to napravovati přijde, když budou míti špalky spustiti. A kdyby byli pomalu dříví to poráželi a dolů, co by za potřebné bylo, pouštěti dali, z mnohých těchto koštův by sešlo. Ale když se takováto v tom nerozšafnost zachovává i kterak auspejtové postačovati mohou a není divu, že jinde se dlužití musejí a na tyto hory dluhy narážejí a tudy jsou tyto hory nemálo pozavedeny.

Z takového dříví nepřihodného, mokrého a na polo shnilého uhli když se pálí, jest neužitečné a nespore, neboť tak silného plamene z sebe vydati nemůže, jako které jest z dříví čerstvého. Za tou příčinou ¹⁵²³ dvojnásobně se ho spáliti musí, zvláště při tom sirovém šmelcování, a těžce by bez selského uhli, kteréž jinak lepší jest, peci prosazovati mohli.

Při Labi některé správcové provozují šmelířství, chleby na prodej pro tu všecku čeládku, kteráž se tam v drahně počtu potřebuje, pekou, k tomu dříví sobě nekupují, než dříví JMCé při pečení chleba i jiném tráví a to se jim všem přehlídá a nepochybně za tou příčinou, že někteří ouředníci do domů svých pro sebe a čeládku tam chleby péci dadí a jim za práci ani za dříví nic neplatí.

Při ovsích. Skupování ovsův skrze mnohé úředníky a faktory přespólní v okolních městech a městečkách podál od Hory jdou

a tudy větší náklad se na ně činí. Od starodávna pokud víceji koní a trejvův nežli nyní bylo a hory stříbrné tak spuštěny nebyly, beze vsí nesnáze a těžkosti hutman při každém dole to sám spravoval a k tomu dosti ovsu, že se nebylo potřebí o to mnoho starati a jinam, buď přes pole, buď do Moravi jezdit, objednával.

Habrmistři a faktoři, ti mají někteří své stance, některým se od korce 3 den dávají a časem nemalou sumu na skupování těch ovsův přijímají, majíc při lacinu ovsův nakoupiti, nechají tak a těmi penězi handl a živnost sobě vedou a potom v největší drahotu kupují. Jiní pak utratí peníze, dluh naráží, že na nich vězením toho dobývati musí. A když není odkud vzíti, JMCá ráčí škodu míti. A na onen čas Daniel Herolt habrmistr některé sto korcův ovsu po počtu zůstal váznouti a v vězení seděl. Když pak takový dluh hodnými rukojměmi zaručiti a jej na termíny snesitelně platiti a vyhrazovati a sobě z vězení pomoci chtěl, úředníci horní nechtěli rukojmův těch přijíti a on umřel ve vězení a JMCá o tu sumu připraven býti ráčil.

Když faktoři ovsův nakoupí, musí pro ně podál od Hory jinde a jinde s koňmi JMCé od dosti pilného díla je odtrhující vysílati a je svozovati. ¹⁵²⁴ Na to opět nemalá outrata jde, koně i čeládka se od díla odtrhují, vozy se poláma a potlukou, na míře ho ubude a když jej přivezou, opět na Vlašském dvoře se s ním přesypávají, písař obzvláštní jej přijímá a odtud opět na Kaňk bez vrchu vydává. To všechno s nemalou prací, zaneprázdněním a obmeškáním pilnějšího díla a outratami se děje. A časem kdyby to všechno sečteno býti mělo, každý korec ovsu o některý groš by se draze dostal, nežli by zde u Hory od sedlákův na trhu býti mohl neb jinak.

Panu Jiříkovi Šatnému dává se obrok na koně každého týhodne a o tom se neví, aby jakého koně k odjezdům po potřebách JMCé měl, aniž uznává se jaká potřeba jemu toho míti, poněvadž obzvláštní dva koně v maštalach JMCé na dvoře jakož i vůz i kočího úředníci mají a k koštům na Kaňk jednou do týhodne na něm a když jaká potřeba k Labi i jinde tu okolo města jezdívají a ty koně i kočí na útraty JMCé se chovají.

Pan Ludvík Šafar urburěf ten také koně má obzvláštního na císařském obroku a jakž zpráva, předešle jej měl a snad ještě má, není-li to zastaveno, v císařských maštalach a nic méně, co na něj obroku každého týhodne přijíti mělo, to narazili.

Nedostatkové kdekoli jinde. Ouředníkův, písařův, služebníkův i některých dělníkův při těch některých správách a dílech horních mnoho příliš jest a více nežli kdy jich bývalo a nežli potřeba a mnozí své povinnosti dosti špatně vyhlídají, však mají dvojnásobně stance, větší nežli prve dáváno. A co by JMCé nákladův, kteréž činiti ráčí, užitku a výtěžku přijíti mělo nebo platně na hory se vynaložiti mohlo, toho se větší díl mezi ně rozejde a nepochybně že mnozí mimo stance při službě dobré užitky sobě přivésti umějí, že tak bohatnou.

Rejtunkové obecní již se nedržívají, ježto od starodávna se drživali a zachovávali a když co užitečného a platného při těchto horách ¹⁵²⁵ vyzdvihnouti se mělo, bývali k tomu lidé domácí, zhornilí, povolání, s nimi rada držána a mnohokrát ten sprostý člověk uměl lepší radu dáti, nežli ten, který o sobě mnoho smýšlí. Tudy časem mnohým výlohám JMCé se uskrovnilo a hory v lepším způsobu ostávaly. Nyní pak takový znamenitý klenot země této české a JMCé a chudých kverkův nákladové znamenití na rozum a zdání dvou nebo tři osob toliko záležejí a když z jejich měšce nejde, nemnoho tuším na chudé lidi dbají aneb se ohlídnají, majíc svou věc dobře opatřenou.

Mnohá zbytečná a neužitečná stavení se dělají, bez nichž by dobře býti mohlo, nákladové na ně velicí se činí a tudy i výtěžky, kteří by do komory JMCé jíti, aneb na vyzdvížení a vzdělání hor nebo fedruňku učinění chudým lidem s užitkem mnohem lepším obrácení býti mohli, v nic přicházejí a hynou. Nebo za naší paměti na samé ty jinak a jinak přeměněné stroje při dolích kaňkovských mnoho tisíc vynaloženo a vždycky zase na způsob starý přišlo. Na vymetání dvojích struh, jedné od Bylan na Kaňk a druhé z Hloušek na Turkaňk znamenitá suma peněz, ne na sta, než na tisíce počítající, vynaloženo. Co při tom kameň spotřebováno, a to posavad tam zůstává, však tím nic nesvedli, než některé toliko hlubiny a vorty zatopili a lidem škod znamenitých v zahradách, v polích, na obilí již vyrostlém učinili, žeť na to lítostivě hleděti bylo a kohož se dotýkalo, ti žalostivě s

pláčem, že alespoň toho obilíčka ušetřováno nebylo, naříkali. Nové hutě a kyzkomoru vystavěli, to dvě opět drahně set stálo a prvé hojně peci k šmelcování od mnoha let v jiných hutěch připraveno mají. A když komory na Kaňku také zdělaný jsou, tak bez toho stavení býti mohlo a raději to šetřeno a opatrováno mělo býti, aby co v starých hutěch se mělo šmelcovati.

Rybník nový s znamenitým nákladem se dělá. Ten ačkoliv hutěm ku pohodlí mohl býti pro zdržování vody v suchá léta, ale neví se, bude-li co bezpečného, neb zpráva jest, když bylo vody do něho na podzim napuštěno díl nějaký, že se hráz počala probírat. A to potom kladberkem zapěchovati dali tento zimní čas, jakž ti dělníci, kteří se toho dotýkali, ¹⁵²⁶ zprávu uměli dáti. Však kdyby plný vody byl a měl se strhnouti, čehož Pán Bůh uchovati račí, nenabytých škod na mlýnech, hutěch, na podměstí i chuděm záduší špitálském i jinak by se nadělalo.

Formané domácí, kteří uhlí a kyzu na skrovných peněžích od starodávna vozili, jsou od úředníkův horních složeni a fůry takové k ruce JMCé jsou ujaty a koně i vozy od některých skoupeni jsou, jak jest pak takovou opatrností koštím JMCé přispořeno, nepochybně že se z rejster vyhledati moci bude. Ale u nás se nesnáší, aby co tu dobrého způsobeno bylo. Nebo předešle na dosti skrovných majíc forování projednané, co kdo odvezl, to se mu zaplatilo, dalšího nákladu nečiníc. Nyní k těm koním nařízený šírmejstr, pacholci zjednáni, ti své stance mají, náklad se činí na koně, na obroky, na vozy, řemení, chomouty a jiné rozličné potřeby, že se drahně toho do týhodne zběhne a snad více nežli vydělá a zaslouží. Pacholci vozův sobě jakž náleží nespraví, hovádek nepilní, časné obrokův jim nedadí, na cestě zmokou, stlukou, zbijí a jak slyšeti drahně jich i pomořili a na JMCou škodu uvodili. Naposledy když na nejvyšší přišlo, že úpravy do hutí, kyzu a uhlí dáti nemohli, formané domácí, aby jim forovati pomohli, jsou k tomu přinuceni, což se i před lety trefilo, že skrze podobné zanedbání sousedé domácí a jiní obyvatelé okolní, kteří koně měli, těž poddaní okolo 40.000 centněřův kyzův, o čem prve na Horách slycháno není, svěsti museli, uhlí pak a dříví šichet drahně set, o čem by i Čáslavští a Kolinští, kteří těch for vykonávají, pomáhali něco pověditi uměli. A kdyby byli úředníci těm ubohým formanům, kteréž složili, znaje a rozuměje tomu dobře, že při takových drahotách obrokův a v zlé cesty právi býti a na takové skrovné placení for vykonávati nemohou, na truhle po 2 nebo 3 den. jim přidali, tím zahrazeno to býti mohlo a takové škody JMCé neuvažovali.

Ač nepochybně, že úředníci horní proti těmto zbytečným nákladům a škodám všechněm, kteréž tuto se připomínají, to za obranu míti a omluvu ¹⁵²⁷ svou na tom postavovati chtějí budou, že bez jistého na JMCou neb Jich Milost rady vznešení a k tomu povolení nic nečinili a před sebe nic jiného, než k čemu se jim povoluje a co poroučí, neberou, ale jest jistá věc, že JMCá pán nás všech nejmilostivější a JMti rady, když v příčinách těch i k tomu podobných co poroučí aneb povolovati račí, že se to stává na zdání dobré a příčiny předkládané jich, jakožto úředníkův JMti přísežných správcův těchto hor, kteří poctivé stance od JMti berou a nejlépe, co by s užitekem a k dobrému budoucně JMti i horám těmto sloužilo a prospívalo věděti mohou. Však s jakým užitekem takové rady a dobrá zdání jsou, divných nových způsobův na tyto hory uvozování se děje, to se již vyhledalo.

Kováři a koláři při těchto horách k ruce JMCé se chovají a na ně a tovaryšstvo okolo 7 kop gr. stance se klade a vychází každého týhodne z jejich verštatův, hutmané a některá čeládka kaňkovská vozy fasunkové a korbové, které drahně kop grošův stojí a jiné potřeby z nákladů císařských kdy chtí berou a když kam jedou, veskrze polámou, stlukou, udělajíc škodu opraviti nedají, než káží sobě jiný dáti a předešlého toho na dešti, až shnije a strouchlí, jakž se toho vidí na Kaňku, že tu vozové takový jinde a jinde stojí, hnijí a trouchlí. Potom i z nich železa se potratí, skrze kteroužto nevážnost té čeládky znamenité škody JMCé se dělají, obzvláště pak těch škod při ujetí forování toho kyzu a uhlí nemálo jich přibýlo. Ale když se jim nic neříká od toho, komuž náleží, oni nedbají, nebo tu měšce a nákladu jich se nedotýká a na to, že pána bohatého, jakožto jich přísloví bývá, mají, spolehnou. A co je divného, že se to nedbalé a nerozsařné čeládce v tom folk dává, když někteří úředníci k domácím potřebám i jiným přátelům vozy sobě z nákladů JMCísařských dělají

dávají, od nich je berou a jich užívají. Však jestli jim v tom vůle dána a to propůjčeno, myt jim toho přejeme. Ale z druhé strany by té svévolné čeládce, aby takovými náklady velikými JMCé neplytvala, to přetřhovati a koštův hleděti uskrovniti.

¹⁵²⁸ Rozliční fortelové, nepravosti a krádeže škodné při horách těchto jinde a jinde vedle povahy a způsobu místa se sbíhaly. Obzvláště pak při hutěch. Nebo někteří samí úředníci, majíc pilní toho býti, aby škoda JMCé se nedála, haní se některých neřadů proti povinnosti své dopouštěli, košty předkládali, stříbro kradli, po rynku ním trousili. Však ne všickni jsou proto za to ztrestáni, nýbrž tu zjeví zloději a psanci někteří dílem fedrováni jsou, ježto by mnohý dobrý člověk z dětinství při těchto horách pracující takového štěstí míti nemohl. A jestliť jsou takovi neřádové od předešlých let jak v díle tak v těch obmyslích přehlídáni byli, není divu, že Petr Hlavsa v přítomnosti JMCé a Jich Milostí místodržících a Jich Milostí pánův rad zřízené komory království českého a Jich Milostí rad nad apelacemi na hradě pražském zřízených u přítomnosti nejvyššího pana mincmistra a naši i úřadu horního roku 1568 to mluvil, že v málo létech JMCé nadělali škod za třikráte sto tisíc.

Naposledy i tento artikul velmi škodný horám u nás se býti snáší, že úředníci horní jsou sobě dělníkům při horách, kteříkoliv na stancích JMCé a pod správu jich náleží, svědomí tak otarasovali a upevnili, že žádný, vida an škoda JMCé aneb chudým kverkům zřejmá a patrná se děje a mnohé věci že by jinším způsobem a řádem k lepšímu užítku jíti a spravovati se měly a mohly, pravdy oznámiti nesmí a škody mnohé, by se všechno naopak dílem obrátiti mělo, přehlídati musí. A oznámili co, tehdá od polu to učiní. Nebo jestli by co toho na světo vynesl, v nelibost a nenávisť upadne, služby se zbaví a tak sebe, manželku i dítky o živnost připraví, jakož mnoho příkladů připomenouti a přivésti by se mohlo, jaké jsou těžkosti mnozí pocítili, kteří na onen čas zprávy proti úředníkům hutním a dolovým i jinak vydávali. Někteří z nich, učinivši povinnost při právě, prve na zprávy své, podruhé před Jich Mtmi pány komisary též museli, potom ještě to na nich míti chtěli, aby takové zprávy prokazovali, naposledy tím za věrnost ¹⁵²⁹ a upřímnost, kterou jsou JMCé pánu svému nejmilostivějšímu zdrželi a zachovali, a tajně neřády a škody na světo vynesli, jest splaceno, že v nenávisť upadli a k nim ledajakás příčina vzata a potom pomalu jedni za druhými z služby a díla skládání a o živnost a na díle i o statečky své vlastní připraveni jsou. A ačkoliv i někteří od JMti pana z Rožmberka nejvyššího purkrabí pražského, aby jim díla přáno bylo, přimluvu za sebe měli, nic jim to prospěti nemohlo a posavad mnohým se to hodí, takže jiní příkladem svým ztrestáni jsou, mlčeti musí, čehož jsme těchto časův nynějších zkusili, že někteří, jsouc obesláni, aby zprávy své vydávali, ani jich vydávati ani před námi stavěti se nesměli. A tak tou příčinou mnozí tajní neřádové a nespůsobové škodní těmto horám, o nichž nejlépe tíž dělníci pravdu oznámiti by uměli a mohli, jakožto ti, kteří každodenně tu přítomni jsou a co se dělá neb nedělá očima spatřují, rukama se dotýkají, vyjeveny a vyhledány býti mají, nikterak nemohou. I nebylo by tedy ke škodě, aby taková msta nad ubohými lidmi a věrnost k JMCé pánu svému dle povinnosti zachovávanými zastavena byla. A ti všelijací dělníci na Kaňku, na Turkaňku, v hutěch, při Labi a jinde kdekoliv jsou povoláni a před Milostmi Vašimi, co samo v sobě jest, věrnou pravdu, ač budou-li směti, oznámili.

Není pak nic divného, že nad těmi potřebnými lidmi, majíce je v moci své a pod svou správou, taková pomsta jest se stala, ani i předkové naši s tím se potýkali a nám se toho také dostalo a posavade dostává. Nebo že jsme na místě svém i jiných všech obyvatelův našich a nákladníkův o dobré hor těchto, jimiž z milosti božské město toto Hora Kutná stojí a my v něm s velikým počtem chudých a pracovitých lidí obživení své máme, se zasahovali, vyloženi jsme za všetečné a před JMCou pána našeho nejmilostivějšího a při některých z Vašich Milostí nevinně obžalováni a v to domnění uvedeni a dáni, jako bychom v těch příčinách něco nenáležitého před sebe brali a proti nejvyššímu panu mincmistru ¹⁵³⁰ království českého, ano i proti všechněm ouředníkům a správě hor to s závisť a z nějaké nepříně činili a některých neúhodných věcí podávali, čemuž jest tehdá zjevně odepřeno. I chtělo-li by se nyní toho co o nás smýšleti, ještě odpirá-

me, však jinak své výmsty nad námi provést a vykonati nemoha, vydal se pan hofmistr nynější s některými ve sbírání a v spisování nových práv horních, ne tak užítka a dobrého hor, kteréž při svých starobyklých sprubovaných a zkušených řádích a právicích některé sto let dobře stály a se řídily, jako o to usilující, aby pod tím nějakou chválu, vmešeno a před jinými přednost uloviti a platu sobě přilepšiti mohli, úřad šepmistrský i tu stolici výsadní JMCé jakožto krále českého, kteráž vždycky od starodávna v své vážnosti a podstatě jakožto přední místo tu na Horách Kutných držána byla a ještě ostává a po Pražanech přední hlas a místo má, zlehčili a snížili. A naposledy, by jiné jimi nesedlo, to toliko pod tím způsobili a sobě dovedli, aby v spravování hor mimo jednu neb dvě osoby z nich žádný přihlídati a o nespůsoby a neřády, které by se našly, žádný domlouvati, dělej se jak dělej, nemohl. Jakož posavád mnoho se toho dalo, že na dvou nebo na třech hlavách dosti platné věci přes odpor mnohého počtu i vznášení naše se daly, což jest pak tím dobrého způsobeno, obec tato toho dobře pocítila a na díle toho jest výše podotknuto. A když z děleji a hlouběji v hospodářství to po ta léta jich rozumy spravované vhlédnouti a co užítkáv, na které se JMCé veliká naděje předkládala (což by se při komoře JMCé najíti mělo), v tom čase přivedených pohledati a aby vykázány byly, poručiti ráčíte, to se pozná. Ježto, poněvadž my jakožto přední obce této Hory Kutné oudové a opatrovníci i JMCé věrní přísežní a poddani jsme a od starodávna vždycky to držíváno a zachovávalo bývalo, že šepmistři a rada hned po panu mincmistrovi přední místo jsou před hofmistrem a úředníky horními i mincovními držívati a když jaká potřeba nastala, aby při uvažování některých pilných a důležitých věcí horních ⁵³¹ v rejtunku na Vlašském dvoře přítomni byli a na ně také přední počtové šli, jakž za těmi příčinami od vrchnosti, jakožto Jich Mti králův českých slavně a svatě paměti předkův Jich Mti císařův psáváno šepmistrům a konšelům a jim poručeno bývalo, aby k horám přihlédali, nad nimi ruku drželi a jestli by se při nich nějaké neřády našly neb nepilnost, k nápravě slušné přivozovali, snášeli se u nás, žeť bychom i my toho, co jsou předkové naši od starodávna již oznámeným prostředkem užívali, užívat i k tomu právo a spravedlnost míti měli a máme a co jsou předkové naši i my dobrým a upřímným úmyslem, ne pro své postranní a obzvláštní užítky nebo jaké chvály, ale pro dobré a užitečné JMCé a hor těchto zvelebení a pro obce této vlastní potřebu vznášeli a posavád vznášíme, to nám k všetečnosti připisováno a přivlastňováno býti nemělo.

Těmi již oznámenými a jinými mnohými, ježto ještě v tajnosti jsou, nespůsoby a neřády tyto hory velice zavedeny, sníženy, v oškřivost poněkud lidem na ně náklady vedoucím uvedeny a ty všechny z těchto nových i předešlých zpráv lidí zhornilých, dobrých, zachovalých vydaných, kteréž Vaším Milostem předkládáme, i potom některé z očitého spatření najíti a skutečně vyhledati ráčíte, ano snad i mnohem více sousedě a obyvatel zdejší, kteří nad pádem hor těchto litost mají a z dětinství jich netoliko nákladem ale i rukama se dotýkali a mnohých věcí povědomi jsou, Vaším Milostem v spisích a oustně přednesou a oznámí.

A tak to všechno Vaším Milostem co se shledati mohlo k dalšímu uvázení a milostivému opatření přepouštějíce, podáváme, ponížně prosíme, že při tomto šťastném a nám všem potěšitelném Vašich Milostí příjezdu milostivě k tomu se nakloniti a pokudž nejvýšeji možné, to vyslyšeti, neřády vyhledati, očitě spatřiti, nynější způsob s oním předešlým vedle rejster, inventářův a zpráv konferovati a co se uzná býti a jest na škodu, záhubu a zádavu těchto hor, a toho prve nebývalo, i ještě bez toho býti mohlo, k nápravě přivést, v dobrý a pokudž může býti v starobylý ⁵³² řád a způsob zkušený a osvědčený a těmto horám prospěšný a užitečný napraviti a to, aby hory tyto starožitné, jakožto regalia a ne zadní důchod komory JMCé a klenot zemský, z něhož království toto před jinými zeměmi okolními slávu a pochvalu mělo a má, lepší nad sebou pozor měly a netoliko rozumem jedné nebo dvou osob spravovány byly, naříditi, a podle toho nás i obce této na místě JMCé při zvyklostech a řádích dobrých a chvalitebných ano i privilegiích našich zůstativati a zanechat ráčíte. Což když se stane a všechno, což potřebného v dobrý řád se uvede, jistá věc jest, poněvadž Pán Bůh všemohoucí hojně ještě darův svých v těchto horách míti ráčí, že

JMCá předně, potom i nákladníci a kverci urburu, užítky lepší, nežli posavád vycházely, bráti a jinačejší chuť k těžení a pavování míti budou. Pán Bůh všemohoucí a dárce všeho dobrého, co tu pro tyto hory zavedené učiniti a k dobrému jich naříditi ráčíte Vaším Milostem to hojně zde časnými věcmi a v budoucím životě věčnými vynahraditi a odplatiti ráčí.

Nařízení páni komisaři, uváživše podané jim odůvodněné stížnosti a žaloby a vyslyševše i odpory, změnili následkem toho úředníky horní. A tak místo Ludvíka Karla z Řánské učiněn hofmistrem horním Zikmund Kozel z Rejzntolu, jenž se na to třel a na jiné sočil, místo Ludvíka Šafara na Kaňku zvolen urburéfem horním Jan Machovský, místo Víta Jílovského štolmistrem Tomáš Hašek z Sukova na Kaňku, jenž v té povinnosti byl, avšak složen, maje co činiti s soudem o nářek z falšování průb horních, což byl odvozoval. Nadepsaným pak z těch úřadův složeným osobám jest poručeno a zavázány jsou, aby se v času jim uložném na hrad Pražský postavily a co jim za vinu dáno bude, toho se spravili. Při té komisi složení jsou také všichni šmelíři kaňkovští, kteří císařské dělníky při těch horách stravovali a je sužující sobě naháněli a naříděno, aby se ti dělníci sami stravovali. A tak z těch šmelířův sešlo, což bylo při těch horách trvalo po mnohá léta. A tak to též páni komisaři vyřídívše, zase odejeli.⁴⁵²

⁵³³ Poněvadž se té doby k dílu hornímu a to zvláště k hutěm vod často nedostávalo, koupěno bylo roku toho císařem Rudolfem panství malešovské a sionské ke statkům komorním, aby z rybníků tamních vody a z lesů dříví k potřebám horním dodávati se mohlo.

Podáním stížnosti vyslaným komisařům nedocílili kutnohorští sice splnění hlavní touhy své, aby totiž skleslé pavování opětně bylo obnoveno a povznešeno, docíliti však aspoň toho, že stalo se jim zadost tím, že odstraněn byl z Hory horní hofmistr Karel z Řánské, který stále na zkracování práv a svobod městských pracoval a přemnohých sporů mezi úřadem horním a šepmistrským příčinou a původem byl. Též jim opětně byl vyhrazen spulohled k dílu hornímu, neboť poznamenáno v pamětní knize městské roku toho: *když v pondělí po památce svatých ⁵³⁴ mistra Jana Husi a mistra Jeronýma, mučedníků této země české, jinak 7. julii, úřad konšelský zde na Horách Kutných obnoven byl skrze urozeného Viléma staršího z Oprštorfu nejvyššího mincmistra království českého a stal se při volbě té primasem Ludvík Karel z Řánské, šepmistry pak Jakub Šotnovský z Zavořic, Tobiáš Triska, Stanislav kožišník, Řehoř Vodička, Pavel Cholo-pický, Melichar Záleský, Leopold Šetlar, Cyprian Trnka, Řehoř Bořanovský z Bytýšky, Zikmund Freisichselbst z Freudenpachu, Václav Kuneš, Jan Vodňanský z Čazarova, mistr Jeroným Machabeus, Martin Zelenka, Jan Koza a Jiřík Hrůza a po vyhlášení závazek jim dán skrze písaře pana mincmistra a v něm toto změněno, kdež prve stálo „konšelství tohoto našeho obecného dobrého a užitečného“ dodáno jest „a těmto horám prospěšného“ všemi obyčejí zachovávatí atd.*

Po vykonaném závazku pan mincmistr napomenul, aby páni podle povinnosti učiněné hleděli se chovati, nad dobrými řády ruku držeti a co by bylo zcestného a odporného, to přetřhovati, s úřadem horním v lásce a svornosti tolikéž býti a jaké jsou tu

⁴⁵² ⁵³³ Paměti Mikuláše Dačického. O tom, jaké nehospodářství a zlořády při horní správě v Hoře panovaly, dočítáme se ve Světozoru r. 1873 č. 32, kde psáno: *Husitské války nemálo škodily hornictví kutnohorskému. Však když mír zavítal, zmohlo se zase. Nemohlo se však předce, ačkoli měšťanstvem a zemí podporováno bylo, na bývalý stupeň vyvíhnutí. Lakota, neznalost a zlomyslnost zmocnivši se velké části úřednictva, působily, že výtěžek stále se menšil. Nad to bouřili se často horníci, kteří citelně úředníky svými utiskováni jsouce konečně právo své moci zjednati si chtěli, jež jim vláda odepřela. Co platy byly všechny komise, které vláda do Hor Kutných vyslala, aby spory vyrovnaly a výtěžek stříbra byl rozmnožen. Dobrá vůle jejich zmařena byla zlomyslností úřednictva, které jen sebe obohacovati a vládnouti chtělo. Zhusta vyslali stavové k zdokonolení dolů cizí dobrodruhy a podvodníky, kteří obohativše měšce své, upláchl. Měšťané Hory Kutné na toto řádění s nelibostí patřili. Šlo jim o veškeré jich jmění. Klesalo-li hornictví, klesalo i jejich bohatství a obyvatelstvu vysychal pramen výživy. A proto se vlastenečtí mužové radivali o prostředku, kterým by tyto nešváry odstraněny byly.*

nedorozumění na onen čas mezi nimi chtěly býti, toho již aby nebývalo, nýbrž raději v lásce a svornosti hory tyto zvelebovati pro dobré JMCé a země této napomáhali, zvláště, poněvadž z toho živnosti mají. Dále: Lid obecní aby napomenuli, poněvadž vidí, koho sobě za vrchnost vystavené mají a kým by se spravovati měli. Proto, aby předně tak vystavené vrchnosti sobě šetřiti hleděli, jimi se spravovali a jich poslušni byli. Když to učiní, že jiné naděje nejsou, než že páni nad nimi také ochrannou ruku držeti, v jich potřebách rádi je vyslyšeti a opatrovati neopomenou. Druhý: Jakož apatékár jest jemu suplikaci podal, kterýž toho žádá, aby jemu zde živnosti přáno bylo, a poněvadž zde apatékáře žádného není, kterýž by se tomu umění učiti měl a dvě apatěky jsou a on zprávu činí, že by hořejší apatky jemu najata býti mohla, aby to páni uvážili a jemu odpověď dali.

¹⁵³⁵ Volba primátora pána z Rásné nebyla zvoleným šepmistřům co usedlým Horníkům dle chuti a proto povstal šepmistr Holý Šotnovský a připomenul, že napomenutí toto od pána přijímají a vedle nejvyšší možnosti vzložené na sebe povinnosti vykonávati s bedlivostí chtějí. Strany pak svornosti s úřadem horním že jsou toho vždycky ušetřovali, aby od nich žádná příčina k nelásce a nesvornosti se nedávala, a jakož těchto časův s nynějším úřadem horním dobře spokojeni jsou a nic takového, co by dobrý pokoj rušilo, že jest se mezi nimi nesběhlo, nicméně toho ušetřiti chtějí, aby v lásce a svornosti zůstávali a sobě hor těchto dobrého vyhledávati nápomocni byli a o pánech úřednicích horních jináče smýšleti nemohou, než že oni s druhé strany k nim jakž náleží se zachovají a chovati budou. Spolu ale že připomíná, že nově zvolený primátor přítomen není a závazku neudělal, proto že se neví, zdali hodnost tu přijímá čili nic. Strany apatékáře že jest předešle vstupoval do rady a toho tolikéž žádal, aby páni jemu živnosti přáli, ale jest mu toho do jistého času odloženo. Ta pak suplikaci jeho že se uváží a na čem to zůstane, že jemu oznámeno bude.

Mezi tím pro pana Ludvíka z Rásné, voleného primátora, bylo posláno a když jest k němu promluveno, za jakými příčinami se jest nepostavil sem vedle jiných sousedův a k tomu že jest do úřadu volen i za primátora ustanoven, protož, aby povinnost tu na se přijal a závazek učinil, dal na to odpověď, že jest se nenadál toho, aby tato práce naň měla vložena býti, zvláště v tomto jeho věku sešlém, neb že on při těchto horách jest okolo pět a dvaceti let sloužil v dosti těžkých pracích a se tu již upracoval, jakož v tuto práci, kteráž snad tak těžká aneb odpornější jest, potahován měl býti, že pána žádá, aby nať toho nekládal.

I jest od pana mincistra jemu oznámeno, že to jinak býti nemůže, než poněvadž jest byl také mezi jinými napsán, vedle toho jest ¹⁵³⁶ také volen, neboť sloužil jest JMCé, odpuštění že bral za příčinou na větším díle tom, že do dolů lězti nemůže, ale toho jemu při této povinnosti potřeby nebude. Potom jest jemu závazek dán.

A když pan primas na své místo dosedl, učinil promluvení panu hofmistrovi a jiným nižším úředníkům tu přítomným, předně připomenuv, jak toto město horní vyzdviženo jest a stojí a s druhé strany městem horním a těmito horami lidí jest se sem nemálo táhlo, tak toto město vystavěno že jest, odkudž potom vždy víc a více lidí přibývalo a vše patrné jest, když lidí mnoho jest, že větší příčina k opatrování a bedlivějšímu pozorování bývá, ač však jeden úřad to všechno na onen čas spravoval. Ale když se čím více hory rozmáhaly a jeden toho spravovati nemohl, byl jest jiný úřad volen a ustanoven, který by samé toliko hory spravoval, a druhý, který by obec tuto spravoval. Ale že mezi nimi potom nějaká nedorozumění vzešla nerci-li mezi nižšími úředníky ale i mezi panem mincistrem, tudíž i Pán Bůh požehnáni svého od těchto hor odvrátiti ráčil, že přes padesát hřiven někdy i mň se neshledávalo. Však jak zase svornost a láska vzešly a spokojeni jsou, Pán Bůh zase ráčil požehnat, že mnohem více požehnáni a nadělení bývalo a posavád jest, než prve. Protož že pánuv úředníkův žádá, aby lásku k úřadu měli a svornost zachovali a chtělo-li by jaké kdy nedorozumění povstati, toho všeho nijak k sobě přijmouti, ale odvrátiti, že páni tolikéž k nim podobně chovati se chtějí, tak aby mohli napomáhati sobě s obojí strany, dobrého hor vyhledávati a jim sloužiti. Potom od pana hofmistra Zikmunda Kozla z Reizntolu mlveno, že oni vědí, kterak se v povolání svém chovati mají, poněvadž mají na to hrozné

závazky. Protož což jest zmíněno před pány strany jakých nedorozumění, toho že za nich nebylo, než za předešlých, však oni k pánuv že se volně a služebně chovati a propůjčovati chtějí.

Po srovnání pánuv, kde kdo na kterých lavicích má seděti a úřad spolu držeti vedle starobylého způsobu, páni mezi sebou napomenutí ¹⁵³⁷ učinili k svornosti a lásce i jednomyslnosti, jedni druhých napominajíce. Též tajnost rady aby zachovali, střídme živi byli, poctivý oděv nosili, doma se nacházeli, zvláště když úřad šepmisterský držeti budou a lidé k nim o své potřeby jiti chtějí a jednoho každého, kdož by co při nich potřeboval, volně, přívětivě a laskavě vyslyšeli. Strany hnaní jedněch proti druhým, jestli by někdy měl, poněvadž správu mají nad lidmi míti a svornosti jim zapotřebí, tu aby jeden každý, kdo co proti komu má, aby sobě odpustili. Načež potom práva konšelská čtena.

Seznali čtenáři již z mnohých snesení obecních jak usilovně vždy proti zakořeněným jaksí v městě neřádům a nepřislusnostem od nově nastupující rady bylo pracováno a ku přetržení a zamezení jich dosti přísných prostředků užíváno. Ježto však předce se posud nepodařilo je odstraniti, sнесeno bylo v týž den od nové rady takto: Času nočního a nejvíce dne sobotního a nedělního skrze dlouhé sezení a žrání nemali povykové a různé po městě se dějí, aby vždycky v sobotu a v neděli hned po druhé hodině na noc v zvonec na rathouze zvoněno bylo a dále žádný po tom zvonění aby neseďal v hospodě, ani žádný hospodář na řad vína a piva nešenkoval. Pakli by kdo v tom postižen byl, buď že by po zvonění seděl aneb hospodář, který by po téměř zvonění víno aneb pivo na řad dával, že do šatlavy vzat býti má a pokutu od starodávna vyměřenou dáti povinen bude. Též strany lání a hromování, poněvadž lidé neváží toho se zhusta dopouštějí a tudíž mládež zlý příklad sobě bere, aby to přetrhováno bylo a kdož by se toho dopouštěli, do šatlavy aby bráni a kolomazi krmeni byli. A to oboje aby potom v sobotu biřicem pro vystrahu provoláno bylo.

1587 Za příčinou mnoha rozepí úřadu šepmistrského s úřadem horním, kteréž minulá léta panovaly o práva a svobody města, kterýmiž obec tato od králů českých obdařena byla, stalo se, že někteří z předešlých ¹⁵³⁸ šepmistřů na důkaz, že práva hájená městu skutečně udělena byla, předložili privilegia městská královské komoře české, odkudž jich ale zpět obdržeti nemohli. Proto vysláni byli někteří z konšelů na počátku roku 1587 do Prahy, aby se o navrácení výsad těch přičinili. Ale navrátili se s nepořízenou. Proto svoláni páni obecní a soudcové a starší z obce do radnice (v neděli po Hromnicích) a jim panem primasem oznámeno, že teď pomínuvých dnův, když jsou páni pro obecné dobré vysláni z prostředka svého do Prahy a tu jednáno bylo o privilegia a svobody, kterými tato obec obdarována, ale za některými příčinami předešle mimo vůli pánuv některé osoby něco všetečně před se brali a tam vrchnosti ta privilegia dali i o navrácení jich snažně pečující, jakož pak naděje jest že se to stane a navrácena budou, pokudž se nedá příčina vrchnosti k hněvu. Ale mezi tím jednáním podáno jest toho, také-li by tato obec pavovala? I oznámeno jim, pokudž z dluhův nevyjdou, že se v pavování dáti nemohou. Tu jest jim od jednoho né zadního z pánuv povědino: I to páni Horníci zle dělají, že nepavují, neboť chtějí-li těch svobod užiti, tehdyť to, co Horníkům náleží, jsou povinni vykonávati a pavovati. A tak jest potřebí, chtějí-li bychom v svých žádostech vyslyšáni býti, abychom něco toho před se vzali.

Dále: Poněvadž sbírka jest tímto letošním sněmem uložena a kdyby se nepavovalo příčina by se k tomu dala, že bychom museli i tu sbírku, což prve jest nebývalo, podniknouti a potom, kdybychom se i na to uvedli, že bychom museli berně všelijaké vykonávati i podnikati. Protož jest potřebí toho uvážiti, nebo dávat i v náklady bez těžkosti nebude. Jestli se budem chtíti tomu vyhnouti, tedy jest se obávati, abychom o ty svobody nepřišli a na sebe daně a berně neuvedli, a jedno lepší nežli druhé. Dáme-li se v náklady, jest k očekávání nadělení božího. By pak nebylo mnoho, tak vždy naděje jest a k tomu chudí lidé zde obživení míti budou. Berně pak budou-li se dávat, ¹⁵³⁹ nikdy se nevrátí, ani chudí toho neužijí. Bylať sice obec již uvedena do rozličných opuštěných dolů, ale nikdy nic nevzato. I budem-li dále čekati, aby nám místo k dílu ukázáno bylo, ukáží nám, co se nám líbiti nebude. Ale lépe jest, abychom sobě sami obrali a

oblíbili místo, které by se mělo osadit a tak se jde z takového naříkání a lání, jako předešle bylo, a snad i proto nám Bůh své požehnání odníti ráčil. I protož, poněvadž mezi vámi málo jich jest, kteří se hor nedotýkají, tu bude moci každý v to promluvíti a své zdání oznámiti. Neboť v brzkém čase bude zde komise, ne-li v postě, tedy brzy po Velikonoci. Protož předejítí tomu jest zapotřebí prve, než by se to stalo a nám místo ukázáno bylo.

I bylo po uvážení na řeč tu odpověděno: Ač od obce již mnoho bylo nakládáno a předce obec k užítu přijítí nemohla, nicméně srozumívá se, kdybychom se v řádné pavování nedali, že by nám nebylo bezpečné. Protož že se všickni na tom snášejí, aby páni místo slušně uvážili a obložili.

Pročež hnedle nato svolání byli starší nad cechy a jim oznámeno, jakž o tom povědomost mají, jací na cechy cupusové uloženi jsou, na tom se napominají, aby zadržalé za předešlé časy složili, poněvadž páni pilně peněz potřebují a dluhů nemálo oplatití museli a úrokův nemalá suma jest placena. A na onen čas že jsou se v to uvolili, ač by koliv a jakékoliv břemeno přišlo na obec tuto, že jeho cechové pomohou nésti. Ano i k tomu povoleno, aby se vydlužili, kde budou moci. Protož k placení napominání jsou, aby na rathauz nesli.⁴⁵³

¹⁵⁴⁰ Obava obecních starších na uvalení berní a sbírek na obyvatelstvo kutnohorské nebyla bezdůvodná, neboť snesl se sněm zemský roku minulého při sv. Martině, aby každý z obyvatel království k zaplacení dluhův JMCé z prodeje vína, obilí, ryb, vlny, z mlíčeného a krámských věcí jakož i z peněz na úročích jistý plat odvedl, od kterých sbírky ani Hora vymíněna nebyla. Šepmistři, konšelé i obecní starší sice odvolali se v té věci ke komoře královské tak i ke sněmu, který opět v únoru roku 1588 zasedal, že by Hora neměla býti srovnána v této sbírce svolené s jinými pobyvateli a městy království českého, nebo jestliže jiná města jaké berně a daně k zemi nebo JMCé vykonávají, to na termíny snesitelné a do času trvá a dadouc co náleží, při pokoji jsou zanecháni. Ale my v obci naší ustavičné břemeno cupusův a nákladův, ač nechceme-li aby hory tyto k pádu a spuštění přišly, nésti musíme, takže mnohý potřebný souseď do roka při svých nákladech vlastních drahně kop grošův a časem i všečen statek vynaloží. Dokládali pak dále, že náklad na doly Hrušky a Višňoví mnoho tisíc kop pohltil a vše propavováno a obec v znamenité dluhy přišla, avšak JMCá z takové škody nákladníků 43.000 tolarů užitek míti ráčila. Dále odvolávali se k tomu, že Hora vždy podobných sbírek osvobozena byla a zdráhali se dle daného nařízení osoby jisté ku vybírání sbírek těch ustanoviti. Byli však odmítnuti listem daným ¹⁵⁴¹ na hradě Pražském v pondělí den sv. Markéty, jímž císař svému královskému rychtáři v Hoře Kutné Mikuláši Vodňanskému z Čazarova přísně nařídil, aby vedle šepmistra a konšel bedlivě k tomu dohlédal, aby sbírky vedle sněmovního snešení zúplna, řádně a beze všech fortelův vycházely. A tak musili Kutnohorští vedle nákladu na hory i sbírce této se podrobiti. Pročež není se co diviti, když šepmistři a konšelé ve svých žádostech o hrozném zchudnutí obce i obyvatel se zmiňují, ježto takovým dvojnásobným platům žádné jiné město v Čechách nepodléhalo.

Také živelní neštěstí dotklo se toho roku Hory, neb v neděli druhou po sv. Trojici která slove Factus (9. června) povodní náhlou a prudkou znamenitá škoda v místech těch při Páchu ležících dolejších se stala. Nebo předkem to, že byly celého týhodne

⁴⁵³ Nebude dojista na škodu, když tuto pro lepší porozumění podám seznam jak 128 kusků na podílech horních v městě pro udržení hor rozvrženo bylo. Platila obec 4 díly, řezníci 5, nákladníci 3, pekaři 2, krejčí 4, mlynáři 4, kramáři 2, tkadlci ½, kováři 2, zlatníci 1, zámečníci 1, váčkáři ¼, truhláři a bednáři 1½, kožíšníci 1, kloboučníci ¼, koželuzi 2, ševci 4, šenkýři 4, tandlíři ½, koláčníci ½, ¹⁵⁴⁰ provazníci s lojovníky 3, rybáři ½, minciři a pregéři 2, šmelcíři a hutníci 1½, starší nad havěří hor stříbrných 2, starší kaňkovští 5, uzdáři a sedláři 1, formani 1, pecnáři 1, soukeníci 1, předměstí Cechovské 1, Hloušky 1, Pách 1, Kolmark 1, pan Zikmund Kozel z Rejzntolu 16, pan Zikmund Freisichselbst 8, pan Jakub Šotnovský z Závořic 8, Melichar Žatecký 4, Tobiáš Triska 2, Cyprian Trnka 2, Matěj z Undrláku 2, Martin Zelenka 1, Mikuláš Náchodský 4, Václav Pejskar 4, Pavel Cholopický 2, Jan Pardubský 2, Václav Vodička ½, kněz Jakub Kočovský z Církvice 4, k záduším a školám 4.

pršky a dešťové částí a hojní, že rybníky nad Malešovem a více tam k Janovičkám jsou naplněny, se strhaly a z jiných splavy, jak kdo mohl, obává se škody, vody pouštěli, rybník veliký JMCé, vnově pro zadržování vod znamenitým nákladem zdělaný, že prve nemálo vody v něm zadrženo bylo, naplněn jest, až přes hráz šla a jí ubráněno býti nemohlo a stavidel, když tak plný vody naběhl, vytáhnouti docela nemohli a tak se strhl a voda z něho takměř do gruntu protrženou hrází protrženosti velikou a jako říkáje valem se ženouc do druhého rybníka JMCé pod tím dole ležícího, v kterémž hráz dosti pevně z štukového kamene bytelně udělána byla, a tu hráz tolikéž protrhla a potom na mlejních, hutech, kyzkomoře a jakákoliv jiná blíž dolejšího Páchu ležící stavení znamenitou škodu udělala, domy některé mezi koželuzy z gruntův, že takměř znamenitě nezůstalo a z nich lidé sotva před nebezpečenstvím s hrdly utekli, některých větší díl utrhla, zdí městských, dosti pevně a nákladně udělaných, okolo sedmnáct kop sáhův (vedle vyměření zedníkův přísežných) na dyl i výšce počítaných, zporázela. Na chudém záduší špitálském znamenitou škodu zdělal na stavení i na jmění chudým lidem. A což jest s velikým podivením, žádná stolice v kostele tom, ani kazatelnice ostatí na svém místě ¹⁵⁴² nemohla, než všechno to plovalo, a nad to výš, kdež jest kaple při tom kosteliku, kde roucha mešní a jiné potřeby chrámové se schraňovaly, do té jsou dvěře železné, dobře opatřené, zámek mocný, západitý a dosti s rykly mocnými a bytelnými, k tomu na dvě petlice nahoře a dole se zavíral. Však to vše muselo pustiti a ustoupiti té vodě, kteráž naběhla do kostela a petlice ty ze dveří se vytáhly a kde zapadla zámek, zalitá mosazná skoba nic platná nebyla, tak tudy voda sobě z kostelíčka průchod udělala a oknem té kapličky šla.⁴⁵⁴

Na dolejších městě plno všude vody bylo, souseďům mnohým, kteří při zemi světnice mají, okny do světnice šla. V bráně Čáslavské vejš latrochu stála, jakož jest toho pro památku znamenitě uděláno. Kde jaké zahrady, louky blíž Páchu byly, šlamem, rumem, pískem a kamením zanesla, štěpy polámala, některé z kořen vyvrátila, nač žalostivo a lítostivo bylo se diviti. A nenachází se paměti, aby kdy tak vysoce, prudce a náhle po dolejších Páchu voda jakých takových škod a takměř nenabytých JMCé, obci, záduší a lidem učiniti měla. Pro poškozené byla pak vydatná sbírka v obci zavedena.⁴⁵⁵

Povodní tou, jak již zmíněno, nemalá škoda stala se na hutech císařských. I vyslán byl s plnomocenstvím císařským do Hory Hertvík Zejdlic z Šenfeldu na Zvoleňovsi a Chočni k ohledání škody a opravení hutí, k jehož jménem císaře projevené žádosti obec kutnohorská na opravy ty půl osma sta kop gr. založiti musela, kterouž částku dle ¹⁵⁴³ dané jistoty při sv. Havle t.r. zaplacenou míti měla, čehož se však jako vždy jindy ani tentokrát nestalo a teprv po dlouhém žebrání a sem a tam dopisování bylo konečně povoleno sumu tu i s úroky na sbírce nařízené při sv. Jiří roku příštího si poraziti.

Povšechný stav v létech těch nebyl příliš utěšený, ježto hlad a drahota panovaly, ano i válka opět hrozila vypuknouti. Kromě toho panovaly mezi lidem sváry, různice, lehkomyšlnost, prostopášnost a podobné nešvary, takže v městech přítrž všem jmenovaným neřestem učiniti byla snaha nejprřednější. Také v Hoře bylo podobné neplechty dosti a proto přísně nastupováno bylo proti ní a ve středu po sv. Vavřinci (12. srpna) 1587 dáno následující nařízení: Jeho Milost urozený pán pan Vilém starší z Opprstorfu, z Dubé, Friedštejnu na Slavětichích a Městci Heřmanově císaře JMti rada a nejvyšší mincmistr království českého, Jich Milosti pan rychtář královský, páni šepmistři a páni spolumradní na Horách Kutných. Poznávajíce, kterak skrze mnohé těžké případnosti z dopuštění Pána Boha pro hříchy a nepravosti naše těchto nynějších časův hněv jeho téměř nade vším křesťanstvem skrze časté a hrozné povodně, silná povětrí, krupobití, hromobití, nepočasy a rozličné neřestí, z čehož nastávající metly

⁴⁵⁴ Byloť stavení špitálské doby té s chrámem sv. Kříže za branou Čáslavskou, tu kde nyní cukrovar Tellerův stojí.

⁴⁵⁵ Dle zápisu v Memorabiliích k roku 1587 P 14. Ježto byla to událost neobyčejná, jest s podivením, že Dačický o tom nijak v Pamětech svých se nezmiňuje, což omluviti dá se tím, že v létech těch pro své zbučnictví více ve vězení nežli na svobodě byl a ve svých Pamětech vůbec velmi málo záležitostí obce se týkajících si všímal a zaznamenal.

a trestání božského, drahoty, hladu i také válek jest se obávati, zřetelně se spatřuje. Neb téměř všichni lidé vůbec ze vsí pobožnosti a řádu vystoupili. A kdybychom věčného Pána Boha našeho skrze svatě pokání, polepšení životův v pobožnosti časně nepředcházeli a modlitbami svatými v skroušenosti upřímného srdce Pána Boha k sobě neobraceli, jest se obávati, aby hrozně pokuty a to zlé, kteréž od mnoha let od pobožných předkův i také matematikův na tato léta nastávající předpovídáno bylo, nad námi skutečně se nevyplnilo. Pročež těmi důležitými příčinami, ano i jiných dobrým příkladem hnutí jsouce a o to vsí pilnosti pečující, aby v této obci pobožnost zachována a svůj průchod měla a naproti tomu někteří předešli i v nově zrostlé nespůsobové, jimiž Pána Boha všemohoucího k hněvu popouzíme ¹⁵⁴⁴ a příčinu k připuštění na nás všelijakých pokut dáváme, vykořenění byli, tento k tomu dobrý a chvalitebný řád naříditi a všechněm všudy předpokládajíc, aby vedle něho se chovali, přísně poroučeti a přikazovati ráci:

I. Dvakrát každého týhodne v outery a ve čtvrtek k hodině polední bude se zvoniti, jakž obyčejně říkáme k modlení. K tomu času slyšíc takové znamení sobě dané, jeden každý od prací svých hmotných by přestal, do chrámu Páně k modlitbám svatým, slyšení slova božského a napomenutí křesťanského na chvíli se najíti dal. Neboť, poněvadž k takovým shromážděním Pán Kristus ráčil svou přítomnost zaslíbíti a začkoliv Otce nebeského ve jménu jeho žádati a prositi budeme, že obdržíme, slibem svým potvrditi: jisti budme, že oběť naši všemohoucí Pán Bůh skrze a pro Krista syna svého nejmilejšího oblíbeně přijmouc, v hněvu svém se ukrotiti, nám milostiv býti a pokut, kterýchž jsme hříchy svými zasloužili, nás zbaviti ráci. Jakož toho mnozí příkladové nám na svatých pozůstávají, kterak v časích nebezpečných a nastávajících pokutách ne jiným prostředkem než skrze pokání svatě a modlitby z víry pravé a z skroušeného srdce pocházející vysvobození bývali a jsou. Protož k takovému pobožnému a křesťanskému skutku tím pilněji budeme se scházeti. Ti pak, ježto by pro nedostatek zdraví a z některých jiných příčin do chrámu Páně nemohli přijíti, slyšíc takové znamení zvoněním dané, ode všeho se uprázdnic, k modlitbám se oddati.

II. Den Páně nedělní, poněvadž od samého Pána Boha posvěcen a nařizen jest, ten ve vsí pobožnosti a vážnosti od jednoho každého držán a zachován býti má, aby lidé se vsí pobožnosti do chrámu Páně k slovu božskému a služebnostem církevním jdouce, pokavadž slovo boží se káže a služby boží se nevykonávají, po ryncích a ulicích i jinde bezpotřebně se neprocházeli, ale do kostelův šli, slova božího nelehčili a na sobě příkladův zlých neukazovali. A při tom v žádných domích ani jinde vín pálených ani zrostlých i všechněch nápojův jiných na řady ¹⁵⁴⁵ i jinak nedávali pod žádným vymyšleným způsobem. Nicméně v domích, před domy, v hospodách i kuchyních obecných, kde se jídla na prodej strojí, téhož časem aby lidem nic od jídla ani pití předkládáno nebylo a to pod propadením pokuty předešle na to uložené, totiž hospodář nebo nájemník domu 5 kop gr. a host v tom postižený 15 gr. vše českých. A v týž den nedělní všelijaké hry, jakým by koliv jménem jmenovány býti mohly, též rozpustilosti, tance, bubnování, pískání, ožralství a povyků, jakž po domích tak i ulicích i všech místech jiných přes celý den a zvláště času nešporního se zapovídají. Svátkové také, kteří jsou podle nařízení církve k svěcení, jakožto: Panny Marie rodičky boží, apoštolští i svatých a jiných k svěcení od starodávna oddáni, aby beze vsí známosti a pobožnosti zůstávali a od domácích i přesporních svěcení byli. V kteréžto dni také žádných prodávův od řemeslníkův a jakýchkoli obchodníkův i jiných všech prací hmotných aby se nedálo, a to vše pod skutečným trestáním a pokutami, kteréž na přestupníky těch všech věcí podle jednoho každého provinění uloženy byly a ještě by se uložily. Přitom i dnové páteční a jini postové podle nařízení církve svatě v střídmosti, střídlivosti a bdění, jakž od starodávna, též aby držáni a zachováni byli. A poněvadž pak netoliko ve dni nedělní a sváteční, ale i v dni všední při všech pracech jest potřeba bázně boží, jeden každý povinen jest nad sebou pozor míti, v pobožnosti, v pokání svatém vždycky státi, hříchův se vystříhati, dobré velebiti a podle vůle boží živ býti.

III. Co se pak dotýče hudcův, pištcův, bubeníkův, kejdařův, kteřížto chodí po domích šenkovních i nočním časem po městě a

ulicích se toulají a na veliké zhoršení dobrým lidem jsou, k hříchům, rozpustilostem, povykům i svárům podnět a příčinu dávající: těm všem se zapovídá netoliko dne nedělního, ale v jině všechny dni i noci, aby se po domích, městě, ulicích netoulali a tím způsobem živnosti v této obci neprovozovali. Pakli by kdo v tom postižen byl, do vězení a k ¹⁵⁴⁶ skutečnému trestání a pobráni těch instrumentův přiveden býti má.

IV. Také o tom se poroučí, aby jeden každý časně do příbytku svého tohoto letního času k hodině, zimního pak k druhé hodině na noc najíti se dal, po noci bezpotřebně obzvláště pak sobotního a nedělního dne po zvonění a znamení daném aby každý na pokoj se obrátil, sem i tam se netoulal a povykův žádných se nedopouštěl. Těž i ve všech hospodách a domích šenkovních po hodině na noc tohoto času letního a zimního po druhé hodině žádnému vína ani piva na řady nedávali, domy své zavírali a upokojili. Kdož by pak mimo toto nařízení jinak učinil a na rynku nebo na ulicích, zvláště ožralci a ti, jenž povykův nebo různice dělají, postižen byl, ten každý od rychtáře městského nebo ponicných do vězení vzat a na ráno do rady v známost uveden býti má. Tolikéž i hospodář, kterýž by téhož ožralství po též času se dopouštěl v svém domě, pokuty na něho uložené aneb trestání neujde. Nicméně i ten každý, kdož by nadarmo jméno boží bral, přísahal, lál, zlořečil, hromoval, touž pokutou aby trestán byl. Nad čímž hospodářové domův svých, hejtmané i jini přísězní, též i rychtář pilný pozor míti mají a toho nic nepřehlídati. A jakož se to často trefuje, že ti noční tuláci povykův a různic původové, jsouce v nepřítomnosti práva od sousedův, aby sobě i odpočívajícím pokoj dali, napominání, toho sobě nic neváží, nýbrž potupnými a lehkomyšlnými slovy dobré lidi odbývají, je z domu k bitvě pobízejí a časem kamením i jinak do oken házejí, svou vůli v tom, jak se jim líbí, provozují. Protož kdož by koliv tak nevážený a bezbožný se našel a v takovém nenáležitém a nekřesťanském předsevzetí od toho souseda, kterému by se taková protimyslnost učinila, seznán a právu v známost veden byl, každý takový ať o tom ví a v tom jest jist, že tak ztrestán bude, aby se jim jini káli a toho se dopouštěti nesměli. A což se tuto rychtáři městskému k přetrhování těch nočních povyků a různic poroučí, to tolikéž na rychtáře a konšely předměstských práv se vztahuje a tímto nařízením přísně poroučí ¹⁵⁴⁷ a přikazuje, aby oni tolikéž na předměstích takové noční povykův a různice i jiné všelijaké neřády zastavovali a přetrhovali a čemuž by sami odolati nemohli, to na právo, totiž pány šepmistry a radu bez meškání vznesli, jinak nečiníce, ač sami pokuty se uvarovati chtějí.

V. Jedenkaždý hospodář na to pozor míti má, jaké lidi a nájemníky v svých domích a podruhy a sebe chová, povalečům daremným, jenž by řemesla dělali aneb na horách stříbrných neb Kaňkovských neb jakoukoli práci nebo u lidí na den dělali nechtěli, ani jiným neznámým, o nichž by to dokonale věděti nemohl, že dobré svědectví chovají, toho, nebo, byli-li by lidé poddani, vejhosty a listy fedrovni mají, též i nevěstkám zjevným nebo tejným, kteréž by zle žívy byly, žádného fědrunku dávati nemá pod přísným trestáním. Který by pak koli hospodář nebo nájemník toto nařízení přestoupil a povaleče u sebe přechovával, hospodář pokutou, nájemník ihned zbavením živnosti ztrestán bude.

VI. Jest také všem vědomé, jak Pán Bůh všemohoucí Sodomu a Gomoru pro hříchy, obzvláště smilstva a cizoložstva, kteréž se tam mimo jiné rozmohly, hrozně trestati a pokutovati ráčil a těchto časův namnoze mezi lidmi taková hříchová se rozmáhají a lehce váží. Protož všickni přísně se napominají, aby se takového hanebného hříchu s pilností varovali. Kdož by se pak, buď mužského neb ženského pohlaví, čeho toho dopustil a v tom postižen byl, v této obci trpín nebude, ale podle uznání práva ztrestán býti má.

VII. Napominají se také všickni obchodníci a řemeslníci, aby koupě a díla svá hodná lidem v slušnosti prodávali, dobrého svědomí svého v tom a povinnosti křesťanské ušetřující. Čeládce pak jich, jak vandrovni tak obchodnické a řemeslnické, též i jiným sousedům a obyvatelům zdejší, kteříž by v službě JMCé zde při Horách Kutných byli, kordy, tulichy, kladiva, sekery i jiné všecky zbraně se zapovídají ve dne i v noci, aby s nimi po rynku, okolo města po procházkách nechodili. Však služebníci JMCé po povinnosti své do hutí aneb na Kaňk jdouce, v též

jakž prve chovati se mohou. Kdož by pak s jakoukoliv zbraní /548/ popaden byl, ta má jemu od rychtáře městského též i ponocných vzata a zase nemá navráćena býti.

VIII. Obilí, mimo výsadní zvyklá místa a trhy aby žádný nekupoval. Jestli by pak za brány nebo na jiná místa neobyčejná k skupování obilí vycházel a vozy kupováním zastavující, drahotu činil, buď sám osobou svou nebo skrz čeládku, ten skutečně zpokutován a zrestán býti má. Každý pak, kdož by jakékoliv obilí kupoval k živnosti své, tak aby kupoval, což by mohlo v mírnosti ku potřebě jeho sloužiti, pamatující tak v příčině té na potřebnost bližních svých, aby lakomstvím jeho utisknutí nebyli. Však na překup nemá žádný žádného obilí kupovati, a v tom handlující na draho chovati, pod propadnutím pokuty pěti kop gr.č. od strodvána vyměřené.

IX. Strany lidí žebřavých, z nichžto mnozí hospodářové, nájemníci a šenkýři, vysilající je na žebrotu, živnosti své mají a což tak mezi lidmi vyžebří, to potom u nich nepobožně a nešlechtemně živi jsouce, prohrávají a propíjejí. Kdož by koliv takové bezbožné a ožralé chodce a štercíře z sousedův nebo nájemníkův přechovával, je fedroval a v tom postižen byl, městského práva a všech živností prázen i jinak skutečné trestán býti má. Nebo žebřati těm lidem toliko se dopouští, kteříž bezelstně pracovati nemohou a v pracích svých buď horních nebo i jiných, při této obci jsou se zstarali a z dopuštění božího nemoci a neštěstím jsouce stížení, s bázní boží almužny požívají. Přespolním pak a poběhlým žebřákům, těm docela žebřota v této obci obojímu pohlaví pod skutečným trestáním se zapovídá.

I znající jeden každý tu jistou vůli vrchnosti výš psané, ano i celé a dokonale sňesení a že to na povinnost jeho křesťanskou sluší a náleží, bude se věděti tak a ne jinak spravovati.⁴⁵⁶

⁵⁴⁹ V sobotu po památce Moudrosti boží (18. prosince) pan Vilím starší z Opperstorfu propuštěn byl z úřadu nejvyššího mincmistrství, kterýž úřad po deset roků byl zastával.⁴⁵⁷

1588 Koncem roku 1586 zemřel Štěpán Bathory král polský bez dědice co nájemníka trůnu toho a někteří ze stavův polských sšedše se do Varšavy, zvolili ku přímluvě císaře Rudolfa II. bratra jeho arciknížete Maxmiliána za krále polského. Volbě té však protivil se kancléř téhož království Jan Zámojský s přívrženci, kteří zase Zikmunda, krále Švédského, byli si zvolili. Arcikníže Maxmilian, chtěje volbu naň připadlou utvrditi, vypravil se vojensky do království polského, oblehl hlavní město Krakov, ve kterém byl se Jan Zámojský zavřel. Mezi tím však i druhý zvolený král Zikmund válečně vtrhl do Polska, Maxmilian nemoha však odolati přesíle Zikmundově, táhl zpět na pomezí slezské a byl u města Pičína dohnán a zajat a vojsko jeho se rozutíkalo (25. ledna 1588). Po tomto nezdaru Maxmiliánově svolán byl k sv. Dorotě sněm království českého na hrad Pražský, na něm svoleny nové berně a veřejná hotovost a mustrunkové vojenští po celé zemi nařízeny a držání jsou, by jimi na osvobození arciknížete Maxmiliána působiti se mohlo.

Na sněmu tom zasedali též poslové z Hory, kteří ⁵⁵⁰ mimo záležitosti sněmovní jednali též o jiné velice důležité věci obecní: aby městu vráceny byly privilegia a výsady, které Kutnohorští hned za císaře Ferdinanda po vydání generálního dekrétu ku potvrzení do Prahy byli odeslali a které jim až posavad vráceny nebyly. Z toho důvodu žádali Horníci skrze posly své císaře Rudolfa, *jelikož některé statečky pozemské k obci skoupené měli, které posavad ve dskách zemských zaneseny nebyly, aby tyto pozemské statky své jako vždy prve bývalo bez relatora do desk zemských klásti mohli.* Císař prosbě té vyhověl a nařídil Jáchy-

⁴⁵⁶ Jelikož podobná nařízení nám nejlépe dobu tu líčí a charakterizují, ve které nutnost vyžadovala na podobných nařízeních se usnášeti, podáno pro poznání ducha obecného usnesení to v plném znění ⁵⁴⁹ neboť z toho lze seznati nejlépe smutný obraz spustlosti mravní mezi lidem obecním, proti níž tak přísně zakročováno býti muselo, a spolu též ducha nábožného, jaký v době té, kdy jedině náboženství utrakvistické panovalo, v obyvatelstvu upevněn byl.

⁴⁵⁷ Mikuláš Dačický uvádí ve svých Pamětech, že v sobotu po sv. Havle v Hoře Kutné zemřel znamenitý hudební skladatel Jan Simonides. Dlabáčův *Künstler lexikon* na str. 117 udává den jeho úmrtí na den 25. prosince. Smrt jeho oplakávali znamenití básníci Jakub Melisaeus Krtský, nápotomní arciděkan v Hoře, a Jan Kherner Plzeňský, v latinských básních.

movi Novohradskému z Kolovrat purkrabí na Karlštejně listem daným v pátek po sv. Julianě 1588: *Rudolf druhý atd. Urozený, věrný náš milý. Věděti milostivě dáváme, že jsme na poníženou prosbu poctivých šepmistrův a konšelův města našeho Hory Kutné, věrných našich milých, z hodných a jistých příčin k tomu milostivě povolení naše dáti a jim tu milost činiti ráčili, aby k obci, tolikéž i obzvláštní osoby, měšťané, kteříž domy své v téměř městě mají, statky pozemské, jakž předešle bývalo, kupovati a sobě do desk zemských vkládati a vepsati dáti mohli, kteréžto povolení naše státi a trvati má do milostivé vůle naší, dědicův a budoucích králův českých. A protož tobě milostivě poroučeti ráčíme, aby relátorem ke dskám zemským byl a dotčenou námi milost a toto milostivé povolení naše do týchž desk zemských na místě a poručení našeho jistého podle pořádku vložiti a vepsati dal, jinak nečinice.*⁴⁵⁸

O neobyčejné v krajích našich události poznamenána jest v Memorabiliích k roku 1588 zpráva tato: *Ten den ráno, Esto Mihi fer II. Marti, v pondělí masopustní před samým svítáním hrozný skutek Pána Boha všemohoucího se jest ukázal před dvanáctou hodinou na celém orloji, kdyžto noc tmavá, mráz velmi tuhý a vichřice s metelici /551/ byla, země se třásla, tak jakž od mnohých citelně seznáno jest, a to trvalo co by půl honu přejíti mohl. Havíři, kteří byli v dole, někteří hned zřetelně poznali, že se s nimi všecko třese a pemrlice a železa jejich dolovní na skále ležící poskakovala a drnčela. Jekot hrozný po všech dolích a vortích slyšán byl. Někteří se domnívali, že perkšafy v některých místech se strhaly a za sebou vrchní skálu s perky některými strhly, jini že tovaryši jejich na nějakou vodu trefili a na ni se prorazili, jini že se všecken svět rozkotá a láme. Protož jedni k druhým pospíchali, pokud by kteří v nějakém nebezpečí byli, aby se retovali a sobě pomáhali. Někteří také na den lezli, chtíc zvědět, co se děje. Kterí pak na zemi byli, mnozí, kteří ještě na ložích svých odpočívali, to cítili, že lože jejich s nimi se třásla jakoby na bahně nějakém, jini se domnívali, že s nějakými velmi těžkými náklady mimo domy jich jezdí a od toho že se domové jejich otřásají. Jini, kteří již vstali a svých prací hleděli, též některé havířstvo, kteréž večerem leželo a tehdaž již šichet svých odbyvše, z dolů zase vylezli, očitě vidouc a cítíc, že se všechno s nimi hýbe a kolíbá, vody a těm podobné věci z nádob svých ven se vystřikují, nemohli věděti, co se to dělo, domnívajíce se, že se to všechno s nimi propadne. A to takové zemětřesení, jak zpráva byla, také jinde, v Bydžově, v Kolíně, v Janovicích, v Čáslavi, v Přelouči, v Týnci nad Labem a nejvíce v některých vsehch za týmž Týncem ležících, k panství pardubickému náležitých, z oně strany Labe pozorovali. Na zprávu o zemětřesení tom radám komory české učiněnou, bylo nařízeno vyslechnouti všechny, kteří jakou o tom povědomost mají, a tak jak hormistři tak havíři v práci jsoucí i hlásni úplně stejně o panujícím po půl čtvrti hodiny zemětřesení vyznali.*

Místo nejvyššího mincmistra království českého dáno bylo Karlu z Bibrštejna a na Děvině a v úterý po sv. Matouši (23. září) okolo hodiny ⁵⁵² jedenmécitné přijeli do Hory císařští komisaři pan Joachym Kolovrat Novohradský a na Košátkách purkrabí karlštejnský té komise prezident, statečný rytíř Ludvík Žejdlík z Šenfeldu a na Zvoleňovsi vrchní hejtman všech panství JMCé v království českém, Albrecht Kapoun z Svojkova a na Hlušicích purkrabí kraje hradeckého a Pavel Kůrka z Korkyně a na Suchdole, k uvedení a dosazení téhož na úřad nejvyššího mincmistrství. A potom týž den po panu hofmistřovi Kozlovi z Reizntolu ku panu rychtáři JMCé Mikulášovi Vodňanskému z Čazarova vzkázali, aby páni šepmistři nazejtří o hodinách patnácti u větším počtu na Vlašském dvoře se najíti dali, o čemž JMt pan rychtář potom nazejtří v radě, když se páni za příčinou páňův na radnici sešli, relaci učinil. Páni potom, nemálo toho jsouce vděčni, že to Pán Bůh již způsobiti ráčil, že dáno volený pan mincmistr sem na hory se vypravil, hned z rady pana šepmistra staršího Tobiáše Trísku, Stanislava kožišníka, Řehoře Vodičku a Pavla Cholopického z Cholopic podle pana rychtáře k uvítání pána JMti vyslali, kteří navrátivše se, relaci učinili, že pán velmi laskavě se k nim okázati a se netoliko vrchností jich,

⁴⁵⁸ V kvaternu relací krále JMti atd. a valného soudu zemského žlutém léta 1588 zaneseno v pátek po Přenesení sv. Václava. O 23.

ale také dobrým přítelem býti zakázal a že nebude tak, jako bylo dříve, že to byla mladá léta a skoro o dvacet let pánu že přibýlo, jestli by kdy co mezi nimi na odpor bylo, že jim to v známosti uvést a raději pěkně s nimi se shodnouti a srovnati, nežli vrchnost zanepřázdňovati chce. Potom již dne čtvrtčního JMti páni komisaři s předoznaměným panem mincmistrem na Vlašský dvůr jíti a tam jej uvésti ráčili. A tu potom povolavše pánův šepmistřův páni panu mincmistrovi závazek úřadu toho nejvyššího mincmistra dáti ráčili, kterýž pán po panu Tobiášovi Trískovi podle nadepsaných komisařův říkal. Po učiněném závazku páni JMti promluvení učinili ke všem a vůbec, že ten starobylý způsob se zachovává, že novému panu mincmistrovi na znamení lásky ruka se podává, aby se také podle toho starobylého způsobu zachovali. Což tak podle poručení se stalo od pana hofmistra i ^{1553/} všeho úřadu horního ruky jemu podány jsou, tolikéž od pánův šepmistřův a pánův radních, některých starších obecních a pánův soudců, kteří tu přítomni býti mohli, a jest JMti od pánův žádán, aby laskavým pánem býti a hory i obec tuto sobě poručenu míti ráčil. Načež opět pán šepmistřům se zamluviti ráčil, že netoliko jich vrchností ale i dobrým přítelem býti a všecko s nimi přátelsky shodnouti rád chce. Potom po všem páni komisaři s Jeho Mti z Vlašského dvoru do kostela u Vysokého šli a potom do domu k Mědinkovým, kdež pan z Kolovrat k snídani zvátí ráčil, sjeti, a tu od obce a od pánův šepmistřův páni komisaři také uvítání a čtyřmi konvicemi vína a šesti kapry dobrými uctění jsou, což vděčně přijavše, pánům děkovali a v čem by jim nebo této obci se hoditi mohli, hotovi býti chtí a to volně činiti připověděli.

Nazejtří potom, totiž v pátek po sv. Matouši, opět páni šepmistři a páni radní v největším počtu před Jich Mti povolání jsou do domu k Mědinkovým a tu k nim promluveno: Poněvadž toho zprávy jsou, že by některá nevole předešle mezi panem z Bibrštejna, když předešle nejvyšším mincmistrem byl, a mezi šepmistry bývaly, protož aby na to všechno zapomenuto bylo a raději z obojí strany láska a svornost panovala, tak aby hory zdělaný býti mohly a užitek přinášely. Nebo kde ruka ruku myje, tu bývá dobře a JMCá nad těmi předešlými nevolemi žádně zalíbení míti neráčil a ty některé věci na resoluci JMti zůstávaly, aby těch žádný nezdvihal, ale na resoluci JMti a instrukcí jedné i druhé straně, kteráž v brzkém čase odeslána bude, čekali. Dána Jich Mti na to odpověď, že strany nikdy na tom nebyly, a pokudž na nich jest, aby jakého nedorozumění a nevěle příčinou byly, a posavad v dobrém srozumění s úřadem horním byly a když toho jaká potřeba byla, rády jim v fedrování hor nápomocny byly. Protož ještě, pokud na nich bude, rádi v tom zůstávají a k Jeho Mti pánu se náležitě a podle možnosti své hory fedrovati chtí a budou. Načež zase pan Ludvík Zejdlic oznámil, že jest tak, že na ně úřad horní nic nestěžoval a nevznášel. Potom ^{1554/} Jich Mti na Turkaňk jeti ráčili a tu na cestě důl obecní Ruthart ohledali a potom nový kumšt, který vody z hlubiny turkaňské putnamí jakýmys, které jinou vodou se naplňovaly a tak koly, na kterých visely, dosti skrovně pohybovaly, ohledali. A vyrozuměvše tomu, že na ně náklad JMCé veliký a žádná platnost při něm není. Odtud na rybníky nad hutí jíti ráčili a navrátivše se, všichni u večere u pana Hertvíka Zejdlice v domě u Mejšnarů býti ráčili. A nazejtří v sobotu se rozjeli, v kterýžto den sobotní také pocta JMti pánu vědro vína uherského a šest kaprů odesláno.⁴⁵⁹

Aby Kutnohorští příznivě této okolnosti ujiti nedali, svolání byli po odchodu pánův komisařův obecní starší a soudcové a společně bylo raděno o všeliké potřeby obce a hor, jaké by v suplikaci k nejvyšším úředníkům a soudcům zemským k napravení podány býti měly a které dle snesení obecního v tomto záležely.⁴⁶⁰ ^{1556/} I. Dříví k uhlí na skrovnosti mají a jakž

⁴⁵⁹ By čtenářové nejen pravý obraz minulosti města jakož i vnitřní správy obecní se všemi panujícími obyčejí jakož i charakteru doby a osob poznati příležitost měli, nemohu opomenouti podati podobné případnosti úplně, jak je obecní knihy Memorabilie zaznamenané chovají, neboť nám líčí poznámky ty obraz doby té nejlépe a tím jedině omlouvám se těm, kteří podobná líčení v díle tom by za zbytečné uznati hodlali.

⁴⁶⁰ Doly, ve kterých nákladem Kutnohorských v době té pavováno bylo, sluly: Hopy, Hrušky, Višňoví, Šafary, Trmendle, Fráty, Šmitna, Plimle, Mladá Plimle, Nyklasy, Koštofal, Nové

zpráva jest, by ty špalky všecky loňského roku nadělány po vodě dolů sešly, sotva do vánoc postačí. A nebude-li uhlí a čím šmelcovati, byť rud a kyzův v hojnosti bylo, jakž z požehnání božího tyto časy jest a shledati se může, ta věc jedna znamenitý pád horám přinese a o to mezi lidem horním jest nařikání.

2. Labského dříví se nekupuje k potřebám horním, bez něhož se býti nemůže. Nebo toho letního času potřebě jest, aby se v dolích a šachtách štemple a jochy vyměnily, a časné kde potřeba jest opatřilo, aby některá místa užitečná se nezaklesla, což by nemohlo bez znamenité škody býti.

3. Dolův na stříbrných horách a vortův na Kaňku, v kterých by se těžiti a užitek JMCé přivozovati mohl, jest mnoho pustých, což aby se bylo kdy trefilo, paměti není. A to příčina nedostatkův lesů, že nákladníci a havíři neměli a nemají čím saditi.

4. Lidem narážky se činí, tudy hory se oškliví. Nebo samým nákladníkům dolu Anny přes pět tisíc naraženo, do Kříže do šesti, do Pařezu do několika set. Tou příčinou dosti málo rud a kyzů se vydává, když se za ně neplatí, ježto kdyby se platilo, mnohem více by vydávaly.

5. Kunštlířováním velmi horám k pádu se pomáhá, neb tím kunstem, který na Turkaňku v nově vystavěn a JMCou mnoho stojí, nic dovezeno není, nýbrž šachta jedna zatopena i vort Liška, kdež odplatné kyzů ^{1557/} v hojnosti se shledávaly. K tomu kunstu se ještě náklad vede, trouby překládají, lidem na obilí se škoda dělá, ježto by ten náklad bylo lépe na něco užitečnějšího horám obrátiti.

6. Jakýs Kryštof Puc svým šmelcováním škodu velikou JMCé udělal, jakž toho zpráva jest. Nebo mnoho to jeho šmelcování stojí, s kterýmž snad více nežli za kvartál pořad se obíral, a maje do čtyř set hřiven stříbra shledati, nedal ho toliko 180 a

šachty, Kuntery, Turkaňk. Hornistům dolů těch nařizeno bylo o každém jednotlivém dole, o jeho mohutnosti a vydatnosti věrně zprávy podávati. Přehlédnouc bedlivě zprávy, o dolech těchto podané, seznal jsem, že o všech příznivě zněly. Jak ostatně nyní opět nově nastoupil nejvyšší mincmistr Karel z Biberštejna o dolech kutnohorských a hornictví zdejší smýšlel a známost měl, vysvítá nejlépe z řeči jeho, kterouž k ^{1555/} šepmistřům pronesl, an pravil: Vykonával jsem vždy povinnost svou, jak mi bylo poručeno, a byl bych rád všechno k dobrému přivedl. Ač jsem jinde větší obce spravoval, nežli zde, a lidi možnější, však vždycky v tom povinnosti své a závazku ušetřoval jsem, ač dosti veliké nebezpečnosti bývalo, však vždy k tomu jsem přivozoval, že to k spokojení přicházelo. A tak užitečnější tam jsem měl službu, nežli zde. Že jsem pak od onud stržen do této nouze, to se stalo tou komisí, kteráž byla léta 1586, že nevěděli, co se tu při díle na těchto horách dalo, čehož však já mám všechno pěkně poznamenáno a jako protokol toho, že se tu doptají. A co jsem předpověděl těmto horám a připovídám, jak vám, pánům na Kaňku i milostivé osobě Jeho Císařské, že obávati se jest, aby na to nepřišlo, co jest o těch horách předpověděno. Nebo na dvou punktech ta všechna správa těchto hor záleží, jakž jsem toho dobře vyšetřil a vyrozumuji, co by dobrého mělo tuto hned býti, když by jim posloužití měl a chtěl. Předně, co se dolův dotýče, to chci při starobylém způsobu zůstaviti, aby se ruda i kyzů bohaté i chudé předce přijímaly a dobývaly a také za ně vedle průby platilo. A co jest nám Čechům Pán Bůh propůjčiti ráčil, že těmto horám hor podobných v křesťanství není, abychom také toho v bázni boží užívali. Druhé, aby šmelcování všelikých rud a kyzův bylo, aby taková škoda JMCé a horám těmto se nedála, jako posud se nacházelo. Nebo co jest to, kdyby jen se šmelcovaly bohaté věci, jako to umění jistě mají, ale na tom těmto horám záleží, aby ten mistr šmelcův byl, kterýž by na 1/2 lotu také rudy s užitekem šmelcovati uměl. A tak, čeho jste se od dávna obávali, toho se již nebojíte. Nebo cizí národ sem uveden bude, kterýž tomu nic nerozumí a musí se u nás zde učiti. A Pán Bůh pro nevědnost na tyto hory za to přepustiti ráci, že sobě darův božích vážití neumíte, ani správcův, když vám k dobrému a těmto horám prospěšnému radí. A obávati se jest, aby na erckauf nepřišlo. Pak necht každý uváží, co potom bude, když se tu devadesát hřiven neb něco ^{1556/} málo více shledá a mohou do tří set nebo více shledati, jakož uvážiti jest císařské předpověděni. (Jednalo se totiž o prodej hor kutnohorských.) A jak tato obec bude moci pak státi. A pakli na to někdy přijde, že se musí za to styděti. Kdybych však měl já spolu s vámi čehož spravovati a překážka se mi od žádného nedála a k tomu 50.000 kop gr. č na založení bylo, by chtěl každý týhoden užitku některé sto přiněsti.

některou hřivnu. A jak se srozumívá, že to kunštlířování a jeho šmelcování nejmenším JMCou do pěti tisíc stojí. A ty věci a starých zkušených způsobů proměňování nic dobrého těm horám nepřináší.

Ty a některé jiné příčiny a nedostatkové těm horám k pádu pomáhají, o nichž, budou-li úředníci někteří, jako pan hofmistr, perkmistři, starší havěřští nebo kdokoliv jiný jich povědomý dotazování, nepochybně hojnější zprávu o tom učiní. A tak nebude-li tomu časné v cestu vkročeno a to opatřeno, obávati se jest pádu znamenitého těch hor, skrze což by předně JMCé a tomuto království českému znamenitá škoda (čehož Pán Bůh uchovati račíž) přijíti musila.

Naposledy i toto k nemalé škodě těm horám se nachází, že předepsaný Kryštof Puc Jiřímu Birtovi, hutmistru, jednu huť nejplatnější s osmi pecmi odňal, tou příčinou on stříbra tak mnoho, jako prve, vydávati a všech kyzův a rud šmelcovati dostačovati nemůže. Nyní pak ta huť pusta stojí a jemu Birtovi se nepostupuje, nad čímž on hutmistr stížnost má a beze škody horám to není.

1589 Dle toho a dle předpovědi páně mincmistrovy mohli Kutnohorští očekávati bezpečně, že všelikým nešarům v horním hospodářství přítrž bude učiněna z té příčiny, že na sněmu, roku toho v únoru svolaném, též o horách a hornictví kutnohorském jednati se mělo. Aby obě naleziště objasniti a obhájeti mohli, vyslali Kutnohorští na sněm zástupce s následující plnou mocí: ¹⁵⁵⁸ My šepmistři a rada i všecka obec na Horách Kutných známo činíme tímto listem obecně přede všemi a zvláště tu kdež náleží, že nemohouce sami osobně k sněmu otevřeným mandátem JMCé pána našeho nejmilostivějšího ku dni pondělnímu nejprv příštímu vůbec rozeptanému podle milostivého JMti o tom poručení se dostaviti, na svém místě Řehoře Vodičku z velké rady a Pavla Litomyšlského z starších obce naši k těmž sněmu vysíláme a jim plnou moc a právo dáváme, aby oni na našem i svém místě při těmž sněmu se ohlásiti, jednání sněmu přítomni býti i k tomu, pokudž náležitě bude a k nám by příslušelo, podle jiných se přimlouvati a jiné všecko tak platně a tak mocně, jakobychom my všichni toho přítomni byli, učiniti mohli a moc měli. A to na zisk i na ztrátu podle práva. Tomu na svědomí a jistší důvěru pečeť naši menší k tomuto listu mocnému jistým našim vědomím přítisknouti jsme dali. Jenž jest dán a psán na Horách Kutných v pátek po památce sv. Pavla nastolení léta 1590.

Byli však poslové kutnohorští hnedle při svém se ohlášení ve sněmu od pana Václava Kalistě nemile dotčení poznámkou nemístnou, že slovem *Hornici* v císařském mandátě na sněm svolávajícím míněni nejsou měšťané kutnohorští, nýbrž lid při horách pracující. Protož podali poslové do sněmu vyslaní následující námitky, jimiž objasňují a dokazují, že název *Hornici* nevztahuje se jen na samý lid při horách pracující, nýbrž na obyvatele všechny a zvláště na ty, kteří náklady svými ty hory zdržují a to proto:

1. Že my všichni obyvatelé na Horách Kutných jsme osoby horní a *Hornici* slujeme. A ten titul od Jich Mti králův českých od starodávna nám se dává, jakž privilegia naši obce to v sobě obsahují a zavírají, ano i zřízení zemské ukazuje. Též při sněmích i při soudech vyšších tím artikulem *Hornici* jmenování jsme. A tak z té příčiny jedno to slovo *Hornici* nemůže se na samé dělníky horní vztahovati, než i k nám nákladníkům a obyvatelům hor přináležeti.

¹⁵⁵⁹ 2. Jakékoliv milosti, svobody a obdarování, kdy jednána Horníkům od Jich Mti slavné a svaté paměti císařův a králův českých byla, to jest se dělo skrze šepmistry a konšely na místě a k ruce i k potěšení všem obyvatelům města Hory Kutné a ne toliko dělníkům samým horním. Protož ty milosti a svobody jakékoliv pro zvelebení a vzdělání hor jsou městu tomu a Horníkům dány jako i tato milost strany vydávání svědomí nemohou se vztahovati na samé dělníky, než se všechny obyvatele na týchž Horách Kutných, a zvláště, ježto na Hory z statků svých náklady činí.

3. Že hory ne samými dělníky a tím lidem pracovitým stojí a se vyzdvihují a vzdělávají, ale více námi obyvateli, kteří z statků svých na ně náklady vedeme, v tom žádných peněz nelitujeme, aby toliko zachovány, zdrženy a zvelebeny byly a vedle toho i ta

obec v svém způsobu zůstati mohla. Nebo kdyby nás nákladníkům nebylo, pro přespólní nákladníky nikterak by hory státi nemohly. Protož jakékoliv milosti a svobody Horníkům se dávají, jako i tato sněmem jest dána, slušněji a příležitěji na nás domácí nákladníky hor, nežli na dělníky, kteří často z hor spěchají, vztahovati by se měla.

4. Kdyby na samé dělníky, jako hašplěře, havíře a jiné lidi při horách pracovité a mezi nimiž mnoho zoufalých, na poctivosti zmařilých, ten artikul se vztahoval a oni toliko měli té milosti i jiných k tomu podobných svobod užívati, nemohlo by než nám a všem obyvatelům dobře chovalým a ty hory statky našimi zdržujícím lítostivo býti, že by takoví lidé poběhli nás předčítati a lepsi svobody nežli my užiti měli.

5. Že to svolení a snesení sněmovní světlé a patrné netoliko na Horníky, neb jakž by se to slovo vykládati chtělo, na dělníky se nevztahuje, ale na nákladníky (kverky), jakž zejména v tom artikuli to slovo dostaveno jest kverk, my pak ti kverci jsme, obyvatelé tu na Horách Kutných, kteříž od osob svých i také od obce vždycky a ustavičně náklady ¹⁵⁶⁰ na hory činíme, jini více, jini méně, a není naděje, aby který soused u nás na Horách Kutných byl, ježto by svých nákladův neb táluv neměl a tak kverkem nebyl. Protož snášeti se u nás, že na nás všechny Horníky a obyvatele ten artikul sněmovní se vztahuje a ne na samé dělníky.

6. Naposledy, jestli by ten artikul míněn byl na dělníky horní proto, aby se od díla horního neodtrhovali, nad to by na nás Horníky a kverky vztahovati se měl, kterýmž potřeba k nákladům našim, jak se s nimi, zvláště od té nevázné a nezbedné čeládky zachází, přihlídati, poněvadž mnozí, když toliko lůnem a záplatomu jist jest, na dílo nemnoho dbá a časem více ty peníze vyzahálí a vyspí nežli vydělá. Tudy mnozí kverci a nákladníci o zisk přicházejí, ano i JMCé i urbuře umenšeno jest, z čehož se znáti dává, jestliže by nebylo dobrých dělníkův od prací se odtrhovati a odcházejí, že mnohem škodněji kverkům a nákladníkům od jich nákladův se odstěhovati.

Sotva že tímto objasněním poslové na sněm vyslaní jednu záležitost obecní vyřídili, nastala šepmistřům doma sporná věc nová s úřadem horním, neboť tento dávnou obnovoval opět hádku o přednost v soudech při sporech domácích a počínal opět veškerou pravomoc v městě si osvojovati, popíraje stolicí šepmistrské práva míti. Toto nepřátelské počínání si úřadu horního nemile dotklo se šepmistřů, kterým při nastoupení nového mincmistra všeliké přátelství zachovati tak slavně připověděno bylo. Proto pro uvarování dalších a povážlivých rozmišek žádáno u mincmistra za obhájení starých práv: *Stolice JMCé jakožto krále českého, pána našeho nejmilostivějšího, na niž šepmistři a konšelé na Horách Kutných sedí, jest výsadní a z ní se tu všechny věci hlavní, outrpné i o čest od starodávna soudí. Na to majestát krále Jiřího, krále Vladislava a potvrzení císaře Ferdinanda. Horní a mincovní úřad na Horách Kutných sobě handl horní, minci a urburu JMCé poručenu mají, to spravují a podle toho o tále, cupusy a vyhledání šichet náležitě ¹⁵⁶¹ soudí. Tref-li se pak při tom criminale, buďto na hrdlo neb na čest se vztahujícího, to před šepmistry a konšely k soudu se podává, jakožto k té stolici JMCé, kdežto to tu na Horách Kutných slyšeti a rozeznávati náleží. Příkladově jsou nejprve: soud o stříbro pokradené za šťastné paměti krále Jiřího na rozkaz JMti, vina Hans Kohla písaře hutního, rozeptře Balcara Neumanna perkmistra z Kaňku, JMCé rychtáře a Tomáše Haška z Sukova štolmistra z poručení a nařízení JMCé, rozeptře Zikmunda Kozla z Rejzntolu hofmistra a Jana Harlanského z Radboří písaře kaňkovského taktéž z poručení JMCé. Pročež i Jich Mti páni mincmistrové také v té stolici sedali a s pány šepmistry pře netoliko městské, i též horní vyslyšali a jich uvažovati pomáhati ráčili. Od úřadu pak horního se odvolání běře před pány mincmistry, před pana prezidenta a pány rady zřízené komory království českého, ale od šepmistřův před JMti královskou. Prve úřad šepmistrský byl nežli hofmisterský a úředník mince na Horách Kutných. To potvrzuje majestát císaře Zikmunda léta 1420 za osazování zase na Horách a smlouvy starých a nových Horníkův po vypálení Hory, za mincmistra Jana z Sútic r. 1438 šepmistřům Hory k spravování poručeny byly, když pana mincmistra nebývalo. Na to list císaře Ferdinanda r. 1544, též krále Vladislava r. 1521. Též po smrti krále Jiřího mince se ujali, dluhy královské platili a když*

král Vladislav volen byl za krále českého, zase ji Jeho Mti i s užítky postoupili. Z té stolice JMCé také od šepmistrův a konšelův hofmistr, urburér, úředník mince a jiní z služebníkův a správcův horních se k povinnostem obecním volili a posavad, když se úřad šepmisterský obnovovati má, se k týmž úřadům poznamenávají. Na šepmistry, konšely neb radu a obec všecka privilegia svědčí, ano i sněmovní relací a jiná sněmovní nařízení. Jich Mti králové čeští, když kdy na Hory o jaké potřeby ke vši obci psáti ráčili, vždycky přední místo a hlas šepmistrům a obci dávali. ⁵⁶² Nejvyšší mincmistrové jak v rejtuncích obecních tak i jiných věcech šepmistrům a radě s obcí přední místo a hlas před hofmistrem, urburérem, úředníkem mince a jiným dávali a jim také dali a o jiné potřeby hor psáti veleli. Na to poznamenání rejtunkův obecních a psaní pana Bohuše Kostky z Postupic a pana Jana z Vítece. A posavad šepmistři a konšelé jako přední úředníci JMCé tu na Horách Kutných netoliko v pilných věcech úředních a jednáních a i též v neúředních i při té rytířské kratochvili „střílení ptáka“ místo a hlas po panu mincmistrovi před hofmistrem a jinými úředníky horními a mincovními mají. Na to vidimus z knih pořádku havířského hor stříbrných. Když léta 1555 v jednom patentu JMCé hofmistr a úřad horní před šepmistry položení byli, to muselo k napravení přijíti a šepmistři napřed položení býti. Patent ten posavad před rukama jest na Vlašském dvoře. Šepmistři a konšelé z té výsadní a přední stolice JMCé panu mincmistrovi všechny věci mezi lidmi tu na Horách Kutných sběhlé a provedené oznamují, obec všecku a v ní ten nesčíslný počet lidu a zběr rozličnou v kázni a poslušnosti drží, ježto není naděje, aby tím hofmistr a úředníci horní vládnouti mohli. Naposledy na šepmistry a obec na Horách Kutných všecka jiná královská stříbrná neb horní města jakožto na nejstarší a nejdávňější v království tomto město horní, kteréž vždycky místo a hlas svůj po Praze má, přednost dávají a v pochybných věcech odtud správnost a naučení žádají.

Rozklad tento, učiněný hlavně působením zdánlivě obci nakloněného mincmistra, dosáhl svého účinku, že usilování horního úřadu po vlivu na rozhodování a souzení v záležitostech obecních zase na nějaký čas ustalo. Toto vtrázení se úřadu horního v záležitosti obecní povstalo hlavně za tou příčinou, že úřad konšelský již po dva roky obnoven ⁵⁶³ nebyl. Protož vyslání byli někteří z rady k panu mincmistrovi se žádostí, aby obnovení úřadu konšelského dle obvyklého pořádku vykonal. Dostali však odpověď, že dokud sám svých věcí náležitě neuspořádá, že jim v tom vyhovětí nemůže. Však aby osoby k úřadu tomu schopné jemu ve spisu podali, on že to do komory odeslati chce, aby k volbě nařízení obdržel. Po dojití tohoto nařízení a poučení, které osoby voleny býti mají, vykonal mincmistr obnovení rady obecní, při kteréž příležitosti pro obecné dobré i pro budoucí paměť toto nařízení písemně zanechal: Tak jakož jsou se při právních a obecních věcech dole psaní neřádové, o čemž se netoliko zde při tomto městě, ale i jinde zhusta mluví, rozmohli, a ti sami na záhubu a zkázu obce v nemalém stížení chudých, pracovitých a obzvláště zhornilých lidí a tak na škodu JMCé drží:

Jedno, že mnozí z konšelův přísežných chodí v radní den na radní dům kdy chtějí, žádných pokut nedávajíc, když hodinu uloženou zmeškají, tak jakož prve bývalo, nýbrž jedni na druhé, když onen dá, že já také dám, ukazující a tak když všichni a obzvláště ti, jenž na přední lavičce sedí, tím a týmž hřichem jsou vinni, jedni druhým to přehlídají, takže mnohdykrát se trefuje, že náležitěho počtu konšelův, kteří k soudu a uvažování věci právních náleží, nebývá, kterouž příčinou soud se držeti a mnohý svého náležitěho opatření míti a užívati nemůže. Protož jest potřebí, zvláště pak nad tím, co sami mezi sebou dobrého nařídí, ruku držeti, tak aby bez výminky žádnému toho prohlídáno a pro jednoho neb více osob, by pak předních se dotýkalo, rušeno to nebylo. ⁴⁶¹

Druhé. Že mnohé pře ne tak příčinou stran, jako neobycným folkováním, častým a zbytečným odkládáním práva, na velikých a dlouhých protazích zůstávají, někteří soudcové a

smlouvě k stížení jedné kteréžkoliv strany mimo čas slušný a náležitý zdržují, jiné mimo způsob pravý ⁵⁶⁴ na příliš dlouhé termíny odkládají a jiné vyslyšané, dovedené a tak zavřené majíce, časné neuvažují, nýbrž od jednoho k druhému času odkládají, takže někdo půl léta, rok celý i více toliko na výpovědi zůstávají. Kterýmž způsobem mnohá pře, nežli k svému ukončení přichází, do tří, čtyř i více let se protáhne, ten, kterému se křivda děje, k své spravedlnosti, buď domácí neb přespolní, přijíti nemůže a mnohý stížen jsa takovými protahy, od začatého pořadu práva upouští, jiný pak chudý aneb potřebný jsouce, obávaje se, aby skrz takový dlouhý soud o všecko nepřišel, aneb že by na to nakládati dostačiti nemohl, ku právu přistoupiti a nic toho začítí nesmí, nýbrž raději svou křivdu Pánu Bohu poroučí. I poněvadž ten způsob a kterak by v těch příčinách spravedlnosti každému dostati se mohlo, netoliko právy vyměřen jest, ale také jeden každý, jaký by v tom řád zachován býti měl, tak aby Pánu Bohu k rozhněvání příčina dávana nebyla, rozumem přirozeným dosti hnouti může, jest tedy vysoce potřebí v tom jako ve všem veliké šetrnosti k propůjčení chudým a někdy nevinným spravedlnosti užívati a tak pořadu práva raději následovati, nežli nevlíti neb žádosti neslušné některé strany folkovati.

Třetí. K spravování statkův a důchodův obecních a špitálních sami konšelé sebe aneb některé osoby z sebe volí a tak ty úřady sobě rozdávají, v čemž a z čehož veliký neřád pochází. Neb poněvadž se taková správa téměř z první lavice osobám dostává, tedy zřídka se kdo za takového, aby mu tento neb onen nedostatek buď při hospodaření neb při počtu vystavil, vydariti a obecní dobré zastati smí, kterouž příčinou někdy s učiněním počtu časného se protahuje a kteří někdy něco k obci neb záduší zastavují, od sebe toho v několika letech neodvozují a tak obecní dobré tudý a těmi příčinami v nerozšafném anobřz i v škodlivém způsobu státi musí. A protož bylo by lépeji a užitečněji k takovým správám některé jiné osoby z obce naříditi a ty aby povinny byly ⁵⁶⁵ každého roku konšelům a starším obecním pořádný počet učiniti. Dopustily-li by se pak jakého neřádu, tehdy aby takové ku příkladu jiným vtréstány a jiní na místě takových nařízení byli.

Čtvrté. Mezi pekaři, mlynáři a jinými řemeslníky, kteříž lidu obecnému za jich peníze v slušnosti posluhovatí povinni jsou, žádného řádu není, a ti téměř v žádné poslušnosti vrchnosti své nezůstávají. Neb chléb se příliš malý, když se jiná města okolní sem srovnávají, peče a též ten se ven z města překupníkům na vozích prodává, takže se ho někdy lidem domácím v městě nedostává. Oblilí mnozí překupují, jedni druhé k učinění vždy větší drahoty předávají, jiní nakoupíce toho a přivezši odjinud sem k horám JMCé na draho chovají. A když pak krásně ti, jenž se těch věcí dopouštějí, proto na radnici povolávání bývají, avšak se žádným skutkem netresce, nýbrž se toho toliko domlouváním a slovy odbývá a tak se tím chudý a obecný a nejvíce horní lid velice stěžuje. Protož aby jistá pokuta v jedné, druhé i třetí učiněna a to do desíti kop uložena byla a ta se žádnému vymyšleným způsobem jakýmkoli nepromijela. Jestliže by pak ani to nepostačovalo a kdo více toho se přečinil, aby ta věc na nejvyššího pana mincmistra vznešena a taková osoba jmenována byla.

Páté. Když se těch předdotčených a jiných neřádův někteří z konšelův, jenž buďto své mlýny mají aneb ty výš jmenované živnosti a obchody vedou, dopouštějí a o přeřzení toho jednati a mluvití se má, tehdy ti a takoví předce v lavičích zůstávají, od toho ven nevystupují a tak jiný pro ně tím náležitě hýbati a k tomu se přimlouvati nesmějí. I jest potřebí, aby pan rychtář JMCé toho nedopouštěl a netrpěl, nýbrž takovému, kterýž by při rozjímání těch věcí zůstávati chtěl, buď ten kdokoliv a v jakémkoliv úřadu, ven z lavič a tak ze světnice vystoupiti poroučí.

Šesté. Někteří zde při obci i jiní některé statky zádušní buďto k kostelům anebo na milosrdné skutky do předešlých pobožných lidí dobrým ⁵⁶⁶ a svatým úmyslem odkázané drží a spravují a z toho žádného počtu, jsouce tím slušně a spravedlivě povinni, nečiní, vedle vůle kšaftujících se nechovají, nýbrž sami toho užívají a konšelé na to všecko, majíc se oni o to domlouvati a to zastávati, skrze prsty hledí a někteří z nich sami se toho dopouštějí. ⁴⁶² To ačkoliv také všechněm konšelům k potřebnému

⁴⁶¹ Tato předhozená liknavost osob v radě městské jsoucí k vykonávání povinností svých zavdala hlavní příčinu k tomu, že úřad horní záležitosti obecní na sebe převéstí chtěl.

⁴⁶² Narází se tu hlavně na poručníky odkazu Máslníkovského, o

opatření, zvláště pak primasovi na to pozor míti náleží, však jestliže by kdy i od těch něco se toho přehlídalo, o čemž, aby se to po tomto napomenutí díti mělo, té naděje není, tehdy též pan rychtář k tomu se dívati a k tomu mlčeti nemá, nýbrž se o to na místě JMCé slušně domlouvati, vedle mocnosti k nápravě přivozovati a čím by sám zvládnouti nemohl, to na pana mincmistra aneb vidělo-li by se jemu na komoru českou vznéstí má.

Naposledy. Když někdy horních a tak JMCé věci se týká a od úředníkův rychtáři městskému, kterýž za to svůj plat z mince každého téhodne bere a opatření některých osob vězením ztrestati poručeno bývá, tehdy rychtář málo na poručení jich dbá, tak se nechová a tou příčinou netoliko zlé svůj průchod má, ale také úředníkův nařízení nemálo zlehčeno bývá. Protož jest potřebí každému rychtáři hned při učinění jeho závazku to připomenutí učiniti a při něm to opatřiti, aby v těch příčinách náležitou a slušnou poslušnost zachoval, aby toho jináč opatřiti potřebí nebylo a tudy z některých nesrozumění mezi těma dvěma úřady, městským a horním, sjíti mohlo.

Dále že jest zapotřebí, aby pokojná a jistá policie a opatření, když by z dopuštění božího buď oheň anebo skrze zlé a nezbedné lidi nějaká šarvátko a bouře nastala, nařízena byla. Protož aby po čtvrtech anebo kvartýrech jisté vyměření a nařízení se stalo, tak aby všeliké nesjednocení předcházeno a včas od ustanovených osob přerhováno a ¹⁵⁶⁷ pokojeno bylo. Nebo kdyby tím způsobem mezi domácími a přespolními takové zášti a zkyselení, jakž již po dvakráte v krátkém čase se stalo, mělo do obce se vlouditi, nemohlo by než městu nebezpečnosti a škodu přinášeti. Protož žádá, aby šepmistři mu odvedli specifickální partikulář, jakým způsobem to město po čtvrtích rozděleno, kdo a jací lidé v každém domě, buď Čechové neb Němci, jsou, jaký obchod vedou, výslovně přidali, aby jistá a bezpečná policie zavedena býti mohla.

Z této přísné instrukce, kterouž nejvyšší mincmistr šepmistřům a konšelům vydati za dobré uznal, poznati možno, že mnohé nepořádky v obci napravití potřebí bylo. Protož také po obnovení rady k tomu přihlíženo bylo, by se nařízení tomu zadost učinilo. Proto také ještě týž den stalo se snešení šepmistřův a radních s panem rychtářem JMCé následovní: Poněvadž mezi obyvateli a sousedy obce zdejší rozpustilost nemalá se rozmohla a povykky po noci, pralice a často vraždy tajně se dějí a lidé pokojní v svých příbytcích pokoj míti nemohou a dosti málo se doptati může, kdo by takových povyků a jiných nespůsobův se dopouštěl, protož pro přetření toho a uvedení lepšího způsobu do obce této, aby každý den po první hodině na noc na rathouze se zvonilo a vůbec před tím dnův trhových se provolalo, aby žádný po zvonění v domích šenkovních se nenacházel a hospodáři neb nájemníci ožralcům po první hodině po zvonění piva a jiného nápoje na řad nedávali, leč by lidé přespolní byli a někteří sousedé pro uctění jich tu s nimi pokojně seděli, pod skutečným trestáním a pokutou dříve vyměřenými. A když by bylo po zvonění, rychtář hned, poněvadž do domův šenkovních i jinam po městě choditi má a kde by koho, že by jaké pračky činil nebo křičel, postihl, ty do šatlavy bráti má. Též postihl-li by u koho jakou zbraň anebo pemrlici, čakany a jiné těm podobné a předešlým způsobem zapovězené věci, aby jim to odebral a více nenavršel. Však před tím také aby provoláno bylo, aby nikdo s žádnou zbraní, zvláště po noci nechodil. A aby tomu všemu rychtář dosti učiniti mohl, maji k němu ¹⁵⁶⁸ čtyři ponocní přidání býti, kteří s ním choditi a jemu do čtyř hodin a bylo-li by třeba i déle nápomocni býti mají. Den pak sobotní a nedělní druhý rychtář nařízen býti má, kterýž volenému rychtáři v tom všem nápomocen býti a takové pokřiky a různice noční přerhovati má.

Poněvadž pak na pekaře, mlynáře a řezníky taková stížnost vedena byla, hleděli tu šepmistři a konšelé též nápravu učiniti a ustanovili každému z cechův těch jistý řád k přísnému zachování. Obeslavše pak nejprve starší nad pekaři, tyto příčiny jim oznámili: Jedno. Že jest pánům to velmi stížné, že tak špatně obchodem svým tuto obec opatřují a chleba dostatek nedávají, jelikož mnohou sobotu k večeru chleba nebývá a vědí o tom dobře, že lid horní pracovitý teprva když mzdu vezmou, k večeru

sobě chleby a jiné potřeby kupují. Však nemají-li co sobě koupiti, tak nemalé nařikání mezi lidem bývá, že v tom od pánův nejsou opatření, o to dosti mluvívají. A jiná příčina nemůže se najíti, než ta, že nezřízeně na ty vozy nakládají a přes pole vyprodávají, ježto vidí dobře, že mají předně obec opatrovati a že připověděli vždy tak učiniti. A co přes pole se vyprodává, neví se jak jej pekou, a jim starším bylo předc v tom poručeno, aby k tomu přihlédali. Však neví se o tom, jak to opatřují, že tak nemírně odtud toho božího daru se veze. Druhá příčina jich povolání tato jest, že velmi malý chléb pekou, ježto by měli k tomu prohlédnouti, že jejich prodaj jest takový, že se nemůže o něj třít, než po čem napekou, to musí vzít. I poněvadž jistá pokuta jest na to vyměřena, kdo by tak malé chleby pekl, jestli oni, jakožto starší, nebudou to chtíti opatřiti a v to vkročiti, tedy potkají-li se s jakou pokutou, necht' nemají za zlé. Nebo jest to velká věc, že tak beze vsi mírnosti hrubě malý chléb pekou. I nemohouc páni takového od chudých lidí nařikání slyšeti a obávajíc se, aby od vrchnosti domluvy neměli, toho více přehlédati nemohou, než jestliže toho nenapravi, tehda jak starší předně, potom i jiní spolotovaryši trestání a pokutování budou. ¹⁵⁶⁹ Třetí. Že dopouštějí vepře ledakomus překupovati, ledajakýms podruhům a nájemníkům, ježto by toho dopouštěti ani přehlédati neměli. Protož aby mezi sebou osoby nařídili, které by to vyhledávaly a přerhovaly a na pány vznášely. Čtvrté. Kterí mezi vámi vepře chovají, tedy aby to nařídili mezi sebou, aby předně řezníkům domácím pobídku učinili, aby tak chudí lidé fedrování byli. Nechtěl-li by domácí koupiti a nepotřeboval-li by, tehda mohou přespolním prodati. A to se jim zapovídá pod pokutou 5 kop gr.č. Protož aby tovaryšům svým, obešlice cech, oznámili, aby se oni věděli, jak varovati, jakž oni tak jiné. Po krátké omluvě, kterouž starší vinu s sebe i s cechu sníti hleděli, doložili, že se o tom všem jim i tovaryšům (tj. spolumistřům k cechu příslušícím) jich oznámí, aby se věděli čím spravovati a jak pokuty uvarovati.

Starším nad mlynáři bylo takto nařízeno: Jedno. Jelikož vědí, jaké jest nařízení podle průb se stalo a oni na jakou míru mouky ze mlýna pekařům vydávati mají, že pak se oni tak nechovají, jest pánům velmi stížné. Nebo pekaři když sem o zmalený chléb obsílání bývají, to sobě za obranu berou, že jim od vás míra náležitá ze mlýnův nevychází. Protož pánům nemůže to než stížné býti, že sobě nařízení panského tak málo váží a chudého lidu horního neušetřují. A také se jim o tom přísně přikazuje a poroučí, aby se tak chovali a což slušného a spravedlivého od sebe ze mlýna vydávali, nebo jim snáležti nic, nežli měřičné. Druhé. To jest pánům stížné, že tak velmi tu obilí draží, jeden před druhým chmatá, což jest jim předešle nejednou zapovědino pod jistou pokutou a neradi by páni vpravdě k nim tak přísně proto nastupovali a pokutami k nim přikročovali. Protož aby oni mezi sebou sami se napomenuli a ušetřili, aby v té příčině mezi nimi mírnost nějaká zachována byla a také lidu chudého a této obce ušetřovali, aby mírnost v kupování obilí zůstávati mohla. ¹⁵⁷⁰ Třetí. Že zpráva jest, kterak by přes pole mouk nemálo odvázejíc prodávali, jakž jistými poručeními JMCé pána nás všech nejmilostivějšího, tak potom i od pánův přísně pod pokutou pěti kop gr.č. zakázáno bylo, aby odsud od Hory Kutné viktualii se nevyváželo, než odjinud obec tato takovými věcmi fedrována byla. Protož v tom se jim ještě poroučí a výstraha dává, aby se toho nedopouštěli a mouk odsud jinam nevyváželi pod pokutou již oznámenou. Čtvrté. Že se jim o tom poroučí, aby vepřův, kteréž na mlýnech svých mají, od obce nevyprodávali, než nejprve domácích řezníkův aby pobídlí a jestli by se s nimi smluviti nemohli, tedy budou moci to přespolním lidem prodati. Však pokudž by nejvyšěji býti mohlo býti, aby předně obce ušetřili a víc odsud vepřův neprodávali, než hleděli, aby lid horní fedrován byl, poněvadž všichni máme z hor živnost, také povinni jsme všichni lid ten, který na horách jest, fedrovati. Protož se jim poroučí, aby tovaryšům svým oznámili, aby se tak a ne jinak chovali, nechtěl-li v pokutu upadnouti. Páté. O tom se jim poroučí, aby na to pozor měli a mezi sebou nařídili osoby, které by to přehlídaly, kteří nájemníci neb podruhové svině nebo vepře by měli a na škodu lidskou chovali, aby o tom pánům zprávu dávali a takový neřad aby přerhován byl a ti, kteří k tomu právo nemají, toho také neuzívali. Nebo poněvadž

to k jich živnosti a pekařův náleží a páni nemohou o všem všudy věděti, o tom se jim poroučí, aby pozor měli na to a v živnosti sobě překážky činiti nedopouštěli. Šesté. To se jim také zapovídá, aby mouk sobě přes míru nevysazovali, ale s chudým lidem se smlouvali, aby jim Pán Bůh požehnání dal. Když starší nad mlynáři chtěli na obranu svou některou omluvu přednésti, jest jim oznámeno, že páni nechťi jalových těch omluv jich slyšeti, než aby se tak podle toho nařízení zachovali.

Starší nad řezníky byli též obesláni a jest jim napomenutí v těchto ¹⁵⁷¹ artikulích učiněno: Předně. Že páni zprávu jistou o tom mají, kterak oni napořád nakoupice dobytka tu okolo Hory, blíž i dále jak mohou, obzvláště telat, skopcův a majíc obec tuto fedrovati a to opatrovati, aby lid horní měl co sobě na slušnosti koupiti, takový dobytek jiným přespolním řezníkům prodávají a v tom handlují, což jest jim předešle pod jistými pokutami přísně zapovědino. Nebo věc jest jistá, že tou příčinou drahotu působí a dobytek lepší ven vyprodávají a horší doma bijí, co jim nechťi od nich koupiti. Ač byste pak chtěli něčemu tomu odpírati, ale nemůžete, nebo Jiří Lavička jest se přiznal, že prodával. Protož se vám to všem zapovídá takové handlování a dobytka od obce vyprodávání pod pokoutu pěti kop gr.č. od starodávna na to vyměřenou. A tak jiné, obešlic tovaryšův svých, jim to oznamte, aby se věděli pokuty jak uvarovati. Druhé. Že jest veliké nařikání od lidí horních a chudých, že tak nemírnou drahotu způsobili a mezi sebou masa tak vysoce vysadili, ježto jest to poněkud i s hříchem tak chudému lidu ubližovati, že mnohý pro drahotu velikou nemůže sobě kus masa koupiti, a vědí, že jeden každý v obchodu svém má toho šetřiti, aby ten obchod vedl a nebylo s ubližením a nátliskem bližního. Oni pak, když nemají polovici, zdá se jim, že výdělků žádného nemají. A páni ráčili tomu jich handli dobře vyrozuměti ze zprávy šenkýře od Baka-lářův, kterýž to oznámil, když jste na něj stříhli doma, že sám bije na záhubu řemesla vašeho, že co jest tu některého skopce do své kuchyně sobě zabiti dal, že jest mu to o polovici laciněji přišlo, nežli by v krámích kupoval od vás. Pročez se jim o tom poroučí, aby mezi sebou se napomenuli, aby v paměti měli Pána Boha svého a svého svědomí šetřice nehledali tak velikého užítku, ale ušetřili také chudého lidu a spravedlnosti, jestliže chtí však pokuty ujiti na to od starodávna nařízené. Třetí. I to v stížnosti páni mají, že oni napominání panská sobě za ¹⁵⁷² hřbet kladou, jak starší tak jiní tovaryši spolucechovní jich, a to v příčině té, že jest již nejednou přísně zapovědino, aby nekupovali od přespolních řezníkův mas a to za tou příčinou: jedno, že jest to veliký neřad a nemůže než tudy drahotu pojiti. Nebo on, který od přespolních řezníkův kupuje, kupuje za příčinou tou, aby něco získal, a kdy kdo z nás od něho koupí, také na tom užitek mítí mohl. A tudy když skrze jedny i druhé ruce projde, nemůže než drahotu pojiti a chudý lid v tom hynouti. Protož takový handl neobyčejný zapovídá se jim přísně ještě, jakž i prve to bylo zapovědino, aby žádný, buď z starších ani spolucechovních, v překupování těch mas se nevydával, ani jeden od druhého dobytkův z okolních vsí přihnaných nepřekupovali pod propadením pokuty pěti kop gr.č. O tom též spolutovaryšům a cechovním svým aby oznámili. Čtvrté. Jim starším se poroučí, aby spolu s cechovními svými to tak opatrovali, aby dostatek mas při obci bylo a netoliko dni sobotní čerstvá masa, ale i jiných všedních dnův vždycky pro pohodlí chudých lidí i jiných sousedův mívali. A netoliko k sobotě, ale i k jiným dnům dobytky bili a nečekali, až by sobotních čas odbyli, jakž ten nezpůsob na zsužení chudých lidí a sousedův mezi sebou začali, aby po vůli své masa prodávati mohli a drahotu činili. Protož aby toho více nebylo a to pod skutečným trestáním a pokoutou pěti kop gr.č., když by koli čerstvých mas neb nových mas v krámě nebylo a to v dostatku jakž náleží. Neb na tom mnoho té obci záleží, zvláště, poněvadž v této obci jest lidu mnoho pracovitěho mimo jiná města. A jinak také by to bylo s posměchem obci této, kdyby měl nedostatek jaký v potravách, zvláště v mase býti. A poněvadž toho žádají, aby jim překážka v jich obchodu a řemesle se nedála a nájemníci v domích hostinských na živě sobě dobytka nekupovali a bítí nedali, tedy jsou povinni to tak opatrovati, aby oni řemeslem svým a prací svou, kterou před sebe vzali, tak to opatrovali, aby na ně nařikáno nebylo a potom pokuty se uvarovati mohli. ¹⁵⁷³ Páté. Jakož jsou žádali toho, čehož i v tomto

artikuli čtvrtém něco podotknuto jest, aby obyvatelům zdejším, obzvláště pak šenkýřům a nájemníkům to se zapovědělo, aby na živě dobytka nekupovali a bítí nedávali. Než poněvadž obchod jejich a živnost tato jest tuto obec masy fedrovati, potřebuje-li kdo, aby od nich kupoval k potřebě své. Poněvadž taková žádost jejich poznává se býti slušná a spravedlivá a páni připravděli jak nad tím pořádkem jejich i nad jiným laskavou a ochrannou ruku držeti, protož že se tak stane, a jim, zvláště těm nájemníkům a obyvatelům nebo šenkýřům o tom se přísně poroučí, aby se toho nedopouštěli. A poněvadž to předešle nařízeno jest, jestli by kdo se toho čeho dopustil, že mohou jemu to vzíti a na pány vzněsti. Vedle toho tak se zachovati mohou. Však sousedům se toho propůjčuje, aby sobě k potřebě své vepře neb tele dáti zabítí mohl. To vše tím se zavírá, poněvadž oni z pořádku svého stará nařízení a ustanovení připomínají, že jsou páni také v ta stará nařízení dobrá a chvalitebná nahlídli a sobě dali připomenouti a jim je obnovují a o tom poroučejí, aby tolik a ne jinak se chovali a o tom o všem spolucechovním a tovaryšům svým oznámili, že páni svých nařízení lehčiti dáti nemíní a na sebe posměchu dopustiti nikterak nemohou, ale pokutami přestupníky trestati chtí.

Tak spatřujeme, že zástupcové obecní všelikými prostředky žádoucí řád a pořádek v městě upravit se snažili. Též o prospěch obecní bedlivě bylo staráno aby důchodům obecním bylo pomozeno. Tak v úterý po neděli Dominus protector (první neděle v září) páni obecní a soudcové byli povoláni a jest na ně vznešeno, že urozená paní Kateřina Žerotínská ze Smiřic tvrz Lorec před obcí chtěla by prodati a nežli by s kým jiným o trh vešla, raději by pánům toho přála. Poněvadž pak v ní jest pivovar a sladovna a prve o tom uvažováno, aby pro obec u Neškaredic pivovar byl postaven i sladovna, a tuto by bez nákladův k tomu se ¹⁵⁷⁴ přijíti mohlo a užitek k obci by se přivedl, k tomu páni mají poddané své v kraji pšeničném, odkudž by se pšenice shledávati a zase do vsí pivo vystavovati mohlo. Však nejvíce pánům že to v cestě jest, že se obávají, aby mimo starobylý způsob něco na obec tuto neuvedli nového a posudné aby nemusili i jiní sousedé dávatí, kteří tou živností jdou a várek užívají. Mezi tím pak jest se obávati, když by tu ne velmi trefný dosedl, že by skrze to mnoho zaneprázdnění obci pošlo. Když to vše bylo uváženo, dali páni obecní pánům odpověď: že jsou to všechno přednešení s příčinami předloženými uvážili a toto se nachází, že mnohé příčiny slušné mají, proč by této obci tvrz Lorec měla přivlastněna býti a zvláště tu nejvíce, byl-li by jaký netrefný soused tu dosazen, že by mnoho nevolí a překážek sousedům činil, připomenuvše i to sobě, že když Tobiáš Lorecký tu byl, že jest tam ledajakous protimyslnot dělal, vina tam šenkoval a když by někdo stavu rytířského neb panského se tu dostal, bylo by snad hůřeji. Za tou příčinou jednou se u nich snáší, bude-li jim paní chtítí prodati a se smluviti, aby trh vykonán byl, byť pak i várka nebyla vedena tam, mohla by se potom některému sousedu prodati. Než s várkou na ten čas že není pospíchati bezpečně, až by se v Praze o to rada vzala, mohla-li by se bezpečně várka držeti. Protož se snášejí na tom, aby s paní Žerotínskou promluveno bylo a den k trhu aby jim oznámen byl. Na základě tohoto usnesení na koupi Lorce stala se následující kupní smlouva: Léta Páně tisícího pětistého osmdesátého devátého ve středu po památce sv. Jiří stala se jest smlouva dobrovolná a trh celý dokonaly mezi urozenou paní Kateřinou Žerotínskou ze Smiřic jakožto prodávající a slovně poctivosti pány šepmistry, konšely i vsí obci města Hory Kutné kupujícími strany druhé a to taková smlouva a trh, že jest předdotčená paní Kateřina Žerotínská ze Smiřic prodala statek svůj svobodný a nezavadný, totiž tvrz řečenou Lorec mezi Horou Kutnou a Kaňkem ležící, s zahradou, chmelnicí, pivovarem, sladovnou, haltěří při té a v té tvrzi ¹⁵⁷⁵ ležícími, vystavenými i k ní příslušejícími svršky, nábytky obzvláště miněnými na a rejstříku poznamenanými, se vsí zvolí, se plným panstvím, tak a v témž plném právě, mezích, hranicích, ohradách, v nichžto nadepsaná tvrz Lorec se vším k tomu příslušenstvím náleží a také jakž toho všeho paní Kateřina Žerotínská ze Smiřic, koupivši tůž tvrz Lorec i se vším k ní příslušenstvím od pana Mikuláše Dačického z Heslova a paní Kateřiny Vlkovské z Ouberovic vlastního strýce a vlastní matky sirotkův pozůstalých po někdy Václavovi Dačickém z Heslova na místě a k ruce týchž sirotkův, v držení a

užívání posavad byla, žádného práva ani které zvláštnosti sobě, dědicům a budoucím svým tu nepozůstávají nyní i na čas budoucí. A to všechno ku pravému právu dědičkému prodala nahoře psaným šepmistrům a konšelům i vši obci města Hory Kutné nynějším i budoucím za sumu šest set kop gr.č. Kteroužto sumu grošův dotčení šepmistři a konšelé i všechna obec města Hory Kutné paní Kateřině Žerotínské ze Smiřic při času sv. Havla nejprv příštího od datum smlouvy této zúplna a docela na minci dobré a berně dáti a zaplatiti mají, neb konečně ve dvou nedělí potom. Proti tomu takovou tvrz Lorec i se vším k ní příslušenstvím paní Kateřina Žerotínská ze Smiřic s dědici a budoucími svými jim šepmistrům a konšelům i vši obci města Hory Kutné nynějším i budoucím prodala s právy, dědinami i statkem svým svobodným, kteréž v tomto království má a míti bude třetinou vejš. A kdyby sobě strany, buď kupující neb prodávající před vyjitím času svatého Havla příštího dvě neděle napřed věděti daly, tehda paní Kateřina Žerotínská ze Smiřic s dědici a budoucími svými tůž tvrz Lorec s tím se vším k ní příslušenstvím má a povinna bude jim šepmistrům a konšelům i vši obci města Hory Kutné ve dsky zemské beze všech odporův a dalšího zaneprázdnění dáti vložití. A cožkoli v této smlouvě trhové zapsáno a doloženo, to sobě z obojí strany s dědici a budoucími svými zdržeti a tomu dosti učiniti jako dobří lidé připověděli.

¹⁵⁷⁶ Na potvrzení a toho všeho zdržeti pečeti své, předně jakž paní Kateřina Žerotínská ze Smiřic, tak šepmistři, konšelé i všechna obec Hory Kutné pečeť menší městskou k této smlouvě trhové jsou přitisknouti dali a k tomu se z obojí strany urozených pana Sigmunda Freisichselbsta z Freudenpachu na Konárovičích a pana Jana Machovského z Oudolí JMCě urburěře na Horách Kutných dožádali, že jsou oni na svědomí toho všeho pečeti své podle jejich tolikéž k této smlouvě trhové, však sobě, dědicům a budoucím svým beze škody, přitisknouti dali. A každá strana, jichž se dotýče, jednu smlouvu tuto v jednotlivých slovech psanou sebou má. Actum léta a dne nahoře psaného.⁴⁶³ Od té doby až podnes jest obec kutnohorská v držení tvrže Lorce a v ní nachází se pivovar obecní.

Také k rozmnožení statku špitálského podařilo se šepmistrům a konšelům ze zvláštní milosti císařské získati znamenité pozemky poblíže špitála, a sice dědiny tak zvané Judexovské, na které tento zápis byl učiněn.⁴⁶⁴ Nejjasnější kníže a pán, pan Rudolf II. z boží milosti volený římský císař a uherský, český král atd. jakožto král český ráčil se přiznati před úředníky pražskými, že dědiny JMti královské zápisné, kteréž jsou na Jeho Mt po někdy Lidmily sirotku a dceři Mandaleny Judexové jinak Vorlové, sousedce na Horách Kutných, odúmrtí připadly, při potoce Páchu proti klášteru Matky Boží Sedlci ležící, jmenovitě lán dědiny orné s lukami a se třemi rybníčky, příkopy, břehy, vrbínami, porostlinami i s jiným vším a všelikým k témuž lánu dědiny, lukám a rybníčkům od starodávna příslušenstvím, jakž na to majestátové krále Jiřího a krále Vladislava, předkův JMti slavné paměti plněji svědčí, nic ovšem tu ¹⁵⁷⁷ sobě JMCá ani dědicům a budoucím králům českým, ani také osobám duchovním i světským, jimž by na tom jakákžkoli výplata náležela nepozůstávají, i se vši zvolí, plným panstvím, tak a v témž plném právě, v týchž mezích a hranicích, v nichžto nadepsaný lán dědiny se všemi k tomu příslušnostmi náleží a také tak, jakž jsou toho poručníci na místě a k ruce též Lidmily a ona někdy Mandalena Judexová máť její i předešli držitelé od starodávna v držení a užívání byli, žádného práva, panství, ani které zvláštnosti sobě tu JMCá ani dědicům a budoucím králům českým ani také jiným osobám na tom dále nepozůstávajíce, ku pravému právu dědičkému prodati jest ráčil šepmistrům a konšelům i vši obci města Hory Kutné k záduší špitála svatého Kříže a svatého Lazara, nynějším i budoucím za sumu osmi set kop grošův pražských českých do úřadu JMti rentmistrského úplně a docela zaplacených a jim těch nadepsaných dědin k dědictví postoupiti ráčil a to k jmění, držení, užívání, prodání, dáni, zastavení, zapsání a učinění s tím vším jako s svým vlast-

ním spupným a svobodným dědictvím, spraviti JMCá míti ráčí, dědinami JMti, kteréž v tomto království českém míti ráčí právem zemským třetinou vejš. S takovou při tom výminkou a opatřením, kdež jsou předešle nadepsaný lán, dědiny s lukami a svrchupsanými rybníčky byly zápisné, že již více býti a slouti nemají zápisné, nežli jich spupné a svobodné dědictví na časy budoucí a věčné. Kterýchž oni nadepsaní šepmistři a konšelé Hory Kutné i na místě vši obce nynější i budoucí mají a budou moci užívati, je držeti a požívati tak, jako jiní obyvatelé v tomto království českém statků svých dědičných a svobodných užívají bez všeliké překážky. A toto ve dsky zemské kladení na místě a jménem JMCě jakožto krále českého učinili a vykonali jsou Hertvik Zejdlíc z Šenfeldu na Zvoliněvsi a Chocni JMCě vrchní hejtman všech panství a Vilém Vostrovce z Kralovic a Vlašimi rada a prokurátor v království českém, jsouce k tomu od JMCě zvláště vysláni, tak jakž relací JMCě na to učiněna v ¹⁵⁷⁸ kvaternu relací zeleném krále JMti a pánův JMti vладыk z plného soudu zemského léta tohoto tisíc pět set osmdesátého devátého v pátek po sv. Bartoloměji.

V sobotu po památce Povýšení sv. Kříže silné zemětřesení v Hoře bylo pozorováno hnedle po hodině dvamecítmé. Země se trásla s jakýmsi hlaholem, takže ti, kteří před domy byli a na něčem seděli, hýbání a třesení země pozorovali. Podruhé opět mezi tří a čtyřmécítmou hodinou, když se klekáni zvoniti mělo, země více se zatřásla nežli prve, takže v domích některých vápno a hlína odpadly se stěn. Třetí otřesení bylo ve tři hodiny na noc něco málo. Čtvrté pak velmi strašlivé a silné po sedmé hodině v noci, když již k jitru bylo, to hodnou chvíli trvalo a ti, kteří na kstel Vysoký hleděli, viděli, že se hýbe a klátí, takže hlásní z lavic, na nichž seděli, spadli. To zemětřesení po celém království českém i po Moravě a Slezsku bylo a mnoho škod způsobilo. Zde v Hoře štítek na radní světnici hmul se tak, že cihly dolů padaly. Těž komín na škole spadl. Před tím bylo toho dne čisté povětří. Těž v pátek den svatých apoštolů Petra a Pavla okolo dvamecítmé hodiny země se trásla.⁴⁶⁵

K potřebám horním nedostávalo se opětně potřebné vody na hutě, neboť v předešlých letech strhané rybníky nebyly posavad v pořádek uvedeny. Proto na žádost úřadu horního nařídil císař Rudolf II. v pátek po sv. Linhartu opatrovníkům pozůstalosti Máslníkovské Vítovi Flavinovi, Natanaelu Hložkovi a Janu staršímu Šatnému z Olivetu, by zanechajíce všech výmluv pro potřebu hutí a hor z rybníku zvaného Svěcený u Předboří vodu pustili a toliko spotřebu vody pro ryby v ¹⁵⁷⁹ něm nechali a to zvláště z té příčiny učiniti povinni jsou, poněvadž ten statek není dědičný nýbrž zádušní na milosrdné skutky odkázaný a takovým skutkem, jestliže se těm horám jaká pomoc učiní, mnohem více milosrdného skutku se stane, nežli v mnohých letech od nich učiniti se bude moci, jelikož se těmi horami mnoho tisíc chudých lidí žíví.

O povznesení hor byla té doby vůbec péče veliká, jenže největší břemeno nákladů nucena byla něsti obec a její obyvatelé a ti byli nad to doháněni k tomu různými vymyšlenými prostředky. Byloť jim i hrozeno, jakmile hornictví klesne, přestanou jejich výsady a práva míti platnost, a pro zachování jich byli staří Horníci sto obětovati statky a životy. Při vši své obětavosti a snaze i námaze nemohli však docílití toho, aby v hornictví potřebný řád byl uveden a podvodům jakož i zbytečným nákladům zabráněno. Úředníkům horním nešlo tak o to, aby nákladníkům nějaký zisk zbyl, jako spíše o to, aby pro nedostatek zaměstnání sami úřadů svých zbaveni nebyli. Proto pracovali jen potud, aby na hory náklad veden byl. Po neustálých stížnostech Kutnohorských, že přes veliké činěné náklady nemají užitek žádných, došlo roku toho od císaře dvojí nařízení, první v pátek po neděli postní Oculi a druhé v pátek po Nalezení sv. Štěpána (4. srpna), jimiž jim poručeno, aby pořádná registra zchovali a co se z důchodův obecních, též i z peněz, kteréž jsou zehovové z sebe sebrati musili a na všechny doly okolo Hory místo dávání posudného a berně domovní vynaložili a je od začátku roku 1566 až do datum toho poručení nejvyššímu mincmistru předložili, ježto komisaři na Hory Kutny k ohledání toho vysláni bu-

⁴⁶³ Desky zemské v kvaternu trhovém sivém léta 1589 v úterý po svatých Šimona a Judy CXXXVIII.

⁴⁶⁴ Desky zemské v kvaternu trhovém sivém léta 1589 v pátek po sv. Bartoloměji B 17.

⁴⁶⁵ Lib. Memorabilium v archivu městském k roku 1589. Dačický ve svých Pamětech k roku 1590 vypravuje o zemětřesení v Čechách a jiných zemích, o Hoře však ničím zvláště se nezmiňuje.

dou. Zda tito vůbec kdy do Hory přijeli a zda náklady vyúčtované předloženy byly, nepodařilo se v archivu najít.

Blížíme se k létům v dějinách království českého osudným. Proto nelze při sepisování místního dějepisu nepřehlédnouti blíže /580/ ku dějům povšechným a tak čtenáře na události příští připraviti. Zajetí arcivévody Maxmiliana dotklo se velice císaře Rudolfa. I povolání byli všichni princové císařského domu do Prahy, aby porokovali o vysvobození Maxmilianově. Prostřednictvím kardinála Aldobrandiniho na přímluvu papeže Klementa VIII. uzavřena byla v Budíně dne 9. března 1589 smlouva, kterou Maxmilian musel se zříci všech nároků na trůn polský a na jméno krále polského navždy, kterouž smlouvu nejen císař a ostatní princové domu císařského, však i stavové uherští, rakouští i koruny české a Čech, Moravy, Slezska a obou Lužic přísahou potvrditi museli, ježto Poláci se domnívali, že Čechové Maxmiliana v podnikání jeho nejvíce podporovali.⁴⁶⁶ Tou dobou pomocné vojsko Maxmilianovo potloukalo se po Čechách a jakési vojsko saské okolo času sv. Matouše přibývši do Hory, zde se pohodlně usadilo, v hospodách hodovalo a lid obíralo. Druhý den po celonočním pití po městě různice tropilo, takže to i havěrstvu bylo proti mysli, zvláště také proto, že k Sasům přidali se i dělníci horní Němci. Když pak se po napomenutí rychtářů pokojně chovati a v dobrotě odejítí nechtěli, srotl se lid a s lidem tím vojenským saským se srazil, jej zbil a do vězení šatlavního zahnal. Mincmistr stěžoval si u šepmistrů a předstíral jim, co z toho zlého pojítí může, ježto do 5000 jezdců k obsazení hranic litevských tudy jeti má a že třeba na pomstu do Hory přijedou, aby zajaté a uvězněné osvobodili. Proto páni sešli se toho dne do rady, aby vyšetřili výboje lancknechty spáchané a ohlášení jich, že jsou posláni od kurfirsta saského na pomezí uherské do Košic v počtu dvamecítma. Tu nejprv Tobiáš Triska a Melichar Žatecký, byvše z usnesení panského vysláni z plné rady k mincmistrovi, učinili relací:

Nejprve, když dle poručení panského tam dne věřejšího přišli a počali oznamovati strany těch lancknechtův, chtíc pověditi, co jest se sběhlo, hned je okřikl, že o těch klevetách nechce /581/ slyšeti, že o všem ví. „Než což jsem vám dal vzkázati po panu Šatném z Olivetu puchalterovi na to mi dejte odpověď, jakou máte správu, neb při Bůh přísahám, ani žádný ke mně nepřišel. A kdybych neměl pod svou správou doly, za něž mi JMCá stans dávati ráci, k té službě své bych ještě tisíc tolarův přidal, abych zde nebyl. Mělť jsem jiná místa a mnohem více lidu pod svou správou, nežli jste vy, ale v lepším regimentu a správě a rádu, nežli vy kde v čem správou máte a rád.“ Když však proti tomu říci chtěli, nedal jim hned ani žádného slova promluvíti, vždycky křičel a lál: „Ptejte se jen na šturmování, kdo jest kázal šturmovati? Proč jste kázali biřicům a katům bráti? Však jsou ještě nebyli k tomu odsouzeni, neboť jsou mezi nimi někteří stavu rytířského. Půjde jich více za nimi, kteří když se o tom dozvědí, co jste těmto udělali, co budou pak před se bráti? Máme příklad na Kladrubech, když těm krýgsmanům nechtěli toliko obroku dáti, udeřili na klášter. Co jsou komu za to dali? Přivázali popa nazpátek koňovi a kolik mil s ním jeli a co sobě uhonil, to sobě schovati musel. Což vy se také domníváte, že vy tímto vinni nebudete? Proč jste kázali k šturmu uhoditi? Jak jste to opatřili? Co jest to šturmování a k šturmu v takové příčině udeřiti, to nevíte? Kdo vašimi zvony vládne? Mám toho zprávu, že šturmovati kázal kněz od Náměti. Proč jste správcové? Při sám Pán Bůh.“ A nejinak vždycky lál a hromoval, že jak živi takového pána hromovati neslyšeli. Načež jsme oznámili, že žádný o tom neví. A on jim pravil: „Jací jste správcové? Jakou máte správu? Já jich také mám nemálo pod svou správou, však vím, kdo co činí, kdy a čeho se dotýkati má. Že kněží mají vašimi zvony vládnout? Necht' oni vládnou zvonem kázání slova božího.“ Když pak tak vždycky jednostejně lál a my nemohli nic s ním mluvíti, žádali, aby byli toliko o tom, co na pány strany pana Konecchlumského vznešeno, vyslyšáni.⁴⁶⁷ /582/ Tu on: „Nic

já již v tom činiti nechci, než vy pravíte, ať jest dobře. Přijel jsem k šatlavě, zdali by kdo ke mně přišel. Žádný krom mne nepřišel. Tak jsem od vás byl opuštěn. Chtěl jsem podle vás své krve nastavití a vy jste mne tak opustili. Já ještě se zastavil před váhou, kde jste tu stáli co řeřábi. Žádný ste ke mně nepřišel.“ A když jsme mu odpověděli, že jsme se domnívali, že ráci do hutí jeti, zakřikl: „Nejezdím já tak po těch vašich blátech do hutí na koních. A při sám Bůh, své krve chtěl bych podle vás nacediti, vy ale nechcete toho znáti! Jiní lancknechti táhnou za nimi. Co ti udělají, až o tom zvědí, již vy se opatřte, jak chcete! Já se na Vlašském dvoře opatřím. Nevíte o ničem, jaký ste kdo úřad. Ptejte se na to, co moji úředníci dělají, o každém já vím. Takového malého počtu lidí nemohli jste spraviti. Tolik málo osob a nemoci jim vládnouti. A při sám Bůh žádný hrom vy ke mně na radu nenesl. Vám to všecko bude vyptí! Strany Konecchlumského, co on na vás žádá za opatření, vy žádejte od něho, ať on vás ubezpečí, že se vám skrze to žádná škoda nestane, poněvadž čeled' jeho k tomu příčinu dala.“ Potom primátor Tobiáš Triska začal mluvíti, pán však také na něj se /583/ rozkřikl: „Co ty žvásto co to mluvíš a žvástáš?“ I pana Řehoře okřikl a na něj se obořil, ač tento pravil, že by za to dal deset tisíc kop, jak je potřebný člověk, kdyby se to bylo nestalo. Konečně naposledy s nimi pěkně mluvil: „Dávám vám hle naučení a výstrahu, chcete-li v své podstatě zůstávati, aby jste se opatrovali, aby to na dobrý způsob postaveno bylo a to vám z hněvu nemluví, nebo žádajíc vám dobrého.“ A mezi tím nejvíce na kata, biřice, rychtáře a krevního písaře se hněval, neboť sám prý viděl kata, jak jednoho vedl „a kdybych byl samostatný býval, při sám Bůh, že bych k němu byl střelil. Zavřete je všechny do klády.“ A více s ním mluvíti nemohli. Nato vyslal mincmistr pana Jiříka Šatného z Olivetu k šepmistrům do rady, aby zajatí knechti propuštěni byli.⁴⁶⁸

^{584/} **1590** Tato zdánlivě nepatrná událost byla by mohla pro Horu Kutnou míti smutnějších následků, nežli by se byl mnohý byl nadál, jelikož rozhořčenost horního úřadu a zvláště nejvyššího mincmistra obci mnoho škoditi mohla. Aby tomu předešli, postarali se šepmistři u zřízené komory, jež městu dosti nakloněna byla, že ustanoven byl v městě nový rychtář královský Mikuláš Vodňanský z Čazarova jemuž pak za povinnost uloženo, aby nepořádkům v městě přítrž učinil. Tím měla mezi úřadem horním a obecním položena býti hráz. Instrukcí za tou příčinou rychtář daná zněla následovně: *Rudolf II. z boží milosti volený římský císař, uherský, český král atd. Instrukci povětivému Mikulášovi Vodňanskému z Čazarova, rychtářů našemu nynějšímu i budoucím města našeho Hory Kutné, kterak se při téměř úřadě rychtářském od nás jemu svěřeném řídití, chovati a všelijak spravovati má, jakž níže po artikulech šíře rozepsáno stojí.*

Předně. Uznávajíc my zvláštní potřebu naši toho býti, též i pro přetrvování všelijakých neřádův a aby pravá náležitá věrnost, poddanost i příslušenství k nám, dědicům našim a budoucím králům českým vždycky upřímně zachovávana byla, tomu

vedli žalobu u mincmistra, že byli zajati ano i zraněni a že katem vedeni byli. I srovnáno to v dobrotě tak, že všichni byli propuštěni, ale že vše, co pobrali komu, navráti. Jestli by čeho doptáno býti nemohlo, poněvadž jsou sami k takové při příčinu dali, páni že jim toho nahrazovati nebudou. Na cestu bude dáno rejtharům 5 tolarův a něco masti od bradyře, aby se na šem oživovati a hojiti měli. A což se stalo od mistra popravního, o čem páni nevědí, to vše že se dálo příčinou jejich a mistr popravní jest tím městu zavázán, aby právo ochraňoval a opatroval. A když rychtář byl zamordován, běžel tam, aby právo retoval. To že jim budoucně ku hanbě býti nemá. I poděkovali za ochranu.

⁴⁶⁸ Doslovně dle zápisu písaře městského v Memorabiliích k roku 1589. Tím charakterisována povaha mincmistrova. Jaký tudíž div, že svornosti mezi úřadem horním a konšelským býti nemohlo, když se svobodnými, na práva městská tolik si zakládajícími Horníky podobným způsobem se zacházelo. Dačický se o celé příhodě pouze takto zmínjuje: *Knechti vojenští Nemci, jsouce nařizeni do Uher proti Turku, dostavše se do Hory Kutné a tu se zdržujíce a nezvedně sobě provozujíce drancovali a šnorchovali. I udeřila na ně chasa horská, zvláště haviřská podle jich obyčeje, zbili a seprali ty knechty, sotva že to vrchnost přetrhla, že žádný zabit nebyl. Domáci ti někteří vězením trestání a knechti zepřani dále vandrovati museli.*

⁴⁶⁶ Ignaz Cornova: Staat von Böhmen. IV. Bd. s. 142.

⁴⁶⁷ Pan Konecchlumský z Konecchlumí žaloval totiž na uvězněné vojiny, že mu bubnováním koně splášili, kteří se pak potloukli a /582/ zhyňuli. Dále, že šafáře jeho, jež na jarmark na koupi s penězi poslal, oloupili. Žádal proto o náhradu. Naproti tomu pak knechti

chceme, aby jak nynější tak i budoucí rychtářové naši v témž městě s vůlí a vědomím naším skrze prezidenta a rady komory v království českém vždycky v takových a jiných důchodních věcech k komoře naší jsou příslušeli a přináleželi a ještě přísluší a přináleží, každého příležitostného času lidé bohabojní, věrohodní, dobře zachovalí a ti, kteříž by na poctivostech svých žádné úhony neměli, nařizování a ustanovování bývali. A ti mají nám, dědicům našim a budoucím králům českým přísahou zavázání býti.

Dotčení rychtářové naši, kteří tak jak dotčeno v témž městě našem nařízení budou, má jeden každý vedle ouřadu konšelského na rathouze sedati, přední místo před nimi všemi míti, při všech rozepřech a všelijakých věcech, což kdykoli a jakkoli purkmistr a konšelé naši téhož města slyšeti, rozsuzovati neb jednati a před se bráti budou, toho všeho sám osobně se vši pilností přítomen býti má, všeho doslyšeti a v tom ve všem dobré a užitečné naše a dědicův našich všemi obyčejí všelijak obmyšleti, jednati a působiti a se k nám jakožto císaři a králi ¹⁵⁸⁵ pánu svému, věrně, právě a poslušně chovati a na místě našem a bez přítomnosti naší ve všech věcech komorou naší českou řídit a spravovati a tu své zření a útočiště a na tom svou obzvláštní péči, pilnost a bedlivost míti má, jestliže by buď v radě nebo mezi obcí aneb osobami v témž městě našem co toho předzvěděl, že by proti nám a na újmou a ublížení neb zlehčení důstojenství vrchnosti a na škodu komory naší před sebe bralo a působilo, neb jaká puntování se díti chtělo, o tom aby hned bez meškání nám neb na místě našem komoře naší české oznámil a nikoliv netajil, i také osobou svou, pokudž moci budete, aby takové věci předcházel a přetrhoval a my nad ním ochrannou a milostivou ruku naši císařskou a královskou ve všem slušném držeti ráčíme.

Dále dotčený rychtář náš, jak dotčeno, vždycky při soudech konšelských bývajíc a všeho přítomen jsouce, ten pořádek zachovati má, aby se k hodině náležitě konšelé scházivali, lidem odkladové a průtahy v jich spravedlnostech aby se nedáli, přijímání osob aby nebyvalo, než chudému jako bohatému skutečně k spravedlnostem jednoho každého dopomáhali. Jestli by pak napraviti nechtěli, ty osoby nám neb komoře naší jmenovati a oznamovati má. Kterýžto rychtář povinen jest ve všem tajnost rady zachovávat, leč by se co proti vrchnosti a důstojenství neb osobě naší císařské neb dědicův našich jednalo, toho nikoli, jakž svrchu stojí, před námi tajiti nemá.

Také úřad konšelský toho v moci míti nemají, aby obec měli svoláti pro kteréžkoli příčiny, ani žádných společných schůzek, kromě rathouze, nemívali. Než rychtář náš, když toho buďto pro poselství naše neb pro jiné zvláštní obecní domácí potřeby, kteréž by oni jemu každého času za důležité a pilné oznámili, a on poznafe býti toho potřebu, teprv, a jinak nic, obec svolati a při tom při všem, co se jednati bude, osobně sám býti má.

A poněvadž dotčený rychtář náš, tak jakž svrchu oznámeno, při všech věcech sedati a osobně při tom bývatí a všeho doslyšeti bude, na to obzvláštní pilné zření své a pozor at' dává, jestliže by při jakékoli ¹⁵⁸⁶ rozepři při témž městě vzniklé, na nás jaký regál neb pokuta nám spravedlivě náležitá připadla, to aby nikoli zatajena a pomínuta nebyvala, nýbrž jak by o které takové nám náležitě pokutě zvěděl a vrozuměl, o tom aby ihned nám aneb na místě našem radám našim zřízené komory české každého času, jakým způsobem a kterak jest se toho přítrefilo a od koho na nás co připadlo, oznamoval a zatím to spolu s úřadem konšelským opatřiti dal, aby ničímž odtud hýbáno nebylo až do dalšího od nás neb dotyčných komory české, jak by se v tom zachovati měli, poručení a oznámení stane. A pro snadnější vyhledání takových pokut, tak aby vždy žádná pomínuta, vypuštěna a přehlídna nebyla, má sobě jmenovaný rychtář náš jednoho z předních řečníků městských, kterýž tu obyčejně při tom právě nejvíce při od lidí vede a toho práva přítomen bývá, však s vědomostí a dovolením komory naší české obráti a objednati, který také nám přísahou zavázán jsouce, na to svůj bedlivý pozor, aby žádné takové pokuty na nás připadlé přehlédnuté nebyly, míti a takové rozepře všechny a takové pokuty naše, od něho rychtáře našeho vésti má. Kterémužto řečníku za takové vysouzení a obdržení pokut a prací podle uznání komory naší české učiněno bylo. Jestliže by se pak v skutku a pravdě to našlo a vyhledalo, že by dotčený rychtář náš sám osobou svou buď svévolně anebo

z zanedbání i také přes návštějí od řečníka neb kohožkoli jiného jemu dané některé pokuty naše jistě a spravedlivě přehlídnoti a upouštěti chtěl neb toho se dopustil, tehdy, kdyby se co toho kdykoli na něho v skutku našlo a vyhledalo, z toho úřadu ssaditi jej poručiti, k osobě a statku jeho o to hleděti a jej skutečně trestati poručiti ráčíme.

A jako předešlých časův až dosavad jsou se všelijací nám škodliví nepořádkové při odúmrtích, které v městech našich království českého na nás, jakožto krále českého, spravedlivě přišly a připadly, daly, nebyvše při těch věcech žádný takový pořádek, kteréhož sice jiní vůbec při právech městských užívají, zvláště pak při inventování zachovávají. ¹⁵⁸⁷ Protož tomu chceme, aby jmenovaný rychtář náš, kde by se kdykoli jaká taková odúmrtí přítrefila a na nás spravedlivě připadla a se nacházela, aby ihned vezma k sobě dvě osoby přísežné konšelské, takový statek všecken, zvláště co by se kdy od peněz hotových, klenotův a jiných svrškův a nábytkův našlo, při přítomnosti jich skrze písaře přísežného se vši pilností a bedlivostí to všecko, ničehož nevy pouštějice, pořádně zinventovati dal. A takový inventář s doložením, kdo jsou při takovém inventování byli, pečeti městskou stvrzený, ihned bez meškání na komoru naši českou odeslal a to i s úřadem tak opatřil, aby ničím tím do rozeznání a vyřízení té rozepře a do oznámení našeho neb komory naší české odtud hýbáno nebylo.

Těž jestliže by kdy odporové o kšafy, že by těm místa dávati nechtěli, při témž právě vznikly a při takových oporech se spatřilo a nacházelo, že by spravedlivě taková kšafová minouti a zdvížení býti a taková statkové nám spravedlivěji než komu jinému náležeti měli, ježto při takových rozepřích tak právně začatých, srozumívajice strany, že by málo neb zhora nic právem nedosáhly a na nás že by taková statkové přijíti měli, k přátelským smlouvám jsou strany přistupovaly a se o takové statky, jak se jim zdálo a líbilo smlouvajíc se, rozdělovaly, čehož jsou nám na škodu rychtářové naši dopouštěti neměli. A protož, kdyby se kdykoliv co takového neb k tomu podobného při témž právě sběhlo, tehdy jmenovaný rychtář náš nemá nikoli takovým smlouvám, na škodu naši činěným, žádného místa dávati aneb dělení takového statku dopouštěti, nýbrž ihned se k tomu ohlásiti a k tomu vésti, aby takové rozepře právně vyslyšány, doslyšány a spravedlivým náležením poděleny byly.

Jestliže by se pak kdy to našlo a v skutku vyhledalo, že by dotčený rychtář náš buď dary neb jakoukoli vymyšlenou věcí o takové statky, kteréž by nám spravedlivě náležely, jaké smlouvy a podělení takových statkův, moha to předějiti a opatřiti, dopustiti měl, tehdy v tu polovici, kterážby nám tu náležela, k němu a statku jeho hledino, a skutečně o to trestán i také z úřadu, jak výš dotčeno, ssazen býti má.

Takové pak na nás přišlé a připadlé odúmrti i také všelijaké pokuty častopsaný rychtář náš do úřadu našeho rentmisterského a nikam jinam zůplna at' odvojuje a z toho všeho bude nám, dědicům našim a budoucím králům českým každého půl léta, totiž počínajíc každý ten počet od prvního dne měsíce ledna a zavrouci až posledního dne června a odtud zase až do posledního dne prosince počty pořádnými povinen, kteréž ¹⁵⁸⁸ také polouletně se všemi poručeními, kvitancemi a aprobacemi, jakž svrchu stojí, do komory naší vkládati a odesílati má. A též podle takového počtu vždycky k zavírce půl léta dotčený rychtář náš od purkmistra a konšel téhož města vysvědčení psané, v kterémž by všechny ty odúmrti i pokuty, co se jich koliv v tom půlletí přítrefilo, zejména a světle doloženy býti mají, s tou při tom zavírkou, že o žádných jiných odúmrtích a pokutách, kteréž by se v tom půlletě sběhnouti měly, nežli jakž tu poznamenány jsou, nevědí, pod pečeti městskou bráti a vedle týchž počtův skládati má a povinen bude.

Dále pak rychtář náš o tom zvláštní péči míti má, aby ve všem vůbec rovnost práva a spravedlnost zachována byla, zlé se přetrhovalo a předcházel a neposlušní, bezbožní a neřádní lidé aby se bez promíjení podle provinění trestali. A k tomu on rychtář svého podrychtáře míti, kterýž touž přísahou jako rychtář náš nám zavázán býti a týmž rychtářem našim spravovati se má.

Obzvláště pak častopsaný rychtář náš s podrychtářem svým na to šetřiti a toho píliti a toho píliti má, aby v témž městě nic se toho buď od měšťan usudlých nebo neusudlých, svobodných

nebo přesporních nedálo, nekonalo, nemluvalo ani nezpívalo, což by předkem proti Pánu Bohu všemohoucímu ohavné a neřádné bylo, potom na posměch a k zlehčení důstojenství vrchnosti naší císařské a dědicův našich býti mohlo, nýbrž aby čest a chvála boží, pobožnost a jiné ctnosti svaté všelijak v tom městě se rozmáhaly, zvláště pak v nedělní a jiné sváteční dny, aby lidé pilně do kostelův chodili, slova božího, služeb a poct božích pilně byli a v ty hodiny a časy, když se slovo boží káže, služby a pocty boží vykonávají, aby se žádného páleného aniž jiného vína a piva neprodávalo, ani na řad nedávalo. Pakli by kdo postižen byl, že se tak nechová a to přestupuje, toho každého podle jeho provinění trestati a nám neb časopsaným radám našim komory české o tom oznámiti má.

Těž rychtář náš na všelijaké míry a váhy at' pilný a také bedlivý pozor, ¹⁵⁸⁹ aby spravedlivé byly, má, a při kom by koli míra neb váha nespravedlivá se našla, toho každého at' rychtář náš komoře naší bez meškání v známost uvede a odpovědi a poručení prezidentů od rad našich komory české v té věci se spravi.

Zvláště pak tomu chceme, aby povaleči a lidé zahálčiví a podezřelí obojího pohlaví vyzdvihovali byli a příchodu neměli, než aby každý své práce hleděl a tudy aby v témž městě dobré křesťanské obcování a pořádek vyzdvižení a zlé přerháno bylo. Na tom jistou vůli naši císařskou a královskou naplní.

Dán na hradě našem Pražském ve středu po Moudrosti boží léta tisíc pět set devadesátého, království našich římského sedmnáctého, uherského osmnáctého a českého též sedmnáctého.

Rudolf^{m/p} Hertvik Zejdlíc^{v/r} Ad Mandatum Dni electi imperatoris proprium Pavel z Lidlova^{v/r}

Inhned při prvním zavedení úřadu rychtáře královského seznali jsme, že týž měl býti hlavně strážcem politického smýšlení ve schůzích obecních rad a z instrukce tuto podané jasně to vysvítá. Mimo to byl výběřem královských regálů z odúmrtí a pokut na krále případných. Není se proto čemu diviti, když osoby v úřadě tom často měněny byly, neboť zodpovědnost s úřadem spojená nemohla se srovnávat s povahou svobodného občana.

Jelikož rozsuzování všelijakých při spadalo v obor působení konšelův a obecních starších, kteréž dle zákonův právních zřízení zemským vyměřených a ustanovených vykonávali, bylo sporným stranám volno v podobných přech za sebe mluvící neb řečníky (oratory) si voliti, kteří by je zastupovali a za ně před soudem jednali. Pro takové řečníky neb obhájce, kteří při právě v Hoře řečniti by chtěli a lidem z peněz aneb z darův ^{1589a} neb jinak posluhovatí, dána byla následující instrukcí, jak jim při tom zachovati se jest:

Řečník každý buď předně muž dobrý, na své poctivosti zachovalý, Pána Boha, právo a řád i také spravedlnost milující. Těž žádný řečník nájemný v ničem tom, oč rozepři vede při právě, žádných spolkův pod skutečným trestáním nemívěj. Řečník, majíc sobě od jedné strany již při svěřenou a spravedlnost otevřenou, druhé straně jí odporné neb nepřátelům jejím tajně ani zjevně, sám ani skrze jiného žádného nerad a nepomáhej. Řečník při právě uctivě se chovej, ven z pře a mimo potřebu mluvením nezaneprázdňuj, osob ani svědomí lidských, leč by zjevně je nařikati chtěl, nedotýkej, ani strany odporné k hněvu nepopouzej. Řečník z oumyslu ani bez vůle obou neb všech stran, jichž se týče, nijakž pře za odklad nežádej ani lidem se smlouvatí nezabraňuj. Řečník při lidských k sobě přijatých pilen buď a co nepilnosti neb nedbanlivosti jeho sejde, to straně nahrazuj a z toho práv buď a potom řečňování zanechej. Řečník každý, když by stranám na průvodů od práva odloženo bylo, časně rejstříky a jiné spravedlnosti ku při náležitě sobě zprav, a je bez zbytečného práva i také strany zaneprázdňování předkládej. Řečník ubezpečujice stranu neb kohožkoli, že s ní do rady před právo vstoupí a potřebu od něho oznámí, potom by jakýmžkoli obmyslem před vyplněním přípovědi a přečinění svého na stížnost strany neb kohožkoli buď z rathouze, jakž někteří to za obyčej mají, ušel, anebo jsa na rathouze, jemu se skryl, neb čímkoli také jiným k obmeškání jeho se zaneprázdnil a to se naň shledalo, skutečně trestán buď. Řečník také žádný praxvaricator (právu nevěrným) nebývej, jeden s druhým na škodu lidskou žádného srozumění nemívěj, ale upřímně s dobrým svědomím přijatou k sobě při jako svou vlastní věc ved', a průvodů náležitými, aby případnou nedbanlivostí jeho strana zkrácení žádného

¹⁵⁹⁰ netrpěla, opatruj. Řečník pod žádným obmyslem při právě nových a prve nebývalých věcí proti právu a staré dobré zvyklosti neuvozuje a jich žádati se nepokoušej. Řečník spravedlnosti a při lidských více nežli by jim dosti učiniti mohl k sobě nepřijíměj, aby jsouce volán do rady časně vstupoval, poněvadž právo žádného očekávati povinnou není. Řečník mimo zasloužilou spravedlnost nebo možnost a zvláště chudých a potřebných lidí úplatkem za posloužení své nepřetahuj a neobtěžuj, ale na možnost k dobrému svědomí prohlídaje, přestávej. Řečník lidí v hromadu nevoď zúmysla neb pro svůj kořistný užitek k soudům nevoď, ani zbytečnému zaneprázdňování práva na škodu a těžkost strany nevoď. Jestliže by pak který z řečníkův proti tomuto nařízení i také vyměření práva v kterémžkoli artikuli, majice tuto výstrahu, jakéhokoli výstupku na stížnost lidskou anebo také zaneprázdňování práva dopustil, tedy páni šepmistři a páni spolumradní žádnému toho trpěti a přehlédnouti neráčí, nýbrž jednoho každého vedle uznaných příčin a zasloužení skutečně ku příkladu jiným ztrestati chtějí, o čemž jeden každý věduce, bude se v tom slušně a náležitě, jako dobrý člověk, kterak věděti zachovati.

Nehoda, která arciknížete Maxmilianu v Polsku byla potkala, dotkla se velice císaře Rudolfa, který na osudu svého bratra bral velmi upřímný podíl. Ani Rudolfovi ani Maxmilianovi nelze právem nijak předhazovati, že by snad o rozmnožení zemí byli usilovali, však předce rádi by byli viděli, kdyby některý z princů panujícího rodu na některý cizí trůn byl dosedl a hlavně byl v tom úmysl ten, aby veliké výlohy na vydržování dvoru vícera arciknížat se zmírnily. Nebo příjmy hlavy domu rakouského nebyly v nijakém poměru k výlohám, neboť ¹⁵⁹² země rakouské po zřízení dvou vedlejších linií, tyrolské a štyrské, byly rozděleny, Uhry neustálými vpády Turků vyžadovaly si daleko více, nežli obnášel jich výnos, stále příjmy z Čech, jež Rudolfovi jako králi českému přicházely, nestačily k neobyčejným výlohám. Proto to vždy záleželo na dobré vůli stavů, jestliže králi na sněmích zvýšení daní a jiných zemských poplatků bylo povoleno. K nim, stavům, z důvodů hledejšího smýšlení náboženského velmi obezřetně muselo být hleděno, neboť byli mezi sněmovníky horliví římské katolíci a rovněž tak horliví a věřící vyznavači učení strany pod obojí. Proto u Rudolfa mísila se rozmrzelost z nezdaru bratrova na polský trůn s bolestí uražené cti panujícího domu. Aby tuto svou rozmrzelost a svůj bol před jinými ukryl a snad též i nestal se terčem cizích vtipů, vyhýbal se císař každé společnosti a žil toliko sám pro sebe. V této zádumčivosti své zabral se do vědeckého bádání, z něhož vybral si obor nejméně vědecký, astrologii, a z postavení hvězd své vladařské štěstí předvídati se snažil. Proto však upříti nelze, že císař Rudolf rozkvět umění a věd v Čechách zvláště podporoval a četnými podnikanými stavbami a různým zaměstnáním o výživu pracujícího lidu se staral. Také nikdy Čech neopustil a toliko za panujícího moru v Praze tuto na nutný čas opustil a v případě takovém nejdále do Hory neb do Plzně zajel.

Největší starostí Rudolfovou bylo udržeti v míru strany náboženské, neboť strana pod obojí velice si stěžovala, že se jí se strany římské krivdí a zvláště, že nesvěcením mladých kněží při straně pod obojí nedostatek v kněžstvu nastává, staří kněží že vymírají a nových nepřibývá, čímž se stává, že mnohé kostely a osady bez kněží zůstávají. Za tou příčinou žádali Pražané i Horníci i jiní vyslaní a poslové všech měst království českého pod obojí způsobou přijímající důtklivě sněm r. 1590 odbývaný, aby nedostatek ten byl napraven, aby konsistoř pražská pod obojí v lepší řád byla uvedena a pokud týká ¹⁵⁹³ se nedostatku osob doplněna. Vyplnění těchto žádostí však pro rychlé uzavření sněmu vykonáno nebylo.

Obec kutnohorská měla již velmi mnoho požadavků za mincí, takže suma jich dostoupila již 1500 kop gr.č. a ač při každém novém dlužení slibováno bylo brzké zaplacení. Jsouc obec sama v tísnivých okolnostech a věřiteli svými ku placení vlastních dluhů tlačena, žádala rady komory české o dopomožení jí ku zaplacení dluhů těch. Radové komory české nařídili úředníkům mince (ve středu po neděli Reminiscere) aby obci sumu 1500 kop gr.č., kterouž k potřebám hor a na opravu a vyzdvižení hutí i jiných potřeb zaručila a až posavád neobdržela, z mince jak sumu hlavní tak i úroky zaplatili. Pokud by však Horníci z mince spokojeni býti nemohli, aby se aspoň o úrok

shodli, *tak aby oni též úrok, komu povinni jsou, zapraviti mohli.* Však i tentokrát se zaplacením sumy dlužné, jako vždy před tím, bylo odkládáno.

Pro lepší vychování chudých lidí ve špitále usnesli se opatrovníci záduší špitálského s přivolením šepmistrů, konšel a obecních starších, že vystaví u Veletova nový mlýn, k čemuž jim císař Rudolf mandátem daným v pátek po sv. Dávě jim povolení udělil, aby k cíli tomu tu vodu, kteráž tam pod malými hrabicemi zpátkem vystupuje a skrze les špitální jde, užítí mohli.

Ne tak šťastně dařilo se Kutnohorským se žádostí, aby clo své z Malína do Habrkovic přeložití mohli, což jim rozkazem císaře (v úterý po sv. Trojici) bylo zakázáno, poněvadž by to clo císařskému v Týnci na škodu bylo, a nařízeno, by jen tak, jak obdarování jich ukazuje, clo jim přináležející v Malíně nadále vybírali.

Poněvadž na krovích chrámu sv. Barbory, které až posud šindelem kryty byly, každého roku opravy nemalého nákladu si vyžádaly, nebo ¹⁵⁹⁴ když nahoře šindel některý vypadl, a to, aby na klenutí škoda se nedála, opraveno býti muselo, tesaři od spoda krovu až k tomu místu, kde šindel neb dva vypadly, odbíjeli a tak sobě jako stezku dělali, takže mnohdykrát pro některý šindel tesař den i dva díla měl. Aby z takových nákladův a oprav sešlo i pro některé jiné příčiny a zvláště pro nebezpečí ohně vzali jsou kostelníci a správcové záduší toho chrámu Mikuláš Vodňanský z Čazarova JMCé rychtář a Adam Hněvusický vážný toho času před se dílo to, aby ti krovové cihlou pokryti býti mohli a to zvláště, poněvadž z mince ještě na opravu pomoc od starodávna každého týhodne vychází. Protož podle toho z jistého usnešení pánův kostelníkův prací a uměním Václava, pokrývače z Čáslavi, přední krov téhož chrámu nad chorem cihlou pořádně krýtí dali a makovice měděná svrchu nad ním a nad tou potom kříž pozlacený v sobotu po památce sv. Matouše postaven byl.⁴⁶⁹

Koncem téhož roku zdvižen byl z úřadu nejvyššího mincmistra Karel z Bibrštejna.⁴⁷⁰

1591 Dříve však ještě, nežli z Hory se odebral, z obzvláštního poručení JMCé a s odesláním rejstříku osob, které by zvoleny a na soudu i v radě zasedati měly, obnovil úřad konšelský dne 14. ledna 1591 obyčejným způsobem, *takže když byl nahoru do radní světnice přišel, přivítán jest uctivě a vínš křesťanský k němu učiněn i potom poděkování, že pán ráčil vždy lásku k úřadu míti a kdo se k němu oč utekl, radou i pomocí jedrovati. I podle toho připomenuto, kterak nejedna ¹⁵⁹⁵ jich služebná žádost byla na JMCou složena i příčiny ukázány, proč by úřad konšelský obnoven býti měl.*⁴⁷¹ Protož, což jak předešle tak i nyní žádají, aby je pán ráčil z těch povinností a závazkův propustiti a na místo jich jiné voliti a dosaditi. Načež mincmistr skrze pana hofmistra Zikmunda Kozla z Rejzntolu jim oznámil, že vínše toho vděčně přijímati ráčí a zase pánům všeho dobrého žádá. Však, poněvadž by na žádost pánův šepmistrův odpověď dána měla býti, že jim pán ráčí oznamovati potřebu toho, aby dotázku na pány učinil: *byl-li jest kdo z sousedův neb obyvatelův zdejších tak neposlušný a nepovolný, že se trestati nedal, aby oznámen byl, že by pán ráčil jej chtíti sám dáti náležitě ztrestati. I oznámeno, že páni nemají tak sobě na koho stěžovati. Potom dotazována obec, jestli zase jim v spravedlnostech jich od úřadu jaké zkrácení se dálo, buď ode všech spolu, neb od jedné osoby ublížilo, prve nežli z povinností těch sprostěni budou. I oznámeno bylo skrze Jakuba Brodského, že nemají co sobě stěžovati, než že jim děkují a žádají, aby Pán Bůh sám jim ráčil odplaten býti za to, co jsou spolu pro obec a jakou správu vedli. Oznámeno skrze pana hofmistra, že jest pán ráčí nad tím vděčen býti, že jak od obecního lidu pánům, tak obci od pánův nic není ublíženo a jedna strana do druhé nemá si co stěžovati. Však ještě jeden*

⁴⁶⁹ Lib. Memor. k r. 1590 O-16.

⁴⁷⁰ Mikuláš Dačický dodává: *Pan Karel z Bibrštejna, jsa nejvyšším mincmistrem, odebrav se pryč, nic platného těm horám nespůsobil. Měl byl s sebou tu na Horách Kutných jakéhosi Němce řečeného Kryštofa Puce, kterýž dal se jakési nové rud a kyzův šmelcování, ale neužitečného, nespůsobiv ničeho, pryč se odebral, i chtěl za to býti obdarován od vrchnosti.*

⁴⁷¹ Nebylť mincmistr po dobu svého úřadování v Hoře radu městskou přes opakované žádosti obnovil, než jednou a to hnedle při svém nastoupení.

artikul že jest, co by ráčil pán rád vyrozuměti, jsou-li totiž počtové z obecních důchodův vyřízeny po předešlém obnovení a nynějším jestli jest zhotoveno. Oznámeno, že jsou předešlí vyřízeni a k těmto se hotoviti bude. Dále jest promluveno z poručení pána, že jakž toho žádají, aby z povinností těch propuštěni byli, že pán ráčí tak činiti a je z závazku a z povinností propouští. A když páni vedle úřadu vyšli z lavic, pán sám ohlásil, že vedle milostivého poručení JMCé pána svého úřad konšelský obnoviti a osaditi chce. Protož, koho by ¹⁵⁹⁶ koli jmenoval a provolal písař urburní vedle poznamenání, aby každý tak povolně a poslušně bez výmluvy se zachoval a do lavic vstoupil. I takto jsou jmenováni Jakub Holý Šotnovský, pak Řehoř Vodička, Leopold Šetlar, Pavel Skřivan, Stanislav kožišník, Tobiáš Tríska, Pavel Chlopický, Václav Kuneš, Václav Vodička, Melichar Zatecký, Cyprian Trnka, Řehoř Bořanovský, Václav Franc, Martin Zelenka, Jindřich Šad, Matěj Dítě, Adam Hněvusický, Jindřich Labuška.

A vedle toho jim závazek starodávní při obnovování dán, kterýž po písaři říkali. Po závazku učiněném předloženi se stalo od pána skrze pana hofmistra, že jsou páni tomu porozuměli, čím podle toho závazku předně Pánu Bohu, potom JMCé a panu mincmistrovi jsou povinni a jak k domácím, tak k hostem chovati se mají a poněvadž ne soud svůj, ani lidský, ale boží míti budou a to, cokoliv naleznou, že to na ně přijde. Protož že jest potřebí, aby především bázeň boží při nich byla a potom aby spravedlnost lidskou vyhledávali, sirotky, vdovy, chudé lidi, potom i obecní dobré vyhledávali a opatrovali. Protož že jich pán jménem JMCé napomínati ráčí podle povinností své, aby na závazek svůj pamatovali. A poněvadž toto město jest rozdílné od jiných obcí, takměř že se nadělením božským chová a jiným okolním nápomocno jest, protož aby páni příkladem předkův pomáhali vydatněji horám, nelitujíce statkův svých, ano i z obecních důchodův, šetříc na to, že JMCá nemalou sumu peněz z důchodův jiných na hory nakládati ráčí. Protož že náleží také k jich úřadu v tom vděčnost ukázati, potom všechny sousedy napomínati, aby se úřadem a vrchností jim vystaveným spravovali. Pakli by kdo nechťel z učiniti, tedy v moci pánův zůstává jej potrestati a bude-li dále vznešeno na pána, bude věděti, jak se v tom k němu zachovati. Potom byla práva konšelská čtena a starší obecní vybráni.

Že tomu zdvořilost kázala za vykonanou volbu se poděkovati a spolu i při nastávajícím odjezdu pana mincmistra s ním se rozloučiti, vysláni ¹⁵⁹⁷ byli někteří z šepmistrův a obecních starších k němu, ježž starší šepmistr Řehoř Vodička takto oslovil: *Poněvadž zprávu toho máme, že JMCá na snažnou žádost vás z té služby nejvyššího mincmistra propustiti jest ráčil, ač toho nic vděčni nejsme, však poněvadž to vůle JMCé jest, nevíme v tom co činiti, než k VM poddaně, že jste k nám ráčil vždy dobré vůle býti, děkovati a od všemohoucího Pána Boha za taková opatrování hor těchto zdraví a prospěchu ve všem dobrém vínšovati a žádati. A jestli pak jest kdy jaké nedorozumění z některých příčin mezi nimi povstalo, však potom to způsobem dobrým na místo postaveno jest. A protož že pána mincmistra prosí, aby toho napotom zase sobě připomínati neráčil, nýbrž raději, jestli by kdy k jakým radám pán povolán býti měl strany hor, aby jak tyto hory, tak pány šepmistry dobrým připomínati a co by horám prospěšného a obci této užitečného kdy se způsobiti mohlo, o to by se vždy laskavě přičiniti a snažiti ráčil. Obzvláště pak strany náboženství, že jest nad obci touto pozor míti ráčil, abychem všichni při našem náboženství v dobrém pokoji zůstávali, že z toho děkují a žádají, aby na budoucí časy ráčil v té příčině obec tuto v paměti míti.*

Načež mincmistr odvětil: *Jakož jemu páni šepmistři vděčnost správy jeho oznamují, to což jest jemu bylo k povinnosti jeho poručeno, to jest on vykonával a byl by rád ke všemu dobrému přivedl. A poněvadž pak neměl takovou správu, jak by náleželo míti, potom na zdraví nedostatečný jest, aby mohl co dobrého spraviti, by snad i dále v té povinnosti byl, toť sami páni uváží a posoudí. Protož, jakž se toho žádá, jestli by kdy jim dobrým propůjčiti se mohl, že to rád učiní. Strany náboženství když co na něj vznešeno bylo, že jest obec v tom zastával, k tomu že jej přinutilo jeho svědomí. Protož jestli vy chcete pokoje vzíti, musíte smláti na paměti učitele vaše, aby oni také na svých jiným a zvláště vrchnostem pokoj dali a to, což by lidem pro-*

spěšnějšího a užitečného k spasení bylo, to mluvili a lid z hříchův vyvozovali. ^{598/} Mělit' právě toho roku Kutnohorští přímluvy páně mincmistrovy velice zapotřebí ve dvou věcech. Předně usilovala konsistoř pražská o sesazení děkana horského kněze Syxta Candida, povolávajíc jej před sebe do konsistoře pražské a vytýkajíc jemu, že v náboženství s učením pražským se nesrovnává a že konsistoř zvláštní v Hoře zřídil a kněze své na fary v okolí dosazuje. Proti tomuto předvolání ohradil se jak lid horní k šepmistrům a tito opět k mincmistrovi a lid hrozil, že se od hor vzdálí, stane-li se po vůli konsistoři pražské. Na přímluvu mincmistrovu nařídil císař Rudolf dekretem daným v Praze dne 10. března 1591 z hodných a uvážených příčin administrátorovi a konsistoři pražské, aby proti zmíněnému děkanovi horskému ničeho nepočínali a jej s pokojem nechali. Druhá věc týkala se opět úřadem horním mnohokrátě popíraného práva šepmistrů voliti a dosazovati rychtáře a obecní starší na Kaňku po obnovení rady horské, jak od starodávna bývalo, neboť úřad horní usiloval, aby Kaňk od Hory byl odtržen a právo voleb zmíněných aby přešlo na úřad horní. Mimo to úředníci horní nechtěli se spravovati jurisdikcí městskou a podléhati ve věcech sporných právu městskému. Proti obojímu ohradili se opět šepmistři i rada jak u komory české tak i u samého císaře, a odvolávali se na svá stará práva k volbě obecních starších na Kaňku, dovozující, že po všechna léta dříve se tak dalo, jakož i ve druhém případě, že *jus civile* v Hoře platnost mající nařizuje, že se jemu všichni obyvatelé horští bez výminky podrobí a jim u věcech městských se řídití a spravovati mají a povinni jsou. Druhé právo, *jus montanorum*, toliko na věci horní se vztahuje a tomu ve věcech horních všichni poddaní bez výminky podléhají. A ježto i prve dříve vždy úředníci horní a služebníci JMCé pokud šlo o spory ve věcech městských, nářky o poctivost, k soudu městskému náleželi, aby pro uvarování mnohých zmatků i nadále při tom zůstalo. Sporná věc tato, ač nadlouho se byla protáhla, konečně ve prospěch Kutnohorských ^{599/} byla vyřízena.

Z příčiny veliké drahoty v zemi stalo se pekařům i mlynářům přísné napomenutí, aby se dle dřívějších jim vydaných nařízení řídili a mimo to obnoven zákaz vyvážeti obilí z města, jelikož to proti zřízení obecnímu a i proti snesení sněmovnímu a ke škodě obce jest. ⁴⁷²

K žádosti obyvatel dolejšího města postavena byla tamtéž kašna na náklad sousedův a voda od kašny na Rybném trhu sem svedena.

Jakub Holý Šotnovský z Závovic souseď kutnohorský, jsa zvláštním přítelem škol, v poslední své vůli v pátek po neděli postní Reminiscere učiněné odkázal ke školám u Vysokého 50 kop gr.č. na ten způsob, aby kus role orné koupěn byl a užitek z ní na vychování žákovstva, kteréž pro rozmnožení církve v těch místech literárnímu umění se cvičí, vycházeti má. ⁴⁷³

Když Kutnohorští uvázali se v drzení tvrze Lorce, bylo jejich první péčí, aby pivovar náležitě upravili a řádným sládkem osadili, kterýž by tam na prospěch obce pivo vařil. Aby však i odbyt navařeného piva měli zajištěný, dali povinnost všem hospodám ve vesnicích Hoře patřících, aby pivo z pivovaru loreckého braly a poddaným pod pokutou bečky soli zapovězeno v jiných křemách cizopanských piv pítí. Ježto pak sládek lorecký byl novým úředníkem obecním a každý takový ^{600/} při nastoupení služby šepmistrům, konšelům a obci přísahu složití byl povinen, byla novému sládku v Lorci následující přísaha uložena: *Přisahám Pánu Bohu a jich milostem slovně a vzácné poctivosti pánům šepmistrům a pánům spoluradním i vši obci této města Hory Kutné pánům mým, slibuji, že v této mé povinnosti a službě staršího sládku při tvrzi Lorci, ku kteréž jsou mne Jich Mti povolati a připustiti ráčili, upřímně, věrně, spravedlivě, pilně a bedlivě se chovati a cožkoli pšenice od správce k tomu*

⁴⁷² Dačický zmiňuje se o drahotě té následovně: *Žito a pšenice po 1 kopě 15 gr.č., hrách po 1 kopě 30 gr., oves po 40 gr., slámy jedna kopa otepí po 1 kopě 15 gr., tři vejce slepičí za 1 gr. Vaření a ovoce otva se dostávalo.*

⁴⁷³ Vychovávání byli na školách kutnohorských v době té žáci vyššího učení, takže po odbytych zkouškách ke svěcení na kněžství byli vysíláni ti, kteří k tomu od konsistoriánů za schopné byli uznáni.

zřízeného skoupených aneb od kohož z nákladníkův na sladovnu příjmu, to upřímně a bedlivě na rabuši k tomu obzvláště účinnou vroubiti a potom z toho slady náležitě dělati a cožkoli z toho sladu uděláno bude, to v přítomnosti toho správce upřímně a spravedlivě pokaždě změřiti a z toho sladu což náleží podle jistého mi vyměření a poručení ku každému varu bráti a to vše se vsi pilností a bedlivostí, aby hodný slad dělán a vyrošťováním mimo náležitost na škodu panskou přetahován nebyl a z toho také piva dobrá a hodná se vařila, bez všelikého jak pšenice, tak sladův zmenšování a stranění, opatrovati a v tom a ve všem jakž v sladovně a pivovare, tak i při též tvrzi Lorci, zahradě, chmelnici a při ní též svrčích mně odvedených a svěřených podle mé nejvyšší možnosti a rozumu dobrého a užitečného Jich Mtem s pomoci boží, v tom se mně ustanoveným správcem řídic, vyhledávati a pilen toho býti, i jiné, kteréž mi přidání budou, k tomu míti, žádnému nižádným vymyšleným způsobem nic toho, což by Jich Mtem ku škodě býti chtělo, nepřehlídati ani sám se toho nedopouštěti a ovšem v tom přes plat a záplatu mně vyměřenou, nižádné své ani žádného kořistiti, mimo samy Jich Mti pánůvých užitek, neobmýšleti a žádnému v ničem na škodu JMTi nenavalovati ani nestraniti chci a budu. Tak mi dopomáhej Bůh všemohoucí.

Tím, že Kutnohorští nyní do svých vesnic piva z pivovaru loreckého vystavovati a dovážeti počali a v nich vlastní hospody zřizovali, museli mnohé nepřijemnosti přestáti od sousedních držitelů, ^{601/} kteří dříve do vesnic kutnohorským náležejících piva dodávali. Proto počali všichni ve svých vesnicích hospody si zařizovati a do nich piva, odkudž by se jim líbilo, dodávati. Také pan Materna z Květnice na Přitocce chtěl ve vsi té sobě poddanou hospodu zříditi, tomu však Kutnohorští postavili se na odpor a dosáhli také toho, že jemu to komorou království českého bylo zakázáno.

1592 Protože úřad nejvyššího mincmistra po propuštění pana z Bibrštejna až posud obsazen nebyl, nebyla také roku toho obnovena rada a předešli šepmistři a konšelé i obecní starší zůstali v úřadech svých nadále. Péče obecní směřovala hlavně k tomu, aby náklad na hory činěný nesl obci nějaký užitek. K tomu zejména povzbuzování byli hormistrem Zikmundem Kozlem z Reizntollu, který na schůzi obecních starších za to se přimlouval, aby obec důl Ruthart do hloubi vzdělávala, kdež dle ujištění jeho dobrá ruda byla a výnos že je jistý, ježto děláním postranních couků toliko jalová skála se pracuje a náklad na to se nevyplácí. Taktéž aby v dolech Mečíři a Jiřím se pracovalo, ježto v nich rudy i kyzův s dostatek jest dobrých. I dali šepmistři důl Ruthart zkušenými a osvědčenými štejšy prozkoumati a ti pak když jednohlasně o hojnosti dobrých rud v hloubi se nacházejících se pronesli, byl veškerý náklad obecní na důl tento obrácen. ⁴⁷⁴

Péči obce o vzdělání kněžstva domácího posouditi lze z toho, že nákladem obecním při děkanství v Hoře zřízena byla knihovna, aby ^{602/} kaplani měli co čísti.

Klášteřu Sedlcckému zadržovány byly Kutnohorskými platy z pozemků, které od klášteřa měli najaté, takže opat stěžoval si u komory české. Proto prezident komory ve čtvrtek po památce mistra Jana z Husince r. 1592 Horníkům přísně rozkázal: *Poněvadž by to, jakž sami znáti můžete, kdyby důchodové k témuž klášteřu náležející časné a úplna vycházeti neměli, nemohlo by než na škodu a záhubu téhož klášteřa býti. Protož jměnem a na místě JMCé pána našeho nejmilostivějšího poroučíme vám, abyste netoliko to, čímž sami povinni jste témuž opatu, odvedli a dali, ale také spolusousedy své k tomu skutečně měli a přidrželi.*

Přes všechny stížnosti do ochuzení obce pro nákladné pavování nepřišli Kutnohorští nikdy v rozpaky o peníze, jednalo-li se o zakoupení nějakého statku pozemského. Příležitost taková naskytla se zase roku toho, když pan Jiří Šatný z Olivety úředník mince na Horách Kutných leže na smrtelné posteli pány pobízel ke koupi statku jemu náležejícího Hlízova poblíž Hory ležícího,

⁴⁷⁴ Pavel Stránský ve svých *Dějích království českého* praví: *Velmi citelná byla ztráta v dolech kutnohorských r. 1592 požárem způsobená, jižto nedbalost lidu horního zaviniła. V zápisech domácích ničeno podobného poznamenáno není, proto také ničeho bližšího o věci té uvéstí nelze.*

ano i synům svým poroučel, aby mimo pány Horníky jak Hlízov, tak i Vilímovičky nikomu jinému neprodávali. Když šepmistrů o tom ve schůzi obecních starších zprávu podali, bylo snešeno, že by to bylo pro obec prospěšno, kdyby Hlízov se mohl k obci dostat, jelikož se vidí, že by nemalých užitkův z toho k obci přivést se mohlo, neboť jsou tu vůkol role znamenité. Protož aby si páni někde peněz vypůjčili, jelikož by se mohly užitky z téhož statku na úroky platiti.

1593 Jináče však bylo šepmistrům a radě zachovati se při koupi Vilímoviček, neboť na statku tomto vázl odkaz Anny Miránkové roku 1535 k záduší oltáře sv. Petra a Pavla v chrámu Matky boží u Náměti⁶⁰³ učiněný.⁴⁷⁵ Ježto dle znění listu nadacího z platů a důchodů k tomu ustanovených, co by přes náklad na kněze a potřeby téhož oltáře zbylo, na lidi chudé ve jméno boží obráceno býti mělo, prvnější držitel Jiří Šatný z Olivetu od času uvázaný se v statek Vilimovický od roku 1576 mimo vydržování kněze oltářníka při oltáři sv. Petra a Pavla a potřeb oltářních na chudé ničeho neodvedl, ani dědicové jeho co nástupníci statku, a sice synové Jan, Václav a Mikuláš, toho vykonávati nechtěli. Opatrovníkům chrámu však na úplném plnění odkazu muselo záležeti. I poslali tíž opatrovníci dědicům ceduli řezanou v pondělí po sv. Bartoloměji, kterouž je po povinnosti jich upomínají a za vydání zadržalých platů pro chudé jakož i vydání kalichu zlatého s patenou, kterýž táž Anna Miránková k oltáři zmíněnému darovala a kterýž páni Šatní za sebou mají, žádají. Byla to pohružka na ten čas velmi přísná. Proto, aby dědicové možným z toho důsledkům se vyhnuli, učinili šepmistrům návrh, aby od nich ves Vilímovičky koupili. Návrh ten páni přijali a na koupi učiněn byl následující zápis: *Léta Páně 1593 ve středu po památce Mláďatek jinak 29. prosince stala se smlouva dobrovolná a trh celý a dokonalý v přítomnosti urozených pana Václava Březského z Ploskovic a na Břežanech, pana Jindřicha Mirka z Solopisk, pana Karla Materny z Květnice a na Radovesicích, pana Jindřicha Dobřichovského z Dobřichovic a pana Viléma Konecchlumského z Konecchlumí, přítel k tomu od bratří Šatných z Olivetu dožádaný, mezi plnomocníkem urozeného pana Jana Šatného z Olivetu JMCé expeditora a služebníka při kanceláři království českého, panem Janem Divišem Okrouhlickým z Divišova a urozenými panem Vilémem a panem Mikulášem bratřimi vlastními z Olivetu z jedné, a slovně a vzácně poctivosti pány šepmistry a konšeli i vši obci na Horách Kutných strany druhé,⁶⁰⁴ a to takový, že jsou oni páni bratři Šatní z Olivetu dotčeným pánům šepmistrům a konšelům i vši obci na Horách Kutných nynějším i budoucím trhem všecko právo své dědičné, kteréž jim, dědicům a budoucím jich na kolátorství vsi Vilímoviček a dvořích kmetcích s platem což tu mají ve vsi Dědicích, což tu jest s mlýnem pod Koroticemi ležícím, s dědinami, lukami, lesy, háji, porostlinami, rybníčky, potoky, s lidmi osedlými i neosedlými neb z těch gruntův zběhlými, s jiným se vším a všelijakým k tomu příslušenstvím, se vsi zvolí, s plným panstvím, což k té kolatuře oltáře svatých Petra a Pavla poštořlův v kostele Matky boží na Náměti tu na Horách Kutných od někdy pobožné Anny Miránkové zápisem dskami zemskými v kvaternu trhovém vejpisův červeném léta 1554 ve čtvrtek po na nebe vzeti Panny Marie fundováno a nadáno jest, přísluší, tím způsobem, jakž toho jsou oni nadepsaní bratři Šatní z Olivetu po někdy panu Jiříkovi Šatným otci svém v držení a užívání byli a též jakž jest jim bratřím Šatným a dědicům jich od JMCé jakožto krále českého dskami zemskými léta tohoto devadesátého třetího ve středu po památce mistra Jana Husa v kvaternu relací krále JMti zeleném léta 1593 pod literou M 15 táž kolatura dána a zapsána jest a fundací Anny Miránkové plněji svědčí a na to vztahuje, jim pánům Horníkům nynějším i budoucím k dědičnému jmění, držení, prodání, zapsání a učinění s tím se vším jako s jich vlastním, prodali za sumu jeden tisíc dvaceti pěti kop českých dobrých stříbrných rázu pražského, kterouž sumu již jmenovanou oni páni Horníci na místě vsi obce takto vyplniti mají: Totiž předně, dvacetí pět kop gr.č. při sepsání této smlouvy na hotově vyčtli a odvedli, kteréž jsou páni bratři Šatní přijali a na jeden tisíc kop gr.č. ad actum smlouvy v témdni*

⁴⁷⁵ Viz při roku 1535 odkaz Anny Miránkové k záduší chrámu Matky Boží.

pořád sběhlém aneb při vkladu konečně páni Horníci jistotu dostatečnou právem listu hlavního do dne sv. Jiří s úrokem obyčejným svědčící při dskách zemských v moc nejstaršího z pánů bratří Šatných konečně odvésti mají. A potom při témž času sv. Jiří nebo ve dvou⁶⁰⁵ nedělích potom takovou sumou tj. jeden tisíc kop gr. s ourokom beze všeho zmatku hotovými penězi zaplatiti a tudy pány bratry Šatné úplně a docela spokojiti mají a povinni budou. Naproti tomu páni bratři Šatní mají konečně ten pondělí po památce sv. Tří králův nejprve příštích léta budoucího 1594 v městech Pražských při dskách zemských s pány Horníky s plnou mocí vyslanými se dostavili a jim pánům Horníkům na místě a k ruce vsi obce to kolátorství tím vším způsobem, jakž jsou sami drželi, do desk zemských vložití a správou obyčejnou, jakž země za právo má, čímž mají neb míti budou, třetinou vejš, též kolátorství spravovati. A jakž by ten vklad do desk zemských vykonán byl, tehdy nejdéle opět v témdni pořád sběhlém téhož kolátorství, totiž těch čtyř lidí poddaných osedlých v místech rozdílných v poddanost s grunty kmetcími, lesův, rybníkův, luk, potokův i jiného všeho a všelijakého příslušenství, nicméně i register purkrechtních a spravedlností sirotčích, úplně a docela žádného práva, panství ani které zvláštnosti na tom na všem sobě, dědicům a budoucím svým nepozůstávajíc, pánům Horníkům postoupiti. Co se pak kalicha zlatého s patenou a jiných některých ozdob oltářních dotýče, ačkoliv od Anny Miránkové jakožto toho kolátorství napřed jmenovaného, na kteréž se tato smlouva trhová vztahuje, přední a vrchní fundatorkyně, v fundaci o takovém kalichu a jiné ozdobě kostelní žádné zminky učiněno není, avšak touto smlouvou trhovou páni bratři v to jsou se dobrovolně podvolili, že při postupování toho kolátorství takový kalich zlatý s patenou též zlatou a jestli co více k ozdobě kněze a oltáře za nimi pozůstávajícího, úplně a docela od sebe odvésti mají, s tím při tom doložením, že páni šepmistrů se vsi obci to tak naříditi a opatřiti povinni jsou a budou, aby předně z důchodův a užitkův toho kolátorství podle vyměření té fundace na časy budoucí a věčné bez přerušeni a umenšení to vše se dalo v úcházelo.⁴⁷⁶ Co se pak poselství na onen čas od kostelníkův námětských jim pánům⁶⁰⁶ bratřím Šatným o počét činění pořadem práva učiněného dotýče, poněvadž touto smlouvou a trhem o totéž na místě postaveno jest, takové poselství se zdvihá a minouti má nyní i na časy budoucí. A tak což jest koli mezi nadepsanými stranami na jich dobrovolná přestání smlouveno a zavřeno, to jsou sobě jak na poctivé lidi přísluší ve všech punktích a klausulích pod pokoutou jednoho sta kop gr.č. propadení držeti připověděli a smlouvou touto zavázali. A na potvrzení toho všeho tato smlouva dobrovolná pečeti jich pánů bratří Šatných též pánův Horníkův a pánův svědkův pečeti utvrzena a spečetěna jest, z nichž jedna pánům bratřím Šatným odvedena a druhá za pány Horníky zůstává. Stalo se léta a dne z počátku psaného.

⁶⁰⁷ Množily se ve městě stížnosti do toho, že již po dva roky úřad konšelský obnoven nebyl, a to proto, že proti osobám sprá-

⁴⁷⁶ Zlatý kalich jako drahocenná památka chován býval vždy při chrámu Matky boží na Náměti. Když v době válek švédských r. 1648 město uložené výpalné shledati nemohlo, byl tento zlatý kalich s patenou generálovi švédskému Königsmarkovi skrze městského senátora Fatigata odeslán, aby se s tím kalichem, co by na sumu výpalného se nedostávalo, spokojil. Poslaný učinil generálu pohnutlivou řeč, kterak město více shledati nemůže a proto tuto nádobu Bohu odevzdanou a posvěcenou k doplnění nedostávající se sumy přináší a odevzdává. Generál pohnut odpověděl: *Vím ze svatého evangelium, že to, co boží jest, dáno býti má Bohu. Aniž já tuto nádobu pro čest boží Bohu odevzdanou, neberu. Protož vezmi to zase s sebou a navrať, kam náleží.* Kterýž kalich, jež byla paní Anna Miránková ze Suchotlesk v roce 1529, k oltáři sv. Petra a Pavla v chrámu Matky boží na Náměti, s svým znakem zdobený darovala, který 245 uherských dukátů vážil, pro památku v deposici radní se zachovává a na slavnosti ke mšem sv. se propůjčuje a vyzdvihuje. Tak poznamenal Vojtěch Kegler ve svých zápiscích, jež o Hoře v století XVIII vedl. Jinou rukou však připsáno: *Odevzdán jest kalich ten do Prahy do mince z poručení císaře Františka dne 23. ledna 1810, když komisaři do Hory k sebrání zlatých a stříbrných nádob chrámových⁶⁰⁷ byli přijeli. To nebylo ani za časů Žižky, aby kostely tak obírali.*

vu obecní vedoucím a na úřadech sedícím nedůvěra rostla a do jich řízení a správy veřejně bylo stýskáno. Po mnoha žádostech za obnovení úřadu konšelského přijel v pondělí po slavném na nebe vstoupení Pána Krista statečný rytíř pan Jindřich z Písnice JMCé rada a prokurátor do Hory, jsa k tomu od císaře Rudolfa zvolen a nařizen, aby zde úřad konšelský obnovil, poněvadž úřad nejvyššího mincmistra posavad obsazen nebyl. Přišed týž pán do radní světnice, takto ku přítomným promluvil: *JMCá pán náš nejmilostivější ráčil jest k poniženým a poddaným prosbám pánův šepmistrův a osob radních na ten čas v úřadu ještě zůstávajících se skloniti, kdež jsou toho poniženě a poddaně prosili, aby jich takových povinností propustiti ráčil, poněvadž již přes dvě léta pořád pracují a někteří prostředkem smrti s toho světa sešli a někteří v nedostatku zdraví jsou postaveni k povinnosti, nemohouc se dostavovati, skrze což lidé obmeškávání v spravedlnostech svých snášeti musí. Za těmi příčinami úřad ten konšelský obnoviti poručiti ráčil. A za tou příčinou samou, poněvadž by na ten čas žádného nejvyššího pana mincmistra království českého nebylo, aby takový úřad obnoviti měl a z pánův rad JMCé zřízené komory v království českém žádný se odprázdňiti nemohl pro mnohá zaneprázdnění, JMCá ráčil na osobu mou to složití a poručiti, abych časně dal o tom pánům věděti a obyčejem předešlým a starobylym, nic nového nezačínaje, úřad ten konšelský obnovil a závazky k těm povinnostem, jak to prve bývalo, nic nepřidávaje ani neumiňuje, vydal, a jak se to vše ode mne vykoná, o tom o všem relací zase při komoře učinil. V čemž jsem se poslušně jakožto věrný služebník JMCé zachoval a sem jsem k vyřízení té věci ⁶⁰⁸ přijel. A prve JMCá panu rychtáři o tom psaní učinil, aby pánům šepmistrům vůle JMCé v známost uvedena byla, což pak jsem se přesvědčil, že to vše vykonáno jest.*

Načež byl čten list císaře Rudolfa, jimž pana Jindřicha z Písnice k volbě té na místě svém zplnomocňuje, v němž poznamenáno: *Nečiníme také tejna, že jsme týmž Horníkům minulého léta devátého nejedno poručení učiniti ráčili, aby správice sobě pořádně registra, co jsou z důchodův obecních, též z peněz, kteréž cechové z sebe sbírají na všechny doly okolo Hory Kutné, mimo posudného a berně domovní, vynaložili a v nich od začátku minulého léta šest a šedesátého až do datum týchž psaní našich propavovali, někdy panu Karlovi z Bibrštejna ku počtu složili. Ale že zprávu míti ráčíme, že se toho ani posavad od nich nestalo, z čehož vyrozuměti můžeme, že by ty počty ukrýti a v zapomenutí přivésti chtěli. I poněvadž nám z jistých příčin v brzku na přijetí takových počtů nemálo záleží, protož tobě dále poručeti ráčíme, abys dotčené Horníky prve nežli k obnovení úřadu šepmistrského a konšelského přistoupíš, jménem našim přísně napomenul, aby předně speciální výtahy, co jest do dneška se sešlo i s restami jakými, co buď týchž peněz neb obecních peněz pozůstává a potom řádná registra všech příjmů a vydání i s aprobacemi, co na každý důl obzvláště vynaloženo i propavováno jest, beze všech výmluv složili, kdež ty potom při narovnání tvém vedle relací vyřízení toho prezidentu a radám naší komory české podáš. O tom vědouc, již v tom milostivou vůli naši vyplníš.*

Dle nařízení toho žádal pán za položení účtů, jak v instrukci jeho nařizen. K tomu promluveno skrze pana Řehoře Vodičku, na ten čas staršího šepmistra: *Poněvadž primátor pan Jakub Šotnovský z Zavořic zemřel, že jsou páni šepmistři a konšelé toho vděčni, že JMCá k poniženým prosbám jich se milostivě skloniti i k tomu pána, aby úřad ten konšelský ⁶⁰⁹ obnovil, vyslati ráčil, nebo toho důležitá potřeba byla, poněvadž někteří zemřeli a jiní začasté nemocní bývají, že často se trefovalo, že rada se držeti nemohla. Protož, poněvadž v těch tak těžkých pracích více již než přes dvě léta trvají, pána žádají, aby na místě JMCé je z těch povinností propustiti a jiné na ta místa voliti ráčil, oni jich, kdokoli to budou, poslouchati chtí. Strany počtů dolových, zvláště Ruthartský a Hruškovský, ti že jsou vykonány a vyřízeny a což na nějakém nedorozumění mezi písařem dolovým s pány bylo, to všecko že na místo postaveno jest. Ale aby v tom tak krátkém čase měli páni toho tak dokonalou zprávu dáti, jakž v témž poručení se oznamuje, toho všeho o těch počtech tu způsobiti může, neb jsou se nenadáli toho obnovení rady a také o tom jim není dáno dosti časně znáti.*

Odpověděno na to od pána: *Co se obnovení rady dotýče,*

poněvadž přední příčinou, aby úřad konšelský obnovil, sám najíti se dal, však prve, než by z takových míst vedle této žádosti propuštění byli z povinností, aby oznámili, mají-li jaké stížnosti buď mezi sebou nebo kdokoli o osobě obecní nebo z obce, aby ohlásili.

I oznámil pan Řehoř Vodička, že není nic takového, nač by se bylo zastavovati neb do koho sobě stěžovati. Potom obrátiv se k obci, promluvení učinil: Jestli by kdo z obecného lidu měl sobě co stěžovati do koho z nich neb společně do všech, aby před pánem teď oznámili, prve, nežli by z takových povinností propuštění byli.

Potom pán, přejav řeč, mluvil: Že toho vděčen jest, že tu v lásce a svornosti spolu zůstávají a jsou a nic takového odporného a zcestného mezi nimi se nenachází, dokládaje, že toliko chce počiti, nad čímž JMCá ráčí míti své zalíbení. Co se pak toho druhého ohlašování dotýče, vidí se, že k tomu ještě čas není. Až propuštění budou z povinností, že pán co se jemu za potřebné uzná k obci promluví chce.

A potom předešlý úřad z těch povinností propuštěn a z lavic vystoupili. ⁶¹⁰ Dále mluveno bylo k obci od pána: Páni přátelé milí. Poněvadž tato místa a lavice spatřují se prázdná býti a jako ovčičky bez pastýře nebudete moci býti, než aby vám vystavena byla vrchnost, kterou byste se řídili a spravovali. A poněvadž na tom záležitosti bude, aby ty osoby, kteréž vám veletí budou, bez ouhony byly, ano i na tom záležitosti bude, aby tyto za svou práci v městě pokoutní šklubání a útržek snášeti nemusely. Protož vás napomínám, máte-li co slušného sobě stěžovati, co jste prve snad pomijeli, světle a patrně oznámili a potom těch pokoutních pomluv zanechati. Netoliko abyste snad oznámili, co se osob jich dotýče, ale také, bylo-li by co v důchodech obecních zcestného.

Když nikdo ničeho nepřednesl, doložil, že jest nad tím potěšen a při relací o tom JMCé oznámí, že jeden do druhých nemají si co stěžovati a důchodové obecní že na dobré míře jsou. A poněvadž pak obec tato bez vrchnosti a správcův býti nemůže, kdožkoli budou jmenováni a k takovým povinnostem již jsou voleni a vybráni, beze všech výmluv aby se poslušně a poddaně k vůli JMCé zachovali a vystoupili.

A tu jest písař urburní jmenoval dle zapsání: Primas Zikmund Kozel z Reizntolu. Řehoř Vodička, Jakub Brodský, Stanislav Kožišník, Tobiáš Tríska, Pavel Skřivan, Leopold Šetlar, Pavel Cholopický, Václav Kuneš, Martin Zelinka, Řehoř Bořanovský z Bytýšky, Ondřej Hněvusický, Václav Franc, Ondřej Michalů, Jan Třebachovský, Jiřík Hříza, Jan Endrle, Eliáš Kožišník.

Potom pán podal na obec: Jestli by kdo co věděl do těch osob a měl sobě co stěžovati nebo dokládati, že by k takové povinnosti neměly připuštěny býti, aby oznámil, co od osoby své žádá a jménem a na místě JMCé že napomíná.

Od obce skrze pana Jiříka z Řánsné staršího mluveno, že nemají co o ⁶¹¹ nich mluvíti a co stěžovati, než všechno dobré, co o dobrých a poctivých lidech.

Potom jím závazek dán jak předešle při roku 1591 a toliko ten artikul vypuštěn, co se nejvyššího mincmistra dotýče, poněvadž úřad ten neobsazen byl. A když vše vykonáno, učinil všem napomenutí a doložil k panu Kozlovi: Poněvadž na vás ten úřad primaský složen jest, protož se vám teď pečet svěřuje a klíče a od osoby JMCé vás napomínám a od osoby své žádám, že nad povinností vám svěřenou ruku ochrannou držeti a vedle nejvyšší možnosti vykonávati budete.

Potom od pana primasa mluveno: Že se nenadál, aby to tak těžké břímě na něj složeno bylo, poněvadž JMCé a těmto horám osobou svou i jinak upřímně a věrně sloužil, jakž ještě posavad za JMCou několik tisíc jemu zůstává, nadál se za takovou práci jinou odměnu a milost, jakž jistě za to žádal a naději sobě učiněnou má, že od JMCé dostane. Ale tuto se cos jiného nachází, což jest mi jisté, že pán Bůh pro hříchy mé toho na mne dopustiti ráčil a od někoho mně k tomu dopomoženo jest.

Od pána doloženo jest: Aby sobě to nekladl za nějakou takovou těžkost, ale věděl, že předně s jistou vůlí božskou a s dobrým a bedlivým uvážením vrchnosti jeho, jakožto JMCé se to stalo za příčinami těmi, poněvadž o tom se ví, že předešle platně a užitečně horám těmto jest sloužil a za tou příčinou jest potřeba, aby ti lidé k takovým povinnostem povolání a dosazení

byli, kteříž by obecného dobrého chrániti, jeho užitečně a prospěšně vyhledávati mohli a poznávaje JMCá vás mimo jiné v tom (ač žádného nehání) hodného býti. Proto na vás takovou povinnost ukládati ráčí. Co se pak žádosti na JMCou vložené i naděje učiněné dotýče, vás to nemine, nýbrž poznávaje JMCá vaši v tom poddanou volnost a poslušnost, toho, co žádáte, před JMCou tím snáze obdržeti moci budete.

Od pána primasa mlüveno k obci: Že z nich žádný není tak prostý, ¹⁶¹² aby neměl a neuměl u sebe toho saditi, jaké těžké přemeno naň jest od JMCé vloženo, nebo oni doma pře pokojně souditi, svých živností a obchodův vyhledávati moci budou, ale oni zde na radnici obecní dobré opatrovati, svého nechajíce, a jich v potřebách jejich vyslyšchati musejí. Protož že jim bude záslužné, aby u sebe to uvažující, uměli se k nim šetrně chovati a od Pána Boha všemohoucího netoliko ústy pomoci žádati, ale i obcováním dobrým a pokojným toho příčina býti, aby Pán Bůh práce jich jim polehčoval a požehnání své svatě dáti ráčil, aby k dobrému cíli všechno jich předsevzetí pro čest a slávu boží, pro dobré a užitečné této obce se sklñovalo.

Ve středu pak na to dne 2. června pan primas spořádal pak dle starobylého řádu kdo kdy s kým úřad šepmistrský zastávati má, tak aby vždy jeden starší a v právech zkušenější s druhým mladším úřad ten zastával. Potom páni napomenuti mezi sebou k lásce a svornosti, bedliví povinností svých aby byli, časné se scházeli, tajnost rady zachovávali, šenkovních domů a sedání s osobami lehkovážnými aby se vystříhali a s nimi tovaryšstva se varovali, oděv poctivý a konšelův příslušící nosili, přímlov obšírných a řeči zbytečných zanechali, jeden druhému v řeč nevskakovali a když do radnice který jíti má z poručení pana šepmistra, aby se každý v tom volně zachoval a neobmeškával, tak aby lidé neměli sobě co stěžovati. Na to práva čtena byla dle nichž jim souditi jest.

Když mělo přijíti k obnovení starších nad havěří a hašplěří, jakož i obnovení konšelův na Kaňku, tu činil úřad horní tomu opět překážku, dovozuje toho, že volba ta úřadu hornímu přísluší. Starší nad havěří hor stříbrných v Hoře Kutné, taktéž starší nad havěří a rada perkverku kaňkovského, jakož i starší nad hašplěří prosili však snažně jak královského rychtáře, tak i šepmistry a radu horskou, aby vedle starobylého způsobu po obnovení úřadu konšelského obnovení jich se stalo, ježto již obnovení takové po mnoho roků se nebylo předsevzalo a mnozí ¹⁶¹³ z nich prve zvolených již pomřeli a z té příčiny malého počtu netoliko tovaryšův v náležitém pořádku a poslušnosti zdržeti a spravovati nemohou, ale ani lidských spravedlností vyhledávati a jim dosti činiti v stavu jsou. Ježto na naléhání úřadu horního volba ta vykonána nebyla, utekli se šepmistři a rada k radám zřízené komory české, uvádějíce svá stará práva ku obnovení starších na Kaňku a při cechu havířském a hašplířském, a ku paměti přivozující paměť starou, jaký způsob při obnovení starších nad havěří obojích hor od starodávna i potom za mladší paměti se zachovával, což následovně se dělo: Nejprvnější neděli po obnovení úřadu šepmistrského a konšelského v Hoře Kutné jménem a z rozkazu nejvyššího pana mincmistra a jménem nás všech šepmistrův a rady dávají cedula do kostelův a ty ohlašují skrze kněze po velikém kázání, aby se všichni havíři obojích hor, usedli i neusedlí, hned po obědích na Vlašský dvůr sešli a to k volení starších. Po obědích přijdou šepmistři i konšelé na dvůr Vlašský do rejtunku a když havířstvo se sešlo, JMt pan mincmistr tolikéž do rejtunku z pokoje svého mezi nás přijíti ráčí. Potom starší z havířův ve čtyrech nebo více osobách do rejtunku vstoupí a podají poznamenané osoby, z nichž by jich pořádkům za starší se vybrati a voliti mohly a v té radě osoby ty se volí a poznamenávají. Potom všechno havířstvo do rejtunku se pustí a starší předešli předně děkování činí JMtí pánu i nám, že jsou v potřebách svých v tovaryšstvu chráněni i opatrováni bývali, a žádají, aby byli propuštěni z těch povinností, přitom děkují i svému tovaryšstvu, že jsou se jimi řídili a spravovali a poslušni byli.

Naproti tomu dáva se jim odpověď jménem JMtí pána i naším, že pán ráčí míti vděčnost a my také, že své tovaryšstvo pokojně spravovali a povolání toho pilní byli, i lidem od tovaryšstva svého dopomáhali a za spravedlivé činili, toho se nedopouštějice, aby nějaké žaloby na ně šly, z ouřadův těch a povin-

ností zase propouštějí. ¹⁶¹⁴ Potom volené osoby vyhlasují se skrze písaře radního a kdo jest jmenován, každý aby vstoupil z jiného houfu. A tu se jim napomenuti činí, aby takovou povinnost bez odporu na se přijali. Proti tomu oni žádají JMt pána a nás, aby nad nimi laskavá a ochranná ruka se držela a v potřebách svých a toho pořádku aby byli vyslyšchání.

K tovaryšstvu se mluví, aby k nim se poslušně chovali, že v potřebách jich je ochraňovati a opatrovati rádi chťi. Pak se všechno tovaryšstvo napomene, aby v lásce a svornosti byli a svých představených poslouchali a jim starším zámluva se činí, kdyby v potřebách svých oč se utekli, že mají opatření dostati. A poroučí se jim, aby nazejtří, totiž v pondělí, ač by nebylo svátku, na radnici k závazkům se postavili, kteří jsou za starší voleni.

Hned potom v pondělí (pakli by byl svátek tedy ve středu) v přítomnosti pana hofmistra dáva se jim každému zvláště závazek a napomenuti se jim činí, poněvadž pro polehčení práva jsou voleni, aby různice a nevole mezi tovaryštvem svým přetrhovali a dluhův menších lidem od nich dopomáhali a v dobrém řádu je drželi. Protož aby se v povinnostech tak zachovali. Jestli by v tom pak kdo tak neposlušný a nepovolný byl, že by ho sami ztrestati nemohli, na pány aby vznesli.

Toho dne hned potom starší a konšelé perkverku kaňkovského voleni bývají takto: Nejprve dávají se čtyři starší z těch, kteří k pořádku havířskému hor kaňkovských voleni jsou. 2. Vyberou se čtyři kaňkovští sousedé dobře zachovalí, kteří však jiných povinností nemají. 3. Oberou se opět čtyry osoby z starších nad hašplěří a trejbíři a tak na tom právě kaňkovském dvanácte konšelův sedá a dáva se jim závazek ten, který konšelé jiných práv předměstských činí. Poněvadž rovně tolikéž jako na jiných právech pře toliko o purkrechty a o jiné šosovní věci hor se nedotýkající, pokudž a jak k jich ¹⁶¹⁵ právu náleží, soudí a rozeznávají, tu se napomínají, jak v povinnostech svých mají se chovati. Naposledy rychtář se volí z sousedův kaňkovských, člověk dobře zachovalý, a závazek jemu se dáva, jako rychtáři městskému.

Abyste ta jednou již trvale upravena býti mohla, učiněn od radů komory české dotaz k bývalému nejvyššímu mincmistru Karlu z Bibrštejna, komu právo voliti starší nad havěří a konšely kaňkovské náleží, kterýž o věci takto vysvětlení podal: Jakož jste Vaše Mti dnův pominulých suplikací starších nad havěří a konšelův perkverku kaňkovského mně odeslali i také zprávy a dobrého zdání mého v tom požadovati ráčíte i také to vše, pokudž býti mohlo, v svém uvážení měli. Ačkoliv pak JMCé pána nás všech nejmilostivějšího jakožto krále českého to v moci a milostivé vůli, pokud, kdy, koho čím dariti ráčí vždycky pozůstávalo a pozůstává, však vedle toho od pánův k mému dobrému zdání podání u sebe jiného najíti nemohu, než že žádost týchž suplikantův z příčin v suplikací od nich položených slušná se býti vidí. Neb pokudž mi vědomo jest i také od jiných jsem předzvědětí mohl, vždycky ten Kaňk s obyvateli jeho ne za nějakou obzvláštní a rozdílňou od města Hory Kutné obec, ale za spolu-ud, řídíce se poslušenstvím i také výsadami a právem jich od starodávna, jmin a držán byl až posavad. A jinak tomu rozuměti nemohu, než že z prvopočátku a hned od založení téhož Kaňku a osazování se na něm lidu horního ve všech věcech, buď právních neb jiných, k městskému právu, šepmistrům a radě své zření a útočiště měli. Když se pak jak dotčené hory kaňkovské, tak i lidé zhornili na nich rozmnožovali a rozmnožili, nepochybují, že snad pro bedlivější fedrunk a přetržení, zvláště pak skrze ty menší a obyčejnější věci sem i tam časté přecházení, toho pro polehčení jich od předkův jest jim propůjčeno bylo a posavad se propůjčuje, aby toliko excessus civiles pacem publicam turbantes, ty bezpečnější domácí věci a lehčejší výstupy vyslyšchali a je mezi lidmi stavěti mohli, ¹⁶¹⁶ větších pak a těžších, jako jsou criminales neb capitales causae, hlavní a outrpné aneb poctivosti se dotýkající, sobě a potomkům svým v moci k rozsuzování zůstavili. A tak oni Kaňkovští toliko dilu a ne celého práva podle takového jim propůjčení a vyměření užívati a vedle toho věci též obci a spolusousedům jich příležitost opatrovati a koncovati mohou. A když se komu na vejpravědi jich přestati nevidí, tehdy před dotčené šepmistry a radu, co vrchnost svou, kteréž k správě náležejí, apelaci běřou, neb při nich všecka jich správa i ochrana zůstává. A poněvadž pak i předešle toho vedle nich šepmistrův a rady, čehož i hodnověrný výpis z desk zemských

předkládají, užívali, nerozumím, proč by nyní i budoucně, ač by kdy seč toho skrze potřebnost svou býti mohli, vedle častopsaných šepmistrův a rady Hory Kutné, jakožto též obce jeden úd, podobné milosti užití měli. Což dále při spravedlivém uvážení JMCé a pánův zůstaveno buď.

V ten rozum a jednostejný v ničem se nedělicí smysl šepmistří a rada, též správcové hor, hofmistr a urburéf s úřadem horním pánům na komoru českou jsou dobrá svá zdání oznámili, čehož následek byl, že v příštích létech volby ty děly se již vždy dle starobylého obyčeje a že konšelé kaňkovští opět šepmistry horskými voleni a ustanovováni bývali.

V Uhrách vypukla opět s velikou prudkostí válka s Turkem a byli to opět Čechové, kteří tak jako za panování krále Ferdinanda nejen o Uhry, ale i o veškeré křesťanstvo velikých zásluh si získali. Neboť na svolaném sněmu zemském, kterýž začal se v Praze v úterý po neděli postní Oculi (22. března), ode všech tří stavů povolena byla na pomoc válečnou znamenitá berně a to na opatření hranic na pomezí tureckém, aby zvláště Morava, jako člen království českého, chráněna byla od nepřátel. Berně ta ustanovena byla tak, aby z jednoho každého domu a chalupy, ^{1617/} buď velké neb malé, v kterých lidé bydlejí, na tři léta pořad zběhlá ročně po 20 gr. z každého domu na dva termíny platili. Praha a jiná města královská, která třetího stavu na sněmích užívají, uvolila se na místě berně podomovní na hotové sumě dáti za jeden každý rok až do vyjití těch tří let dvanácte tisíc pět set kop gr.č. Z domů panských a rytířských neb jiných osob duchovních neb světských v Praze a v městech královských po půl kopě gr.č., pak z každého větele (vědra) piva na prodej vystaveného 6 gr.č.

Jelikož pak již roku minulého 1592, když baše bosenský nenadálý veliký vpád do země charvátské učinil, JMCá na radu nejvyšších úředníků zemských a rad pro ochranu tohoto království a zemí k tomu příslušejících sto tisíc kop gr.č. se vydlužení ráčil, byli stavové vyzváni, aby našli prostředky, jimiž by tato vydlužená suma zase splacena býti mohla. I snesli se stavové, aby na splacení té sumy nařízena byla sbírka: 1. z jednoho každého džberu neb kopy štik a kaprů co se jich koli prodá po 5 gr.č., 2. z každého vědra vína kteréhokoliv a od kohokoliv vyšenkovaného po 5 gr.č., 3. z každé laky sladkého pití 1 tolar, 4. z dobytkův, kteří se na prodej bijí: z vola uherského 15 gr.č., z vola krmného domácího 15 gr.č., z vola polského 12 gr.č., z vola domácího českého 10 gr.č., z krávy a jalovice 6 gr., z telete 3 gr., z vepře krmného 5 gr., z skopce, berana a kozla po 1 gr., z ovce a jehněte po ½ gr.č., z pinty páleného vína 1 gr., a ti, kteří peníze na úrocích mají, z každého tisíce kop po 6 kopách gr.č. Židé, kteří kdekoli bydlejí, který dvacet let stár a výše po dvou dukátech z hlavy a kteří pod dvacet let jsou po jednom dukátu platiti povinni byli. K vybírání této berně usnesené byli pro každý kraj zvláštní berníci ustanoveni.

Dále sneseno bylo o defensí neb veřejné hotovosti, k jejímužto zřízení zvláštní osoby ze stavů vybrané byly. A poněvadž k takové hotovosti nemalé sumy zapotřebí bude a již veliké sumy na sebe a poddané ^{1618/} již byli učinili, bylo sneseno, aby každý, kdožkoli v království českém lidí osedlé mají, z jednoho každého gruntu neb člověka osedlého (nepotahuje toho člověka v to, než sám z měšce svého) po 15 gr.č. dal. Pražané a jiná města svolili jsou se na hotové sumě po tři roky po dvanácti tisících a půl osma kop míš. dávati. Nicméně, aby také i lid obecný mužského i ženského pohlaví k takové důležité a pilné potřebě podle možnosti své pomoci činiti mohl, má se v jednom každém kostele v městech i ve vseh truhličku obzvláštní učiniti, od níž pán a v městech primas jeden a kněz druhý klíč míti mají, do které by lidé v neděli a ve dni sváteční pomoci skládati mohli, a k tomu má lid napomenut býti. Kromě toho mají mustrunkové té veřejné hotovosti v každém kraji držání býti a k těm má vždy z desíti poddaných jeden pěší zbrojí potřebnou opatřen vyslán býti. Na koně pak zbrojně k této veřejné hotovosti potřebné, ti, kteří statkův pozemských drží, též také ti, kteří peníze na úrocích, listech a zápisech a jakýchkoli užitečích mají, povinni jsou z pěti tisíc kop gr.č. jeden kůň zbrojný vypraviti.⁴⁷⁷

⁴⁷⁷ Poslové z Hory na sněm ten vyslaní ve zprávách svých šepmistrům zaslanych obšírně popisují jednání sněmu toho a jej

^{1619/} Dle tohoto usnesení sněmovního příznali se ku jmění na úpisech starší nad havěři hor kaňkovských 1052 kop, starší nad havěři hor stříbrných 523 kop 53 gr., konšelé mincířští 100 kop, Václav a Mikuláš bratří z Olivetu 2500 kop, Jan Vlkánovský z Ouberovic 50 kop, Jan Střimilovský soused 90 kop, Jan Lavička 50 kop, Lidmila Podivická z Práchnan 450 kop, Leopold Šetlar 126 kop, Matěj Všetečka 400 kop, opat sedlcký ze statku konventu náležejícího 1800 kop, Václav Vodička 650 kop, Tobiáš Šlechtín ze Sezemic na Puchří 1000 kop, Mikuláš z Řásné 725 kop. Obec kutnohorská byla ještě od berně té osvobozena, však k hotovosti veřejné na jízdného koně přispívati musela a za tou příčinou ocenila veškeren svůj majetek i s příkoupnými Vilimovičkami na 9810 kop 9 gr. 2 d.

Jakou péči v době té i pouhá návštěva člena domu panovníckého na radách komory české vyžadovala, poučuje nás dopis této komory, zaslany šepmistrům den před sv. Petrem a Pavlem, v němž se oznamuje, že JMt arcikníže rakouské Arnošt ve středu příští z Prahy vyjeti a v pátek na noc do Hory přijeti ráčí a nařizuje se, aby v týž den Jeho Mt i s úřadem horním a mincovním jej očekávali a o to se snesli a všelijak starali, aby JMt dobrými rybami, vínem a jinými potřebami náležitě uctěn a traktován byl a nedostatku žádného aby v ničem netrpěl.

1594 Císař Rudolf, maje z Čech na říšský sněm do Řezna vyjeti, ustanovil ku správě záležitostí vládních místodržícími v království českém ze stavu panského Adama z Hradce nejvyššího purkrabí pražského, Jana z Valdštejna nejvyššího komorníka, Jiřího Bořitu z ^{1619a/} Martinic nejvyššího sudího a Joachyma z Kolovrat purkrabí karlsštejnského a prezidenta komory české. Ze stavu rytířského pak Hertvíka Zeidlice z Schönfeldu, Michala Španovského z Lisova nejvyššího písaře zemského a Humprechta Černína z Chudenic podkomořího měst královských.

Zatím však v době té zuřila válka v Uhrách s Turkem strašným způsobem. Ač Sinan baše protáhl zemí tou až k Budínu, kdež byla turecká posádka, musel pro nespokojenost ve vojsku svém již roku 1592 vrátiti se zpět k Bělehradu. Na to byl vojskem císařským obležen Ostrihom a roku 1593 mocně dobýván a též poražen byl vůdce turecký Hasan u Bělehradu. Sinan baše však ve válkách zkušený porazil na více místech vojsko císařské, oblehl velikým vojskem znamenitou pevnost Ráb, kteráž slula baštou křesťanstva a svěřena byla hraběti Ferdinandovi z Hardeků (r. 1594). Proto byly rozeslány po celém království českém přísné mandáty císařské, aby všichni stavové podle snesení sněmovního veřejně vzhůru hlavi i vojenky táhli chrániti Ráb, položice k tomu mustrunk hlavní ke Znojmu na Moravě. I táhli jsou jak kdo mohl a nač měl vedle své možnosti a *velmi dlouho s tím mustrunkem se prodlévalo, neboť se na bohaté váhavě čekalo. A tak zmustronáno jest lidu českého vojenského oupravného jízdy okolo dvou tisíc a pěchoty střelcův okolo dvadecti tisíc. Nejvyššími mustrhery toho lidu byli nařízeni pan Jan nejstarší z Valdštejna, ten čas nejvyšší komorník království českého, pan Hertvík Zejdlíc z Schönfeldu, pan Malovec a pan Vratislav z Mitrovic. Nejvyšším polním hejtmánem učiněn pan Petr Vok z Rožmberka, nejvyšším leutenantem pan Melichar Reder, zkušený to bojovník, nejvyšším polním maršálkem pan Václav Berka z Dubé, nejvyšším wachmeisterem pan Gall z Lobkovic. Rytmistrové pak pan Radslav Vchynský, pan Václav Pětipeský, pan Jan Lukavecký a pan Neštovka z císařských pan-*

sněmem bouřlivým nazývají. Když poslové z měst o artikulích sněmovních v radnici pražské poradu byli drželi a učiněn byl od Kutnohorských návrh: *Jelikož administrátor konsistoře pražské pod obojí mnohé obtížnosti městům činí, kněží jim vyzdvihuje kdy a jak chce proti vůli měst a kněží a tím obce k outratám a pojezdům přivozuje, protož že žádají, aby Pražané, jakožto hlava a oko jiných měst, jich se ujal a k stavům, aby taková překážka proti zřízení zemskému jsoucí, od téhož administrátora se více nedála, by žádali, namítli proti tomu Pražané, že zbytečno k stavům se utíkati, ježto JMCá zde. Protož, když slyšení míti budou, že stížnost tu přímo JMCé přednesou a požádají, by lepší řád při konsistoři byl, jakož i o to prositi budou, aby kněžstvo pod obojí od arcibiskupa svčeno bylo. Kromě toho usnesli se poslové z měst, že jest třeba JMCé ^{1619/} přednésti žádost strany práv městských, podle nichž se výpovědi činí, než na zřízení zemské výpovědi měst se reformují, což na obtížnost jich povinnosti i závazků jest.*

ství v Čechách, a jiní oficirové vojenští nad pýchotou nařízení. Páni Moravané také pohotově byli. A tak se ten český lid položil v Rakousích u hlavního města Vídně před řekou Dunajem. ^{620/} A v tom žalostivě a zarmouceně oznamováno, že Ráb Turkům vzdán jest. I táhlo to vojsko české předeč až k Prešpurku a tu opět položilo se u Dunaje, kdež jemu oznámeno, že lid křesťanský, jest v Rábu s arciknížetem Matiašem ležel a pomoci očekával, jenž od Turkův poražen a rozehnán, jakož i arcikníže Matiaš couvnouti musel a do Prešpurku se dostal. Sinan baše pak zmocniv se Rábu nemeškal táhnouti až k pevnosti Komárnu. Zvědév však, že lid český se blíží, ano i odjinud k ochraně Komárna lidu přibývá, odtrhl od Komárna. Lid vojenský český úpravný a nákladný ničeho nedovedše (neboť vše pozdě obmeškáno bylo) jest rozpuštěn. ⁴⁷⁸

Že při takovém všeobecném hnutí vojenském v Čechách Hora jen tak netečnou nebyla, lze se snadno domyslit, a máme toho před rukama písemnou úmluvu, dle níž primas městský Zikmund Kozel z Rejzntolu, šepmistří a rada jménem celé obce učinili na den sv. Příšky (18. ledna) smlouvu s urozeným panem Janem nejstarším Lukaveckým z Lukavce a na Klukách, dle níž on k mustruňku do města Znojma i potom kdež by toho potřeba kázala a kázáno bylo vypraví sedm koní aneb jízdých zbrojných ku poctivosti jich pánův a celé obce, což tak dlouho trvati má, pokud z této veřejné hotovosti nesejde, jemuž se za to platiti má: Výjezdné napřed za každý kůň po půl osmu tolaru, učiní na sedm koní 26 kop 15 gr.č. A potom hned od toho času za každý měsíc na kůň po 15 tolařích, což učiní za všech sedm koní 52 kopy 30 gr.č. Když by pak z té výpravy sjíti mělo a pánům jízdy té potřebí nebylo, k tomu všemu, což by zaslouženého bylo, odjezdného na každý kůň půl služby měsíční po půl osmu tolaru, učiní 26 kop 15 gr. Toho platu ustanoveného díl na pět koní páni šepmistří, rada a obec a na dva pan Kozel z Rejzntolu platiti budou. K tomu také půjčeno k té výpravě od obce zbroje dobré na pět pacholků, totiž pět předních a tolik zadních plechů, pět přilbic, pět oboječkův, pět plechovic a pan Lukavecký se ^{621/} zavázal to vše, což se mu půjčuje, když mu dá Pán Bůh ve zdraví se navrátiti, z úplna a beze škody odvésti.

I tento náklad povšechný, na výpravu a hotovost tu potřebný, dle usnešení sněmu zemského rozvržen byl na zámožné obyvatelstvo v zemi, totiž na takové, kteří buď statkův pozemských neb peněz na úrocích měli. I sečteno bylo dle dobrovolně učiněného přiznání jmění takové jak od obce tak od občanův v částce 22.559 kop 9 gr.č.

Neblahý stav ten pocítilo velice veškeré obyvatelstvo kutnohorské a kdežto ještě obec sama mimo to tím usilovněji na hory nakládati musela, nesla proto i s obyvatelstvem dvojnásobnou tíhu a starost všech břemen. K tomu následkem obtížné dopravy pocítoval se znamenitě i nedostatek v loji (ku svícení v šachtách), ježto lojovníci a řezníci pro nedostatek dobytka lojů dosti opatřiti nemohli. Ježto pak proto bylo se co obávati, aby pro nedostatek lojů dílo horní zastaviti se nemuselo, nařídila komora česká k žádosti úřadu horního v sobotu po sv. Valentinu přísně do měst Čáslavi, Kolína a Hradce, aby hned při mydlářích tanních to nařídili, aby toho času žádného mýdla nevařili, ale všechny loje do Hory dodávali a to tak dlouho, dokud by z jiných zemí dostatek loje opatřen býti nemohl.

Přičiňováním se pana z Rásné urburéře úřadu horního, kterýž hlavně o to se zasazoval, aby Kaňk od Hory byl oddělen, zasazoval se zase úřad horní o to, aby v Kaňku řezníci usazovati se mohli, kteří by pro tamní horní lid maso vysekávati mohli. Proti tomu řezníci kutnohorští, odvolávajíc se na svá od králů Ludvíka, Jiřího a Vladislava jim daná privilegia, kteráž jim Ferdinand I. i jeho nástupcové potvrdili, dovolávali se ochrany jak u císaře Rudolfa, tak i u komory české a prosili císaře, aby jim výsady ty potvrditi ráčil. I došlo šepmistřů z komory české nařízení dané císařem v pátek po Božím Těle, ^{622/} jímž se nařizuje, aby cechmistří i všechen cech řeznický při tom předešlém obdarování zachováni byli, ježto JMCá málo před odjezdem svým z tohoto království pořádku i řemeslu řeznickému v Hoře to potvrditi ráčil, a protož i my jim toho, aby na Kaňku žádného řezníka nebývalo, zůstavujem. Přes to však, čím více šepmistří a

konšelé řezníkův se ujímali, stavěl se proti nim úřad horní a krámy řeznické na Kaňk tím usilovněji prosaditi hleděl.

Z krámů řeznických platilo se doby té k Vysokému kostelu ze 4 krámův 2 kopy 40 gr., k sv. Barbofe ze 2 krámův 2 kopy gr., k Náměti z jednoho 1 kopa, ke špitálu ze šesti 4 kopy 20 gr., k obci ze čtyř a dvaceti po tolaru a pěti býlých groších.

Poněvadž té doby mincmistra v Hoře nebylo, dovoloval si úřad horní zase mnohá příkoří obci činiti a také zrazoval od placení příspěvků na potřeby válečné v městě zavedených, takže šepmistří a rada nuceni byli stěžovati si u komory. Na stížnost poslala komora česká úřadu hornímu v sobotu po sv. Matouši tento dopis: *Stěžují sobě šepmistří a konšelé na Horách Kutných, kterak by se někteří obyvatelé jich z havířstva a hašplířstva sbírku tu, kterouž mezi sebou na výpravu jízdy zbrojné místo osměho člověka k tomu nyní proti ouhlanímu všeho křesťanstva dědičnému nepříteli Turku tažení uložili, takové sbírky, kteráž dosti v skrovnosti jest, dávati se zpěčovali a to že by žádnou jinou příčinou se nedálo, nežli že od některých z prostředka vašeho v tom rozpakování a tak tudy jiným za zlý příklad jsou, prosíc nás v tom za opatření. I poněvadž toho jak v jiných městech královských tak i u Hory ani v jiných menších horních městech žádný obyvatel a spolu s kromě dělníkův (kromě dělníkův, kteří vyminuti jsou) v této tak veliké potřebě osvobozen není. Pokud se od vás takové rozpakování děje, nebylo by vám co schvalovati, nebo mnozí jsouc tím povini a mohouc netoliko to, což na ně uloženo, i něco výše činiti, příčinou vaší toho všeho ^{623/} prázdní býti chtějí, což jim ani žádnému postačiti nemůže. A protož vám jménem a na místě JMCé pána našeho nejmilostivějšího poroučíme, abyste, zanechajíc takového rozpakování, v to, což obci spravovati náleží, se nevkládali, ale všechny ty osoby z lidu horního, na koho což vloženo, k tomu přidrželi a jim poručili, aby každý sbírku svou kdež náleží odvedl a s jinými se srovnávajíc, jim toho břemena nésti pomohl, jinak nečiníc.* ⁴⁷⁹ Pro první dobu možná že nařízení to působilo, ale že by na dlouho byl úřad horní ustal proti úřadu městskému brojiti a v práva města se vměšovali, nutno pochybovati, ježto dělníky kaňkovské stále podněcoval k tomu, aby si záповědi té, která řezníkům a pekařům na Kaňku usazovati se nedovoluje, nevšímalí, odkud stále a četně žaloby a stížnosti pocházely.

Nebylo na tom dosti, že obec kutnohorská stížena byla nákladem na hory a nyní tak znamenitými sbírkami válečnými, kromě toho nucena byla ještě k půjčkám, neboť nejvyšší úředníci a soudcové zemští v království českém listem daným v Praze ve středu po sv. Michalu žádají Kutnohorských, aby jim ku placení služeb lidu vojenského, jelikož na ten čas při peněžích nejsou, dva tisíce kop miš. aneb co by nejvíce možno bylo, proti dostatečnému i s úrokem ujištění toliko do sv. Jiří nejprv příštího zapůjčili, jakož i také s některými spoluměšťany a obyvateli, kteří by tak při možnosti byli, o zapůjčení ^{624/} nějaké sumy s pilností jednali. A kdežto Kutnohorským takové vybidnutí bývalo vždy skoro rozkazem a vždy obávati se museli, aby jim ve stálých jich žádostech na komoru českou bylo vyhovováno, nelze nijak pochybovati, že se dle žádosti té zachovali.

Nebyla také bezdůvodná žádost Horníků roku minulého o šetření kněží v městech proti administrátorovi konsistoře pražské pod obojí, kterouž jediné poslové měst pražských zadrželi, neboť byli kněží horští od konsistoře pražské stále pronásledováni a to hlavně pro tu příčinu, že zde svou vlastní konsistof měli, již se spravovali, nehledíce ke konsistoři pražské, než v odvoláních ve věcech duchovních jako ke druhé stolici. Proti tomu byl administrátor i farářové konsistoře pražské pod obojí a po mnohém z obou stran dopisování již zase v pátek po sv. Lucii 1594 píše administrátor konsistoře pražské šepmistřům, poháněje kněží horské před sebe do Prahy, že jej veliké a znamenité stížnosti docházejí strany roztržitosti lidu a nesjednocenosti těch

⁴⁷⁹ Ve stížnosti své praví šepmistří, že uložili vedle možnosti placení svědomitě na možnější více, na chudé méně, na havíře pak kteří z lůnů pracují po 1 gr., na ty havíře a jiné dělníky, kteří v Hoře své domy mají a jiné živnosti neb manželky jich vedou po 3 a 4 gr., což oni vděčně přijali a toliko úřad horní z vřetečnosti a bezprávně postranně proti nám popouzí a v obci nedorozumění a k nám neposlušnosti způsobiti usiluje.

⁴⁷⁸ Tak poznamenal Dačický ve svých Pamětech.

nekněží, které při vašich kostelích máte, nejsouce žádní kněží, od řádných biskupů k úřadu kněžskému posvěceni, kteřížto kněží vši pobožnosti jsouce zbaveni, jakoby žádné vrchnosti duchovní nebylo, všechno proti řádu dobrému a starobylému církevnímu vykonávají a nové věci v církvi nebývalé začínají a tudý lid od pravé pobožnosti odvozuji a velmi proti instrukci, kteráž konsistori pražské pod obojí přijímající poručena a vydána jest, nemalé potupy se dopouštějí, a nařizuje šepmistřím, by svých veškerých kněží před konsistor pražskou odeslali a o jiné řádné, od konsistoře pražské volené a uznané kněze se postarali.

1595 Dopis tento, spojený s výhrůškou, popudil nejen šepmistry a radu, nýbrž i lid obecný a zvláště lid horní, takže se bylo co obávati zbourání havířstva. Proto také starší nad havěři jak oustně tak i písemně domáhali se jak u mincmistra hraběte Šlika tak i u šepmistřů ⁶²⁵ úsilovně o to, aby kněží kutnohorští konsistori pražskou na pokoji byli necháni, poznamenávajíce ve svých žádostech, že všechen lid horní od kněží svých slovo boží v čistotě poslouchá a velebných svátostí přijímá a kdyby tudý kněží od Hory odejiti měli, že by tudý nemalé příčiny k těžkostem a k nějakému budoucímu pozdvižení dáti se musely, kdežto přičiněním a zásluhou kněží těch jak mezi lidem horním tak mezi obcí láska, svornost a milování jedněch druhých jest trvale a zůstává, a podobně dále obšírně.

Byliť v čele správy obecní mužové rozumní, královský rychtář Mikuláš Vodňanský z Čazarova a primátor Zikmund Kozel z Rejzntolu, jejichž vliv mooně působil při správě zemské a proto vlivu tohoto také použili a konsistori pražské požadavkům jejím odepřeli, pravice ve své odpovědi, kterouž jménem šepmistřův, rady a obce v pondělí po Třech králích 1595 odeslali, že se toho nijak nenadáli, aby takovými postrannými a omylnými zprávami, jako by mezi námi zde na Horách Kutných žádné pobožnosti nebylo a něco nového, v církvi prve nebývalého, proti dobrému řádu se začínalo a lid od pobožnosti odvozován býti měl, jich konsistor pražská obviňovati mohla, jelikož toho ničeho nestává. Neboť o tom v pravdě víme, že všichni v obci naší jednoho a pravého náboženství beze všech a všelijakých roztržitosti od starodávna v dobrém pokoji a svornosti užíváme a mezi sebou v dobrém srozumění a lásce strany náboženství zůstáváme, aniž jakých spletencův u nás se nachází. Kněží naši také všichni v dobré lásce a svornosti mezi sebou zůstávají, aniž co nového, což by prve v církvi nebývalo, před se berou a někteří již mnoho let pořád zde na Horách Kutných zůstávají, v kázání a učení slova božího, v posluhování velebnými svátostmi a jiných řádích církevních, jakožto po předešlých správčích našich, církevních otcích svých, při nichž prvotiny kněžství svého vykonávali, zůstali a u nás, jako i jinde v církvi svaté od starodávna drží, se chovají. Nicméně také, jakž pravé pobožnosti, tak i ctného a šlechetného ⁶²⁶ obcování ctným, a příkladným životem na sobě lidu dobrý příklad dávají, takže do nich sobě žádný co slušné stěžovati nemá. A tak rozuměti račte, že takovéto zprávy a stížnosti, kteréž vás docházejí, omylné a nepravdivé jsou.

Nebylo však ještě na této odpovědi dost, nýbrž chtějí pro budoucnost všeho podobného pronásledování ušetření býti, obrátili se s prosbou k císaři Rudolfovi, jemuž též písemně prosby lidu horního předložili, aby oni před hanebným obviňováním, tak kněžstvo jejich před všelikým pronásledováním a předvoláváním před konsistor pražskou ochráněni byli. Výhrůžka havířstva, že hory opustí a se vzdoují, více snad tu působila, nežli všeliké ostatní ospravedlňování se ohledně pravosti víry kněžstva i obyvatelstva, neboť přes namáhání konsistoře pražské proti Kutnohorským v žalobách ke komoře české podávaných (kdež ovšem Kutnohorští ochranu před usilováním konsistoře konsistoře pražské hledali), bylo Kutnohorským sekretářem komory české Jiříkem Funkem z Olivetu ve středu po sv. Ezechieli (14. dubna) 1595 sděleno, že kněží kutnohorští, byť jakékoliv psaní jich z konsistoře pražské došlo, budou moci doma zůstat, dokud u věci té resoluce JMCé vydána nebude, čímž i spor ten na nějaký čas se utišil.⁴⁸⁰

Těže doby vzniklo též některé nedorozumnění mezi ctihod-

ným knězem Jakubem Miliseusem Krtským arciděkanem a správcem kostela sv. Jakuba a knězem Janem Tadeem Mezeříčským farářem a též správcem kostela sv. Barbory pro kázání slova božího nad těly mrtvými při generálních průvodech neb konduktích, když jednoho času na kněze Jana ⁶²⁷ Tadea Mezeříčského taková práce od pana Samuele Nejepinského z Nejepína, aby nad nebožkou paní Kateřinou z Víckovic, manželkou jeho, kteréž on kněz Jan předtím, ji v dlouhé nemoci ležící na žádost její navštěvuje, z slova božího naučení a potěšení předkládal a velebnou svátostí večere Páně posluhoval, kázání slova božího tak, jakž ona toho za živobytí svého žádostiva byla, učil, vzložena byla, a pan arciděkan to těžce nesl, že se v tom jakožto přední zde mezi kněžstvem proti obyčejí a zvyklostem zdejšími pobíhá a jiný v povinnost jeho vkrájuje, jakási urážka býti chtěla. Tu pan rychtář, páni šepmistři a radní, nechtíce, aby na časy budoucí skrze to nějaká nesvornost mezi kněžími bývala, nýbrž pokoj a láska, jak mezi nynějšími tak i budoucími zachována býti mohla, takto jsou mezi nimi skrze nižepsané osoby z prostředku svého k tomu nařízené a vyslané s dobrovolným, celým a dokonalým k tomu z obojí strany přistoupením nařídili a na místě postavili: Poněvadž páni farářové svatoborský a námětský začasté na speciální funera povolání bývají, pan arciděkan pak na větším díle na kondukt a generální pohřby se zve a při svém kostele žádných pohřbů nemívá,⁴⁸¹ aby on pan arciděkan jakožto vrchní nad kněžími při každém konduktu nad mrtvými těly kázání, tak jakž to předešle bývalo a se v této obci podle na onen čas jistého o tom nařízení a mezi předešlými správci duchovními zprostředkování posavad zachovávalo, mívá, a v tu povinnost jemu se žádný jiný z těch kněží zdejších, aby i kdo od koho žádán byl, pro zachování dobrého řádu, pokoje, svornosti a lásky bratrské nevkládá. Však aby pan arciděkan ⁶²⁸ jim pánům farářům z toho, co se jemu za práci jeho od kázání pohřebního dává, jakožto posavad i jini před ním činívali, každému po 3 gr. dávati povinen byl. Nemohl-li by sám pan arciděkan takové práce buď pro nedostatek zdraví svého, aneb že by někam přes pole odjel, vykonati, tedy tak farář i správci téhož kostela, k kterému generální průvod mrtvého těla býti má, jakožto prve tak se zachovávalo, aby náležela a příslušela. Vedle kteréhožto nařízení nadepsaný pan arciděkan a páni faráři všichni tehdež přítomní se chovati a tím se spravovati, co se konduktův dotýče, svolili. Dálo se v domě farním Vysokostelském za přítomnosti spoluděkaně Stanislava kožišníka, Tobiáše Trísky, Václava Kuneše bakaláře a Václava Sixtidesa v pátek po sv. Medardu (9. června) 1595.

Upřádněné místo nejvyššího mincmistra království českého bylo opět obsazeno a na úřad ten obyčejnými obvyklými obřady v pátek po Hromnicích ustanoveným k tomu komisařem Hertvíkem Zeidlicem uveden byl Fridrich hrabě Šlik z Pasounu na Hasištejně a Planě.⁴⁸²

Škola obecní žákovská dřevěná u chrámu Vysokého v Hoře byla zbořena a na tom místě nová kamenná z gruntu vystavěna jest.⁴⁸³ ⁶²⁹ Jestíť to poprvé, co se blíže se správou školní sezná-

⁴⁸¹ Hřbitovy byly pouze při chrámu sv. Barbory, sv. Bartoloměje, Matky Boží a sv. Lazara. Hřbitovy u Všech svatých a u sv. Trojice jsou z pozdější doby.

⁴⁸² Paměti Mikuláše Dačického z Heslova dodávají: Nejvyšší mincmistrové mají tu na Horách Kutných rezidenci a dává se jim, mimo jiné případnosti, z mince každého týdne 10 kop gr.č.

⁴⁸³ Dačický dodává: Avšak páni žáci dorostli více freji nežli učení pilní byli. Ze školy té je nynější arciděkanství, kteráž budova, jak patrně, s velikým poměrně nákladem doby té vystavěna byla. Krásný z červeného mramoru uměle zhotovený a dovedně ve vypuklé práci co nejuněleji ozdobený portál znaky města Hory Kutné nahore a pana Mikuláše ⁶²⁹ Vodňanského z Čazarova a Sigmunda Kozla z Rejzntolu, po stranách pak odznaky věd, umění a hudby, až posavad vyhledávan bývá znalci. Na něm ve dvou oddělených plochách tento významný nápis z Cicerona jest uveden: *Studia adolescentiam alunt senectutem oblectant, secundus res ornant adversis perflugium ac solaciam præbent, delectant domi non impediunt feris, per noctam nobiscum, peregrinantur, rusticantur. (Studia mladost oživují, stáří těší, štěstí zdobí, v neštěstí útočiště a útěchu poskytují, rozkoš působí, doma nepřekáží, venku přenocují, cestují a přebývají s námi.)*

⁴⁸⁰ Listiny sporu toho nacházejí se v archivu městském. Viz o tom více, jak již jednou připomenuto, v pojednání o konsistori kutnohorské v místopise při popisu Kamenného domu.

miti příležitost máme. Protož nebude od místa podati zde vše, co v Memorabiliích k roku 1595 v úterý po Hromnicích poznamenáno: *Jakož jest pan Zikmund Kozel z Reizntolu spoluhorník zde na Horách Kutných, chtíc z pravé a upřímné lásky, kterouž ku pobožnosti a literárnímu umění má, k tomu příčinu dáti, aby zde na Horách Kutných, vlasti jeho milé, škola přední u Vysokého kostela náležitě vyzdvížena a v ní mládež v pobožnosti, dobrých mravích a literárnímu umění pobožně vedena a užitečně cvičena býti mohla, toho nejprvnější původ byl, aby táž přední škola z gruntu nově vystavěna byla, na to také pomoc do 50 kop gr.č. učinil a vedle toho ustupování, kterak by to stavení předsevzato a co nejdříve na náklad obecní postaveno býti mohlo, na sebe přijal i to jistým časem k místu přivedl. A když již vystavěna byla, dále o to se staral, aby k tomu počtu správcův školních, který předešle býval, ještě jeden přední neb vrchní správce chován byl a toho aby povinnost byla taková, aby jsa vrchním správcem též školy, v ní přední lecke četl, aby obecní školu i správce její pod svou správou maje, v dobrém řádu a regimentu držel, za jeho pak práci také aby obzvláštní plat do 50 kop gr.č. opatřen býti mohl a takový plat požívaje, všech jiných platův školních, ¹⁶³⁰ stálých i případných, kteréž posavad na jiné správce v též škole od starodávna šly a vycházely, prázen byl. Pročež skrze dobrý fědrunk úradou pánův a přátel obce této sem promován i od pánův přijat jest poctivý mistr, vysoce učený pán Augustin Lukan Oudřický z slavné akademie Marburské v Heschich. A vedle toho aby takový plat na téhož vrchního správce opatřen býti mohl při slovných šepmistřích a radě, obecních starších a soudcův i vsi obci toho žádal, aby mu na to dvůr na gruntech jejich ve vsi Poboři od Václava Luňáka poddaného jich koupen byl. Kteréžto jeho tak upřímně položené mínění páni šepmistři, rada, obecní soudcové a obec schválivše, tomu rádi netoliko přivolili, ale také k těm dvěma stům kop gr.č., kteréž on Sigmund Kozel z Reizntolu na koupení takového dvoru oddal, ještě z důchodův obecních třidceti kop gr.č. na zaplacení téhož dvoru přidali. A poněvadž by z samého toho dvoru takový užitek, z kteréhož by na vrchního správce škol již oznámených 50 kop gr.č. dávano a placeno bylo, býti nemohl, k těmúž dvorcí roboty jim z nadepsané vsi Poboře, ano i z dvou poddaných ze vsi Blinky bráti na takový způsob, aby poddaní, kterých v těch vesnicích mají, místo oznámených robot, roli k těmúž dvorcí náležitě čestně zdělávati, hnojiti a semenem, kteréž však jim z téhož dvoru k setí dávano bude, osívati povinni byli. A což by tak vedle toho jakého užítu z téhož dvorce, roli a jiných věcí mimo náklad na žeti, sečení a svážení obilí a časem na stavení, když by toho bylo potřeba, se sešlo, z toho předně dotčených 50 kop gr.č. na svrchního správce škol vycházelo a ostatek na polepšení stolu žákovstva v obojí škole, jakž by kde kdy toho ti, kteříž by k tomu zřízení byli, potřebu uznali, každotýhodně s vůlí pánův šepmistřův a pánův obraceli.*

V čemž takovou povolnost týchž pánův šepmistřův, rady, obecních soudcův i vsi obce týž pan Sigmund Kozel z Reizntolu s obzvláštní vděčností poznává, ¹⁶³¹ takový dvůr koupený a penězi jakž nadepsáno zaplacený v své opatrování vzal a z něho, jakž oznámený plat vrchnímu správci škol pomoci činí a činil.⁴⁸⁴

⁴⁸⁴ Týž Augustin Lukan zemřel r. 1597 a po něm přijat byl mistr Vavřinec Sarkander z Falkenberku, správce škol na ten čas v Chrudimi, s kterýmž šepmistři a rada a arciděkanem Jakubem Meliseem Krtským a jinými faráři zdejšími tyto artikule uvážili a uzavřeli a za řád při školách svých nařídili:

I. Aby u Vysokého kostela jeden vrchní správce školní byl a zůstával, který by na obecní školy náležitý pozor měl, v nich jak správce, tak i mládež školní v dobrém řádu a kázni, aby obojí povinnost svou pilně a snažně konali, držel a tu povinnost, poněvadž níže psané artikule páni i na místě vsi obce přijali a za řád dobré školy uvéstí připověděli, jest k sobě nadepsaný pan mistr Vavřinec Sarkander u přítomnosti nadepsaných pánův přijal.

II. Těmúž řád a správa pro školy zdejší předešle z uvážení panského sepsány a odevzdána jsou, aby k nim, což by se mu koli vidělo a zdálo, že by k dobrému vzdělání školy a mládeže na ní sloužilo a potřebné bylo, přidati, změnití neb ujítí, pánům prve to uvážic, mohl.

III. Ten aby sobě jiných pět pomocníkův k Vysokému, prvního mistra, druhého kantora a tři sukcentory, z nichž jeden aby locator

ad deferentiam jiných se jmenoval a jeho povinnost byla obzvláštní menší latinsky a česky psáti učiti. A ke škole svatobarborské tři toliko, prvního též mistra neb bakaláře, druhého kantora a třetího sumatora, muže pobožné a bohabojné, příkladné a učené vedle své libosti a vůle, kteréž by nejpříjemnější k pracem školním býti znal, a toho v tom nejvíce šetřeno býti má, nemohou-li všickni, alespoň na větším díle z akademikův neb alumnův pražské akademie býti, voliti mohl. A kohož by tak sobě volil, ¹⁶³² toho čerstvě pánům v známost uvedsti má. Páni z povinnosti své, aby ten, jehož by jim tak kdy jmenoval, a jimi zvláště na první místa k němu promován byl se snažiti k této akademii u pana rektora jejich starati budou.

IV. Co se alumnův školních tkne, poněvadž nadepsaným řádem upraveny jsou školy zdejší, sepíše nyní jistý regiment, jak by tu žáci větší i menší chováni býti měli, a mimo to mocen jest, aby mládence větší i menší přijímati moc měl a když by kterého do které školy, však do počtu toliko vyměřeného, obrátil, aby tu zůstávati a býti povinen byl.

V. Co se jiných tkne, kteří k němu do školy buď od rodičův neb přátel svých přivozováni budou, každý aby ne jiněmu než vrchnímu správci oznamován i od něho do školy přijímán byl. A ten, jakž by kterého vtip a spůsobnost seznal, jemu klasu a místo v ní ukázal. Též byl-li by ten toho žádostiv anebo na místě jeho rodičové neb přátelé, aby mu obzvláštní praeceptor pro privata aneb jak se to jmenuje ku pozůstávání po jiných (poněvadž k tomu vždy hodina jedna povolena býti má a za tu též jistý plat u logiky nařizený jest) anebo menším též pedagogus z alumnův školních neb jiných k vedení do školy i zase domů dán byl, to také aby v samé moci vrchního správce zůstávalo. Však jestli by rodičové někteří, majíc toho obzvláštní své příčiny, za kterého preceptora neb pedagoga dítkám neb dítěti svému jmenovitě žádali a v tom by nic na překážce nebylo, bude povinen také jich žádosti v tom šetřiti. Tuž moc a svobodu v té příčině aby měl i ten, komuž druhá škola svěřena a poručena bude.

VI. Škola přední u Vysokého kostela aby byla do šesti klasův. První klasa rektorova, druhá collaci, třetí kantorova, čtvrtá dvou succenturin, pátá lokatura, šestá druhého succentora. Čemu pak v té každé klasě učiti se mládež neb co proponováno býti má v lecke et ordo studium, kteréž každého půl léta od vrchního správce u přítomnosti inspektorův ¹⁶³³ k tomu nařizených publikováno bude, tak aby každý učitel denně tři hodiny vyučoval a vykládal. Druhá pak škola u sv. Barbory bude: první rectoris, druhá cantorisa a třetí succentoris.

VII. Vrchní správce školy spořádá veškeré vyučování tak, aby žákovstvo v nižších třídách pro vyšší učení a lecke pro latinu a řečtinu náležitě připravena byla a vše v náležitém postupu se dalo. Však poněvadž těch hodin také služby boží v kostelích se obyčejně dějí, to aby tak od vrchního správce i od druhého správce opatřeno bylo, aby žádné zpívání od žákovstva obmeškáno nebylo, načež obzvláště cantores z povinnosti své pozor míti budou.

VIII. Examinum tuto hlavnější jakž na stavy a praeceptory tak i na školní též jinou vně školy mládež táhnoucí se nařízení obzvláštěně vypsány jsou.

IX. Příjmy pak za tyto práce své jak správce vrchní tak i jiní pomocníci jeho takto míti budou:

Předně. Co se týče vrchního správce jak na něj z před oznámeného dvoru 50 kop gr.č. vycházeti má, toho se při tom zúplna zůstává.

Potom, kdež některým oficiálům každotýdně jistý plat po dosti skrovnu z některých věcí a z čeho šel, nad čímž ti kteří stížnosti měli, toho, když jim a tak pomalu přichází, ničímž užítí nemohou, protož takové týhodní placení dokonce minouti a od pánův oficiálům aby takto platem ročním počtení a opatření býti mají, a sice: pan lektor u Vysokého 11 kop gr.č., kantor 7 kop gr.č., první sublektor 3 kopy, druhý 2 kopy 30 gr. a třetí 2 kopy gr.č. K tomu každého týhodne z svých klasův po 1 den. od žáka a to sami děliti budou. Správce školy u sv. Barbory 11 kop gr.č., kantor 6 kop, subkantor 2 kopy gr. a od žákův týhodně po 1 den. z jednoho.

Ty pak stále platy jen čtyrykrátě do roka při každých Suchých dnech ¹⁶³⁴ čtvrtý díl toho vycházeti a se dávatí bude.

K tomu také quartales neb platy čtvrtletní, kteréž se od pacholat každých Suchých dní platí, míti a o to se tímto spůsobem děliti budou: Z každých polovice grošův těch peněz vrchnímu správci u Vysokého 2, lektorovi 4, kantorovi 3, všem třem subrektorům po dvou. U sv. Barbory pak správce školy cožkoli se těch quartálů sejde polovici vezme a o druhou polovici se kantor a subkantor tak děliti budou, aby subkantor měl polovici porce kantorovy.

Týmž spůsobem také v obojí škole o montales a ingruales tak, jakž

^{1636/} Na sněmu zemském, kterýž zasedal roku toho na hradě Pražském v pátek po sv. Dorotě a zavřen byl v pátek po neděli Judica, povolena byla opětně sbírka ku pomoci králi, proti čemuž Horníci posly svými Sigmundem Kozlem z Reizntolu primátorem toho času a Pavlem Litomyšlským na sněmě žádali, aby Hora sbírky té byla osvobozena, odůvodňující žádost svoji tím, *kerak veliké a ustavičné náklady pro dobré a užitečné JMCé i všeho království vedou a tím každotýhodně do půl čtvrtá sta hriven, někdy více, stříbra, k tomu mědi spotřebu se na den vydává a z toho každý rok do půl druhého sta tisíc nové mince se bije a k docílení toho výnosu nákladově na pavování tak velicí jsou, že každý rok k tomu ke všemu, co se za stříbro v rudách a kyzích z prodeje rudy trží, každotýhodně do množství set kop gr. se ukládá a rok k roku do devíti tisíc kop se vynakládá a horníci od starodávna vřadycky vselických berní z ohledu nákladu na hory prázdni byli a lid horní při horách nejvíce proto, že berně a daní prázdni jsou, se zdržují. Kdyby pak na ně jaké sbírky a berně uloženy byly, při horách by dále, jakž o tom již nejednou se slyšeti dávají, živnosti tu žádných, mimo ty velice nejisté náklady horní, nemajíce, setrvati nechtěli, svá horní díla pusty by nechali a takž by hory, z nichž tak mnoho stříbra ^{1637/} a mědi vychází, ku pádu přijíti musely.*

Na tuto žádost sněm usnesl se následovně: *Poněvadž Horníci napořád, jak bohatí tak nejchudší, všichni ze spolku na hory nakládati musejí a povinni jsou, z té sbírky tímto sněmem svolené je Horníky propouštějí, kromě co by na pozemských a zádušních statcích měli, to vymíňují.* Sběrka tato byla však dosti znamenitá, neboť při termínu sv. Trojice zapravilo se ze sta čtyřidceti poddaných usedlých k obci, špitálům a záduším některým tu na Horách Kutných náležejících z každého po půl kopě míšenského pánům berníkům kraje čáslavského šedesát jedna kopa miš. K tomu ze třinácti komínův v Lorci a dvou v Křeseticích dvě kopě 10 gr. miš. Pánům berníkům kraje kouřimského ze dvaceti čtyř lidí v témž kouřimském kraji sedících po půl kopě miš. dvanácte kop miš. Další temíny k placení položeny byly při sv. Vavřinci, při sv. Václavu a při sv. Havle z poddaného osedlého po čtyřmectma gr. miš., pak též plat z mistrův ovčáckých a pacholkův ve dvorích, takže Hora platila berni v kraji čáslavském 228 kop 16 gr. m. a do kraje kouřimského 45 kop 12 gr. m.

Sněm tento byl sněmem generálním, na němž poslové všech zemí ke koruně české náležejících se byli sešli, neboť jednáno bylo o pomoc válečnou proti Turku, s nímž již tak dlouho trvající válku císař Rudolf všemožně snažil se ukončiti, v čemž jej posilňovala důvera, že vévoda sedmihradský Sigmund Báthory dle učiněné smlouvy připověděl Rudolfovi pomáhati proti Turku. A jako již roku předešlého Čechové nejvíce byli se namáha-

to i prve v každé škole obyčej, aby se dělili všickni. Rorales pak, který samým kantorům a succentorům dvakrát do roku se platí, od každého z svých klasův po 2 d. rovným dílem náležeti má.

Candelares neb na svíčky jednou za rok u Vysokého a u sv. Barbory správce aby od každého z pacholat po 1 gr. přijímali a za to světlo do všech klasův v čas lekcí a studií, pokudž potřeba bude, dávali.

O jiné případné platy takto se děliti budou:

Z pohřbův. Poněvadž to vyměřeno jest, co se od kterého pohřbu oficiálním obzvláště a co kterému žákovi dávatí a placeno býti má, o to takto se děliti budou: U Vysokého správce vrchní z každých dvaceti grošův nebo peněz vezme 6, lektor 4, kantor 3, tři subkantori 6. U sv. Barbory z každých patnácti grošův neb peněz správce 7½, kantor 5 a subkantor 2½.

Co se pak funer přespólných dotýče, tu, poněvadž všechněm jedna suma se na větším díle dává, o to se v jedné i druhé škole děliti budou tímto způsobem: Co by bylo od kterého pohřbu buď všechněm ze spolku neb pánům oficiálně zvláště a zvláště žákovstvu vybralo, aby to do jedné sumy složeno bylo a třetí díl žákovstvu a dva díly oficiálním rovným dílem přišlo.

^{1636/} *Cantaci všechny samým kantorům a subkantorům s žákovstvem obojí školy aby náležely a oni se o ně takto děliti: Polovice aby šla žákovstvu a z druhé polovice kantor a ostatek succenturin. U sv. Barbory pak polovic každé kantaci žákovstvu a druhá polovice dva díly kantoru a třetí díl succenturin.*

Ono pak dělení mezi žákovstvem, to se při libosti a vůli každé školy správci zůstává, poněvadž ne všichni mezi žákovstvem jedno-stejně se učí a sobě zasluhují.

li, aby překazili úspěchy nepřítel, tím více přičiňovali se k tomu roku tohoto. Země koruny české sebraly dle svolení sněmovního dva a dvacet tisíc lidu pěšího, k nimž stavové čeští ještě dva tisíce obrněnců a šest set lehkých jezdců byli dostavili, jakož celou tu výpravu vojenskou na svůj náklad žoldem vydržovali. ^{1638/} Nejvyšším vůdcem byl opětně Petr Vok z Rožmberka. Štěstí válečné bylo podniknutí tomuto příznivo a nej-důležitější vítězství roku toho bylo dobytí Ostřihomu a odrazení a zahnání nepřítel od Komárna, což obojí hlavně udatnosti vojska českého se připisovalo.

Poprvé od toho času, co poslové kutnohorští do sněmu chodili, přihodilo se jim příkoří, které cit jejich hrdosti velice urazilo. Když totiž v úterý den sv. Valentina (14. února) *pukrmistr a rada Starého města Pražského na místě jiných pánův Pražan, z Menšího města pražského vyslaných, a měst království českého na sněmu generálním shromážděných na radnici staroměstskou povolali a po uvítání mezi jinými řečmi oznámili dali skrze primátora Jana Krocína z Drahohejle, že toho potřebu uznávají a v tom poručení mají, aby ze všech měst vyslané zejména poznamenati dali. A poněvadž mnozí ten způsob zachovávali, že po vyslyšení propozicí sněmovních odjžděli a někteří toliko do půl sněmu bývali, takže časem k posledku s kým království podání zavíratí nelze. Protož to poznamenání za tou příčinou konati se bude, aby se mohlo vyrozuměti, všichni-li do uzavření sněmu zůstávají budou, čili nic. A když povolání přišlo, jest srozuměti tomu, že jsou měli města královská porad poznamenaná tak, jak berně se vybírá anebo defensi svolena, k kterýmžto daním Hora nejsou potažena, také ji poznamenati pominuli, než předně Plzeň, Hradec a jiná města jmenovali a osoby odtud poznamenati dali. I ozvali se poslové kutnohorští, že ačkoli Hora Kutná a obec ta od sněmův docházení osvobozena jest, nicméně že šepmistři a rada jich vyslali, poněvadž toto generální sněm jest, který nepochybně velikých věcí se dotýkati bude. Protož, jestli by co na Hory Kutné a město naše vztahovati se chtělo, toho aby-chom doslechli a co za potřebné bude, promluvíli. K tomu také, poněvadž statky ^{1639/} pozemské k obci držíme a máme, podle té příčiny také slušně k sněmu náleželo nám se dostaviti. Podle toho žádáme, jestli jména naše budou se míti poznamenati, aby Hora Kutná poznamenala se kdež náleží, totiž na přední místo po Pražanech. Proti tomu z města Plzně vyslané čtyry osoby se ozvaly, že tomu místa nedávají. Ale pan primátor staroměstský doložil, že to bude napraveno jak žádáme, a tak Hora Kutná před Plzeň a jiná města poznamenána jest.*

Když pak v pondělí po neděli Reminiscere (20. února) se opět všichni poslové z měst na Staroměstské radnici sešli, aby snešení vyšších dvou stavův, kteréž jsou učinili na propozicích sněmovní a třetímu stavu je v známost uvedli, uváženo bylo a Hora po Praze nejprve před Plzní a jinými městy jmenována byla, v tom Plzeňští vyvstali a podle nich Budějovští a z Oustí nad Labem a skrze jednoho promluvíti dali, že oni tomu povoliti nemohou, aby Hora přední hlas míti měla, než že oni jsou vždy po Pražanech první místo měli přede všemi městy jinými, na to také že privilegia mají a jestliže by to nebylo napraveno, že by kdež náleží oni se ohlašovati ani dostavovati nechtěli.

Proti tomu od primátora kutnohorského Kozla z Reizntollu promluveno, že jest poslům od Hory Kutné to s podivením, že poslové z města Plzně tímto svým všetečným a bezprostředným ohlašováním tomu pilnému a vysoce potřebnému i důležitému jednání, které nyní uváženo býti má, překážku chtí činiti, ježto my na místě vsí obce Hory Kutné těm příčinám jich jalovým nikerakž místa dáti a tomu, aby oni přední hlas a místo před námi Horníky míti měli, povoliti nemůžem a nepovolujem, zvláště poněvadž od starodávna a přes paměť lidskou hlasu a přednosti po Pražanech před jinými městy jsme užívali. A toho dotvrzují zřízení zemské, desky zemské, relací sněmovní a JMCé otevření mandátové vůbec vyšli a některé jiné příčiny, co by, přišlo-li by k čemu, ^{1640/} ukázati mohli. Protož, aby páni poslové se spokojili a toho, co jest napsáno a jak provoláváno, při tom zanechali.

Čemuž Plzeňští upírali, že oni tomu místa nedávají a dáti nemohou. A když k dalšímu odporu chtělo se schylovati, v tom JMCé rychtář Vavřinec Břehovec Šotnovský z Závohřic se ohlásil a v to vkročil, oznámujíc, že má instrukci sobě danou od JMCé, jestli by kdy v tomto radním místě odpor nějaký mezi obcemi

radními vznikati chtěli, aby to přetrhl. Protož, že napominá obě strany, aby se spokojily.

Jakož potom v ty dny primátor plzeňský po straně nejednou o tu přednost s samým primátorem pražským rozmlouvání mival, avšak porozuměvše plzeňští, že nemají mnoho dobrého větru od panův Pražanův a jiných z měst vyslaných a když ani k JMCé počítání nebyli ani k spisování sněmovnímu, ztratili se a pryč s počítání odjeli a relací sněmovní nedočkali, toliko panu primátorovi staroměstskému výpis toho svého majestátu zanechali.⁴⁸⁵

^{641/} Nebylo na tom dosti, že Hora nejen na vydržování hor veliký náklad nésti musela, nýbrž i na potřeby válečné, jak již bylo uvedeno, mnoho přispívala. Nucena byla ještě k větším obětem. V pondělí po neděli Smrtnelné psali president a rady zřízené komory české Kutnohorský takto: Jakož JMCá k otevřeně válce s ouhlaním nepřitelem všeho křesťanstva Turkem přiveden a k takové válce znamenité sumy peněz potřebí jest a JMCá na tom býti a peníze sirotčí proti dostatečnému ujištění, kteréž se bez toho jinam rozpňčují, nebo daremně na právé leží, vyzdvihnouti chtějí ráčti, nařizují, aby bez prodlení zprávu na komoru učinili, mnoho-li peněz sirotčích neb jiných na právé složených v depozici leží, též také jsou-li kteří možní a mohovití spoloměšťané a kteří zejména, při nichž by některá suma k oznámené potřebě způsobena a objednána býti mohla.

Že vyzvání tomuto, jak ohledně peněz sirotčích tak i zaslání seznamu zámožnějších měšťanů, zadosti učiněno bylo, lze souditi z toho, že císař Rudolf v pondělí po Nanebevzetí Panny Marie vydal Horníkům mandát, poněvadž v tak náhlé potřebě také království a zemi svých pomoci užívati musí a nejvyšší úředníci a soudcové zemští, též rady soudu dvorského a komorního a vedle nich jiné osoby z stavův předních panského a rytířského na předložení a žádost naši jistou a nemalou sumu peněz k té nevyhnutelné potřebě zapůjčiti jsou připověděli, což však nikterak vystačiti nemůže. Z těch příčin jsouce té obzvláštní důvěrnosti k stavu měšťskému jakožto třetímu, že vezmouc sobě příklad z vyšších dvou stavův též poddaně a svolně se okáží. Protož předně vás rychtáři a primase za to žádati ráčíme, abyste ukážíc na sobě jiným spoluousedům vašim dobrý příklad, nám jisté sumy ^{642/} peněz zapůjčili, potom pak, obešlic před sebe na příležitím rejstříku poznamenané osoby, s nimi na místě a jménem naším s pilností a bedlivě jednali, aby k této nevyhnutelné všeho křesťanstva se týkající potřebě, vedle vás podle své nejvyšší možnosti jisté sumy peněz, nemůže-li déle býti, aspoň do tří let proti dostatečnému ujištění zapůjčili a jsou-li i jiní do sourody vašimi, kteří v tomto rejstříku doložení nejsou, při nichž by něco objednáno býti mohlo, abyste i těch před sebe povolali a s nimi jednali.

I byly uvedeny v rejstříku tyto osoby z obyvatel horských: Tomáš Klabal konvář, Augustin Šmilauer, Jiřík Fidlár kupec, Jindřich Labuška, Tobiáš Triska pekař, Ondřej a Jakub Michalův z Nových mlýnův, Matěj Dítě pekař, Matouš Trunkát a Jiřík Hauza. K jakým půjčkám se uvolili nelze pověditi, že však žádosti vyhověno bylo, nelze nikterak pochybovati.

Ježto na posledním sněmu říšském vyzval císař Rudolf též německá knížata ku pomoci proti Turku a někteří z nich i pomoc do Uher byli vyslali, byly Čechy vojskem knížat německých velice stíženy. Také Hora zakusila těžkostí těchto a bylo proto v pondělí po sv. Bernardu (12. června) v plné radě snešeno: Poněvadž na ten čas nemalý počet lidí a knechtův v kraji tomto okolo Čáslavi po vsech leží a ty sem na Hory Kutné přicházejíce, pále-

nými víny, potom hořkým pivem se náramně obtěžují, z toho potom šarvátky, rúznice i pranice začínají, lid domácí a zvláště horní k bitvě pobízejí a tak lidi bouří, jakož pak pomínulého dne nedělního jednou i po druhé strašlivě zbouření i nebezpečení lidu obecného se stalo, že do dvou domův, v kterých knechti seděli a pili, majíce od nich knechtův k tomu příčinu danou, se dobývali a je vybiti chtěli, když ti knechtové někteří dobytými kordy po některých ^{643/} Češích se oháněli a je bili, z čehož se dále škodného zbouření a pozdvižení haviřstva obávati bylo.⁴⁸⁶ Proto nařizeno, aby předně žádných pálených vín na rynku, po ulicích a jinde na řad, jakž to předešle nařizeno, dáváno nebylo. Potom také hořkých piv na řady šenkování a zvláště knechtům dokonce zastaveno bylo, tak aby tedy dotčení knechti příčiny sem choditi neměli a tak ty nebezpečné rúznice a sváry přestaly. Protož ihned povolán rychtář měšťský a jemu poručeno, aby prodávání vín pálených po rynku a ulicích, pokudž ti knechti tu v kraji ležeti budou, dokonce zastavil a s ním se vykládati nedopouštěl. A jestli by se kdo s ním vyložil, aby jemu pobráno a stlučeno bylo a on ztrestán byl. Starším nad šenkěři také poručeno, aby při tovaryšstvu svém také to nařídili a opatřili, aby žádný na řad piva hořkého a zvláště knechtům nedával pod prodáním pokuty, pokudž ti knechti zde v kraji zůstávají budou.

Z obavy před provedením pohružky knechtův proti městu učiněné byly veškeré pře do týhodne odloženy a pro opatření obce a hor usnešeno, aby hlídači a ponocní vřdycky ve dne a v noci nařizeni byli, zvláště kdyby se od knechtů co začínati chtělo. Dvě osoby aby pak při trubách, kterými se voda do města vede, byly a je opatrovaly a těm za to aby z měšce obecního se platilo. A v noci pak aby sousedé po pořádku každou noc ponocovali, po pěti neb šesti desátcích, jak by toho kdy potřeba bylo, a ti aby se po městě rozdělili a město procházeli. A desátníci aby svoláni byli a to sousedům v známost uvedouce, poručili, aby každý se ^{644/} na pozoru a opatrně měli, a též o tom starším nad havěři poručeno, aby při haviřstvu a tovaryšstvu svém to nařídili, aby mezi knechty nemnoho se třeli, jim ve všem pokoj dali a budou-li se kdy k bitvě poubozeti, jakž toho často činí, jich aby nechali a mezi ně se nepletli.

Za okolností tak stísňených, v jakých veškeré obyvatelstvo kutnohorské doby té žilo, a při všelijakých znamenitých výlohách obecních, jest věru s podivením, že obec ke koupi většního statku pozemského mohla se odhodlati. Měť bývalý primátor horský Zikmund Kozel z Reizntolu na blízkou města statek Křesetice, kterýž koupil od Háši z Oujezda. Pro churavost svoji a nemoha také statku toho zaplatiti, aby nezadlužen mohl jej rodině zachovati, a věda také, že by obci statkem tím dobře poslouženo bylo, nabídl jej též obci ke koupi. Obec v koupi vešla: Léta Páně 1595 ve čtvrtek po sv. Jiljí stala se smlouva trhová dobrovolná přátelská celá a dokonalá mezi panem Sigmundem Kozlem z Reizntolu na Křeseticích prodávajícím z jedné a slovně a vzácně poctivostí pány šepmistry, konšeli, staršími obecními a vši obcí na Horách Kutných kupujícími z strany druhé taková, že on pan Sigmund Kozel z Reizntolu dědictví své tvrž Křesetice, při ní dvůr poplužní s poplužím, ves Křesetice celou, ves Perštýnec celou s zámekem pustým rozbořeným, ves Chrást celou, ves Krupou celou, vše s dvory kmetcími, krčmami svobodnými a výsadními, s podacím kostelním, s lidmi usedlými i neusedlými a z těch gruntův sběhlými i nesběhlými i s spravedlnostmi jich všelijakými (krom těch, o které s pány Janem, Jiřím a Karlem bratřími Háši z Oujezda na odporu jest a pro něž již také mezi nimi psaní i také poselství vedle práva a zřízení zemského zašla^{487/}), s platy, dědinami ornými i neornými, lukami, pastvišti, pustinami,

⁴⁸⁵ Zakládaliť si Plzeňští na výsadě krále Ferdinanda I. z roku 1547, kdy pro zdánlivou a nepravdivě udanou vzpouru Hory Kutné proti králi Ferdinandovi Kutnohorským bylo odňato privilegium a Plzeňským první hlas a místo ve sněmu po Pražanech uděleno. Ale poslové horští po tomto pro ně tak snižujícím výstupu neobmeškali učiniti potřebných kroků, aby při starých právech svých zůstaveni byli. A tu jim od prezidenta komory české Joachyma z Kolovrat právo jich hlasu a místa po Pražanech bylo přiřknuto. Místokancléř Křištof Zelinský z Sebusína pak ujistil jich o slušné jich přednosti před jinými městy, poněvadž tak zřízením zemským propůjčeno a v relacích sněmovních také toho se dokládá. A protož mají-li Plzeňští jaký majestát, ten že jim proti zřízení zemskému postačiti nemůže. Tím byl sice tento první spor Kutnohorských s Plzeňskými utišen, v pozdějších letech však zase ^{641/} se obnovil.

⁴⁸⁶ Podána byla do rady zpráva o pohružce havířův Němcův, že proti Čechům podle knechtův býti chtějí, kdyby to k čemu přišlo, což vedlo k přísnému vyšetřování. Bouře ta mezi německými žoldněři a havěři byla dosti znamenitá, poraněno bylo více žoldněřův, takže jich vůdce dal se slyšeti, že Horu ze čtyř stran dá zapáliti.

⁴⁸⁷ ^{645/} Odpor ten záležel v tom, že týž Kozel z Reizntolu kupní smlouvu na tvrž Bykánec s dvorem poplužním atd., pak na dvůr Zemanovský v Týništích, kteréž byl od Petra Salavy z Lípy a na Bykáníc koupil, ještě ve dskách zemských zanešeny a úplně zaplacený neměl, poněvadž nedoplačená částka na nezletilého syna Jana Bořka Salavu vycházela.

lesy, háji, porostlinami, trninami, vrbinami, mlýny, rybníky, potoky, ¹⁶⁴⁵ vodotočinami, kůrmi, vejci, robotami a jinými povinnostmi a příležitostmi všelijakými, též dědictví: tvrz Bykánec, při ní dvůr poplužní s poplužím, dědinami, lukami, porostlinami, lesy, rybníčky a sumou se vši zvolí a plným panstvím a jiným vším a všelijakým k týmž dědictvím náležitým příslušenstvím, tak jakž on pan Sigmund Kozel z Reizntolu toho všeho, tvrže a statku křesetického s dvorem poplužním, čtyřmi vesnicemi celými a jiným k tomu náležitým a již dotčeným příslušenstvím od urozeného pana Karla Háši z Újezda, a tvrže Bykánce též s dvorem poplužním a jiným k tomu nadepsaným příslušenstvím a dvůr Zemanovský v Týništích, s tím což tu jest od urozeného pána Petra Salavy z Lípy, od nich to od každého obzvláště koupiv trhy pravými a dokonalými dostal, posavád na držení a užívání byl a registra sekretem urozeného pana Karla Háši z Újezda upečetěná, k trhu obzvláštním poznamenáním, s jakými svršky a nábytky táž nadepsaná dědictví od něho pana Sigmunda Kozla z Reizntolu prodána jsou, vydána ukazují, z toho ze všeho osm poddaných: Matěje syna Matoušova z Chrástu, Annu Benešovu dceru, Mandu Macháčkovou dceru z Křesetic, Reginu dceru Matoušovu z Chrástu a Marušku Pospíšilovou dceru z Chrástu vše nezletilých i s spravedlnostmi jejich sobě vymínil, a to za třinácte tisíc a půl třetího sta kop grošův českých. Na kteroužto sumu oni páni šepmistři, konšelé, starší obecní a všechna obec na Horách Kutných jemu panu Sigmundovi Kozlovi při nejprve příštím sv. Havle toho devadesátého pátého, až do sv. Jiří ¹⁶⁴⁶ příštího devadesátého šestého léta příšlým odvésti a vyčísti anebo jeho do té sumy u věřitelův jeho, kdež by jim od něho ukázáno bylo, zastoupiti a na ostatek pozůstávající sumy pět tisíc kop gr.č. dvě jistoty po půl třetím tisícem kop gr.č. právem listu hlavního pod ourok obyčejný svědčící od toho nyní příštího sv. Havla do roku pořád sběhlého s polouletní výpovědí jemu panu Sigmundovi Kozlovi a dědicům jeho vedle notule kanceláře pražské a jak země za řád a právo má, učiniti a odvésti mají. Proti tomu on pan Kozel z Reizntolu jim pánům šepmistřům, konšelům, starším obecním i vši obci oznámeného statku a dědictví svých i lidí poddaných zúplna a docela mimo to vymínené a výš jmenované v úterý nejprv příští postoupiti a potom mezi tímto časem a památkou Sslání Ducha svatého léta devadesátého sedmého sám osobně neb dědicově a budoucí jeho se k úřadu desk zemských postaviti a oznámené dědictví a statek jim kupujícím do desk zemských vložiti a listem správním s dostatečnými rukojměmi podle formy a notule kanceláře pražské opatřiti a týž list správní ke dskám zemským položit, neb jim pánům šepmistřům, konšelům i vši obci na Horách Kutných odvésti povinen bude. A pokud by se toho nestalo a on pan Zikmund Kozel z Reizntolu listův správních jak nadepsáno ke dskám zemským nesložil, tehdy oni páni šepmistři, konšelé, starší obecní i všechna obec na Horách Kutných tu jednu jistotu na půl třetího tisícem kop gr.č. do depositu ke dskám zemským, tak aby při dskách zemských místo zprávy do tří let a do osmnácti neděl, anebo pokudž by listův správních nesložil, zůstávala, položit povinni budou. Po vyjití pak let právních, totiž tří let osmnácti neděl pořád sběhlých, aneb když by listy správní jim pánům šepmistřům odvedl aneb ku dskám zemským složil, bude moci on pan Sigmund Kozel aneb dědicově jeho touž jistotu na půl třetího tisícem kop gr.č., od desk zemských vyzdvihnouti a k sobě ¹⁶⁴⁷ přijíti. Co se pak dotýče register purkrechtních a s spravedlnostmi lidskými, ty jim pánům šepmistřům, konšelům i vši obci na Horách Kutných on pan Sigmund Kozel z Reizntolu tak, jakž je sám od pana Háši z Újezda přijal, odvésti a pořádně postoupiti má a odúmrti všechny i purkrechtové, kteříž jemu panu Kozlovi po již psaném panu Karlovi Hášovi z Újezda výš dotčenou smlouvou na též statku křesetickém náleželi, již také jim pánům šepmistřům, konšelům, starším obecním i vši obci Hory Kutné náležeti mají a náležejí. A pokudž by strany o jistý čas se snést mohly, aby sobě tuto smlouvu ve dsky zemské vložily, to budou moci volně učiniti. A pakli by se společně o to nesnesly, proto nicméně jedna kterážkoli strana, když by se jí koli líbilo, bude moci volně a svobodně sobě túž smlouvu ve dsky zemské vložiti, na druhou stranu neočekávající. A tak což tu mezi těmiž stranami touto smlouvou přátelskou a dobrovolnou, trhem celým pravým a

dokonalým zavřeno a smluveno, to všechno jsou sobě zúplna bez přerušení i zmenšení všelikého jakž na dobré a poctivé lidi náleží, zdržeti připověděli. A toho všeho na potvrzení tuto smlouvu na dvě v jednostejná slova sepsati mezi sebou dali a jakž prodávající svou vlastní, tak kupující svou městskou nadepsané Hory Kutné pečeti k tomu přitisknůvše, každá strana jeden ten přípis k sobě přijala. Stalo se na týchž Horách Kutných léta a dne svrchu psaného.⁴⁸⁸

¹⁶⁴⁸ Uzavření této koupě stalo se v době pro obec velice nevhodné, neboť peněz v záloze nebylo žádných. Avšak šepmistři, obecní soudce i starší prohledávající k tomu, že statek ten je obci velice příhodný, poněvadž tu velmi blízko města a tak říkáje na předměstí jest, i jinak všude vůkol v jiných gruntech této obce leží a tudý dobrému a užitečnému obce této i velikému pohodlí netoliko sousedův zdejších, zvláště těch, kteří od Perštejnice roli na hamfeštích mají, ale i poddaným této obce slouží, a poněvadž na kupní sumu 13.250 kop gr.č. při sv. Havle toliko 2500 kop gr.č. a při sv. Jiří příštího roku 5500 kop gr. placeno býti má a ostatek pak připověděl, dokudž koli páni a obec chtějí budou, neb pokudž by synové a dítky jeho nevyrostli za obcí pod úrok zanechat, přistoupili tím ochotněji ke koupi té. Rozjímajíce však dále u sebe, jak by takový statek podle smlouvy platiti mohli, za nejlepší uznali, poněvadž žádných peněz obecních před rukama není, že jinde pod úrok vypůjčeny býti musejí. Protože pak kdyby z celé sumy úrok placen býti měl, veliké břemeno na obec by uvalili, protož aby v obci nejprve mezi sebou, potom mezi jinými sousedy půjčku bez úroků shledali. Návrh ten setkal se s živou účastí a ihned mezi šepmistry upsáno bezúročně 235 kop gr.č., kterýž dobrý příklad mocně působil na ostatní sousedy, takže potřebná suma pro první i druhý termín byla zabezpečena.

Protože však přece jen všichni k půjčce takové nesvolili a bylo potřebí peněz na splacení některých půjček jiných, uložili šepmistři a rada zvláštní platy z domů a piva k obecním potřebám. Proti tomu oni nespokojenci jménem chudého lidu horního suplikovali u císaře Rudolfa s nářky do ubližování, jaké se jim od pánů šepmistřů a rady v příčině ¹⁶⁴⁹ koupě statku křesetického děje, ježto nemaje dostatečných peněz obecních na obyvatele, nesnesitelné daně ukládají na splacení toho statku a to vše pívodem pana primasa, kterýž veliké těžkosti chudým a vdovám činí, neboť vedle uložení jich půjčku skládati museli bez ohledu na prosby, takže mnozí, nemajíce takové sumy, co kdo měl zastaviti musel, aby těžkosti usel. Také že větší platy z vín uložili (z vědra 8 gr. kde dříve 5 gr. bývalo) a z piv i z páleného a to bez vůle JMCé a bez svolení sněmovního, takže nakládající na hory a platíce berně na Turka mají platy nesnesitelné. A to vše jen proto, že primas Zikmund Kozel z Reizntolu stateček Křesetic, kterýž byl koupil a jemuž snad se nelíbí aneb nevěda jej čím zaplatiti, skrze chytrost svou a pomoc jedné přední osoby,⁴⁸⁹ kteřížto dva nyní pány toho města jsou a jiní po nich Amen říkati musejí, k té koupi i tuto obec zavedli, bez čehož obstáti mohla.

Po tomto udání bylo šepmistřům i radě komorou českou přísně nařízeno, aby se zodpovídali. To se také stalo a věc objasněna s poukazem, že toliko od těch horních dělníků plat se vybírá, kteří v městě aneb na předměstí domy své mají a kteří mimo dílo horní buď sami neb jich manželky ještě jiné živnosti provozují a plat ten toliko 4 gr. ročně činí. Po této zprávě nespokojenci ku pokoji a poslušnosti vyzváni. Jak se podobá vycházela žaloba tato nejvíce od osob stavu panského v Hoře usazených, které vždy se zdráhaly dávky obecní platiti a které k odboji také lid horní pobádaly. Aby tomu na příště bylo zamezeno, snesli

⁴⁸⁸ List správní, jímžto Zikmund Kozel z Reizntolu Kutnohorským zaručil, podepsán byl co rukojměmi za správné držení Jindřichem Maternou z Květnice a na Přítoce, Benjaminelem Kutovcem z Ourazu a na Hlubočepích a Samuelem Nejepínským z Nejepína a na Hořejším Valtinově. Týž Sigmund Kozel z Reizntolu a na Vesci zemřel v pátek na den Svátosti 1597. V posledním pořízení svém odkázal veškeren statek svůj manželce své Anně a dětem Janovi, Sigmundovi, Mikulášovi a Dorotě stejným dílem. ¹⁶⁴⁸ Při smrti jeho byly všechny dítky ještě nezletilé a matka ponechána jim po privilegiu císaře Rudolfa plnomocnou poručnicí.

⁴⁸⁹ Narážka na král. rychtáře Mikuláše Vodolinského z Čazarova

šepmistři, rada i obecní starší, aby pro budoucí časy osobám stavu panského domy v Hoře kupovati dříve dovoleno nebylo, dokudž by reversem se nezavázaly, že všechna břemena obecní s ostatními sousedy ⁶⁵⁰ ponесou. Revers takový zněl: *Já ... známo činím tímto listem, jenž revers slove, obecně přede všemi a zvláště tu, kdež náleží. Jakož jsem toho při slovné a záctné poctivosti páních šepmistřích a radě na Horách Kutných žádosti svou obdržel, že jsou mi ku koupení domu (misto kde) volili, že jsem připověděl a listem tímto připovídám všechny poplatky a povinnosti k obci, k záduší a školám, obzvláště pak cupusy, když by k obci jaký důl neb couk podle způsobu a obyčeje horního se pavoval, i všelijaké jiné sbírky, kteréž by k jakékoli obecní neb zádušní potřebě podle jiných sousedův na týž dům můj uloženy byly, to všecko jakž od starodávna bylo a z toho vycházelo a jini toho domu držitelé z toho to spravovali, také beze vsí odpornosti v tom ve všem ku pánům šepmistřům a radě i jiným náležitou volnost zachovaje, spravovati a vykonávati, šenku, handlův a jiných živností městských v témž domě svém nižádným způsobem nedopouštěti a bez vědomí a vůle pánův šepmistřův a rady žádnému téhož domu cedulemi neb listy jakýmikolivěk proti dobrému způsobu, řádu a právu městskému nepostupovati, ale přišlo-li by k tomu, že bych takový důl kdykoli komu odbýti měl, o to se upřímně, abych jej člověkem městským a sousem hodným dosadil, starati a k tomu přivedsti chci. A věc tak tuto tímto listem neb reversem mým zavazuji, k tomu také manželku a dědice své i toho každého, kdož by po mně toho domu užívati nebo k němu právo a spravedlnost míti chtěl, listem tímto vízi, a ten každý také tomu všemu jakž nadepsáno dosti činiti i tento revers na sebe obnoviti povinen aby byl a prve nežli by to učinil, práva svého žádného aby užití nemohl. Na svědomí toho pečel svou vlastní jsem přitiskl a vlastní rukou podepsal. Jenž se stalo atd.*

Nemálo polekána byla Hora rozmiškou, která roku toho strhla se mezi dělníky minciřskými a pregéřskými, kteříž zanechavše práce ⁶⁵¹ v minci, pozdvihli se proti majitelům stolic pregéřských a žalovali u samého císaře, že jim za dílo jejich z vypadající a vyplácené mzdy majitelé stolic pregéřských se strhuje a ubírá. Tvořití minciřů a pregéřů pro sebe samostatnou obec na Vlašském dvoře a knihami, jimi i úřady horními vedenými, zapisované mívali stolice pregéřské do majetku a k těm úřad městský neměl moci žádné. Oni sami volili si ze sebe své starší, jimi se spravovali a toliko úřadem horním a mincovním se řídili. Právo toto přivlastnili si samovolně minciři a pregéři pozůstali ihned po vypálení Hory za válek husitských a císař Zikmund jim to nejen potvrdil, nýbrž i lůny minciřské a stolice pregéřské dědičně jim postoupil. Dle dávného a obvyklého způsobu účtoval se plat za mincování a ražení peněz tak, že co dle váhy a počtu hřiven stříbra ku zmincování svěřeného přišlo, to se na tři díly rozdělilo. Z toho vycházely dva díly na dělníky a třetí díl k obci neb společnosti minciřské a pregéřské, s čímž však dělníci spokojeni býti nechtěli. Při zbourání se dělníkům minciřských vyslána byla od komory české do Hory komise, před níž majitelé stolic pregéřských a lůnů minciřských ospravedlňovali se, že dílu na ně vypadajícího na rozličná vydání a placení věcí zádušních, na něž vždycky od starodávna všichni, kdož lůny neb stolice dědičné měli a mají, jakož i všichni do spolku přijatí dělníci platiti povinni jsou, užívají⁴⁹⁰ a že jen ti dělníci s tím spokojeni nejsou, kteří dosud do spolku přijati nebyli. Byla ta věc opět v dobrý řád uvedena.

1596 Nastoupením nového sultána tureckého Machometa III. vzplanula zase válka v Uhrách, ježto on sám osobně s novými vůdci a sesíleným vojskem do pole vytáhl. Císař Rudolf získal minulého roku taktěž ⁶⁵² dobrých posíl, neboť velkokníže ruské Fedor Ivanovič vyslal k němu do Prahy zvláštní poselství, kteréž jej přátelstvím velkoknížete ubezpečilo a ku válce s Turkem vyzvalo a mimo rozličné skvostné dary pro císaře, jako pomoc válečnou 150.000 dukátů přineslo. To povzbudilo císaře ku rozmnožení sil vojenských a to zvláště tehdy, když Čechové skrze své stavy bezpříkladnou obětavostí na sněmu zemském v Praze ve středu po Narození Panny Marie začatém a ve čtvrtek po sv. Ludmile skončeném, k těžce podpoře jako po léta minulá

byly se svolili. Ježto pak poslové horští i jiných měst horních, kteráž v artikuli o berni domovní jsou postavena, vznesli na stavy království českého suplikací, aby stavové tu chudou, nanejvýš propavovanou obec pro zdržení toho zemského klenotu před těmi sbírkami ušetřili, měli stavové žádost jich v svém uvážení a z hodných a bedlivě uvážených příčin, zvláště že napařád jak bohatí tak chudí všichni ze spolku na hory nakládati musí a povinni jsou, z té sbírky tímto sněmem svolen je Horníky propustili. Toliko z komínův všichni měšťané Horští touž sbírkou tímže způsobem jako jiná města povinni budou. Než co by na pozemských a zádušních statcích měli, to se v to nepojímá.⁴⁹¹

V pondělí po neděli Oculi (28. března) nejvyšší mincmistr Bedřich hrabě Šlik z Pozounu obnovil úřad konšelský obvyklým způsobem. Primátorem prohlášen byl pan Pavel Litomyšlský, šepmistry Sigmund Kozel z Reizntolu, Řehoř Vodička, Stanislav kožišník, Pavel Šejnar, Tomáš Klabal, Řehoř Bořanovský z Bytíšky, Leopold Šetlar, Václav Kuneš, Cyprián Trnka, Jiřík Hruza, Václav Syxt, Adam Hněvusický, Jindřich Labuška, Martin Zdenka, Jiřík Svoboda, Eliáš Javornický a Jiřík Růžicka.

⁶⁵³ Ježto pak starší a konšelé nad havěří hor Kaňkovských pro trvalý odpor úřadu horního již po 11 let voleni nebyli a mnozí z předešle volených byli již pomřeli, takže záležitosti lidu horního náležitě se spravovati nemohly, bylo k žádosti havířstva ke komoře české rovněž nejvyšším mincmistrem rozkázáno, aby žádosti starších a konšel se vyhovělo, však toliko ty osoby k spravování **co se hor a horních věcí týká**, jim obnovil. Což se stalo v pátek po nalezení sv. Kříže.

Dávno trvající rozepří Kaňkovských s Horníky o prodej masa a jiných potřeb potravních na Kaňku, což lidu hornímu na Kaňku velice bylo potřebné a oč úřad horní neustále prve byl se přičiňoval, učinil konec císař Rudolf mandátem v pondělí po sv. Školatyce 1596 vydaným a šepmistřům horským zaslaným, jenž zní: *Rudolf z boží milosti volený císař římský, uherský, český atd. král etc. etc. Poctiví věrní naši milí. Jakož jsme léta 1583 ze zvláštních a důležitých příčil pro fedrunek hor Kaňkovských a vyzdvžení i zachování hor těch šmelíře složití a naproti tomu, jak vás tejno není, hašplířům i jiným dělníkům při týchž horách to propůjčiti a tu svobodu dáti ráčili, aby stravu a obydlí své na Kaňku u kohožkoli míti a tak díl svých tím pilněji vyhledávati mohli, vy pak abyste v dodávání, vezení a nosení všelijakých potrav, profiantův a jiných věcí na Kaňk žádné překážky a hydrunku nečinili. I stěžují sobě nemálo dotčení hašplěři a jini dělníci horní kaňkovští, že by v některých profiantcích a zvláště v masech, poněvadž žádného řezníka na Kaňku není, netoliko veliký nedostatek trpěti, ale i také, chodíc do města pro to, dílo své tak více, nežli zač koupí, téměř v té chvíli obmeškávati musejí, prosíc, aby v tom náležitě opatření býti mohli. I ačkoli cech a pořádek řeznický na Horách Kutných sobě jsou od nás některé majestáty své ku potvrzení přivezli i také vedle toho další při tom opatření dosáhli. Však poněvadž se tu ⁶⁵⁴ Hory Kutné jakožto neposledního klenotu našeho a zemského dotýče, ráčíte v tom tuto limitací, což privilegiím nadepsaného pořádku beze škody jest, činiti a vám milostivě poroučeti, abyste při pořádku řeznickém to tak nařídili a opatřili, aby střídajíce se každého týhodne po dva dni, totiž v úterý a v sobotu, dva řezníci z cechu a pořádku jejich na Kaňk netoliko maso na prodej vozili, ale i také v mírných penězích těm dělníkům prodávali a jich v tom nenadsazovali, tak aby každý v mírnosti ku potřebě své podle jednoho každého možnosti masa dostávati a majíc je na Kaňku před rukami, tím lépe při díle svém zůstatí mohli. Pakli by se tomu nedostálo a tíž dělníci sobě co dále stěžovali, tehdy bychom k svobodnému bití dobytka na Kaňku povoliti a majestát dotčenému pořádku a cechu řeznickému daný, poněvadž by na škodu horám býti chtěl, zase vyzdvihnouti ráčili. Na tom jistou vůli naši naplníte.*⁴⁹²

Jelikož dle sněmovního snešení opětně roku toho defensi neb hotovost zemská ustanovena byla, stala se opět od Kutnohorských spolu se zástupci JMCé panství Malešova, Sigmundem Kozlem z Reizntolu a Mikulášem Vodňanským z Čazarova jako

⁴⁹⁰ Vydržovali minciři a pregéři chrám sv. Jiří, sv. Václava na Rovni a kapli minciřskou u sv. Jakuba.

⁴⁹¹ Z knih cupusních, jež úřad horní předložil, vysvítá, že Hora v minulém roce vynaložila 9545 kop 12 gr.č.

⁴⁹² Pamětní kniha kaňkovská.

správci panství toho, ve středu den sv. Havla úmluva s Petrem Lukaveckým z Lukavce a na Souticích společně, že týž za Malešov dva koně a za Horu pět koní zbrojných s pacholky, zbrojemi, zbraněmi a ručnicemi, jak sněmovní usnesení ukazuje, nejprve k mustruňku do Čáslavi postaví a pak kdežkoli ukázáno bude jich vésti, s nimi táhnouti a tak dlouho tam zůstati chce, dokudž by náležitě propuštěn nebyl. Za to se mu zavázali všichni společně na každý měsíc od podepsání smlouvy na sedm koní a na osmého vozníka na kůň 15 kop míš., což 120 kop míš. činí, tak dlouho platiti, pokudž by v poli pořádně zastával a propuštěn nebyl. K ^{1655/} tomu ještě také na pomoc k výpravě zapůjčili Kutnohorští šest stanů, šest zbrojí předních i zadních plechů, přílby, oboječky, zárukávy a brnění, což však při návratu jim opět navráceno býti má.

Rok ten v bojích s Turkem byl snad nejhorší. Zvláště vyznamenávali se v něm bojovníci čeští udatností a hrdinstvím. Hned na počátku války přidal se vůdce český Trčka z Lípy s tisícem udatných jezdců k vojsku uherskému, vedenému hrabětem Pálfym, s nímž počtem silnějšího nepřítele všude potíral a hlavně k dobytí pevnosti Hatvanské, kterouž arcikníže Maximilián obléhal, pomáhal a také první na dobytých hradbách se objevil.⁴⁹³

U Jageru vyznamenali se čeští vůdcové Trčka a Jan Vchynský, kdež však oba byvše zraněni, do zajetí padli. Boj byl tu tuhý, na obou stranách válčeno se zoufalou odvahou. Však rychlou pomocí Albrechta Pětipeského, který s tisíci českými vojiny v rozhodujícím okamžiku zaskočil, přešlo vítězství na stranu křesťanů. Že však vojsko císařské přes velmi přísný zákaz arciknížete místo aby Pětipeského podporovalo, rozběhlo se na drancování, obrátilo se i štěstí válečné a hrdina Pětipeský v boji přemožen padl a s ním i mnozí jiní proslulí vůdcové.⁴⁹⁴

1597 Za takového stavu věcí nebylo tudíž divu, když na sněmu zemském, který začal na hradě Pražském v pondělí po sv. Pavlu na víru obrácení (27. ledna) a skončen na den sv. Valentina (14. února), císař Rudolf opět hlavně o ^{1656/} další podporu k vedení války žádal. Ač stavové uznávali, že již po několika letech mnohého a téměř již nesnesitelné pomoci, více nežli kterákoliv jiná země v celém křesťanství činí, povolovali a tím sebe i poddané k veliké nemožnosti přivedli. Nehledíc však k tomu, opětně berni novou na lid válečný povolili tak, aby každý, kdožkoli jaké lidi poddané mají, z každého sám z měšce svého na tento rok 1 kopu míš. platil, Pražané a jiná města královská na místě sbírky té sumy 37.500 gr. aby dali. Kdož by však lidi poddaných neměl, ten aby z každého tisíce kop gr.č., což by na ourocích měl, 6 kop gr. platil. Dále povoleno, aby každý poddaný po 1 kopě 12 gr. míš., svobodníci po 6 kopách, farářové neb z kollatury kde farářův není po 3 kopách ve třech termínech platiti. Kromě toho Pražané a jiná města královská každý z usedlých z domu každého po 48 gr. Mimo to povolena byla i předešlá sbírka z ryb, vína, sladkého pití, z dobytkův, z páleného vína a ze židův. A k těm všem sbírkám svoleným usnesli se stavové i na tom, že se z každého komínu, který na hradech, zámcích, sídlech panských a rytířských, klášterův a domův městských i vesnických nad střechu vychází po 20 gr. míš. platiti a v určité ustanovené lhůty odváděti mají. Strany pak měst horních bylo usnešeno, že se táž města o té již předešle a sněmy zapsané pomoci s jinými, tak aby v tom mírná rovnost zachována byla, srovnati podle žádosti jsou povinna a to, což slušného bude, od sebe odvésti mají. A tím byli Kutnohorští přes všechna již veliká břemena novými zatíženi.

Přítom také stavové, žádostivi jsouce nařízení nějakého dobrého řadu z strany drahoty řemeslníkův a jiných věcí, ustanovili k tomu z každého stavu zvláštní komisaře, kteří věc tu opraviti měli.

Ač ve směru tomto v Hoře mnohá již stala se usnešení a

⁴⁹³ Pavel Stránský vypravuje: *Při hlavním útoku dne 3. září 1596 vystoupil Vilém Trčka z Lípy, který s tisícem Čechů po osm hodin krutému odporu nepřátel statečně odolával, první na hradby pevnostní za jásání veškerého křesťanského vojska.*

⁴⁹⁴ Balbín uvádí zejména v boji tom padlé vůdce: Hynka z Bukové, Václava Popela z Lobkovic, Zdenka Kaplíře z Řičan, Jana Bořka Dohalského, Karla Hornateckého, Albrechta Mitrovského a Jindřicha z Tučap.

ustanovení, aby lid horní při horách pracující vůbec v potřebách svých, zvláště potravních, utiskován nebyl, jak již častěji povědino bylo, že však ^{1657/} neustále v příčině té nejvyššího mincmistra stížnosti docházely, vydáno bylo z usnešení úřadu jak městského tak i horního o mlynářích, pekařích, řeznících a šenkýřích toto nařízení:

Jeho milost vysoce urozený pán pan Fridrich Šlik z Holejše hrabě z Pazoumu a Lokte na Planě, Hauštejně a Krásném Dvoře JMCé rada a nejvyšší mincmistr království českého s panem rychtářem JMCé a s pány šepmistry a radou zde na Horách Kutných, maje v svém uvážení, jací nemali neřádné posavad mezi mlynáři a pekaři v skupování obilí, ano i mezi řezníky a šenkýři v prodávání mas a piv se nacházeli, takže skrze to častá mimo naději nemalá drahota i nedostatek při horách na velikou stížnost a zsoužení jak lidu obecního tak i chudého horního v viktualiích, profiantích a jiných k tomu podobných věcí a zvláště v chleběch povstala. I aby tomu spomoženo býti a chudý zvláště horní lid v mírné slušnosti chlebův a jiných profiantův a viktualií vždycky a každého času v náležitém dostatku míti a dostávati a tak snažněji při horách zdržen býti mohl, toto nařizovati ráčí:

Předně: Mlynářům všelijací handlové a překupování obilí se zapovídají a do konce zastavují, kromě, co se pšenice dotýče, poněvadž o mouky bílé sousedé a obyvatelé zdejší i jiní obyčejně k mlynářům před hody a jinými slavnostmi výročními i jindy každého času mívají své zření a outočistě a od nich takové mouky v místě výsadním a na rynku obecním kupují. K takové toliko potřebě, pokudž by jim mlynářům jejich měřičné nepostačovalo, některý korec pšenice kupovati, aby z toho sousedy a obyvatelé zdejší i jiné (kromě pekařův) menšími hrstmi mouky bílé na mírnosti a slušnosti fedrovati mohli, se propůjčuje. Však na množství korcův ven z města a od obce této aby nevyprodávali a handlův v tom nevedli.

Pekaři sami aby obilí vždycky a zvláště těch časův, když by obilí nejlacinější bylo, kdežkoli budou moci skupovali a to tak opatrovali, ^{1658/} aby každého času dostatek chlebův při horách byl. K čemuž prostředek tento býti může, aby na cech obilí brali a kupovali a vedle uznané potřeby chudším spolucehovním svým proti náležitému opatření do jistého času svěřovali, nad čímž na všechno a předně starší nad pekaři z povinnosti své pozor míti a to opatrovati mají. Dopustili by se pak oni starší kdy jakého nedostatku v chleběch svým nevčasným toho opatřením, proto vězením i další peněžitou pokoutou vedle spravedlivého uznání pánův šepmistrův a rady trestáni býti mají. Však od mlynářův domácích a nad to od přespolních žádný z pekařův nížádným vymyšleným způsobem režné mouky ani bílé ani také obilí, kteréž by od nich od mlynářův na zisk a výdělek překoupeno bylo, na ouvěrek ani za hotové peníze aby nekupoval a v tom nížádného srozumění a handle tejného ani zjevného s nimi neměl a to pod propadením pěti kop gr.č. Co se pak jiných sousedův a obyvatelův zdejších tkne, z těch chtěl-li by tedy kdo kterou hrstku mouky jaké a jejich měřičného od mlynářův k své vlastní potřebě a ne na pečení chlebův k prodeji koupiti, toho se žádnému nezbraňuje. Při kupování obilí ta šetrnost aby od každého zachována byla, jedni druhých aby nepřekupovali, proti těm, jenž obilí k trhům vezou, do ulic, k branám, za brány a ven z města na cesty a silnice nevybíhali a všemu na svobodný trh a místo náležité přijíti a dověsti dopustili a tu potom když čas a trh propuštěn bude, jakž nejmírněji a nejlaciněji kupovali, jedni nad druhé se nepředávajice pod pokoutou 1 kopy gr.č. propadením. Zvláště co se vybihání proti obilí ven z města výsadního a k tomu od starodávna nařízeného dotýče, netoliko na pekaře, ale i na jiné všechny, kdož by koliv jaké obilí ku potřebě své kupovati chtěli, vztahovati se má pod touž nadepsanou pokoutou.

Kdožkoli z pekařův neb pecnářův i jiných sousedův zdejších jaké obilí kdy do mlýna k zdělání dodá neb doveze, takové obilí mlynáři aby ^{1659/} byli ihned povinni každému zdělati a mlýti a cožkoli z toho mouky, krup, krupice neb jiného k tomu podobného se udělá a namele, to všechno tomu, číž obilí jest, zúplna a upřímně, více nic, než měřičné jim z toho náležité sobě neosobujice a na ničemž mimo svou povinnost se nekořistujice, odvésti a to nejméně míru a korec ten, který předešle jim vydán, k tomu i otruby, holšpán a oděrky vydati pod přísným trestáním a poku-

tou dvou kop gr.č.

A poněvadž i ten nespůsob již v zvyklost a obyčej vešel, že mlynáři mlejnice a mlýny tovaryšům svým poroučejíc, vedle téhož také obilí od lidí do mlýnův dodaná svěřují, sami pak na mále k tomu dohlížejí, a tak tovaryši s tím, což se od koho od mlýnův obilí dá, jakž se jim líbí zacházejí, obilí jedno za druhé směňují, časem ani obilí jakž náleží nedbanlivostí aneb neumělostí svou nezdělavají. Protož aby toho nic nebyvalo, ale mlynáři sami k tomu dohlíželi a to tak opatrovali, aby žádný a zvláště chudší, kteří kdy jaké hrstky do mlýnův dají, sobě v tom co stěžovati neměli.

Potřeboval-li by pak který z sousedův a jiných nebo také pekařův mouky a aby mouky za obilí směněno bylo žádal, mají tak mlynáři býti povinni každému za jeho obilí mouky, kterouž k takové potřebě vždycky z svého měřičného na hotově míti mají, na výš dotčený korec a šacht, který jim prve vedle jisté průby dán a nařízen jest, s otrubami a což k tomu náleží odměřiti a vydati. A bude-li chtíti který soused nebo pekař v kterém mlýně obilí své buď sám nebo skrze čeládku svou semlít, každý mlynář bude povinen jemu mlýn jakž náleží k tomu řemeslně, nižádného v tom obmyslu postranného na škodu a ublížení bližního svého neužívající, ani čeládce toho nedopouštějící, spraviti, a vezma svou míru sobě obilí, cožkoli sobě onen z obilí svého mouky neb jiného udělá, to jemu všechno nechati.

Pakli by se to našlo a vyhledalo, že by který mlynář nebo čeládka ¹⁶⁶⁰ jeho na škodu kterého souseda nebo pekaře a jiného obyvatele zdejšího, který by sám sobě mouky dělati chtěl, fortele nějakého při spravování mlýnu se dopustil, hospodář pokuty 5 kop gr.č. dáti povinen, tovaryš pak vzením šatlavním a to kládou za tři dni a noci o chlebě a vodě trestán bude.

A poněvadž v tom pekaři a vedle nich i pecnáři již takovou volnost a fedrunk na mlýnách míti budou, ti obojí zase povinni domácích mlynářův jakožto těch, kteříž s nimi a jinými věcmi v obci této a při horách zlého i dobrého spolutrpicí jsou, cupusy, sbírky a haléře z mouk a všelijaké povinnosti horní i jiné podnikají, před jinými přesporními šetřiti a k nim obilí své k mletí dávat, jiných pak mlýnův cizích a těch mlynářův, kteří se zdejšími mlynáři v cechu a dobrém řádu nestojí, pokud nejmožněji prázdni býti, leč by kdy jaký nedostatek ve vodě se trejfil, že by se mlýti anebo jakoukoli příčinou jinou dostatek měl a jim šetrně vycházeti nemohl, to teház toliko se jinam o melivo utíkati mohou.

Pak pekaři a pecnáři majíce v tom takové opatření v dosahování mouky ze mlýnův, chleby vedle běhu a ceny obilí na tu průbu, kteráž předešle vyhledána a srovnána a těchto časův také prubováno jest, režný na groš bílý půl čtvrtá peníze a polovici toho z bílé pak na bílý peníz a půl peníze bílého péci mají. Na krejcary a na dva krejcary chlebu režných péci se dokonce zapovídá. Jaká pak kdy cena obilí bude, vedle kteréž chleby péci mají, to vedle spravedlivého pánův šepmistrův, rady a jiných přísežných uznání při váze každého času poznamenána se nacházeti bude. Proti tomu jestli se kdo čeho dopustí a jinak nežli nadepsáno chléb péci a jej tak prodávati i v tom postižen bude, chléb jemu všechnen pobrán a do špitálův, škol a vězňům rozdán býti má. Každý pekař při krámě váhu aby měl a žádal-li by kupující, aby mu chlép koupený vedle nadepsané ceny v váze a předdotčené ¹⁶⁶¹ průby zvážen byl, to aby ihned učinil a nedostalo-li by se na váhu, z jiného pecnu váhu doplnil. Pakli by kdo bez váhy chléb koupiti chtěl, to při jednoho každého vůli zůstává.

A jakož opět přídavkové proti předešlým nejedněm přísným záповědím se velice rozmohli, takže na jeden tolar mnozí z pekařův za několik grošův chleba přidávají, což na velikou škodu jest, nebo ti, kteříž tak ty přídavky zachovávají, aby se jim vynahrádilo, za tou příčinou chleby menší pekou a je malí, však ti, kteří od nich je kupují, šetříc přídavku a svého v tom užitku, předce chleby tak zmálené od nich berou. A jiní pekaři šetříc toho, že jiní takové odbyty s těmi přídavky mají, také jich v tom následují a tak chudina v tom hyne. Protož ještě ti přídavci jakou koliv ti barvu mají se dokonce zapovídají a zastavují pod pokutou jedné kopy gr. na to vyměřenou, aby ji každý tolikrát, kolikrát by se toho dopustil a v tom shledán byl, dáti povinen byl. A nechtěl-li by kdo po takové pokutě přestati a tou se dáti

ztrestiti, řemesla do jistého času, jakž by to od pánův šepmistrův a rady uznáno a nalezeno bylo, zbaven býti má.

Překupování a hokynaření v chlebích, poněvadž se skrze to dotčení přídavkové na velkou újmu a zsoužení lidu chudého rostou a se rozmáhají, a ti, kteříž tak chleby překupují, vždycky pro sebe na chlebě jak mohou přitahují, a sice, poněvadž jeden chleba prodávati svobodu mají, bez takového překupování a hokyní býti může, také se dokonce zapovídá, tak aby toho podnes nebyvalo a pekaři hokyním chlebu neodbyvali pod ztracením a pobráním toho, což by tak které hokyni pobrali. Přišel-li by kdy z dopuštění božích nedostatek a dražota jaká v chlebích, chlebu z obce ven houfně aby nevyprodávali, ale prve hory a lid horní aby v chlebích nedostatků netrpěli, náležitě opatřili.

¹⁶⁶² A cokolivěk tuto na pekaře strany kupování obilí, pečení chlebu vedle průby vyměřené a prodávání na váhu i jiných k jich pořádku příslušících artikulův se vztahuje, do toho také i pecnáři se pojímají a potahují se všemi pokutami na to vyměřenými.

Strany řezníkův. Starší nad řezníky o to všelijak pečovatí a na to pozor míti mají, aby vždycky každého času dostatek dobytčův k bití mezi sebou a cechovními svými měli a nedostatku mas ve dny, v nichž se masa užívá, nižádného na obec a na hory nedopouštěli, pod pokutou přísného trestání vedle spravedlivého pánův šepmistrův a rady uznání.

V kupování pak dobytčův náležitou rozšafnost aby zachovávali na mírnosti a co nejlaciněji dobré a hodné dobytky kupovali, jedněch i druhých fortelův a na stížnost chudého lidu nepřekupující, pod propadením pokuty pěti kop gr.č.

Co se dobytčův odjinud sem přiveze anebo při městě skoupí od řezníkův, toho nižádný z řezníkův na mále ani na mnoze nižádným vymyšleným způsobem z obce jinam od hor vyprodávati nemá. Jestli by pak kdy dobytčův takovou hojnost měli, že by přes domácí horní potřebu toho zbyvalo a žádného nedostatku v mase se obávati potřeby nebylo, teház opověda se v tom při úřadě staršího šepmistra, co a jak mnoho by se jakého dobytka odprodati mohlo, to potom k spatření, komuž by od pana šepmistra staršího poručeno bylo, tak aby lepší dobytek ven od Hory vyprodáván nebyl a horší zde při Horách k bití nezůstával, ukázali. Jestli pak kdo pod tím co toho, tak jakž nadepsáno, prodal bez opovědi, pokutou pěti kopami gr.č. trestán býti má.

Dobytkův nemocných, nezdravých a jakoukoli jinou příčinou k bití nehodných aby žádný nebil, ale toho šetřiti všichni a zvláště starší aby povinni byli, aby dobytčové hodní a zdraví biti byli, jakž kdy kterého dobytka čas jeho vyměřený ukazuje.

¹⁶⁶³ V bití dobytčův aby rovnou mírnost zachovali, mocnější chudších neutiskovali, ale všichni, jak chudí, tak bohatí, menší i větší dobytky k sobotě i jiným všedním dnům, když toho potřeba, bili, tak aby vždycky každého času ku potřebě všelikého masa dostatek před rukama byl.

Prve, nežli se masa od starších a přísežných k tomu nařízených nespatri a nepřehlédnou, žádný z řezníkův masa v kusích ani na cele dobytčův tejně a postranně aby neprodával. Než když se masa spatří a za hodné na krám uznají na mírnosti a slušnosti každému, nejvíce v tom domácího chudého obecního a horního lidu ušetřující, prodávali. V čemž aby spravedlivá věrnost vždycky zachována býti mohla, jistými časy, jakž kdy toho potřeba se ukáže, má dobytče některé zabito a to, zač by který oud a kus masa všelijakého na slušnosti prodáván býti mohl, skrze pány šepmistry, pány a jiné k tomu zřízené přísežné lidi prubováno a vyšetřeno býti.

Jedni od druhých, zvláště pak domácí od přesporních bitého dobytka a masa v cele ani kusy ani na krám nižádným vymyšleným způsobem k učinění skrze to dražoty v mase a zsoužení chudého horního lidu nepřijímali a nepřekupovali pod pokutou jedné kopy gr.č.

Kože a loje jinam nikam aby odsud z Hory nevyprodávali, ale to zde na mírnosti odbývající, při horách a ku potřebě horní i přesporní řezníci, kteříž by koli zde masa dnův sobotních v krámích obecních prodávali, zachovali a tím hory, poněvadž se toho mnoho při horách spotřebuje, fedrovali. Loje jakž náleží aby vypravovali a ty čistě, bez žláz a jiných nečistot, lojovníkům,

nikdež jinde, než v váze obecní, místě to výsadním od starodávna k tomu vyměřeným jako i sádra neodvažovali.

Šenkýři. Co se šenkýřův tkne, poněvadž se toho každého času s pilností šetří, jak cena obilí jest, když se již trh usadí, že podle toho piva hostinská, ječná i bílá, po čemž by se sem k horám a do obce, i domácí páchovské, ¹⁶⁶⁴ po jaké by sumě sud se ho šenkýřům a šenkýřkám vystavovati měl, časně se sadí a podle takového piv posazení také se jistě vyměření a facht, co za peníz neb dva peníze piva ven vydávati mají, týmž šenkýřům a šenkýřkám vydává. A v tom podle toho a ne jinak se chovali pod pokoutou jedné kopy gr.č., kolikrát by koli se kdo z nich čeho proti vydanému fachtu dopustil a méně piva, nežli facht vykazuje, dal a v tom shledán byl.

Míry, na které se odměňuje, zvláště žejdlíky, kdež se vína šenkují, mírné a spravedlivě nestlučené aby měli pod pokoutou též jedné kopy gr.č. A poněvadž na ten čas Pán Bůh nás pro hříchy naše nedostatkem obilí a drahotou tresce, přílišného na řad piva a vína dávání, ve dny pak nedělní a sváteční a po obědích a v nešpory, když se slovo boží káže, dokonce aby zanechali.

Jednomu každému i za bílý peníz piva jak domácího i přespolního bílého piva vedle fachtu aby ven z domu dávali. Nečinili by toho který šenkýř a piva ven za peníze nedal anebo ven ho pro hosty a řadovníky své, jakž již to nařikání nejednou od chudého lidu bylo, prodávati se zpěchoval, pokoutou nadepsanou jedné kopy gr.č. propadením a k tomu vězením šatlavním trestán býti má.

Protož jeden každý zvláště z předepsaných řemeslníkův o tom věda, jak v tom náležitou a povinnou poslušnost zachovávatí a pokuty a trestání se varovati věděti bude.⁴⁹⁵

¹⁶⁶⁵ Dále dáno bylo nařízení hokynářům a hokyním, jak se při svých obchodech chovati mají, v následujícím znění: Jakož jest jistým zkušením se to vyhledalo a našlo, že v této obci skrze veliký počet překupníkův a hokyní obtížná drahoty v omastku a v mlíčném i v některých jiných potravních, kteréž skrze jich ruce sousedé a obyvatelé zdejší, obzvláště lid horní pracovitý sobě kupovati musí, jest povstala a čím dále to se neumeňuje, nýbrž mnozí cizopasní lidé, někteří také obyvatelé a podruzi zdejší dosti mladí, ježto by se jinak živiti mohli, nad to výš některé zlopověstné a nedobře chovalé na to samé se vydaly, kde mohou jaké omastky a mlíčné, vedle toho obilí a jiná vaření, kroupy, jáhly, hrách atd. slepice, kuřata, vejce, též ovoce všelijaké a jako říkáje, s čím se potkati mohou, to vše tu v městě, po ulicích, mezi branami, za městem, na stezkách překupují a jako z rukou lidem vydírají, potom jedni druhým, pod tím každý z nich užítku hledaje, prodávají. takže některá věc, nežli sousedu a potřebnému člověku k prodeji přijde, skrze několiké ruce projde a časem i toho k potřebě své člověk potřebný dokoupiti se nemůže. I nechťice JMt nejvyšší pan míncmistr království českého, JMCé rychtář, páni šepmistři a páni spoluradní takového neřádu škodného a již prve nejednou zapověděného jim překupníkům a těm přemykačkám déle trpěti a tak aby sousedé a obyvatelé zdejší, obzvláště pak lid horní pracovitý, kterýmž se hory tyto fedrují, tak nesmírně zsužován byl, přehlídati, ale to opatřiti z povinnosti chťice, aby jeden každý za své peníze pracně dobyté potřebu a takových potravních k obživení sebe, ¹⁶⁶⁶ manželky, dítek na slušnosti a mírnosti koupiti a užiti mohl. Protož z bedlivého a pilného uvážení tento řád k tomu naříditi a ustanoviti ráčili:

Předně: Žádný s tím hokynářstvím a překupováním aby se neobíral a živnosti té nevedl, leč sobě to v plné radě objedná a zapsán (nebo zapsána) do toho pořádku mezi jiné a znamení k tomu trvale způsobené dané míti bude. Však ten každý a každá povinni budou dobrým řádem, jakž kdy a kterého času z uznalé

⁴⁹⁵ Proti tomuto ustanovení mlynáři horší jak u míncmistra tak i pánů se ohražovali, předstírajíce v tom své zkrácení v živnostech svých a dání na milost pekařům, jakož i obavu projevovali, že by cizí mlynáři v městě i v okolí směle mouku prodávati i obilí kupovati mohli, což by jim jen na škodu bylo. Pekařům dána taxa na chléb, jak dle ceny obilí těžký býti má a sice dle mletí na zkoušku, které pod dohledem ¹⁶⁶⁵ osob ze šepmistřův a obecních starších volených bylo předsevzato. Šenkýřům vypočteno, po čem pivo platí a jaké výlohy při tom mají, než je do sklepů dostanou. Dle toho pak sazena jim cena piva k čepování.

to potřeby mezi nimi nařízeno bude se spravovati a jaké sbírky na hory nebo cupusy kdy se na ně uloží, ty podniknouti a bez odporosti vykonávati. Jiných pak žádných, kterýmž nebylo povoleno a znamení neměli, trpěti mezi sebou nemají a v známost je uvědsti, aby jim taková živnost zastavena byla, povinni budou.

Druhé: Kteří k provozování takové živnosti průchod míti budou, všelijakého překupování v městě, ulicích, předměstí, na stezkách, sumou v nižádných místech v městě a okolo města jedné míle blíže nemají se zjevně ani ukrytě dopouštěti. A kdož by co z okolních vesnic nebo odjinud do města buď přivezl neb také přinesl a kdekoliv na rynku prodával, žádný ten překupník a přemykačka k tomu vozu a místu, kdež by se co toho prodávalo, choditi, toho buď k prodaji nebo jakoby k domácí potřebě bylo, kupovati ani na místě svém pod nějakým obmyslem jiného vysílati aneb s prodávajícími srozuměni ani žádného náověstí míti nemá. Ten pak, kdož by koliv jaké mlíčné neb jiné potraviny sem přivezl neb přinesl a to sobě vysoce a draze šacuje, prodati nemohl, tomu aby žádný z sousedův a obyvatelův v obci této toho skládati do domu neb komory své nedopouštěti, pod jistou pokoutou. Jestli by pak který hokynář neb hokyně přes tuto zapověď co toho se dopustil a v tom kdekoliv dostižení byli, každému takovému, nerci-li ti, ježto k přetřehování žádného škodného neřádu nařizeni jsou, ale i jiný každý ¹⁶⁶⁷ soused a obyvatel zdejší, kterýž by se k tomu nahodil, bude moci svobodně to všecko pobrati a na právo vzněsti. Čehož jestliže se podruhé dopustí, do vězení vzat (vzata) a ven z města vypovědán (vypovědina) býti má. Který pak a která za bránu proti sedlákům by vycházel a vycházela a překupovala, pardusem trestán bude. Než jednomu každému a jedné každé do toho pořádku přijaté toho se propůjčuje, aby sobě po vesnicích a jinde kdež vidí přes pole skupovali, k městu vezli a nesli, na svobodném rynku v obyčejném místě sousedům a obyvatelům zdejším po různu na slušnosti a což by také beze škody jich bylo, obzvláště pak v které dni, prodávali, jinak nečiníce, a jakž mezi sebou, tak s jinými v tom handlu nemajíce, a toho nikterakž, aby prve, nežli se to do svobodného trhu dostane, skrze dvoje neb troje ruce prošlo, nedopouštějice, pod již oznámenými pokutami.

Třetí: Žádnému z těch překupníkův a hokyní se toho nedopouští, aby s kým z sousedův a obyvatelův zdejších jaké spolky měli aneb snesouce a svezouce sobě sem k této obci omastek a mlíčné a jiné všelijaké potraviny, to na houfy prodávali, buďto také nemoha toho po své vůli, nemírně sobě ty věci vysazující, odbýti, jinam toho ven z obce vyvozovati a v tom handlu míti měli. Nebo, poněvadž při této obci a městě horním dvorův a forberkův jako v jiných městech tak mnoho není, a dobytků se chovati nemůže, odkudž by sousedé a obyvatelé, obzvláště chudý a potřebný lid horní opatrován a s dostatkem omastkem a mlíčným opatřen býti mohl, než všecko odjinud sem vzeťti a nésti musí. A tak, kdyby to, co sem do obce této svezou a snese, proti tomu od kohokoliv buď z sousedův aneb těch hokyní na ten zisk a k handlu skupováno i pryč ven z obce, zvláště aby v tom žádného zbytku nebylo, bez povolení pánův zase vyprodáno býti mělo, takový handl drahotu by způsobil a za sebou na chudý lid horní svízel a soužení potáhl. ¹⁶⁶⁸ Protož z potřeby handl ten pod propadením v pokutě toho všeho, což by kdo od obce z strany omastku a mlíčného i jiných potravních vezl a prodával, se zapovídá.

Čtvrté: Poněvadž se to také poznává, že netoliko těch překupníkův a překupnic, kteréž by sem k horám omastky odjinud vezli, nesli neb jakkoliv dodávali a v trhové dni prodávali, potřebí jest, ale bude a jest potřeba pro lepší fedrunek chudého lidu horního, aby každodenně omastek a sýr na groš a na peníz prodáván byl. Nebo ne každý z sousedův a obyvatelův zdejších, zvláště chudších, nad to pak lid horní pracovitý může sto býti, aby v trhové dni po hrnci másla neb sýrův, jak by za některý čas spotřebu měl, nakoupiti sobě mohl, ale jest větší díl lidu zde pracovitého, že s penízem, s dvěma, každý den pro tu potřebu sobě posílali a mnohý do téhodne všecko jako na úvěrek, až by mzda jemu sobotního dne přišla, bráti musí a bez toho pohodlí býti nemůže. Protož propůjčuje se týmž hokyním, které by sto býti mohly, aby každodenně omastek a sýra prodávaly. Však v tom chudý lid horní od nich aby sužován nebyl, na váhu, jakž jim kdy kterého času od osob k tomu nařízených se prošacuje,

prodávati budou a jinak nic. Nebo to jest vskutku shledáno a vyprubováno, že na ty kousky, jakž obyčejně mnohé hokyně posavad na bílý peníz másla prodávaly, libra másla za tři groše, ano za půl čtvrtá jest vyvedla a to vše s soužením a žádavou chudého lidu se dalo. Z čehož aby budoucně sjeti mohlo, potud více takové omastky tím způsobem aby neprodávaly, než vedle na to vyměření učiněného, potom i sazení na libry, na půl, na čtvrt i níže, každý aby sobě na slušnosti k potřebě koupiti mohl. A jakž i to v zlý obyčej přišlo, že mnozí z zásobenějších Horníků a sousedův neb obyvatelův horních mlíčné, máslo, sýry a p. tu vůkol na velké hrsti skupující, to zase hokyním na zisk pouštěli, s nimi v tom spolek ¹⁶⁶⁹ na zsoužení chudého lidu majíce, protož to také se zastavuje a přísně zapovídá, aby žádný ve vůkoli jedné míle zšíří a zdálí od města, takovým způsobem mlíčného žádného neskupoval a v tom s hokyněmi spolku nemíval pod propadání pokuty desíti kop gr.č.

Páté: Co se obilí jako pšenice, ječmene, hrachu, ovsa, krup, jáhel, pohanky atd. a jiných věcí a vaření, kteréž sobě v rathouze pátečního a sobotního dne na malé hrsti lidé potřební a chudí ku pohodlí svému obyčejně kupují dotýče, poněvadž i v tom mnozí nespůsobově se nacházejí a někteří z těch překupníkův a překupnic míry malé mívají a sobě podle vůle a libosti své to všechno vysazují. I aby lid chudý, obzvláště horní, s manželkami a dítkami svými i v tom opatřen byl a potřebu vaření takového vedle spravedlivé míry a na slušnost koupiti a objednatí sobě mohl, to se nařizuje a všechněm těm, ježto taková obilí a vaření, buď z domácích neb z přespolních prodávají, příkazuje, aby na mírky obecní cejchované, kteréž od prodavačky solní brátí budou, lidem měřili a jakž kdy obilí posazeno bude, vedle běhu trhu prodávali. Jestli by pak kdo jinak se v tom choval, své mírky, zvláště malé aneb nějaké fortele, jakž se to u mnohých našlo, měl, ta jemu vzata bude a každý ten uznaného a zaslouženého trestání, buď peněžitou pokutou neb zabavení té živnosti neujde.

Protož jeden každý takový, jenžto tím obchodem bude chtíti jíti a jemu se toho propůjčí, máje sobě tuto výstrahu předloženou a naučení, jak se chovati a všeho varovati má, dané, bude se věděti jak v tom opatrovati a také všelijaké omastky, mlíčné, obilí a jiná vaření na mírnosti skupovati, aby v tom práv býti mohl a škody nenesl, potom i pokuty se uvaroval. Stalo se na Horách Kutných v pátek po Rozezlání apoštolův léta 1597.

Přísnosti té, jakou veškerá tato nařízení k vykonávání prováděna jsou, ¹⁶⁷⁰ nemůžeme se diviti, povážíme-li, že šepmistřům a radě na udržení pořádku v městě a na uspokojení lidu horního pracujícího velice muselo záležeti. Neboť, nebyl-li tento potřebami potravními náležitě opatřen, bylo nejen ihned žalováno u mincmistra, nýbrž i bezohledně bouřeno a odejítím z práce vyhrožováno, před čímž byla vždy obava veliká, neboť by tím hornictví, tou dobou opět dosti vydatné, pojednou klesnouti neb zajítí muselo.

V měsíci únoru téhož roku zemřel o Horu velice zasloužilý muž, královský rychtář Mikuláš Vodňanský z Čazarova, který vždy k tomu obec vedl, aby za nachované peníze, byť by se i přidlužití musela, co možná nejvíce statků pozemských nakoupila, ježto v tom pro budoucnost spatřoval nejlepší a nejvydatnější prostředek ku podpoře všelikých obecních i humanitních účelů. Jak jsme poznali, byl zvláště přítelem školství a o dobrou pověst škol kutnohorských vždy usilovně pracoval, jakož i k tomu zření své měl, aby školy ty všemi potřebami vždy opatřeny i dobrými silami učitelskými obsazovány byly. Jsa sám mužem velmi vzdělaným, snažil se vzdělanost a osvětu mezi občany šířiti a podporovati. ⁴⁹⁶ ¹⁶⁷¹ Na místo jeho starší šepmistr Řehoř Vodička

⁴⁹⁶ Tento významný chirograf téhož Mikuláše Vodňanského nalezl autor v Memorabiliích. Jest to jediný literární pozůstatek muže tak učeného.

Mikuláš starší Vodňanský,
Patricius z Čazarova Kutnohorský,
Napsal v kotcích na rathouze
Příběhy bíd, lidské nouze,
Že není na světě člověk,
Jenž by po veškeren svůj věk
Neměl bídy zakusiti,

Horazďovský na den Vzkříšení Páně složil slib před pány komory české a královským rychtářem ustanoven a šepmistřům nařízeno, aby vyzvednouc od dědicův předešlého rychtáře královského instrukci k témuž úřadu náležitou, tomuto ji odevzdali a se náležitě chovali.

V pondělí po památce mistra Jana z Husince a mistra Jeronýma Pražského, mučedníků českých, skrze JMt urozeného pána Fridricha Šlika z Holejše atd. nejvyššího mincmistra království českého úřad konšelský obnoven a taktó obsazen: Primátor Pavel Litomyšlský. Šepmistři Pavel Skřivan, Leopold Šetlar, Václav Kuneš, Řehoř Bořanovský, Tomáš Klabal, Václav Syxt, Adam Hněvusický, Jindřich Labuška, Jiřík Soška, Martin Zelenka, Jiřík Svoboda, Eliáš Knaur, Jiřík Růžička, Jiří Franc, Bartoloměj Šterba, Jan Štýrský, Jan Šultys.

Pak jim dána přísaha, kterouž po Tomáši Heroltovi z Oupy, písaři urbanním, říkali. Pak napomenutí obyčejně jim učiněno, v čemž zvláště doloženo bylo, aby dluhův obecních nevzdělávali.

Tohoto posledního připomenutí nezdálo se, že by páni šepmistři zvláště šetřili, neboť, jsouce poprvé pohromadě, kdy o záležitostech obecních rokovali, vyzváni byli, aby koupili dvůr Dobšovský v Hlouškách ⁴⁹⁷ po zemřelém Vitovi Dobšovi z Rohožova na srotky po něm pozůstalé případly, kteříž však pro dluhy ho udržeti nemohli. Uvažující pak ¹⁶⁷² dále, měl-li by statek ten předce k ruce obce být koupen či od něho býti upuštěno a páni poznávající, že týž dvorec a statek k obci této a zvláště ke tvrzi Lorci a špitálu příležitý a pohodlný a rolí k němu náležející dobré jsou, dali toho pánům plnou moc, aby statek ten k obci byl koupen. Stalo se tak ve čtvrtek po sv. Medardu za 1265 kop gr.č. se všemi rolemi, jak od starodávna ke dvoru tomu náležely od Hloušek až k silnici do Grunty, pak dva díly nad zahradou k Šipčí řečenou až k vinicím pod vrchem Špimberkem ležícím, takovým způsobem, že při uzavření koupě 386 kop dluhův na dvoře tom vážnoucích zavázali se vyplatiti, ostatek pak ceny kupní složen měl být každoročně po 50 kopách s ourokem obyčejným až do vyjití celé kupní sumy.

V tak strastné době, která jak veškerou vlast českou tak i Horu zvláště velice tísnila, při tak velikých výlohách obecních jest se co diviti, že obec v tak krátké době takové koupě podnikati mohla. Snášeť obyvatelstvo roku toho tři z největších strastí: **drahotu**, z níž hrozil vypuknouti hlad a proto pro ušetření obilí šepmistři a rada zapověděli v městě pálení vín pálených a výrobu škrobu, ježto mnoho obilí na to bylo skupováno a drahota v městě vznikala. Též sladovníkům zapovědino pod pokutou 5 kop gr. vinopalům slady prodávati. Pak **válku**, byť by ne v zemi samotné, předce však průchody vojsk cizích německých mnohých snáseti bylo. Neboť jak tito žoldněři v Čechách si počínali, lze poznati z listu kněze Františka Leczeliusa opata kláštera sedleckého, který v sobotu po sv. Vítě Kutnohorským poslal a v němž píše: *Byl jsem na dvoře svém Skalici blíž Kourřima a tu očítě spatřil, kterak ti šancknechti, jichž více než tisíc v městě Kourřimi jest, znamenitou a velkou škodu souseďim a okolním činí, dobytky jímají, telata, ovce, slepice a sumou všecko* ¹⁶⁷³ *k čemu přijíti mohou na pastvách a ve dvoře mocně berou a tak hospodaří, že v této pokojné zemi aby se kdy co toho podobného od takových lidí stalo, slýcháno není. A jelikož jsem doslechl, že k Hoře se obrátiti, tak sobě počínati a na klášteře ještě něco více míti chtěli, svou pomocí, když by se zvony neb šturmováním znáti dalo, přispíšiti ráčíte. A konečně **mor**, tak jak z nařízení rad komory české, ježto Kutno-*

Z níže psaných kterékoli do své smrti

1. Nemoci rozdílné, mdloby,
 2. Dluhův, vězení, chudoby,
 3. Starostí, nářkův, hanění,
 - ¹⁶⁷¹ 4. Soudův nákladných vedení,
 5. Nepodaření v manželství,
 6. Od dítek neposlušností,
 7. Na poctivosti snížení,
 8. Strastného z vlasti vyhnání.
- Když v obci pekař a řezník,
Šenkýř kraluje lichevník,
Coť se zdá, jak je v té obci?
Tak, jak zachází vlk s ovci.

⁴⁹⁷ Viz o dvoru tom Předhorském při r. 1522.

horským ve čtvrtek po sv. Alžbětě zaslali, neboť píší: JMCá toho jistou zprávu míti ráčí, že na Horách Kutnách lidé na morní ránu umírají a že lid obecní, běžajíc do těch domův s tely mrtvými, zvlášt' přátel, se obírají a tak k nakažení přicházejí. Protož vám jménem JMCé poručíme, abyste ihned každý ten dům, do kteréhož by se taková infekcí dostala, zavřeli a zapečetili a těla mrtvá jak, v časech morových za obyčej bývá, tím časněji pohřbili, tak aby to časným opatřením přetrženo býti mohlo a mor se dále rozsemohl. Přimyslíme-li si ještě nepříznivé až dosud zprávy z bojiště v Uhřích, můžeme si snadno žalostný stav země české představití.⁴⁹⁸

1598 Za takových těžkostí, které veškeré obyvatelstvo království svíraly a při obrovské potřebě peněz, jichž císař Rudolf měl potřebi ku vedení války uhersko-turecké, bylo by zajisté bývalo velmi vítané, kdyby hory české byly zase takovým bohatstvím stříbra oplývaly, jak tomu před léty bývalo. Toho přál si nejvíce sám císař a snažil se zase hornictví v Čechách pozdvihnouti. Za tou příčinou učinil v sněmovních propositích shromážděným stavům na sněmě roku toho, kterýž¹⁶⁷⁴ v pátek po neděli Svátosti začal a v pátek po neděli Jubilate skončil, návrh na pozdvížení hor. Stalo se to přičiněním nového mincmistra hraběte Šlika, který opravdově o rozkvět hornictví českého pečoval a zvláště hory v Hoře k prvnější vydatnosti rád by byl přivedl, ježto byl o tom přesvědčen, že pouze svěvolným zanedbáváním úpadek horního výtěžku byl zaviněn. Ježto však věděl, že dosažení cíle toho bez značné pomoci peněžité možno není, doufal, že po snešení sněmu všeobecnou pomocí celé země toho dosáhne a proto se přičiňoval, aby královskou proposití sněmovní stavové k tomu mohli býti přivedeni. V propositi se praví: *Jelikož JMCá pochybovati neráčí, že stavové o tom dobrou povědomost mají, kterak v království tomto hory zlaté a stříbrné, kteréž jsou za předešlých let hojným bohatstvím oplývaly i tuto zemi zvelebily, nyní od některého času k velikému pádu přicházejí a pokud by tomu časně spomoženo nebylo, tedy že jest se dokonalého spuštění týchž hor, co prvního klenotu země, obávati a také k tomu velikého nedostatku na zlaté a na stříbre, z kteréhož se ku poctivosti téhož království mince bije, očekávati. K čemuž i to přichází, že veliký počet lidí, kteří z těch hor své obživení mají, za výš oznámenou příčinou k veliké chudobě i o živnosti své přivedeni a k tomu i JMCá podle stavův, kteří s poddanými svými takové hory všelijakými potravami fedrují, k nemalým škodám a újmě na desátcích svých a důchodech přivedeni by byli. I ačkoliv při horních městech toho nařízeno i z komory nemalá pomoc učiněna, aby jeden každý bohatý i chudý hory pavoval, avšak poněvadž JMCá pro jiná veliká a znamenitá každodenní vydání svá i také pro nemožnost a chudobu týchž měst tomu stačiti nemůže a taková důležitá věc až posaváde fedrována býti nemohla, protož JMCá stavův, věrných poddaných svých, milostivě a otcovsky napomínati i žádati ráčí, aby ten vysoce užitečný¹⁶⁷⁵ a potřebný artikl v svém uvážení měli, jakými by prostředky neb spůsoby hory k budoucímu dobrému a užitečnému vyzdvížení a pavování přivedeny býti mohly.*

Na sněm tento z Hory vysláni byli jako poslové královský rychtář Řehoř Vodička, ze šepmistřův Adam Hněvusický a pisář obecní Jan Piscis.

Ač stavové uznávali, že již nemožnost veliká jak při nich tak i při poddaných se nachází, nastala potřeba však že toho žádá, by tak dlouho trvajíc a nyní k vítězství se klonící válka ku konci přivedena byla,⁴⁹⁹ proto svolili nejen ke všem v předešlých

⁴⁹⁸ Gabriel Svěchýn z Paumberku označil strasti lidu tímto chronografem: *Nos CrVX beLLa fVMes agltunt eXatlo ab Istls tV erIpe CVLtor ChrIste benIgne tVos.*

⁴⁹⁹ Dačický píše: *V Uhřích Ráb pevnost hlavní jest zase Turkům odňata mimo naději lidskou v tu neděli po Veliké noci dne 29. měsíce března skrze rozšafnost a statečnost lidu vojenského křesťanského, nad nímž správu měl pan Adam z Schwarzenbergů, bojovník zkušený. A to dobytí stalo se mocně skrze nástroj nový řečený petarda, od železa připravený a prachem ručníčným naplněný a tak u jedné brány té pevnosti položený a zapálený, čímž brána rozvržena a průchod do pevnosti křesťanům učiněn, mimo naději Turkův na pevnost se bezpečích. A ti tam všichni i s bašetem svým hejtmanem, jenž se velmi bránil, zbiti jsou a ta pevnost zase křesťany obsa-*

letech povoleným platům a sbírkám, nýbrž i k novému, posud nebyvalému platu z kramů kupců, všelijakých řemeslníkův, handlířův, však ku pomoci na vyzdvížení hor přistoupiti se zpěchovali.

¹⁶⁷⁶ Když o tomto horám nepříznivém smýšlení stavů od poslu horských domů zpráva byla podána, odepsali jim šepmistři a rada: *Jelikož se vyrozumívá, že stavové nechtí tomu rozuměti, že i hory jim dobře slouží a rádi by dokonce města horní potlačili, vidělo by se nám, abyste tou cestou začatou kráčeli a při JMCé skrze pana Honspopa i také při komoře vyhledávali a na pana mincmistra, jakožto správce na ten čas všech horních měst se odvolávali. Panu Honspopovi co se vám vidí příjemného darujte i některým jeho přátelům. Nedostane-li se vám peněz, by jste se i zadlužiti měli, v tak pilné potřebě musíme ledačeho na stranu poodložiti. Pakli by jste porozuměli, že žádného spomoženi býti by nemohlo a horní města dokonce v té příčině opuštěna byla, vidí se u nás, aby lépe bylo dáti se v jednání s těmi pány komisary. Z toho patrně, jak velice Kutnohorským na projití propositce sněmovní o podporu na hory záleželo.*

Ježto však nejvyšší mincmistr na Hornících požadoval ještě většího nákladu, nežli posavad činili, a tento náklad již možnost jejich takřka přesahoval, vidělo se šepmistřům a radě jak proti usilování mincmistrovu, tak proti lichým a nepravým zprávám o nich důkladně se ohraditi, což následujícím přípisem učinili: *Jakož jste dne včerejšího, když jsme z poručení JMti poslušně u větším počtu na Vlašském dvoře se najiti dali, s námi o jisté některé artikule, co se pavování hor dotýče, obšírné promluvení míti a abychom na to odpověď svou dali, o tom poručiti ráčili. I vedle takového poručení, v tom se poslušně chovajíc, tak činíme a vyrozumívajíc tomu, že jakž předešle vždycky, tak i nyní v tom úřadu nejvyššího mincmistrství v království tomto českém o dobré a o vyzdvížení hor těchto, tak starožitého a vzáctného téhož království českého klenotu, pro dobré a užitečné JMCé i¹⁶⁷⁷ všeho království otcovsky pečovati a se starati ráčíte. A kdež pak ráčíte tomu chtíti od nás vyrozuměti, jaký by pavuňk a hor opatření od nás všech Horníkův bylo, zvláště, poněvadž by k VMem ad partem se donášelo, že by toliko chudí lidé pavovali, bohatí pak a nejpřednější toho se nic nedotýkali a nic nepavovali, i v tom artikuli, jak mnoho, co neb kdo který z nás a z spolusedův a Horníků našich obzvláště pavuje, s dostatkem jakž náleží mezi sebou vyhledati a gruntovně zprávy dáti nemůžem. Nebo z kněh práva a úřadu horního, poněvadž tam tále jednoho každého jako jiná dědictví v knihách městských se zapisuje a řídí, by spíše vyhledáno býti mohlo, však i o tom pokud nám vědomo tuto pravdivou zprávu činíme. Co se obzvláštěního (tj. jednoho každého obzvláštěně) hor pavování dotýče, že vždycky při jednoho každého dobré a svobodné vůli bylo, kdež se mu koli líbilo a nejužitečnější býti zdálo, buď na štolách neb v dole a vortu náklady své horní míti a držeti. A poněvadž pak to není možné, aby jeden sám bez tovaryšův neb kverkův důl držeti a jej kveldykovati mohl, posavad seč kdo tak vedle povahy statečku svého může býti pavuje a na hory nakládá a i takové pavování mnoho nákladův bere, nebo cupusův vždycky některý tisíc každý rok, ač rozdílně, někdy víc, někdy méně se vynakládá na to musí, jakž to v partikulářích týhodních, v knihách cupusních při úřadu horním se nachází. Což vše, poněvadž kverkův přespolních zde při těchto horách jako při jiných se nenachází a jestli který kverk přespolní tu má některý toliko kukus, ani ten jakž náleží nespravuje, z těch chudých živností našich vyjítí a se sebrati musí. A to takové pavování slove obzvláštění a dobrovolné. Ač to tak jest, že v tom spůsobu dobrovolného pavování všichni jednostejně nepavují, ale mnozí pojednou statku a jmění svého se opovažujíc, do pavování časem i dosti nerozšafného v místech¹⁶⁷⁸ těch, kdež nemnoho k rudám neb kyzim odplatným naděje jest, s kvapností a chitivostí se vydávají a s ničím odplatným se potkati nemohouce, sebe, manželky a*

zena a opatřena jest, jimž na té pevnosti, zvláště okolním, mnoho záleželo. V knize pamětní kaňkovské poznamenáno: Toho 1598 roku vojsku křesťanskému v Uhřích se štědřilo, neb v neděli po Velikonoci dne 29. března skrze rozšafnost vojska křesťanského, nad nímž správce byl pan z Schwarzenberků, Ráb pevnost Turkům odňata byla.

ditky své o všecko připravují, do dluhů vejdou a tak se ochuzují i naposledy všeho tak nechati musejí. Jiní pak náležitě v tom mírnosti šetříce, na sebe ku pavování to, seč býti a k čemu možnost a živnůstka jich stačiti může, přijímají, a tak mírnosti takové šetříce, děleji při živnůstkách svých zůstávají a z nich hory pavovati a jim posluhovati a je, v jednom místě něčeho se dopavujíce, a vedle toho druhé hned zase pavujíce, zdržovati pomáhati mohou. Však pokud byste to vždy míti chtěli, aby všechno specifíce, kdo, co, kde pavuje a jak mnoho tálův drží, v známost uvedeno bylo, to bychom také, aby každý to při úřadě horním vyhledal a tím, když by koli potřeba kázala, na hotově byl, naříditi nepominuli.

Mimo to tak obzvláštní pavování jest také pavunk obecní a ten jest takový, že každého času k obci ode všech cechů jistý důl neb místo, více nežli za míry dolu bývá, se pavuje a to tak se děje, že všechna obec se na Vlašský dvůr svolá a to slove rejtunk obecný, k němuž také páni úředníci horní, pan hofmistr, pan urbureř a jiní dožádání bývají a tu v takové shromáždění o místo se promlouvá, v které by se s takovým pavunkem obecním, aby s užitkem býti a tím horám poslouženo býti mohlo, obrátiti mělo. A když již nejlepší a nejpříhodnější místo k takovému nákladu obecnímu z společného sňesení s dobrým zdáním a radou dotčených pánův ouředníkův horních se obere, tu tykový pavunk se činí a v tom všichni se súčasťují. Nejprve na obec jistý důl tálův se vezme, potom na každý cech jak který silný neb malejší, a naposledy na obzvláštní osoby, které v cechu nejsou, jistý důl vedle povahy statku se ukládá, a tu všichni, chtějte neb nechtějte, pavovati musí a tak jak kdy možnost při horách jest, místo neb důl jistý se pavuje. ⁽⁶⁷⁹⁾ Jako nedávno pomínutých let jest obec obrácena do dolu Hrušek a Višňová a tu, ačkoli čistého a nového stříbra z hlubin zemských v rudách a vitruncích přes jedenmécitma tisíc hřiven tím nákladem jest dobyto a z toho užitku do čtyřiceti tisíc vyšlo, však na to přes osmdesát tisíc kop miš. v několika letech propavováno a pronaloženo a na větším dile, když tak veliký náklad byl a kladení cupusové postačovali, ani časné (poněvadž týden jak týden kladení byli) ode všech, neb jich po spuštění toho nákladu několik tisíc za kverky zůstalo, zupomínati se nemohli. Nedostalých pak přes deset tisíc, na kteréž již ani cupusu se nekladlo, na obci zůstalo a tudý obec do velikých dluhův uvedena jest, z kterých ještě posavádě s velikou těžkostí sobě pomáhati musí. Potom opět v krátkých časích na Rejzi důl, na Ruthart z společného všech v obecném rejtunku sňesení k obci vzato, a tu také do devíti tisíc vynaloženo a procupusováno bylo. Brzy za tím nákladem také a pavunk obecní na Rovni, když toho času ten couk povstáváti a k spomožení horám sloužiti se zdál, do dolu Božího požehnání, aby i tu spomožení horám hledáno bylo, obráceno a též nemálo naloženo jest. A když oni tu s ničím platným se potkati nemohli, a těm horám poslouženo býti nemohlo, jest důl Štátný na couku kuklickém k pavování předsevzat také z společného všech v obecném rejtunku, v přítomnosti předřčených pánův úředníkův horních sňesení, v té naději, že těm horám poslouženo bude, a v tom se posavád pavuje. Ač jest tak, že na tento čas skrovný počet dělníkův, jakž nyní potřeba se tam chová, a nad nimi šichtmistr a k němu na tály obecní volenci, jakožto vždycky bývalo, podáni jsou, však od nich všechno se řídí a působí s vědomostí úředníka přísězného couku toho a jak dále potřeba ukazovati bude, více dělníkův přiloženo býti musí. A tak v tom artikuli, pokud se pavování našeho dotýče, co nám vědomo a samo o sobě jest ⁽⁶⁸⁰⁾ tuto zprávu pravdivou činíme a pokud by v tom co jiného mimo to VMtem donášeti se chtělo, to by se na nevinné nás ošklení VMti díti muselo, v čemž že nás v laskavé paměti míti a v takových příčinách nám ucha druhého k omluvě laskavě zanechati ráčiti žádáme.

Netoliko pak tím samým pavováním podle naší nejvyšší možnosti hory zdržovati se vynasnažujeme, ale též (jakž pak to nad slunce jasnější jest) vším statečkem a jméním svým horám sloužiti musíme, takže jestli tu na skromnosti jaký kus zahrady neb roličky kdo drží, to v jednom místě od šorpův a dolův pokaženo jest, na druhém místě pro smrady dolové a hutní nic nésti a toho užívati nemůže. V třetím místě, kdež by i užitek jaký býti mohl, tedy se strouhy dělají a vody na stroje dolové (v čemž ani stavení domův ani zdí městských se neušetřuje) vedou. Přijde-li

kdy nedostatek v kyzích neb uhli v hutech, všeho všudy necha-
jíce, hutě forami jakž kdo může, i po jednom koni se sprahající, a k tomu poddané své ku pomoci přijímající, fedrovati musíme z dosti skrovného ouplatku, při kterémž formaně, kterýchž již velmi málo proti všemu předešlému způsobu při horách se nachází, zůstávati nemohou.

Nad to výše, když teď po těch povodních bylo a v hutech se šmelcovati nemohlo, minci jsme zakládali a sami mezi sebou málo přes osm set kop miš. s velikou v těch nedostatecích těžkostí shledavše, jinde peníze okolo 350 kop s škodou a obtížným nákladem vyjednávati, z nich ouročiti i posavád, a tu bychom sčekání užití mohli, před časem prve nežli čas ouroků přijde, ourok na dobrých penězích spravovati musíme. Nad to ještě mimo tu půjčku těch patnácti set kop miš., o nichž již psáno, a jiné sumy přes půl třetího tisíce kop miš., kterých jsme se však také vydlužili a do mince půjčili, v též minci majíce, z toho sami ourokův časné nikdy míti nemůžeme, ani ještě nám z té vsí sumy, ⁽⁶⁸¹⁾ kterou jsme se jinde pro minci vydlužili, ourok podle nařízení a poručení předešlého pana mincmistra z mince nevychází, nýbrž i toho pohodlí, kterého jsme předešle užívali, že k placení ourokův nám se z mince tolary za jinou minci vyměnily a tak páni věřitelové naši tudý ochotnější k čekání jistin bývali, nám se již nedostává.

A tak z toho ze všeho, milostivý pane, nacházeti ráčíte, že co nás chudých a potřebných jest, všechno a již přes možnost naši pro zachování hor a pro dobré JMCé jakožto upřímní a věrní poddaní činíme, což však bez honosení se tuto připomínáme.

Což se toho artikule, že by sousedé naši půjčkami a sbírkami obtěžováni býti měli a od nich že se peníze přijímají, z toho však žádného počtu nečiní, kde by se obraceły, ačkoliv bychom sobě přáli a přejeme věděti toho nebo těch jména, kteří i v tom nevinně nás VMti ošklení usilují, abychom, pokudž by kdo v tom na nějakém nedorozumění a omylu postaven byl, jak s ním o tom mluvíti a jeho z omylu vyvozovati hleděti. Však i v tom, co samo v sobě jest, oznámiti pomínouti nemůžeme, že o takových půjčkách, kterýmiž by kdo mimo dobrou vůli svou obtěžován býti měl, nevíme. Než na onen čas, když nebožtik Sigmund Kozel z Reizntolu, koupiv stateček Křesetice tu u samé Hory ležící, jeho zas odbyti chtěl, a příležitosti toho některé k obci a horám těmto se nacházely, jedno blízkost, takže ty grunty s grunty našimi takměř se všech stran se stýkají, druhé, že od toho statečku některé kousky vinic, zahrad, strání i rolí spoluhornici a spolusousedé naši pod jisté platy drží a toho k horám užívají, za časem veliké nedorozumění a zaneprázdění mezi předešlými týchž gruntův držiteli a spolusousedy našimi byly, když ubozí lidi časem pro sprostnost svou, někdy pro potřebnost ourokův neb platův spraviti nemohli, třetí, k tomu statečku některé klufly a coukové štrejchují a hory, které Ptačí ⁽⁶⁸²⁾ hory služí, tu jsou a předešle nemalé překážky v pavování jich se daly, aby volněji takové hory kveldykovány a pavovány býti mohly, těmi i jinými příčinami obec k tomu přivedena jest, že v kupování téhož statečku jest se vydala. A poněvadž při obci žádných peněz proti nadepsané těžkosti vždycky na horách a obci zůstávajících nebylo, aby vždy na to něco zavdáno býti mohlo, jest s sousedy jednáno, co by tak který mohl k obci půjčiti k takové potřebě a pro dobré obecní a hor, bez odporosti to učinil, tak kdo co chtěl k té potřebě půjčil po kopě, po dvou, takže z toho okolo jedenácti set kop se shledalo, tím však žádný mimo dobrou vůli svou nic víc ztěžován nebyl a již na větším dile to všem zaplaceno jest. A tak v té příčině, aby sobě kdo co slušně stěžovati mohl, naděje nemáme, leč by kdo více z všetečnosti a z ošklení nás, nežli z jaké pravdivé podstaty toho před se bráti chtěl. Podruhé, když ta hrozná na hutěch JMCé předně, potom i nám na špitále, zděch městských a jiných věcech obecních i spolusousedům našim některým na statcích, domích, zahradách, rolich a jiném jmění jejich, takže tu mnozí o hrdla svá přišli, povodní protrhání rybníkův na Malešově nenadále přišlou, škoda se stala a hory jinak bez založení mince, poněvadž se ani stříbro nešmelcovalo, ani mince nebila a býti z čeho nebylo, zdržány býti mohly, a za tou příčinou se všemi spolusousedy našimi, aby každý, s čímž by mohl ku pomoci minci přispěl, jednáno bylo, tu mezi námi přes osm set kop miš. shledáno a k tomu sedm set kop mezi ouroky vypůjčeno a do mince, jakž toho výše

dotčeno, založeno jest a naděje jistá se stala, že jakž nejprve zase se šmelcovati začne, při nejprvé odtud příšlých svátých vánočních, taková suma jednomu každému i k obci, což tak pod úrok k té potřebě vypůjčeno, dáno a zapláceno bude. Však ani posavád toho státi se nemohlo a tak, poněvadž taková suma v minci zůstává ^{1683/} a posaváde se nevyplacuje, na nás v té příčině žádný slušně nařikati a žalovati nemůže, ale nedostavku tomu, který při minci až posavád zůstává, to přičítati spravedlivě má.

Že pak na některé věci velmi skrovná narážka na onen čas pro spravování ourokův a placení starých dluhův, kteréž na obci této ještě mnoho časův nežli nadepsaný statček přikoupený jest, zůstávaly, učiněna jest, to jest všecko s volí a povolením nejvyššího pana mincmistra, jakožto vrchnosti nám tehdáž vystavené vedle privilegii a svobod hor těchto, potom z dobrovolného snešení a svolení vsí obce se stalo a ta jest tak skrovná, že beze všeho nařikání vychází. Aníž jsme kdy tomu vyrozuměli, aby kdo jakou stížnost nad tím spravedlivě nésti mohl. A tak v tom tuto pravdivou omluvu poslušně činíce, VMti služebně žádáme, že v tom ve všem nás omluvěna míti a těm omylným postranným zprávám místa nedávati. A poněvadž vedle naší nejvyšší možnosti hory gvaldykovati a pavovati a jakž můžeme je zdržovati se vynasnažujeme i dále snažiti chceme a vždycky netoliko slovem, ale v pravdě skutkem to činíme, nás s těmi horami v laskavé paměti a ochraně míti a kdež by toho potřeba bylo, nás laskavé přímluvou i dobrým zdáním nikdá neopouštěti ráčíte.

Z toho seznati lze, že obec kutnohorská vždy považována byla za pramen nevyčerpatelný k podpoře všeho, čeho pro udržení hor a mince kdy potřebí bylo. A protož není nijak se co diviti, když stálými platy a sbírkami někteří zatížení obyvatel nespokojeně proti tomu reptali a úlevy hledali.⁵⁰⁰

⁵⁰⁰ Ježto doby této, co se pavování hor dotýče, nejmilovněji využito bylo k dobývání rud, nebude od místa, podáme-li zde dle listinného materiálu stručný přehled veškerého pavování a potřebného naň nákladu. Ten vedl se na hory dvojm způsobem. Na hory stříbrné, kolem Hory ležící, ^{1684/} nakládala obec kutnohorská způsobem nahoře vyličeným, takže všechen náklad na obec, cechy i obyvatele rozdělovala. Na hory Kaňkovské vedl se náklad dílem z mince, dílem od nákladníkův kaňkovských, a obec kutnohorská nepřispívala tu ničím. V letech těch vedla obec horská náklad na couk Kukulický, ve kterém bylo 49 štol, na couk Rejzí, kde pracovalo se ve 12 štolách, na šachtu Greyfšskou a na couk Králický, kde ve 30 štolách se pracovalo. Na tomto couku byly již zpředu uvedené doly Hrušky, Višňová a Požehnaní. K tomu počítaje hašplíře a trejvíře, obnášel počet lidu horního nákladem obecním vydržovaného přes tisíc, v čemž ještě potřební tesaři a kováři počítáni nejsou. Náklad na dory v roce 1597 učiněný dle účtu úřadu hornímu podaného obnášel 9032 kopy 20 gr. 3 d. Dle týdenního výkazu obnášely výlohy za první tři týdny a sice dle účtu 4. ledna 1598 604 kopy 3 gr. 5 d. mš., dne 11. ledna 535 kop 34 gr. 5 d., dne 15. ledna 445 kop 19 gr. 2 d. Získáno bylo tímto nákladem vedle průb první týden 172 hřivny 1½ lotu, druhý týden 134 hřivny 15 lotů a třetí týden 149 hřiven 12 lotů stříbra. Kromě toho byla veškerá měď bezplatně minci přenechána.

Kyzy, rudy a vitrunky placeny byly nákladníkům z mince dle zkoušky obsahu stříbra. Tak se např. platilo za hýli (nádoba horní 12 centnýřů kyzy chovající), když v centu 1 lot stříbra bylo za 1 kopu, pakli dva loty 2 kopy, při 3 letech 3 kopy 12 gr., při 4 letech 5 kop 36 gr. a při 5 letech 6 kop 34 gr. Za rudy platilo se za každý centnýř, když obsahoval ¾ lotu 6 gr., při 1 lotu 7 gr., při 2 letech 8 gr., při 3 a 4 letech 9 gr. a které rudy přes 5 lotů držely, byly po 16 gr. Vitrunky platily se jako rudy.

V suplikaci, podané šepmistry a radou jménem obce císaři Rudolfovi r. 1598, prosili šepmistři císaře, aby na stavy působiti ráčil, by Hora ode všech sněmem na pomoc válečnou svolených sbírek vedle starých a stvrzených svobod osvobozena byla, ježto by dále na hory ^{1685/} nakládati nemohla, když by i ku sbírkám těm byla potahována, a uvádějí, že každého týhodne do i přes 400 hřiven stříbra do mince přichází, z něhož nově mince do tří tisíc tolarů se razí, že se jim hřivna stříbra v kyzech a rudách toliko po čtyrech až nanejvýš po půl šestu tolarů platí, proti tomu z každé hřivny přes deset tolarův se bije, kromě toho měď všecka, cokoliv jí v kyzech a časem i rudách některých se najde a do roka na tisíce centů se prodá, darmo k užítku JMCé se odvádí, takže rok k roku rovnaje samých cupusův, jichžto mezi sebou sbíráti musíme, přes to ještě, co se za kyzy, rudy a vitrunky strží, do desíti tisíc se vynakládá, neboť u nás samých na Horách Kutných přes sto a sedmdesát dolův a vortův

^{1685/} A předce dle seznání šepmistřův podle snešení sněmovního ku vyměření sbírek oceněny byly statky svobodné a zápisné, na ten čas obci kutnohorské, špitálu a některým záduším patřící, na 12.710 kop 9 gr. 2 d.čes. Hotových sum a peněz na úrocích neměla Hora žádných, kromě 500 kop gr.č. za minci. Naproti tomu však byla dlužna obec 17.000 kop gr.č., z nichž musela platit úrok.

Rovněž tak jak obec ucházela se u císaře Rudolfa za sprostění a osvobození obyvatelstva horského ode všech sněmem svolených sbírek, snažili se též starší nad havěři, hašplěři, trejvíři i na místě všeho tovaryšstva a lidu chudého horního obojích hor stříbrných i kaňkovských o to, aby sněmem ustanovená sbírka z kramů kupeckých, řemeslníků a obchodníků v Hoře zavedena nebyla, ježto by tím příčina ^{1686/} nemalá k roztržitosti čeledi horní a k ošklení sobě hor kverkům a nákladníkům všeti muselo, ježto by kupci, obchodníci a řemeslníci na všem přiraziti museli a tím opět lid horní dělný ve všech potřebách předražován býti musel, což by příčinu mohlo dáti tomu, že by lid ten hory opustiti byl nucen.

Matiáš Puch z Puchýřova a Jiřík Fidler z Muldavi měli u Kaňku hutě kamencové, v kterých z vod v dolech kaňkovských nashromážděných zelenou skalici vyvařovali. Poněvadž však mnozí z havířů zelenou vodu, na vaření skalice se hodící, z dolův vynášeli a ji barvířům pláten a soukeníkům v Hoře prodávali, stěžovali si majitelé hutí u komory, načež došlo nařízení, aby šepmistři hleděli to přetrhnouti i pokutami, z nichž polovice JMCé a druhá nákladníkům hutě by připadla. Proti tomuto nařízení jak barvíři pláten tak i soukeníci se ohradili, dokládajíce, že oni i jich předkové vždy do tohoto času od chudého lidu horního takové zelené vody kupovali beze všech překážek předešlých držitelův hutí té, aniž by jaká stížnost se vedla a pokojně vždy od každého při tom zanechání byli. Od těchto že se to z nepřízně a zástí děje, k čemuž oni dle výsad svých přistoupiti nemohou, ježto by pak sousedům náležitě sloužiti nemohli a hynouti a záhubu míti by museli, jelikož oni jejich vitriolum k barvení potřebovati nemohou.

Bylo již vícekrát praveno, že Hora, ať jí již bylo možno či nic, musela pomáhati všudy, kde při horách neb v minci jaká potřeba nastala. Tak i roku toho, ač obec všelikými sbírkami a platy byla stížena, došla od rad komory české ve středu po Narození Panny Marie žádost následující: Jelikož veliká škoda od povodně na hutech šmelcovních ^{1687/} i jiných případnostech se stala, takže mnoho opravy a huť, v které se stříbro přehání, přestavěna a znovu zdělána býti musí a na opravě těch věcí již 4000 kop úředníkům horním do Hory odesláno, s kterýmiž vystačiti nemohou a ještě tolik neb více potřebovati budou, a jelikož vy a spolusousedé vaši na větším díle výživy své z toho máte a vám na tom záleženo býti musí, aby ta huť zase brzy opravena byla, by se stříbro přeháněti a tím dříve mincovati mohlo, jménem a na místě JMCé vás napomínáme, abyste netoliko z peněz obecních, ale i při všech sousedích vašich, jednom každým zvlášť, podle možnosti což nejvíce budete moci objednali. Vám i těm kdož co půjčí mezi tímto časem a Vánoce zase z mince, kdo co půjčil, spláceno bude. Ač slibům podobným na brzkou oplátku Kutnohorští mnoho nevěřili, nicméně jako vždy i tomu požadavku vyhověti se přičinili.

Hora Kutná, jak již častěji bylo viděti, i v jiných soukromých potřebách domu královského byla potahována, kde odtud nějaké pomoci nadíti se mohlo. Tak i roku tohoto, když císař Rudolf při času sv. Jeronýma na Poděbradech se zdržoval, byli Kutnohorští vyzváni, aby pro kuchyni královskou ptáky na Poděbrady posílali a je na statcích svých opatrovali.

1599 Sněm zemský svolán byl opět na počátku roku tohoto a mělo na něm hlavně jednáno býti o sbírku na válku tureckou a také veškeré na předešlých sněmích svolené pomoci nejen povoleny, nýbrž ještě nové vyhledány. Kutnohorští, obávající se, aby

se drží a pavuje a v těch dělníkův na tisíce zůstává a z těch nákladův svou živnost mají, kromě forákův, kovářův, tesařův a obzvláštních jiných dělníkův. To dosvědčuje, jak čilý horní život tu panoval a že hory dosti stříbra vydávaly. Zprávy tu poučují nás také o tom, že i méně mocné rudy a kyzy se zužitkovaly a mocnější se slabšími se tavily, čímž většího užítku se docílovalo.

opět s jinými městy ku sbírkám těm zemským potahování nebyli, hned před počítím sněmu podali suplikací k císaři Rudolfovi, aby od každé sbírky milostivě byli ochráněni, uvádějice opět všechny při podobných příležitostech užívané důvody. ¹⁶⁸⁸ Mimo to žádali u rad komory české za povolení, aby sobě dluh mnoholetý, k založení na hory do mince půjčených 550 kop a zdržaných z nich až posaváde úrokův 136 kop 30 gr. z mince vyzdvihnouti mohli, protože si jinde sumu tu vypůjčiti museli a z ní úroky platiti musí.

Ačkoli pak města horní od svolené berně na vojnu s Turkem osvobozena byla, nicméně bylo snešeno, aby s městy těmi bylo jednáno, mnoho-li by dobrovolné berně za ta 4 léta dáti chtěla. Z té příčiny psáno bylo nejvyššími úředníky a soudci zemskými k nejvyššímu mincmistru hraběti Šlikovi, aby všechna ta města horní, kteráž pod jeho správu náleží, napomenul a poručil, aby posly své ku středě po Božím Těle do Prahy vypravili a ti aby se tam při diskách zemských najítí dali ku jednání a sám také aby se tam dostavil. Kutnohorští dostavili se sice ke svolání tomuto, nesvolili však ku žádné dobrovolné sbírce ani z sebe ani z obyvatelův, ježto již dosti tížila je sbírka, kterou ze statků pozemských odváděti musili, jako léta předešlá.

Jelikož defenzí neb hotovost zemská jak v kraji kouřimském, tak i čáslavském při městech krajských se shromažďovala a Kutnohorští se obávali, aby snad jízdna hotovost kraje kouřimského, až ke hranicím potáhne, do Hory nevtáhla, prosili opět císaře Rudolfa, aby toho sprostěni byli, načež císař psal hejtmanu polnímu v tato slova: *Zprávu toho ráčíme mítí, že by ten lid jízdny válečný v městě Kouřimi zmustrovaný k Horám Kutným věsti úmyslu byl. I poněvaďž tam na Horách Kutných pro koně naše, kterých se tam pro fedrunek hor mnoho chovají a držeti musí, takže by tudy nějaká škodná zádava těm horám vytrávením a zdražováním obroků od téhož lidu jízdného státi se mohla. Protož aby toho bylo uvarováno, ráčíme ti poroučeti, aby týž lid vojenský k městu Kolínu Novému obrátě, ne k Hoře Kutné vedl. A tak aby bylo město to a hory prozatimně opět strasti vojenského ležení sprostěno.*

¹⁶⁸⁹ Zato však musela Hora snášeti ránu mnohem těžší a nebezpečnější. Vypukl opět v Čechách v celé své zhoubnosti mor a jím navštíveno i město Hora. Začal v létě a skončil až v prosinci. ⁵⁰¹

Došloť od rad komory české naučení Kutnohorským, dané v sobotu po sv. Ondřeji (list ten poslán z Rakovníka, kamž i radové komory české před morem byli se odstěhovali), čeho zachovati třeba, aby mor ten přetržen býti mohl, tak aby lidé zase na Hory Kutny choditi a tu handlovati a zvláště komisaři a služebníci JMCé, kteří pro všeliké horní potřeby vysláni býti musejí, před nakažením morovým bezpečni býti mohli, a sice bylo nařízeno, aby při těch, kdež jsou lidé na morové bolesti mřeli, to ihned nařídili, aby každý všecky šaty ložní, na nichž jsou lidé buď nemocní leželi neb umřeli, ven za město na místo souněkromé vynesli, tam v témž místě povlaky a cejchy svlícti, zase pokrně a čistotně vyprati, peří do nových svrchků přesypati, takové peřiny potom, pokudž čas bude, na slunci vysušiti, nicméně také v domích, pokojích, komorách a jinde, kdež jsou lidé stonali a v nich se bydleti má neb bude, peluňkem a jalovcem každého dne dvakrát nebo třikrát vykouřiti dali, potom ničehož, co by k čistotě a zahánění morního nakažení sloužilo, opatřiti a naříditi neopomenuli.

Jak nemoc tato i na dílo horní nepříznivě působila, vysvítá z ¹⁶⁹⁰ dalšího pokračování v témž listu Kutnohorským, neboť píše se jim: *Poněvaďž také o tom víte, že jsou doly a vorty tu na Horách Kutných za touž příčinou rány morové a pomřeni mnoho lidu horního haviřského dělány býti nemohly, nýbrž v nich zahaleno býti muselo. Ted' pak, dá-li Bůh, dílo horní tím volněji*

⁵⁰¹ Píšet' o tom Dačický: *JMCá ujel z hradu Pražského před morovým povětřím a nebezpečenstvím do města českého Plzně a tam drahý čas zůstával. Jiní také, zvláště bohatí, komu se kde vidělo, před týmž morovým povětřím se rozjízděli, chudi se Pánu Bohu v jeho moc a ochranu poroučeli. Mor ten rozmohl se v Čechách zhusta na Horách Kutných, v Praze, v Hradci Králové i jinde po vesnicích, přestal pak na Horách Kutných v měsíci prosinci. V kterýžto mor zemřelo lidí obojího pohlaví na Horách Kutných i na Kaňku na tři tisíce a nevíci dětí.*

zase začato, ano i některé opravy při dolích, též hutech a jinde předsavaty býti musejí a k tomu na spěch sumy nemalé se potřebuje a nejsou v minci JMCé tu na Horách Kutných žádných peněz. Protož aby dotčené hory zase tím dříve v svůj předešlý způsob přivedeny býti mohly, jménem a na místě JMCé vás napomínáme, abyste úředníkům mince dvěma tisíci kopami miš. na pomoc přispěli a proti jejich ujistění za některý čas do mince zapůjčili. Bude vám od nich zase pěkně oplaceno a my takovou vaši volnost při JMCé netoliko schváliti, ale i také v čas vaší potřeby fedrunkem a jinak vám toho vzpomínati neopomineme.

Jelikož Kutnohorským ani prvnější půjčky do mince z roku 1587 a pak opětně z roku 1598 a konečně z roku minulého přes dané sliby placeny nebyly a obec zaručivši se jak jednotlivcům, kteří na půjčku do mince přispěli, tak i k hlavním věřitelům, u nichž sama vydluženou požadovanou část vydlužiti se musela, za skutečné oplacení, jakož i úroky z peněz těch platiti jsouc povinna, sama však ničeho z mince nedostávajíc, neminili vyhověti a odhodlati se k této nové půjčce. Ježto pak k sehnání žádané sumy sami neměli ničeho a v minci peněz bylo potřebí, psali o tom úředníci mince radám komory české a tito samému císaři, tehdaž v Plzni meškajícimu. Ten pak ihned odepsal Kutnohorským (v úterý den sv. Tomáše) a k půjčce je pobízěl, pravě ve svém listě: *A poněvaďž na ten čas pro jiná pilná válečná a jiná nevyhnutelná vydání nám možné není též hory z komory naší české dáti založiti, vy pak o tom bezpochyby dobrou vědomost máte, co nám a království ¹⁶⁹¹ našemu českému a obzvláště také vám, odkud vy a spolusousedé vaši vyživení své máte a berní a jiných sbírek, sněmy obecními svolených, tak jako to jiná města činiti mají, nedáváte a na týchž horách jakožto jednom a neposledním kletotu zemském záleží. Protož vám to o tom milostivě poroučeti ráčíme, abyste se o to, kde a jak můžete, opravdově starali a týž hory fedrujice, oznámené sumy proti náležitému úředníkům našich vám učiněnému pojištění do mince naší půjčili. Nebo pokudž by nyní od vás půjčkou fedrovány nebyly a snad potom tudy k spuštění a pádu přišly, jest se obávati, nejsouce město naše Hory Kutné na žádné silnici, aby potom touž příčinou z města u ves obráceno nebylo, z čehož byste nám i zemi těžce odpovídati museli.* atd. Takové milostivé poručení bylo ovšem Kutnohorským pobídkou, že se o sehnání té půjčky opravdově starali, a svolavše obec do radnice, vybízeli jednotlivce, kdo by k půjčce čím nápomocen býti chtěl, čímž ihned sebráno bylo od občanstva 237 kop, k čemuž obec dílem učiněnou půjčkou na sebe a něco penězi obecními na 1700 kop gr.č. přidavši, do mince odvedla.

Poněvaďž roku toho úřad konšelský obnoven nebyl a mnozí z rady zemřeli, žádali Kutnohorští, aby úřad konšelský obnoven a dosazen byl, tak aby lidé ve spravedlnostech svých zdržování nebyli, jakož i při obci aby nedostatku nebylo. Došla odpověď z Rakovníka v pondělí po sv. Tomáši, aby osoby ty, které by se k tomu hoditi mohly a kolik jich ještě v radě zůstává a jaký počet, když celá rada dosazena bývá, všech jest, na komoru českou zaslali. Však v ustanoveném obnovení úřadu konšelského od komory české spěcháno nebylo.

1600 Ku sněmu zemskému, který v Praze v týhodnu po sv. Třech králích ¹⁶⁹² začal, vysláni poslové z Hory byli zvláště napomenuti, aby ku sbírkám zemským, ku kterým stavové království českého Kutnohorské přiměti chtěli, jménem obce a města nepovolovali, ježto posavád nákladem svým pavují, dle privilegií městských od sbírek podobných osvobození jsou. Snaha vyslaných zůstala však tentokráte bez úspěchu a Hora, kromě jiných, ze statků pozemských svolených sbírek, které jako léta předešlá odváděti musela, potažena byla též ke sbírkám na města uloženým. Protož povolání pan hofmistr a jiní úředníci horní ku společné poradě do radního domu a tu jim oznámeno, podle sněmovního zůstání, aby na ty ode všech tří stavů sněmu tohoto šestistého léta svolené pomoci a sbírky z obce této 2000 kop gr. miš. dáno a odvedeno bylo. Poněvaďž pak nynější veliké a neslýchané nedostatky při horách těchto, také škody téměř nenahraditelné těmi předešlými povodněmi na hutech JMCé i jinde zdělané, k tomu také snížení a zavedení hor, dále veliké obecní nedostatky obec tuto i obyvatelstvo veškeré tížily a obrany všeliké na sněmu postačiti nemohly, ba ani volně intencí poslušm jejich dopráno nebylo. Protož že žádají pánův, poněvaďž

oni toho nejlépe jsou povědomí, v jakém způsobu a nedostatku hory jsou postaveny, i také jaká jest možnost neb nemožnost obce této, aby jakožto oudové její, jichž se tak dobře jako jiných dotýče, k tomu jakkoliv prostředkem a zdáním svým pomáhali, abychom toho tak na nás vyměřeného zlého s pomocí boží uniknouti mohli.

I odpověděl pan hofmistr s jinými úředníky horními, že ovšem poznávají svou povinnost, aby obec tuto všelikými způsoby hájili a zastávali, aby při svých svobodách zůstávali mohla, ale že nepoznávají při sobě takové možnosti, aby jakou svou přímluvou neb předkládáním větších těžkostí obce této a nedostatků při horách při radách komory české v této příčině co prospěti mohli. Však nicméně, poněvadž páni komisaři sem na hory k visitování jich a spatření nedostatků při nich ^{693/} vysláni býti mají, oni že se k nim přimlouvají chtít, aby takové nedostatky do svých relací pojali a podle toho se přimluvili, aby obec tato a Horníci tak velikými daněmi obtěžováni nebyli. I jest k tomu přistoupeno a pan hofmistr a úředníci horní žádání, aby tu věc přímluvou svou při nich fedovali.⁵⁰²

^{694/} Na to svolána byla celá obec do kotců, poněvadž radní světnice nestačila, a záležitost týkala se vsí obce. Sneseno bylo od všech přítomných, aby páni vysláni ještě jednou do Prahy jeli a jak při králi, tak i v komoře české jednali, aby nás to minouti mohlo. Nemohlo-li však nic platno býti, tedy aspoň aby to zjednáno a obdrženo býti mohlo, aby s tak veliké části sešlo a na nějaké skrovnější sumě přestáno bylo. K tomu aby pánům vyslaným plná moc dána byla. Však aby to tak opatřeno bylo, aby takové svolení ke škodě a protržení privilegií a svobod horních i také předešlých milostí sněmovních na budoucí časy nebylo.

Bylat' obec kutnohorská v těch časech v peněžítých nesnážích nemalých, neboť nucena byla prodati dvůr svůj v Pečkách, aby si jen v nejnútnejších potřebách pomohla. A ježto za minci od roku 1587 tisíc kop míš., od roku 1598 pak patnáct set tolarův a od roku 1599 sedmáct set kop gr.č. k požadování měla, ze kterýchž peněz jí ani úroky placeny nebyly, obrátila se na královskou komoru českou, nemohla-li by všechna suma, aby aspoň díl, což by mohlo nejvíce býti, na spokojení věřitelův a na zadržalé úroky vyplacen byl a což by dále toho dluhu v minci nedoplačeného zůstati mělo, aby v jednu jistotu pojato a jistota ta, jakž řád a obyčej jest, pod úrok nadále v minci zůstala a úroky z ní vycházely, aby i ona věřitele své spokojiti mohla. Dále žádali Kutnohorští, aby jim dovoleno bylo dle staré výsady každoročně tisíc hriven stříbra zmincovati.

Na žádost tuto bylo sice úředníkům mince nařizeno, aby obec kutnohorskou pokud možno v požadavcích jejích spokojili. Poněvadž však tito městu příliš nakloněni nebyli, omlouvali se nemožností, že v minci peněz hotově není. Neplacení úroků pak v komoře omluvili prostě tím, že nikdy o ně upomínání nebyli,

⁵⁰² O očekávané té komisi do Hory psali poslové horští ze sněmu takto: *Strany hor obšírně a pilně tím hýbáno, aby komisi na hory byla, než nejvíce o náklad a útratu pánům komisarům se starají. Nevím, bude-li co či nic. Jak podivně opět při horách bylo hospodařeno, vysvítá z poznámky Dačického: Těch časův jakýsi tlustý cizozemec, řečený David Wolfram, nařízením vrchnosti dostal se na Hory Kutné a puštěno jest jemu šmelcování rud a kyzův horních na užitek polovičný s JMCou, což při těch horách slycháno a povolováno nebylo, ještě k tomu plat týhodní z mince dáván byl. I šmelcoval on dotud, dokud jemu zásoba rud a kyzův prve zhotovených a spravených postačovala. A když to došmelcoval a sobě tím veliký užitek způsobil, vzav odpuštění, zase se pryč odebral, pokládaje za příčinu, že kurfiřt saský, pán jeho, také ho potřebuje, zakazující se, když znovu takové zásoby rud a kyzův nabudou a nachovají, že se zase tím způsobem najíti dá. Nebyl blázen! O císařském pak z toho užitku žádný věděti nechtěl! Nota. Ty hory jsou již podobné k veliké nákladné kuchyni, kdež bývá mnoho kuchařův a ti na náklad pána svého vaří, pekou, smaží a co tak napekou, navaří a nastrojí, to vše sami sežerou, pánu pak a nákladníkům toho ani výsluhu nepodají a mnohé o všechno připraví. K tomu ještě takovým kuchařům musí se hojně zaplatiti. Hora Kutná jest zajisté, všech poběhlivců stanoviště, kteří berou, kradou čistě, chtic vládnout na každém místě. Když se pak dosti naberou, odtud se zase poberou, z toho své rozkoše mají, a Čechům se posmívají.*

nýbrž že mlčením bylo toho pomínuto.

^{695/} *Ostatně, že prý ani obci kutnohorské ze vsí sumy úrok nenáleží, ježto ku spravení takové půjčky všechna obec Hory Kutné na radnici šepmistry byla obeslána a na každého z sousedův jest sbírka ta dle možnosti jednoho každého uložena, takže každý, seč býti mohl, po jedné, po dvou i více kopách snášeli. Proto že obci toliko z peněz od ní půjčených náleží. Co se pak práva jakého, aby sobě každého roku do tisíce hriven stříbra zmincovati a na minci, jakou by chtěli, zdělati mohli, tomu úplně odpirali, pravice, že při minci u žádného v paměti se nesnáší, ani jakého poznamenání se nenachází, aby předkům jich zmincování jakého stříbra jim k ruce moc a svoboda puštěna býti měla. A proto že o tom naprosto pochybovati musí, aby se kdo o to pokusiti mohl a směl, společnost jakou s JMCou v mincování míti.⁵⁰³ Co se pak konečně žádosti dotýče, aby jim každého roku dvakrát po tisíce tolařích nových za jinou minci vyměřeno bylo, to při milostivé vůli pánův radův komory české zůstavujeme.*

Z toho vidno, jaké přízni a podpore při úradě horním a mincovním Hora se těšila a jak se o ochotně činěné půjčky do mince dožebrávací musela.

Ku velikým sbírkám a berním, kteréž veškeré obyvatelstvo tak nesmírně tížily, přidružila se ještě dražota obilí v Čechách, která spíše nepořádem a lakomstvím, nežli neourodou byla způsobena, jak se souvěci spisovatelé domnívali, takže chudina byla velice soužena, neboť žita, pšenice a hrachu korec pražské míry platil se po půl čtvrté kopě gr.č., oves po jedné kopě. Proto sněmem obecným bylo ustanoveno, aby pro panující dražotu nikde z obilí pálené páleno nebylo. Z té příčiny povolání byli v Hoře nákladníci piv domácích a starší ^{696/} nad vinopali a oznámeno jim, aby nikdo nedal pálení a kdo co obilí na pálení připraveno má, na kvašení toho jedině aby spotřebovali, pak ale ani z sladů, ani z obilí pod pokutou více aby nepálili.

Ježto pak i úředníci horní stěžovali si u komory, že pro koně, k horám potřebné, sdostatek ovsu opatřiti nemohou a předce každého týhodne do tří kop korců ovsu potřebě jest, vydal císař Rudolf v pátek po sv. Diviši mandát ke všem poddaným kraje čáslavského, jakéhokoli řádu, stavu neb povolání: *poněvadž pro zdržení a zachování Hor Kuten, jakožto klenotu zemského, nákladem císařským mnoho koní chovati se musí a překupníci po vseh a městečkách po skupování ovsův chodí a úředníci i písaři pánův ovsy k ruce své překupují, na draho chovají a poddaným pánův svých zapovídají ovsův jinam voziti a prodávati. Protož se poroučí, aby překupování ovsův na statcích, gruntech a zbožích pod skutečným trestáním a pobráním takového ovsu se zapovědělo a nařídilo takové ovsy vůbec do Hory voziti a tam obročníkům královským prodávati.*

V posledním roce století tohoto a sice v den památky mistra Jana Husa ujala obec kutnohorská ves Šetějovice, kterouž Tomáš Bykánecký z Lipan ve své poslední vůli v úterý po Narození Panny Marie r. 1582 k záduší a školám u Vysokého kostela a u sv. Barbory pod tou výminkou odkázal, když by vnuk jeho Jan Bykánecký z Lipan se světa sjíti měl, že tůž ves dává a poroučí se všim, jak jest jí v držení byl, týmž školám. Z vesnice té vycházelo platu ročního 10 kop gr.č., sedm slepic a posudné z piva vyšenkovaného. Z toho aby každého týhodne do každé školy po šesti groších č. žákům dáváno bylo na časy budoucí.⁵⁰⁴

^{697/} Poněvadž tůž vnuk pana Tomáše Bykáneckého z Lipan, Jan Bykánecký, v pondělí po Novém létě 1600 na Vysokém Veselí, nemaje ještě ani dvacet roků, zemřel, žádali šepmistři jako kollátorové a správcové záduší těch u komory české, aby vesnice ta jim byla vydána. A z nařízení úředníků pražských menších desk zemských vyslán byl komorník Jakub Archelaus z Radoušova k odevzdání vesnice té, se kterým na místě obce Hory Kutné ze šepmistřův ku ujetí dědictví toho vysláni byli Adam Hněvusický, Václav Franc z Liblic a písař městský Jan Piscis. Přijavše od poddaných slib člověčenství na místě výš psaných

⁵⁰³ A předce již roku 1483 pověděno, že král Vladislav Kutnohorským právem takové udělil.

⁵⁰⁴ Kšaft Tomáše Bykáneckého z Lipan i královský list mocný vložen ve dsky zemské v kvaternu trhovém šerém r. 1585 pod literou P 18. Viz odkaz při roce 1582.

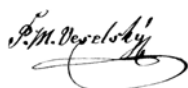
škol, uvázali se v držení vesnice té.

Velmi nemile nesli Kutnohorští, že úřad konšelský dle obvyklého pořádku, a to ze příčiny, že úřad mincmistrský opětne obsazen nebyl, v čas obnoven nebyl. Proto usilovali u komory české, aby na místě JMCé někdo k obnovení rady do Hory byl vyslán, což stalo se po mnoha žádostech a prokurátor v království českém rytíř pan Jindřich z Písnice JMCé rada obnovil dle starobylého řádu úřad konšelský dne 24. července. Po skončeném obnovení a zvolení obecních starších a též i starších nadcechy vykonána i volba konšel kaňkovských a tu nastalo ve přítomnosti téhož pana prokurátora království českého, rychtáře královského Řehoře Vodičky, primátora města Tobiáše Tríscky a správce úřadu hofmistrského Jana Kavky a úředníka mince Jana Špisa konečně narovnáni dobrovolně mezi řezníky horskými a konšeli i staršími obce i hor Kaňkovských, co týče se bití dobytka a prodávání masa na Kaňku, a to nejprve: *Co se řezníkův, kteří nyní na Kaňku dobytky bijí a masa prodávají, dotýče, poněvadž ti s pořádným cechem na Horách Kutných nic nemají a s ním v dobrém řádu nestojí, jim se takové bití dobytčív a řemesla řeznického provozovati zastavuje.* ¹⁶⁹⁸ *Co se pak dále bití dobytčív a prodávání mas tu na Kaňku dotýče, k tomu starší přísežní a jiní mistři i všechen cech řeznický na Horách Kutných, však bez ublížení a pohoršení jich privilegií a milostí, jim od JMCé i předešlých králův stvrzených, přistupují, aby nyní dva pořádní řezníci, kteří na tento čas dobře k tomu stačí, v čas potřeby od vrchnosti uznalé i více jich, však vždycky s vědomím starších cechmistrův pořádku řeznického na Horách Kutných řádem dobrým níže psaným tam na Kaňku bydlet, dobytky dobré a hodné bití a masy, je v mírnosti a slušnosti prodávající, dělníky horní, kteříž by tak do Hory k svobodnému trhu nedocházeli, fedrovali, však v tom ve všem, co se řemesla dotýče, aby každý z nich se pořádkem a cechem na Horách Kutných řídil a spravoval, povinnosti všeliké k cechu a na pavování hor náležitě podnikal a zastával a nejinak, než jak dobrý řád tu na Horách Kutných od JMCé jim daný a stvrzený ukazuje, se choval, v dobytčích, je tu vůkol skupující a od hor zase vyprodávající nehandloval, než kůli hodného koupí, tu na Kaňku bil, loživ, sádlá ani koží od hor nevyprodával, než to při horách a nejinam odbýval. A starší přísežní, kdyby koli potřebu toho uznali k nim dohlídati, masa, jak hodné dobytky bijí, též loje, kůže, sádlá spatřovati a našlo-li by se při kterém co nepořádného a nehodného, je jako jiné spolecehovni své vedle dotčeného pořádku svého trestati a pokotovati mohli.*

Narovnáni toto bylo velmi nutné, neboť přes to, že roku 1596 rozkazem císaře Rudolfa zapovědino bylo na Kaňku proti právům řezníkův kutnohorských cizím řezníkům maso prodávati a řezníci horští povini byli dvakráte v týdně masa tam dovážeti a sekati pro potřebu lidu horního, podporoval nicméně úřad horní pokoutní prodávání mas a usazování se cizích řezníků na Kaňku, z čehož pocházely neustálé žaloby. Aby těm již konečně přítrž se stala, došlo k uvedenému narovnáni.

¹⁶⁹⁹ Když se byli šepmistři, rada a obecní starší poprvé k rokování o záležitostech obecních sešli, byla jim mezi jiným předložena žádost pana Adama staršího z Valdštejna na Žehušicích, aby mu dovoleno bylo koupiti si dům v Hoře a v něm piva žehušická šenkovati, že se naproti tomu zavazuje veškerá břemena obecní nésti. Poněvadž to bylo proti obvyklému pořádku městskému, dle něhož nikomu ze šlechty provozování živností městských ve městě povolováno nebylo a osoby erbovné při zakoupení se ve městě reversem zavázati se musely, že živností podobných provozovati nebudou, nebylo ani v případě uvedeném k tomu povoleno, ježto by to ku zkrácení živností domácích směřovalo.

Ukončen a dopsán tento třetí díl v den sv. Václava, patrona českého, r. 1873. v tři a šedesátém roce spisovatelově.

Ediční poznámka

V předmluvě k prvnímu dílu uvádí Veselský, že svou práci rozdělil na tři díly. První díl končil rokem 1424, druhý měl končit rokem 1620 a třetí měl sahat až do autorovy současnosti. Plánován byl ještě čtvrtý díl, obsahující popis a historii památek, historii školství, dolování atd. Dochované rukopisy mají ale jiné časové členění: druhý díl končí rokem 1500 a třetí rokem 1600. Jestli a do jaké míry byly rozpracovány další díly, které by postihly období od roku 1600 do autorovy současnosti, není jasné. Podle autorova vlastního životopisu i podle článků v časopisech se zdá, že se tímto obdobím zabýval jen příležitostně. Zato čtvrtý díl (dle původního členění, tj. popis a historie památek atd.) se ve formě rukopisu dochoval dodnes.

Po poměrně nepříznivém hodnocení prvního dílu odbornou veřejností nebyly další díly již vydány. Veselský ve svém životopise k tomu uvádí, že jeho nepřátelé přesvědčili Jana Breuera, aby vydávání přerušil. Rukopisy autor později prodal Otakarovi Breuerovi s tou výhradou, že mu nebude bráněno v jejich případném vydání. Nevydaní druhého a třetího dílu se snažil Veselský částečně kompenzovat publikováním desítek článků v různých časopisech, které poukazyvaly na bohaté dějiny Kutné Hory a pravděpodobně přispěly ke vzrušení zájmu o kutnohorskou historii u další generace badatelů.

Při psaní rukopisu využil Veselský především materiálů uložených v kutnohorském archivu, hlavně pamětních (memorabilních) městských knih, výjimečně i tištěných publikací a Paměti Mikuláše Dačického z Heslova. Charakter textu se postupně měnil z popisu historie Kutné Hory na rozsáhlé výpisy z historických dokumentů, opatřené krátkým komentářem. Dá se říci, že autor postupně umlká a nechává mluvit vybrané historické dokumenty, což umožňuje lépe pochopit mentalitu doby. Narůstá i rozsah textu, takže 3. díl je o téměř polovinu větší, než 1. a 2. dohromady. Tento vývoj je ku prospěchu celého díla, protože tam, kde se autor pokouší o vlastní popis historie Kutné Hory, tam se občas mylí. Veselský není nestranným pozorovatelem, v konfliktech stojí na straně městské rady, přejímá její argumentaci a nesnaží se proniknout hlouběji pod povrch dějů. To se týká především sporů města s horním úřadem i panovnickými a stavovskými institucemi.

První díl Veselského díla, který vyšel tiskem, má 74 číslovaných stran (text: 1-69, rejstřík: 70-72, obsah: 73-74) a dále titulní list a dvě strany předmluvy, vše svázané v tvrdých deskách. Rozměry knihy jsou 28,5 x 21 x 1 cm.

Rukopis druhého dílu (inv. č. 15) má 238 číslovaných stran (text: 1-231, obsah 233-238) a titulní list. Rukopis třetího dílu (inv. č. 16) má 552 číslovaných stran (text: 1-538, obsah 541-551) a titulní list. Oba rukopisy jsou psány na dvojlístech o rozměru stránky 20,5 (výška) x 25,5 cm popsaných z obou stran.

Rukopis je dobře čitelný, psaný moderním písmem.

Strojopis druhého dílu má 387 číslovaných stran (text 3-321, obsah 323-333, rejstřík 335-387, titulní list). Je psán na dvojlístech o rozměrech strany 28,7 x 21 cm popsaných z obou stran a sestavených ve svazky o různém počtu dvojlístů (nejčastěji 5 a 4). Strojopis třetího dílu (inv. č. 20) má 718 číslovaných stran (text 2-699, obsah 699-718), rejstřík (67 stran) a titulní list. Je psán na dvojlístech o rozměrech strany 29 x 21,5 cm (popsaných do strany 218 jednostranně a dále z obou stran), sestavených ve svazky o různém počtu dvojlístů (nejčastěji 5).

Text je publikován s malými úpravami (většina pravopisných chyb - z hlediska dnešního pravopisu - byla ponechána). Za základ byla vzata strojopisná verze díla. Tam, kde se lišila od rukopisu, bylo postupováno případ od případu. Kurzívou jsou vtištěny citace historických dokumentů a text uvedený v originále v uvozovkách. Tučně jsou uvedeny výrazy původně podtržené.

Veselského rukopisy, strojopisné přepisy i vtištěný první díl práce Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje- a mistopis. jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Kutné Hoře.

Rukopis druhého a třetího dílu monografie *Královské horní město Kutná Hora - úplný děje a mistopis* byly bývalému městskému archivu darovány K. Breuerem v r. 1925 a zřejmě byly v držení Breureovy rodiny od doby, kdy je Veselský osobně v šedesátých a sedmdesátých letech 19. století předal vydavateli, továrníku Janu Breuerovi k tisku. (M. Bisingerová) Strojopis pořídil pravděpodobně v období první republiky Em. Jäger.

Stránkování prvního vydání (I. díl) a strojopisu (II. a III. díl) je v tomto vydání naznačeno tučně psaným číslem v dolním indexu mezi dvěma lomítky na místě, kde začíná příslušná stránka pramene.

PETR MILOSLAV VESELSKÝ

Kutnohorský historik, vlastivědný pracovník a archivář Petr Miloslav Veselský se narodil 1. července 1810 v Novém Kníně, okr. Příbram. Jeho otec Václav byl krejčím, později venkovským kupcem, matka Ludmila pečovala o početnou rodinu. Petr Pavel (toto jméno obdržel při křtu, jméno Miloslav začal užívat později v duchu obrozeneckých tradic) byl nejstarším ze dvanácti sourozenců, z nichž se však pouze sedm dožilo dospělého věku. V letech 1821-1824 studoval na hlavní piaristické škole v Praze na Novém Městě (kde byl, jak udává, spolužákem Karla Hynka Máchy). Zde také získal dobré hudební vzdělání, naučil se hrát na několik nástrojů.

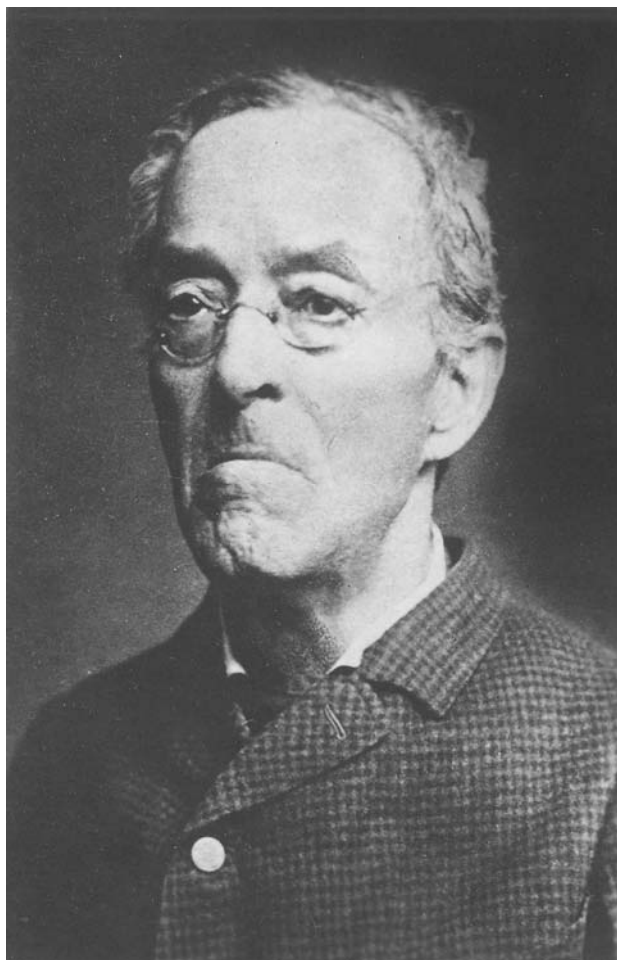
Po otcově smrti v roce 1824 se na čas vrátil domů, aby pomáhal matce. Rovněž začal vypomáhat místnímu učiteli s výukou malých žáků. Rozhodl se pro učitelské povolání a v době od října 1826 do července 1827 absolvoval v Praze u sv. Jindřicha učitelskou přípravku, čímž získal učitelskou aprobaci. Jeho prvním působištěm byla Ledeč nad Sázavou, od školního roku 1831/1832 působil jako učitel ve Světlé nad Sázavou a v roce 1836 odešel vyučovat český jazyk do ústavu pro hluchoněmé v Praze. Učitelská práce jej podle vlastního vyjádření naplňovala velkým uspokojením. V Praze také v letech 1837-1838 absolvoval školu pro varhaníky. Během pobytu v hlavním městě se zapojoval do českého vlasteneckého a kulturního života, stýkal se s českými obrozenci, psal a uveřejňoval vlastenecké povídky (příspěval mimo jiné do známých Květů), byl aktivně činný v českých tanečních besedách, pro které skládal hudbu.

V roce 1841 však odešel - v podstatě z existenčních důvodů - do Kutné Hory, které zůstal věrný až do své smrti v roce 1889. V Kutné Hoře pak započal svou dráhu kulturního pracovníka a regionálního historika. Hmotné zajištění mu poskytovalo občanské povolání - byl přijat na uprázdněné místo ředitele chrámové hudby (v tehdejší terminologii regenschorih) při farním kostele sv. Jakuba. V literatuře se uvádí, že nasměrování Veselského na Kutnou Horu bylo dílem zdejšího rodáka, dramatika Josefa Kajetána Tyla, s nímž se Veselský stýkal v době pražského pobytu. Příchod P. M. Veselského do Kutné Hory tedy mimo praktické zajištění sledoval i vlastenecké poslání. Místní čeští vzdělanci včetně významné osobnosti - lékaře Josefa Jaromíra Štětky, s nímž P. M. Veselský brzy navázal spolupráci, se scházeli v hostinci U Ptačovských. Jejich činnost charakterizuje řada významných kulturních počinů. Např. v roce 1842 uspořádali oslavy ke stému výročí úmrtí barokního malíře Petra Brandla. Finanční výtěžek, který z nich vzešel, byl později použit na podporu městské nemocnice a ochotnického divadla. Speciálně divadlu se Veselský velmi intenzivně věnoval - byl překladatelem divadelních her do češtiny a jejich recenzentem a rovněž měl na starosti hudební stránku ochotnických vystoupení. Jako regenschori u sv. Jakuba systematicky pěstoval a zveleboval chrámovou hudbu a zpěv. Stál rovněž u zrodu městské veřejné knihovny, založené v roce 1848. Z oblasti rodinného života zmíníme alespoň to, že se v roce 1843 oženil (po předchozí neúspěšné známosti v Praze) s o třináct let mladší měšťanskou dívkou Aloisií Zelinkovou, dcerou místního soukeníka. Z devíti dětí manželů Veselských se dospělosti dožily pouze čtyři - synové Vladimír a Otakar a dcery Milada a Terezie, která byla herečkou. Žádný z potomků se však nevydal ve stopách svého otce.

Do dějin města se Veselský zapsal nejen jako nadšený vlastenec, ale také jako spisovatel (používal - zejména za svého působení v Praze - pseudonymy Sekytský a Novoknínský), archivář a historik. Během svého kutnohorského působení publikoval rozsáhlou řadu článků převážně s historickou tematikou, a to jak v místních, tak i v centrálních časopisech. Z místních časopisů to byly především Kutnohorské listy a Vesna kutnohorská, z centrálních Časopis Muzea království českého, Lumír, Pražské noviny, Koruna česká aj. Postupně zpracovával i na svou dobu nosné odborné historické statí, z nichž na tomto místě uvedme alespoň Dějiny města Kutné Hory, úplný děje- a místopis nebo Dějiny královského horního města Kaňku. Z tohoto díla vyšel tiskem jen první díl Dějin města Kutné Hory (v roce 1867), časově dovedený do roku 1424. Části svých

Životopis a bibliografie P.M. Veselského jsou převzaty z práce: PhDr. Marie Bisingerová: *Veselský Petr Miloslav, osobní fond 1893-1889(1935), inventář. SOKA Kutná Hora, Kutná Hora 2005.*

Další práce o P.M. Veselském: Vyčichlová Veronika: *Život a dílo regionálního historika Kutné Hory Petra Miloslava Veselského*. Diplomová práce na Pedagogické fakultě VP v Hradci Králové, 1997. Vyčichlová Veronika: *Regionální historik Kutné Hory Petr Miloslav Veselský 1810-1889*, Východočeské listy historické 15-16, r. 2000, s. 37-67.

souborně nepublikovaných prací pak uveřejňoval ve výše uvedených časopisech.

Publikační činnost P. M. Veselského z oblastí historie byla uskutečnitelná pouze při možnosti využívání bohatého písemného materiálu, který poskytoval kutnohorský městský archiv. Pro svou orientaci na historii i osobní schopnosti byl P. M. Veselský v roce 1845 jmenován městským archivářem s úkolem pokračovat v rovnání a zpracování písemnosti města. Po třech letech jeho intenzivní práce v tomto směru ustala a soustředovala se spíše na využívání archivu jako pramenné základny. V roce 1875 začal z pověření městské rady rovnat nově získané písemnosti bývalého kutnohorského horního a mincovního úřadu. U této práce setrval až do roku 1884, kdy z archivu pro špatné zdraví definitivně odešel. Služby regenschorih zanechal již v roce 1877.

Petr Miloslav Veselský byl pro Kutnou Horu ve své době bezesporu výrazným přínosem. Současná hodnocení, zejména srovnání jeho základního díla s Dějinami města Prahy od V. V. Tomka, Vávrovými Dějinami města Kolína a Ději města Časlavě od Augusta Sedláčka vyznívají - jistě opodstatněně - ve Veselského neprospěch. Nicméně má tento regionální historik a kulturní pracovník Kutné Hory 19. století, který 9. července 1889 zemřel, pro město - a nejen pro ně - svůj nezastupitelný význam.

BIBLIOGRAFIE PRACÍ P. M. VESELSKÉHO

Samostatné tituly

- Dějepis ochotnického divadla v královském horním městě Hoře Kutné. *Kutná Hora 1866.*
- Královské horní město Hora Kutná, úplný děje a místopis, 1. díl (do r. 1424). *Kutná Hora 1867.*
- František Beneš, Fresky ve velké síni býv. cisterciáckého kláštera, nyní c.k. továrny na tabák v Sedlci (*P.M. Veselský je autorem kapitoly Stručný popis kláštera a památností sedleckých*) *Kutná Hora 1868 (2. vydání 1884).*
- Po dvaceti letech. Porotní soud Karla Havlíčka Borovského, který dne 12. listopadu 1851 odbyván byl u c.k. zemského soudu v Hoře Kutné. *Praha 1871.*
- Průvodce po královském horním městě Hoře Kutné a nejbližším okolí. *Kutná Hora 1877.*
- Perzekuce Hory Kutné po bitvě bělohorské. *Kutná Hora 1882.*
- Život a působení P. Josefa Míromila Pohořelého, osobního děkana v

Nové Vsi u Kolína. *Kutná Hora 1882*.
 Pánové Dačičti z Heslova od jejich počátku až na naše doby vůbec, jakož i Mikuláš Dačický z Heslova a jeho literární činnost zvlášť. Rodo-, život- a povahopisná studie. *Kutná Hora 1886*.
 Der Fremdeführer in der königl. freien Silber- und Münzstadt Kuttenberg und deren nächste Umgebung. *Kutná Hora 1886*.
 Epištoly ze života Havlíčkova v Kutné Hoře. *Kutná Hora 1888*.
 Karla Havlíčka Borovského kutnohorský pobyt a porotní soud, konaný 12.11.1851. *Kutná Hora 1889*.
 Staré paměti kutnohorské. *Kutná Hora 1890. Z pozůstalosti P. M. Veselského vydal J. Braniš*.
 Heslo Kutná Hora, Riegerův slovník naučný IV. *Praha 1865, s. 1085-1092*.
 Almanach Horník (red. Petr M. Veselský). *Kutná Hora 1845. Almanach obsahuje převážně beletrii, básně a pojednání o P. Josefu Herzanovi od Petra M. Veselského*.

Články v časopisech

Památky archeologické a místopisné:

Fresky v chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. *11, 1878-1881, s. 229-234*.
 Dvě mešní knihy latinské z XV. věku v archivu městském Hory Kutné. *11, 1878-1881, s. 261-266*.
 Klenoty někdejšího pořádku havířského v Hoře Kutné. *11, 1878-1881, s. 283-284*.
 O Hrádku nad Páchem v Hoře Kutné (dodatek). *11, 1878-1881, s. 284-287*.

Časopis muzea království českého:

Instrukcí p. rychtářů kaňkovskému vydaná 24.9.1564. *1847, s. 9?-100*.
 Instrukcí rychtářů kr. hor. města Hory Kutné 1590. *1847, s. 101-106*.
 O sněmu kutnohorském po smrti krále Jiřího. *1847, s. 186-195*.
 Žaloby měst na pány a rytířstvo z některých kusův jim škodných. *1847, s. 422-440*.
 Výpověď krále Vladislava. *1847, s. 492-498*.
 Listy z archivu kutnohorského. *1848, s. 630-637*.

Lumír:

Zpráva Novokolínských Kutnohorským o bližení se vojska nepřátelského. *4, 1854, s. 187-188*.
 Založení cechu havířského na Horách Kutnách L. P. 1443 (Z původních dokumentů městského archivu na Horách Kutnách). *4, 1854, s. 739-740*.
 Některé listy krále Vladislava II. obci kutnohorské zasláné. *4, 1854, s. 949-951*.
 Historické drobnosti k dějepisu stavby chrámu sv. Barbory na Horách Kutnách. *6, 1856, s. 1197*.
 Památky někdejšího cistercienského kláštera v Sedlicích. *8, 1858, s. 303-306*.
 Dodatek k řádu lazebnickému. *8, 1858, s. 1188-1190*.
 Něco z Hor Kuten z doby po ukončení válek husitských (Příspěvek k dějepisu místnímu, jakož i příspěvek k vzdělanosti předkův našich). *9, 1859, s. 543-546, 569-571*.
 Sjezd v Čáslavi 1519. *9, 1859, s. 686-688*.
 Chrám Páně Nejsvětější Trojice u Hory Kutné a Smíškové z Vrchoviště. *10, 1860, s. 565-569, 590-593*.
 O konsistoři kutnohorské v XVI. století. *12, 1862, s. 15-18, 62-67, 87-91, 11-114, 136-137, 160, 185-186, 207-211, 233-237*.
 Klasobraní k dějinám místním Hory Kutné I. Snesení obecní v roce 1433. *15, 1865, s. 615-616*.
 II. O zastavení rychty na Horách Kutných se všemi právy a užitky. *15, 1865, s. 615-617*.
 III. Císař Karel uděluje právo k svobodnému kupování a prodávání dědin - 1371. *15, 1865, s. 617*.
 IV. Peníze odumrtí jak se rozdělovati mají - co má spadnout na krále, co na obec a co na konšely. *15, 1865, s. 632-633*.
 V. Osвобоzení kutnohorských od odvolání se ku právu do Jihlavy. *15, 1865, s. 633-634*.
 VI. První uspořádání obce po válkách husitských 1428. *15, 1865, s. 648-649*.
 VII. Druhé potvrzení majetku Kutnohorským 1434. *15, 1865, s. 649*.
 VIII. Král Jiří potvrzuje platy ku chrámům kutnohorským 1461. *15, 1865, s. 649-650*.
 IX. Narovnání mezi starými a novými horníky 1437. *15, 1865, s. 665-666*.
 X. Císař Zikmund určuje narovnání mezi starými a novými

horníky 1437. *15, 1865, s. 680-682*.
 XI. Smlouva narovnáací mezi starými a novými horníky 1454. *15, 1865, s. 694-695*.
 XII. Král Jiří potvrzuje dědičný nápad po pregéřích 1462. *15, 1865, s. 696*.
 XIII. Řada nejvyšších mincmistrů na Horách Kutných. *15, 1865, s. 712-714*.
 Něco o Rozině Ruthardově. *15, 1865, s. 717-718*.
 XIII. (!) Odevzdání kostelův a kapel na Horách Kutných klášteru Sedleckému 1324. *15, 1865, s. 728-730*.

Pražské noviny:

Řád opatrování ohně z roku 1559. *1860, č. 182, 184*.
 O Ruthardech v Kutné Hoře. *1899, č. 197*.

Koruna česká:

Dějiny města Kaňku - příspěvky k dějepisu král. hor. města Kaňku. *1875, č. 67-72, 74, 78, 79, 88, 89, 96-99, 104 a 1896, č. 1, 12, 14 až 16, 19, 22, 25*.
 Jan Erazim Vocel, rodák kutnohorský. *1876, č. 22-25*.
 Páni Dačičti z Heslova. *1878 (v příloze Věstník kutnohorský), č. 60, 62, 64, 69, 70*.
 Důležité odhalení v záležitosti freskových maleb v chrámu sv. Barbory učinil p. P. Veselský - o zabilení jich r. 1624. *1878 (v příloze Věstník kutnohorský), č. 82*.
 Biskup Sidonský v Hoře Kutné. *1878 (v příloze Věstník kutnohorský), č. 92,94*.

Vesna kutnohorská:

Socha Mariánská na Zelném trhu v Hoře Kutné, úryvek místopisný. *1868, č. 11-13*.
 Slavnost sedmdesátých narozenin Františka Palackého v Hoře Kutné. *1868, č. 23*.
 Oprava starožitných stolic v chrámu sv. Barbory. *1868, č. 27*.
 Stručný dějepis kutnohorské nemocnice. *1868, č. 32-35*.
 Příspěvek k dějepisu městského špitála kutnohorského. *1868, č. 36, 37, 38, 39, 41, 42, 46*.
 Ondřej Ptáček, zvonař kutnohorský a známá díla jeho. *1868, č. 36-38*.
 Osudná masopustní noc. Žert a pravda od mne samého. *1868, č. 38-45*.
 Chrám Všech svatých v Hoře Kutné. *1868, č. 42*.
 Martin Kuthen ze Springsbergů, dějepisec český, rodák kutnohorský. *1868, č. 43*.
 Kutnohorské nádraží. *1868, č. 45*.
 Noční mše na Kunicích, národní pověst. *1868, č. 47*.
 Klabalové, zvonaři kutnohorští. *1868, č. 48*.
 Smutné hody vánoční v Hoře Kutné r. 1421. *1868, č. 50*.
 K dějepisu ochotnického divadla kutnohorského. *1868, č. 50*.

Kutnohorské listy:

Červené Janovice. *1881, č. 6*.
 Prokop Velký v Hoře Kutné. Několikero obrázků z hrůzných dob husitské války. Upomínka ze dne 4. září 1881. *1881, č. 11*.
 Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české. *1881, č. 14*.
 František Stáně, doktor lékařství a ranhojičství. *1881, č. 18*.
 Páchaná zlodějství při tavní huti v Hoře Kutné. *1882, č. 1, 4, 9, 12*.
 18. června 1843 - počátek divadelních ochotníků v Hoře Kutné. *1882, č. 12*.
 Smutná upomínka - úmrtí den J. K. Tyla. *1882, č. 14*.
 Podrobnosti o požáru v Hoře Kutné před padesáti devíti léty dne 9. května. *1882, č. 16*.
 Črty ze starých dob, příspěvek k dějepisu řemesel v Hoře Kutné. *1883, č. 37*.
 Něco o drahotě r. 1742 panující. *1883, č. 37*.
 Příspěvek ku zprávám ke korunovaci císařovny Marie Terezie za královnu českou. *1883, č. 39*.
 Črty ze starých dob. O co se lidé hádávali. *1883, č. 62, 64, 78, 79*.
 Karel Havlíček Borovský v Hoře Kutné. *1883, č. 65,69, 70, 71, 74, 76, 95; 1884, č. 1, 3, 5, 9, 23, 40, 43, 44*.
 Nejnovější prastaré zprávy. *1884, č. 28*.
 Sedlecký chrám. *1884, č. 29*.
 Písemná fotografie o pouti v Sedlci. *1884, č. 31*.
 Povolení Židům k zdržení se v Hoře Kutné 29. července 1652, 5. března 1811. *1884, č. 36*.
 O vpádu Prusáků do Hory Kutné r. 1757. *1884, č. 38*.
 Vytržený list z nepatrné knížečky (z práce Dějepis ochotnického divadla v Hoře Kutné). *1884, č. 47*.
 Jak bývali druhy zločinci trestáni. *1884, č. 53, 55, 59*.

Upomínka starého vlastence na Karla Havlíčka. 1884, č. 60, 61.
 Z nepsaných pamětí - vzpomínky „mladého“ („starého“) Kutnoh-
 řana. 1884, č. 63-65.
 Jak se časy mění. 1884, č. 67.
 Žaloba starších nad havíři na šepmistry a radu ohledně odprodání
 jich chrámových klenotů. 1874, č. 74, 73.
 Mezi Čechy domov můj - padesátiletá upomínka na den 21. pro-
 since spolu s čtyřicetiletou upomínkou domácí. 1884, č. 100.
 Zpráva o Bekvínkách v Hoře Kutné. 1885, č. 17.
 Z listu páně Ladislava Stroupežnického. 1885, č. 36.
 Něco o studánce svatovojtěšské. 1885, č. 45.
 Znak na domě páně Macháčkově čp. 174. 1885, č. 47.
 Prosebné procesí k soše Mariánské na Zelném trhu. 1885, č. 54.
 Na čem všem kutnohoraně účastenství nemívají. 1885, č. 54.
 Příspěvek ku charakteristice Mikuláše Dačického z Heslova. 1885,
 č. 59.
 Malý příspěvek k dějepisui stavby chrámu sv. Barbory v Hoře
 Kutné. 1885, č. 74-76.
 U Mědínek - místopisné studium. 1885, č. 75, 84.
 Ze života Mikuláše Dačického z Heslova. 1885, č. 77-80.
 Něco ze staré horní správy. 1885, č. 88.
 Také zmínka o tvrzi Cimburku. 1885, č. 96.
 Hrabata z Chotkova a Vojnína. 1885, č. 101.
 Navrácení některých výsad městu Kutné Hoře. 1885, č. 102.
 Z historie cechu obuvnického z 15. století. 1886, č. 13.
 Udělení nynějšího znaku městského v Hoře Kutné. 1886, č. 29.
 Zmrzlíci - groše dobrého zrna. 1886, č. 33.
 Zvláštní potrestání pro vraždu. 1886, č. 43.
 Hrůzná vražda v Hoře Kutné - O domě Kalkusovském čp. 336 v
 Sedlecké ulici. 1886, č. 44.
 Paběrky z historie opatství Sedleckého. 1886, č. 45.
 Z minulých časův. 1886, č. 45, 49.
 Něco o Puchři. 1886, č. 47.
 Nepravé tvrzení - o vězení v chrámu Matky Boží Na Náměti. 1886,
 č. 48.
 Z minulých časův. 1886, č. 49.
 O vypovídání z města v staré době. 1886, č. 49.
 Držebnost pozemků někdy klášteru sedleckému náležejících
 kutnohorským potvrzena. 1886, č. 49.
 Hoře Kutné ke dni 24. června - o Svatojánském náměstí. 1886, č.
 50.
 Purkmistrův řetěz. 1886, č. 52.
 Hlavní oltář v chrámu Matky Boží Na Náměti. 1886, č. 54.
 Episoda ze života českého umělce. 1886, č. 57.
 Jak bývali druhdy zločinci trestáni. 1886, č. 58, 59, 61, 65, 79, 82,
 84, 86.
 Ke dni 29. července 1886 - vzpomínka na Karla Havlíčka. 1886, č.
 60.
 V den narozenin Jana Erazima Vocela. Literární rhapsodie, příloha
 Čáslavan. 1886, č. 68.
 V den úmrtí Jana Erazima Vocela - den 16. září 1871. Literární
 rhapsodie, příloha Čáslavan. 1886, č. 73.
 V den úmrtí Mikuláše Dačického z Heslova - 260letá upomínka.
 1886, č. 75.
 Skromné upozornění (sochy). 1886, č. 89.
 Jak se dály druhdy volby obecní v Hoře Kutné, příspěvek k dějinám
 města. 1886, č. 97-100.
 Krypty v děkanském chrámu sv. Jakuba v Kutné Hoře. 1887, č. 12-
 14.
 Kutná Hora 22. dubna 1862 - čtvrtstoletá upomínka. 1887, č. 15.
 Chrám sv. Jana Nepomuckého. 1887, č. 20.
 Příspěvek ku starému místopisu v Kutné Hoře. 1887, č. 25, 26.
 Procházka mezi mrtvými. 1887, č. 28, 29.
 Nové dolování. 1887, č. 28.
 Ukončení školního roku na první obecní opatrovně v Kutné Hoře.
 1887, č. 29.
 Zapomenutý. Episody z doby prvních divadelních ochotníků v Hoře
 Kutné (Václav Havlena). 1887, č. 32.
 Ze zápisek starého Kutnohorana. 1887, č. 39.
 Jak hledívalo se hornictví kutnohorskému pomoci - příspěvek k
 historii úpadku hornictví v Hoře Kutné. 1887, č. 43.
 Vybrané spisy Karla Havlíčka Borovského. 1887, č. 47.
 Josef Kajetán Tyl - upomínka ke dni 80. jeho narozenin. 1888, č. 5-7.
 Petr Brandl - příspěvek životopisný. 1888, č. 10, 11.
 Z okolí kutnohorského - Poličany. 1888, č. 13-16.
 Některé zaručené zprávy o chrámu sv. Jana Křtitele v Hoře Kutné.
 1888, č. 24, 25.
 Z okolí kutnohorského - Mezholezy. 1888, č. 48, 49.

Navrácení kolaturní neboli „ius patronatus“ Hoře Kutné na všechny
 kostely kutnohorské. 1888, č. 43, 44.
 Vysvěcení nově postaveného oltáře v „černé kapli“ chrámu sv.
 Jakuba. Příloha Čáslavan. 1888, 6.50.
 Mé loučení. 1889, č. 2.
 Josef Kajetán Tyl - upomínka ke dni 4. února 1808. Příloha
 Čáslavan. 1889, č. 7.
 Některé zprávy k první době mincovnictví kutnohorského. 1889, č.
 7, 8, 9, 11, 12, 14.
 Brandlův obraz na vandru. 1889, č. 9.
 19. duben 1839 aneb padesátileté jubileum první opatrovny pro
 malé dítky v Hoře Kutné. 1889, č. 15-17.
 Příspěvek ke staré literatuře české. 1889, č. 20.
 Chrám Matky Boží Na Náměti v Hoře Kutné. 1889, č. 21-23.
 Nový příspěvek ku kryptám v chrámech kutnohorských. 1889, č.
 27-33.
 Staré příběhy kutnohorské. 1890, č. 30-40.

Podvysocké listy:

Přepadení kláštera sedleckého měšťany kutnohorskými 15. února
 1309. 11, 1900, č. 9, 13.

Divadelní hry (výběrově)

Jozefka aneb Podivné shledání. Praha 1834.
 Mocnost lásky aneb Vilím a Marie. Tábor 1838.
 Jolanta aneb Obnovená důvěra. Hradec Králové 1855.

PRAMENY A LITERATURA

- díl:** Petr Miroslav Veselský: *Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje- a místopis. Díl první. Od počátku města až do roku 1424.* Nákladem Jana Breuera, Kutná Hora 1867.
- díl:** *Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje a místopis. Díl II. Od roku 1424 až do roku 1500.* SOKA Kutná Hora, osobní fond Veselský P.M., inv. č. 15. (Rukopis autora. Na titulní straně je poznámka: ...původního rukopisu pro pana Otakara Breuera přepsal autor.)
Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje- a místopis. Dle původních pramenů sebral a sepsal Petr Miloslav Veselský. Díl II. Od roku 1424 až do roku 1500. SOKA Kutná Hora, osobní fond Jäger Emanuel. (Strojopis, přepsal z rukopisu pravděpodobně Em. Jäger. Text je obsahově shodný s rukopisem inv. č. 15, občas se vyskytují odlišné formulace.)
- díl:** *Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje- a místopis. Díl III. (1501-1600).* SOKA Kutná Hora, osobní fond Veselský P.M., inv. č. 16. (Rukopis autora. Na titulní straně je poznámka: (Dar Breuera ze Švýcar).)
Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje- a místopis. Díl III. (1501-1600). SOKA Kutná Hora, osobní fond Veselský P.M., inv. č. 20. (Strojopis, přepsal pravděpodobně Em. Jäger. Text je obsahově shodný s rukopisem inv. č. 16, časté jsou odlišné formulace.)

Nepoužité rukopisy:

Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje a místopis. Díl 1. SOKA Kutná Hora, osobní fond Veselský P.M., inv. č. 14.
Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje a místopis. Díl 2. a 3. SOKA Kutná Hora, osobní fond Veselský P.M., inv. č. 18.
Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje a místopis. Díl 2. a 3. (1424-1620). SOKA Kutná Hora, osobní fond Veselský P.M., inv. č. 19. (Končí r. 1547 a obsahuje převážně opisy pramenů.)
Královské horní město Hora Kutná. Úplný děje a místopis. Díl 4. Místopis. SOKA Kutná Hora, osobní fond Veselský P.M., inv. č. 17. (V rukopisu označen jako díl V.)

Další práce P.M. Veselského, neuvedené v bibliografii (pokud je autorství nejisté, je uvedeno s otazníkem):

Některé zprávy o biskupovi Filipovi Sidonském. *Lumír 1862.*
 Některé poznámky o rodině Dačických z Heslova. *Světovzor 1864.*
 Některé zprávy o rodině pánů Dačických z Heslova, a zvláště o Mikuláši Dačickém a jeho záležitosti ohledně zavraždění Kolovrata Novohradského. *Světovzor 1869.*
 Havlíčkův pobyt v Hoře Kutné. *Národních listy 12. listopadu 1871. Světovzor 1873 č. 32* (nehospodářství při horách, Veselský?)
Světovzor 1879, str. 150. (haviřské písně)
Svoboda 1873, č. 2 (vzpouza a stínání havířů, Veselský?)
Živa 1856 (důl Osel, Veselský?)

Rejstřík jmen a míst

Do tohoto vydání byl převzat rejstřík, který zpracoval ke strojopisu pravděpodobně Emauel Jäger. Jeho aktualizace na toto vydání by byla pro vydavatele příliš časově náročná. To znamená, že čísla odkazují na stránky strojopisu (u 1. dílu na stránky prvního vydání), nikoli na stránky v této publikaci. Převodní tabulka je umístěna za rejstříkem na vnitřní straně zadní obálky.

Díl I.

- Agrikola 4
 Albrecht císař 13, 14, 15, 16, 28, 48, 65, 69
 Albrecht Rakouský 65, 69
 Alder 45, 60
 Alexander V. 55, 56
 Albík z Uničova 56
 Alphardus 11
 Anna Přemyslovna 16
 Sv. Anna, vesnice 2
 z Aufensteinu 18
 Augustin farář 58
 Aviñon 51
- Balbus 33
 Baltazar, kněz 48
 Barbora, královna 60
 Bartoloměj, arcibiskup 60
 Bartoš 45
 Bartuš 15
 Bečkovský 59
 Bečvary 3
 Bechyně z Lažan 57
 Bedřich Mišenský 18, 28
 Bedřich, opat 21, 22
 Bedřich Rakouský 15, 16
 Benedikt XIII. 50, 51, 55
 Beneš Fr. 19
 Benešovský 25
 Bergov 47
 Berka 17
 Beroun 60
 z Bibersteina 60
 Bikáň 3
 Bílý Jan 25
 Blahut 19
 Blankenburg 33
 Boček z Kunštatu 65
 Bojiště 59
 Bojmany 68
 Bolek Svidnický 28
 Boleslav, stará 59
 Bonifác 13, 16, 40, 42, 47, 48
 Bononie 56
 z Borotína Heřman 68
 z Borové Matěj 38
 Bořek z Miletínka 68
 Bořita z Košic 16, 18, 26
 Bořita z Ostředka 56
 Brarombart 45
 Brešlavor 15
 Brno 68, 69
 Brněnský 25
 Brod Český 44, 64, 69
 Brod Německý 67
 Břevňov 48
 z Březové Vavřinec 66
 Brunorius 60
 Buchovec 67
 Budějovice 14
 Budín 14
 Budišín 28
 Budyně 18
 Burchardí 19
 Bylany 4
- Cáchy 19
 de Castro 24
 Cimburk 4
 z Cimburku 4
 Církvice 3
 Clarici 24
- Čáslav 2, 8, 35, 48, 52, 58, 60, 61, 65, 67
 Čechtice 3
- Diviš ze Srbče 65, 68
 Divůček z Jemnišť 57, 58, 60, 61
 Dobner 32
 Dobřeň 3
 z Donína 60
 Doubrava 18
 Domažlice 67
 Druhonice 68
 Duchoň z Malešova 43
 Dvořák Mikuláš 25
- Ebrhardus 2
 z Egerberka Mikuláš 54
 Ekhardus 19
 Eldris 45
 Eliae 48
 Eliška královna 24
 Endrlín 30, 31, 33
 Eneáš Silvius 16
 Engelbert 24
 Estramadura 19
 Eulaner 24, 26
- Falkenberg 15
 Fernand 60
 Fifle 45
 Finder 60
 Flašar 44
 Flaška 45
 Flaška z Pardubic 48
 Florenc 11, 23
 Frankobrod nad Mohanem 30
 Friduš od Hory 68
- Gara Mikuláš 47
 z Geri Jindřich 33
 Gerhard 19
 Geyer 60
 Glacier 45
 Glenc 15, 21, 35, 45
 Gmel 34
 Grabr 34
 Grobr 15
 Gros 45, 60
 Grosman 24
 Grunta 3
 Gyes 15
- Habr 67
 Hájek z Libočan 1
 Hammerschmied 32
 Hana z Čáslavi 44
 Hašek 65
 Henhekl 45
 Heinzman 18
 z Heneberku 19
 Hermanus de Castro 19
 Heřman 24
 Heřman z Perného 38
 Hlaváč z Lipého 68
 Horažďovice 15
 Hoppe Tomáš 25
 Horka 61, 68
 Hradec Králové 59, 68
 Hrádek 4
 Hradecký Matouš 59
 Hromádka z Jistebnice 61
 Hroby 55
 Hula z Přelouče 44
 Humpolec 65
 M. Hus Jan 50, 51, 52, 55, 56, 57, 58
- Hyka 38
 Hykaman 38
 Hynek probošt 22
- Cheb 13, 14, 16
 Chlistovice 3
 M. Chodek 59
 Chorber 55
 Chotěboř 61
 Chotenice 3
 Chotouň z Nestějova 68
 Chramminger 60
 Christian 60
 Chrudim 61
 Chuneman z Morspachu 24
 Chval 67,
 Chvála z Řičan 68
 z Chvaletic Myslībtor 49
- Jablona 35
 Sv. Jakub, vesnice 2, 3
 Jakub písař 25
 Jakub z Tadmardu 15
 Jamolice 20
 Sv. Jan, vesnice 2
 Jan král 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33
 Jan biskup 21, 30
 Jan Jindřich 28
 Jan XXII. papež 23, 56
 Jan probošt 20
 Janovice 3
 Jaroš 55
 Jaroslav z Opočna 38
 Jaroměř 62
 Jarošek 25
 M. Jeroným 51, 57, 58
 Ješek 25
 Jilové 1, 23
 Jindřich Korutanský 15, 16, 17, 18, 19
 Jindřich opat 34
 Sv. Jiří 3, 12
 Jiří biskup 60
 Jorig 34
 Jošt 40, 47
 Jurg 15
- Kamen 55
 Kammr 60
 Karlstein 60
 z Kamena Jindřich 45
 Kaňk 4, 66
 P. Kapihorský 1, 17, 21, 23, 25, 55
 Karel IV. 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 52
 Karel Albert 14
 Karel Robert 13, 14
 Sv. Kateřina, vesnice 2
 Kaufmann 55
 Kayczenbach 45
 Kazimír Polský 27, 28
 Kelberg 19
 Kimmel 15
 Kladsko 59
 Klatovy 67
 Klement V. 21
 z Klimberka 17
 Kluky 9
 Knín 1, 58, 59
 Kolín 8, 9, 12, 16, 31, 35, 47, 48, 55, 58, 61, 64, 66, 68
 Kokřický 25
 z Kolovrat Bedřich 68
 z Kolsteina Hynek 68
 Kompostella 19
- Konárovice 31
 Konrat arcibiskup 55, 60
 Korybut Sigmund 67, 68
 P. Kořínek 1, 3, 4, 28, 29
 Košice 3
 Kostelec nad Labem 69
 Kostka z Postupic 68
 Kostnice 56
 Kounice 60
 Kourim 58, 59, 69
 Krondl 45
 z Kravař 65
 z Krasoňovic Mikuláš 39
 Krupka 1
 Krušina z Lichtenburka 68
 Křišťán 25, 55
 Křesetice 3
 Křivoklát 27
 Kuneš 44
 z Kunštatu 62
 Kuklík 1
 Kursner 60
 Kuthen z Springsfeldu 1, 12, 16, 59
- Laba 3, 14, 55
 Lala 49
 Langschnabl 19
 Ledeč 59, 65
 Lemel 60
 Lep 15
 Leskova Noha 55
 Levlín 25
 Libenice 3
 Libuše 1
 z Lichtensteina Jan 48
 Lidice 17
 Lichtenburg 62
 z Lichtenburku 17, 18, 24, 62
 z Lipé Jindřich 14, 16, 17, 18, 20
 Lipnice 59
 Lisý 38
 Litochleb 43
 Litožnice 59
 Litoměřice 61
 Livorno 51
 z Lobkovic Bohuslav 33
 z Lobkovic Mikuláš 52
 Lochy 61
 Lohnejš 4
 Lombardus 11
 Lomer 32
 Lorec 2
 z Lovčí Alexei 4
 Loz 38
 Ludvík Aquilejský 60
 Ludvík Braniborský 28
 Ludvík císař 28
 Ludvík Mikuláš 38
 Ludvík Uherský 28
 z Lukavy Albrecht 8
 Lužice 49, 51
- Magdeburg 33
 Malešov 69
 Malín 3, 6, 12, 14, 21, 28, 48, 52, 54
 Martin 24
 Martin V. 64
 Mařík 45
 Matěj z Borové 38
 Městecký z Opočna 61
 Michal křižovník 60
 Michálec 47
 z Michalovic Jan 68
 Mikulov 48
 Mikuláš III. 8

- Mikuláš II. opat 25
Mikuláš z Prahy 39
Mikuláš Ratibořský 27, 28
sv. Mikuláš 2
Miroslav 3
Miskovice 3
z Miletínka Diviš 68
Míšeň 13, 14
- Načeradec 3
Náchod 59, 64
Naz 15, 45, 49, 60
Nebovídy 66
Neškaredice 3, 29
Nikl 44,
Nosl 24
Nymburk 61, 69
- de Oderen 19
Odrem 15
Oharka 18
Olbram 17
Oldřich z Brandýsa 19
Oldřich farář 21, 22, 23, 25
Olejník 38
Olomúc 15
Opava 27, 28
Ostřihom 14
z Oetingen 60
Otto Brandenburský 8
Oustí nad Lužnicí 58
z Ozora 60
Osel 7, 13
- Palacký František 1, 51, 58
Palestina 24
Pankrác 60
Pavie 69
Paříž 52
Pečky 3
Peithner z Lichtenfelsu 2
Peřtejnice 16
Pešek 19, 35, 42
Petr farář 59
Petr opat 16, 17
Petr probošt 17
Pelcl 30, 35, 57
Pfaßendorf 15, 55
Pípa 67
Pirknar Berthold 15, 16, 20, 21
Pirkner Štěpán 21, 30
Pirkenstein 16
Pisa 51, 52, 55
Písek 67
Písek Hanuš 55
Písek Petr 34
z Písku Elblín 25
z Písku Jakub 15
z Písku Christof 45
z Písku Mikuláš 60
Pněvice 3, 6, 12, 25, 37, 48, 52, 69
Plimel 45
Plumel 15
Plzeň 24, 58
Poděbrady 48
Poličany 28
Polner 45
Poplin 25
z Potšteina 19
Praha 2, 15, 25, 28, 52, 57, 58, 59,
60, 68
z Prachovic Dilbiš 53
de Prata 60
Praubart 15
Prokop markrabě 48
M. Prokop Plzeňský 64
Přelouč 61
Přemysl I. 2, 7
Přemysl Otakar II. 2, 3, 5, 8, 15, 19
M. Příbram 64
Přítoka 15, 21, 34
Ptáček z Pirkšteina 58
Pubička 1, 3, 12
- Purkhard z Magdeburku 29
Purkschmied 39
Puška z Kunstatu 62, 68
Puš Peregrin 15, 16, 17, 18, 19
- Ráček Kobyly 55, 56
Ramhorský 4
z Rachemberku Sigfried 24
Rataje 58
Ratenice 3
Ratiboř 3
Reiman 24
Reinswerk 60
Rohozec 60
z Rohu Heřman 24
Rokycany 61
z Rosenberka 19, 68
Rosenthal 15, 60,
Rothlöv 33
Rotpart 60
Rousy (Rusy), 26
z Rožmberka 25, 47, 67
Rudolf Habsburský 8
Rudolf I. 13, 14, 15
Rudolf Saský 24
Rumpold Hlohovský 60
Ruthart 12, 15, 16, 17, 18, 19, 29,
39
Růžička 2
- Řehoř XII. 50, 51, 55
- Sázava 61
Sedlec 1, 3, 6, 9, 11, 13, 14, 16, 22,
24, 25, 28, 30, 40, 55, 60, 61
ze Sedlic Jindřich 48
Segedunum 2
Schönhor 15, 45
Sigmund 34, 40, 47, 48, 52, 56, 57,
58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67,
68, 69
Silber 15
Skalice 61, 67
de la Skala Brunorius 60
Slezsko 49, 51, 62, 64,
de Smalbach 19
ze Smržic Jan 68
Spicberg 1
Spiesglas 60
de Spinolis 60
ze Srbče Diviš 65, 68
ze Srbče Martin 65
z Starkoče Mareš 68
Steinbach 24
Sternberg, hrabě Kaspar 2, 27, 49,
54
z Sternberka Petr 47, 58
z Sternberku Aleš 59, 68
Stránský 3
ze Stráže 14, 16, 17
Suchdol 3, 47
Sukov 1
Süss 60
Sušice 67
Svidnice 59
ze Svojšína 54, 56, 61, 62
Sybot 8
ze Sydova 60
Sylvius Aeneáš 33
- Šafář Petr 34, 45
Šimon Trogirský 60
Šobr 25
Švamberk 47
- Táboři 60, 61, 65
Tafelrunge 12
Talayer 60
Tausentmark 16
Tempelstein 16, 20
Thielen 2
Thomel 15
Tillman 18, 25
Točnick 54
- Tomáš arciděkan 21, 22
Tomek Vác. Vlad. 2, 12, 16, 17,
25, 51
Topler 60
Troperová 49
z Truhonic Václav 69
Trutnov 64
Třebešice 3
Tusko ze Svojšic 49
Tyl Jos. Kaj. 14
Týnec 35
Tyrmanus 19, 24
- Ulmanus 19
Ulrich 15
- Václav I. 2, 3
Václav II. 9, 11, 13, 14, 15, 16, 19,
33
Václav III. 13, 14, 15
Václav IV. 27, 33, 34, 35, 40, 42,
47, 48, 49, 50, 51, 55, 56, 57
Václav děkan 21, 22
Václav opat 35
z Valdeku Vilém 12
de Valperga 60
z Valdšteina Hašek 68, 69
z Vartenberka 14, 68
Vavák ze Hradce 64
de Vegeriis 60
Vejrpty 1
Veirachová 33
Velflín 15, 26
Velflovic Jakub 16, 17
z Vechty Konrád 53
z Velemysle 48
z Veleslavína Adam 33
Vend z Ilburka 60
Videň 8, 48
Vilém Bavorský 60
Vilmann 15, 24, 34, 35
z Vicemilic Tomáš 68
Vitold Litevský 64, 67, 68
Vlach Petr 45
Vocel Jan Erazim 2
Volný 16
Vornatus Mikuláš 28
Voksa z Valdšteina 55
Vratislava 28, 48, 55, 59
Vrchlice 28, 69,
z Všerub Jakob 65, 68
Vysoká 3, 69
Vyšehrad 20, 47, 60
- Wiklef 50, 56
- Záboř 3
Zaganský Jan 60
Zap Karel Vlad. 3, 12, 16, 17, 51
Zbraslavice 3, 37
Zbynek Zajíc z Hasenburku 48, 50,
55
Zbyslava 60
Zdenek z Postupic 52
z Zehuše Vítek 68
Zimerman 60
Zmrzlík Petr z Orlíku 48, 49
Znojmo 48
Zyep Beneš 49
- Žandov 2
Žďáry 24
Žebrák 32, 35
Želivský Jan 64
Žihobec 48
Žitava 19, 35
Žitavský 25
Žizka 58, 61, 65, 66, 67, 68, 69
Žleby 38, 62
Žlunice 4
Žofie královna 51, 57, 58, 60
-
- ## Díl II.
- Adam, rychtář kolínský 111
Aeneas Silvius 33
Ahník z Křešic, rychtář horský 23,
100, 125
Albrecht Bavorský 35
Albrecht Rakouský, zeť císaře
Zikmunda, pak král český 4, 5,
33, 34, 35, 50, 55
Alder, Jan 155, 252
Alder Prokop z Lošan, úředník
mince 100, 122, 126, 133, 134,
144, 155, 157, 272, 320;
manželka Kateřina 194, 195
Alder Václav 218
Aleš ze Šternberka 50, 54
Alexander VI. papež 295
Ambrož, syn Laurencův 52
Ambrož z Prahy, mincmistr 15, 22,
23
Ambrož z Kutné Hory 35
Ambrož zlatník 233
Amcha Jindřich 244
Antoš kovář 182
apatéka 167
apelace ku králi 114
Apolena z Práchnan 297
Appel Purkhart z Victum 151, 153,
188
arcibiskup pražský 21, 64, 148,
248
arcibiskupové pražští: Konrád z
Vechty, Rokycana
artikule pražské 5, 7, 56
Augustin, biskup Lucian
Sankturienský 248, 249, 270,
271, 272, 273, 274
Augustýn z Týnce 38, 40
- Baltazar postříhač 99, 100
Barbora královna, manž. cís.
Zikmunda 30
z Barchova viz Čeněk z Barchova
= Dačický Čeněk z Barchova
Bárta - Bártovi sirotci 157
Bartoš minciv 70
Bartoš z Kúta, erckafěj 125, 155,
320
Bartoš z Práchnan 296, 321
Basilej 14, 56
Basilejská kompaktáta viz
kompaktáta
bednáři: Tobiáš
Bedřich Kolínský 48
Bedřich ze Strážnice 35, 38, 40,
41, 181
Bedřichová 158
bekyně 70, 137; Kateřina bekyně
Mistr Benedikt 280
Beneš z Veitmille, nevyšší
mincmistr a purkrabí na
Karlštejně 156, 166, 169, 177,
184, 188, 189, 190, 201, 202,
205, 206, 213, 217, 227, 239,
245, 260, 295, 303, 304, 307
Bermann z Lindenberka 199
Berka Bernard 183
Berka Mikuláš z Dubě 175
Berka z Násilí, komorník
královský 223
berně všeob. 30, 242, 243
bezvládí 35, 58
Bílejovský Jan 320
Bílejovský Matěj 86, 100a, 139,
320
Bílejovského zeť Matěj viz Matěj,
zeť B.
Bilijov 12
biskup jagerský 147
biskup olomúcký 143

Blažej mincář, řeč. Farář 86
 Blažej hrncář 15
 Boček z Kunštátu 130, 150
 Bohuslav z Leskocve 133
 Bohuslav ze Švamberka 258
 Bohuše z Drahobudic 211, 212
 Bolek z Drahotína 38, 40
 Boleslav Mladá 215
 Boleslavsko 56
 bouře havéřské: 1494: 295 a násl.;
 1495: 303; 1496: 304, 306 až 311
 z Božetína viz Zachař z B.
 Brabec Šimon 86
 Bradáč Oldřich 157
 Bradatý viz Jan Bradatý z Meziríčí
 brána Časlavská 44, 174, 177
 brána Klášterská 11
 brána Kolínská 11, 281
 brána Kouřimská 10, 281, 321
 branka Páčovská 104, 105, 106
 Bratislava (Prešpurk) 188
 Breuer Jan 220
 Breuer Otokar 11, 106
 Brno 21, 92, 105, 221
 z Březnice viz Vítek z B., hejtman
 vojska tábořského
 Budín 308, 309, 317
 Bukač 8
 z Bukoviny viz Jaroslav z B.
 bumbal = handštán 47
 Burian 100a
 Burian z Gutštejna 288
 Burian mladší z Gutštejna 204
 Burian z Leskocve 164
 Bylanka 12, 98, 184, 185, 292
 Bylany 185, 290, 292
 Bzenecký Václav 100a

Canon mincovní 261
 Cech, předměstí 88
 cechy 88
 cech havéřský 45, 46, 170
 cihelna obecní (cihelnice) 92
 cihlář 92
 Cimburk: I. mlýn Cimburk, II. tvrz
 pánů z Cimburka
 z Cimburka viz Ctibor z C., Jan z
 C.
 církev obecná (katolická) 12
 cizozemci 18, 21, 149
 cizozemců přijímání do obce a na
 úřady 16
 clo obecní 104, 105, 107, 154, 275,
 276, 317
 clo v Malíně 242, 243
 Ctibor z Cimburka, kancléř 156,
 161, 221
 cukrovar starý 10

Čábelický Jan z Soutic, nejv.
 mincmistr 23, 30, 48, 49, 50, 54,
 59, 61
 Čapek Jan ze Sán, hejtman vojska
 sirotčího 14, 16, 20; viz i Jan ze
 Sán
 Čapka Tomáš 111
 Čáslav 8, 34, 53, 107, 116, 129,
 131, 137, 164, 165, 222, 242,
 250, 304
 Čechové 3, 4, 7, 14, 16, 20, 30, 31,
 33, 112, 145, 248, 289, 290
 Čechy, 5, 6, 7, 17, 21, 27, 31, 58,
 131, 142, 143, 190, 248, 249,
 289, 290, 312
 Čeněk z Barchova, Vyšehradský
 187, 202; viz i Dačický Čeněk z
 Barchova
 Čeněk z Klingštejna, prokurátor
 královský 202, 204
 z Čenova viz Václav Vlček z
 Čenova a Zikmund Vlček z Č.
 Černý Jan 22
 Český Brod 108, 137, 156

čistota města 91, 119
 čtvrť Bartolomějská 117, 127, 172
 čtvrť Námětská 172
 čtvrť Papoušková či Vojnovská
 172
 čtvrť Tarmarská 172

Dačice 127
 Dačický Čeněk z Barchova 187,
 202, 235
 Dačický Mikuláš z Heslova 69,
 131, 153, 199, 235
 Dačický Ondřej z Heslova 296
 Desky Zemské: úředník D.Z.:
 Koblenc Jindřich 49
 Diviš urbureč 4
 Divůček Mikuláš z Jemnišť,
 mincmistr 3, 25
 Divůček Mikuláš z Kladub 23, 41,
 181, 238
 Dlouhoveský Augustin z Dlouhé
 vsi 320
 dluhy po zemřelých měšťanech
 291; jiné 313
 Dolejší město 10, 11, 106, 320
 doly kutnohorské 4, 58, 65, 96, 97,
 159, 161, 289; viz i hornictví
 Domašínský Jan 100a
 domy šenkovní 111
 Dorota z Práchnan 296
 Drahobudice viz Bohuše z D.
 drahotina 118, 133, 134
 z Drahotína viz Bolek z D.
 Druhanice 54
 dříví (plavené po Labi přes Kolín)
 108
 dsky zemské 29
 z Dubé viz Berka z Dubé, Jindřich
 z Dubé, Jiří z Dubé, Roháč Jan z
 Dubé
 Duchoň 105
 důl Plimle 145
 důl Ruthart 197
 důl Zyghart 197, 303
 dům Alderovský (Prokopa Aldera)
 na Rybném trhu 320
 dům Ambrožův na Tarmarce -
 starý rathúz 53
 dům Bartoše mincíře 70
 dům Bartoše z Práchnan na Dol.
 rynku 321
 dům bekyňský viz dům panenský
 dům Benátky 11
 dům Bílejovských na Dol. městě
 320
 dům Bukačův na Tarmarce 8
 dům Dlouhoveských na Tarmarku
 320
 dům Feista Petra 89
 dům Hluckého 168
 dům Horstofarský 316
 dům Horutovský 173
 dům Jana z Skalice na Rybném
 trhu 321
 dům Janovského Petra, erckafěře,
 na Koňském trhu 320
 dům Knejzlíkovský jinak Knížecí
 neb Minsterberský 220
 dům Kozla Kuneše z Olbramovic v
 Mincířské ulici 321
 dům Kralického z Křesovic před
 Kouřimskou branou 321
 dům Krulišovský 297, 318
 dům Laurencův (Ambrožův) na
 Tarmarku 53
 dům Libáka Mikuláše z Pojedě na
 Tarmarku 321
 dům Melhúz 11
 dům Minsterberský viz Knížecí
 neb Kneslíkovský
 dům Mírka Beneše z Solopisk proti
 kamenné kašně 321
 dům Mlýnka Jana, erckafěře, pod

Tarmarkem 321
 dům nejvyššího mincmistra 316
 dům Orel 11
 dům panenský = bekyňský 70
 dům Pekárna 11
 dům Pokšichův 23
 dům Ptáčka, zvonáře a konváře, na
 Tarmarku 321
 dům Ruthartovský 125, 199
 dům Sekyřických 125
 dům Smiška Jana z Vrchvišť na
 Tarmarku 321
 dům Svatbový Kateřiny -
 Kateřinčin 137
 dům Štolara Mikuláše na sv. Janě
 321
 dům Trčkovský (Buriana) v ulici
 Mincířské 320
 dům u černého koně 10
 dům u havíře 162
 dům u jelena 10
 dům u Panenků 12, 321
 dům u raků (Svatbovský) 136
 dům u zlaté husy na Vinné ulici 11,
 320
 dům u zlatého kola 234, 11
 dům v sladovně 11
 dům Vřesovce z Vřesovic v
 Mincířské ulici 320
 dům Zajíčkovský nad Páchem 198
 dům židovská škola 11
 Dvůr Králové 30

Ebersdorf 215
 Eliáš 165, 166, 183
 z Elkuše viz Lorecký z E.
 Eloy zlatník 89, 99
 Endrlin mincmistr 67
 erb města viz znak města
 erckafěři: Bartoš z Kúta, Glencel,
 Hanušek, Havlík, Janda,
 Janovský Petr, Jošt, Jan
 Zikmundův, Mlýnek Jan, Prekl,
 Písek Hanušek, Ruthartové Jan a
 Jiří, Straskytl Jan, Sysel Kryštof,
 Šuler, Zýwald
 Eposovy bájky 236
 Eugenius papež 55

Farář Blažej mincář 23, 36, 86
 Farář Matěj 34, 36, 86, 100a, 120
 fary kutnohorské 5
 Feist Petr 89
 Ferdinand I. 235
 Feridan Hanušek 42, 43
 Filip 23
 Filip švec 100a
 formani: Houdek, Volek
 Franěk krejčí 34
 František z Kotvice 320
 frenifex uzdrář
 Friedel 23
 Fridrich, král římský, pak císař 55,
 57, 105

Gabriel, úředník mince 163, 182
 Gall Filip 86
 Gallus = Havel
 Gebhart Johanés 93, 94
 Glencel Hanuš (Hanušek) erckafěř
 13, 320
 groš český 17, 21, 69, 123, 124,
 217, 224, 251, 261, 262, 277
 Grunta 186, 320; viz též: huť u
 Grunty
 Gruntlík 36, 41
 z Gutštejna viz Burian z G., Burian
 ml. z G.
 Guttenberg Jan 236, 237

Hagius viz kněz Martin Hagius
 Halama 155
 Halda Jan (Johanés) 15, 22
 haléře 262

haltěř obecní v Mečkasu 62
 Hamerník Martin 100a, 101, 139,
 157
 handštány 47, 294, 317
 Hanuš perníkář 23
 Hanušek erckafěř 20
 Hanušek Feridan viz Feridan
 Hanušek vratný na Vlašském dvoře
 156
 Hasmburský = z Hazburka viz
 Zajíc z H.
 Havel = Gallus
 havíři stínání na Poděbradech 305
 Havlík Bylanský 101
 Havlík erckafěř 20
 Havlík od Kúřimské brány 15
 Havlík z Tarmarku 53
 hejtnan krajští 35, 36, 50, 54
 Hertvíček krejčí 94
 Hertvík Jan 48, 180, 182
 Hertvíkův Mikuláš 182
 Heřman ze Stěžova 202
 Hesek Jiřík 34, 86, 100a
 z Heslova viz Dačický z H.
 dr. Hilarius 143
 Hladký Jan 111
 Hlucky 168, 183
 Hlúšky předměstí 36, 71, 72, 88,
 178, 292
 Hodkov viz Tomeš z H.
 hofmistr 46, 153, 168, 267, 304
 hofmistři horní: Jan, Jan z Skalice,
 Jan Zikmunduov, Kučka Martin,
 Michal Smíšek z Vrchovišť,
 Mikeš, Mikuláš z Skalice
 hofmistr dvora král. viz Berka
 Bernard
 hofmistr domu král. viz Jan z
 Roupova
 hokyně a hokynáři 69, 283
 Holcmark předměstí 88
 z Hor viz Justyna z Hor
 Horníci noví, Češi 19, 25, 27, 28,
 29, 30, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 58,
 70, 73, 108, 110, 112, 115, 144,
 151, 179, 186, 191, 206, 217,
 223, 226, 242, 244, 250, 252,
 257, 263, 268, 270, 275, 276,
 277, 295, 304, 313, 314, 320
 Horníci staří, Němci 25, 27, 28, 29,
 30, 36, 58, 59
 hornictví (viz i doly) 6, 8, 17, 25,
 35, 58, 63, 65, 186, 253, 254, 314
 Horstorfar Jan z Malesic, nejv.
 mincmistr 307, 315
 Horuth Zikmund 23
 hory 97, 98, 108, 264
 Hořany 134
 Houdek forman 158
 Houzvička Václav 100a, 141
 Hrabaně Jan z Přerubenic 239
 Hraběšín 172
 hradby městské 155, 171, 172, 250
 Hradec Králové 30, 111, 249; viz i
 Štěla Jan z Hradce K.
 Hrádek nad Páchem 292, 319, 321
 z Hrádku viz Samuel z H.,
 podkomoří král. Č.
 Hrbek 157
 Hrdina Jan, mlynář z Cimburka,
 193
 hrncíři: Blažek
 Hrůza Bohuslav 173
 hry (nařízení o hrách) 90, 111
 Hucza Martin 86
 Humpolec 133
 Hurtové syn Prokop 34
 Husité 6, 7, 8, 19, 23, 64, 259
 husismus 248
 huť 12
 huť Bartoše z Kúta za Kolmarkem
 320

huť Glencla Hanuše, erckaféře, u
 Grunty a u Bylan 320
 huť Jandy erckaféře v
 Rozškvarcích 185, 320
 huť Jandova, 185
 huť Jasova 12
 huť královská 187
 huť Mikuláše hofmistra 185
 huť pod sv. Barborou 12
 huť pod Bylany 12
 huť pod šibenicí 12
 huť u Grunty 12
 hutman 47
 z Hvězdy viz Jan z H.
 Hyndrák Václav 299
 Hynek kníže Minsterberské 221,
 235, 258, 287
 Hynek z Valdštejna 187
 Charvát Jan z Ostrova, úředník
 mince 155, 156, 182, 186, 227
 Cheb 14
 Chlístovice 24
 Chmelnice na Rovni 11
 z Choemic viz Zygele z Ch.
 Chocenský Jíra 125
 Choltice viz Jaroslav ze Zdeslavic
 na Cholticích
 Chotouchov viz Plůtvice Petr z
 Puběně a na Ch.
 z Chrašťan viz Jan z Ch., Petr z
 Ch.
 Chrudim 30
 z Chrudimí 127; viz Lupáč Martin,
 volený biskup pražský
 chudým lázně 62
 chudým sukna 137
 Chval z Říčan 54
 Chvála 155
 Chvalkovský 260
 Chyba viz Petr řeč. Chyba
 Jagger (Erlau) v Uhrách 147
 Jakoubek 182
 Mistr Jakub 295
 Jakub konvář 100a; řezník 86;
 sedlář 22, 23, 182; z minciřova
 domu 158,
 Jan Barbořin 15
 Jan řeč. Bradatý z Meziříčí 56
 Jan hofmistr 34 (Jan z Skalice?)
 Jan Lucemburský 149, 160
 Jan minciř z Feridanova domu 15
 Jan písař 15, 22, 23
 Jan písař krále uherského 221
 Jan písař z Veselé 44
 Jan postřihač 120
 Jan Rozmberský 143
 Jan, Vojnů zeť 22
 Jan z Cimburka 215
 Jan z Hvězdy 9
 Jan z Chrašťan 200
 Jan z Královic, hejtman vojska
 táborského 8
 Jan z Nizova, úředník mince 245
 mistr Jan z Opočna 273
 Jan z Radiče, hofrichteř měst král.
 217, 321; manželka Johana 217
 Jan z Roupova, hofmistr domu
 král. 201, 278
 Jan z Rousínova a na Lichtmburce
 50, 54
 Jan z Skalice, hofmistr 304, 321
 Jan z Sútice, mincmistr, hejtman
 kraje Kouřimského 28, 39, 40,
 42; viz Čábelický Jan z Sútice
 Jan z Šelnberka, nejev. kancléř král.
 Č. 308
 Jan z Trojanovic 180, 182, 237,
 239
 Jan z Záchrašťan 175
 Jan ze Sán viz Čapek Jan ze Sán
 Jan ze Zhoře 94
 na svatém Janě 10, 321
 Jan Zikmunduov, erckaféř a
 hofmistr horní 173, 187, 206, 218
 (Janek Zikmunduov)
 Jan zlatník viz Prenar Jan
 Janda erckaféř 120, 125, 184, 185,
 320
 Janek střelec 157
 Janovský Petr, erckaféř 125, 157,
 320
 Jarka Jonáš 203
 jarmark 222, 269
 Jarohněv z Kútuov 250
 Jaroměř 30
 Jaroslav z Bukoviny, hejtman
 vojska tábor. 8; z Lipoltic 194; ze
 Šternberka 258; z Újezdce 176;
 ze Zdeslavic 175
 Javornické knížetství 190
 Ječmenovy děti 174
 jednota Oldřicha z Roznberka 57;
 panská 116; poděbradská 50, 54,
 57
 z Jemnišť viz Divůček Mikuláš z J.
 z Jenštýna viz Jindřich z J.
 Jičín 165
 Jihlava 22, 112, 113, 115, 121,
 129, 132, 143, 192, 277
 Jílové 100
 Jindřich, kníže Minsterberské 132,
 133, 151, 154, 174, 175, 230,
 239, 258, 304; z Dubé 50; z
 Jenštýna 204; ze Stěžova 202
 Jíra mlynář 12
 Jirny 19
 Mistr Jiří 273
 Jiří z Dubé 54; z Poděbrad 48, 50,
 52, 54, 55, 56, 57, 65, 67, 69, 71,
 96, 100a, 101, 105, 106, 108,
 110, 111, 112, 115, 116, 117,
 123, 124, 126, 127, 128, 129,
 131, 132, 133, 142, 143, 144,
 145, 146, 149, 151, 153, 154,
 160, 178, 180, 182, 184, 191,
 195, 230, 261
 Jiřík Pardubský 176; řezník 100a; z
 Kostelce 166, 167; z Miletína
 176; z Týna 295; ze Všeštar 175
 královna Johana, manželka Jiřího z
 Poděbrad 131, 150
 Jošt erckaféř (Iodocus) 22, 36, 70,
 86, 100a, 101, 102, 103; dcera
 Anežka 101, 102, 103; zeť Matěj
 102, 103; opat sedlecký 121
 jurisdikce nad horníky 48
 (právní moc)
 Justýna z Hor, manž. Mikuláše z
 Prácheňan 297
 Kačina 56
 Kadeřávek Šimon 157
 z Kamberku viz Velblúd Mikuláš z
 K.
 Kamejk Vavřinec 86
 kameníci 280, 318
 kamenná kašna 10, 283, 292, 298,
 319
 kamenná stezka 41, 71, 72, 178
 Kamenný dům 319, 321
 kancléř viz Ctibor kancléř
 Kaňk 36, 82, 88, 145, 186, 215,
 265, 266, 267, 316; kostel sv.
 Vavřince 319
 kantor: Ondráček
 kapitula pražská 52, 54
 Kapoun Jan z Svojkova 227
 Karel IV. 18, 36, 67, 160
 Karlštejn hrad 148, 183, 225
 kašna na Rybném trhu 288, 316
 Kateřina bekně 137
 kazatel český v Sedlci klášteře 252
 Kazimír král polský 146, 148, 153,
 188
 Kegler Jan 199; Vojtěch 198, 199
 z Kladrub viz Divůček z K.
 Kladsko 251
 kláštery 249
 klenoty biskupské 273
 z Klingštejna viz Čeněk z K.
 Klobása 139
 Kluký, sirotek Kluckého 174
 Kluky 136
 knapi pregěřští 97
 Knejzlík Jan z Světic 155, 220, 227
 kněz Jan Chuodek 289; Martin
 Hagius 218, 219 225; Prokop z
 vojska táborského 8; Václav,
 kaplan biskupa Augustína
 Luciana Sankt. 273; Vít, farář od
 Vysokého 22
 kněží pod jednou 21, 51, 72, 219;
 pod obojí 7, 21, 51, 56, 72, 149,
 193, 209, 218, 219
 knihtiskárna v Kutné Hoře 236
 knihy městské 16, 43, 91
 Koblenc Jindřich, úředník desk
 zemských 49
 Kočka Jan 86
 koláčníci 284
 Kolar 158
 koláři: Manda
 Kolba Matěj 95
 Kolín 20, 35, 41, 95, 107, 108,
 110, 111, 131, 145, 156, 165,
 186, 235, 242, 244, 245, 274, 304
 kolký 212, 213
 kolkáři: Řiha 212
 Kolmark předměstí 10, 44, 56, 88,
 155, 196, 197, 320, 321
 Kolovrat Fridrich 49; Hanuš,
 probošt kostela pražského 226
 Komoráč Vaněk 93, 94, 105, 121,
 122, 218
 kompakтата 21, 28, 50, 56, 143,
 148, 149, 232, 259, 295
 koncil basilejský 56, 148, 232, 259
 konopí 185
 Konopištský viz Zdeněk K.
 Konrád z Vechty, arcibiskup praž-
 ský 6, 7; biskup vratislavský 13
 Konváři: Jakub
 Kopanský Václav, měšťan Starého
 města praž. 204
 Kopřiva Jan 155, 182
 korunovace královská 149, 153
 kostely 29, 134
 kostel sv. Barbory 26, 49, 56, 72,
 161, 252, 279, 319; fara 5;
 hřbitov 298; kaple minciřská 62;
 odkazy 49; platy ke kostelu 71;
 žebroty 49
 kostel sv. Bartoloměje 10, 11, 56;
 fara 5
 kostel sv. Jiří 10, 26
 kostel sv. Kříže 174, 177
 kostel sv. Lazara před stínadly 10,
 172, 174, 176
 kostel sv. Máří u Kaňku 288
 kostel u Náměti 56; fara 5, 10;
 odkazy 137
 kostel sv. Trojice 319
 kostel sv. Václava na Rovni 178
 kostel Věch svatých 36
 kostel Vysoký (sv. Jakuba) 5, 56,
 72, 153, 234; arciděkanství 270;
 fara 5; farář: kněz Vít 22; kaple
 černá 199; kněží 194; odkazy
 137; platy ke kostelu 71
 z Kostelce viz Jiřík z K.
 kostelníci 88
 Kostka z Postupic Bohuše, nejev.
 mincm. 50, 315, 317; Zdeněk,
 nejev. mincm. 34, 69, 86, 100, 121
 Košíř 49
 kotláři: Matěj
 z Kotvice viz František z K.
 Koubek vedle Alderky
 Koudele ze Žehušic 320
 Kouřim 3, 214, 250, 289
 kováři: Antoš
 Kozel Kuneš z Olbramovic 321
 Kožka Jan 34 (Kočka?)
 Kozlík Jan 142
 krádeže horní 246, 301, 303; v
 minci 182
 kraje 126
 kraj: Čáslavský 36, 50, 54, 56;
 Hradecký 56; Chrudimský 36,
 50, 54, 56; Klatovský 37;
 Kouřimský 36, 40, 50, 54;
 Písecký 37; Plzeňský 54;
 Tábořský 36; Žatecký 36
 kraječi suken 285
 Krajíc 127
 Krakov 154
 Kralický z Křesovic 321
 Královice 156, 157
 z Královic viz Jan z K., hejtman
 vojska táb., též Oldřich
 Močihuba z K.
 království české 35, 48, 51, 55,
 108, 113, 142, 145, 148, 179,
 191, 200, 224, 258, 278, 279, 281
 kramáři, kramářky 91, 119, 284
 krámy masné na Tarmare 8, 283;
 na Koňském trhu 283
 Krč 19
 krejčí 95; Franěk, Hertvíček,
 Jindřich, Šimon
 Kristina z Prácheňan 297
 Kroupa Prokop z Choemic 139,
 252, 283, 298
 Krupá viz Matěj z Krupé
 Krupka Petr 34
 Krušina Hynek z Lichtmburku 8
 Krychnov 116
 Křečhoř 127, 128
 Křečovský Mikuláš 202
 z Křesovic viz Kralický z K.
 Křišťan Jan 34, 182
 Křivoklát 203, 234, 304
 Křivoláček 235
 Kříž minciř 158
 dr. Křížanovský 143
 křížovníci = křížáci 14, 113, 143
 Kucze Petr 86
 kuchmistr královský viz Václav z
 Svárova
 Kuna z Kunštátu 247
 Kunratic 19
 z Kunštátu viz Boček z K., Jiří
 Poděbradský z K., Kuna z K.
 Kutná Hora téměř na každé straně
 z Kútuov viz Jarohněv z K.
 kverci 45, 264, 265, 267, 317
 Kykryc, služebník mincmistrův
 163
 Kyselo Matěj 21
 Labe 108, 110
 Ladislav Pohrobek 55, 57, 58, 61,
 63, 65, 149, 151, 160
 Lana 158
 z Landšteina viz Mikuláš z L.,
 Zubr Vilém z L.
 Langrab 188
 Lašovička Jíra 173
 lazebníci 94, 95; Vaněk
 lázeň: Črlíkova 94; Kuželovská 11;
 na Písku (na Páchu) 62
 legát papežský 295
 lékař královský (Vladislava II.)
 Jakub doktor 202
 z Leskovce viz Bohuslav z L.,
 Burián z L.
 lezof 267
 ležáci a zahaleči 89, 281-285
 Libák Matěj z Radovesic 120 (dle

Veselského na str. 120 je to Farář Matěj; Mikuláš z Pojedě 34, 86, 100a, 101, 105, 172, 174, 175, 194, 195, 321

Libenice 186

Lichnice = Lichtmburk

Lichtenburg = Lichnice; viz Krušina Hynek z L., Jan z Rousínova a na L.

z Lindenberka viz Bergmann Ant. z L.

Lipany 20

Lipnice viz Trčka z Lípy a na L.

Lipoltice 175, 194, 195, 196

z Lípy viz Trčka z Lípy

Liška, srávice Jana Městeckého z Opočna 8

Litevský Boleslav, štolmistr král. 203

Litoměřice 250

Litoměřicko 56

lojovníci: Martin

Lorec viz Martin z Lorce

Lorec tvrz 292, 321

Lorecký Václav z Elkuše 293, 321

loubí 10

Louda Martin 23

louky kláštera sedleckého 252

z Lozy viz Otík z L.

Lubněč 146

Lucemburkové 33

lůny minciřské 96; pregéřské 137

Lupáč Martin, volený biskup pražský (z Chrudimi) 22

Lužice 7, 55, 190

Machec Veliký 155, 157

z Malesic viz Horstorfar Jan z M.

Malešovský 184

Malín 242

Malškrub, pivovar na Dolním městě 105, 106

Manda kolář 92

Markus 100a

Maršálek šramovitý 158

Martin lojovník 22; od Zlatého kola 234; slanař 111; z Lorce 216; z Tišnova 236; z Trnavy, urburěř mince 4

Matěj kotlár 182; Krupský = z Krupé 15; zeť Bílejovského 34

Matějček z Pokšichova domu 23

Matějka 36

Materka pekař 54 (Materna?)

Mates provazník 95

Matyáš, král uherský 115, 116, 123, 131, 132, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 164, 165, 186, 190, 221, 224, 225, 277

Meckas viz mlýn pod M.

měď 93, 155, 253, 254, 301

Mejšnar Mikuláš 182

Mejšnarův Marek 111

Melhúzký Matěj 34, 86, 100a

Mělník 19, 30, 261

města královská 22, 23, 30, 275; věnná královen českých 30

Městecký Jan z Opočna 8

Meziříčí 56

Michálek řezák (rormistr-trubný) 100a

Michek 173

Mikuláš uzdař, frenifex 57; z Landštejna, nevj. písař desk zem. 201, 204; z Lípy viz Trčka

Mikuláš z Lípy a na Lipnici; z Práchnan 296, 297; z Sázavy 136; z Skalice, hofmistr 15, 125, 153, 154, 155, 157, 178, 182, 184, 185, 194, 216, 274; z Suchdola, mincmistr 5, 15; zlatník 141

z Miletína viz Jiřík z M.

mince: cizí 70; falešná 3, 33, 107; gerlická 124, 262; kladská 263

mince královská (mincovna) 6, 7, 17, 29, 104, 144, 145, 152, 154, 163, 205, 213, 214, 224, 225, 227, 231, 245, 253, 256, 260, 261, 285, 289, 314

mince (platidlo) 21, 69, 106, 107, 123, 261, 289

mince kutnohorská (platy z ní vydávané) 50, 163, 164, 187, 188, 189, 190, 200, 201, 202, 203, 204, 213, 222, 223, 226, 227, 260

mince - zápisy na minci 129

minciři: Bartoš, Blažej řeč. Farář, Jan z Feridanova domu, Kříž, Ondřej, Mrázek, Rada

minciři a pregéři 79, 100, 169, 261

mincmistr: Ambrož z Prahy, Endrlin, Jan z Sútice, Mikuláš z Suchdola

Minovský Marek, komorník král. 201

Mírek Beneš z Solopisk a na Pečkách 239

Miroslav 181

mistři čeští (theologové) 7

Míšeň 7

mišenské kníž. 144, 151, 155

Mladota Jan 201

mlýn: Cimburk pod velkým hradištěm 12, 193; Červený v Bylanech 185; Hopmil 12, 122; Komoráčovský viz Nové mlýny; Králíkův 98, 185; na Trávnice 12; Nové mlýny 12, 44, 93, 94, 121, 218, 321; pod hradištěm viz mlýn Cimburk; pod hrází 12; pod Meckasem 12; Šimákův = Šimkův 12, 193; Štolec 54; Zelenkův 12

mlýnáři: Jíra, Thoma

Mlýnek Jan, erckafěř 100a, 117, 122, 155, 171, 180, 182, 218, 321; Matěj 203; Ondráček 158

Močihuba viz Oldřich M. z Krlovic

mor 249, 304

Morava 5, 6, 7, 21, 55, 112, 127, 143, 148

Moravská Třebová 131

Mráčkové Matěj 182

Mrázek minciř 158; pivovarník 15

Múdrý Jan 15

myslivost 274

náboženské poměry 225, 231, 233, 240, 258, 295

Načeradský Ondřej 86, 100a

nákladníci hor viz kverci

náměstí panské 10

Nápravník Prokop 120

z Násilé viz Berka z N.

Náz Jindřich 49

nejv. kancléř král. Č.: Jan z Šelnberka, z Kolovrat

nejv. komorník král. Č.: Vilém z Rýzmburka

nejv. mincmistr král. Č.: Beneš z Veitmille, Horstorfar Jan z Malesic, Kostka Bohuše z Postupic, Kostka Zdenek z Postupic, Vranovský Jiří 48, 192

nejv. písař desk zem.: Mikuláš z Landštejna

nejvyšší úřady zemské 56

Němci 7, 18, 289

Německý Brod 127, 128, 143, 164

Neškaredice 36, 56; viz i Zygel Jan z N.

nevěstky 121

Nicolo Cola, legát papežský 295

z Nizova Jan, úředník mince 245

Nové město pražské 23, 88, 208

Nykl z Pírku 188, 189

Nyklásek Časlavský 101

Nymburk 51, 249, 260

obec valná 304

obecní starší 15, 86, 87

Obring = Hopfring = trh chmelný

Obročník Jan 22

Očko Petr 15

Oděrad Kuneš 125

z Olbramovic viz Kozel Kuneš z O.

Oldřich Močihuba z Královic 39, 40; z Rosnberka 7, 36; ze Stěžova 202; z Tušenic úředník mince 144

Olomúc 143, 224

Ondráček kantor 182

Ondřej minciř 182; Radbořský 53; řeč. Sanctus, postřihač 36; řezník 222, 260

Onomyský Filip 23; Jan 22, 53, 55

Opat havěř 297

opatové sedlečtí: Jošt

Opavský Vavřinec 100a

Opočno viz Městecký z O., Mistr Jan z O.

Orlíky (mince) 124

z Ostrova viz Charvát z O.

Otík z Lozy, hejtman vojska tábořského 14, 16, 39, 40

Otta z Brodu, komorník král. 204

Ovčáry 63

Pách potok 20, 44, 198, 199; Svrchní 11, 94, 218; předměstí 88, 105

papež 7, 55

Pardubský viz Jiřík P.

Pašiněves 238; viz též Jan z Trojanovic a P.

Payne Petr 37

pece hutní 125, 126

pečeť městská 120, 125, 225, 226

Pečky 127, 128; viz též Mirek

Prokop z Solopisk na P.

Pecha řezník 15, 22

pekaři: Materka, Šejnoha, Zvěst penězoměnci (Wechsler) 70

Pěnička 156

Penížek Stanislav 154

Percht Tomáš 86

perkmistr 45, 47, 264, 265, 267

permgrec 213

pernikáři: Hanuš

z Pernštýna viz Vilém z P.

Perštejnice 155, 172

Peřinová Barbora 189-190

pět pánů k rychtáři 119

Petr Holický 49; pláteník 22; Polák 38, 39, 40, 41; provazník 22; řeč. Chyba 15, 44, 54; z Solopisk

Klucky, úředník mince 136, 144; z Chraštian 201; z Slatiny řeč. Čertova nova 204; z Valdeka 203; ze Zvířetic, Zvířetický 50, 51, 54;

přezdívky: Močihuba, Čertova noha

z Petrovic viz Jan Zikmunduov z P.

Petrík písař; řezník 15, 22, 23

Petríková 173

Pezoltův Toma 34

z Pírku viz Nykl z P.

písař rychtářův 120

písaři: Jan, Jan písař z Veselé, Petřík, Straskytl, Vít

Písek 7

Písek Jan (Hanúšek) erckafěř 49

piva, nařízení o pivech 90, 107, 282, 284, 288

pivovary 240, 247

pivovar Malškrub viz Malškrub; na Hoprinku 18, na Kolmarku (Jana Zygela z Neškaredic) 11, 321, Petra řeč. Chyba 44; pod Oslem 11; pod Páchem 11; pod Vlašským dvorem 11; Šašatovský 12; Šmalckrub 12

pivovarníci: Mrázek 118, 121, 122

Plankenberger Arnošt 203

pláteníci: Petr

Plebanus viz Farář

Plůtvice Petr z Paběně a na Chotouchově 239

Plzák Jan z Nabřezína 172, 176, 177, 194, 195

Plzeň 19, 143, 249

Pněvice 178

pocty

Počátky 127

počet panský 83, 180, 210

Poděbrady 221, 235, 236, 303, 304, 305, 306, 308

podkomoří 211; viz též Samuel z Hrádku a Valečova

podloubí plátěné 10

Podr Matěj 120

Podval 155

z Pojedě viz Libák Mikuláš Jan z P.

Pokšich Matěj 156, 182

Poláci 14, 34, 54, 123, 146

Políčka 30

Polná 34, 132, 143

postřihači: Baltazar, Jan, Ondřej řeč. Sanctus

z Postupic viz Kostka z P.

pověří 193

pozůstalost Václava Svatby 139

Praha 4, 7, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 31, 33, 34, 35, 37, 51, 56, 71, 131, 142, 145, 148, 150, 157, 163, 206, 208, 211, 221, 232, 233, 240, 249, 258, 262, 312, 313; hrad 260, 280, 314, 315; kostel pražský 71, 226; kostel Panny Marie před Týnem 274; rathůz 96, 168; zlatníci 99

z Práchnan viz Apolona z P., Bartoš z P., Dorota z P., Kristina z P., Mikuláš z P.

pranýř 10, 89

právo horní krále Václava II. 46, 73, 162; potvrzeno Vladislavem II. 217

právo jihlavské 112; vyšší 113, 114

právomoc úřadu horního 3, 48; úřadu městského 48

Pražák Jan 158

Pražané 4, 5, 8, 9, 49, 51, 52, 54, 95, 148, 149, 156, 245, 249, 250, 258, 270, 295

pregéři 96, 97, 100, 169, 245

preghaus 96

Prekl Michal, erckafěř 20, 23, 182

Prenar Jan, zlatník a preněř 212, 213; synové Beneš, Václav a Viktorýn 213

Prenar Václav 63

prenění 212

Prešpurk viz Bratislava

privilegia království 149, 156, 160; městská 210, 241, 243, 244, 275, 292

proběří 144, 302

probošt kostela pražského: Kolovrat Hanuš

Prokop viz kněz Prokop; Mistr Prokop, kancléř Starého města pražského 295; rychtář z Páchu 105; Veliký 12

Prokůpek, starší vojska sirotčího 8

Prothasius, biskup olomúcký 143

- Provoznice - na Provoznicí 186
provazníci: Mates, Petr
předměstí 88
překupníci 107, 117
Přemysl Otokar II. 149, 160, 183,
277
z Přerubic viz Hrabaně z P.
Přibyslav 5
přijímání do obce 101, 209
přísahy 84, 85, 86; obecních
starších 87
Přítoka 42
Pší rynek 11
Ptáček Hynce z Pirkštejna 31, 34,
37; Ondřej, zvonář 98, 321;
Prokop, zvonář 98
Pták - na Ptáku 107
z Pubeně viz Plútvice Petr z P. a na
Chotouchově
- Rábbský viz Vilém Rábbský
rada: sázení 73, 74; zmeškání 120;
jednací řád 209; 1433 - 15; 1436
- 22, 23; 1439 - 34
Rada mincíř 141
Radbořský viz Ondřej R.
Radko Janek, švec 57
z Radče viz Jan z R.
radnice nová na náměstí 314, 316
Rakousy 6, 7, 69
rámy soukenické 11
Rataje 34, 39
rathůz starý na Tarmarku 8, 53, 57
reálka stará 8, 10
rejl 264
Rejsek Matěj 274, 279, 280, 281,
292, 318, 319
rejtunk 267
renovace všeob. 48, 74-84 a dále,
210, 217; 1439 - 34; 1462 - 86;
1464 - 100a; 1466 - 106; 1470 -
125; 1471 - 133, 154; 1473 - 168;
1474 - 182; 1475 - 190; 1476 -
205; 1478 - 217
z Riesenburka - z Rýzmburku viz
Vřešťovský z R.
Roháč Jan z Dubé 19, 20, 24, 31,
32, 33
Rokycana Jan, volený arcibiskup
pražský 22, 35, 36, 37, 38, 51,
55, 141
Ronov 8
romistr: Michálek; kolínský 110
z Rosenberga viz Oldřich z R.
Rozškvarky 320
z Roupova viz Jan z R.
z Rousínova viz Jan z R.
Roveň - na Rovni: chmelnice 12,
71, 88; kostel sv. Václava 178;
rybníček 12
Roztál Bartoš 156, 182
rozpuštělosti v obci 121
Rožmberský též z Rožmberka viz
Jan z R., Vok z R.
ruda 256
Ruthartové 124; Jan, erckafěr 196,
199; Jiřík, erckafěr 197; Rozina
198
rybáři 89
rybníček na Rovni 12
rybník hofmistrův v Bylanech 185;
Jandův v Bylanech 185
rybníky malešovské 184
ryby tunní 244
rychta kutnohorská 67, 68, 244
rychtář městský 80, 119, 120, 125;
Ahník z Křešic; páchovský 105;
řezník 158
rynek 10, 11; dolejší 321
z Rýzmburka viz Vilém z R.
- řeči o pánech 92, 100
Řehlovice 200
- řemesla a živnosti 44, 45, 63, 88,
90, 94, 96, 118, 318
řezák: Michálek
řezníci: Jakub, Jiřík, Ondřej,
Pecha, Petřík
z Řičan viz Chval z Ř.
Říha zlatník 141, 212, 213
Řím 295
- Samuel z Hrádku, podkomoří král.
Č. 163, 182
Sanctus viz Ondřej řeč. S.
Sány viz Čapek Jan ze Sán = Jan
ze Sán
Sázava viz Mikuláš z Sázavy i
Sázavský Mikuláš
sedláři: Mikuláš 100a
Sedlecký klášter 24, 36, 37, 40, 41,
54, 63, 64, 71, 72, 99, 100, 107,
121, 178, 181, 193, 194, 196,
252, 287, 290, 291
Sedmíhradský vévoda 147
Selský 189
Seménko Simeon z Vrchovisk,
úředník mince 162, 163, 186;
Stašek 162
Semtěš 116
Schönfeld u Přibyslavi 5
Siecký Filip 22
Silva Marcus 23
Sion hrad 24, 31
Sirotní 5, 8, 19, 34
Sixtus IV., papež 271
sjezd: krajský v Časlavi 164; v
Kutné Hoře 1438 - 34; duchovní
v Kutné Hoře 1441 - 35, 1443 -
36; hejtmánů krajských 1441 -
36; strany pod obojí 20, 249
z Skalice viz Jan z S. hofmistr,
Mikuláš z S. hofmistr
sklep obecní 225, 226
slad 121
sladomel 121, 122
Slané 249
z Slatiny viz Petr z S.
Slavík Janek, švec 57
Slezsko 55, 190
Smíšek z Vrchovišť: Jan 321;
Michal, hofmistr 185, 274, 279,
292, 296, 297, 299, 319, 321;
Václav 321
sněm svatováclavský 230, 233; v
Časlavi 250; v Kutné Hoře: 1431:
12; 1432: 14, 16; 1444: 49; 1445:
50; 1448: 56; 1471: 143, 145;
1477: 217; 1480: 234; 1483: 251;
1484: 257; 1485: 258; v Olomou-
ci 1469: 123; v Praze: 1426: 7;
1435: 21; 1437: 24, 25, 30; 1443:
37; 1447: 55; 1465: 106; 1469:
123; 1470: 126; 1475: 190, 191;
1478: 222; 1479: 230; 1480: 231;
1481: 240; 1482: 249; 1483: 250;
1491: 282; 1494: 295; 1500: 316
z Solopisk Mirek viz Mirek z S.;
Petr viz Petr z S.
Sosnovec 234
soud zemský veliký 25; městský v
Hoře 73, 119, 237, 257
soukeníci: Václav z Ledče
správa obecní 14, 20, 88, 119
správce království českého Vřeš-
ťovský Aleš z Rýzmburku;
zemský Jiří z Poděbrad 57
Staré město pražské 23, 93, 208,
270
straší nad havěří 168, 169, 170,
282, 205, 206
Starý Kolín 108
stav městský 33, 35, 301; panský
257, 301; rytířský 33, 35, 257,
301; vyšší 101
stavové království českého 21, 33,
153, 222, 270
ze Stěžova viz Heřman, Jindřich a
Oldřich ze S.
stolice pregéřské 96, 97, 137
strana demokratická obcí 19;
kališnická 3, 248; katolická 123,
232, 259; národní 33; pod obojí
4, 6, 7, 56, 218, 222, 232, 233,
259, 270; poděbradská 56;
pražská 3, 5, 7, 12, 53; rakouská
33; římská 3, 7, 14; sirotků 5, 19;
šlechtická 19; tábořská 5, 7, 12,
19, 31, 55
Straskytl, písař váhy 155; Jan,
erckafěr 187
ze Strážnice viz Bedřich ze S.
Strýc Václav z Dolejšího města 62
Střela Jan z Hradce Králové 6
střelci: Janek
stříbro v minci 253, 301; hertovní -
hutní 102; vyvážené ze země
192, 224, 268, 315
studánka sv. Vojtěcha 290; u Bylan
290, 292
sudí dvorský královský 211
Sudlice Jan 156, 218; Martin 22,
23
Suchdol viz Hrabaně Jan z
Přerubic a na S., Mikuláš z S.
mincmistr
ze Sulevic kníže 200
Súšek 158
z Sútice viz Jan z S., mincmistr
z Svárova viz Václav z S.
Svatba Václav z Tuchtovic 86, 136-
139, 166
svátků svěcení 46, 100
Svatomír Zrůbek z Újezda, první
arciděkan 270, 298
z Světic viz Knejzlík Jan z S.
Svidnice 190
svoboda náboženství 218
z Svojkova viz Kapoun Jan z S.
svolení panské 89, 104, 111, 112,
117, 118, 119, 120, 125, 208,
237, 256, 282
Sysel Kryštof, erckafěr 70
- šafář mince: Vidlák Pavel
Šatný Jan 6
Šejnoha pekař 234
ze Šelnberka viz Jan z Š.
šenkářky 104
šepmistři 245, 246
Šerlink Matouš 234
ševci: Filip, Radko Janek, Slavík
Janek, Šimon
šichty 47
Šimek z valu 105
Šimon krejčí, purkmistr 15; švec
23
škola barborská 94, 162; vysoko-
stelská 94, 162; městská 94; obě
94, 162
Školský Jan 182
Škrovaclav Petr 297; manž. Apolona,
dcera Mikuláše z Práchnian
Šlauch 36
šlechta kraje plzeňského 6; kraje
podbrdského 6
šluchy 267
Šmalckrub viz pivovar Š.
šmelčíři 211, 212
Šorýsek 157, 218
Špalek 36
Špetle Jan na Žlebech 288
Špimberk vrch u Kaňku 304
špitál 19, 29, 42, 44, 53, 134, 138,
141, 156, 172, 173, 174, 176,
177, 194, 195, 216, 237
špitálské pole u Prahy 4
štamproch na Ptáku 107
štaury 266, 267
- Štěpánovský 157
ze Šternberka viz Aleš, Jaroslav a
Zdeněk ze Š.
Štětka 158
Štoček Martin 125
Štolár Mikuláš 100a, 139, 141, 321
Štrasburk 237
Šuler erckafěr 20
švadl 285
z Švamberka viz Bohuslav z Š.
- Táboři 5, 6, 8, 19, 20, 24
tarasnice 126
Tarmark 8, 10, 11, 53, 98, 162,
320, 321
Těžký Petr 34, 86, 182
Thas Jan 22
Thoma mlynář 12, 44
Tichý Petřík 15
z Tišnova viz Martin z T.
Tluksa Oneš z Čechtic 100a, 216
Tobiáš bednář 158
tok vody do domu 316
Tomáš apatékář z Prahy 167
Tomáš Bilejovský 15
Tomáš z apatéký 166, 183
Tomeš z Hodkova 216
topografie města 10
Tovačovský 250
Trčka Burian z Lípy 320
Trčka Mikuláš z Lípy a na Lipnici,
hejtman kraje čáslavského 50, 54,
164, 211, 298
trh: Dřevěný 10; Chmelný (Opring,
Hopfiring) 10; Koňský 10, 13,
162, 320; Kurný 10; Masný 10;
Obilný 10; Olověný 10; Ovesný
10; Průtýný 10; Rudný 10; Rybný
10, 288, 316, 320; Senný 10;
Solný 10; Uhelný 10; Zelený 10;
Zvěřinový 10, 11
Trnava viz Martin z T.
z Trojanovic viz Jan z T.
Trutnov 30
trubný viz romistr
tržní řád 89, 117
Třebíč 249
Tuchtovice, dvůr 137; viz Svatba
Václav z T.
Turci 143, 235, 288
Turek Jan 261
Tvorian 157
z Týnce viz Augustyn z T.
- Uhří 143, 216
Uhry 31, 33, 302
z Újezda viz Svatomír Zrůbek z Ú.
z Újezde viz Jaroslav z Ú.
Újezdec 127, 128, 263
ulice Bartolomějská 11; Čáslavská
10, 11; Česká 11; Dlouhá 11; Ha-
vířská 11; Jesuitská 11; Klášter-
ská 11; Kouřimská 11; Masno-
krámská 10; Mincířská 11, 136,
320, 321; Panenská 70; Pekařská
11; Provoznicí 11; Průtýnská 11;
Rakovka 283; Refléřská 11; Řez-
nická 11; Sedlecká 11; Senná 10;
Soukenická 11; Ševcovská 11;
Šlachtatecká 11; Špitálská 11;
Tylova 11; Vinná 10, 320; za
Černým orlem 11; Židovská 11
umění v Hoře 263
Uničov 224
urburěř 46, 255, 266, 267
urburěři: Diviš a Martin z Trnavy 4
úřad: duchovní 21, 149; horní 48;
městský 48
úředníci mince 96, 144, 168, 213,
226, 245; Gabriel, Charvát Jan z
Ostrova, Jan z Nizova, Oldřich z
Tušeníc, Petr Klucký z Solopisk,
Prokop Alder z Lošan, Seménko

Simeon z Vrchovisk, Pavel Vidlák, Zachař z Božetína úředníků obecních sázení 15
Ústí nad Labem 7
uzdáři: Mikuláš

Václav I. 277; II. 17, 18, 46, 61, 123, 162, 217; IV. 18, 67, 149, 160, 242, 275; soukeník v Ledčích 227; z Dráchova, Mistr 37; z Svárova, kuchmistr královský 200, 223; z Vysokého, volený biskup pražský 22; ze' Alderův 234; viz i Alder Václav váha mincovní 96, 168
z Valdeka viz Petr z Valdeka z Valdštejna viz Hynek z V.
waltwerk 255
waltwurchti 126
valy 11, 131, 155, 210
Váňa havěř řeč. zvoník 303
Vaněk lazebník 94; z Vlašimi 12
Vávra 22
Vavřinec svatý 100; z Fremova domu 15; z Libenic 23
Weis Jan 34, 86, 120, 139, 173, 182
z Veitmille viz Beneš z V., nejvyšší mincmistr
Velblúd Mikuláš z Kamberka, dvořenín král. 202
Veletov 23, 41, 180, 181, 237, 238, 239
Vencelův Matěj 182
z Victum viz Appel Burkhart z V.
Videň 7
Vidlák Pavel, úředník i šafář mince 163, 187, 201; Petr 62, 86
Vierdunk Mach 100a
Viktoryn, kníže Minsterberské 67, 68, 129, 147, 150, 165, 224, 230
Vilém Rabský 151, z Pernštýna 298; z Rýzmburku 201
Vilímov 116
vína sazání 112
vinice kol Hory 36; obecní u Neškaredic 56
víra 21, 258
Vít Tasovský z Lipoltic, písař městský 111, 137, 172, 176, 177, 194, 195
Vítek z Březnice, hejtman vojska táborského 8
Vitold 4
vismut 254
vižka katova 55
Vladislav II. král český, Jageilo 146, 148, 153, 154, 158, 159, 161, 163, 164, 165, 168, 178, 179, 180, 182, 183, 184, 188, 189, 190, 194, 196, 200, 206, 211, 212, 213, 215, 216, 217, 218, 220 221, 222, 224, 225, 226, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 257, 260, 261, 262, 269, 270, 274, 277, 278, 285, 288, 289, 296, 302, 304, 307, 308, 312
Vladislav Jageilo, král polský 4, 14
Vladyka Jan 182; Petr 15
Vlasatkův Václav 34
Vlašský dvůr 16, 29, 60, 96, 102, 136, 153, 170, 182, 205, 234, 288, 297, 298, 299, 304; kaple 319; vrátný 156, 298
Vlašim viz Vaněk z V.
Vlček Matěj 34; Václav z Čenova 187; Zikmund z Čenova 187
voda dešťová, hostinská, sněžná, vrchovištní 185
vodovod 100a, 290
Vojna Ondřej 22, 23

vojsko sirotčí 8, 15, 16; táborské 8, 14, 15, 16
Vojtek 236
Vojtíšek od rathúzu 158
Vok z Rožmberka 258
volba krále 35, 50, 142 a násl., 153, 154
Volek forman 158
Wolgemuth Jakub 13
Voršila, tetka Jana Střely z Hradce Králové 6
Vožice (Ožice) hrad 5
Vrabec Šimon 157
Vrabský 153
Vranovský Jiří, nejm. mincmistr
Vratislav 190
Vrchlice viz Pách potok z Vrchovisk viz Seménko Simeon z V.
z Vrchovišť viz Smišek z V.
Vrtátko Jaroslav 237
Vřesovec z Vřesovce 321
Vřeštovský Aleš z Rýzmburka, správce král. Č. 17, 22
ze Všeštar viz Jiřík ze V.
vypálení Hory 9
Vysoké viz Václav z V.
Vysoké Mýto 30, 180

Zachař z Božetína, úředník mince 186, 245, 246
z Záchrašťan viz Jan z Z.
Zajíc Hasmburský = z Hasmburka 143, 258
Zajímač Jan 48
zbraně (nařízení o zbraních) 90
Zdeněk Konopišský 143; ze Sternberka 112
ze Zdeslavic viz Jaroslav ze Z.
zdi městské 55, 63
Žehušice viz Koudela ze Z.
Zelený Jan 191, 192
Zhoř viz Jan ze Zhoře
Zikl Neškaredický 15
Zikmund císař, král český 3, 5, 6, 7, 12, 21, 22, 23, 24, 25, 30, 31, 33, 36, 58, 59, 66, 68, 149, 160, 180, 238, 241, 277
Zikmund Korybutovič 4, 6
zlatníci: Ambrož, Eloy, Jan, Mikuláš, Prenar Jan, Říha 99, 293
zlatý 224; uherský 123, 260, 261, 262
Zlý Jan, vůdce žoldněřů horských 127
znak města 67
Znojmo 33, 116, 143
Zrůbek Svatomír viz Svatomír Z. z Újezda
Zubr Vilém z Landštejna 204
Zvěst pekař 15
ze Zvířetic viz Petr ze Zvířetic - Zvířetický
zvonaři: Ptáček Prokop, Ptáček Ondřej
zvonařství 98
Zybohlavy 127, 128, 263
Zygele Abraham z Chocenic 297; manž. Kristina, dcera Mikuláše z Práchnan
Zygel Jan z Neškaredic 321
Zyghart důl v.t.; rybník 10
Zýwald erckaféř 20; Job 182

Žatec 248
Želenský 165
Železné hory 189
židé 249, 257, 313
židovská škola 11
živnosti a řemesla 44, 45, 63
Žižka Jan z Trocnova 3, 4, 5, 9
Žleby viz Špetle Jan ze Ž.

Díl III.

administrátor pod obojí Jan Mystopulos 198, 253, 423, 424, 624
Albrecht, kníže Minsterberské 7
Albrecht Rakouský, král český 72
Albrechtice 49, 427
Alder Prokop 243
Alexander 6
Ambrož Krtek 234
Amcha Albrecht z Borovnice 68
Anděl Zikmund z Ronovce 268
Anna, královna česká, manželka Vladislava II. 9
Anna, královna česká, manželka Ferdinanda I. 106, 107, 108
Antonín, opat sedlecký 243
apatyka 534
apatykáři: Šetyngar Jeremiáš z Choteřiny
apelaci 229, 235, 292
arcibiskup pražský 72, 104, 233, 326, 365, 421; solnohradský 314
arciděkanové horští: Jan Buchal, Matouš Hradecký, Svatomír Zrůbek z Újezdce, Václav Teplický
Arnošt, arcikníže rak., bratr Rudolfa II. 417, 421
Arnošt, kníže bavorské, arcibiskup solnohradský 314
Arnošt a Fridrich, knížata brunšvická 123
z Auverovic viz z Úberovic
Audřický viz Lucanus A.
Augustin, biskup Sanktuarienský 49, 138
z Aventýna viz Melantrich z A.

Bába, na Bábě 94
Bahno 359, 360
bakaláři: Bítecký Mikuláš, Daniel, Didactus Václav, Hradecký Václav, Jindřich, Tapineus Jan, Tomáš
Balbín Jan z Vorličné 300
Banno Jan dr. 365
sv. Barbora, svátek 482
de Bargo 96, 97
Barchanec Bernard z Baršova 239
z Barchova viz Dačický z B.
z Baršova viz Barchanec z B.
Bartl Jiřík z apatěky 117
Bartoň mincíř 81
Bartoš Jan z Hory 93; sedlář 98; zvonař novoměstský 36
Beckovský Václav z Šebířova, nejm. písař král. českého 90
Bechyně Václav st. z Lažan 317
bekyně 83
Bělehrad 619a
Beneš z Veitmille, nejm. mincmistr 234
Beneška na Koňském trhu 97
Beránek Bartoloměj 214
Berka z Dubé Jindřich, nejm. sudí král. českého 160; Václav 353, 365, 428, 619; Zdislav 132, 183
Bernásek Jan 140, 145; Petr 365, 436, 443, 482
berně královská 12, 36, 177, 188, 190, 208, 212, 221, 328, 377, 380, 387, 403, 421, 450, 540, 549, 637, 656, 692, 695
Beroun 3
Bezdrůžický Jiřík z Kolovrat 60; Tadeáš z Korábu 498
z Bibrštejna Karel, nejm. mincmistr 347, 371, 373, 400, 466, 467, 505, 551, 553, 554, 594, 601-608, 615
Biliov viz Chulejovský Jan z

Chulejova a na B. 227
Birt Jiří, hutmistr 514, 557
biskup český 26; jagerský 92; vácovský viz Ladislav z Algaru z Biskupic viz Haugvic z B.
Bítecký Mikuláš, bakalář 98
Blynka, Blýně 59, 84, 206, 270, 359
z Bobolusk viz Žibřid z B.
Bodlák Václav 214, 248
Bohdanecký z Hodkova Heřman 386, 488, 497; Kuneš 320
Bohemický Jan z Bohemic 399
Bonifác papež 234
z Borovnice viz Amcha z B.
Bořanovský Řehoř z Bytešky 534, 596, 610, 652, 671
Bořek Jan Dohalský 655; Jan st. Dohalský z Dohalic 263, 264, 361
Bořetice, ves 51
bouře havěřské 13, 14, 79, 319, 327
Bousovina 187
z Božetína viz Zachař z B.
bradýři: Ignáci
brána Časlavská 6, 61, 156, 492, 542; Klášterská 368, 403, 408, 420; Kolínská 368, 422, 423; Kouřimská 93, 422, 423
Bratislava (Prešpurk) 620
bratři čeští 50
Breuer Jan 314
z Brnička viz Tunkle z B.
Brodský Jakub 449, 595
Brožek 319
Brožovský Ondřej z Korábu 443
Brožů Matěj 418, 437, 482
Brychta řezník 186
Březský Václav z Ploskovic 603
Budějovice 3, 639
Budín 4, 14, 33, 57, 182
Budovec Adam z Budova 399
Bukovský, šepmistr 295
Bydžov 551
Bykáň 427
Bykánek 645
na Bykánci viz Salavové Matěj a Petr z Lípy a na B.,
Bykánský Jan z Lípy 697
Bykánecký Tomáš z Lipan 487, 696, 697
Bylanka 127
Bylany 49, 59, 94, 422; v kraji chrudimském 85
z Byslavic viz Hložek z B.
z Bytešky viz Bořanovský z B.
Bzenecký Jan 142, 365

Cáchy 123
Cech předměstí 81
cechy 81, 141, 150, 199, 210, 229, 236, 265, 266, 296, 311, 374, 500; havěřský 219, 336; krejčovský 141, 143, 147; mlynářský 324; pekařský 141, 143, 147; řeznický 141, 143, 147; ševcovský 141, 143, 147, 199, 225; zlatnický 312
cech 301
Cihelníková Voršila 294
cizoložství 346, 547
cizozemci 7, 54, 72
clo malínské 285, 408, 593; městské 122, 234, 237, 262, 266, 267, 269, 359, 369, 408, 449
Codicillus Petr 491
couk Kuklický 679

Čabelický Prokop z Sútice 76, 77
Čáslav 3, 91, 102, 178, 188, 234, 239, 261, 297, 371, 418, 526, 551, 621, 642, 654

- z Čazarova viz Vodňanský z Č.
Čechové 16, 26, 49, 91, 170, 174,
182, 216, 381, 382, 383, 400,
423, 583, 643, 652
Čechy 2, 17, 26, 27, 36, 38, 44, 46,
53, 54, 60, 69, 72, 85, 86, 90, 99,
100, 101, 108, 109, 120, 183,
190, 214, 224, 322, 333, 338,
340, 345, 403, 416, 432, 592,
620, 642, 689
Čermačka Dorota 269
Černín Humprecht z Chudenic,
podkomoří měst král. 619a
Černíny 147, 148, 360, 361, 405
česká kancelář 148, 377
Český Brod 3, 140, 349
Čestín 382
čistota města 156, 374
čtvrť Bartolomějská 214, 215;
Námětská 214; Tarmarská 214,
215; Vojnovská 214, 215
- Dačický Čeněk z Barchova 343
Dačický z Heslova Jan 418, 437,
443, 471, 472, 483; manž. Kateř-
na 484; Mikuláš 262, 488, 489,
490, 575; Ondřej jinak Křivolá-
ček, kramář a pak hofmistr horní,
od Zlaté husy 81, 118, 159, 166,
214, 222, 228, 240, 242, 245,
248, 261, 262, 294, 301, 344,
364, 495; synové? Jindřich,
Mikuláš, Simeon, Zikmund;
Václav 505, 575
daň z hlavy 8
Daniel bakalář z Tarmarku 51
Dědice 135, 604
dedikací 385, 386
dědina *pod třetími* na Kuklíku 175
dědiny svobodné 4
desky zemské 4, 9, 32, 61, 68, 69,
72, 77, 102, 103, 136, 147, 182,
183, 190, 244, 263, 265, 294,
315, 385, 428, 450, 505, 550,
604, 639, 645, 646
Diblík Václav 471
Didactus Václav, bakalář 310
Dítě Matěj, pekař 492, 594, 642
Divič Jan Okrouhlícký z Divišova
603
dluhy královské 84, 86, 87; obecní
471
Dobeš Vít z Rohožova 671
z Dobročovic viz Hornátecký z D.
Dobrovít 315
Dobřeň: Voděradský Jiřík z Hrušo-
va a na Dobřeni,
Dobřenský Vilém z Dobřenic 59
Dobřichovský Jindřich z Dobřicho-
vic 603
z Dohalic viz Bořek Dohalský z D.
Dolany 85
Dolejší město 463, 542, 599
doly kutnohorské 83, 87, 177, 191,
193, 206, 274, 556
Domažlice 3
Doupovec Eduard 365
z Drahobejle viz Krocín z D.
drahota 104, 112, 132, 133, 151,
160, 161, 164, 249, 255, 258,
330, 403, 407, 409, 442, 500,
543, 570, 599, 656, 672
z Drásova Jeroným, král. proběř
154
dříví k horám 169, 202, 390, 427,
478, 498, 521, 556
z Dubé viz Berka z D.
Duchek krejčí 98; v Lošánkách 77
důl sv. Anny 556; Boží požehnání
679; sv. Ducha 213; Flašary 128,
191, 219; Fráty 505, 554; Grej-
fský 355, 428, 432; Hopy 400,
554; Hrušky 49, 355, 379, 380,
428, 432, 433, 471, 540, 554,
609; Hutrejtěře 128, 191, 213; sv.
Jáchyma na Ostrovsku 87; Jiří
602; Klinšmid 191; Koštofal 400,
554; Krása 49; Kršňák 400, 679;
Kruchta 136; Kříž 556; Kuklický
433; Kuntery 554; Liška 556;
Mečír 601; Mladá Plimle 554;
Mladé Rousy 128; Mučírna 177;
Nová šachta 554; Nové Kutlíře
400; Nyklasy 554; Osel 24, 157,
174, 177, 178, 191, 207, 213,
219; Pařez 558; Plimle 49, 554;
Rabštejn 400; Rejzčí 679; Rousy
213, 219; Ruthart 128, 554, 601,
609, 679; Šafary 213, 392, 393,
400, 508, 554; Šmita 554;
Šťastný 679; Svábi 49; Trmendle
280, 393, 400, 507, 509, 554;
Turkaňk 128, 400; Višňovi 355,
28, 432, 433, 471, 540, 554, 679;
Zlatohlávek 213
dům Havířský viz d. Václavkov-
ský; biskupský viz d. Nyklovský
na Tarmarku; Hrabaňovský na
Rybném trhu 365; Jiříka zlatníka
365; Knejslíkovský 314, 364;
Knížecí 314; Konvářovský (šen-
kovní) 94; Málníkovský 151;
Mejšnarovský 364; na Crkáni
142; Nyklovský na Tarmarku,
Biskupský 27; Ráj, v Ráji; Stej-
kovský na Tarmarku 326; u Ba-
kalářů 438; u Haluzů 365; u Krb-
ců 365; u Mědínků 552; u Mej-
narů 554; u Orla 365; u Pampů
365; u Svobodů 488; Václavkov-
ský = Havířský 59, 365, 371
Dunaj 620
dvůr Dítěte Matěje *u kola* 492;
Dobšovský v Hlouškách 671; Fiř-
kovský na Kolmarku 492; Hader-
sberk za Mečkasem 179, 180;
Kutlířovský v Hořanech 267; na
Turkaňku 165; Předhorský na
Senné ulici 93, 156
Dvůr Králové 3
- Ebnar Hanuš 178
Eliáš kožišník 610
z Elkause, z Ylkause viz Lorecký z
E., Prégl z E.
Eliška z Landštejna 421
Endrle Jan 610
Engelmeier Jiřík, zlatník 489
erckafěři 6, 36, 103, 105, 110, 205,
207, 220, 290, 314, 352; Hans-
troj, Hanykér Jan, Janda, Jirka,
Pavel z Koňského trhu
Erythraey MDr. 94
Ess Šebestyan, šmelcír 271, 272,
282, 300, 314, 317, 318, 321, 372
- Fabián illuminátor 295
Farář Jan, zámečník 81
Ferdinand I., první arcikníže 107,
108, 109, 110, 112, 113, 114,
121, 122, 123, 124, 125, 136,
137, 139, 147, 151, 152, 159,
165, 166, 168, 170, 171, 178,
181, 183, 187, 188, 190, 191,
196, 202, 204, 211, 212, 213,
214, 216, 218, 221, 222, 228,
230, 238, 239, 240, 242, 245,
266, 287, 290, 292, 293, 296,
314, 320, 323, 328, 333, 339,
355, 550, 616
Ferdinand arcikníže, syn přede-
šlého 168, 223, 228, 231, 250,
261, 265, 266, 290, 293, 295,
314, 315, 332, 333, 342, 343, 347
Ferdinand II. 69
Fidlar Jiřík z Muldavy 642, 686
- Fifek Kašpar 299, 342, 443, 492
Fichtel Bernard z Mnichova 78, 79,
178
Fikar Jakub z Vratu, primátor Sta-
rého města pražského 239
Filip, biskup Sidonský 16, 17, 26,
27, 33, 34, 49, 138; Hessenský
123
Fiřic Jan z Nabdína 175; Jindřich
z Nabdína 147
Flavín Vít z Rotenfeldu, místosudí
dvorský 148, 578
formani 277, 347
fortna Hloušecká 156, 181, 369
jdúc k klášteru; Klášterská 156;
na Koňském trhu 369; Námětská
156, 369; u Katovy vížky 369; u
Kola 369; u laviček 369; u lázně
369; u Nových mlýnů 369; u sv.
Barbory 369; vedle Matěje kože-
luha 369; vedle Žizkovy věže
369
Franc Jiří 671; Václav z Liblic 596,
610, 697
Frankfurt 323
z Freudnpachu viz Stejšek Frei-
sichselbst z F.
Frey Jan 78
Fridrich císař 106
Fungle Pavel 205, 206
Funk Jiřík z Olivetu 626
z Olivetu viz Funk z O., Šatný z O.
- Gabriel dr. 365
Gendorfer Kryštof 206
z Gerštorfu Jiří, podkomoří 185,
206, 320
Ginther Jan, král. puchalter 188
Gorčanský Lorenc 159
graduál 295, 296
groše české 172, 196, 202, 203;
jáchymovské 88, 209; polské
202, 203; saské 203; vřatislavské
211
Grunta 253
Gruntlík 85, 243, 244
Grýnar Petr 222
Grýspek Florian z Grýspeku 185,
206, 320, 365
z Gugelhofu viz Portnar z G.
z Guttnštejna Albrecht, nejv. minc-
mistr 114, 130, 131, 132, 133,
134, 139, 140, 151, 152, 158,
166, 176, 179, 184, 185, 186,
187, 196, 204; Jiří 317; Kryštof
176, 186, 196
- habrmistři (hafermeister) 523
Habsburkové 108
Halar Hanuš 248
haldy 128, 154
haltěře na Páchu 157; obecní 205
Haluzí Matěj, krejčí 117, 140, 201
Hanstroj erckafěři 6
Hanus, vévoda sedmihradský 113;
Fridrich, kníže saské; z Ronšper-
ka 318
Hanyka Jan 98
Hanykér Jan, z Semína, erckafěři 6,
81, 86; Vít 56
z Hardecku Ferdinand, hrabě 619a;
Julius, hrabě 154; Oldřich, hrabě
121
Hasištejnský viz Lobkovic H.
Háša z Újezda: Jiřík H. z Ú. a na
Malešově 68, 83, 145, 262, 361,
484; dcera Mandalena; Karel
644, 647; Jan, Jiří a Karel, bratři
644
Hašek Tomáš z Sukova, štolmistr
532, 561
hašplíři 236, 501, 559
Haugvic z Biskupic Václav 96
- Hauza Jiřík 642
Havel provazník 343, 417
havěři 91, 110, 319, 320, 328, 334,
425, 501, 507, 559, 580, 583,
623, 624, 643
hejtman: hradu Pražského viz Meč-
kovský; krajský 8, 328; kraje Čá-
slavského: Špetle Jan z Prudic;
kraje Hradeckého: Zdislav Zvíre-
tický z Wartenberka; moravský:
Mezeříčský Jan
Herolt Daniel, habrmistr 523; To-
máš z Kolovrat 338; Tomáš z
Oupy 671
z Heslova viz Dačický z H.
z Híršperku viz Plenker W. z H.
hlad 215, 543
Hlavsa Petr z Liboslavě, mincmistr
250, 259, 265, 271, 272, 300,
301, 303, 314, 317, 318, 372,
401, 402, 514, 528
Hlízov 51, 367, 602; Šatný Jan z
Olivetu a na H.; Šatný Jiří, úřed-
ník mince, na H.; Ursín Jan z
Vladoře a na Hlízově 484
Hložek Jindřich ze Žampachu 109,
114; Mikuláš z Byslavic 148,
149, 150; Nathanael z Byslavic
148, 149, 150, 344, 578
Hlůský předměsti 81, 87, 230
Hněvusický Adam, vážný 594,
596, 652, 671, 675, 697
Hněvusický Ondřej 610
hodiny městské 295
z Hodkova viz Bohdanecký z H.
Hofmann Ferdinand 504, 506
hofmistr horní 110, 459; Dačický
Ondřej z Heslova jinak Křivolá-
ček, Kozel Zikmund z Tarmarku,
Krása Václav z Vlkanova, Krou-
pa Prokop z Chocevic, Libenic-
ký Matouš z Ruk, Zikmund
Prášek, Ludvík Karel z Řánské
Holický Jakub 493
hokynáři 665
Holý Jakub Šotnovský z Zavořic
417, 437, 443, 482, 499, 534,
535, 596, 599, 608
z Hor Justyna, manž. Mikuláše z
Práchan 241
Hornátecký Karel z Dobročova
655
horní věci 42, 44, 54, 55, 137, 204,
222, 284, 317, 318, 334, 427,
448, 506, 507, 557, 566
Horníci 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12-14,
17, 24-28, 30, 32, 36, 41, 42, 44,
46, 47, 53, 57, 59-62, 64, 66, 69,
77, 83, 86, 87, 94, 100, 101, 102,
110, 111, 113, 122, 130-132,
137, 139, 146, 147, 149, 152,
166, 173, 174, 183, 184, 187,
188, 191, 197, 202, 206, 207,
210, 212, 228, 229, 233, 234,
235, 243, 287, 292, 315, 316,
320, 323, 334, 352, 378, 386,
387, 425, 427, 428, 446, 448-
451, 458, 468, 471, 504, 535,
550, 558, 559, 560, 583, 592,
602, 604, 608, 624, 636, 637,
639, 641, 653, 676
hory 36 a násl., 44, 47, 53-55, 65,
67, 75, 78, 94, 105, 110, 125,
130, 136, 167, 169, 170, 177,
184, 185, 189, 191, 195, 204,
213, 218, 219, 220, 224, 266,
271, 272, 278, 283, 317, 344,
348, 352, 354, 356, 391 a násl.,
399, 402, 403, 422, 428, 432,
433, 435, 449, 452, 457, 463,
478, 485, 486, 503, 504, 505-
508, 525, 529, 531-533, 539,

557, 559, 579, 592, 641, 678, 680-682, 690, 693
 Hořany 85, 175, 206, 254, 267, 310, 316, 359, 367
 hospodářství obecní 284, 299, 359
 Hrabaně Václav z Přerubenic 489; z Vlkanova 51
 Hraňka Alžběta z Vlkanova 51 z Hradce Adam, nejvyšší kancléř, pak purkrabí pražský 98, 504, 619
 Hradec Králové 3, 202, 239, 621, 638, 689
 Hradecký Jindřich, kožišník 117; Václav, bakalář 140
 Hrádek 186, 488
 Hradiště 20; viz Nebozízek z H. Hrdina Jakub 98
 Hrubý Vavřinec 98
 z Hrušova viz Voděradský z H. Hruza Jiřík 534, 610, 652
 hřbitovy horské 627
 Hubáček Jakub 140, 159, 186; Pavel 248
 Hueb Jan 93
 M. Hus Jan 126, 130, 340, 491, 534
 hutě 53, 157, 169, 184, 280, 419, 478, 507, 512, 528, 533, 542, 578, 592; Jandova 48; královská 382; nad Páchem 278; u Starého Kolína 372; kamencové na Kaňku 686
 hutmistr: Birt Jiří
 hutníci 56, 110
 hutrejtěři 6
 Charvát Jindřich z Chočemic 95, 98, 117, 119, 131, 132, 138, 139, 140, 152, 153, 168, 218
 Cheb 216
 z Chlumu viz Slavata z Ch.
 z Chočemic viz Adam z Ch.; Jindřich 98, 127; Jindřich, Jiřík, Zygel, Zygel Jan, Kroupa, Prokop
 Cholopický Pavel z Cholopic 418, 437, 482, 534, 552, 596, 610
 z Choteřiny viz Šentýgar z Ch.
 Chotouchov: Nykláskové z Žitenic na Chotouchově
 Chotouchovský Jan z Nebovid 344; Václav z Nebovid 230, 421
 Chotusický Matěj 81
 Chrást 644, 645
 Chrudim 3; Jiřík z Ch., Zachař z Ch.
 z Chřenovic viz Martiničky z Ch.
 z Chudenic viz Černín z Ch.
 chudým almužna 408; lázně 142; sukna 136
 Chulejovský Jan z Chulejova 405
 Chvátlína Dolní 49; Horní 49, 241
 Chyzdera Jan 214, 248; Mikuláš 436, 443, 482; Ch. Anna 365
 Ignací bradýř 269
 iluminátor 295
 Jager (Erlau) 655
 Jáchymov 87, 171, 172, 208, 209
 z Jakšova viz Kšeliř Vilém z J.
 Jakub kramář 119, 135, 136, 140; pernikář 214; řezák 295; ze Psince 255; z Vorlovského domu 135
 Jan Bedřich, kurfiřt saský 214, 215; Jiří, kurfiřt saský 123; Lucemburský 72, 101; rychtář z Neškaredic 241; z Smiškova domu 117, 118, 119; Zámorský 549
 Janda erckafěř 6; J. Kateřina 76
 Janovice Červené (Janovičky) 488, 541; J. u Polné 91
 z Janovic viz Šperl Jan z J.
 Janovský Bohuslav z Suchotlesk 48, 50, 135, 290
 jarmark 233
 Jaroměř 3, 522
 jatky 374 (viz též kutlof)
 Javornický Eliáš 652
 jednota Šmalkaldská 214
 z Jelení Václav, měšťan Nového města v Praze 239
 Jeroným Pražský 491, 534
 Jeseník 57
 Jespy viz ostrov v Jespích
 jesuiti 34
 z Ježova viz Sús z J.
 Jihlava 108, 459
 Jílovský Vít, štolmistr 532
 Jindřich bakalář 95
 Jirka erckafěř 98
 Jiří kníže Minsterberské 7; markrabě braniborské 123; opat sedlecký 165, 173; z Poděbrad 15, 72, 74, 101, 233, 243
 Jiřík kožišník 248; hašplíř 384; z Chrudimě, registrátor krále Vladislava II. 6; z háje 269
 Joachym puškař 176; šafář mince 261
 Johannes, písař urbuní 96
 Johanneska 97
 Jošt šmelcír 318, opat sedlecký 243
 Judexová Mandalena jinak Vorlová 576
 Judexovské dědiny 376
 jurisdikcí města 598
 jus civile 598
 jus montanorum 598
 Kačina 79
 Kadaň 3
 Kafka Jan z Tolenštejna, hofmistr horní 697
 kalendář nový 491
 z Kaliště Václav 558
 kameníci 322
 Kamenná stezka 87
 Kamenný dům 17
 z Kamsišťyna viz Severýn z K.
 Kaňk - Kaňkovští 25, 81, 98, 167, 178, 184, 191, 192, 195, 196, 205, 219, 220, 258, 259, 272, 274, 278, 281, 283, 305, 321, 322, 323, 327, 333, 334, 335, 390, 393, 395, 420, 422, 432, 443, 444, 478, 486, 487, 505, 506, 507, 513, 514, 516, 517, 524, 525, 527, 529, 532, 556, 561, 598, 612, 613, 615, 616, 619, 621, 622, 653, 654, 686, 697, 698; kostel sv. Vavřince 27
 Kaňkovské vrchy 438
 Kaplan Jan 437, 481
 Kaplíř ze Sulevic v Říčanech Zdeněk 655
 Kapoun z Svojkova Albrecht 399, 504, 552; K. z S. Jindřich 48
 Karel IV. 28, 32, 72, 73, 101, 106; K. V. 122, 211, 214, 292, 293; arcivévoda rakouský, syn Ferdinanda I. 333; kníže Minsterberské 7, 69, 70, 74, 90, 97, 100, 101, 103; Veliký 123
 Karlštejn, hrad 72
 Kas Bartoň 248
 Kasalický Václav 365; Jindřich, Jiří, Zikmund a Kaštic na Pašiněvsi 484
 kašna u Klášterské brány 408; na Dolejším městě 599
 sv. Kateřina, ves 479, 480
 Kazibaba Adam 295
 Kaznar Jan 418, 437, 443, 482; Martin (Kazlar) 119, 140
 Kbel 49, 240
 Kegler Vojtěch 141
 Kherner Jan Plzeňský 549
 Klabal Jiřík, konvář a zvonář 33, 140; Rafael, zvonář 324; Tomáš, konvář 417, 437, 443, 642, 652, 671; Dorota Rafaelka 344
 Kladruby 581
 Kladská hrabata 7
 Kladsko 7
 kláštery 69
 Klatovy 3, 239
 klejt 512
 Klement opat sedlecký 25, 57, 325; VIII., papež 580
 klenoty biskupské 138; chrámové 230, 315
 Klobása Václav 140
 kloboučníci: Ondřej, Pavel
 Kluky: Lukavecký Jan nejst. z Lukavce a na Klukách
 Knaur Eliáš 671
 kněz Bartoš, farář námětský 341; Mistr Duchek 79; Jakub Melissaeus Krtský, arciděkan 549, 626, 631; Jakub Semín, farář barborský 341; Jan Buchal, arciděkan 79; Jan Cífra 79; Jan Mystopulos, administrátor 251; Jan, farář od sv. Jiří; Jan Tadeáš Mezeříčský, farář barborský 626; Jiří, děkan jaroměřský 384; Martin, farář námětský 198; Matěj, farář u sv. Bartoloměje 198; Matouš, farář barborský 198, 252, 253; Mikuláš 97; německý 373; Sixtus Candidus 490, 598; Václav Teplický, arciděkan 240, 251
 kněžstvo 601, 624
 kniha smolná 255
 knížata bavorská: Ludvík a Vilém v.t.
 Knobloch Jakub 437
 Kohl Hans, hutmistr 382, 383, 561
 koledy 309
 Kolín 3, 20, 24, 33, 43, 79, 196, 186, 234, 261, 268, 271, 361, 367, 371, 472, 522, 526, 551, 621; nad Rýnem 122
 Kolmark, předměstí 81, 492
 kolomaz 436
 z Kolovrat Albrecht, kancléř král. český 20; Joachym Novohradský, purkrabí karlštejnský, pak předsident komory české 504, 550, 552, 620, 640; Šťastný Novohradský a na Janovičkách 488, 490; Apolóna z Lichtburku 488, 489
 Kolovrátek, na Kolovrátku 307
 komora česká viz nově zřízená komora česká
 kompakтата 71, 104
 Konárovický Jaroslav z Libenic 190
 koncil tridentský 325, 326
 koně doloví 392, 394, 511
 Konecchlumský Vilém z Konecchlumu 581, 603
 konfesí 339
 Konrád z Vechty, arcibiskup pražský 203
 konsistoř horská 491, 598, 624, 626; pražská pod obojí 197, 251, 424, 490, 598, 623, 626
 kontrakt solní 69
 konváři: Klabal Jiřík, Klabal Tomáš
 Korka Pavel 506
 Korotice 135, 604
 Kořenice ves 51
 kostel sv. Barbory 17, 18, 34, 50, 57, 82, 166, 188, 197, 268, 420;
 dvě kopy gr. platu týdenního z mince 496; faráři: Jan Cífra, Matouš, Jan Tadeáš; fara 252; hřbitov 156; kaplanství Zachovo 50; kaple havířská 33; kaple minciřská 428; kostelníci 594; krov 593; masné krámy zádušní 622; odkaz nádob bohoslužebných 13; odkaz záduší 487; pohřeb biskupa Filipa Sidonského 33; privilegia 233, 234; stavba 81; stolice gotické 295; velký oltář 17; zvony 36
 kostel sv. Bartoloměje 81, 197; kněží: Matěj
 kostel sv. Jana Křtitele 76
 kostel sv. Jiří, kněz Jan 79, 373; kaplan minciřský 197
 kostel Námětský 82, 197; kalich Miránkové 603, 605, 606; kněz Martin; masné krámy zádušní 622; odkaz nádob bohoslužebných 13; oltář Miránkovský sv. Petra a Pavla 135, 190, 602, 603, 604; věž 265
 kostel sv. Trojice 17, 137
 kostel Vysoký (sv. Jakuba) 27, 33, 50, 82, 197, 578; graduál 295; literáti čeští 295, 487; literáti latinskí 105, 487; masné krámy zádušní 622; odkaz nádob bohoslužebných 13; zvon Orel 305, 306, 483; zvon Sedmelník 306; zvonění na havěi 305
 Kostka z Postupic Bohuše, nejv. mincmistr 5, 9, 16, 19; Vilém, nejv. mincmistr 61, 62, 63, 64, 67, 70, 76, 78, 80, 89
 Košice 427
 Košický Kryštof 436, 443
 Košín Kryštof z Košíně 438
 košty 393
 kotce 694
 Kotek Ondřej, zvonář 407
 Kouřim 3, 364
 Kout Jiřík 479, 480
 Koza Jan 534
 Kozel z Rejzntolu Zikmund, hofmistr 437, 443, 472, 532, 536, 552, 561, 595, 601, 610, 620, 626, 629, 630, 636, 639, 644, 645, 646, 647, 649, 652, 654
 koželuzi 156, 224, 225, 226, 227
 kožišníci: Jindřich Hradecký, Jiřík, Mikuláš, Petr, Stanislav
 Krabice z Veitmile, Jindřich 239
 krádeže 255; horní 32; hutní 169, 355, 383; v minci 261
 kraj Čáslavský 85, 160, 250, 332; Hradecký 205, 332; Chrudimský 85; Kouřimský 84, 332
 Krakov 549
 král český 457, 458; římský 333; Jan 81
 království české 4, 7, 20, 28, 45, 47, 52, 54, 55, 60, 66, 71, 72, 73, 74, 85, 86, 101, 102, 105, 106-108, 118, 122, 123, 171, 175, 178, 179, 182, 183, 211, 216, 245, 250, 254, 278, 333, 376, 390, 399, 429, 442, 447, 449, 451, 468, 481, 483, 491, 507, 530, 557, 592, 619a, 691
 království římské 122, 333; uherské 92, 98, 113, 174, 177, 182, 333, 377, 417, 429
 kramáři: Jakub, Mikuláš, Ondřej
 Krása z Vlkanova Václav, hofmistr 43
 Krasoňovice 59
 Krasoňovičky 359, 360
 krejčí: Duchek, Haluzý Matěj,

Libotovský Jiřík, Řehoř
Kremnice 93
Krchleby 240
Krocín Jan z Drahobejle 638
Kroupa z Choceim Prokop,
hofmistr 9, 14, 43, 57
z Krsovic viz Viktorýn z K.
Krtěk viz Ambrož K.
Krumlovský Jiří 493
Křečhoř 84
Křesetice 492, 644, 649
Křička Řehoř 482
Křínecký Jan 196
Křivoláček viz Dačický Ondřej z
Heslova
kšafty Horníků 102, 103, 183, 450,
587
Kšeliř Vilém z Jakšova 128
Kuc Hanuš z Kynastu 154
Kučera Diviš, písař rychtářův 326,
327
Kuklík 175
Kuneš Václav 534, 597, 610, 652,
671
Kůrka z Korkyně a na Suchdole
Pavel 552
kutlhof (kutlof) = jatky 374, 466
Kutlír Petr 267; Tomáš 190
Kutná Hora 2, 3, 7, 10, 15, 17, 24,
26-28, 43, 47, 49, 53, 55, 56-58,
60-63, 67-69, 76, 78-80, 83, 84,
87, 89, 91, 92, 97, 98, 101, 102,
104, 107, 109, 110, 114, 120,
121, 126, 128, 130, 137, 140,
142, 146, 148, 150-152, 155,
172-175, 178, 187, 188, 190,
196, 197, 204, 205, 24, 217, 218,
221, 222, 229, 230, 232, 235,
238, 243, 244, 247, 254, 263,
264, 265, 267, 268, 271, 272,
287, 288, 290, 293, 299, 300,
303, 314, 315, 316, 319, 322,
323, 325, 328, 333, 337, 338,
343, 344, 345, 347, 348, 352,
355, 360, 364, 370-372, 376,
378, 379, 385, 386, 391, 400,
403, 417, 419, 421, 422, 423,
427, 428, 430, 431, 434, 443,
444, 445, 449, 454, 455-457,
458, 462, 464, 467, 470, 472,
483, 484, 479, 481, 487, 490,
492, 505, 506, 515, 533, 542,
550, 554, 557, 576, 580, 583,
597, 598, 599, 600, 602, 603,
615, 619, 621, 623, 628, 639,
641, 642, 643, 650, 654, 687,
688, 689, 692, 694
Kutovec z Úrazu Benjamin 647
kverci (nákladníci) 39, 54, 95, 102,
154, 155, 207, 219, 274, 278,
314, 320, 335, 348, 352, 390,
393, 446, 448, 449, 451, 507,
528, 541, 559
z Květnice viz Materna z K.
z Kynastu viz Kuc z K.
kyzy 513-516, 526, 684
Labe 202, 271, 372, 390, 402, 405,
479, 521, 529; protržení Labe
405, 407, 480, 498
z Labštejna viz Sákrebil z L.
Labuška Jakub 159, 214, 228; Jindřich
642, 652, 671; Jiřík 140,
142, 201; Lukáš 248, 357; Matěj
357, 596
Ladislav Pohrobek 72, 233; z Al-
garu, biskup jagerský 92; ze
Štemberka 60
Lahvička Samuel 81, 107
Landa Jindřich, rychtář městský
81, 99, 117
z Landštejna viz Elška z L.
Lavička Jan 619
lazebníci 370
lázně 370; na Pisku 301; pod Vy-
sokým kostelem 156; u Kola 369;
z Lažan viz Bechyně z L.
lékárníci: Šentygar Jeremiáš, Špin-
ka Vavřinec
lesy 53
Lehnická knížata 211
Lhota 49
z Libanic viz Konárovský z L.
Libenický z Vrchovišť Jan (Smíšek
L. z V.) 253, 267, 268, 269, 294,
316, 317, 319, 386, 493
Libenický Matouš z Ruk, hofmistr
81
Libkov 324
z Liblic viz Franc z L.
z Liboslavě viz Hlavsa z L.; Jan
zlatník 218, 248
Libotovský Jiřík, krejčí 98, 117,
140, 144, 182, 248
Libotovský Václav 495
Lídl z Myslova Mates 365; Pavel
365, 385
Lidmany 324
Liebštejnský z Kolovrat Jaroslav
217
z Lichtburka Apolena 488
Lipany viz Bykánecký z L.
z Lípy viz Salava z L., Trčka z L.
z Lisova viz Španovský z L.
literáti latinští v Hoře 104
Litoměřice 3, 183, 217, 239
Litomyšl 19, 385
Litomyšlský Pavel 636, 652, 671
z Lobkovic Felix Hasištejnský na
Ličkově, nejm. sudí král. českého
399; Gall 619a; Jan ml., nejm.
purkrabí 364, 371; Ladislav st.,
nejm. hofmistr 487, 506; viz
Popel z L.
loje 621
Loket 87
lom na Ptáku 188
Lomec 385
Lomecký Jan, písař horní 318
z Lomnice viz Mezeříčský z L.
Lorec 205, 206, 294, 301, 418,
505, 572, 575, 599, 600
Lorecký Jan z Elkuše 181; Tobiáš
574; Václav 48; z Elkuše 505
Lošany 77, 84, 206, 230, 254, 359;
Malé = Lošanky 77, 84, 206, 359
louka Hanuše kupce 180; Horniči
405, 479
Louky, ves 359
Louny 3
Lovčice 187
Lucanus Augustin Audřický 630,
631
Ludvík Jageilo 58, 70, 71, 73-75,
79, 83, 86, 89, 90, 92, 94-99,
101, 104-106, 115; kníže
bavorské 107
Lukavecký Jan nejst. z Lukavce a
na Klukách 619, 620
Lukáš zámečník 343
Luňák Václav 630
lůny minciřské 207
Luther Martin 100, 253
Lužice 164, 217
Mahomed III., sultán 651
Mistr Machabaeus Jeroným 534
Machek Libenický 57; Vilém 364
Machovský Jan, urburěř 532, 576
Malešov 427, 478, 533, 541, 654;
Jiří Háša z Újezda a na M. 1515;
Mandalena z Újezda a na M.
1554; Jan st. Salava z Lípy a na
M. 1554
Malín 293, 367
z Maltic viz Zikmund z M.
Malovec z Malovic Pavel 287; Vá-
clav 492; Vilém ml. M. z M. a na
Zbraslavicích 386, 387
Mandalena z Újezda a na Malešově
viz Šatná Mandalena, dcera Jiříka
Háši
Marie královna, manž. Ludvíka
Jageilo 91
Markéta, železnice 145
markrabství moravské 164
Marškraub 157
Martin, Mistr, farář týnský 26;
písař mince 261; z Smetiště 180
z Martinic Jiří Bořita, nejm. sudí
504, 619; Zdislav Bořita, nejm.
mincmistr 401, 402, 423, 425,
479
Martinický z Chřenovic Hynek
181, 263, 264
Máslník Jan, urburěř, soustružník
43, 141-150
Máslníkovi poručníci 343
masné krámy 17, 622
Maštálka Martin 365
Matěj z Rybného trhu 81
Materna z Květnice Adam a Jiří,
bratři 271, 293, 334; Jindřich, a
na Radovesicích 603; Václav 294
Matouš Mistr 140, 145, 159; z Pří-
toky 94; zámečník 98
Matyáš arcikníže 620; Novomlyn-
ský 369; ze Smrkovce 47
Maxmilián I., císař 74; II. císař
168, 240 315, 322, 323, 328, 333,
339, 342, 344, 345, 357, 359,
372, 376, 379, 385, 416, 421,
425, 426, 428, 430, 444, 465,
470; arcivévoda rakouský, bratr
Rudolfa II. 549, 580, 590
Meckas, u dvorce Toužimských v
Hlúškách 180, 181
Mečkovský, hejtman hradu praž-
ského 365
měď horská 38, 45, 46, 78, 79,
138, 167, 174, 178, 186
Medový Jan 98
dr. Mehle 365
Melantrich Jiřík z Aventýna 442
Melhúžský Jan 117, 118, 119
Mělník 3, 130
Merkl Němec, minciř 207
města horní 688; královská 2, 8,
14, 34, 60, 67, 79, 113, 122, 245,
656
Mezeříčský Jan, hejtman moravský
60; Zdeněk z Lomnice a na Ledči
263, 264, 318
Mezholezy 182
Michalův Jakub 642; Ondřej 610,
642
Michna Jiřík 98
Mikuláš kožišník 117; kramář 140;
opat sedlecký 68; parlér 188
mikulášenci 198, 213, 338, 423
mince cizí 49, 123, 202, 483;
falcká 203; falšování 6, 94, 249;
gerlická 61; královská
(mincovna) 20, 49, 70, 73, 88,
92, 171, 187, 188, 196, 204, 212,
219, 353, 393, 404, 456, 482,
592, 685, 690; mince (platidlo)
73, 171, 438; polská 202; uherská
92; zlatá 92
minciři a pregéři 91, 92, 110, 139,
207, 208, 210, 219, 221, 283,
344, 419, 473, 619, 650; Petr,
Bartoň, Rafael
mincmistr: z Sútic Jan
Minsterberská knížata 6, 7
Míránková z Suchotlesk Anna 135,
190, 230, 241, 290, 602, 604, 605
Míránkovští poručníci 343
Mírek z Solopisk Jindřich 603;
Štěpán 344, 386
mistodržící 481
mistokancléř král. českého:
Želinský Kryštof z Sebuzína
místomincmistr: Hlavsa Petr z
Liboslavě
místosudí dvorský: Flavín Vít z
Rotenfeldu
Mitrovský z Mitrovic Albrecht
655; Vratislav 619a
z Mlékovic viz Pokluopek z M.
mlynáři 154, 301, 324, 657, 664
mlýny 53; Hotmil 156, 157;
koňský 69; Králíkův 127; na Labi
za Starým Kolínem 324; Nouzov
pod sv. Borborou = Oselský 154;
Nové mlýny 130, 156, Michalů
Jakub a Ondřej z Nového mlýna
642; Oselský = mlýn Nouzov;
Štolec 129; větrný 69
Mlynář Jan 255
Mnichov 78
modlení nařízeno 544
Moháč 105
mor 86, 187, 215, 262, 263, 321,
322, 323, 338, 364 a násl., 483,
484, 491, 689
Morava 72, 175, 182, 183, 254,
340, 458, 578, 619
Moravec Tomáš, pekař 117
z Moren viz Ginther Jan z M.
moskevské poselství 437
Most 3
mrazy 69
mydláři 621
z Myslova viz Lídl z M.
Myška z Žlunic Smil 268, 317
z Nabdína Firšic z N.
nákladníci na hory viz kverci; piv
256
z Nebovid viz Chotouchovský z N.
Nebozýzek z Hradiště Jan 57, 140
z Nečtin viz Charvát Jindřich z N.
neděle 544
Nedvěd Viktorýn 356
z Nedvojovic viz Sankturýn z N.,
Vrabc z N.
Nejepínský z Nejepína Samuel
627, 647; manž. Kateřina z
Vickovic
nejvyšší hejtman král. č. 100, 104
nejvyšší hofmistr král. č.: Ladislav
st. z Lobkovic, Vojtěch z
Perštýna
nejvyšší kancléř král. č.: Adam z
Hradce, Albrecht z Kolovrat,
Vratislav z Perštýna, Kašpar
Pflug z Rabštejna
nejvyšší komorník král. č.: Jaroslav
z Šelmberka, Jan z Valdštejna
nejvyšší mincmistr 12, 53, 88, 123,
130, 131, 132, 137, 151, 549; Ka-
rel z Bibrštejna, Petr Hlavsa z Li-
boslavě, Bohuše Kostka z Postu-
pic, Vilém Kostka z Postupic, Vi-
lém st. z Oprštorfu, Kryštof z Se-
buzína, Fridrich hr. Šlik z Pasou-
nu, Erazim z Švamberka, Jindřich
Tunkle z Brnička, Bernard z
Valdštejna, Šebestyan z Veitmile,
Beneš z Veitmile, Jan z Vitence,
Jan Žampach z Potštejna
nejvyššího mincmistra zástupce:
Bořita z Martinic
nejvyšší písař král. č.: Václav Beč-
kovský z Šebřitova, Michal Špa-
novský z Lisova, Volf z Vřesovic
nejvyšší purkrabí pražský: Adam z
Hradce, Jan ml. z Lobkovic, Vi-
lém z Rožmberka, Zdeněk Lev z
Rožmitála, Jan z Vartenberka

nejvyšší sudí král. č.: Jindřich Berka z Dubé, Felix Hasištejnský z Lobkovic, Jiří Bořita z Martinic, Jan z Valdštejna
nejvyšší úředníci v Praze 96, 108, 503, 506, 623, 641
Němci 55, 100, 170, 207, 219, 372, 373, 381, 382, 383, 400, 423, 580, 583, 643
Německo 17, 213
Německý Brod 91, 420
z Nestajova viz Žehušický z N.
Neškaredice 49, 206, 240, 254, 263, 359, 418, 438, 439, 573
Neumann Balcar, perkmistr z Kaňku 561
nevěstky 19, 112, 330, 346
Nitschel z Norimberka Jan 78
Norimberk 38, 78, 137, 167, 178, 196, 472
Nové město v Uhrách 92, 93
nově zřízená komora česká 51, 108, 109, 110, 137, 174, 175, 177, 202, 204, 284, 343, 378, 424, 538, 540, 584, 619
Nyklásek z Žitenic Jan a Bedřich 484
Nymburk 3, 202, 239
oděv měšťanů 331
ohně 175, 302, 303, 403, 408, 499, 566
Ondřej kloboučník 436, 482; kramář od Zlaté husy viz Dačický Ondřej; z Mezholez 142; z Žandova 383
opatové sedlečtí: Antonín, Jiří, Jošt, Klement, Mikuláš
Opatovice 49, 240
Opočen, ves 76
z Oprštorfu Vilém st., nejev. mincmistr 428, 436, 443, 448, 470, 473, 478, 534, 543, 549
ofechy lískové 168
osmisoudcové 158, 159
ostrov v Jespích 406, 479, 480, 498
Ostrov v Loketsku 87
Ostřihom 619a
z Oprštorfu viz Sixt z O.
ovsy 523
pace 202, 203
pagament 172, 173
Pách potok 129, 154, 155, 156, 157, 421, 541, 542; předměstí 81
Palfý hrabě 655
paličové 175, 183, 403
Pampa Jan z Víckovic 428; Šimon, rychtář městský 300; Markéta 419
páni obecní 19, 120
papežové: Bonifác, Řehoř XIII., Urban VIII.
Pardubice 315
Pařík Václav 269
Pastor Mikuláš 180
Pašinecký z Pašinky 127
Pašiněves, z Pašiněvsi: Kasaličtí z Kaštic na P., Studenecký z P.
Pašinka Jan 15; Zikmund 15
Pavel z Koňského trhu, erckafář 68; kloboučník 248, 365; Mistr, písař městský 201
pečet' cechu mlynářského 325; městská 233; rychtáře městského 99; úřadu horního 124
Pečky 83, 85, 206, 270, 359
pekaři 258, 261, 291, 324, 334, 357, 407, 599, 657; Dítě Matěj, Moravec Tomáš, Salšický Jakub, Šlech Vít, Tříska Tobiáš
peníze sirotčí 641
penikáři: Jakub, Vít
z Pernštýna Jan 185, 320; Vilém, starý pán 60, 79; Vratislav, nejev. kancléř 376, 425, 481; Vojtěch, nejev. hofmistr 62, 63, 86, 87, 90
Pernštejnec 492, 648
Pětipeský Albrecht 655; Václav z Schönhofu 239, 619a
Petr kožišník 98, 117, 118, 119; mincíř 81, 98; z haltýřů na Páchu 157
Petrovice 148
Petrovický z Petrovic Petr 290
Pflug z Rabštejna Kašpar, nejev. kancléř král. č. 154
Pičín 549
pikharti 9
písař horní Jan Lomecký; hutní 169, 382; městský: mistr Pavel, Jan Piscis, Jan Šatný z Olivetu, Bohuslav Šatný (čtvrtý písař, německý); mince: Martin, Martin Zygele z Chocevic; rychtářův, krevní 326, Kučera Diviš; ungeltu královského 109; urburní: Tomáš Herolt z Oupy, Johannes, Jan Škorně
Piscis Jan, písař městský 697
Písek 3, 239
z Písnice Jindřich, císař. rada 607, 608, 697
Píš Havel šafarský 81
Pitter Leopold 391
piva 255, 291, 437; cizí 165; páchovská 165
pivovar lorecký 301, 599, 600, 601; na Páchu Mikuláše z Práchnan 241; obecní 131, 133, 164, 301
pivovarníci 257, 291, 294, 307
Plátů Pavel 140
Plenkner z Hiršperku Wolfart 109, 132
z Ploskovic viz Březský z P.
Plzeň 3, 218, 592, 638, 639, 640, 689
z Poběžovic viz Václav z P.
Poboř 59, 68, 83, 254, 310
Počátecký Pavel 214, 248
počet panský 81, 82, 249, 500
Poděbrady 13, 20, 80, 319, 687
Podhradský z Vlčí Hory Václav 294, 361, 386, 419, 505
z Podivic Jan (Podivický) 242
Podivická Lidmila z Práchnan 619
podkomoří král. č.: Humprecht Černín z Chudenic, Jiřík Gerštorfer, Burian Trčka z Lípy
podrychtář 588
Pokluopek z Mlékovic Václav 118, 142, 166
pokuty 236
Polánka 427
Polévka Ondřej 50
Poličany 287-290, 293, 359, 386, 387
Polička 3
Polsko 184, 340, 590
Popel z Lobkovic Bohuslav Felix; Ladislav, prezident komory české 121, 365, 504; Šebestyán 317; Václav 655
Popel z Vesce a na Suchdole 175
Popelka Jan z Víckovic 81; Jiřík 140
Portnar z Gugelhofu Hanuš 154
Porybný Bohuslav 117, 159; Vít starý 51
z Pasaunu viz Šlik z P.
posudní 212
z Potnštejna viz Žampach z P.
povaleči 547, 589
povodeň 541
povyky noční 269, 331, 537, 546
pvaevaricator 589a
Praha 3, 7, 17, 26, 66, 72, 86, 94, 96, 97, 100, 108, 110, 113, 141, 171, 177, 182, 184, 212, 217, 218, 222, 301, 322, 323, 337, 367, 371, 438, 470, 482, 484, 485, 503, 538, 574, 689; hrad 7, 182, 183, 269, 322; hrad: Černá věž 182, Daliborka 182, kostel sv. Víta: kaple Martinická 425, kaple sv. Václava 107, varhany 295, zvony 36; Hradčany 182; Karolinum 217; Menší město pražské 182; Nové město pražské 3, 217; Staré město pražské 3, 114, 217, 638; staroměstská radnice 100, 639, 640
z Práchnan Apolena 243; Bartoš 49; Dorota (jinak Dorota Prennarová) 242, 262; Jan 81, 241; Jindřich 263; Lidmila viz Podivická Lidmila z Práchnan 242, 344, 365, 369; Mikuláš 27, 59, 81, 98, 114, 117, 118, 131, 132-138, 139, 140, 152, 153, 159, 165, 166, 168, 218, 240, 262, 263, 438; Ondřej 262
pranýř 80
Prášek Zikmund, hofmistr 117, 187, 189
práva horní 54, 443, 4444-447, 452, 456, 457, 470, 530; městská 377, 456, 461, 471, 596, 619; soudní 457; vyšší 59
Pražané 4, 12, 17, 32, 34, 60, 62, 63, 67, 79, 100, 101, 113, 114, 122, 183, 218, 223, 292, 325, 592, 617, 618, 640, 656
Prégl Michal 13; Prokop z Ylkouše 81, 98
Prennar Jan 117, 127
Prennarová Dorota, prve manželka Jindřicha z Práchnan 263, 264, 265
prezident komory české 504, 640
privilegia a majestáty 2, 8-11, 27 a násl., 46, 57, 58, 72, 73, 101, 111, 113, 115, 121, 134, 158, 188, 206, 209, 210, 216, 218, 221, 222, 224, 228, 229, 232, 233, 235, 238, 239, 266, 296, 298, 329, 357, 376, 380, 402, 426, 430, 443, 444, 445, 451, 472, 538, 558, 621, 640, 654
próba 517
proběh královský: Jeroným z Drásova
proběh 274, 278, 335, 517
Provaznice 156, 180
dr. Proxen Šimon 365
z Prudic viz Špetle z P.
Prušenko Oldřich 7
Předbořice 47, 148, 150
předměstí 81
přednost Hory před jinými městy na sněmu 11, 457, 639, 640; před úřadem horním 464, 560, 562
překupníci, překupování 112, 151, 249, 257, 437, 666, 667
Přelouč 551
Přemysl Otakar II. 28, 72, 101, 105, 158
z Přerubenic viz Hrabaně z P.
Přítoka 83, 85, 94, 271, 293, 294, 334; Jindřich Materna z P., Matouš z P.
Ptáček Ondřej, zvonář 36, 57, 324
Ptačí hory 681
Pták, na Ptáku 57, 156, 188
Puc Kryštof, šmelcíř 557, 594
Puch z Puchýřova Matyáš 686
puchalter král.: Jan Ginter z Moren 521
puchalterie 366
Pucherský 83, 85; Jan Šlechtín z Sezemice a na P.
puchwerk, puchýři 154, 155
pukrabí hradu Pražského: Lev z Rožmitála; karlštejnský 481, Joachym Novohradský z Kolovrat, Jan Vchynský ze Vchynic
půst 251
puškař: Joachym
Ráb 619, 620
z Rabštejna viz Pflug z R.
Radová Anna 365
radové komory české 114, 118, 120, 130, 388, 430, 484, 497
rady zřízené v král. č. viz zřízené rady
Radovesice 241, 292; Jindřich Materna z Květnice a na R., Karel Materna z Květnice a na R.
Radslav z Šebířova 60
Rafael mincíř 159, 248
Rafaelová Dorota, pak Fifková 492
z Rachotic viz Švercl z R.
Rakousy 120, 322, 333, 481, 592, 619a
rathúz nový, věž 301; starý na Tarmarku 165, 214, 301
Reder Melichar 619a
regenti král. č. 52, 56, 57, 62, 69, 90
registrátor Vladislava II.: Jiřík z Chrudimě
Regnar Albrecht 365
Rejsek Matěj 17, 18
rejtunk horní 189, 365, 530, 531; obecní 444, 524
z Rejzntolu viz Kozel z R.
rekordaci 309
Renda Mikuláš z Úžoví 190
renovace 1501: 5, 1515: 65, 1518: 80, 1524: 103, 1526: 105, 1529: 114, 115-117, 1535: 131, 1536: 137, 1537: 139, 1539: 166, 1540: 168, 1543: 197, 1544: 207, 1546: 218, 1551: 248, 1564: 329, 1565: 334, 1568: 371, 1571: 402, 1574: 423, 1578: 436, 1579: 443, 1580: 471, 1581: 472, 1582: 482, 1585: 499, 1586: 534, 563, 1591: 594, 1593: 607, 1596: 652, 1597: 671, 691, 1600: 697
revers 229, 230; na protržení Labe 406, 497
Robmháp z Suché 241; Jan 385
z Rohožova viz Dobeš z R.
z Ronšperku viz Hanuš z R.
roštwerky 220
z Rotenfeldu viz Flavín z R.
Rousarter Jan 391
rozpuštělosti 300, 326, 345, 356, 423, 437, 567
Roven, na Rovni 492
z Rožberka Petr Vok 619a; Lev 60; Lev Břetislav Švihovský 74; Petr 27, 47, 48; Vilém 365, 399, 481, 504, 506, 515; Zdeněk Lev z Rožmitála Adam Lev 174; Lev, purkrabí hradu Pražského 44, 46, 52, 56, 79; Zdeněk Lev, nejev. purkrabí pražský 66, 89, 90, 104, 106, 174
Rudolf II. 149, 284, 416, 417, 421, 425, 429, 430, 432, 442, 443, 444, 448, 472, 478, 479, 481, 483, 491, 497, 498, 505, 533, 549, 550, 580, 584, 590, 592, 598, 608, 619, 626, 642, 651, 673, 687
rudý 170, 184, 516

- z Ruk viz Libenický Matouš z Ruk Růže Vavřinec z Sionu 117
Růžička Jiřík 652, 671
rvačky 326, 331, 345
Rybíčka Antonín 296
rybník Svěcený 578; Veliký 478, 525, 541
ryby tunní 234
Rych Jiřík 81, 86, 98
rychtář královský 229, 235, 245, 248, 249, 250, 327, 371, 584, 586, 587, 588, 589, Řehoř Vodička Horažďovský, Mikuláš Vodňanský z Čazarova; městský 80, 99, 127, 340, Šimin Pampa, Jan Prennar
- řád horní 110, 454; řád opatrování ohňů na H.K. 302
z Rádné Jiřík st. 610; Ludvík Karel, hofmistr 386, 422, 445, 446, 448, 470, 471, 485, 532, 533, 534, 535, 621; Mikuláš 619
řeči rouhavé 255
řečníci 589, 589a, 590
Řehoř XIII., papež 491; krejčí 51
řemesla a živnosti 199, 259, 265, 311, 375, 455, 462, 500, 501, 547, 698, 699
řezníci 104, 201, 258, 259, 291, 296, 297, 298, 299, 331, 332, 374, 465, 570, 571, 572, 621, 622, 653, 654, 662, 697, 698
Řezno 429, 619
z Řičan: Adam z Ř., Vok z Ř.; Adam, hejtman krajský 190, 210
- Salava Jan Boček z Lípy 645; Jan ml. z Lípy a na Ůmoníně 386; Jan st. z Lípy a na Malešově 197, 263, 264, 359, 361, 405; Matěj z Lípy a na Bykánce 489; Petr z Lípy 645
Salšický Jakub, pekař 403
Samsera Jakub 248
Sankturýn z Nedvojovic, úředník mince 88
ze Sankturýna viz Šenfeld ze S.
Sarkander Vavřinec z Falkenberku 631
Sasko 373, 580
Sázavský klášter 182
z Sebužina Kryštof, nejev. mincmistr 150; viz Želinský ze S., Kryštof ze S.
Sedlecký klášter 25, 57, 59, 68, 69, 87, 93, 94, 120, 129, 165, 166, 173, 174, 179, 180, 181, 233, 242, 243-244, 285, 320, 325, 327, 356, 576, 602, 619
Sedlov, ves 76
Sedmíhrady viz Hanuš, vévoda sedmíhradský
sektý 248, 252, 338, 425
Selim, sultán turecký 375
z Semína viz Hanykář z S.
Severýn z Kamsišťyna 189; Jan Písecký 248, 376, 444
z Sezemic viz Šlechtín z S.
z Schönhofu viz Pětipeský z S.
z Schwarzenbergů Adam 675
Simonides Jan, compositor hudební 549
Sinan paša 619a
Sion 533
z Sionu viz Růže z S.
sirotci 234, 358
Sixt Václav 652, 671
Sixt z Otrsdorfu, kancléř Starého města praž. 190, 217, 239
sjezd v Kutné Hoře 1514: 60
z Skalice Jan 9, 43, 129, 241; Mikuláš 234
- Skalský Mikuláš 365
Skrivan Jan 98, 117; Pavel 444, 596, 610, 671
Sladová Regina 369
Slanař Kryštof 268
Slánský Jan 365
Slaný 3, 239
Slavata z Chlumu Adam 504; Diviš a na Košumberce 399; Michal 62, 63
Slavíková Markéta 147
Slezsko 164, 211, 578
Slon Jaroš, urburč 43
Smetiště viz Martin z S.
z Smiřic Kateřina Žerotínská 505; Jaroslav 504
Smíšek z Vrchovišť Jan Libenický viz Libenický Jan; Jindřich 175; Michal 268; Václav 17
Smíškuv Johanes 98; Pavel 127
z Smrkovic viz Matyáš z Smrkovic sněm zemský 34, 443, 444, 471, 472; v Hoře 1510: 36, 1511: 49, 50, 1541: 183; v Praze 1500: 3, 1501: 4, 1502: 7, 1510: 48, 1511: 50, 1518: 84, 1520: 86, 1521: 90, 1523: 96, 1525: 104, 1526: 106, 1528: 113, 1531: 123, 1538: 159, 1541: 183, 1543: 190, 1545: 211, 1546: 212, 1547: 239, 1556: 269, 1570: 377, 1576: 434, 1588: 549, 1593: 616, 1595: 636, 1597: 655, 1600: 691; církevní v Praze 240; v Přespurku 211
Soběhrd Ondřej 443, 482
Soběslav 27
Sobol Jakub z Vojkovic 81, 98, 99, 118
Sobušice 49
Soliman I., sultán 105
Solopisky 57
z Solopisk viz Mírek z S.
Soška Jiřík 671
soud komorní 3, 41, 57, 145, 386; městský 589; zemský 3, 41, 57, 391, 507
soukenictví 129
Souňov 83, 85, 270, 299
Soutice viz Čabelický z S.
Srbová Anna 369
Srna Petr 228, 248; Václav 81
Stanislav kožišník 436, 443, 482, 534, 596, 610, 652
starší nad havěří 65, 66, 80, 192, 205, 335, 337, 365, 612, 619, 653; nad vinaři 438, 439, 440; obecní 5, 81
Starý Kolín 169, 324, 372, 472, 522
Starý Václav 365
statky korunní 20
stav na Páchu nad branou Časlavskou
stavové král. č. 7, 74, 85, 86, 106, 107, 123, 159, 184, 191, 211, 216, 217, 221, 239, 240, 377, 421, 425, 435, 442, 447, 448, 451, 484, 505, 641, 652, 656, 674; pod obojí 26
stav městský 2-5, 7, 8, 12, 14, 18, 27, 34, 48, 60, 61, 79, 84, 100, 102, 122, 230, 239, 266, 328, 331, 504, 641; rytířský 4, 5, 7, 8, 12, 14, 18, 27, 34, 48, 60, 61, 79, 84, 100, 102, 122, 230, 239, 266, 328, 331, 468, 504, 641
Stejšek Jakub, primas, rychtář král. 342, 371; Zikmund Freisichselbst z Freudnpachu 534, 576
Stola Jan 249
stolice pregéřská na Vlašském dvoře 207; Máslníková 144, 147;
- Slavíkové Markéty 147; Šplehové 147; Zmeškalovská 241
strana pod obojí 25, 49, 50, 121, 197, 198, 240, 325, 327, 350, 491, 592; římská pod jednou 25, 45, 50, 240, 242, 325, 327, 333, 592
stroje důlní 394
Strymilovský Jan 619
Stříbro 3
stříbro 169, 170, 354, 519; neodvedené do mince 6, 561; vývoz ze země 170
studánka u Bylan 237, 238, 301
Studenecký z Pašiněvsi Jan 263, 264; Jeroným 316
Stupárovec 187
Suda 191
Suchdol 57; Kůrka Pavel z Korkyně a na S. Popel z Vesce na S.
z Suché viz Robmháp z S.
ze Suchotlesk viz Janovský ze S., Miránková z S.
sultán turecký 323
Sup Albrecht 159, 248
Sus Jan z Ježova 81, 117
Sušice 3
z Sútíc Jan, mincmistr 561
svátků svěcení 482, 545
Svatomír Zrůbek z Újezda, arciděkan 13, 14
Svoboda Jiřík 652, 671
ze Svojkova viz Kapoun ze S.
svolení panské 18, 19, 99, 111
Svrchní Pách 157
- Šad Jindřich 594
Šadka Lidmila 368
Šafar Ludvík, urburč 524, 532
šafář mince: Joachim
Šalamounka Alžběta 140
Šalamounův rozsudek, obraz z Šaratic Martin Hanuš 315
Šašek Řehoř 255
Šatná z Újezda Mandalena, dcera Jiřika Háši z Ú. 262, 265, 344, 365
Šatný z Olivetu Bohuslav, čtvrtý pisař městský (německý) 472; Jan z Olivetu, pisař městský 145, 190; Jan, expeditor při kanceláři české 603; Jan st. a na Hlízově 148, 228, 578; Jiří, úředník mince 402, 472, 485, 497, 521, 524, 581, 583, 602, 603, 604; Mikuláš 190, 603, 619; Pavel 242; Václav 190, 619; Vilém 603
z Šebířova viz Bečkovský z Š., Radslav z Š.
z Šelnberka Jaroslav, nejev. komorník král. č. 62, 63, 185, 320
z Šenfeldu viz Zejdlíc z Š.
Šenfeld Osvald ze Sankturýnu 365
šenkyři 215, 216, 330, 403, 663
šenkyřky 330
Šentygar Jeremiáš z Choteřiny, apatykář
Šetějovice 487, 696
Šetelka Jan 365
Šetlar Leopold 437, 443, 482, 534, 596, 610, 619, 652, 671
ševci (viz i cech ševcovský) 201, 224, 225, 226, 227, 261
šibenice 6
Šindel Mikuláš 365
šipaři: Vaněk
Šipčí 180, 181, 672
Šípecký Vít z Újezdce
škola svatobarborská 308, 487, 633, 696; vysokostelská 294, 308, 334, 487, 599 628-632; obě 253, 308, 437, 487, 670
Škorně Jan, pisař urbuní 118
- Škrebil Petr z Labštejna 52
šlaky 52, 53, 128
šlamy 155
šlechta 2, 48, 266, 269, 699; v K.H. 497
Šlechtín Jan z Sezemic a na Puchří 619
šlichéři 110, 220
Šlikové 88
Šlik z Pasounu Fridrich, nejev. mincmistr 628, 652, 657, 671, 673, 688; Kašpar 317, 347; Vavřinec 318, 352
šmelcíři: Ess Šebestyan, Puc Kryštof
šmelcování 169, 353, 354, 372, 401, 557
šmelíři 289, 291, 532, 653
Šmilauer Augustin 642
šmitny 419
Šotnovský z Zavořic Holý; Vavřinec Břehovec, rychtář starom.
Špahovská pole v Hl. 423
Španovský Michal z Lisova, nejev. pisař král. č. 219, 399, 481, 504, 619a
Šperl Jan z Janovic na Bezděži 62, 63
Špetle z Prudic a na Žlebích Jan, hejtman krajský 8, 9, 100
Špetlův Janek 489
Špicberk 243
švolení panské 18, 19, 99, 111
Svrchní Pách 157
- Šad Jindřich 594
Šadka Lidmila 368
Šafar Ludvík, urburč 524, 532
šafář mince: Joachim
Šalamounka Alžběta 140
Šalamounův rozsudek, obraz z Šaratic Martin Hanuš 315
Šašek Řehoř 255
Šatná z Újezda Mandalena, dcera Jiřika Háši z Ú. 262, 265, 344, 365
Šatný z Olivetu Bohuslav, čtvrtý pisař městský (německý) 472; Jan z Olivetu, pisař městský 145, 190; Jan, expeditor při kanceláři české 603; Jan st. a na Hlízově 148, 228, 578; Jiří, úředník mince 402, 472, 485, 497, 521, 524, 581, 583, 602, 603, 604; Mikuláš 190, 603, 619; Pavel 242; Václav 190, 619; Vilém 603
z Šebířova viz Bečkovský z Š., Radslav z Š.
z Šelnberka Jaroslav, nejev. komorník král. č. 62, 63, 185, 320
z Šenfeldu viz Zejdlíc z Š.
Šenfeld Osvald ze Sankturýnu 365
šenkyři 215, 216, 330, 403, 663
šenkyřky 330
Šentygar Jeremiáš z Choteřiny, apatykář
Šetějovice 487, 696
Šetelka Jan 365
Šetlar Leopold 437, 443, 482, 534, 596, 610, 619, 652, 671
ševci (viz i cech ševcovský) 201, 224, 225, 226, 227, 261
šibenice 6
Šindel Mikuláš 365
šipaři: Vaněk
Šipčí 180, 181, 672
Šípecký Vít z Újezdce
škola svatobarborská 308, 487, 633, 696; vysokostelská 294, 308, 334, 487, 599 628-632; obě 253, 308, 437, 487, 670
Škorně Jan, pisař urbuní 118
- Škrebil Petr z Labštejna 52
šlaky 52, 53, 128
šlamy 155
šlechta 2, 48, 266, 269, 699; v K.H. 497
Šlechtín Jan z Sezemic a na Puchří 619
šlichéři 110, 220
Šlikové 88
Šlik z Pasounu Fridrich, nejev. mincmistr 628, 652, 657, 671, 673, 688; Kašpar 317, 347; Vavřinec 318, 352
šmelcíři: Ess Šebestyan, Puc Kryštof
šmelcování 169, 353, 354, 372, 401, 557
šmelíři 289, 291, 532, 653
Šmilauer Augustin 642
šmitny 419
Šotnovský z Zavořic Holý; Vavřinec Břehovec, rychtář starom.
Špahovská pole v Hl. 423
Španovský Michal z Lisova, nejev. pisař král. č. 219, 399, 481, 504, 619a
Šperl Jan z Janovic na Bezděži 62, 63
Špetle z Prudic a na Žlebích Jan, hejtman krajský 8, 9, 100
Špetlův Janek 489
Špicberk 243
švolení panské 18, 19, 99, 111
Svrchní Pách 157
- Šad Jindřich 594
Šadka Lidmila 368
Šafar Ludvík, urburč 524, 532
šafář mince: Joachim
Šalamounka Alžběta 140
Šalamounův rozsudek, obraz z Šaratic Martin Hanuš 315
Šašek Řehoř 255
Šatná z Újezda Mandalena, dcera Jiřika Háši z Ú. 262, 265, 344, 365
Šatný z Olivetu Bohuslav, čtvrtý pisař městský (německý) 472; Jan z Olivetu, pisař městský 145, 190; Jan, expeditor při kanceláři české 603; Jan st. a na Hlízově 148, 228, 578; Jiří, úředník mince 402, 472, 485, 497, 521, 524, 581, 583, 602, 603, 604; Mikuláš 190, 603, 619; Pavel 242; Václav 190, 619; Vilém 603
z Šebířova viz Bečkovský z Š., Radslav z Š.
z Šelnberka Jaroslav, nejev. komorník král. č. 62, 63, 185, 320
z Šenfeldu viz Zejdlíc z Š.
Šenfeld Osvald ze Sankturýnu 365
šenkyři 215, 216, 330, 403, 663
šenkyřky 330
Šentygar Jeremiáš z Choteřiny, apatykář
Šetějovice 487, 696
Šetelka Jan 365
Šetlar Leopold 437, 443, 482, 534, 596, 610, 619, 652, 671
ševci (viz i cech ševcovský) 201, 224, 225, 226, 227, 261
šibenice 6
Šindel Mikuláš 365
šipaři: Vaněk
Šipčí 180, 181, 672
Šípecký Vít z Újezdce
škola svatobarborská 308, 487, 633, 696; vysokostelská 294, 308, 334, 487, 599 628-632; obě 253, 308, 437, 487, 670
Škorně Jan, pisař urbuní 118
- Škrebil Petr z Labštejna 52
šlaky 52, 53, 128
šlamy 155
šlechta 2, 48, 266, 269, 699; v K.H. 497
Šlechtín Jan z Sezemic a na Puchří 619
šlichéři 110, 220
Šlikové 88
Šlik z Pasounu Fridrich, nejev. mincmistr 628, 652, 657, 671, 673, 688; Kašpar 317, 347; Vavřinec 318, 352
šmelcíři: Ess Šebestyan, Puc Kryštof
šmelcování 169, 353, 354, 372, 401, 557
šmelíři 289, 291, 532, 653
Šmilauer Augustin 642
šmitny 419
Šotnovský z Zavořic Holý; Vavřinec Břehovec, rychtář starom.
Špahovská pole v Hl. 423
Španovský Michal z Lisova, nejev. pisař král. č. 219, 399, 481, 504, 619a
Šperl Jan z Janovic na Bezděži 62, 63
Špetle z Prudic a na Žlebích Jan, hejtman krajský 8, 9, 100
Špetlův Janek 489
Špicberk 243
švolení panské 18, 19, 99, 111
Svrchní Pách 157
- Šad Jindřich 594
Šadka Lidmila 368
Šafar Ludvík, urburč 524, 532
šafář mince: Joachim
Šalamounka Alžběta 140
Šalamounův rozsudek, obraz z Šaratic Martin Hanuš 315
Šašek Řehoř 255
Šatná z Újezda Mandalena, dcera Jiřika Háši z Ú. 262, 265, 344, 365
Šatný z Olivetu Bohuslav, čtvrtý pisař městský (německý) 472; Jan z Olivetu, pisař městský 145, 190; Jan, expeditor při kanceláři české 603; Jan st. a na Hlízově 148, 228, 578; Jiří, úředník mince 402, 472, 485, 497, 521, 524, 581, 583, 602, 603, 604; Mikuláš 190, 603, 619; Pavel 242; Václav 190, 619; Vilém 603
z Šebířova viz Bečkovský z Š., Radslav z Š.
z Šelnberka Jaroslav, nejev. komorník král. č. 62, 63, 185, 320
z Šenfeldu viz Zejdlíc z Š.
Šenfeld Osvald ze Sankturýnu 365
šenkyři 215, 216, 330, 403, 663
šenkyřky 330
Šentygar Jeremiáš z Choteřiny, apatykář
Šetějovice 487, 696
Šetelka Jan 365
Šetlar Leopold 437, 443, 482, 534, 596, 610, 619, 652, 671
ševci (viz i cech ševcovský) 201, 224, 225, 226, 227, 261
šibenice 6
Šindel Mikuláš 365
šipaři: Vaněk
Šipčí 180, 181, 672
Šípecký Vít z Újezdce
škola svatobarborská 308, 487, 633, 696; vysokostelská 294, 308, 334, 487, 599 628-632; obě 253, 308, 437, 487, 670
Škorně Jan, pisař urbuní 118
- Škrebil Petr z Labštejna 52
šlaky 52, 53, 128
šlamy 155
šlechta 2, 48, 266, 269, 699; v K.H. 497
Šlechtín Jan z Sezemic a na Puchří 619
šlichéři 110, 220
Šlikové 88
Šlik z Pasounu Fridrich, nejev. mincmistr 628, 652, 657, 671, 673, 688; Kašpar 317, 347; Vavřinec 318, 352
šmelcíři: Ess Šebestyan, Puc Kryštof
šmelcování 169, 353, 354, 372, 401, 557
šmelíři 289, 291, 532, 653
Šmilauer Augustin 642
šmitny 419
Šotnovský z Zavořic Holý; Vavřinec Břehovec, rychtář starom.
Špahovská pole v Hl. 423
Španovský Michal z Lisova, nejev. pisař král. č. 219, 399, 481, 504, 619a
Šperl Jan z Janovic na Bezděži 62, 63
Špetle z Prudic a na Žlebích Jan, hejtman krajský 8, 9, 100
Špetlův Janek 489
Špicberk 243
švolení panské 18, 19, 99, 111
Svrchní Pách 157
- Šad Jindřich 594
Šadka Lidmila 368
Šafar Ludvík, urburč 524, 532
šafář mince: Joachim
Šalamounka Alžběta 140
Šalamounův rozsudek, obraz z Šaratic Martin Hanuš 315
Šašek Řehoř 255
Šatná z Újezda Mandalena, dcera Jiřika Háši z Ú. 262, 265, 344, 365
Šatný z Olivetu Bohuslav, čtvrtý pisař městský (německý) 472; Jan z Olivetu, pisař městský 145, 190; Jan, expeditor při kanceláři české 603; Jan st. a na Hlízově 148, 228, 578; Jiří, úředník mince 402, 472, 485, 497, 521, 524, 581, 583, 602, 603, 604; Mikuláš 190, 603, 619; Pavel 242; Václav 190, 619; Vilém 603
z Šebířova viz Bečkovský z Š., Radslav z Š.
z Šelnberka Jaroslav, nejev. komorník král. č. 62, 63, 185, 320
z Šenfeldu viz Zejdlíc z Š.
Šenfeld Osvald ze Sankturýnu 365
šenkyři 215, 216, 330, 403, 663
šenkyřky 330
Šentygar Jeremiáš z Choteřiny, apatykář
Šetějovice 487, 696
Šetelka Jan 365
Šetlar Leopold 437, 443, 482, 534, 596, 610, 619, 652, 671
ševci (viz i cech ševcovský) 201, 224, 225, 226, 227, 261
šibenice 6
Šindel Mikuláš 365
šipaři: Vaněk
Šipčí 180, 181, 672
Šípecký Vít z Újezdce
škola svatobarborská 308, 487, 633, 696; vysokostelská 294, 308, 334, 487, 599 628-632; obě 253, 308, 437, 487, 670
Škorně Jan, pisař urbuní 118
- Škrebil Petr z Labštejna 52
šlaky 52, 53, 128
šlamy 155
šlechta 2, 48, 266, 269, 699; v K.H. 497
Šlechtín Jan z Sezemic a na Puchří 619
šlichéři 110, 220
Šlikové 88
Šlik z Pasounu Fridrich, nejev. mincmistr 628, 652, 657, 671, 673, 688; Kašpar 317, 347; Vavřinec 318, 352
šmelcíři: Ess Šebestyan, Puc Kryštof
šmelcování 169, 353, 354, 372, 401, 557
šmelíři 289, 291, 532, 653
Šmilauer Augustin 642
šmitny 419
Šotnovský z Zavořic Holý; Vavřinec Břehovec, rychtář starom.
Špahovská pole v Hl. 423
Španovský Michal z Lisova, nejev. pisař král. č. 219, 399, 481, 504, 619a
Šperl Jan z Janovic na Bezděži 62, 63
Špetle z Prudic a na Žlebích Jan, hejtman krajský 8, 9, 100
Špetlův Janek 489
Špicberk 243
švolení panské 18, 19, 99, 111
Svrchní Pách 157
- Šad Jindřich 594
Šadka Lidmila 368
Šafar Ludvík, urburč 524, 532
šafář mince: Joachim
Šalamounka Alžběta 140
Šalamounův rozsudek, obraz z Šaratic Martin Hanuš 315
Šašek Řehoř 255
Šatná z Újezda Mandalena, dcera Jiřika Háši z Ú. 262, 265, 344, 365
Šatný z Olivetu Bohuslav, čtvrtý pisař městský (německý) 472; Jan z Olivetu, pisař městský 145, 190; Jan, expeditor při kanceláři české 603; Jan st. a na Hlízově 148, 228, 578; Jiří, úředník mince 402, 472, 485, 497, 521, 524, 581, 583, 602, 603, 604; Mikuláš 190, 603, 619; Pavel 242; Václav 190, 619; Vilém 603
z Šebířova viz Bečkovský z Š., Radslav z Š.
z Šelnberka Jaroslav, nejev. komorník král. č. 62, 63, 185, 320
z Šenfeldu viz Zejdlíc z Š.
Šenfeld Osvald ze Sankturýnu 365
šenkyři 215, 216, 330, 403, 663
šenkyřky 330
Šentygar Jeremiáš z Choteřiny, apatykář
Šetějovice 487, 696
Šetelka Jan 365
Šetlar Leopold 437, 443, 482, 534, 596, 610, 619, 652, 671
ševci (viz i cech ševcovský) 201, 224, 225, 226, 227, 261
šibenice 6
Šindel Mikuláš 365
šipaři: Vaněk
Šipčí 180, 181, 672
Šípecký Vít z Újezdce
škola svatobarborská 308, 487, 633, 696; vysokostelská 294, 308, 334, 487, 599 628-632; obě 253, 308, 437, 487, 670
Škorně Jan, pisař urbuní 118
- Škrebil Petr z Labštejna 52
šlaky 52, 53, 128
šlamy 155
šlechta 2, 48, 266, 269, 699; v K.H. 497
Šlechtín Jan z Sezemic a na Puchří 619
šlichéři 110, 220
Šlikové 88
Šlik z Pasounu Fridrich, nejev. mincmistr 628, 652, 657, 671, 673, 688; Kašpar 317, 347; Vavřinec 318, 352
šmelcíři: Ess Šebestyan, Puc Kryštof
šmelcování 169, 353, 354, 372, 401, 557
šmelíři 289, 291, 532, 653
Šmilauer Augustin 642
šmitny 419
Šotnovský z Zavořic Holý; Vavřinec Břehovec, rychtář starom.
Špahovská pole v Hl. 423
Španovský Michal z Lisova, nejev. pisař král. č. 219, 399, 481, 504, 619a
Šperl Jan z Janovic na Bezděži 62, 63
Špetle z Prudic a na Žlebích Jan, hejtman krajský 8, 9, 100
Špetlův Janek 489
Špicberk 243
švolení panské 18, 19, 99, 111
Svrchní Pách 157
- Šad Jindřich 594
Šadka Lidmila 368
Šafar Ludvík, urburč 524, 532
šafář mince: Joachim
Šalamounka Alžběta 140
Šalamounův rozsudek, obraz z Šaratic Martin Hanuš 315
Šašek Řehoř 255
Šatná z Újezda Mandalena, dcera Jiřika Háši z Ú. 262, 265, 344, 365
Šatný z Olivetu Bohuslav, čtvrtý pisař městský (německý) 472; Jan z Olivetu, pisař městský 145, 190; Jan, expeditor při kanceláři české 603; Jan st. a na Hlízově 148, 228, 578; Jiří, úředník mince 402, 472, 485, 497, 521, 524, 581, 583, 602, 603, 604; Mikuláš 190, 603, 619; Pavel 242; Václav 190, 619; Vilém 603
z Šebířova viz Bečkovský z Š., Radslav z Š.
z Šelnberka Jaroslav, nejev. komorník král. č. 62, 63, 185, 320
z Šenfeldu viz Zejdlíc z Š.
Šenfeld Osvald ze Sankturýnu 365
šenkyři 215, 216, 330, 403, 663
šenkyřky 330
Šentygar Jeremiáš z Choteřiny, apatykář
Šetějovice 487, 696
Šetelka Jan 365
Šetlar Leopold 437, 443, 482, 534, 596, 610, 619, 652, 671
ševci (viz i cech ševcovský) 201, 224, 225, 226, 227, 261
šibenice 6
Šindel Mikuláš 365
šipaři: Vaněk
Šipčí 180, 181, 672
Šípecký Vít z Újezdce
škola svatobarborská 308, 487, 633, 696; vysokostelská 294, 308, 334, 487, 599 628-632; obě 253, 308, 437, 487, 670
Škorně Jan, pisař urbuní 118
- Škrebil Petr z Labštejna 52
šlaky 52, 53, 128
šlamy 155
šlechta 2, 48, 266, 269, 699; v K.H. 497
Šlechtín Jan z Sezemic a na Puchří 619
šlichéři 110, 220
Šlikové 88
Šlik z Pasounu Fridrich, nejev. mincmistr 628, 652, 657, 671, 673, 688; Kašpar 317, 347; Vavřinec 318, 352
šmelcíři: Ess Šebestyan, Puc Kryštof
šmelcování 169, 353, 354, 372, 401, 557
šmelíři 289, 291, 532, 653
Šmilauer Augustin 642
šmitny 419
Šotnovský z Zavořic Holý; Vavřinec Břehovec, rychtář starom.
Špahovská pole v Hl. 423
Španovský Michal z Lisova, nejev.

- Trávník, na Trávníku 422
 Trčka Burian z Lípy, podkomoří král. č. 47, 60, 481, 491, 504
 Trčka z Lípy, Mikuláš ml. a na Lichtmburce 20, 21, 24, 60; Mikuláš st. na Vlašimi 21; Vilém 655
 trejbíři 336, 337
 trh Rybný 82, 365, 599
 Trident viz koncil tridentský
 Trnka Cyprian 436, 443, 482, 534, 596, 652
 z Trojanovic viz Jan z T. 234
 trubný dvůr 165
 Trunkat Matouš 642
 Trutnov 479
 Třebechovský Jan 610
 Třebešice 230, 262, 265
 Třebonín 83, 85, 270, 299
 Tříška Tobiáš, pekař 443, 482, 495, 534, 552, 580, 596, 610, 642
 Tuchtovice 49
 Tunkle z Brnička Jindřich, nejv. mincmistr 56, 61, 62, 67, 90, 92, 97, 105, 109, 168, 174, 204
 z Tučap Jindřich 655
 Tunochodský 190
 Turci 5, 105, 133, 120, 159, 175, 182, 183, 214, 328, 333, 342, 343, 381, 592, 616, 620, 622, 642, 649, 675
 Turkaňk 165, 243, 283, 421, 422, 486, 507, 511, 529, 554, 556
 Týnec nad Labem 551
 Týniště 427, 645; dvůr Zemanovský 645
 Tyroly 333, 373
 z Úterovic, z Auberovic: Vlkavský z Ú.
 uhlí 185, 347, 353, 382, 479, 514, 556
 uhlíři 9, 47, 109, 169, 185, 276
 Uhry 91, 99, 101, 105, 113, 120, 182, 250, 254, 322, 333, 345, 583, 592, 616, 619a, 642, 651, 675, 36, 44
 Uhří 85
 Újezd 324
 z Újezda: Háša z Ú., Mandalena z Ú. a na Malešově
 Újezdec 83, 84, 190, 206, 254, 359
 ulice Senná 93
 Úmonín: Jan z Vilémovce na Ú., Salava Jan ml. z Lípy a na Ú.
 undrlák 214
 ungel královský 109, 122, 237, 369, 449, 479
 Úpa, z Úpy: Herolt Tomáš z Ú.
 z Úrazu viz Kutovec z Ú.
 Urban VIII., papež 69
 urbura 204, 279, 314, 344, 560
 urburč 621; Machovský Jan, Máslník Jan, Severyn z Kansišťyna, Slon Jaroš, Šafar Ludvík
 Ursín Jan z Vladoře a na Hlízově 484
 Ursus Matěj 142
 úřad horní 46, 124, 169, 189, 192, 196, 274, 276, 283, 320, 347, 354, 355, 383, 389, 394, 401, 402, 443, 444, 446, 452, 455, 456, 457, 459, 460, 461, 462, 464, 465, 470, 472, 479, 481, 484, 487, 496, 498, 506, 510, 511, 526, 528, 533, 534, 535, 537, 560, 583, 612, 621, 622, 653
 úředníci mince 70, 75, 88, 166, 179, 403, 47, 478, 521, 560; Sankturýn z Nedvojevic, Šatný Jiřík z Olivetu, Špis Jan
 Ústí nad Labem 3, 639
 Útěšenovice 324
 uzdáři: Václav z Úžoví viz Rendl Mikuláš z Ú.
 Václav I., král 28; II., král 30, 443, 459; IV., král 101, 234, 408; bratr Burianův 50; pokrývač z Čáslavi 594; svatý 493; uzdař 248; z Poběžovic 187; ze Štítného 48; Mistr Zelotýn 386, 491
 váha kyzová 282, 334, 515
 valdenští 213, 248, 339
 z Valdštejna Arnošt na Žehušicích 699; Bernard, nejv. mincmistr 20, 24, 25, 33, 36, 43, 115; Jan, nejv. sudí, pak komorník, Jan nejst. 364, 371, 504, 619, 619a; Jindřich 399
 Valdyka Jakub Burian 295
 valcha soukenická 129, 130
 války 451; turecké 8, 159, 174, 182, 190, 197, 212, 250, 254, 269, 333, 342, 345, 376, 377, 404, 429, 432, 583, 616, 619a, 641, 651, 652, 655, 673, 687
 Vaněk šipař 144
 varhanář: Valdyka Jakub Burian z Vartenberka Jan ml. a na Dubé 114, 117, 120
 z Vartenberka Jan na Dubu, nejv. purkrabí 52, 100, 109
 Wasserkunst 422, 423, 556
 vážný: Hněvusický Adam věci náboženské 49, 79, 100, 121, 122, 130, 198, 213
 z Veykrštorfu viz Žatecký z V.
 Veis Jan 159
 z Veitmile: Beneš z V., Krabice z V.; Šebestyán z V. a na Chomutově, nejv. mincmistr 109, 176, 187, 188, 191, 194, 196, 204, 223, 238; dcera Voršila 176, 186
 Veletov: Háša z Ú., 83, 85, 234, 243, 244, 271, 311, 330, 402, 405, 406, 417, 480, 498, 593
 z Veltrub viz Burian z V. 93
 z Vesce viz Popel z V.; Jašek 59; Karel 59
 Vchynský ze Vchynic Jan, purkrabí karlstějnský 504
 Vchynský Radslav 619a
 z Vickovic viz Popelka Jan z V.; Kateřina z V., manželka Samuele Nejepínského z Nejepína 627, viz Nejepínský z N.
 Videň 120, 214, 295, 333, 421, 438, 482, 619a
 Vidice 49, 324
 Viktorýn, havěř 98; z Krsovic 140, 176
 Vilém, kníže bavorské 107
 z Vilémovce Jan 112
 Vilímovičky 135, 190, 290, 602, 603, 604, 619
 Vilímovský Václav 483
 vína 18, 19
 Vinice 438, 439
 víry jednota 104
 Vit perníkář 117, 140
 z Vitence Jan, nejv. mincmistr 206, 207, 213, 245, 248, 257
 vitriolum 686
 Vladislav II. 3, 4, 7-10, 13, 14, 24, 27, 33, 36, 43, 44, 48, 53, 60, 62, 64, 66, 69, 70-75, 78, 101, 106, 107, 115, 158, 166, 175, 193, 233, 234, 238, 243, 296, 408, 499
 z Vladoře viz Ursín z V.
 Vlašský dvůr 62, 65, 91, 98, 119, 139, 156, 176, 206, 365, 417-419, 438, 455, 499, 506, 507, 519, 552, 553
 Vlašim viz Trčka Mikuláš st. z Lípy a na V.
 z Vlčí Hory viz Podhradský z V.H.
 z Vlkavova viz Krása Václav z V., m. Alžběta
 Vlkovská Kateřina z Auberovic 575
 Vlkavský Jan z Úberovic 619
 Vočko Václav, hofmistr 142, 176, 201, 214, 215, 218, 248, 263, 265, 344, 365
 Vodenín Martin dr. 65, 365
 Vodehradský Jiřík z Hrušova na Dobřeni 292, 386
 Vodička Řehoř Horažďovský 436, 443, 534, 552, 558, 596, 597, 608, 609, 610, 652, 671, 675, 697; Václav 596, 619
 Vodňanský Mikuláš z Čazarova, rychtář král. 437, 444, 472, 489, 534, 552, 584, 594, 626, 629, 649, 670
 Vodňany 3
 Vodolínský z Vodolína Jindřich 419; Samuel, rychtář král. 284, 287, 309, 327, 361, 365, 385, 417
 vodovod 131, 301, 408
 z Vojkovic viz Sobol z V.
 Vok z Řičan 300
 Vokáček Jan 248
 Wolfgang z Anhaltu 123
 Vondrová Alžběta 182
 Vorel Jakub 344
 z Vorličné viz Balbín z V.
 Vorlík Jiřík 356
 Vorlová Lidmila viz Judexová L.
 vort Hutníčkův 177
 Vostrovce z Kralic Vilém 376
 Votík 197
 Vrabec z Nedvojevic Martin 43, 59, 68, 82, 83
 Vratislav 211
 z Vratu viz Fikar z V.
 vraždy 19, 111, 112, 175, 239, 255, 269, 345, 488
 Vrbice 315
 Vrbík Burian 81, 249
 z Vrchovišť Jindřich 127; Smíšek z V. viz Libenický Jan z V.
 z Vřesovic Volf 248, 364
 Všetečka Matěj 619
 Všetečkova role 493
 Vyskytenský z Vyskytné Jan 154
 Vysoké Mýto 3
 Výzyna Václav 436, 443, 444, 482
 z Ylkauše viz z Elkuše
 Záborovský Jan 482
 Zábouř 405
 zágrova 422
 zahrada Kochanovská 94; Kuklova 94; Nouzovská 94; Šusterkovská 94; zahrady Rejzské 180
 Zahradka Jan 343
 Zachař z Božetína 234, z Chrudimě (Zach) 50, 68, 83, 98, 118
 zámečník: Jan Farář, Matouš z Závořic viz Holý Šotnovský z Z. zbraně, nařízení o z. 111, 112, 126
 Zbraslavice: Malovec z Malovic a na Z. Pavel a Vilém ml.
 Zbyslav 57
 Zejdlíc z Šenfeldu Hertvík 542, 577, 619a, 628; Ludvík 552, 553, 554
 Zelenka Martin 534, 596, 610, 671
 Zelí Tomáš 318
 Zelotýn viz mistr Václav Zelotýn z Krásné Hory
 Zemánek ze Lhoty 383
 zemětřesení 550-551, 578
 Zhořelec 61
 Zikeš Václav 81
 Zikmund, císař 30, 72, 85, 101, 233; král polský 74; král švédský 549; z Maltic 52; zlatník 99
 zlatníci: Jiřík Engelmeier, Jan z Liboslavě, Zikmund
 zlatý: benátský, císařský, hypspánský, papežský, salcburský, vlašský 202; rýnský 88, 160, 172, 202, 229; uherský 202
 zmincování klenotů biskupských 138, 230, 315
 Znojmo 197, 619a, 620
 zranění 111, 175, 239, 345
 zřízení rady v král. č. 87, 111, 151
 zřízení zemské 3, 7, 166, 174, 254, 452, 619, 639, 640, 644
 Zvíkov 223
 Zvingli 253
 Zvířetický z Vartenberka Zdislav 196, 205, 294, 505
 zvonari: Bartoš, zvonář novoměstský, Klabal Jiřík, Klabal Rafael, Kotek Ondřej, Ptáček Ondřej
 Zybohlavy 15, 16, 83, 84, 311
 Zygele z Chocemic Adam 285; Jan, písař mince 81, 423; Jiřík 107, 197, 242; Kristian 338
 Žampach Hynek z Potnštejna 295; Jan z Potnštejna, nejv. mincmistr 43, 55, 56; Jindřich ze Žampachu
 Žandov 382
 Žatec 3, 102, 174, 183, 239
 Žatecký Jan z Veykrštorfu 190; Melichar 482, 534, 580, 596
 Žďárský Jan 98
 žebráci 501
 Žehužice 324
 Žehušický z Nestajova Jan 385; Václav 185, 197, 320
 Želínský z Sebužina, místomincmistr král. č. 640
 z Žerotína Jan Lukáš 479, 505
 Žerotínská Kateřina z Smiřic na Lorci 573, 574, 575, 576
 Žibřid z Bobolusk 83, 84
 židi 43, 105, 106, 183, 184, 270, 361, 444, 470
 Žirovnice 186
 z Žitenic viz Nyklásek z Ž.
 Žleby: Špetle z Prudic a na Ž. Jan, hejtman kraje čásl. z Žlunic viz Myška z Ž.

Převodní tabulka mezi stránkováním strojopisu a tohoto vydání

<i>nové původní</i>	<i>nové původní</i>	<i>nové původní</i>	<i>nové původní</i>	<i>nové původní</i>	<i>nové původní</i>
I. díl	II. díl	88 219-224	127 102-106	168 313-317	209 517-521
8 1-2	48 3-8	89 225-229	128 107-111	169 318-322	210 522-525
9 3-4	49 9-13	90 230-235	129 112-116	170 323-327	211 526-530
10 5-6	50 14-18	91 236-239	130 117-121	171 328-332	212 531-535
11 7	51 19-23	92 240-245	131 122-127	172 333-337	213 536-539
12 8-9	52 24-29	93 246-250	132 128-132	173 338-342	214 540-543
13 10-11	53 30-34	94 251-255	133 133-137	174 343-347	215 544-547
14 12-13	54 35-39	95 256-260	134 138-142	175 348-353	216 548-552
15 14	55 40-44	96 261-265	135 143-148	176 354-358	217 553-557
16 15-16	56 45-50	97 266-270	136 149-153	177 359-363	218 558-561
17 17-18	57 51-56	98 271-276	137 154-159	178 364-368	219 562-566
18 19	58 57-61	99 277-280	138 160-164	179 369-373	220 567-570
19 20-21	59 62-66	100 281-286	139 165-169	180 374-378	221 571-575
20 22-23	60 67-72	101 287-291	140 170-174	181 379-383	222 576-579
21 24-25	61 73-77	102 292-297	141 175-179	182 384-388	223 580-584
22 26	62 78-82	103 298-303	142 180-184	183 389-393	224 585-588
23 27-28	63 83-88	104 304-308	143 185-189	184 394-399	225 589-593
24 29-30	64 89-93	105 309-314	144 190-194	185 400-404	226 594-597
25 31-32	65 94-98	106 315-319	145 195-199	186 405-409	227 598-602
26 33	66 99-103	107 320	146 200-204	187 410-414	228 603-607
27 34-35	67 104-108	III. díl	147 205-209	188 415-419	229 608-611
28 36-37	68 109-115	107 3-4	148 210-214	189 420-424	230 612-616
29 38	69 116-120	108 5-9	149 215-219	190 425-429	231 617-619a
30 39-40	70 121-125	109 10-14	150 220-225	191 430-434	232 620-624
31 41-42	71 126-130	110 15-19	151 226-230	192 435-438	233 625-629
32 43-44	72 131-136	111 20-25	152 231-235	193 439-444	234 630-634
33 45	73 137-142	112 26-30	153 236-240	194 445-449	235 636-640
34 46-47	74 143-147	113 31-35	154 241-245	195 450-453	236 641-644
35 48-49	75 148-153	114 36-40	155 246-250	196 454-459	237 645-649
36 50-51	76 154-158	115 41-45	156 252-256	197 460-464	238 650-654
37 52	77 159-164	116 46-50	157 257-261	198 465-469	239 655-659
38 53-54	78 165-169	117 51-55	158 262-266	199 470-474	240 660-663
39 55-56	79 170-175	118 56-60	159 267-271	200 475-479	241 664-668
40 57-58	80 176-181	119 61-66	160 272-276	201 480-484	242 669-673
41 59	81 182-186	120 67-71	161 277-281	202 485-488	243 674-678
42 60-61	82 187-192	121 72-76	162 282-287	203 489-493	244 679-682
43 62-63	83 193-197	122 77-80	163 288-292	204 494-498	245 683-687
44 64	84 198-203	123 81-86	164 293-297	205 499-502	246 688-692
45 65-66	85 204-208	124 87-91	165 298-302	206 503-507	247 693-697
46 67-68	86 209-213	125 92-96	166 303-307	207 508-511	248 698-699
47 69	87 214-218	126 97-101	167 308-312	208 512-516	

Hrob Petra Miloslava Veselského (hřbitov Všech svatých, IX oddělení, severní okraj)

PETR MILOSLAV

VESELSKÝ

měšťan Kutnohorský, ředitel

chrámové hudby, spisovatel český

archivář města Hor Kutných

* 1. července 1810

† 9. července 1889

Právoucí Horní město Hora Lužná.

21. října. Červen 1901. a. i. s. 1800.

180. Již nevíte dávat' sebe města, zapřívati, počítens, zápočetní ve nám pohlednou: v dějinách, pověstí,
někde zenočtych, jektikoz nini: muče udatost, o mchžo, rozděly: mlaueno bude, poučivněný budou. - Po-
předí, uveřejněná satežtosti, sečtyňch i: uou kroměch byty rozepně, mezi: stavy šlechtických a starem měst,
stym povstale, neboť stou panoty, htečel utlumiti, obmoci, aneb: snad do konce navrži: práda stou měst.
stého, neboť vyloženo bylo nejednou, že privilegia starých bratru českých, dávána stou měotěrnou, byteli:
kde na gymu svobody, stěchtiv, nemela, namni, pátivati: proto, ozvort, dypor stou město, kelo, proti: stou
panotěrnou, a za tou, přivěnov, otat, se abečičím, zovais, věřch měst, bratru českých, v Čechách, vyčhoostyne,
pravé, upřimé, a šlechtěně, splynutvobeni, ninižto, orie, nič, jedhant, neminili, proti, brati, jaku, ověnu, mch,
stivěnu, jenužto, věřcha, věřnost, zachovati, stki, a myš, ale, zavazati, se, k tomu, že, abečiče, jing, z lidli,
ovnělych, sttel, a, mchly, v, zčtřinat, proti, nch, věřch, měst, aneb, jednoko, znas, štereho, boli, svobodiny,
pravičny, stádu, starodělním, a, ryčlym, obječím, učivati, nas, štera, k, boli, o, ve, volně, nel, po, řadou,
ti, k, něčěmu, uočtyčěnému, že, nemáme, sebe, v, tom, zůstaty, am, štera, k, boli, toho, lehčiti, a, emáme, v, tom,
abče, věřchi, namni, a, pomoci, byti, jedni, obutym, a, sebe, se, neroztrhujite, nikoko, nepřipouštějte,
ani, o, šterho, ani, hrad, vydat, v, tom, nechtějte, a, tomu, namni, k, abču, nema, nám, byti, ani, v, iragani,
jina, štera, boli, več, a, jectli, řědy, kely, to, postěba, přivšed, zčtychom, sebrati, mch, vyjstky, a, vydati,
po, jistém, počtu, lidli, z, měst, uytřinane, a, tom, jedine, pány, Horníky, šteri, z, od, starodělna, magi,
to, má, daj, že, na, oajiny, nemaji, žádn, z, žádnym, pomoci, činiti, jekoižto, na, Horních, vědy, mneičty, jest,
postěba, aby, abouč, a, kony, k, večiče, nám, i, v, č, boru, z, zpuštěny, nebyly: ale, jind, k, nas, utěbat,
opouštěti, nemaji, uytřě, m' nas, a, o, namni, otati, já, to, předkou, jejich, a, kely, by, Pan, Hrad, brate,
šteri, nechtěoval, omsti, magi, o, městem, vyym, naučtyboati, se, k, z, žádnému, jinemu, nežti, k, namni, a, my,
jich, zase, v, mčim, opouštěti, nemáme, šteri, z, žádnym, mčtěněm, městem, na, nend, pohanečti, před, vud,
remody, ani, k, v, omni: naldy, šteri, pohal, zč, mu, se, má, ne, z, města, rozččati, uymodati, a, v, o, jiri,
nebo, města, přivšed, byti, v, ena, i, k, šteri, otěly, jeme, ovčey, by, k, by, k, abo, boli, znas, a, u, nas, od, k, abo, boli,
pohaneč, i, něčeho, jineho, než, zč, k, to, k, o, čěmu, přivšed, z, žádnym, nend, otati: a, ovčy, kaly, pro, řadkou, nestan,

KRÁLOVSKÉ HORNÍ MĚSTO

HORA KUTNÁ

ÚPLNÝ DĚJE- A MÍSTOPIS

PETR MILOSLAV VESELSKÝ

